KOLOSVÁRY BÁLINT

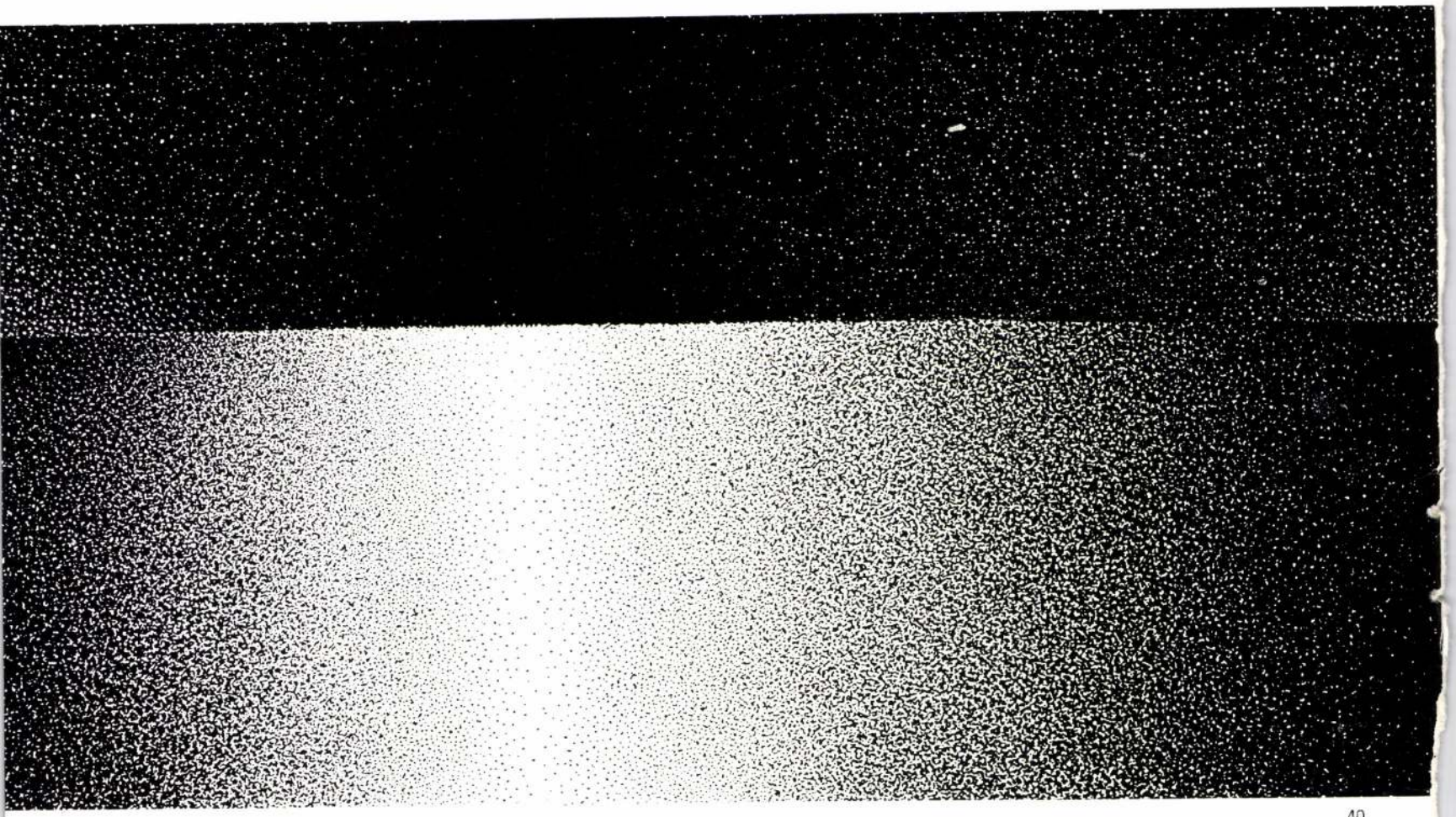

Kolosváry Bálint muvészete számomra a világ egyik legparadokszabb jelensége. A kövér soványsag, a gazdag aszkétaság, a milliárd hajszálvékony vonalat egymás mellé húzó számítógép, és a legeredetibb kisgyerek legfelnőttebb játéka egyszerre.

Függőleges tengelyek, megfehéredett, elfeketedő rácsok, bordázatok, elnyühetetlen kis papircsákó-vitorlások, melyek minden versenyt megnyernek, pedig nem is fúj a szél; egymásba száradó gyönyörü kavicsok, megmérhetetlen, ugyanakkor soha meg nem kerülhető hegyek, sziklák.

Minden éjjel arra járok, és olyankor mindig megtelnek emberrel ezek az ember nélküli tájak, mert az üzenetek, melyeket Kolosváry geometriája közvetit számomra, az élő kövek, az élő víz, az élő elidegenedés, az élő megbarátkozás üzenetei.

Az ember hiányával megterhelt „holt tengerek", „kövek", „árnyékok" elhengergetik terjengős dolgaimat barlangjaim elől, feltámasztanak, kijövök a sötétből, s emberszabású ember fiának érzem magam, mert a legtisztább formák befogadásával részt vehettem egy könyörtelenül egyszerű, ugyanakkor könyörtelenül a végtelent reprodukáló teremtési aktusban.

Valahol egyszer a következő képletet olvastam: szépség egyenlő originalitás, szorozva komplekszitással.

Kolosváry a legnehezebb feladatot vállalta magára; a legegyszerübb tematika és a legminimálisabb elem-rendszer, elem-minőség igénybevételével dolgozik.

Ennek ellenére tájai olyan originálisak, hogy tengerei, hegyei, kövei, völgyei egyedül és kizárólag csak az ő egyszeri és utánozhatatlan világának tengerei, hegyei, kövei, völgyei lehetnek.

Ami pedig a komplekszitást illeti; ezek a tájak olyan bonyolult, sokrétegü alakzatok, modell-formájuk olyan zárt, befejezett egészet alkot, minden vonal vagy pont-elemük annyira „archimedesi pontja" az egésznek, hogy el kell hinnem, valóban igaz a képlet.

Szépség egyenlő Kolosváry tájai, szorozva Kolosváry pontjaival, vonalaival.

Hernádi Gyula

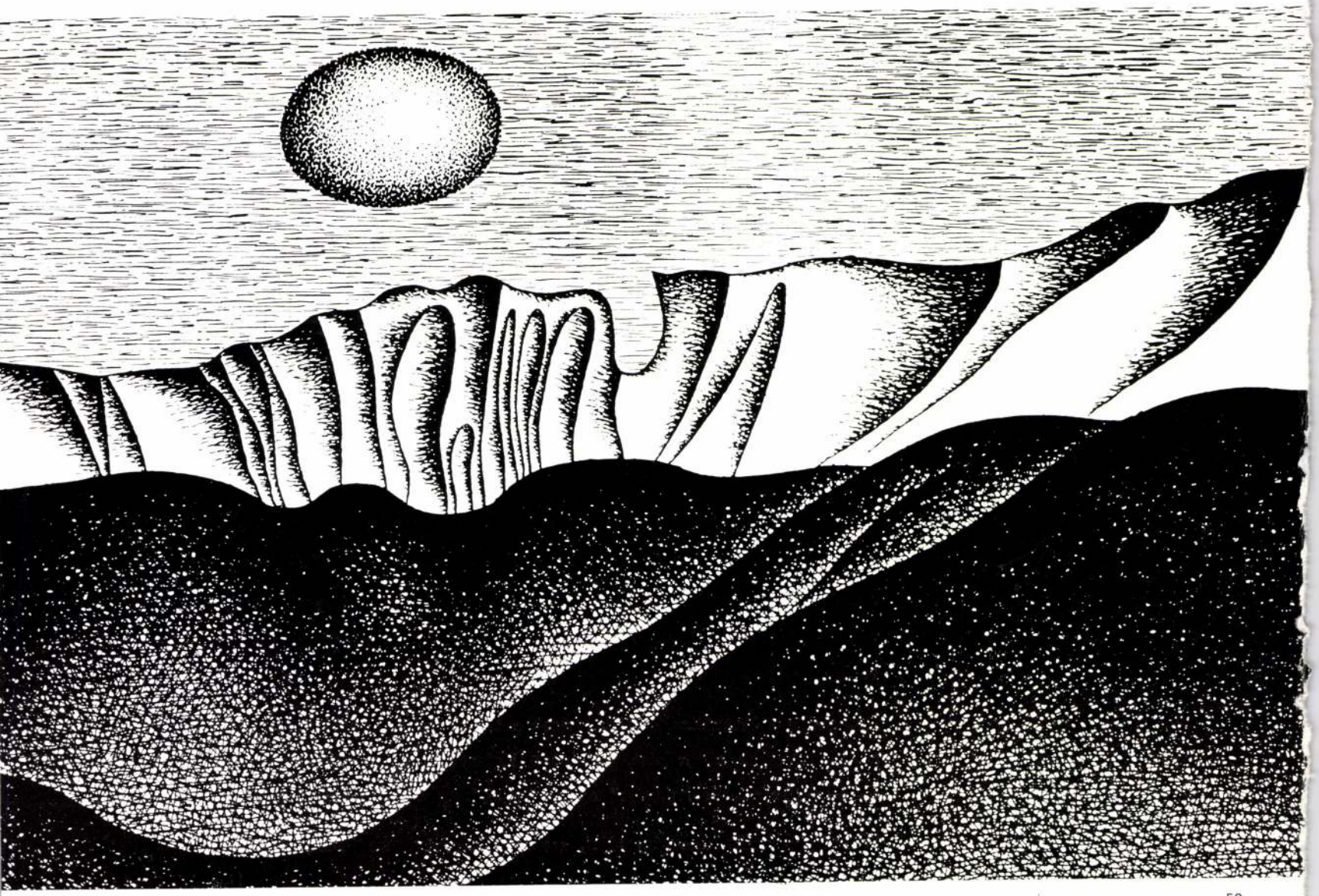

1. **Hófúvás után, 1971.**
tollrajz, 8x19,5 cm.

2. **Hólepte táj, 1971.**
tollrajz, 10x21 cm.

3. **Hóvihar 1970.**
tollrajz, 10,5x21 cm.

4. **Szélformálta alakzatok I. 1971.**
tollrajz, 10x25 cm.

5. **Álmatlan éj, 1968.**
tollrajz, 15x19,5 cm.

6. **Kormos hó, 1968.**
tollrajz, 10,5x20 cm.

7. **Sirokkó, 1969.**
tollrajz, 10,5x20 cm.

8. **Fekete csillagok, 1967.**
lavirozott tus, 9x21 cm.

9. **Homokos part, 1967.**
lavirozott tus, 9,5x21 cm.

10. **Éjfélkor, 1968.**
tollrajz, 11,5x21 cm.

11. **Gyötrelmes éjszaka, 1968.**
tollrajz, 9,5x19,5 cm.

12. **Virrasztás, 1968.**
tollrajz, 9x24 cm.

13. **Szürke reggel, 1968.**
tollrajz, 15,5x22,5 cm.

14. **A Medve-hegy, 1968.**
tollrajz, 11,5x16,5 cm.

15. **Bizarr szirt, 1967.**
tollrajz, 16x24,5 cm.

16. **Forgószél, 1968.**
tollrajz, 11x26 cm.

17. **Világos éjszaka I., 1968.**
tollrajz, 15x20 cm.

18. **Világos éjszaka II., 1968.**
ceruzarajz 13x15,5 cm.

19. **Halászfalu, 1969.**
ceruzarajz, 14x17,5 cm.

20. **Dereglyék, 1968.**
ceruzarajz, 26x14 cm.

21. **Születés II., 1969.**
ceruzarajz, 13,5x24 cm.

22. **Kavicsos part, 1967.**
tollrajz, 8x28 cm.

23. **Emlék. 1966.**
ecsetrajz, 10,5x15 cm.

24. **Lila reggel, 1968.**
ceruzarajz, 15,5x23 cm.

25. **Tiszta ég, szürke föld I., 1971.**
ecsetrajz, 55x100 cm.

26. **Szélformálta alakzatok II., 1971.**
olaj, 55x100 cm.

27. **Magányos szikla II., 1969.**
olaj, 40x80 cm.

28. **Pillantás a tengerre II., 1968.**
tollrajz, 40x98 cm.

29. **Viharfelhő, 1968.**
tollrajz, 29x62 cm.

30. **Tornádók, 1968.**
ecsetrajz, 24,5x57 cm.

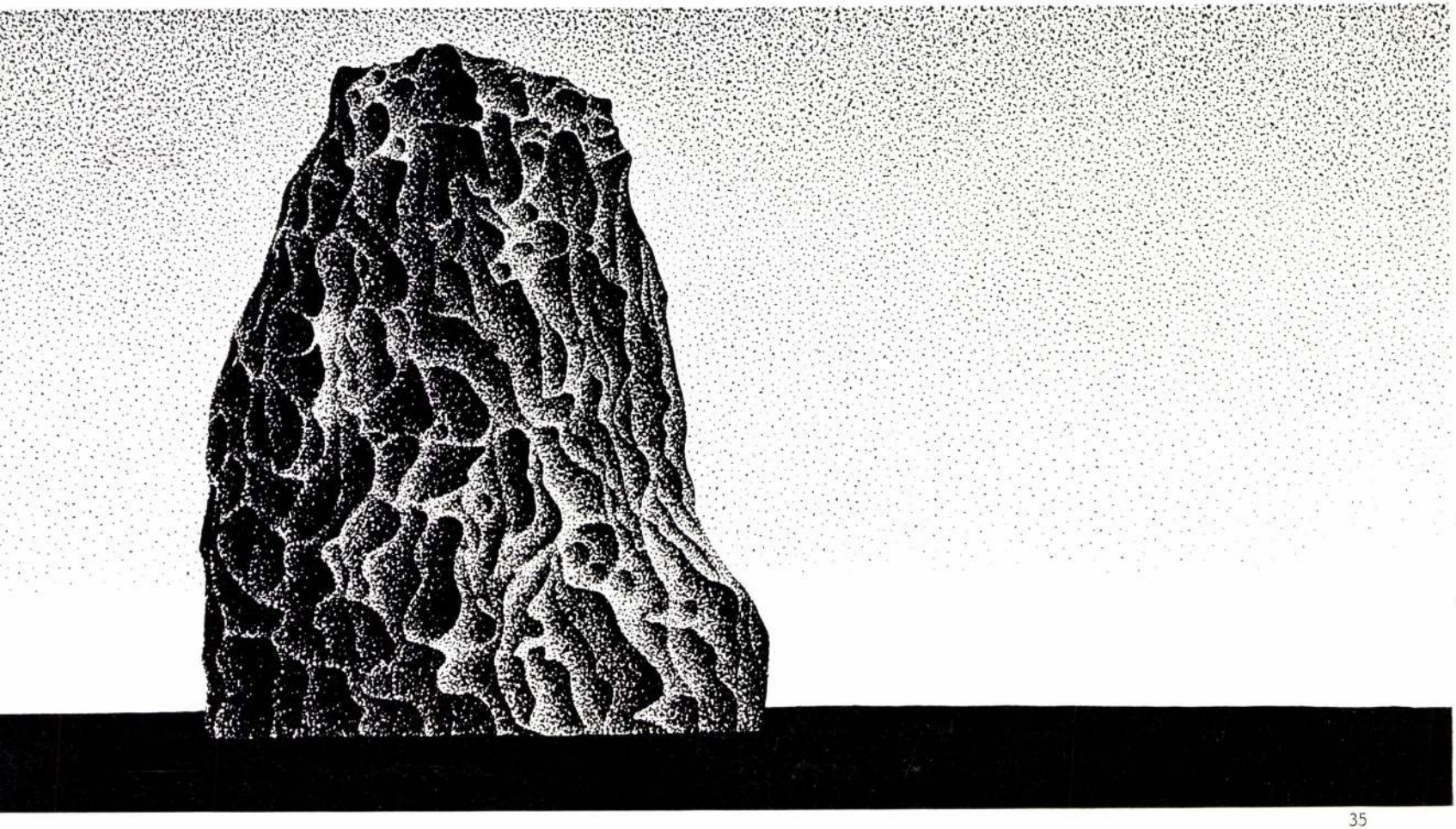

31. **Hajnal a tengeren, 1971.**
tollrajz és akvarell, 20x34 cm.

32. **Kék homok, 1971.**
akvarell, 18x33 cm.

33. **Borongós nap, 1970.**
akvarell, 15,5x32 cm.

34. **A fény apotheózisa, 1970.**
akvarell, 17x30,5 cm.

35. **Magányos szikla I., 1967.**
tollrajz, 14x27,5 cm.

36. **Úszó sziget, 1968.**
ceruzarajz, 13x21,5 cm.

37. **Fehér falak, 1967.**
tollrajz, 17x16,5 cm.

38. **Szörny, 1967.**
tollrajz, 20,5x15,5 cm.

39. **Karszt I., 1971.**
ceruzarajz, 16x24,5 cm.

40. **Pillantás a tengerre I., 1967.**
tollrajz, 15x34,5 cm.

41. **Születés I., 1969.**
tollrajz és akvarell, 17,5x29,5 cm.

42. **Csendes hajnal, 1968.**
tollrajz, 13x28,5 cm.

43. **Tompa fény, 1968.**
akvarell, 24x34 cm.

44. **Tüsketorony, 1967.**
tollrajz, 21x42 cm.

45. **Homokdombok, 1968.**
tollrajz, 31,5x62 cm.

46. **Izzó föld, 1968.**
tollrajz és olaj, 32x44 cm.

47. **Szélformálta alakzatok III., 1971.**
tollrajz, 15x38 cm.

48. **Magányos szikla III., 1971.**
tollrajz, 18x40 cm.

49. **Tiszta ég, szürke föld II., 1971.**
tollrajz, 14,5x22,5 cm.

50. **Karszt II., 1971.**
tollrajz, 16x25 cm.

51. **Esti fények, 1971.**
tollrajz, 14,5x22,5 cm.

52. **Flóra, 1971.**
tollrajz, 21x24 cm.

Kolosváry Bálint 1928-ban született, az Iparművészeti Főiskolán és magániskolákban tanult. Mesterei közül Miháltz Pál az, akinek útmutatása, szenvedélyes természetszeretete segítette kibontakozásában.

Jelen kiállításának anyagát a „Tengeri utazás" és a „Tél" c. sorozatából állítottuk össze. A katalógusban szereplő művek közül néhányat helyszűke miatt nem állítottunk ki.

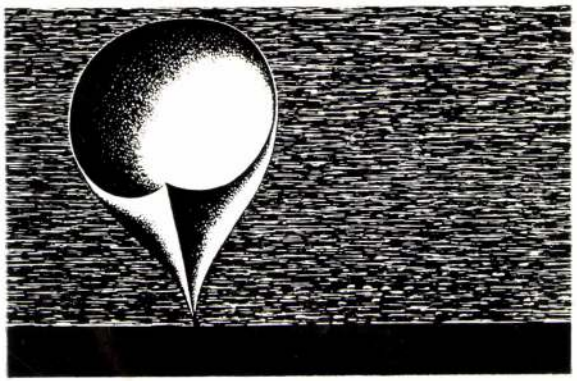

51

KOLOSVÁRY BÁLINT KIÁLLÍTÁSA ○ FÉNYES ADOLF TEREM ○ 1972. MÁJUS 19–JÚNIUS 4. ○ RENDEZTE: CSERNITZKY MÁRIA ○ KATALÓGUSTERV: KOLOSVÁRY BÁLINT ○ FOTÓKAT KÉSZÍTETTE: VIZI JÓZSEF ○ FELELŐS KIADÓ: A KIÁLLÍTÁSI INTÉZMÉNYEK IGAZGATÓJA.

72.1098 N. m. Ny. St.

Nem is csuda! —
Az öreg már
Bömbölve sok török tatárt
Ércz magvával elsodrata,
S igy meg van a gyakorlata. —
De bár miként erőlködnek,
Zúgnak bár szép harmóniát
Együttvéve, s mindegyike
Torokszakadtából kiált,
Ehez még a nagy orgona
Hangoknak e dicső hona
Kiséri a szent éneket : —
Nehány ember szállingózik
Öregjéből;
A kántor már erejéből
Fogyatkozik. —
A pap fölmegy a szószékbe :
Üres padok, üres falak
Imájától viszhangzanak. —

Most is külön padban ülnek
Az asszonyok;
Csipkés magyar fejkötőnek
Egyszerü rózsás kendőnek
Már hamva sincs, ezek helyett
Toll és rojtok
Boritják az asszony fejet. —
— Az még se baj, hogy a piros
Csizmákat ugy félre dobták, —
De a párta! — —
E szegény ugyan megjárta;
Én nem tudom, tán ellopták
S félnek tőle;
Tarkabarka bodros szalag
Lett belőle.
Hja! most már a szegény lány is
Kokkot hord a font haj felett,
Erzsikének ezt festetett
A „Vasárnapi könyvtár“ is. —
— De hát még mennyibe kerül
Sok ruhája?
E fényüzés ha tartós lesz,
Sok apának utána vesz
A marhája. —
— Szól ám anyjuk az apjoknak
„Az enyém sem alább való“
‚Való !‘
„Ha a komámasszony lyányja
„A sok ruhát veszi hányja
„S azt teheti :
„Megilleti
„Miénket is, — s még tán jobban.“
S uj ruháért bóltba toppan. —

— Más oldalon vannak most is
A férfiak, —
De bizony nem mondanád, hogy
Atyafiak! —
Volna most is magyar dolmány
Öregebben még akarhány, —
De nagy résznek szabásából
Formájából
Bizony ki nem találhatnád,
Milly nemzetnek jött gyárából. —
A diákság is megfogyott,
A longa már rég elkopott. —
— Nem ritkán most be is gágog
Egy fölt liba,
Ez — nagy hiba! —
Más oldalról cseneg-bonog
Jövő-menő, meg a lova,
S pattog a béres ostora. —

Kint az utczán
Van akárhány
Ki templomba szándékozott,
De kit utban egy átkozott
Korcsma' félig nyilt ajtaja [5])
S a pálinka szag becsala. —
— De ugy is elszaporodott
A sok korcsma,
Pedig bizony bor s pálinka
Az erkölcsöt nem javitja. —
— Egész héten át dolgozik
A napszámos, — izzad, fárad;
Igaz hogy a torka szárad, —
Locsolni kell; tehát bérét
Egész heti keresményét
A korcsmába hozza vissza,
S vasárnapon mind megissza. —
Azt gondolja szegény feje
Italtól nő az ereje :
Nő bizony a gyöngesége,
S családjának vég insége. —
— Amott csoportban czifra nép
A templomnak felé se lép, —
Fitogatja
Szép ruháját, s rágalommal
Szószapúlja
Embertársát gúnykaczajjal. —

* * *

— Nem jól megy így, ha soká tart
Debreczenben,
Kevés maradt meg igazi
Jó erkölcsben, és isteni
Félelemben. —
Bár csak eltévedt hajóját
Szilárd karral a két révész [6])
Biztos révbe vissza hozná,
Másként e jó népfaj elvész! —

Kadarcsi.

15 aranynyal
koszoruzott pályamű
Kubinyi Lajostól.

Kender, len, gyapju-fonás-szövés-festés.

(Folytatás.)

V. A szövés.

Mielőtt a fonalak szövőszékre tetetnének, annyi szálnak a mennyi a kivánt szélességet kiadja, s olly hosszu mint igényeltetik egybe kell rendeztetniök.

E czélra szolgál a nagy lecsavaró-gép.

A fonallal telt orsók egy asztalra alkalmazott állványba vizszinleg egymás felett két, vagy több sorba helyezvék, s a fonalak ott egy-egy karika által egyenlő közt s irányt nyervén ugy vitetnek át, erősittetnek meg a tulajdonképeni lecsavaró-gépnek egyik oldalához, hogy ott bár sürün egy mást érik, de össze nem bonyolódnak, mert egy fa-tokon átmenvén a lecsávaró-gépen egy hosszad pántlikát alakitanak, mellyet később fogantyukkal czikkenkint megszoritván minden bonyolódás nélkül levehetünk, hogy bizonyos nélkülözhetlen kenés után a szövőszékre feszitsünk.

Az áztatás vagy kenés a selyem fonalakon kivül minden más fonalaknak szükséges hogy erősbitse, s a szövőszékbeni mozgását könnyebbitse.

Seprű, keményitő, réz-készlet vagy czink meleg gőzben jól elkeverve megfelel e czélnak a len s gyapotra nézve, a gyapjut bizonyos állati enyvvel szokják megkenni, s pedig leginkább csak szabad kézzel, míg amazokat alkalmasabban lehet ahhoz való egyszerü készület által beáztatni.

A szövőszék, a szerint, a mint egyszerű, vagy mintaszövetet akarunk előlállitani, különböző.

Egyszerü szövetek állnak elő, midőn az ugy nevezett bélfonal, melylyel a hosszu fonalszálak kitöltendők eme szálak közt ugy bujnak át, miszerint az első fönt, a második alant s igy mindenik páratlan *1, 3, 5, 7, 9, 11,* stb, számu fönt, s mindenik páros *2, 4, 6, 8, 10,* stb. alant marad.

Mintaszövetek állanak elő, a bélszálnak azon sajátszerü átbujtatása által, miszerint azon hosszad szálakat hagyja fönt, mellyek a rajz alapját teendik, s igy ő csak ott jelenik meg, hol az igénylett rajz, a koczka, kereszt, batavia damast, arabesque virág stb. stb. kiemelendő.

Az egyszerü szövetek előlállitásához azon egyszerü szövőszék használtatik, mellyet minden nemzet ősidők óta ismer, a mintaszövetekhez pedig a Jaguard-féle.

Az egyszerű szövőszékek főkelléke, hogy azon fonalszálaknak, mellyek a szövet hosszát teszik, majd a páros, majd a páratlan részéről szabadon rendelkezzünk, miszerint a kifeszitett fonaltömeg szinvonalán kölcsönösen emelhessük fel, vagy nyomhassuk alá egyik, vagy másik sort, az *1, 3, 5, 7, 9,* stb. vagy *2, 4, 6, 8, 10,* stb. szálakat.

A minta szövőszékeknél főkellék, hogy mindenik fonalszálnak fölemeltetése vagy alávonatása tölünk függjön.

Mindenik esetben ama kis csolnakocskát, a „vetélőt“, mellyben a bélfonal gombolyaga olly könnyed forgásu tengelyeken nyugszik, hogy a bélfonalat maga után hagyja, lökjük át, s ekkor az előbb fönt lévő hosszad szálakat levonjuk a lent voltakat pedig fölvonjuk, hogy a bélfonalat körükbe fogják; melly körbefogást egy fésüszerű bordával mellynek minden fonalszálak közt egy-egy tüje van, megveregetvén elősegitjük, illetőleg az előlállott kereszt-fonatot s igy általa a szövetet sürübbé teszszük.

A lecsavaritott fonaltömeg (láncz) melly a szövet hosszát teendi hengerre csavartatik. Szálai, a szövőszéken végig némüleg feszesen nyulnak elő a mell-fához, mellyről, midőn már bélfonalakkal betöltetett, a hengerre csavartatik.

A szövőszék tetején átmenő rudon csigáknál fogva két vastag zsinór van átvetve, mellyek külön-külön egy-egy pálczát tartanak.

Ezen pálczákon annyi fonal-lánczocskák csüngnek, a mennyi szálból áll a leendő szövet, mert hiszen ezeken mennek át a szövet-szálak, és pedig az egyik pálczához a páratlan számok *1, 3, 5, 7, 9,* stb. másikhoz a párosok *2, 4, 6, 8, 10,* stb. erősitvék, hogy azokat cserélgetve emelhessük fel, vagy nyomhassuk alá általuk.

Ezen fölemelés vagy lenyomás két emeltyünél fogva lábunk által történik, mert a fonal-hurkocskák alsó része ismét két pálczához van megerősitve mellyek zsinórokkal az emeltyühez kötvék.

Ezek szerint midőn a jobb emeltyüt lenyomjuk a páratlan számu fonalak lenyomatnak, a páros számuak fölemeltetnek. Köztük elcsusztatván a vetélőt, ez egy szál bélfonalat maga után hagy, ekkor a jobb lábemeltyüt nyomván meg, a szálak helyet cserélnek, a páratlanak felvonatnak, a párosak lenyomatnak s a vetélő által ismét egy bélfonalat csusztatván át, ismét egy fonál szélességgel haladtunk odább szövetünk elkészitésében.

De nem csupán ennyi fáradságunkba került ezen hajszálnyi előhaladás.

Sürüsbités végett, melly előhaladásunkat bár javitja de még inkább hátráltatja, azon borda-fésüt, mellynek tűi mindenik szál közt elmennek, s nem épen gyengéden kell megrántanunk, hogy a bélfonalat jól a páros és páratlan fonalsorok közé nyomjuk.

Valóban nevetségig csekély haladásunk, minél inkább vékony a bélfonal, s bár saját kezünk- s lábunkkali működésünket egy-egy gőzgép fogantyuja által helyettesithetjük, minden uj szál átmenetekor eszünkbe kell jutni „milly nehezen jut az ember egy hajszál szövethez, melly napi fogyasztási czikkje.“

A Jaguard-féle szövőszék, mellynek rajzát közöljük még több készülethez még kevesb haladást enged, bár talán részint ezért részint valóban az izletért, miszerint mindenféle ábrákat előhozhatunk általuk, de még is kifizeti magát.

Itt minden fonalszálon függ egy-egy késecske, *S., Y.*, mint ezt külön majd nem természetes nagyságban látjuk. Ennek alsó szára egy

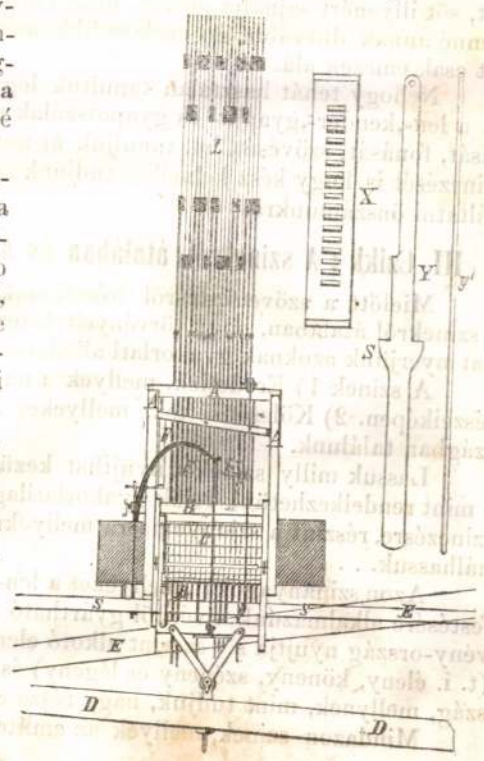

[5]) Tiltva van ünnepen bizonyos óráig a korcsmák kinyitása, de csak spárgával akasztják be az ajtót, s a pálinka ivó szabadon mehet be.

[6]) Debreczennek két Révész nevü uj lelkésze van.

henger *C.*, rovátkáiba hull, bizonyos e czélra kilyuggatott kártya-papiron — carton át, vagy helyben marad, a szerint, a mint a kártyán lyukat talál vagy nem.

Eme kártya papir kilyuggatása tehát nem kis feladat, mert átala hozatnak mozgásba a fonalak egyenkint, hogy a kivánt rajz a szöveten megjelenjék. Ezen kártya-papir készitésére már szinte gyárak vannak, de mert bár milly hosszakra gyártassanak is, 5—6000 is kell egy-egy nagy kendőhez, 10,000 pengő forintba kerül csupán mintájok.

Ezenkivül a hengernek *C.* mellyre e carton csavarodik, szinte nem lehet egyenlő magasságban maradnia, hanem le és fel kell járnia, hogy a késecskék lyukacsaiból ki kijöhessenek, e mozgást ***E E*** emeltyük által nyerik, melyet lábunkkal vagy gépmozdony által is működtethetünk.

Az *X* alatti borda lyukacsain át történik a késkék működése, mellyeknek szélességüket természetes nagyságban *Y.* mutatja. Ezek midőn a hengeren lyukat nem találnak a cartonra esvén s az által nyomatván fel, azt hamar megrongálják.

Ennyi apró és nagy alkalmatlanságok kikerülése sok fejtörésre adott már alkalmat, s legközelebb Bonelli talált fel egy modort, miszerint a galvan erő folyadék által köttetnek meg, vagy ezeknek hiányakor hagyatnak szabadon a késecskék helyet alkalmazott horgocskák, mellyek általa fonalszálak levonatnak, vagy helyben hagyatnak.

Ámde illy szövőszék tisztán 1000 p. ftba kerül, mig a Jacquard féle 100-ból is kiáll s olly sok figyelmet, sőt a galvan folyadékhoz is értelmet kiván, mennyit takácsainktól várni nem lehet, s a mintázás tökéletlenebb.

Manmenè javitotta ki a mult évben a modort a henger helyett, mellyen előbb a galván folyam ömlött, s mellyet mindig ujolag kellett kirakni szegekkel, bizonyos táblákat alkalmazván.

Valóban csudálkoznunk kell azon végetlen erőfeszitésen, mellyet nyugat Európa népei tesznek a szövetek számtalanszerüsitésére, de mert ez épen olly gyenge oldala az emberi nemnek, mint az „arany szomj“ meg kell tanulnunk, hogy inkább mi adhassunk másoknak, mint örökké csak kérjünk, kölcsönözzünk, és pedig nagy kamatokra.

És pedig mit érnének a rétek minden virágai, ha illatuk s szinök nem volna, gyönyörködnénk talán rendezett alakjaikban? mint a jégvirágokban, de nem gyönyörködnénk annyira, mint igy, midőn a szivárvány minden szinei számtalan alakokban játszanak rajtok. Annyira megrögzött már igényünk a szinekre nézve, hogy csak a legelrejtettebb ruha darabokat viselhetjük szinezés nélkül.

Annyira megrögzött igényünk a szines kelmék iránt, miszerint honunk 5—6 millióny nőszemélyzetéből a legnagyobb és legszegényebb rész is folyvást tarka gyapot kelmékbe öltözködik, és pedig olly bőven, hogy ama 10—15 röfnyi hitvány kelme árán bár kevesb s jobbat vehetne, de mert a szinváltozatok minél inkább terjedtek, annál inkább gyönyörködtetik, elhanyagolja saját len-s kender növelését, sőt illyenért sajnálja pénzét, mert föl nem venné annak durvább, de czélszerübb kelméjét csak emezek alá.

Nehogy tehát hasztalan tanultuk légyen át a len-,kender-,gyapju- és gyapotszálak mosását, fonását, szövését, im, tanuljuk át annak szinezését is, hogy kész kelméket tudjunk szolgáltatni önszámunkra.

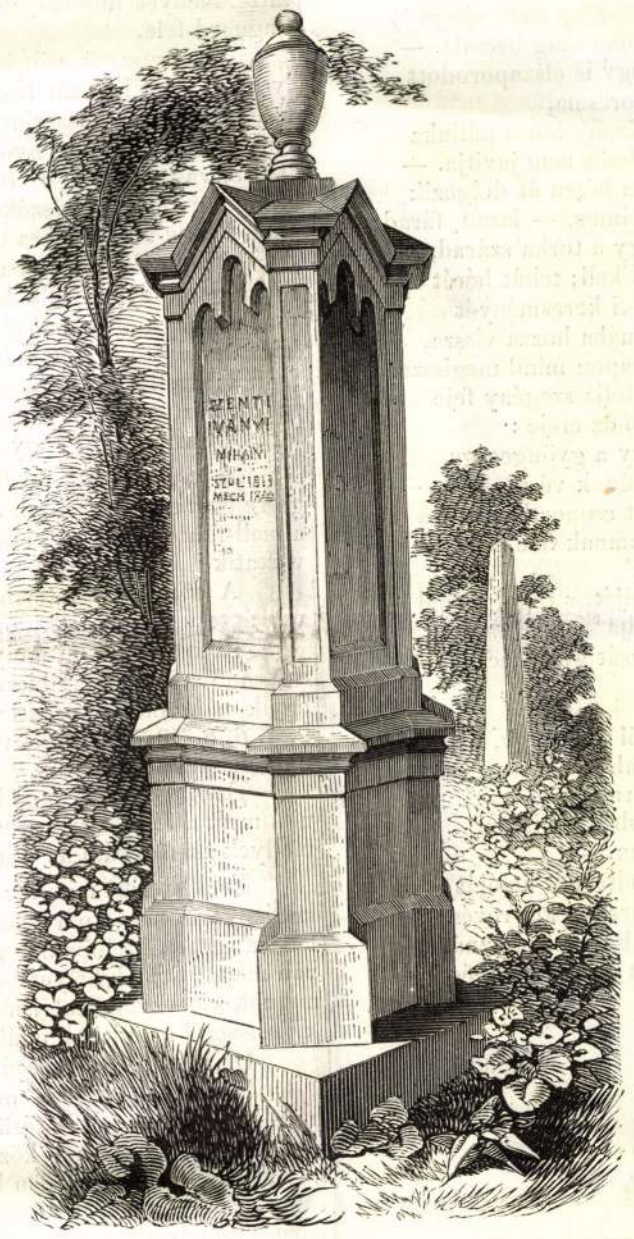

Kolozsvári emlék-oszlopok. — Szent-Iványi Mihály emléke.

III. Czikk : A szinekről átalában és a szinanyagokról részletesben.

Mielőtt a szövetfestésről beszélnenk, némű fogalmaкkal kell birnunk a szinekről átalában, hogy törvényeit ismerjük, s részletesben kellő fogalmakat nyerjünk azoknak gyakorlati alkalmazásáról.

A szinek 1) Eredetiek, mellyek a nap sugarában rejlenek, annak alkatrészeiképen. 2) Kölcsönzöttek, mellyeket az állat-,növény- vagy ásvány- országban találunk.

Lassuk milly szineket nyujthat kezünkbe az iparüzlet, mint állitja elő s mint rendelkezhetünk velök gyakorlatilag, czélszerün, hogy részint az egyenszinezésre, részint a szinnyomásra mellyekről külön czikkben lesz szó, felhasználhassuk. . . .

Azon szinanyagokat, mellyeket a len-,kender-,gyapju-,gyapot-és selyemfestésére alkalmazunk a vérből gyártható szinen kivül nagyobb részint a növény-ország nyujtja s e szerint alkotó elemeik is az, melly a növény-országéi (t. i. éleny, köneny, széneny és légeny) és csak keveseket nyujt az ásvány-ország, mellynek, mint tudjuk, nagy része elemül tekinthető.

Mindazon szinek, mellyek az emlitett szövetek anyagához vegytani rokonsággal nem birnak s mindazok, mellyeket a nap, a víz, a szappan könnyen feloldoz, ha csak más közbenső szerek által le nem köthetők, reánk nézve nem létezőkül tekinthetők, mert nem czélszerűek.

Átalában a viz és melegség által föl nem oldozhatóbb anyagok rokonosabbak az állati szövet-anyagokhoz (selyem, gyapju), mig a feloldozhatóbbak rokonosbak a növényi szövet-anyagokhoz (len, kender, gyapot.)

Átalában a növény szinanyagok könnyen feloldozhatók, de a savacsokkal s élecsekkel annyira rokoniasok, hogy elhagyván saját termő-anyagukat azokhoz kapcsolódnak. Ezek vegyületét nevezzük fénymáznak.

Közvetlen rokonsággal birnak a szövet-anyagokhoz e következő szinanyagok : az indigo, a karmin, a kosbor (orchis), a vad sáfrány, a bor, a fekete ribizke, zöld dióhéj, de, mint tudjuk, ezek nem állandók.

Állandóan csak az ércz-olvadékok által (savacsok) köthetjük meg a szineket, de ezen ugy nevezett étető szerek közül is csak némelyeket használhatunk czélszerüen.

Némellyek csupán lekötő szerek, mert szintelenek, mint a timany (alaun) és a czin-olvadék. Csak keveseknek jutott azon kettős szerep, mikint a szinanyagokat lekössék, és önmagok is szinekkel birjanak. De mert két szin összetétetvén mindig egy harmadikat állit elő, igy ezek is igen megváltoztatják a szinanyagokat, illyenek a cseleny (mangan), a vaséleg, festeny, chrom, és rézéleg.

Mind azon szinanyagok, mellyeket ezeknél fogva czélszerüen felhasználhatunk, 25-nél nem többek.

Ezeknek növénytani neveik következők :

1. ***A kék szin anyagai.*** Indigo, pastel, (indigo tinctoria), lacmus (napraforgó).

2. ***A veres szineké.*** Buzér, (rubia tinctorum), orchis, (kosbor anchusa tinctoria), campèche (berzseny), szantálfa, bresilfa, (caesalpinia), sáfrány (carthamus tinctorius), zuzmó (orcein), cochenille.

3. ***A sárga szineké.*** Sárga gyömbér, sárga eperfa, sárga cserhaj, morin (morus tinctoria), fogas rezeda, perzsa szömörcs (rhamnus), bór (bixa orcellanea.)

4. ***Barna és fekete szineké.*** Gubacs, eczetfa (rhus coriaria), cachon ákácz (areca catechu) és zöld dióhéj.

Közelebbről kell ezen szinanyagokat ismernünk, hogy velök czélszerüleg bánhassunk. Ime rövid leirásuk :

I. Indigo. Hüvelyes vetemény, melly különböző éghajlatok alatt különböző árnyéklatu szinanyagot ad. Terem Kelet-Indiában, Északamerika, Mexiko, Brasilia s Egyptom némelly részeiben. A növénytől vizbe áztatás és erjedésbe hozás által vehető el. A viz, mellyben e növény erjedésbe jött (10—12 óra után) zöldes sárga, melly botokkal veretvén a lég élenye által kékbe megy át; s a szinanyag vékony rétegkint leülepül. Innen táblácskákká alakitva jő kereskedésbe. Igy szagatlan, izetlen, sötétkék anyag, párolás által piros gőzt ereszt, melly hideg felületre érczszerü tű alakokba jegesedik. A bengali és guatemalaiak legkeresettebbek.

II. Pastel. Izacs, festő-csülleng név alatt ismeretes. Ugyanezen anyagot adja, de sokkal gyengébb s kevesebb szintartalommal. Megterem Angliában, Francziaországban, Piemont, basse Normandia vidékein is vadon. — Nálunk még termőbb s termelhetőbb volna. *) Száritva csomagokba köttetnek (coques de pastel) vagy leveleik az első erjedés közben összegyuratván csürök alakban árultatnak.

1. *Buzér.* A mezei nyügfühez hasonló. A szinanyag gyökereiben van. Gyökerei a föld alá ásatnak, s több évek után vétetnek ki, hol minél összenyomultabbak, annál jobbak. Ezen gyökér vastag hártyája maga a szinanyag. A növény megörletik, ennek szinanyaga a többek közt egy sárgás szinanyaggal van vegyülve. Ezen sárgás szinanyag alkalmatlan lévén a szövet-festésre kénsavany által hideg vizben elvétetik, s csak ama piros szinanyag (alizarine) hagyatik meg, melly a hideg viz által feloldozhatlan s a kénsavany által is csak 60 foknyi melegben szenved változást. Ez a vaséleg, vagy timany által bármelly szövethez is leköttetvén ezeknek tömörségükkel arányosan adandja a leggyengédebb rózsától a legsötétebb feketéig kigondolható minden árnyéklatokat. — Ezen növényt 100 év előtt leginkább csak a leventi földeken termelik, de azóta Seeland, déli Francziaország, Hollandia vidékein is termelik hasszonnal, s külön-külön árnyéklatokat nyervén azokat vegyitgetni szokják.

(Folytatása következik.)

*) Próbáltatott Kecskeméten, Rosnyón. Szerk.

ÖT ARANYNYAL koszoruzott PÁLYAMŰ.

A vitéz székely nemzet ismertetése.

Irta NAGY IMRE, tanár.

„Az emberi nemzet egészben tekintve örökre virágzó növény, minek egyfelől hervadó virági mellett, másfelől szünet nélkül ujak és ujabbak fakadnak s nyilnak ki.“... Ezen örökre tenyésző növénynek lehullott virágai mindazon népek, nemzetek, mellyeknek ma csak neveiket találjuk a történelem lapjain följegyezve.

Ha az emberiség egyetemes és részletes történelmében a gondviselés müvét s nem a vak sors játékát keressük : nem lehet érdektelen egyes kitünő embernek is, annál kevésbé olly nemzetnek ismertetése, melly annyi viszontagságok után „megtörve bár, de halva nem—él e hazán;“ melly hajdan Isten ostorának méltán nevezett hóditó királya alatt Róma kapujáig mindent rázkodásba hozott, mint az ár minden népeket magával sodort; de később a nagy hóditó halála után a feloszlott birodalomból kiszorittatott és sok viszontagságos századok mulva mégis, noha csak töredékében, az ötet még kevésbé ismerők előtt felmutatható.

Attila halála után három fiai Ellák, Dengezich és Irnák a terjedelmes atyai birtokon osztakozni akarván, az innen származott viszály között a megigázott népek magukat fölszabaditani törekedtek. Harcz fejlödött ki, Ellák és Dengezich a harczmezön halva maradtak; Irnák pedig az életben maradt hunnoknak egy részével a Boristhén és Tanais vizek közé vonult. Mind nem mentek el vele, hanem egy része hátramaradott, és Erdélynek keleti azon részében telepedett meg, melly rengeteg erdei miatt Transilvániának neveztetett, hol ellenségeik ellen mint egy menhelyet találtak maguknak.

Gróf Kendefi Ádám emléke. († 1834.)

A kolozsvári temető legszebb, legnagyobbszerü emléke. Emelték a hazafi gróf barátai, kik benne olly nagy embert láttak veszteni, hogy emlékkövére semmi irást se metszetének. A négy szegleténi négy siró oroszlán, remek faragás.

Itt laktak ök folytonosan mind e mai napig „székely“ nevezet alatt, és ama rengeteg erdöket, mellyek öket elleneiktől védették, később időnkint kiirtották s benépesitették. Ama rengeteg erdöknek maradványi megláthatók az ugynevezett „nagyerdön“ Udvarhelyszék es Csik, Miklósvár, Bardocz és Háromszék között, aztán a határszélbeli falvakon túl Moldva- és Oláhországfelé. Itt találták meg a székelyeket a később hunno-avarok, és utóljára a kunokkal egyesült magyarok neve alatt Ázsiából kijött véreik. Igy ismerjük föl a történelem évlapjain leghitelesebb megtelepedését a székely nemzetnek azon földrészen, melly politikai felosztás szerint Csik, Gyergyó, Kászon egyesült székekből, sepsi, kézdi, orbai Háromszékekből, Udvarhelyszék, Miklósvár és Bardocz fiu székekből, Marosszék, Aranyosszékből állott. Kiterjedettsége mintegy 221 □ mértföld népessége 362,536 lélekszám kevéssel a forradalom előtt.

Azonban az én föladatom nem az, hogy a székely nemzetnek eredetét, hazájába megtelepedését, és viselt dolgait megirjam. Én ismertetni akarom e nemzetet olly jellemvonásaiban, mellyeket a történelem lapjain róla feljegyezve nem találunk; minthogy illy részletes jellemzés a történelmek irója körén kivül esik. Leirásomnak czélja felmutatni a székely nemzetet — mint keleti fajt — azon nemzeti jellemvonásokkal, mellyek ötet más népfajoktól megkülönböztetik, s mellyek : vallásos, polgári, nyilvános és magán körbeli életére sajátságos bélyeget nyomnak; s jelen miveltségi állását fölleplezik.

* * *

Azon jellemvonások között, mellyek a székely nemzetet kiválólag bélyegzik, legkitünőbb ama tettetés nélküli öszinte szivesség, vendégszeretet, melylyel mások iránt viseltetnek.

Általános közmondássá vált a székely és szász nemzetről azon idegenek iránti vendégszeretet, minélfogva egy szász faluban idegen ember a falu egyik végétől a másikig minden házi gazdától rendre szállást kérve egyik a másikhoz utasitja mondván: „a szomszéd jó ember.“ *) A székely pedig a szállást kérönek ha soha nem látta is azt mondja. „Istené a szállás, telepedjék meg nálunk.“ A mi birtokában vagyon étel és ital nemében, azt vendégével a legörömestebb megosztja; söt ha kiválólag kedves embere a vendég — mint szokás mondani — „megöli becsülettel.“ Sehol annyi kinálkodásokon nem megyen keresztül az ember mint itten, és roszszul esik, megsértödnek az által, hogyha a vendég megvetvén szivességüket bár meg nem kostolja a feladott ételt és italt. Midön böv termésük van gabona és széna takarmányokban, valamint az égi áldást hálás kebellel ismerik el rájuk áradottnak; épen olly tul áradozók ök is a jószivüségben : vidamak, mondhatni tulságos vendégszeretök, adakozók, a szegények iránt könyörülök, meghalt kedveseik lelki nyugalmáért sokat áldozók s a t. szóval : az embert annyira jellemző természeti kitünő tulajdon : az öszinte szivesség mindennemü nyilatkozataival egyetemben a székely nemzet szivvérével egybe forrott olly általános nemzeti jellemvonásnak mondható, melly ivadékról ivadékra száll át vérségi leszármazás utján.

Mintegy nemzeti hagyományként lehet tekinteni azon ös időktől leszármazott szokást, minél fogva mindenik egyház-megyének, parochia — a kath. helységekben templom-ünnepi védszentje vagyon. — Minden évben az elöforduló napon más megyebeliek bucsujárást tartanak, s néhol ünnepélyes menettel — processio — jelennek meg az illető helyen. Minekutánna az isteni tiszteletnek vége vagyon, a helybeliek által az egybegyült rokonok, barátok, ismerősek egész a föszédülésig szoktak megvendégeltetni, táncz-vigalmak, s egyéb mulatságok viditják föl a megvendégelt bucsujárókat.

Legnevezetesebb a pünkösdkori bucsujárás, mit átalános nemzeti ünnepnek lehet mondani. Ekkor messze vidékekről mint Mekkába a muzulmánok össze szoktak seregelni a székelyek. A ki nagy számu sokaságot ohajt látni, az menjen el pünkösdkor a csik-somlyói bucsura, itt együtt fogja látni a székely nemzetet mind két

*) Ez is máskép van már; tudtunkra a szász földön a vendégszeretet ugy van szabályozva, hogy a megszálló utast a biró helyezi el az illető gazdához, aki mindennap egymás után következik sorba. Ez is jó. Cuique suum. Szerk.

Vas. Ujs. 1856.

nemben 15, és több ezernyi gyülekezetben. Szent e gyülekezet; mert sz. czélból, vallásos érzelmek vezetik Mária szobrához az itt megjelenőket; és mert hite, s oltárai megmentésére az egykoron fegyveresen egybegyülekezetteknek évenként előforduló jubileuma ez.

Midőn egy helyen annyi ezer ember össze seregel, mint Csik-Somlyón, képzelhetni : minő nyughatatlanság, és kényelem feláldozással vagyon egybekötve, a két, három napig tartó bucsu-járásra összejötteket nagyobb részint egy faluban Somlyón — mert Taplóczán a „Salvator" hegytöli távolság miatt kevesen szállásolnak — elhelyeztetni. Azt gondolhatná a körülményekkel, és a székely vendég-szeretettel ismeretlen ember, hogy a pünkösdkori nyughatatlanság miatt a somlyóiak legalább is zúgolódók, békételenek, panaszszal kitörők ? nem. Velük született őszinte szivességgel, valódi székely vendégszeretettel fogadják mindig a megjelenőket. Házaik, csüreik, esős időben minden zugaik annyira telvék vendégekkel, hogy a nagy sokaság miatt alig ismerhetni meg a háziakat; és mind ennyi nyughatatlanság, zsibongás közepett ők nyugodtak, szivesek, jó indulatuak maradnak osztakozva, és együtt viselve vendégeikkel a napok terheit; örömest részeltetve, és adva ha mi kényelemmel nekik szolgálhatnak.

Annál meglepőbb a csik-somlyói köz-áhitatosság szemlélete; mivel itt nem csak bensőkép vannak egyesülve a sz. gondolatok, és érzelmek; hanem külsőseg is igen csekély, alig feltünő különbséggel egyformaság ömlik el a nagy sokaság öltözködése, s magaviseletén. Nem különzi öket annyi tarka-barka változatosság, mint a magyar hazának más vidékü vegyes lakoit. A régi czopfos hajviselet csik, gyergyo, kászon, sepsi, kézdi, orbai székekben a katonaság fölállitásával Mária Therezia alatt mintegy erőszakkal szüntetetett volt meg, és most a többi székekben is elavult, kiment divatból annyira, hogy csak némelly udvarhelyszéki atyafiaknál látható még, s itt is csak az öregeknél az ösi viselet maradványa; de fiaik nyiratják hajaikat. — Ezen egyforma-viselet azonnal felismerhetővé teszi a székelyt mindenütt. Annyira ismerősek, annyira bizalmasok egymás irányában, hogy bárhol találkozzék egybe székely székelylyel; bár soha nem látták egymást, bár különböző székek lakói, mint rokonok, testvérek, kik együtt nevekedtek, olly bizalmas társalgásba, beszélgetésbe, kérdezősködésbe elegyednek minden visszatartózkodás nélkül; s valamint a legszivesebb köszöntés közt találkoztak egybe, ép ugy a legbarátságosabb jókivánatokkal válnak meg egymástól.

(Folytatása következik.)

TÁRHÁZ.

Gazdákat érdeklö rovat.

Megitélem Billay János urnak a 40-dik számu „Vasárnapi ujság"ban nyilvánitott — ***sikerrel gyógyitó szerének ajánlását*** azon nyilatkozata folytán, miszerint — ***világosan sikerült orvosi szerének nagy hatását a barom-orvos uraknak megitélésére bizza.***

1. Az egész értekezésben hiányzik a betegségnek sajátszerü neve, ellenére annak, hogy e nélkül okszerü gyógytervet fel nem állithatni.

Az értekezésben egyedül olly lázas kórjelek emlitetnek meg, mellyek több egymással ellentétben álló nyavalyáknak is sajátságai, s ugyan annyiféle gyógymódokat is igényelnek. Igy például : az elősorolt kórjelenségek előjöhetnek mint egyszerü, gyullasztó, ideges, lázas mozgalmak, kisérője lett tüdő, gyomor, bélgyulladásnak; megelőző jelenségei lehetnek a hurut, csorvás, csuzos lázaknak is mint ollyan nyavalyáknak, mellyek az egyforma gyógymódot tetemes veszteglés nélkül elnem türhetik.

2. A betegség ellen felhasznált szereknek összeillesztése épen nem gyógytan-elvileg történt, és nem azért, mivel a ***salitromsav, a keserüsó, keménymaggal, langyos tejjel, és kánforos szeszszel*** még ez ideig vegytanilag sohasem fért össze a nélkül, hogy az életre károsan ne hatott volna. A ***salitromsav*** egyike a legirtózatosabban izgató savaknak, midőn ***keserüsónak*** enyhén hashajtó, olvasztó ereje van, a kánforosszesz szinte igen izgató. A savaknak tejjeli vegyitése turót, és savót képez. Hogy ezek daczára a bizonytalan betegség micsoda uton s módon mehetett mégis egészségbe, igen furcsán magyarázható.

Én ugy vélekszem, hogy a 2 éves üszőnek szerencsés felgyógyulását inkább tulajdonithatni jótékony természeti-, mint az igénybe vett orvosszerek gyógyerejének, melly szerint a szegény ifjoncz üszőnek nem csak betegsége, hanem roszul adott orvos-szerei ellenséges hatásaival is roppant erővel kellett viaskodnia, hogy életben maradhatott, mellyből méltán következtethetni, hogy a szóban levő állatocskából maholnap nagyobb ökör váland, mint minő volt eddig és méltán, mert csakugyan nem kis dolgot vitt véghez maga védelmére, midőn betegségében tejjel kevert keménymagot, salitromsavat, keserüsót, kánforosszeszt izzadott ki nagy cseppekben ama 3 nehéz pokrócz alatt, mellyet a szerző felhoz.

Daczára mindezeknek, hogy az üsző meggyógyult, az alkalmazott szereket — ***sikerrel gyógyitó szereknek ajánlani*** annyit tesz, mint csalhatlan jelét adni az avatatlanságnak, a tapasztalatlanságnak. Száz meg száz olly eset merül fel az életben, hogy a természet törekvésének (legyen szabad mondanom) sokkal több esze van, mint sok orvosnak, melly szerint nem egy könnyen hirdethetni a sikerrel gyógyitó szereket másoknak üdvére. Ahhoz, hogy e vagy ama szer felett ajánló szókat emelni lehessen a 13-mas próbát ugyan csak ki kell ám állania, különben igen könnyen tévutra vezethetni minden avatatlant és könnyenhivőt.

3, Az értekezésből azt is következtethetni, hogy a szerzőnek semmi állatorvosi könyve sincs, mert ha ezzel birna, nem sorolná a salitromot és a keserüsót egyszer a sók (sales) másszor pedig a savakhoz (acida); ugyszinte nem nevezné a keserüsót németül Glaubersalz-nak, sőt még a keménymagot is nevén nevezte volna meg, mellynek olly roppant sok neme van.

Igy csak az járhat, ki nem tanult mesterségbe keveredik. S hogy jövőre az efféle tévedésektől ment legyen ön mint szerző, s hogy az olvasót is igaz utratéritsem igy világositom fel a homályt :

A ***salitromsó*** a sókhoz tartozván, latinul : ***sal nitri;*** magyarul : ***salitromsó.*** Hatása enyhén székeltető, olvasztó, csillapitó.

A ***salitromsav*** a savakhoz tartozván latinul : ***acidum nitricum,*** mellynek iszonyu izgató, gyujtó és lázitó ereje van.

A ***keserüsó*** szinte a sókhoz tartozván gyógyereje a salitroméval megegyező és németől Bittersalz, latinul : ***sal amarus,*** midőn a ***Glaubersalz*** magyarul : ***csudasó,*** latinul : ***sal mirabilis glauberi.***

A ***keménymagoknak*** roppant sokfélesége levén hatásuk sem egyenlő, mert más erőt fejtenek ki például : az olajos magok, mást a csipősek, élesek és mást a bóditó mérgesek. Más hatása van e szerint a len-, kendermagnak, más a torma, mustár, paprika magnak, és más a beléndek, maszlagos nadragulyának, és még másabb : a ***köménmagnak.***

Mindezek folytán a szerző részéről nem marad egyéb hátra, mint értekezését ujra szervezni, és elhatározó szókat használni irásában, hogy e szerint önmagával tisztába jövén, a tévutra vezetetteket is igazutra vezesse.

Őszinte soraimért ugy hiszem, hogy ***Billay*** ur neheztelni nem fog, és nem azért, minthogy azok mind méltányosak, s bárha ez ügy elvünket nem egyeztetheté is, mégis egy czélrai törekvésünket az ellenségnek is meg kell ismerni. Nagy-Kanizsán, octoberhó 10-kén 1856. — ***Tersánszky,*** egyszersmint állatorvos.

Kakas Márton a szinházban.

XXVI. Levél. Ármány és szerelem.

Nem szólok én most sem az ármányról, sem a szerelemről; hanem egyesegyedül arról, hogy Ferdinánd szerepét ezuttal a „kis Lendvay" adta. A ***kis*** szó alatt nem kell képzelni valami csodagyereket, hanem azt kell tudni, hogy a jó közönség igy szokta nevezni kedvencz művészeinek utódait a szinpadon „kis Lendvay", „kis Szerdahelyi" pedig azok már ugyan megnőttek. Megnőttek pedig nem csak kezekben és lábakban, hanem művészetben is. Reménylem, hogy ezt senki sem fogja Kakas Mártontul hizelkedésnek venni. Gorombáskodom én velük eleget, a hol szükség van rá. És ők ollyan jó fiuk, hogy szeretnek tanulni; hasznukra forditják a criticát. Mind kettő saját szakmát tudott magának törni, a mi haladásukat biztositja, s megóvja őket a vidéki szinészek átkától, a kiknél az a szokás, hogy a közönség kedvencze minden szerepet eljátszik, a mi hosszu és hatásos. A mai est egy kis családi ünnep volt a közönségre nézve. Most próbáltuk meg : az ifju utód hogy áll meg azon a polczon, melly apjának legfényesebb diadalhelye volt. A tapsok . . . . ne beszéljünk a tapsokról : azt Strimpfli Japonia k. a. is kap eleget egy lábfelemelésért; hanem az a familiaris elégültség a nézők arczán, a hogy bólingattak egymás felé fejeikkel, a hogy mutatták meglepetésüket, a hogy mosolyogtak reá, ez volt a hatás mérlege, mit az ifju epigon játéka előidézett. Volt is közönség elég, csak a casinó erkélyrésze sohajtozott a nagy üresség miatt, a hol ritkán kong az ember drámai előadások alatt, az is ugy fél ott magában. Ajánljuk az illetőknek, hogy Guzman Johannából az Armány és szerelem után is átlehetne venni az év négy szakasza czimü balletet, akkor majd eljönnének. Kár is külön helyet tartani a casinónak maga számára, mert igy mindig feltünővé lesz az üresség, s az emberek azt mondhatják : „ismét látjuk azokat az urakat, a kik nincsenek itt." Pedig megérdemelte volna azon érdek, melly ez ifju szinészünk olly pályakisérletéhez volt kötve, melly eldönté, hogy lesz-e hát, a ki nálunk a szerelmes szakmát kellően befogja tölteni? hogy mások is eljöttek volna szavazni. A kérdés kedvezőre dült el.

Lendvay pedig már most tegye el szépen a tükör mellé ezt a „Vasárnapi ujság"ot a mellyben ő neki egy goromba vén criticus, a kinek semmi sem szokott tetszeni, azt mondta, hogy „no no" s vegye ezt buzditásul és iparkodjék még előbbre haladni.

Kakas Márton.

Irodalom.

Megjelent „*A Tarka élet II-ik kötete.*" Irta Jókai Mór (szerző sajátja). Tartalma : A vén huszár kapitány. Visszaemlékezések. Petőfi és a censor. Petőfi, mint keresztapa. A veszélyes ügyesség. Török poézis. Az örök harcz.

Egészen másként áll az arány a gazdálkodásra nézve. — Ugyanis:

Az illy nagy határu helységekben vagy külön két vagy több még pedig költséges, s mégis mindegyik helyen roszul menő gazdaságot kell a helységtől távol eső földbirtokosának folytatni: vagy ha csak egyet folytat, azt nagy fáradsággal, tetemes költséggel s idővesztéssel, és mégis soha nem elég sikerrel teheti. Mert:

1. Ha két gazdaságot folytat, azaz, ha a helységben is házat tart s távoleső földjén is tanyát, szállást, majort épit; annyival inkább

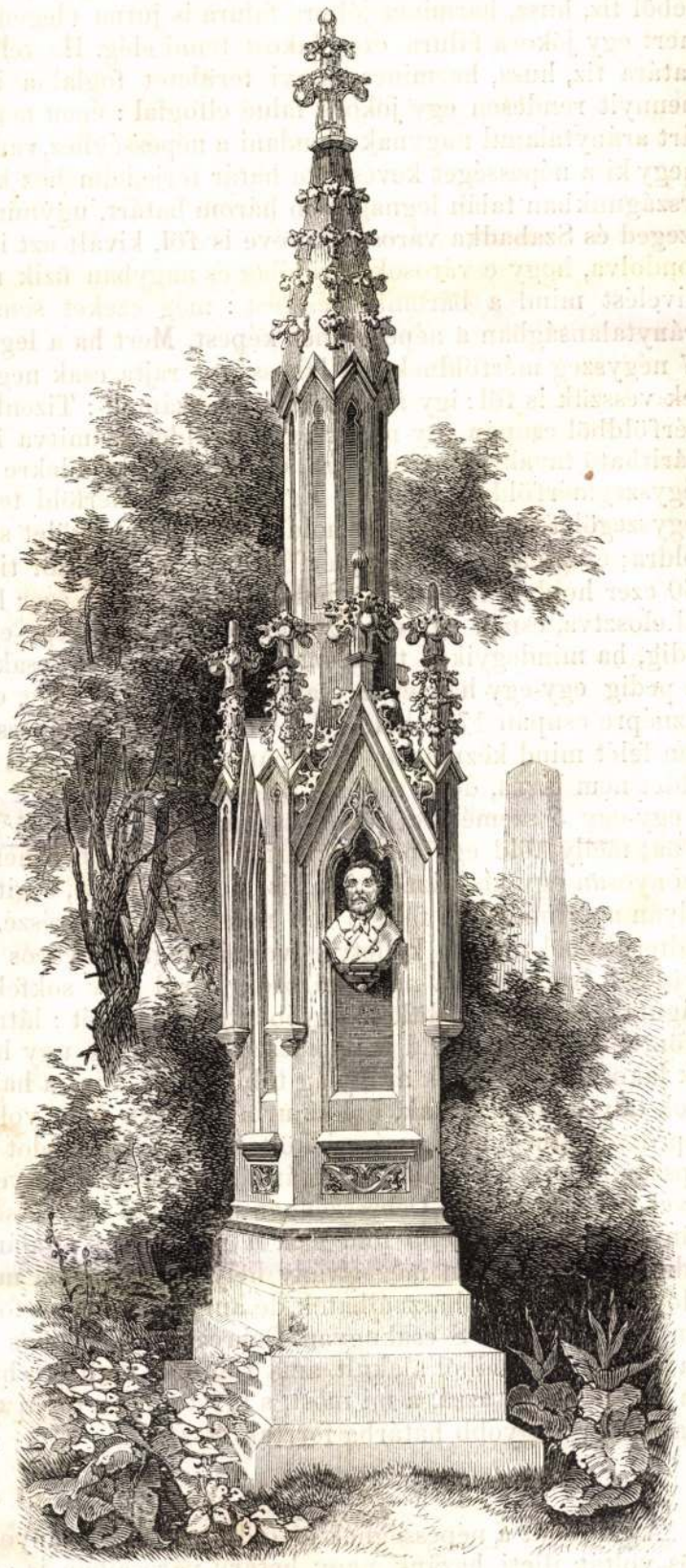

Kolozsvár emlékoszlopai.

(E czim alatt egy érdekes helyismei czikksorozatot kezdünk meg lapunk jövő számában, derék erdélyi tudósunk Kóváry László tollából.)

pedig, ha több helyeken tartván külön szállásokat, három vagy talán több gazdaságot is folytat: annak e következők a hátrányai:

a) Sokszoros költség, mellyet a több helyen tartott épületek s cselédség, a mindenikhez szükséges szerek szüntelen többfelé szállitása, a gazdának majd egyikbe majd másikba fölügyelet vagy munka végett utazása, a szükséges napszámosoknak többfelé s rendesen messzire szállitása vagy ennek elkerülése végett tetemes számmal mindenik szálláson helyben állandó tartása kiván.

b) Sok idővesztés, mellyet az ide-oda utazás okoz minduntalan. *Sokszoros fáradság,* mondhatni: szünteleni szaladgálás, fölügyelet s ollykor némi apróságoknak közlése végett is.

c) A gazdaság rosszul menetele, annyival rosszabbul, minél többfelé van dolga a gazdának, s annálfogva minél ritkábban s kevesebb ideig lehet jelen egyik-egyik helyen. Közmondás, hogy gazda szeme gyarapitja a gazdaságot; s bármilly hü embereket talál is a maga helyettesitésére a gazdaság folytatásában, de tagadhatlan, hogy mégis mindig jobb a gazdára nézve, ha annak maga láthat utána. Sokszor csak azért sem történik meg valami a maga rendes idejében, vagy épen el is marad, vagy, ha egyik helyen megtörténik is, de a másikon elmarad, mert nincs mindig mód benne, illy nagy távolságban mindenütt, akkor mindjárt, mikor kellene, megrendelni. S ha épen rosszul nem menne is a gazdaság illy módon, ebből nem következik, hogy más módon jobban ne mehetne.

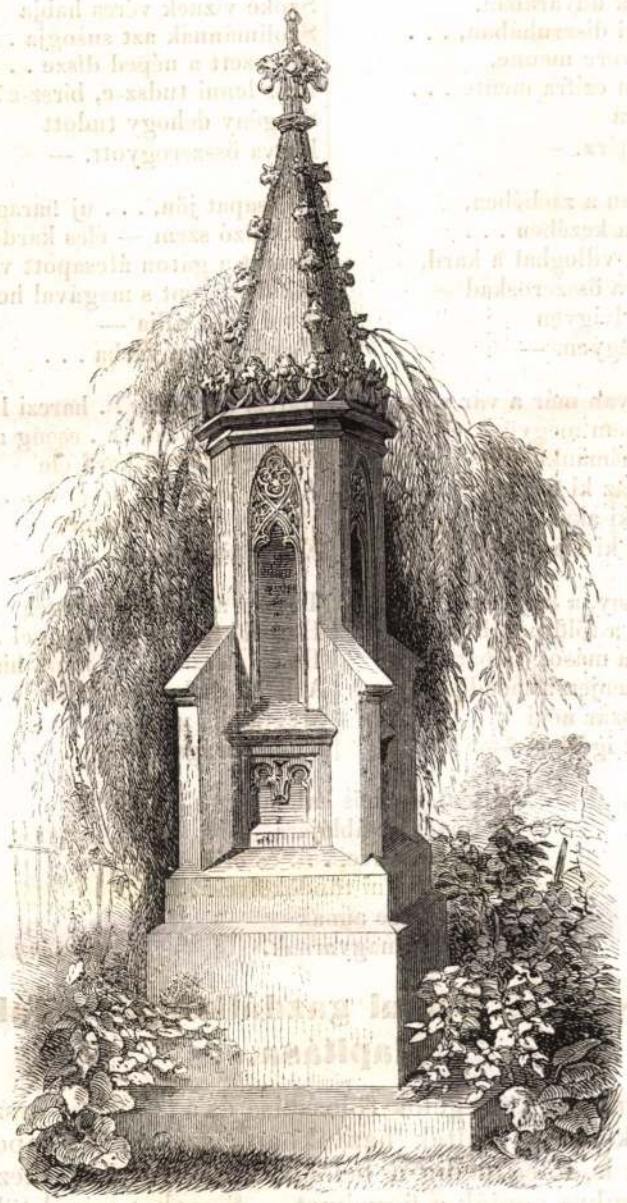

Kolozsvár emlékoszlopai.

(E czim alatt egy érdekes helyismei czikksorozatot kezdünk meg lapunk jövő számában, derék erdélyi tudósunk Kóváry László tollából.)

2. Ha pedig hazulról, azaz a helységbeni lakáról folytatja a gazdálkodást a távol eső föld birtokosa: tömérdek *fáradságába* kerül neki messze eső földére minden külön munkára kimenni; s a kimenésben erejét kimeritvén inkább pihenni megy valóban mint dolgozni; ha pedig nem gyalog megy, hanem igásmarhája viszi, ez ha nem pihen, egészségét megrontja, kivált ha a napi munka után azon fáradtan indul ismét haza. Melly kárba menendő jövés-menést kerülni akarván, ha több napra megy ki szekerével együtt földére;

Hull a golyó mint a zápor,
Nagy felhő a török tábor . . .
— Kis darabföld Szigetvára
El is mossa nem sokára
Elmossa a zápor
A nagy török tábor . . .

Csak a benső vár van hátra,
Oda ember kell a gátra! . . .
Egy nagy ajtót kell kinyitni,
S ugy lehet a várba jutni . . .
Akkor lesz ám meleg
Mikor a nyílik meg . . .

Egy nagy ágyú van mögötte,
— Sárga rézből — van kiöntve . . .
De a kit majd czélba vesz az
Sárga réznél sárgább lesz az . . .
Tele van az vassal,
Gyilkoló halállal . . .

Elhullott vitézek kardja,
Lándzsák kopják tört darabja . . .
A mi vas csak volt a várban
Mind ott hever a torkában
Mindegyik egy halál,
Jaj annak kit talál. . . .

Bent a várnak udvarában,
Jár kel Zrinyi diszruhában, . . .
Mintha esküvőre menne,
Lógg a vállán czifra mente . . .
Pedig halálára
Öltözött fel mára. —

Száz arany van a zsebében,
Villogó kard a kezében . . .
Hogy ha nem villoghat a kard,
Hogy ha halva összeroskad —
Legyen, mit elvigyen
A ki hozzá megyen. —

— Körül van már a vár véve,
Innen ki nem megyünk élve . . .
Esedezni, rimánkodni
A ki tud, az ki fog jutni . . .
Menjen a ki akar,
Maradjon, ki magyar. —

A ki hitvány, a ki gyáva,
A ki mász a föld porába,
A ki nyalja mások talpát,
Az csak menjen a meddig lát
Török császár néki
Kegyelmét igéri — —

— — Kinek nem kedves hazája,
Kinek élte, — s vére drága . . .
Kinek nincsen becsülete,
S a nélkül is van élete
Könyörögjön szépen,
Eleresztik épen . . .

Szóla Zrinyi; . . . kis csapatja
Fényes kardját villogtatja,
Villog a kard, . . . dobog a szív . . .
Hazájához mindegyik hív . . .
Ha szerették élve,
Meg is halnak értte. —

Jön a török, . . . a vár hídja
A sok népet alig bírja
Négyesével hármasával
— Égbe szálló orditással —
Rohannak a várba,
Parancsszót se várva. —

Egy hatalmas dördülésre,
— Az utolsó nagy lövésre —
Recsesen a híd, . . . jobbra balra
Hull a török a patakba . . .
Szőke viznek habja
A vért odább adja. —

Szőke viznek véres habja
Szolimánnak azt susogja . . .
Elveszett a néped dísze . . .
Erős lenni tudsz-e, birsz-e? . . .
Szegény dehogy tudott
Halva összerogyott. —

Uj csapat jön, . . . uj haraggal,
Szikrázó szem — éles karddal . . .
S mint a gáton átcsapott viz
Mindent ront s magával hord visz
A mi utját állja —
Ugy rohan a várba . . .

Harczi zaj kél, . . . harczi lárma,
Csattog a kard, . . . cseng a dárda . . .
Csillog villog a kard éle
A hegyéről foly a vér le . . .
Ha egy helyre menne,
Egész patak lenne . . .

Tizszer annyi ellenséggel
Harczol Zrinyi vitézséggel . . .
De mi haszna, . . . mind hiába
A halál csak megtalálja . . .
Megtalálja végre
Kifoly drága vére . . .

Vitézsége, hős halála
A történet táblájára
Fel van vésve, . . . és örökre
Ott fog állni tündökölve . . .
Tündöklése annak
Kincse a magyarnak.

Dömény Ferencz.

Helységi és tanyai gazdálkodás, s faluk alapitása.

Midőn most a közlegelők fölosztása és a tagositás országszerte egyik főéletkérdéssé váltak hazánkban : az ezekkel kapcsolatban lévő tárgyak is, főleg pedig a belőlök közvetlen következő körülmények magukra vonják a figyelmet. — S ezeket minél több oldalról jól megfontolni azért szükséges, mert ezen átalakulást ugy lehet tekinteni, mint kezdetét egy eredménydús korszaknak a gazdálkodásra nézve, mellytől a népek jólléte olly nagy mértékben függ; kezdetben pedig mindent könnyebb egyuttal egyszerre jól intézni, mint ezután javitgatni, mi később nem is mindig lehető, s mindenkor több bajjal eszközölhető.

Hazánk Európának is a népesebb országai közé tartozik, még pedig nem csak az ország általános területéhez képest véve a népesség általános számát, hanem egyenként tekintve is a megyéket. Mert a melly tájain országunknak ritkák a helységek, ott azokban rendesen nagy számu lakosság lakik. Ennek okát a régi pusztitó háborúk idejében kell keresni, a mikor a kisebb faluk lakosai egy nagy helységbe egyesültek nagyobb bátorság végett. S innen van az, hogy némelly helységeknek olly nagy határaik vannak; de ez ki van egyenlitve a népesség által. Mert ha egy 10,000 lakossal biró helységnek (akár falu, akár mezőváros legyen a neve) tizannyi területü a határa, mint egy 1000 lakossal birónak : ez csak oda megy ki arányosság tekintetében, mint ha ama nagyobb helység határán tiz apróbb helység feküdnék, mellyek közül mindegyiknek csak tizedrésznyi népessége lenne ama nagyobbhoz képest. S ennek tekintetbe nem vevése vezethetett némellyeket azon hibás állitásra, mintha hazánkban a népesség a földhöz képest hiányzanék. Igy például Békés, Csongrád megyéknek, s a Hajdu és Kún kerületeknek nagyobb határu városai olly nagy népességüek, hogy némellyiköből tiz, husz, harmincz jókora falura is jutna elegendő népesség; mert egy jókora falura ezer lakost tenni elég. Ha tehát illy város határa tiz, husz, harmincz annyi területet foglalna is el, mint a mennyit rendesen egy jókora falué elfoglal : épen nem lehet a határt aránytalanul nagynak mondani a népességhez, vagy a mi egyre megy ki a népességet kevésneka határ terjedelméhez képest. Sőt az országunkban talán legnagyobb három határt, ugymint Debreczen, Szeged és Szabadka városokét véve is föl, kivált azt is hozzá meggondolva, hogy e városok kiválólag és nagyban üzik mind a földmivelést mind a baromtenyésztést : még ezeket sem találhatjuk aránytalanságban a népességhez képest. Mert ha a legnagyobbikat 17 négyszeg mérföldnek, s a lakosságot rajta csak negyvenöt ezernek vesszük is föl : igy fognak állani a számok : Tizenhét négyszeg mérföldből csupán egy négyszeg mérföldet számitva is le, ki nem száritható tavakra, mocsárokra, erekre és szikföldekre maradna 16 négyszegmérföldnyi terület. Egy négyszegmérföld tesz 16 millió négyszegölet vagyis tiz ezer holdat 1600 négyszegölet számitva egy holdra; és igy a 16 négyszegmérföld tesz tizenhatszor tizezer vagyis 160 ezer holdat. A 160 ezer holdak számát a 45 ezer lakos számával elosztva, esnék egy-egy személyre $3^5/_9$ hold; egy-egy háznépre pedig, ha mindegyikre tiz személy van számitva, csak $35^5/_9$ hold; ha pedig egy-egy háznépre csak 5 személy van téve, esik egy-egy háznépre csupán $17^7/_9$ hold föld. Sőt, e városok népességének egészen felét mind kézmüvesnek és napszámosnak véve is föl, ki maga földet nem birna, de a többiek földjeinek terméséből élne : akkor is egy-egy 5 személyre számitott háznépre csak $35^5/_9$ hold föld jutna; melly föld egy nagy urbéri teleknél többet nem teszen, és bizonyosan egy kis háznép által is megmivelhető, segitségére szolgálván a számitásban föltett sok napszámos egy része. Azonban e földterületből még le kelletvén vonni magát a város terjedelmes területét, ezenkivül a nagy városok körül olly sokfelé ágazó országutak, továbbá a dülő- s egyéb utak területét : látnivaló, hogy a föntebb számitott föld is tetemesen apadni fog, ugy hogy e városok lakosai alig birnak aránylag több földet, mint a hajdani jobbágyok olly falukon birtak, hol az urbéri telkek nem voltak nagyon elaprózva. Mihez még a városi költségesebb életmódot és nagyobb napszámot hozzágondolva, az arány a városokra nézve még valamivel kedvezötlenebb. Debreczenben pedig, hol a népesség nagyobb, aránylag még kevesebb föld esik a népszámra általánosan véve. Pedig ezen határokon még sivány helyek is vannak, mellyek csak erdővel beültetésre használhatók, de annál ezt rendes földmivelésre nem használhatók. S csakugyan Debreczen is számos helységnek oda vonult lakosaiból alakult ama föntebb emlitett háborús időben apródonként azzá, a mi most, s igy természetesen azoknak határai is egy nagyobb határba forrtak össze.

* * *

A mi tehát a népességnek a földhöz képest arányos, söt néhol fölös voltát illeti hazánk nagy határu városaiban is : arra nézve tisztában áll a dolog; ugy hogy nem csak nem hiányzik munkás kéz azon határok megmivelésére magukban az illy városokban is, söt némellyiknek népessége több földet is megbirna mivelni, még pedig kellően; annyival is inkább, mert hazánk földe a nagyobb határu helységek határain többnyire könnyen mivelhető, ugy hogy némelly helyen két-három annyi darab föld sem kiván több munkát, mint a sovány földek közönségesen kivánnak; s e tekintetnél fogva még inkább nem lehet azokban a népességet kevésnek mondani a földnek kellően megmivelésére. A mi pedig az illyen földek termékenységét illeti : ez a szünteleni szaporodás által mindinkább föl lesz emésztve, s a lakosok száma még nagyobb a föld megmivelésére.

* * * *

Az anyai ösztön sugallata kevés nappal a gyermek születése előtt tevékenységre ösztönzé Erzsébetet; így történt hogy Sz. István koronáját kezére keritve, igyekezett Bécs felé, hol a csecsemőnek támaszt nyerni reméllett.

S midőn a szerető anya fimagzatát végre karjain tartá; midőn a reményeket, mellyeket olly soká és olly nagy vágygyal táplált szivében, végre teljesedésbe menni látta : az eddig gyönge engedékeny nő oroszlánnyá vált, melly a barlang száját, melly gyermekét rejti, minden erőszak ellen megvédeni kész.

E közben a fiatal lengyel király lemondott az édes álmokról, mellyeket fiatal vére és élénk lelke olly rózsás vegyületben szöttek s annyi szép szóra, intés és fenyegetésre végre elhitte, hogy a nagy Isten öt csakugyan a kereszténység s a magyar-lengyel nemzet vértanujául szánta.

Reszkető kebellel ment ki az utolsó csöndes estve Krakkó egyik távoleső utczájába, hogy Lenkájának, kinek öt többet látnia, szeretnie nem szabad, örök „Isten hozzádot" mondjon.

Az ifju király szeretett már és pedig az első szerelem salaktalan érzelmeivel s az ifju kebel forró tüzével. Országlárainak tanácsa, a püspökök és öreg nevelője rábeszélései azonban nemes lelkében sokkal fogékonyabb anyagra találtak, hogysem ő, ki hazáját és nemzetét a lengyelek saját csaknem fanaticus föláldozásával szerette, a nagy eszme által el nem ragadtatott — s életboldogságát a közügynek alá ne rendelte volna.

A kis Lenka pedig, egy lengyel birtokos egyszerü leánya, ki csak Wladislawot a krakkói tanulót szereté, mit sem tudott a király felől s a kis kert hátsó ajtajánál csak az iskoláiból megtérő kedvest várá.

Tizennégy éves lehetett a kis leány, a lengyel hölgyek szépségének minden bájaival. Világos kék szemeiben elérhetlen vágyak ábrándja égett, szép homlokán, nemes vonásu arczán a nemesre és nagyra törekvő lélek nyomait hordá s a könnyen hevülő ifju király mellé ép illy szöke haju, angyali jóságu teremtés illett.

Hetekkel ez előtt nem is volt boldogabb pár a nap alatt s hetekkel később nem érzett nagyobb fájdalmat szerető szív, mint az ifju királyé.

Már eléje mosolyogtak az annyi édes boldogságot látott kert fái, a lemenő nap vidám bibor fényében; már hallani vélte a csalogányok dalát, mellyek szerető lelkét annyiszor ringaták édes álmodozásba; s még nem volt tisztában magával, hogy mit mondjon a szerető gyermeknek, ki hihetőleg most is szive dobbanása után számitja a perczet, mellyben Wladislawja megjö; nem tudá, miként fejtse le a hókarokat, mellyek beléptére olly gyermekies testvéries ártatlansággal füződnek fekete bársonyra hulló szőke hajcsigái körül.

— El kell hagynom öt, — ezt megmondhatom neki . . . Sokáig nem fogjuk látni egymást . . . ó ez már maga is annyi fájdalmat fog okozni! . . Hátha még azt tudná, hogy sziveink közé két ország hegyei és völgyei tolulnak s mi ezeknél is nagyobb, két nemzet koronájának csillogó kövei?!

De miért repeszszem szét a szelid gyermek szivét? Mit használ tudnia, hogy a holnapi nap két hon királyát látja bennem? . . Mit nálam dicsvágy és a nemes hivatás ösztöne kárpótolnak, mi kárpótolná neki? . . Én távozom is meretlenül és ő mitsem fog rólam hallani többé . . . Talán megemészti a bánat, de reménye mégis fenn marad s ez addig táplálhatja, mig a másik segéd a feledés el nem érkezik. Miért foszszam meg ez utolsó támaszaitól is? . .

Illy gondolatokkal közelgett Ulászló a kisded kerthez, melly eddigi boldogságát rejté bokrai között. Fölhevülésében észre sem vevé, hogy távolról egy egészen fekete selyem köpenybe burkolt férfiu követi, kinek négyszögü lengyelsipkája alól tisztes hószinü fürtök omlanak alá.

Lenka gyermeki örömmel fogadá kedvesét s nem sokára a kert bokrai fedék el szem elől a boldog párt.

Mit mit nem beszéltek? azt mi nem hallhatjuk, de annál nagyobb figyelemmel kiséri suttogásaikat az emlitett ősz férfiu, ki kétszer háromszor elmegy a kis kert előtt s a mondott szavakból úgy látszik egyet sem akar elveszíteni.

Fejét gyakran előre nyujtja, s illyenkor kitünik a szép agg patriarchalis arcz, összefolyó bajusz és szakállal, mellyen az elérzékenyedés és bánat vonalmai ülnek.

Már leszállt az est s a teli hold tányéra emelkedett az ódon város tornyai felé, midőn Ulászló a kertet elhagyá.

— De holnap látlak még ugy-e édes, édes Wladisláwom? . . Jer el még egyszer meglátni a szegény Lenkát, kitől mint mondád olly hosszu időre távozol.

— Eljövök, ha megtiltanád is, látnom kellene még egyszer téged kedves leányka — mondá a könyező leány parányi kacsóit tartó király.

— És olly hosszan fognak ez úttal a szünnapok tartani?

— Igen hosszan. Ó nem szünnapok lesznek ezek nekem egyetlen kedvesem, de a fáradalmak, nélkülözés és föláldozás, szenvedés dús napjai, évei.

— Te rejtélyekben beszélsz . . . Mit beszélsz itt évekről? — vág közbe rémülten a leány.

— Nó légy nyugodt. Nem éveknek tetszenek-e neked is az órák, midőn Wladislawodra várakozol? . . Nap és hold járása — hiszen magad mondád — kétszer olly hosszu az én távol létemben s százszor olly rövid ha veled vagyok. Légy nyugodt . . . Töröld le könyüidet. Téged szerettelek, szeretlek s bármi történjék az életben veled, vagy velem, szivem mást szeretni nem fog soha.

— Tehát holnap —

— Ez órában még egyszer Isten veled : Tedd, hogy nyugottabb légy, és hogy kétszerte fájdalmasabb ne legyen az elválás töled. Isten veled, Isten veled!

Még egy ölelés egy forró kézszoritás, s az ifju lovag, festői bársony öltönyében a kis nyusztprémü lengyel sípkával fején, délczeg léptekkel haladt tova.

A hold ezüst sugárait utána küldé, s körrajzát még a távolban is kivehetővé tette. Talán hogy tovább láthassa a kedves gyermek, ki a kert ajtajából könyüs szemekkel tekintett utána.

Már eltünt szem elől; a könyük homályos fátyolán át mit sem lehetett többé kivenni s Lenka szemei még mind a tájra valának függesztve, merre szeretett ifja távozott. Lelkével még mind látta öt.

Merengéséből egy jéghideg kéz érintése ébreszté föl, s a kellemetlen érzést a rettenet egy sikoltása követé.

Vissza akart vonulni, de az agg férfiu, ki a kerités egyik kiálló vége megöl lépett elé, gyöngéden fogta meg kezét s jóakaró résztvevő szemekkel tekinte reá.

Illy arcz, illy tekintet minden félelmet eloszlat.

— Mit se félj, gyermekem. Pár szót mondandok neked. Itthon-e atyád?

— Még nincs. Ez időben egy jó barátjánál szokott mulatni. Utána küldök.

— Nem, gyermekem. Véled és különösen véled akarok beszélni. Majd később atyáddal is értekezhetünk.

Lenka megdöbbent. — Mit akarhat véle e tisztes agg épen e perczben és illy komoly hangon?

— A dolog, miről véled szólani akarok, igen komoly. Ne rettenj meg, gyermekem. Tekints ugy mint atyádat; mert az is vagyok a szó nemesebb értelmében. Először is azt kérdem, — de őszintén szólj, — mióta ismered a fiatalt, ki e perczben vett búcsút töled.

— Már két hó óta, — szólt remegve a leányka.

— Igaz, mondá magába az agg férfiu; ennyi ideje lehet, hogy néha kimarad! — És szólt-e neked szerelemről? . . No, ne pirúlj el; faggatni nem akarlak; a dolog fontos, valót akarok hallani.

Az agg férfiu szavai jóakarat mellett szilárd és parancsoló hanguak voltak, s Lenka szemeibe, ki az első kérdésre fülig pirúlt, könyük szöktek föl. Előérzete megsugta neki, hogy szerelmét vész fenyíti, de szíve sokkal bátrabb és nemesebb volt, hogy sem az igazat el akarja tagadni.

— Igen, uram, megvallom, mi szeretjük egymást; de szerelmünkben egyetlen olly érzelem sem támadt, mellyért pirúlnom kellene.

— Jól van, gyermekem. Nemes és széplelkü leányka vagy; sem te, sem ő benne nem csalódtam. De szólj csak, nem szólott-e ő valamit származásáról, szülöiről? . .

— Keveset. Régi nemes családból valónak mondá magát s nemes szíve és még nemesb arcza könnyen elhitetheték azt velem. Nem remélem, hogy e tekintetben meg akart volna csalni.

— Nem, kedves gyermekem, szerencsétlen leánykám. Ő igen is régi és nemes családból való, a Jagellók-éból!

— Nagy Isten! sikoltá Lenka; ő királyi vér, királyi herczeg.

— Nem, gyermekem. Az idő rövid s gyönge szíved iránt kiméllettel nem lehetek. Erősítsd magadat, ő a király ő felsége maga!

Lenka hóhalvánnyá lön s eszméletlenül hanyatlott az agg férfiu

*

karjaiba, ki gyöngéden fogá föl s egy közel gyöppamlagra fektetve, a kert hosszában a csinos kertilak felé ment.

Pár percz mulva egy éltes férfiuval jött ki onnan.

— Mit mond főtisztelendőséged? mondá felindultan a nemes, lehetséges volna?

— Kétségenkivüli; saját füleimmel hallám ártatlan szerelmek szavait s magam kisértem idáig az ifju királyt. Ha gyermekedet és hazádat szereted, itt férfias tettre van szükség . . . Igen, Micisláw, a leányt el kell távoztatni.

— Jól van, püspök ur; de hova? A királyoknak millió szemök van.

— Olly helyre derék férfiu, honnan, ha meglátná sem szabadjon kivennie; olly helyre, mellynek szentségét előbb megsértheti az utolsó rabszolga, mint maga a király.

— S e hely?

— A zárda, a kolostor falai.

— De illy ifjan, ennyi élet, ennyi szerelemmel?

— Fájdalom meg kell lenni. Nem emlitem, hogy hatalmamban állana téged kényszeriteni e tettre, — csak hazafiságodra és belátásodra hivatkozom. —

— Legyen ugy.

E beszéd közben a két férfiu a kert azon helyére ért, hol a szerencsétlen leányka aléltan feküdt.

Szép szöke haja körülfolyta a kis halvány angyalarczot s a becsukódott szempillák alól nehéz könycseppek birkóztak föl. A mint a hold czüst sugárai a fák nyilatai között szüzien tiszta alakjáig értek, egész lényét, a hókebeltől a fehér szoknyáig s a fehér, szattyánu parányi lábakig dicskörrel látszottak bevonni.

— Szemeire könyük tolultak — mondá a püspöknek szólitott — mi jele, hogy a fájdalom föloldvadt s az eszmélet visszatér. Hagyj pár perczig egyedül véle Miczizláw.

Az atya tiszteletteljesen hajlott meg s visszavonult; az ősz püspök pedig oda hajolt a leánykához s hideg kezét megfogván megszólitá :

— Térj magadhoz jó gyermekem. Egész erődet össze kell szedned, hogy a reád mért csapást elviselhessed. (Folytatás következik.)

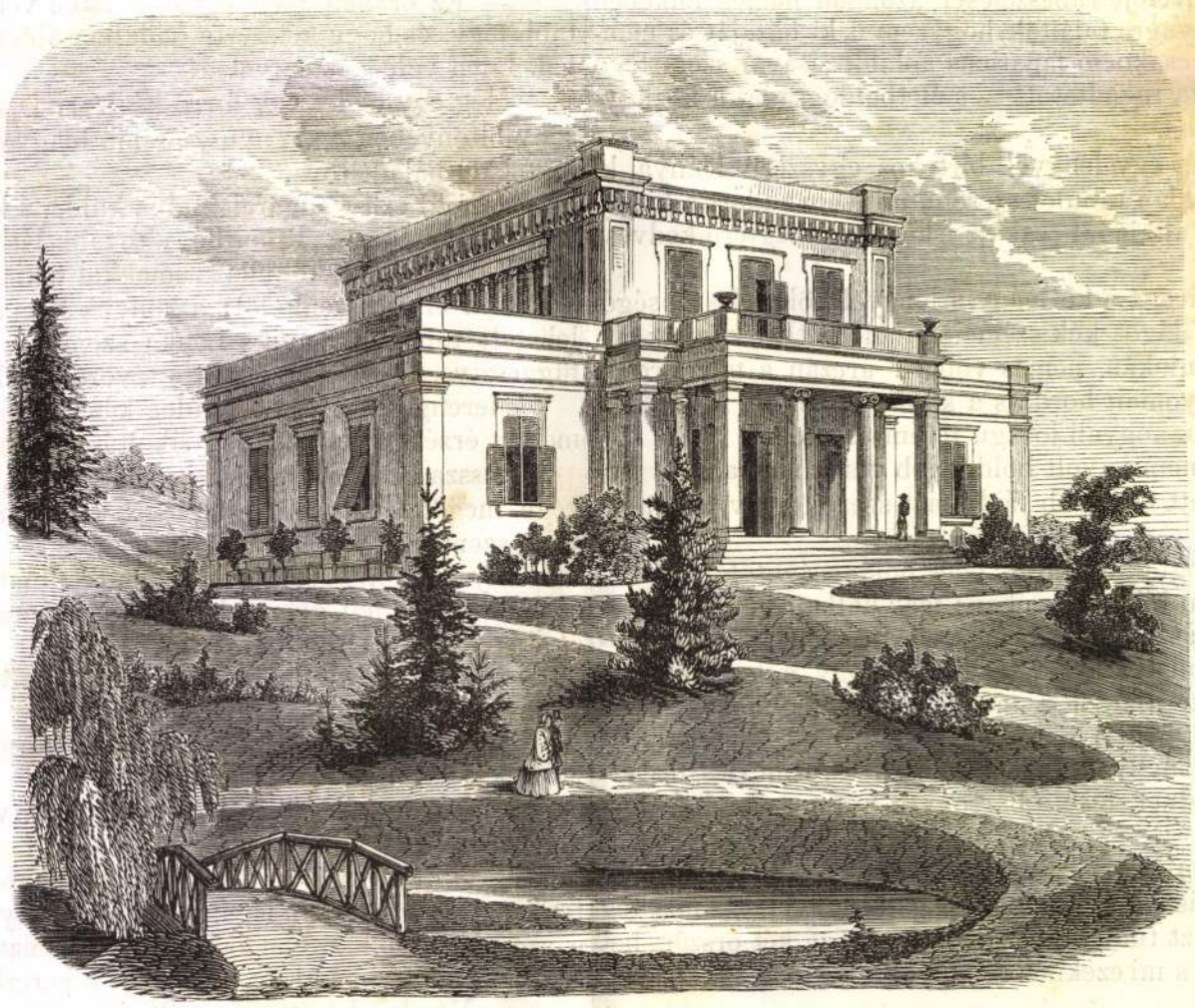

Gróf Mikó Imre kolozsvári nyári palotája, most már „erdélyi nemzeti muzeum."

(A körüle látható pompás kert *valóban* létezik, nem úgy mint a pesti nemzeti muzeum körüli, melly, tizszerte gazdagabb hazánkban, eddigelé még csak rajzolva van.)

Óvszer a veszettség ellen.

Mióta az Isten a nagy világ alkotásával az állatokat is megteremté, azóta mint egy sötét átok húzodott annyi ezer éveken keresztül egy veszedelmes betegség a világ felett, melly úgy a vadakat, mint a szelid marhákat, sőt az embereket is ollykor-ollykor megkereste, s áldozatját a legirtózatosabb kínok között a legszánandóbb állapotba helyhezve olly lassu halállal ölte meg, mellyet hallani is borzasztó, s ha a kórjelek kiütöttek, nem volt többé ellene semmi gyógyszer : az áldozatnak menthetlenül veszni kelletett.

Annyi idő, ezredévek után még maig sem találtak az emberek semmi gyógyszert e betegség ellen, mit azután „veszettségnek" neveztek el; s az egyiptomi gyógyitó papok a görög és római bölcsek s az afghanok méreg és „bűvszer" feltalálói éghajlatokhoz képest csak annyit találtak fel, a mennyit nálunk is az orvosok és sok pór kuruzsoló tud : a marás után jókor érve a sebesültet, mielőtt a baj a harmadik fokához közeledne : elejét venni a betegségnek.

Bár ennyi segitség is meghálálhatatlan az emberi nemre nézve; de ez mutatja meg leginkább azt, mennyire tökéletlen még e betegség gyógyitása, hogy mig megelőzni lehet, addig a kór kiütése után lehetetlen a bajon segíteni.

A veszettségnek az állatok között egyedül a kutyafaj van alávetve. — A farkas, róka, hiena, sakál csak igen ritkán, ellenben a kutyák minden faja nagyon gyakran, s igen kevésből elkapják a betegséget, ha inni nem kap, ha sokáig éhezik s ha nemi ösztönét ki nem elégítheti; a honnan aztán minden állat, sőt az ember is marás után, ha rögtön eleje nem vétetik, a mérges nyál meleg vérével érintkezésbe jövén, menthetetlen áldozatja lesz.

Mig tehát az isteni gondviselés és a naponként nagyobb tökéletességre vitt orvosi tudomány felkentjei megajándékoznák a világot egy megmérhetetlen fontosságu biztos gyógyszerrel, legyen szabad nekem egy jó barátom 18 éves tapasztalása után azon módot közleni, mellynek következtében a kutya e betegségnek semmi tekintetben alá nem vettetvén, az emberek többé e szerencsétlenségtől nem félhetnének.

1839-ik évben édes atyám, — mondá barátom — járatta a „Századunk" czimű lapot, mellynek april 29-én költ 34. számában Tallián István táblabiró a veszettség (ebdüh) ellen a következendőt közlötte.

„Minden kutyának nyelve alatt van egy kis ere, melly ha kivétetik : kukaczhoz hasonló; hogy ezen ér vagy is kukacz a kutya nyelvéből kivétetvén, a kutya soha meg nem dühödik, saját 40 éves tapasztalása után bizonyitotta. Felhivta a dolog mélyebb megvizsgálása tekintetéből az orvosi kart, hogy vegye kisérlet alá tapasztalásait, kutyáit zárják össze veszett ebbel, s akármelyik marja is meg a másikat, az övéinek semmi baja sem lesz, s egyszersmind a műtétel módját is leirta.

Az ember a két vagy három hónapos kis kutyát háttal lába közé szoritja, száján keresztül egy vastag konyha ruhát veszen, s feje vagy nyaka felső részénél hátulról összeszoritja, a kutya hátulsó lábait valamelly gyermekkel tartatván; azután a műtevő a kis kutya nyelvét bal ujjaival húzza ki a szájából, s forditsa maga felé, jobbjával egy szemzőkés segedelmével azon nyelv alatti erecskét gyengén messe hosszant, s ha a vér elboritja, azt mind addig törölgesse, mig az ér fehérségét, vagy kukaczot meg nem látja, mi annak jele, hogy a hártya, melly e kukaczot fedi keresztül van metszve; ekkor a kés hátuljával, mellyben csont van, emelje fel a nevezett eret, s két első ujjával megfogván, egy huzással egyik, másikkal másik végét szakaszsza ki, s látni fogja, hogy az valóságos kukaczhoz hasonló. E műtétel után a kutyát ereszthetni, melly azonnal futkos, eszik, és semmi baja.

Atyám, nehány hónap múlva, kis kutyáin előttem tett kisérletet, s azóta én is folytanosan ezt cselekedvén, több faju u. m. vadász, szelindek és házikutyáink e betegséget, mind a mellet hogy számos döhös ebet megöltem velök, soha el nem kapták, s ha sebet kapott a küzdésben, egy kis meleg borral kimosván semmi baja nem lett. Történt az is, mit Tallián úr is irt, hogy a dühös eb kutyám torkát szakasztotta ki, mellyet gyógyitani nem lehetvén, a kutya eldöglött, de minden veszettségi jelek nélkül. —"

S én miután barátomnál egy eseten voltam, midőn kutyái a dühös ebet megölték, a nélkül hogy akármellyiknek baja lett volna, tökéletesen hiszem nem csak, de bizonyitom, hogy a veszettség ellen, — ha ezt minden ember tenné, — van biztos óvó szer.

Nem volna-e jó, minden helységben a peczérek közül egyet különösen e műtételre kirendelni?? s megparancsolni, hogy minden ki ebet tart, legyen bár kicsoda, de különösen a pásztorok megtartsák e szabályt, s minden e műtételen keresztül esett kutya bizonyos jelet hordva, az azt nem viselők agyon üttessenek?? — Igy a siker bizonyos lenne s többé egész barmok, ménesek, sőt emberek is tökéletesen mentve lennének.

Irtam Hód-Mező-Vásárhelyen, april 19-én 1856.

Matók Béla.

tokuk egy részének eladásával, vagy pedig takarékosabb élésmóddal eszközölhetik meglévő birtokukon a kellő beruházást.

A gazdasági beruházásokra nézve majd általános ellenvetésük a kisbirtokosoknak „Hiszen alig tudunk élni, hogy fektessünk be tehát tőkéket gazdaságunkba?“ Erre feleletül ezt mondom : az elélésre kivántató jövedelem igen határozatlan valami, — ha veszszük, el bir élni olly földmüvelő ember is, kinek semmi fekvő birtoka nincsen, igen természetes hogy egy illy egyénnek hasonló iparkodás mellett, ha fekvő birtoka van, több jövedelme lehet, ezt tehát birtoka javitására fordíthatja; e szerint egy ember 20 hold földből ki bir élni, ha másnak hasonló körülmények mellett 30 hold földje van, ez 10 hold földjének jövedelmét hasznos befektetésekre fordíthatja s így tovább. Ez talán némellyeknél különös okoskodásnak fog tetszeni, holott ez igen egyszerü és természetes, hiszen a tapasztalás is e mellett szól, mert így válnak szegény vagyontalanokból vagyonosak, s viszont. Még mondhatnák ujra a kisbirtokosok „Nem volna jó dolgom, ha ezen mulandó életemben, magamtól a kitelhető kényelmet elvonnám“ — Igen ám szeretett embertársam, mindenki szeretne jól élni, és épen illy értekezések által is csekély erönkkel ember társaink jóllétére törekedünk, de megnyered-e azt, ha gazdaságodnak rosz felszerelése által sokkal kevesebb jövedelmed van, mint a mennyit rendes felszerelés mellett nyerhetnél? Ez utóbbi szerint nem élhetnél-e kényelmesebben s kevesebb gonddal? — Erre nem gondolhatok ellenvetést. — Ha tehát eleinte egy pár évig egy kisbirtokos kényelmétől valamit el húz, és azt hasznos befektetésekre fordítja, bizonyosan később kipótoltatik az, és évről évre mindig több jövedelemmel rendelkezhet saját kényelmére. — Nem vagyok tehát egy értelemben azon kisbirtokossal, ki háztartására a saját gazdaságából kikerült termesztményeken felül 400—500 pftot számit, és e miatt alig érzi magát képesnek, elegendőleg felszerelni gazdaságát.

A népdalok hőse. — (A koszorúzott népdalokhoz.)

Mindezekkel azt akartam megmutatni, hogy minden birtokos képes birtokát czélszerüen felszerelni, s a helyes arányt gazdaságába behozni, csak akaratja legyen, s ha nem akarja, szegénységének okát magának tulajdonítsa, s ha saját hibája miatt magának s családjának közvetlen, hazájának pedig közvetve kárt tesz, csak maga magát kárhoztassa.

A gazdaság ágainak egymáshozi arányossága s a birtokban kellő befektetések létrehozására megkivántatik a szellemi erő, a józan értelmesség. Van sok gazdának elég anyagi ereje gazdasága vezetésére, és költ is eleget, azonban ha azt czélirányталanúl teszi, jó sikert nem lát. — Szükséges tehát egy kisbirtokosnak a gazdasági tudományokban magának kellő képességet szerezni, és így önállólag okszerüen gazdaságát kormányozni, mit czélszerü olvasás, és tapasztalás által eszközölhetni. Ha egy kisbirtokosnak nincsen módja gazdasági iskolában tanittatni gyermekét, tanítsa maga, s szoktassa gyermekét a mezei gazdálkodáshoz, s érettebb korában adja gazdasági gyakorlatra, rendes gazdaságokhoz, — ezt nem teheti ugyan minden kisbirtokos, azonban ha egyes vidékekről csak egy-egy egyén nyerhet tapasztalást a hasznosb gazdálkodás módjáról, otthon a vidékebeliek bizonyosan fogják a jó példát követni, vagy követhetni.

Az értelmesség mellett azonban kivántatik a gazdánál a szorgalom kifejtése is, ez csak akaratunktól függ, férfias eltökéltséggel s szenvedélylyel kell lépni a mezei gazdaság terére, szép és nemes foglalatosság ez, és mi legfőbb, szorgalmunk az anyagi hasznot is megszerzi. Vannak gazdák, kik restségből elhitetik magukkal, hogy nincsen dolguk, és naprúl napra henyélnek, s ha jelentékenyebb munkának ideje közelget, már sóhajtozva várják azt, és alig mernek bele fogni; — már az illy gazda, kit szenvedély a gazdasághoz nem vezet, tegyen le arról, és keressen magának más életpályát, mert a gazdálkodásból, sem hasznot, sem örömet nem fog magának sohasem szerezhetni. — Van pedig egy jó gazdának mindig dolga, abból soha sem fogy ki, és ha az oskola-járásban a nehezebb mezei munkától elszokott kisbirtokos fáradságosnak találja a nehezebb mezei munkákat, vannak a gazdaságnak olly ágai, mellyekben nagy testi megerőltetés nélkül is hasznot tehet p. o. a méhészet, gyümölcsoltás, dohány-termelés, aprólékos gazdasági szerszámok

Vas. Ujs. 1856.

faragcsalása, a munkások és cselédekre való felügyelés, mind olly munkák, mellyek nagy testi megerőltetés nélkül megtörténhetnek, és a melly teendök a kisbirtokos személyét folytonosan elfoglalhatják. Ezek mellett fogjon a kisbirtokos elméleti munkához, s tanuljon hasznos gazdasági könyvekből, és nem csak ebből, hanem a gyakorlat könyvéből, a természetből, — menjen sétálni a mezöre, és mindig akad tárgy a mellyről elmélkedhessen, láthatja, minden gazda hogy és mikor müveli földjét, milly áldás van utána, a jónak rosznak okait megtudhatja, és maga részére felhasználhatja.

2. A gazdának már nevénél s hivatásánál fogva legfőbb jellemző tulajdonának kell lennie a takarékosságnak, de takarékosnak kell lenni nem csak a pénz és más anyagi tárgyak használata mellett, hanem legföképen takarékosnak *kell lenni az idővel*. Pénzt, vagy más anyagi vagyont kölcsönözhetünk, de a lefolyt idö többé semmi áron sem jön vissza, — A hanyag gazdákon kivül, kik „majd"-val odábozzák teendöiket, hej! be sok ember gazdálkodik a pénzzel az idö rovására; — és még az a baj, hogy a pénzzeli gazdálkodás kézzel megfoghatónak látszik, és tüstönti, az idöveli gazdálkodás pedig csak észszel — noha könnyen belátható, és nem rögtönös. S innét van, hogy sok fösvény gazda minden iparkodása és erő megfeszitése daczára nem bir boldogúlni, s el is hal, még sem tudta meg hátramaradásának az okát, pedig annak igen könynyen felfogható oka volt t. i. *az idő elhanyagolása*.

Az idö czélszerü felhasználását, szorgalom s erökifejtés által eszközölhetni, ha t. i. megfeszített erővel igyekezzünk azon, hogy minden munkát annak idejében bár pénz-áldozattal — melly azonban a hasznot meghozza — tegyünk meg. Erre vonatkozva hasznos a cselédek és munkások kedvre villanyozása, a szakmány munka, jó gazdasági eszközök és gépek. A gépek hasznossága bemutatásánál az idö-nyeresség egyik fő tényező.

3. A kisbirtokosok jóllétére vezető szabálynak tartom, menynyire a helyzet engedi — s *haszonnal kivihető* — több féle gazdaság ágaival — *helyes arányban* — foglalkozni. — Ha csak földmüveléssel foglalkozik egy kisbirtokos, megtörténik, hogy a legjobb mivelés mellett is, az idö mostohasága miatt, abból semmi hasznot sem lát; — minthogy tehát a kisbirtokosoknál, hol 40—50 pforint jövedelem is nagy tényező, szükségesnek tartom, hogy a föld, rét müvelés, s marhatenyésztés különféle nemei mellett, a szölömüveléssel, gyümölcsfák szaporitásával, konyha-kertészettel s méhészettel, sőt a hol lehet selyembogár tenyésztésével is foglalkozzék egy kisbirtokos; mert ezek mind olly ágai a gazdaságnak, melyeknek aránylagos müvelése a kisbirtokos jövedelmét nem csak egyensúlyba tarthatja, és a lehetöséget biztositja, hanem azt neveli is.

4. Szükséges egy gazdánál a kitartás, ha t. i. egy vagy más gazdasági czikke rendkivüli idök miatt, egy vagy két évben hasznot nem hozott, de különben ezen czikk azon környéken haszonnal termesztetik, nem kell annak termesztésével felhagyni. — Nemkülönben kitartás elleni hibának tartom, a más helyeken vagy külhonban haszonnal használt akár termesztmények, vagy pedig szerszámok s gépeknek egyszeri használat utáni — rosz siker miatti — félre tételét. Minden kezdet nehéz, s ha valami elöleges kiszámitás, mások próbái, s a körülmények összevetése után jónak itéltetik, az ha először többnyire a jártasság hiánya miatt nem sikerül, kitartással kell azt folytatni, és később tapasztalás utján bövebben meggyöződhetni annak hasznos vagy káros voltáról. (Vége következik.)

Kolozsvár emlék szobrai Kováry Lászlótól.

I. Dr. Barra Imre emléke.

1854., jan. 22-én, Kolozsvártt a középutczában az ugynevezett Barra-ház előtt ezrek népsokasága gyült fel, temetni egy emberbarátot, kinél a legjobb szív, a legtisztább tudománynyal volt párosulva a szenvedö emberiség ápolására.

E nagy halott Dr. Barra volt, méltó örököse apja, nagyapja hirnevének, kik mindnyájan e pályán hasznos szolgálatokat hozának.

Illy részvékeny, illy nagyszámu temetésre nem emlékezünk, hol ur és szegény bánatos érzelmeiben ennyire találkozott volna. Teljes csendben, harangszó nélkül kivánták temetni, s egy azok közül, kiket nemcsak ingyen, de gyakran orvosságukat is fizetve hozott vissza az életre, vallása templomához rohan, hogy lefizeti a díjt s kezdjék meg a harangozást, mert ő a város minden harangjait meg akarja huzatni.

Az óriás gyászmenet, a város minden fogataitól kisértetve elvonult. Mély veszteségérzet szállt meg minden kebelt. Volt királyi hivatalnok Ujfalvi Sándor ur megragadja a lelkesedés perczét, emlékére aláirást nyit, s rövid idön csupán Kolozsvártt fillérekből az itt látható emlék emeltetett, e méltó felirattal: *)

HOMOROD-ALMÁSI
BARRA IMRE
KOLOZSVÁR
FELEJTHETLEN ORVOSA
EMLÉKE.

SZÜLETETT 1799.
MEGHALT 1854.
AZ EMBERISÉG FÁJDALMÁRA
KOLOZSVÁRTT.

EMLÉK
KIKNEK ÉLETÉT SZENTELÉ
HAZAFI KORTÁRSAI
TÖBB SZÁZAN
GAZDAG ÉS SZEGÉNY.

ATYJA, NAGYATYJA, ORVOS
HIRBEN NÉVBEN
NAGY MIND A HÁROM
AZ ELHUNYTBAN.
FIÁGON
A NEMES CSALÁD
ÖRÖKRE KIHALT.

*) Lásd lapjaink mult számát.

TÁRHÁZ.

Vidéki hirek.

Háromszék, sept. 20. Háromszéken ez évben az *időjárás* rendkivüli s a növényzetre felette vészhozó volt. — Tavaszunk korán köszöntött be; de majus derült és termékeny napjai már nagy záporok és ártalmas vizárral végződtek.

Junius első hetében két rendbeli jégzivatar mintegy 40 falu vetéseit tiporta le. A közbe-közbe hullott tojásdad nagyságu jéggömbök nemcsak a házak fedeleit és ablakait rontották, hanem még juhnyájak és barmokban is sok kárt okoztak.

A vihar több faluban az épületek nagy részét csudásan összerombolta. Példáink vannak arra is, hogy a csürök derekából rakóbornákat *) ragadott ki a forgószél, s a fedélzet épen fenmaradott. Nem tudom mellyik természettudós volna képes a légsúlyból kielégitőleg megfejteni e jelenséget.

Alig érdemlik meg a kicséplést lekaszált ősz gabonáink. Cséplőink évenként rendszerint a csiki székely atyafiak szoktak lenni; de ez idén még eddig a hálátlanok kerülék vidékünket: pedig gazdagon eresztős árpáink s zabjaink eléggé megjutalmaznák munkájukat.

Az augustus derekán hat nap tartott vizáradás Feketeügy, Kovászna és Olt térein törökbuzáinkat leiszapolta. A még épen maradott részt sok helységben leforrázta a september első napjára viradólag leesett hóharmat. Ennyi csapás egy évben, még mennyire visszaemlékezhetünk nem nehezült vidékünkre.

Már egy hete hogy esőzik; mi miatt az öszvetést, mellyet szent Mihály nap előtt végezni szoktunk, még nem kezdhettük el. *B. A.*

*) Háromszéken rakóbornáknak nevezzük a szálfákat, mellyekből felrakják a faépületet.

Lókut, september 30-án. Tisztelt szerkesztő ur! Részint becses lapja 38-ik számában Lókut községből közlött levél kiegészitéseül, részint vidékünkben keringő sokféle alaptalan hirek megczáfolásául s illetőleg a valóság felderitésére tudomásul hozom, mikép Singer Katalin hajadon meggyilkolását illetőleg a szivtelen tettes megkapatott. A vád akkor egy e helységben az esemény előtt kéregetni látott, de rögtön eltávozott vándorlegényt terhelt. Azonban hibásan; mert a merényt elkövető egy azok közül való, ki az első vádolt nyomozására a csendörség mellé rendeltetett: egy 17 éves suhancz, fájdalom! községünk vadvirága, névszerint Cserba László. Ki miután alulirtnak szinte mint mindenütt nappal lakába berontott és onnét 20 fl. 6 kr. pengőt elidegenitett, rövid nyomozás után kézre kerülvén, a büntető igazságnak átadatott volna, ott büneit, nevezetesen az érintett gyilkolást és többrendbeli rablását; mellyeket allitása szerint sógorának ugyanottani lakosnak biztatására tett bevallá, most érdemlett büntetését várja sógorával együtt. — E bünöncz, még gyermek; korábbi éveiben — mint másoktól hallom — igen jó viseletü volt. És most milly elvetemült gyilkos lett! ki midőn gyilkos volt, az általa gyilkosnak vádolt ártatlant keresni, üldözni ment. És ez mind a gyenge szülők gondatlansága. *H. E.*

Kisujszálláson. A mult september hóban egy műkedvelő szinész társulat alakult oda való tanuló ifjakból, s szintén oda való ifjú honleányokból s 4 előadást tartottak; ezeknek sorozatát a „Falusi lakodalom" czimü vigjátékkal kezdvén meg, a négy előadásból begyült tiszta jövedelmet, melly nem kevesebb, mint 160 pft. jótékony czélra ajánlották fel, 120 pftot a helybeli algymnazium muzeumának gyarapitására, 40 pft pedig két szegényebb sorsu tanúlók segélyezésére. Mit is midőn köztudomásúl juttatok lehetetlen fel nem kiáltanom illyeténképen sokáig éljenek a derék műkedvelők és műkedvelőnők!!! *F. L.*

Kolozsvári Kapu-torony

Igy tesz a külföld.

Ha nálunk e romboló eljárás az egyetlen volna, tán el lehetne hallgatni, de Szebenben, Segesvárott és egyéb városokban is vannak ily bontási tervek, melyek kivitelét, ha minden történeti emlékeinkből kipusztulni nem akarunk, minden erővel meg kell hiusítanunk. Nem kétlem van elég tudatlan, vagy rosz akaratú ember, ki azt fogja kérdeni, miért tartsuk fönn az emlékeket? mi hasznuk? de az efféle műveletlen egyéneket capacitálni nem, csak nevelni lehetett volna, annak idején. A törvényhozás feladata idevágólag közbenjárni, miután megtagadjuk a kormánytól a jogot, hogy autonom község ügyeibe avatkozzék; pedig uraim! történeti és műemlékeink nem egyes város, hanem az ország, a nemzet tulajdona, és ezért sehol sem áll jogában egy községnek, illetőleg tanácsnak sem ily épületet lebontatni, mely felett csak a nemzet van hivatva határozni, képviselői által. Törvényre van tehát szükség, melyben világosan ki legyen mondva, hogy mielőtt valamely történeti vagy műemlék lerontatnék, kötelessége a községnek, azt a kormánynak bejelenteni és erre engedélyt nyerni. A kormány a dolgot szakemberek által szigorúan megvizsgálván, csak azután fogja elhatározni, nem káros, nem mű- vagy történeti veszteség-e a szóban forgó emléket lerontani, és ha igen, ugy az emléket föl fogja méretni, lerajzoltatni, hogy az emlék legalább rajzban maradjon az utókorra.

Hogy az említett két városkapu, melyek történetünk sok jelenetének voltak tanui, művészi, archaeologiai, és strategiai szempontból csakugyan érdekesek, arról bárki meggyőződhetik.

Óvakodjunk lebontani azon kevés emléket, melyekkel a külföld előtt bebizonyíthatjuk, hogy már a középkorban civilizált nemzet voltunk.

Vajha meggondolják Kolozsvár lelkes polgárai még az utolsó perczben, hogy mit cselekesznek? Nem lehet-e a határozatot még most megsemmisíteni? Bizonyára az egész haza köszönettel tartoznék Kolozsvár lelkes polgárának, ki polgártársait felvilágosítva, megmentené az emlékeket, melyeket a késő bánat többé nem lesz képes visszaadni!

Schulcz Ferencz.

vannak, hogy fentartásuk a városnak semmi költségébe sem került volna.

A külföld egészen másként tesz ily esetekben. Franczia-ország évenkint több százezer forintot költ hasonnemű történeti becsü vagy műemlékek megvédésére, vagy helyreállítására, — és jaj volna ott valamely municipiumnak, ha ily emléket lebontana, jaj a közvélemény előtt, mely rendezett művelt országban, ily barbarismust meg nem tűr, és jaj a törvény előtt, mely ily nemzeti bűnt sulyosan fenyítene. És nálunk . . . . . ? Nálunk elpusztítják azt a kevés történeti emléket is, melyeket eddigelé a kegyes sors ellenség és főleg minmagunk ellen megvédett.

Legyen szabad e helyütt — mert nagyon ide illik — egy történetkét elbeszélni. Éjszak-Németországban van egy szép régi város; neve: Lübeck. E városnak, valamint Kolozsvárnak, szintén van még néhány régi kapuja. E kapuk között legszebb a Holstein-kapu. Időjártával ez építmény sokat szenvedett. Mármár düledezni kezdett, a város polgármestere jelentést tett a tanácsnak e körülményről, s egyszersmind egy helyreálitási tervet is terjesztett elé, melynek költségvetése 30,000 tallérról szólt.

30,000 tallér sok pénz! A város atyái meghökkentek ezen összeg hallatára, és mert e tanácsban is voltak egyének, kik korunk civilizatióját azzal vélik kimutathatni, ha a mai polgárosultság szülőjének, a középkori civilizátiónak emlékeit lerontják: elhatározták tehát, hogy ezen történeti emléket, előbb lerajzolják, felmérik, aztán pedig, bár fájó szivvel, de lebontják. Ezen hir csakhamar végigjárta Lübeck polgárait, és mindenütt kellemetlen befolyást gyakorolt a kedélyekre; legkellemetlenebbül hatott pedig a vendéglősczéh értelmes elnökére, ki rögtön gyülést hirdetett, mely a következőkben állapodott meg: a polgári vendéglősök gyülése — belátva, hogy az utazók jó része városukat csak nagyszámu történeti és művészeti emlékek végett látogatja, és mert az ebből eredő haszon nagyrészt a vendéglősök zsebébe vándorol — elhatározza, hogy polgártársai közt e kapu föntartása érdekében pénzt fog gyüjteni, és a netán hiányzó összeget, saját erejéből fogja fizetni . . . Az emlék meg volt mentve és még századokon át fogja e város egyik diszét képezni.

nem rosz zenészek; „gute Christen, aber schlechte Musikanten.“

Én ellenben kegyelettel viseltetem a történelem szelleme iránt s ezért annak tanulságos teremtményeit fenn akarom tartani, mint fenntartják egész civilizált Európában, miért is következő kérdést intézek a t. belügyminister urhoz:

1-ször. Van-e tudomása arról, hogy a kolozsvári képviselőtestület 1869. jul. 21-én hozott határozata szerint a városi falak történetileg és régészetileg igen érdekes két régi kapu-tornyának végkép el kellene tünnie?

2-szor. Ha van, tett-e lépést, vagy szándékszik-e lépést tenni, hogy ezen, korunk tudományos és művészeti nézeteivel homlokegyenest ellenkező szándék, mely a művelt külföld roszalásával szükségkép találkoznék, ne menjen teljesedésbe, ellenkezőleg a fölötte érdekes emlék tovább is épen tartassék?

Indokolás

a történeti és műemlékek és régiségek fentartásáról, biztosításáról és kijavításáról szóló törvényjavaslathoz.

Oly törvényjavaslatot teszek le a ház asztalára, melynek tárgya, ha ugyan nem a házban, a hazában már valóság volt. E tárgy, ha a mindennapi anyagi szükségletet nem illeti, annál inkább a szellemit, a kegyeletit, multunk és jövőnk iránt; mert ha itt most nem intézkedünk, félő, hogy majd nem leend mi iránt intézkednünk.

Törvényjavaslatom tárgya a *történeti és műemlékek körüli intézkedés országos felügyelet alakjában.*

Ezen országos felügyelet kétféle műemlékekre kivántatik, az ingatlanokra és ingókra;

a) amazok sorába tartoznak: a római kor előtti kő- vagy földalkotmányok és halmok, a római és középkori történeti építmények, mint: templomok, tornyok, várak, erődök, álló táborok, fürdők, vízvezetékek, mértföldmutatók, síremlékek, sarkophagok, áldozati és fogadalmi oltárok, községházak, kolostorok, kápolnák, halotti mécsek, ugynevezett ördög- vagy

Henszlmann jan. 31-iki interpellátiója.

Midőn minap szerencsém volt a történeti emlékek országos felügyeltetéséről szóló törvényjavaslatomat a t. ház asztalára letenni, szükségesnek láttam kimondani, hogy e tekintetben „most kell intézkednünk, különben félő, hogy majd nem lesz miről intézkedni.“ S ime pár hét alatt oly tények jöttek tudomásomra, melyek e félelmet tökéletesen igazolják; mert a vasvári régi kaputornyot ez idő alatt már is lerombolták, Kolozsvártt pedig két bástya-tornyot akar lerombolni az odvaló képviselő-testület, következő határozattal: „hogy a régi várfal e maradványai történelmileg nem oly fontosak (?!), mint a város jelenlegi azon feladata, hogy területén az időszerű közlekedési könnyebbítések, utcza- és tér-rendezések minél czélszerűebben végbemenjenek, valamint annálfogva is, hogy a városi közvagyon jelenleg nagy részben igénybe van véve s a kaputornyok fentartási költségei még növelnék azt — lebontását elhatározta.“ Datum Abderae 1869. évi jul. 21-én.

A halálra itélt két (hidkapu és magyarkapu) torony „*történelmileg nem oly fontos,*“ mert azokat Mátyás király építtette 1476. és 1477-ben; nem fontos, mert ezek a bástyákkal együtt a régi erődítési rendszernek oly példányát képezik, minőnek párját nem találjuk többé Magyarországon, mert az egyik torony előtt még erősített előudvar is fenmaradt, minő a legnagyobb ritkaságok közé tartozik; mert másutt, hogy a lakkaszárnyák unalmas egyidomuságát megszakaszszák, ha nincs régi, építenek új kapukat és tornyokat, és nem járnak Kolozsvárra iskolába, hogy ott megtanulják „az időszerű közlekedési könnyebbítéseket“ és a megtakarítást a szellemi, tudományos és művészeti czélok rovására.

S ez történik második fővárosunkban! Történik történelmünk iránti minden kegyelet félretevésével s történik, mert a jó békés polgárok nem tudják, hogy a régi erődítési rendszernek feltalálása, alkalmazása és a végtelenig menő éles eszű módosítása legvilágosabb tanuságot tesznek őseik értelmiségéről és erélyéről, és ha e tanuságok nincsenek, hihetnők, hogy ezek is úgy, mint utódaik, jó keresztények voltak ugyan, ha-

bővebb tudósítással fog kedveskedni; az igéret azonban még nem teljesült, pedig könnyen lehetséges, hogy másféle veretek is fordultak elő e gazdag leletben.

(Vingárdon), mint hallom, az evangelikus góthívezetű templom *zárkövei cserép anyagból* készültek és Magyarország, valamint Zápolya János czímereivel diszítettek. Ha ez való, megérdemlenék, hogy az ott levő góth feliratokkal együtt hiven lemásolva az archaeologiai bizottsághoz beküldessenek, vagy ha a czímereket le lehetne venni, muzeumunk számára gipszbe öntessenek!

(Szabó Imre), szombathelyi püspök, nagyszerű tervekkel foglalkozik. Alig neveztetett ki a nem épen jövedelmes püspökségre, már első gondjai közé tartozik egy új lyceum épitése, mely nemcsak a városnak szolgálna valódi díszeül, hanem földszinti oszlop-folyosókon és az arra készítendő termekben a római savariai telepnek régiségeit is magában foglalná. Bizony egy városra sem férne annyira rá egy vidéki jeles muzeum, mint Szombathelyre, melyet a közlekedés könnyüsége folytán a külföldiek is nehézség nélkül meglátogathatnának.

(Házi iparunk) érdekében *„A legszükségesebb országgazdászati művelet Ungmegyében“* czím alatt az *„Ung,“* 4. számában becses czikket közölt, mely egészen lelkünkből van merítve. Nem egyszer szólaltunk fel e lapban a *házi iparnak*, főleg elhagyottabb vidékeken való *általános és minél előbbi* emelése mellett, de komoly szavaink elhangzottak. Látjuk, hogy most már maguk a lelkes honfiak, kiknek a köznép jóléte szivükön fekszik, érzik, hogy nem a *nagy gyárak*, sem a *ggarmatosítási* vállalatok nem menthetik meg népünket a végveszélytől, hanem, hogy Svajcz példájára, hol nem kisebb nyomorban volt a nép s a kormány bölcs intézkedése folytán mégis meglehetősen megél a szegény ember, ez irányban nekünk is tennünk kell valamit. Czikkiró ajánlja, hogy a közlekedéstől messze eső erdőségekben állíttasson a kormány és az uradalmi igazgatóság kézműtani, dolgozó műhelyeket, gyalugyárakat, faragó kamarákat, melyekben kiki saját tehetsége szerint készítene konyhai, házi, gazdászati faeszközöket, melyek nagyobb városokba áttétetvén, a munkásnak folytonos munkát és állandó kenyeret adjanak! Azonban, mivel a tehetség sem egyenlő, sőt épen a faragcsálók közt fejlődnek gyakran talentumok és a gyerekek vagy leányok nem végezhetik a nehezebb munkákat, mint teknővájást, létra, mángorló, lapát és talicska-készítést, mily jó lenne ezek számára a városok polgári iskolái mellett rajztanitásról is gondoskodni, ügyes faragcsálók által a népet holmi játékszerek, dobozok stb. készítésére taníttatni. Mit nem köszönnek a tiroliak és berchtesgadeniek, a svajcziak és schwarzwaldiak faragcsáló ügyességüknek!! Bár szólalnának fel ismételve a vidék népbarátai és gondoskodnának azon eszközökről, melyekkel mindenki saját eszéhez és ügyességéhez mért munkakört és munkabért is találjon.

(A b. Nyáry-család 1708-ból való serlegét) *Thaly* Kálmán a *„Századok“*-ban szakavatottan ismerteti. Bár más ősrégi családaink is közölnék

Arch. Ért. 1870. III. 1. 2.

időszerint ősi kincseiket, hogy a műbarát azok létéről tudomást szerezhessen, és a nemzet tulajdonává válhassanak, legalább rajzban vagy fényképben.

(*„Czímertani figyelmeztetés“*) czím alatt a „Századok“ b. Nyáry Alberttől igen érdekes czikket hoznak, melyből kitünik, mily kevés gondot fordítanak nálunk a nemzet palladiumára, czímerére, melyért rosz időkben annyiszor és oly elkeseredetten harczoltunk. Magában a főrendek teremében e czímer háromféleképen fordul elő: maga a felső ház elnöke olyan czímer alatt ül, mely ezüst alapon három vörös pólyát mutat, épen *Karaffának* czímere, ki talán soha sem gondolt ezen megtiszteltetés lehetőségére! De ez szokott annak következése lenni, ha a határozottan tudományos tárgyak, milyen a czímertan alkalmazása, az ahhoz nem értő kézművesekre bizatnak.

(*Rózsa Lajos*) úr a muzeumnak több római régiséget ajándékozott, melyek *Sóskuton* sírokban találtattak; a többi közt egy hosszúnyakú üveg palaczkot behorpasztott oldalakkal, két bronz-kapcsot, egy magas cserépkorsót, feketés agyagból, hasonló kisebb, igen keskenylábú bögrét és egy mécset, felsőrészén álarczczal. A leletnek korát meghatározó érmek egyike AVRELIVS császáré, és mivel a hátlapon TR POT VIII — COS II, álló Salussal (egészség istenasszonyával) fordul elő, ezt Kr. u. 154. évre kell tennünk; mi e leletet annál érdekesebbé teszi. A másikat kopott-volta miatt nem lehetett meghatározni. Birjuk *Rózsa* úr igéretét, hogy jövőre, ilyen sírok előfordultakor tudosítani fog minket, hogy a leleteket tudományosan s a helyszinén leirhassuk.

(*A kolozsvári kaputornyok lerontását*), mint azt a „*Századok*“ IV. évfolyama 58-dik lapján olvassuk, a városi képviselet nagy szavazattöbbséggel csakugyan elhatározta. A tudomány embereit nem illeti a gondatlanság vádja, mert a várossal már évek óta folynak a tárgyalások és közlönyeinkben nyilvánított fölterjesztések. Hadd feleljenek az utókor előtt e vandalismusért azok, kik a lerombolást vagy kierőszakolták, vagy kellőleg nem tudták a közönség irányában megvédeni! Lavabo inter innocentes manus meas!

(*Beréghvármegye*) egyediratát *Lehoczky Tivadar*, lelkes munkatársunktól, legközelebb várhatjuk. Minthogy szerző úrnak egyik kedvencz tudománya az archaeologia, reméljük, hogy nemcsak okmányokból gyüjtött leirásokat fogunk tőle olvashatni, hanem, hogy az azoknál sokkal hitelesb müemlékek nyomán sok olyan tárgyról fogunk felvilágosíttatni, melyekről az egykoriak semmitsem irtak, mert az irás még nem volt divatban, és jelesül ez által új történelmi tér fog nyittatni, mely eddig — legalább minálunk — meglehetősen parlagon hevert.

(*Muzeumunk télen át zárva van*), míg a bécsi muzeumok látogatása télen is egyaránt lehetséges, mert azok termei fűthetők. Magában a műipari muzeumban volt 1869. deczember havában 7300 látogató, míg nálunk alig tudunk egy tuczatot felmutatni.

(*A m. orvosok és természetvizsgálók központi bizottságának*) utolsó

Két elítélt hazai emlék.

Ha valakit halálra itélnek, fájdalom fogja el minden gondolkodó emberbarát szivét, és bármily elvetemedett legyen is az elítélt, léte utolsó perczeiben érdeket kelt maga iránt. Hiszen őt csak napokig, órákig lehet még látni. Az emberek aztán kutatják, vajjon csakugyan oly gonosz-e a szerencsétlen, nem tett-e még is jót is az emberiségnek? szóval fürkészik élettörténetét, megvítatják jó és rosz tulajdonait, és eljutnak végre azon pontra, hol azt kérdezik: van-e az embernek joga embertársa élete felett itéletet hozni? Hasonló gondolatok, érzések közt szemléltem én két hazai történeti emléket mult őszszel Kolozsvárott. Az emlékeket jól megnéztem; mert tudtam, hogy utolszor látom, tudtam, hogy pár hó mulva, ha ismét jövök, kő kövön nem leszen. Megszemléltem a műmaradványokat, s emlékül le is rajzoltam. Azután borus szivvel távoztam és mintegy elkeseredve nemzetem iránt, mely dicső multja tanuit méltatlanul porba tiporni engedi; ezen két elitélt emlék Kolozsvár városa Hidkapuja és Magyarkapuja voltak, melyek a városi tanács többségének határozata szerint, még 1869-ben voltak lebontandók. Ha meggondoljuk, hogy ily rombolások, hazai s műtörténetünkön mily csorbát ejtenek, csodálva kérdjük: a kormány, az akadémia, vagy egyéb egylet miért nem szólal fel, miért nem világosítja föl az illetőket, hogy tudtokon kivül ne vétkezzenek?

Mindez megtörtént ezelőtt 4 évvel a magyar történetbuvárok nagygyülése alkalmával, midőn a város tanácsa a falai közt tanácskozó tudósok által felkéretett ezen kapuk megvédésére; azóta irt az akadémia Kolozsvár városa tanácsának ezen ügyben, sőt több helybeli jeles férfiu szövetkezvén, mindent megtett, a mit ezen emlékek föntartása érdekében megtehetett. — Hasztalan! A párt, mely e kapuk lebontását sürgeté, legin. kább azzal indokolta eljárását, hogy a kapuk szük voltuknál fogva, a közlekedés hátrányára vannak, az e czélra kiküldött és szakemberekből állott bizottmány ellenben kimutatta, hogy amaz érvek alaptalanok, mert az utat igenis jól el lehet a kapuk mellett vinni, másrészt pedig a kaputornyok oly jó karban

III.
Arch. Ert. 1870. (1.17.

rak halottjai mellé. Az egyik hamvvederben a csontok tetején egy kis tekercses bronzgyürüt találánk. Ellenben az edények elannyira szét valának ázva, hogy legnagyobb vigyázat és ügyekezet daczára se vehettük ki épen. Ez üregnek hossza másfél öl, szélessége öt láb volt.

A másik halotti gödör ugyan ily mélységű lehete, az előbb emlitetthez alig három láb távolságra. Ebben is találánk edényeket, de ezek is széthulltak, s darabonkint vettük ki a földből. E sírgödörnek, melyet szintén kővel kiraktak, hossza egy öl és öt láb, szélessége pedig egy öl volt. Az egyik hamvveder mellett gyönyörü bronzcsörgő feküdt és egy vastag fejetlen bronztü. Eme csörgő sokban hasonlít a köznépnél szokásos lócsörgőhöz, igen szép és erős munkára mutat, gyönyörü patináját bámulja mindenki.

Kis távolságra ez utóbbi sírgödörtől egy sírfészek feküdt; azonnal kibontásához fogtunk, a mint fél láb mélységben megláttuk a jelkövet. Közvetlen a kő alól négy edényt vettünk föl: egy nagy hamvedényt és három kis bögrécskét. A hamvvederre tál volt borítva, a hamvvederben csont, a csont tetején bronzborotva.

Ez után abbahagyván az ásatást, futtában megnéztem még a nagy vízmosást, mely a Czinegés-hegy alja mellett végigfut. Egykor e hely is sírhelyül szolgált. Szélein égetett és apróra tört embercsontokat, edénytöredékeket találni. Ez alkalommal egy meglehetős ép kis edény is akadt kezembe.

Miután az edények alak- és czifrázatra hasonlítanak, sőt sokban megegyeznek a közeli piliniekkel, azt állítom, hogy Pilin és Lapujtő őskori lakói egy és ugyanazon nép voltak.

Tavaszszal, ha Isten megsegít, az ottani földbirtokos és lelkes ügytárs Mocsáry Ödön barátommal hozzáfogunk az ásatáshoz.

Végül a határban figyelmet érdemlő helynek tartom a Csatavölgyet, elnevezésénél s azon körülménynél fogva, hogy itt is edényeket találni. Vajha ezzel régészetünk számára gazdag bánya nyiljék, mely felvilágosításul szolgáljon egy kihalt nemzet multjáról!

B. Nyáry Jenő.

meg az ellenzék érvei előtt, s bár nem vallja be nyiltan, mind jobban kezd közeledni a törökpártiakhoz.

A kanczellár hallgatólagos elpártolása elég volt arra, hogy a fejedelem haragját felidézze régi, hű tanácsosa ellen. A julius elején Fehérvárra hitt újabb országgyülésen Báthory Zsigmond feltűnő és sértő módon mellőzte a kanczellárt s Geszti Ferenczczel adatta elő a fejedelmi előterjesztéseket. És Geszti a szövetség mellett tartott beszédében otromba gúnynyal támadta meg a könyvforgató politikusokat, a kik csak a filozofálásban vitézek, egyébre alkalmatlanok; a kik Erdély kormányzására vállalkoztak, holott egy csapat katonát nem képesek vezényelni.

Kovacsóczy e támadásból a fejedelem ítéletét olvasta ki magára. Hosszú éveken át teljesitett hű szolgálataiért gúny és mellőzés volt jutalma. Most már nyiltan csatlakozott Kendyékhez, a kik a legvégső eszközöktől sem riadtak vissza, hogy Erdélyről a töröktől való elszakadás veszélyét elhárítsák.

A Kendy Sándor és Báthory Boldizsár által szervezett összeesküvés kimenetele mindenki előtt ismeretes. A fejedelem, a pártütés puszta hírére, menekült országából; de a pártosok nem tudták felhasználni az alkalom kedvezését. Míg Báthory Boldizsár már Erdély fejedelmi székén látta magát, az urak köztársasági kormányforma létesitésén tanakodnak. Báthory Zsigmond pedig ezalatt megbánta, hogy «kimosdott a fejedelemségből». Kővárról maga köré gyüjté híveit, s ezek segitségével ismét urává tette magát a helyzetnek. Az összeesküvők elveszíték bátorságukat; a visszatérő fejedelmet nagy ünnepséggel helyezték vissza trónjára. Báthory Boldizsár tartotta a visszahívó beszédet, a fejedelem bocsánatát kérve az ellene vétők számára. Zsigmond a kiengesztelődött kegyes fejedelem szerepét játszotta. Augusztus 20-án megnyilt Kolozsváron, a farkas-utczai templomban, az országgyülés, s ezen a megtérő és bűnbánó Kovacsóczy terjeszté elő a fejedelem kivánságait. De

Egyik ásó nyomot másik után rendén
Hányja egy nagy ember, — sem fiatal, sem vén. —
Arczán a munkának ezer barázdája,
Nem sokat mosolygott jó szerencse rája.

Nem is volt nyomorult, megélhetett épen,
Csak hogy nem sok öröm volt az életében:
Munka, munka, dolog, nem is gondolt másra,
Most, hogy egyéb nincsen, ezt a vermet ássa.

Csikorog az ásó, sürübb a hant földje,
Kerek fehér folt van lenn a sárga földbe.
Porladó koponya meszes fehérsége,
Szétvágja a szerszám gömbölyödő vége.

Hol a gondolatok egykor fogva voltak:
Némaság, por, homok, — csöndesek a holtak.
Ez is csak ember volt — régen itt pihenhet,
Most felette ássák az újabb sírvermet.

Felkap az esti szél egy-egy «holt» levelet,
Sűrűsödik a köd az őszi táj felett,
Csavarodik fehér ingadozó fátyla,
Akáczgalyas, benőtt temető árkába.

Távoli harangszó szürke, ködös légben
Ingadozva szállong a sivár vidéken,
Jön, megy egy hulláma az érczszülte hangnak,
Szomorú búgása falusi harangnak.

Temetődomb alatt elhaladó léptek:
Nehéz csizmás lábak sűrű sárba lépnek.
Közelednek lassan, nyolcz-tizen lehetnek:
Szegényes alakok, — csak szegényt temetnek.

Dísztelen a menet, úgy a koporsója,
Szúette deszkából durván összeróva,
Durva suhogással szélit körülfogja
Fekete szemfedő keményitett fodra.

Mint valami csolnak hullámzó vizeken,
Inog a koporsó a hat erős kezen,
Izmos barna karok nagy rudakon tartják,
Lépésök folytával ide-oda hajtják.

békesség megköttetett: mindenki szabadabban lélegzett. Igaz ugyan, hogy ezt a békét is csakhamar ketté vágta II. Frigyes, de annyi pihenőt mégis engedett, hogy a hiányzó lelkeket számba vegyék. Bizony! hiányoztak ott elegen. Ki tudja megmondani, hány magyar ifjúnak ástak idegen földön sírgödört, s ott nyugosznak jeltelenül.

Az volt a bökkenő, hogy miként vegyék hát számba a hiányzó lelkeket? Abban lett utoljára is a megállapodás, hogy házanként irják össze a távollevőket, s ha egy év és egy nap alatt nem jelentkeznek, a hazai törvény értelmében holtakul nyilváníttatnak. Debreczen város nemes tanácsa is elrendelvén az összeirást, lótottak-futottak a tízház-gazdák. Tanácsuraimék a városháza előtti térségen, tiszteletes prédikátor uraimék a szószékből nyilvánosan deklarálták, hogy a kik egy év és egy nap leforgása után személyesen nem bizonyitják be, hogy élnek, azoknak neve az élők lajstromából kitöröltetik s olybá tekintetnek, mint a kiknek az élethez nincsen jussok. Vagyonaikon az örökösök megosztozkodhatnak, a kiknek az asszonyok közül férjeik nem jelentkeznek, özvegyekül tekintetnek.

Sokan nehezen várták a kitüzött határidő elforgását. Bele kapaszkodtak volna az idő kerekébe, hogy gyorsabban forogjon, a kik örökség után vágyakoztak, mások pedig összetörték volna, hogy álljon meg egy időre. Ezek közé tartoztak azok, a kik őszintén siratták távollévő kedveseiket. De az a kérlelhetlen idő sem egyikre, sem másikra nem adott semmit sem. Fölvirradt a nagy nap, a mikor, meglehet, a bölcs tanács és tiszteletes prédikátor uraimék élőket is eltemethetnek.

No hiszen meg is telt most zsufolásig minden templom. Ember ember hátán. A debreczeni

— Tizenhetedik! — mormolja magában lázas türelmetlenséggel. Most nyomatékosabban hangoztatott egy nevet Tatai Ferencz uram, s egy kevés ideig megállott. Ő is, de meg az egész gyülekezet is, most felváltva arra a közepes idejű férfiura s arra a halvány nőre nézve.

A férfiu most már nem könyökölt, nagyot lélegzett, mintha több mázsányi kő esett volna le a szívéről, midőn Ebesi Sándort is eltemették. Nem titkolhatta el e fölötti örömét, szeme ragyogott. Szerette volna kimondani az egész gyülekezet hallatára, hogy a szószékről nem hangzott még oly kedvére való ige, mint az, mely Ebesi Sándort odasorozta a halottak közé.

A halovány asszony pedig zsebkendőjébe rejtette arczát, hogy a feléje lövellő tekinteteket kikerülje. Az a nő, a ki közvetlenül mellette ült, érezte, hogy szomszédja megreszketett, hallotta a kebelből feltörő lassú sohajt, de azt, ha vajjon a halovány asszony ejtett-e csak egyetlen könyet is, azt bizony nem láthatta meg.

Ez a halovány asszony volt eddig Ebesi Sándorné, mától fogva pedig annak özvegye. Ismeretes volt az az egész városban, hogy a szép Árvai Esztert nem a szíve vonzotta férjéhez. Érdekházasság volt, s szüleinek parancsa előtt hódolt

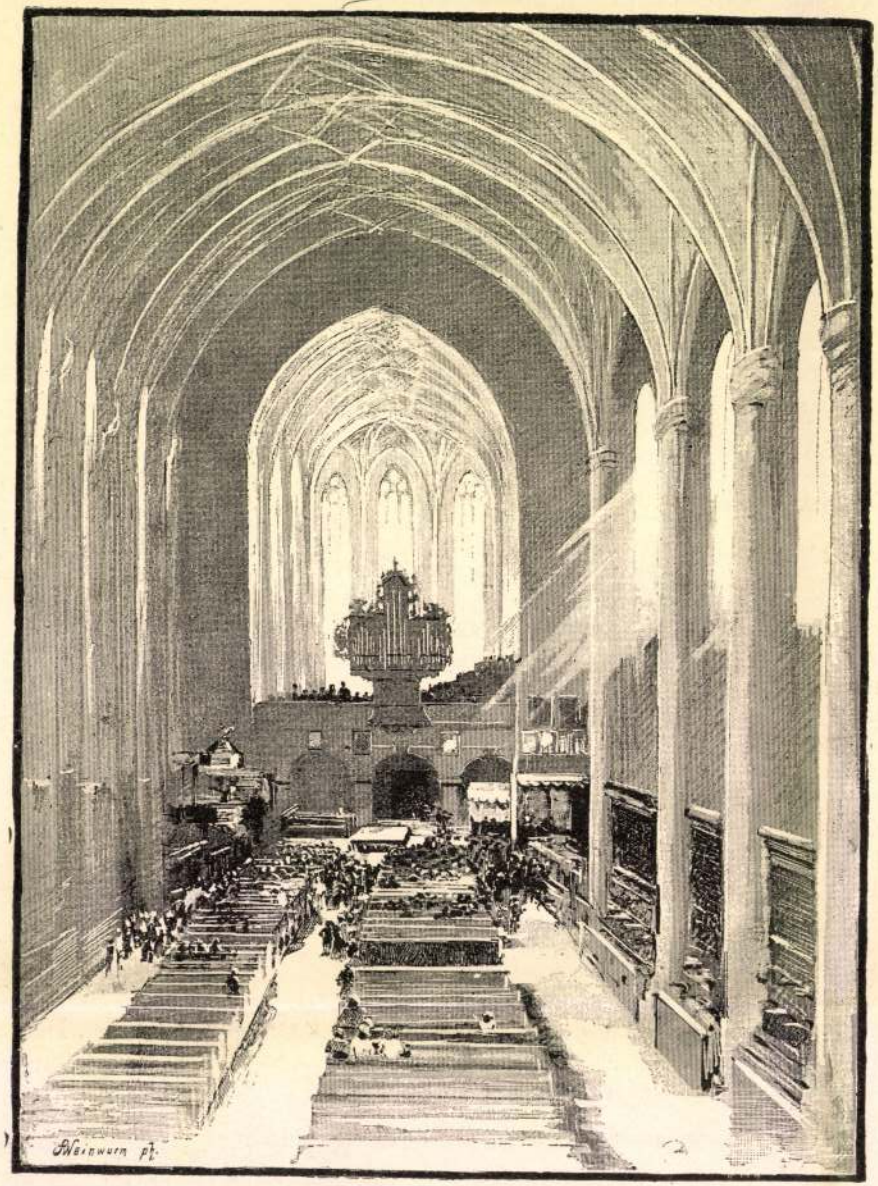

A kolozsvári farkas-utczai templom belseje. Cserna Károly rajza.

templomba ment, az egész gyülekezet felállott helyéből az ő tiszteletére. Az átutazó hatalmasságokkal kezet szorított, a főherczegekkel egy asztalnál ülhetett. Egy szóval oly tiszteletet tanusítottak iránta, mintha az egész városnak atyja lett volna. Sándort elragadta a nagyravágyás ördöge. Elkövetett mindent, hogy a hatalmas Domokos Lajost kiütvén a birói székből, annak helyét ő foglalja el. Keservesen megadta az árát. A polgárság ellene zúdult, a helytartótanács lázítási pert akasztott nyakába. A per elvitte vagyonának felét s már közel volt ahhoz, hogy börtönbe zárassék,mikor azt tanácsolták jóakarói, hogy álljon be katonának. Nem is habozott sokáig. Házas élete nem volt boldog; a heves összeütközések a tanácscsal, elkeserítették kedélyét. Kapóra jött tehát az a kibocsátvány, hogy a vizsgálat alatti vádlottaknak perök felfüggesztetik, ha a megtámadott trón és haza védelmére kardot kötnek. Sándor utánajárt, hogy melyik huszárezred harczol legtávolabb. Abba az ezredbe iratta be magát.

Felesége egy szóval sem marasztotta. A férfi azt teheti, a mit akar, az asszonynak nincs joga beavatkozni az olyan dolgokba, melyekhez nem ért. Aztán meg erősebb kőfal volt a kettőjök szíve között, hogy sem egyiknek dobbanása a másik-

Kolozsvári – Mikó – sa-

lád sírboltja

= *(A kolozsvári temetőben)* most épül gróf Mikó Imre nagyszerü családi sirboltja, mely Erdélyben legalább bizonyosan páratlan. A bejárattal szemben a boldogult grófnénak karrarai márványból készült gyönyörü emléke van, mely még 1855-ben készült Prágában. Az emlék fekvő helyzetben vörös márványon nyugszik, s hallomás szerint 8000 forintba került. A felső osztályból lépcsözet vezet le a tulajdonképeni sirboltba, mely 18 üregre van felosztva. Az épület külseje, különösen homlokzata, hol a családi czimer áll, szintén igen csinos, mely egy kolozsvári mesterember műve. Az egész épület mintegy 16—18,000 forintba kerülhetett.

Vas. Ujs. 1865. 533. l

Sopron, Mór

577, 578,

Kópe 580, 5901

ségbe vitték ki. Itt az esküdt vezetésével ellátogattak a legszegényebb családokhoz és ezeknek gyermekeit a szó szoros értelmében felöltöztették tetőtől-talpig, a magukkal hozott ruhácskákba és fehérneműekbe. A játékok különös örömet okoztak az apró nép körében, mivel a gyermekjáték falun általában nagyon ritka. A magyar paraszt családok nyomora mély hatást tett az egyetemi hallgatónőkre, akik elhatározták, hogy a szombat délutáni varró-órákat a tanév második felében is folytatni fogják.

*

Dr. Schnitzel Erzsébet szegedi kollégiumi felügyelő tanár Compendium der indogermanischen Sprachwissenschaft címen részben saját egyetemi jegyzetei, részben szakkönyvek alapján összefoglaló jegyzetet készített, amelyet az egyetemi hallgatónők az első félévi kollokviumok alkalmából nagy sikerrel használtak.

MŰKRITIKA.

IRODALOM.

Balogh Jolán: Kolozsvár műemlékei. Kiadja a Kolozsvári református kollégium öregdiákjainak egyesülete. Budapest, 1935.

A könyvek olyanok, mint az élő emberek. Sokféle sajátságuk van, jó és rossz s ha csak valamennyire érdemlegeset akarunk róluk mondani, hosszas fejtegetésekbe kell fognunk. Kevés az az ember és még kevesebb a könyv, melynek összes sajátságai oly egyértelműek volnának, hogy jellemzésüket két szóban lehessen összefoglalni: rokonszenves és megbízható.

Balogh Jolán könyvének rokonszenves vonása már az első oldalak után kiütközik. Kényes téma, szép téma. Könnyen válhatnék túlságosan is széppé. Szinte nehéz higgadtan tárgyalni. De Balogh Jolán jóleső tapintattal nem az olcsó honfibú oldaláról fogta meg a kérdést, könyvében hangos „magyarkodásnak" nyoma sincs. A tetszetős szólamokat nála az a meleg szeretet és megnyugtató komolyság pótolja, mellyel tárgyát vizsgálja, az a gyengéd és féltő gondosság, melylyel utána megy az erdélyi kultúra, az erdélyi szellem legkisebb kézzelfogható megnyilvánulásának s nyomon követi legrégibb fennmaradt emlékeitől az újabb időkig.

Művészeti irodalmunkban ismeretlen típusu könyv az övé, mert van ugyan néhány kisebb városkönyvünk, de ezek csak úgynevezett kalauzok, minden nagyobb tudományos igény nélkül. A fennmaradt emlékekhez vezetnek el, de nem céljuk, hogy a város szellemi életéről, művészeti és kultúrális fejlődéséről is számot adjanak. Külföldön inkább ismeretes a könyveknek ez a típusa, de még ott is szűkebbre szabják az érdeklődés területét s csak az építészet, szobrászat és festészet emlékeinek tárgyalására szorítkoznak. Balogh Jolán mindezeken felül biztos ösztönnel nyul a kulturát nem kevésbbé tükröző s szintén a művészet körébe vágó ipari termékek, a könyvnyomtatás, népi emlékek, stb. stb. után. S a háttérben ott érezzük, mint az élet egy másik, állandóan je-

Magyar Női Szemle
1936. márc. Hám

(utazás, mosatás stb.) fordíthatja. Az ösztöndíj élvezőjének a húsvéti és karácsonyi vakációk kivételével 1936. szept. 26.-tól 1937. jun. 2.-ig Bryn Mawr Collegeban kell tartózkodnia. A pályázatok a Vallás- és Közoktatásügyi M. Kir. Minisztérium IV. osztályán keresztül nyujtandók be (V. Báthory-u. 12.), ahonnan az amerikai Ösztöndíjtanácson keresztül jutnak el Bryn Mawr Collegeba. A pályázati határidő 1936. ápr. 1., de amennyiben az ösztöndíjat még ki nem adták, később beküldött pályázatokat is figyelembe vesznek. Természetesen az angol nyelv megfelelő ismerete elengedhetetlen feltételként szerepel.

AZ EGYETEMI LEÁNYKOLLÉGIUMOK ÉLETE.

A *szegedi* Horthy Miklós Kollégium Női Osztálya az 1935/36-os tanév első félévétől kezdődőleg minden szombat délutánt a szociális munkának szentelt. Ezen a napon az egyetemi hallgatónők rendszeres varró-órákat tartottak megcsináltatták, az elromlott játékokat megjavították és a régi babákat felöltöztették újra. A karácsony előtt tartott kollégiumi házi kiállításra egy ruhakosárra való holmi gyült össze, amelyet a növendékek a karácsony előtt

A szegedi Horthy Miklós Kollégium, a legnagyobb egyetemi (férfi és női) kollégium.

s a maguk és ismerőseik között gyüjtött régi felsőruhákból, fehérneműkből gyermekruhát és gyermekfehérneműt alakítottak. A rossz cipőket összeadott pénzen való napon — a kollégium igazgatóságától kapott és a maguk költségén a kollégium konyháján gyártott kalácsokkal együtt — a Szegeddel szomszédos Tápé köz-

lenvaló tényezőjét az irodalmat, melyre természetesen nem lehetett bővebben kiterjeszkedni, de a különböző írókból vett, közbeközbeszőtt idézetek, meghatóan kedves vagy színesen találó szavaikkal besugározzák az egész könyvet s ragyogó foglalatot adnak a felvázolt kép egészének. Balogh Jolán simogató pillantása igazságosan mérlegeli a magyarszelleme is. Megértjük, mért vált Kolozsvár a magyarság központjává már azokban az időkben, mikor még nem is volt Erdély hivatalos főhelye.

Ennyit a könyv szelleméről s általános irányelveiről, melyekre a „rokonszenves" jelzőt vonatkoztattam. Szerényen és személytelenül előadott tudományos eredményeire értettem azt, hogy „meg-

Szent Mihály templom építése érdekében kiadott búcsúlevél. 1349. Szent Mihály templom.

ság minden megmozdulását, a kicsit úgy mint a nagyot s ebben az együttesben minden megkapja a kellő hangsúlyát. Nem értékel és nem méretez túl, azért, mert valamit véletlenül saját kutatásai hoztak felszínre. S míg végig barangolunk vele a Főtértől a temetőig, s mellettünk elsuhannak a századok, lassan meghitté válik számunkra az erdélyi magyarság fényes multjának minden törekvése, de épúgy ismerőssé lesz a polgárság lelkülete s mozgékony

bízható". Fontos ez a megbízhatóság olyan munkában, hol az új adatok és ujonnan felkutatott emlékek olyan tömegével állunk szemben, mint itt; hol nagyon is rá vagyunk szorulva a szerző megbízhatóságára, mert eddigi ismereteinkkel ellenőrízni nem tudjuk. Balogh Jolán nyugodtan és biztosan vezet adatról-adatra, emléktől-emlékhez: bizalmunk egyre fokozódik. Ismertetésemnek nem célja az anyag szakszerű elemzése, de mégsem tudok

ellentállni, hogy a könyvnek néhány kiemelkedőbb részletét meg ne említsem. A magyar miniaturafestés terén rendkívüli érdekességű az 1349-i avignoni oklevél, mely itt most először van közzétéve s mely egyetlen emléke annak a kapcsolatnak, mely a miniatura-festésnek új utakat szabó Avignon és Magyarország között fennállt. Eddig ezt a kapcsolatot csak feltételeztük a magyar miniatura-festésnek e korból fennmaradt emlékei alapján, s most ime előttünk fekszik a bizonyíték. De ennél százszor fontosabbak, mert nagyobbszabásúak az ujonnan bemutatott renaissance-emlékek. E stílus Mátyás-kori meghonosodását néhány emlékből ismertük, de széles elterjedését, kifejlődését és egészen a XVIII. századig eleven, ható erőként való megmaradását Balogh Jolán kutatásai előtt nem is sejtettük. Igen kevés, még ma is a régi helyén álló épületrészből, s még inkább a mindenfelé, főleg magánkézben, eldugottan fennmaradt épülettöredékekből, Balogh Jolánnak sikerült e századok építészetének gazdag történetét rekonstruálni; lassú átmeneteivel és az újabb elemek hozzájárulása útján való elváltozásaival. Izgalmasan érdekes képet kapunk például

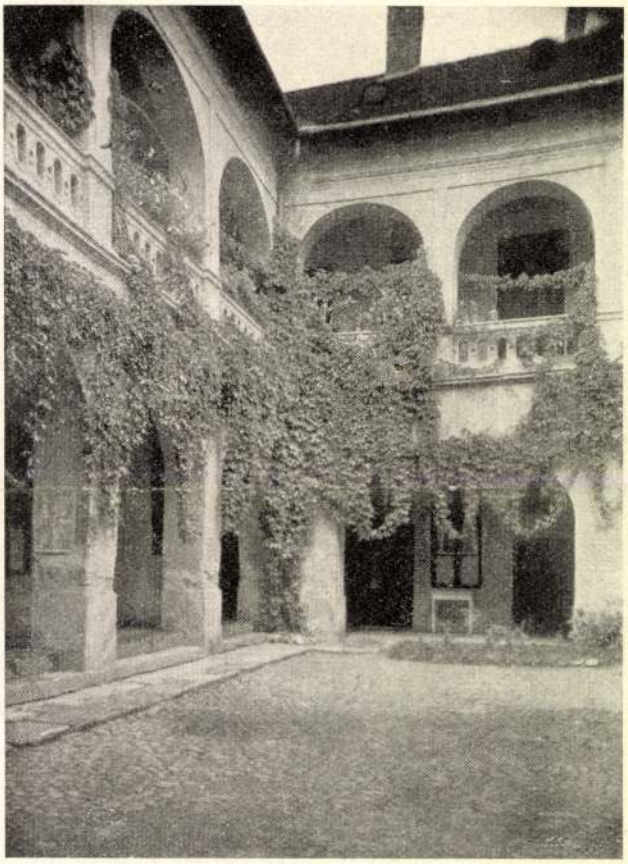

Az egykori Mikes ház udvara.
XVIII. század vége.

arról, hogy az olasz renaissance idegen formái az erdélyi szellem sajátos felszívó képességénél fogva hogyan símulnak hozzá a helyi viszonyokhoz és hogyan öltevebben fakad friss víz a nyomában. S az egyre gyarapodó adatok mind több élettel töltik meg a kereteket; bátran mondhatjuk már, hogy kitöltik.

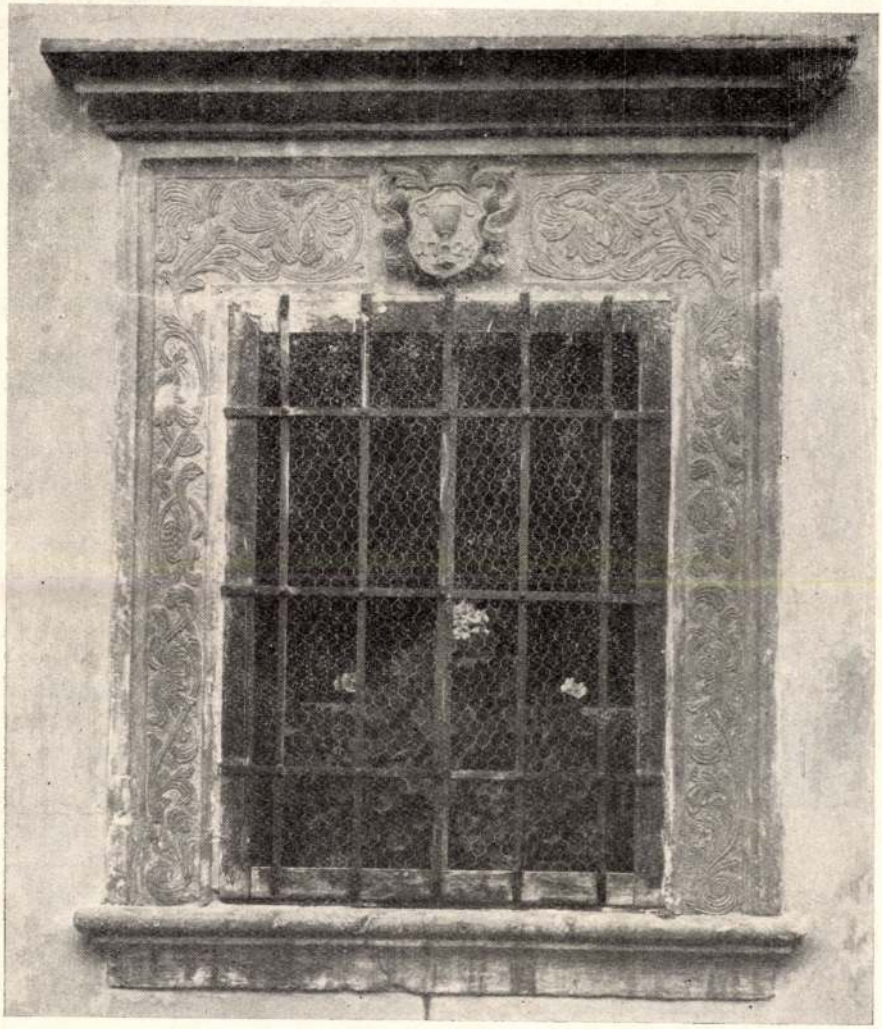

Ujhelyi Gábor ötvösmester Király-utcai házának ablaka. 1724. Sípos Dávid műve.

nek lassan speciálisan erdélyies jelleget. Balogh Jolán nem először teszi közzé erdélyi gyüjtésének komoly eredményeit, de e könyve után szinte úgy tűnik, hogy minél többet merít ennek a forrásnak a vízéből, annál bő-

A nagy építészet és szobrászat emlékei mellett Balogh Jolánnak az építészet legkisebb hajtásáról, a síremlékről s a temető művészetéről is rendkívül érdekes mondanivalói vannak. Az ereszes síremlék egyéni formájában kü-

lönleges erdélyi típust fedez fel s nyomon követi két századon át. Nem tudom, előfordult-e valaha is, hogy önmagukban jelentéktelen kis emlékekkel — ha nem népi termékekről volt szó — ennyi szeretettel foglalkozott volna valaki. S mily hálás az ilyen kis emlék! nemcsak érdekes megfigyelni valók vannak rajta, hanem még sírfeliratokkal is szol-

Vatai Lászlóné
Kovács Borka sírköve.
1659.

gál, letünt idők régen feledésbe ment embereinek gyengéd hangját őrző, izes kis szövegekkel.

Balogh Jolán új típusokat talál és új összefüggéseket. Fontos kapcsolatokat más országok művészetével és a hazai emlékekkel, de előadásában nem lépi át a bizonyíthatóság határait. Kérdéseknél, melyekre önálló kutatásai döntő megoldást nem hoztak, nem merül el talajtalanul fellengző és bosszantó feltevésekben, hanem becsületesen megmutatja: ilyen és ilyen kapcsolatok vannak, hogy ezek mit jelentenek, egyelőre még nem tudjuk.

Kedves és komoly könyv. Kiállítása a mai viszonyokhoz képest meglepően jó. Kötése, nyomása izléses, sőt elegáns és szokatlanul sok kép díszíti. Jó felvételek, jó klisék, szép elrendezésben. Mindazok szeretete és szinte becéző gondja érzik rajta, kiknek a könyv gondolatához és megvalósításához a legkisebb közük volt.

Dr. Hoffmann Edith.

Dr. Baumgarten Franciska: A hála érzése gyermekeknél és serdülőknél. A. Bern Francke kiadás.

A berni magántanárnő ebben a könyvében — amely kiegészítő részét alkotja az ugyanezen szerzőtől és ugyanezen gyüjteményben előzőleg megjelent *Jellembeli sajátságok* című munkának — azokat a szociális kapcsolatokat vizsgálja, amelyek két ember között az adás és elfogadás viszonyához kapcsolódnak. A hálaérzés lélektani és szociális jelentőségét eddig kevés figyelemre méltatták, éppen azért helyesen emelte ki a szakkritika (Magyar Pszichologiai Szemle) a szerző első dolgozatának megjelenése alkalmából, hogy itt úttörő kutatásokról van szó, amelyek különösen figyelmet érdemelnek. A problematika aktuális voltát mi sem bizonyítja jobban, mint hogy az annyira fontosnak tartott szociális érzék minden érzelem közül éppen a hálával van szoros kapcsolatban. A szerző négy faját különbözteti meg a hála érzetének. A hála gyakorisága a gyermek- és serdülő korban a szerző szerint az egyén korával és nemével függ össze, de a hála fej-

Nem is csuda! —
Az öreg már
Bömbölve sok török tatárt
Érez magvával elsodrata,
S igy meg van a gyakorlata. —
De bár miként erőlködnek,
Zúgnak bár szép harmóniát
Együttvéve, s mindegyike
Torokszakadtából kiált,
Ehez még a nagy orgona
Hangoknak e dicső hona
Kiséri a szent éneket : —
Nehány ember szállingózik
Öregjéből;
A kántor már erejéből
Fogyatkozik. —
A pap fölmegy a szószékbe :
Üres padok, üres falak
Imájától viszhangzanak. —

Most is külön padban ülnek
Az asszonyok;
Csipkés magyar fejkötőnek
Egyszerü rózsás kendőnek
Már hamva sincs, ezek helyett
Toll és rojtok
Boritják az asszony fejet. —
— Az még se baj, hogy a piros
Csizmákat ugy félre dobták, —
De a párta! — —
E szegény ugyan megjárta;
Én nem tudom, tán ellopták
S félnek tőle;
Tarkabarka bodros szalag
Lett belőle.
Hja! most már a szegény lány is
Kokkot hord a font haj felett,
Erzsikének ezt festetett
A „Vasárnapi könyvtár“ is. —
— De hát még mennyibe kerül
Sok ruhája?
E fényüzés ha tartós lesz,
Sok apának utána vesz
A marhája. —
— Szól ám anyjuk az apjoknak
„Az enyém sem alább való“
‚Való!‘
„Ha a komámasszony lyányja
„A sok ruhát veszi hányja
„S azt teheti :
„Megilleti
„Miénket is, — s még tán jobban.“
S uj ruháért bóltba toppan. —

— Más oldalon vannak most is
A férfiak, —
De bizony nem mondanád, hogy
Atyafiak! —
Volna most is magyar dolmány
Öregebben még akarhány, —
De nagy résznek szabásából
Formájából
Bizony ki nem találhatnád,
Milly nemzetnek jött gyárából. —
A diákság is megfogyott,
A longa már rég elkopott. —
— Nem ritkán most be is gágog
Egy fölt liba,
Ez — nagy hiba! —
Más oldalról cseneg-bonog
Jövő-menő, meg a lova,
S pattog a béres ostora. —

Kint az utczán
Van akárhány
Ki templomba szándékozott,
De kit utban egy átkozott
Korcsma' félig nyilt ajtaja [5])
S a pálinka szag becsala. —
— De ugy is elszaporodott
A sok korcsma,
Pedig bizony bor s pálinka
Az erkölcsöt nem javitja. —
— Egész héten át dolgozik
A napszámos, — izzad, fárad;
Igaz hogy a torka szárad, —
Locsolni kell; tehát bérét
Egész heti keresményét
A korcsmába hozza vissza,
S vasárnapon mind megissza. —
Azt gondolja szegény feje
Italtól nő az ereje :
Nő bizony a gyöngesége,
S családjának vég insége. —
— Amott csoportban czifra nép
A templomnak felé se lép, —
Fitogatja
Szép ruháját, s rágalommal
Szószapúlja
Embertársát gúnykaczajjal. —

* * *

— Nem jól megy igy, ha soká tart
Debreczenben,
Kevés maradt meg igazi
Jó erkölcsben, és isteni
Félelemben. —
Bár csak eltévedt hajóját
Szilárd karral a két révész [6])
Biztos révbe vissza hozná,
Másként e jó népfaj elvész! —

Kadarcsi.

Kender, len, gyapju-fonás-szövés-festés.

(Folytatás.)

V. A szövés.

Mielőtt a fonalak szövőszékre tetetnének, annyi szálnak a mennyi a kivánt szélességet kiadja, s olly hosszu mint igényeltetik egybe kell rendeztetniök.

E czélra szolgál a nagy lecsavaró-gép.

A fonallal telt orsók egy asztalra alkalmazott állványba vizszinleg egymás felett két, vagy több sorba helyezvék, s a fonalak ott egy-egy karika által egyenlő közt s irányt nyervén ugy vitetnek át, erősittetnek meg a tulajdonképeni lecsavaró-gépnek egyik oldalához, hogy ott bár sürün egy mást érik, de össze nem bonyolódnak, mert egy fa-tokon átmenvén a lecsávaró-gépen egy hosszad pántlikát alakitanak, mellyet később fogantyukkal czikkenkint megszoritván minden bonyolódás nélkül levehetünk, hogy bizonyos nélkülözhetlen kenés után a szövőszékre feszitsünk.

Az áztatás vagy kenés a selyem fonalakon kivül minden más fonalaknak szükséges hogy erősbitse, s a szövőszékbeni mozgását könnyebbitse.

Seprű, keményitő, réz-készlet vagy czink meleg gőzben jól elkeverve megfelel e czélnak a len s gyapotra nézve, a gyapjut bizonyos állati enyvvel szokják megkenni, s pedig leginkább csak szabad kézzel, mig amazokat alkalmasabban lehet ahhoz való egyszerü készület által beáztatni.

A szövőszék, a szerint, a mint egyszerű, vagy mintaszövetet akarunk előlállitani, különböző.

Egyszerü szövetek állnak elő, midőn az ugy nevezett bélfonal, melylyel a hosszu fonalszálak kitöltendők eme szálak közt ugy bujnak át, miszerint az első font, a második alant s igy mindenik páratlan *1, 3, 5, 7, 9, 11,* stb, számu font, s mindenik páros *2, 4, 6, 8, 10,* stb. alant marad.

Mintaszövetek állanak elő, a bélszálnak azon sajátszerü átbujtatása által, miszerint azon hosszad szálakat hagyja font, mellyek a rajz alapját teendik, s igy ő csak ott jelenik meg, hol az igénylett rajz, a koczka, kereszt, batavia damast, arabesque virág stb. stb. kiemelendő.

Az egyszerü szövetek előlállitásához azon egyszerü szövőszék használtatik, mellyet minden nemzet ősidők óta ismer, a mintaszövetekhez pedig a Jaguard-féle.

Az egyszerü szövőszékek főkelléke, hogy azon fonalszálaknak, mellyek a szövet hosszát teszik, majd a páros, majd a páratlan részéről szabadon rendelkezzünk, miszerint a kifeszitett fonaltömeg szinvonalán kölcsönösen emelhessük fel, vagy nyomhassuk alá egyik, vagy másik sort, az *1, 3, 5, 7, 9,* stb. vagy *2, 4, 6, 8, 10,* stb. szálakat.

A minta szövőszékeknél főkellék, hogy mindenik fonalszálnak fölemeltetése vagy alávonatása tölünk függjön.

Mindenik esetben ama kis csolnakocskát, a „vetélőt“, mellyben a bélfonal gombolyága olly könnyed forgásu tengelyeken nyugszik, hogy a bélfonalat maga után hagyja, lökjük át, s ekkor az előbb font lévő hosszad szálakat levonjuk a lent voltakat pedig fölvonjuk, hogy a bélfonalat körükbe fogják; melly körbefogást egy fésüszerű bordával mellynek minden fonalszálak közt egy-egy tüje van, megveregetvén elősegitjük, illetőleg az előlállott kereszt-fonatot s igy általa a szövetet sürübbé teszszük.

A lecsavaritott fonaltömeg (láncz) melly a szövet hosszát teendi hengerre csavartatik. Szálai, a szövőszéken végig némüleg feszesen nyulnak elő a mell-fához, mellyről, midőn már bélfonalakkal betöltetett, a hengerre csavartatik.

A szövőszék tetején átmenő rudon csigáknál fogva két vastag zsinór van átvetve, mellyek külön-külön egy-egy pálczát tartanak.

Ezen pálczákon annyi fonal-lánczocskák csüngnek, a mennyi szálból áll a leendő szövet, mert hiszen ezeken mennek át a szövet-szálak, és pedig az egyik pálczához a páratlan számok *1, 3, 5, 7, 9,* stb. másikhoz a párosok *2, 4, 6, 8, 10,* stb. erősitvék, hogy azokat cserélgetve emelhessük fel, vagy nyomhassuk alá általuk.

Ezen fölemelés vagy lenyomás két emeltyünél fogva lábunk által történik, mert a fonal-hurkocskák alsó része ismét két pálczához van megerősitve mellyek zsinórokkal az emeltyühez kötvék.

Ezek szerint midőn a jobb emeltyüt lenyomjuk a páratlan számu fonalak lenyomatnak, a páros számuak fölemeltetnek. Köztük elcsusztatván a vetélőt, ez egy szál bélfonalat maga után hagy, ekkor a jobb lábemeltyüt nyomván meg, a szálak helyet cserélnek, a páratlanak felvonatnak, a párosak lenyomatnak s a vetélő által ismét egy bélfonalat csusztatván át, ismét egy fonál szélességgel haladtunk odább szövetünk elkészitésében.

De nem csupán ennyi fáradságunkba került ezen hajszálnyi előhaladás.

Sürüsbités végett, melly előhaladásunkat bár javitja de még inkább hátráltatja, azon borda-fésüt, mellynek tüi mindenik szál közt elmennek, s nem épen gyengéden kell megrántanunk, hogy a bélfonalat jól a páros és páratlan fonalsorok közé nyomjuk.

Valóban nevetségig csekély haladásunk, minél inkább vékony a bélfonal, s bár saját kezünk- s lábunkkali működésünket egy-egy gőzgép fogantyuja által helyettesithetjük, minden uj szál átmenetekor eszünkbe kell jutni „milly nehezen jut az ember egy hajszál szövethez, melly napi fogyasztási czikkje.“

A Jaguard-féle szövőszék, mellynek rajzát közöljük még több készülethez még kevesb haladást enged, bár talán részint ezért részint valóban az izletért, miszerint mindenféle ábrákat előhozhatunk általuk, de még is kifizeti magát.

Itt minden fonalszálon függ egy-egy késecske, *S., Y.*, mint ezt külön majd nem természetes nagyságban látjuk. Ennek alsó szára egy

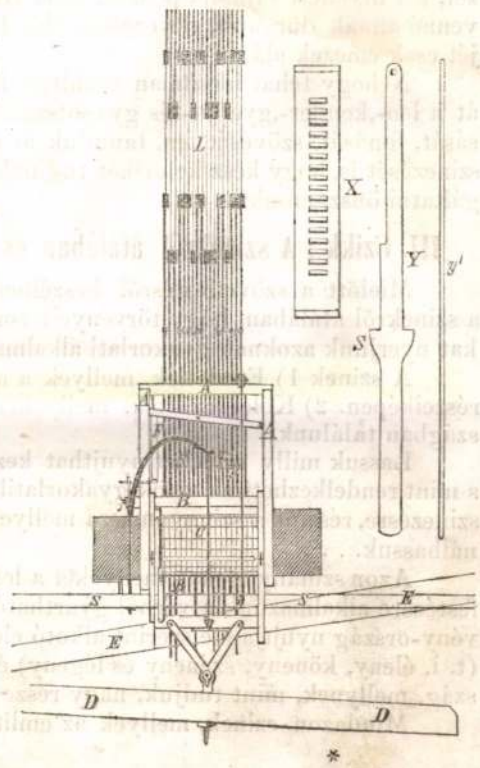

*

[5]) Tiltva van ünnepen bizonyos óráig a korcsmák kinyitása, de csak spárgával akasztják be az ajtót, s a pálinka ivó szabadon mehet be.

[6]) Debreczennek két Révész nevü uj lelkésze van.

Vas. Ujs. 1856.

henger *C.*, rovátkáiba hull, bizonyos e czélra kilyuggatott kártya-papiron — carton át, vagy helyben marad, a szerint, a mint a kártyán lyukat talál vagy nem.

Eme kártya papir kilyuggatása tehát nem kis feladat, mert átala hozatnak mozgásba a fonalak egyenkint, hogy a kivánt rajz a szöveten megjelenjék. Ezen kártya-papir készitésére már szinte gyárak vannak, de mert bár milly hosszakra gyártassanak is, 5—6000 is kell egy-egy nagy kendőhez, 10,000 pengő forintba kerül csupán mintájok.

Ezenkivül a hengernek *C.* mellyre e carton csavarodik, szinte nem lehet egyenlő magasságban maradnia, hanem le és fel kell járnia, hogy a késecskék lyukacsaiból ki kijöhessenek, e mozgást *E E* emeltyük által nyerik, melyet lábunkkai vagy gépmozdony által is működtethetünk.

Az *X* alatti borda lyukacsain át történik a késkék működése, mellyeknek szélességüket természetes nagyságban *Y.* mutatja. Ezek midőn a hengeren lyukat nem találnak a cartonra esvén s az által nyomatván fel, azt hamar megrongálják.

Ennyi apró és nagy alkalmatlanságok kikerülése sok fejtörésre adott már alkalmat, s legközelebb Bonelli talált fel egy modort, miszerint a galvan erő folyadék által köttetnek meg, vagy ezeknek hiányakor hagyatnak szabadon a késecskék helyet alkalmazott horgocskák, mellyek általa fonalszálak levonatnak, vagy helyben hagyatnak.

Ámde illy szövőszék tisztán 1000 p. ftba kerül, mig a Jacquard féle 100-ból is kiáll s olly sok figyelmet, sőt a galvan folyadékhoz is értelmet kiván, mennyit takácsainktól várni nem lehet, s a mintázás tökéletlenebb.

Manmenè javitotta ki a mult évben a modort a henger helyett, mellyen előbb a galván folyam ömlött, s mellyet mindig ujolag kellett kirakni szegekkel, bizonyos táblákat alkalmazván.

Valóban csudálkoznunk kell azon végetlen erőfeszitésen, mellyet nyugat Európa népei tesznek a szövetek számtalanszerüsitésére, de mert ez épen olly gyenge oldala az emberi nemnek, mint az „arany szomj“ meg kell tanulnunk, hogy inkább mi adhassunk másoknak, mint örökké csak kérjünk, kölcsönözzünk, és pedig nagy kamatokra.

És pedig mit érnének a rétek minden virágai, ha illatuk s szinök nem volna, gyönyörködnénk talán rendezett alakjaikban? mint a jégvirágokban, de nem gyönyörködnénk annyira, mint igy, midőn a szivárvány minden szinei számtalan alakokban játszanak rajtok. Annyira megrögzött már igényünk a szinekre nézve, hogy csak a legelrejtettebb ruha darabokat viselhetjük szinezés nélkül.

Annyira megrögzött igényünk a szines kelmék iránt, miszerint honunk 5—6 millióny nőszemélyzetéből a legnagyobb és legszegényebb rész is folyvást tarka gyapot kelmékbe öltözködik, és pedig olly böven, hogy ama 10—15 röfnyi hitvány kelme árán bár kevesb s jobbat vehetne, de mert a szinváltozatok minél inkább terjedtek, annál inkább gyönyörködtetik, elhanyagolja saját len-s kender növelését, sőt illyenért sajnálja pénzét, mert föl nem venné annak durvább, de czélszerübb kelméjét csak emezek alá.

Nehogy tehát hasztalan tanultuk légyen át a len-,kender-,gyapju- és gyapotszálak mosását, fonását, szövését, im, tanuljuk át annak szinezését is, hogy kész kelméket tudjunk szolgáltatni önszámunkra.

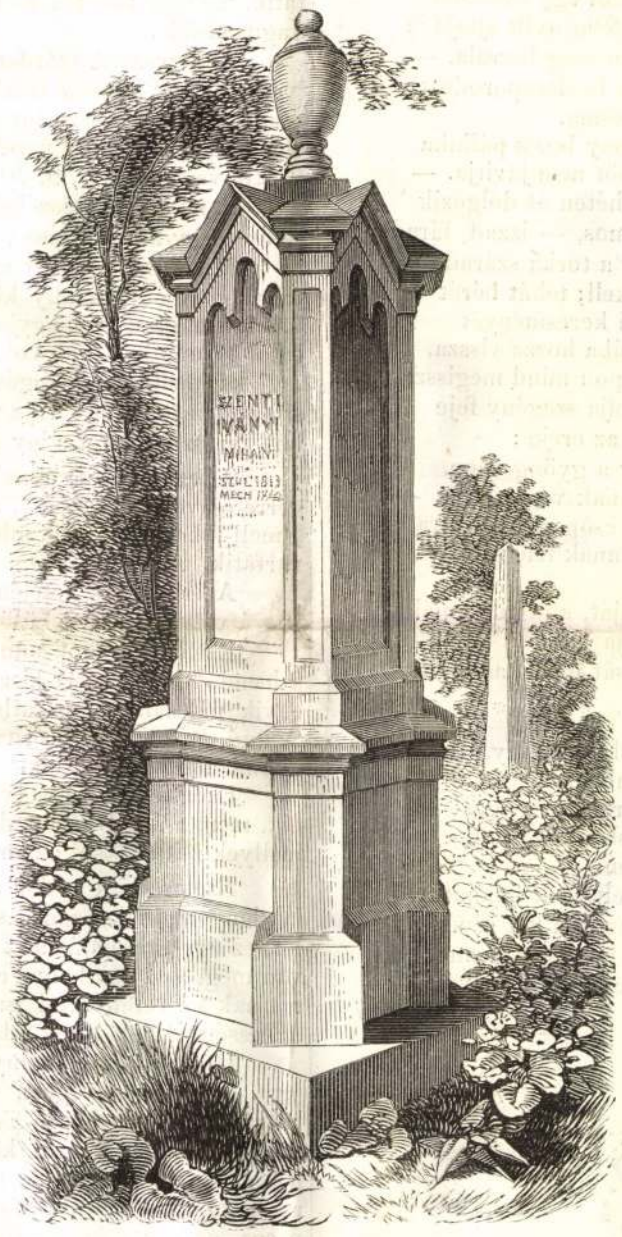

Kolozsvári emlék-oszlopok. — Szent-Iványi Mihály emléke.

III. Czikk: A szinekről átalában és a szinanyagokról részletesben.

Mielőtt a szövetfestésről beszélnenk, némü fogalmakkal kell birnunk a szinekről átalában, hogy törvényeit ismerjük, s részletesben kellő fogalmakat nyerjünk azoknak gyakorlati alkalmazásáról.

A szinek 1) Eredetiek, mellyek a nap sugarában rejlenek, annak alkatrészeiképen. 2) Kölcsönzöttek, mellyeket az állat-,növény- vagy ásvány-országban találunk.

Lassuk milly szineket nyujthat kezünkbe az iparüzlet, mint állitja elő s mint rendelkezhetünk velök gyakorlatilag, czélszerün, hogy részint az egyenszinezésre, részint a szinnyomásra mellyekről külön czikkben lesz szó, felhasználhassuk. . . .

Azon szinanyagokat, mellyeket a len-,kender-,gyapju-,gyapot-és selyemfestésére alkalmazunk a vérből gyártható szinen kivül nagyobb részint a növény-ország nyujtja s e szerint alkotó elemeik is az, melly a növény-országéi (t. i. éleny, köneny, széneny és légeny) és csak keveseket nyujt az ásvány-ország, mellynek, mint tudjuk, nagy része elemül tekinthető.

Mindazon szinek, mellyek az emlitett szövetek anyagához vegytani rokonsággal nem birnak s mindazok, mellyeket a nap, a víz, a szappan könnyen feloldoz, ha csak más közbenső szerek által le nem köthetők, reánk nézve nem létezőkül tekinthetők, mert nem czélszerüek.

Átalában a viz és melegség által föl nem oldozhatóbb anyagok rokonosabbak az állati szövet-anyagokhoz (selyem, gyapju), mig a feloldozhatóbbak rokonosbak a növényi szövet-anyagokhoz (len, kender, gyapot.)

Átalában a növény szinanyagok könnyen feloldozhatók, de a savacsokkal s élecsekkel annyira rokoniasok, hogy elhagyván saját termő-anyagukat azokhoz kapcsolódnak. Ezek vegyületét nevezzük fénymáznak.

Közvetlen rokonsággal birnak a szövet-anyagokhoz e következő szinanyagok: az indigo, a karmin, a kosbor (orchis), a vad sáfrány, a bor, a fekete ribizke, zöld dióhéj, de, mint tudjuk, ezek nem állandók.

Állandóan csak az ércz-olvadékok által (savacsok) köthetjük meg a szineket, de ezen ugy nevezett étető szerek közül is csak némelyeket használhatunk czélszerüen.

Némellyek csupán lekötő szerek, mert szintelenek, mint a timany (alaun) és a czin-olvadék. Csak keveseknek jutott azon kettős szerep, mikint a szinanyagokat lekössék, és önmagok is szinekkel birjanak. De mert két szin összetétetvén mindig egy harmadikat állit elő, igy ezek is igen megváltoztatják a szinanyagokat, illyenek a cseleny (mangan), a vaséleg, festeny, chrom, és rézéleg.

Mind azon szinanyagok, mellyeket ezeknél fogva czélszerüen felhasználhatunk, 25-nél nem többek.

Ezeknek növénytani neveik következők:

1. ***A kék szin anyagai.*** Indigo, pastel, (indigo tinctoria), lacmus (napraforgó).

2. ***A veres szineké.*** Buzér, (rubia tinctorum), orchis, (kosbor anchusa tinctoria), campèche (berzseny), szantálfa, bresilfa, (caesalpinia), sáfrány (carthamus tinctorius), zuzmó (orcein), cochenille.

3. ***A sárga szineké.*** Sárga gyömbér, sárga eperfa, sárga cserhaj, morin (morus tinctoria), fogas rezeda, perzsa szömörcs (rhamnus), bór (bixa orcellanea.)

4. ***Barna és fekete szineké.*** Gubacs, eczetfa (rhus coriaria), cachon ákácz (areca catechu) és zöld dióhéj.

Közelebbről kell ezen szinanyagokat ismernünk, hogy velök czélszerüleg bánhassunk. Ime rövid leirásuk:

I. Indigo. Hüvelyes vetemény, melly különböző éghajlatok alatt különböző árnyéklatu szinanyagot ad. Terem Kelet-Indiában, Északamerika, Mexiko, Brasilia s Egyptom némelly részeiben. A növénytől vizbe áztatás és erjedésbe hozás által vehető el. A viz, mellyben e növény erjedésbe jött (10—12 óra után) zöldes sárga, melly botokkal veretvén a lég élenye által kékbe megy át; s a szinanyag vékony rétegkint leülepül. Innen táblácskákká alakitva jő kereskedésbe. Igy szagatlan, izetlen, sötétkék anyag, párolás által piros gőzt ereszt, melly hideg felületre érczszerü tű alakokba jegesedik. A bengali és guatemalaiak legkeresettebbek.

II. Pastel. Izacs, festő-csülleng név alatt ismeretes. Ugyanezen anyagot adja, de sokkal gyengébb s kevesebb szintartalommal. Megterem Angliában, Francziaországban, Piemont, basse Normandia vidékein is vadon. — Nálunk még termőbb s termelhetőbb volna. *) Száritva csomagokba köttetnek (coques de pastel) vagy leveleik az első erjedés közben összegyuratván csürök alakban árultatnak.

1. *Buzér.* A mezei nyügfühez hasonló. A szinanyag gyökereiben van. Gyökerei a föld alá ásatnak, s több évek után vétetnek ki, hol minél összenyomultabbak, annál jobbak. Ezen gyökér vastag hártyája maga a szinanyag. A növény megörletik, ennek szinanyaga a többek közt egy sárgás szinanyaggal van vegyülve. Ezen sárgás szinanyag alkalmatlan lévén a szövet-festésre kénsavany által hideg vizben elvétetik, s csak ama piros szinanyag (alizarine) hagyatik meg, melly a hideg viz által feloldozhatlan s a kénsavany által is csak 60 foknyi melegben szenved változást. Ez a vaséleg, vagy timany által bármelly szövethez is leköttetvén ezeknek tömörségükkel arányosan adandja a leggyengédebb rózsától a legsötétebb feketéig kigondolható minden árnyéklatokat. — Ezen növényt 100 év előtt leginkább csak a leventi földeken termelék, de azóta Seeland, déli Francziaország, Hollandia vidékein is termelik haszonnal, s külön-külön árnyéklatokat nyervén azokat vegyitgetni szokják.

(Folytatása következik.)

*) Próbáltatott Kecskeméten, Rosnyón. Szerk.

tokuk egy részének eladásával, vagy pedig takarékosabb élésmóddal eszközölhetik meglévő birtokukon a kellő beruházást.

A gazdasági beruházásokra nézve majd általános ellenvetésük a kisbirtokosoknak „Hiszen alig tudunk élni, hogy fektessünk be tehát tőkéket gazdaságunkba?“ Erre feleletül ezt mondom : az élésre kivántató jövedelem igen határozatlan valami, — ha veszszük, el bir élni olly földmüvelő ember is, kinek semmi fekvő birtoka nincsen, igen természetes hogy egy illy egyénnek hasonló iparkodás mellett, ha fekvő birtoka van, több jövedelme lehet, ezt tehát birtoka javitására fordíthatja; szerint egy ember 20 hold földből ki bir élni, ha másnak hasonló körülmények mellett 40 hold földje van, ez 40 hold földjének jövedelmét hasznos beruházásokra fordítva s így tovább. Sőt ám némelyeknél ez igen helytelen okoskodásnak tetszeni, holott ez nem csak egyszerü és természetes, hiszen a tapasztalás is e mellett szól, mert így válnak a szegény vagyontalanokból vagyonosak, s viszont. Még mondhatnák ujra a kisbirtokosok „Nem volna jó dolgom, ha ezen mulandó életemben, magamtól a kitelhető kényelmet elvonnám“ — Igen ám szeretett embertársam, mindenki szeretne jól élni, és épen illy értekezések által is csekély erőnkkel ember társaink jóllétére törekedünk, de megnyered-e azt, ha gazdaságodnak rosz felszerelése által sokkal kevesebb jövedelmed van, mint a mennyit rendes felszerelés mellett nyerhetnél? Ez utóbbi szerint nem élhetnél-e kényelmesebben s kevesebb gonddal? — Erre nem gondolhatok ellenvetést. — Ha tehát eleinte egy pár évig egy kisbirtokos kényelmétől valamit el húz, és azt hasznos befektetésekre fordítja, bizonyosan később kipótoltatik az, és évről évre mindig több jövedelemmel rendelkezhet saját kényelmére. — Nem vagyok tehát egy értelemben azon kisbirtokossal, ki háztartására a saját gazdaságából kikerült termesztményeken felül 400—500 pftot számit, és e miatt alig érzi magát képesnek, elegendőleg felszerelni gazdaságát.

A népdalok hőse. — (A koszorázott népdalokhoz.)

Mindezekkel azt akartam megmutatni, hogy minden birtokos képes birtokát czélszerüen felszerelni, s a helyes arányt gazdaságába behozni, csak akaratja legyen, s ha nem akarja, szegénységének okát magának tulajdonítsa, s ha saját hibája miatt magának s családjának közvetlen, hazájának pedig közvetve kárt tesz, csak maga magát kárhoztassa.

A gazdaság ágainak egymáshozi arányossága s a birtokban kellő befektetések létrehozására megkivántatik a szellemi erő, a józan értelmesség. Van sok gazdának elég anyagi ereje gazdasága vezetésére, és költ is eleget, azonban ha azt czéliránytalanúl teszi, jó sikert nem lát. — Szükséges tehát egy kisbirtokosnak a gazdasági tudományokban magának kellő képességet szerezni, és így önállólag okszerüen gazdaságát kormányozni, mit czélszerü olvasás, és tapasztalás által eszközölhetni. Ha egy kisbirtokosnak nincsen módja gazdasági iskolában tanittatni gyermekét, tanítsa maga, s szoktassa gyermekét a mezei gazdálkodáshoz, s érettebb korában adja gazdasági gyakorlatra, rendes gazdaságokhoz, — ezt nem teheti ugyan minden kisbirtokos, azonban ha egyes vidékekről csak egy-egy egyén nyerhet tapasztalást a hasznosb gazdálkodás módjáról, otthon a vidékebeliek bizonyosan fogják a jó példát követni, vagy követhetni.

Az értelmesség mellett azonban kivántatik a gazdánál a szorgalom kifejtése is, ez csak akaratunktól függ, férfias eltökéltséggel s szenvedéllyel kell lépni a mezei gazdaság terére, szép és nemes foglalatosság ez, és mi legfőbb, szorgalmunk az anyagi hasznot is megszerzi. Vannak gazdák, kik restségből elhitetik magukkal, hogy nincsen dolguk, és naprúl napra henyélnek, s ha jelentékenyebb munkának ideje közelget, már sóhajtozva várják azt, és alig mernek bele fogni; — már az illy gazda, kit szenvedély a gazdasághoz nem vezet, tegyen le arról, és keressen magának más életpályát, mert a gazdálkodásból, sem hasznot, sem örömet nem fog magának sohasem szerezhetni. — Van pedig egy jó gazdának mindig dolga, abból soha sem fogy ki, és ha az oskola-járásban a nehezebb mezei munkától elszokott kisbirtokos fáradságosnak találja a nehezebb mezei munkákat, vannak a gazdaságnak olly ágai, mellyekben nagy testi megerőltetés nélkül is hasznot tehet p. o. a méhészet, gyümölcsoltás, dohány-termelés, aprólékos gazdasági szerszámok

Vas. Ujs. 1856 370 l.

faragcsalása, a munkások és cselédekre való felügyelés, mind olly munkák, mellyek nagy testi megerőltetés nélkül megtörténhetnek, és a melly teendők a kisbirtokos személyét folytonosan elfoglalhatják. Ezek mellett fogjon a kisbirtokos elméleti munkához, s tanuljon hasznos gazdasági könyvekből, és nem csak ebből, hanem a gyakorlat könyvéből, a természetből, — menjen sétálni a mezőre, és mindig akad tárgy a mellyről elmélkedhessen, láthatja, minden gazda hogy és mikor müveli földjét, milly áldás van utána, a jónak rosznak okait megtudhatja, és maga részére felhasználhatja.

2. A gazdának már nevénél s hivatásánál fogva legfőbb jellemző tulajdonának kell lennie a takarékosságnak, de takarékosnak kell lenni nem csak a pénz és más anyagi tárgyak használata mellett, hanem legföképen takarékosnak *kell lenni az idővel*. Pénzt, vagy más anyagi vagyont kölcsönözhetünk, de a lefolyt idő többé semmi áron sem jön vissza, — A hanyag gazdákon kivül, kik „majd"-val odábozzák teendőiket, hej! be sok ember gazdálkodik a pénzzel az idő rovására; — és még az a baj, hogy a pénzzeli gazdálkodás kézzel megfoghatónak látszik, és tüsténti, az időveli gazdálkodás pedig csak észszel — noha könnyen belátható, és nem rögtönös. S innét van, hogy sok fösvény gazda minden iparkodása és erő megfeszitése daczára nem bir boldogúlni, s el is hal, még sem tudta meg hátramaradásának az okát, pedig annak igen könnyen felfogható oka volt t. i. *az idő elhanyagolása*.

Az idő czélszerü felhasználását, szorgalom s erőkifejtés által eszközölhetni, ha t. i. megfeszített erővel igyekezzünk azon, hogy minden munkát annak idejében bár pénz-áldozattal — melly azonban a hasznot meghozza — tegyünk meg. Erre vonatkozva hasznos a cselédek és munkások kedvre villanyozása, a szakmány munka, jó gazdasági eszközök és gépek. A gépek hasznossága bemutatásánál az idő-nyeresség egyik fő tényező.

3. A kisbirtokosok jóllétére vezető szabálynak tartom, menynyire a helyzet engedi — s *haszonnal kivihető* — több féle gazdaság ágaival — *helyes arányban* — foglalkozni. — Ha csak földmüveléssel foglalkozik egy kisbirtokos, megtörténik, hogy a legjobb mivelés mellett is, az idő mostohasága miatt, abból semmi hasznot sem lát; — minthogy tehát a kisbirtokosoknál, hol 40—50 pforint jövedelem is nagy tényező, szükségesnek tartom, hogy a föld, rét müvelés, s marhatenyésztés különféle nemei mellett, a szőlőmüveléssel, gyümölcsfák szaporításával, konyha-kertészettel s méhészettel, söt a hol lehet selyembogár tenyésztésével is foglalkozzék egy kisbirtokos; mert ezek mind olly ágai a gazdaságnak, melyeknek aránylagos müvelése a kisbirtokos jövedelmét nem csak egyensúlyba tarthatja, és a lehetőséget biztosítja, hanem azt neveli is.

4. Szükséges egy gazdánál a kitartás, ha t. i. egy vagy más gazdasági czikke rendkivüli idők miatt, egy vagy két évben hasznot nem hozott, de különben ezen czikk azon környéken haszonnal termesztetik, nem kell annak termesztésével felhagyni. — Nemkülönben kitartás elleni hibának tartom, a más helyeken vagy külhonban haszonnal használt akár termesztmények, vagy pedig szerszámok s gépeknek egyszeri használat utáni — rosz siker miatti — félre tételét. Minden kezdet nehéz, s ha valami előleges kiszámitás, mások próbái, s a körülmények összevetése után jónak itéltetik, az ha először többnyire a jártasság hiánya miatt nem sikerül, kitartással kell azt folytatni, és később tapasztalás utján bővebben meggyőződhetni annak hasznos vagy káros voltáról. (Vége következik.)

Kolozsvár emlék szobrai Kóváry Lászlótól.

I. Dr. Barra Imre emléke.

1854., jan. 22-én, Kolozsvártt a középutczában az ugynevezett Barra-ház előtt ezrek népsokasága gyült fel, temetni egy emberbarátot, kinél a legjobb szív, a legtisztább tudománynyal volt párosulva a szenvedő emberiség ápolására.

E nagy halott Dr. Barra volt, méltó örököse apja, nagyhirnevének, kik mindnyájan e pályán hasznos szolgálatokat hozá

Illy részvékeny, illy nagyszámu temetésre nem emlékez hol ur és szegény bánatos érzelmeiben ennyire találkozott v Teljes csendben, harangszó nélkül kivánták temetni, s egy közül, kiket nemcsak ingyen, de gyakran orvosságukat is fi hozott vissza az életre, vallása templomához rohan, hogy lefiz díjt s kezdjék meg a harangozást, mert ő a város minden hara jait meg akarja huzatni.

Az óriás gyászmenet, a város minden fogataitól kisértetve elv nult. Mély veszteségérzet szállt meg minden kebelt. Volt királyi hivatalnok Ujfalvi Sándor ur megragadja a lelkesedés perczét, emlékére aláirást nyit, s rövid időn csupán Kolozsvártt fillérekből az itt látható emlék emeltetett, e méltó felirattal: *)

HOMOROD-ALMÁSI
BARRA IMRE
KOLOZSVÁR
FELEJTHETLEN ORVOSA
EMLÉKE.

SZÜLETETT 1799.
MEGHALT 1854.
AZ EMBERISÉG FÁJDALMÁRA
KOLOZSVÁRTT.

EMLÉK
KIKNEK ÉLETÉT SZENTELÉ
HAZAFI KORTÁRSAI
TÖBB SZÁZAN
GAZDAG ÉS SZEGÉNY.

ATYJA, NAGYATYJA, ORVOS
HIRBEN NÉVBEN
NAGY MIND A HÁROM
AZ ELHUNYTBAN.
FIÁGON
A NEMES CSALÁD
ÖRÖKRE KIHALT.

*) Lásd lapjaink mult számát.

TÁRHÁZ.

Vidéki hirek.

Háromszék, sept. 20. Háromszéken ez évben az *időjárás* rendkivüli s a növényzetre felette vészhozó volt. — Tavaszunk korán köszöntött be; de majus derült és termékeny napjai már nagy záporok és ártalmas vizárral végződtek.

Junius első hetében két rendbeli jégzivatar mintegy 40 falu vetéseit tiporta le. A közbe-közbe hullott tojásdad nagyságu jéggömbök nemcsak a házak fedeleit és ablakait rontották, hanem még juhnyájak és barmokban is sok kárt okoztak.

A vihar több faluban az épületek nagy részét csudásan összerombolta. Példáink vannak arra is, hogy a csürök derekából rakóbornákat *) ragadott ki a forgószél, s a fedélzet épen fenmaradott. Nem tudom mellyik természettudós volna képes a légsúlyból kielégitőleg megfejteni e jelenséget.

Alig érdemlik meg a kicséplést lekaszált ősz gabonáink. Cséplőink évenként rendszerint a csiki székely atyafiak szoktak lenni; de ez idén még eddig a hálátlanok kerülék vidékünket: pedig gazdagon eresztős árpáink s zabjaink eléggé megjutalmaznák munkájukat.

Az augustus derekán hat nap tartott vizáradás Feketeügy, Kovászna és Olt térein törökbuzáinkat leiszapolta. A még épen maradott részt sok helységben leforrázta a september első napjára viradólag leesett hóharmat. Ennyi csapás egy évben, még mennyire visszaemlékezhetünk nem nehezült vidékünkre.

Már egy hete hogy esőzik; mi miatt az öszvetést, mellyet szent Mihály nap előtt végezni szoktunk, még nem kezdhettük el. *B. A.*

*) Háromszéken rakóbornáknak nevezzük a szálfákat, mellyekből felrakják a fa-et.

Lókut, september 30-án. Tisztelt szerkesztő ur! Részint becses lapja 38-ik számában Lókut községből közlött levél kiegészitéseül, részint vidékünkben keringő sokféle alaptalan hirek megczáfolásául s illetőleg a valóság felderitésére tudomásul hozom, mikép Singer Katalin hajadon meggyilkolását illetőleg a szivtelen tettes megkapatott. A vád akkor egy e helységben az esemény előtt kéregetni látott, de rögtön eltávozott vándorlegényt terhelt. Azonban hibásan; mert a merényt elkövető egy azok közül való, ki az első vádolt nyomozására a csendörség mellé rendeltetett: egy 17 éves suhancz, fájdalom! községünk vadvirága, névszerint Cserba László. Ki miután alulirtnak szinte mint mindenütt nappal lakába berontott és onnét 20 fl. 6 kr. pengőt elidegenitett, rövid nyomozás után kézre kerülvén, a büntető igazságnak átadatott volna, ott büneit, nevezetesen az érintett gyilkolást és többrendbeli rablását; mellyeket allitása szerint sógorának ugyanottani lakosnak biztatására tett bevallá, most érdemlett büntetését várja sógorával együtt. — E bünöncz, még gyermek; korábbi éveiben — mint másoktól hallom — igen jó viseletü volt. És most milly elvetemült gyilkos lett! ki midőn gyilkos volt, az általa gyilkosnak vádolt ártatlant keresni, üldözni ment. És ez mind a gyenge szülők gondatlansága. *H. E.*

Kisujszálláson. A mult september hóban egy mükedvelő szinész társulat alakult oda való tanuló ifjakból, s szintén oda való ifjú honleányokból s 4 előadást tartottak; ezeknek sorozatát a „Falusi lakodalom" czimü vigjátékkal kezdvén meg, a négy előadásból begyült tiszta jövedelmet, melly nem kevesebb, mint 160 pft. jótékony czélra ajánlották fel, 120 pftot a helybeli algymnazium muzeumának gyarapitására, 40 pft pedig két szegényebb sorsu tanúlók segélyezésére. Mit is midőn köztudomásúl juttatok lehetetlen fel nem kiáltanom illyeténképen sokáig éljenek a derék mükedvelők és mükedvelőnők!!! *F. L.*

ÖT
ARANYNYAL
koszoruzott
PÁLYAMŰ.

A vitéz székely nemzet ismertetése.

Irta NAGY IMRE, tanár.

„Az emberi nemzet egészben tekintve örökre virágzó növény, minek egyfelöl hervadó virági mellett, másfelöl szünet nélkül ujak és ujabbak fakadnak s nyilnak ki.“... Ezen örökre tenyésző növénynek lehullott virágai mindazon népek, nemzetek, mellyeknek ma csak neveiket találjuk a történelem lapjain följegyezve.

Ha az emberiség egyetemes és részletes történelmében a gondviselés müvét s nem a vak sors játékát keressük : nem lehet érdektelen egyes kitünő embernek is, annál kevésbé olly nemzetnek ismertetése, melly annyi viszontagságok után „megtörve bár, de halva nem—él e hazán;“ melly hajdan Isten ostorának méltán nevezett hóditó királya alatt Róma kapujáig mindent rázkodásba hozott, mint az ár minden népeket magával sodort; de később a nagy hóditó halála után a feloszlott birodalomból kiszorittatott és sok viszontagságos századok mulva mégis, noha csak töredékében, az ötet még kevésbé ismerök elött felmutatható.

Attila halála után három fiai Ellák, Dengezich és Irnák a terjedelmes atyai birtokon osztakozni akarván, az innen származott viszály között a megigázott népek magukat fölszabaditani törekedtek. Harcz fejlödött ki, Ellák és Dengezich a harczmezön halva maradtak; Irnák pedig az életben maradt hunnoknak egy részével a Boristhén és Tanais vizek közé vonult. Mind nem mentek el vele, hanem egy része hátramaradott, és Erdélynek keleti azon részében telepedett meg, melly rengeteg erdei miatt Transilvániának neveztetett, hol ellenségeik ellen mint egy menhelyet találtak maguknak.

Itt laktak ök folytonosan mind e mai napig „székely“ nevezet alatt, és ama rengeteg erdöket, mellyek öket elleneiktöl védették, később idönkint kiirtották s benépesitették. Ama rengeteg erdöknek maradványi megláthatók az ugynevezett „nagyerdön“ Udvarhelyszék es Csik, Miklósvár, Bardocz és Háromszék között, aztán a határszélbeli falvakon túl Moldva- és Oláhországfelé. Itt találták meg a székelyeket a késöbb hunno-avarok, és utóljára a kunokkal egyesült magyarok neve alatt Ázsiából kijött véreik. Igy ismerjük föl a történelem évlapjain leghitelesebb megtelepedését a székely nemzetnek azon földrészen, melly politikai felosztás szerint Csik, Gyergyó, Kászon egyesült székekből, sepsi, kézdi, orbai Háromszékekből, Udvarhelyszék, Miklósvár és Bardocz fiu székekből, Marosszék, Aranyosszékből állott. Kiterjedettsége mintegy 221 □ mértföld népessége 362,536 lélekszám kevéssel a forradalom elött.

Azonban az én föladatom nem az, hogy a székely nemzetnek eredetét, hazájába megtelepedését, és viselt dolgait megirjam. Én ismertetni akarom e nemzetet olly jellemvonásaiban, mellyeket a történelem lapjain róla feljegyezve nem találunk; minthogy illy részletes jellemzés a történelmek irója körén kivül esik. Leirásomnak czélja felmutatni a székely nemzetet — mint keleti fajt — azon nemzeti jellemvonásokkal, mellyek ötet más népfajoktól megkülönböztetik, s mellyek : vallásos, polgári, nyilvános és magán körbeli életére sajátságos bélyeget nyomnak; s jelen miveltségi állását fölleplezik.

* * *

Azon jellemvonások között, mellyek a székely nemzetet kiválólag bélyegzik, legkitünöbb ama tettetés nélküli öszinte szivesség, vendégszeretet, melylyel mások iránt viseltetnek.

Általános közmondássá vált a székely és szász nemzetröl azon idegenek iránti vendégszeretet, minélfogva egy szász faluban idegen ember a falu egyik végétöl a másikig minden házi gazdától rendre szállást kérve egyik a másikhoz utasitja mondván: „a szomszéd jó ember.“ *) A székely pedig a szállást kérönek ha soha nem látta is azt mondja. „Istené a szállás, telepedjék meg nálunk.“ A mi birtokában vagyon étel és ital nemében, azt vendégével a legörömestebb megosztja; söt ha kiválólag kedves embere a vendég — mint szokás mondani — „megöli becsülettel.“ Sehol annyi kinálkodásokon nem megyen keresztül az ember mint itten, és roszszul esik, megsértödnek az által, hogyha a vendég megvetvén szivességüket bár meg nem kostolja a feladott ételt és italt. Midön böv termésük van gabona és széna takarmányokban, valamint az égi áldást hálás kebellel ismerik el rájuk áradottnak; épen olly tul áradozók ök is a jószivüségben : vidamak, mondhatni tulságos vendégszeretök, adakozók, a szegények iránt könyörülök, meghalt kedveseik lelki nyugalmáért sokat áldozók s a t. szóval : az embert annyira jellemzö természeti kitünö tulajdon : az öszinte szivesség mindennemü nyilatkozataival egyetemben a székely nemzet szivvérével egybe forrott olly általános nemzeti jellemvonásnak mondható, melly ivadékról ivadékra száll át vérségi leszármazás utján.

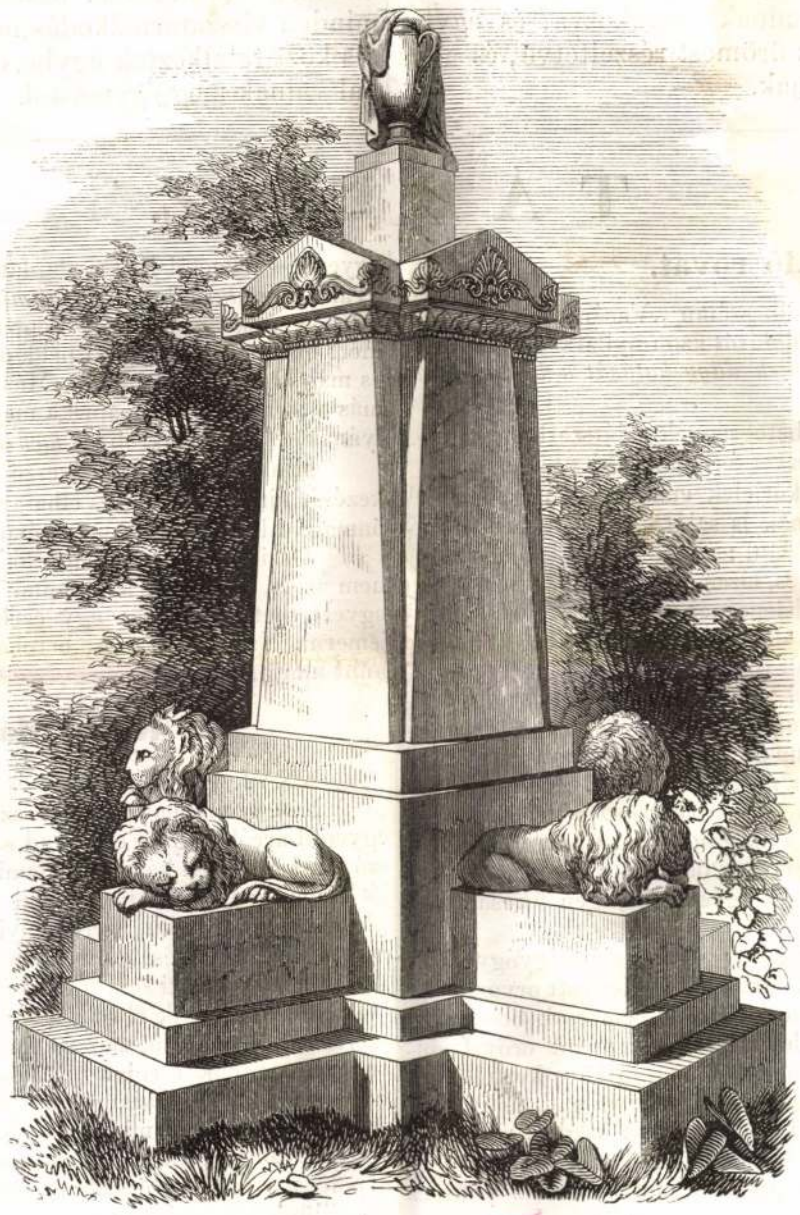

Gróf Kendefi Ádám emléke. († 1834.)

A kolozsvári temetö legszebb, legnagyobbszerü emléke. Emelték a hazafi gróf barátai, kik benne olly nagy embert láttak veszteni, hogy emlékkövére semmi irást se metszetének. A négy szegleténi négy siró oroszlán, remek faragás.

Mintegy nemzeti hagyományként lehet tekinteni azon ös időktöl leszármazott szokást, minél fogva mindenik egyház-megyének, parochia — a kath. helységekben templom-ünnepi védszentje vagyon. — Minden évben az elöforduló napon más megyebeliek bucsujárást tartanak, s néhol ünnepélyes menettel — processio — jelennek meg az illető helyen. Minekutánna az isteni tiszteletnek vége vagyon, a helybeliek által az egybegyült rokonok, barátok, ismerösek egész a föszédülésig szoktak megvendégeltetni, táncz-vigalmak, s egyéb mulatságok viditják föl a megvendégelt bucsujárókat.

Legnevezetesebb a pünkösdkori bucsujárás, mit általános nemzeti ünnepnek lehet mondani. Ekkor messze vidékekröl mint Mekkába a muzulmánok össze szoktak seregelni a székelyek. A ki nagy számu sokaságot ohajt látni, az menjen el pünkösdkor a csik-somlyói bucsura, itt együtt fogja látni a székely nemzetet mind két

*) Ez is máskép van már; tudtunkra a szász földön a vendégszeretet ugy van szabályozva, hogy a megszálló utast a biró helyezi el az illető gazdához, aki mindennap egymás után következik sorba. Ez is jó. Cuique suum. Szerk.

nemben 15, és több ezernyi gyülekezetben. Szent e gyülekezet; mert sz. czélból, vallásos érzelmek vezetik Mária szobrához az itt megjelenőket; és mert hite, s oltárai megmentésére az egykoron fegyveresen egybegyülekezetteknek évenként előforduló jubileuma ez.

Midőn egy helyen annyi ezer ember össze seregel, mint Csik-Somlyón, képzelhetni : minő nyughatatlanság, és kényelem feláldozással vagyon egybekötve, a két, három napig tartó bucsu-járásra összejötteket nagyobb részint egy faluban Somlyón — mert Taplóczán a „Salvator" hegytöli távolság miatt kevesen szállásolnak — elhelyeztetni. Azt gondolhatná a körülményekkel, és a székely vendég-szeretettel ismeretlen ember, hogy a pünkösdkori nyughatatlanság miatt a somlyóiak legalább is zúgolódók, békételenek, panaszszal kitörők ? nem. Velük született őszinte szivességgel, valódi székely vendégszeretettel fogadják mindig a megjelenőket. Házaik, csüreik, esős időben minden zugaik annyira telvék vendégekkel, hogy a nagy sokaság miatt alig ismerhetni meg a háziakat; és mind ennyi nyughatatlanság, zsibongás közepett ők nyugodtak, szivesek, jó indulatuak maradnak osztakozva, és együtt viselve vendégeikkel a napok terheit; örömest részeltetvé, és adva ha mi kényelemmel nekik szolgálhatnak.

Annál meglepőbb a csik-somlyói köz-áhitatosság szemlélete; mivel itt nem csak bensőkép vannak egyesülve a sz. gondolatok, és érzelmek; hanem külsőseg is igen csekély, alig feltünő különbséggel egyformaság ömlik el a nagy sokaság öltözködése, s magaviseletén. Nem különzi öket annyi tarka-barka változatosság, mint a magyar hazának más vidékü vegyes lakoit. A régi czopfos hajviselet csik, gyergyo, kászon, sepsi, kézdi, orbai székekben a katonaság fölállitásával Mária Therezia alatt mintegy erőszakkal szüntettetett volt meg, és most a többi székekben is elavult, kiment divatból annyira, hogy csak némelly udvarhelyszéki atyafiaknál látható még, s itt is csak az öregeknél az ösi viselet maradványa; de fiaik nyiratják hajaikat. — Ezen egyforma-viselet azonnal felismerhetövé teszi a székelyt mindenütt. Annyira ismerősek, annyira bizalmasok egymás irányában, hogy bárhol találkozzék egybe székely székelylyel; bár soha nem látták egymást, bár különböző székek lakói, mint rokonok, testvérek, kik együtt nevekedtek, olly bizalmas társalgásba, beszélgetésbe, kérdezősködésbe elegyednek minden visszatartózkodás nélkül; s valamint a legszivesebb köszöntés közt találkoztak egybe, ép ugy a legbarátságosabb jókivánatokkal válnak meg egymástól.

(Folytatása következik.)

TÁRHÁZ.

Gazdákat érdeklö rovat.

Megitélem Billay János urnak a 40-dik számu „Vasárnapi ujság"ban nyilvánitott — *sikerrel gyógyitó szerének ajánlását* azon nyilatkozata folytán, miszerint — *világosan sikerült orvosi szerének nagy hatását a barom-orvos uraknak megitélésére bizza.*

1. Az egész értekezésben hiányzik a betegségnek sajátszerü neve, ellenére annak, hogy e nélkül okszerü gyógytervet fel nem állithatni.

Az értekezésben egyedül olly lázas kórjelek emlitetnek meg, mellyek több egymással ellentétben álló nyavalyáknak is sajátságai, s ugyan annyiféle gyógymódokat is igényelnek. Igy például : az elősorolt kórjelenségek előjöhetnek mint egyszerü, gyullasztó, ideges, lázas mozgalmak, kisérője lett tüdő, gyomor, bélgyulladásnak; megelőző jelenségei lehetnek a hurut, csorvás, csuzos lázaknak is mint ollyan nyavalyáknak, mellyek az egyforma gyógymódot tetemes veszteglés nélkül elnem türhetik.

2. A betegség ellen felhasznált szereknek összeillesztése épen nem gyógytan-elvileg történt, és nem azért, mivel a *salitromsav, a keserüsó, keménymaggal, langyos tejjel, és kánforos szeszszel* még ez ideig vegytanilag sohasem fért össze a nélkül, hogy az életre károsan ne hatott volna. A *salitromsav* egyike a legirtózatosabban izgató savaknak, midőn *keserüsónak* enyhén hashajtó, olvasztó ereje van, a kánforosszesz szinte igen izgató. A savaknak tejjeli vegyitése turót, és savót képez. Hogy ezek daczára a bizonytalan betegség micsoda uton s módon mehetett mégis egészségbe, igen furcsán magyarázható.

Én ugy vélekszem, hogy a 2 éves üszőnek szerencsés felgyógyulását inkább tulajdonithatni jótékony természeti-, mint az igénybe vett orvosszerek gyógyerejének, melly szerint a szegény ifjonez üszőnek nem csak betegsége, hanem roszul adott orvos-szerei ellenséges hatásaival is roppant erővel kellett viaskodnia, hogy életben maradhatott, mellyből méltán következtethetni, hogy a szóban levő állatocskából maholnap nagyobb ökör váland, mint minő volt eddig és méltán, mert csakugyan nem kis dolgot vitt véghez maga védelmére, midőn betegségében tejjel kevert keménymagot, salitromsavat, keserüsót, kánforosszeszt izzadott ki nagy cseppekben ama 3 nehéz pokrócz alatt, mellyet a szerző felhoz.

Daczára mindezeknek, hogy az üsző meggyógyult, az alkalmazott szereket — *sikerrel gyógyitó szereknek ajánlani* annyit tesz, mint csalhatlan jelét adni az avatatlanságnak, a tapasztalatlanságnak. Száz meg száz olly eset merül fel az életben, hogy a természet törekvésének (legyen szabad mondanom) sokkal több esze van, mint sok orvosnak, melly szerint nem egy könnyen hirdethetni a sikerrel gyógyitó szereket másoknak üdvére. Ahhoz, hogy e vagy ama szer felett ajánló szókat emelni lehessen a 13-mas próbát ugyan csak ki kell ám állania, különben igen könnyen tévutra vezethetni minden avatatlant és könnyenhivőt.

3, Az értekezésből azt is következtethetni, hogy a szerzőnek semmi állatorvosi könyve sines, mert ha ezzel birna, nem sorolná a salitromot és a keserüsót egyszer a sók (sales) másszor pedig a savakhoz (acida); ugyszinte nem nevezné a keserüsót németül Glaubersalz-nak, sőt még a keménymagot is nevén nevezte volna meg, mellynek olly roppant sok neme van.

Igy csak az járhat, ki nem tanult mesterségbe keveredik. S hogy jövőre az efféle tévedésektől ment legyen ön mint szerző, s hogy az olvasót is igaz utratéritsem igy világositom fel a homályt :

A *salitromsó* a sókhoz tartozván, latinul : *sal nitri;* magyarul: *salitromsó.* Hatása enyhén székeltető, olvasztó, csillapitó.

A *salitromsav* a savakhoz tartozván latinul : *acidum nitricum*, mellynek iszonyu izgató, gyujtó és lázitó ereje van.

A *keserüsó* szinte a sókhoz tartozván gyógyereje a salitroméval megegyező és németől Bittersalz, latinul : *sal amarus,* midőn a *Glaubersalz* magyarul : *csudasó*, latinul : *sal mirabilis glauberi.*

A *keménymagoknak* roppant sokfélesége levén hatásuk sem egyenlő, mert más erőt fejtenek ki például : az olajos magok, mást a csipősek, élesek és mást a bódító mérgesek. Más hatása van e szerint a len-, kendermagnak, más a torma, mustár, paprika magnak, és más a beléndek, maszlagos nadragulyának, és még másabb : a *köménmagnak.*

Mindezek folytán a szerző részéről nem marad egyéb hátra, mint értekezését ujra szervezni, és elhatározó szókat használni irásában, hogy e szerint önmagával tisztába jövén, a tévutra vezetetteket is igazutra vezesse.

Őszinte soraimért ugy hiszem, hogy *Billay* ur neheztelni nem fog, és nem azért, minthogy azok mind méltányosak, s bárha ez ügy elvünket nem egyeztetheté is, mégis egy czélrai törekvésünket az ellenségnek is meg kell ismerni. Nagy-Kanizsán, octoberhó 10-kén 1856. — *Tersánszky*, egyszersmint állatorvos.

Kakas Márton a szinházban.

XXVI. Levél. Ármány és szerelem.

Nem szólok én most sem az ármányról, sem a szerelemről; hanem egyesegyedül arról, hogy Ferdinánd szerepét ezuttal a „kis Lendvay" adta. A *kis* szó alatt nem kell képzelni valami csodagyereket, hanem azt kell tudni, hogy a jó közönség igy szokta nevezni kedvencz művészeinek utódait a szinpadon „kis Lendvay", „kis Szerdahelyi" pedig azok már ugyan megnőttek. Megnőttek pedig nem csak kezekben és lábakban, hanem művészetben is. Reménylem, hogy ezt senki sem fogja Kakas Mártontul hizelkedésnek venni. Gorombáskodom én velük eleget, a hol szükség van rá. És ők ollyan jó fiuk, hogy szeretnek tanulni; hasznukra forditják a criticát. Mind kettő saját szakmát tudott magának törni, a mi haladásukat biztositja, s megóvja őket a vidéki szinészek átkától, a kiknél az a szokás, hogy a közönség kedvencze minden szerepet eljátszik, a mi hosszu és hatásos. A mai est egy kis családi ünnep volt a közönségre nézve. Most próbáltuk meg : az ifju utód hogy áll meg azon a polczon, melly apjának legfényesebb diadalhelye volt. A tapsok . . . . ne beszéljünk a tapsokról : azt Strimpfli Japonia k. a. is kap eleget egy lábfelemelésért; hanem az a familiaris elégültség a nézők arczán, a hogy bólingattak egymás felé fejeikkel, a hogy mutatták meglepetésüket, a hogy mosolyogtak reá, ez volt a hatás mérlege, mit az ifju epigon játéka előidézett. Volt is közönség elég, csak a casinó erkélyrésze sohajtozott a nagy üresség miatt, a hol ritkán kong az ember drámai előadások alatt, az is ugy fél ott magában. Ajánljuk az illetőknek, hogy Guzman Johannából az Ármány és szerelem után is átlehetne venni az év négy szakasza czimü balletet, akkor majd eljönnének. Kár is külön helyet tartani a casinónak maga számára, mert igy mindig feltünövé lesz az üresség, s az emberek azt mondhatják : „ismét látjuk azokat az urakat, a kik ninesenek itt." Pedig megérdemelte volna azon érdek, melly ez ifju szinészünk olly pályakisérletéhez volt kötve, melly eldönté, hogy lesz-e hát, a ki nálunk a szerelmes szakmát kellően befogja tölteni? hogy mások is eljöttek volna szavazni. A kérdés kedvezőre dült el.

Lendvay pedig már most tegye el szépen a tükör mellé ezt a „Vasárnapi ujság"ot a mellyben ő neki egy goromba vén criticus, a kinek semmi sem szokott tetszeni, azt mondta, hogy „no no" s vegye ezt buzditásul és iparkodjék még előbbre haladni.

Kakas Márton.

Irodalom.

Megjelent „*A Tarka élet II-ik kötete.*" Irta Jókai Mór (szerző sajátja). Tartalma : A vén huszár kapitány. Visszaemlékezések. Petőfi és a censor. Petőfi, mint keresztapa. A veszélyes ügyesség. Török poézis. Az örök harcz.

szólt hideg nyugalommal férje, — Juliska betöltötte a nyolczadik esztendejét, isteni és emberi törvények szerint jogom van hozzá, míg én távol leszek, nem bizhatom gondjaidra, majd nézek én az ő számára alkalmas helyet.

A megsértett nő nem fékezhette magát. Rettenetes emlékeit használta fel védő paizsul.

— Talán ez ártatlan lánykát is oda akarja juttatni, a hová egykor hitestársát? Föllármázom az egész várost, félreveretem a harangokat, megyek térden csúszva a királyig, de lányomat nem veszi ki karjaim közül.

— Csendesebben, asszszony, azzal a félrevert haranggal, — viszonzá még fagyosabban Sándor; — aztán tudod-e, hogy a mit itt össze-vissza hadarsz, azt mind Márki Ferencz uram adta a szádba. Tudod, hogy a tanács engem kitisztázott.

A Báthory-ház Kolozsvártt. — Cserna Károly rajza.

velem kell jönnie, veled egy fedél alatt nem lakhatik.

— Az én lányom nem lakhatik velem egy fedél alatt? — tört ki még indulatosabban a bizzam? te szörnyeteg ki most is a büntetés elől menekülsz!

Ebesi Sándor e közben pipájára gyujtott, oly közönyösen, mintha mindennapi dolgokkal foglalkoznék.

— Várj! lépjünk hátalkura, — mondá aztán, helyet foglalva a széken. — Egy feltétel alatt melletted hagyom a leányt. Ha nekem a szent-háromság-istenre megesküszöl, hogy mig én oda leszek, az én halálos ellenségemmel, Márki Ferenczczel, soha egyetlen szót sem váltasz; nem engeded meg, hogy belépjen a házad küszöbén; a hol ő megjelen, még ha az Isten házában találkoznátok is, kijösz. Aszszony! ha minderre megesküszöl, akkor nem viszem el leányodat, de ha esküdet megszeged, tudd meg, hogy a mint hazajövök, elébb leányodat, aztán téged öllek meg. S a mit

Vas. Ujs. 1891. 253. l.

EGY CONCEPTUS.

Az ünnepi legáczióba küldött diákok üdvözlő leveleket visznek az elfogadó egyházközséghez s az egyházközség mindazon tagjaihoz, a kik saját házaiknál is szivesen látják és megajándékozzák az igehirdető diákot.

Ez üdvözlő s egyszersmind igazoló leveleket a tanárok valamelyike fogalmazza. Aláirja mindenik tanár; kitöltik a küldött és a czímzettek neveivel s lepecsételik a tanoda nagy pecsétjével. Az ily levelek iskolai elnevezése: conceptus, fogalmazvány.

Nagy tudományú és kegyes érzületű professzorok sokszor állitottak ki efféle conceptusokban valóságos stil-beli remekeket, a melyek gyönyörködtetésére és igaz lelki épülésére szolgáltak az ünneplő közönségnek.

Azt, a melyet alább szó szerint közlök, 1850 húsvétjában adta ki a marosvásárhelyi ref. főtanoda. Még csak két tanár irta alá, két öreg, a kiket nem sodort magával a szabadságharcz vihara.

Börtönben vagy bujdosásban volt a többi társ. A nagyobb tanulók, az egyház és haza reményei közül sok már porlik a dicső és gyászos harczok csatatérein; sokat besoroztak az osztrák hadseregbe. A megmaradottak gyéren gyülekeznek; de a szent küszöbök két hű őrizője már elkezdi szétküldözni őket, hogy a kétségbeesett hitsorsosokhoz vigyék meg a reménység egy sugarát, a természet és kegyelem országainak példázataival.

kifejezés.

Mintha érezné az ember, hogy neki önként jött; ő másként nem is tudta volna megmondani. Hát az a patriárkha lajtorjájához fűzött gyönyörű hasonlat, mily fenséges terméke a vallásos költészetnek!

Petőfi lángesze előtt ugyanazon lajtorja jelenik meg, midőn elszállt kedvese a mennybe hívja és ő csüggedten így felel:

«Felmennék édes-örömest,
De vágyam hasztalan hevit,
Mert, a mi felsegítene,
Eltörne lajtorjám, a hit.»

A Bolyaié nincs eltörve; ép, és ő rendkívül szemléltetőleg tudja az olvasó elé varázsolni. Ez a kis darab is erőteljes bizonyítéka Buffon el nem avuló mondásának igazsága mellett, hogy: Le styl c'est l'homme.

Réthy Lajos.

AZ ÁRULÓ.

Elbeszélés. (Folytatás.)

Irta *Patru S.* Oroszból fordította *A. B.*

Az isteni gondviselés évezredek óta nem hiába, többnyire úgy intézkedett, hogy a brutális erő és hatalom mellé aránylag kevés észt, sok rossz akaratot és leginkább megfoghatatlan együgyüséget szokott adni. Így volt az 1877-ben is, midőn az óriás a törpe ellen indulva, útjában mindenütt megbotolva, csak nagy nehezen tudott előre jutni. A sereg éhezett, alantas tisztjei koplaltak, csak a tábornokok sátraiban folyt tartotta. A mi ezután kezébe akadt, azzal már a szerződés értelmében kellett eljárni, nehogy pártfogóinak kegyét elveszítse.

Az örmények, mint aféle finom szimatu emberek, a lótáp, vagyis zab és széna szállítását vállalták el havonkénti másfél millió rubelért s miután a háború tartamát nem lehetett előre meghatározni, előleges beszerzésekre tiz millió rubel előleget kaptak, mely összegből havonként husz százalék a számukra kiutalványozott számlák kifizetésénél levonatott.

Hasonló szerződések jöttek létre a többi szállítások tárgyában, úgy hogy mire a sereg szükségletei biztositttattak, X. herczeg borravalója kerek tiz millióra rugott. Magától értedődik, hogy ezen óriási összegeket, az illető szállítók csak úgy fizethették, hogy a tárgyaknak legfeljebb öt százalékát adták át tényleg a csapatoknak, a többit pedig a borravalók levonása után mint tisztességes hasznot zsebre vágták.

X. herczeg, hatalmas pártfogói kivánságára, a a hadsereghez utazott, hogy a tényállást a helyszinén tanulmányozza. Mielőtt elindult volna, mindazon egyének névsorát kezébe adták, kikkel szükség esetére bátran beszélhet és kiktől utasításokat elfogadhat.

A X-ik hadtest főhadiszállására ért legelőször, honnan nyugtalanító hírek érkeztek. A legénység zúgolódott, több tiszt pártjukat fogta, sőt ez utóbbiak közül olyan is akadt, ki a fővezért a csapatok szomorú helyzetéről értesíteni akarta. A parancsnok X. herczeg tiszteletére fényes lakomát rendeztetett a táborban, melyen a hazafias felköszöntések egymást érték.

Gyermekes örömmel gyűjtött össze pár ajándékot feleségének, kis fiának, leánykájának. Nyírfából művészileg faragott feszületet, Lacinak tolltartót, Katónak japán képeket. Ha ezeket rendezgette, ideges öröm fogta el. De csak rövid időre, hogy a búskomorságba való visszaesés annál ijesztőbb legyen. Fellobbanó tünő fény volt a sötét éjszakában.

A hideg esték egyikén remegni kezdett a levegő Valami csodálatos, lágy zene zsongott a fenyvesek felett, mintha számos citera összhangzó muzsikája rendezné monstre hangversenyét. Mintha délnyugat felől, ahol egykor a Megváltó bölcsője állott, enyhe fuvallat szállna Szibéria felé, hogy sok ezer, hazájától messze, kietlen fogságban, az édes otthon után epedő rabmagyar szívébe meleget varázsoljon...

És amíg a zsongás egyre misztikusabban, a fuvalat egyre érezhetőbben terjesztette ki szárnyait, rövid időre vörhenyes fény villant meg a nyugati égbolton és a nagy pelyhekben, sűrű neszeléssel megeredt hóval leszállott a fogolytáborra karácsony szent estéje...

Rabmagyarok, kis családokat alkotva, készültek szent karácsony estére. Mi is négyen, a mi úgynevezett kis szobánk. Szegénységünktől telhetőleg, mi is igyekeztünk egymásnak, holmi aprósággal pillanatnyi örömet szerezni, hogy a távoli száműzetésben ne érezzük annyira az elhagyottságot. Mint kis gyermekek várják az angyal, vagy Jézuska megérkeztét, úgy vártuk mi is vissza Perinay zászlóst, kit hosszú bevásárlási lajstrommal küldtünk a városba. Szívesen ment a fiú, mert szökési tervéhez szükséges pisztolyán kívül, sok mindent kellett még beszereznie. Jó ürügy volt erre a karácsonyi bevásárlás. Hat óra múlott, mikor a konvoly kíséretében megérkezett, különféle nagyságú csomagok garmadája között.

Hugót is meghívtuk, ne legyen ez este egyedül.

Ott ültünk csendben, a fehér gyertyácskákkal megvilágított fa alatt. Más dísz nem volt rajta. Zöld, fehér, meg lobogó, piros lángnyelvecskék... Álmodozva bámultunk magunk elé. A fára. A gyertyákra... És lelkünk mélyén szúnnyadó reménykedés zöldjéből, fehér oszlopokban láttuk kiemelkedni a béke lobogó fényét! Balga fogolylélek erőtlen képzelete...

Hugót különösen elhalmoztuk figyelmünk apró jeleivel, hogy gondolatát más irányba tereljük. A legkedvesebbet persze, amit várt, levelet otthonról, azt nem adhattunk neki. Az késett. Örült a kapott apróságoknak, csak olykor meredt maga elé. Pillanatokra csupán, mert minden átmenet nélkül, ideges nevetés szakadt fel kebléből. Félre akart minket vezetni. Leplezte vergődő lelke sírását, hogy ne rontsa a szent este hangulatát. A kedélyesség amúgy sem volt őszinte kis társaságunkban. Fizikai és erkölcsi energiánk erőfeszítésével küzdöttünk, hogy lelkünk egyensúlyát megőrizzük és a csüggedést ne engedjük diadalmaskodni magunk felett. Minket nem tudott Hugó félrevezetni. Láttuk, hogy ott benn fáj... haldoklik valami.

Vacsora alatt ő emelte fel elsőnek poharát.

— Három dologért érdemes élni, fiúk! Szabadság, munka, asszony! Asszony alatt a szerelmet értem. Az otthont. Ez az igazság. Ez a három. Minden más hazugság! Itteni multunk, jelenünk zagyva káosz, melyből nincs kibontakozás. Szibéria öl! Szibéria gyilkos levegője elborzaszt. Itt nincs menekülés. Bocsássatok meg, hogy lelkem örökös depressziója rátok is ragadt. Nem tehetek róla. Bocsássatok meg! Itt belül, teljesen összenyomorodott valami. Polypkarjaival magához ölel és nincs erőm nemet mondani. Az ember küzd és küzd. Hosszú évek fáradságával megteremti otthonát. Aztán jön egy buta véletlen és mindennek vége. Egyesek hatalmi őrülete cafattá tép mindent. Hiába kapaszkodsz, hiába nyújtod ki karodat... semmi... *semmi!* Az élet elpusztít nyomorultul... Mit mondjak még?... Mit mondhatok?... Karácsony est! Lelkemből kívánom nektek, fiúk... boldogan lássátok viszoont az otthont, hazai rónát, kéklő hegyeket. Halljátok újra asszonyaink nevetését, gyermekeink gügyögését. Asszonyaink... gyermekeink... ti, édes kicsikék!... Lássátok gyárkéményeink fehér füstjét ég felé szállani... barna szántáson hullámzó, arany kalászt... és ha én nem tudnék addig... ha összetörnék, mondjátok meg, de mondjátok meg, fiúk, hogy vártam soká, erőmön felül vártam...

A fiúk lehajtott fejjel hallgattak. Egyik-másik belebámult a gyertyalángokba. Hugót figyelmen kívül hagyták. Én oldalt ültem és láttam, hogy hátsó zsebéből egy revolvert vesz elő. Csendesen forgatja. Én éppen olyan csendesen háta mögé léptem és rátettem kezemet a revolverre. Megkövült. E pillanatban betlehemes magyar bakák éneke szűrődött be a barakba...

— Nem hallod, betlehemes ének?! — szóltam Hugóhoz, de alig tudtam erőt venni izgalmamon.

— Betlehemes ének, Hugó... hallgassuk.

Mennyből az angyal lejött hozzátok
Pásztorok, pásztorok...
Hogy Betlehembe sietve menve
Lássátok, lássátok!

Istennek fia, aki született
Jászolban, jászolban,
Ő leszen néktek üdvözítőtök
Valóban, valóban!

Alig hangzott el a betehemi ének utolsó sora, a folyosón inspekciós zászlósunk hangját hallottuk, aki magából kikelve robogott be kis szobánkba és tizenegy levelezőlapot és egy vastag levelet adott át Hugónak.

A napi posta megérkezett Tomszk felől. És a postával Hugó eltévedt levelei. Nem hitt szemeinek. Csak forgatta, forgatta újjai között, mint egy tébolyult. Lassan nézegette... a betűk összefutottak... kinyította a borítékot... kiesett egy fénykép... középen, bánatos szőke asszony... jobbján, okos szemű fiúcska... balról, mosolygó, dundus leányka...

— Istenem... Istenem!... — fakadt fel végre a zokogó sírás. A megváltó sírás. És térdre hullott a karácsonyfa alá.

A betlehemi Jézus megmentette az életnek...

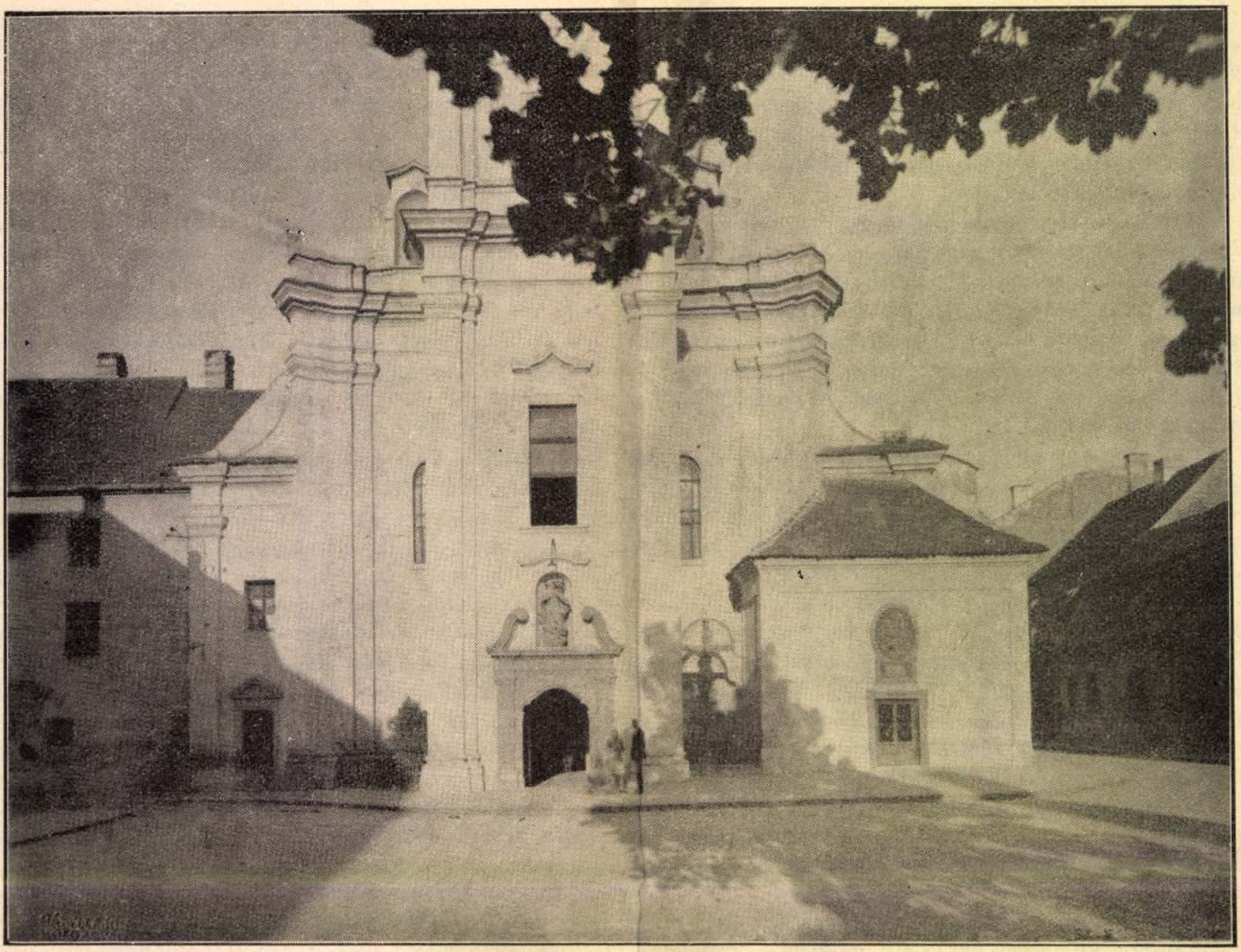

A „barátok temploma" Kolozsvárt. Bátyi Lajos felvétele.

Mikor leszáll az est, útra kelnek a lelkek és hómezők, vad rengetegek felett repülnek nyugat felé, haza... Gyéren világított hálószobákba surrannak, hol gondterhelten virraszt az édesanya... imádkozik a hű hitves és kis ágyakban, boldog álomba merülve, mosolyognak a gyerekek, mintha édesapjuk kezének simogatását éreznék... Ti édes... édes, kis jószágok! Kezecskéitek összekulcsolva, amint este szegény apukátokért imádkoztatok!?...

Éjfél után térnek vissza a lelkek. Átszelik a kemény szibériai levegőt és hoznak magukkal kis derűt, meleg vigaszt, hogy mire ébred a tábor, ne legyen oly kietlen rabmagyarok ébredése. Hírül hozzák, hogy közeledik feltámadás napja, mert az emberek közös vágya olajágat lenget...

És Hugó kérdezte:

Mért nem tud az ő lelke megszabadulni nyomorult porhüvelyétől?... Mért csak neki nincs álma, nincs vigasztalása? Hasztalan sírja könnyeit a jeges éjszakába, az elhullajtott könnyek, mint fagyott zuzmara pelyhek, kristályosodnak a fák koronáin... Ott, nyugat felé van az ő otthona is, de közzé van ékelve Szibéria, melynek vigasztalan terein csak álmodozó lelkek rebbennek könnyen tova, de az éber fájdalom küzködve vergődik hasztalanul... Ha a lélek egyszer elveszti egyensúlyát, ha a sors ütéseitől kábultan, kizökken a sínpárból, melyen eddig tovagördült, imbolyogva topog egy ideig, míg erőtlenül összeroppan.

Erdő szegi a fogolytábor három oldalát. Délen, a kis állomáson túl, a nagy folyó völgye. Ebbe olvadnak az erdős hegyek és még távolabb a sárgák földje, Kína. Az erdő belsejében torzonborz szakállas muzsikok állanak őrt. Száműzött páriái ennek a rab országnak. És ők a szabad föld fiainak gyámoltalan őrei?... Ott csoszognak a fák alatt, szabadon lobogó tüzek mellett, térden felül érő baslikokban, jámbor ábrázattal, alázatosan. Fegyvereik végén meredező szuronyok rozsdamentes része megvillan a tűz fényében. Mint meseálom. Pedig komor valóság.

— Meglátjátok, fiúk, megöl Szibéria! Megöl a bizonytalanság! — Hugónak ilyen kifakadásai után hasztalan volt megnyugtatására irányuló minden igyekezetünk. Saját leveleinket sem vártuk annyira, mint részére egy hírt feleségétől, hogy élnek, hogy szeretettel várnak reá. Remegve lestük a postát, jött-e számára valami... hiába vártuk. Levél nem jött.

Pásztortűz 1931. febr. 8

Hull a golyó mint a zápor,
Nagy felhő a török tábor . . .
— Kis darabföld Szigetvára
El is mossa nem sokára
Elmossa a zápor
A nagy török tábor . . .

Csak a benső vár van hátra,
Oda ember kell a gátra! . . .
Egy nagy ajtót kell kinyitni,
S ugy lehet a várba jutni . . .
Akkor lesz ám meleg
Mikor a nyílik meg . . .

Egy nagy ágyú van mögötte,
— Sárga rézből — van kiöntve . . .
De a kit majd czélba vesz az
Sárga réznél sárgább lesz az . . .
Tele van az vassal,
Gyilkoló halállal . . .

Elhullott vitézek kardja,
Lándzsák kopják tört darabja . . .
A mi vas csak volt a várban
Mind ott hever a torkában
Mindegyik egy halál,
Jaj annak kit talál. . . .

Bent a várnak udvarában,
Jár kel Zrinyi diszruhában, . . .
Mintha esküvőre menne,
Lógg a vállán czifra mente . . .
Pedig halálára
Öltözött fel mára. —

Száz arany van a zsebében,
Villogó kard a kezében . . .
Hogy ha nem villoghat a kard,
Hogy ha halva összeroskad —
Legyen, mit elvigyen
A ki hozzá megyen. —

— Körül van már a vár véve,
Innen ki nem megyünk élve . . .
Esedezni, rimánkodni
A ki tud, az ki fog jutni . . .
Menjen a ki akar,
Maradjon, ki magyar. —

A ki hitvány, a ki gyáva,
A ki mász a föld porába,
A ki nyalja mások talpát,
Az csak menjen a meddig lát
Török császár néki
Kegyelmét igéri — —

— — Kinek nem kedves hazája,
Kinek élte, — s vére drága . . .
Kinek nincsen becsülete,
S a nélkül is van élete
Könyörögjön szépen,
Eleresztik épen . . .

Szóla Zrinyi; . . . kis csapatja
Fényes kardját villogtatja,
Villog a kard, . . . dobog a szív . . .
Hazájához mindegyik hív . . .
Ha szerették élve,
Meg is halnak értte. —

Jön a török, . . . a vár hídja
A sok népet alig bírja
Négyesével hármasával
— Égbe szálló orditással —
Rohannak a várba,
Parancsszót se várva. —

Egy hatalmas dördülésre,
— Az utolsó nagy lövésre —
Recsesen a híd, . . . jobbra balra
Hull a török a patakba . . .
Szőke viznek habja
A vért odább adja. —

Szőke viznek véres habja
Szolimánnak azt susogja . . .
Elveszett a néped dísze . . .
Erős lenni tudsz-e, birsz-e? . . .
Szegény dehogy tudott
Halva összerogyott. —

Uj csapat jön, . . . uj haraggal,
Szikrázó szem — éles karddal . . .
S mint a gáton átcsapott viz
Mindent ront s magával hord visz
A mi utját állja —
Ugy rohan a várba . . .

Harczi zaj kél, . . . harczi lárma,
Csattog a kard, . . . cseng a dárda . . .
Csillog villog a kard éle
A hegyéről foly a vér le . . .
Ha egy helyre menne,
Egész patak lenne . . .

Tizszer annyi ellenséggel
Harczol Zrinyi vitézséggel . . .
De mi haszna, . . . mind hiába
A halál csak megtalálja . . .
Megtalálja végre
Kifoly drága vére . . .

Vitézsége, hős halála
A történet táblájára
Fel van vésve, . . . és örökre
Ott fog állni tündökölve . . .
Tündöklése annak
Kincse a magyarnak. *Döméry Ferencz.*

Helységi és tanyai gazdálkodás, s faluk alapitása.

Midön most a közlegelők fölosztása és a tagositás országszerte egyik föéletkérdéssé váltak hazánkban : az ezekkel kapcsolatban lévő tárgyak is, főleg pedig a belölök közvetlen következő körülmények magukra vonják a figyelmet. — S ezeket minél több oldalról jól megfontolni azért szükséges, mert ezen átalakulást ugy lehet tekinteni, mint kezdetét egy eredménydús korszaknak a gazdálkodásra nézve, mellytől a népek jólléte olly nagy mértékben függ; kezdetben pedig mindent könnyebb egyuttal egyszerre jól intézni, mint ezután javitgatni, mi később nem is mindig lehető, s mindenkor több bajjal eszközölhető.

Hazánk Európának is a népesebb országai közé tartozik, még pedig nem csak az ország általános területéhez képest véve a népesség általános számát, hanem egyenként tekintve is a megyéket. Mert a melly tájain országunknak ritkák a helységek, ott azokban rendesen nagy számu lakosság lakik. Ennek okát a régi pusztitó háborúk idejében kell keresni, a mikor a kisebb faluk lakosai egy nagy helységbe egyesültek nagyobb bátorság végett. S innen van az, hogy némelly helységeknek olly nagy határaik vannak; de ez ki van egyenlitve a népesség által. Mert ha egy 10,000 lakossal biró helységnek (akár falu, akár mezőváros legyen a neve) tizannyi területü a határa, mint egy 1000 lakossal birónak : ez csak oda megy ki arányosság tekintetében, mint ha ama nagyobb helység határán tiz apróbb helység feküdnék, mellyek közül mindegyiknek csak tizedrésznyi népessége lenne ama nagyobbhoz képest. S ennek tekintetbe nem vevése vezethetett némellyeket azon hibás állitásra, mintha hazánkban a népesség a földhöz képest hiányzanék. Igy például Békés, Csongrád megyéknek, s a Hajdu és Kún kerületeknek nagyobb határu városai olly nagy népességüek, hogy némellyi kéből tiz, husz, harmincz jókora falura is jutna elegendő népesség; mert egy jókora falura ezer lakost tenni elég. Ha tehát illy város határa tiz, husz, harmincz annyi területet foglalna is el, mint a mennyit rendesen egy jókora falué elfoglal : épen nem lehet a határt aránytalanul nagynak mondani a népességhez, vagy a mi egyre megy ki a népességet kevésneka határ terjedelméhez képest. Sőt az országunkban talán legnagyobb három határt, ugymint Debreczen, Szeged és Szabadka városokét véve is föl, kivált azt is hozzá meggondolva, hogy e városok kiválólag és nagyban üzik mind a földmivelést mind a baromtenyésztést : még ezeket sem találhatjuk aránytalanságban a népességhez képest. Mert ha a legnagyobbikat 17 négyszeg mérföldnek, s a lakosságot rajta csak negyvenöt ezernek vesszük is föl : igy fognak állani a számok : Tizenhét négyszeg mérföldből csupán egy négyszeg mérföldet számitva is le, ki nem szárithatő tavakra, mocsárokra, erekre és szikföldekre maradna 16 négyszegmérföldnyi terület. Egy négyszegmérföld tesz 16 millió négyszegölet vagyis tiz ezer holdat 1600 négyszegölet számitva egy holdra; és igy a 16 négyszegmérföld tesz tizenhatszor tizezer vagyis 160 ezer holdat. A 160 ezer holdak számát a 45 ezer lakos számával elosztva, esnék egy-egy személyre $3^5/_9$ hold; egy-egy háznépre pedig, ha mindegyikre tiz személy van számitva, csak $35^5/_9$ hold; ha pedig egy-egy háznépre csak 5 személy van téve, esik egy-egy háznépre csupán $17^7/_9$ hold föld. Sőt, e városok népességének egészen felét mind kézmüvesnek és napszámosnak véve is föl, ki maga földet nem birna, de a többiek földjeinek terméséből élne : akkor is egy-egy 5 személyre számitott háznépre csak $35^5/_9$ hold föld jutna; melly föld egy nagy urbéri teleknél többet nem teszen, és bizonyosan egy kis háznép által is megmivelhető, segitségére szolgálván a számitásban föltett sok napszámos egy része. Azonban e földterületből még le kelletvén vonni magát a város terjedelmes területét, ezenkivül a nagy városok körül olly sokfelé ágazó országutak, továbbá a dülö- s egyéb utak területét : látnivaló, hogy a föntebb számitott föld is tetemesen apadni fog, ugy hogy e városok lakosai alig birnak aránylag több földet, mint a hajdani jobbágyok olly falukon birtak, hol az urbéri telkek nem voltak nagyon elaprózva. Mihez még a városi költségesebb életmódot és nagyobb napszámot hozzágondolva, az arány a városokra nézve még valamivel kedvezőtlenebb. Debreczenben pedig, hol a népesség nagyobb, aránylag még kevesebb föld esik a népszámra általánosan véve. Pedig ezen határokon még sivány helyek is vannak, mellyek csak erdővel beültetésre használhatók, de annál ezt rendes földmivelésre nem használhatók. S csakugyan Debreczen is számos helységnek oda vonult lakosaiból alakult ama föntebb emlitett háborús időben apródonként azzá, a mi most, s igy természetesen azoknak határai is egy nagyobb határba forrtak össze.

* * *

A mi tehát a népességnek a földhöz képest arányos, sőt néhol fölös voltát illeti hazánk nagy határu városaiban is : arra nézve tisztában áll a dolog; ugy hogy nem csak nem hiányzik munkás kéz azon határok megmivelésére magukban az illy városokban is, sőt némellyiknek népessége több földet is megbirna mivelni, még pedig kellően; annyival is inkább, mert hazánk földe a nagyobb határu helységek határain többnyire könnyen mivelhető, ugy hogy némelly helyen két-három annyi darab föld sem kiván több munkát, mint a sovány földek közönségesen kivánnak; s e tekintetnél fogva még inkább nem lehet azokban a népességet kevésnek mondani a földnek kellően megmivelésére. A mi pedig az illyen földek termékenységét illeti : ez a szünteleni szaporodás által mindinkább föl lesz emésztve, s a lakosok száma még nagyobb a föld megmivelésére.

* * *

Egészen másként áll az arány a gazdálkodásra nézve. — Ugyanis:

Az illy nagy határu helységekben vagy külön két vagy több még pedig költséges, s mégis mindegyik helyen roszul menő gazdaságot kell a helységtől távol eső földbirtokosának folytatni: vagy ha csak egyet folytat, azt nagy fáradsággal, tetemes költséggel s idővesztéssel, és mégis soha nem elég sikerrel teheti. Mert:

1. Ha két gazdaságot folytat, azaz, ha a helységben is házat tart s távoleső földjén is tanyát, szállást, majort épit; annyival inkább

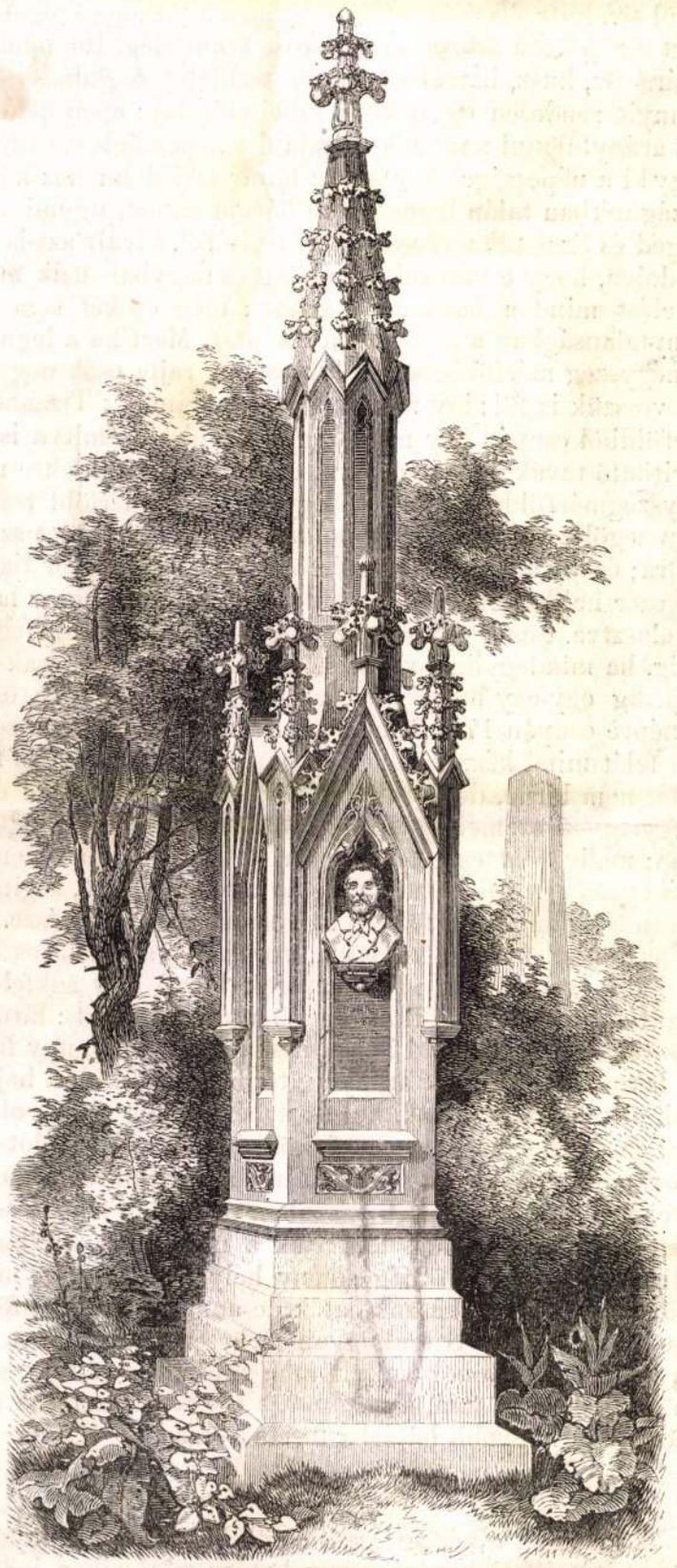

Kolozsvár emlékoszlopai.

(E czim alatt egy érdekes helyismei czikksorozatot kezdünk meg lapunk jövő számában, derék erdélyi tudósunk Kőváry László tolláből.)

pedig ha több helyeken tartván külön szállásokat, három vagy talán több gazdaságot is folytat: annak e következők a hátrányai:

a) Sokszoros költség, mellyet a több helyen tartott épületek s cselédség, a mindenikhez szükséges szerek szüntelen többfelé szállitása, a gazdának majd egyikbe majd másikba fölügyelet vagy munka végett utazása, a szükséges napszámosoknak többfelé s rendesen messzire szállitása vagy ennek elkerülése végett tetemes számmal mindenik szálláson helyben állandó tartása kiván.

b) Sok időveszt és, mellyet az ide-oda utazás okoz minduntalan. *Sokszoros fáradság*, mondhatni: szünteleni szaladgálás, fölügyelet s ollykor némi apróságoknak közlése végett is.

c) A gazdaság rosszul menetele, annyival rosszabbul, minél többfelé van dolga a gazdának, s annálfogva minél ritkábban s kevesebb ideig lehet jelen egyik-egyik helyen. Közmondás, hogy gazda szeme gyarapitja a gazdaságot; s bármilly hü embereket talál is a maga helyettesitésére a gazdaság folytatásában, de tagadhatlan, hogy mégis mindig jobb a gazdára nézve, ha annak maga láthat utána. Sokszor csak azért sem történik meg valami a maga rendes idejében, vagy épen el is marad, vagy, ha egyik helyen megtörténik is, de a másikon elmarad, mert nincs mindig mód benne, illy nagy távolságban mindenütt, akkor mindjárt, mikor kellene, megrendelni. S ha épen rosszul nem menne is a gazdaság illy módon, ebből nem következik, hogy más módon jobban ne mehetne.

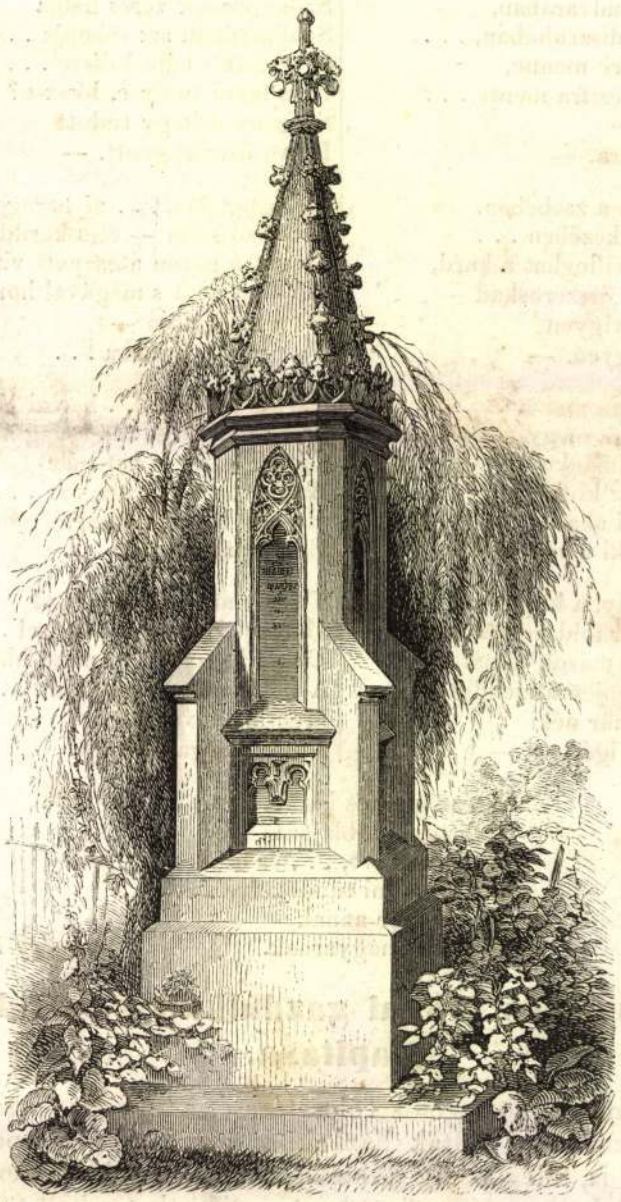

Kolozsvár emlékoszlopai.

(E czim alatt egy érdekes helyismei czikksorozatot kezdünk meg lapunk jövő számában, derék erdélyi tudósunk Kőváry László tolláből.)

2. Ha pedig hazulról, azaz a helységbeni lakáról folytatja a gazdálkodást a távol eső föld birtokosa: tömérdek *fáradságába* kerül neki messze eső földére minden külön munkára kimenni; s a kimenésben erejét kimeritvén inkább pihenni megy valóban mint dolgozni; ha pedig nem gyalog megy, hanem igásmarhája viszi, ez ha nem pihen, egészségét megrontja, kivált ha a napi munka után azon fáradtan indul ismét haza. Melly kárba menendő jövés-menést kerülni akarván, ha több napra megy ki szekerével együtt földére;

Vas. Ujs. 1856.

A KÉT KOLOZSVÁR

A hegyoldalból nézve sejtelmes, őszies ködök ülik meg a mintegy katlanban fekvő várost. Ez itt fenn, egyre magasabbra kapaszkodón a régi és a legrégibb, a halhatatlanul örök Kolozsvár: a házsongárdi temető.

A házsongárdi temető nem külön világ, ahol megszakad a város és kezdődik a holtak birodalma; ez is egy darab Kolozsvár, amelynek utjai délutánokon megtelnek sétálókkal, botjukra támaszkodó bölcsekkel, akik itt érzik át igazán, mennyire folytatása a halál az életnek. Odaát, a tulsó hegyoldalban, a Hója-erdő fái alatt hajdanában a vidám majálisokat tartották. Az is Kolozsvárhoz tartozott, oda vigadozni jártak az emberek. Ide emlékezni, eltünődni jönnek; és mivel egyre szebbek az ittenieknek emlékei, mint mai vigalmai: a házsongárdi temetőt mind közelebb valónak érzik a kolozsváriak.

A nyugalomnak és maradandóságnak csendjéből letekintve jobban érzi és érti az ember az alatta elterülő városnak hasonló magabiztos, rendithetetlenül időtálló maradandóságát, az élő Kolozsvárnak szinte évszázadok óta alig változó arcát és ritmusát. Főterén ott magaslik a Szent Mihály templom szépséges, csúcsives formáiban, ahogy ott állt évszázadoknak előtte. Közben mennyi minden esemény zajlott le lába előtt. Katolikus templomnak épitették gótikus áhitatában annakidején. Közben lett belőle református imaház, majd ismét visszakerült a katolikusok birtokába. Uralt magyarokat és törököket, látott csatákat és dulásokat, falában még ma is mutogatnak török ágyugolyókat. De bármilyen volt és lett is az idők fordulása: Szent Mihály temploma dacolt idővel, korokkal és emberekkel. Valahogy igy lesz jelképe az egész városnak, amely életformáinak zártságát, arcának vonásait megőrizte mindig és sokféle körülmények között.

Kolozsvár mai térképének alapja még mindig a régi tervrajz, amelyhez alkalmazkodva tovább épült és fejlődött. A várfalak, amelyek egykor a szigoruan vett, polgárok-lakta várost határolták körül, javarészben már nyomukat vesztetten tüntek el. De még most is érzi az ember, hol állhattak a kapuk, hol végződött a polgári élet és hol következtek az ugynevezett „földészeknek", a hostátiaknak, továbbá a lupsaiaknak a bástyák alatt megbujó, földet művelő telepei, a „külmagyar" meg a „külközép" részen.

A régi vár maradványai még lassu omladozásukban is lenyügözőek. A Bethlen-bástya a Felek felé vezető ut mentén gőgösen dacol az idővel. Valami itt maradt még a középkorból; a független Erdély egykori fővárosa minduntalan idézi ma is a multat, noha jelenkori urai mindent elkövetnek, hogy elfeledtessék a történelmet. Mátyás király szülőházát az Óvárban, ezt a vaskos, méteres falu palotácskát, amely leginkább középkoru olasz mintákra emlékeztet: mégsem bonthatták le. De annyit mindenesetre elkövettek, hogy a Kárpátegyesület muzeumát kitelepitették belőle, kincseinek javarészét elcsomagolták és elszállitották, a kaput pedig eltorlaszolták. Pedig Hollós Mátyás emlékével szemben még valamennyire elnézőek, hiszen mai történetirásuk mindenáron bizonyitani akarja az egyik legnagyobb magyar király — román származását.

Ennek a kierőszakolt elméletnek köszönhető, hogy Kolozsvár egyik legszebb disze, Fadrusnak páratlan Mátyás-szobra megmaradhatott a Főtéren, a Szent Mihály templom mellett. Csak a magyar felirás hiányzik róla és előtte éktelenkedik zömök talapzatán a Romulust és Remust szoptató latin farkas. Románia a latin származás legendáját éppugy sietett kisajátitani,

Az erdélyi magyarság
(Pesti Hirlap) 1938 dec. 18.

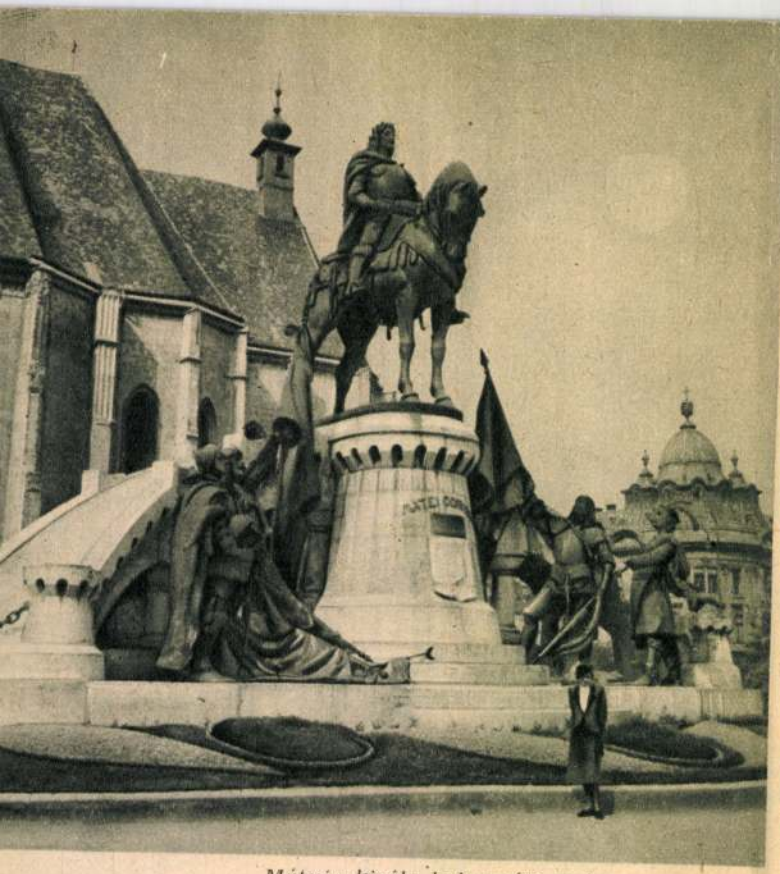

Mátyás király kolozsvári szobra.

Mátyás szülőháza.
Jobboldali kép: a kolozsvári Szent Mihály templom.

mint ahogy Corvin Mátyást is román nemzeti hősnek tiszteli.

Egyébként azonban vajmi kevés érzékük van a mult és a hagyomány iránt. Sokszor szivet szomoritó, amint — az ember hajlandó volna arra gondolni, hogy készakarva — egész utcákat tesznek tönkre izléstelen és otromba épitkezéseikkel. Ezekbe a nemesen halk, finom, egy-kétemeletes házsorokba beépitenek

Kolozsvár

iromba, magas bérkaszárnyákat, minden izlés, minden stilus nélkül. Egy-két ilyen „palota“ és már fel is dulták egész utcák egyensulyát, összhangját, holott éppen ez a szerves, soha meg nem bolygatott egység lehelte Kolozsvár igazi levegőjét.

Milyen szépek a templomok, kolostorok, amelyek a várost tarkitják. Maga a Szent Mihály templom az unitáriusok temploma és kollégiuma, a „kétágu templom“, amely a reformátusoké, a piaristák temploma a gimnázium és szeminárium mellett a minoriták rendháza és temploma, amit szintén elvettek. Nem is lehet hirtelen valamennyit felsorolni. Abban is van valami jelképes, ahogy csendesen, hivalkodás nélkül, békében megférnek egymás mellett. Egyedül csak az ujonnan, láthatóan dacból emelt keleti izlésü templom hivalkodó, gőgös és pöffeszkedő. A többiek, katolikusok, reformátusok, unitáriusok, mind egymáshoz simultak, mint ahogy hiveik is nagy egyetértésben élik a közös életet. Erdély a türelemnek, a megértésnek mindig is klassikus hazája volt, ahol a vallási viharok soha nem dultak sokáig. Ezt az örökséget a mai nemzedék is átvette a multból; kivételt csak az uj urak jelentenek.

Az ilyesmi egyéni megitélés kérdése: talán sehol nincs még olyan hangulat, a formáknak kiegyensulyozott, zárt egysége és békés összhangja, mint a város főterén, amely mindig is Kolozsvár szive volt. Középütt a Szent Mihály templom, előtte kitünően méretezett térség, körül pedig a régi, bolthajtásos „lábasház“, előkelő paloták, házak sora. A Bánffy-palota, a státus-házak, a Városháza, mind megannyi remekmű. Itt van Tisza Kálmán egykor kedvenc mulatóhelye, a Nagy-Gábor, mai nevén a „Központi“-szálloda, Central-Hotel.

Délutánokon keresztül lehet itt ülni a New York-kávéház terraszán, ahol összetalálkozik Kolozsvár irói, művészi, ujságirói, politikus társadalma. Az ember ül és mélázva nézi a fények villódzását a gót templom öreg falain, Mátyás király szobrán. A házsorok tövében hullámzik a nép, már a háboru előtt is itt korzóztak a benszülöttek. De akkor még nem öntötte el az utakat román katonai egyenruháknak forgataga és román beszédnek zsibongása.

Házsongárd és a Fő-tér: ez a kettő jelképezi e külön, erdélyi világot. Az egyik a halott, a másik az élő Kolozsvár, amely kettő oly szervesen, oly szorosan tartozik össze. A halottak örökké élnek; és városok, amelyek bekapcsolják hétköznapjaikba is halottaikat: az örökkévalóság erejében dacolnak az idővel.

Neller Mátyás.

végén pedig szabálytalan, mindkét oldalra kiálló dudor s e dudor aljából kiinduló delfinfark.[1] A delfinfark felső felén két uszony-ér három részre osztja a különben egyenszárú háromszöghöz hasonlító teret. A delfinfark belső fele sima.

Az oldalpálcza törzsének belső oldala csupasz, de külső oldalán három egymáshoz ragasztott kör van; ezek közül a középső a legnagyobb, melybe a zablasas nagyobbik feje van belekapcsolva és ebbe azután a gyeplőkarika, úgy, hogy tulajdonképen a zablavas nagyobbik fejébe van beletéve az oldalpálcza középső karikája és a gyeplőkarika.

A delfinfark az oldalpálcza alján a törzs egyenességétől 14 mm.-nyire hajlik ívesen befelé. Az egész zabla s legfinomabb kék — zománczhoz hasonló — patinával van bevonva, kivéve a jobb oldal-pálczának egész belső felét és e pálczának alján levő delfinfarknak mindkét oldalát, a honnét finom reszelővel távolították el a patinát, hogy meggyőződjenek, ha vajjon nem aranyból van-e?

A zabla anyaga bronz és mindegyik része külön öntetett. Tekintve, hogy a zablasas nagyobb fejébe az oldalpálcza is, a gyeplőkarika is bele van kapcsolva, a zabla nagyon ügyes mester kezére vall.

Készülésének kora a bronzkor legfejlettebb szakába tehető,[2] a mint azt az ugyanazon területen talált cserépedény tanusítja, melyen még seholsem látott dísz van, t. i. négy egyenkörű vonással rajzolt négy körkör, mely négy vonás közül az első a másodikkal, a harmadik a negyedikkel létraszerűen sűrű harántvonásokkal van összekötve. A nyakat a hastól, mely majdnem egészen gömb, szintén ilyen létraszerűen kitöltött, két párhuzamos vonalból álló szalag választja el. A has fenekét egy körlap képezi, melyet egy bemélyített kör határol. Anyaga vörös agyag, középszerűen égetve. Ürtartalma lehet egy liter.

A zabla oldalpálczáján lévő három karika közül csak a középsőnek látjuk a rendeltetését, de a felsőnek és alsónak nem, amennyiben ezekből hiányzanak a beléjük való lánczocskák, vagy ami hihetőbb: szijjak, mert ha lánczocskák lettek volna bennök, azoknak most is ott kellene lenniök, míg a szijjak elrothadtak.

Az oldalpálczák felső karikáiból indult ki

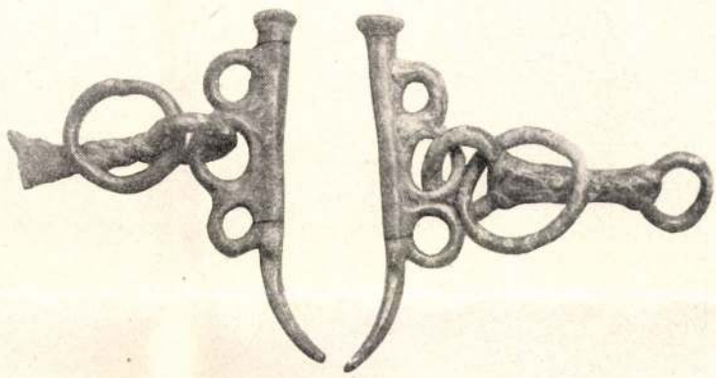

2. ábra.

a ló orra-lyuka fölött egy átfogó-láncz vagy szijj, melynek közepén egy nagyobb karikának kellett lennie és ebben végződött a kantár homlokszijjáról a homlok és fej közepén lejövő szijj a zabla tartása végett. A ló fejének oldalán és pofáján lejövő kantárrésznek szintén e karikában volt a vége. Az oldalpálczák alsó karikáiban ugyancsak kellett lenni egy lánczocskának vagy szijjnak, mely a ló álla alatt ment át és arra való volt, hogy ha a ló fölemelte a fejét, akkor az állhoz hozzászorult és az oldalpálczák delfinfarkhoz hasonló alsó része is szorította az állat, amint a gyeplőt meghúzta a lovas.

Ezek alapján Hampel Józsefnek «A bronzkor emlékei Magyarhonban» czimű munka LX. és LXI. tábláján bemutatott zablák vagy zablarészek kiegészíthetők.

Megemlítendőnek vélem, hogy Kalandra Béla még egy vas-zablát is ajándékozott a múzeumnak, mely a középig vékonyodó kúpos két sasból áll s a melynek szélesebb végén

[1] Mindkét oldalpálczának hossza a gombfej végétől a delfinfark középső hegyéig 93 mm.

[2] A zabla fényképeit kérésemre szíves volt megtekinteni *Nagy Géza* úr, a M. N. Múzeum rég. osztályának igazgató-őre s egyben szives volt a zabla korára nézve is véleményét közölni. Nagy Géza úr illetékes véleménye szerint a gyularemetei zabla nem a bronzkor legfejlettebb szakából, hanem a hallstatt-szkitha korból való. A 2. ábra szerint a zabla egész határozottan a Hampel Bronzkorában közölt bronzzablák sorába tartozik, melyek különben, mint Pulszky Ferencz régészeti művének 224—225. lapján ki is mondja, már nem a bronz-, hanem a vaskorból valók. Egyébként a gyularemetei zabla nagyon érdekes, mert ilyenekből eddigelé csak az oldalrudak voltak ismeretesek, egész példány nem. *Szerkesztő.*

Muz. Kot. Ert.
1910. IV. 1. n.

lévő fejeiben vannak a gyeplőkarikák. Kora a XI.—XII. század. Lelési helye az Almássy Dénes gróf birtokán levő Dénes-major.

Ugyanitt, inkább nem messze ettől, találtak egy cserépbögrét is, mely a kőkorból való. Rendkívül esetlen, hengeralak, egészen kicsiny, primitív füllel. Tökéletesen ép és régiségénél fogva méltán sorakozik a múzeum birtokában lévő ételhordó és vízmerítő-edényekhez. *Domonkos János.*

A gyulavarsándi nyakperecz. Hrabovszky Pál gépész Gyulavarsándon kertjének ásása közben a mellékelt képen látható

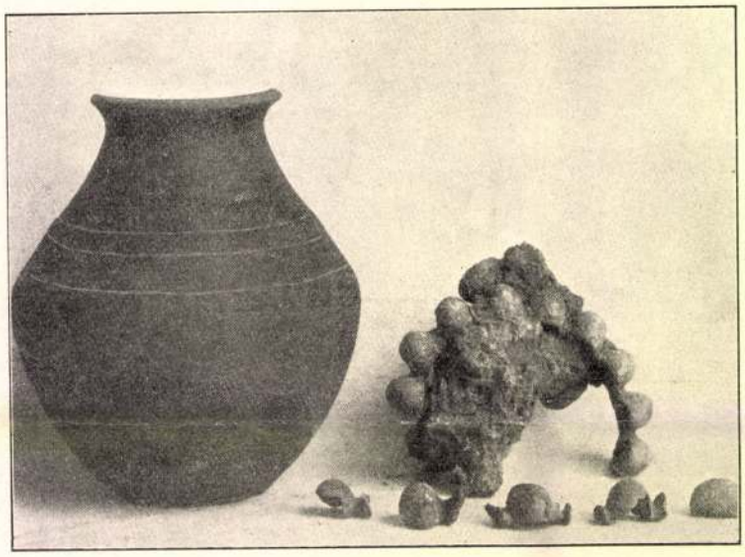

1. ábra.

fületlen edényt találta. Ezt kiemelvén, ásni kezdett lejebb is és az edény alatt mintegy 60 cm. mélyen egy embercsontvázra bukkant. A csontváz nyakcsigolyái körül a képen szintén látható bronz nyakperecz feküdt; talált még a csontváz mellett egy lapos tálalakú edényt is, de ez teljesen összetört. A «La Tène»-periodusban előforduló, kihajlott peremű tálacska volt ez az edény s a képen látható edénynyel egykorú. A nyakperecz kora tehát már a vaskorba beleesik, amit különben az is bizonyít, hogy a perecz alkalmasint kettős volt és hogy a kettőt egy helyen vasból készült kapocs kötötte össze. Másként nem tudom megmagyarázni, hogy a képen látható tömb nem egyéb, mint vasrozsdával összefogott kemény föld. A felső oldalon balra álló gömböcske a másik pereczből való, melynek három másik gömbje, mintha elcsúsztak volna, a tömb mögött majdnem függélyesen haladnak lefelé s azután megszünnek. A találó törte össze a többit, vizsgálgatva, hogy a törés helyén csillámló valami nem arany-e, minekutána a tárgynak ott gyönyörű sárgás aranyszine van.

Az egész perecz — úgy látszik — tizenhét félgömböcskéből állott. Két végén annak a két félgömböcskének kellett lenni, melyek alul egyenes vonalban a kép jobb oldalától 2-ik és 3-iknak állanak a sorban. Ezek ugyanis lapos felületű gombocskában végződnek.

A nyakperecz átmérője 11·5 cm. A képen is látható félkör hossza 25 cm. A képen nem látszó és a földtömb mögött lévő négy darab gömböcske hossza 8 cm. Minden gömböcske az alapján köralakú; az egyes szemek hosszabbik átmérője 23, rövidebb átmérője 14 milliméter. A végső tehát a gombbal végződő — gömböcskék hosszabbik átmérője 25 mm., a rövidebb 15 mm. Ezeken a domborodás nagyobbik hossza 5, míg keresztben 4·3 cm.

A képen látható, korongon készült fazék anyaga fekete agyag, szájának pereme a tulsó oldalon csorba. Hasa felső részén a három bemélyített vonal az egyedüli dísz rajta. A kihajlott peremű tálacska anyaga megegyezik a fazékéval, ékítmény nincs rajta, hacsak a szájperemmel egyarányban kidomborodó összenyomott hasat nem számítjuk annak. Ez is korongon készült. *Domonkos János.*

Régi ostyasütők. A brassai ú. n. «Gyüjtők Múzeumá»-ban van két régi ostyasütő. A kisebb 1529-ből való; sütőlapjai köralakúak 13·5 cm. átmérővel. Mindkét lap vésett rajzot mutat, még pedig az egyiken félkörives kapubástyát látunk két lőréssel, nyitott szárnyas ajtókkal és vasrácscsal. A kapu fölött három torony emelkedik, két kisebb egy-egy ablakkal, a középen a legnagyobb három ablakkal. E jellemző tulajdonságok alapján kimondhatjuk, hogy az Kolozsvár czímere s nem Segesváré, Pozsonyé vagy más háromtornyos czímerű városé. (1. ábra.)

A másik oldalon különös idomot látunk, melyet első tekintetre nagyon nehéz meghatározni. Még leginkább hasonlít a ruha-

kapocshoz, de hogy miért tette éppen ezt ide a véső, azt már igazán nem tudom megmondani. Az ábra fölötti évszám a készítés idejét jelzi.

ket négy pont vesz körül. Rajza sokkal gyöngébb, mint az előbbié. (2. ábra.)

A másik lapon érdekes jelvény foglal helyet, mely egészen a régi mesterjegyek stilu-

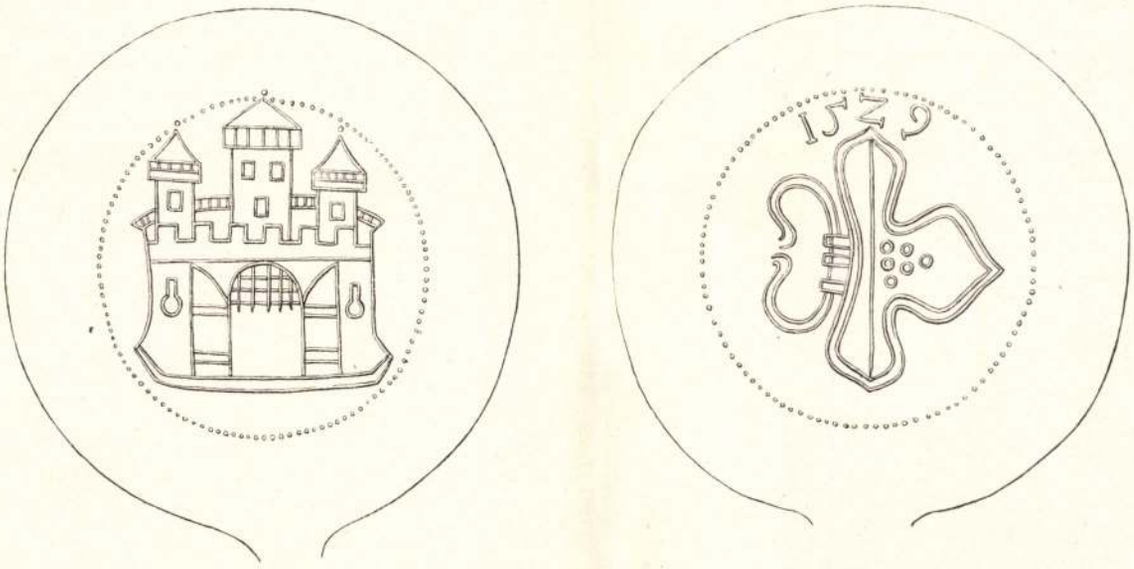

1. ábra.

A rajzok mindkét lapon pontokból alkotott köralakú keretbe vannak foglalva. A kivitel nem művészi ugyan, de elég tiszta és gondos.

sában van tartva, mintha csak egy középkori kőfaragó jegyet látnánk. Valószínű azonban, hogy nem a készítőnek vagy rajzolónak, hanem a tulajdonosnak jelvénye. Hasonlóképpen tehát a két H-betü is a tulajdonos nevét rejti. Az évszám 1553 hibásan van bevésve, mert az ostyasütőknél, épen úgy mint a pecséteknél is, a negativ rajzot vésték be, s annak a rendes formája a lenyomat után

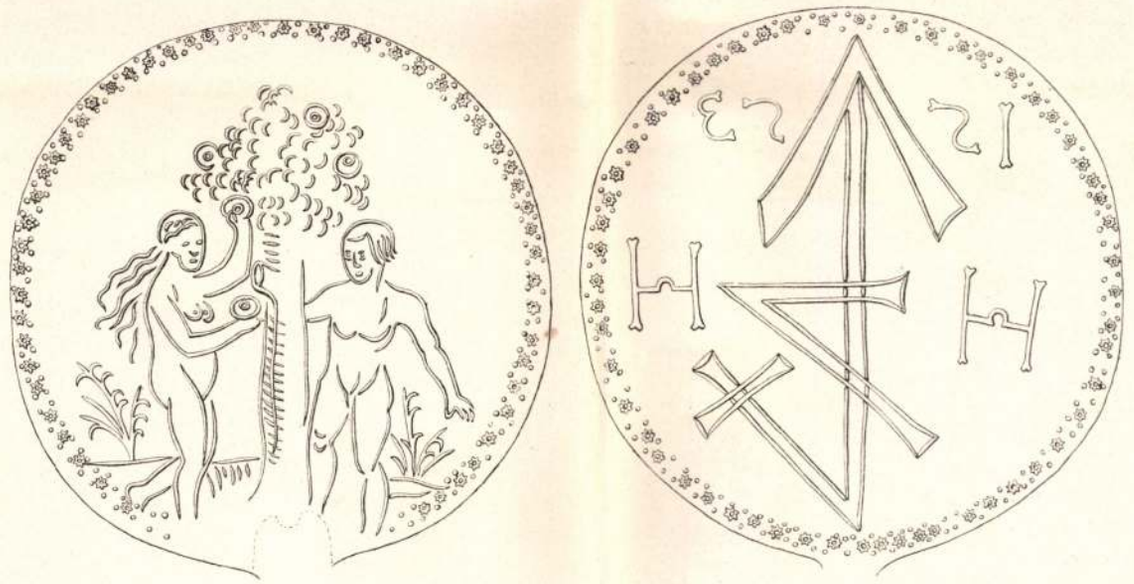

2. ábra.

A nagyobb ostyasütőnek, mely 1553-ból való, átmérője 18 cm. Az egyik oldalon Adám és Éva alakját látjuk; Éva épen almát szakít a köztük álló fáról és férjének nyujtja. A keretet apró csillagocskát alkotják, melye-

domborúalakban az ostyán mutatkozott. Végül még azt említem föl, hogy ez ostyasütők nem templomok, hanem magánemberek számára készültek, kik az ostyasütést esetleg iparszerüleg is üzhették. *Gyárfás Tihamér dr.*

A berni munkáscsarnok-könyvtárak.

A kávéházak, népkönyvtárak és munkáscsarnokokra alakult berni társaság vázlata és szabályzata.

A társaság Bernben 1879-ben alakult a közügy több lelkes hivének közreműködése által, minden anyagi érdek kizárása mellett. Eredetileg kávécsarnok létesítése volt a társaság czélja, a szeszes italok kizárása s az alkohol-elleni mozgalom propagacziója végett. A kávéház mellett *munkáscsarnok* is létesíttetett, hol a munkások a téli hónapokban jól szellőzött, tágas, fűtött helyiségekben bizonyos meghatározott órákban beléptidíj nélkül összejöhettek, társas játékokkal (sakk, domino stb.) szórakozhattak, levelezéseiket a helyiségben kapott iróeszközökkel elvégezhették és kisebb számú hirlapokat és olvasmányokat is használhattak. A kávéházi helyiségekben is voltak eleinte kisebb számban hirlapok s népies könyvek, miket később szaporítottak a kávéházi üzletből elért nyereségből, melyet az alapítók nem vettek maguk részére igénybe; később, az olvasási kedv kielégítése és a népművelődés előmozdítása végett, a kávé- s munkáshelyiségekkel rendszeres népkönyvtárak kapcsoltattak össze s a központi helyiségen kívül a város több részén állított fel a társaság kávé-munkáscsarnokot és népkönyvtárt. Ámbár a helyiségekben is lehet olvasni, a könyvtárt inkább kikölcsönzés útján veszik igénybe.

A szeszes italok kimérése ki van zárva. Az italok mellett, melyek a helyiségekben élvezhetők (kávé, tej, cacao, tea, limonádé stb.) olcsó áron ételek is kiszolgáltatnak. A társaság organumai: a közgyűlés és az ügyvezetőség. A társaság legalább öt tagból áll — férfiak mellett nők is — kik szükség szerint kiegészitik egymást és közgyűlés tartására összejönnek. A közgyűlés, melyre minden tag meghivandó, évenkint legalább egyszer tartatik. Tárgyai: új tagok fölvétele, az alapszabályok módosítása a jelenlévők abszolut többsége által, az ügyvezetőség kirendelése 3 esztendőre, az évi számadások jóváhagyása, számvizsgálók választása. A közgyűlés határozatait az ügyvezetőség készíti elő.

Az ügyvezetőség, mely a társaság ügyeit igazgatja s azt kifelé képviseli, elnök, alelnök, pénztárnok és titkárból áll. A társaság jogszerű kötelezésére az elnök és a pénztárnok, akadályoztatásuk folytán az alelnök és a titkár aláirása is elegendő, a társaság vagyona önkéntes adományok, ajándékok- és hagyományokból, valamint a kávécsarnokok üzleti nyereségéből alakul.

A társaság kötelezettségeiért csak a társaság vagyona szavatol.

A társaság feloszlása esetén a vagyon hasonló vagy hasonczélú egylet javára fordítandó.

A társaság, mint a föntebbiekből látható, a lehető legegyszerűbb szervezettel bir, a közhatósági szervezetekkel összefüggésben nem áll, azonban adót nem fizet, mert magánnyereség nincs s miután a társaság a kávéházi üzletből mégis biztos s néha jelentékeny jövedelemre tesz szert és ezt a tagok maguk részére nem igénylik: ily módon lehetővé válik a könyvtár folytonos gazdagítása és terjesztése.

Ámbár a társaság itt hatósági szubvenczió nélkül is fennállhat, a hatósági segítség és segédkezés minden körülmények közt feleslegesnek nem látszik, sőt néha hasznos és kivánatos is lehet az más viszonyok között.

A könyvtári szabályzat a kikölcsönzést lehető olcsóvá, majdnem díjmentessé teszi. Az 1 frank óvadék a visszahozatalkor visszaadatik. Több kötetet 2 franktól kezdődő évi járulék lefizetése mellett lehet a könyvtárból kivenni. *Csillag Gyula.*

A «Szent-György-Czéh», Magyar Gyüjtők és Amatőrök Egyesülete.

Feladataiban amilyen fontos, épannyira hézagot s régóta érzett hiányt pótló egyesület alakult meg a fenti czím alatt Budapesten az elmult év november hó 28-án.

Programmját s szervezetét már ismertettük az Egyesület által kiadott ama prospektus kapcsán, melyet a Múzeumok és Könyvtárak Orsz. Főfelügyelősége a hatáskörébe tartozó intézeteknek azzal a felhivással küldött meg, hogy az Egyesületet nagyfontosságú feladataiban telhetőleg támogassák.

Az alábbiakban közöljük az Egyesületnek immár belügyminiszterileg is megerősített s jóváhagyott alapszabályait s tudomására hozzuk szíves olvasóinknak, hogy a Múzeumok és Könyvtárak Orsz. Tanácsa és Orsz. Fő-

A br. Jósikák közül a kriptában pihen János († 1843) Erdély kormányzója, felesége gr. Csáky Rozália († 1850). Neve ismeretes a történelemből. Mint a főkormányszék elnöke egész Erdély ügyeit intézte. Fenmaradt a róla szóló gyászbeszéd s útinaplója, amelyben velencei és trieszti útjairól vannak értékes feljegyzések. Magas kitüntetésekben volt része. Felesége fáradhatatlan, alkotó erővel megáldott nő volt. Jótékony nőegyletet alapított, s az árvákat segítette nagy anyagi áldozattal. A kisdedóvás, népnevelés ügyét felkarolta s városunkban megalapította az első napközi otthont. Részben az ő munkássága vetette meg alapját a sétatérnek, cukorgyárat alapított, selyemtermelést honosított meg a szegénység foglalkoztatására. (L. Kelemen Lajos cikkét a csákigorbói kastélyról. Művészeti Szalon 1928.) Atyja, br. Jósika Antal, anyja gr. Teleki Józéfa is itt leltek nyugvóhelyet. Ugyanitt van eltemetve leánya: br. Petrichevich-Horváth Jánosné († 1836.).

Br. Orbán Elek († 1753) érdekes végrendeletét Torma Károly tette közzé. A végrendelet telve van történelmi vonatkozásokkal. Kiváló ember, főkirálybíró, országgyülési követ. Ő szerezte meg a bárságot. Péchy Simonról is olvashatunk végrendeletében. Azt hiszik róla, hogy kívánsága szerint falun temették el, holott feleségével együtt itt nyugszik.

Halmágyi István, fiatal korában jezsuita növendék, majd a rend feloszlatása után főkormányszéki titkár, tanácsos azzal, hogy 1815-ben az erdélyi törvénykönyvhöz, az Approbaták-hoz magyarázatot s mutatótáblát készített, a tudománynak nagy szolgálatot tett.

Hosszú lenne felsorolni mindazokat, akiket e kripta takar. A gr. Teleki-, br. Henter-, br. Bornemissza-, gr. Petki-, gr. Schweinitz-, br. Marenzi-, Bándi-, Torma-, Meskó-, Zakariás-, Kabdebó-családokból vannak halottak. Az egyházi rendből főpapok, szerzetesek; az utóbbiak nagy számban. Minden név egy-egy lap a multból, egy-egy példa az emberi törekvésekből.

E törekvők közül most gr. Apor István felé fordul a figyelem. Elmosódott, hiányos sírfelírata miatt észrevétlenül pihent. Most az Egyházmegyei Tanács áldozatából Vágó Gábor alkotásában díszes márványemléket kap fenn a templomban és lenn a sírnál.

Körülötte egyben megszépül mindn. Megfehérednek a falak, felfrissülnek az elhomályosuló felírások, felújulnak a feledésbe menő emlékek.

A sírjaikba pihenni szállt holtak nyugalmának megzavarása nem csendháborítás, hanem tisztelő főmeghajtás. Századok óta most virrad rájuk a Halottak napja.

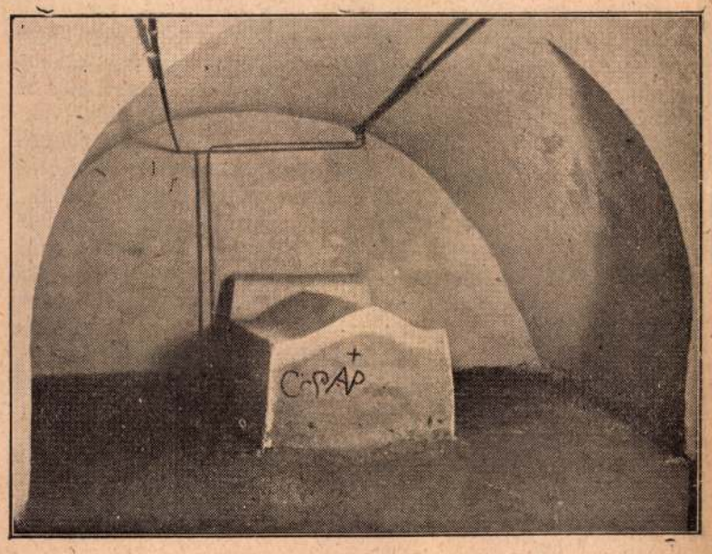

Gróf Apor István sírja.

Sajgó seb.

Irta: Bözödi György.

Az öreg Fábián, az apa, részegen jött haza. Messziről énekel az úton, fényes nappal, nincs már ennek az embernek szégyene. Hiába közeledik a kapuhoz, hiába lép be az udvarra, nem hallgat el, hadd hallja az egész világ, hogy neki jó kedve van, hadd hallja az asszony is és pukkadjon meg a méregtől. Hadd tudja meg az asszony, hogy nem fél a nyelvétől, akármennyit is kelepeljen.

Az asszony jól sejtette, hogy ma is így jő haza, nem hiába dúlt-fúlt a méregtől. A házban ma nem lehetett használt venni, amióta megtudta, hogy az ura megint ott űl a cimboráival a kocsmában. Az anyja, a vén Rákinén, eleget próbálta, hogy lelket verjen belé, — a fiatalasszonynak minden hiába való volt. Csak jött-ment a házban, csapkodta az ajtókat, ült le a kanapé végére, szökött fel, futott az ablakhoz, sirt és átkozódott. Mert nincs senkinek olyan hitvány ura, mint neki. Nincs semmire gondja, se a gazdaságra, se a feleségére, se a gyermekekre.

Most, hogy jö haza az ura, kifut a középső házba, de ügyet sem vet az anyjára, aki ott tesz-vesz, csak a két tenyere közé szorítja a fejét és szaladgál, mint a bolond.

— Jaj, jóságos Uristen, mit csinálják evvel az emberrel!

Az ember jókedvü, kacag, ahogy belép a kapun.

— No hallám, ki fut legelőbb az ülembe, kit öleljek meg?

Tántorog egy kicsit, de ügyel, hogy ne vevődjék észre. Füttyent egy-egy sort egy víg ropogós nótából, figurázik melléje a lábával, mintha csak azért tántorogna.

— Hé asszony! Hé Ferencke!

Az asszony becsapja belülről az ajtót, csak az átkozódása hallatszik ki, meg a csattogás, amint odavág mérgében mindent, ami a kezeügyébe esik.

Ferencke az udvaron játszik a fövényben. Szemét az apjára mereszti, otthagyja a játékot, feláll és félénken elhuzódik hátra az ajtó felé, amit az anyja most csapott be. Hova legyen el? Egész nap csak attól félt, hogy mi lesz, ha az apja hazajön. Az még jó, ha csak az anyja van itthon, mert akkor legalább verekedés nincs, csak sirás és átkozódás, meg aztán ő sem kap ki olyan könnyen, mert az anyja ilyenkor édesgeti, a kedviben jár, csak hogy ne húzzon az apja felé, amikor ő is itthon van. Pedig Ferencke szereti az apját, szivesen odaülne az ölébe és megfogná a bajuszát, megölelné a nyakát, ha az édesanyja nem átkozná annyit. De így tudja, hogy az apja elől el kell futnia, mert rossz ember, mert örökké csak iszik és keserüséget okoz az anyjának.

Fábiánnak bolond jó kedve van, egyenesen meg akarja csókolni az asszonyt.

— Te Ilona te, hol vagy? Nem hiába mondtam, hogy senkinek sincs olyan jó felesége, mint nekem. Jössz-e no?

— Takarodjék ki a kapun, részeg disznó!

Az asszony sarkig hátravágja az ajtót, készen, hogy ráront és kikaparja a szemét.

— Az én udvaromra többet be nem teszi a lábát! — nyelveskedik és hasad széjjel a méregtől. — Hogy ilyen hitvány ember, aki még arra sem volt képes, hogy saját házába vigye a feleségét, hanem ő jött ide lakni az asszonyhoz, egy ilyen másnyakán élősködő ember, még így bánjék a feleségével. Ahelyett, hogy dolgozna, henyél és pusztitja a pénzt.

De Fábián nem érti az ilyen szót. Mint javíthatatlan, rossz gyermek, csak széjjeltárja a két erős karját és csalogatja az asszonyt, mosolyog:

CENZURÁT.

PÁSZTORTŰZ

ERDÉLYI FOLYÓIRAT

Főszerkesztő: REMÉNYIK SÁNDOR Szerkesztik: CSÁSZÁR KÁROLY és DSIDA JENŐ

1935. OKTÓBER 31.
XXI. ÉVF. 20-IK SZÁM

Megszépült kripta.

Irta: Biró Vencel.

Az egyiptomi fáraók temetkezésük helyéül nagy piramisokat építettek. Haláluk után azokban elrejtőzködtek; legbeavatottabbak ismerték csak az építmény belsejében nyugvó uralkodók holttestéhez vezető útat. Maga az emlékmű ott maradt a sivatagban; magasra kiemelkedve, de némán, miként lakóik: a mozdulatlan múmiák. Életet csak a szélvihar jelentett, amely porfelhőivel, temette, temette az örök fennmaradásra szánt felnyúló alkotmányt.

A kereszténység a halottakat templomok mélyére helyezte s a csendesen nyugvók felett az imádkozók hangos szavával teremtett életet. A templomok falait a lenn pihenők emléktábláival díszítette és nevüket az áhitat tiszteletével említette. Kifejezést adott annak, hogy akik életükben az Isten házához vonzódtak, haláluk után is abban találják megnyugvásukat.

Az ilyen kripta megnyitásakor a lelki megbékülés érzése járja át a belépőket. Némán haladunk a nevek előtt s egykori nagyságuk emlékeibe mélyedünk. Úgy érezzük, hogy a halál nem elmúlás, hanem az utókor tiszteletében fokozódó megdicsőülés.

Kripta tárja fel most kapuit, hogy értékeivel eldicsekedjék. Kincsei nem vagyonban, drágaságban feküsznek, hanem emberértékek felhalmozódásában.

A római katholikus Egyházmegyei Tanács ugyanis nagy fiának, gróf *Apor István*-nak sírját emléktáblával jelöli meg és ez alkalomra a cluji piarista templomban kriptáját, ahol Apor pihen, rendbehozatta. Kétszáz évnél idősebb temetőnek adott szebb külsőt, hogy az ősök pihenő helyének megbecsülésével azok tiszteletét ébren tartsa és fokozza.

A templom 1718—1724. között épült. A jezsuiták, akik az építésre szinte pénztelenül vállalkoztak, közadakozások felhasználásával mind szebbé tették a templomot és alája tágas kriptát helyeztek.

Ahol a templom szentélye van, s ahol a mellékoltárok fülkéi vannak, ezeken kívül a fülkék előtt a templomon végigvezető út alatt, lenn húzódik el a kripta. A szentély alatt boltozatos terem van, a mellékoltár-fülkék alatt hasonlóan fülkék sorakoznak. Jobbról, balról a templom hosszában folyosó húzódik. A fülkékben nyugvó halottak koporsója fölé téglasírok épültek, a folyosók falában üregek vannak a koporsók befogadására. A befalazáskor zárólapokat helyeztek el a halott nevével, címeivel, családi címerével.

A szentély alatt papok nyugosznak: egyházmegyei papok, jezsuiták, piaristák. A kripta többi részében többnyire világi emberek, nők, férfiak egyaránt.

A kriptát 1725-ben, a templom építésének befejezésekor, adták át rendeltetésének. Az első halottakat még ez évben az óvári templomból hozták át, amely templomot a jezsuiták az időben használtak. Rendtagjaikat s jótevőiket telepítették át új szép templomukba. Az áthozatal június 7-én történt.

És azóta a templom főleg nagynevű családok temetője lett. Tömegesebben a gr. Bethlen-, gr. Haller-, gr. Nemes-, br. Jósika-családok tagjai leltek benne nyugvóhelyet.

Híres emberek alusszák itt csendes álmukat. Sok jószándék, emberi törekvés emléke húzódik meg a csendes falak között.

A legrégibb kiváló ember, aki itt nyugszik, gr. Apor István.

Gr. Apor István az erdélyi fejedelemség megszűnését követő időben volt vezető ember. Kincstartó, azaz pénzügyi miniszter, majd az erdélyi hadak fővezére. Pénzügy terén a régi erdélyi gazdasági rendszert védte az erdélyi szokásokat mellőző új, német gazdasági rendszerrel szemben. Haladó, de lokális gondolkozású. A katólikusok vezérüket látták benne, aki gondoskodásával, Bethlen Gáborra emlékeztető nagy adományaival, alapítványaival örökítette meg nevét. 1704-ben halt meg Sibiuban, onnét 1706-ban az óvári templomba hozták, majd 1725-ben jelenlegi sírjában helyezték el. A kripta-lejáró mellett lévő fülkében pihen.

Vele egyidőben került a kriptába Felőri Nápoly György, ma már kihalt család tagja, továbbá Harasztosi Felvinczi Zsigmond. Mindkettő a jezsuita-rend jótevője. Felvinczi a főoltár ezüst gyertyatartóinak adományozója. Bsensky Rudolf híres jezsuita történetírót ugyanakkor temették át Kéziratos műve a Batthiány-könyvtár tulajdona.

A templom első jótevői közül gróf Mikes Jánosné, (gr. Bethlen Druzsianna), Bethlen Farkas történetíró leánya, és Harasztosi Felvinczi Klára, Nápoly György felesége temetkeztek elsőknek a kriptába. Mikes Jánosné, akinek ura a híres Mikes-féle vallási pontokat hozta le Bécsből Erdélybe, a Szent Anna-oltár alatt nyugszik. Páratlan bőkezűsége miatt a jezsuiták igen fényes temetést rendeztek számára.

Apor István kortársai közül itt van báró Száva Mihály feleségével együtt. Ez időben portai futárból felemelkedett ember, majd az erdélyi sótermelés felügyelője. Apornak nem jó embere, aki sokat ártott a kincstartónak. Prezner Kristóf sófelügyelő, egyike azoknak, akikkel a német tisztviselők beszivárgása megkezdődött.

A gr. Bethlen-család tagjai jórészt a Szent Anna-oltár alatt pihennek. A gr. Hallerek közül itt nyugszik György és felesége, gr. Csáky Borbála († 1763), kiknek fia a szép csákigorbói kastélyt építette.

A gr. Nemesek közül Ádám († 1834) kamarás, főkormányszéki tanácsos, kincstartó. Nagy pénzügyi tehetség, aki a napoleoni háborúk után a pénzügyek rendezésében Bécsben vitt szerepet.

— Nonono Ilona, hát gyere ide a karomba, hogy öleljelek meg!

— Menyén a hülés, hogy azt ölelje meg, — vágta oda az asszony.

— Nem jössz?

— Nem.

— Hát mér? A feleségem vagy. Né, én szeretlek.

El akarja kapni az asszony derekát, de ez szörnyü csetepatéba kezd. Mert nem tud parancsolni a nyelvének, ha egyszer megindult. Azután mind bánhatja, hogy összekiabált kigyót-békát. Erre az emberre, erre az ő részeges urára erősen meg tud haragudni, éppen amilyen erősen szeretni is tudja máskor.

— Hát te, Ferencke, gyere ide, — kezdi most Fábián a gyermekkel a jókedvü kötődést.

A gyermek nem mozdul, áll az ajtó sarkánál, mintha le volna cövekelve.

— Gyeride édesapádhoz, Ferencke...

Fábián hiába kérleli, a gyermek nem mozul, csak áll konokul, megátalkodottan, mintha az anyja kitanította volna és ránéz mereven, bamba szemekkel.

Ferencke elhatározta magában, hogy nem megy az apjához. Akármeddig hivogassa is, ő nem mozdul egyet is, mért bánik olyan rosszúl az anyjával, hogy az annyit kell sirjon. Hej, de ha neki jobb apja volna, hogy repűlne mindjárt a nyakába, ahogy meglátná!

Az apja azonban nem sokáig gondolkozik, hanem az ölébe kapja és össze-visszacsókolja az arcát, a nyakát.

Ferencke az apja vállának feszíti a két öklét, hogy távol tarthassa magát tőle, de hiába, az apja csak tovább csókolja falánkul, megenné, ha lehetne.

— Nem akarsz apádhoz jönni, te gyermek? — édesgeti, simogatja. — Hát szereted-e apádat?

— Nem! — vágja rá kurtán Ferencke.

— Vajjon igaz-e? — Csiklantgatja a kicsi hasát, hogy a gyermeknek muszáj kacagnia. — Apádat, a te édes szülőapádat, hát hogyne szeretnéd?!

— Nem! — köti magát a gyermek.

— Megtanítottak, ügyesen megtanítottak!

Fábián leteszi a gyermeket a földre, de ekkor már ott van az asszony, mint akibe kést szúrnak. Megfogja a gyermek kezét és elráncigálja, közben pedig odavág az urának:

— Megtanították? Ekkora gyermeket már nem kell tanítani. Van magához való esze. Ki tanította volna meg?

— Tük. Annyi eszetek van. Már ezt a gyermeket is ellenem hergelitek. Ezt a Ferenckét, ezt az én fiamat.

— Nem hergelte azt senki. Tudja, hogy kijedet nincs miért szeresse.

— Mert tü örökké azt mondjátok neki. Azt hiszitek, hogy az a gyermek is olyan, mint te meg az anyád. De hej, hogy széjjelvágok egyszer itt közöttetek.

Fábián irtózatos haragra lobban. Megragadná a feleségét, hogy széttépje, meg az anyósát, hogy összetörje a máját. Mert mindennek ez a vénasszony az oka. Folytonosan súg-búg a feleségének, hogy ellene haragítsa, tanítja a gyermeket, hogy ne szeresse az apját. Ilyen háztáját még nem látott a világ, ahol mindenki a másik ellen van. De megmutatja ő is, hogy mit tud, vele nem lehet csak úgy asszonybeszéddel, mocskolódással...

— Ilona, mü elköltözünk innet, még a héten.

— És vajjon hová?...

Az asszony csak úgy foghegyről beszél az urával, gúnyolódva, hogy lám, mi jút eszébe. Költözni akar ebből a szép házból, egy putriba, mert másképen nem lehet nevezni azt a kis vityillót, amit az apja neki adott, amikor egybekeltek. És örökké ezzel hozakodik elő, amikor összekapnak, pedig mán százszor is megmondta, hogy inkább a pokol fenekire megy, de abba nem költözik.

— Abba a házba te is ellakhatsz, ha nekem jó.

— Kijednek jó lehet, — vágja vissza csipősen az asszony, — de mit képzel, én, aki ekkora szép nagy házban laam egész életemben, itt nőttem fel, hogy menjek egy ohnba most.

— Ha nekem jó, te nem lakhatsz el benne?

— Nem én.

— Ilona, te! Leváglak, egy ütéssel leváglak, ha nyelvez!

— Ezért nem volt mér férjhez menjek kijedhez. Csak nyljon hozzám!

A férfinek bárhogy forrik a vére, uralkodik magán. Na tudná megütni ezt az asszonyt, nem tud vele rosszúl báni. Pedig ennek a sok vesződésnek, kínos életnek egyszere vége lenne, ha elköltöznének innen, a vénasszonytól Hej, nem látnák őt a kocsmában, ha egyszer jó, nyugalmas házatája lenne, ahol otthon ülhet békességben, meszeretheti a dolgot. Mert ő szeret dolgozni, azt mindeki tudja.

— Né, Ilona, né! Nem lakunk sokáig abban a házbar Csak addig épen, amíg az újat felépítem. Szép nagy torácos házat. Ha innen elmehetünk, jövő tavaszra készei lesz.

— Csináltassa meg előbb, s akkor elköltözöm innen!

A vénasszony egy szót se szólt az egész idő alatt, csak behúzódott a házba, csak tett-vett, mint akinek sok sürgős dola van. Csak fülelt, hogy minden szót meghalljon. Most Fábán észrevette, hogy az utolsó választ ő sugta a feleségnek: csináltassa meg előbb a házat!

Fábián beront a házba, megfogja a vénasszonyt. Megrázza, széjjeltépné, széjjelszaggatná dühében, de tartóztatja magát, mert ki tudja, mi lenne, csak lecsapja az egyk székre, hogy megroppan a vénasszony minden csontja és otthagyja.

De a dolognak nincs vége. Úgy látszik, még csak most kezlődik az igazi. Ilona kiabál, átkozódik, a vénasszony visit, sikolt berekedt idétlen hangon. Ilyen vijjogást emberi fül még nem hallott. És Ferencke áll az ajtó között, a kiszöbön, nézi a benti komédiát és bőg, mintha nyúznák.

Fábián kiront az udvarra. Otthagyja valamennyiöket, hogy bőgjenek. Nem tudja, mihez kezdjen, hova legyen el. Mert ha ő most valamelyikhez hozzányul, az élve nem kerül ki a keze közűl. Ha pedig ezt a bőgést hallja, nem tud uralkodni magán. Hej, férfiú ő, gondol egyet, s otthagyja az egészet! Hona alá kapja a fejszét, becsapja maga után a kaput, hogy csak úgy döng. Nekivág az útnak, a hegynek, a hatalmas erdőnek, amely körűlveszi a falut. Mikor kiér a házak közűl, már fütyörészik, szinte boldog, hogy otthagyta azt a hitvány, sorvasztó életet, amit az ő házatájának neveznek. De a feszültség nem enged a testében, a két karjában, muszáj vagdalkoznia a fejszével az út két oldalára, a tövisbokrok tövére. Olyan erő van most benne, hogy széjjel tudná tépni ezt az egész hitvány világot, amely mostanig fogva tartotta, összekötözte a két karját.

— Áldott, jó Istenem, most ne hagyj el!

Néhány szál fát még a tavasszal kidöntöttek volt. Mert régóta forgatta már a fejében a házépítést. A fák egészséges, hatalmas törzse ott fekszik a száraz lapin. És Fábián most lehajította válláról az újjast a lapira, belevágta fejszéjét egy tönkbe: kezdhetjük!

Ilonának nem volt nyugta otthon. Azt még látta sirás közben is félszemmel, hogy Fábián a fejszét magához veszi és kilódul a kapun. De hova lehetett el azután és hol lehet azóta? Mégis nem kellett volna éppen ilyen szigoruan bánni vele.

A vénasszony pusmáról, nem kell félnie, hogy a veje meghallja:

— Te Ilona, miért ülsz evvel az emberrel. Evvel vadállattal?

A fiatalasszony nem szól, csak ül a kanapé végén, szemére száradt könnyel és kifelé bámúl az ablakc Jaj, hol jár az esze, hol jár a feje, ki tudná azt megmc dani.

— Váljatok el. Hagyd el ezt az embert. Ezt a F biánt.

Az asszony oda se hallgat, csak éppen azért sz, hogy az anyja észre ne vegye nyugtalanságát.

— Hát mér?

— Mást is kapsz ilyent. Aki nem részeges.

Ilona sóhajt és úgy mondja ezt, hogy még az örg asszony is megsejt valamit: eddig is nem azért maradt z urával, mintha nem kapott volna mást.

— Csak megeszi az életedet, — bátorítja a vénaszony.

— Meg, — szól Ilona és fel se néz.

— Vagy szereted talán? — gúnyolódik az anyja.

— Ha nem szerettem volna, nem mentem vona hozzá!

Feláll a kanapéról, nem tudja, mihez fogjon, id is nyul, oda is, de nincs semmi látszatja. Forr benne a méreg, de nem Fábián ellen már. Az öregasszonyt utája, mert mindig csak miatta kezdődik a perpatvar. Ha most is nem szól bele, Fábián lecsendesedik, mert ő, a felesége mondhat akármit neki, azért sohasem háborodik így fel. Ez a vénasszony szítja a háboruságot, mert nem tud hallgatni, nem tudja a fiatalokat magukra hagyni. Az életük emiatt romlott meg. Jaj, ez a Fábián hol lehet, mit csinálhat, miért vitte magával a fejszét?

— Ha elváltok, te jársz jobban, nem az urad.

— Édesanyám, hallgasson kijed!

Pukkan széjjel a méregtől, mindjárt nem tudja, mit csinál, ha még hergeli az asszony. Becsapja az asztal fiókját, melléje csapja a széket, úgy jár a házban, mint a forgószél.

— Né, hát gondold meg, én megszámítottam magamban. Te járnál jobban. A gyermeket neked adja a törvény, ha úgy akarod s Ferencke már nagy, mindjárt dolgozni tud, hasznát veszed...

Ilona szoknyája suhog, már mindjárt kitör a vihar, már odavág valamit az anyjának, amikor Ferencke sirása megrémíti. A gyermek úgy bőg valahol az udvaron, mintha vérét vennék. Az anyja kiront az ajtón s Ferencke valóban nyakig véresen fetreng az udvaron.

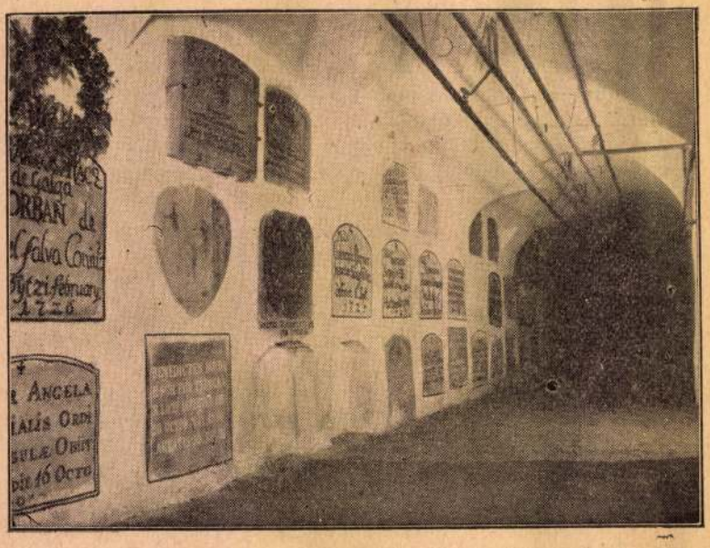

Folyósó a cluji piarista templom kriptéjában.

— Jaj, áldott Isten, mi lelte ezt a gyermeket!

Az asszony arcából lefut a vér, lábát szinte elhagyja az erő. Az ölébe kapja Ferenckét, simogatja, csókolja, de nem tudja még most sem, hogy mi baja van. Hiába kérdi, egy szót sem tud kivenni a gyermekből, hogy hol járt, mit csinált. Ahogy észrevették sirását, Ferencke nyomban elhallgatott, összeszorította a száját és azóta nem lehet hangját hallani.

Mert Fer cke elhatározta már előre, hogy nem szól. Mikor az apja elment, s a két asszony behuzódott a házba, megunta az ácsorgást, favégeket kerített és fejszével faragni kezdte. Maga sem tudta volna megmondani, hogy mit akar csinálni, csak érezte, hogy valamit muszáj kezdenie, ha mindenki magára hagyta. Most, hogy balkezéről tőből lemetszette egyik újját, kétségbeesett kinjában kimondhatatlan harag és dac fogta el a felnőttekkel szemben.

— Ilyen, ha valakinek rossz apja, s anyja van! Igy bünteti meg az Isten! — jutott eszébe, mikor a szörnyü fájdalmat érezte és összeszorította levágott ujjának helyét, ahonnan vastagon csörgedezett a forró-piros vér. Eltökélte, hogy senkinek nem mond meg semmit, mit is jönne kérdezősködni az anyja vagy az apja, amikor tudhatnák, hogy miattuk van.

Szorította is kétségbeesetten a seb helyét, de mikor látta, hogy a vér csak nem áll meg, elfogta az ijedség és kiáltani kezdett.

— Jaj, drága kis fiam, Ferenckém, hát mit csináltál?

De az asszony sirhat, jajgathat, kérdezheti, odaállhat jajgatni a nagyanyja is, Ferencke egyet se szól. Szinte dacosan nézi véres nadrágját, ingét, kabátját: látjátok, ezt csináltátok ti, ez mind miattatok van, most jajgassatok, sirjatok, úgy kell nektek!

Bekötözték Ferenckét, tiszta ruhába öltöztették. De Ilona most már nem tud egy helyben ülni, mi lehet az ő urával. Jaj, ha azt is így kell meglátnia, felakasztja magát. Akkor legalább vége lesz. Mert ezt már így nem birja tovább.

A vénasszony mosolyog Ferenckének s az asszonynak megint előhozza a válást. Mintha semmi sem történt volna, úgy fújja tovább a magáét. De Ilona felugrik, leteszi Ferenckét az öléből, és szembeszáll az anyjával:

— Nekem többet tanácsot ne adjon! Tudja meg, hogy szeretem az uramat, ezt az áldott rossz uramat. Szeretem s nem tudok megválni tőle. Nem, nem! Tudja meg, hogy szeretem. Vele megyek lakni abba a kajibába is, csak hogy kijedtől megszabaduljak!

Kihúzta magát, megkönnyebbült. Új szoknyát akaszt a derekára, Ferenckét kezén fogja és kivezeti az ajtón.

— Hol lehet apád, Ferenckém, hol lehet édesapád.

Nem tudja, merre induljon, merre mehetett Fábián, megkérdezni szégyelli, fél, hogy kikacagják. Egyben gondolnák, hogy azért kérdi, mert nem tudja, hogy hová lett el és fél, hogy elpusztítja magát. Összejárja a kertek alját, Ferencke megy mindenüvé, tudja jól, hogy mit keresnek. Hijába, nyomát sem találják. Bejárják a határt, de nem kapnak vígasztalást. Ilona már sir, már kesereg, hogy az Isten ennyire megverte. Fogadalmat tesz, hogy ha még egyszer együtt lehetnek otthon, többet még egy rossz szót sem szól hozzá. Úgy fognak élni, mint a galambok.

Estefelé kerülnek az erdő alá. Fáradtak, lépni is alig tudnak. Meghallják a fejszecsapást és arra irányúlnak. Ferencke látja meg előbb az apját, kiáltani akar és odafutni. De Ilonát megint elfogja valami, a régi büszkesége, s befogja a gyermek száját. Félrehuzódnak egy bokor mellé, onnat meglesik, mit dolgozik az ember. Ilona megint nyugodt, egyszerre visszafordul minden. Nincs semmi baj, de mi lett volna, ha az ember észreveszi. Elárulta volna, hogy félti, hogy utánajött, hogy megijedt, hogy szereti, s hogy

szélyben forgott, míg aztán hosszas tárgyalások után a román kormány végül is konkordátumot kötött Rómával, melyben életlehetőségeket biztosított az erdélyi magyar katolicizmusnak.

Ennek ellenére is termékeny belső munka folyik az egyházban. A Katolikus Népszövetség tagozatai szép eredménnyel dolgoznak a lelki összetartás nagy feladatán, az egyházmegye és a rendek lapjai és folyóiratai minden erdélyi magyar katolikushoz eljuttatják a legidőszerűbb mondanivalókat és ébrentartják az öntudatot. Nagyszabású megnyilatkozása volt ennek a közösségérzésnek az ezévi brassói katolikus nagygyűlés, melyen a három püspök vezetése alatt ezrek és ezrek tárgyalták és hallgatták a katolicizmus legégetőbb problémáit.

Az ifjúsági munka mintaszerű szervezetben, széles réteget felölelve halad s ezen a téren is vezet az egyetemi hallgatóság Majláth Köre, melynek műveltségterjesztő, falukutató és tudományos munkássága a legbiztatóbb kezdetei az igazi népművelésnek. Az ifjúsági mozgalmak irányításában Erdélyszerte tekintélyt és nevet szerzett magának Márton Áron, a fiatal kolozsvári kanonok-plébános.

A szatmári (nagyváradi) püspökség 97 plébániája Fiedler István főpásztorsága alá tartozik. Kilenc középfokú és 93 elemi iskolát tart fenn ez az egyházmegye, mely intézetekben 10—11 ezer tanulót oktat átlag 250 tanár és tanító. Ennek az egyházmegyének van a leg-

. Marianum-intézet

Kolozsvári róm. kat. egyetemi templom

Erdélyi Figyelő
1937. I. 9-10 sz.

mintegy 25.000 református nőt tömörít egybe s melynek kulturális és szociális munkássága felbecsülhetetlen értékű. Jellemző, hogy szegény falusi asszonyok filléreiből évente milliók gyűlnek össze egyházi célokra s nincs olyan egyházi munka, melyből a református nők ki ne vennék részüket. Meghatő, hogy a református kórház

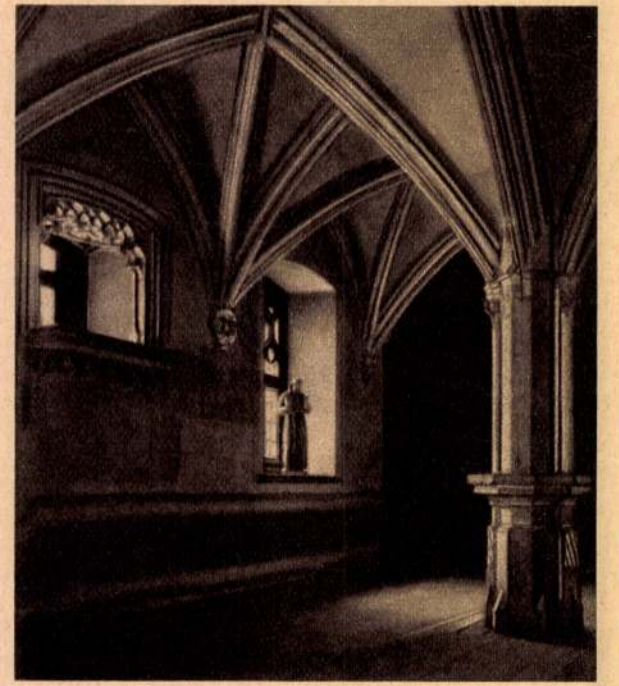

Kolozsvári Ferences rendház refektóriuma

gek, melyeknek mai 200 tagozatában 10.000 férfi vesz részt az egyház belső missziójában. 1929-ben alakult meg a református diakonisszaintézet, a betegápoló testvérek szervezete, mely a közadakozásból és jótékonycélú sorsjátékból épült református kórházba költözött 1932-ben és ott fejti ki áldásos munkásságát. 1929-ben a szászvárosi Kún-kollégium épületében nyert elhelyezést a református árvaház, melynek átlag 85 árva köszönheti ellátását. 1933-ban indult el missziói útjára Mongoliába Babos Sándor, az erdélyi református egyház kiküldöttje. 1934-ben épült fel Brassóban és Sepsiszentgyörgyön egy-egy református középiskola. Ha ehhez hozzászámítjuk azt, hogy e tíz év alatt 500 templom és iskola emeltetett vagy épült újra a hívek önkéntes áldozatkészségéből, mely pénzben évi húszmillióra rúg, úgy valóban elmondhatjuk, hogy az erdélyi református egyház kiállotta a próbát. Nem mintha rá nem nehezedett volna nyomás, mint azt egyes román lapok állítani szeretik, hanem mert — sub pondere crescit palma, amint az erdélyi jelige mondja. Makkai püspök utolsó intézménye a csombordi gazdasági iskola volt, amely mellé Enyedre költözött a kolozsvári református teológia ötödik évfolyama, hogy a leendő falusi lelkészek megtanulhassák az elmélet mellett a nép és a föld dolgait is. Makkai Sándor távozása után Vásárhelyi János vette át a nagyfelelősségű állást és az évszázados örökséget.

Az erdélyi magyar református egyház a legnagyobb a magyar felekezeti szervezetek között. Egymaga több parókiát és templomot számlál (624), mint a három katolikus egyházmegye együttvéve (508). 13 középfokú iskolája közül a kolozsvári, nagyenyedi, marosvásárhelyi, zilahi, sepsiszentgyörgyi kollégiumok Bethlen Gábor, Wesselényi Miklós, Apaffy Mihály és más nagy donátorok emlékét őrzik és a bennük élő tanítói szellem egyik legélőbb kulturális hatóerő Erdélyben, éppen olyan, mint

Kolozsvári rk lyceum

ERDÉLYI KERESZTMETSZET

Választás előtt.

A román főhatalom alatt élő magyarság érdeklődését ebben a pillanatban a parlamenti választás tartja lekötve. A liberális kormány, letelve a parlamenti ciklus ideje, megbízását visszaadta, de rövid válság után Tatarescu miniszterelnökkel az élén újabb megbízást kapott a kormány megalakítására és ennek a megbízásnak eleget is tett. A válság alatt — pillanatokig — úgy látszott, hogy a parlamenti váltógazdaság elvénél fogva a nemzeti parasztpárt kerül uralomra, azonban a párt elnöke, Mihalache olyan feltétel kikötésével — Vaida Sándorral és a román fronttal való megegyezés — kapott megbízást, amelynek megfelelni nem tudott. A liberális párt viszont megegyezett két jobboldali csoporttal is: Vaidáékkal és Jorgáékkal. Károly királynak ugyanis az volt a kikötése, hogy csak olyan pártot bíz meg kormányalakítással, amelyik a román közéletben az utóbbi években megerősödött mérsékelt jobboldali csoportok valamelyikével megállapodásra tud jutni és ezzel erőtleníteni képes a forradalmi hajlandóságú szélsőjobboldali csoportok munkáját. A nemzeti parasztpárt beállítottságánál és multjánál fogva erre a feladatra annál kevésbbé vállalkozhatott, mert hiszen Vaida Sándor, akivel meg kellett volna egyeznie, pártbontó kísérletet követett el, amikor kivált a nemzeti parasztpártból és megalkotta az ú. n. román frontot. Azonkívül a nemzeti parasztpárt szoros kapcsolatban áll Titulescuval, aki a szovjet szövetség megteremtője, viszont a jobboldali román körök ennek a szövetségnek, ha nem is a felszámolását, de legalább a szükséges mértékre való lebontását szorgalmazzák.

Az új kormány megalakulásával egyidejűleg királyi kézirat feloszlatta a parlamentet is és december 20-ra kitűzték az új választásokat. A *Magyar Párt* önállóan indul a választási küzdelemben, esélyei felől hiba volna jóslásokba bocsátkozni. Sok függ attól, hogy milyen módszer szerint fogják levezetni a választási küzdelmet. Erre nézve a liberális párt 1932 [illegible]

nemzeti állam életébe beletagolódott és minden érdekeit és törekvéseit osztó etnikai kisebbségek fejlődési lehetőségeit. Ezeknek a törvény keretében biztosítja szabadságuk, nyelvük és hitük tiszteletben tartását.

A romániai parlamenti választások előestéjén, amely választás eldönti, hogy a legközelebbi esztendőkben kik fogják képviselni a magyarság érdekeit Bukarestben, érdemes áttekinteni, hogy az elmult 15 esztendő alatt kik voltak azok, akik a magyarságot a román parlamentben képviselték. Az alábbi összeállítás szerint eddig 74 magyar képviselő és 30 magyar szenátor vett részt a törvényalkotás munkájában és számuk az Averescu-kormány alatt volt a legnagyobb, amikor a magyarságnak 14 képviselője és 12 szenátora volt a csucsai paktum eredményeként. A szászokkal 1927-ben kötött paktum eredménye volt a legkedvezőtlenebb a magyarságra, mert akkor csak 8 képviselői és 1 szenátori mandátumot tudott magának e megegyezés nyomán biztosítani. A tizenöt év tapasztalata különben azt mutatja, hogy számbelileg és erkölcsileg azok a választások voltak a legeredményesebbek, mikor a magyarság önállóan bocsátkozott a választási küzdelembe. A képviselőkről és szenátorokról szóló összeállítás a következő:

Képviselők: 1922: dr. Bernády György, Sándor József, Zima Tibor. *1926:* dr. gróf Bethlen György, dr. Bernády György, Ignácz László, br. Jósika János, Kotzó Jenő, dr. László Dezső, Laár Ferenc, dr. Paál Gábor, dr. Parecz Béla, dr. Sebesi János, dr. Szoboszlay László, dr. Török Andor, dr. Weisz Sándor, dr. Willer József. *1927:* dr. gróf Bethlen György, br. Jósika János, dr. Kocsán János, dr. László Dezső, dr. Paál Árpád, br. Szentkereszty Béla, dr. Szoboszlay László, dr. Willer József. *1928:* dr. Abrudbányai Ede, dr. gróf Bethlen György, id. Barabás Béla, dr. Barabás Béla, dr. György József, Hegedüs Nándor, dr. Jakabffy Elemér, br. Jósika János, Laár Ferenc, dr. László Dezső, dr. Paál Árpád, dr. Parecz Béla, Szabó Béni, br. Szentkereszty Béla, Vásárhelyi János, dr. Willer József

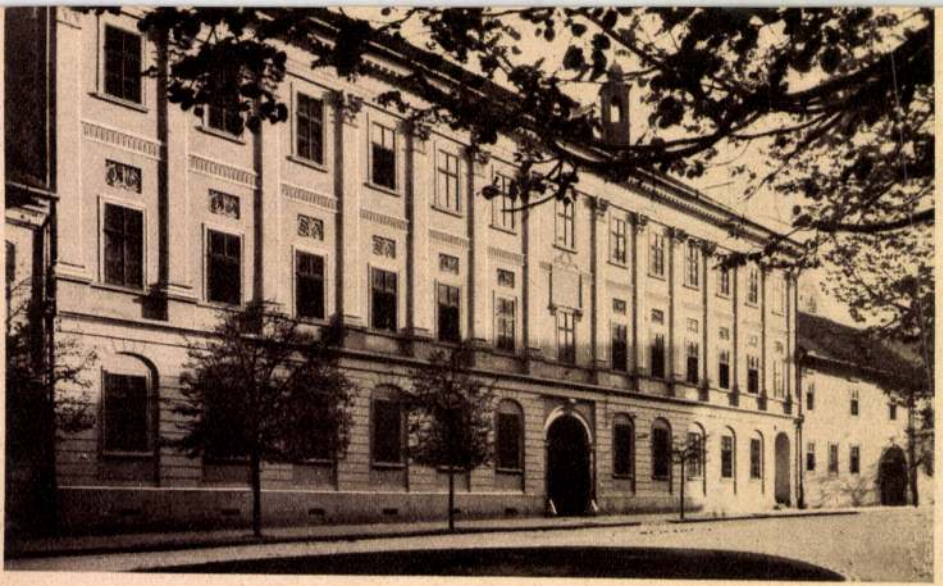

Kolozsvári róm. kat. Lyceum

Új élet kapujában

(Az Erdélyi Figyelő pályázatán díjat nyert mű.)

Az 1920-as évek fuldokló és bizonytalan esztendőiben élt egy mérnök, akit Tunáknak hívtak, talán azért ilyen egyszerűen és hétköznapiasan Tunáknak, hogy jobban érezzük vele a közösségünket. — Ez a Tunák-sors a mi sorsunk is.

Tunák mérnök a háborúban hagyta döbben, hogy ezek a dolgok csak voltak és elmultak.

A 32-es számú villát bizonyára megvásárolta valami meggazdagodott hadseregszállító és Tintapetty, aki valaha Jókait szerette és Adyt érdekesnek tartotta, visszaváltozott Terézzé, hogy definiálhassa a különbséget egy faláb és

Erőlködik és kapja a sebeket jobbról és balról; mindennap ütnek egyet rajta és mindennap más jajdul fel benne az ütések alatt: szerelem, önérzet, tehetség, önbizalom...

De Tunák edződik és nő a küzdelemben; lassan kimagasodik a polgári keretekből: harcossá és bölccsé lesz egyszerre.

Még keserű kis árnyékok vannak a szavai mögött, de a szeme már nagyon messzire néz és a szíve óriási távolságokat érez a magáénak.

„Át kell jutni a tulsó partra... Az izmaiban még erő szunnyad, az agyában alkotó erő fészkel... a füle felfogja még a motorok zúgását..."

Tunák mérnök elindul az új élet kapujából egy új világot teremteni. Egy új világot, amelyben a domb virágos lesz, de amelyben a régi virágok illatoznak...

És van benne valami nagy, példaadó férfi-magyarság, ahogy megtépve és mégis állhatatosan elébebiceg a jövendőnek...

Tiszaváry Ervin
(Budapest)

Erdélyi Figyelő
1937. I. 9-10. sz.

Kolozsvári ref
9
templom és Erkar

unkája a magyarságért

járul még a különböző rendek és világi alakulatok, a kongregációk, a Katolikus Népszövetség ifjúsági tagozatai, a Majláth-kör és más egyesületek iskolánkívüli ifjúsági munkája.

Kétségtelen, hogy az új erdélyi magyar katolikus ifjúság friss szellemű, felkészült, öntudatos és lépést tart az egész világon észlelhető nagy katolikus megújulással.

A kétszázötven plébániát és templomot számláló nagy egyházmegye püspöke az általános köztiszteletnek örvendő gróf Majláth Gusztáv, akit kora és betegsége ma már megakadályoznak az egyházkormányzás terhes munkájában s akinek örökét cum iure successionis dr. Vorbuchner Adolf, volt nagyszebeni apátplébános, segédpüspök vette át. Ismert, komoly súlyú egyénisége és fiatal életkora kezesség a mellett, hogy az egyházmegye jövendő sorsa jó kezekbe van letéve.

Az erdélyi katolicizmus belső munkáját nagymértékben akadályozta az a szomorú küzdelem, amelyet puszta megmaradásáért kell vívnia a román közélet bizonyos türelmetlenebb köreivel és egyéniségeivel. Általánosan tudott dolog az a kérlelhetetlen hajsza, amelyet Ghibu kolozsvári egyetemi tanár indított az erdélyi magyar katolicizmus sajátos szervezete, a *Státus* és a tanítórendek ellen. Nemcsak egyházi vagyontárgyak lefoglalása, iskolák bezárása, vezető egyéniségeknek az ország területéről való kitiltása voltak és vannak ezzel kapcsolatban napirenden, hanem a Státus létjogának kétségbevonásával maga az egész egyházi szervezet viszontagságosabb sorsa nemzetiségi szempontból. Bár az idetartozó katolikusság anyanyelvét tekintve, majd 100%-ig magyar, mégis a német nevű, sváb származású magyar gyermekeket a román hatóságok vagy állami iskolákba kényszerítik, vagy a gyermekek magyar anyanyelvét nem tekintve, német s román tannyelvet kényszerítenek az ilyen falvak iskoláira. A tasnádi iskola mult számainkban ismertetett története eléggé rámutat a helyzet tarthatatlanságára. A püspök férfias, rokonszenves magatartása, mellyel mindenkinek megbecsülését vívta ki, sajnos, nem tud minden esetben kielégítő védelmet nyujtani magyar híveinek, bár munkája így is hálára kötelez minden magyarul érző embert.

A temesvári egyházmegye püspöke, Pacha Ágoston, aki 161 plébánia köré szervezett igen tekintélyes számú hívőnek lelki vezére. Mint a szatmári egyházmegyében, úgy itt is a kétféle nemzetiség a főprobléma. Ott majd húsz tanintézetnek már német a tanítási nyelve s a temesvári püspökséghez is nagyszámú sváb katolikus tartozik. Az elkerülhetetlen belső ellentéteket használják ki aztán a román hatóságok arra, hogy a névelemzés módszerével visszakényszerítsék a németek közé a megmagyarosodottakat, éket verve ezáltal a magyar és

katolikusok közé. A temesvári egyházmegye magyar katolikussága így is nagy erőt képvisel és 34 iskolájában háromezren felüli számban magyar gyermekek tanulnak.

Az eddigiekben vázolt belső ellentétek az erdélyi magyar reformátusságot megkímélték és külső megtámadhatósága sem volt ilyen nagymérvű, mivel nemzetiségi összetétele majdnem százszázalékig magyarnak mondható. Azért a nehézségekből neki is kijutott. A hatalomváltozással az erdélyi és a tiszántúli egyházkerületnek egy része került Romániához, ezáltal mintegy 750.000 református szakadt el a régi szervezettől. A tekintélyesebb rész ez esetben is a történelmi Erdélyre esik, melynek Óromániára is kiterjedő egyházkerületéhez 525.000 magyar református tartozik. A legválságosabb időkben vette át Nagy Károly püspök a vezetést és az 1918-tól 1926-ig terjedő súlyos nyolc esztendeig tartó főpásztorsága alatt kellett megtalálnia az erdélyi magyar reformátusságnak új életlehetőségeit. A püspök élete elégett az emberfeletti munkában, de sikerült átvezetnie egyházát a veszedelmeken és elvetnie azokat a magvakat, melyek a következő évek építő munkásságában kicsíráztak.

Makkai Sándor püspöksége alatt érkezett el az egyház ahhoz a ponthoz, mikor állásait a körülményekhez képest biztosította és belső megújulása és berendezkedése megkezdődhetett. Ez az évtized (1926—1936), bár a kifelé vívott harcok nem szüneteltek, mégis egész sorát látta a megszülető új intézményeknek. Az első esz-

Kolozsvári református kórház és a templom

fehérneműszükségletét a falusi nőszövetségek a maguk erejéből és mégis szinte hihetetlen bőséggel látják el. Az ifjúsági egyesületek is (Ifjúsági Keresztyén Egylet és a Leányszövetség) már régebbi alapokból indulva, ebben az évtizedben bontakoztak ki s ma 400 csoportban mintegy 6700 református ifjú és leány dolgozik bennnük. Ezekhez csatlakoztak 1932 után a férfiszövetsé-

Kolozsvári ref.
templom

BOGDAN CATUL:
Kolozsvári ref. templom (mű-
melléklet)

Erdélyi Helikon

1930. II. kötet

a liberális párt 1933-as választása kevés jóval kecsegtet. *Jakabffy* Elemér, az erdélyi magyarság egyik kitűnő vezetője ezzel a kérdéssel foglalkozva, kifejti, hogy voltaképpen a liberális párt Romániában ma azt a szerepet tölti be, amelyet a világtörténelemből ismert kifejezéssel *Girondé*-nak szoktunk hívni. Hivatásának azonban csak akkor felelhet meg, ha megfelel az idők támasztotta követelményeknek. Itt van például a középeurópai helyzet, amely közel jutott a rendezéshez. Ennek viszont egyik előfeltétele a kisebbségi kérdés megoldása. Ha most — folytatja Jakabffy fejtegetését — az új liberális kormány ugyanazt a választási eljárást fogja alkalmazni a kisebbségekkel szemben, mint öt évvel ezelőtt, vagy amit követett a legutóbbi községtanácsi választásokon, akkor beigazolódik, hogy a romániai liberális kormánnyal azt a középeurópai elrendezést, melynek sine qua non-ja a kisebbségi kérdések megoldása, elfogadtatni nem lehet. Ezzel a liberális párti korábbi magatartással szemben derűlátó szemmel bizonyos változást lehet kiolvasni a párt választási felhívásából, amely alkotó nacionalizmust hirdet azzal, hogy a román elemnek biztosítja ama jogokat, amelyek mint többségi elemet a nemzeti állam életében megilleti. Hozzáfűzi azonban, hogy ez a cselekvés érintetlenül hagyja az őslakó, a kiegészült

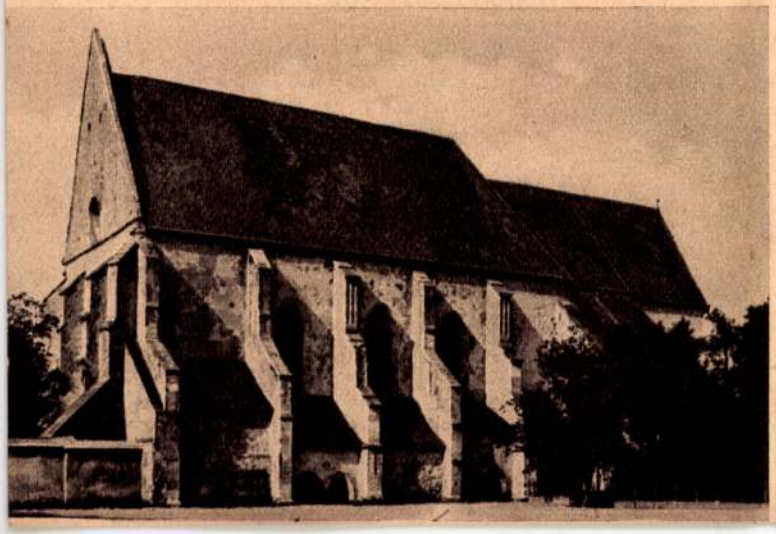

1931: dr. Barabás Béla, dr. gróf Bethlen György, Hegedüs Nándor, dr. Jakabffy Elemér, br. Jósika János, Laár Ferenc, dr. Pál Gábor, Szabó Béni, br. Szentkereszty Béla, dr. Willer József. *1932:* dr. Abrudbányai Ede, dr. Barabás Béla, dr. gróf Bethlen György, dr. Ferenczy Zsigmond, dr. Gál Miklós, Hegedüs Nándor, dr. Jakabffy Elemér, br. Jósika János, Laár Ferenc, dr. Pál Gábor, dr. Sulyok István, Szabó Béni, br. Szentkereszty Béla, dr. Willer József. *1933:* dr. Abrudbányai Ede, dr. gróf Bethlen György, dr. Gál Miklós, br. Jósika János, Laár Ferenc, dr. Pál Gábor, br. Szentkereszty Béla, Szabó Béni, dr. Willer József.

Szenátorok: 1922: Fülöp Béla, br. Jósika Sámuel, Pál István. *1926:* id. Barabás Béla, dr. Balogh Arthur, Domahidy Elemér, dr. Ferenczy Géza, Görög Joachim, dr. Gyárfás Elemér, dr. Kocsán János, Molnár Kálmán, Sándor József, Szakács Péter, gr. Teleki Artur, dr. Tornya Gyula. *1927:* dr. Gyárfás Elemér. *1928:* dr. Balogh Arthur, dr. Fábián László, dr. Gyárfás Elemér, dr. Pál Gábor, Sándor József, dr. Sebesi János. *1931:* dr. Gyárfás Elemér, Sándor József. *1932:* dr. Balogh Arthur, dr. Gyárfás Elemér, Sándor József. *1933:* dr. Balogh Arthur, dr. Gyárfás Elemér, Sándor József.

Vásárhelyi találkozó.

A választások mellett a vásárhelyi találkozó hatása a legerőteljesebb a romániai magyar közvéleményben. De nemcsak ott, hanem a román közvélemény körében is. A *Curentul* hasábjain pl. I. *Tolan* foglalkozott vele, aki annakidején Németh László „Magyarok Romániában" című tanulmányáról külön könyvet írt. Beszámolójában a találkozót, mint a háború utáni intellektuális nemzedék jelentkezését könyveli el, amely egyfelől a Magyar Párttól követeli nemzeti jogai érvényesítését, másfelől hangsúlyozza, hogy ez nem zárja ki a román néppel való megértés és együttműködés lehetőségét. A találkozót, mint mondja — „túlzás nélkül a magyaroknak az egyesüléstől a mai napig történt legjelentősebb megnyilatkozásának tekinthetjük."

Kolozsvári Farkas-utcai református templom

a féllábát és azt a féléletét, amelyet leélt a háború előtt: hazavereksz magát, áll az új élet kapujában és verekszik tovább ezért az új életért.

Ezt mondja el *Karácsony* Benő könyve és ezért áll hozzám a legközelebb.

Két világ, két nagyszerű világ összeütközik egy kis emberi sorsban; két félkör között egyetlen véres átmérő van: a háború, két szakadék: a leomlott mult és a bizonytalan jövő közt egyetlen palló, a hit; akaratos, kemény, fogcsikorgató hit a lét megokoltságában és az elhivatottságban.

Tunák mérnök azon tűnődik Szibériában, hogy ki is az otthoni utca 32-es számú villájának tulajdonosa, a tritonra gondol, amelynek a hátán diákkorában tanulgatott és ezer semmiségre, amely az otthont jelenti; vágyai pedig Terézhez röppennek, akinek tintapetty van a szája balsarka felett...

Tunák mérnök nagyon sokat veszt, amikor végigszalad szeme a véres átmérő még véresebb horizontján és rá-egy egészséges láb között.

Ez az a pont, ahol a sorsok megindulnak az élet függőpallóján és önmaguktól függ, hogy mi lesz velük tovább.

Himmel, a mérnök barátja, nem tud és nem akar megkapaszkodni a régi gyökerekben.

Egy társadalmi osztály zuhan lefelé és nem veszi észre önmagán, hogy a proletársága is csak rezignáció. („Tudja-e, hogy a nap nyolcvanezer kilométeres tűzoszlopot lövel ki magából?... És ön, asszonyom, megvetésének kétméteres nyilait lövöldözi az én megrepedt lakkcipőmre.")

Tunák bukdácsol, de megkapaszkodik.

Ő az új élet kapujában is régi harcos: nem engedi, hogy az élet átalakítsa a fogalmait, de ezek szerint a fogalmak szerint akarja alakítani a maga életét.

Tulajdonképpen minden ellene van, mert nem maradt meg neki senki és semmi.

A többi díjat nyert pályaművet következő számainkban hozzuk

Öreg postás a város végén

Az öreg postás
haza tart.

Arcán alkonyi fény.

Borravalót ma sem kapott
sehol szegény.

Pedig a leánya nagyon beteg.

A porba
két nagy csillag:
két könnye pereg.

Dsida Jenő

nan is? Hiszen rab vagyok én!... De a hívást hallottam s itt vagyok!...

A kobzos kiterjesztette feléje reszkető kezeit. Lehúnyt szemekkel sipította:

— Látom az Iz-eket... Öreg Árpádé lebeg körülötted... Bajk úrfi!...

A táltos döbbenten hátrált:

— Bajk!... Te Bajk úrfi vagy?...

István szó nélkül bólintott.

Tarkács fürkészve nézte. Majd csendesen megszólalt:

— Fel kellett volna ismerjelek. Igazi Árpád vagy.

— A tietek vagyok, — mondta István egyszerűen.

Tarkács összevonta szemöldökét. Hidegen szisszent a szava, mint a kés:

— Nem kellesz nekünk, úrfi.

István, mintha megdöfték vona, rázkódva kapott melléhez:

— Én?... Nem kellek?... Nektek?... A magyaroknak?...

Kegyetlen sötét szemek meredtek rá:

— Megmondtam, úrfi... Idegen Isten szolgája, idegenek barátja, Bulcsu gyilkosainak ura... Nem kellesz... Ne hidd, hogy a szabad magyarok nyakára hághatsz!...

István szédülten nézett körül. Megroggyant a térde, mintha taglóval vágták volna fejbe... Felkiáltott:

— Nem!... Ez nem lehet igaz!... Te nem tudod, mit beszélsz!.... Veletek, érettetek akarok én élni, egyedül csak ezt akarom!...

Tarkács vadul rázta meg fejét, hogy sűrű ősz haja arcába omlott. Szilajul vetette vissza s felesattant:

— Van Árpádnak romlott vére is!... Koppány úr a mi vezérünk... Következik, az ősi törvény szerint!...

Most dac öntötte el Istvánt s keserű harag:

— Hát összeesküvés, lázítás a Nagyúr ellen, minden magyariak ura ellen, aki van és él?... Ez történik itt, mi?...

Tarkács végigmérte tetőtől-talpig. Pillanatig habozott, küzdve magával. Aztán leszegett fejjel mondta:

— Tévedsz, úrfi. Mi tiszteljük atyáink törvényét s a Nagyurat. Mi nem lázítunk ellene senkit. Se magyart magyar ellen. Mi csak az idegen ebek ellen, a szolgáid s barátaid ellen tüzelünk. Koppány úr megesküdött, hogy kiirtja őket innen s aztán rájuk megy odaki, minden igaz magyarral... A Nagyúr vitézei is csak ezt akarják... Erre ígérkeztek itt... Bulcsuért, húgy!...

— Apám szándéka, parancsa ellen?

— Nem, — hangzott a válasz. — Értsd meg, úrfi. Mindenki csak addig parancsol, amíg él.

A kobzos húnyt szemekkel, égreemelt arccal dünnyögte:

Huhi madár, halálmadár esztergámi toronyra száll...

Istvánnak minden vére a szívébe zúdult vissza. Szürke arcából egyikről a másikra rebbent égő tekintete. Tarkács vasarca, mint a sors, meredt reá:

— Amíg a Nagyúr él, — tagolta lassan, — egyetlen kard se moccan... Mondom, úrfi!

— Ti tehát... azt hiszitek... nemsokára... — dadogta István.

Tarkács komoran bólintott, de most hirtelen meglágyult a tekintete. Hozzálépett, keze István vállára súlyosodott. Hangjában mélyenbúgó forróság lüktetett:

— Hallgass ide... Hallgass meg, úrfi!... Minden magyar tudja Esztergámon kívül, hogy ősi kötés szerint a legidősebb Árpádfi következik majd, nemsokára... Koppány úr az, a te atyádfia... Csak apád, anyád tapodja a törvényt. Téged akarnak, most, mindjárt... Ezért rejtegettek, ezért adtak melléd ideigeneket... mert soha, érted, soha nem állana melléd, törvény ellenére, egyetlen magyar véred se!... Most rajtad a sor: döntened kell. Meghajtod fejed engedelmesen őseid törvénye előtt, vagy idegen karddal, magyar vér ontásával próbálsz bitorló lenni?...

István töprengve, kínlódva nézte. Évek során vergődött vissza a lelke, örömtelen gyermeksége s ifjúsága pusztájába, a válaszolatlanul maradt kérdések süket csendjébe...

— Ősi törvény! — dadogta. — Soha, senki...

Tarkácsnak hirtelen láng borította el az arcát:

— Bajk úrfi! — kiáltotta. — Árpád vére vagy te! Nem lehetsz idegen farkasok zsákmánya!... Látom, a szemedből, ki vagy te!... Ide hallgass!... Én mondom neked, nem késő... Lehetsz még Nagyura a magyaroknak!... Jőjj velem, úrfi!...

— Hova? — suttogta István összerázkódva.

— Koppány úrhoz!... Igen, csak ezt teheted, ezt kell tenned!... Tépd le a láncodat! Fordulj velünk az idegenek torkának, Koppány úr zászlója alatt!... Nyargalj velünk, mint őseid, az Óperenciáig, Bulcsuért, húgy!...

A kobzos héjjakarmokkal csapott a húrba:

Óperenciásba kinek lova ferdik?
Maga vérbe-lángba ahun mosakodik:
Vérös Bulcsu, húgy!...

— Akkor, majd, minden magyar emel téged! — csattant a táltos szava s marka keményen szorította István karját, maga felé húzva.

Egy szempillantásig tartott az édes szédület... Aztán István jobbja szilajul tépte le a táltos ujjait s eltaszította magától:

— Nem tudod, mit beszélsz, te!... Én, én megmondom neked: nem lehet nyargalni többet... Vége, örökre!... Halálba visz a nyargalók útja, öreg ember!... Menjetek innen, azonnal!...

— Magad döntesz, úrfi! — lépett el Tarkács, megsötétedő arccal. — Koppány úrral minden magyar a tied lesz. Ellene: minden magyar átka rajtad!

A kobzos vijjogása visszasüvöltött az erdőből:

Verje örök átok, ki meg nem torolja!
Vérös Bulcsu, húgy!...

Mellére hullt súlyos feje Istvánnak, szíve mint a kő, nehezedett el.

— Nem engem hívtak... Tévedtem... Nem kellek nekik!...

— Mennénk, Nagyuram! — dörmögte Döli. — Kél a nap. A lovak...

István ránézett:

— Megértetted, Döli?

— Meg, Nagyuram. Mondtam, harc lesz Koppány úr s közötted.

(Szemelvény a szerző Magyarok csillaga c. új regényéből.)

Az erdélyi egyházak m

„Templom és iskola — most minden erők ide tömörülnek s a kicsi fehér templompadokba a holtak is mellétek ülnek.“ Így ír Reményik Sándor, az erdélyi magyarság prófétaköltője. S valóban a magyar lélek fellegvára és egyetlen kiapadhatatlan életforrása Erdélyben ma ez a két intézmény s ezek fenntartói, a keresztény egyházak. Távol a napi politika zajától, kitartó, csendes munkával, Istenbe vetett reménységgel építik és megtartják a magyar lelkeket — s ez az egyetlen politika, ami helyes, mert kifelé és befelé egyaránt a békességet szolgálja.

Azt a hősies munkát, amely valaha bizonyára helyet fog kapni a magyar történelem lapjain a nemzetet alakító nagy cselekedetek között, részleteiben, sajnos, a magyarországi közönség nem ismeri. Pedig ezen fordul meg a magyar szellem sorsa Erdélyben s ezáltal az egész magyar kultúra jövendője is. Az Erdélyi Figyelő tervbevette, hogy terjedelméhez képest a lehető legszélesebb körben ismertetni fogja az erdélyi életet s ennek megfelelően jelen cikkünkben néhány adat és szám segítségével megkísérelünk képet adni az egyházak belső aktivitásáról, de nem mulaszthatjuk el megjegyezni, hogy minden adatnál és minden külső eredménynél lényegesebb az

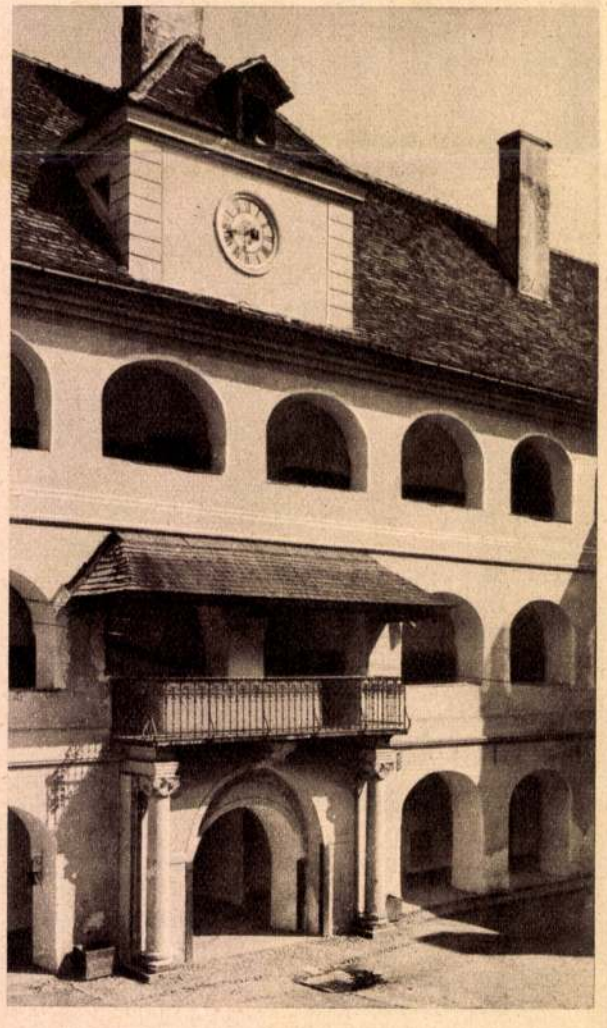

Kolozsvári református kollégium udvara

az áldozatos lelkiség és az a hagyománytőrző szellem, amely e beszélő számok mögött rejtőzik, amelyik átlelkesíti őket és jelentőséget ad nekik. Batthyányi püspök, Gelei Katona István, Báthory István, Bethlen Gábor, Dávid Ferenc, Heltai Gáspár szelleme és öröksége él tovább az erdélyi magyarság egyházaiban, papjaiban, ősi kollégiumaiban és intézményeiben. Ennek az örökségnek maradéktalan megőrzése és továbbnemesítése az erdélyi egyházak örök érdeme.

A hatalomváltozással Romániához másfél milliót meghaladó lélekszámú magyar kisebbség csatoltatott. Az állam közvetlen támogatásától, régi szervezetétől megfosztottan csak egyetlen keret állott rendelkezésre, amelybe beleépíthette szellemi életét, az egyházak. Új kezdemények indultak ezeken belül a régiekkel párhuzamosan és két évtized küzdelmei után is állják a helyüket, rugalmasak maradtak és hallgatnak az idők szavára.

Az erdélyi magyarságnak majdnem felét kitevő római katolicizmus régi szervezetében folytatta életét. A gyulafehérvári püspökség teljes egészében, a csanádi és váradi püspökség pedig nagyrészben román impérium alá került. Gyulafehérvár, Temesvár és Szatmár székhellyel ma is ez a három egyházmegye viseli gondját a romániai magyar katolikusoknak. Ide számíthatjuk a Jassy-i római katolikus püspökséget, mely alá a néhány százezernyi, de sajnos, apadóban levő moldvai csángómagyarok tartoznak.

Ezen egyházmegyék közül kétségkívül a legtekintélyesebb, erdélyi szempontból a leggazdagabb multú és lélekszámban is a legnagyobb a gyulafehérvári. Ősi templomai és iskolái mind egy-egy értékes darabját őrzik az erdélyi magyarság ezeréves multjának. Szent István székesegyháza, a fehérvári dóm áhítatot sugalló szimbóluma az erdélyi magyar katolicizmusnak, a fehérvári és kolozsvári fiúfőgimnáziumok a nagy alapító, Báthory István emlékét őrzik. A nyolc főgimnázium (Brassó, Csikszereda, Gyulafehérvár, Kézdivásárhely, Kolozsvár, Marosvásárhely, Kolozsvári Marianum és Székelyudvarhely) közül négy még a fejedelmek korából származik és más három is meghaladja már korban a száz esztendőt. Átlag 2000 magyar tanulót oktat másfélszáz tanár és tanárnő, köztük papok és iskolanővérek, ezekben az intézetekben. A tanítónő- és tanítóképző intézetekkel s polgári leányiskolákkal együtt 19 középfokú tanintézetet tart fönn az erdélyi katolikus egyház, 3000 tanulóval s több, mint kétszáz tanárral. Tizenhatezer magyar gyermek tanul a kis magyar és székely faluk 185 római katolikus elemi iskoláiban, 11 óvoda várja a legkisebbeket s majd félezer tanító és tanítónő foglalkozik a kis erdélyi katolikus magyarok nevelésével. Ha megemlítjük a nagyhírű gyulafehérvári papnevelőintézetet, a szebeni Teréz-árvaházat s a radnóti és kézdivásárhelyi gazdasági iskolákat, máris látjuk azokat a kereteket, melyek közt az erdélyi katolikus egyház ifjúságnevelő munkássága folyik. Ezekhez

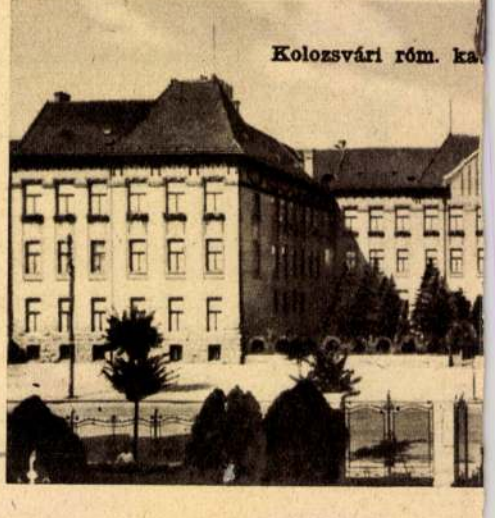

Kolozsvári róm. ka

Erdélyi Figyelő
1937. I. 9–10.

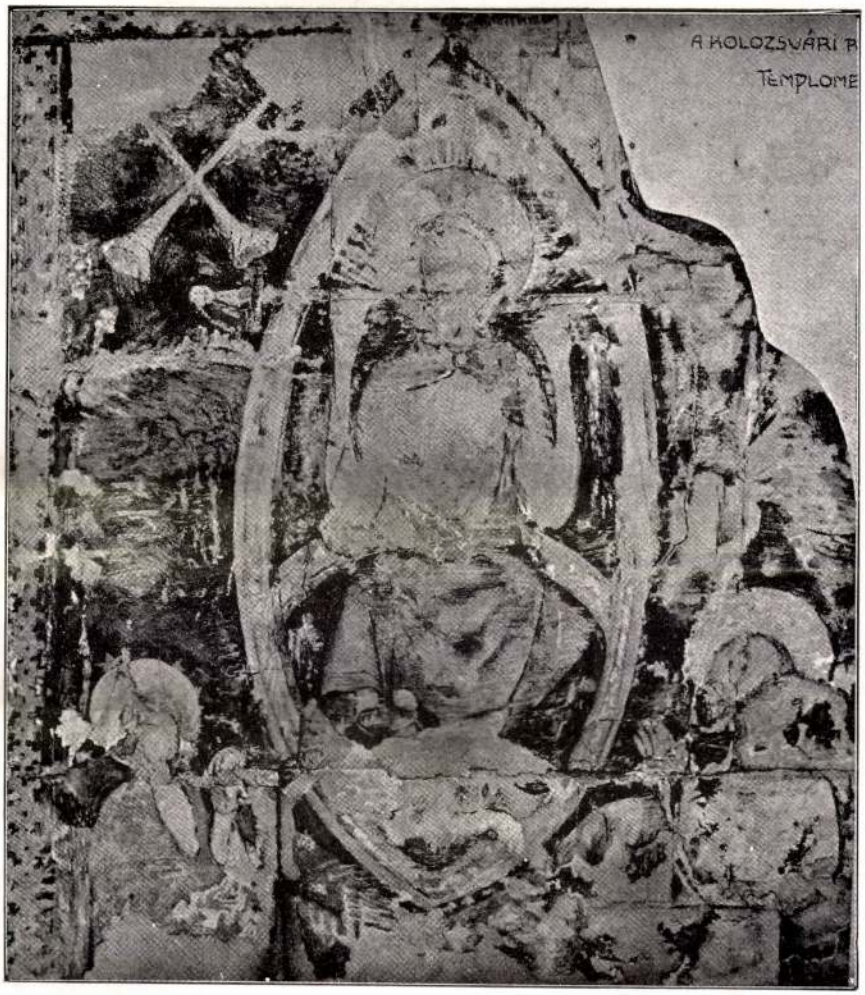

27. kép. Utolsó ítélet. Falfestmény az orgonakarzat szobájából.

28. kép. A templom sekrestyeajtaja 1528-ból.

valamennyi gazdag és változatos faragott dísszel. A jobboldali félpillér alján Kolozsvár hárombástyás, ormós várfalas, nyitott kapus címere áll, baloldali párján a fiait vérével tápláló pelikán pajzsba foglalva, a paizs mellett I és C betűk. Az utóbbi valószínűleg a donátor címere és a két kezdőbetű az ő monogrammja lehet.[125] A két címer alatt 15 és 28 késő gótikus számjegyek állanak, melyek együtt a kapu készültének évét adják. A két félpillér díszítése nagyjából megegyezik. A szembenlévő oldalakon állatoknak, növényeknek, gyermekeknek és sziréneknek összeszövődő kompozíciója. A bélleteken két-két puttó áll egymás felett, az alsó magas konzolon. Kelyhet, földgömböt, homokórát, halálfejet és napkorongot tartanak a kezükben. A frizt két oldalról szatírfejek szegélyezik, magán a szalagon szőlőgerezdeket tartó és táncoló puttók csoportja vonul végig. A timpanon félköríve volutákban végződik, hajló párkányán száraz faágakon madarak ültek, sajnos, nagyrészük letöredezett. Alatta széles szalagon virágfüzérekkel játszó gránátalmákat görgető bájos puttók csoportja elevenedik meg. A csoportot két oldalt rozetták zárják le. A kapunak legérdekesebb és legtöbbet vitatott dísze a timpanon kicsiny körszeletébe szorított férfimellkép. A javakorbeli, borotvált arcú, fájdalmas kifejezésű férfi fején barett-sapka látható, öltözete pedig rómaias tunika. Úgy jelenik meg, mintha igen szűk ablakon dugná ki fejét, vállai számára nincs hely, szépen mintázott kezei épen csak hogy kiférnek. Mondatszalagot tart *D(ominus) Ioannes Clyn*[125a] felírattal. Az ajtószárny vasból van, 1534-es évszám és J B betűk találhatók rajta.

Az ajtó keletkezését két bűnbocsánati levéllel hozták kapcsolatba. Az elsőt Raphael kardinális püspök bocsátotta ki 1513—1517 között,[126] a másikat pedig Sándor kardinális püspök 1524—1527 között[127] azok részére, akik a Szent Mihály templom feldíszítéséhez adományokkal vagy tárgyakkal hozzájárultak. A kapu lábazatába az 1528-as évszám van bevésve. A kitekintő alak kezeiben tartott feliratszalag *D. Ioannes Clyn*-t említi. Baloldalon alul a címer melletti I és C betűk megfelelnek a felső mondatszalagnak. Nem kétséges, hogy a díszes kapú megrendelőjét IC-ben, azaz a vele azonos Ioannes Clyn személyében kell keresni, annál is inkább, mert a neve előtt álló D betű, amely dominust jelent, kizárja, hogy a felirat a művészre vonatkozhassék. A titokzatos név megfejtését egy 1521-ből származó adat bizonyítja. Ebben az évben ugyanis a templom plébánosa Ioannes Cleen volt,[128] akinek sem beiktatásáról,

[125] Sándor Imre: *A Szent Mihály templom művészi emlékei*, 47. l.

[125/a] A nyomdai szedés megkönnyítése céljából az *y* felett levő hullámvonalú rövidítésjelt itt és az alábbiakban a megfelelő *n* betűre feloldva közöljük.

[126] Jakab: *Oklevéltár*. I. CCIV.

[127] U. o. CCVIII.

[128] Sándor Imre: *A Szent Mihály templom műemlékei*, 48. l. Sándor Imre: *Kolozsvár címeres emlékei*. Geneologiai füzetek. 1913. 33. l. Sándor nem mondja meg honnan veszi ezt az adatot, bár a 2. sz. jegyzete szerint ebben az időben Ferenczi Gervasius volt a kolozsvári plébános. Kelemen Lajos: *Erdélyi művészeti emlékek a mohácsi vész korából*. Pásztortűz, 1926. 399. l.

sem haláláról nincsenek pontos adataink. A nevek eltérő írása a középkorban mindennapos jelenség volt. Bizonyos, hogy Clyn és Cleen azonos, mindakettő a Klein név középkori változata; bizonyossá teszi: 1. a két szó közötti rokonság. Az eddigi kutatás nem vett tudomást a mondatszalag Y betűje felett látható hullámvonalról, amely pedig annyit jelent, hogy rövidítéssel állunk szemben, a teljes név ezek szerint Clyn lehet. 2. A körülmények egyezése, Cleen, a templom plébánosa 1521-ben, ugyanaz a Clyn a templom díszes kapuzatát 1528-ban adja át a használatnak. Ilyen díszes mű nem készült néhány hét alatt, gazdag részletei sokáig tartó faragást igényeltek. 3. A név előtt látható D(ominus) egyházi személyre vonatkozik. Ezek után a két név azonosítása több mint feltevés.

Más kérdés a mondatszalagot tartó férfi kilétének megfejtése, amely az analógiák és viselettörténeti adatok kapcsán az eddigi kutatás bizonytalanságával szemben tisztán áll előttünk. A mellképet a kutatás eddig felváltva vagy a mesternek[129] vagy a donátornak[130] tulajdonította. Egyesek szerint a donátor földi vonásait őrizte meg. Ez a feltevés a mellkép és a kézben tartott mondatszalag hibás azonosításából következett. Ugyanebből a téves azonosításból származik az a vélemény, amely szerint a D(ominus) betű a név előtt kizárja azt a feltevést, hogy a férfialak a mestert ábrázolná. A középkorban valóban képtelenség volt, hogy egy képfaragó magát ezzel a ranggal tüntesse ki. Az sem lekicsinyelendő viselettörténeti adat, hogy a portré barettet visel, ami a középkorban a munkások, iparosok viselete volt. Nem lehet feltételezni, hogy egy előkelő papot a kézművesek viseletében ábrázoltak volna. Más oldalról a szobor sajátságos kényszeredett elhelyezése nagyon emlékeztet az ez időből való faragott önarcképekre. Hasonlatossága Anton Pilgramnak a bécsi Szent István templom orgonalábán elhelyezett szobrával szembeszökő.[131] Anton Pilgram 1510—15 között dolgozott Bécsben[132], tehát fel lehet tételezni, hogy a kolozsvári ajtó mestere tőle nyerte ihletét. Azt hisszük, hogy az említett érvekkel a mellkép és az ajtó donátora körüli homályt és bizonytalanságot eloszlattuk. A feliratszalagon lévő név nem vonatkozhatik a mesterre. A dominus szó kizárja ezt a feltevést. A portré ezzel szemben nem ábrázolhatja a donátort, elhelyezésének módja és a viselete ennek ellene mond. A mellkép a mestert ábrázolja, aki a donátor nevét mutatja meg a nézőknek.

A másik kérdés az ajtó stílusbeli hovatartozása. Az erdélyi reneszánsz egyik legkorábbi emléke, és helyi kortársai között egészen egye-

[129] Szőnyi: *Régi magyar templomok*, 206. l. Gerevich: *Az erdélyi művészet*, 236. l. (Magyar Szemle. XXII. köt.) Csabai, i. m. 47. l.

[130] Sándor I. i. m. 48. l., Kelemen L.: *Sf. Mihail din Cluj*. Balogh Jolán: *A renaissance építészet és szobrászat Erdélyben*, (Magyar Művészet.) Dr. Balogh Jolán: *Kolozsvár Műemlékei*, 19. l.

[131] Csabai István: *Az erdélyi reneszánsz*, 47. l. Pilgram műve és a kolozsvári mellkép között fennálló hasonlatosságot Csabai is észrevette.

[132] Roth: *Die deutsche Kunst in Siebenbürgen*, 108. l.

lyos már késői gótika stíljét mutatja. Támpillérei erőteljesebbek az oldalfalak támpilléreinél, formaadásuk egyezik az északi oldaléval. Nem lehetetlen, hogy az egész orgonakarzat későbbi, XV. századi bővítés. A homlokzati friz kétségkívül későbbi eredetre vall, ezenkívül a főkapú különös elhelyezése és megcsonkított díszítése is valószínüvé teszi az egész homlokzat XV. század eleji voltát. Érthetetlen a sekrestye felett a szentély falán feltűnő háromkarélyos párkányzati friz. Megjelenésére semmi elfogadható magyarázatot nem sikerült találni. A templom barokk-kori átalakításairól már megemlékeztünk. Ekkor boltozták újra a szentélyt és a diadalívet átépítették. Több egymásutáni átépítés nyoma látszik az orgonakarzat elfalazott harmadán, de írott források erről nem emlékeznek meg.

Mesterjegyei.

A kolozsvári Szent Mihály-templomról eddig 34 jegyet sikerült összegyüjteni, ami a kassai vagy brassói százon felül talált jegyekhez képest nagyon kevés. Nagy akadály a fal bemeszelt volta. A mészréteg alatt kétségkívül még nagyszámban találhatók ilyenek. Az említett harmincnégy jegy közül tizennégyről pontos méreteket vettek fel. (19. kép.) A jegyeket itt is, mint általában mindenütt, a szerkesztés szempontjából fontosabb és nehezebben kidolgozható részeknél találtuk: ajtóbélleteken, záróköveken, támpilléreken. A legdíszesebb közöttük az orgonakarzat baloldali harmadának zárókövén található. Ez méreteivel is kitűnik a templom többi jegyei közül s a bécsi rendszerhez tartozik. (20. kép 1. sz.) A déli főkapun tizenkét mester jegye található, közülük három egyforma, a bécsi kulcshoz tartozó (19. kép: a, b, c, sz., 20. kép: 2.), a másik három nagyon hasonló a kölni rendszerhez, ezek közül a két oldal-bélleten elhelyezettek tökéletesen megegyeznek és egymásnak tükörképei (19. kép: e, é, sz., 21. kép., 20. sz.), a harmadik a középső oszlopon kissé eltér tőlük. (19. kép: d. sz., 21. kép 21.). Még három kölni rendszerhez tartozó jegy látható itt (19. kép: h. sz., 21. kép 19. sz., 22. kép 25.), azonkívül kettő a strassburgi (20. kép 6. sz., 21. kép 17. sz.) és még egy a bécsi rendszerhez tartozó jegy (20. kép 4. sz.) jelenik meg, amelyről pontos méret nincs. A déli kis ajtón két jegy tűnik fel; egyik a quadraturába talál (19. kép j. sz., 21. kép 17. sz.), a másik a triangulaturába. (19. kép i. és 21. kép 19. sz.) Ez a második nagyon hasonlít a déli főkapu egyik jegyéhez. Az ablak-bélleteken és támpilléreken hat jegyet sikerült felfedezni; közülök három a kölni (21. kép 24. és 22. kép 26., 27. sz.), a másik három pedig a strassburgi rendszerhez igazodik (20. kép 7., 8. és 21. kép 18. sz.). A déli oldal három nagy ablakának a bélletén barna körben tölcséres jegyek vannak beléfestve (23. kép). A nyugatról számított második nagy ablak bélletén T. A. és T. L. betű helyezkedik el egy körülbelül 15—20 centiméter átmérőjű körben. A következő ablakon kelet felé T. betű áll, alatta STF. betük összefonódva. A harmadik jegyet a déli kaputól keletre eső ablakon találjuk. A kört ez alkalommal négyzet veszi körül. A monogramm a T. P. betüket

Ritkaság számba megy az egyház szép csillagboltozata, ami nemcsak Magyarországon, de külföldön sem gyakori. Magyarországon inkább a keresztboltozat volt a szokásos.[106] Még leginkább Spanyolországban fordul elő a csillagboltozat, csak sokkal mesterkéltebben tovább fejlesztve. A templom építészeti különösségei közé tartozik a híres kétorsós csigalépcső,[107] amelyen két ember fel- és lemehet a nélkül, hogy találkoznának. Hasonló emlékek találhatók a kassai Szent Erzsébet templomban (az úgynevezett királylépcső) és a segesvári hegyi-templomban.

A templom alaprajzi furcsaságai, az egyes részek különböző díszítése, az építészeti szempontból megokolatlan részek hosszú időn át tartó építésre vallanak. Kétségkívül a szentély a legrégibb része a templomnak.[108] A hajókhoz képest kicsi. Valószínűbb, hogy egy megnagyobbított terv szerint építették hozzá a főhajót, mint eredetileg tervezték. A szentély a maga egyszerűségében a korai gótika szellemét sugározza. Külső támpillérei díszítés nélkül valók, a belső támpillérek növénydíszes oszlopfejekben végződnek, ami csak a korai gótikában fordul elő és már a XIV. században a geometrikus formák kezdik kiszorítani. A hajók már egy megnagyobbított terv szerint készültek, a köztük és a szentélyfal közötti szintkülönbséget egy ferde taggal kötötték össze. A déli fal stílusa nagyjában egyezik a szentély stílusával, támpillérei époly egyszerűek, s belső pillérei oszlopfejekben végződnek, növény- és állatdísszel. Valószínüleg ezek a részei épülhettek a templomnak a XIV. században. Sajátságos, hogy a déli oldal fő- és kiskapuján két oly típusú mesterjegyet találtak, amelyek a kassai dómnak két ugyanilyen tipusú jegyéhez hasonlítanak. (Kolozsvárt 21. kép 21. és Kassán 22. kép 30. e., valamint Kolozsvárt 21. kép 19. és Kassán 22. kép 30. b., továbbá az alsó részeken mindenütt előforduló L jegyek). Általában az északi falat szokás a kassai páhollyal kapcsolatba hozni.[109] Ennek építési ideje is inkább megfelel a kassai Szent Erzsébet templom építése idejének. (XV. század eleje). A déli oldal stílusa szerint régebbi s az okmányok is azt bizonyítják, hogy a templomépítés már a XIV. század második felében folyamatban volt, tehát jóval a kassai dóm megkezdése előtt. A jelek nem sokat bizonyítanak, a mesterek, akikhez tartoztak, épúgy mehettek Kolozsvárról Kassára, mint fordítva. Az északi oldalnál a kassai dómmal való hasonlóság sokkal nyilvánvalóbb. Az északi kapu, mint már említettük, nagyon hasonlít a Szent Erzsébet templom nyugati kapujához. Ugyanolyan szögletes a keret, sarkokhoz kapcsolódó fiálékkal, ugyanolyan a mérműves és leveles díszítés. A támpillérek is szemben a déli oldal egyszerűen tagolt támpilléreivel, — fiálékkal, piramisokkal és bordázattal vannak díszítve. Legkésőbbi része a templomnak az orgonakarzat, a hajdani tornyok alapjaival. A párkányzat frize itt háromkarélyos, az oldalfalaké halhólyagos. A halhólyagos motivum korábbi keletű, a háromkaré-

[106] Ipolyi: *Műtörténeti tanulmányok*, 44. l.
[107] Archaeológiai Értesítő, 1872. VI. 266. l., szó van a csigalépcsőről.
[108] Roth: *Die deutsche Kunst in Siebenbürgen*, 99. l.
[109] Roth: *Die deutsche Kunst in Siebenbürgen*, 28. l., 99. l.

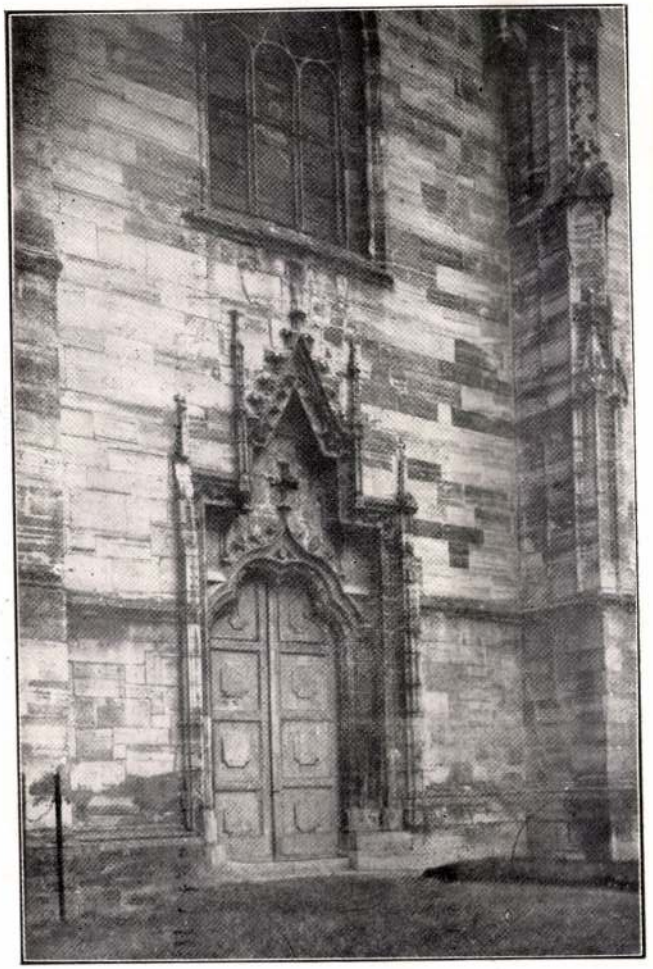

14. kép. A templom északi kapuja.

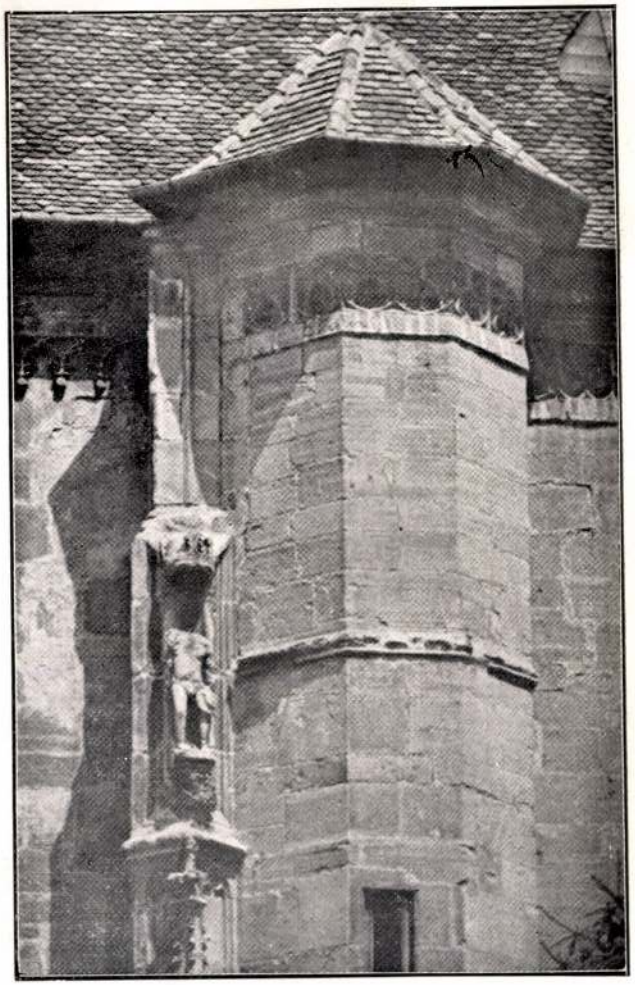

15. kép. Ismeretlen ábrázolású szobor a déli oldal egyik pillérén.

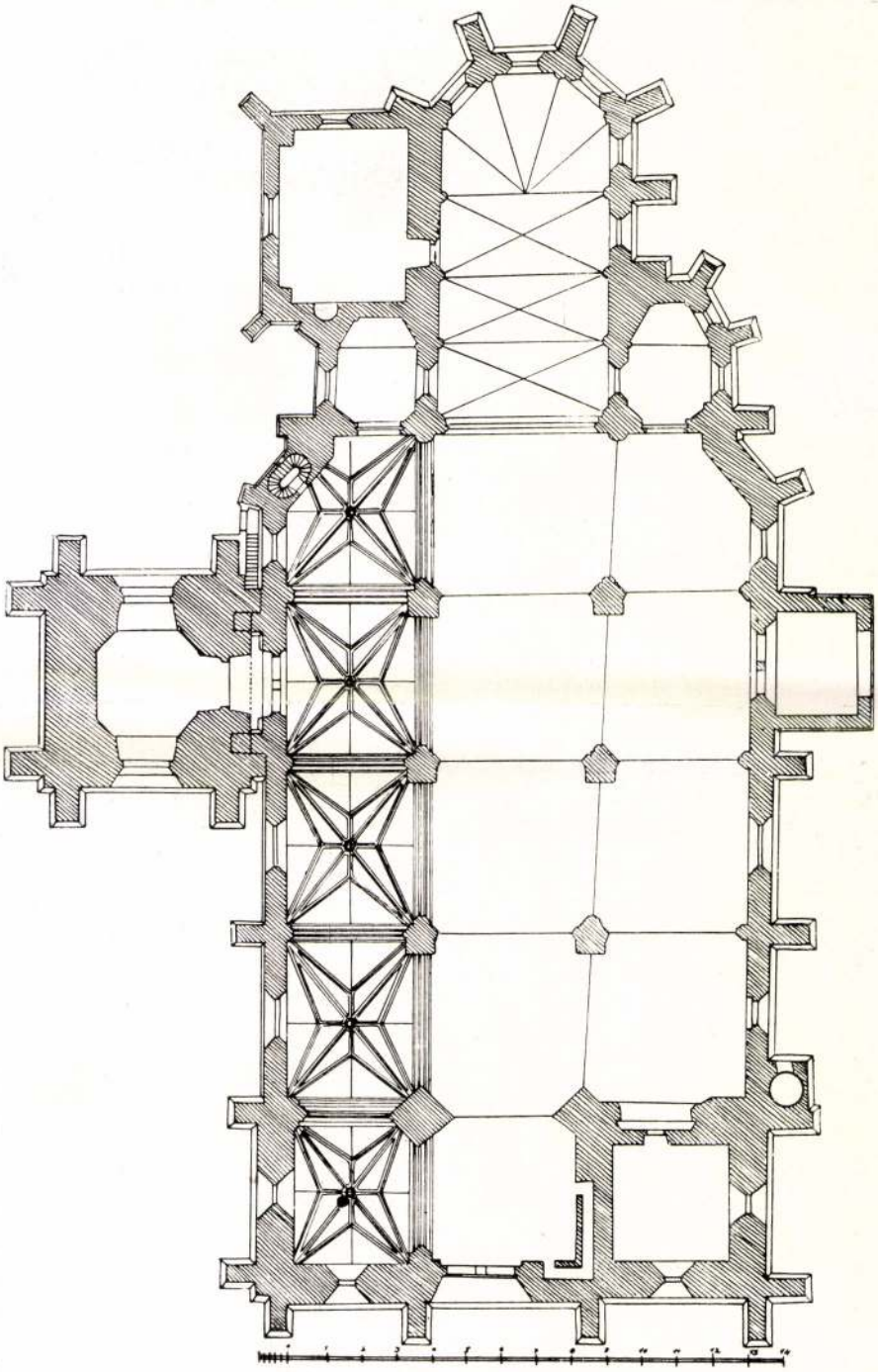

16. kép. A templom alaprajza.

lustól. Valószínű, hogy Bíró János, Kolozsvár XVIII. századi plébánosa, boltoztatta újra, amikor a mellékkápolnákat rendbehozatta.[89]

Az alaprajz a mellékapszisok elhelyezésében némi szabálytalanságot mutat. Ezek ugyanis a templomtest összeszűkülése után jelennek meg és nem egyforma méretűek. Ugyancsak az összeszűkülés miatt a boltozatbordázat nem fejezi be ívét s beletörik az oldalfalba. A baloldali ferdetagban csigalépcső található. A jobboldali szentély mellett is van csigalépcső a záradékban elhelyezve. A szentély baloldalán négyszögletes sekrestye helyezkedik el sarokra állított pillérekkel.

A templomnak öt bejárata van. A főbejárat, ahogy a ritus megkívánja, a nyugati homlokzaton nyílik s az orgonakarzat alatt helyet foglaló előcsarnokba vezet (18. kép). Itt a pillérek erőteljesebbek, a fal vastagabb, ami két tervezett toronyra utal. Az előcsarnok háromosztatú. A jobboldali harmad el van falazva, s ebben az elfalazott részben két egymás fölé épített szoba foglal helyet. A felsőben helyezték el a kolozsmonostori konvent levéltárát. Az alsóban ma raktár van, északi és nyugati falán értékes középkori freskók, amelyeknek részletes tárgyalására később térünk rá. A boltozat itt is csillagrendszerű, a bal és középső harmad rendszere közös zárókőben egyesül. A középtag déli falán, a legnyugatibb ponton csigalépcső vezet fel az orgonakarzatra. A befalazott részbe a bejárás a főhajóból vezet egy kis rácsos ajtón keresztül s efelett többszöri falazás nyomai láthatók. Az orgonakarzat a szentély felől nézve egy befalazott és két szabadon hagyott részével rendkívül szabálytalan hatást kelt. A régi torony mellett még egy harmadik csigalépcsőt láthatunk.

A főkapun kívül még négy kapuja van a Szent Mihály templomnak, szimmetrikusan elhelyezve a déli és északi oldalon. Az első pár az orgonakarzatot követő mezőből nyílik, de ma mindkettő be van falazva. A második ajtópár a homlokzattól számított negyedik és ötödik pillérpár között helyezkedik el. Ezek kettős kapuzatok, közülük a déli ma is használatban van, az északi pedig a toronyalatti kápolnába vezet.

Az egész templomot belülről bemeszelték s így, ha voltak, befedték a falfestményeket és a mesterjegyeket. A festés az oszlopfejek és más szobrászati emlékek vizsgálatát megnehezíti, eltekintve attól, hogy az egyhangú fehér szín hideg és bágyadt hatást kelt. Itt is kifejezésre jut nemcsak a templom külső oldalán, hogy az északi és a déli oldal két különböző építési periodusban jött létre: mégpedig a déli oldal a szentéllyel együtt kétségkívül a gótikának korábbi fázisából való, az északi oldal és az orgonakarzat pedig későbbi. A szentély és a déli oldal pillérei oszlopfejekkel, az északi oldal pillérei pedig közvetlenül kapcsolódnak a boltozathoz. Az oszlopfejek kehelyalakúak, növénydísszel, szőlő- és tölgylevéllel. A növénydísz a korai gótikában fordul elő, a XIV. század folyamán háttérbe szorul az elméletileg szerkesztett mérművű díszítő rendszerekkel szemben.[90] A szentély két oszlopfejét vadászjelenetek díszítik. Kelemen Lajos szerint az alkalma-

[89] Bíró József: *A kolozsvári Szent Mihály templom barokk emlékei*, 97.l.
[90] Horváth Henrik: *Budai kőfaragók és kőfaragó jelek*. 15. l.

zott plasztika legrégibb emlékei Kolozsvárt.[91] A déli mellékhajó egyik oszlopfején egymással szembenálló két oroszlán látható. A szászsebesi ev. templom oszlopfejein találunk hasonló plasztikát, alakos és leveles kompozíciókat.[92] Az idő is körülbelül megfelel, mindkettő a XIV. században készült. Szobrászi díszítést találunk még egyes záróköveken négyeskarélyba foglalva. A déli hajó egyik zárókövén Magyarország négyfelé osztott címere látható, a középső hajóban nyitott könyv, az északiban Kolozsvár címere. Az orgonakarzat baloldali harmadának zárókövén a templom egyik építőjének mesterjegye, a középső harmad zárókövén pedig a háromszögletű pajzsban keresztesvégű templomi zászló látható: négyzetalakú, a közepéig négyszer behasítva. A címer megfejtése egyelőre vitás. Az erdélyi nemes családok között a Tholdalagi családnak van templomi zászló a címerében s ez a család meglehetősen sokat szerepelt a város történetével kapcsolatos okmányokban. Lehet, hogy a templomépítésben részt vettek s ezért kapták ezt a címert.[93] A szentély két 1489-es záróköve, amelyeknek egyikén az évszám, a másikon pedig temperával festett mezőben aranyos Agnus Dei díszlik — mint említettük — az Erdélyi Múzeum kőtárában látható. A déli hajó falán több sajátságos plasztikai ábrázolással találkozunk. Közvetlenül a szentélyzáródás mellett címeres emléktábla ugrik elő a falból. Csúcsíves négyes karélyban pajzs tűnik fel, benne máltai kereszt felett ötágú csillag, két oldalán G és I betűvel. Két hasonló címert találtak: egyiket az egyház 1860-as években történt restaurálása alkalmával egy sírkövön, amely ma a padozat alatt van, a másik a Kossuth Lajos-utca 7. sz. ház kapuja felett van befalazva.[94-95] (Ma unitárius püspöki lakás.) Kis különbségek vannak e kettő, meg a déli hajó címere között. Ezek nem merőlegesen, hanem ferdén dülve helyezkednek el, bár a betük és a csillag megtartják függőleges helyzetüket, azonkívül nem öt-, hanem hatágú csillag diszíti őket, s a betük a kereszt ágához illeszkednek. Nem messze ettől a címertől, az ablak alatt gyámkőszerű elhelyezésben, bár egészen megokolatlanul, szárnyas oroszlán látható, felirat-szalaggal a nyaka körül. Az ajtó túlsó oldalán angyal áll, mint gyámkő. Az orgonakarzat elfalazott részének alsó szobájában a zárókövet szép heraldikus munka díszíti: bástya előtt fekvő oroszlán. A bástya felső szegélyén három orom között lőrés nyílik, alatta két csúcsíves ablak, legalul pedig kapu vasráccsal. (7. kép.) A plébániaépületen az udvar felőli falba hasonló címer van befalazva, azzal a különbséggel, hogy a bástya felső része mellett G és S betű helyezkedik el kétoldalt. (8. kép.) Jakab Elek szerint a plébánia épületet Schleynig Gergely, Kolozsvárnak 1450 és 1481 közötti plébánosa építtette, tehát mivel a kezdő betük is megegyeznek, valószínű, hogy a Schleynig Gergely címerével van itt dolgunk.[96] A templom dekora-

[91] Kelemen: *Sf. Mihail din Cluj.*
[92] Roth: *Die ev. Kirche in Mühlbach,* 20—22. l.
[93] Kelemen Lajos szóbeli közlése.
[94/95] Sándor Imre: *Kolozsvár címeres emlékei,* I. 17—20. *l.*
[96] Sándor Imre: *A kolozsvári Szent Mihály templom műemlékei.*

17. kép. A templom főhajója és szentélye.

18. kép. A templom főhajója az orgonakarzattal.

tiv plasztikai emlékeinek vizsgálata alkalmával nem hagyhatjuk figyelmen kívül az orgonakarzat mellvédjének halhólyagos díszítését sem, amely a külső oldalon vonul végig, ahol pedig a felvezető lépcső párkányául szolgál, ugyanaz a minta áttört alakban jelentkezik.

Stílusának eredete.

A csarnoktemplom legelőször a román stílus korszakában Franciaországban fordul elő. Innen jut Westfáliába és Szászországba. A gótika korszaka alatt Ausztriában nagy népszerűségre tesz szert és a városi plébánia templomnak szinte általánosan elfogadott példájává válik. A magyar gótikában is igen kedvelt formája volt a templomépítésnek. Gótikus magyar csarnoktemplom például a pesti plébánia templom, ma belvárosi templom, az esztergomi bencés templom, a lőcsei Szent Jakab templom, vagy a soproni plebánia-templom. Erdélyben megemlíthető a besztercei plébániatemplom, a segesvári úgynevezett hegyi templom és a brassói Fekete-templom.[97] Az egykori magyarországi csarnoktemplomok megegyeznek abban, hogy kereszthajójuk nincs, a szentélyzáródás rendszerint a hat vagy nyolcszög három oldalával történik, két homlokzati torony szerepel tervükben, de ezek közül legtöbbször csak az egyik, rendesen az északi épült fel.[98] Kevés és aránylag keskeny ablak bontja csak fel falaikat, s a nyugati gótikus templomokhoz képest plasztikai díszük szegényes.

A Szent Mihály templom, amint láthatjuk, nagyjában alkalmazkodik a Magyarországon elfogadott típushoz. Kereszthajója nincs, mint ahogy nincs sem a brassói Fekete-templomnak, sem a pesti plébánia templomnak, vagy általában a többi magyar gótikus templomnak sem. A szentély záródása nagyon egyszerű, a nyolcszög három oldalával történik. A Fekete-templom sokszögű szentélyzáródása, vagy a pesti plébánia templom kórusjárata ritkaságszámba megy.

A Szent Mihály egyház terveiben is eredetileg két homlokzati torony szerepelt. Erre vallanak az erőteljes támpillérek a homlokzaton és az orgonakarzat alatt. Már Eszterházy, az első szakember, aki a templommal foglalkozott, észrevette ezt.[99] Szerinte mind a két torony fel volt építve. A már említett Van der Rhye-féle kép[100] alapján Eszterházy véleménye nem fogadható el kétségkívül bebizonyítottnak. A metszet a templomot északnyugati tornyával mutatja, bár oly szög alatt látszik, hogy elképzelhető az egyik toronynak a másiktól való elfedése. Az 1617-ből származó rézmetszet szerint az egyház első tornya a homlokzati falból kiépített négyszögű torony volt, erkéllyel és a sarkain fiatornyocskákkal, nagy napórával, hasonló a medgyesi és a brassói plébánia templomok tornyához. Rendszerint a tornyot a templom felépítése után húzták fel, ami a Szent Mihály templom esetében a

[97] E. Kühlbrandt: *Die ev. Stadtpfarr Kirche A. B. in Kronstadt*, 10. l.
[98] U. o. 12. l.
[99] Eszterházy, i. m.
[100] Jakab Elek közölte *Kolozsvár történetének* képes mellékletében (V. köt.)

XV. század közepére tehető s ez az idő megfelel az erdélyi négyszögtornyok építési idejének.[101] A Van der Rhye-féle metszeten, — mint említettük, — csak az északi torony látszik. A templomon belül a déli torony alja jobban el van különítve és jobban megalapozottnak tűnik fel. Sőt az 1630-as villámcsapással kapcsolatban a krónikás a nagyobbik tornyot említi. Igaz ugyan, hogy ez a megkülönböztetés vonatkozhatott a templom mellett külön állott kisebb templom tornyára is.[102] Szóval Eszterházy véleményének, hogy mind a két torony meg volt, van valószínűsége. A Van der Rhye-féle formájában a torony a XVII. századi nagy égésig maradt, mert a következő században Bíró János, Kolozsvár akkori plébánosa, újra felépíttette, mégpedig a kor ízlésének megfelelően, barokk sisakkal.[103] A torony barokk formájának a képe, a kolozsvári asztalosok 1759-beli szegélydíszén maradt reánk, Szakáll János rézmetszetében. A következő században földrengés rongálta meg annyira, hogy le kellett bontani.

A Szent Mihály templom éppúgy, mint általában a magyar építészet, nem használta fel a gótikától nyújtott fallazítási lehetőségeket. Keskeny és nagyon egyszerűen tagozott ablakai vannak. Plasztikai díszítése is nagyon szegényes. A középkor felfogása szerint a művészet célja a tanítás volt. Mindent, amit az embernek hasznos ismerni, a világ történetét a teremtéstől kezdve, a vallás tételeit, a szentek példaadását, az erények hierarchiáját, a különböző tudományokat, művészeteket és mesterségeket a templomok üvegablakairól és az előcsarnokok szobrairól tanulta meg. „A katedrális megérdemelné azt a megható nevet, amelyet a XV. századi nyomdászok adtak egyik könyvüknek: a szegények bibliája", — írja Émile Mâle.[104] A mi szegényeink már abban az időben szegényebbek lehettek az akkori idők nyugati országainak szegényeinél. Templomaink plasztikája igen keveset nyújtott tanulságul. Már említettük, hogy mindössze két szobor maradt meg és tudunk még kettőről, a letöredezett Mózes szoborról és az 1401-es bullában említett Krisztust az olajfák hegyén ábrázoló reliefről. A Szent Mihály egyházat, még a többi erdélyi templomokhoz képest is, nagyobb balsors üldözte szobrainak megőrzésében. A brassói és szászsebesi plébánia templomokon nagyobb számban maradtak meg szobrok.

Ma nagyon nehéz lenne megmondani, hogy a Szent Mihály templom eredeti ablaküvegei milyenek lehettek. A középkori magyar üvegfestészetnek amúgy sem maradt nagyobb méretű és ép emléke, sőt még az apróbb töredékek is rendkívül ritkák. Arról, hogy ez a mesterség nálunk is virágzott, inkább írásos adatokból tudunk, mint meglevő tárgyakból. A Szent Mihály templom mostani ablakai kivétel nélkül mind a mult századból vagy ennek a századnak az elejéről valók.[105]

[101] Kelemen: *A kolozsvári Szent Mihály templom tornyai*, 28. l.
[102] Gróf Mikó Imre: *Erdélyi történelmi adatok*, IV. Segesvári Bálint krónikája, 197. l.
[103] Bíró József: *A kolozsvári Szent Mihály templom barokk emlékei*. 41—43. l.
[104] Émile Mâle: *L'art religieux du moyen-âge*. 1. l.
[105] A plébánia templom leltára.

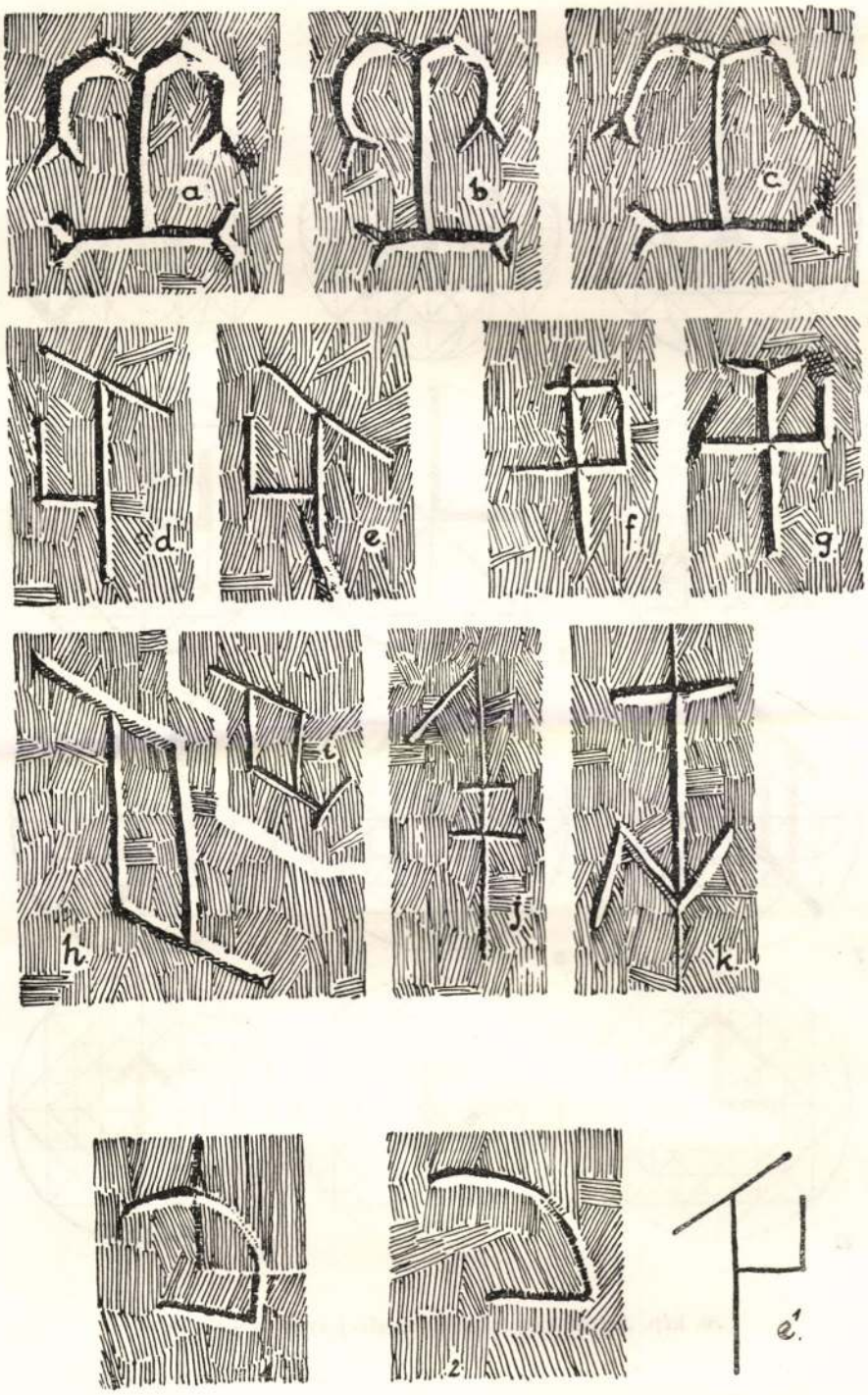

19. kép. A templom kőmíves-mesterjegyei.

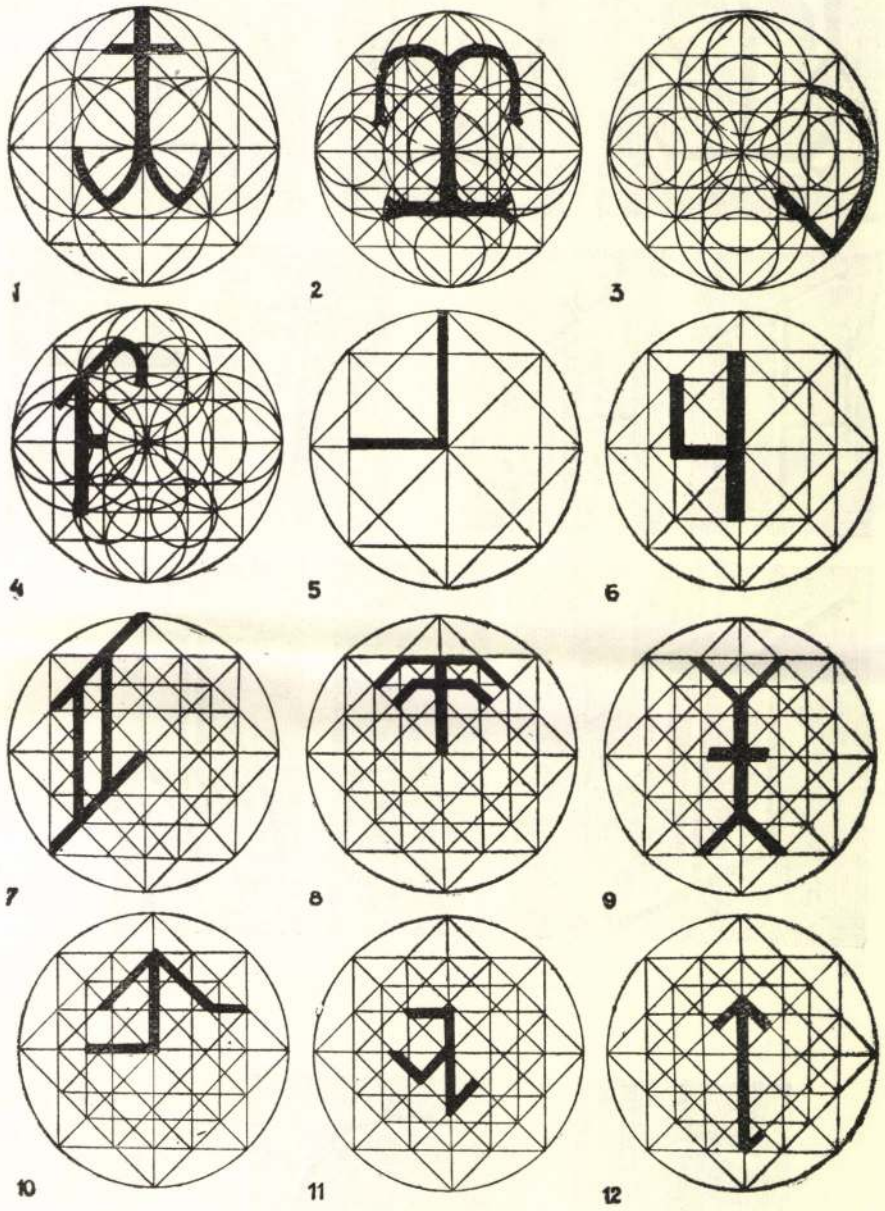

20. kép. A templom kőmíves-mesterjegyei. (1.—12. sz.)

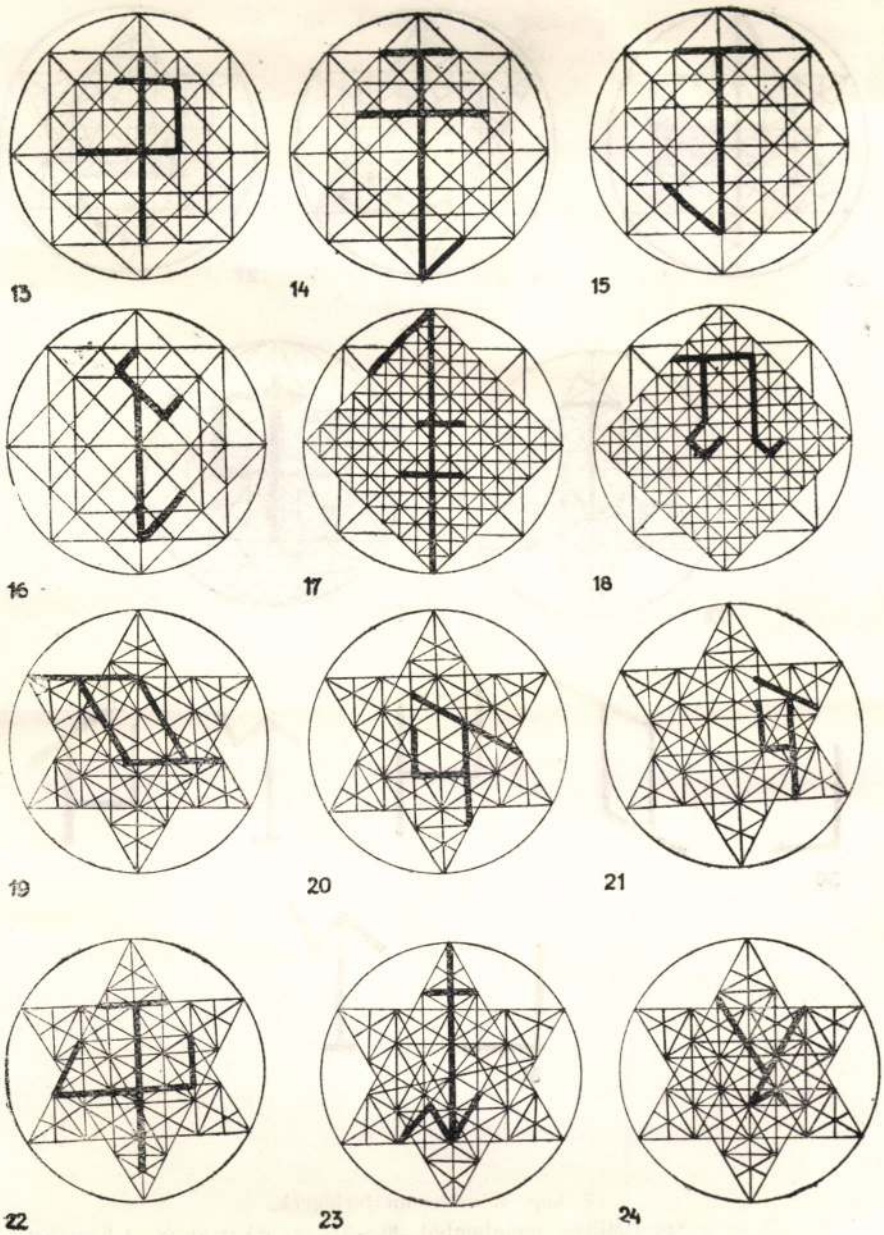

21. kép. A templom kőmíves-mesterjegyei. (13.—24. sz.)

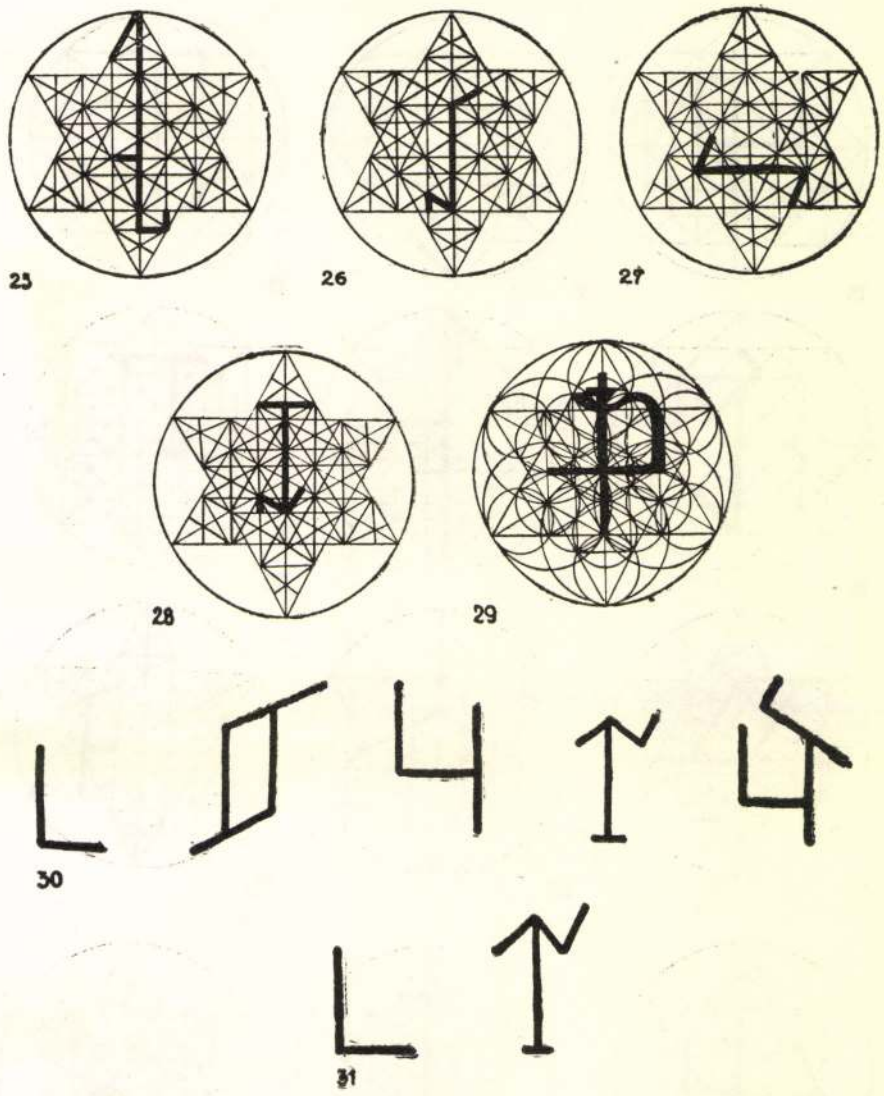

22. kép. Kőmíves-mesterjegyek.
(25.—29. sz. a Szent-Mihály templomból, 30.—31. sz. a kassai Szent Erzsébet székesegyházból.)

mutatja, ettől balra kis tölcsér látható. Különös érdekessége ennek a tölcséres jegynek, hogy évszám is van rajta, a négyzet és a tányérsarok szeleteiben elhelyezve: 1623. Kelemen Lajos az évszám, a monogramm és a városi számadáskönyvek adatai alapján ennél a jegynél Tölcséres Péterre következtet.[110] A szentélyen mindössze egyetlen egy, a strassburgi rendszert követő kőfaragó jegyet (20. kép, 8. sz.) találtak. Az északi oldalon is épúgy, mint a délin, a legtöbb jegyet a szabadon hagyott kapun találjuk: két négy karélyosat (20. kép, 1., 2., 3. sz.), kettőt a quadraturából (19. kép, f, 21. kép, 13., 14. sz.), kettőt pedig a triangulaturából (19. kép, g, k, 21. kép, 22., 23. sz.) és egy háromkarélyosat (22. kép, 29. sz.). A két négykarélyos jegy nagyon hasonlít egymáshoz és egymásnak megfelelően az ajtó két bélletére vésték be őket; egyik a másiknak tükörképe. Ezen az ajtón van ezenkívül az egyetlen háromkarélyos jegy az egész templomon. A homlokzat felőli támpilléreken három strassburgi jegy helyezkedik el (20. kép. 10, 11, 12.). Az egyik nagy ablakon egy strassburgi rendszert követő jegy található. (21. kép, 16. sz.).

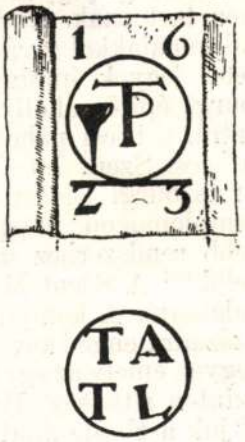

23. kép.
Tölcséres jelvények a templom ablakairól

A megmért jegyek nagysága elég egyöntetű, 3—6 cm.-ig terjed, kivéve a már említett jegyet az orgonakarzat alatt, amely sokkal nagyobb. Nagyságuk után az érett és késői gótika korához tartoznak. Elég pontosan és gondosan vannak kidolgozva, egyeseknél a csatornák háromszögalakra formázva, ami szintén az aránylag késői keletkezésre jellemző. Amint láthatjuk, a jelekből levonható következtetések egyeznek az oklevelek által nyujtott adatokkal, amelyek a templom építését a XIV. század közepétől a XV. század közepéig határozzák meg. Magyarországon, ahová később jutott el a gótika, de a XV. században, sőt a XVI. században is virágzásban volt, a kolozsvári templom viszonylag a korábbi gótikához tartozik.

A jegyek legnagyobb része a strassburgi kulcshoz tartozik, mégpedig nem az egyszerű, hanem az összetettebb rendszerhez, amelyet Frőde harmadik és negyedik rendszernek nevez.[111] Számunkra fontosabbak a bécsi kulcshoz tartozó jegyek, amelyek aránylag nagy számban és a legfeltűnőbb részeken fordulnak elő. Hét darab bécsi jegyünk van, a legdíszesebb az orgonakarzat zárókövén, négy a déli főkapun és kettő az északi főkapun. Magyarország a teleprendtartások szerint a bécsi építőpáholy alá tartozott,[112] ezért valószínüleg a bécsi anyakulcs

[110] Kelemen Lajos: *Tölcséres-jegyek a kolozsvári Szent Mihály templomon*, 60. l. A kolozsvári Szent Mihály egyház-emlékfüzet.

[111] Frőde Vilmos: *Felső-Magyarország középkori épületeinek kőfaragó jelei*, 424. l. Magyar Mérnök és Építész egylet közlönye. XXXIV. köt. XVIII. füzet, 199. évf.

[112] Rziha: *A német bauhütték tradiciói.*

szerint szerkesztette jegyeit. Ha tehát magyarországi épületen bécsi jegyet találunk, jogunk van feltételezni, hogy ott magyar mester dolgozott. Sőt Horváth Henrik véleménye szerint a magyarországi épületeken, többek közt Kassán, sőt magán a bécsi Szent István dómon talált strassburgi jegyekből arra lehet következtetni, hogy ezek a bécsi kulcshoz tartoznak. Tudniillik a bécsi kulcs nem más, mint a quadratura körvonalakkal tovább fejlesztve, amelybe az ugyanilyen rendszerű szögletes jegyek éppúgy beleillenek, mint a körvonaluak. Azonkívül a strassburgi építő-páhollyal még nem sikerült történeti kapcsolatokat kimutatni, a bécsi páhollyal annál többet, hogy Kassai Istvánon kívül, aki a bécsi Szent István templomon dolgozott, mást ne is említsünk.[113] A strassburgi jeleken kívül igen gyakoriak a kölni jelek a magyarországi templomokon, mégpedig sohasem az egyszerűbb, hanem az összetettebb rendszerhez tartozók, amelyeket Frőde a második b. rendszerrel jelöl.[114] A Szent Mihály egyházon a kölni rendszerbe illő jegy tizenegy található. A komplikáltabb jegyek használata szintén a XIV. és XV. századra enged következtetni.[115] Ne felejtsük el az egyetlen háromkarélyos jegyet, amely az egykori Magyarországon eddig feldolgozott templomokon szintén ritkaság. Ha a kolozsvári jegyeket kulcsuk alapján összehasonlítjuk a Frőde által összegyüjtött kassai jegyekkel, azt találjuk, hogy a nála előforduló, I.: I. b.; I. c.; II. b.; III.: III. a.; III. b.; IV. a.; kulcs szerint készült jegyek előfordulási ideje[116] a felvidéki templomokon (Kassa, Bártfa, Eperjes stb.), a XIV. század közepétől a következő század végéig tart, ami nagyjában megfelel a Szent Mihály egyház építési idejének. Amikor hasonló jegyek kereséséről van szó, sajnos, igen kevés analógiát sikerült felfedezni. A brassói Fekete templomon,[117] a kassai Szent Erzsébet templomon[118] és a kolozsvári Szent Mihály templomnak főleg az alsó részén s a déli oldalán előfordulnak nagy durva L alakú jelek, amelyek talán nem is lehetnek mesterjegyek, hanem csak egyszerű jelölések (20. kép 5. és a kassai Szent Erzsébet, valamint a brassói Fekete templom hasonló jegyei). A kassai Szent Erzsébet templomon mindössze négy hasonló típusú (20. kép 6., 10., 21. kép 19., 20., 21., 22. sz. és a 22. képen a kassai templom hasonló jegyei), a brassói Fekete templomon csak egy hasonló típusú jegyet sikerült találni (20. kép 10. sz. és 22. képen a kassai templom hasonló jegyei).

[113] Dr. Horváth Henrik szóbeli közlései.

[114] Frőde, i. m. 424. l.

[115] Rziha, i. m.

[116] Frőde, i. m. 423. l.

[117] E. Kühlbrandt: *Die ev. Stadtpfarr Kirche A. B. in Kronstadt* (mesterjegyek első tábla első kép.).

[118] A kassai Szt. Erzsébet templomnak dr. Mihalik Sándortól rendelkezésemre bocsájtott mesterjegyei, amelyeket édes apja, Mihalik József gyűjtött össze. Frőde, i. m. 423. l.

Művészeti emlékei.

A templom legrégebbi önálló műemléke a falképeken kívül az 1442-ben felállított Szent Mihály-szobor a főkapú timpanonján. (24. kép.) Szent Mihály rövid pikkelyes páncélban áll, kissé jobbra hajolva, kétkézre fogott lándzsával döf a lábainál heverő sárkány torkába. Hatalmas szárnyai kétoldalt szétterülnek. Arca kifejezéstelen és merev. A gyulafehérvári székesegyház hasonló tárgyú nagyméretű domborművéhez képest, mely legkésőbb a XIII. századból származik, sok haladást nem mutat. Formai felfogása száraz, ugyanez mondható el a címert tartó angyalról is. A letöredezett Mózes-szobor szintén ebből az időből való lehet, amit az igen hasonló, gótikus minuszkulákkal kezelt felirat bizonyít. Nem sokkal későbbi lehetett a csigalépcső melletti pilléren álló fejetlen szobor, amelynek pontos stíluskritikai meghatározását megközelíthetetlen magasságban való elhelyezése megnehezíti. (15. sz. kép.) Egy, ezeknél jóval korábbi domborműről értesít IX. Bonifác pápa 1401 jún. 3.-án kibocsátott bullája. E szerint a templom oldalán felállították azt a kőből faragott csoportot, mely az olajfák hegyén imádkozó Krisztust ábrázolja. „*Cum itaque, sicut accepimus, in latere-parochialis ecclesiae beatis Michaelis Archangeli de Colosvar, Transilvanae diocesis, quaedam ymago domini nostri Jesu Christi, sicut oravit ad Patrem nostrum Omnipotentem in Monte Oliveti in Coena Domini, in honorem redemtoris nostri Jesu Christi ex lapidibus sculpta, existat, ad quam magna concurrit populi multitudo.*“[119] Az oklevél ből kiderült, hogy nem annyira egyetlen, zárt szoborról van szó, hanem inkább egy festőies, tájhátteres domborműről. A bullát Karácsonyi János ismertette és a szobrot kapcsolatba hozta az Olajfák hegyén imádkozó besztercebányai Krisztus-csoporttal.[120] Erdélyben a szászsebesi és a szebeni ev. templomokon találkozunk hasonló ábrázolásokkal, bár ezek Róth megállapításai szerint, a XV. század elejéről valók, tehát egy jó századdal későbbiek.[121] Hogy a kolozsvári szobor-csoport milyen lehetett, ennek megállapítására semmiféle támpont nem áll rendelkezésünkre. A nagyobbszabású, mozgalmasabb besztercebányai kompozició a késői gótika jellegzetességeit mutatja. Kétségtelen, hogy az elpusztult kolozsvári mű a korábbi szigorubb és kötöttebb stíluskorszak emléke volt. Ennyit tudni róla, ha minden egyéb ismeretlen is.

Falfestmények.

A templom történetének első korszakából valók lehetnek a Römer Flóristól felfedezett falfestmények is. Az orgonakarzat elfalazott harmada alsó szobájának északi és nyugati falán helyezkednek el. Römer figyelme 1864 aug. 25-én fordult feléjük, amikor a vakolat egy része le-

[119] *Monumenta Vaticana*, IV. 334. l. CCCCIV. 1401. jún. 3.
[120] Karácsonyi János: *IX. Bonifác bullái*, 496. l. Századok, XXIV. évf. Bp. 1891.
[121] Roth: *Die deutsche Kunst in Siebenbürgen*, 64. ábr. 27.

hullott s néhány helyen a festés felbukkant. Két évvel később kezdett neki a vakolat lebontásának. Ebben ketten segédkeztek neki. Kiszabadították az északi falat és a nyugati fal egy részét.[122] Az északi fal boltívét a Golgota tölti be, alatta három jelenet látható Krisztus kínszenvedéseiből: Krisztus Kaifás előtt, a töviskoronázás, Krisztus ostorozása. A nyugati ablak mellett Ecce Homo ábrázolás tünt elő. Ezeket említi Rómer. Rajtuk kívül még egy jelenet található a nyugati falon: Krisztus mint a világ bírája, vagy az utolsó ítélet. Nem tudni, hogy ez utóbbiról miért hallgat Rómer. Ezeken kívül még egy nagyon töredékes képsorozat található az északi fal alsó részén. A képek tárgya tehát a szokásos passzió sorozat.

A falfestmények a fal nedvessége, meg a lehámozás következtében nagyon megrongálódtak. A színek erejüket vesztették, de még így is feltűnő a sok világos szín használata. Az első alsó kép tárgya: Krisztus Kaifás előtt (26. sz. kép). A kép középpontjában áll Krisztus bő köpenyben, glóriával feje körül, kezei összekötözve. Arca féloldalt fordul a nézők felé, hosszú haja, bajusza és szakálla van. A poroszlók botokkal ütlegelik s Krisztus az ütések súlya alatt meggörnyed. Kaifás a balsarokban ül, fején csúcsos süveget visel, baljában jogart tart, jobbjával Krisztus felé mutat. Rómer ezt az alakot Pilátusnak tartotta, holott a kézmosót tartó apród hiánya és a kalap kétségtelenné teszi, hogy Kaifással van dolgunk. Szűk ruhát és csőrös orrú cipőt visel, bő köpenye szép körvonalba fogja össze alakját. A katonák arca és arcjátéka durva. Az ellentét erős köztük és Krisztus fínom, megtört alakja közt. Öltözetük rövid ruha, fémővvel, szűk nadrág, hegyes orrú cipő. Baloldalról a szélső orrvédős sisakot hord, mely a XIV. századra és a következő elejére jellemző s ugyanerre jellemző a fémővek alkalmazása. Hasonlók kerültek elő igen nagy számban a Kecskemét környéki sírokból s ma a kecskeméti múzeumban láthatók.

A középső kis kép Krisztus töviskoronázását mutatja. A pribékek a hónuk alá helyezett bottal nyomják a töviskoronát az Üdvözítő halántéka köré. Jézus baljában nádbuzogányt tart, zilált haja vállára omlik. Az arca nagyon elmosódott, általában az egész kép erősen megrongálódott.

A harmadik kép tárgya Krisztus ostoroztatása. Krisztus középen áll oszlophoz kötözve, derékig ruhátlan testét vércseppek borítják. Jobbra két, balra egy poroszló emeli ütésre az ostort. A kép bal szélén a zsidó főpap áll, fején hegyes süveggel. A kínzástól megtört Üdvözítő szinte lecsúszni látszik az oszlopon, melyhez kötözve van. A pribékek öltözete póriasan egyszerű, csőrös cipő helyett bocskort viselnek.

A bemutatott képek felett a boltív egész mezejét a Kálvária sok alakos jelenete tölti be. (25. sz. kép.) A falkép alakja derékszögű háromszög, mely az átfogón áll. Középen Krisztus függ a kereszten. A feliratból csak az R. I. betűk maradtak meg. Krisztus ábrázolása a szokásos. A testét borító vércseppek stilizáltak, szögekkel átvert kezeiből is vércseppek hullanak a kereszt töve felé. A kereszt két egyenlő részre

[123] Dr. Rómer Flóris: *Régi falképek Magyarországon*, 114. l.

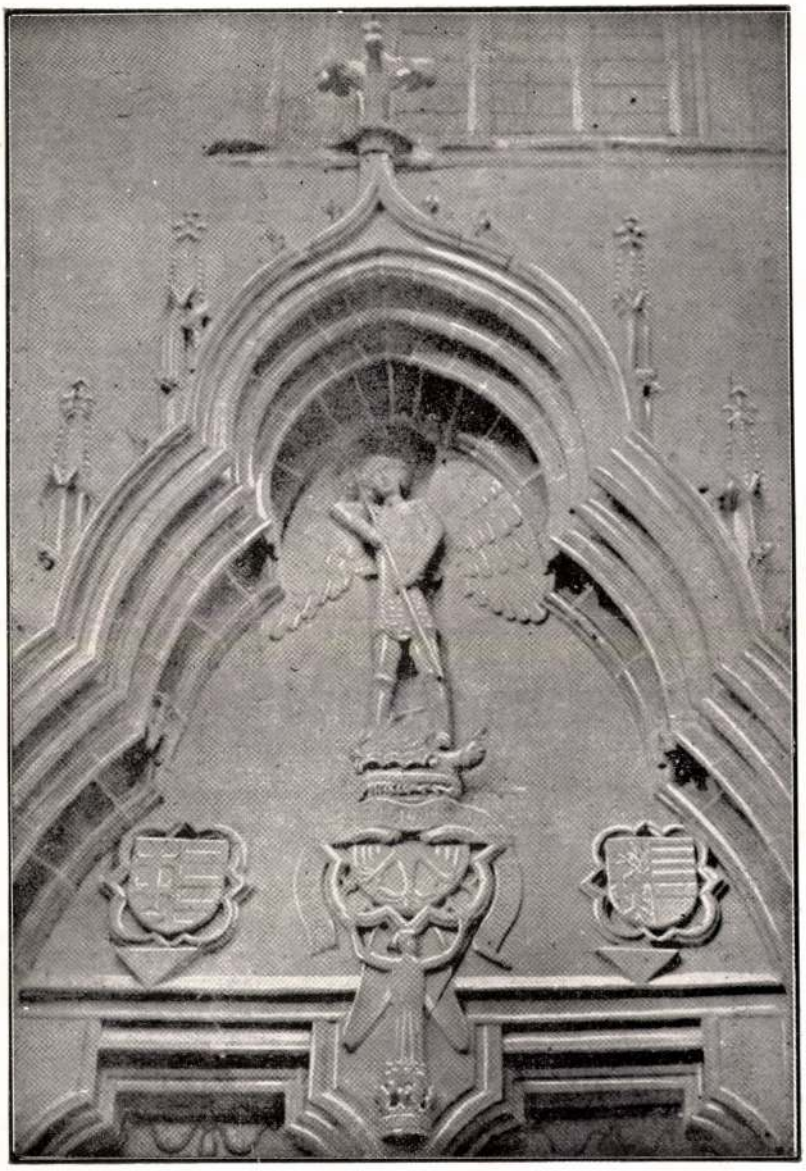

24. kép. Szent Mihály szobra a főbejárat timpanonjában.

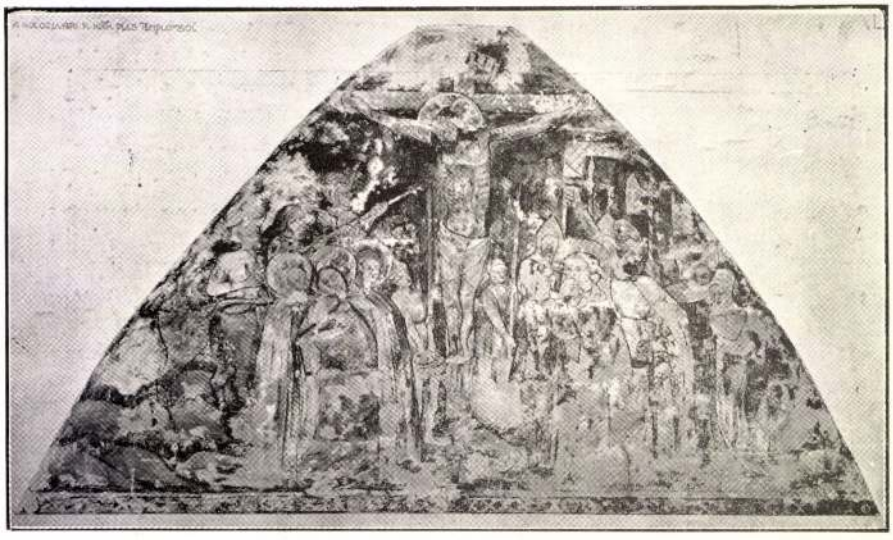

25. kép. Kálvária. Falfestmény az orgonakarzat szobájából.

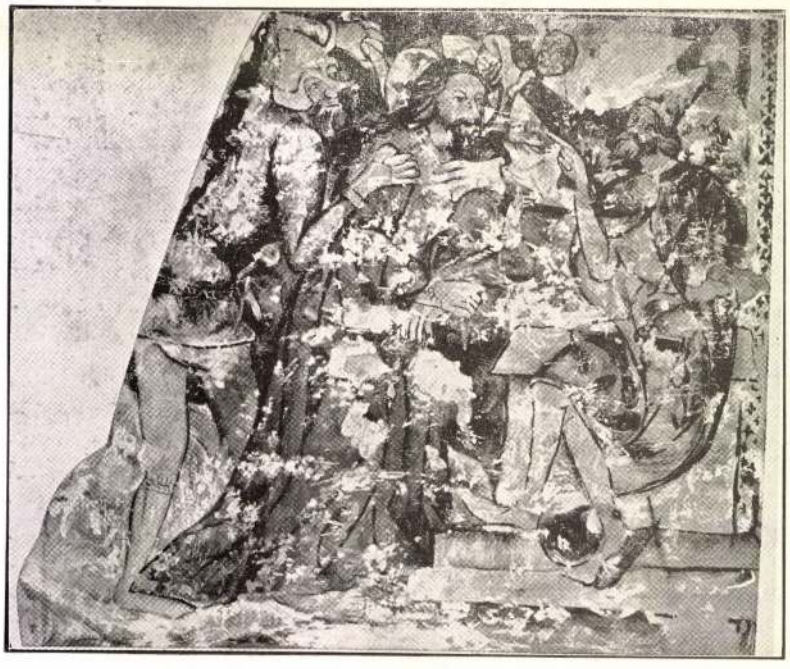

26. kép. Krisztus Kaifás előtt. Falfestmény az orgonakarzat szobájából.

osztja a képet. Tőle jobbra a fájdalomtól megtört Szűz Máriát támogatja Magdolna és a másik Mária. Valamennyien bő köpenybe burkolva állanak, glóriával fejük körül; szépen elkülönített egységes csoportot alkotva. Mögöttük három lovas egy dárdával közösen nyitja meg Krisztus oldalát. A lovak ábrázolása naturalizmusra törekszik, nóha az egyiknek a feje cégérszerűen bárdolatlan. A kép alján sziklák nyomai láthatók. Balra a kereszttől Szent János evangelista tördeli kezét. Közvetlenül a kereszt lábánál jobbról és balról egy-egy fiatal ember nyújtja Krisztus felé az ecetes vízben megmártott szivacsot. Szent János evangelista mögött köpenyes, kardos, szakállas római százados áll s a keresztre mutat. Mögötte lándzsás, zászlós katonák. A tájképi háttér ezen az oldalon — ha ugyan volt — sokkal inkább megrongálódott és elmosódott, mint a másikon. A tizenöt alakos kompozició a csoportok ritmikus elosztása miatt sikerültnek mondható. Maga a jelenet annyira kötött az ikonográfia évszázadok óta kialakult hagyományai által, hogy az ismeretlen festőtől eredeti leleményt nem lehet várni. Feltűnik a típusok pompás, kissé durva jellemzése, az alakok markáns volta, a széles és tömpe orrok alkalmazása. Ez a többi képet is jellemzi és kétségtelenné teszi, hogy valamennyit ugyanaz a kéz festette.

A nyugati ablak melletti falsíkot az Ecce Homo képe tölti ki. A kép erősen rongált. Középütt az Üdvözítő félalakja látható, amint a kereszt előtt áll. A kompozició ikonográfiailag szokásos formában a Megváltó körül bemutatja a kínzószerszámokat és a passzióra vonatkozó szimbólikus személyeket és tárgyakat. A rongált képből elsősorban a kereszt felett jobbról kitekintő Szent Péter feje vehető ki, alatta a vödörrel és a lebegő kézzel, balról alul a zsidókalapos gúnyolódó fiatal férfi feje és a létra, melyen a kiszenvedett Üdvözítőt leemelték a keresztről. Az erős rongálódás miatt nem lehet látni a további szokásos jelvényeket, így a kelyhet ostyával, lándzsát, korbácsot, három kockát és a harminc ezüst pénzt. Szűz Mária alakja sem jelenik meg, mint a szimbólumokon általában szokott. Rómer feltételezi, hogy a térdelő alak Schleynig Gergely lehet, mert a szoba zárókövén az ő címere látható.[123] Az ilyen természetű Ecce Homo ábrázolásokon a donátornak semmi ikonográfiai szerepe nincs s ezért Rómer feltevése elesik.

A déli falon foglal helyet a Rómer által nem említett kép, melynek tárgya Krisztus, mint a világ bírája vagy az Utolsó Itélet. (27. kép.) Krisztus trónon ül, fogai között kétélű, német ízlésű, egyenes pallost tart, olyant, mint aminővel a XIV. és XV. században a magyarok is harcoltak. Alakját mandorla veszi körül. Tőle balra fenn két angyal harsonázik. Az angyalok az erősen rongált freskón már kivehetetlenek. Krisztus lábainál jobbról és balról szentek állanak. Utolsó Itéletnek nevezni a kompoziciót azért nehéz, mert hiányzik az üdvözültek kara s hiányzanak a pokolba taszítottak. A freskó mégis e jelenetre utal, midőn Krisztust, mint bírát mutatja be. A fogai között kardot

[123] Rómer: *Régi falképek Magyarországon*, 117. l.

tartó Krisztus ikonográfiailag ritka, de nem szokatlan ábrázolás. Nálunk még a poprádi templomnak diadalívén fordul elő, egy falképen, amelyet Divald Kornél XIV.—XV. századinak tartott s amely pontosabban 1350 körül készülhetett.[124] Ez a példa is mutatja, hogy ilyféle ábrázolás nálunk is meggyökeresedett. Annak idején, a falképek pusztulása előtt, biztosan több is akadt ebből a fajtából.

Rómer megfeledkezett még arról a hosszú ciklusról, mely az említettek alatt húzódik; legalul foglal helyet és rendkívül rongált. A képsorozat egyes tagokra oszlik, köztük látható, vagy inkább sejthető balról jobbra az utolsó vacsora, majd jóval odébb Judás csókja s végül az Olajfák hegye. A freskó kétharmada teljesen megsemmisült, az említett jelenetek is csak apró töredékekből gyaníthatók.

Valamennyi ismertetett falképről jó színes vízfestmény másolatot őriz a Magyar Műemlék-Bizottság. Gróh István készítette 1904-ben. Maguk a falképek ma is ugyanolyan állapotban vannak, mint a vízfestményen. Lezárt helyiségben lévén, nem romoltak tovább.

Ismeretlen mesterük a XIV. századi magyar festészet egyik érdekes és egyéni képviselője. Műveiből néhány itt kerül először bemutatásra, mert az irodalom velük eddig nem sokat törődött. Mesterüknek a finomságok iránt nincs érzéke. Részben még dekoratív értelemben alakítja a formákat, másrészről azonban az ébredező naturalizmusnak is engedményeket tesz. Tipusai durvák, gyakori a tömpe orr, széles száj, még a női arcok is inkább kemények és jellegzetesek, mint szépek. A ruhák hatalmas redőkben omlanak a földre. A kezek és lábak elnagyoltak és durvák. Maga Krisztus alakja sem ment ettől az élesen jellemző ábrázolástól. Az ismeretlen festő nem tartozott kora jelentékenyebb mesterei közé. Stílusa szerint a német-középeurópai áramlathoz kapcsolódott, melyet a művészettudomány sokáig cseh stílusnak nevezett. Azóta világossá vált, hogy ez a stílus nemcsak Csehországban, hanem Ausztriában, Lengyelországban, Sziléziában és Magyarországon egyaránt virágzott s az emlékek nem vallanak arra, hogy Csehország lett volna a kezdeményező, a stílusalakító. A falfestmények színezése is, a világos harmóniák mellett erős ellentétes színek alkalmazásával erre a kúlturkörre vall. E jellegzetes mester egyéb munkáit ezideig nem sikerült felfedezni. Korukat a templom építése eleve meghatározza, de stílusuk is elárulja, hogy 1420—30 körül készültek.

Sekrestyeajtó.

A freskókon kívül a Szent Mihály templom legszebb, legérdekesebb s azoknál jóval ismertebb műemléke kétségkívül az 1528-as évszámmal ellátott sekrestye ajtó, illetőleg annak kőből faragott kerete. (28. kép.) A 2.23 m. magas és 0.96 m. széles faragvány fínom szemcséjű homokkőből készült. A kapu-keret két félpillérből áll, melynek fejét figurális friz köti össze, felette pedig félkörívű timpanon látható,

[124] Divald Kornél: *Szepesvármegye művészeti emlékei*, II. 15. l.

Grandpierre Edit:
Kolozsvári szent Mihály templom. Budapest 1936.

Története.

A kolozsvári Szent Mihály-templom alapításának körülményeit homály borítja. Annyi bizonyos, hogy a ma is álló szentegyház felépítése előtt, már a XIII. században az okiratok megemlékeznek a város egyik ugyanilyen nevű templomáról.[1] Hogy a mai templom ennek a helyén épült volna, arról nincsenek adataink. Keletkezésére vonatkozó legrégibb okirat egy bűnbocsánati levél, amelyet először Jakab Elek közölt *Kolozsvár történetében*. A kolozsvári Szent Mihály egyház felépítése és feldíszítése érdekében Nunne Péter városi polgár kérésére kiadott érseki és püspöki bűnbocsánati levél ez.[2] Az okiratot a templom sekrestyéjében őrzik, jó állapotban van, csak az alsó részen és a hajtásoknál megszakadozott. A pecsétek hiányoznak róla. Sajnos, a dátuma nem olvasható tisztán. A kezdő U betűben Krisztus képe látható, mellette színes Szent Mihály áll és keresztes lándzsáját a sárkány torkába döfi. A szöveg felett Zudar Imre 1383-as és Maternus püspök 1397-es approbációja olvasható. Jakab Elek az oklevél keletkezésének idejét 1387—1397 közötti évtizedre teszi. Későbbi kutatások más eredményre jutottak. Karácsonyi Jánosnak sikerült pontosan datálnia, egyeztetve az okiratban felsorolt 16 püspök püspökségének idejét, Eubel Konrád: *Hierarchia catholica medii aevi* című forrásmunkája alapján. Szerinte a bűnbocsánati levél kiállítása 1349 január 9. és 28-a között történt.[3] A templom építése ekkor már folyamatban volt, mert az okirat szerint bűnbocsánatot kap mindenki, aki a templom építésére, világítására és felszerelésére adakozik: „... *qui ad fabricam, luminaria et ornamenta dictarum ecclesiae*".[4] Az építés megkezdésének idejét nem sikerült még pontosan meghatározni. Kétségtelen, hogy a városi jogok megszerzése után történt.[5] (1316) Az oklevél megnevezi azokat a városi polgárokat, akik engedélyért Avignonba mentek: Nunne Péter és a felesége, Hunnia. Tehát a templom építése már az Anjouk alatt megkezdődött, valószínüleg a városi polgárok és a búcsúra idejáró erdélyi hívek adakozásából. A közvélemény ezzel szemben hosszú időn át Zsigmond királynak tulajdonította a templom alapítását és felépíttetését. Kaprinay,[6] Kőváry,[7] Ipolyi,[8] Hunfalvy,[9] Rupp[10] és a ko-

[1] Jakab Elek: *Kolozsvár Története.* I. köt. 254. l. l. Oklevéltár, X. 1280.
[2] Jakab, i. m. l. 362. l., Okl. l. LXVI. 1397.
[3] Karácsonyi János: *Mikor és kik kezdték építeni a kolozsvári Sz. Mihály egyházat?* Pásztortűz, 1925. 111. l. XI. évf. 6. sz.
[4] Jakab, i. m. Okl. l. 105. l.
[5] Kelemen Lajos: *Biserica Sf. Mihail din Cluj.* Boabe de Grâu.
[6] Kaprinay: *Hungaria Diplomatica,* pars. l. 28. l.
[7] Kőváry: *Erdély régiségei,* 241. l.
[8] Ipolyi: *Műtörténeti tanulmányok,* l. 55. l.
[9] Hunfalvy: *Magyarország és Erdély képekben,* III. k. 7. l.
[10] Rupp: *Magyarország helyrajzi története,* III. 214. l.

lozsvári magistratus által elkészíttetett *Descriptio Claudiopolis* és *I*
gine Claudiopolis[11] szerzője Zsigmond szerepét illetőleg mind
értenek, legfeljebb az időpontra nézve vannak eltérések közöttük.
rinay szerint az 1392. évi török elleni hadjárat emlékére emelt
Kőváry és Hunfalvy szerint Siklós várából történt szerencsés szá
dulása alkalmával. Bár egyik sem igyekezett véleményét adatok
bizonyítani, alaptalannak még sem lehet minősíteni, mert a váro
gazdasági fellendülése és vele kapcsolatban a fokozottabb templo
építés, különösen a városi plebánia templomok építése, Zsigmond ura
kodásának idejére esik.[12] A templom homlokzatán két példányban sze-
repel Zsigmond római császár címere. A főkapu timpanonjának fel-
irata Zsigmondot említi: „*Anno dni MCCCCXLII. sigismundi clem...*
toris est loc...“[13] Az előbb említett bűnbocsánati levél alapján azon-
ban bizonyos, hogy a templom építését már Zsigmond uralkodása előtt
megkezdték. Az ő ideje alatt valószínűleg kibővítették és befejezték
a templomot. Az építés közel száz évig folyhatott, s ez megmagyarázná
a templom építészeti és díszítésbeli különösségeit.[14] A szentély arány-
lag kicsi és a sokkal nagyobb hajóhoz egy ferde tag által kapcsolódik,
amely nem juttat elég helyet a boltozat-bordázatnak, úgy, hogy az
beletörik a falba. Általában több átépítés, utólagos falazás nyomait
lehet felfedezni. Különösnek tűnik föl az is, hogy miért van a pár-
kányzat kétféle frizzel díszítve, az oldalfalakon halhólyagos motivum-
mal, a főhomlokzaton pedig a gótika érettebb fázisából való három-
karélyos szalaggal. Esetleg megmagyarázná azt is, miért van a főkapu
timpanonján megcsonkított címer.

1372-től kezdve a templomra vonatkozó levéltári adatok megsoka-
sodnak.[15] Sajnos, az építkezés menetéről, befejezéséről és a torony épí-
téséről semmit sem árulnak el. A belső berendezésről már valamivel
több szó esik. Megemlékeznek oltárokról, kápolnákról, szobrokról, ame-
lyeket ma már csak ezeknek a feljegyzéseknek alapján ismerünk, mert
a reformáció alatt elpusztultak. Milyen lehetett a templom ebben az
időben? Van der Rhye Egyed, Ferdinánd osztrák főherceg belga fes-
tője, Kolozsvár városát 1617-ben lefestette és rézbe metszette. Erről a
képről készült metszet a *Theatra praecipuarum totius mundi urbium*
című sorozatos kiadvány hatodik kötetében (1618) jelent meg. Ez Kolozs-
vár legrégibb látképe.[16] (1. kép). A templom tövét eltakarják a környező
épületek, csak hatalmas nyeregfedele és az északnyugati homlokzati
torony látszik. Az utóbbi azóta elpusztult s csak erről a képről isme-
retes. Négyszögletű homlokzati torony volt, négy fiatoronnyal, erkély-
lyel és napórával. Valószínűleg a XV. században épült, mert az az idő

[11] *Descriptio Claudiopolis, De origine Claudiopolis*, (Kolozsvári levéltár.)
[12] Novák J.: *A kolozsvári ötvös céh története*, 8. l.
[13] Eszterházy J.: Archaeológiai Közlemények, Nagyajtai Kovács I. ki-
olvasása szerint.
[14] Kelemen: i. m.
[15] Jakab, i. m. I. 321. l.
[16] Kelemen Lajos: *A Szent Mihály egyház tornyai*, A kolozsvári Szent
Mihály egyház, 28. l.

volt Erdélyben a homlokzati tornyok építésének fénykora. A templomtest építése már a század fordulójakor meglehetősen előrehaladt, mert az 1400 dec. 10-én kibocsátott bulla bűnbocsánatot nyujt azoknak, akik fenntartására adakoznak: „... *et ad conservationem huius modi manus porrexerint adiutrices*".[17] Tehát ekkor már nagyrészt készen kellett állania. Ezt bizonyítják a szaporodó adománylevelek, a káplán- és misetartást szabályozó rendeletek, a plébánosok javadalmairól és kedvezményeiről szóló okiratok.[18] A mi szempontunkból az adománylevelek a legfontosabbak. Ezek rendszerint valamely oltár javára történtek. Igy ismerjük meg a Szent Katalin oltárt, amelyet a timárcéh

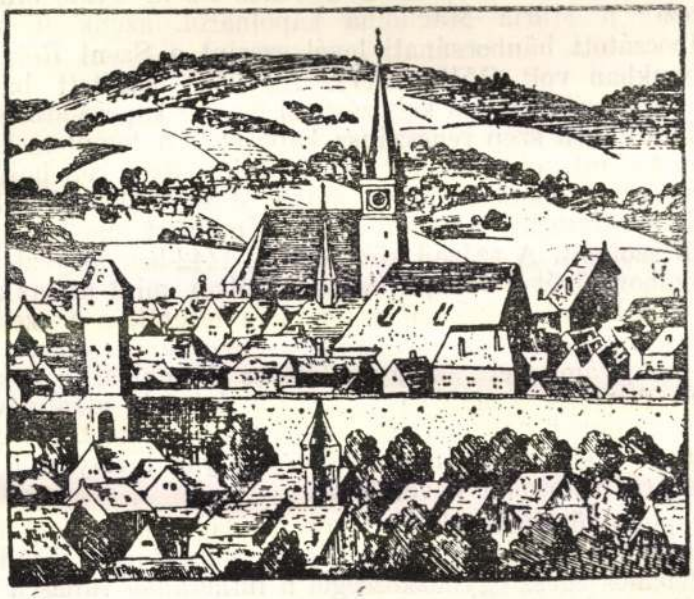

1. kép. A templom 1617-ben. Részlet Van der Rhye E. képéről.

alapított és a fraternitas exulum birtokában volt. 1408 február 10-én István erdélyi püspök elfogadja és megerősíti kolozsvári Bülkissen Jakab mester, Mün Miklós és Baumann János fia Keresztély alapítványát: egy szőlőt, két mészárszéket és évenként négy arany forintot a Szent Katalin társulat oltára javára.[19] 1448 dec. 16-án a timárok 60 öles telket kapnak a várostól, hogy itt halastavat ássanak s annak jövedelméből az általuk alapított Szent Katalin oltár-társulat istentiszteletének díszét emeljék.[20] 1492-ben Anna asszony, Jakab ötvösmester

[17] *Monumenta Vaticana*, IV. 290. l. CCCXIX. Jakab, i. m. Okl. LXIX.
[18] Jakab: *Oklevéltár*, l. XC, CIL CXII, CXXV, CXXXX, CXXXI, CCXX, CCXXX.
[19] Beke Antal: *A kolozsmonostori konvent levéltára*, 37. l. Jakab; *Oklevéltár* LXXXV.
[20] Jakab, okl. l. CVII.

felesége, házat, szőlőt, bekötött misekönyvet adományoz Szent Katalin oltárára.[21] Szent Mihály oltára a mészároscéh birtokában volt. Aki a céh kebelén belül szabálytalanságot követett el, köteles volt az oltárt gyertyával ellátni.[22] (1422 május 26-i felhatalmazás.) A kolozsvári szabócéh alapszabályai[23] 1475 nov. 11-én említik a Mindszentek oltárát, amely a céh birtokában volt. 1510-ben Szabó Lőrinc és felesége, Zan Veronika, egy mészárszéket ajándékozott ugyanennek a javára.[24] Egy másik végrendelet alapján ismerjük a Corpus Christi oltárt és Szent János oltárt (1459 ápr. 29).[25] Két kápolnáról is tudomásunk van. Egy 1414-ből keltezett végrendelet,[26] a már említett Mindszentek oltárán, Szent Katalin oltárán és a Jézus Szent Teste oltárán kívül megemlékezik a Mária Magdolna kápolnáról, azonkívül a kádárcéh részére kibocsátott bűnbocsánati levél szerint a Szent Rókus kápolna az ő birtokukban volt (1513—1517). Az előbb említett bűnbocsánati levéllel s egy másik korábbi keltezésűvel hozzák kapcsolatba a sekrestye 1528-ból datált igen szép reneszánsz kapuját.[27] A templom külső díszítéséről sem tudunk sokkal többet. Az 1401 jún. 3-án kelt bulla[28] szerint felállítottak egy kődomborművet, amely Jézust ábrázolja az olajfák hegyén. Ez a faragvány a templom oldalán nyert elhelyezést s búcsújáró helyül szolgált. A század közepe felé, 1442-ben helyezték el Szent Mihály domborművét a főkapu timpanonjában, mint ezt az alatta lévő feliraton olvashatjuk. 1489-ben a templom leégett, s a szentélyt újra kellett boltozni. A kolozsvári *Erdélyi Múzeum Egylet* őriz ebből az időből két gyámkövet: az egyik 1489-es dátummal, a másik Agnus Deivel van díszítve és a XVIII. századi átépítés alkalmával váltották ki az épületből. Okmány is bizonyítja a leégést.[29] Valószínüleg gyujtogatásból keletkezett, mert utóbb Mátyás király a gyujtogatók kinyomozására biztosokat nevezett ki.

A templom történetének első korszakából tehát, mely a felépítésétől a reformációig tart, nem sokat lehetett megtudni. 1545-ben Heltai Gáspár plébános egész egyházközségét a lutheránus vallásra téríti át.[30] A vallásváltoztatásnak az egész külső és belső liturgiai berendezés áldozatul esett. Petrovics Péter kormányzótanácsos „tételé ki a' piaci Szentegyházból az oltárokat, szentek képeit és egyebeket".[31] A Szent Mihály szobron és a sekrestyekapun kívül semmi sem maradt meg. A mult század közepe táján Römer Flóris régi freskókat fedezett fel[32]

[21] Okl. l. XCV.
[22] Beke, i. m. 60. l. Jakab, Okl. l. CLXXXV.
[23] Jakab, u. o. CLV.
[24] U. o. CXCVII.
[25] U. o. CXX.
[26] U. o. LXXXIX. Beke, i. m. 41. l. 93. p.
[27] Jakab, i. m. CCXXVIII. (1524—27.) CCIV. (1513—17.).
[28] *Monumenta Vaticana*, IV. 334. CCCCIV.
[29] Jakab, Okl. l. CLXXIX.
[30] Székely Sándor: *Az unitárius vallás története*, 49. l.
[31] U. o. 110. l.
[32] Römer Flóris: *Régi falképek Magyarországon*, 114—117. l.

az orgonakarzat mellett lévő földszinti szobában. Ezek a templom történetének első korszakából valók. Ma az egész templom fehérre van meszelve s nem lehetelen, hogy a mészréteg még sok más falfestményt is takar.

1545-től kezdve 172 éven át a protestánsok kezén maradt az egyház, kivéve 1603 és 1605 között azt a két éves megszakítást, amikor Básta rendelete a jezsuiták birtokába helyezte.[33] Kolozsvár lakossága rövid ideig tartott ki a lutheránus vallás mellett. 1558-ban az egész egyházközség a kálvinizmusra tér át, majd 1566 körül az unitárius vallásra.[34] Amint az egykorú krónika írja: Dávid Ferenc a „torda utza szegletén egy kerek kövön prédikációt tarta a nép előtt, mely a kedvelt szónokot a vállain vivé be a piaczi nagy szentegyház teremibe, amely addig a lutheránusoké vala, és egész Kolozsvár az unitária vallásra mene által".[35] A független fejedelemség idejében a város politikai fontossága megnövekedik. 1551-ben Izabella a Szent Mihály egyházban mond le a koronáról.[36] Itt ravatalozzák fel Bocskai István holttestét.[37] Itt választják fejedelemmé Báthori Gábort[38] és itt teszi le a hűségesküt Bethlen Gábor.[39] A berendezésre és a díszítésre vonatkozó adatok a templomnak ebből a korszakából is nagyon ritkák. 1560-ban árúboltokkal építik körül, hogy az egyház jövedelmét emeljék.[40] 1564-ben a plébános kivéteti a templom falából a keresztelő medencét.[41] A következő évben eltávolítják a kis orgonát, a helyét bemeszelik és a „fekete zárdából" a templomi padokat a nagytemplomba vitetik.[42] Bethlen Gábor alatt a város a lakosság könnyebbségére napórát készíttetett.[43] Mellé helyezték a falra a fejedelem díszesen festett címerét. E 150 év alatt igen gyakoriak a templomot sujtó elemi csapások, gyujtogatás és villám által okozott tűzvészek. 1630 június 10-én a villám becsapott harangozás közben a toronyba, két harangozót megölt és egyet megsebesített.[44] Két év mulva két villámcsapásról is megemlékeznek a krónikások. Az első alkalommal a tüzet sikerült hamar eloltani. Ez a feljegyzés azért is érdekes, mert a krónikás, Segesvári Bálint, a nagyobbik tornyot említi és ezzel megerősíti Eszterházy Jánosnak azt a véleményét,[45] hogy a homlokzat eredetileg két toronnyal épült fel, bár a Van der Rhye-féle képen csak az egyik látszik. Szeptember 18-án megismétlődik a katasztrófa, sokkal súlyosabb kimene-

[33] Mikó: *Erdélyi történeti adatok*, l. k. 91. l., Székely, i. m. 123. l., Jakab, i. m. 2. k. 419. l.
[34] Székely, i. m. 62. l., Jakab, i. m. 2. k. 172. l.
[35] Székely, i. m. 62. l.
[36] Jakab, i. m. 2. k. 46. l.
[37] Mikó, i. m. IV. 169. l. *Segesvári Bálint krónikája.*
[38] Hunfalvy, 3. k. 19. l.
[39] Jakab, i. m., 2. k. 511. l.
[40] Jakab, i. m., 2. k. 182. l.
[41] U. o. 185. l.
[42] U. o.
[43] U. o. 577. l.
[44] Mikó, i. m. IV. k. 197. l.
[45] Eszterházy, i. m.

tellel: „megüté az mennykő az torony falát s torony tetejét, az hun meg is gyula és annyira elége, hogy meg nem olthaták, hanem az nagy gomb is ledölt az földre és mindjárt ketté válék, mely gombnak megmérvén felét, harmadfél köböl búza fért belé".[46] Még azon az őszön felépítették a torony tetejét és a gombot visszahelyezték. 1655 április 5-éről tűzvészt jegyeznek fel az irott források: „szombat nap Kolozsvár megége tornyával, szentegyházával egyetemben".[47] Az 1676. erdélyi kalendárium szerint mordályégetők okozták a gyakori tűzvészt. Az unitárius eklézsia nagy áldozatok árán újból felépítette a templomot és a tornyot, de harangokat csak később tudnak öntetni, „mert egy rossz akaratú harangöntő minden anyagot elrontott, úgy, hogy érette a csonka toronyba záratott".[48] Az 1689-es tűzvész, melyet állítólag egy rutén parasztasszony okozott, a templomban kárt nem tett, legalább is a krónikák nem említik.[49] 1697-ben újabb tűzvész pusztított, már a negyedik ebben a században és a templom megint áldozatul esett.[50] A tökéletesen kimerült és leszegényedett unitárius eklézsia nem volt képes saját erejéből felépíttetni. Kolozsvári Dimény Pál, az unitárius főiskola igazgatója, gyüjtést indított Belgiumban és Hollandiában a hitsorsosoknál és 1698 augusztus elsején 17.204 forinttal tért vissza. Ebből azután felépítették az egyházat, meg az iskolát is.[51]

A következő század elején, 1716-ban, visszakerül a katolikusok kezére az egyház. Gróf Steinville István tartományi hadvezér katonasággal foglalja el az unitáriusoktól.[52] Ebben az időben pótolják újabb tárgyakkal a régi liturgiai felszerelést. A mai berendezés legnagyobb része a XVIII. század első feléből való. A kolozsvári magistratus által 1734-ben készíttetett *Descriptio Claudiopolis* csak nagyon sematikusan emlékezik meg a plébánia templomról, főleg a külsejéről. Források hiányában a barokk berendezésre vonatkozó adatok egészen a legutóbbi időkig ismeretlenek voltak. A mult év telén (1934) fedezte fel Biró József a sekrestye egyik évtizedek óta bezárt fiókjában a templom XVIII. századi domus historiáját: *Rationes Ecclesiae Claudiopolitanae de Anno 1739* és *Diarium Parochialis Ecclesiae*. Ezeknek az adatait kiegészítve a város számadáskönyveiben, idegenösszeírásaiban és a plébánia anyakönyveiben található adatokkal, közölte *A kolozsvári Szent Mihály templom barokk emlékei* című munkájában. Ez a gondos és értékes forrásmunka megismertet ebben az időben itt dolgozó művészek és munkások, valamint a donátorok nevével, megvilágítja a plébánosok szerepét a templom feldíszítésében. Éppen ezért csak a legfontosabb, tárgyammal összefüggő adatokat fogom belőle említeni. Az egyház igazi feldíszítésének kora Biró János plébánosságára esik

[46] Mikó i. m. IV., 207. l. Segesvári krónikája.
[47] Mikó, i. m. I. 160. l., Jakab, i. m. 2. k. 701. l.
[48] Jakab, i. m. 2. k. 703. l.
[49] U. o. 792. l.
[50] U. o.
[51] Gál Kelemen: *A kolozsvári unitárius kollégium története*, (Kolozsvár, 1935.) I. köt. 168. l.
[52] U. o. I. köt. 186—187. l. Kőváry: *Erdély története*, IV., 91. l.

(1739—1761).[53] A templomnak ez a korszaka elválaszthatatlanul az ő nevéhez fűződik. Ő írta az egész *Rationest*.[54] Felépítteti az 1697-es tűz által elpusztított tornyot,[55] a kor ízlésének megfelelően hagyma-alakú barokk fedéllel. (2. kép). Építőmestere, Hammer Konrád, 1744-ben készült el művével, ekkor állítván fel a keresztet a tetejére. Egykorú kép maradt róla: Szakáll János rézmetszete, a kolozsvári asztalosok 1759-i céhlevelének szegélydíszítésén. Biró az 1738—42-i pestisjárvány után a főbejárat elé fogadalmi kapuzatot emeltetett.[56] A jezsuita atyák missziójának tiszteletére rendezett ünnepségre (1753) megújíttatta a torony oldalán ebben az időben elhelyezett Szent Kristóf képet és Szent Kereszt csoportozatot állíttatott fel ugyanott.[57] Biró János csináltatta a szószéket és a barokk oltárokat,[58] amelyek közül a Szent Katalin, a Szent Kereszt oltár és a Három Királyok oltára ma is fennáll, a Szent Háromság és Nepomuki Szent János oltárának részletei pedig az Erdélyi Múzeumban találhatók. Biró János a nagyobb munkálatokon kívül kipadlóztatja a dómot, keresztelő kútat, szenteltvíztartót csináltat. Festményeket és ötvösmunkákat rendel.[59] Utódainál már sokkal kevesebb a megemlítésre méltó beruházás vagy újítás. Lukáts János plébános lehordatja a földrengéstől megrongált tornyot.[60] (3. kép). Benkő Mihály zsindelyezteti a templomot. Az ő nevéhez fűződik a Bánffy-család fekete márvány síremlékének elhelyezése is. Pál Péter plébánossága alatt épült a Kemény-család kriptája.[61] A XVIII. század műemlékeivel szerencsésebb helyzetben vagyunk, mint az előbb tárgyaltakkal. Legnagyobb részük megmaradt, kevés veszett el belőlük, vagy változtatott helyet. Meg lehet említeni a XVIII. századi változtatásokkal kapcsolatban a kolozsmonostori konvent levéltárának az orgonakarzat mellett lévő felső szobába való elhelyezését.[62]

2. kép. A templom 1759-ben. Részlet Szakáll J. rézmetszetéről.

3. kép. A templom 1800 körül. Céhlevél szegélydíszéről.

A XIX. században általánosabbá válik a műemlékek iránti érdeklődés és vele kapcsolatban városszépítési tervek öltenek testet. Az új eszmék Kolozsvárra is eljutottak. Ennek köszönheti a Szent Mihály templom a neogótikus új tornyát s azt is, hogy környezetét megtisztították az oda nem illő épületektől, valamint azt, hogy a toronyszobá-

[53] Biró József: *A kolozsvári Szent Mihály templom barokk emlékei*, 40. l.
[54] U. o.
[55] U. o. 41—43. l.
[56] U. o. 43—45. l.
[57] U. o. 45—47. l.
[58] U. o. 45—62. l.
[59] U. o. 62—64. l.
[60] U. o. 63. l.

ban lévő régi falfestményeket kiszabadították a mészburkolat alól. A neogótikus tornyot 1837 március 19-én kezdték építeni.[63] Kőfalának emelését 1858 szeptember 18-án végezték be és 1859-ben be is fedték. Építésében Kedves István apátplébánosé a legnagyobb érdem. A régi falfestményeket dr. Römer Flóris fedezte fel 1866-ban, majd két év mulva ugyancsak ő ki is szabadította a vakolat alól azokat.[64—65] Amint már említettük, a XVI. században boltokkal és egyéb épületekkel vették körül a templomot, hogy velük az egyház jövedelmét emeljék. Ezek a mult század nyolcvanas évéig fennállottak. (4. kép). Legnagyobb részük az egyház birtokában volt, így az elemi leányiskola és a sekrestyések lakásai. A várta és a vámház a város birtokához tartozott, két ház pedig a mészárosoké volt. A főteret elcsúfították, a templomot pedig elfedték. Schütz János ny. rendőrfelügyelő kezdeményezésére terjedt el az a gondolat, hogy a templomot megszabadítsák ezektől az épületektől.[66] A templom körüli épületek lebontására társaság alakult 1859-ben. Azonban előbb kártalanítani kellett a régi birtokosokat. Eleinte a város vállalta a kártalanítást, de az egyház nem fogadta el a feltételeket.[67] Gyüjtést rendeztek. A befolyt összeg nem volt elegendő, házba fektették s így kamatoztatták. Újabb és újabb szerződéseket kötöttek a várossal és az egyházzal.[68] Ezzel telt el közel harminc esztendő, közben meghalt Schütz, a társaság lelke. Az erdélyi katolikus egyház kijelentette, hogy nem várhat tovább, át szándékozik építtetni a rossz karban lévő épületeket, pályázatot hirdet a kor ízlésének megfelelően neogótikus művekre, amelyeket a templom négy sarkán helyeztek volna el.[69] A társaság pénzét pedig lefoglalták volna az oldalakon szabadon maradt területek kártalanítására. A helyzet nagyon reménytelennek látszott, már meg is kezdték a bontást. Ami ezután történt, csodával határos. A templom kiszabadult és évszázadok óta először mutatkozott szépsége a maga teljességében. A sajtó és a közvélemény felzúdult és tiltakozott, követelte, hogy ezután így maradjon. Bartha Mik-

4. kép. A templom a XIX. század harmadik negyedében. Veress Ferenc fényképe után.

[61] Biró J. i. m. 63. l. Beke i. m. 151. l.
[62] Beke i. m. 6. l.
[63] Kelemen: *A Szent Mihály templom tornyai*, 36. l.
[64] Römer: *Régi falképek, 114. l.*
[65] Kőváry László: *A templom körüli épületek lebontása*, 5. l.
[66] U. o. 7. l.
[67] Kőváry, i. m. 18. l.
[68] U. o. 19. l.
[69] U. o. 19—56. l. A Műemlékek Bizottsága aktái: Kolozsvár, 1878. 26. sz, 61. sz. 36. sz.

lós „Nyilt szó" címen támadást intézett a katolikus státus ellen. Az ő szava döntötte el a vitát[70] (1886). Ma a templom szabadon emelkedik Kolozsvár főterén és semmi sincs környezetében, ami esztétikai hatását csökkentené. (5. kép). Park és alacsony gótizáló vasrács veszi körül a hajdani árúboltok helyén. Déli oldala mellett emelkedik Mátyás király hatalmas lovas-szobra s megjelenésének még ünnepélyesebb külsőt ad.

Építészeti leírása.

Külső képe.

A Szent Mihály egyház a középkorban általánosan követett építészeti szabály szerint kelet-nyugati irányban helyezkedik el. Magyarországi, különösen erdélyi viszonylatban szokatlanul nagy méretű. Szűkebb hazájában csak a brassói Fekete-templom és a gyulafehérvári koronázási templom nagyobb nála. Hajója 50 méter, szentélye 20 méter hosszú, nyugati homlokzatának szélessége 24 méter, fala 22 méter, tornya 80 méter magas.[71] Faragott mészkő kváderekből épült. Hatalmas nagy nyeregfedél borítja, a szentély felett huszártoronnyal. A különálló torony az északi oldalán foglal helyet. Itt is a középkori templomok főhomlokzata, a nyugati a leggazdagabban kidolgozott. A támpillérek itt a legdíszesebbek, bár a templom építészeti szabálytalanságai is itt jutnak leginkább érvényre. A főkapu asszimetrikusan helyezkedik el, nem fekszik az épület tengelyében, hanem észak felé eltolódott. Magát a templomot legjobban dél felől látni, ahonnan egész nagyságában áttekinthető s feltűnik az aránytalanság a nagyraméretezett hajó és a hozzá képest kis szentély között. Kelet felől a szentély támpillérekkel gazdagon tagolt tömege igen festőien hat. Itt a templomfal kissé észak felé dűl, valószínűleg a hatalmas torony által a talajra gyakorolt nyomás következtében. Északi nézete a legkevésbbé szerencsés, a nagyraméretezett torony nehézkes benyomást kelt. Azonkívül XIX. századi iskolás gótikájával, amint hidegen ismétli a templom támpilléreinek és a homlokzatfriznek motivumát, lélektelenül hat a régi

5. kép. A templom mai képe.
Tóth István rajza.

[70] U. o. 56. l.
[71] Kelemen Lajos: *Biserica Sf. Mihail din Cluj.*, 1931. l. Boabă de Grâu.

templom mellett. Részletes vizsgálatánál szembetűnő az épület sok építészeti szabálytalansága, furcsasága, amely kétségkívül megerősíti a templom építésének az okmányok által is feltételezett hosszú idejét.

A nyugati homlokzatot (6. kép) négy pillérláb három részre osztja. A bal mezőben egy ablak foglal helyet, háromkarélyos mérműves ráccsal díszítve. Az ablak, a falak szélességéhez képest, nagyon keskeny. Összes többi ablakai szintén keskenyek, ami jellemző a magyarországi gótikára, szemben a nyugati, különösen a francia gótika széles ablakokkal gazdagon tagolt katedrálisaival. A középső mezőben látjuk a főkaput egy, az előbbinél szélesebb ablak alatt. A főkapu, mint már említettük, nincs az épület tengelyében, hanem észak felé eltolódott. A timpanon csúcsa az ablak közepe helyett annak északi sarkára esik. Ez a különös asszimetria különböző feltevésekre adott alkalmat. Eszterházy János, a templom első szakismertetője, szerint azért helyezték el kissé oldalt, hogy a zenekari lépcsőnek hely jusson. Ebben a véleményben osztozik Kelemen Lajos is.[72] Érdekes Sándor Imre véleménye,[73] mely azt tételezi fel, hogy a kapu ma nem eredeti helyén áll, hanem valamilyen átépítés következtében áthelyezték s ugyanakkor megcsonkították. Mai képes mezeje egy ívtagozattal törpébb, mint eredetileg s azonfelül ferde tengelyű. Ez mindenesetre némi magyarázatot nyújt arra, miért van a timpanonba elhelyezett német-római császári címer megcsonkítva s miért kellett Szent Mihály szobrát beleszorítani a szűk kapuzatba. A templom homlokzati részének a díszítése is különbözik az oldalfalakétól. Igy fel lehet tételezni, hogy ezt a részt kibővítették. A főkapu kettős tagozódású (9. kép), befelé szűkülő béllettel, amelyet többszörösen hajlított szamárhátú csúcsív vesz körül. Kétoldalt a két ajtópilléren díszes fiálék s ugyancsak fiálék kapcsolódnak minden egyes ívzáródáshoz. A legszélső szegélyen levéldísz látható, s az egészet mérműves liliom koronázza meg. A bélletek baldachinjain szobrok nincsenek, s adat sincs, hogy valaha is lettek volna, bár fel lehet tételezni, hogy a reformáció és a protestáns birtoklás alatt s a gyakori tűzvészek a templom műemlékeinek nagy részét tönkretették s köztük esetleg ezeket a szobrokat is. A jobb- és baloldali legbelső baldachin felett sas és bagoly. Az utóbbi a legritkábban ábrázolt állatokhoz tartozik a középkorban s ikonográfiai jelentősége ismeretlen. A sas a feltámadást jelképezi, jelenléte tehát nagyon indokolt az egyház főkapuján.[74] A timpanonban az egyház védőszentjének, Szent Mihálynak, egykorú, gótikus, kissé merev domborműve díszlik. Vagy a szobor van nagyraméretezve az ívmezőhöz képest, vagy ezt szűkítették meg utólag, de az angyal szárnyai éppen, hogy elférnek, dárdájának hegye pedig le is tört. A szo-

[72] Eszterházy János: *A kolozsvári Szent Mihály egyház története és építészeti leírása.* Archaeológiai Közlemények, 1863. III. k. Kelemen Lajos: *La biserica Sf. Mihail din Cluj.* Boabă de Grâu.

[73] Sándor Imre: *A kolozsvári Szent Mihály egyház művészeti emlékei.* 37. l. A kolozsvári Szent Mihály egyház-Emlékfüzet.

[74] Émile Mâle: *L'art réligieux du moyen-âge.*, 58. l.

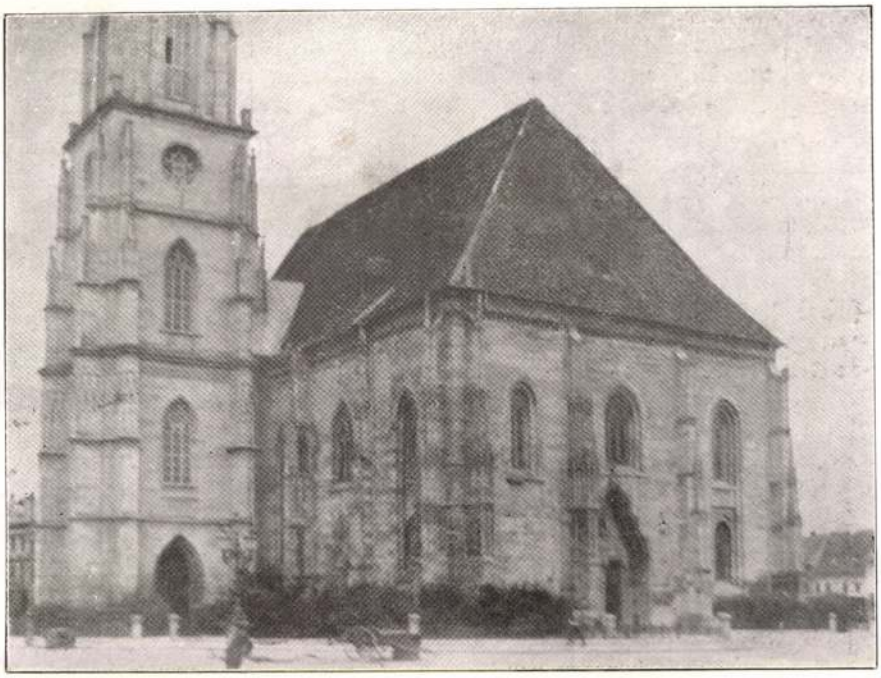

6. kép. A templom nyugati homlokzata.

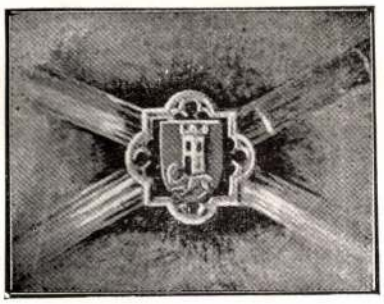

7. kép. Címeres zárókő az orgonakarzat szobájából.

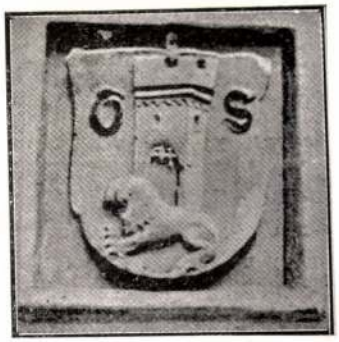

8. kép. Schleynig Gergely címere 1450—1481-ből, a plébániaházból.

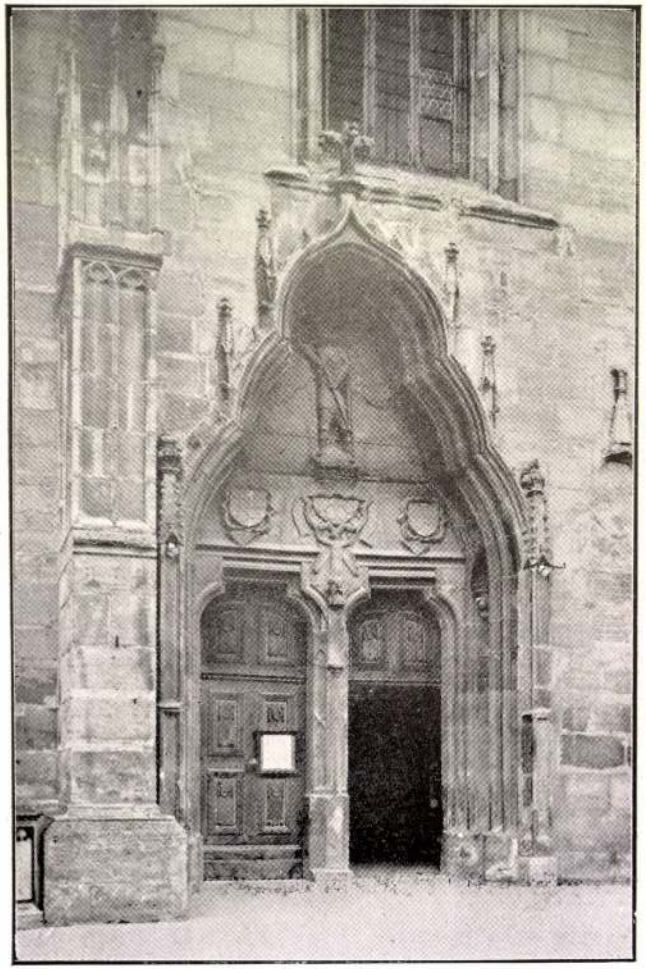

9. kép. A templom főkapuja.

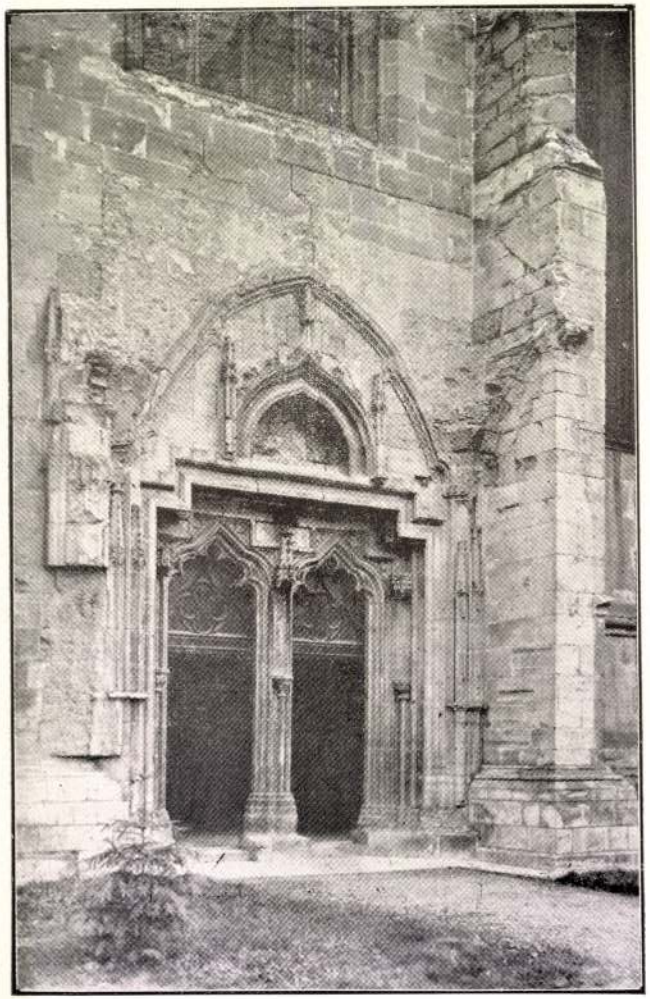

10. kép. A templom déli kapuja.

bor konvencionális és hideg. Talapzata alatt Zsigmond római császár megcsonkított címere látható, amelyet liliomos koronán álló angyal tart. A címer felső részét levágták. A császári sasnak farka, két karma és szárnyának vége maradt meg. Mondatszalag veszi körül a következő felirattal: *„Anno dni MCCCCXLII. sigismundi clem . . . . . toris est loc . . .“* [75] Az arkangyal szobor elhelyezésének idejét a főkapu jobboldalán lévő felirat jelzi: *„Anno d(omi)ni MCCCCXLIIIJ posita e(st) h(aec) ymago huic alm(a)e ec(c)le(s)i(a)e s(an)c(t)i Michaelis archangeli.“* [75] Még két címer foglal helyet az ívmezőben, mindkettő négyes karélyba foglalva s háromszögű kőlappal megtámasztva. Jobb oldalt Magyarország címere: jobb mezőben apostoli kettős kereszt, bal mezőben hétszer vágott pólya. Az országcímernek ez a rendezése meglehetősen szokatlan.[76] A vágásos pajzsmező régibb és tekintélyesebb és mindig a főhelyet foglalja el a kettős kereszttel szemben. A szobor baloldalán négyfelé osztott pajzs foglal helyet. A felső jobb mezőben látható kétfarkú oroszlán Csehországot képviseli. A felső bal mezőben a Magyarországot jelképező négy folyamot látjuk. A jobb alsómezőben a kiterjesztett szárnyú morva sas és a bal alsómezőben az osztrák folyam található. Ezt a négyes címert Eszterházy V. Lászlónak tulajdonítja, mert a hajdani úgynevezett közép-utcai várkapun 1449-es évszámmal hasonló volt alkalmazva.[77]

A főkaputól délre, a fiálé alatt letöredezett szobornak nyomai láthatók. Alatta két részre osztott felirat található. Az egyiket, amelyik a Szent Mihály szobrára vonatkozik, már említettük. A felette lévőt Eszterházy a következőképpen olvasta ki: *audi. israel. precepta. domini. et ea. . . . . quasi. in. libr. scribe. et. dabo. tibi. terra . . . . . conserva igitur favorem meum et ero inimicus inimicis tuis etc . . . .* [78] Letavay a Tudományos Gyüjtemény 1818. évfolyamában említi a szobrot: „Piaczi templomnak kőfalán, a déli kapu mellett, Emberi kép, amely X parancsolatokat tart kezében.“ [79] Sőt, már a megelőző században Kaprinay ír a szoborról: „Főkaputól délre emberi alak négyszögletü alapon, a tízparancsolatokat tartja mindkét kezében.“[80] Valószínűleg Mózes szobra állott itt, erre mutat a tíz parancsolat és a felirat értelme is. A szobor azóta elpusztult.

A homlokzat jobb mezejében két ablak áll egymás felett, négykarélyos mérműves ráccsal. Az egész homlokzati részt fent a párkány alatt háromkarélyos friz veszi körül. A támpillérek öt lépcsőben emelkednek, az egyes tagok bordázattal párhuzamos síkokra vannak tagolva s mérműves stilizált levelekkel keretezve. A harmadik láb fölé piramis emelkedett, a legfelsőn szintén, de ez egyiken sem maradt meg; letöredezett, úgy, hogy ma egészen símán a tető előtt befejeződik. Ezek, a támpillérek tetején a párkányzat felé emelkedő virágok-

[75] Eszterházy, i. m. Nagyajtai Kovács István kiolvasása szerint.
[76] Sándor, i. m. 35 l.
[77] Sándor, i. m. 41. l.
[78] Eszterházy, i. m.
[79] Tudományos Gyűjtemény, 1818. 138. l.
[80] Kaprinay: *Hungaria diplomatica.*

kal és levelekkel díszített piramisok a gótika egész területén előfordulnak. A rheimsi, amiensi, beauvaisi, párizsi stb. nagy francia katedrálisokon mindenütt feltalálhatók. Azonkívül Angliában, Olasz-, Spanyol- és Németországban is előfordulnak.[81] Az erdélyi templomok közül többek közt a brassói Fekete-templom[82] és a szászsebesi ev. plébánia-templom[83] támpilléreinek van hasonló végződése. A Szent-Mihály templom egyik mult századbeli fényképén még látszik töredékeiben. Sajnos, a mészkő egyik legkönnyebben porló és törő anyag, amely nehezen áll ellen esőnek, szélnek, hónak. Igy igen gyakoriak a letöredezett részek a templomépületen.

A déli oldal díszítése különbözik a homlokzatétól (11. kép). A párkányzatfriz a második támpillértől kezdve megváltozik, a háromkarélyosat régebbi keletű és sokkal művészieseb halhólyagos váltja fel. A támpillérek is egyszerűbbek. Szám szerint hat pillér öt mezőre osztja a hajó oldalfalát. Az első mezőben két nagyon keskeny vízszintesen osztott ablak van bevágva. E között és a következő között a támpillér mellett kis toronyszerű építmény áll a csigalépcső számára, különböző nagyságú, formájú és elhelyezésű ablakokkal. Mellette, a homlokzattól számított második támpillér tetején, baldachin alatt találjuk a templom egyetlen szoboremlékét, amely a Szent Mihály szobron kívül reánk maradt (15. kép). A timpanon gótikus szobránál ez kétségkívül későbbi keletű. Reneszánsz virággirlandos talapzaton áll, liliomos korona alatt. Ma már töredezett szobor, jobb karja, feje és a ruhája elmállott. Balkezében combjához szorítva széles karimájú kalapot tartott, amely még látható. A test arányai helyesek, anatómiai tudásra vallanak. Statikája biztos. Jobb lábával kissé előre lép s ez által az egész test előre húzódik. Kétségkívül nem gótikus szobor, hanem már a reneszánsz korszakból való, bár a XVI. század elejénél későbbi nem lehet, mert, amint már említettük, 1545-ben a templom a vallásújítók kezére jutott s a protestáns „ne emelj faragott képet" elvvel ellenkezett volna, hogy a templomot szobrokkal díszítsék. Fel lehet tételezni, hogy valamelyik, az építéshez adakozó főúr vagy király ábrázolásával találkozunk itt. Sajnos, a szobor elhelyezése minden közelebbi vizsgálatot kizár. Az utóbbi században nagy változáson mehetett keresztül. Eszterházy még így írja le a mult század hatvanas éveiben: „hosszú hajú szakállas alak, jobb vállán köpeny, fején liliomos korona, jobb lábát előre nyujtja, karjai letörve".[84] Azóta, amint látjuk, feje és köpenye is letört. A szászsebesi templom kórusán hasonlóan elhelyezett szobrokat láthatunk.

A második mezőben kilenc méter magas, hármas osztatu, halhólyagos, mérműves ráccsal díszített ablak látható, amely a déli hajó másik két hasonló méretű ablakával (a harmadik és az ötödik mezőben) fel-

[81] Dehio—Zezold: *Die kirchliche Baukunst des Abendlandes.* V. Lief. 384, 385—7. VI., L. 397, 399, 400-I, 415, 517, 422, 431, 432, 438—9, 441, VII, L. 462, 464, 466—8, 474, 486—7., VIII. L. 524—5, 531, 548, 554—5.
[82] V. Roth: *Die ev. Kirche in Mühlbach,* 33. l.
[83] Kühlbrandt: *Die ev. Stadtpfarrkirche in Kronstadt,* 16. l.
[84] Eszterházy, i. m.

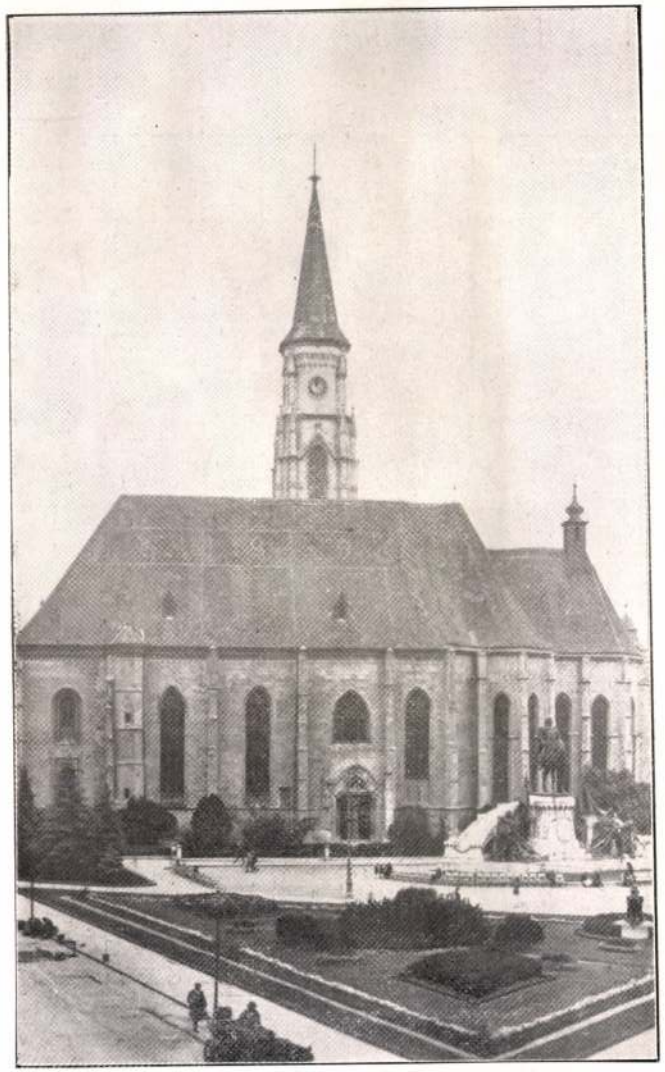

11. kép. A templom déli oldala.

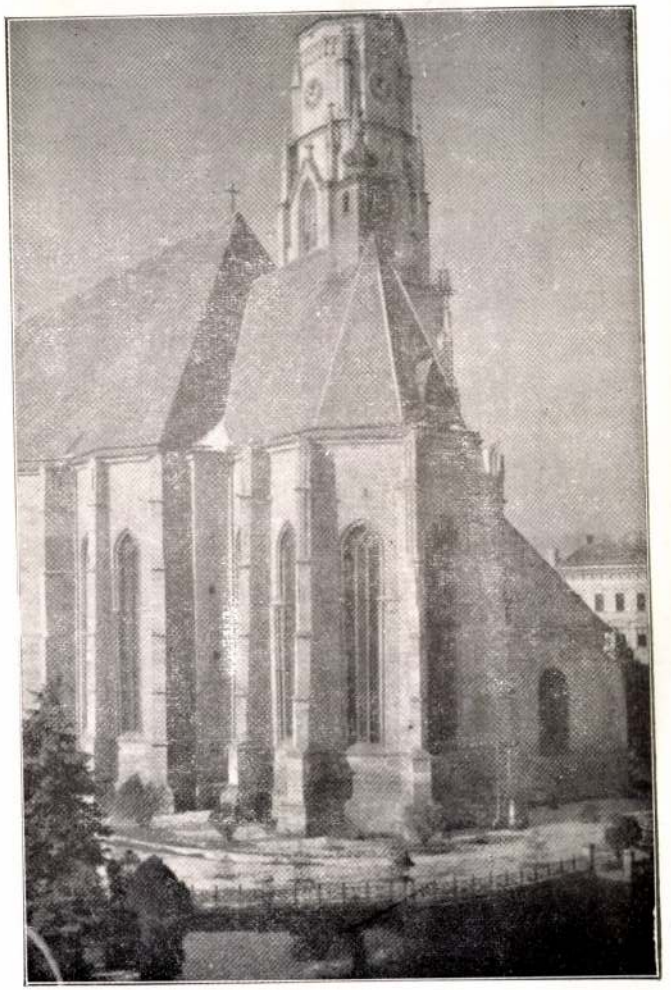

12. kép. A templom szentélye kívülről.

13. kép A templom északi oldala.

fogásában és kidolgozásában tökéletesen megegyezik. Alatta kis csúcsíves kapu áll, belülről befalazva. A déli főbejáró a negyedik mezőben foglal helyet. Ez is, mint a főkapu, asszimmetrikusan van elhelyezve, ez esetben kelet felé eltolódva. Semmi magyarázata nincs, hogy miért. A kapu kettős bejáratú, befelé szűkülő béllettel (10. kép). A bejáratok háromkarélyos mérműwel vannak körülfogva. Két oldalt és a középoszlopon virágos szobortalapzatok ugranak ki a baldachin alatt. Szobrok itt sem maradtak. Az ajtókeret szögletes fiálékkal van díszítve, meglehetősen megrongált állapotban. A felső keret felett szamárhát-ívű fülke látható, kétoldalt és a csúcsán egy-egy fiáléval, a szegélyén levéldíszítéssel. Építészeti szempontból megokolatlan, semmi struktív szerepe nincs. Talán szobor számára készült. A XVII. században átépítették a kaput. A díszítő munkát bizonyos Perpeti János kőfaragó mester végezte, valószínűleg valamelyes régebbi minta méretei és motivumai szerint.[85] Az ajtó környéke nagyon megrongált állapotban van. Sok letöredezett pillér, párkány és más, most már nehezen felismerhető díszítési elem veszi körül. A legutóbbi időkben eltávolított keresztelő kápolna lebontásának lehet az áldozata.[86] Az ajtótól nyugat felé eső mezőben négy szobormű illeszkedik a templom falához.

A szentély díszítése talán még a déli oldalénál is egyszerűbb (12. kép). A támpillérek tagozása ugyanolyan. Párkányfriz nincs. Az északi oldalon elhelyezkedő sekrestyénél már érdekes díszítő kísérleteket találunk. Közvetlenül a sekrestye felett a fal keleti szélén megint feltűnik a homlokzat háromkarélyos dísze s a közepénél megokolatlanul félbeszakad. Az északi oldalon a szentélyhez vezető ferde tagot, amelyben a híres kettős csigalépcső foglal helyet, kívülről vertikális bordázat tagolja, szabályos közökben horizontális bordák törik át és változatos formáju ablakok tarkítják.

Az északi oldalnak, sajnos, nagy részét a torony eltakarja (13. kép). A különbség a déli oldallal így is szembetűnő. A támpillérek tagozása és díszítése ugyanolyan, mint a homlokzaton. A halhólyagos friz a homlokzattól számított második pillérig húzódik s ott a karélyos folytatódik. Az ugyanolyan méretű ablakok mérműves rácsai nem halhólyagosak, hanem három- és négykarélyos díszítésüek. Ezen az oldalon is két kapu foglal helyet. Az egyik szabadon áll, csak belülről van befalazva, a másikat a torony takarja el. A szabadon álló kapu a homlokzattól számított második mezőben foglal helyet (14. kép), emlékeztet a kassai Szent Erzsébet templom nyugati kapujára. Bejárata egyszerű, felső záródásának ívében négy félkör áll egymás mellett, az ívnek alsó és felső széle mérműves levelekkel van körülfogva, a legmagasabb pontján mérműves liliom. Az egész felett szögletes csúcsíves keret emelkedik, amelynek minden sarkához fiálé csatlakozik, külső szegélyén ugyanolyan típusú levelekkel, mint a belső felső kereten. A csúcsán szintén mérműves liliom áll.

[85] Kelemen, i. m.
[86] Szóbeli közlés.

Az elfedett északi kapu nagyon emlékeztet déli párjára. Ez is kettős bejáró. Díszítése azonban más, gazdagabb. A középső oszlopon szépen faragott kőrózsák. Díszes baldachinok ugranak ki a középoszlopból és mind a két oldalsó bélletből. Timpanonja egészen sajátságos vertikális bordázattal van tagolva.

A neogótikus torony a legkevésbbé érdekes része a templomnak. A torony, a sisaktól eltekintve, öt emeletes. Földszintjén hajdan átjáró volt, amelyet e század elején Hirschler plébános befalaztatott és kápolnának rendeztetett be. Alaprajza négyzetalakú, sarokra állított pillérekkel. Az első és második emeletén ablakok bontják fel a falat. A harmadik emeleten, amely alacsonyabb az előbbieknél, egy-egy rozetta helyezkedik el. Felette a torony összeszűkül. Az így származott tér különbségét erkélynek képezték ki. A negyedik emeleten az erkély felett az eddigieknél nagyobb méretű ablakok vannak. A legfelső emeleten a toronyóra áll, amely a város minden részéről látható s az a különössége, hogy a nagy mutató mutatja az órákat, a kicsi pedig a perceket. Az egészet megkoronázza a hatalmas sisak, tetején a kereszttel. A torony díszítése a templom különböző motivumait ismétli, legfeltűnőbb a homlokzatfriz (háromkarélyos) alkalmazása. A támpillérek tagozása és díszítése is a homlokzat támpilléreit követi.

Belseje.

A templom külsejének vizsgálata után a belsejének részletes leírására kerül sor (16. kép). A Szent Mihály templom háromhajós, kereszthajó nélküli csarnoktemplom. A hajókat egymástól három pillérköteg választja el, a negyedik pár a mellékszentélyeknek oldalfalaira fut és a diadalívet tartja. A csillagboltozat súlya, a pillérkötegeknek megfelelően, a mellékhajók falán félpillérekbe fut le. A déli mellékhajó támpillérei faragott oszlopfejekkel vannak díszítve. Az északi mellékhajó pillérei közvetlenül kapcsolódnak a boltozattal. Az apszis a nyolcszög három oldalából áll, sugarasan elrendezett támpillérekkel. A szentély boltozatát újraépítették. Szembetűnő a hajók csillagboltozata és magas csúcsíve mellett, a diadalív lapos félköre és a szentély alacsony keresztboltozata (17. kép). A szentélyt legelőször 1489-ben építették át, amikor gyujtogatás miatt leégett.[87] A régi építményből két zárókő található az Erdélyi Múzeum régiségtárában. Az egyiken az 1489-es évszám, a másikon Agnus Dei látható. 1655-ben és 1697-ben, mint már említettük, a templom ismét leégett s a XVIII. század közepén földrengés rongálta meg. E szerencsétlenségek után építették újra a boltozatot, sokkal alacsonyabban, ami megrontja a templom architektonikáját, megcsonkítja a féloszlopokat, s az ablakok mérműves díszítésének felső részét elfedi.[88] A mellékszentélyek archivoltja és a zárókő felé mintázott barokk kartus szintén erősen elüt a csúcsíves stí-

[87] Jakab, i. m. Oklevéltár, I. CLXXIX.
[88] Kelemen: *Biserica Sf. Mihail din Cluj.*

KOLOZSVÁRY Ernő műgyűjtő

91 4. 23

Új Müvészet

Új Művészet

Kolozsvári

neve emlitve

Sik Csaba: Vasarely grafikái

Nagyvilág 69/1o. 1591 old

Kolozsvári G. Miklós

grafikusművész

Kiállítása nyílt a nyíregyházi művelődési
Központ Szabadság téri Kiállítótermében

Kelet magyarország
1980 dec. 12.

Kolozsvári piarista kéziratok

Kelemen Lajos cikke
Századok. 1924
X. 189-194. l.

Sz. a. Kelemen

Kolozsvári piarista

templom

Kelemen Lajos adde

Pásztortúz X.

189 – 194 l.

Sza Kelemen

41 szám.

Műemlékek Országos Bizottságának

Hivatalból.
olgálati ügyben.
átalányozva.

B U D A P E S T.

IX. Hőgyes Endre u.10.

Kolozsvári Ötvös

Kelemen Lajos:

Régi ötvös rajzemlékek

Kolozsvárt.

Kolozsvári Hirlap

1916. Jan. 7.

Sza Kelemen

NYOM

Nagyméltóságú
Méltóságos
Nagyságos

MŰEMLÉKEK

Hivatalból
díj átalányozva

Kolozsvári ötvösség

Kelemen Lajos:

A kolozsvári ötvös-
ség a XVIII. században.
Novák János munkája.
Ism. Erdélyi Múzeum
1917. 236–238. l.

Sza Kelemen

Kolozsvári unitárius
főgimnázium régibb klenodiumai

Kelemen Lajos cikke
Keresztény Magvető

XLVIII. k. 1913. 160-170.
XLIX. k. 37-49, 233-236 l.

Kolozsvári unitárius
főgimnázium régi
kelléktárnoka.
Keresztény Magvető.
XLIX. 121-122. l.

Sz. Kelemen

(Kolozsi unitárius egyházközség régi kelyhei)

Kelemen Lajos: Erdélyi műkincsek. A < >. 4 képpel - Pásztortúz 1927. 320-323 l.

Sza Kelemen

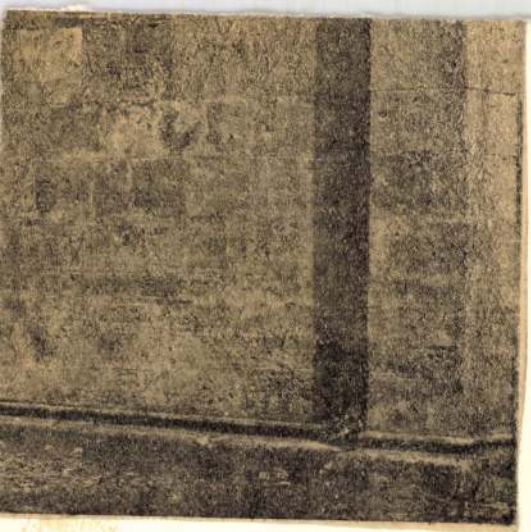

Delft

Kolozsvári kőcserép

A Gyűjtő 1916. 3-4 sz
(Kilenyi Pál gyűjte-
ményének katalogusa)
30. l.

Nagyráta, r. k. tpl

98

Kolozsvári képírás

Kelemen Lajos

Adatok a kolozsvári
képírás történetéhez.
Dolgozatok az Erdélyi
Nemzeti Múzeum Érem-
és Régiségtárából.
1916. VII. 165–174. l.

Sza Kelemen

Kolozsvári képirók

Kelemen Lajos:
Bethlen Gábor rendeleti Kolozsvár
polgárához a Kolozsvári képirókról.
Művészet
1907. 348, 349. l.

Sza Kelemen

Kolozsvári szent Mihály
templom falfestője
1420-30.

Cásd

Grandpierre Edit
könyvét
32. l.

Kolozsvári Szent Mihály
templom sekrestyeajta-
jának mestere
1528.

lásd
Grandpierre Edit
A Kolozsvári Szent
Mihály templom
Bpest 1936
32 – 35. l.

Kolozsvári szent lihály

egyház

Kelemen Lajos ikke

Pásztortúz

1924. 167-171 l.

Sza Kelemen

BUDAPEST
918 NOV. -5. 22.

Kolozsvári szt Mihály

templom

Kelemen Lajos: A kolozsvári Szent Mihály-templom tornyai. – 9 képpel.
A kolozsvári Szent Mihály egyház. Emlékfüzet az 1924. okt. 2-12. harang-szentelési ünnepségek alkalmával. A kolozsvári rk. egyházkörség megbízásából szerkesztette dr. György Lajos 26-36. l. ugyanitt a köv. cikke:
Tölcsérés-gelőmények a kolozsvári Szent Mihály templomon. 57-62 l

Sz. a Kelemen

BUDAPEST
1938

<Kolozsvári minorita-
templom és síremlékei>

Vásárhelyi Miklós
A < > Pásztortúz
1926. XI. 536-538 l.

Szakelemen

Vasárnap **26** B3 János és Pál	JÚNIUS 30 NAP Prot. B2 János, Pál
Hétfő **27** László kir.	Prot. László
Kedd **28** Iréneus	Prot. Arszlán
Szerda **29** Szt Péter és Pál	Prot Péter és Pál
Csütörtök **30** Pál emlékezete	Izr. Thamusz RK Prot. Pál
Péntek **1** Jézus sz. vére	JÚLIUS 31 NAP mosás Prot. Tibold
Szombat **2** Sarlós B. A.	Izr. S. Korakh 4 P. 27. hét Prot. Ottokár

Kolozsvári minorita

templom és rendház

Kelemen Lajos ikke

Pásztortűz 1924.

X. 47–48. 1.

Sza Kelemen

ALAPÍTÁSI ÉVE 1577

KIRÁLYI MAGYAR EGYETEMI NYOMDA KÖNYVESBOLTJA

BUCHHANDLUNG DER KÖNIGL. UNG. UNIVERSITÄTSDRUCKEREI

LIBRAIRIE DE LA PRESSE DE L'UNIVERSITÉ ROYALE HONGROISE

BOOK-SHOP OF THE ROYAL HUNGARIAN UNIVERSITY PRESS

GEGRÜNDET 1577

BUDAPEST IV.
KOSSUTH LAJOS-UTCA 18
TELEFON: 189-540

29.322

Nagyméltóságú
Méltóságos
Nagyságos

BUDAPEST 1938 NOV. 22 13 AH 72 AH

10 f MAGYAR KIR. POSTA

Műemlékek országos
bizottsága

Budapest IX.
Köpcz László u. 10.

Kolozsvár

Vásárhelyi Miklós: Városunk műemlékei. (Dr Balogh Jolán Kolozsvár műemlékei c. könyvének ismertetése.) Pásztortűz. 1936. 491-492 l.

Kelemen Lajos: Változások Kolozsvár műemlékeiben Pásztortűz 1937 260-262. l.

Sza Kelemen

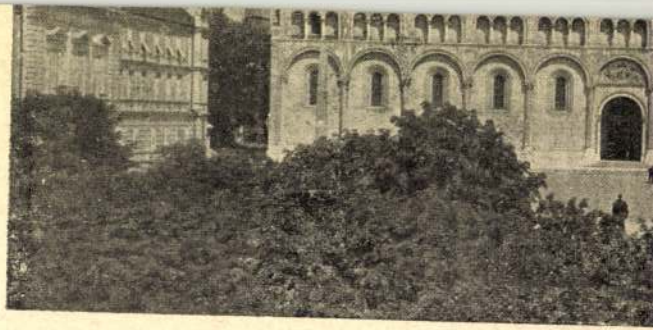

PÉCS

BAZILIKA D-i HOM

A Pécsi Székesegyház délről. XI. – XII. és XIX

Kolozsvár

Kelemen Lajos:
Elpusztult kolozsvári
faragott kőemlékek.
Művészeti Szalon
1928. III. 10. sz.

Sza Kelemen

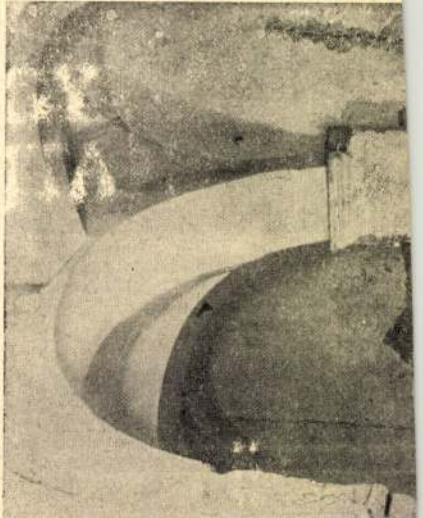

Kolozsvár

Kelemen Lajos: Restaurálták a kolozsvári egykori gr. Toldalagi- és Korda-házat.

Művészeti Szalon

1928. III. 10.

Sza Kelemen

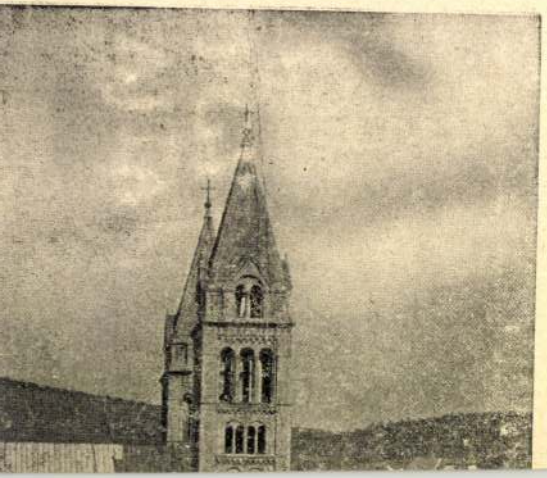

Kolozsvár

Kelemen Lajos:
Két restaurált kolozsvári középület.
Művészet. Kalon

1928. III. 10-7.

Sza Kelemen

XVI.

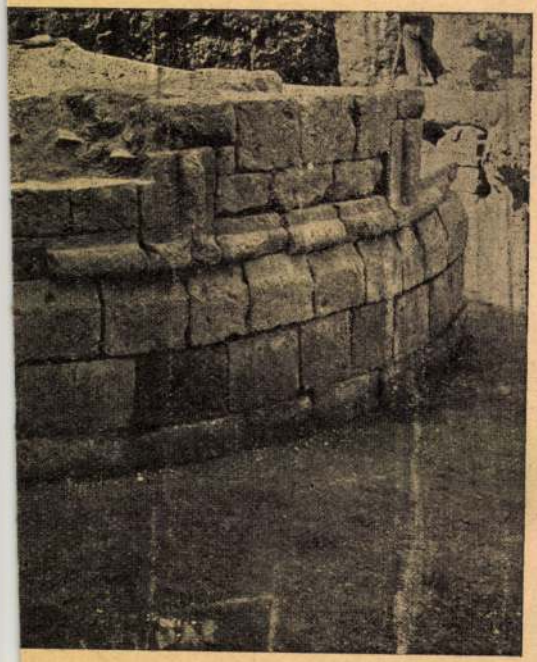

Kolozsvári Hidkapu-to-
rony

2-ik mutatvány Jakab
Elek Kolozsvár tösténete
c. műből.

Vas. Lap. 1870
43, 44. l.
Keppel

Wyul

540

Kolozsvári Jósika-hár

Kelemen Lajos cikke
Magyar Nép
1923. 25:7.

Sz. Kelemen

<Kolozsvári gróf Toldalagi és Korda-ház>

Kelemen Lajos

A < > 3 képpel

Művészeti Szalon

1927. II. 5. sz.

Sza Kelemen

Vasárnap **11** B3 Damáz p.	DECEMBER 31 NAP Prot. B3 Árpád
Hétfő **12** Otilia	Prot. Gabriella
Kedd **13** Luca sz.	Prot. Luca
Szerda **14** Nikáz pk. Kán.	Prot. Szilárdka
Csütörtök **15** Valér	Prot. Johanna
Péntek **16** Etelka cs.	Prot. Albina
Szombat **17** Lázár	Izr. S. Vajesev 51. hét Prot. Lázár

Kolozsvár

Kelemen Lajos: Biserica Sf. Mihail din Cluj. – 14 Eeppél. Boabe de Grâu. IV. 129–137. l.

Sza Kelemen

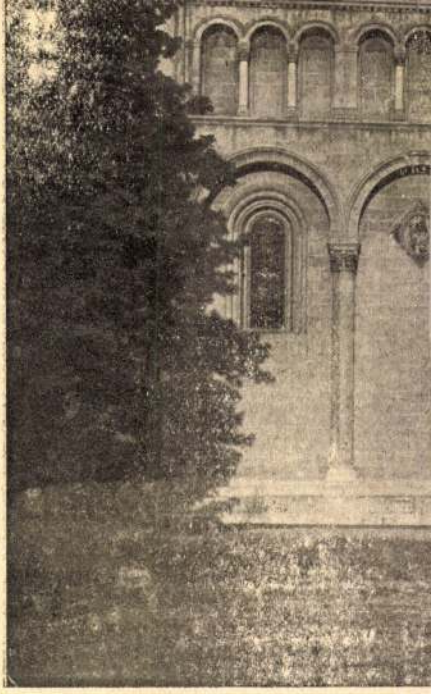

A SZÉKESEGYH

Kolozsvári Szent Mihály templom

Kolozsvári szent

Mihály – templom

Erdély 1940.

A KOLOZSVÁRI SZENT MIHÁLY-TEMPLOM. XIV—XV. SZ.

Ger Ed

Kolozsvári Szt. Mihály

templom

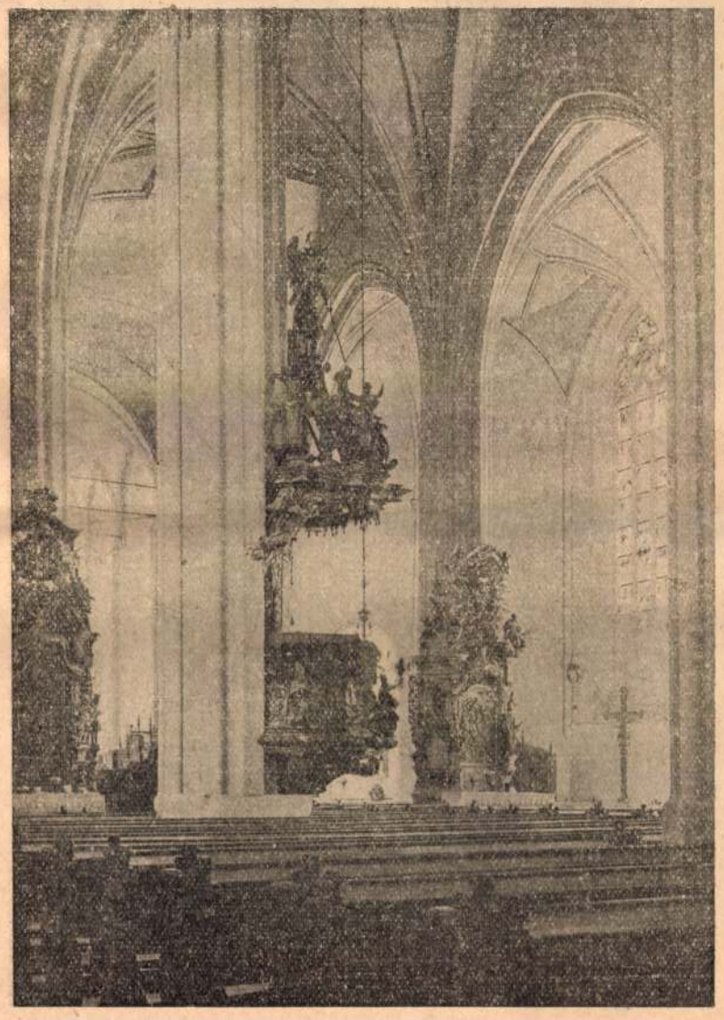

A KOLOZSVÁRI SZENT MIHÁLY-TEMPLOM BELSEJE. XV. SZ.

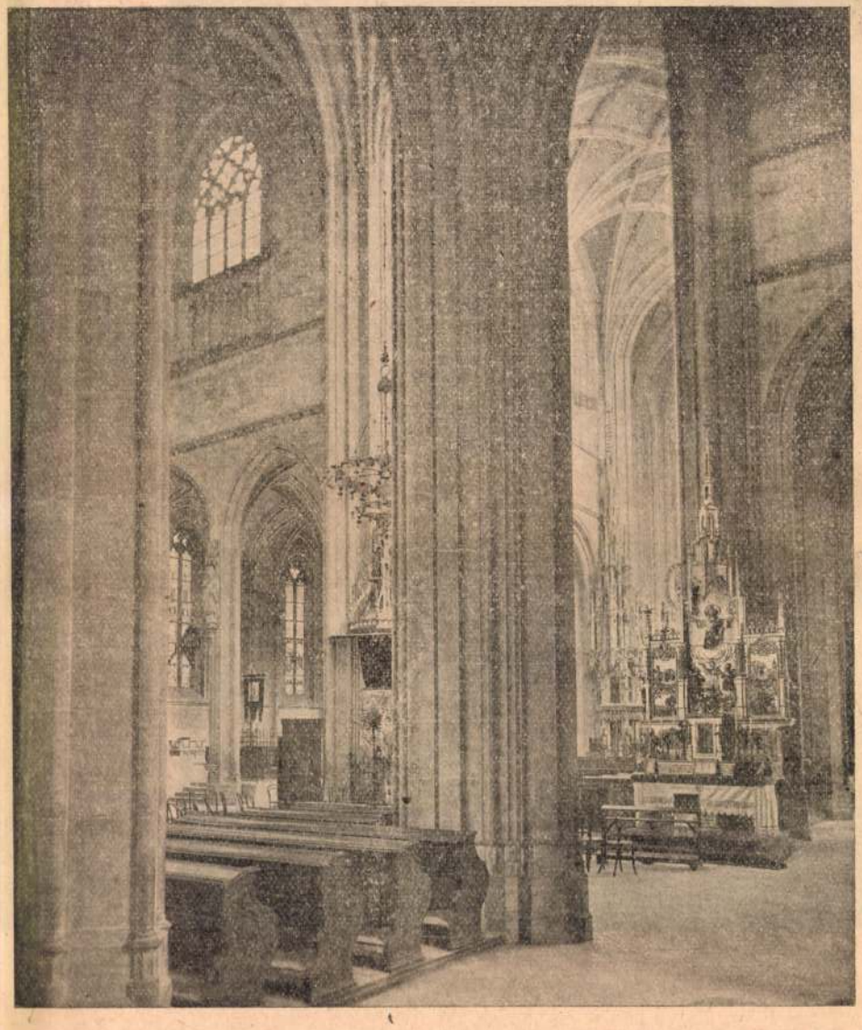

A KASSAI SZENT ERZSÉBET-SZÉKESEGYHÁZ BELSEJE. XV. SZ.

Kolozsvári Szt Mihály

templom

Ger Erd

parkozott kertben is talál időtöltésre eszközt és alkalmat mindenki. Van többi közt svéd torna, melynek használata a nyári idény alatt tornatanitó utasitásai szerint történik. A társasasztal, mely csák fűszertelen tápszereket ismer, az olykor előforduló zene- és táncz-estélyek, tombola- és egyéb társasjátékok, társas kirándulások a budai hegyekbe, de mindenek felett a jó étvágy, a javuló egészség közben föléledő életkedv, az intézetben uralkodó családias szellem, mindezek együttvéve vonzóvá és barátságossá teszik az intézet belső életét.

E sorok irója is sok jó órát töltött azon terebélyes gesztenyefák alatt, melyek képünk előterében láthatók, s melyek az intézet udvara fölött a legtikkasztóbb nyárban is hűvös sátort képeznek.

K. L.

Kolozsvár és az április 22-ki nagy tűzvész.

Maros-Vásárhely, a székely főváros után Kolozsvárt, Erdély fővárosát s az erdélyi magyarság politikai, közmivelődési és nemzeti életének központját is gyászos csapás érte az április 22-én pusztitott nagy tűzvész által. A kolozsvári tüzoltók, kik Maros-Vásárhely segedelmére oly testvéries készséggel siettek, alig pihenték ki magukat, midőn saját városuk kebelében hivta őket munkára a pusztitó elem.

Midőn e derék magyar város veszedelme alkalmából, annak látképét közöljük, a következőket emlitjük föl rövidre foglalt és vázlatos czikkünkben.

Kolozsvár Erdélynek fő- s az egész magyar hazának sok tekintetben második városa. A közmüvelődésnek annyi áldásthozó intézetével Budapest után az országnak egyetlen városa sem dicsekhetik, mint Kolozsvár. Ott virágzik hazánk második tudományegyeteme, második nemzeti muzeuma és második nemzeti szinháza; ezeken kivül van benne katholikus, reformatus és unitarius főiskola, több állami és magán tanintézet, számos közmivelődési és jótékony egylet, több nyomda, stb.

Kolozsvár, melynek a legutóbbi népszámlálás szerint 26,000 lakója van, a Kis-Szamos völgyében fekszik, ott, a hol egykor némelyek szerint Zeugma dák város, a dákok legyőzetése után pedig Claudia római gyarmat állott. A völgyet középmagasságu hegysorok szegélyezik, melyeknek ormait erdőségek, oldalait meg itt-ott szőlőültetvények boritják. Magát a várost köröskörül szép kertek és szőlőhegyek környezik, melyeknek üde zöldje közül kellemes nyaralók s kisebbszerü tanyák mosolyognak le a városra. Nyugot felé a Hója-hegy magasabb csucsa emelkedik, vele szemben Kolozsmonostor terül el, melyet a kertek és házak szakadatlan sora kapcsol össze Kolozsvárral; kelet felé más helységek látszanak. Kolozsmonostornak nem régen épült szép gazdasági intézete már messziről szemébe tünik a Szamosvölgy hosszában közelgő utazónak.

Kolozsvár egészben véve szabályosan épült, csinos város. A belváros négyszöget képez, melyet régebben magas, de már omladozó kőfal keritett; a kőfalat és az ódon szinezetü bástyatornyokat ujabb időben kevés kivétellel mind lerombolták. Az utóbbiak egyikét, az ugynevezett kurta-szappan-utcza végén, tüzoltó-őrtoronynyá alakitották át, mely azonban a közelebbi nagy tűz alkalmával szintén leégett. Öt régi kapuja, melyek közül ma már egy sincs meg, ugyanannyi külvárosba nyilt. E bástyakapuk s a még itt-ott fenálló tömör és szilárd kőfal képezték az egykori várat, mert az északnyugoti hegyfokon emelkedő ugynevezett Fellegvár ujabb keletü. A belváros északnyugoti részét Óvárnak nevezik, mert ez a város legrégibb része s hajdan külön várkeritéssel volt megerősitve, melyből némi falmaradvány ma is látható. A belváros átalában csinos, városias; utczái szélesek és szabályosak. Középpontját a négyszögletü, terjedelmes Fő-tér képezi, melynek közepén a róm. katholikusoknak egészen faragott kövekből góth izlésben épült impozans főtemploma áll, a 60-as évek elején bevégzett magas tornyával. Köröskörül szép nagy épületek emelkednek, ezek közt a városháza, az ódon Bánffy-ház, gr. Teleki Domokos háza, a b. Jósika-ház, stb.

A város fölött Veres fényképe után készült rajzunk segélyével tarthatunk némi tájékoztató szemlét. E kép a temető magaslatáról van fölvéve. Balfelől mindjárt az óvári r. kath. templom kis tornya, mellette a piaczi főtemplom látszik hatalmas tornyával, mely az egész város környékének nagy részéről látható. E főtemplom története változatos; 1404 táján Zsigmond király kezdette épittetni, s a Kolozsvártt született Mátyás király végezteté be. A hitujitás elterjedése után az egymás után föllépett lutheranus, kalvinista és unitárius protestáns felekezeteké volt, de később visszakerült a r. katholikusok kezei közé, kiknek Kolozsvártt még négy templomuk van. A piaristák torda-utczai kéttornyu temploma képünkön nem látszik. A főtemplomon tul jobbfelé látható első torony az evangelikusok, a második pedig az unitáriusok templomának fekvését jelöli, mely utóbbinak háta mögött terül el az a városrész, mely április 22-én majdnem teljesen leégett. A belváros déli részében fekszik egy másik templom, mely képünkön jobbfelől az előtérben látszik: az ev. reformátusoknak toronytalan, de hatalmas terjedelmü belső-farkas-utczai temploma és főiskolája, melyekhez ugyancsak a belső-farkas-utczában a középületek egész sorozata csatlakozik. Ott áll a nemzeti szinház, a megyeház, az egyetemi (illetőleg muzeumi) könyvtár, több állami épület, azok egyikében az egyetem maga, továbbá a r. katholikusok főgymnáziuma és papnöveldéje stb. Végre képünk jobbfelőli szegletében, a toronytalan ref. templomon tul, szintén az ev. ref. hitfelekezetnek ugynevezett külső temploma látható, csinos kétágu tornyával, mely az 50-es évek alatt épült. Megemlitjük még a dohánygyár és a nagyszerü kétemeletes katonai laktanya épületét, mely utóbbi 1834 óta épült.

„Kincses Kolozsvár“ — igy nevezték hajdan e várost — de a sok háboru, ostrom, harácsoltatás és adóztatás, s különösen a mult század első felében gyakran előfordult nagy égések miatt jelentékenyen aláhanyatlott és elszegényedett. Lassanként azonban ismét emelkedni kezdett s kivált 1790 óta egyre gyarapodott és csinosodott és bár hajdani fényét s főleg a „kincses“ elnevezést ujból igénybe vehető jóllétet és gazdagságot nem sikerült egészen visszaszereznie, azért az országnak mégis első rangu városai közé tartozott minden tekintetben s fölvirágzása előbb-utóbb még nagyobb lendületet vesz vala, ha ebbeli törekvésében a közelebbi nagy tüzvész ismét sok időre vissza nem veti. A tüz a hosszuszappan-utcza közepe táján egy szabó mühelyéből ütött ki április 22-én d. u. $^1/_2$5-kor s alig négy óra alatt elpusztitotta a városnak nemcsak ama hosszukás négyszögalaku részét, mely a hid- és magyar-utcza, a Kis-Szamos és a régi kőfal között ki a Széchenyi-térig elterül, s mely szük utczáival s közvetlenül egymás mellé épitett, nagyobbára zsindelyfedelü apró házaival különben is valóságos tüzfészek volt; hanem a dühöngő szél átvitte a tüzet egyfelől bel-magyar-utcza alsó végére is, hol a belváros felé továbbterjedésének csak a Fröbel-intézet tüzfala vetett véget, másfelől pedig a Széchenyi-térnek északkeleti végén keresztül a hidelvei városrészre csapott át a pusztitó elem, hol az uj-utczában egy egész utczasort, a külső király-utczában pedig három telket hamvasztott el. A belmagyar- és hid-utczák s velök együtt a belváros többi része a legnagyobb veszélyben forgott. A kár és csapás igy is roppant nagy, mert a városnak az a része pusztult el, a melyben szorgalmas iparosok laktak, kik fáradhatatlan munkájok gyümölcseiből tisztességesen éltek ugyan, de házuk, műhelyök és iparszerszámaik elpusztulása által a szó valódi értelmében mindenöket elveszitették.

Középületek és intézetek nagyobb kárt nem szenvedtek, kivéve a derék tüzoltó testületet, melynek őrtornya, egész telepe s majd minden szerelvénye a lángok martalékává lett, s az egylet összes kára körülbelől 20,000 frtra megy. A város maga is 6000 frt kárt szenvedett. Annál nagyobbak, mert alig helyrehozhatók a magánosok által szenvedett károk; hivatalos adatok szerint a tüz 88 házas telket pusztitott el; a leégett fő- és melléképületek száma jóval többre megy 200-nál, miután egy telken három, sőt négy épület is volt. Az égés által 156 család 606 családtaggal szenvedett kisebb-nagyobb kárt. E kár még nincs felvéve hivatalosan, de bizonyára több százezer forintra megy.

S. L.

STROGOFF MIHÁLY UTAZÁSA MOSZKVÁTÓL IRKUTSKIG.

VERNE LEGUJABB MŰVE.

TIZEDIK FEJEZET.

Az éj a fedélzeten.

A fiatal litvánnő nem jött le ebédre s a nap és est hátralevő részében sem hagyta el szobáját. Nyugalomra volt szüksége.

Az erőteljes, edzett testalkatu Strogoff Mihály nem érezte a nyugalom szükségét. Nem jött álom szemeire. S azért, mig fiatal uti társnője kabinjában pihent, ő a fedélzeten maradt.

A hosszantartó északvidéki alkony üde hüssel töltötte el a levegőt, s az utasok nagy része a fedélzeten élvezte azt, a nap tikkasztó hősége után. Mert a magas északon is forrók a nyári napok, habár e forróság csak nehány óráig tart is. A mint az este előbbre haladt, s éjbe ment át, az utasok közül sokan még akkor sem siettek vissza kabinjaikba vagy a közös terembe. Végig nyujtózva a padokon, teljes gyönyörrel szitták magokba a folyó fris levegőjét, melyet a viz folyása s a gőzös gyorshaladása folytonos szellőben tartott. Az ég az év e részében, s e magas szélesség alatt, alig setétül el teljesen az est és a reg között; az éj csak pár óráig tart s a kormányos eleget lát — éj közepén is, — hogy biztosan kikerülhesse a számos hajót és vontatót, melyek szembe jőnek vagy a melyeket el kell kerülnie.

Holdujság levén épen, éjjeli 11 és 2 óra között csakugyan meglehetősen setét volt az éj. A fedélzeten majd mindenki aludt s az éji csöndet semmi sem zavarta meg, csak a hajókerekek zöreje a mint a vizet csapdosták.

Strogoff Mihályt némi bizonytalan s megmagyarázhatatlan nyugtalanság tartotta ébren. Jött-ment; először csak az első helyen — a hajó hátulsó részén maradt. Egyszer aztán a gépház közelébe tévedt, s átlépte a helyek közötti korlátot. A hajó-fedélzet első részén találta magát, a hol a második és harmadik helyi utasok voltak elhelyezve.

Itt már nemcsak a padokon aludtak, hanem a podgyászokon, a csomagokon, sőt a fedélzet puszta deszkáin is. Csak a negyedes őr-matrózok voltak ébren a hajó orrán levő magaslaton. Két lámpa, egyik zöld, a másik vörös, a közép és az előárboczon függve, hintett némi rézsutos világot a hajó fedélzetére.

Jól kellett vigyázni, hogy a fedélzeten járkáló a szétszórva heverő alvók közül valamelyikbe bele ne botoljék. A kik a csupasz fedélzeten aludtak, többnyire muzsikok voltak, a kik meg vannak szokva a kemény fekhelyhez s a kiknek a sima padló nagyon jó ágy. De azt nem köszönte volna meg egyik se, ha az ember rá talált volna lépni a csizmája sarkával s egy akaratlan rugással költötte volna fel álmából.

Strogoff Mihály vigyázott hát, hogy senkit fel ne kölcsön. A mint igy, lassan, a hajó eleje felé lépdelt, egyéb czélja nem volt, mint ez éji séta által is ölni az időt s elverni az álmot, ha meg akarná kerülni.

Igy lassanként egészen a hajó elejére érkezett s épen a felső fedélzetre vezető lépcsőre tette lábát, a mint beszédet hallott közelében. Megállott. A hangok egy kendőkbe és takarókba burkolt utas-csoportból látszottak jöni, de melyet a setétség miatt kivenni nem lehetett. Csak ha — a mi olykor megtörtént — a hajó kéményéből a kigomolygó sürü füst nyomában a láng is kicsapott s vörös világával egy pillanatra földeritette a hajón uralkodó setétet: lehetett volna valaminek körvonalait tisztábban megkülönböz-

tetni. A beszéd hangja, mintha a setétséghez volna alkalmazva, oly tompán suttogó volt, hogy alig lehetett belőle kivenni az egyes hangokat.

Strogoff Mihály, egy percznyi megállapodás után, épen tovább akart indulni, midőn fülét nehány tisztán kiejtett szó ütötte meg, azon a sajátságos nyelven, melyet már a nisni-novgorodi vásártéren is hallott volt, akkor éjjeli kóborlásában.

Ösztönszerüleg ismét megállapodott, hogy hallgatózzék. A feljáró árnya által védve az észrevétetéstől — nem volt ugyan mitől tartania; de viszont maga sem láthatta a beszélgetőket. Meg kelle elégednie a hallással.

Az első szók, melyeket hallott, nem birtak semmi érdekkel, legalább reá nézve: de elegendők voltak arra, hogy tisztán fölismerte bennök ugyanazon két hangot, egy férfiét s egy nőét, a miket akkor éjjel Nisni-Novgorodban hallott. Annál feszültebb figyelemmel hallgatott reájok. Nem tartotta valószinűtlennek, hogy e kóborló czigányok, kiknek akkor éji beszélgetéséből egy töredéket ellesett volt, épen ezen az uton indultak magok is s ugyanazon a hajón utaznak vele.

S ugyancsak jól is tette, hogy hallgatózott, mert nemsokára tisztán hallotta a következő kérdést és feleletet, az előbbi tatárczigány nyelven.

— Azt mondják (szólt a női hang) hogy egy futár indult Moszkvából, Irkutskba.

— Mondják ám, Sangarre, (felelt rá a férfi hangja,) de az a futár vagy elkésik, vagy egyátalában nem fog megérkezni.

Strogoff Mihály önkénytelenül összerázkódott e feleletre, mely egyenesen reá szólott. Igyekezett megbizonyosodni arról, vajjon a pár ember, kiknek hangját hallá s fölismerni vélte, csakugyan azok-e, a kiknek gondolja: de az éj homályában lehetetlen volt kivenni alakjokat.

Nehány percz mulva, — nem hallhatván többet, mert ugy látszik elcsöndesedtek, — visszatért a hajó hátulsó részébe s fejét kezeire hajtva, egy félre eső zugban leült. Azt lehetett volna gondolni, hogy alszik.

Pedig nem aludt s nem is gondolt az alvásra. Azon gondolkozott a mit hallott és pedig nem csekély aggodalommal.

— Ki tudhatja az én utazásomat? s kinek van érdekében, hogy abban megakaszszon engem?

(Folyt. követk.)

Egyveleg.

·/. **A szinek hatása az őrültekre.** A tébolyodottakat eddig a zene, hideg viz, különböző illatok stb. hatásával próbálták csillapitani több-kevesebb eredménynyel. Most egy olasz orvos a különböző szinek hatásával tett kisérletet az őrülteken, s mint mondják, kedvező sikerrel. A tébolyodottakat, őrültségök természetéhez képest, vörös, kék, violaszinü stb. ablaküvegekkel ellátott szobákba zárja s ugy tapasztalta, hogy például egy igen indulatos őrültet a kék szinü sugarak, egy mélakórban szenvedőt meg a vörös szinüek csillapitottak le és gyógyitottak meg. A mi pedig a violaszinü sugarakat illeti, ezek igen alkalmasaknak bizonyultak be arra, hogy némely betegnél az étel és ital iránt érzett ellenszenvet legyőzzék.

·/. **Sütés hideg által.** Mindenki tudja, vagy legalább tudhatná, hogy midőn kezünket tulságosan, például a fagypont alatt 20—30 foknyira meghidegült tárgyhoz értetjük, ez érintés folytán égéshez hasonló hatást érzünk. Ebből kiindulva a párisi „Monde Illustré“ azt állitja, hogy egy Sawiczevosky nevü magyar (?) vegyész oly módon használta föl e különös tüneményt, miszerint a hust tűz helyett fagy mellett süti meg. Kisérlete olyan jól sikerült, hogy a német hajóhad két hajóját, melyek közelebbről hosszabb ideig tartó utra keltek, ily módon sütött vagy főzött hussal telt szelenczékkel látták el.

·/. **A fény súlya.** Crooke nevü angol tudós, ki a „British Association“-nak is tagja, azt állitja, hogy a fény, mint a többi sulylyal biró tárgyak, megmérhető, azaz sulya szerint mérlegelhető. Egy angol tudományos szemle is azt irja e tárgyról, hogy „ha nincs tévedés a dologban, a tudós világ bizonyára meglepetéssel fogja hallani, hogy a fény kilépett a suly nélküli tárgyak sorából és most már méltán fölvethetjük a kérdést, hogy nem fog-e eljönni az idő, mikor a forróövi nap égető sugarait összecsomagolhatjuk és tonna számra szállithatjuk el a sarkvidékek didergő lakóinak?“ De hogy mi módon történik a fény megmérése, arról mind Crooke, mind az emlitett tudományos szemle mélységesen hallgat.

— **A párisi nemzetközi kiállitás** helye a Mars-mezőn lesz 220,000 méternyi területen, s oly formán rendezik be, hogy hoszszában menve, egy-egy ország összes kiállitmányait, széltében menve pedig az összes országok egynemü kiállitmányait lehet sorban látni, vagy viszont. Az egész kiállitás 20 csoportra fog oszolni: művészeti, neveléstudományi, műipari, gyár- és kisipari, bányászati, mezőgazdasági stb. csoportokra. A kiállitási palotából a Szajnán át, a jénai hidon egy nagyszerü, mintegy 80 méter széles folyosó vezet a Trocaderora. E folyosón a világ minden részeiből küldött műipari tárgyak lesznek kiállitva. A Trocaderon a nagyobb ünnepélyességek, hangszerpróbák, hangversenyek számára egy nagyszerü rotundát fognak épiteni, mely 10,000 embert fogadhat magába. E rotunda falain a legnagyszerübb műtörténeti gyüjtemény lesz kiállitva. A rotunda előtt perzsa, chinai, japáni, orosz, egyiptomi, tunisi, svájczi házak lesznek. A tervek elkészitésére pályázatot irnak ki, 5000, 3000 és 2000 frankos dijakkal. A mint e pályázat eldől, a kereskedelmi miniszter előterjesztést tesz a kamaráknak a költségek megszavazására és az épités megkezdetik, a mi legalább is két évig fog tartani. A kiállitás hat hónapig tart és azután megint egy évig tart, mire a kiállitási helyiségeket lebontják. Már több társulat ajánlkozott a kiállitás rendezésére, de meglehet, hogy állami vállalat lesz. Hir szerint Sommerard ur lesz a kiállitás igazgatója. A bizottságok megkezdték működésüket, s a 120 millió franknyi párisi városi új kölcsönt is a kiállitás czéljaira forditják.

STROGOFF MIHÁLY UTAZÁSA.
Épen a lépcsőre tette lábát.

— **Miként lehet a betegszobákat hűsekké tenni?** Dr. Maurin erre vonatkozólag egyszerü eljárást ajánl. Ő ugyanis a kinyitott ablakok elé vizbe mártott vászonfüggönyt akaszt. A viz, mint tudjuk, midőn elpárolog, vagyis cseppfolyó állapotából légalakuba megy át, meleget köt meg, miáltal képes a szoba hőmérsékét 4—5 fokkal alászállitani, egyszersmind a légkört nedvesebbé is változtatván, a betegek légzési folyamát könnyebbé teszi, ezt előmozditja. Ily uton még a legnagyobb hőségben is, például forró nyáron, a betegek szobájában kellemes hűvösséget lehet előidézni.

— **A Vezuv ismét forrong,** s a tűzhányó hires tanulmányozója, Palmieri tanár apr. 19-én terjedelmes jelentést tett közzé, melyből következőket veszszük át: „Az 1872-diki nagy kitörés után a Vezuv a legnagyobb nyugalomban maradt. A mult év deczemberben havában a kráter belsejében beomlás történt, mely uj tevékenység jele volt, annál biztosabban, mivel az observervatorium földrengésmérő készüléke elvesztette régi nyugalmát. — Midőn e tényt közöltem, bár át voltam hatva attól, hogy új kitörési periodus következik, még sem akartam meggyőződésemet kifejezni, s csupán felemlitém, hogy 1854. deczemberben hasonló eset fordult elő s az eruptió 1855. májusában be is következett. E közben a beomlás a mult év decz. 18-án valódi kraterré lett. A füst erővel kezdett kitódulni, gyakran hamut hozva magával, s az új torok belső tüze megvilágitá a belőle felszálló füstöt. Erre kijelentém, hogy az új kitörési korszak megkezdődött s mivel a hosszu tapasztalás bizonyos jogot engedett erre, hozzátettem, hogy ez uj periodus „hosszan tartó lesz, s olyan jelenségekkel birand, miket előre látni lehetetlen.“ E világos jövendölés azóta megvalósult. Kijelentem tehát, hogy a Vezuv a mult évi decz. 18-ika óta kitörésben van, s hogy e kitörés a vulkánnak még alig megkezdett hosszu tevékenységi periodusának mérsékelt és tartós jelensége, hogy e kisebbszerü eruptió napról-napra csökkenhet, vagy egészen meg is szünhet, de csak azért, hogy új erőt gyüjtsön s idővel a kitörések egész sorát végezze. A látni vágyók, kik a hegy hátán a lávafolyást látni akarják s a füstoszlopok közt levő izzó hányadék látványát is élvezni szeretnék, tudják meg, hogy ennek ideje még nem jött el, s nem is tudni mikor fog eljönni, mivel a földrengésmérői tünetek, melyek után egyedül lehet indulni, a kráter erőművi tevékenységének emelkedését alig pár nappal előzik meg. Végül szeretném, ha különbséget tennének azok közt, a miket valóban mondok s a miket némely lapok velem néha mondatnak.“

·/. **Mibe került a spanyolországi polgárháboru?** A „Tiempo“ czimü spanyol hirlap kiszámitotta, hogy a közelebbi polgárháboruk Spanyolországnak körülbelől nyolcz millió realjába (több mint két ezer millió frank) kerültek.

·/. **A legnagyobb virág.** A londoni „Gardener's Magazine“ szerint Von Hulle, a ghenti (Hollandia) füvészkert igazgatója azt állitja, hogy a Victoria regia virágának egyetlen levele öt középtermetü ember sulyát birja meg.

·/. **Nyilvános árverezés — az isten dicsőségére.** Tennessee államban (Észak-Amerika) a presbyteriánus felekezet fényes imaházat épittetett s abban a helyeket nyilvános árverésen adta el, még pedig oly nagyszerü eredménynyel, hogy az árverezés 245,000 franknyi összeget hozott be. A szószék közelében lévő ülőhelyek egyenként 3000 frankon keltek el; a többiek 1500 frankon s az egyszerübb s hátrább eső ülőhelyek 750 frankon. A vétel a templom egész fennállásáig lesz érvényes.

ezután fogjuk teljesen és kimeritően ismerni azon vegyelemeket, melyek e szép jövővel biztató forrás gyógyhatását eszközlik. Eddigelé nagy konyhasó, kén és gazdag jodtartalmát emelték ki az ott megfordult természetvizsgálók és orvosok. Ha a tulajdonos a megkezdett uton tovább halad s nem retten vissza a most talán még veszteséggel járó befektetésektől: a Szejke fürdő jövője biztositva lesz: legalább a kik a fürdőn megfordultak, a nem csekély számu erdélyi fürdők között máris a jelentékenyebbek közé sorolják.

STROGOFF MIHÁLY UTAZÁSA
MOSZKVÁTÓL IRKUTSKIG.
VERNE LEGUJABB MŰVE.

TIZENHARMADIK FEJEZET.

A tarantászon.

A mód, melylyel a becsületes (bár nem épen önzetlen) jemcsik hármas fogatát kormányozta, bizonyára feltünt volna minden más utasnak, a ki nem volt ismeretes az orosz s különösen a sziberiai postakocsisok hajtása módjával. Az abroncsos ló, mely nagyságánál s középen levő helyzeténél fogva az egész fogatot vezérelte, folyvást hosszu ügetést tartott, akár sima, akár köves vagy kátyus volt az ut. A más kettő nem látszott más lépést ismerni a vágtatásnál, a mire szükségök is volt, hogy nagyobb lépésü társuk ügetésével érjenek. A jemcsik nem sokat ütötte őket, legfölebb hatalmas ostorpattogtatással biztatta s folyvást beszélt hozzájok. Majd nevökön szólitotta, galambnak vagy fecskének, majd a kötőfék-szár rángatását lóditotta „na-pravo“ (jobbra!) és „na-levo“ (balra) kiáltásokkal, de sebes futamukból egy perczre sem engedte kiesni vagy meglassulni. E folytonos beszéd és szóval való hajszolás, mely a kocsisban jobb torkot, mint kart feltételezett, ugy látszék czélját is érte, mert a tarantász csak ugy nyelte az ut hosszát, s tizenkét—tizennégy werstet haladt óránként.

Strogoff Mihály szokva volt az ily fajta jármühöz és utazáshoz. A kocsi kegyetlen ugrásai, döcczenése s dülöngezései legkevésbbé sem zavarták. Tudta, hogy az orosz kocsis nem néz sem kőre, sem kátyura, sem az utat átfekvő kidőlt fákra, sem árokra, sem lejtőre. Hozzá volt szokva mindehhez. Gyöngédebb utitársát megviselte ez a veszett vágtatás, de nem panaszkodott.

Eleinte szótlanul ültek egymás mellett. Nadia gondolataiba mélyedve mindig csak a távolságot számitotta, mely még czéljától elválasztja.

— Ugy tudom, — szólalt meg egyszer, — hogy Permtől Jekaterinburgig háromszáz verst van; csalódom-e?

— Nem csalódol, Nadia; s mikor Jekaterinburgban leszünk, akkor tul vagyunk az Urálon.

— És mennyi idő alatt teszszük meg ezt az utat a hegységen át?

— Negyvennyolcz óra alatt, mert éjjel-nappal fogunk utazni. Azért mondom: éjjel-nappal, mert az én utam nagyon sietős s nekem Irkutskig sehol sem szabad megállapodnom.

— Én nem foglak késleltetni bátyám, nem, egy órát sem; utazzunk éjjel-nappal.

— Akkor talán a tatár betörés még nem vágja el utunkat, s mielőtt husz nap eltelnék, Irkutskban leszünk.

— Jártál már ezen az uton, bátyám?

— Nem csak egyszer.

— Télen nemde még gyorsabban haladhatnánk?

— Kétség kivül; de sokat kellene szenvedned a hótól és hidegtől.

— Kiállanám, csak mielőbb ott lehetnék.

— Én utaztam már télen is; de az rettenetes utazás. Bőr ködmenem s kemény természetem daczára sokat szenvedtem. A hideg sokszor negyven fokon is alul volt; végtagjaimat görcs fogta, s fogaim összeszorultak. Sziszegtem a fájdalomtól. Szánkám mint a vihar ugy röpült tova, a megfagyott havon, a folyók és tavak sik jegén, a süvöltő szél rohamában; de ne kivánd megpróbálni ezt a gyorsaságot.

— Te sem vesztél bele, bátyám.

— Nem, de én férfi vagyok s a mellett szibériai, a ki gyermekkorom óta szokva vagyok a hideghez és fagyhoz, melyben atyámat nem egyszer kisértem vadászatain. De te, Nadia, te elvesznél e hósivatagon.

— Mi késztetett téged e téli utazásokra, bátyám?

STROGOFF MIHÁLY UTAZÁSA.
A tarantász csak ugy nyelte az ut hosszát.

— Anyámat látogatni mentem Omszkba.

— Én pedig atyámat látogatni megyek; haldokló anyám végizenetét viszem meg neki s nincs erő, sem nehézség, a mi visszatarthatna.

— Derék leány vagy Nadia! — felelt Strogoff Mihály — az isten meg fog segitni téged!

Egész nap gyorsan haladott a tarantász, állomásról állomásra az egymást felváltó jemcsikek által hajtva, kiknek mindenike, lovanként és mérföldenként megkapta a maga kilencz kopekjét s a mellett a borravalóját. Csak addig időztek minden állomáson, mig az uj jemcsik befogott, magok kissé falatoztak; aztán ismét hajrá, előre.

Egyébiránt nem csak magok utaztak ezen a vonalon, Permtől Jekaterinburg felé. Már az első állomáson értesült Strogoff Mihály, hogy egy fogat előzte meg őket. Eleinte nem gondolt vele. Lovak maradtak még számára is; mi gondja volt arra, ki jár előtte. Később, hogy ugyanezt hallotta minden állomáson, érdeklődni kezdett iránta. Este, mintegy ösztönszerüleg, azt kérdi a postamestertől:

Mihály, ha kötelessége oly sietővé nem teszi utját —nehogy a betörés azt még Irkutsk előtt elvágja.

— Előttünk jár-e még mindig egy teléga? kérdé este a postaállomáson.

— Ugy van, egy órája ment el innen.

— Előre! s háromszoros borravalót kapsz — mondá Strogoff a kocsisnak — ha holnap reggelre Jekaterinburgban leszek!

(Folyt. követk.)

Egyveleg.

·/. **Miniatur-gőzgép.** San-Franciskóban közelebbről oly csinos kis gőzgép volt kiállitva, mely méltán mondható a műszaki ügyesség diadalának. Az egész gép egyetlen arany dollárra volt felállitva s egy közönséges nagyságu gyűszüvel az egészet be lehetett fedni. Magassága csak háromnegyed hüvelyknyi, hengerének kalibere (ürtere) egy nyolczad hüvelyknyi Az egész kis gőzgép aranyból, ezüstből és aczélból készült.

A kolozsvári tűzvész.

(1876. április 22-én.)

Az április 22-iki nagy égés szomoru következményeit sokára fogja kiheverni Kolozsvár városa. Oly része hamvadt el akkor, melynek lakói önerejökön aligha fel tudnák épiteni elpusztult hajlékaikat. Oly emberek lakták e szük és görbe utczákkal és zsindelyfedelü alacsony házakkal zsufolt városrészt, kiknek az a kis ház és abban berendezett műhelyök ugy szólva mindenök volt, kiknél a vagyonszerzési képesség ama kis hajlék megvételében és berendezésében érte el tetőpontját. S jött pár gonosz, rémteljes óra, mely ugy a mult szerzeményét, mint sokaknál a jövő reményét is megsemmisitette! Kegyetlen, végzetteljes órák voltak azok. A mint april 22-ének forró, rekkenő délutánján, melyet az e hóban szokatlanul száraz és meleg napok egész sorozata előzött meg, a szük és többnyire összehalmozott faépületekből álló vizszegény hosszu-szappany-utczában egy ház meggyult, pár percz alatt villámgyorsasággal áradt szét a pusztitó lángtenger minden irányban, ugy hogy a 8—10 lépésnyi széles utczákon s a 20—30 négyszögölnyi területü udvarokon vagyonmentésről alig lehetett szó. A mit az udvarokról kimentettek, az utczákon égett porrá, s a pusztitó elem alig hagyott időt reá, hogy a lakosok legalább puszta életöket megmenthessék. A nekivadult lángözön iszonyu dühöngéssel rontott mindennek, a mi szomszédságába esett. Öt-hat, később nyolcz-kilencz s utoljára tizenegy utcza állott lángokban. Egyszerre égett a hosszu-szappany-utcza északi sora egész hosszában, déli sorának egy része, honnan kihatott a tüz belső-magyar-utcza északi sorának alsó részére; lángban állt kurta-szappan-utcza keleti sora le a tüzoltók őrtornyáig, e torony egész környezete magától a toronytól kezdve a Tauffer-hidig és innen a kőfal mentén vissza hosszuszappany-utcza keleti szegletéig. A mi pedig e nagy négyszögben közbül esett, az óriási lángtenger pusztitó özönében egyszerre, alig pár óra alatt enyészett el a föld szinéről.

A borzasztó veszély közepette nagy forgószél támadván, ez az égő zsindelyeket a belvárosból a kültelkekre is átrepitette s a tüz fészkétől mintegy ezer lépésnyire a Nagy-Szamos déli során élesztett uj veszedelmet. Itt nehány épületet szintén elboritott a láng, onnan egyenes irányban észak felé tartván, ismét mintegy ezer lépést ugrott át a tüz és a széles Szamos tulsó partján a hidelvei városrészben az uj-utcza és külső-király-utcza szegletéből kétfelé terjedt s ott is jelentékeny pusztitást vitt véghez. A romboló elem ez alatt a belvárosban kegyetlen dolgokat müvelt, lángba boritá a tüzoltó-laktanya összes épületeit és az egész környék felett uralkodó tüzoltó-őrtorony ablakain rémesen okádta szerteszét a lángot és a tüzszikrákat. Innen felkerülve kurta-szappany-utcza nyugoti oldalán, kitért a görbe-szappany-utczára és a hid-utczát is fenyegetve, az előbbi utcza keleti felét elhamvasztotta.

A rémület, mely e nagy veszedelem láttára Kolozsvár egész lakosságán erőt vett, iszonyu volt. A szük utczákban két oldalról összecsapott a láng s ott nem volt többé utja embernek; az egyes házakból hátrafelé csak ugy nem volt szabadulás, mint előre: mindenütt és mindenfelé pusztitó lángözön! A belső-magyar-utcza háta mögött lévő egész terület a végpusztulás szivrenditő látványaként tárult azok elé, kik a veszedelmet az unitáriusok templomának tornyából szemlélték. A kép, melyet *Sárdi* István fiatal müvészünk hü rajza után a tüzvészről ez alkalommal közlünk, az emlitett torony ablakából van fölvéve, s a romboló lángtengerben egyes épületek tisztán fölismerhetők. Valamennyie fölött pedig rémesen lobogó fáklyaként emelkedik ég felé a tüzoltók lángba borult őrtornya, mely már egymagára is megdöbbentően nagyszerü látványt nyujtott. A többi épületeken már csak a düledező kémények látszanak ki a láng- és füstözönből. Alig nehány órai roppant pusztitás után szabaddá lett a kilátás az unitárius templom hátától a tüzoltó őrtorony mellett lévő hidig, onnan pedig a Kis-Szamos mentén a Tauffer-hidig, s onnan ismét a Magyar-kapuig terjedő egész nagy területen. Szomoru kilátás, melyre Kolozsvár lakói sokáig vissza fognak még emlékezni!

A szerencsétlenség megtörténte után azonnal erélyesen hozzá kezdettek a segélygyüjtéshez, a mely csakhamar oly eredményre vezetett, hogy eddigelé 10,000 frtnál többet oszthattak ki a tüzkárosultak között. E készpénzben kioszsott segélyen kivül két hétig naponként 4—500 egyént látott el a segélyző bizottság étellel, itallal, ruházattal stb. Mind e segélyek majdnem kizárólag a Királyhágón tuli részben gyültek, s a segélyzésre, hogy a csapás csak némileg is enyhittessék, még épen nem elegendők.

A város az épités könnyitése czéljából faraktárt nyit és hitelbe ád épületfát az épitőknek, valamint kölcsönt is szándékozik fölvenni a károsultak számára. Későbbi hasonló veszélyek megelőzhetése vagy elnyomhatása végett czélszerünek mutatkozó tüzrendőrségi szabályokat állapitottak meg, s a város a szintén jelentékeny kárt szenvedett tüzoltó testület számára 3000 forint értékü ujabb tüzoltói szerelvényt rendelt meg. Végre a leégett városrészt szabályozni fogják, uj, szélesebb és szabályosabb utczát fognak megnyitni s az e czélra szükséges telkeket kisajátitják. Szóval Kolozsvár siet igazat adni ama példabeszéd szavainak, hogy a maga kárán tanul a magyar. Vajha minél ritkábban kellene ily drága tandijakat fizetnünk!

Szejke fürdő Udvarhelyszéken.

A magyar közönségnek egyik régi szerencsétlensége a külföldieskedés. Mindenen kapunk, a mi idegen s ha helyünkbe nem hozzák, mi megyünk utána. Ezzel együtt jár az a másik szerencsétlenség is, hogy csaknem mindent elhanyagolunk, a mi hazai. Európában alig van ország, mely oly gazdag volna ásványos forrásokban, mint hazánk; s vagyonos osztályaink mégis egész népvándorlással vonulnak, tavasz végétől nyár utoljáig a külföldi fürdőkre. E vándorcsapatok révén sok százezer, sőt talán sok millió is kimegy évenként az országból, holott azzal hazai fürdőink felemelkedhetnének; mig igy a saját közönségünk külföldre való vágyakozása megakadályozza ezek kifejlődését s európai szinvonalra emelkedését. Nem adoma, hanem megtörtént tény, mely akárhányszor előfordul, hogy a magyar embert külföldi fürdőről küldi haza egy-egy lelkiismeretes idegen orvos, hogy menjen valamelyik kárpátaljai vagy erdélyi fürdőbe, mert betegségében ott találhat legvalószinübben üdülést.

Midőn hazánk ismertetésének czéljából a hazai fürdők ismertetését ez idén ismét megkezdjük: teszszük ezt egy olyan fürdővel, mely a Királyhágón innen egyike a legkevésbbé ismert gyógyhelyeknek. Még uj fürdő az, melynek képét mai számunk mutatja, de alkalmasint egyike lesz azoknak, melyek hivatva vannak a külföldre vándorló fürdővendégek számának apasztására.

A Szejke-fürdő a székelyudvarhely-parajdi országut mellett, a székely anyavárostól, csak egy negyed óra távolra fekszik; utolsó vasuti állomása Segesvár, honnét naponként közlekedő postakocsin négy óra alatt érünk Székely-Udvarhelyre s igy a fővárosból 25 frt utiköltségbe kerül (vasuti második helyet számitva) s 28 óráig tart az odautazás.

E fürdő is, mint hazai legtöbb fürdőnk, sokáig el volt hanyagolva, de ujabb tulajdonosa *Orbán* Balázs országgyülési képviselő, igen tekintélyes áldozatokat tett rendbehozatalára s öt év óta egészen megváltoztatta az egyszerü helyet, mely addig csak a szép fekvés és erős hatásu viz által vonzotta magához a vidék lakóit. A fürdő völgyének jobb oldalán emelkedő Nagy-Mál árnyas erdői alatt emeletes vendéglő áll, kőből épitve, tágas termekkel és erkélyekkel, az emeleten pedig vendégszobákkal. Mellette bérház áll, két szobás és külön konyhákkal ellátott szállásokkal.

Az erdőalji nagy vendéglőn és bérházon kivül még épült lenn, közvetlen a fürdő szomszédságában három lakház 7 szállással, s igy most már 24 szállás áll a vendégek rendelkezésére. Egy két szobás családias szállás butorozva egy hóra csak 20 frt.; egyes szobák 10—15 ftért kaphatók. A vendéglői ellátás is olcsó, mert ebédet egy hóra 16 ftért, egész ellátást 25—30 ftért, egy meleg fürdőt 30 krért, egy hideg fürdőt 10 krért lehet kapni. Oly olcsó e fürdő, hogy magános ember havonként 50—60 frtból, tehát annyiból, a mennyit a legkisebb városban is elköltene, kényelmesen kijöhet.

Emellett szellemi táplálékról: hirlapokról és könyvtárról is gondoskodva van, s gyönyörü kilátásu árnyas sétányok nyujtanak szórakozást a vendégeknek. Van fürdő-orvos (dr. Cseh Károly), Udvarhely városa csak egy negyed órára fekszik, hová naponként 4-szer lehet omnibusszal berándulni.

A Szejke fürdő a völgyön át törtető Sóspatak jobb partján, a fürdőteleptől 50 lépésnyire van. A Szejke kén-jodos forrás, melynek vize kristály tisztaságban s oly bőségben lüktet fel a föld gyomrából, hogy lefolyása malmot hajthatna. E forrás két tágas medenczébe (női és férfi fürdő) van felfogva, kitünő zuhanyokkal körülvéve, melyeknek vize magából a 7—8 R. fok hidegségü ásványos forrásból szivattyuztatik. A forrás hidegségben a borszéki Lobogó után következik, de olyan tulajdonságu, hogy csak az első beszálláskor tetszik hidegnek, mert a test hamar megveresedik s azután többé nem érzi a hideg hatását, ugy hogy gyengébb idegzetü ember is negyedóráig, a gyakorlott fürdők félóráig is kiállják.

Eddigelé a Szejke gyógyhatását főként szélhüdésben, hülésben, köszvényben és tagzsugorodásokban, stb. találták kiválónak. Forrásai egyébiránt most vannak vegyelemzés alatt a budapesti egyetem laboratoriumában, s csak

Kolozsvár

A Vezuv pusztitásai.

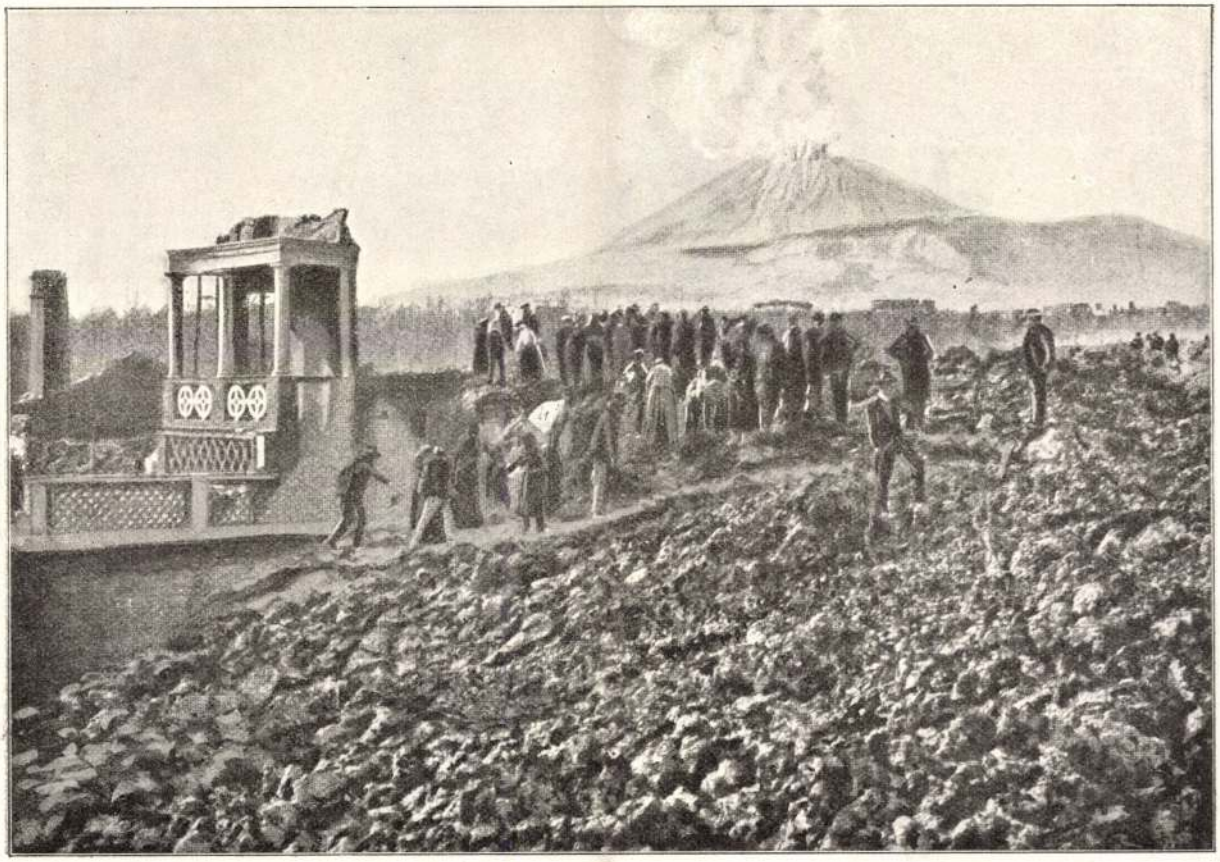

Bedölt villa Torre Annunziataban. Háttérben a füstölgő Vezuv.

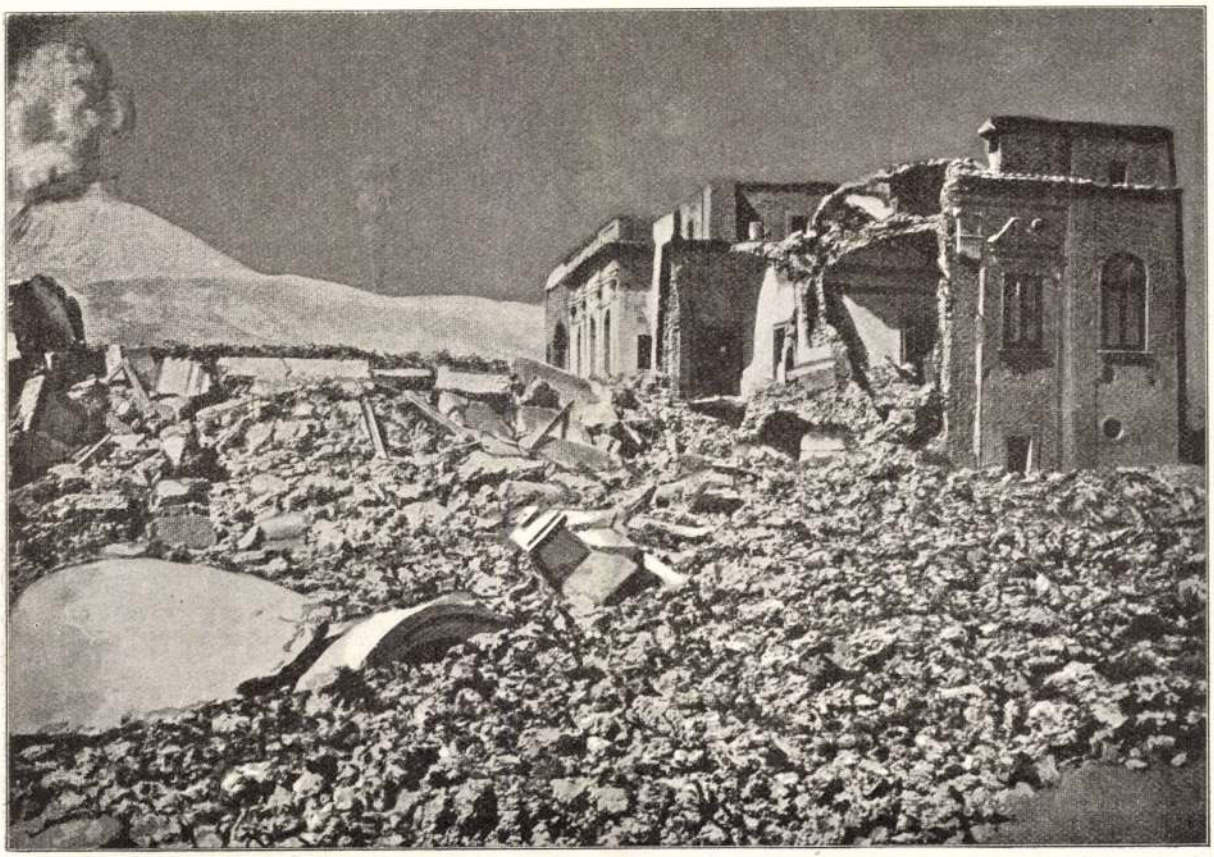

A lávafolyam által elpusztitott villa Bosco-Trecaseban. Balra a füstölgő Vezuv.

A kolozsvári uj nemzeti szinház.

A régi szinház.

A kolozsvári régi és uj szinház.

Az erdélyi metropolisnak, kincses Kolozsvár városának régi vágya teljesült az elmult évben. Uj szinházat kapott, a melyet szeptember 8-án adtak át a nyilvánosságnak országra szóló ünnepségek keretében. Az előtte való napon pedig örökre bezáródtak a Farkas-utcai regi szinház kapui, a mely szinház egy darab kultur-história nemzetünk életéből. Itt fogamzott meg a magyar színészet, itt ringatták bölcsőjét és innen indult hóditó utjára a magyar szó, hogy hirdesse a magyar kulturát és erősitse a nemzeti érzületet és szellemet. Ez volt az első kulturintézete az országnak, amely művészetünk egét egész a mai időkig kitünőségekkel látta el. Szinművészetünk nagyjai és csillagai, egy-kettő kivételével, ebből a Farkas-utcai ódon épületből kerültek ki, a mely most már a multé. Az uj szinház előtt pedig ott áll a jövő, a bizonytalan, de reményteljes jövő.

szemben szigorú és megválogatja, hogy kit fogad, a mi határozottan kitüntetés számba megy. «Se léhákat, se együgyűket» irta sajátkezüleg annak az albumnak oldalára, a melyben imádóinak aláirásait gyűjti. Ezek után ön is be fogja látni, hogy az ember vigyáz magára, nehogy ügyetlenségeket kövessen el.

— Vigyázzon magára, nehogy — a fejét elveszítse.

— Ha el is veszteném, ő az a nő, a ki megtalálná és a ki vissza is tudná illeszteni a helyére.

Az idegen most hangosan felkaczagott, de a következő pillanatban erős kézszorítással igyekezett jóvátenni indiszkrét nevetését.

A mikor rövid órácska múlva visszatért a szállójába, nem épen azt irta jegyzőkönyvébe, a mit társa óhajtott, hanem a napi dátum alá röviden csak azt a megfigyelését jegyezte fel: «A szerelmesek mindenütt és mindenkor egyformák.»

(Folytatása következik.)

A HÉTRŐL.

⊙ *A szunyogok és a história.* Ross Ronald, a világhírű angol tudós, a ki legelőször mutatta ki, hogy a maláriát egy szunyogfajta hurczolja szét az emberek között, és a ki tudományos munkásságáért a Nobel-dijat kapta, minap egy felette érdekes felolvasást tartott az oxfordi orvos-egyletben arról a kérdésről, hogy minő szerepe lehet a világhistóriában a szúnyogoknak. Ő ugyanis hosszú esztendőkre terjedő vizsgálatok folytán arra a meggyőződésre jutott, hogy a régi Hellas klasszikus földje sok helyütt ma azért lakatlan, mert a szúnyogok terjesztette malária valósággal kiöli azokat, a kik ott letelepednek. S azt is tapasztalta, hogy ily vidékeken a feketeszemü és feketehaju ember még valahogy ellene tud állani a maláriának, ellenben a kékszemü szőkék föltétlenül elpusztulnak. Ebből aztán azt a következtetést vonja le, hogy a régi görögök, a kik a klasszikus korban éltek, s megalkották az akkori párja nélküli kulturát, és a kik eredetileg szőkék voltak, idő multával kihaltak, s velük együtt elpusztult a kulturájuk is. Helyüket aztán egy kulturára kevésbé alkalmas fekete typusu faj foglalta el, a mely a maláriának jobban ellene tudott állani, — a mostani görögök ősei.

Lehet, hogy csakugyan igy történt a dolog. Sok szól a mellett, a mit a germán fajok ma szerte hirdetnek, hogy Hellas őslakói tényleg a szőke fajhoz tartoztak. Szőkének képzelték a szépség istenasszonyát: Venust, nemkülönben Apollót s magánál Homérnál «glaukopisz» vagyis «kékszemü» Minervának az állandó jelzője. S hogy egyebet ne említsünk, a világhódító Nagy Sándor maczedon király is szőke volt. Arra is van bőséges adatunk, hogy az ősi faj gyorsan pusztult, s helyét mások foglalták el. Így pl. Spártában a perzsa háboruk idején 8000 volt a szabad polgárok száma, ellenben a reformátor Agis király idejében számuk 700-ra apadt, úgy, hogy több mint 4000 idegent arkád és dór származásu perioikost kellett polgárjogokkal felruházni, hogy az állam biztonságáról gondoskodjanak.

Lehet tehát, hogy csakugyan úgy történt, a hogy Ross Ronald hirdeti. De akkor két következtetést vonhatunk le a tanitásból, melyek mindegyike szerénységre int. Az egyik az, hogy ime a szunyogok alaposan elvégezték azt, a mibe Xerxes százezrekből álló világrengető hadserege belebukott. A másik tanulság a világ meghódítására törekvő szőke germán fajokra vonatkozik, s abban a kérdésben csúcsosodik ki, hogy miért akarják ők örökké birni Indiát meg Egyptomot, a fekete szemű fajok ősi birodalmait, holott a kicsi Görögországból ki tudták őket irtani — a szunyogok?

*

Följelentés és itélet. Hogy mennyire kaján természetü, vádaskodó és gyanusítani szerető nép vagyunk mi magyarok, arról ékesen tanuskodik a legújabban megjelent statisztikai évkönyv. Ennek tanusága szerint egyetlen esztendő folyama alatt (1908-ban) 317,000 följelentés történt a járásbiróságok előtt, s ebből 210,000 esetben itélethozatalra sem került a dolog. Vagyis annyira alaptalan volt a feljelentések kétharmadrésze, hogy a biró bele sem ment a komolyabb méltatásba, a midőn ki kellett volna mondania a bünöst, vagy az ártatlant.

És ez a jelenség annyival figyelemre méltóbb, mert a kisebb fajta, a járásbiró előtt letárgyalandó ügyekről van itten szó. Mi pedig eddig csak ahoz voltunk hozzászokva, hogy a nagyjainkat, a politikusainkat, a közéleti szereplőinket gyanusíthatjuk szabadon. Ezeknek becsülete közpréda volt eddig is. Az alkotmányos korszak kezdete óta alig volt miniszterünk, a kire rá nem fogták volna, hogy lopott, s nem szerzett a közpályán szereplők közül senki vagyont, hogy rá nem mondták volna a tolvajt. Az pedig mindennapos dolog, hogy per «gazember» beszéljenek valakiről, még azok is, a kik kezet szorítanak vele, s jóindulatáért kunyerálnak — ha egy kis befolyása van.

Ezt a rettenetes fekélyt azonban csak a nyilvános életben tapasztaltuk eddig korlátlanul pusztítani. Az a fentebbi statisztikai szám meggyőzhet róla mindenkit, hogy tanulékony s okulni szerető nép vagyunk, s a nagyoknak üdvös példája hamar elterjed a romlatlan nép körében is. Ime egy esztendő lefolyása alatt 210,000 embert vádoltak meg alaptalanul hirnevükben, becsületükben. Legalább nem mondhatja senki, hogy a becsületnek nincs nálunk kelete; hiszen csak olyasmitől akarhatunk másokat megfosztani, a minek becse van.

*

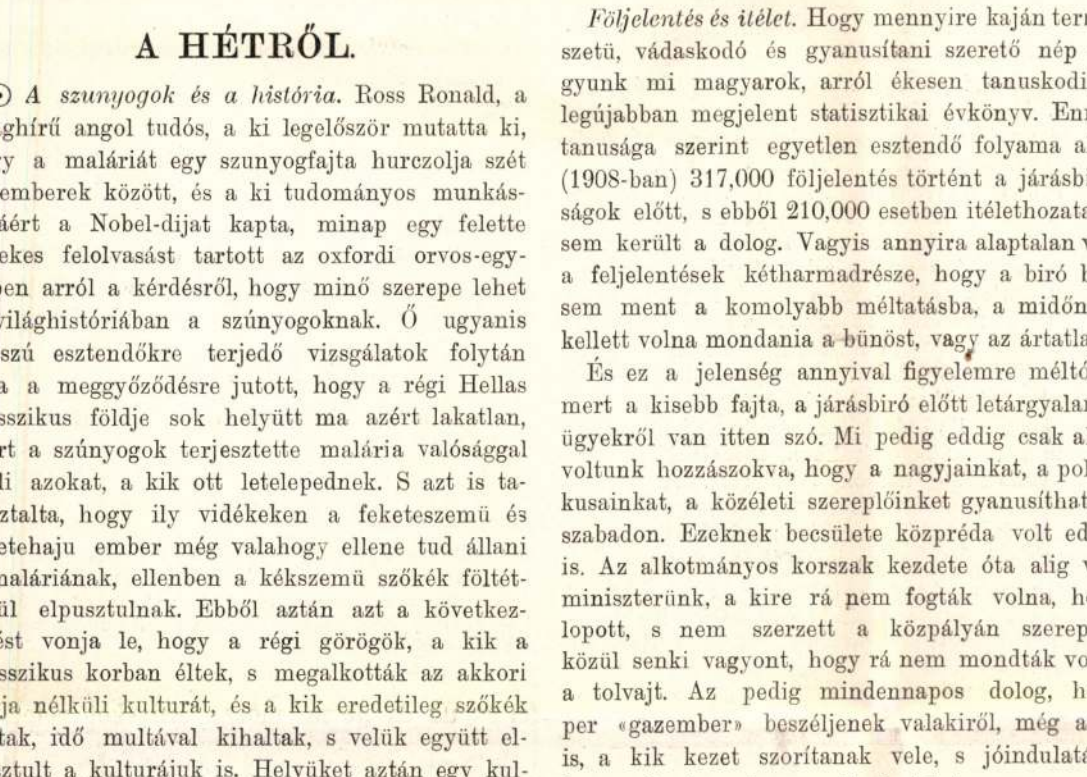

A KOLOZSVÁRI UNITÁRIUS KOLLÉGIUM.

A KOLOZSVÁRI UNITÁRIUS TEMPLOM.

Lugos és Bécs. Lugos város tanácsa ugyanazzal a problémával foglalkozik, t. i. a húsdrágaság megszüntetésével, a melyről Bécs városházán folynak a tanácskozások. Csakhogy a lugosiak praktikusabb oldalról fogják meg a kérdést, mint az osztrák császárváros nagyfejü urai. Ők ugyanis egyszerűen limitálják a hús árát, a hogy az szokásban volt a régi jó időben. Meghatározzák, hogy mennyiért szabad árulni a marhahús elejét, menynyiért a vesepecsenyét vagy a borjuczombot. Drágábban pedig ne merje adni senki! Ez az eljárás évszázadokon át virágzott Magyarországon, s mindig fényesen bevált. De a régi időben megvolt a hathatós szankcziója is. Huszonöt bot, a ki a tilalmat áthágni meri! Mindenesetre szivhez, lélekhez szóló beszéd. Ma semmiképen se lehet büntetni azt, a ki az ily tilalmat megszegi. Mit fognak hát csinálni a lugosiak, ha találkozik oly istentől elragaszkodott gonosz, a ki tilalmuk daczára is drágábban fogja mérni a húst, mint a hogy ők meghatározták.

Lám a bécsi magisztratus sokkal óvatosabb. Nem intézkedik mindjárt, hanem szép instancziát intéz a kormányhoz s a marhakiviteli tilalom elrendelését kérelmezi.

Czélravezető ez a módszer is — kétségtelenül. Ha nem vihetjük eladásra a marhát oda, a hol jól megfizetik, kénytelenek leszünk eladni itthon, olcsó áron. De mit szólnának hozzá a jó (?) bécsiek, ha a kormány eltiltaná az iparáruk kivitelét is a külföldre azzal a czélzattal, hogy azok ára itthon olcsóbb legyen?

Nekünk pedig a bécsi agitácziónál is jobban tetszik az, hogy akadt magyar ujság, a mely a magyar agráriusok érdekét látta abban, ha a marhakivitelt csakugyan beszüntetik!

*

A sármási gázkutak. A sármási furólyukak nagy mennyiségü gázat lövelnek ki szünetlenül, a mely gáz sok ezer ló erejének megfelelő. A lapok e napokban hozzák hírét, hogy a bányakapitányság az államnak adományozta e forrásokra a bányajogot. De senki se emlékezett meg róla, hogy itt voltaképen egy óriási jelentőségü dologról van szó, mely nagyobb lökést adhat Magyarország ipari fejlődésének, mint sok millióra menő állami támogatás. Pedig így áll a dolog. Mert az iparban az erő a leglényegesebb, s egyszersmind a legdrágább tényező. Ezt nekünk a természet ime ingyen adja. Mintha csak azt is mondaná: ellátlak magyarom! a mai kulturális élet legfőbb fel-

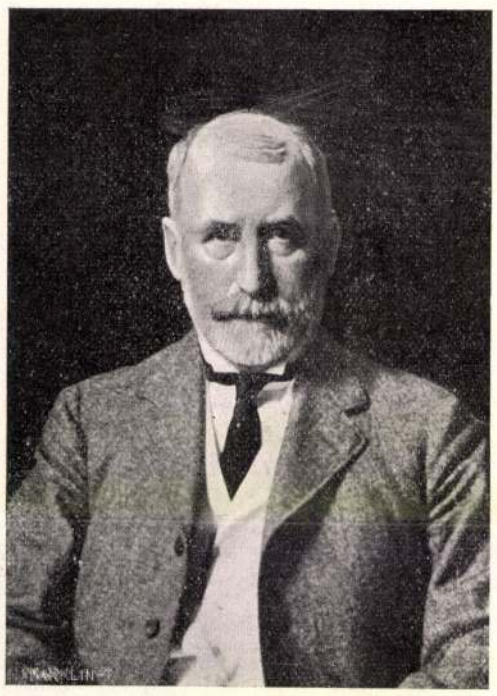

Gaynor new-yorki polgármester, a ki ellen merényletet követtek el.

tételeivel, az erővel is, már most csak rajtad áll, ne élhetetlenkedjél tovább.

Hát a milyen nagyszerű egy nemzet vagyunk, tőlünk bizony kitelik, hogy élhetetlenkedni fogunk tovább is. Ime vizierőnk is vagyon bőven, bővebben mint a többi nációnak, s nem éltünk vele. (Mozgató erőnek is különbnek tartjuk a bort a viznél.) Az igaz, hogy a folyamok vizi ereje nem egészen ingyen való. Csatornát, gátat, zsilipet kell építeni és az pénzbe kerül. De a sármási gáz meg van furva, most már egészen ingyen tolul föl a föld gyomrából. Csupán értékesíteni kell, alkalmat kell neki adni, hogy dolgozzék. Persze ez is pénzbe kerül. Mi meg a pénzt csak a ládafiában szeretjük tartogatni, s a takarékban. Utóbbi helyen van is vagy négy milliárd betétünk elhelyezve. Igaz, hogy keveset hoz. De azt tartja Magyar Miska, hogy így biztos. S lehetséges, hogy a sármási kutak kedvéért se veszi ki onnan a pénzt. A gázzal hadd törődjék a német, vagy az ánglius!

Előfizetési föltételeink:

A «**Vasárnapi Ujság**» negyedévre 4 korona, félévre 8 korona.

A «**Vasárnapi Ujság**» a «**Világkrónika**»-val negyedévre 4.80 fillér, félévre 9.60 fillér.

Az előfizetések a «**Vasárnapi Ujság**» **kiadóhivatalába, Budapesten, Egyetem-utcza 4. szám küldendők.**

IRODALOM ÉS MŰVÉSZET.

Égi és földi szerelem. *Anthony Hope* angol regénye után mai számunkban új regény közlését kezdjük meg. Czime: *Égi és földi szerelem,* szerzője *Neera*, az Európaszerte ismeretes olasz irónő, kinek műveit nálunk még kevéssé ismerik, holott úgy művészi szempontból, mint a szép olvasmányt kereső olvasó szempontjából egyaránt értékesek és érdekesek. Az *Égi és földi szerelem* az olasz irónő legnagyobb sikert aratott műveinek egyike; magyarra *Balla* Ignácz fordította.

A munkácsi görög-katholikus püspökség története. *Hodinka* Antal, jeles történetirónk most adta ki az Akadémia megbizásából nagy munkáját a munkácsi görög-katholikus püspökség történetéről, a mely voltaképen a hazai rutének egész egyházi történetét foglalja magában. Nagyon részletesen tárgyalja a fölvetett kérdést, roppant mennyiségü adat-készlet alapján. Szigoruan ragaszkodik az adatokhoz, s feldolgozza az egész adatkészletet; rendkívül szorgalmas, gondos munkát végzett s tárgyát mondhatni kimeríti. Ezt az anyagot jóformán mind maga gyűjtötte össze a római levéltárakban, a bécsi közös pénzügyi és a közös állami levéltárakban, nemkülönben mindazokban a hazai levéltárakban, a melyekben tárgyára vonatkozó adatok találhatók. A munka szakemberek számára készült s a tárgy iránt közelebbről érdeklődők számára; történeti irodalmunknak minden esetre jelentékeny nyeresége.

A filozófia a középiskolában. Dr. *Kornis* Gyula e czim alatt magvas kis tanulmányt adott ki, a melyben kifejti nézeteit a középiskolai filozófiai oktatásnak czéljáról, tárgyáról és jelentőségéről. Alapos filozófiai képzettséggel fog neki tárgyának s fejtegetései nyomán a középiskola általános reformjával is számos érintkezési pontot talál, nemkülönben érdekesen állítja be a filozófiai propedeutika általános jelentőségét is.

Benczúr Gyulának a királyról festett legutóbbi arczképét adta ki most szép heliogravure másolatban a Könyves Kálmán társaság. A szép, kifejező arczkép élethiven adja királyunk ősz fejét s nagyon alkalmas arra, hogy széles körben elterjedjen. A kép ára izléses keretben 15 korona.

Ugy szeretlek én. *Wolfram* Elemér ily czímü dalt bocsátott ki ének és zongorára, Debreczenben. Ára 2 korona. Kapható Zipser és König zeneműkereskedésében.

A «Jó Pajtás», *Sebők* Zsigmond és *Benedek* Elek képes gyermeklapja augusztus 21-iki számában közli *Benedek* Elek versét, *Rákosi* Viktor elbeszélését, *Dörmögő Dömötör*, a híres maczkó látogatását a dobsinai jégbarlangban, *Lakatos* Lajos elbeszélését, *Gerlóczy* Géza kedves képét, *Vértesy* Kornél úszóbajnok czikkét az úszásról, pompás képes czikksorozatot a fürdői életről, *Elek nagyapó* meséjét, *Dánielné Lengyel* Laura regényét, a szerkesztői üzeneteket, rejtvényeket stb. A *Jó Pajtás*-t a Franklin-Társulat adja ki, előfizetési ára negyedévre 2 korona 50 fillér, egyes szám ára 20 fillér. Mutatvány-számot kivánatra ingyen küld a kiadóhivatal. (IV. ker., Egyetem-utcza 4.)

Uj könyvek.

A munkácsi görög-katholikus püspökség története. A M. T. Akadémia történelmi bizottsága megbizásából irta *Hodinka* Antal. Budapest, az Akadémia kiadása; ára 16 korona.

A filozófia a középiskolában. Irta dr. *Kornis* Gyula, Budapest, Franklin-Társulat.

EGYVELEG.

* «**Comité International de l'Aviation**» alakult meg Párisban, mely az aviatikusok érdekeit a bíróság és egyéb hatóságok előtt védi s egyben a léghajózási jogok megállapításánál is vezérszerepet játszik. *(G. L.)*

Szülők figyelmébe ajánljuk! A Széchényi-konviktusban a növendékek vallásos, müvelt nevelésben s napi korrepeticzió s instrukczióban részesülnek. Prospektust küld: Koncsek Kálmán, főgimnáziumi tanár, Szabadkán.

A fürdőidény alatt senki el ne mulassza az egész continensen elterjedt Brázay sósborszesz be-

Svájczi selyem vámmentesen :: házhoz szállitva!

Kérjen fekete, fehér vagy szines ujdonságainkból **mintákat: Crêpon, Duchesse, Cachemire, Messaline, Côtelé, Eolienne, Shantung, Mousseline** 120 cm széles, méterenként 1 K 20 f.-től kezdve. Ruháknak, bluzoknak stb.-nek való **bársony** és **pelluche,** ugyszintén **himzett bluzok,** valamint batiszt, pamut, vászon- és selyemruhák. — Mi csakis garantáltan erős selyemszöveteket adunk el **vám- és portómentesen direct** magánvevőknek.

SCHWEIZER & Co., LUZERN U 24 (Svájcz.)

Selyemkivitel. — Királyi udvari szállító.

A **Bór- és Lithion-tartalmú vasmentes gyógyforrás**

Salvator

kitünő sikerrel használtatik **vesebajoknál, a húgyhólyag bántalmainál és köszvénynél, a czukorbetegségnél, az emésztési és lélegzési szervek hurutjainál.**

Húgyhajtó hatású!

Vasmentes! Könnyen emészthető! Teljesen tiszta!

Kapható ásványvizkereskedésekben vagy a Szinye-Lipóczi Salvatorforrás-Vállalatnál Budapest, V. Rudolf-rakpart 8.

Hirdetések felvétetnek Blockner I. hirdető-irodájában, Semmelweis-utcza 4.

Soha többé!

nem cserélek szappanommal, mióta a Bergmann-féle vesszőparipa-liliomtejszappant használom (egyedüli gyártók: Bergmann & Co, Tetschen a/E.), mert az összes gyógyszappanok közül ez a leghatásosabb és kizárólag csak általa érhető el szép, gyöngéden puha és szeplőtől mentes arczbőr. Darabja 80 fillérért minden gyógyszertárban, drogeriában és illatszerkereskedésben stb. kapható.

Elkán és Gerő

Budapest, VI. Petőfi-utcza 5.

(Saját ház.)

Az ország legnagyobb

szücsáru és sapkagyára

Ajánlják dusan felszerelt raktárukat. Állandóan nagy készlet mindennemü

szücsáru és sapkákból

a legegyszerübbtől a legjobb kivitelig.

Telefon 83-73. * Telefon 83-73.

Cimre kérünk ügyelni fiókunk nincs. ::

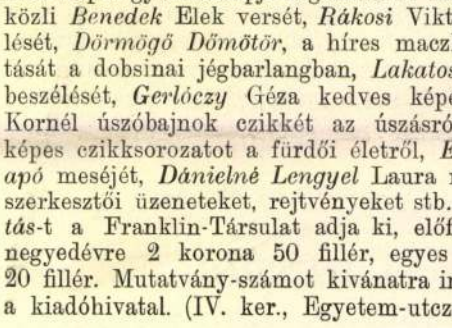

Dr. MAUBERIE párisi tanár

KORSZAK-ALKOTÓ TALÁLMÁNYA

a

PÁRISI VAJCRÊME

Ara 3 korona. Alaposan gyógyitja az arczbőr minden természetellenes tisztátlanságait és beteges képződményeit. —

Főraktár Ausztria-Magyarország részére **Nikolits Emil** gyógyszerésznél, **Nagybecskereken.** — Kapható minden gyógyszertárban és drogériában.

A budai Szt.-Lukácsfürdő

«**Nagyszállodájában**» és «**Thermal**»-szállodájában szoba teljes ellátással naponként 10 koronától feljebb. Minden szoba kilátással a Dunára. Kénes iszapfürdők és iszapborogatások. Fürdőismertetést dijmentesen küld :: :: :: :: ::

:: Szt.-Lukácsfürdő részvénytárs.

Mielőtt tartós és czélszerü **utibőröndöt vásárol,** kérem tekintse meg saját készitményü **bőrönd** és **bőrdiszmüáru** raktáramat ::

CSÁNGO

bőröndös,

Olcsó szabott árak. A czim fontos! **Muzeum-körút 5. sz.**

Ha fáj a feje ne tétovázzék, hanem használjon azonnal **Beretvás pastillát**

mely 10 percz alatt a legmakacsabb migraint és fejfájást elmulasztja. — *Ara 1 korona 20 fillér.* — Kapható minden gyógyszertárban.

Készíti **Beretvás Tamás** gyógyszerész **Kispesten.** * * * * * * Orvosok által ajánlva. — Három dobosnál ingyen postai szállitás.

Kolozsvári ref. kollégium

Református Élet 1940 dec. 25

A kolozsvári ref. kollégium régi épületének udvara

A kolozsvári ev. reformata ekklézia külső
Városi templomának fundamentum-kö-
ve letétele ... ünnepe

8°, OK, 67L, Kolozsvár, 1829.

Kolozsvári ref. Kül-
ső városi
templom

Kolozsvári ref. teológia

LEVENTE

ATTALAI aks.

Kolozsvári régi

Szinház

Erdély 1940.

Kolozsvári régi (Farkas utcai) zsinagóga

KLAUSENBURG, RENAISSANCE-TÜRRAHMEN MIT UNGARISCHER INSCHRIFT. 1586.

Kolozsvári reneszánsz

Kapu

Erdély 1940

A KOLOZSVÁRI PIARISTA-TEMPLOM. 1718—24.

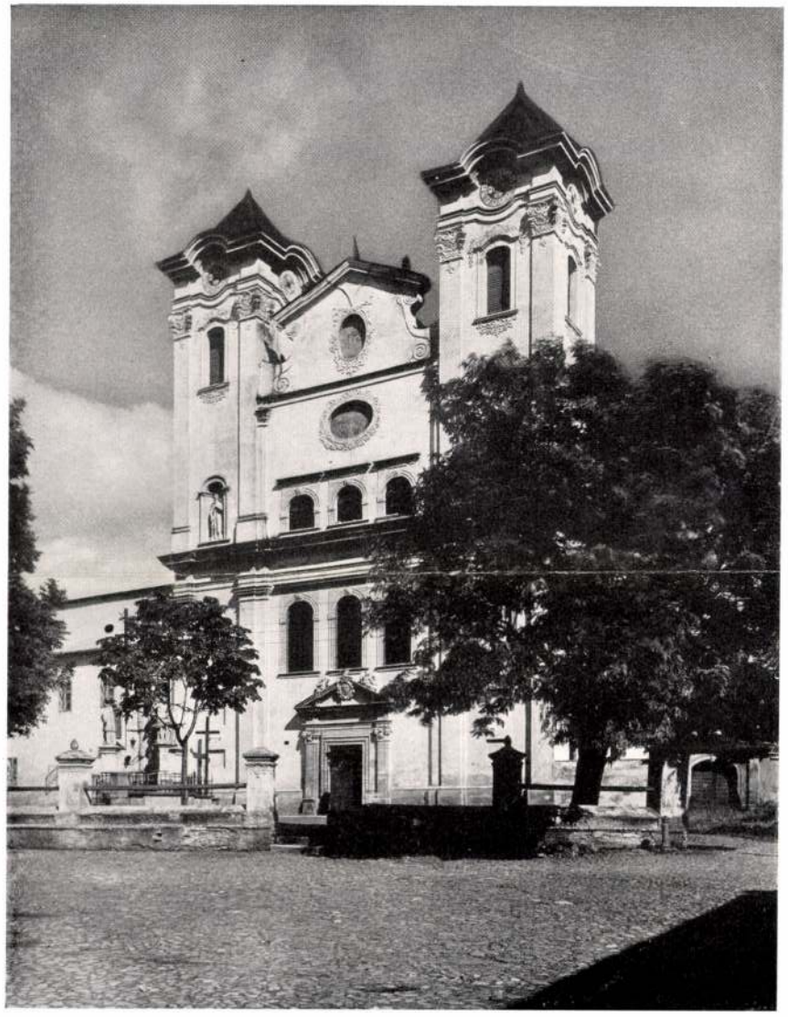

AZ EPERJESI FERENCRENDI TEMPLOM. 1715.

Analógia

Gerevich

Kolozsvári piarista

Acruplom

Kolozsvári pianistan templom

1918-24.

XLVII. tabla

Kolozsvári piarista

templom

Erdély 1940

és Debrecen ötvöseivel lép a céh összeköttetésbe.[7] 1573-ban nagy pörbe is keveredtek a nagyszebeniekkel, akik magyar legényeket és tanulókat nem akartak felvenni.[8] A pörből folyólag a kolozsvári legények sztrájkba is léptek.

A céh rendkívül népes volt, különösen a XVI. és XVII. században. 1453 és 1660 között 400 ötvös neve fordul elő.[9] Sőt Novák János a céh történetéről írt kis monografiájában azt állítja, hogy mintegy 1000 kolozsvári ötvösről gyüjtött adatokat.[10] Azt hiszem azonban, hogy ebbe a számba ~~nemcsak a szorosan vett ötvösöket, hanem~~ még a legényeket és tanulókat is beleértette. Az 1585-i „Regestrum Aurifabrorum Colosvariensium" szerint 1556 és 1585 között, tehát 30 év alatt, 46 mester lépett a céhbe.[11] 1570-ben egyidejűleg 32 mester működik. Ennyien szavaznak le egy vitás ügyben.[12]

A város erődítményei sorában az ötvös céhnek saját tornya volt, amelynek helyreállítását és felszerelését 1550 és 1665 között többször említik.[13]

A céhpecsét ~~a XV. század~~ ~~ból ismeretes.~~[14]

Az ötvöstárgyak bélyegzéséről az 1561-i céh szabály a következőkép intézkedik: *„Minden mesternek saiat es twlaidon Belege legien es azt ki ki mynd az ő miere felwisse eg' lot ezwst bwntetes alat, az ew beleget, arra az mel fel giranal tewb lezen."*[15]

Próbabélyegről a céhszabályokban nincs szó. Miután pedig tudjuk, hogy más erdélyi városokban a próbabélyeg használata csak a XVIII. században jött szokásba, Gyárfás Tihamér dr.

schen Zünften von Großwardein u. Debrezin Beziehungen gepflogen.[7] 1573 brach ~~auch~~ ein großer Rechtsstreit mit den Hermannstädtern aus, die sich weigerten ungarische Gesellen u. Lehrlinge aufzunehmen.[8] Ausstände der Gesellen waren damit verbunden.

Die Zunft war außerordentlich bevölkert, besonders im XVI. u. XVII. Jh. 1453—1660 werden 400 Goldschmiede erwähnt.[9] Der Autor einer ~~kleinen~~ Monographie über die Zunft versichert sogar, er habe über nahezu 1000 Klausenburger Goldschmiede Daten gesammelt,[10] doch müssen ~~meiner Meinung nach~~ in dieser Zahl ~~auch~~ Lehrlinge und Gesellen inbegriffen sein. Nach dem „Regestrum Aurifabrorum Colosvariensium" sind 1556—1585, also in 30 Jahren, 46 Meister in die Zunft getreten.[11] 1570 arbeiten gleichzeitig 32 Meister, denn so viele stimmen bei einer Streitfrage ab.[12]

Unter den Befestigungswerken der Stadt, gehörte ein eigener Turm der Obhut der Goldschmiede an, der von 1550 bis 1665 öffers erwähnt wird.[13]

Das Zunftsiegel ~~ist aus dem~~ XV. Jh. ~~bekannt~~[14]

Über die Stempelung verfügt der 3. § der Zunftartikel v. 1561 so, daß jeder Meister sein eigenes Zeichen haben muß und dieses Zeichen auf jedes Werk von über ½ Gira unter Strafe eines Lot Silbers draufzuschlagen verpflichtet ist.[15]

Ein Beschauzeichen wird in den Artikeln nicht erwähnt. Da wir aber wissen, daß auch in anderen Städten von Siebenbürgen die Beschauzeichen erst im XVIII. Jh. auftauchen, halte

„S. cehae aurifabrorum de colosvar." ← gót minuscula irás!

feltevését,[16] amelyet Rosenberg is átvett tőle,[17] hogy t. i. már a XVI. században háromtornyos, rácsos várkapu lett volna a kolozsvári próbabélyeg, nem fogadhatjuk el kellőkép indokoltnak. A XVIII. században már megállapítható ilyen jegy használata.

(A Rosenberg-mű 3. kiadásában 8090. szám alatt bemutatott bélyeg inkább a régi pozsonyi próbának látszik, míg a Kniestől[18] általa átvett 8091. számú jegy, amelyet Knies pozsonyinak vélt, határozottan a hátrább következő 2054. szám alatt székesfehérvári próbával azonos. Azokat a próbabélyegeket, amelyek a háromtornyos várkapukat, sok magyar városnak címerképét tüntetik fel, csak igen alapos tanulmányozás után lehet egymástól elválasztani s a hozzájuk tartozó mesterjegyek megfejtése nélkül nem lehet őket helyesen beosztani.[19]

Tekintettel a csak mesterjeggyel ellátott erdélyi ötvöstárgyaknak nagy tömegére, amelyből számos darab magyar felírásokat is visel, jónak láttam azokból legalább egy kis részt e város neve alá vonni, ahol Erdélynek legnagyobb magyar ötvöscéhe állott fenn. Jól tudom, hogy e tárgyaknak beosztása nem lehet olyannyira helytálló, mint Erdély két másik nagy ötvösművészeti gócpontjánál, Brassónál és Nagyszebennél, ahol a mesterjegybe bevett korona, illetve a szerencsésen fennmaradt ellenőrző mesterjegytábla az ötvösmunkák ottani származásának megállapítását megkönnyítik. Mégis, úgy vélem, nagy a valószínűsége annak, hogy az erdélyi magyar munkák jórésze a sokszáz ötvös erősen magyar kolozsvári céhéből került ki.

Itt meg kell jegyeznem, hogy Rosenberg művének „Rumänien" fejezetében Klausenburg (Cluj) címszó alá sorozta be Kolozsvári Márton és György

ich Dr. T. Gyárfás's Behauptung,[16] die von M. Rosenberg übernommen wurde,[17] ein dreitürmiges Tor m. Gitter sei hier schon im XVI. Jh. das Beschauzeichen für nicht genügend begründet. Im XVIII. Jh. ist dieses Beschauzeichen schon nachweisbar.

(Das bei R³ 8090 angeführte Zeichen scheint eher ein Preßburger Beschauzeichen zu sein, das von Knies[18] übernommene R³ 8091 aber, welches von Knies für Preßburg in Anspruch genommen wurde, ist entschieden das Stuhlweißenburger Zeichen Nr. 2054. Die dreitürmigen Tore, die in den Wappen von vielen ung. Städten vorkommen, können nur nach eingehendem Studium von einander abgesondert und ohne Auflösung der, zu ihnen gehörenden Meisterzeichen nicht der richtigen Stadt zugewiesen werden.[19]

Mit Hinsicht auf die große Menge von siebenbürgischen Goldschmiedewerken, die nur mit Meisterzeichen versehen sind und deren viele ungarische Inschriften tragen, habe ich einen kleinen Teil davon in diese Stadt eingereiht. Es ist allerdings klar, daß diese Zuteilungen nicht so stichhältig sein können, wie bei den zwei anderen großen Goldschmiedekunststätten Siebenbürgens, bei Kronstadt und Hermannstadt, wo die Krone im Zeichen und das Vorhandensein der Kontrolltafel die Bestimmungen erleichtern. Doch glaube ich mit genügender Wahrscheinlichkeit annehmen zu können, daß ein guter Teil der siebenbürgischen Arbeiten den zumeist ungarischen hiesigen Goldschmieden gehört.

Hier muß bemerkt werden, daß M. Rosenberg im Abschnitt „Rumänien" seines Werkes unter Klausenburg (Cluj) die Meister Martin und Georg von Kluss-

szobrászokat (eml. 1370—1390).[20] A Prágába került híres Szent György-szobornak, amelynek megalkotása „a régi magyar művészetnek egyik legnagyobb tette,"[21] e két nagy mesterét, úgy miként atyjukat, Kolozsvári Miklós festőt, származásuk helye után egyszer „de Colosvar" néven, máskor megint, és pedig a német lakosságú Pozsony Szent György részére készített Szent György-szobruk[22] elveszett feliratán, „de Clussenberch" néven nevezték. ~~Mégsem tekinthetem őket idetartozóknak.~~ Eltekintve attól, hogy ~~ügyetlen fennmaradt~~ művük nem szorosan vett ötvösmű, — mégha ez a szobrászatunk, mint Gerevich Tibor mondja, a hermákat alkotó ötvösművészetünkből is nőtt ki,[23] — egyelőre nincs alapunk feltételezni, hogy ötvösművészeti iskolázottságukat, amelyet a Szent György-szobor részleteire pazarolt aprólékos gondosság világosan mutat,[24] Kolozsvárott nyerték. Munkásságuk tere ~~inkább~~ Nagyvárad volt.[25] Az aacheni dómkincstár címerpajzsait, melyeket Rosenberg mint valószínűleg az ő műveiket említ, kellő alap nélkül hozták velük kapcsolatba.

berch (eml. 1370—1390) eingereiht hat.[20] Diese beiden großen Meister der Bronzestatue d. Hl. Georg am Prager Hradschin, deren Schöpfung „eine der größten Taten der alten ungarischen Kunst ist,"[21] wurden allerdings — so wie ihr Vater, der Maler Nicolaus de Colosvar — nach ihrem Abstammungsort einmal „de Colosvar" und an der Prager Statue, die ursprünglich für die deutsche Bürgerschaft v. St. Georgen im Preßburger Komitat geschaffen war,[22] „de Clussenberch" genannt, gehören doch nicht hieher. Abgesehen davon, daß ihr ~~einzig erhaltenes~~ Werk kein richtiges Goldschmiedewerk ist, — wenn auch, wie Prof. Gerevich sagt, diese Plastik sich aus der Goldschmiedekunst der Kopfreliquiare entwickelt hat,[23] — haben wir vorerst keinen Grund anzunehmen, daß sie ihre Ausbildung in der Goldschmiedekunst[24] in Klausenburg genossen hätten. Ihr Betätigungsfeld ~~als Bildhauer~~ war ~~hier~~ Großwardein.[25] Die beiden Wappenschilder im Aachner Domschatz, die ~~Rosenberg~~ als „wahrscheinlich von denselben Meistern" bezeichnet, wurden ohne Grund ihnen zugewiesen.

[1] Jakab Elek: Kolozsvár város története, I. 498; Oklevéltár, CLII. — [2] Novák János: A kolozsvári ötvöscéh a XVIII. századig, Kolozsvár, 1913. 12. — [3] Szádeczky Lajos: Iparfejlődés és a céhek története M. o.-n, Bp., 1913, 40. — [4] Novák J. op. cit. 52. — [5] Századok 1886, 564. (Deák Farkas). — [6] Szádeczky L. op. cit. 54. — [7] Novák J. op. cit. 42. — [8] Deák Farkas: A kolozsvári ötvös legények strikeja. Értekezések a tört. tud. köréből, XIII. 3. — [9] Századok 1880, 678. (Deák Farkas). — [10] Novák J. op. cit. 64. — [11] Jakab E. op. cit. II. 149. — [12] Századok 1886, 564. — [13] Novák J. op. cit. 36/41. — [14] Jakab E. op. cit. IV, 7, 31; Arch. Ért. 1895, 254. (Mihalik J.) — [15] Szádeczky L. op. cit. 57. — [16] Egyházi Műipar 1909, 99 (Gyárfás T.). — [17] R[3] 8089. — [18] Karl Knies: Die Punzierung in Österreich, Wien, 1896, 76. Tafel VIII, 14. — [19] Arch. Értesítő, 1912, 144 (Kőszeghy E.) — [20] R[3] 8087. — Thieme-Becker: Künstlerlexikon, ~~Band ... — [21] Gerevich Tibor: A régi magyar művészet európai helyzete. Bp, 1924, ...~~ — [22] Gerevich Tibor: Kolozsvári Tamás, az első magyar képtábla-festő, Bp., 1923, 36, hiv. Ernyey József adataira. — [23] Vide nota 21. — [24] Divald Kornél: Magyarország művészeti emlékei. Bp., 1927, 103. — Hekler Antal: A magyar művészet története. Bp., 1934, 63. — [25] Divald op. cit. 102. Vide Nr. 1546.

F. sz. *Lf. Nr.*	Próba *Beschau*	Kor *Zeit*	F. sz. *Lf. Nr.*	Próba *Beschau*	Kor *Zeit*	F. sz. *Lf. Nr.*	Próba *Beschau*	Kor *Zeit*
967		Ca 1765	969		XIX. sz. eleje *Anfang XIX. Jh.*	971		XIX. sz. eleje *Anfang XIX. Jh.*
968		XVIII. sz. vége *Ende XVIII. Jh.*	970			972		

Leipzig, 1930; Band XIII, 160. — [21] Minerva, Bp. 1924; 110. (Gerevich T.)

Kolozsvári Ötvös-
céh

Kőnagyötvej-
162-166 l.

F. sz. Lf. Nr.	Próba Beschau	Kor Zeit	F. sz. Lf. Nr.	Próba Beschau	Kor Zeit	F. sz. Lf. Nr.	Próba Beschau	Kor Zeit
973		Ca 1820	977		1848	981		XIX. sz. közepe *Mitte XIX. Jh.*
974		1827	978		1853	982		Fémfinomsági jel *Feingehaltszeichen*, ca 1779—1800
975		Ca 1830—40	979		XIX. sz. közepe *Mitte XIX. Jh.*			
976		1847	980			983		Kiegészítő jegy *Ergänzungszeichen ad Nr. 1011*

F. sz. Lf. Nr.	Mesterjegy *Meisterzeichen*	Mester — tárgy — tulajdonos — irodalom *Meister — Gegenstand — Eigentümer — Literatur*

T. sz. Lt. Nr.	Próba Beschau	Kor Zeit	T. sz. Lt. Nr.	Próba Beschau	Kor Zeit	T. sz. Lt. Nr.	Próba Beschau	Kor Zeit
973		Ca 1820	977		1818	981		XIX. sz. közepe – XIX. vége
974		1821	978		1833	982		Különböző időkből származó példányok
975		1830–[illegible]	979		XIX. sz. közepe			1770–1800 körül
976		1817	980		XIX. vége	983		Különböző korok jegyei

KOLOZSVÁR

KLAUSENBURG

CLUJ.

Az ötvösök már a XV. században céhet alkottak. Legkorábbi céh szabályaik 1494-ből ismeretesek.[1] Ezeket 1516-ban módosították.[2] A legények 1532-ben a céhen belül külön társulatot alakítottak,[3] amelynek szabályait 1591-ben változtatták meg.[4]

Amikor a XVI. század közepén Kolozsvárott a reformáció teljes diadalt aratott s ugyanakkor az ötvöscéhben a magyarok a szászokkal szemben túlsúlyra jutottak, a régi céhszabályzatot, amelyről később mint „pápás céhlevél"-ről esik szó,[5] új szabályokkal cserélik fel. Ebből az 1561-i új céhlevélből,[6] amelynek szavai szerint a régi artikulusok „istentelen Baluaniozasra ualok uolnanak", az oltárfenntartás és minden vallásos vonatkozás, — valószínűleg még a céhet megelőző vallásos „testvérület" maradványai, — kimaradtak. Ugyancsak elmaradt az a szakasz is, amely szerint vitás kérdésekben a nagyszebeni szász céhhez fordultak. A szászokkal való kapcsolat helyett ez időben magyar városok, Nagyvárad

Die Goldschmiede begründen schon im XV. Jh. ihre Innung. Die frühesten Artikel sind aus d. J. 1494 bekannt.[1] Diese wurden 1516 geändert.[2] Die Gesellen bildeten 1532 innerhalb der Zunft eine eigene Gesellschaft,[3] deren Vorschriften 1591 geändert wurden.[4]

Nach dem vollen Sieg der Reformation in Klausenburg um Mitte d. XVI. Jh., als zugleich auch in der Zunft die Ungarn überwiegende Mehrheit über die Sachsen erreicht hatten, wurden die alten Zunftartikel, die als „päpstische" galten,[5] durch neue ersetzt. Im neuen Zunftbrief v. 1561[6] wurden alle Vorschriften religiösen Charakters, wie z. B. Erhaltung eines Altares, weggelassen, die wahrscheinlich noch von einer religiösen Bruderschaft ~~stammten~~, aus welcher die Zunft im XV. Jh. hervorgegangen ist. Auch wurde jede Verbindung mit der sächsischen Zunft in Hermannstadt vermieden, die in den ersten Artikeln als Appellationsforum vorkommt. Statt dessen hat die Zunft mit den ungari-

KINCSES KOLOZSVÁR HAZATÉRT

Kolozsvári uccarészlet

A kolozsvári Szent Mihály templom

A kolozsvári Farkas uccai ref. templom

1940. 36. szám.

TOLNAI

VILÁGLAPJA

20 FILLÉR

42. évfolyam

FELSŐ-ERDÉLY ÉS A SZÉKELYFÖLD
VÉRÁZTATTA, SZENT FÖLDJE VISSZATÉRT!...
(A KOLOZSVÁRI MÁTYÁS-SZOBOR)

Kolozsvár

Renaissance épület.

RENESZÁNSZ AJTÓKERET MAGYAR FELIRATTAL. 1586. KOLOZSVÁR, MÚZEUM.

Erdély 1940

Erdélyrészi színikerület megalakult 1901. aug. 3-án, Kolozsvárott. Elnök: Bornemissza Károly, főispán, alelnök: báró Szentkereszty Zsigmond, kuriai bíró, jegyző: Hadházy Sándor vm. pénztáros, a kolozsvári Nemzeti Színház gazdája.

Erdész Zsigmond, az Orsz. Színészegyesületnek megalapítása óta pártoló tagja volt. Megh. 1911. júl. 29-én, *Budapesten.*

Erdődi Lili, színésznő, sz. 1902. okt. 28-án, *Vágujhelyen,* színpadra lépett 1922. aug. havában.

Erdődi (Christ) **Miklós,** színész, sz. 1850. szept. 10-én, *Iregen,* Tolnam., megh. 1918-ban. Színpadra lépett 1869. máj. 10-én, Károlyi Lajosnál.

Erdődy Elek, színműíró. Munkája: »Egy férj, két feleség«, operett 3 felv. Tsz.: Erdődy Mihály. Zen.: Reményi Bélától és Kun Richárdtól. Bem. 1917. aug. 19. Fővárosi Nyári Színkör.

Erdődy János gróf, (monyorókeréki és monoszlói), a Szent István-rend nagykeresztese, cs. kir. kamarás, élete alkonyán visszavonult a magánéletbe. 1785-ben Pozsonyban színház alapítását határozta el, mely ez év május 16-án meg is nyilt, Kumpf Hubert igazgatása alatt Paisiello »König Theodor von Venedig« c. operájával. Zenekara 12 személyből állott. Karmestere Chudy József. Az előadásokat hétfőn és szerdán tartotta meghívott közönség előtt.

Erdődy József gróf színháza Galgócon empire-stílusban épült, nagy pompával. A színház abból az alkalomból épült, hogy a grófot Ferenc császár meglátogatta.

Erdős Alice, színésznő, sz. 1882. szept. 22-én, *Salgótarjánban,* színpadra lépett 1903. jan. havában.

Erdős Armand, zeneíró, zenekritikus, sz. 1873-ban, *Budapesten.* Megzenésítette Shakespeare »Julius Caesar«-jának drámai szövegét. Szakkönyve: »Modern operastíl.« Az Egyetértés nagy napilap tulajdonosszerk. lett, ennek megszüntével Bécsbe költözött, itt halt meg.

Erdős Fülöp, színész, sz. 1888. jún. 14-én, *Budapesten,* színpadra lépett 1912. jún. havában.

Erdős Hugó, színész, sz. 1879. dec. 31-én, *Szentendrén.* A Vígszínház színésziskoláját látogatta, majd 1907-ben lépett a színipályára.

Erdős János, énekesszinész, a vidék egyik ismertnevű színésze, sz. 1812-ben, megh. 1842. jan. 21-én, *Székesfehérvárott,* sorvadás következtében. Mint rendező a kiválóbbak között említik az egykorú lapok. 1840-ben Balatonfüreden rendező. Ez év szept. 19-én fellépett a Nemzeti Színházban, a »Fiesco« c. drámában Mulei Haszszán szerepében. November 22-én igazgató Pécsett. 1841-ben újra fellép a Nemzeti Színházban, ekkor a »Honművész (47. sz.) azt írta, hogy oly klasszicitással játszott, »millyet egyedül a korunkban legfőbb fokon díszlő Anschütz vagy Lőwe remek előadásától várhatunk. E' színész gyengélkedő egéssége mellett is studium által magát az elsőrendű színészek sorába iktatá.« Főbb szerepe: Kurdinkov (Hamis pénzverők), Orsini (Neszlei torony), Kent (Lear király), Bizot (Párisi naplopó), Montalban (Montalban Klára), Till (Hét közül a legrutabb), Abudár (Királyi korona), stb. Neje: *Dain (Dein) Teréz,* a vidéki színészet egyik jelesebb tagja, megh. 1858. nov. 7-én, *Pesten.* Déryné hozta a színészethez, Rimaszombatban. 1843-ban Kolozsvárott, 1844—1847-ben Győrött, majd 1851-ben ismét Győrött működött. Róla ezekben emlékezik meg az egykorú beszámoló: »Anyákat, aggnőket, ollykor fiatal özvegyeket játszik, bár orgánja igen kellemetlenül hat a fülekre, kivált első halláskor, de további ismeretség után e' szorgalmatos színésznő mindinkább megnyeri tetszésünket. Több érdemei: korszerű öltözék, szorgalmas szereptudás 's majd alig van az egész társaságnál egyén, ki annyiszor olly híven felfogná szerepe jellemét, mint Erdősné.« (»Hazánk«, [Győr] 1847. jan. 9.)

Erdős Jenő, színész, sz. 1891 ápr. 10-én, *Kaposvárott,* színpadra lépett 1924. júl. havában.

korlátozása (egy év helyett 10 hónap) a magas adó (16 százalék) elszivárgó erők pótlására az idegen állampolgárok szerződtetését tiltó rendelet, aggodalmas anyagi válsággal fenyegetik jövőjét, amelyen csak átmenetileg enyhít a némely helyen (Kolozsvár, Marosvásárhely, Nagyvárad) megalakult Színpártoló Egyesület, a magyar színművészet szeretetének ápolására és fennmaradásának anyagi biztosítására. De az élet, a küzdelem már magában véve is remény a jobb jövőre.

Ilyen küzdelmes és anyagilag válságos helyzetben természetesen szirtes akadályokba ütközik a magasabb színvonalú irodalmi és művészi programm megvalósítása. Hogy ebben a tekintetben is megbecsülésre érdemes munkát végzett az erdélyi magyar színészet, azt a legmagasabb színvonalat képviselő kolozsvári magyar színészet öt esztendejének adataival világíthatjuk meg. A kolozsvári magyar színház a lezajlott öt (1919—20—21—22—23—24.) szezon alatt 2160 előadást tartott. Műfajok szerint ez a következőkben oszlik meg: dráma, vígjáték, népszínmű 915; opera 267; operett 893; egyéb (művészest, hangverseny stb.) 60; gyermekelőadás 25. Az ifjúság irodalmi tanulmányainak támogatására a fentiekből 52 előadás jutott. A premierek száma 167 volt. Magyar szerzők darabja 1070, idegen szerzőé 1090 alkalommal szerepelt a színen. Az idegen szerzők magasabb számát az első két év szabad mozgását megbénító cenzura okozta.

Ezek a száraz statisztikai adatok nehéz időkben, anyagilag válságos körülmények között s az ezerféle akadály folytonos elhárítgatása közben derekasan végzett munkáról beszélnek. A műsorok igazolják, hogy ennek a színháznak a közönsége ezekben a próbás időkben is élvezhette a világirodalom klasszikusait és a magyar irodalom jeleseit, az európai színpadok legjobb darabjait épp úgy, mint a magyar drámairodalom friss termékeit. Ha kényszerült is engedményeket tenni a közönség üres, élvezeteket hajszoló izlésének, a magasabb művészi igényeket is igyekezett kielégíteni. Művészi eseményei közül megemlíthetjük a Dante halála 600-ik, a Molière születése 300-ik évfordulójának, Katona József, Prielle Cornélia emlékezetének, a Petőfi centennáriumának megünneplését; Blaha Lujza, Herczeg Ferenc és a színház jubiláló művészeinek (Szentgyörgyi István, Váradi Miklós, Szakács Andor, Laczkó Aranka, Janovics Jenő dr.) tiszteletére rendezett előadásokat; a Molière darabjainak állandó színen tartását, az 1923—24-iki szezónban a 20 estére terjedő Shakespeare-ciklus rendezését, az erdélyi magyar irodalom érdekeit szolgáló írói Olimpiász keresztülvitelét, továbbá a proletáriátus kultúrtörekvéseinek támogatását szolgáló munkás-ciklus beállítását és a román szerzők darabjainak a kultúr-közeledést elősegítő bemutatását. A magasabb igények kielégítését szolgálta a kolozsvári színház azzal is, hogy kiváló művészeket (Basilides Mária, Medek Anna, Sándor Errzsi, Szamosi Elza, Svärdström Valborg, Nirschy Emilia, Burián Károly, Székelyhidy Ferenc, Márkus Emilia, Bartók Béla, Waldbauer Kerpely, stb.) hívott meg a vendégszereplésre.

Ha ez a művészi munka elismerésre méltó, úgy minden méltánylásra érdemes dr. Janovics Jenőnek ezekben az években kifejtett tevékenysége.

Az erdélyi magyar színészetnek — s itt természetesen első helyen a kolozsvári színháznak, — érdemei közt azt is meg kell említenünk, hogy módot és ösztönzést adott Erdélyben az önálló magyar drámairodalom szárnybontogatására és érvényesülésére. *(Dr. György Lajos.)*

Erdélyi Zoltán, író, sz. 1872. ápr. 5-én, *Kecskeméten*, megh. 1915. febr. 6-án, *Budapesten*. 1893-ban ujságíró lett. 1900. óta postatitkár volt. Színművei: »Megjött a papa«, vj. 1 felv. 1904. jan. 7. Nemzeti Színház. »Oroszlánbőr«, vj. 1 felv. 1905. ápr. 14. U. o.

Erdélyi Zsuzsa, színésznő, színipályára lépett 1872-ben.

Erdélyi és Bánáti Magyar Színészegyesület. Alakult 1920-ban. 1921-ben tagjainak száma 440. Feloszlott: 1923. jún. 11-én, majd nemsokára újra működésbe lépett.

Erdély országi énekes társaság alakult 1826-ban, Kilényi Dávid (L. o.) igazgatása alatt.

kell vivnia, a legellentétesebb igényeket kell kielégítenie, ütközőpontok között kell vergődnie és súlyos anyagi megpróbáltatások között életlehetőséget kell találnia. Nagyjában ma ez a helyzete az erdélyi színészetnek.

Az imperium átvétele körüli időben a Magyarországtól Romániához kapcsolt területen államilag támogatott színház csak egy működött, a kolozsvári Nemzeti Színház, dr. Janovics Jenő igazgatása alatt. Rajta kívül Erdélyi Miklós Nagyváradon, Róna Dezső Aradon, Sebestyén Géza Temesvárt, Szabó Pál Marosvásárhelyt, Szabadkay József Szatmáron, Fehér Imre Tordán, Gáspár Jenő Désen és Kovács Imre, Baróthy Jenő, Fenyvesy Gyula, Krasznay Ernő a vidék egy-egy fontosabb pontján teljesített jelentős kultúrmunkát. A kormányzó tanácsnak a magyar színészetet érintő első intézkedése az volt, hogy színikerületekre osztotta be a színészet működését, amelynek zavartalanságát biztosították a kultúrtörekvéseink iránt megértést tanusító Octavian Goga miniszterségе alatt kiadott játékengedélyek. A működési engedélyeknek időről-időre való meghosszabbítását célzó igyekezetek utolsó mozzanata az 1924. év júl. havában kiadott koncesszió-rendelet volt, mely 8 színi kerületet állapított meg, (1. Kolozsvár, 2. Temesvár, Arad, Lugos, 3. Nagyvárad, Nagyszalonta, 4. Szatmár és környéke, 5. Marosvásárhely és környéke, 6. Nagyenyed és környéke, 7. Torda és környéke, 8. Brassó és környéke), pontosan határolt működési körrel és szigoruan megszabott feltételek mellett. Az eredeti keretek tehát egyelőre megvannak és működnek ma is, még pedig a kolozsvári magyar színház szellemi irányítása alatt. Mert az elvitathatatlan tény, hogy Kolozsvár, mint a romániai magyarság szellemi életének központja, a színházi élet terén is érvényesíti irányító befolyását.

Ehhez a szerephez a kolozsvári magyar színháznak egyrészt hagyományokban gazdag multjánál, másrészt szellemi berendezettségénél fogva hivatásszerű joga van. Hiszen ez a város nem csak az egész magyar színészet bölcsője, nemes művészi tradiciók ébrentartója, hanem egészen a legujabb időkig a legkiválóbb magyar művészi generációnak is a nevelője volt. 1921. márc. 12-én ünnepelte Erdély a Farkas-utcai színháznak, a magyar színészet első állandó otthonának, 100 esztendős jubileumát. Ez az ünnep válságos időkben szerény keretek közt zajlott le, amikor a lelkekben még ott sajgott a nemes szívű ősök jótékonyságából felépített Hunyadi-téri díszes berendezésű színházunk elvesztésének fájdalma. Az imperium átvétele után csak egy félévig hangzott benne a magyar szó s már 1919. május 14-ike óta kormánybiztosi ellenőrzés és erős katonai cenzura alatt folytatta működését. Az utolsó előadást (Hamlet) 1919. szept. 30-án tartotta a kolozsvári magyar társulat a Nemzeti Színházban s másnap, október 1-én, megtörtént a tényleges átvétel. Pazar kényelmességű, minden művészi terv megvalósitására alkalmas és egy évszázados gazdag felszerelésű otthonából kiszorult s balsorsában is vigasztalásul szolgált, hogy még sem maradt hajlék nélkül. Pár nap alatt átköltözött a szükős, szellős, alig fütheto, primitív berendezésű, rossz akusztikájú, mozgófénykép előadások céljaira a Sétatér elején épült Nyári Színkörbe, ahol 1919. okt. 4-én kezdte meg előadásait (Lili bárónő). Okt. 29-én a katonai parancsnokság itt is betiltotta az előadásokat, amelyek hosszas tárgyalások után csak nov. 19-én kezdődtek meg újra. A magyar színtársulat egyelőre csak 1920. szept.-ig kapott játékengedélyt a Színkörben, majd 1921. nov. 1-ig ujabb meghosszabbítást, amikor szerződésben biztosíttatott részére a Színkör használata 1927. nov. 1-ig.

E vázlatos áttekintésből is kitünik, hogy az imperium átvételétől két esztendő a bizonytalanság és a feltornyosuló akadályokkal vívott heroikus küzdelem időszaka volt. Ennek csak az elmondása látszik simának, a valóságban azonban olyan válságos pillanatok voltak, amikor az erdélyi kultúrális élet e fontos támasztékának végleges összeomlása miatt állandóan kellett remegni. A jövő sem tagadhatja meg az elismerést dr. Janovics Jenő színigazgatótól, aki a kolozsvári magyar színészet megmentésével az erdélyi magyar színészet jövőjét is biztosította.

A hat esztendős harcnak örvendetes eredménye, hogy egyáltalában él és működik az erdélyi színészet. Igaz, hogy a kedvezőtlen kerületi beosztás, a játszási időtartam

Temesvárott, Szegeden, Kassán, Pozsonyban, stb. Igazgatói voltak: Krecsányi Ignác, Aradi Gerő, Jakab Lajos, Csóka Sándor. 1881. júl. 4-én házasságra lépett pallini Inkey Tódor huszárhadnaggyal. 1886. nov. 22-én Kassán házasságra lépett abrudbányai Nagy Boldizsár földbirtokossal. 1899. jún. 20-án a Városligeti Színkörben megünnepli 25 éves jubileumát a »Madarász« Adelaide szerepében és ugyanezen évben nyugdíjba ment.

Erdélyi Margit, színésznő, sz. 1892. máj. 11-én, *Kolozsvárt*, színpadra lépett 1914. máj. havában.

Erdélyi (Csomafáy) **Margit**, színésznő, sz. 1875. jan. 11-én, *Bethlenben*, megh. 1918. okt. 18-án, *Kispesten*. Színpadra lépett 1892. okt. 1-én, Dobó Sándornál. 1914-ben nyugdíjazták.

Erdélyi Vincze Margit, színésznő, sz. 1864. máj. 1-én, *Kolozsvárott*, megh. 1918. okt. 27-én, *Kispesten*. Színipályára lépett szülővárosában, 1879-ben, 15 éves korában. Igazgatói voltak: Tóth Béla (1883.), Dancz Lajos (1885.), Pesti Ihász Lajos (1886.), Jeszenszky Dezső (1889.), Hubay-Németh egyesített társulat (1891.), Beke Gyula (1894.) stb.

Erdélyi Marietta, karénekesnő, 1900. szept. 1-től 1901. aug. 31-ig volt a M. Kir. Operaház tagja.

Erdélyi Mihály, színész, sz. 1895. máj. 28-án, *Szegeden*, színpadra lépett 1922. júl. havában.

Erdélyi Mihály, színész. A világháború alatt tengerész volt. 1922-ben a kecskeméti színház tagja. Színműve: »Hazudik a muzsikaszó«, operett 3 felv. Zen. szerz.: Neumann Ferenc. Bem. Budai Színkör, 1922. jún. 9. »Mintha álom volna«, operett 3 felv. Zen.: Kulinyi Ernő verseire szerz.: Barna Izsó. Bem. 1923. szept. 1. U. o. »Mit susog a fehér akác?«, operett 3 felv. Bem. 1929. máj. 18. U. o. (Zen. szerz.: Szánthó Mihály.)

Erdélyi Mihályné Dudás Ilona, színésznő, sz. 1900. ápr. 1-én, *Kecskeméten*, színpadra lépett 1925. júl. 1-én.

Erdélyi Mikes Róza, írónő. Színműve: »Divatos házasság«, szmű 4 felv. Bem. 1881. szept. 12-én, Nagyváradon.

Erdélyi (Pósa) **Miklós**, volt nagyváradi színigazgató, sz. 1866. máj. 22-én, *Zomborban*. Színpadra lépett 1885-ben, Gerőffy Andornál. 1891-óta huzamosabb ideig Somogyi Károly nagyváradi színtársulatának volt a tagja. Nyugalomba vonult 1925. jan. 1-én. Neje *Kovács Mariska*, sz. 1864-ben, *Budapesten*. Színésznő lett 1882. jún. 14-én, Bogyó Alajosnál. Nyugalomba vonult 1925. jan. 1-én.

Erdélyi Nemzeti Színház volt régente a hivatalos neve a *kolozsvári* színháznak.

Erdélyi (László) **Ottilia**, énekesnő, sz. 1842. máj. 25-én, megh. 1916. febr. 15-én, *Aradon*. Színésznő lett 1862. ápr. 6-án. 1863—1868-ig Kolozsvárott működött. 1879. jan. 1-én nyugdíjba lépett.

Erdélyi (Kertész) **Rózsa**, színésznő, sz. 1864. máj. 18-án, *Kolozsvárott*, színpadra lépett 1894. febr. 6-án, u. o. Ditrói Mór igazgatása alatt.

Erdélyi Rezső, színész, sz. 1877. jan. 25-én, *Nagyenyeden*, színpadra lépett 1908-ban.

Erdélyi Sándor, színész, sz. 1879. márc. 12-én, *Temesvárt*, színpadra lépett 1899-ben.

Erdélyi Sándor, színész, hősszerelmes, bonvivant. Sok páthosszal és bensőséggel tudott szavalni s otthonosan mozgott a színpadon. 1869. ápr. havában a kolozsvári színház tagja volt, ahol 3 évet töltött. A 70-es évek végén lemondott a színipályáról és hivatalnok lett. 1871. nyarán még művezetője volt a Marosvásárhelyen működő színtársulatnak.

Erdélyi színészet 1918. után. A magyar színház az erdélyi magyar kultúrális életnek ma egyik legjelentősebb tényezője. A multban betöltött hivatásának fontossága ma százszorosan megsúlyosodott, de küzdelmei is abban a mértékben megsokszorozódtak. A magyar szónak irodalmi és művészi érvényesüléséért ma nehéz harcot

Magyar Színművészeti Lexikon Budapest 1929 I. k.

55

Magyarországi műemlékek. 55. A kolozsvári főtemplom sekrestyeajtaja.

Ungarische Kunstdenkmäler. 55. Sakristeipforte der Kolozsvárer Hauptkirche.

54

Magyarországi műemlékek. 54. A gyulafehérvári székesegyház Lási-kápolnájának ajtaja.

Ungarische Kunstdenkmäler. 54. Pforte der Lási-Kapelle der Kathedrale in Gyulafehérvár.

PÁSZTORTŰZ

TRANSZILVÁN IRODALMI ÉS MŰVÉSZETI FOLYÓIRAT

FŐSZERKESZTŐ:
REMÉNYIK SÁNDOR

SZERKESZTI:
CSÁSZÁR KÁROLY

XXIII. évf. 13-14. sz. 1937. július 15-31.

Petőfi: Világgyűlölet.

Menybéli Isten, ördög és pokol!
Mivé lett a föld, s még mivé lehet?
Minden bokorban egy világfaló,
Minden bokorban embergyűlölet.

Gyűlölnek ők és átkaik kövét
Dobálják szerte irgalmatlanul,
Úgy dől belőlük az átok, miként
Rothadt szag a sirok nyilásibul.

Szerettetek-e fickók, valaha,
Hogy most gyűlöltök? s imádkoztatok
Az emberiség boldogságaért,
Hogy most lehessen átkozódnotok?

Elkérték kebletekből a szivet
S aztán széttépték azt az emberek?
Nem, a világnak ti nem adtatok
Szivet soha, mert nincsen szivetek!

Nincs bennetek szív, nincs! Csak zsebetek
És gyomrotok van, s mert ez nincs tele,
Azért rút a világ előttetek,
Azért keltek ki rútul ellene.

Én is gyűlöltem ... volt okom reá,
De amióta e bitangokat
Láttam, mint vágnak Byronképeket
Azóta gyűlölségem megszakadt.

Mióta ők a földi életet
Oly feketére mázolják: nekem
Sokkal, de sokkal jobban tetszik az,
Több fénypontot vesz észre rajt' szemem.

Valóban szép, igen szép a világ,
Van minden évben rajta kikelet,
S van szép leánya minden falunak,
S ha itt egy ember sír, ott más nevet.

Mily tréfás még maga a bánat is!
Szív s fejre mily különbözőleg hat:
Sötétre festi a fehér szivet,
S fehérre festi a sötét hajat.

A Havas dicsérete

Irta: **Kemény János**

Sokféle arcát láttam a Havasnak. Ismerem szelíd koratavaszi hangulatát, amikor az első virágfejek előbukkannak a foszladozó hótakaró alól. Kopogott fejemen, hátamon, nem egyszer, az áprilisi dara-eső, ez a kegyetlen, sebeket ejtő havasi jégverés, melynek zajára a dürgő fadkakasnak torkán akad a szerelmes szó és az imént még hetykén szétterpesztett legyezője, sustorgó szárnyai is, elkedvetlenedve csukódnak össze.

Találkoztam az anyával lett Havassal, aki mellének édes málna-levét, húsos füveinek tápláló erejét, testének epilóbium illatát, forrásainak üdítő italát pazarlón osztogatja harmatos hajnalokon szarvasborjaknak, őzgidáknak, visongó vadmalacoknak, lompos medvebocsnak, míg bozótos ölének hűs rejtekében feketerigó matarász kicsinyei körül, öklömnyi mókus kötődik császármadárral s a nyestmama döglött vakondra kuporodva tanítja kölykeinek a rágcsálás-tudományt. És láttam, amikor a Havas, kánikula idején, dús mellű anyából eszeveszett némberré változik, ki fellázadva vérével táplált családja ellen, tűzzel, füsttel, korommal, viperák halálos mérgét öklendezve magából, dől reá mindenre, aminek lába, szeme, szíve van.

És láttam a Havast vezekelni, fekete kendővel homlokán; vállát, derekát esőcsuhába burkolta, fetrengett a sárban, mocsokban, míg felette veres villámok csattogták az ítéletet. Ismertem a Havast kerítő kedvében is, amikor összejátszva vágyakozó szarvastehenekkel, addig ingerelte párás földnek, füveknek, fonnyadó leveleknek illatával a szarvasbikák ínnyét, míg azok szerelemregyúlva, beleordítottak a szeptemberi éjszakába. Lábainál hevertem, amikor ősz utóján sikereitől, hódításaitól megundorodva, levetkezte minden ékességét, fonnyadt lombruháját szertedobálta, halódó illatait szelek szárnyára vetette s — mint bál után csömörlött szép leány a heverője szélén — fáradtan és fakón nyújtózott el Erdély s Bukovina között. Telítve voltam szánakozással akkor s hogy a magasban megpillantottam tegnap még tündöklő hajkoronáját, melyet immár behavazott az Idő, mezítelen térdét megsimogattam s szívem szerint hazudtam: Óh szépséges Havasom!... Végignéztem nem egyszer rettentő haláltusáját, amint orkánnal, hógörgeteggel, süvöltő szelekkel birokrakelt s míg a medvék barlang rejtekébe, szarvasok és őzek a lankák szelíd ölébe menekültek riadtan, Ő, a rettenthetetlen Amazon harcra kelt s körömmel, fogakkal, sikongva viaskodott az életéért, mígnem a Tél leteperte. Lépkedtem holt teste felett a porka hóban, temetői csendben, templomi hangulatban s hogy a halál árnyékában kucorogni mennyei élvezet is lehet, a Havason megtanultam.

Végig kísértem a hegyi patakot életének minden jelentős mozzanatán. Ott voltam születésénél, amikor ezüst tilinkók hangján pityeregve, forrásként buggyan elő a földből. Láttam a riadt víz-erecskét, amint bizonytalanúl tapogatódzva, ismerkedik a világgal. Észleltem ijedtségét, amikor belebotolva a pisztráng tompa orrába, sikongva fröccsent apró bugyborékokat a síkos kövekre s a pillanat örömét, amikor testvér-erecskékkel csacsogva ölelkezik össze. Ismerem ficánkoló kedvét, amint patakká szélesedik, jóságát, haragját, mókáit, zordságát, szeszélyes asszony-természetét, hangskáláját, melynek határai végtelenbe veszők. Guggoltam gyönyörűséggel a szívemben torkolatánál, hol veszekedett örömében faleveleket, ágakat, köveket hengergetve kötényében, szerelmi dalra gyúlva omlik a Maros ölébe. Fogtam nyestet, öltem farkast, neveltem cuclin elárvult őzgidót. Hallottam sebzett medve eget-remegtető ordítását, figyeltem a kihunyó fényt haldokló szarvasbika tekintetében, láttam, dühöngő vadkan hogy szaggatja fák gyökereit s habzó száját csattogtatva, hogyan hasít villogó agyarával tátongó sebet a kuvasz oldalába. Utánozom császármadár énekét, őzgidó sírását, szarvasbika szerelmes bőgését és ha horogvesszőm végét veresbegy ághegynek nézi s illegetve magát, reátelepedik, akkora büszkeség feszíti mellemet, mintha az imént súgta volna fülembe szíve rejtett titkát szemérmetes leányzó.

Ismerem a havasi embereket, nagyokat és kicsinyeket, magyarokat, románokat, kisoroszokat, tótocskákat s a legnyomorúltabbakat is, akiknek nincsen se hitük, se nemzetiségük, csak egy végzetes nagy szenvedélyük, a pálinka. Találkoztam sziklatetőn szökött fegyenccel s lánnyal, kit szent őrület szállott meg. Beszélgettem huszártisztből lett banditával s tüdővészes pásztorral, kinek szívében dojnák születnek. Célozta homlokomat orvvadász-karabély rozsdás torka s ettem havasi pásztoroknak édes málékenyerét. Üldöztem fegyveres őrökkel erdő-gyújtogatókat s adtam tanácsot becsapott eredei favágóknak. Kacagtam félszét sötétben eltévedt városi kirándulóknak s vallom parasztokkal, hogy viharban csakis Istennek irgalma segít. Ha valaki nagy jót tesz velem, felszaladok a Havasra s elmondom neki. Ha bántanak, bánatomat a Havasra cipelem, neki dicsekszem sikereimmel s bukdácsolásaimat előtte kevésbbé szégyellem.

A Havasnak is van számomra mondanivalója sok. Ő oly rettentő magasságban trónol a mi apróságos életünk felett, hogy néha megmagyarázhatatlannak tűnik fel előttem az az érdeklődés, mellyel gondjaim s örömeim irányában viseltetik. Sokszor azt gondolom, honnan ez a megértés, hogy porszem-ügyeinket saját dolgainak mitikus méreteket öltött világában szemléli s e nagyítóüvegen keresztül mélység és magasság fenkölt ellentéte lesz béka-egér-harcainkból és szívünk apró rezdülései zuhatagok egetostromló muzsikájává magasztosúlnak.

Amikor haragban vagyok a Világgal, sziklamélységek rejtekébe vezérel: „Itt távol vagy mindentől és mindenkitől. Itt nincsen értetlenség, csak erő, szépség és békességes magány." Vagy felcsalogat a legmagosabb hegycsúcsra s nagy távlatokat tár elém: „Itt jobbról ez egy román falu, az ott balról szász s középen a piros fedelek alatt magyarok laknak. Igy közelről mennyi különbség! De nézz messzi: Nyugatnak olasz, francia, osztrák, Északra cseh, lengyel, Délen török, görög, bolgár — mérjed nagy távlatokban a Világot, a Világban az Embert, milyen egyformák mind!" De

akkor van csak igazán elemében, amikor jókedvemben megyek el hozzá. Ilyenkor kicsipi magát. Fenyőágas, sötétzöld ruháját ölti magára, derekát koszorúval övezi, piros-kékfehér és sáfrány-színű virágokkal tűzdeli magát körül, kontyát lila szirmokkal szórja be s homlokára diadémként a vérpiros napot tűzi.

Fennt a szirttetőn röpke fuvallat, mint karmesteri pálcát, megrázza a magasranyult, magányos cirbolyafenyőt s e titkos jelre a Havasnak minden rejtett hangja egymásbakapaszkodva, zenélni kezd: harkály kongat odvas fa törzsén, kacagva verődnek össze fenyőtobozok, rigó rikolt, holló baritonját szaporítja a visszhang, vezér-kos nyakán bong a kolomp. A császármadár, e vídám pikulás, enyelegve csalogatja párját, tücsök hegedül, egér cincog, méhek zümmögve szálldosnak erre-arra, s kit talán ebben a pillanatban talált fejebúbján likas mogyoróval a szemtelen havasi-mátyás, hogy jóindulatát e vídám hangulatban bebizonyítsa, a lompos farkú róka kettőt-hármat beleköhög öregesen a víg muzsikába. A szellő incselkedve búvik fenyőfák gyantaillatú ágai közé, majd mint kacér leány, vénülő gavallér üstökét, kacagva cibálja tölgyfák dús lombkoronáját. Szemérmes suttogásra készteti a szerény füveket s a virágkehelynek csókra csücsörített ajkai közül halk dallamokat csal elő. Zúg, zeng, kacag az erdő s fénylő kavicsok hátát paskolva, veri a ritmust hozzá a patak.

Igy örül jókedvemnek az én Kedvesem!... Mert Kedvesem Ő, mint volt Kedvese apámnak, nagyapámnak, évszázadokra visszamenőleg ember-őseimnek. S midőn dicséretére balga szavaimat féltő gonddal illesztgetem egybe, érzem, porrá lett elődeimnek szíve is szólogat szavaimban.

Jól esik így egybefogódzni s évszázadokon át összegyült, őrzött csodálatunkat ölébe szórni Havasunknak.

R. Berde Mária: Két vers

AZ ARATÓ SZŰZHÖZ.

Szemben velem és szemben bánatommal,
Gyércsillagos tavaszi éjszakában,
Te felderengtél szobám ablakában.

Ezüst kalászok közt hanyatt lebegsz már,
Fejed lelankad alig delelőben,
És tőlem elfordulsz a nyárelőben.

Űznek mohó, káprázóbb égi képek:
Babonás Ollós tár nyomodba farkat,
S a hetyke Nyilas célozgatja sarkad.

Eredj, Szeplőtelen. Emelt karodba
Sugárkévédhez már hozzáarattad
Keservét annak, ki ott sírt alattad.

Vidd esztendős útadra szenvedésem,
Ringasd át enyhébb tájak éjjelébe,
Az igaz Nap s a szánó Hold elébe.

Az ő nyomukban nő a fény s a harmat,
Ott kell fakadni mind a jófüveknek,
Melyekben ír gyűl meg beteg szíveknek.

Zord jegyek közt szelíd, sarlóövezte
Szolgáló, ki most jó munkádra készen
Fejem felől immár lehúnysz egészen,

Te hű vagy, s hívek fenn az égi pályák,
Megjössz és meghozod, mikép igéred —
Tartsd számon, amit újtavaszra kérek:

Legyen majd másé minden víg ajándék,
Reményzöld ágat ne tördelj szívemnek,
S pipacsbimbóját ifjú szerelemnek.

A békefűből szedj nekem maroknyit,
Hadd áldjalak meg, hogy míg áthaladtál
Az Ég mezőin, értem is arattál.

ADD MEG URAM:

A mindennapi kenyeret,
A mindenesti nyughelyet.

Nyáron a nyájaskék eget,
Télen a tűzhely-meleget.

Vizek jótévő hűvösét,
Tisztaság tisztes köntösét.

A harcban már kíméletet
Hogy elbírjam az életet,
Kis gondot értem, mennyi bár
Koccant tojásnak is kijár.

És néha jó sugalmakat,
Még el ne üljek hallgatag,
Mesét, mely feltör könny helyett
És másoknak is enyhület.

Fölöslegkép meg ne tagadd:
Néha mosolyom is megadd,
Csak a kevés kedvesekér',
Kiknek az még örömet ér.
És mindennapi hitemet,
Hogy elvezesse szívemet
A Tőled gyúló pici láng:
A mindennapi Miatyánk.

Változások Kolozsvár műemlékeiben

Irta: **Kelemen Lajos**

Kolozsvár terjedelmében az utolsó húsz év alatt majdnem megkétszereződött. A fejlődés azonban csak a külső városrészekben rohamos. A belváros utcáinak képe nagyjában a régi még s a kedves műemléképületek majd mind változatlanul állanak, — csupán az agyoncégtáblázás rontja a külsejüket.

Mégis, mióta Balogh Jolánnak Kolozsvár műemlékeiről írt könyve 1935 őszén megjelent, történt egy-két följegyzést érdemlő változás. Ezeket nem tartja nyilván hivatalos szervezet, s azért most a feltűnőbbekről beszámolunk. Mert ha valahol nem jegyezzük föl ezeket, a későbbi kutatás vagy a művészettörténetírás részben fölösleges fáradozásra, részben föltevésekre és találgatásokra kényszerül.

I.

Az elsőség azoké, melyek vagy megsemmisültek, vagy nem állanak már többé régi helyükön.

Az Óvár legbájosabb barokkháza nincs többé!

Ott állott egy keskeny utca sarkán, szemben a Szent Ferenc-rend templomának szentélyével. Valóságos kis falusi kuria volt a város szívében.

Az északi oldalon melléképületeinek az utcáig kinyújtott szárnya kőfalban folytatódott s ennek kapuján léphettünk be a szeliden emelkedő, hangulatos udvarra. A manzárd-fedeles főépület előtt nemes arányú, új-klasszikus ízlésű, ötlépcsős, oszlopos följáró állott, melynek br. Bornemisza-címere mellett az 1825-ös évszám a följáró készülése idejét is jelezte. Valaha virágok állottak őrt az oszlopok mellett, melyektől balra meghitten ívelődött a kis udvarház farácsos szakállszárítója, alatta pincelejáróval. A főépület későbarokk-keretes oldalablakai nyugatra, a szomszéd kis szűk utcára nyiltak. Keletre az udvart a konyha és cselédlakások határolták az udvarra nyíló ajtókkal és ablakokkal. Legutóbb a főépülettel együtt valamennyi városi bérház szerepét töltötte be.

Az épület a környék szóhagyománya szerint előbb a Kornis-grófoké volt s tőlük kerülhetett a br. Bornemisza-családhoz. Építészeti vonásai és beosztása, barokk ízlése, XVIII. századi alkotásnak vallották. A XIX. század második felében Tordátfalvi Nemes József, jómódú ügyvéd szerezte meg, majd ugyane század utolsó évtizedétől csaknem lebontásáig, neje revén, Gálfy Lőrinc unitárius teológiai tanár birtokolta. A mult 1936. év májusában bontották le. Szerencsére a bontás kezdetén Orosz Ferenc mérnök, a *Kolozsvári Kalauz* írója még pontosan fölmérhette és az Erd. Múzeum-Egyesület számára megkészítette alaprajzát. Följárója oszlopait és címerét Vágó Gábor szobrászművész őrzi. Ma az épület helyének nagyobb részén a telefonközpont új épülete áll.

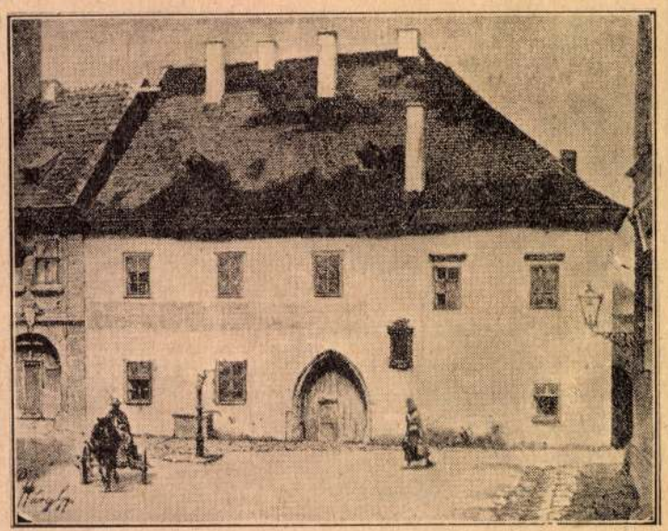

Mátyás király szülőháza a restaurálás előtt

*

Nincs már többé eredeti helyén a város legszebb utcai kőablakkerete sem.

A régi Ujhelyi Gábor-féle ötvös sarokháznak nyugatra néző Sipos Dávid-féle ablaka helyére 1935-ben boltajtót vágtak s a gyönyörű faragott ablakkeret, — jelvénypaizsánál kissé meg is rongálódva — hosszabb ideig darabokban az udvaron hevert. Végre tulajdonosa, Daianu Ilyés főesperes, 1936-ban a szép emléket az Egyetem Régészeti Intézete gyüjteményében helyezte el.

Az épület s a déli oldalán két domború faragású ablakszemöldökköve is megviselődött. A kedves, öreg háznak, — mely ma a piarista templommal együtt az utca legrégibb épülete (1724) — kétségtelenül sokat árt a teherautók földrengésszerű rázása. Ki tudja, meddig állhat még?

*

Az idén májusban és juniusban lebontották az egykori városi *Vigadó* (Redout) épületnégyszögének belső, déli szárnyát is. A szomszédos utcára néző hátsó melléképületeket már két évvel előbb leszedték s azok és a velük keletről szomszédos egykori Hegedüs-ház helyén 1936. óta emeletes, modern állami elemi iskola áll.

Nem tudjuk, hogy a lebontás intézői bár vázlatos alaprajzot készíttettek volna az emlékekben gazdag multú épület lebontott részeiről. Mindenesetre kívánatos, hogy ez legalább a megmaradt részekről mielőbb elkészüljön.

II.

Műemlék-épületeink közül nehány az utolsó két év alatt lényegtelenebb átalakításon, de a legtöbb csak külső tatarozáson, meszelésen vagy festésen ment át.

Közülük mint egyházi épületet, két barokk templomot említünk legelőbb.

Korra a *jezsuiták egykori kolozsmonostori rendházának kis temploma* a régibb. Az egykori rendház-épület udvari része tulnyomóan még XVI. és XVII., az utcai rész XVIII. századi építkezés. Az utóbbiba tartozik az a kis templom is, melyet a monostori róm. katolikusok új templomuk fölépültéig használtak. A régi főlhagyott kis templomocska egy ideig üresen állott. Utóbb a Gazdasági Akadémia növényszárítójának használták, míg 1936. óta már görög-keleti templom. Megújított rendeltetésével homlokzata — a régi sárga színnel — új meszelést s fedele kis fatornyot kapott. Az új fatornyocska azonban nincs összhangban az érdekes, régi barokk épülettel.

A másik, külsőleg megújított egyházi épület a szép, barokk ízlésű, ma görög-katolikus templom, a *minoriták egykori temploma* s vele együtt egykori zárdája.

A folyó év juniusában zöldes kőszínre festett épületek határozottan megszépültek. A kétféle színezés szerencsésen emeli ki a torony finom tagolódását, kitisztitották ajtóköveit, s helyesen és gondosan javították a homlokzat építési emléktáblájának évszámrejtő föliratát (chronosticon) is.

Az új meszelés azonban — fölöslegesen — eltüntette a torony felső hengertagjának kőkockáit s gyöngyszínű festékkel vonták be a volt zárdaépület homlokzatának színes gr. Haller-címerét, valamint fölötte a Minorita-rend színes jelvényét is. Nem ismerjük a szintelenítés okait, de megállapíthatjuk, hogy ezzel a művészetnek vitásan nevezhető mivelettel nemcsak Kolozsvárnak, hanem egy egész országrésznek egyetlen utcára néző színezett címeres emléke szintelenült el.

*

A világi épületek között, kor- és ízléstörténeti sorrendet tartva, *Mátyás király születési házának* külső javítását említjük legelőbb.

Néhai Pákey Lajos, a kiváló kolozsvári műépítész, aki sok szép alkotása mellett ennek az épületnek művészi bronz emléktábláját is tervezte, mindig tiltakozott az ellen, mintha az épület külsejének alakításához bármi köze lett volna. S aki az ő ízlését és tudását ismerte, az ezen nem csodálkozhatott, mert a restaurálás a nyugodt, egyszerű középkori polgárházból stilustalanul agyontagolt és cifrázott külsejű, nyugtalan, szinte „parvenü"-épületet csinált. A nem kedvező benyomást aztán csak fokozta a falak nem eléggé összehangzó, kétféle színezése. Midőn az épület meszelése most megkezdődött, az első alapszínezés nyomán már-már azt hittük, hogy a mult hibáját a mostani javítás helyrehozza. Sajnos, nem történt meg. A színezés ugyan egy árnyalattal szolidabb lett, de egyébként minden a régiben maradt. A ablakok kőpárkányait és szemöldökköveit bemeszelték s a szép emléktáblát — Zala György művét — pedig a meszelés alatt nem takarták le s így összemocskolódott. El lehet képzelni, hogy az igazán finom emlék egy emberöltőnél hosszabb idő alatt képződött patinájának mennyire nem használt a reárakodott festék- és mészhulladék. Az ily munkát nem szabad felügyelet nélkül dolgozó tudatlan emberekre bizni, hogy aztán a megtörtént káron bánkodjunk.

*

Renaissance ízlésű emlékeink közül az *Erdélyi Bank* udvari részének földszinti *ablakkereteit és ajtóit* a régi, csúf barnássárga olajfesték helyett az idén világos gyöngyszínű olajfestékkel vonták be. Mindenesetre helyesebb és szebb lett volna a ritka becsű emléket festetlenül hagyni, mert a formák nemessége és a munka finomsága így jobban kitünt, s az árnyékhatás is szebb maradt volna. A hibát azonban nem most, hanem az első ízléstelen bemázolással követték el, s annyival is inkább, mert hisz' a szép faragott kőrészleteket a fölöttük huzódó folyosó az idő viszontagságaitól eléggé védte. A lekaparással azonban most a kőkeretek foltosak maradtak volna. Ezért a kő színéhez közelebb álló új és gondos festés a multhoz képest nagy javulást jelent.

Nem mondhatjuk ezt arról az 1559. évszámmal jelzett szép pincelejárat-ajtóról, melyet a régi Belmagyar-, (most Marechalul Foch) utca 25. számú háza udvaráról Balogh Jolán könyve is közöl. A különleges jelentőségű, elég korai renaissance emléket feliratostul, mindenestül vastagon drap-sárgára meszeltek be s ezzel eltüntették a pillérfők és a rózsadíszek finomságát. Úgy látszik, hogy a munkaadó és munkás egyaránt nem tudtak az emlék jelentőségéről, viszont a most végzett munkáról kétségtelenül nem tudott a Műemlékek Orsz. Bizottsága sem. Igy a jóvátételt valószínűleg csak a jótékony időktől várhatjuk, mely nehány év alatt remélhetőleg eltávolítja majd azt a festésleplet, mely a kedves, finom műemlék szépségének hatását rontja.

*

A *barokk* ízlésű házak közül a Főtér északi során, a Hintz-gyógyszertár mellett álló stukkó-díszes, szép, öreg épület majdnem egy évig dacolt azzal a megbotránkozással, melyet rettenetesen durva lemeszelése minden jóízlésű emberben keltett. Az épület a régi, gazdag ötvös és aranybeváltó Filstich-család háza helyén épült s egyik pincelejáróját most is Filstich Péter 1597-ből való gyönyörű, virágdíszes, jelmondatos, de gondozatlan ajtaja képezi. A gazdag polgárcsalád leányait főurak vették nőül s ezek révén jutott a ház is főúri családok birtokába. Az utolsó félszázadban már bérház volt s az utolsó években egyik boltbérlő-cégtáblája kétharmadában eltakarta a homlokzat érdekes stukkó-díszeit. Tavaly pedig az emeleti rész egy olyan hamvasszürke, foltos meszelést kapott, mely ablakai és erkélyajtaja körül egyetlen egyenes vonalat se hagyva, eltorzította a ház arculatát s kérte a megérdemelt, tisztességes munkát vagy a vihart, mely ezt a becsületsértést róla lemossa. A folyó év májusában aztán végre a homlokzatot barátságos, meleg drap-sárga színre meszelték. Ebben részesültek a láthatóan maradt stukkó-díszek is, míg a többieket továbbra is a föltolakodott reklámtábla takarja. Valóban, ideje volna már az ilyesmiknek kevés műemlékünk rovására történő túltengő használatát az illendőség és ízlés korlátai közé szorítani.

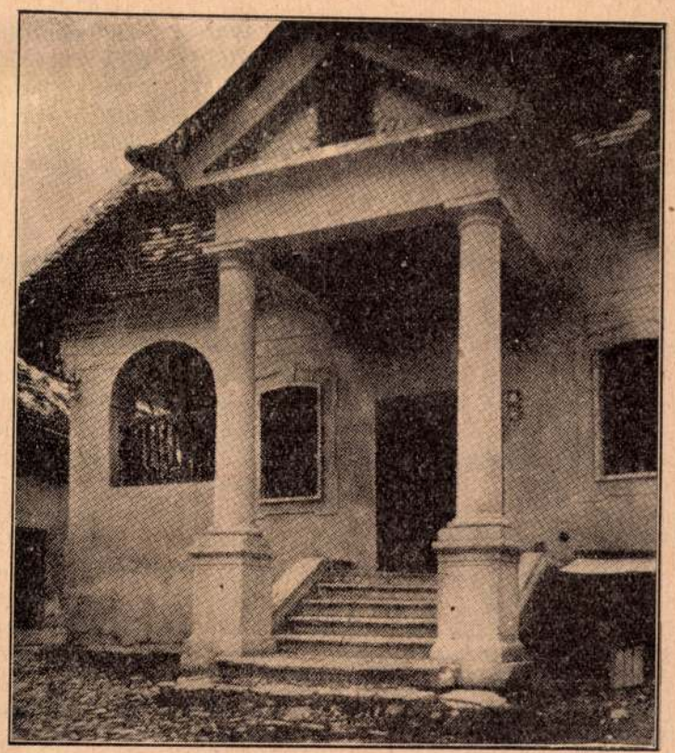

A Bornemissza-ház

Új, vörös cserépfedelet és világos-drap színű homlokzatot kapott a Vigadóval szemben az utca északi során álló az az emeletes, öreg barokk-ház is, melynek kapuja fölött a második emeleti manzárd-szobában egykor Dériné, a kiváló művésznő lakott. A cégtábla-túltengés ezen az épületen is burjánzik. A manzárd-rész fedélfokáról pedig már egy előbbi javításkor eltünt az építés idejét is tanusító 1763. évszámos szélvitorla. Sajnos, nem a múzeumba került, pedig e nagy városnak az volt már egyetlen XVIII. századi, s egyszersmind legrégibb ilynemű emléke.

Örömmel és elismeréssel írható, hogy végre visszanverte méltó külsejét a régi Farkas- (most Kogalniceanu) utca *gr. Teleki-palotája*. Léderer József építész műve, a XVIII. század végéről. Biró József mvészettörténész a budapesti *Művészet*-ben feldolgozta és méltatta e szép műemléket, melynek azóta 1786-ból való építési szerződése is előkerült. A kissé megviselt külsejű palotát nemrég az erdélyi

Róm. Kath. Egyház szerezte meg s 1936-ban rendbehozatta. Ezzel az alkalommal szépen megtisztították a durva mészrétegtől a bejárat erkélytartó oszlopfőit s így ma — köszönet és hála érte azoknak, akik ezt lehetővé tették — az épületen Kolozsvár XVIII. századi régi kőfaragó művészetének fejlettségében és finomságában zavartalanul gyönyörködhetünk.

Sajnos, ugyanezen utcában egy középületnél az udvaron épen az ellenkezőre láthatunk példát. Az épület művészi erkélytartó oszlopainak, virágos, fűzéres oszlopfőit ugyanabban az évben meszelték be, melyben a Teleki-palota hasonló emlékei mész-muniatokjaikból kiszabadultak.

Második éve annak is, hogy a vármegyeházzal szemben álló annyira jellegzetes négy oszlopos homlokzatú *kis empire-ház* ajtó- és ablakfestését „elintézték." Erről szemnek, fülnek elég annyi, hogy az ajtó és ablak csinos levélfüzéreit egyaránt erős zöld, az oszlopokat világos-zöld olajos festéssel „megmárványosították" az idén s pompás, kedves oszlopfőit újra vastagon bemázolták.

Ugyanebben az utcában, szintén az északi soron, van Kolozsvár legnagyobb új-klasszikus épülete, az egykori gr. Teleki-, utóbb *Zeyk-ház*, melynek homlokzatán a sokak előtt rejtélynek maradt Ö. G. T. J. G. T. S. betük s alattuk római számjeggyel az 1832. évszám állott. Az épületet, mely az utolsó évtizedben többször cserélt gazdát, új tulajdonosa 1936-ban kitataroztatta, s a betüfeliratot ekkor leszedték róla. A jámbor betük *özvegy Gróf Teleki Józsefné, gróf Teleki Sára* nevét jelentették, aki 1832-ben az épületet emeltette. A római évszám megmaradt.

Ugyancsak az új-klasszikus emlékek közül 1936-ban kapott új meszelést a *monostori kálvária* épülete és a Mátyás-szanatorium kertjében álló régi *gloriette*. Ebben az ízlésben épült a főtéri nagy br. Jósika-ház is, melyről br. Jósika Miklós emlékirataiban elmondja, hogy gyermekkorában még egyenletes volt. Második emeletét, mely kissé megrontotta arányait, 1828-ban építették reá s orompárkányán ott állott ennek római évszáma. A lágy mészkőpárkányt azonban kikezdte az idő, s ma az utolsó számjegyeknek már csak töredékei látszanak. Följegyezzük az évszámot addig is, míg örökre el nem tűnik az idő mindent megőrlő óriás malmában.

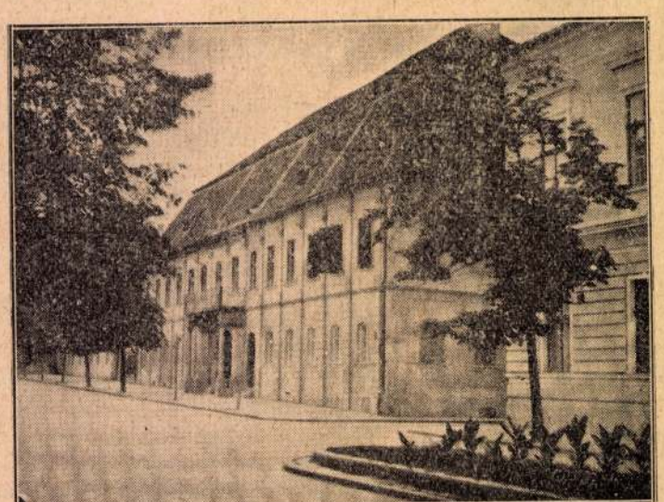

A Teleki-ház

Léptem utánad

Egy naplánynak,
aki nem szeret
és csóktalan álmodik csókról,
mint a gyerek.

Kis bölcsődben
tudod-e mért ringattak szépen?
mert pillád néztem.
Még köd-szemekkel ködbe ringtam
idők méhében.

Még nem voltam, mikor ringattak,
de megölelte Anyámat Apám
és a napok napoknak adtak.

Te talán hat éves lehettél,
mentél,
időben léptem utánad.
Kicsi vállad
egészen hab volt.

S már le is hulltak
az angyalszárnyak
s a nyárban
békanyálként szálltak.

Én április padkáján ültem
s hevültem,
mert Te a nyárba
rakettel rohantál
hadonászva.

Egy ősszel csak szálltak az esték.
Hollók szálltak és felkeresték
szívem!

Tüzes hollók kezedbe vitték,
ujjacskáiddal körülcsípték
vágy-parányok s víg telitettség —

de feletted csak varjak szálltak
s szavaid lesték.

Csőrükkel véred, vágyad, szívták,
hogy karjaiddal eltaszítsák
kezem!

Pedig a napban is én égek,
a szélben ordítozva kérlek,
ha lelépnél: fűszálban lengnék,
hogy gyeptestem simítsa lábad, —
s ha meghalnál,
aranykoporsóként óvnálak.

VARRÓ DEZSŐ

A napokban mult harminczöt éve, hogy első Ferencz József látogatásával első izben megtisztelte Kolozsvárt, de azóta nem látták egymást. Most üdvözlik még csak igaz szívből.

Az az idő sok mindent elsöpört, hogy helyébe ujat teremtsen, a régi városban és a régi országban. Hát még ha a történelem lapjaira vetődik a szem: mi mindent kereshet hiába a mai Kolozsvárban a régiből!

Hova lettek a régi várfalak, melyek egy évtized előtt is még csodálatos épségben környeztek a várost két kerületben is, régi harczias idők, villongó és ellenséges támadások hatalmas védbástyáiként? Szerteszét hordva mindenfelé, hatalmas modern középületek alapkövei lettek. Csak a vén Bethlen-bástya buslakodik a Torda-utcza szögletén, időbarnította falaival, — őrizgetvén a cs. k. katonamondérokat.

És hol van maga a nyelv, mely eredetileg, — ha az elágazó hagyományoknak hinni lehet — a szász volt egész Kolozsvártt? Ma már magyar szó cseng mindenütt s csak a szükség szólaltatja meg a német beszédet.

És hol vannak ódon diszei a városnak: a hatalmas hid-kapu, a massziv magyar-kapu, melyeknek ívezetei alatt annyi hadverő népség járt ki s be hajdanta? Négyszáz éves dicsőség után áldozatul estek a mindent szabályozó modern «egyenészet»-nek, mely utjában még a legérdekesebb műemlékeket is elsöpri.

A mi elmult, elesett, elporlott, annak helyébe ma már olyan épületeket, intézményeket emelt az ujkori alkotás, a melyek a mai kor békés harczaihoz elengedhetetlenek.

Ott a hatalmas állami és közmívelődési intézetek egész csoportja: a vegytani intézet, melyről szakférfiak mondják, hogy a maga nemében, főkép berendezését tekintve, egész Európában ritkítja párját; emitt meg a nagy kiterjedésü pénzügyi, — erdészeti paloták; — továbbat az alig kész orvosi klinika, melyre a magyar tudományos világ büszkén tekint . . .

A főtéren pedig modern és csinos középületekkel néz farkas-szemet az ódon Rása-ház, melynek ablakából háromszáz éves dicsőségben és szomoruságban gazdag időknek kevés tanuját látja már meg a látogató király.

Bizony ama régi, ódon Báthori István, majd nemsokára Báthori Zsigmond kegyetlen szivvel nézték végig ellenfeleik s köztük nem egy igaz hazafi gyilkos lefejeztetését a nagy piaczi vérpadon. Most békésen dolgozgató aranymüves munkálkodik alant, s fönn az Apaffi Mihály uram csodálatos szerkezetü boglyas kemenczéje, melyen ő kigyelme sokszor elnézegette a neki sülő-fövő étkeket, szerényen dubog egymagában.

A főtéri nagy plébánia-templom, a farkas-utczai református-templom, a ferencz-rendiek ódon egyháza az óvárban, a Mátyás király születésháza ugyancsak ott, egy-két várfaltörmelék, a buslakodó Bethlen-bástya, a kolozs-monostori apátság düledéke s néhány roskadozó régi épület: ennyi az egész, mi a régmultból hirmondónak még itt maradt.

Aránylag talán még ez is sok — a városi tanács gondolata szerint.

Kiáltó ellentétül aztán a régmúlt maradványaival diszes köz- és magánépületek, ujabbkori templomok egész hosszú sora ékíti a lassan, de folyvást haladó várost. A kegyeletes hagyomány dédelgeti, a mi ódon, de a fejlődés vágya büszkén tekint arra, a mi modern és uj.

A «Vasárnapi Ujság» a királylátogatás alkalmából egész képsorozatot mutat be a régi és az uj Kolozsvárról. E képekhez adjunk egy kis hátteret — szavakban.

Pillantsunk legelőbb is a főtéri nagy templomra, melynek bejáratát tünteti föl képünk. A csinos ivezet alatt s az azt diszitő szobrok fölött eltekintve, a háttérben ott domborodik a hatalmas székesegyház egyik oldala. A szabályos góth ivezetü ablakok tarka üvegtábláiról lesikamlik a tekintet a massziv alkotmányra, mely immár közel ötszáz esztendeje áll ott. Alapkövét — a hagyomány szerint — 1392-ben tették le s nem egy magyar király istápolta bőkezü adományokkal.

A milyen régi, épen olyan gazdag a története is, de abból most csak azt az érdekes körülményt említjük föl, mi Kolozsvár valamennyi templomának közös sorsa, hogy ez e székesegyház is, mint a többi, rendre valamennyi hitfelekezet kezén átment. Katholikusoknak épült, a reformáczió után lutheránusoké lett, s később, Dávid Ferencz alatt, az unitáriusok vették át s birták is békén, míg gr. Steinville főhadparancsnok erőszakkal el nem vette s ismét a katholikusoknak át nem adta.

A háromszor is leégett hatalmas székesegyház mellé ebben a században épitettek uj tornyot, melyet szivesen hasonlítanak a bécsi Szt.-István-toronyhoz — kicsinyben.

Igy, a 28 öl magas toronynyal oldalán, egyike a gót izlés legérdekesebb műemlékeinek, melyre mi kolozsváriak méltán büszkék lehetünk. Az ókorban szokásos templomkörnyező kastélyokból azonban megmaradt még az a hatást lerontó furcsaság, hogy a templom, mely szabadon a legmélyebb benyomást keltené, körül van véve apró és nagy házakkal. Rég idő óta folyik a gyüjtés az épületek kisajátitására és lerombolására, s egyik oldalán egy sor putri már el is tünt a föld szinéről, — de hát a háboruhoz — meg a műemlékek föntartásához is három dolog kell: pénz, pénz és pénz . . . Mi, mai generáczió, aligha érjük meg azt, hogy a gyönyörü egyházat a maga korlátlan nagyszerüségében csodálhassuk.

A templom belseje, építészeti szabályosságát nem tekintve, semmi különös följegyzésre méltót nem mutat, — ha csak azt nem említjük föl, hogy a déli mellékhajóban négy felé osztott pajzson áll Magyarország dombormívü czimere, az északiban pedig Kolozsvár városáé.

Érdekességben, építészeti szépségben s történelme változatosságában méltó párja e székesegyháznak a belfarkas-utczai református templom. Igy, tornyavesztetten, igazán a régi puritán egyszerüség benyomását teszi a nézőre s önkénytelenül is régi visszaemlékezéseket kelt föl az emberben.

Fennállásának 400 esztendeje épen a múlt esztendőben tölt le s Mátyás király e temploma (mert ő építteté 1486-tól kezdve a minoriták részére) ma is sértetlenül fönn áll.

Óriási hajóját, mely teméntelen embert befogad, sehol sem támogatja egyetlen oszlop sem s hatalmas ivezetei a levegőben kulcsolódnak össze, a mit építészek és régészek már sokszor megbámultak. Volt aztán jezsuiták s később a ferenczrendiek kezén is, kiknek szerzete a szomszédos református kollégiumot lakta akkor, s Bethlen Gábor adta a reformátusoknak,

Adler fényképe után.

A FERENCZRENDIEK EGYHÁZA AZ ÓVÁRBAN.

A KEGYESRENDIEK TORDA-UTCZAI TEMPLOMA.

A FŐTÉR V

KOLOZSV

támadt közöttük, melyben egyik fél sem kimélte a másikat.

Valóban elszomorító az ily küzdelem anya és fiú között. De megtörtént s «factum infectum fieri nequit.»

A mint az ifju gróf az özvegy grófné szándékairól tudomást vett, 1828 vége felé, folyamodást intézett legfelsőbb helyre, hogy javai az anya kezelése alul elvonatván, a vármegye alispánjának vagy árvaválasztmányának kezelése alá rendeltessenek.

A kanczellária leküldte e folyamodványt a vármegyéhez, s ez az ügy megvizsgálására egy bizottságot nevezett ki.

A mint erről Batthyány Lajos értesült, kérte a vármegyét, hogy addig is, míg a kiküldött bizottság jelentését beadná, tiltassék el az özvegy grófné attól, hogy az atyai vagyont adósságokkal megterhelhesse.

A vármegye e kérelemnek helyt adott. De ez csak olaj volt a tűzre.

A grófné szeget szeggel akarván megtorolni, s hivatkozván a Mayer és Stein-féle esetekre, arra kérte a kanczelláriát, hogy fia ellen zárt rendeljen.

Az özvegynek ezen folyamodványát leküldték a vármegyére vizsgálat és jelentéstétel végett.

A vármegye a vizsgálatot elrendelte, s szükségesnek találta, hogy Lajos gróf személyes meghallgatás czéljából ezredétől szabadságra bocsáttassék.

Ez érdemben az 1828-ik év végén irt is az illető ezredparancsnoksághoz, de Batthyány, mert maga közvetlenül nem folyamodott, haza nem bocsájtatott.

Ennek következtében Batthyány 1829. elején, szombathelyi jogi képviselője közvetítésével, a következő sorokkal fordult a vármegyéhez:

«Tekintetes nemes Vármegye!

Még a közelebbi mult november hónapi kis gyülésben a tekintetes nemes vármegye azon kegyességgel lenni méltóztatott, hogy minden vagyonom s becsületem nyilvános veszedelembe ejtetvén, e végett tett folyamodásomra 3 hónapi szabadsággal leendő hazabocsátásomat a felséges Cancelláriához tett felirással eszközlötte.

Erre minő kegyes intézet érkezett, tudva vagyon; az tudniillik, hogy minekutána senkinek törvényes okokbul az engedelem megtagadadtatni nem szokott, és én az ezred commandójánál, nova eféle engedelem-adások tartoznak, én magam kérésemet be nem adtam, ezen uton az engedelem meg nem adattathatik.

Minthogy tehát magam ezen engedelemadás végett folyamodásomat megtenni akarom és ennek megnyerésére a tekintetes nemes vármegyének mint fő gyámatyának bizonylevele arról, hogy hazajövetelem szükséges, szükséges volna:

Azért alázatosan könyörgök, hogy az előbbi kegyes végzésének következésében is azon bizonylevelet kiadni méltóztasson, — de még azért is esedezem, hogy mivel a konduit-listák csak hivatalos kérdésekre szoktak kiadatni és édes anyám (fájdalommal kell ezen szót kimondanom) nemcsak vagyonomnak veszedelmét, hanem utolsó, a tekintetes küldöttségnek beadott nyilatkoztatásában moralis charakteremnek is a világ előtt megfeketitését vette czélba, méltóztasson a nemes ezred komandóját konduit-listámnak megküldése végett megkérni, hogy anyámnak méltatlan vádjaira megfelelhessek és igy sorsomnak elintézését tehessem.

A tekintetes nemes vármegyének

alázatos szolgája

gróf Batthyány Lajos.»

A vármegye ismételve átirt az ezredhez, honnan azonban 1829. márczius 2-ról ismét tagadó válasz érkezett.

Az ezred akkor volt Olaszországból Steierországba költözendő, s ezt az alkalmat az ezredpancsnokság olyannak tekinté, mikor a fiatal tiszt a szolgálatnak ezt az ágát is megtanulhatja.

Tudtul adá azonban, h[ogy ha Batthyány itt]hon léte mégis mulhatat[lanul szükséges volna,] folyamodjék ez iránt az[átköltözködés után.]

Batthyány erkölcsi bi[zonyitványát azonban] megküldötte. Mind az ez[red levele, mind az er]kölcsi bizonyitvány ma[gyar nyelven érkezett] meg, mi a vármegyén [kellemes hangulatot] keltett.

Ki ne volna kiváncsi [ezen bizonyitványra,] mely szóról-szóra igy han[gzik:]

«Német-Ujvári, a Báró [Frimont 9-ik Huszár] Ezredben szolgáló alhadn[agy, *Gróf Batthyány* *Lajos*, 22 Esztendős, ho[lnaponként 100. f. C.] pénz Zulogja van, jó és t[artós egésségű, jó víg] kedvű, de még egy kevéss[é könyelméjü. Sok ter]mészeti talentuma van. A[polgársággal tisztes]séges, az Ezredben szerén[y és kellemes magavi]seletű. A szolgálatban szo[rgalmatos és jó maga] alkalmaztatásu. Nem ig[en különös jó gazda] ugyan, s azért meg is inte[tődött, de ugy látszik,] hogy az intések olta mag[át jobban hátra tar]tóztatja.

«A mint az Ezrednek felsőbb helyről értésére esett, Bécsben adósságokat tett volt, azért az Ezred Kormánya meg is intette; tulajdon vallomása szerént a mosto[ha kedvetlen környül]állások kényszeritették az adósságtételre. Különben sem az előtt, sem most az Ezredben semmi adóssága tudva nintsen, sem valami aféle panasz ide bé nem jelentődött.

Vicenza, Martius 2-án 1829.

Báró (olvashatatlan).

Ezredes kapitány.»

Nem sok idő mulva azután Batthyány csakugyan szabadságoltatott, s azután nagyobb részt Bécsben időzött.

A viszály anya és fiú közt egyre folyt.

A megye végre az általa kiküldött bizottság jelentésének alapján 1829-ik évi november hó 16-án tartott közgyülésében az özvegy ellen pazarlás és gondatlan gazdálkodás miatt a zárt elrendelte, de ugyanazt egyuttal az ifjú grófra is kiterjesztette, s intézkedésének helybenhagyása végett a kanczelláriához jelentést tett.

Az udvari kanczellária a zárt mint korait az özvegy panaszára feloldotta, s Batthyány Lajost igényeivel a per rendes utjára utasította. Mind a mellett kivánatosnak találván, hogy a viszály az egyenetlenkedő felek között barátságos uton intéztetnék el, utasította a vármegyét, hogy a barátságos egyezséget kisértse meg; addig is azonban, míg az létre jönne, az özvegyet a javak minden megterhelésétől zárral való fenyegetés mellett tiltsa el.

A megye a kiegyezést 1830 elején meg is kisérlette, ámde az minden igyekezete mellett sikertelen maradt. Ekkor a király egy kanczelláriai bizottságot küldött ki, melynek végre is sikerült az anya és fiú közt fennállott viszályt 1830 végén egyezség utján elsimitani.

Az egyezség szerint a jövedelmekből voltak törlesztendők az adósságok, fizetendők a kamatok, az uradalmi nyugdijak, s a gróf nővérének kiházasitási illetménye. A mi fenmaradt, egyenlő arányban megosztandó volt anya és fiú között.

Ezen egyezséget azután úgy módosították, hogy az említett terheket a gróf vállalván magára, s az évi középjövedelem megállapittatván, enek fele része, s az elvállalt terhek arányában az ikervári, dobrai, és tótmoráczi urodalmakat a gróf, a többit pedig az özvegy grófné vette át.

Ez Batthyány Lajos ifjúságának története. S végig tekintvén ez ifjuságon, sejtjük-e ama férfiút, kit fényes ész, szeplőtelen jellem, lángoló hazaszeretet, higgadt kormányzói bölcseség oly magas polczra emelt, honnan, mikor igaztalan sorsa alátaszitá, estében is oly magasztosan nagy vala, hogy egy nemzet szivén ejtett fájó, soha nem gyógyuló sebet!

Balogh Gyula.

KOLOZSVÁR.

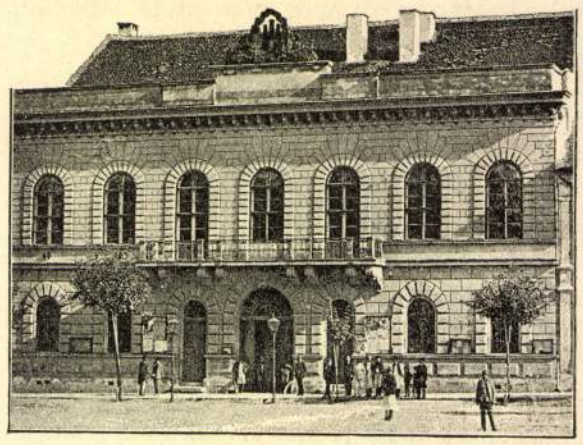

A VÁROSHÁZA.

A régi fejedelmi város: «kincses» Kolozsvár utczáin elevenen sürög most az élet. Nem az a mindennapi zajgás, mely a maga megszokottságában napról-napra fölujul, sem az az élénk piaczi élet, melynek vidám zsibajában kora reggeltől nyüzsög a szorgalmas hóstáti nép, szapora nyelvvel kinálgatván lármás majorságot, friss zöld *fuszujkát* (paszulyt), pirosló *murkot* (sárga répát), s a piaczi vásár fogyasztásra szánt sok más czikkét.

Nem az a szapora mozgás élénkíti most az utczákat, melyet egy sikerült pillanatnyi fölvétel után oly hiven mutat be egyik képünk.

Ha az idegen széttekint a máskor csöndes város falai között: nyomban észre kell vennie, hogy itt valami nagy dolog készül. Egy-egy utcza torkolatánál hatalmas lécz-vázak ágaskodnak, tele furó-faragó mesteremberrel; a melyik házon még kell és lehet, ott magas épitő állványokon pemetél a meszelő kőmives, elsimogatván vakoló lapátjával az idő csorbáit. A járkáló minduntalan mereszkedő gerendákon, cserepezők figyelmeztető keresztjein, felgarmadázott gránitkoczkákon bukdácsol, s boldog az a fekete kabát, mely a bőven hulló mész- vagy festékcsöppekből bár egy kis kostolót nem kapott emlékül.

A kocsi-közlekedés tétova bujkálás csupán a legtekervényesebb kerülőkön, mert a nagyobb utczák kopott kövezetét mindenfelé száz munkás bontogatja s rakosgatja ujra — s a szegény kiérdemesült fiakker-lovak öntudatlanul botorkálnak a rejtett s ma előttük ismeretlen utakon.

Az öreg város tetszeni vágyik, hát kendőzi magát, mert nagy és nemes vendéget vár nemsokára.

Benn a hivatalos apparátus, a tanácskozási termekben a tervezgetés szokatlan munkájában izzad; — s ha jösz, ha mégysz, jó uram, nem hallasz más köszöntést, más istenhozzádot, más megszólitást, mint: «Jön a király!»

Hozza Isten! Egy szívvel-lélekkel várja s köszönti majd jöttekor mindenki, — polgárai és vendégei a városnak egyaránt.

Mindenki vetélkedik abban, hogy a koronás királynak méltó fogadtatása legyen s hazájának második fővárosában otthon találja magát. Sokszoros ünnepiességekkel várják és fogják ünnepelni, bár mindenki érzi, hogy adós mégis csak a város marad, mert a királylátogatás maga lesz a legszebb ünnep.

Még egyszer — rövid három napra bár — fölvillan, fölujul hát a régi fejedelmi város hagyományos fénye. Utczáin, közterein föléled az a régi pompa és dicsőség, mely falai között hajdanta lakozott. Vendéglátó székhelye lesz a fejedelmének, kit az ország nagyjai őt megillető fénynyel kisérnek és fogadnak.

Drága prémes menték, kucsmák, fényevesztett, idő homályosította ékszerek ujra előkerülnek s a dicső hajdankor daliás időit ujból levarázsolják e falak közé, melyek bizony nagyon régen nem gyönyörködtek ilyesmiben.

*

kik azóta a virágzó főtanodával együtt békében birják.

A hagyomány azt regéli, hogy fundamentomában még ma is léteznék a jezsuiták borzalmas kasza-tömlöcze, s beszél még egy földalatti folyósóról is, mely e templomot hajdan a már szintén romba dőlt kolozsmonostori apátsággal kötötte volna össze, s hogy ezen át mentették volna meg nem egyszer a jézustársasági atyák kincseiket s életüket a háborús időkben.

Igaz-e, vagy képzelődés-e ez: mai napig még egyiket sem bizonyították be hitelesen, s idő multával még kevésbbé fogják.

Három szép templomát mutatják még be a mai szám képei. Kettő ezek közül az ujabb idők alkotása s így nem is kell nagyon mélyen belenyúlni a levéltárak poros aktái közé, hogy történetükről fölvilágosítást szerezhessünk. A tordautczai csinos külsejű kéttornyos templom, mely a kegyesrendieknek most már egyetemme vált lyceumával szorosan össze van épitve, még aránylag a régibb. A vallásos Mária Terézia jótékonysága segité elő épittetését s alapkövét 1718-ban Mártonffi György erdélyi püspök tette le. Ez ünnepélyen, valamint aztán a magasból ledobtak, sértetlenül maradt az utcza kövezetén. Az egyszerü kis üvegpoharat azóta a konvent tagjai kegyelettel őrzik. Különös gonddal őriznek azonban a sekrestyében két gyönyörű régi kazulát, melyeket szakértők Mátyás korabeli becses ereklyéknek mondanak s melyek az országos kiállitáson is nagy föltünést keltettek.

Sokkal viszontagságteljesebb múltra és időkre tekinthet vissza a szerény kinézésű óvári templom, mely ma már a ferenczrendiek gondozása alatt áll, a hozzákapcsolt konviktussal együtt. A maga nemében igazán ritkán lehet látni ilyen puritán egyszerüségű kath. templomot, a mely oly annyira ment volna kivül-belől minden fénytől.

A hozzácsatolt kis Loretto-kápolna, melyet a Kornis grófok kegyelete épitett, s melyet két egyszarvu rideg komolysággal őriz a bejáratnál, a maga sírboltszerüségével még hidegebb külsőt ad a kis templomnak. E kápolnában csakugyan sok, hajdanta nagy hivatalt viselő erdélyi főur aluszsza örök álmát a Thoroczkayak, Kornisok és Petkiek nemzetségéből.

Egy nagybecsü foliánsból kibetűztem, hogy igazi főuri palota, mely szintén uj köntösbe öltözött a királylátogatásra, de egyéniségét le nem vetkezhetvén, egyenesen rávall a század elején épült főuri lakokra.

A Bánffy-ház ez, melyet jelenlegi tulajdonosnője, özv. br. Bánffy Albertné, hódolatteljes előzékenységgel ajánlott föl a felséges ur lakásaul. Könnyen érthető, hogy itt foly a leglázasabb csinosítási és javítási munka. Pedig ő felsége nem keresi a pompát. Számára csak hat szobát rendeznek be s azokat is csak a legszükségesebb butorokkal szerelik föl. Most dolgoznak a szobák berendezésén. A főuri ház termei, melyeknek most még egyedüli diszei a szépmivü faragványokkal ékitett tölgyfakeretes ablakok, dolgos kezek munkáját nyugodtan viselik el, a nagy megtiszteltetés előérzetében.

Kivülről is bizonyos méltóságteljes benyomást tesz a Bánffy-palota, utczára kinyiló oszlopokon nyugvó erkélyével, csinos szobor diszitményeivel, a hogy képünk is mutatja. Földszintjén szép kávéház, s nagy üzletek teszik modernné a komoly, hallgatag palotát, mely pár napig az egész ország érdeklődésének lesz központja.

A főtér közepén, a Bánffy-házból is látha-

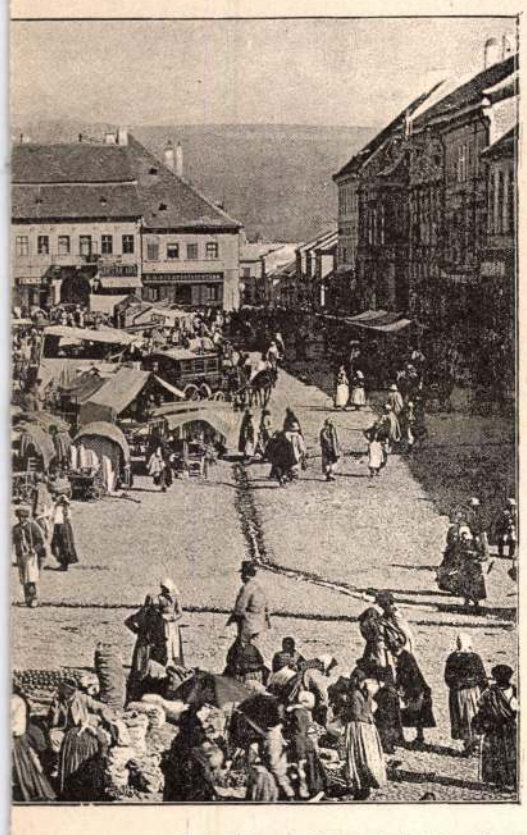

Veress Ferencz pillanatnyi fényképe után.

ÁSÁR ALKALMÁVAL.

A BELKÖZÉP-UTCZAI MINORITA TEMPLOM.

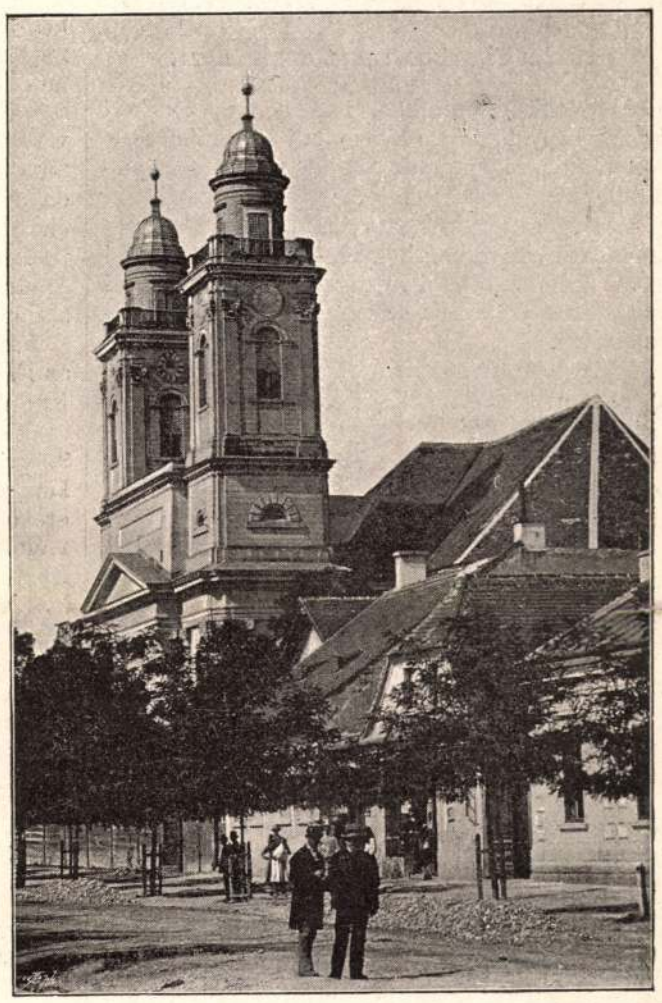

Adler fényképe után.

A KÜLMAGYAR-UTCZAI REFORMÁTUS Ttemplom.

ÁRI KÉPEK.

a fölszentelésen is hat évvel később a hirneves jézsuita: *Gyalogi* tartott a krónikák följegyzése szerint fényes szónoklatot, fölszentelvén az egyházat a szt. Háromság tiszteletére. A kegyes Mária Therézia két magyar és egy német hitszónoki állomást szervezett az egyház számára, de azokat fia, József nemsokára eltörölte. A mi magát a templomot illeti, az belől nem mutat föl semmi különös érdekességet, ha csak, 8 oltárján kivül, meg nem emlékezünk u. n. aranyos khórusairól, melyek hajdan, még most is láthatólag, aranyos czifrázatokkal voltak diszitve. A templom, mint valamennyi kolozsvári egyház, egyszer szintén leégett, még pedig 1798-ban s ekkor harangjai egyen kivül mind elolvadtak a rettenetes tüzben.

A minorita konvent belközép-utczai kisded templomáról a történetnek és hagyománynak még kevesebb följegyezni valója van. 1768-ban épült, a mint a homlokzatára vésett khronostikon hálásan bizonyitja, Mária Therézia kegyes adományozásából. Azóta csöndben szolgál az ájtatos hiveknek. Mikor a hetvenes évek közepén födelét ujra bádogozták, s a kereszt föltételekor a tetőn az uralkodóházra áldomást ittak, az az érdekes epizód adta elő magát, hogy a kis üvegpohár, melyet a királyné jóvoltára üritettek s VI. Károly adta a templomot e szerzetnek s előtte jóval a protestánsok használták.

A régi könyv följegyzi azt az eseményt is, hogy e szerzet tagjait 1556-ban, márcz. 24-én az általuk addig birt belfarkasutczai templomból nagy vérengzéssel űzték ki az «eretnekek», kik a gvárdiánt: Mikola Balthazárt a templom ajtajában meg is gyilkolták.

A templomnak legérdekesebb része a hozzácsatolt konviktus, mely majdnem egészen üres, s czelláit különféle raktáraknak használják, — sőt — horrendum dictu — a gyönyörű nagy ebédlőt is, melynek ajtaja mesterien van stylszerüleg egy köből kifaragva s mely maga is a legszabályosabb góth styl egyik remeke. Talán még sem való gabona-raktárnak?!

A külmagyarutczai két águ református templomnak már igazán nincs története. Hiszen alapkövét csak 1829-ben tették le s bár 1852-ben fölszentelték, teljesen csak 1882-ben fejezték be. Tetszetős külseje daczára sokat panaszkodnak papjai rossz akusztikája miatt.

És evvel, ezt az egyházias körsétát befejezvén, tovább barangolhatunk az érdekes városban.

Mátyás király jól ismert szülőházát nem is említve, mindjárt szemünkbe ötlik a piaczon egy tólag, karcsu, obeliszkszerü oszlop áll, mely latin feliratával Ferencz császár és Auguszta császárné Kolozsvártt létének emlékezetét örökiti meg. A néphagyomány még ma is azt rebesgeti, hogy talapzatában rengeteg pénz van elrejtve arra az esetre, ha a várost valami rettenetes csapás sujtaná; de a tény csak az, hogy az emléket egy Toppler nevü tekintélyes polgár, puszta loyalitásból, a saját költségén emelteté a királyi pár átolgatásának emlékére 1819-ben. És szomoru, de érdekes tény az is, hogy ugyanez a polgár tökéletesen elszegényedve, inségben halt el, — ő, a ki csak ez oszlopra 40,000 forintot költött annak idején.

Sétáljunk fel még, a nyári szinház előtt elhaladva, a regényes fekvésü fellegvárba, mely különösen távolról valóban lebilincselő háttere a városnak, eleven zöldjével s apró házacskáival. Ott megpihenve a csinos messzelátón, sokáig elgyönyörködhetünk a szép fekvésü városon.

Közvetlenül alattunk a sétatér zöld erdeje, vén fáival, melyek árnyában vidám közönség tolong, aztán huzódik a nagy város, kiterjedtelővárosainak hosszú egyenes utczáival, közepén a hatalmas góth templommal, melytől sugarasan ágazik ki hét utcza minden irányban. Odább a régi református templom háromszögü eredeti

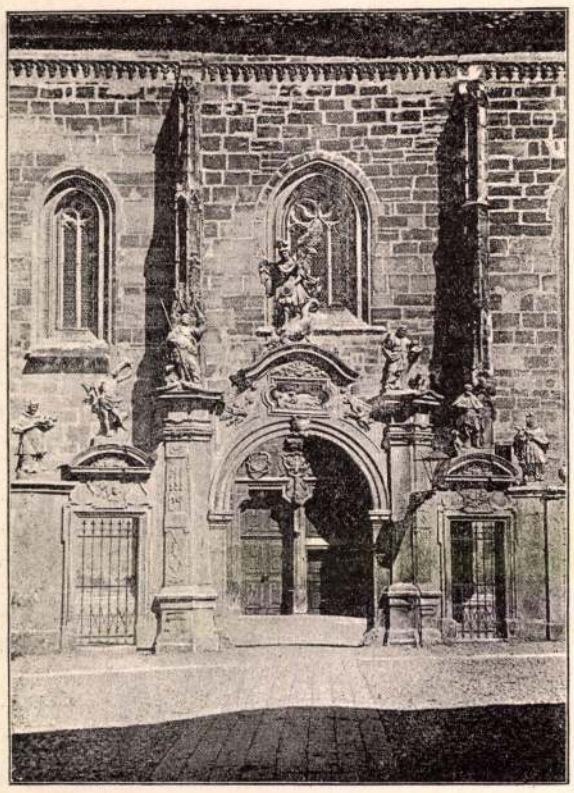

A FŐTÉRI PLÉBÁNIA-TEMPLOM BEJÁRATA.

alakja ötlik szemünkbe, mig a múzeum-kert lankás hegyoldalában a vegytani és klinikai szép és terjedelmes épületek vonják magukra figyelmünket.

S az egész várost kertek, majorok zöld kerete szegélyezi, a távolban hegyek lánczolata, a gyalui havasok hófehér tetői teszik festőivé a kolozsvári völgyet, melyet a sebes Szamos szel ketté kanyarulataival.

A távolban a vonat füttye hangzik föl. Nemsokára onnan jön a király!

Hozza Isten! Ifj. Szász Károly, tr.

HUNYADMEGYEI EMLÉKEIMBŐL.

A legigazságosabb magyar király szülőhazája ünnepli a legalkotmányosabb magyar király t. A Maros partján harsog az éljen-kiáltás, az aranytermő hegyektől visszaverődik, felkölti a hunyadi vár százados ekhóját, elhat egész a Retyezátig s a petrozsényi havasokig. Ünnepet ül az egész Hunyadmegye.

Rég volt, midőn e klasszikus föld királyok hazája vala. A dák *Decebal* királyról, a hódító *Trajánról* sokat tudnak beszélni évezredes emlékei, nemcsak Várhelyen, a régi Sarmisegethusa és Ulpia Trajána romjai, de mindenütt szerte a megyében a római emlékek, muzeumokban, főurak kastélyai előtt, kertekben, sőt útszéli kerítésekben is. De ékesebben, magyar szivhez szólóbban nem beszélhet semmi, mint Vajda-Hunyad vára, a mely szülte Hunyadmegye legnagyobb büszkeségét, Hunyadi Jánost, a legvitézebb magyart.

Valóban nem hiába hívják e megyét az ország legklasszikusabb vármegyéjének. Minden talpalatnyi földje csupa merő história. Elmélkedésre bőven nyújt anyagot királyi elmének is. S nem kételkedünk, hogy a hunyadmegyei derék magyarság — ez igazi határőrök — meg fogják ragadni az alkalmat, hogy bemutassák szűkebb hazájok multját és jelenét a koronás királynak.

A hunyadmegyei történelmi társulat (élén a derék Kuun Géza gróf, szorgalmas munkásaival, mint Sólyom-Fekete Ferencz, Téglás Gábor, Király Pál, Kún Róbert, Réthi Lajos, Mailand Oszkár, stb.) hű tolmácsa leend a vármegye multjának. Az első nagyobb vasuti állomásnál, *Maros-Illyén* bizonyára megmutatták a legnagyobb erdélyi fejedelem szülővárosát, Bethlen Gáborét, a kinek örökében, az általa (1621) épített «nagy udvar»-ban lakik ő felsége. Egy állomással belebb, *Branyicskán* megjelenik a termékeny regényiró, Jósika Miklós szelleme. *Dévá*ról, és váráról, melynek építtetése a mondák ködös homályába vész, könyvet lehetne irni, története régibb ezer évesnél. *Piski*ről eleget beszél a szabadságharcz története. Tovább a vasut mentében a vármegyétől a *Kenyérmező* bucsuztat el, a hol ujabban szép emlékkő hirdeti Báthori és Kinizsi diadalát. A vármegye közepén büszkélkedik *Vajda-Hunyad*. A déli havasok aljában a kies Hátszeg völgyét, a régi Haczokságot végig szeli *Trajan útja* s Várhelyen át elvezet a Herkulesfürdő felé néző *Vaskapuba*, melynek örök hirnevet szerzett a Hunyadi János fényes diadala.

A dicső mult után a küzdelemteljes jelenről van mit jelenteni a magyar király előtt a megye hazafias tisztikarának s Hunyadmegye derék főnemeseinek, a kik itt igazán nemes hazafias missziót töltenek be.

Csak nehány hét előtt volt alkalmam megismerni a szép vármegyét s hazafias örömmel s tisztelettel emlékezem vissza azokra, kik ott igazán a nemzet napszámosai.

A megye élén álló *Pogány György* főispán érdemekben megőszült férfiú, szelíd, barátságos, derült kedélyű, régi szabású magyar nemes, a kit osztatlan tisztelet környez megyeszerte, párt- és nemzetiség-különbség nélkül. Szép kora daczára megőrizte testi-lelki ruganyosságát; pedig már fia, *Pogány* Károly, a vajda-hunyadi képviselő sem dicsekedhetik egészen sötét hajfürtökkel. A vármegye vezérszelleme s hangadója különben a fáradhatatlan tevékenységű derék alispán, a fejedelmi ivadék, *Barcsay* Kálmán; mozgékony, élénk, szellemes, férfikora delén álló úr; családi tradicióit tekintve arisztokrata (a szó nemesebb értelmében), egyéni hajlamait nézve demokrata, a népszerűségig.

A megyei főurak Nestora *gr. Kuun* Kocsárd, az E. M. K. E. tiszteletbeli elnöke, a szászvárosi Kuun-tanoda bőkezű maecenása, az erdélyi főurak egyik legtiszteletreméltóbb alakja, vállai 90 évi terhét hazája közművelődése érdekében könnyedén viselő. Méltó utódja lesz kiszemelt örököse, gr. *Kuun* Géza, a ki nemcsak maga méltó vendége a magyar Parnassusnak, de egész iskolát teremtett Déván, régészekből és történetkutatókból, a kiknek hazai irodalmunk eddig is sokat köszönhet. Az ő munkásságokat a haza és nemzetiség érdekében hiven támogatják a többi hunyadi urak, a Barcsay, Teleki, Jósika, Thoroczkay, Kendefy, Lónyay, Inkey, Fáy, Mara, Makrai stb. családok ott lakó tagjai, karöltve a többi régi nemesi családok ivadékaival: mind megannyi sziget egy ellenséges néptenger közepette.

*

Dévának és Hunyadmegyének e nyáron bőven kijutott az ünnepségekből. Juliusban az országos történelmi társulat, augusztusban az irók és művészek látogatták meg. Mindkét társulat gazdag tapasztalattal s kellemes emlékekkel távozott. A történelmi társulatnak alkalma volt megismerni ugyszólva az egész vármegyét. Ekkori élményeinkből fogok elmondani egyet-mást.

A mint Aradot elhagyja az utazó, nemsokára megérzi az erdélyi levegőt. A Maros partját szegelyező halmok már Erdélyre emlékeztetnek. A csinos kis *Lippa* város utunk mentiben meg épen erdélyi fejedelemasszonynak, Zápolyáné Izabellának volt egyideig rezidentiája, mikor a török Budáról kiszorítá. A határszéli, már regényes fekvésű *Soborsin*-ról az irók kisütötték, hogy ott egy «*szobor sincs*» (a mint azt a vasuton irt «Utilapu»-jokban megörökítették).

Erdély határát *Zámnál* lépjük át (neve szláv eredetü s várat jelent); itt vár s beszáll hozzánk Hunyadmegye alispánja. A ki látta Barcsay Ákos fejedelem arczképét, feltalálja vonásait a Barcsay Kálmánéban. Dévaig a beszélgetés többnyire a nemzetiségi kérdés körül forog. Ott hallottam gr. *Szécsen* Antal ama megjegyzését, hogy az erdélyi szászok rezgelődése alkalmatlan, de nem veszélyes, azt a figyelmet is, melyet arra fordítunk, a veszedelmesebb oláh kérdésre kellene fordítani.

Déván a város nevében *Isekutz* Antal polgármester fogadta üdvözlő beszéddel a társulatot. A polgármester úr eredetére nézve örmény, de ép oly derék magyar ember, mint minden örmény. Magyarságát jellemzi az a bonmot, melyet Déván hallottunk róla. A magyarokkal nem nagyon rokonszenvező magas katonai egyéniség járt Déván, s beszédközben megjegyezte, hogy 25 eve nem volt Erdélyben. «Es freut uns!» mondja rá a németül nem jól értő polgármester.

A társulat tisztikarát gr. Kuun Géza hívta meg vendégeül *Maros-Nemetibe*. A Dévától egy órányira a Maros partján fekvő kies hely, a szép kastély, a remek park irodalmi emlékekben gazdag s most is valóságos muzeum. A parkot a közeli Veczel (Mitia) római castrumából kiásott emlekek ékesitik. A százados fák alatt sok kellemes órát töltött Kazinczy Ferencz és Döbrentei Gábor.

Kazinczynak a közeli *Dédácson* emlékkő is hirdeti ott mulatását. Ez is a gr. *Gyulayaké* volt, a kikhez kegyeletes barátság füzte a nagy nyelvujitót. A park legvégső pontján, Kazinczy kedvencz helyén «a fekete szinü vén szilas sürü homályában» emelkedik az egyszerüségében oly sokat mondó emlékkő. Két symbolikus jelvény áll rajta: *lant* és felette egy *pillangó*. Kérdőleg nézünk a kastély és park mostani tulajdonosára s úrnőjére (Fáy Béla, neje szül. Kuun grófnő), kiknek vendégei valánk; az ő szivességökből értettük meg a képrejtvényt. Itt időzött Kazinczy 1816 nyarán, mint özv. gr. Gyulay Ferenczné vendége. A grófné (Kacsándy Zsuzsa) ifjukori ideálja, s már-már jegyese volt a költőnek, midőn gr. Gyulay Ferencz (mint katonatiszt) Zemplénbe került századjával, megismerkedett ott a családdal s a leány szülei elsőbbséget adtak a főúri kérőnek a Muzsák fia felett. De a barátságot megőrizték szivökben mindketten s midőn Kazinczy már őszülő hajjal az özvegygyé lett grófné vendége volt, kegyeletes szivvel emlegették fel az ifjuság kedves emlékeit. Ennek a látogatásnak s az ott töltött «gyönyörü napok»-nak (mint Kazinczy Erdélyi Leveleiben irja) emléke a lantos és pillangós emlékkő.

Dédácscsal szemben egy magánosan álló hegy látszik, ugy néz ki Kazinczy szerint «mint egy rosszul sült kenyér», a neve *Arany-hegy*: a fejedelmek idejében egy tábori országgyülés helye. A népmonda azt beszéli, hogy három tündér egyike épitteté a hunyadi várat vasból, a másik a dévai várat kőből, s a harmadik az Aranyhegyen az aranyvárat. De az aranyvár összeomlotts maga alá temeté építőjét. A hegy alatt van a kis *Arany* falu; vele szemben nem messzire *Tompa*. A két nagy költő neve századok óta él itt, nézve egymással falu alakjában farkasszemet.

Dédácshoz negyedóra *a piskii* vasuti állomás. Itt is, mint Hunyadmegye területén mindenütt, a Hunyadi-induló lélekemelő hangjai mellett robog be vonatunk. A perronon sorfalat képez a piski-telepi iskola növendék-serege, katonás egyenruhában, zászlóval az élén. Ennek az ifju hadseregnek Maecenása a piskii állomás derék főnöke, *Daruvári Paulé Iván*, a ki saját költségén ruházta fel az apró legényeket. A magyarság ügye nagyon sokat köszön neki.

Hasonló lélekemelő látványban gyönyörködtünk *Vajda-Hunyadon is*. Azt a hatást, melyet a hunyadi remek lovagvár minden magyar emberre tesz, leirni meg sem kisértem. Én nem először láttam, de betelni soha sem tudnék látásával. A gyönyörerzetet teljessé az tette, midőn a vár udvarán, a helybeli leányiskola növendékei gyermekded ajkairól felhangzott a Szózat, utána a Hymnus s Petőfi Nemzeti dala. Tisztelet az olyan magyar hazafiaknak, mint a piskii állomásfőnök s az olyan tanitóknak, mint a vajdahunyadi, a kik ily magyar iskolákat teremtenek az idegen nemzetiségek közepette.

Sokat lehetne még irni Hunyadmegyéről, ha terünk engedné. Utunk elvezetett *Hátszegre*, a hasonnevü vidék fővároskájába. *Óralja-Boldogfalván* megnéztük a római kövekből épült régi templomot, a Kendeffy grófok kastélyát, hol a trónörökös lakott volt retyezáti zergevadászatai közben. Átmentünk *Farkadinon*, hol a Lónyai kastély feljárója mind római istenek és istennők szobraival van ékesítve — kiszurt szemekkel és letördelt orrokkal (az 1848—49-ki itteni «római» vandalizmus óta). A *demsusi* templom hasonmása a boldogfalvinak, ez is bizonyára a várhelyi római kövekből épült, egy természetes sziklatömbre támaszkodva.

Átalában ezen a vidéken a feliratos és más faragott kövek uton-utfélen láthatók s mind a közeli *Váraljáról* kerültek elő, a melynél gazdagabb régészeti kincsesbánya nincs hazánk területén. A kastrum nyomai tisztán követhetők kertekben, mezőkön; a fürdők egy részét feltárta Téglás Gábor, a templomok helyeit és az istenségek szobrait kikutatta Király Pál, az amphitheatrum belsejében még «törökbuzát»

Plener Ernő.

ugyanis kormánypárti és ellenzéki delegátusok *összekülönböztek* valamely kérdés felett odafent Bécs városában, Tóth Vilmos azt szokta mondani a vitatkozó feleknek:

— Végezzétek ezt otthon. Nem látjátok be, hogy ebből a hasznot csakis *a másik* húzza? Ne veszekedjetek hát egymással, mert én mondom, hogy baj lesz belőle. És nemcsak ti fogjátok megkeserülni, hanem az ország is.

Utódja minden valószínűség szerint PLENER lesz, a ki a Lajtán túl nagy szerepet vitt a parlamenti életben és az osztrák szabadelvűségnek egyik oszlopa volt. Most, hogy a szabadelvűség zászlója lehanyatlott odaát, Plener megúnta az áldástalan küzdelmet és lemondott mandátumáról. Mit is keresne ő ott, a hol a Hohenwartok és a Luegerek állnak előtérben? Mondják, hogy magyarbarát és ez könnyen föltehető róla, mert először is okos ember, aztán meg a felesége Eötvös-*leány*. Lehetetlen, hogy az a nagy honszeretet, mely a nő szívében lángol, meg nem termékenyítette volna a férj érzését és gondolkozását is és így magyar részről, valamennyi jelölt között bizonyára őt látnók legszívesebben a legfőbb közös számszék elnöki állásában.

Plenerné Eötvös Mariska.

A király Kolozsvárott.

— A Bánffy-palotában. —

Az őszre Kolozsvárra várják a királyt. Csaknem tíz esztendeje nem volt már ott, de még mindig foly a beszéd akkori látogatásáról. Ferenc József talán sohase fejezte ki örömét és megelégedését valamely fogadtatása miatt, mint ott és akkor. A Bánffy-palotában lakott, ugyanide fog szállni most is, Kolozsvár legdíszesebb és legjobban berendezett házába. A Bánffyak, az erdélyi mágnások általában ugyancsak kitettek magukért, fogadó bandériumok oly gyönyörü volt, hogy a király, a ki meglehetősen el van kényeztetve az ilyenekben, határozottan meg volt lepetve. Még jobban elragadták az erdélyi uraszszonyok és leányok, a kik teljes díszben, régi ékszereikkel jelentek meg előtte. Ebben a környezetben ismerkedett meg ő felsége Bánffy Dezső báróval, a mostani miniszterelnökkel is és talán az akkori jó általános benyomás csinálta meg az államférfi karriérjét.

A bandérium rendezője és barna daliája, a felség házigazdája, Bánffy báró nincs többé és nagyon, de nagyon hiányzani fog mostan az erdélyieknek. Az ő ötlete, bátorsága, ügyessége tette első sorban oly sikerültté a kolozsvári király-napokat. Ki fogja helyettesíteni most? még nem tudjuk. De már is folyik a munka a kincses város piacán, a barrok palotában, hogy a régi dísz újra föléledjen. Nincs benne kétség, hogy az erdélyiek megint gyönyörűen fognak reprezentálni, de akármily fényesen folynak is le a fogadtatások, két halott árnyéka megjelenik a fényességben. A szőke királyfi, a ki otthon volt Erdélyben és a fekete báró úr volt itten. Tragikus sorsuk emléke, mint hirtelen szorulás, ráfekszik a kedélyekre és a szeptemberi napok alatt sokat fognak beszélni a két fiatal férfiről, a kiknek szép és fiatal királynőket kellett itthagyniok.

A kolozsvári Bánffy-ház.

→⁂←

Kötára szedett madárdal. Hírneves zeneszerzők próbálkoztak már meg a madárdal utánzásával. Haydn és Beethoven nyomán Wagner Rihárd használta föl legtöbb szerencsével az erdei madarak énekének motivumait a *Siegfried* harmadik felvonásában. De valamennyinél eszményítve és művészi formába öntve van már a dal, nem pedig egyszerűen lemásolva. A természethű utánzás nálunk nagyon meg van nehezítve azért, mivel az Európában élő madarak szintén haladtak a kulturával és nagyban *cifrázzák* a nótát. A természetes, egyszerű ritmusu ének már csak az amerikai és az ausztráliai madaraknál található. Hogy az állat, ha sokáig együtt él az emberrel, elles tőle bizonyos szokásokat, mozdulatokat és hangokat és úgyszólván tökéletesebb lesz, ezt már Darwin is bebizonyította és mivel a madárnál a hang a legkifejlettebb kifejezési módja érzelmeinek, természetes, hogy legtöbbre viszi a hangutánzásban. Russz Károly följegyzi, hogy Tirol erdőiben talált énekes madarakat, a melyek elsajátították a jódlerozást, valamint nálunk a mátyásmadár, még ha szabadon él is, sokszor népdalmotivumokat sző énekébe. Nem ritkán olyan motivumok ezek, a melyek már rég kimentek a divatból, a mi bizonyítja, hogy a fiatalabb madárgeneráció örökölte őket elődeitől, a melyek még olyan időben éltek, mikor ezeket a dalokat mindenfelé énekelték.

Az Ujvilágban, a hol sokkal ujabb keletű az érintkezés ember és madár között, az erdei ritmus egyszerűbb és azért könnyebben fikszirozható. De

Uj Idők 1895. 31/x.

azért megvan benne a természe'es báj és a harmonia. *Sapper* dr., egy francia utazó, a ki sokáig tartózkodott Amerikában és bejárta annak őserdőit, lekótázott néhány madárdalt. Itt van mindjárt egy, mely már művészi formával dicsekedhetik és beválik *szerelmi* dalnak.

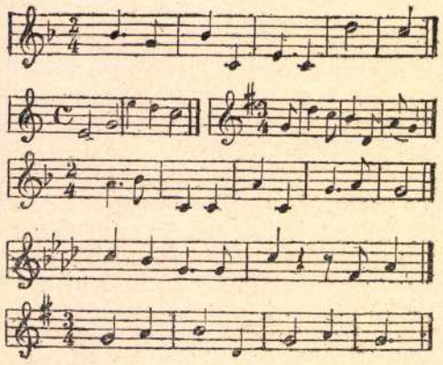

Sapper följegyez a többi közt egy érdekes kisérletet is, melyet egy farmer zeneértő felesége tett. Gyermekkora óta foglalkozott a madarak szelidítésével és téli kertjében betanított egy tucat madarat *karénekre*. Olyan precize adták elő a különféle hangokat, mint bármely zenekar. Jókai *A kőszívű ember fiai* című regényében egy pacsirta elzengi a Rákóczy-indulót, a mi pacsirtától elég nagy dolog, de túltesz rajta az amerikai asszony zenekara. Színpadokon nagy hatású tric volna, ha egyszer valamely operetteben csinos és lenge öltözetü kardalos nők helyett egy valóságos madarakból álló énekkar szerepelne. Ezzel még a már meglehetősen elkoptatott *Madarásznak* is lehetne új vonzó erőt kölcsönözni.

A sajtó a kiállításon.

Bajos kimondani, mert nem szívesen hiszik el, hanem azért nagy igazság az a mondás, hogy a legnagyobb hatalom a világon a nyomtatott betű. Erőssége az igazságnak, jutalma az érdemnek, ostora a bűnnek; a szegényt ruházza, a gyengét védi, a gonoszat leveri; nevel, tanít, nemesít; hatalmasabb királyoknál, gyorsabb a gondolatnál, csalhatatlanabb a pápánál. De tud pusztítani is és rombolni.

Vigyázzatok a nyomtatott betűre!

*

A sajtó legerősebb tényezője a modern közéletnek. Fontosabb, mint a mindennapi kenyér. S azt hiszem, velem együtt nagyon sokan felelnék arra a kérdésre: ki volt a legnagyobb ember a világon? ki tette a legnagyobb szolgálatot az emberiségnek? . . . ezt az egyszerü nevet: GUTTENBERG.

A ki nagy dolgokat akar művelni, imádkozzék istenhez és hívja segítségül a nyomtatott betű hatalmát. Vele mindent, nélküle semmit.

Nem is volna teljes ezredéves kiállításunk, ha a sajtó nem kapna benne olyan előkelő helyet, mint a minő jut neki. Hogy hirdesse majd a sikert, elismerje az érdemet és gáncsolja, javítani segítsen, a mi nem jó.

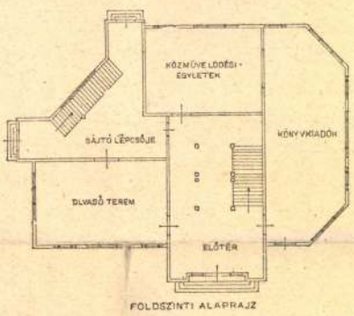

FÖLDSZINTI ALAPRAJZ

Íme, itt bemutatjuk képben a sajtó pavillonját. Tetszetős, könnyü. Elegáns franciás barokk a stílje. Kőimitációból épitik. Jó nagy lesz, de e mellett karcsú, elegáns, mint egy Balzac-korú asszony.

Hogy a belső berendezését is lássák, közöljük az alaprajzait is. A kapu nagy előcsarnokba visz, s itt van a díszes lépcsőház. Földszinten lesz a könyvkiadók kollektív kiállítása és a közművelődési egyesületek kiállitása. Az emeleten a tudományos és irodalmi

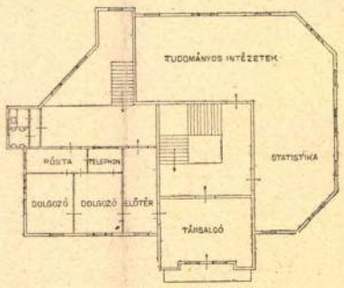

ELSŐ EMELETI ALAPRAJZ

intézetek kapnak helyet. Továbbá a sajtó. Lenn lesz a nagy közönségnek olvasó terme is, a hol a magyarországi összes lapokat olvashatja bárki, s ugyanitt lesz a sajtó kiállitása is, ereklyés emlékek a magyar sajtó történetéből.

K. I.

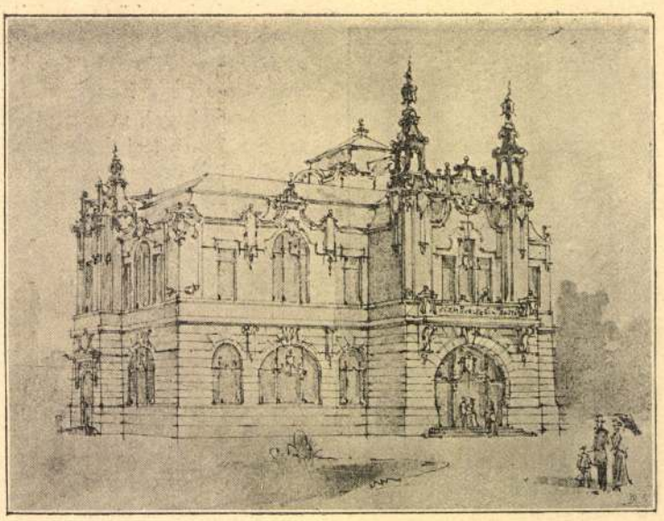

A sajtó pavillonja.

A SZERKESZTŐ ÜZENETEI.

Csalán. Az ilyen kérdésben nagyon nehéz a távolból ítéletet mondani. Mert csak a közvetetlen impresszió biztosithatja azt az elfogulatlanságot, mely az igazságos ítéletnek alapja. Bizonyos azonban, hogy ha valaki nyomban belátja hibáját és bocsánatot kér, nem illik őt túlságos szigorral sujtani. Hogy pedig az ártatlan házigazdát is bele keverték a dologba, az már éppenséggel nincs indokolva. Második kérdésére csak annyit, hogy az illetőnek kiléte az említett szerkesztőség titka. A dolovai nábob lánya című színmű alapját képező novella először a Budapesti Hirlapban jelent meg, aztán meg a Mutamur című novellagyüjteményben. — **B. B. B.** Verseiből hiányzik a költészet. — **Ne játsz' a tűzzel.** Roszszul megírt és egészen közönséges történet.

Kocka-rejtvény.

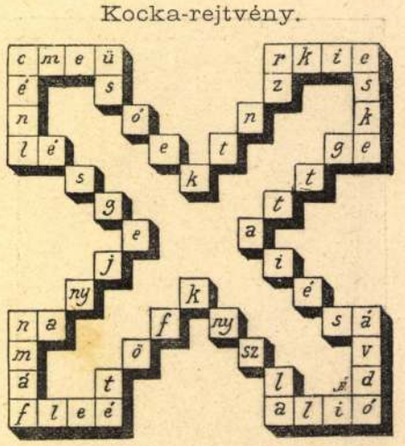

*

A 29. számban közölt képrejtvény megfejtése:

Nyári zivatar.

Kéziratokat nem adunk vissza.

Laptulajdonos: **Singer és Wolfner.**
Szerkesztőség és kiadóhivatal:
Budapest, Andrássy-ut 10. sz.

BUDAPESTI HIRLAP NYOMDÁJA.

között, — ágyúgolyók és bombák helyébe a népek szava, egy nagy szuverén Tanács döntőbírósága lép s az ágyúkat már csak múzeumokban mutogatják...»

1863-ban megalakul a Nemzetközi Vöröskereszt Bizottság. 1864-ben a Nemzetközi Munkás Szövetség. Ez az évtized a nemzetközi munka meghatványozódását jelenti: sorra alakulnak a békeegyesületek s a különböző nemzetközi kongresszusok megteremtik a megfelelő célú nemzetközi állandó szervezeteket. (Nemzetközi Béke és Szabadság Liga, Nemzetközi Távirda Unió, Nemzetközi Döntőbírósági Liga, Interparlamentáris Unió, amelynek alapítói, Passy és Cremer, Nobel-békedíjban is részesülnek, Nemzetközi Statisztikai Intézet, Nők Nemzetközi Tanácsa, Nemzetközi Békeiroda (1891), Nemzetközi Szocialista Munkas Internacionále (1889), Pán-Amerikai Unió, Nemzetközi Mezőgazdasági Bizottság, Olimpiai játékok Athénben 1901.)

Az első békekonferenciát 1899-ben tartották Hágában 26 állam 138 képviselőjének részvételével, a másodiknak ugyancsak Hága volt a székhelye 1907-ben, de ekkor már 174 delegátus képviselt 44 államot. Carnegie tízmillió dolláros békealapítványt tett, felavatták a hágai Békepalotát, aztán — kitört a világháború.

A Népszövetségről — amelyet a 14 wilsoni pont közül a legutolsó hozott javaslatba, nem kell itt részletesen beszámolnunk. Hipokrízis hozta létre ezt az intézményt, a világháborús győztesek hatalma tartotta fenn, a legyőzöttek megalázására és fékentartására. Éppen mi magyarok éreztük legkeservesebben a népszövetségi «sóhivatal» hiábavalóságát, amikor eredménytelenül bombáztuk Genfet felvidéki és erdélyi elnyomott magyar testvéreink igazságos ügyeiben. Benes és Titulescu szelleme uralkodott a márványfalak között s a Nemzetek Szövetségének drága, aranyfranktagdíját fizetve ráeszmélhettünk, hogy a magyar ügy támogatását nem a genfi uraktól várhatjuk...

A hágai Békepalota

A világháború után sem szűnt meg a vágy a tartós, az «örök» (!) béke felé s nem szüneteltek a célhoz vezető államszövetségi kísérletek sem. Az Európai Egyesült Államok elméletének előharcosai találóan mutattak rá arra, hogy a miniatür E. E. Államok már megvoltak részben: az Osztrák-Magyar Monarchia egyesítette magában a területén élő nemzetek tucatját, — felmerültek a háború és a monarchia szétrombolása után dunakonföderációs, dunavölgyi tervek, de a legnagyobb propagandát a Páneurópa mozgalom fejtette ki. Alapítója Coudenhove-Kalergi gróf, osztrák apa és japán anya gyermeke, aki 1923-ban 29 éves korában indította meg a szervezkedést. 1926-ban már meg is tartották Bécsben az első Páneurópa-kongresszust, Ausztriában Seipel kancellár, Németországban Wirth volt kancellár és Loebe házelnök, Franciaországban Herriot, Caillaux és Painlevé volt miniszterelnökök szegődtek a gondolat szolgálatába s 1929 szeptember 5-én Briand, mint francia népszövetségi főmegbízott Genfben felszólította az európai tagállamok képviselőit, hogy európai érdekeik megvédése és a nemzetek közti érdekellentétek kiküszöbölése céljából szorgalmazzák államaiknál egy európai államszövetség megalakítását.

A rákövetkező évben memorandummal fordultak az érdekelt európai hatalmakhoz, megindokolták az ilyen unió megalakításának szükségességét s létrejött a Commission d'étude pour l'Union Européenne, de határozatot nem tudott hozni. Az Európai Egyesült Államok, az örökbéke, a lefegyverzés kérdése lekerült a napirendről, amikor Briand 1932 március 7-én meghalt.

A páneurópai gondolat hét főpontja a következő: vámok megszüntetése, kisebbségvédelem, közös kereskedelmi jog szerkesztése, közös szociálpolitika, közös pénzügyek, a politikai nézeteltérések kiküszöbölése, végül a béke szellemére való nevelés.

Dübörgő rohamléptekkel peregnek napjainkban az események. S nincs kizárva, hogy a tengelyhatalmak fölényes katonai sikerei hozzák meg azt az európai rendezést, amely évszázadok óta csak költők és történelembölcselők álma volt. Németország és Itália az igazságos és méltányos békéért harcol, a küzdelem kimenetele nem kétséges. Bárcsak az eljövendő békekötés meghozná nemcsak magyar szíveink reménységeinek beteljesülését, hanem megajándékozná világrészünket is a régóta sóvárgott tartós békével.

Kolozsvári Bethlen-beátyo

Tükör 1940. 8. 17.

KINCSES KOLOZSVÁR

A kolozsvári Fotofilm fényképeivel

Írta GERGELY PÁL

Ami az igazhívő mozlimnak Mekka, az az erdélyieknek Kolozsvár. Hangulatát, az ősi várfalak meséjét ki értené meg mélyebben, mint aki ott született, s ősei régmúlt századok óta ott porlanak? Akik együtt jártuk pajtásainkkal a várost ölelő hegyeket: a Felektetőt, Bükköt, Hójját és bujócskáztunk a Fellegvár tetején, s annyiszor fürödtünk hűs hullámaidban, óh Szamos. De hogy is mondja a költő?

«A kövezet akácvirágos,
holdfényben áll a sarki bolt,
S nem ismer rám a régi város,
a régi hold!»

Egykori aranya s más kincsei helyében a szegényen is szép várost ma csak a szamosparti kertek vidítják gyümölccsel, madárdallal, békességes polgári hangulattal.

A szamosparti Athén a keleti magyarságnak örök mentsvára. Ősidőktől fogva éltetője és hirdetője egész Erdély szellemi életének, magyar szívünk dobbanásának. Őseik sírja mellett híven kitartó régi hivatalnokok, iparosok, kereskedők s néhány mágnáscsalád: emlékeiknek élő magyarok gondozzák a város emlékeit. Az utca zajából elmenekülnek gyakran kaszinóikba, templomaikba vagy a költőktől annyiszor megénekelt Házsongárd-temetőbe, hol félezer éve vagy még régibb idő óta nyugszanak a városépítők. A magyarság gondozza egykori szellemóriásainak sírját: gróf Mikó Imre, Szenci Molnár Albert, Brassai Sámuel a világhírű tudós, Apácai Cseri János, az első magyar enciklopédiaíró és Bölöni Farkas Sándor, első amerikai utazónk sírhantját. Nincs meghatóbb, mint halottak napján látni a gyomos sírokra, elfeledett tetemekre helyezett virágot vagy az elvándorolt magyarok helyett kedveseik emlékének gyujtott gyertyalángot. Ősszel egész virágoskert a temető, a város igazi nemeslevele, az egyetlen nyílt hely, ahol még magyarul szárnyalhat a siratóének és a búcsúbeszéd.

Van itt minden magyar vallásfelekezetnek iskolája, alsófoktól a középsőig. Sok évszázadosak a róm. kat., református és unitárius gimnáziumok s az evangélikusok iskoláival együtt összesen négy magyar felekezet intézeteiben nevelik ma a magyar ifjúságot. Az egymilliónyolcszázezres erdélyi magyarság megmentésén fáradozik szünet nélkül a többi művelődési intézményünk: a Mikó Imre alapította Múzeumegylet (Erdély akadémiája), a sokféle szövetkezet s az egész Erdélyre kiterjedő Gazdasági Egylet. Most különösen ennek nagy a jelentősége; 50,000 tagjával sokat tehet népünk boldogulásáért: gazdaiskolákat, tanfolyamokat, kiállítási versenyt rendeznek és folyóiratukkal is oktatják a népet.

Kolozsvár belvárosa a Szent Mihály-templommal (Repülőfelvétel)

A Mátyás-szobor

A római farkas

Kolozsvár főterén, Szent Mihály templomának kőcsipkés tornyán kongó-bongó harangok hirdetik messzi a Szamos völgyében, hogy Erdély védőszentjéhez, Mihály főangyalhoz soha buzgóbb ima nem szállhat, mint ma.

Vidéki városokban általában nyugodt, tempós az élet. Ilyen volt valamikor Kolozsvár is ; ma világvárosi zaj és idegenek ordítozása lep meg a vasútállomáson, ahova Várad felől berobogunk. Méltán nevezhetjük ezt a kedves várost ma az ellentétek városának, amiről rögtön meggyőznek a több mint százezres lélekszámú városhoz méltatlan, ütött-kopott társas gépkocsik. Földszintes és négyemeletes házak váltogatják egymást mindenfelé. Kelet és Nyugat ötvözete e város, kivált 22 esztendő óta, amióta a balkáni szellemből ide is jutott kóstolóba.

A hatalomváltozás mámorában, 1919-ben akadtak oláh «vitézek», akik a város emlékeit megcsúfolták : lefűrészelték az egyetem homlokzatáról a névadó király szobrának fejét, a régi katonai erőd : a Fellegvár útjairól ledöntötték a hét magyar vezér szobrát, akárcsak a Főtér sarkán állott háborús honvédszobrunkat. Elvették a Minoritarend régi templomát birtokaival együtt s a kilencszázéves Kálváriatemplomot, amely valamikor Kolozsmonostor híressége volt. Nem kímélték a vandál «hódítók» Mátyás király fölséges szobrát sem, sőt kétszer is megcsúfolták a hatalmas főtéri gótikus templom előtt álló remekművet. Először a legszomorúbb magyar karácsony estéjén, 1918-ban, mikor letörték a négy vezér kardját, sisakforgóját s aranybetűs feliratát és a bevonuló horda egyik tisztje felmászott a háromszoros életnagyságú lovasszoborra és arculütötte a renegátnak nevezett nagy királyt. Azóta «Matei Corvinul» felirat hirdeti a hollós-címer fölött a szenvedő jobbágyok igaz barátjának, a magyarság világverő nagy királyának meggyalázását és költött eredetének meséjét. Másodszor akkor gyalázták meg ezt a királyi szobrot, amikor eléje rakták a Romulust és Remust szoptató farkast, a

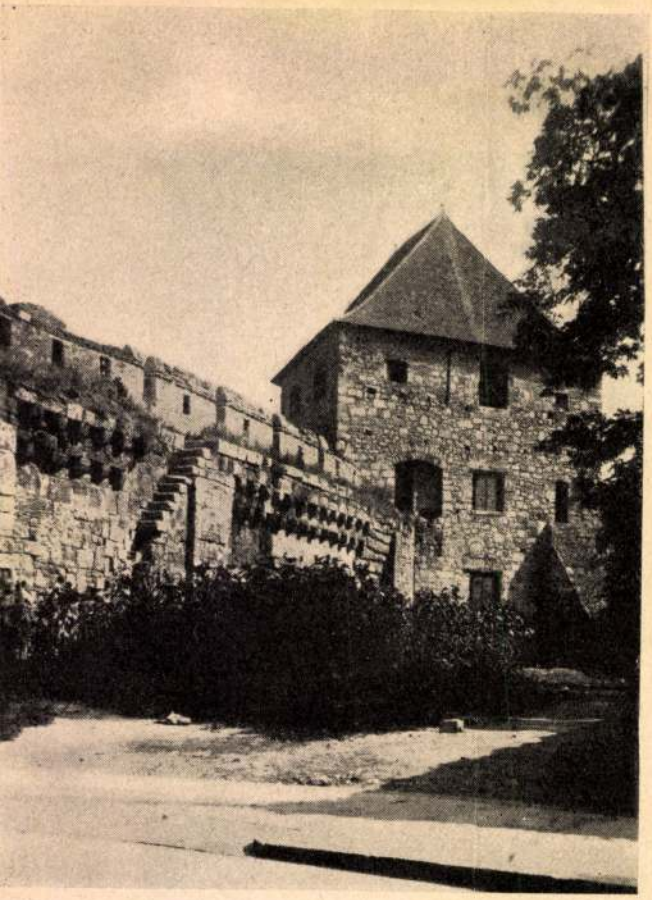

A Bethlen-bástya A szerző fényképe

diadalittas oláh diákok által Rómából vásárolt bronzszobrot. Ez hirdeti most Európa egyik legszebb terén, Mátyás szobra tövében a dák-oláh rokonság hazugságát. Holott a büszke római katonák és hivatalnokok sohasem házasodtak a lenézett, meghódolt barbárokkal.

Mit mesélnek Kolozsvár kövei? A mai Óvár területén levő várat 1178-ban szász lovagok építették ugyan, de már V. István király kiváltságot ad a városnak, majd Mátyás király évenkint váltakozva szász és magyar városbírót rendel és már koronázásának évében többféle kiváltsággal jutalmazza szülővárosát. Ekkor már egyformán lakja e két dolgos nép polgársága, mintegy ötezren, de oláhnak még további négy évszázadig semmi nyoma! Csak a mult század végén egyik oláh falunak a városhoz csatolásával jutott mintegy 4%-nyi oláh lakoshoz.

Habár nem volt állandó fejedelmi székhely, mégis lakott itt több fejedelmünk s a főtéri nagytemplomban, melyet még Zsigmond király épített s Mátyás fejeztetett be, tartottak 80 országgyűlést is. Az elnöklő «nagyságos» fejedelem magas trónusát a budapesti országgyűlési múzeumban őrzik.

A fejedelemség idején Kolozsvárra húzódó magyar nemesek, céhek és főbb hivatalok révén valóban rászolgált a város a «kincses» jelzőre. Ötvösmesterei, könyvkötői, nyomdászai Párisba, Londonba szállítottak remekműveket és egyre épült, fejlődött a város a csengő aranyakon. Mai házsorait ugyan nagyobbrészt a múlt század második harmadában építették, de egy-egy régi emléktábla jelzi a régibb ház és gazdája hírnevét. Szólítsd meg az első magyarul beszélő embert az utcán : meghatott örömmel mutogatja Mátyás vagy Bocskay István egymás mellett levő szülőházait s azt, hogy hová szállott meg Báthory Zsigmond, Bethlen Gábor, Lórántffy Zsuzsanna s útközben talán azt is elmeséli, hogy az Óvárban látható a 600 éves ferencrendi zárda, amelynek temploma a magyarok egyik szellemi középpontja és a zárdában valamikor országgyűléseket is tartottak. Általában a város magyarságán erős történelmi tudat érzik : megbecsülik az ősök emlékét és a hűséges magyaroknak ezzel a lelkiségével nem bírt a tatár, török, osztrák hódítók után az oláh sem. Ezért csinál magának a bitorló idegen külön sétatéret, tornapályát (nagyzolással Stadionnak keresztelve), ezért kell legalább egy kis oláh rúzst kenni a város arcára. A baksisokból meggazdagodott hivatalnokok, az újonnan betelepített oláh gyárosok és más szerencsések új városrészt építettek maguknak a régi magyar tisztviselőtelep mellé, a Békáskertben. a magyar kisbirtokosoktól, Bocskay hajdúinak leszármazottaitól, a hóstátiaktól elvett földekre és a Szamos mentén kisajátított régi kertek helyére. Bizánci stílusban építkeznek ezeken a telepeken ; 10,000-nél több újgazdag s idegen húzódott ide a még most is magyar belváros magyarsága elől.

Hát még vasárnaponkint milyen magyar levegő éri az ősi Rákóczi-sétatérre vetődő utast! Itt hullámzik fel s alá a városban szolgáló székely és kalotaszegi lányok, legények serege. Valóságos élő néprajzi tár ilyenkor a sétatér. Pirospozsgás arcú, büszke tartású lányok hirdetik színes ruhájukkal a környező magyar és távoli székely faluk ősi, gazdag népművészetét. Olykor a magyar színházban is bemutatják nótakincsüket, viseletüket, szokásaikat. Örök tartaléka ez a falusi magyarság minden városunknak és kétszeresen drágák ezek a mi számunkra Erdélyben!

Erdély első magyar városától, a magyar színészet és első zeneiskolánk ősi színhelyétől — a viszontlátásig — nem búcsúzhatunk úgy, mint idegentől. Mindnyájan kaptunk tőle valamit, magyarok. Hiszen 150 éve ott nevelték a főváros színészeit, tudósait, s innen indult el az új idők világvándorló művészete : az első magyar film is 1912-ben, magyar pénzen, úttörő színészeinkkel. Az egyetem átadásakor 1919-ben a magyar rektor azzal vigasztalt bennünket, hogy «az épületet elvehették, a tudományt nem», — ehhez csak annyit teszünk hozzá : a lelket sem! Kolozsvár lelke örökre és végzetesen magyar!

A ferenczrendiek temploma.

meg, mert az Ebesi-család a legtekintélyesebbek közé tartozott s tagjai rendszerint bent ültek a nemes tanácsban. Akkor pedig a szenátorság nagyobb dicsőség volt, mint ma pl. egy törvényszéki elnökség. A tanács csaknem korlátlan hatalommal intézkedett a polgárok ügyeiben. Hát még a főbiró? Ez után a zsoltárt mindig hajdú vitte, s ha a

, felértek már végre
halom tetejére.
remegő kötelen
a sötét sírverem

tt, muzsikus fajtából,
gy, tanult az apjától.
ajd hozzá kerültek,
en hegedűltek.

i, tégla, vályog, sárral,
t öreg asszonyával,
t taposta a sárba,
m veszhetett kárba.

itott sír szélre,
esebb nagy szeme fehére,
pedig könybe lábad,
ályosul, bágyad.

meli most vállhoz,
elszorítja állhoz,
ajta, zsineg a két másik —
még ezen is játszik.

sír a száraz fája,
az édes apjára
a hant, a húr sivít, harsog —
ákóczi-marsot.

ahitatos gyülekezet egyik is
hogy lelkipásztorát folyvást feszült figyelemmel hallgatta, hogy az otthon maradt családtagoknak a lelki kincsekből egy pár drágakövet haza vihessenek. Most azonban alig figyelnek a püspök uram meg a másik nagyhírű egyházi szónok kenetteljes igéire. Azt várta mindenki, hogy kiket temet el ez a nap? Végre felolvasta lassú, ünnepélyes hangon Tatai Ferencz püspök úr a nemes tanács rendeletét s aztán következett a halottakká deklaráltak névsora. Mindegyik névre ugyanannyi elfojtott tompa zúgás hallatszott. A felolvasás volt a halotti prédikáczió, az a tompa zúgás az utolsó gyászdal. Különféle érzemények tükröződtek az arczvonásokon. Egyes öreg asszonyok mindegyik név elmondása után szemökhöz vitték zsebkendőiket, mintha azzal akarnák letörölni azt a könyet, melyet a halott emlékének szerettek volna áldozni. Ha a köny nem csordult is ki a szemből, legalább legyen meg a látszat.

Mindjárt a szószékkel szemben egy közepes idejű férfi vonja magára figyelmünket. Igazi daliás termet. Nem is ül, mint a többiek, föláll, úgy könyököl, előre dugja fejét, hogy annál
bben hallja a neveket. A mint az ige-
y nevet kimond, utána számolja: ötö-
ik..., tizedik, s mindannyiszor ked-
ázza fejét s csaknem hallhatóan su-
Még sem az, hátha levelet küldött!»
nül sodorgatja bajuszát s a jobboldali
ekintget, a hol a nők ülnek. Tekinte-
a azt is elárulja, hogy szeme kit keres
yászba öltözött ifjú asszony az. Hal-
atához olyan jól illik a koromsötét
ársony szempilla, mely szendén le-
ét árnyékolja. Mindenesetre feltünő
szreveszi ugyan a férfiu reá szegzett
delejes erejét, de szándékosan más
éz, nehogy bárki is sejtse, hogy az a
i szól, s többet fejez ki, mint egy
ikáczió.

Kolozsvári. — Temetési rendelet kezemben

1681

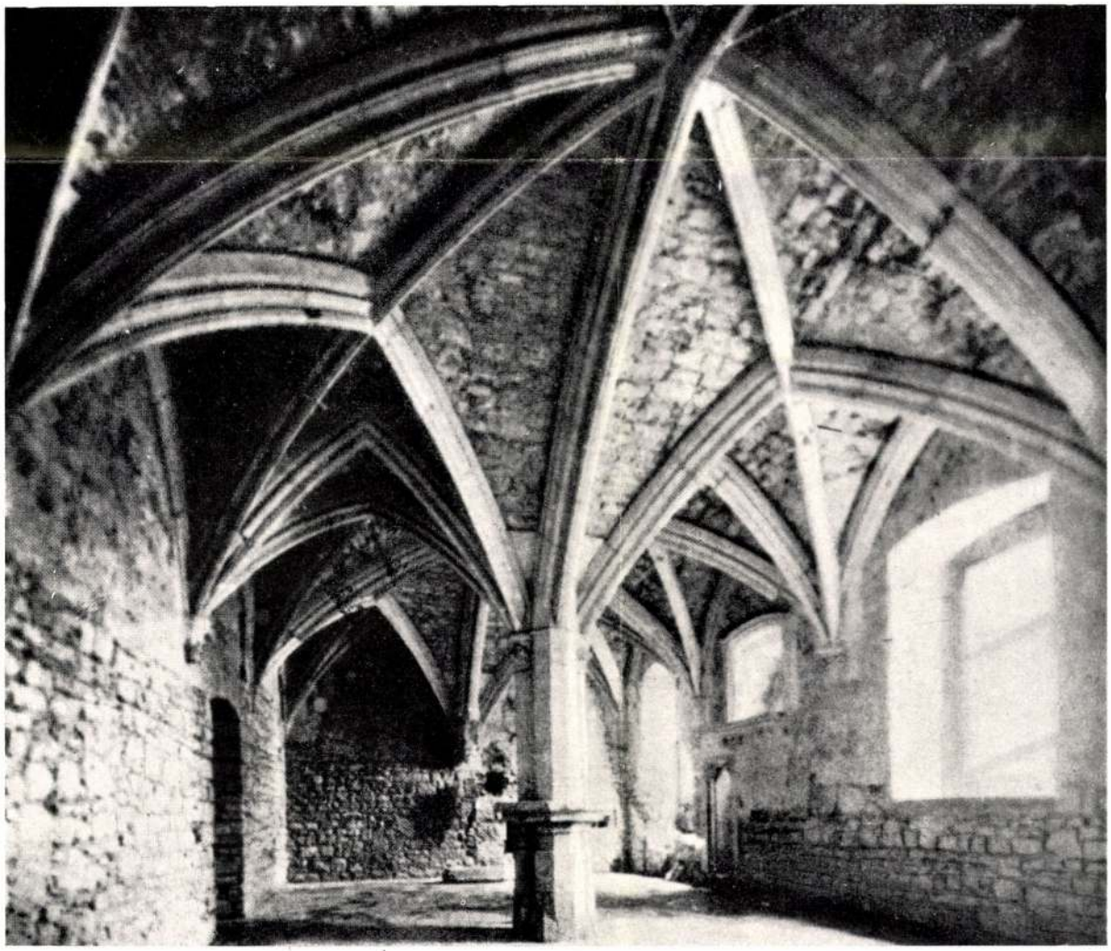

FENT: A KOLOZSVÁRI FARKAS-UTCAI REFORMÁTUS-, EGYKORI MINORITA-TEMPLOM. XV. SZ. VÉGE.
LENT: A KOLOZSVÁRI EGYKORI DOMONKOS-, MOST FERENCRENDI KOLOSTOR REFEKTÓRIUMA. XV. SZ. 2. FELE (RESTAURÁLÁS ELŐTT).

Ger Ord

Kolozsvári ferencrendi

Kolostor

Kolozsvári ipar-műtörténelmi kiállítás

Az ipar-műtörténelmi kiállítás deczember 2-án nyilt meg Kolozsváron a redout helyiségeiben. A jótékony nőegyesület rendezte a szegények segélyezésére, de a közönségnek is tanulságos haszna és élvezete van az érdekes kiállításból. A kiállítás három főcsoportra oszlik. Az első csoport magában foglalja az erdélyi régi ötvös munkákat, a melyek főként az egyházak és főurak birtokában vannak. A második főcsoport magában foglalja: az erdélyi vas, fa, üveg, porczellán, anyagos, szövő asztalos stb. ipart; a bányaigazgatóság által kiállított termékeket, mint a jövő ipar gazdag anyagait. A harmadik főcsoport áll az eddigi házi ipar készitményeiből. Az első két főcsoport rendezése, általában pedig a nagy horderejü kiállitás létrejöttének érdeme gróf Schveinitz Gyula kiállitási elnök, Békésy Károly titkár és Finály Henrik urakat illeti. A megnyitás ünnepélyén *Finály* Henrik egyetemi tanár mondott beszédet

s báró *Bánffy* Albertné, az egyesület alelnöke válaszolt rá, megköszönve a rendező bizottság buzgó tevékenységét, mely lehetővé tette, hogy a kiállitás szépen sikerüljön. Az ajándék tárgyakból a nőegylet sorsolást is fog rendezni. A kiállitás megtekintésére *Pulszky* Ferencz is leutazott Kolozsvárra, s jelentést tesz arról a közoktatási miniszternek. Alkalmilag még szólunk a kiállitásról.

Vas. Ujs. 1877. 780. l.

KOLOZSVÁRI KÖTÉSEK, Erdély XVII. sz.-beli könyvkötőművészetének legszebb emlékei. Apaffy Mihály és felesége, Bornemissza Anna számára készültek s ez a körülmény a bőrkötésű és ügyes kézi aranyozású táblákon alkalmazott szövegben vagy névbetűkben is kifejezésre jut. A kötéseket gazdag ornamentális keret, legyezőmintás sarok- és középdíszek, csillagos belső mező és néhány apró virágmotívum (szegfű, körömvirág) jellemzik, mely utóbbiak a kötéseknek helyi sajátosságot kölcsönöznek.

E. G. I. 576 l

da Murano

1112. Vivarini A. müterméből.

A mester működött a X

Sz. Lucia.

Derékon alólig és

kissé balra fordul tan van ábrá leha

kelyhet tart. Nyilt arany korona

rül és szőke haja vállaira omli

tett ruhája kék, palástja ~~megzy~~ rózsa

(tempera)

Fa, méretei 50 : 32 cm.

Vétetett 1894:VII. 10-én

Elszámoltatott 1894: XII.

Az elszámolásra nézve l.

1894: VII. 15-én Szalay

vételhez hozzájárultak.

904:IV.25.

Kolozsvári külső városi ref.-templom

723 **A kolozsvári ev. reformata ecclesia** külső városi templomának fundamentum-köve letétele alkalmatosságával oct. 3. dikán 1829. tartatott innepe. Kolosvár, 1829. fzve. 8°. **3.—**

— 34

Ranschburg 153. Cat. 1941.

A magyar társadalom és a magyar kultúra ügyét még azzal is szolgálni kívánjuk, hogy igen tisztelt Vevőinket — esetleges vásárlásaiknál — nem terheljük készpénzfizetéssel, hanem a lehető legelőnyösebb fizetési feltételekkel állunk nb. rendelkezésükre.

A kiállítás folyó évi december hó 4-én nyílik meg és délelőtt 9 órától este 6 óráig látogatható.
A kiállítás helye: Budapest, IV., Reáltanoda-utca 5.

Kiváló tisztelettel

FRANKLIN-TÁRSULAT
MAGYAR IRODALMI INTÉZET
ÉS KÖNYVNYOMDA

Ezt a meghívót szíveskedjék magával hozni.

FRANKLIN-TÁRSULAT NYOMDÁJA

ELŐFIZETÉSI ÁRA
EGÉSZ ÉVRE P 9·60
EGY SZÁM ÁRA
90 FILLÉR
Megjelenik havonta

TÜKÖR

SZERKESZTŐSÉG
BUDAPEST, IV.,
REÁLTANODA-U. 5.
Telefon: 185-617, 185-618
KIADÓHIVATAL
IV., EGYETEM-U. 4.

1942. MÁRCIUS X. ÉVF. 3. SZÁM

LEHOTAY GYŐZŐ FÉNYKÉPE

CSÁNGÓ SZÉKELY

Kolozsvári Magyar-Egyes

A kolozsvári Magyar Kapu (1876)

BÚJT AZ ÜLDÖZÖTT...

BISZTRAY KÁROLY EMLÉKIRATAIBÓL

Közli BISZTRAY GYULA

1851 nyarán a pesti hajóállomáson magas, szikár fiatalember szállt ki a bécsi gőzösből. Majdnem két éve volt távol hazájától. A szabadságharc alatt mint honvédfőhadnagy Czecz János tábornok segédtisztjeként futári szolgálatokat végzett, résztvett a segesvári ütközetben, ahol Petőfi elesett, s Bem leverésekor orosz kézre került. A megtorló hatalom előbb fogságra vetette, majd közkatonának sorozta be s Toszkánába küldte. Mintegy másfél év mulva néhány társával együtt szabadon bocsátották.

S most vissza Magyarországba . . . Bach Sándornak, az egykori bécsi forradalmárnak, Schwarzenberg herceg miniszterének adókkal, cenzurával, spiclikkel és cselák-huszárokkal megnyomorított Magyarországába . . .

A trieszti vonaton egy derék gráci tanártól értesült a magyarországi viszonyokról. Némileg elő volt tehát készítve a szomorú hazai állapotokra ; mégis megdöbbentette a változás, melyet tapasztalnia kellett . . .

De beszéljenek saját szavai, a följegyzések, amelyeket ő, az egykori honvédtiszt hagyott unokájára, — reám.

«A Dunapartra kiszállván, a bőröndömet cipelő hordár kérdésére, hogy hová menjünk, Jókai egyik regényéből hirtelenjében a «Zrínyi» vendéglő jutott eszembe. A szállóhoz érve kérdém, hogy kapok-e vendégszobát? A pincérek, akik körülfogtak, azt feleltek, nem értik, mit mondok, mert magyarul nem tudnak. Rég nem zavarta föl kedélyemet ily kellemetlen érzés. Hát ez Budapest, a magyar haza fővárosa, ahol nem értenek meg, ha magyarul szólok? Megbotránkozva és erősen felindulva léptem be a számomra nyitott szobába. Másnap elindultam állandóbb szállást keresni. Az Egyetem-utcában megfelelő lakást találtam. Majd a rendőrségen jelentkeztem. Bizonytalan ideig Pesten kívántam maradni s ezért tartózkodási jegyet kértem. Előmutatva a Velencében kiállított végelbocsátási okmányomat, a hivatalnok odaszólt szomszéd kartársának: — Megint egy rebellis!

A Nagyhíd-utcában étkeztem. Az emberek oly bizalmatlanul és gyanúsan tekintettek mindenkire, aki belépett, mintha titkos kém, vagy agent provocateur lenne. A vendéglős és emberei itt is csak németül beszéltek. Az asztaloknál általános társalgás nem volt, mindenki csak a szomszédjával beszélt, halkan, csaknem sugdosva... Rövidesen a Cukor-utcában egy oly vendéglőt fedeztem föl, hol több magyar urakkal találkoztam. Többek között egy volt kolozsvári jogásztársammal, Murai Tivadarral, aki megtudván, hogy most érkeztem Olaszországból, kijelentette, szívesen lesz segítségemre, s kért, ne vessem meg őszinte szolgálatkészségét. Beszélgetés közben hozzánk jő Sükei Samu, a bukaresti református pap fia, egyike azon honfiaknak, akik báró Mészáros Klára őnagysága pártfogása alatt, volt honvédtisztek segélyezésére alakult titkos egylethez tartoztak. Mihelyt hallotta, hogy én is honvédtiszt voltam, és csak most bocsátottak hazámba vissza, azonnal gondoskodott, hogy nékem valamely foglalkozást szerezzen. Ő maga az irodalmi téren működött és hallván, hogy a németen kívül angolul, franciául és olaszul tudok, még azon nap egy angol regényt adott át, hogy magyarra fordítsam Heckenast Gusztáv nyomdája számára. Heckenast a fordítást hetenként, ívszámra fizette. Akkori szorult helyzetemben jól fogott e fog-

Turkeve, 1942. 3. n. március.

DOPPLER KÁROLY.

1826—1900.

Doppler Károlyban, a ki e hó 11-én Stuttgartban 74 éves korában elhúnyt, a magyar zene egyik érdemes mívelője veszett el, a ki bár csak pályája első felét szentelhette hazánknak, de az alatt az idő alatt is sok érdemet szerzett a magyar szinpadi zene fejlesztése körül. Élete nagyobb része a külföldön telt el, de ez alatt is folyton érdeklődött hazai zenei életünk iránt.

Doppler Károly, ki testvéröcscse volt Doppler Ferenczcnek, jeles zeneszerzőnknek, 1826-ban született s már mint tizenegy éves fiú a budai szinházhoz szerződött második fuvolásnak. Egy évvel később önálló hangversenyen lépett fel nagy sikerrel s 1840-ben első fuvolássá lépett elő. Már ifjan kezdett zeneszerzéssel is foglalkozni s első nagyobb szerzeménye, a József főherczeg ötvenéves nádorsága ünnepére irt magyaros stílű ünnepi nyitány, szép sikert is aratott. Számos színdarabhoz irt zenét s 1843-ban két felvonásos ballettel lépett a nyilvánosság elé. A sokat igérő ifjú művész alig 19 éves korában már második karmesterré lett, majd mikor Aradon opera alakúlt, ehhez hívták meg zeneigazgatónak. Itt találta a forradalom, melyből ő is kivette részét: 1849-ben ő vezette a magyar honvédség zenekarát egész a komáromi kapituláczióig. A forradalom után *Erkel* Ferencz oldala mellé kerűlt, mint a Nemzeti Szinház második karmestere s ez állásában, melyet 12 évig töltött be, különösen azáltal szerzett érdemeket, hogy ő állította össze az akkortájban színre kerűlt népszínművek zenéjét s számos népdalt is szerzett, melyek még ma is népszerűek színpadainkon. Nagyobb művekkel is próbálkozott: a pesti Nemzeti Szinházban 1853-ban «A magyar granátos tábor» czímű víg operája, a következő évben pedig «A vadon fia» czímű romantikus operája kerűlt színre. 1857-ben, mikor Erzsébet királynő először járt Pesten, a látogatás örömére rendezett díszelőadáson előadott három felvonásos ünnepi opera első felvonását Erkel Ferencz, a másodikat Doppler Ferencz, a harmadikat Doppler Károly irták.

Miután tizenkét évig volt karmester, bátyjával, — ki a fuvolát szintén kitünően kezelte — hangverseny-körútat tett, először Németország főbb városaiban, majd Belgiumban, Angolországban, Oroszországban, Romániában, Szerbiában, Bulgáriában stb. Mindenütt nagy sikereket arattak; Weimarban *Liszt* Ferencz is a legszebb dícséretekkel halmozta el a két művészt, 1854-ben pedig *Meyerbeer* meghívta őket Berlinbe egy általa rendezett udvari hangversenyen való közreműködésre.

1862-ben a bécsi udvari operához hívták meg Doppler Károlyt, a hol bátyja már régebben a ballet karmestere volt. Bécsből a stuttgarti udvari színházhoz kerűlt mint első zeneigazgató s itt is működött néhány évvel ezelőtt bekövetkezett nyugdijaztatásáig, a mit szemének elgyengülése tett szükségessé.

Karmesteri állását mindig lelkesedéssel és példás buzgalommal tötötte be s több színdarabhoz tetszést aratott zenét irt.

Neje is művésznő volt, a pesti Nemzeti szinház kedvelt tánczosnője, *Kobler* Lujza, a Nemzeti Szinház egykori balletmesterének leánya, kinek családjáról Jókai «A Koblerék tánczoló babái» czímmel érdekes tárczaczikket irt. Csaknem negyven évig tartó boldog házaséletet élt Doppler Kobler Lujzával s úgyszólván együtt is haltak meg: Doppler Károly halála neje temetése napján következett be. A stuttgarti közönség nagy részvéttel kisérte ki az öreg művész koporsóját a sírhoz, hű élettársa mellé.

Alapos zenei képzettség, pontosság, lelkiismeretesség jellemezték Dopplert élete pályáján. Számos kiváló énekest és énekesnőt képzett ki egész önzetlenséggel, kötelességének tekintve, hogy jeles művészi erőket neveljen a műintézetnek, melynek szolgálatában állott. E tulajdonságai nagy népszerűséget szereztek neki a művészi körökben. Négy gyermekét is a művészi pályára nevelte, kik mindnyájan becsülettel megállják helyüket.

DOPPLER KÁROLY.

A MÁTYÁS-HÁZ KOLOZSVÁROTT.

Hollós Mátyás szülőháza nagy átalakúlásnak néz elébe. A nevezetes épület, melyhez minden magyar embernek honfiúi kegyelete fűződik, sok időn át meglehetősen elárvúlt állapotban volt. Előbb a közös hadsereg, utóbb a honvédség kaszárnyának használta, míg végre oly roskatag lett, hogy ki kellett üríteni és körültámogatni, nehogy összedüljön. Ebből az elhagyottságából emelte ki a nagy király emlékével összeforrt épületet szülővárosának hazafias áldozatkészsége. Kolozsvár városa ugyanis már a múlt év elején elhatározta, hogy halhatatlan nevü fiának szülőházát stilszerüen, Mátyás király emlékéhez méltó díszszel ismét jó karba helyezi. Elfogadta egyúttal az erdélyi Kárpát-Egyesületnek azon eszméjét, hogy a majdan elkészülő házat egy erdélyi néprajzi múzeum czéljaira engedi át.

Ez az elhatározás és a vele kapcsolatos szándék az erdélyi részek társadalmában nemzetiségi és pártkülönbség nélkül őszinte lelkesedést keltett. A Kárpát-Egyesület felhivásai folytán országszerte megindúltak a gyűjtések a muzeum számára s rövid időn a szebbnél-szebb tárgyak oly tömege érkezett az E. K. E. központjába és egyes fiókjaihoz, hogy a muzeum megalkotása biztosítva volt. A további munka intézése körül a Kárpát-Egyesület vezető emberei s általában az erdélyi részek szellemi életének kiváló tényezői lankadatlanúl működnek. A rendszeres gyűjtést is megkezdték. Ép most járja be a Székelyföldet ebből a czélból egy expediczió, melyben *Herrmann* Antal, *Kovács* Géza, a Kárpát-Egyesület titkára és *Vikár* Béla vesznek részt. Ez a társaság a legfélreesőbb székely falvakat keresi föl s néprajzi tárgyakon kivül a néphagyományok rendszeres gyüjtését is czélba vette. Utjáról az expediczió egyik tagja, *Vikár* Béla, időnként a «Vasárnapi Ujság»-ban fog egyet-mást elmondani.

Mire a Mátyás-ház újra elkészül, együtt lesz nagyjában az is, a mi a történeti nevezetességű épületben hajlékot fog találni: Erdélynek rendkivül gazdag néprajza, és Kolozsvár oly intézménynyel gyarapodik, mely e városnak régi «kincses» nevéhez és folyton emelkedő művelődési jelentőségéhez egyaránt méltó. A Mátyás-ház újjá alakítása, benne a néprajzi múzeum berendezése és ezekkel együtt Mátyás király szobrának felállitása Kolozsvár főterén, minden esetre oly mozzanatok, melyekkel az erdélyrészi magyarság ismét fényesen igazolja, hogy a műveltségi haladás útján hivatásának követelményeit nem téveszti szem elől.

az irodalomnak is, a másik pedig a jogszolgáltatás terén tesz hasznos szolgálatot mint törvényszéki biró. Lányai boldog családanyák, a kik reményteljes unokákkal édesítették meg életének második szakát. A legfiatalabbat is, az egyetlent, a ki még otthon volt körülötte, ép kibocsátani készült anyai védszárnyai alól; ezt azonban már nem érhette meg. Az ő menyaszszony-leányának végső segédkezése mellett nyugodott el abban a tudatban, hogy a családja boldogításának élt, s hogy a Gondviselés áldása is kisérte életét.

lai fényképe után.

Alig két éve múlt, hogy örömnapul ünnepelték gyermekeik, unokáik és testvéreik üdvkívánataitól elhalmozva boldog és példás házasságuk negyven éves fordulóját. Most gyász váltotta fel az örömöt. A férj hű feleséget vesztett, a ki lelke érzésével jó és balszerencse közt is mindig vele volt; a gyermekek a legjobb anyát siratják, a ki nem szünt meg támaszuk lenni akkor sem, mikor már önálló otthont alapitottak; fivérei pedig a szerető testvért gyászolják kora elhunytában.

Mi különösen is részt veszünk a mélyen sujtott férjnek, Szász Károlynak mérhetlen fájdalmában, a kit lapunkhoz évtizedek rendkivüli értékes munkásságának láncza fűz. Adja Isten, hogy mielőbb lelki megnyugvást találjon a meg nem változtathatóban s hogy erőt merítsen közhasznú munkássága folytatására abból a nagy tőkéből, hogy derék gyermekekkel áldotta őt meg, támaszúl, a gondviselés.

Sz—y D—s.

EGY GONDOLAT . . . .

Ha nyugodt homlokomra néha
Árnyat vet egy bús gondolat,
Mint a futó felhő árnyéka,
Mely csöndes tó tükrén mulat:
Azt hű szemed már észrevette,
Hogy szempillámon köny rezeg,
S «hová gondoltam?» kételkedve,
Szelid mosolylyal kérdezed.

Hová gondoltam? Isten tudja!
Jő s elröpül a gondolat —
Mint a vándor madárnak útja,
Felhős, felhőtlen ég alatt.
Vándor darú a végtelenbe,
Száll s elnyeli a távol ég . . . .
— De tedd csak hű kezed kezembe,
Megmondom: mire gondolék?

Csak arról gondolkoztam, édes,
Ha majd napunknak fénye vesz,
Én abban is megnyugszom, hogyha
Te lészsz, a ki előre mén,
Mert látni téged sírba rogyva,
Tudom, hogy túl nem élem én.
Homályos árnyán temetődnek,
Mint hattyué hal el dalom . . .
— De hogyha én halok előbb meg:
Mi lesz belőled, angyalom?

1889. augusztus 7.

Szász Károly.

AZ ESŐCSINÁLÓ.

Afrikában az esőcsináló nagyon népszerű alak. Mestersége azonban nagyon veszélyes, mert ha a szövetkezet főnöke nem tud kellő időben esőt csinálni, nem ér az élete egy fületlen gombot sem.

Egy alkalommal *Baker* Sámuelt, a híres afrikai utazót az esőcsinálók főnöke, valami *Kacsiba* nevű szemfényvesztő kereste fel.

— Eső kellene uram, — mondá Kacsiba.

— Nos, hát miért nem adsz népednek esőt? — felelé Baker.

— Esőt adjak? Esőt, mikor ők nekem nem adnak kecskét. Ha előbb esőt adnék, éhen kellene vesznem; nem adnának még egy nyomorult gidát sem. Csak hadd várjanak. A mig nem hoznak búzát, kecskét, tyúkot és egyebet, a mire szükségem van, addig ugyan Obbóban egy csepp eső sem fog esni. Szemtelen gazemberek! képzelje csak, azzal fenyegettek, hogy agyonvernek, ha esőt nem csinálok! Azért se kapnak egy cseppet sem!

Mindezekből *Baker* azt látta, hogy *Kacsiba* nagy bajban van és szivesen megcsinálná az esőt, ha tudná.

Egyszer csak *Kacsiba* azt kérdezte Bakertől, hogy hazájában szokott-e eső esni?

— Némelykor, — felelé Baker.

— Aztán hogyan csináljátok? Te is esőcsináló vagy?

Erre *Baker* azt felelte, hogy az ő hazájában semmit sem adnak az esőcsinálásra, hanem a villámlást — mi alatt a villamosságot értette — palaczkokba lefejtve tartogatják.

— Én az enyimet — veté közbe Katchiba — nem tartom palaczkokban; házam tele van mennydörgéssel és villámmal, de ha neked palaczkokba fejtett villámod van, akkor az esőcsináláshoz is értesz. Mit gondolsz a mai nap időjárásáról?

Baker látva, hogy a vén szemfényvesztő az ő véleményét akarja kicsikarni, azt felelte, hogy ezt Kacsibának mint szakembernek legjobban kell tudnia.

— Tudom is, — felelé Kacsiba, — de nézetedet szeretném hallani.

— Nos, az én nézetem az, hogy valami tartós esőnk alig lesz, de tán négy nap múlva jókora záporesőre számithatunk. Bárányfelhőket láttam . . . .

— Helyes, nagyon helyes; egy nézetben vagyunk, — mondá Kacsiba mosolyogva; — négy-öt nap múlva egy kis záport adok, de csak egyet. Megyek, és megmondom nekik, hogy ha estére nehány kecskét, és holnap reggel egy kis búzát hoznak, négy vagy öt nap múlva egy kis záporesőt csinálok . . . .

Ezen kijelentés megerősitésére Kacsiba a nyakán függő bűvös sipjába fujt és Bakertől azt kérdezte, hogy az ő hazájában vannak e sipok?

Erre Baker két újját szájába dugva, akkorát füttyentett, hogy a vén kuruzsló füléhez kapott, egyidejüleg pedig az égre nézett, vajjon nem eredt-e meg az eső?

— Fütyülj még egyszer!

Baker ekkor egy mozdony fütyülését utánozta.

— Köszönöm; ez elég lesz; az eső okvetlenül megjön.

Ezek után sietve távozott.

Nehány nap múlva történetesen csakugyan esőre fordult az idő; felhőszakadás lett villámlással és iszonyu dörgéssel vegyest, a mi Kacsiba hirét nagyban emelte s egész éjjel verték a dobokat a nagy férfiú tiszteletére . . .

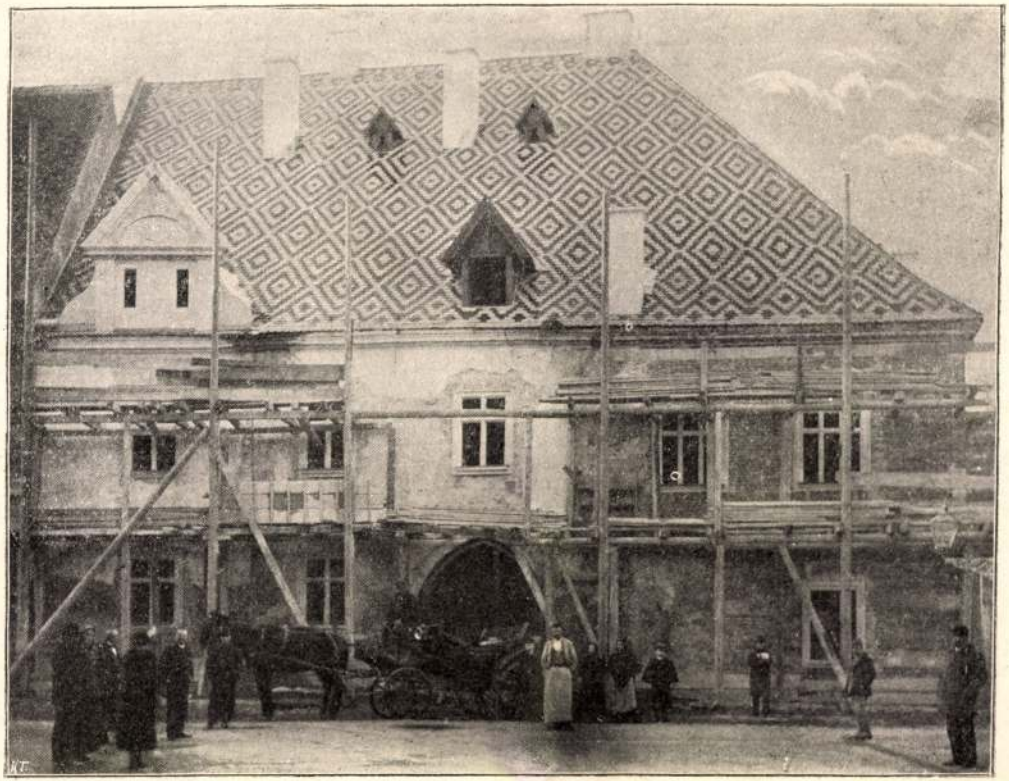

MÁTYÁS KIRÁLY SZÜLŐHÁZA KOLOZSVÁRT. — Csizhegyi Sándor 1900. márciusában fölvett fényképe után.

Vas. Ujs 1900. 187. l.

fogadó termében.

Az asztalfőn *Jókai* Mór foglalt helyet, tőle jobbra *Széll* Kálmán miniszterelnök és *Perczel* Dezső a képviselőház elnöke, balra *Darányi* Ignácz miniszter és *Vészi* József az egyesület elnöke. Ott voltak: gróf Batthyány Lajos, gróf Andrássy Tivadar, Berzeviczy Albert, Horánszky Nándor, Kossuth Ferencz, Láng Lajos stb. képviselők. Rákosi Jenő, az Otthon elnöke, Beöthy Zsolt a Kisfaludy-Társaság, Bartók Lajos a Petőfi-Társaság elnöke, stb.

Az első felköszöntőt *Vészi* elnök mondta a királyra. Ez után *Jókai* Mór szólt, kezében a róla nevezett billikommal. Ékes szavakat intézett «szeretett barátaihoz és szeretett ellenségeihez». A régi ujságszerkesztésről szólt, mikor esti 8 órakor megszünt minden dolog a szerkesztőségben, most pedig még csak akkor kezdődik s hajnalban is tart. Megemlékezett a sajtó egykori keserves nyügéről, a czenzuráról is. Most másképen van s hogy mi mindenhez kell érteni az ujságírónak, nagy derültség közt sorolta föl. S mindezt a sokféle mesterséget, terhet, — így végezte szavait — a sajtószabadság rakta vállaitokra. És mindennek én értelmi szerzője voltam. (Éljenzés és taps.) De azért — folytatá — még sem kérek tőletek bocsánatot; nehogy nekem is azt találja mondani valaki: Te nem panaszkodol, te dicsekedel. Igenis, dicsekedésre méltó pálya a mostani hirlapírás. Mi mindannyian örömmel viseljük annak a feladatait. A munka csak a rabszolgának büntetés, a szabad embernek a munka gyönyörűség. Éljenek a magyar hirlapírók!» (Hosszas, élénk éljenzés és taps.)

Vészi József a magyar sajtó nevében Széll miniszterelnököt köszöntötte fel.

Társaság és az «Otthon» iroi kor elnökeire emel poharat. *Jókai* Mór jókedvü toasztban mint szőlőtermelőt, Darányi minisztert éltette. *Darányi* viszon Jókai Mórt mint gazdálkodót és budai szőlősgazdát *Rákosi* Jenő Széll Kálmánt éltette, a ki akkor jelen meg a magyar közélet háborgó vizein, a mikor a hullámok legjobban egymásra tódultak, s fehér zászlójával, lecsendesítette a hullámokat. *Beöthy* Zsolt pohárköszöntőjében kifejti, hogy a magyar sajtónak 50 évnél hosszabb idő óta egyik legnagyobb dicsősége, hogy az emberi jogok és a nemzeti érzés szabadságának egységét mindig fenn tudta tartani. *Bartók* Lajos a politikai világ jelenlevő képviselőit köszöntötte fel, dr. *Soltész* Adolf Kossuth Ferenczet éltette, ki a mellett, hogy az országos párt vezére, hirlapíró is. *Kossuth* Ferencz a magyar sajtó hazafiságára ürítette poharát. Végül még *Cziklay* Lajos köszöntötte fel Vészi Józsefet, az Ujságiró-Egyesület elnökét.

A

VASÁRNAPI UJSÁG

és

POLITIKAI UJDONSÁGOK

1900. évi folyama. (47-ik évfolyam.)

A «*Vasárnapi Ujság*» szépirodalmi és ismeret terjesztő képes hetilap, hetenként két és félíven **évenként több mint 130 íven,** s több mint **ezer képpel** jelen meg.

KOLOZSVÁRI MŰEMLÉK-KRÓNIKA

Írta KELEMEN LAJOS

Másfél évvel ezelőtt a Pásztortűz olvasóinak beszámoltunk Kolozsvár műemlékeinek 1936-tól 1937 őszéig történt változásairól. Most folytatjuk ezt a beszámolást, 1938 decemberéig.

Az elsőség most is az örök elmulásnak kijáró megemlékezésé. A Str. Regală (v. Majális-u.) 10. számu kedves, öreg, kuriaszerű épületet, a hajdani *Mátéffy-*, utóbb *Ürmösy*-házat elsöpörte a nagyvárosi fejlődés rohama. Az 1938. év nyarán oly hirtelen lebontották, hogy az Erdélyi Múzeum-Egyesület már alaprajzát se tudta elkészittetni. Tíz nap alatt egészen eltűnt a föld színéről. Szerencsére jó képe maradt Balogh Jolán Kolozsvár műemlékeiről szóló könyvében s története is megjelent a Pásztortűz 1926-i évfolyamában. E cikket fölhasználva, a lebontás alkalmával a Keleti Ujság egyik tudósitója is megemlékezett az érdekes régi épületről, melynek a helyén ma már az új négyemeletes bérházra a fedél is fölkerült.

*

Az egyházi épületek közül az 1936-ban javított szép kis *gör. katolikus székesegyházon,* — a volt minorita-templomon —, másfél év alatt kétféle szépséghiba esett. Egyiket a természet csinálta, — a másikat az emberek. A torony felső, hengerded részének kőkockáit — amint megírtuk — bemeszelték. Most — mintha a természet helyesbíteni akarta volna ezt a fölösleges buzgalmat: a nyugati oldalon két helyen, s az egyik északra néző faltő vagy félpillér talpán is ledobatta a mész-kényszerzubbonyt és most szembántó foltok kiabálják, hogy a faragott követ nem kell bemeszelni.

A szép templom hajójának keleti, utcai falát pedig nagy nedvesség-foltok disztelenitik.

Ezen az oldalon az elég szűk utcában szennycsatornát készítettek s a helyéről kikerült nedves földet jó két méter magasra anélkül hányták a templom falára, hogy elszigetelő deszkalapokat alkalmaztak volna. Ez a hanyag és lelkiismeretlen eljárás bemocskolta a falat s az a föld visszahelyezése után hetekig földesen állott, mig letakarítva befestették. A vakolat azonban fölszívta a nedvességet s az fennebb húzódott úgy, hogy ma már a fal az utca felől 3—4 méter magasan foltos. A téli fagyok aztán 2—3 év alatt valószinűleg kikezdik a nedves falat s igy a gondatlan, vagy tudatlan mulasztás évekig rajta hagyja bélyegét a szépen és nagy költséggel javított templomon.

*

Kisebb tatarozáson ment át az *unitárius templom* homlokzatának alsó része, az ajtók környéke.

Ezt a templomot alig egy évtizeddel ezelőtt kívül több mint 200.000 lej költséggel javították. Azóta a torony felső része az ott alkalmazott silány anyag és munka miatt csunyán megvedlett, mig alól az épületet — még eddig ki nem derített okból — az elnedvesedés, sőt az ajtók körül salétromosodás fenyegeti.

Most a homlokzat aljának romlásait, az új püspök beiktatására, 1938 szeptemberében, kijavították, s új kőlépcsőket csináltattak. A csinositással kapcsolatban azonban egy tudatlan kőmíves befestette a főbejáratnak Ugray Lászlótól, az első erdélyi magyar épitő-mérnöktől tervezett barokk kődiszítménye egy részét. Ezt az izléstelenséget nagyon könnyű lett volna elkerülni. Reméljük, hogy a jótékony idő helyrehozza a kis szépséghibát, melyet a legtöbb ember különben észre se vesz.

*

Zöldes, kőszínű új festést kapott a *római katolikus plébánia-épület* egész főtéri homlokzata is. Az épület zöme tudvalevőleg még a XV. században épült, de homlokzatvonalából és belső részleteiből megállapitható, hogy nem egységes épitkezés. Homlokzategysége csak a mai

Pásztortűz 1938. nov.-dec.

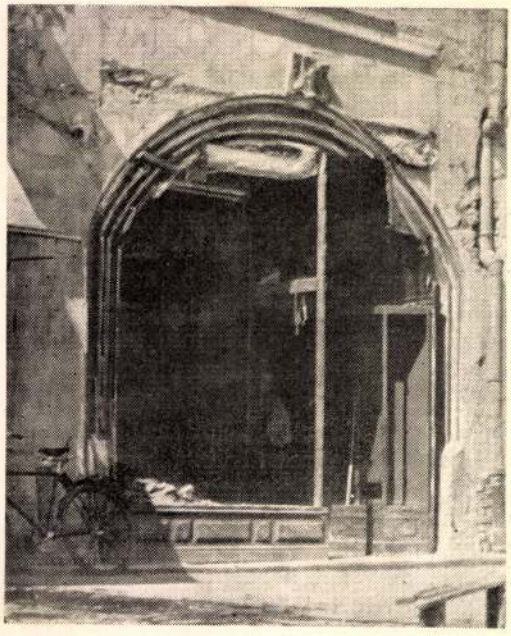

A főtéri plebánia-épület kibontott régi kapuja

főbejárat zárókövének 1799-cel jelzett idejében állapodott meg.

Midőn 1938 júliusában a festéssel egyidejüleg egyik volt helyiségnek új portálét készítettek, itt rövid időre napfényre került a plébániaház eredeti, régi, díszes középkori nagykapuja, zárókövén Slewnig Gergelynek, Mátyás király kora nagy kolozsvári építtető-plébánosának névbetűs címerével. Egyik napilap tudósítója „föl-fedezte" a kibontott nagykaput s képét is közölték. A kapu azonban csak az utolsó emberöltő előtt ismeretlen, mert 1908 tájáig ez volt a plebánia-épület főbejárata. Csak az épület jövedelme fokozására alakították át egy kisebb bank bérhelyiségévé, majd ennek nem éppen dicső emlékezetű bukása után férfidivatüzlet került helyére.

A bank részére történt átalakítás alkalmával vették ki a kapualj XV. századi (1450) építési emléktábláját is s akkor tették — elég helytelenül — a későbbi keletű déli szárny egyik (Uram-féle) üzlethelyiségébe.

A folyó évi javítások nem érintették az épület szép egységét, nemes nyugalmát. Az utóbbit súlyosan zavarja azonban egy legújabban épen a homlokzat közepén, az emeleti ablakok talpáig feltolakodott cégtábla. Mindennek van határa s egy ily nemes, imponáló egyházi épület arcát ízléstelenség túltengő reklám- vagy cégtáblával elrontani. Ezeknek mindenkép az emelet párkánya a természetes határuk s ideje volna ezt meg is tartani.

*

A renaissance ízlésű házak közül új külső-festése van a Str. Memorandului (volt Belmonostor, majd Unió) utca déli során a 15. számu nemes formáju, kedves öreg, egyemeletes háznak. Kapuívének záróköve 1653. évszámot s egy névbetüs mesterjegyet mutat. Az épületnek a földszinten két, az emeleten négy ablaka van s az utóbbiak szemöldökivét szép babérlevél- és bogyó-fűzér ékesíti. Földszintjének egyik szép renaissance kőajtaját Balogh Jolán közölte Kolozsvár műemlékeiről szóló könyvében.

Az épület ma Kolozsvár legrégibb olyan renaissance háza, amely utcai homlokzatát eredetiségében őrizte meg. Csupán homlokzat-aljának arányai változtak keveset, midőn az utca szintjének 1900 körüli szabályozásakor több mint félmétert levágtak s így ennyivel az épület alja megnyult. Ezért kellett az utcáról az udvarra a följáratot átalakítani.

A kapualjban jobbról, — nyugaton, ott áll még a XVII. századi régi gabona- és élelmiszertartó, s balról az épülettel egykorú, csinos vasművű kéményajtó.

*

A barok ízlésü épületek közül a gör. kat. székesegyházzal északra szemben fekvő sarokház, *a régi br. Alvinczy*, utóbb *gr. Mikó-ház* szintén új festést kapott.

Ezen a helyen a XVIII. századv első felében Patonai István jóhírü kereskedőnek volt háza, aki azt özv. br. Alvinczy Gáborné gr. Gyulai Katának adta el, 1761-ben. Szomszédjában, északra Pataki Mihály és felesége volt háztulajdonos. Ezt a házat 1782-ben szerezték meg. A két telekről aztán 1803-tól 1808-ig özv. br. Alvinczy Gáborné, gr. Teleki Kata építtette *Léder* József híres kolozsvári építőmesterrel a ma is álló emeletes, késő-barok házat, melynek eredeti tervei megvannak a gr. Mikó levéltárban. Mikó Imre grófra a ház a felesége, gr. Rhédey

Mária révén szállott s Mikó kolozsvári tartozkodása idején csaknem állandóan itt lakott, 1876 szeptemberében történt haláláig. Leányai és unokái előbb bérbe adták, majd 1906-ban el is adták a házat. Homlokzata az eladás utáni átalakítások alkalmával veszítette el késő-barokk ablakszemöldök-díszeit, melyek a ház mellett vezető keskeny utca felől — két ablak kivételével — megmaradtak. E két ablakot az utolsó két évben alakították át. Most az új festéssel az épületen külsőleg semmi sem változott.

Közel egykoru ezzel az épülettel ugyanazon utca 32. szám alatt, a déli soron a csinos, *empire izlésű, volt Bánffy-ház,* melyet az utca felől 1937 őszén újra festettek.

A bájos kis palota-szerű épület homlokzatát az emeleten hét korinthusi oszlopfős faltő tagolja, melyek krémszínüre festve emelkednek ki a fréz-vöröses falsíkból s az emeleti ablakok és erkélyajtó fölé alkalmazott csinos babérfűzérekkel könnyeddé és bájossá finomítják az épület összhatását. Az öreg kapuszárnyat zöldre festették. A csinos vaserkély megtartotta fekete színét. Az egész tatarozás egyike a jól sikerülteknek.

A XIX. század utolsó negyedében és a XX. század elején özv. br. Bánffy Dánielné, Gyárfás Anna, a híres, erélyes magyar miniszterelnök, br. Bánffy Dezső édesanyja lakott e ház emeletén,s kiváló fia is oda szokott szállani, midőn közügyek, vagy a fiúi tisztelet és szeretet Kolozsvárra hozták. Az öreg Bánffy báróné halála után az 1900-as évek elejétől közel egy évtizedig a magyar egyetemi hallgatók menzája részére bérelték. Akkor ott voltak a kedves emlékű menzaestélyek is. Ma az épület földszintje holt, emelete bérlakás.

*

Az új-klasszikus ízlés egyik legnagyobb és legjobb kolozsvári alkotása az Óvárban, a Mátyás király szülőházától keletre, ezzel szemben álló saroképület, a régi *Taufer-ház.*

Csinos arányai a nem nagyon széles utcában is érvényesülnek. Tágas szobái nemcsak az új-klasszikus építészeti felfogásnak, hanem a jó módnak is emlékei.

Az óvári Taufer-ház

Az építtető Taufer-család egyik őse Nyugat-Magyarországról került föl, s kárpitosságot folytatott Bécsben. Innen br. Brukenthal Sámuel erdélyi kormányzó lehozta magával Erdélybe s előbb Nagyszebenben dolgozott, majd az erdélyi Főkormányszék Kolozsvárra helyezésével Taufer is követte ideköltözködő megrendelőit, az akkor új fejlődésnek lendült erdélyi fővárosba. Utódai itt elszaporodtak s a XIX. században mint jómódu iparos és kereskedő polgárok szerepeltek, majd a század végén és a XX. században a különböző értelmiségi pályákon is jó, sőt többször előkelő nevet és helyet vívtak ki maguknak.

Az óvári sarokház keleti szomszédja szintén a Taufereké volt s szintén újklasszikus ízlésű épület, úgy, hogy ha a törpébb fedél s a kisebb falívek és ablakok nem különböztetnék meg nyugati sarokszomszédjától, s stílus után a felületes szemlélő a kettőt könnyen egy épületnek nézhetné. De az övék volt a Mátyás-király utcának a főtérre néző keleti sarokháza is, melynek kapuján egy megcsonkult díszes névbetű most is őrzi az építtető Taufer János emlékét.

Az óvári Taufer-sarokház több mint

A gör. kat. székesegyház (volt minorita templom)

száz évvel ezelőtt épült s új korában Kolozsvár szellemi és társadalmi életében az a nevezetes szerepe volt, hogy első gazdája, Taufer József, jómódú kereskedő, e ház egyik termében nyitotta meg az *első kolozsvári polgári olvasót*. Évi 6 frt. befizetése mellett hazai és külföldi lapokat és folyóiratokat lehetett itt olvasni. E magánolvasó helyiség látogatóiból alakult meg 1838 őszén a *kolozsvári polgári társalkodó*, melyből aztán *a kolozsvári Magyar Nemzeti Kaszinó* fejlődött.

A főépülettől északra eső szomszédos kis emeletes ház is ide tartozott. Előbb földszintes épület volt s *Ónodi Veress Ferenc*, a híres kolozsvári fényképész, a színes fényképezés egyik úttörő kisérletezője építtetett reá emeletet és évekig itt tartotta műtermét.

A főépület egyes részei idővel — főleg házasságok révén — elkerültek a Taufer-család kezéről, s 1920-ban az egészet dr. Schilling Dezső vásárolta meg. Az emelet vaserkélyét már ő készíttette. Most a földszint saroktermét üzlethelyiségnek alakíttatta át, s egyik ablak helyére a sarkon ajtót vágatott. Az épület stílusán azonban külsőleg sem ez, sem a régi kapubejáratnak évekkel ezelőtt szobákká való átalakítása nem változtatott.

Teljesen megváltozott ellenben egy másik, nagyobb, emeletes, volt új-klaszszikus épület, az egykori *Korbuly-ház*, a Regina Maria (régi Belközép, majd Deák F.-u.) utca északi során. (21. sz.) Egyike volt a nagyobb és jobb új-klasszikus ízlésű kolozsvári házaknak. Homlokzatának és kapualjának jó arányai, falpillérfőinek nemes ízlése, kiváló tervező és építész munkáját árulták el s emeleti szobáiból is szép faragott kőrészleteket hordtak ki, törmelékké rombolva, midőn a házat az idén modernizálták. Ma csak tucat-épület már, üzleti célok szolgálatában s esti fényreklámja úgy hat a művészetszerető szemlélőre, mint a síri lámpa egy olyan kripta homlokzatán, mely régi, kedves ismerősünket zárja rideg falai közé.

*

Az ismertebb régi épületek közül újra meszelték s részben vakolták a *református kollégium* nyugati falát s újra festették kívül a kollégiummal szemben álló *református tanári lakásokat*. Mindezek az 1798-i nagy tűzvész után épültek s csaknem másfélszáz évnek tömérdek érdekes emléke és hagyománya fűződik hozzájuk. Végül új homlokzatfestésben részesült a Főtéren (Piața Unirii 10.) az Erdélyi Múzeum-Egyesület *gróf Wass Ottilia-féle* szép, rokokó ízlésű háza is. Ez az épület a XVIII. században s a XIX-ben is 1866-ig, a Gyulay grófoké volt. Itt lakott a XIX. század tízes éveitől haláláig *Gyulay* Lajos gróf, midőn Kolozsvárt tartózkodott. A lelkes irodalom-, színészet- és múzeum-barát grófnak az Erdélyi Múzeum kézirattára 120 kötet naplóját őrzi. Gyermekkorában az ő nevelője volt *Döbrentei* Gábor, aki e háznak ma ruhásboltul szolgáló földszinti szobájában lakott 1814-től hat évig s itt szerkesztette az első magyarnyelvű erdélyi tudományos folyóiratot, az *Erdélyi Múzeumot*. Gyulay Lajos gróf unokanővéreire, Wass Ottilia és Minka grófnőkre hagyta a házat s ők építtették az

1880-as években a mai derült, kedves, rokokó homlokzatot. Wass Ottilia grófnő aztán 1916-ban a házat az Erdélyi Múzeum-Egyesületre hagyományozta, melynek ez ma gyüjteményein kívül a legértékesebb vagyona.

*

Utoljára megemlékezünk az unitárius egyházközségnek az idén épített nagy uj bérháza helyén állott három épületről is.

Nem voltak műemlékek. A Főtér felé esett nyugati egyemetes bérház a XIX. századv harmadik negyedében épült, annak a kornak túlterhelt gipsz homlokzatdíszítésével. Pincéjéből szép, 1578-ból való, névbetűs zárókő került ki, melyet az Unitárius Egyház megőriz. Kapualjában is ennek a kornak megfelelő renaissance ajtószemöldökkő volt befalazva, valószínűleg az előbb ott állott régi épületből.

A ház keleti szomszédja jellegzetes XVIII. századi földszintes polgárház volt, melynek még jó tucatnyi testvére áll a Belváros különböző utcáiban. Stílusuk ugyanaz, mint a református tanári lakásoké. A most lebontott épület hosszu ideig unitárius papi lakásul szolgált. Nagyajtai *Péterffy* Dénes, a nagyképzettségü, költő- és filozófus-lelkű pap, iró és szerkesztő itt élte le nemes törekvésekben, munkában és szeretetben gazdag élete nagy részét. Egykor feleségének híres szép fuksziái mosolyogtak az ablakokból s nem egy virágkedvelő járó-kelőt állítottak meg csodálásukra.

A harmadik lebontott ház egyemeletes épület volt. A XIX. században épült s külsőleg a szomszéd öreg, volt unitárius kollégium-épülettel hozták összhangba, melynek egyideig tartozéka is volt.

Mindezek képe megvan Veress Ferenc 1862 táján készült kolozsvári fényképalbumában, az Erdélyi Múzeum tulajdonában.

Ez az album és a kolozsvári régi épületek sokszor meglepetésszerű lebontása és nyomtalan eltűnése arra int, hogy igyekezzünk bár fényképfölvételekben öreg házainkat megörökíteni.

Erre a kezdő lépések már megtörténtek, s remélhetőleg egy év alatt szép eredményhez juttatnak.

TÉL ELŐTT

A zárt szobák most védelmet kínálnak,
s ha kint járok, melegbe öltözöm —
megkopasztott ággal pucéron állnak
a fák s a bokrok minden útközön.

Egy nyáron át bolyongtam szinte pőrén
a júniusi nap heve alatt,
s amíg túladott minden tollán, szőrén,
a lomb a fákra vigan fölszaladt.

Aki e fölcserélt világot látja,
ne szánja csak bennök a szenvedőt —
soknak nincsen kalapja és kabátja
s akár a fák, úgy állnak tél előtt.

HEGYI ENDRE

Régi levelesládánk

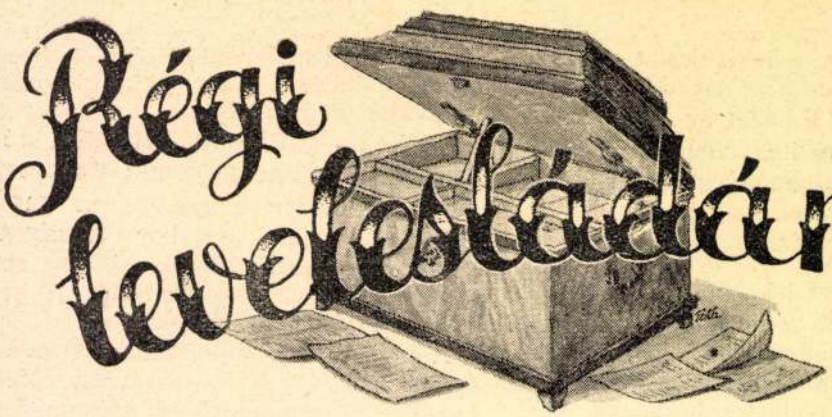

VIHARMADÁR EMLÉKEI

Az emlékiratot közli R. BERDE MÁRIA

(III közlemény)

Külső viszonyainkról úgy nyilatkozott, hogy Törökország mellettünk van, holott sem mellettünk, sem ellenünk nem volt. Angliáról azt, hogy jóindulatú semlegességgel van, itt is a jóindulatú szó elmaradhatott volna. Belviszonyainkról többek között azt mondotta, hogy harmincezer kún ember fogott fegyvert a talpraesett székely vezérek alatt. Ezt hallva, én Mihályt meglöktem és suttogva kérdeztem, ki az a székely vezér. Mihály azt felelte: „Én." Erre én hívtam Mihályt: „Gyere, menjünk haza, hisz ez mind csak hazugságot beszél." Elmentünk. — Megjegyzem, hogy én utamban, míg Szegedre értem, találtam ezen állítólag harmincezer kúnnak seregéből többeket. Kérdeztem tőlek, merre mennek, feleltek: „Haza, Kúnságba. Szegedre voltunk berendelve." — Több gyűlésre nem is mentem. Egy napon Inczédy ezredes eljött hozzánk, hívott, menjünk délután együtt népgyűlésre, melyen Kossuth fog beszélni, hallgassuk meg őt. Én nem mentem. Azt feleltem: „Elég hazugságot hallottam már Szemerétől. Nem akarok ismét Kossuthtól is csak olyanokat hallani, kit különben is gyűlölök, mint szerencsétlenségünknek okozóját." Inczédy azt felelte: „Grófné, ha csak egyszer hallja őt szónokolni, tudom, megszereti, mert elragadja!" — Én viszont azt feleltem: „Én egy Kossuthot gyűlölve akarok meghalni, azért nem is hallgatom meg." Igy máig sem változott nézetem. Kossuthot soha nem hallottam és nem láttam. Kossuth feleségéről sem volt kedvező nézetem. Amit felőle hallottam, nem kvalifikálták őt arra az állásra, melyet mint kormányzóné elfoglalt.

Az anarchia oly nagy volt, hogy a puskapor-telepet felrobbantották. Kis házikónkban, melyben a gyerekekkel laktam, habár egy óra távolságra volt a teleptől, a falakról hullott a vakolás. Én azt hittem, a muszkák ágyúja s megrémültem. Akkoriban már híre volt, hogy jönnek a muszkák, azért hittem is, hogy csakugyan ők közelednek. Férjem nem volt honn, a táborban volt kinn.

Igy folytak napjaim Szegeden bánat és keserűség között, látván hazám pusztulását, dacára annak, hogy annyian áldozták életöket, véröket, vagyonukat annak védelmére. Hogy férjem résztvett e nemes küzdelemben, egy percig sem bántam meg, mert már gyermekkoromban belém volt csepegtetve a rajongó hazaszeretet, ugyanúgy férjembe is, ki a nagy Széchenyinek volt rajongó híve élete végéig. Nem tehetem, hogy most itt tovább az ország eseményeinek felsorolását folytassam, mielőtt egy itt Szegeden ért nagy családi bánatomról meg ne emlékezném. Kedves kis Katinka lányomat veszítettem el épp aznap, amikor a muszkák közeledését leg-

A KOLOZSVÁRI MŰVÉSZETI HETEK KIÁLLÍTÁSAI

Nemzeti Képzőművészeti Kiállítás. Erdély s magyarságának szellemi központja, Kolozsvár a multban is éppenúgy, mint ma, gazdagon termő, sajátos értékeket hajtó talaja a magyar műveltségnek. Ennek tisztelete és megbecsülése volt az, hogy a Vallás- és közoktatásügyi miniszter az idei Nemzeti Kiállítást Kolozsváron rendeztette meg. A város teremtő multjának és jelenének vendégszerető méltóságával fogadta falai közé néhány hétre az egész magyarság utóbbi éveinek szellemi termését. Felszabadulása óta eltelt idő alatt még nem volt módjában az élő magyar művészet teljességét megismernie, csupán egy-két, inkább üzleti jellegű kiállításon vehetett tudomást az elszakadás óta megtett útról. Éppen ezért fájlaljuk, hogy a Nemzeti Képzőművészeti Kiállítás sem pótolta ezt a hiányt, mert csupán az utóbbi néhány esztendőről számol be s ez a beszámoló sem hiánytalan. A magyar művészethez s Kolozsvárhoz egyaránt méltó lenne s kívánatos volna, ha az 1918 óta nagy lendülettel teremtő magyar művészetet legalább közgyüjteményeinkben őrzött remekeivel egy külön kiállításban mutatná meg Erdélynek.

A kiállításról való beszámolóban a következő kérdésekre igyekszünk felelni: mennyiben jelentenek a kiállított művek időtálló értéket az európai és a magyar művészetben, mennyiben járulnak hozzá a magyar művészet fejlődéséhez s újabb útjainak kibontakozásához és végül milyen örvendetes gazdagodást vagy szomorú visszaesést jelentenek a kiállított művek az egyes művészek életemunkáján belül.

Rudnay Gyula nemes és komoly művészetének magyarságát nem témái s európaiságát nem lendületes festőisége adja, hanem lelkülete. Benne is, mint élő néphagyományainkban, messze távlatok nyílnak a magyar mult felé. Tájképeinek és embereinek józan tisztaságát meseszerű elemek szövik át és teszik időtlenné. Sajátos komor színei közt néha meg-megcsillan a mosoly igazgyöngye, máskor meg vad mulatozások sírvavigadása, vagy sodró tánca kavarog képein. Ezek az örök magyar tulajdonságok szinte természetszerűleg magyar témákban találják meg szavukat. Szereti azt a földet, amit népe munkált, a szelíd hajlású, kopott fűvel borított dombokat és sötét fákat, melyek közt pásztoremberek legeltetnek, vagy vásárosok kocsiznak távoli falvak felé, a régi betyárvilág két sors közt hánykolódó kétségbeesését s a mindezekre a földi dolgokra ráboruló fényességes égboltozatot. A Kolozsváron kiállított *Erdőszéle* jól képviseli ezt a magasrendű szépségekkel megáldott művészembert és kimagasló értéke a kiállításnak. A bírálóbizottság döntése, amellyel az állami nagy aranyérmet Rudnay Gyulának ítélte, nem első s bizonyára nem utolsó elismerése kivételes nagyságának. Másik képe a *Családi kör* azok felé az utak felé mutat, melyek elődeihez vezetnek s kivált Munkácsyhoz kapcsolják. Az egymásmellé helyezett két mű kicsiben jól érzékelteti művészi fejlődését, mely során a korábbi magyar és európai művészetből felszívott tápláló nedvek beleolvadnak egyedülállóan nagyszerű művészetébe. Művészete a máról már kinőve az egyetemes magyar művészet egyik legnagyobb értéke. Nagy hálával tartozunk a kiállításnak, hogy két szép alkotásán keresztül ismerhette meg Erdély ezt a nagy értéket.

Nagy Imre is két képpel szerepel. Bár emberlátása gyökerében rokon Rudnayéval, tér-, táj- és színszemlélete más szépségek felé vezeti. Képszerkesztésére a rálátás jellemző. Alacsonyan tartott előterei mögött megnyílik a tér öle s hátul ismét magasan állják el a horizontot a hegyek. Ez a hegyvidéki ember ősi térszemlélete s feszülő erővel tölti meg a kép felületét. Az egymásbatorkolló formákat erős szín- és vonalkülönbségekkel hangsúlyozza, ami lendületes, vastag festésmódjával együtt még csak fokozza a térképzésében is érezhető drámaiságot. A tájban megjelenő emberek és állatok konokok és kemények. Stílusa abból a közös tőből hajtott, melyből a 20-as évek elején Aba-Novákkal és Szőnyivel együtt nőttek ki. A három külön egyéniség útja háromfelé vált s csak jelentéktelen technikai sajátságok emlékeztetnek az egykor közös élményre. Kitüntetését őszinte örömmel fogadta a művelt magyar közönség.

Szőnyi István termékeny pályáján sok műremekkel ajándékozta meg művészetünket. Legutóbbi fejlődése az egykor színdús Szőnyit az árnyalatokban gazdag egyszínűség felé vezette. A nála azelőtt nagy szerepet játszó fényjelenségeket szinte teljesen kikapcsolja s képei színtelenségét nem optikai fény, hanem belső ragyogás hatja át. Ilyen a most kiállított két képe is. Nagy egyénisége iránti teljes megbecsüléssel figyeljük további útját.

Gy. Szabó Béla hóeséses-fametszete a kiállítás legjobb darabjai közé sorozható és technikailag is a mesterség tökéletességével készült. Másik metszete

is kiváló mű. Talán egyetlen kifogásolható részlet mindkét metszeten, hogy az emberi alakokon sok van még a művész régebbi stílusából, amikor is a fekete alapból csupán néhány vonallal emelte ki az alakok tömbjét. A képfelület többi, megdolgozott része szinte kívánja az alakok kissé felbontottabb előadását.

A szobrászati anyagból külön ki kell emelnünk Borsos Miklósnak, feleségéről készített, fekete gránitfejét. Mind formai, mind pedig tartalmi szempontból elsőrangú alkotás. Az emberi fej szobrászati építményszerűséget egyszerűen és világosan látja, túl a forma problémájával bíbelődő művészemberek bizonytalankodásain. Ezt az objektív szerkezetet minden ízében áthatja a szinte távolkeleti szépségekre emlékeztető meginduló mosoly, mely nem jutott még el az arcizmokig, hanem csak a kifejezést járja át. Ennek az irracionális szépségnek sugallata Borsos Miklós eddigi alkotásai közül is kiemeli ezt a fejet. Alkotása a teljes hasonlóság mellett is szinte az egyiptomi kőszobrászat formai tökéletességét éri el. A kiállítás dícsérő elismerésével tüntették ki.

Magasrendű festői és szobrászati alkotásokban a fentieken kívül sincsen hiány s a kiállítás jónéhány értékes alkotással gyarapította a magyar művészetet. Elsősorban Szolnay Sándor gyönyörű *Keresztúri táj*-át és *Téli tájkép*-ét kell kiemelni. Komoly, mélységekben járó művészember alkotásai. A nagybányai nagyok megbecsülendő utódai közül Mikola András szép *Parkban* c. képe, Krizsán János díjazott *Március*-a és a merész, új színhangulatok felé törő Galántai Pirk János *Téli tájké*-pe a kapott örökség finom lélekkel való gondozásán túl is gazdagodása a magyar művészetnek. Az erdélyi fiatal festők is biztató ígérettel mutatkoznak be (Andrássy Zoltán, Fülöp A. Andor, Ferenczy Júlia stb.). Vásárhelyi Z. Emil hallatlan raffináltsággal festett képe *(Tulipánok)* technikai oldaláról nézve érdekes. Marosvásárhelyen Bordy András vezetésével most van kialakulóban egy csupa fiatalból álló művésziskola, kiállított műteremképeiken az egységes stílus mellett is szépen nyilatkozik meg kibontakozó egyéniségük.

Új színt hoztak a tárlatra Kárpátalja festői is. Manajló Fedor rendkívüli képességeit két műve *(Ruszin templom és Templom)* nem képviseli eléggé, sőt nagy képe tompa színeivel erőtlenül hat. Nagyerejű színlátomásai fiataljaink legjobbjává avatják, a színtelenség felé való hajlás nem az őt útja. Endrédy György érzékeny és fínom festőisége már is új színt jelent. Kiállított képe *(Tavasz)* csak sejteti értékeit. Zavaró és indokolatlan a kép sarkába komponált fej. Festőisége nagy ígéret. Rokon vele Abrakovics Béla sokkal felületesebb színszemlélete. Erdélyi Béla képei Cézanne művészetét idézik, kár, hogy finom színakkordjait helyenként rajza hibái zavarják.

A nemrég visszakerült magyar területek festői mindenképen termékenyítő módon illeszkednek művészeti életünkbe. Más levegő, színek, ízek forrnak képeikben s olyan áramlatokat is átszűrtek magukon, amelyek a Csonkahazát elkerülték. Olyan egyéniségek nőttek közülük, akik ezt a sajátos és a magyar művészet egyetemét gazdagító hangot tisztult erővel képviselik a magyar képzőművészetben.

A trianoni Magyarország beérkezett és most megindult művészei is nagy számban szerepelnek a kiállításon. Sajnos, éppen azok, kiktől reprezentatív alkotásokat vártunk, igen kevésre méltányolták a kiállítást. Bernáth Aurél egy jelentéktelen képét állította ki *(Csendélet)*, éppúgy, mint Szobotka Imre *(Szüretelők)* és Márffy Ödön *(Csendélet)*. Nem jelent meg a kiállításon a magyar művészet nagy értékei közül Medgyessy Ferenc, Egry József, Koszta József, Barcsay Jenő, nem látjuk Pátzay Pál, Vilt Tibor és Borbereki Kovács szobrait sem. Az idősebbek közül Glatz Oszkár népies zsánerkép-sorozatának egy darabját küldötte be. Burghardt Rezső friss impresszio izmussal festett képe jóleső üdülést jelent *(Napsütés a Sajó partján)*. Benkhardt Ágoston és Pilch Dezső kiállított képei eddigi jó fogalmat nyújtanak művészetükről. Szüle Péter, Szopos Sándor, Gaál Ferenc, Ferenczy Valér, Horváth József egyenletesen ugyanazt adja, amit eddig. Istókovics Kálmánt bravúros temperatechnikája ez alkalommal is kitünteti *(Zöldruhás nő)*.

A fiatalabbak közül a fegyelmezett rajz és a tiszta színértékek felé hajlanak az újklasszicizmus képviselői. Deéd Ferenc érdekes technikával festett képe *(Virrasztás)* egy finom művészember mesterségének igaz szeretetéről tanúskodik. Kontuly Béla dekoratív forma- és színkezelése mellett a Czene-házaspár képei eddigi irányuk egészségesebb fejlődéséről adnak számot. Basilides Barna díjazott reprezentatív portréja, stilizált rajzaival és finom tónusával hat. Basilides Sándor *Szegénysoron* c. képének barna és fátyolos tónusa a művész régebbi képeiről ismeretes. A művészet mesterségbeli részének őszinte megbecsülése látszik Mezey Artúr *Kékruhás nő* c. portéján. Molnár C. Pál. *Szent család*ja eddigi műveitől a táj gazdagabb képzésével tér el. Színben kissé fáradt Muhoray Mihály *Csángó falu Gyimesben* c. stilizált képe.

A merészebb utakat járó és a közvélemény elől elzárkózó fiatalok közül N. Bartha László *Tájképe*, Emőd Aurél *Cigánysora*, Moldován István *Önarcképe* jelentős. A történelmi kompozíciók közt Heintz Henrik lendületes képe, a művész eddigi fejlődésében a legjobbak közül való. Sajnos, sem Heint, sem Jeges, sem Döbrentei történeti képein nem érezzük a történeti festészet igazi szellemét, a kor megérzését és

tolmácsolását. Nemcsak a külsőségekre gondolok, mert e részben a magyar régészek legalább annyira hibásak, mint a festők. A Nemes-Nagy-féle viselettörténet képanyaga régen elavult már s a maga korában is igen kétes hitelességű volt. Székely Bertalan falfestményei ettől függetlenül elsőrangúak, mert szellemük bele tudott illeszkedni a korba s ez feledteti a külsőségeket. Komoly feladat a reprezentatív történelmi falkép, mert egy nemzet szépségeszményét, cselekedetének rúgóit hivatott rekonstruálni. Mai festőink álheroizmusa vagy felvett merev stílusa mindennél világosabban mutatja, hogy képességük még nem érett meg a feladatokra. Természetesen elképzelhető az is, hogy nagy festői értékek pótolják a fenti követelményeket.

A grafikai anyagban Gy. Szabó már kiemelt metszetein kívül komoly értéket jelent Varga Nándor egy rajza, Szabó Gyula két meglepően jó vízfestménye s néhány jelentősebb grafikusunk lapja. Elekffy-Kirchner vízfestményein csak a tárgyak változnak, bravúros technikája és színkezelése minden képen ugyanaz. Mindig öröm nézni Rácz Kálmán finom és igazi természetszeretettől áthatott vízfestményeit.

A szobrászati anyagban örömmel kell biztató jelenségeket feljegyezni. Borsos Miklós már ismertetett szobrán kívül kiállította három művét Pásztor János is, aki már régen a magyar művészet nagy alkotói közt foglal helyet. Az ismertebb két művén kívül a *Fájdalom* c. finom érzéssel kidolgozott márványszobrában gyönyörködhetünk. Kós András díjjal kitüntetett alkotása erőteljes ígéret, várakozva tekintünk további munkái elé. Boda Gábor *Kürtölő jerikói*-ja kis méretei ellenére is monumentális, kész alkotás. Boldogfai Farkas Sándor jól komponált érmei, Abonyi Grandtner Jenő és Szabados Béla finoman mintázott portréi mellett erőteljes alkotás Somogyi József *Európai bölény*-e. Klasszicizáló, finom munka Kocsis András *Szent Borbálá*-ja; domborműve, minden értéke ellenére sem történeti szellemű, pedig látszik, hogy Kocsis igen lelkiismeretesen fogott munkájához és a hozzáférhető népvándorláskori emlékanyagot is áttanulmányozta (pl. a nagyszentmiklósi kincs lovasa). Dózsa Farkas András nagy lendületű, kitűnő alkotásai után mintha megtorpant volna *(Korsós lány)*. Pompás, kiérlelendő kompozíciós gondolatot rejt Varga Ferenc *Magyar Pietà* c. szobrában. Kerényi Jenő *Pietà*-ja gondolatát eddigi műveihez méltóan formálta meg; van benne új és merész ötlet. Andrássy Kurta János bronza *(Vazul)* jó, *Sírbatételén* Medgyessy hatását érezzük. Antal Károly *Magyar jövő*-je statikus parasztasszonyának kezében kissé barokkosan hat a gyermek. Buzi Barna díjnyertes *Szent Tadeus Judása* a monumentális faplasztika jó példája. Dabóczy Mihály *Női fej*-ében vannak finomságok, *Fürdőző*-je kevésbbé érdekes. Győry Dezsőtől eddigi munkái alapján többet várunk, mint *Szent Ferenc*-e. Jálics Ernő *Kapisztrán* feje igen egészséges úton jár, Kósa Huba Ferenc két portréja jó emberábrázolás és jól mintázott mű. Kellemes meglepetés Laborcz Ferenc *Erdélyi parasztasszonya*; ez a vörösmárvány fej befejezett, kiérlelt alkotás, több már mint komoly ígéret.

A nem tárgyalt művek közt is vannak biztató indulások. A kiállítás összesége, hála Csánky Dénes nagyvonalú és világos rendezésének, bizonyos egységet sugall s az erdélyi néző, ha töredékesen is, képet kaphat az elszakítás alatt végbement fejlődés eredményeiről.

Építőművészeti kiállítás. Dr. Bierbauer Virgil abban a teremben s abban az épületben rendezte a kiállítást, melyben Magyarország és Erdély Unióját kimondották. A kiállítás méltó a helyhez, mert nem állapotott, hanem folyamatot tár fel, a messze multból a jövőbe ívelő magyar építőművészetet. A rossz világítású termet belső építészeti tagolással bontotta kisebb egységekre s ezáltal megnövelte a kihasználható falfelületet. A rendező a kiállítástechnika számos ötletes újítását alkalmazta, a modern beosztás nem zavarja a történelmi levegőt, sőt kellő objektív keretet biztosít a bemutatott műemlékeknek. Szép és nemes gondolat volt Bethlen Miklós építőegyéniségének kiemelése a főteremben. Alább az időrendet és a rendezői gondolatot követve számolunk be a kiállításról.

A multat a jelen gondozásában vetíti elénk a Műemlékek Orsz. Bizottságának a műemlékvédelmet és helyreállítást bemutató fénykép- és tervsorozata. Az esztergomi ásatások és helyreállítások, a székesfehérvári feltárások, a borsi Rákóczi-vár nagyszabású rendbehozása és a legújabban kiásott visegrádi palotaudvar, az aranyosmedgyesi Lónyay-kastély, a Drugethvár és a marosvásárhelyi vártemplom rajzban és pompás fényképekben készített felmérése és helyreállítási tervei méltóképen képviselik a magyar műemlékvédelmet. A szép felvételekért külön elismerés illeti a Műemlékek Orsz. Bizottságának építészeti főtanácsosát, Lux Kálmánt és Lux Gézát. Az egy-egy kiemelkedő objektummal végzett gondos munka mintegy előkészíti a szemlélőt a nagyobb s több korszakot átölelő városképek helyreállításának igen nehéz, sok hozzáértést, ízlést és kortörténeti elmélyedést kívánó munkájára. A magyar városok némelyike nagy áldozatokkal siet a Műemlékek Országos Bizottságának segítségére s éppen most érik a kolozsvári Mátyás király-tér helyreállítási és újjárendezési munkája is. A városképek helyreállítása tehát, azonkívül, hogy bemutatja Erdélynek a trianoni Magyarországon végzett magasrendű tevékenységet, egyúttal mintát és példát szolgáltat a felszabadult részek

Kolozsvári művészeti hetek kiállításai

hasonló törekvéseinek. Székesfehérvár és a budai vár régi hangulatának megóvása és szerencsés kezű helyreállítása, illetőleg az errevonatkozó további tervek ösztönzőleg hathatnak nemcsak a hivatalos tényezőkre, hanem a megértő és művelt háztulajdonosokra, kereskedőkre és építtetőkre is. Szervesen csatlakozik ehhez a régi kolozsvári utcaképek helyreállításának Lehoczky Györgytől készített tervezete is és a Mátyás király-tér egykori képének modern helyreállítására vonatkozó tervpályázat pályamunkáinak kiállítása. A feladat rendkívül nehéz, mert a városkép megtisztításán kívül fontos közlekedéstechnikai problémákat is meg kellett oldani. Sok kitűnő ötlet merült fel a pályázat során és hála a gondos előkészítésnek, a pályamunkák között igen érdemes művek vannak.

A jelenbe épülő mult emlékeinek kiállításakor szerencsés gondolat volt a legjellegzetesebb és Erdélyből kiindulva az egész Magyarországot meghódító építészeti formának, a tornácos, fiatornyos sisakú torony legszebb példáinak bemutatása. Felerészben még a multhoz kapcsolódik az erdélyi tájak népi építkezésének térképezése és bemutatása, Záray Lukács vezetése alatt álló építészcsoport szép és hézagpótló munkájában. Érdeklődéssel várjuk a munka foldolgozását és kiadását. Az Erdélyi Tudományos Intézet nagyszabású borsavölgyi településtörténeti munkájának egy töredékét kapjuk Vargha László kidei gyüjtésének fényképeiben és rajzaiban. Vargha kitűnő munkája egyúttal annak bemutatására is szolgál, hogy miképen használja fel egy falu a helyzetileg adott és kitermelhető kőanyagot házai építésekor. A kiállítás nem áll meg a helyzet objektív rögzítésénél, hanem céltudatosan kiaknázza az eredményeket és útmutatást ad a népi építészet s a falu középületeinek egészséges és a tájba illeszkedő modern átformálására. A tervek az Iparügyi Minisztérium magasépítési osztályának gyüjtéséből valók, szerzőik kiváló építőművészeink. Az építőművészetben rejlő szociális vonatkozások komoly munkával való kiaknázása nagy értéke a kiállításnak.

Amint a népi építkezés konzekvenciái is a jövőre vonatkozó tervekben csúcsosodnak, akként a városrendezésből is az új városi építészet jövő útjai bontakoznak ki. A kiállításnak ez a része visszapillantással kezdődik. A főhelyet Erdély nagy építőművészének, Kós Károlynak életeműve foglalja el. Nagyméretű fényképek mutatják be az utolsó húsz év magyar építőművészetének kiváló alkotásait. A Szent Istvánváros északi részének beépítési terve Olgyay Aladár és Viktor fogalmazásában a modern városkép minden követelményét a szemlélő elé vetíti.

Kitűnő gondolat volt a magyarországi faragó- és építőkövek sorozatának kritikai bemutatása és a szobrászatban alkalmazható egyéb anyagoknak egy-egy tömondattal való jellemzése. Az utóbbiak szemléltetésére fiatal művészeink kiváló alkotásai szolgálnak. A szabadtérbe helyezett szobrok jó és rossz felállításának bemutatása igen szerencsés, a példák kivitelezése azonban nem áll a gondolat színvonalán. A kiállításon az említett szobrokon kívül a képzőművészeti anyagból kiemelendő Ferenczy Noémi és Domanovszky Endre egy-egy nagyméretű és szépen komponált gobelinje, továbbá az utolsó húsz év magyar képzőművészeti könyvtermelése.

A kiállítás egészében megnyilatkozó nagyszabású rendező-gondolat, a gondosan tagolt és tanulságosan felsorakoztatott anyag valóban élményt jelent.

A két művészeti kiállításhoz a művészeti hetek másik három kiállítása csatlakozik. Az Erdélyi Szépmívesek bemutatják 20 év munkáját. A nehéz küzdelmek közt megvívott harc nemcsak irodalmi és művelődéstörténeti jelentőségű, mert gróf Bánffy Miklós és Kós Károly művészegyénisége és kultúrája a könyvek külső és belső képére is rányomta bélyegét s szellemük valamennyi kiadvány könyvészeti előállításán meglátszik. A színház- és zeneművészeti kiállítás a magyar szellemi élet folytonosságáért küzdő magyar színészet és zeneélet szemléje, egy-egy okmány valósággal sűrített történelem s olvasásakor mélyen belepillanthatunk a megalázott magyarság hősi magatartásába. A fényképművészeti kiállításon jóleső érzés látni, hogy a fényképezés lassan felismeri sajátos területét és lehetőségeit s nem törekszik festőibb lenni a festőnél. Az objektív állapot és hangulatrögzítés területén elsőrangú dolgokat hoz létre s ennek az iránynak kiemelkedő példáit láthatjuk a kiállított fényképek némelyikén.

A művészeti hetek kiállításairól beszámolva meg kell emlékeznünk az Országos Irodalmi és Művészeti Tanács kiadásában megjelent Útmutatóról, melynek tanulmányai a máshonnan jötteket bevezetik Erdély művészetébe s műveltségének sajátos fejlődésébe.* Örömmel látjuk azt is, hogy a művészeti hetek műsora elsősorban a helyi értékek kimüvelését és bemutatását tűzte ki célul s így az egyetemes magyar művészeti élet bemutatása mellett a helyi művészeti életnek is lendületet ad s annak kifinomodását, gazdagodását mindenképen elősegíti.

LÁSZLÓ GYULA

* Ismertetésére folyóiratunk még vissza fog térni. *Szerk.*

nyának, kik együtt tanultak ott és dicsőségévé váltak a magyar nemzetnek, Petőfinek és Jókainak. Pápa város társadalma indította meg a mozgalmat, s egy végrehajtó-bizottság vállalkozott a szép eszme keresztülvitelére. A bizottság védnöke *Fenyvessy* Ferencz, Veszprém vármegye főispánja; *Hegedüs* Loránt képviselő, elnök; *Harmos* Zoltán társelnök és *Győri* Gyula gimnáziumi tanár a szoborbizottság jegyzője. A bizottság kéri, hogy az adakozás és gyűjtés utján egybegyülő összeget, a gyűjtők és adakozók névjegyzékével együtt, legkésőbb folyó évi október hónap végéig, Hermann Pál bizottsági pénztárnokhoz Pápára, (vagy egyszerüen a Petőfi-Jókai szobor-bizottsághoz Pápán) küldjék.

Czecz tábornok nyugdija. A kolozsvári országos történelmi ereklye-muzeum fölterjesztésére *Széll* Kálmán miniszterelnök ez évi augusztus 1-től évi 2000 forint nyugdijat tett folyóvá *Czecz* János Amerikában élő 48—49-es tábornok részére. Ez összeg lehetővé teszi, hogy a 80 éves ősz tábornok hazájába visszatérhessen s napjait itthon, anyagi gondoktól menten, egykori bajtársai és szerettei körében élhesse le. A tábornok lakása Kolozsvárott lesz, melynek berendezéséről az erdélyi társadalom előkelő hölgyei és férfiai fognak gondoskodni. Az erdélyi 48—49-es hadsereg öreg katonái körében nagy az öröm, hogy egykori szeretett tábornokukat színről-színre viszontláthatják.

A zalatnai emlékoszlop. Az oláhok 1848-ban *Zalatnát* feldúlták, magyar lakosainak egy részét felkonczolták. A vérengzésnek többek között *Lukács* Béla, volt kereskedelmi miniszternek egész családja — ő rajta kívül — áldozatul esett. Ennek a gyászos emlékű vérfürdőnek emlékezetére állíttatott Lukács Béla emlékoszlopot, melynek leleplezése e hó 11-ikére volt kitűzve.

A piskii csata ágyúgolyója. Szádeczky Lajos, kolozsvári egyetemi tanár érdekes ereklyét küldött a kolozsvári ereklye-muzeumnak. Piskiben időzése alatt az odavaló állomásfőnök elmondta neki, hogy nemrég a Sztrigy partjába furódva, a piskii

A KOLOZSVÁRI NEMZETI SZINHÁZ ÉPÜLETE.

Vásonkeői gróf Zichy Zsigmond, *Khuen-Héderváry* Károly horvát bán sógora, e hó 7-én meghalt, Reichenhallban. Holttestét Hédervárra szállítják a Khuen-Héderváryak családi sirboltjába, a hol az elhunyt gróf neje már régebb idő óta el van temetve.

Kolozsváry Kálmán, a zirczi cistercita rend tagja meghalt Kőszegen 58 éves korában. A rend jeles tagját vesztette az elhunytban, a ki fiatalabb éveiben a tanári pályán működött, utóbb pedig a rend jószág-főkormányzója volt. Tagja volt Veszprém-megye törvényhatósági bizottságának is. A rendbe 1856-ban lépett be.

Elhunytak még a közelebbi napokban: Kürthy József földbirtokos, Baranyamegye 48 as alispánja, volt országgyülési követ, Barsmegye törvényhatósági bizottságának tagja, 84 éves korában, Bajkán. Kürthy Emil írótársunk édes atyját vesztette az elhúnytban. — Kovarczi Schlick Béla, a Schlick-féle vasöntő és gépgyár-részvénytársaság vezérigazgatója, ki huszonhét éve működött előbb mint gépészmérnök, tizenhárom év óta pedig mint vezérigazgató a nagy gyárban, s az ipar terén szerzett érdemeiért magyar nemességet kapott, 48 éves korában. — Zimann János, gimnáziumi tanár, a «Szepesi Lapok» felelős szerkesztője, 54 éves korában, Iglón. — Fürst Imre, a budapesti Fürst Jakab és fiai czég belső tagja, Bécsben, 37 éves korában. Az elhunytnak része van a hazai szövőipar föllendítésében. — Pacséri Rezsny Aurél zentai rendőrkapitánynak temetése, a ki vadászatról jövet véletlenségből saját fegyverével halálra sebezte magát s nehány óra mulva meghalt, nagy részvét közt ment végbe. — Halasi Gózon Dezső papnövendék, 21 éves korában, Székes-Fehérvárti, — Neufeld Miksa, a lévai népiskola volt igazgatója, az orsz. izraelita tanítóegyesület tiszteletbeli tagja, 85 éves korában, Érsekujvárt. — Schohay Ede, a 44-ik gyalogezred hadnagya, kit gyakorlat közben ért halálos napszurás, Pécsett. — Postel Ferencz, cs. és kir. főhadnagy, augusztus 5-én 31 éves korában, Körmöczbányán. — Róka Gyula, a Ludovika Akadémia volt tánczтanára, 53 éves korában, Budapesten. — Brüll Lipót, Jász-Felső-Szentgyörgyön, 76 éves korában. — Argauer József, 43 éves korában, Budapesten. — Mauska József, hunyadmegyei nyug. irodaigazgató, 77 éves korában, Budapesten.

Özv. Timon Bertalanné, szül. Dombrády Mária, dr. Timon Ákos miniszteri tanácsos és egyetemi tanár édes anyja, 77 éves korában, Egerben; a köztiszteletben állott úrnő temetése nagy részvét mellett

Örvényben. A kis költemény második versszaka szép, az elsőben és utolsóban azonban a halról vett hasonlat nem egészen találó. Még többet ártanak a kis versnek a formai fogyatkozások.

Emlékszel e. Hallgatom. Ne ébredj. Egy arczkép előtt. Legnagyobb részök a szerelmi lyra lomtárából szedegetett képekből, hasonlatokból van összeállítva; csak itt-ott találunk egy-egy ügyesebb fordulatot.

Balatoni partok alól. Ne ismerj meg engem. Együtt vagyunk, stb. Az első közölhető.

SAKKJÁTÉK.

2127. számu feladvány. Shinkmann W. A.-tól.

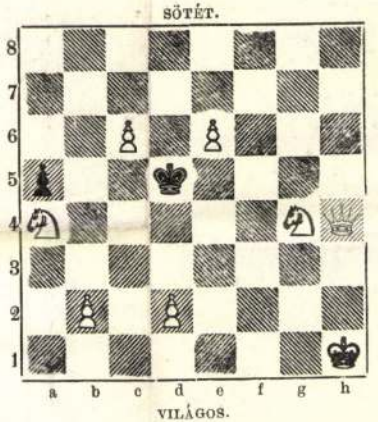

Világos indúl s a negyedik lépésre matot mond.

A 2111. számu feladvány megfejtése Csipkés A.-tól.

Világos.	*Sötét.*	*Világos.*	*a*	*Sötét.*
1. He5—c6	Kd5—c6 : (a)	1. ---	---	Kd5—c5 : (b)
2. d3—c4 :	t. sz.	2. Hc6—e7		t. sz.
3. V mat.		3. V mat.		

Világos.	*b.*	*Sötét.*
1. ---	---	Kd5—e6
2. Hc6—e7 stb.		

Helyesen fejtették meg: *Budapesten:* K. J. és F. H. — Andorfi S. — Kovács J. — *Kecskeméten:* Balogh Dénes. — *Lipótvártt:* Hoffbauer Antal. — *Agárdon:* Gáll Mihály. — *Gyulán:* Nuszbek Sándor. — *A pesti sakk-kör.*

KÉPTALÁNY.

„EGYETÉRTÉS“

POLITIKAI NAPILAP.

XXXIII. évfolyam.

Felelős szerkesztő **Dienes Márton.**

Az Egyetértés nem dolgozik a hatásvadászat olcsó eszközeivel, hogy magának egyszerre, tömegesen csakhamar újra elmaradó, uj előfizetőket szerezzen, hanem mindenkor kellő szinvonalon álló közleményei, gyors, pontos és minden tekintetben megbizható tudósitásai által iparkodik régi, jó hirnevét mint hazánk legelső rangu napilapja állandóan fentartani, hogy ez uton ne csak régi előfizetőit kapcsolja állandóan magához, hanem közönségét uj hóditások által évről-évre maradandóan meg is szaporitsa.

Hogy ezt a czélt elérjük, erre nézve legnagyobb támaszunk a lap nagy terjedelme. Az Egyetértés egyetlen egy oldalon majdnem annyi betüt képes közölni, mint a kisebb lapok három egész oldalon s igy az Egyetértés egy rendes 8 oldalos lapja annyi közleményt tartalmaz, mintha a kisebb lapok 24 oldalon jelennek meg, a mi azonban csak ünnepnapokon történik. Ilyenkor az Egyetértés 12—20, illetőleg a kisebb alakban számitva 36—60 oldalnyi terjedelmü.

Csakis a lap ily nagy méretei teszik lehetővé, hogy az Egyetértés mindenről oly bő és részletes tudósitásokat közölhet, a milyeneket egy más lap sem nyujthat közönségének. Igy általánosan ismeretes, hogy az Egyetértés **országgyülési tudósitásai** e nemben a legtökéletesebbek, nemcsak a tudósitások kimeritő volta folytán, hanem annál a tárgyilagosságnál és részrehajlatlanságánál fogva is, mely e tudositásokat minden pártszinezetü olvasó előtt is élvezetessé teszi. Egy másik nagy erőssége a lapnak rendkivül bő **tárcza- és regényrovata.** Az Egyetértés állandóan két kitünő regényt közöl egyszerre, részint eredetit, részint a modern világirodalom remekeiből válogatva elsőrangu műforditók forditásában. Az egy év alatt közölt regények 400—500 nyomtatott ivre, vagyis 40—50 rendes regénykötetre rugnak. Ily 40—50 kötet regény bolti ára legalább ugyanannyi forint. Ha most még tekintetbe veszszük az Egyetértésnek mindenkor közéletünk kitünőségei és elsőrangú publicisták által irott **vezérczikkeit** és egyéb **politikai közleményeit, bő hirrovatait, eredeti táviratait** az ország és a világ minden részében levő saját levelezőitől, továbbá a vasárnapokint megjelenő s egy-egy szakapot potló «Irodalom», «Tanügy» és «Mezőgazdaság» czimü országos hirü rovatokat s végül az Egyetértés legjobban informált **közgazdasági, ipar mezőgazdasági** rovatait és megbizható tőzsdei **és** tudósitásait bátran mondhatjuk, hogy az Egyetértés a hazai sajtónak egyetlen organuma, mely az intelligens közönség minden osztályának igényeit a legteljesebb mértékben kielégiteni képes.

Mindezen előnyök daczára az Egyetértés előfizetési ára a legmérsékeltebb: 7345

Egész évre	**20** frt —
Fél évre	**10** « —
Negyed évre	**5** « —
Egy hóra	**1** « **80**

Előfizetéseket legczélszerübben postautalványon az Egyetértés kiadóhivatalához **Budapest, papnövelde-utcza 8.** intézendők.

Képes Krónika

Mátyás király kolozsvári szülőházának bejárata az emléktáblával

(FOTO: KÁNTOR)

GLOBUS MŰINTÉZET NYOMÁSA, BUDAPEST

KERESZTREJTVÉNY

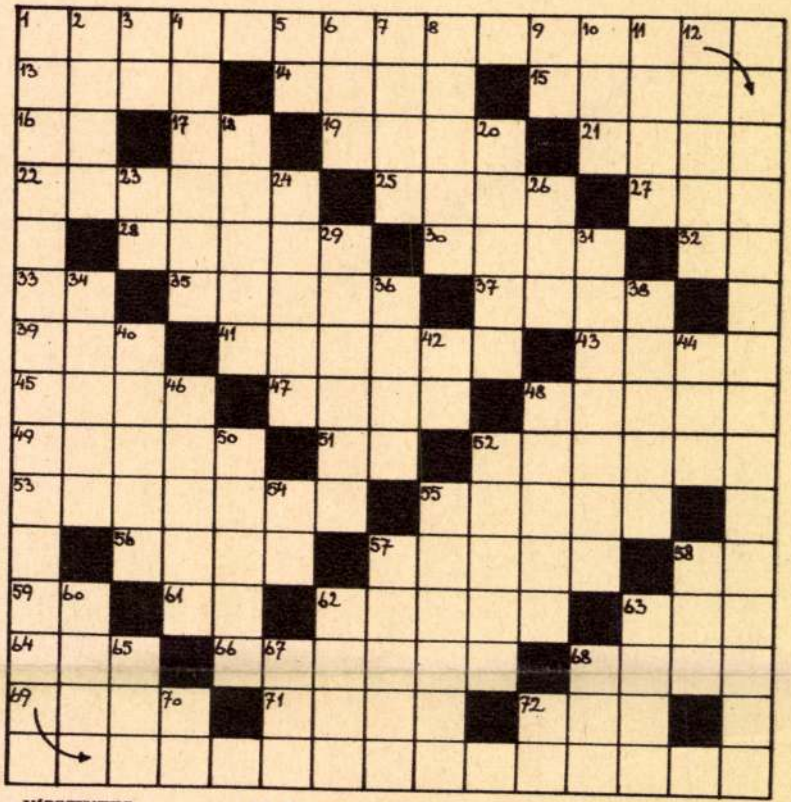

VÍZSZINTES:

1. TOLSZTOJ-IDÉZET (a Kreutzer-szonátából), folytatása a függ. 1-ben
13. Fán található
14. Szülő becézve
15. Cigányrajkó
16. Idegen névelő
17. Igevégződés
19. Román férfinév
21. Vadregényes
22. Összeveri tenyerét
25. Neves dalszerzőnk
27. Vissza: francia birtokosnévmás
28. Mohamedánok szent könyve
30. Zöld
32. Mutatószó
33. Kínai férfinév
35. Híres svéd nagyiparos
37. Évszak
39. Érseki Dénes Henrik
41. Idegen női név és folyó
43. Megijed
45. Tiszta — németül
47. Egy kilé
48. Idegen nőinév
49. Mithologiai alvilág
51. Német helyhatározó
52. Köhögéscsillapító gyógyszer
53. Agamemnon és Klytaimnestra leánya
55. Elmegy az útból
56. Kövér — németül
57. Konyhakerti növény
58. Igekötő
59. Hunyady Gergely
61. Római szám, ezren felül
62. Róma egyik alapítója
63. Rag
64. Ere — latinul
66. Férfinév
68. Francia férfinév
69. Nőinév
71. Helyeslés
72. Svájci kanton

FÜGGŐLEGES:

1. A VÍZSZINTES 1. FOLYTATÁSA
2. Francia regényíró
3. Indulatszó
4. Idény — angolul
5. Vissza: névelő
6. Zádít
7. Testrész
8. Kanadai folyó
9. Orsovai Andor
10. Likacska
11. Albán folyó
12. Párizsi színház
18. Égéstermék
20. Olasz nőinév
23. Pénzintézeti Központ
24. Régi operettprimadonna (Juci)
26. A. S. Y.
29. Piperecikk-márka
31. Okiratok végén álló szöveg
34. Eszménykép
36. Szín
38. Angol férfinév
40. Fagyos
42. Y. C.
44. Aradi Imre Ilona
46. Részemre
48. Idegen jegyzetkönyv
50. Csendes — németül
52. Kipiszkál
54. Román László
55. Erős fajsúlyú
57. A béka a miskolci kocsonyában
58. Fizetési utalvány
60. Német szín
62. Vitézi történet
63. Nemrégiben a hölgyek hajukban hordták
65. Szív — a fűzlapoéták kebelében
67. Dagover keresztneve
68. Egyforma betűk
70. Rossz vajban van
72. Utasi Éva

BEKÜLDENDŐ: VÍZSZINTES 1. ÉS FÜGGŐLEGES 1.

BEKÜLDÉSI HATÁRIDŐ: A KÖVETKEZŐ HÉTEN CSÜTÖRTÖKÖN

Kolozsvár

Egyetemi épület. tört.

Erdély magyar egyeteme

Könyv a kolozsvári egyetemről

Az erdélyi tudományos intézet rendkívül díszes kiállítású és hatalmas kötetben dolgozta fel a kolozsvári Ferenc József-tudományegyetem történetét alapításától napjainkig. Ez a kötet méltó kifejezője annak az általános örömnek, amely Erdélyünk egy részének visszatérését követte és dicsérete a magyar tudományos világnak; de éppen úgy dicsérete a magyar könyvkulturának is.

A pompás könyvhöz *Hóman* Bálint vallás- és közoktatásügyi miniszter írt előszót, amelyben tömören foglalkozik a Budavár eleste utáni erdélyi magyar iskolával, Erdély fejedelmi udvarának művelődéstörténeti szerepével, az erdélyi szellemiségnek az egyetemi gondolat újjászületésével kapcsolatban a Ferenc József-tudományegyetem működésében megnyilvánuló tevékenységével. Hangoztatja a kultuszminiszter, hogy *a magyar honvédség bevonulása után hat héttel már megindult az egyetemen a nagy munka a tudományos haladás új szellemében, de a régi nyomokon: régi professzorok örökségének útmutatásai szerint.*

A nagy felkészültséggel szerkesztett munka első részében az újjászervezett egyetem megnyitó ünnepén elhangzott beszédeket hozza, köztük az ország kormányzójának, a vallás- és közoktatásügyi miniszternek és az egyetem rektorának ünnepi beszédét. A könyv második része *az erdélyi tudományosság és az egyetem történetét ismerteti. Bisztray* Gyula az erdélyi tudományos életről és az egyetemi

Magyarság 1942. márc. 31.

gondolatról, Szabó T. Attila az erdélyi múzeumegyesület történetéről, *Makkai* László az egyetem 1872—1919. évig terjedő történetéről, *Mátrai* László a kolozsvári egyetem és az európai tudományosság kapcsolatáról értekezik; *György* Lajos az erdélyi könyvtárügyet és az egyetem könyvtárát, *Szabó* T. Attila az egyetem építkezéseinek történetét, *Rudai* Rezső az egyetem diákjóléti munkáját, *Gáldi* László az erdélyi tudományosságnak és az egyetemnek a román tudományra gyakorolt hatását, *Bíró* Sándor a román uralom egyetemi történetét ismerteti; vitéz *Nagy* Iván a szegedi száműztetés éveiről, ugyanő *Bisztray* Gyulával, *Szabó* T. Attilával és *Szalai* Bélával az egyetem újjászervezéséről, *Tamás* Lajos az erdélyi tudományos intézetről ír. A zárószót *Szily* Kálmán államtitkár írja. Levonja az előző tanulmányok tanulságait és kifejezi azt az óhajt, hogy *a kolozsvári egyetem legyen: tudományegyetem, magyar egyetem és erdélyi egyetem.*

A nagy munkát több [illegible]

Kolozsvár

Novák János

Kolozsvár ötvösségének
történéte

Emlékkönyv. Gróf Mikó
Imre emlékszobra leleple-
zése alkalmára. 1889. jun.
10. Kolozsvár, 1889. (8-r.
47. l.

Kolozsvár

Kolozsvár

Plágiummal vádolt műépítész. — A kolozsvári városház-építés hullámai. — Jeltelen cikk. Pesti Hirlap, febr. 11.

1912

Megjelent ki ez?

Pieta szobrszopok a XV.–XVI. századból a
fólyomradványi templomban

III. 84.

A kolozsvári Kossuth-szobor. Jeltelen cikk. Ellenzék ápr. 25.

1908.

Kolozsvár

Gál Kelemen: A kolozsvári unitárius kollégium tört. 1558–1900. 1–2 köt. Kolozsvár 1935. 8-r. 568, 590 l.

Kolozsvár

Arany pengő

472 **Pesty Frigyes.** *A* Szörényi bánság és Szörény vármegye története. 3 kötet. Budapest, M. T. Akad., 1877—78. fűzve 8° 30 —

473 — — A magyarországi várispánságok története különösen a XIII. században. Kiadja a M. T. Akadémia Történelmi Bizottsága. Budapest, 1882. fűzve 8° 20 —

474 **Petőfi Sándor** összes költeményei. Végleges teljes kiadás. Életrajzi bev. ellátta Jókai Mór. Rendezte és jegyzetekkel kisérte Havas Adolf. 6 kötet 3 rézmetszetü műmelléklettel. Budapest, 1892—1896. diszes ered. piros vászonkötések n. 8° Szép példány. 75 —

475 **Petri Mór.** Szilágy vármegye monographiája. Szilágy vármegye törvényhatósági bizottságának megbizásából. 6 kötet, számos képpel és melléklettel. 1901—1904. fűzve n. 8° 60 —

476 **Petrik Albert.** A régi Buda-Pest épitőművészete. 4 kötet. Budapest, 1909—1913. ered. vászonkötések. 8° Számos képpel és képmelléklettel. 20 —

477 **Pfahler Carolus.** Jus georgicum regni Hungariae et partium eidem adnexarum. 2 partes. Keszthely, F. Perger, 1820. csinos egykoru félbőrkötés 8° 20 —

478 **Pilugk Jul.** Epistola ad Ludovicum à Sekendorff praeter fata bibliothecae Budensis librorum quoque in ultima expugnatione repertorum catalogum exhibens. Jena, sumptu Jo. Bielckii, 1688. 8° 50 —

Apponyi 1356 szám alatt emliti e könyv nagy ritkaságát és hogy évekig tartott mig példányt talált.

479 **Pirchala J.** A magyarországi középiskolák rendje. Törvényeink, szabályzataink, utasitásaink és rendeleteink alapján. 2 kötet. Budapest, 1905, fvászonkötések 4° 16 —

480 **Piringer M.** Ungarns Banderien u. desselben gesetzmässige Kriegsverfassung überhaupt. 2 Teile. Wien, 1810—116. Ppbde 8 10 —

481 **Pius Desiderius.** Über Erziehung und Unterricht in Ungarn. In Briefen an den Grafen Stephan Széchenyi. Leipzig, 1883. orig. Umschlag 8 Selten. 6 —

482 **Podhorszky Ludw.** Etymologisches Wörterbuch der magyarischen Sprache genetisch aus chinesischen Wurzeln u. Stämmen. Paris, 1877. br. 8 8 —

483 **Podhradczky József.** Béla király névtelen jegyzőjének idejekora és hitelessége. Oklevelek, egykoru és közelkoru kutfők szerint. Buda, 1861. félvászon 8 12 —

484 **Pokoly József.** A protestantizmus hatása a magyar állami életre. Budapest, 1910. fűzve n. 8° 3 60

485 **Pór Antal.** Nagy Lajos 1326—82. 2 kötet. Bpest, 1892. fvászk. 8° Szerző példánya fehér lapokkal átütve; az I. kötet cimlapja hiányzik. 25 —

A fehér lapokon a szerző kimeritő jegyzeteivel és glossáival.

486 **Pozsár István.** A csongrádmegyei céhek története. Csongrád, 1912. fűzve 8° 6 —

487 **Pray Georgius.** Annales regum Hungariae ab a. Chr. 997. ad a. 1564. deducti ac maximam partem ex scriptoribus coaevis, diplomatibus, tabulis publicis et id genus litterariis instrumentis congesti. 5 tomi. Vindobonae, Georg. Lud. Schulz, Joan. Thom. de Trattner et Aug. Bernardi, 1763—1770. Egykoru bőrkötés, folio. 2 rézmetszetü képmelléklettel 240 —

488 — — Annales veteres hunnorum, avarum et hungarornm ab anno a. n. Chr. 210 ad. a. Chr. 997. Vindob., 1761. szép régi bőrkts, folio 24 —

1 rézmetszetü térképpel, a cimlapon csinos rézmetszetvignetta.

Arany pengő

489 **Pray Georgius.** Dissertationes historico-criticae in annales veteres hunnorum, avarum et hungarorum. Vindobonae, 1774. régi brkts. Folio 24 —

490 — — Dissertatio historico critica de sacra dextera divi S. Stephani primi Hungariae regis. Vindob., 1771. 4° 1 rézmetszettel 12 —

491 — — Dissertatio historico critica de Sancto Ladislao Hungariae rege. Posonii, 1774. fűzve k. 4° 12 —

492 — — Historia regum Hungariae cum notitiis praeviis. 3 voll. Budae, 1801. diszes félbőr 8° 24 —

493 — — Syntagma historicum de sigillis regum et reginarum Hungariae pluribusque aliis. Budae, 1805. régi fbőrkötés. 4° 16 rézmetszetü táblamelléklettel. 20 —

494 — — Epistolae procerum regni Hungariae. 3 partes. Posonii, 1806. fűzve n. 8° 15 —

495 **Preyer J. N.** Des ungarischen Bauers früherer und gegenwärtiger Zustand. nebst einer Darstellung der Folgen und Wirkungen desselben. Pesth, 1838. br. 8° Ritka 15 —

496 **Prónay Gábor Freiherr v.** Skizzen aus dem Volksleben in Ungarn. Mit 25 gemalten bildlichen Darstellungen von Barabás, Sterio und Weber. Pesth, Geibel, orig. Prachtleinwandband folio. Szép, teljes példány 25 élénk szinezésü, a magyar népéletet ábrázoló képmlelléklettel. 120 —

497 **(Pulszky F.)** Actenstücke zur Geschichte des ungarischen Schutzvereins. Leipzig, 1847. Hlwd kl. 8° 6 —

498 — — Magyarország archaeologiája. 2 kötet 194 melléklettel és számos ábrával. Budapest, 1897. szép félbőrkötések n. 8° 24 —

499 **Quadripartitum opus** juris consuetudinarii regni Hungariae. Zagrabiae, 1798. kkts. 4° 12 —

500 **Radvánszky B.** Magyar családélet és háztartás a XVI. és XVII. században. 3 kötet. Budapest, 1856/1897. fűzve n. 8° 30 —

501 **Rajka G.** A kolozsvári szabó-céh története a XV—XVII. században. Kolozsvár, 1913. fűzve n. 8° 2 képmelléklettel 6 —

502 **Rákoczi** — Histoire du Prince Ragotzi ou la guerre des mecontens sous son commandement. A Cassovie, Francois Lancelot, 1707. Régi bőrkötés 12° II. Rákóczi Ferenc rézmetszetü lovasképével. Szabó II. 2284. Apponyi 1497. 25 —

503 **II. Rákóczi Ferenc** emlékirata a magyar hadjáratról 1703—1711. Közli Ráth Károly. Győr, 1861. ered. vászon. 8° 8 —

504 — — fejedelem önéletrajza. A latin eredetiből forditotta Domján Elek. Miskolc, 1903. ered. vászonkötés n. 8° 25 —
Egyetlen teljes magyar forditás. Elfogyott és ritka.

505 **I. Rákóczy György** és a porta. Levelek és okiratok. Szerk. Beke A. és Barabás S. Budapest, 1888. fűzve 8° 6 —

506 **Rannicher I.** Die neue Verfassung d. evangelischen Landeskirche augsburger Bekenntnisses in Siebenbürgen auf Grundlage amtlicher Quellen dargestellt, 1857. br. 8° 4 —

507 **Rattkay Gregor.** Memoria regum et banorum regnornm Dalmatiae, Croatiae et Slavoniae inchoata ab origine sua et usque ad praes. annum deducta. Editio altera. Vindob., 1772. félbőrkötés 15 —

508 **Régi Okiratok és Levelek Tára.** Havi folyóirat. Szerk. Kardos A. I. 3 füzet, II. 8. füzet. Számos érdekes képpel és melléklettel. Debrecen, 1905/06. vászonkötés 8° 12 —

509 **Relation** welcher gestalt sich der Erbfeind nach Demolierung Neu-Serinovar, gegen Canischa zugewendet: hingegen die Unsrigen zu dem March, und Verfolgung des Feinds sich in guter Bereitschaft halten: item dass sich General von Baden in Lager eingefunden: wie auch die Moldauer welche die bey Neuhäusel stehende

MÁTYÁS KIRÁLY SZÜLŐHÁZA

Írta GÁSPÁR GYULA

Egyik legnagyobb magyar uralkodónk, *Mátyás király* születésének ötszázadik évfordulóját ünnepeljük ebben az évben. Születése idejét nem tudjuk pontosan meghatározni, mert egykorú feljegyzés nem maradt ránk. Történettudósaink sokat vitatkoztak ezen és több adat összevetéséből 1440. február 23-át fogadták el születésnapjának. A születési év meghatározásakor *Tomasi* velencei követ jelentését és *Aeneas Sylvius* bíbornok, *Carvajal* bíbornok feljegyzései nyomán készült iratait vesszük alapul, a hónap és nap időpontját pedig *Helias Lampridus Cervinus* Raguzában tartott emlékbeszédének kézirata őrzi. (*Fraknói V.*: Mátyás király, 73. oldal.)

Mátyás király *Hunyadi János* és *Szilágyi Erzsébet* második fia volt. Az első fiúgyermek 1433-ban született, akit vitéz nagyatyja nevére kereszteltek és védőszentjéül Szent László királyt választották. Hét év mulva született a második gyermek: Mátyás. Nevét valószínűleg onnan kapta, hogy Mátyás apostol ünnepét megelőző nap jött a világra. A fényes keresztelőn résztvettek az apán kívül a család rokonai és tisztelői. Egyik közülük évtizedek multán dicsekedve emlegette, hogy ott állott a keresztelő-kút mellett, ahol kereszténnyé avatták a kereszténység leendő bajnokát. (Megtalálható *Andreas Pannonius* kartauzi szerzetes munkájában.)

Mátyás király szülőháza *Kolozsvár*ott, az Ó-vár egyik szerény utcájában ma is áll. Nem magas, de emeletes polgári ház. Homlokfalát a Mátyás-utcán át a város legforgalmasabb útjára, az Unio-utcára mutatja. Széles, csúcsíves, gótikus kapuja felett az emeleten öt ablak sorakozik. A ház régi képén a párkányokkal díszes ablaksor nem áll egyszintben. Balról három ablak és jobbról két ablak tartozik egymáshoz. A földszinten jobbról egy és balról két ablak látható. Tetőzetét régen zsindely fedhette, öt kéményét pedig valószínűleg később építhették. A régi képek legalább is arról tanúskodnak. Erre vall a fedélen levő két szellőztető nyílás is. Külön érdekessége ennek az öreg háznak, hogy a tető az utca felől levő oldalsorán a régi építkezési módnak megfelelően prizmaszerű, lefutó lapokat alkotott, de baloldalon, a házsor felől tűzfallal zárult. A gondos szász építőmester ügyelt, hogy tűzvészek ellen védhető házat építsen. Ha valahol a szomszédban tűz ütött ki, a tűzfal megállította a lángokat. A hulló pernye ellen vizes pokrócokkal takarták le a tetőt vagy szikracsapókkal védekeztek. A ház előtt a kaputól balra kutat ástak, ebből merítették a ház lakói az ivóvizet és tűzvészek alkalmával itt töltögették csebreiket a riadt polgárok.

Mátyás király szülőháza *Kolb István* nevű egyszerű szőlőműves polgáré volt. Ha hiteles adatok nem tanúsítanák, el sem hinnők, hogy itt született Európa egyik leghatalmasabb uralkodója. Pedig itt született erős királyunk, Mátyás, Bécs büszke várának ura.

Mátyás király emberi nagyságát *Cortesi* olasz költő így énekelte meg:

O felix nimium soboles, felicia quae te
Tempora: quae talem, tantum, tulit inclita tellus.
(«Oh boldog gyermek! Szerencsés idők!
jeles föld! mely ilyen s ekkora embert szült!»)

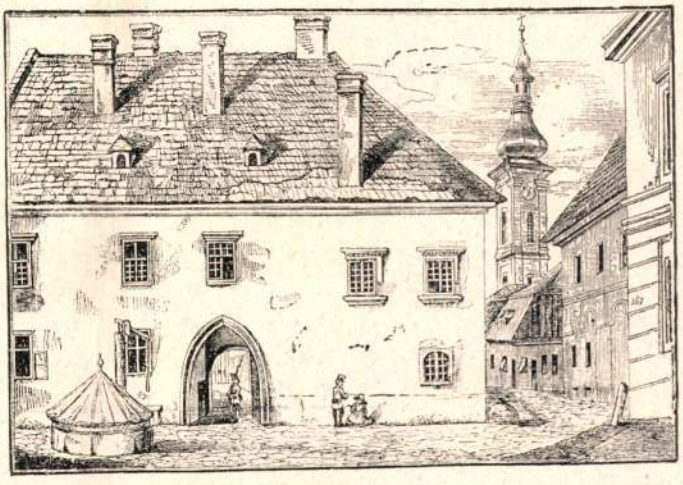

Mátyás szülőháza a XIX. században

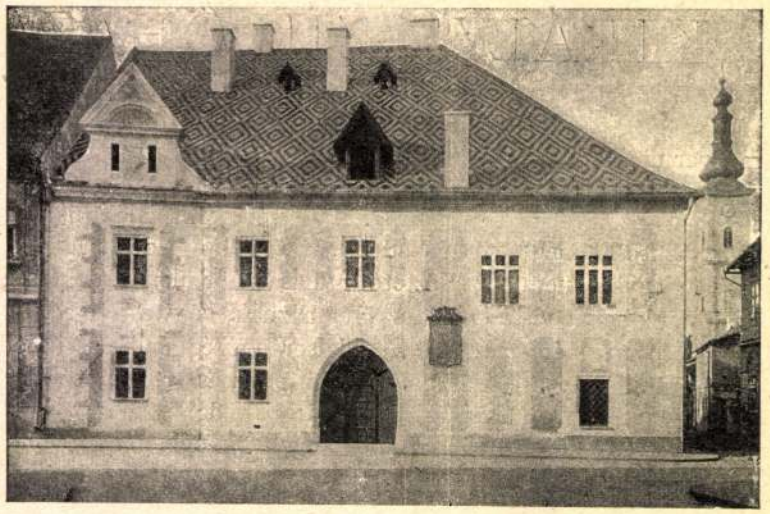

Mátyás király szülőháza kijavítás után

A régi ház történetét és a király születését Mátyás tudós írója, *Bonfini* nyomán az alábbiakban mondja el *Heltai Gáspár* krónikája :

«Született vala Mátyás király Kolozsváratt, a mikor Erzsébet asszony (a nagy Hunyady János kormányzó neje) Kolozsvárra talált jönni Szilágyból, s egy szőlőmíves gazda embernél szállott meg, a ki szász volt. Annál maradt az Erzsébet asszony szálláson a szülésnek utána egynehány esztendeig, és ott vitték a fiút, Mátyást, legelőször az iskolába. Hogy annak utána magyar királylyá lett Mátyás, ugyan megajándékozta a gazdát és jeles szabadsággal meglátogatá. Mostan is (1575-ben, mert ekkor jelent meg a könyv) a vasajtón és a vastáblákon rajta van a Mátyás király címere, az arany gyűrűs holló. A várost is megajándékozta igen nagy és jeles privilegiumokkal : hogy minden kolozsvári ember egy-egy kalangyából kihányja a két-két kévét a dézmára, a s gabonáját felrakja akaratja szerint és vigye haza, ott hagyván a dézmát, szüretkor pedig a szőlők alatt, a sajtóknál kádba tölti az ő dézmáját és aztán kiki haza viszi az ő mustját . . . Halhatatlan nagy szabadság! De ezzel akarta a felséges Mátyás király az ő hazáját felékesíteni!»

A ház történetének hiteles okirata az a kiváltságlevél, amelyet Mátyás király állíttatott ki 1467. szeptember 28-án. Ebben a király Kolb István utódának mint a ház tulajdonosának házát és külső jószágait örök időkre felmentette a királyi adó fizetése alól. Ettől kezdve az adószedők számadásában Kolb István utódjának adótétele mint a király által előre megfizetett tartozás szerepel. Mátyás király szülőházának kiváltságlevelét *II. Rákóczi György* 1648. december 18-án újította meg. Ez a fejedelmi okirat kegyeletes hangon emlékezik meg Mátyás királyról, szülővárosáról és szülőházáról.

Jakab Elek, Kolozsvár történetének tudós írója, mielőtt hatalmas munkájába belekezdett volna, 1864-ben aprólékosan megvizsgálta Mátyás király szülőházát. Észrevételeit egybevetette Heltai Gáspár leírásával és megállapította, hogy a Heltai-krónikában említett vasajtó és hollós címer időközben eltűnt.

«E ház a város tulajdona, száma 258 az óvári vagyis első kolozsvári tizedben ; belsője tágas termekre oszlik ; padlása erős, tölgyfa gerendázatú, nagy kőpincéi mintha földalatti kápolna vagy egyszers-

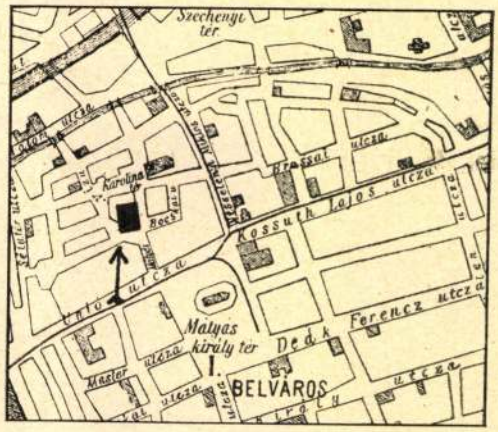

Kolozsvár-Belváros térképe
A sötét épülettömb Mátyás szülőháza

mind rejthely volnának, többnyire patakkőből szilárdan és szellősen építve, az építtetőnek nagy mérvben való bortermelési gazdaságát gyaníttatják; déli oldalán titkos kijáró hely nyomai. Minden egy, a hanyatló hűbéresség és sűrű belvillongások korából való előkelő, gazdag és hatalmas polgári ház jellegét viseli; neve: «Mátyás-király háza»; külalakja régies, tiszteletet keltő;. nagy négyszög ablakai feljül a hajdankorban szokott pálczamív formára vannak díszítve, rovátkos szegélyzettel: belsőjén a régi műidomokból kevés maradt fenn; kivált emeleti részen egészen át van alakítva; erős vas sínekkel hosszában és keresztben több ponton megerősítve; a Heltaiból feljegyzett vas ajtószárnyak és ablaktáblák czímere eltűnt; a rengő bölcső jelképének nincs nyoma, csak a bejáró, késő góth modorú nagy csúcsíves kapu maradt fenn, melynek béleletét tág méretű horony és henger tagozza. A kapu-folyosó alatt hátra északnak még egy másik ilyen vál-ív (Arcade) is van, mely eredetileg a folyosó hátulsó nyilatánál volt, mert a hátrább levő rész későbbi hozzátoldás. E nagy történeti becsű házat a város hosszasan bezárva, használaton kívül, mintegy tiszteletben tartotta... Ma katonai laktanya, falai ki- s behajlanak, pinczéi ajtó, ablak nélkül, felhagyva el árvult állapotban, mint szintén a folyosók és udvar is. Aki történetismerőleg, kegyeletes honfiúi figyelemmel nézi meg, elszomorodik az elhagyatottságon. A nagy király, ki Kolozsvárért annyit tett, kinek e város legfőbb anyagi és szellemi erőforrásai tekintélyes részét köszönheti, több kegyeletet érdemelne.»

Hosszas előkészület után 1888-ban a házat emléktáblával jelölték meg. Az emléktáblát a kaputól jobbra, a kapu csúcsíves hajlatának magasságában helyezték a falba. Ez az emléktábla hirdette azután Kolozsvár polgárainak, hogy ebben a házban született a magyarok dicső királya, «Mátyás, az igazságos».

Jakab Elek óhajtása nem sok idő mulva beteljesedett. Kolozsvár városa Mátyás király szülőházát 1899-ben restauráltatta. A megújítás alkalmával az épület homlokfalát egyszerű vakolat díszekkel összhangba hozták. Ez annyira sikerült, hogy első pillanatra észre sem vehető az emeleti ablaksor szintkülönbsége. A ház tetejét pedig többárnyalatú zöldszínű palával fedték be. A katonaság a házból kiköltözött és az ősi szobákban múzeumot rendeztek be.

Mátyás király nagyságát a románok sem tagadják. Nem bántották sem a szülőházát, sem a Szent Mihály templom mellett álló lovasszobrát. Csupán a feliratok változtak. És most a Mátyás emlékek *Matei Corvin* néven hirdetik a hollós magyar király nagyságát és fényes dicsőségét.

Mátyás király a trónon. Részlet a bautzeni Mátyás emlékből

ROVIGNO D'ISTRIA

Írta KOLOSVÁRY GÁBOR

Rovigno az Isztriai félsziget nyugati partján, eredetileg szigeten épült. Csak később terjeszkedett át a félszigetre. A betemetett csatorna helye ma a *Piazza dei ponti*, a Híd-tér. A község neve a rómaiak idejében *Arupenum* vagy *Rubinium* volt. Nevét a környék terra rossás és bauxitos talajától kapta. Igen régi település, de a halászfalu kereteit ma sem nőtte túl. Bauxit, dohány- és szardinia ipara jelentős. A vörös kőzetet óriás teherautók szállítják a kikötőbe.

A kis halászfalu egyetlen nevezetessége a *Biológiai Intézet*. Ez a kikötő mellett, közvetlenül a tengerparton épült. A világháború előtt az osztrák és magyar monarchia tengerkutatói dolgoztak itt. Az impériumváltozás után az olaszok vették át igazgatását. Később az olasz és a német állam megegyezésével közös intézetté alakult. Német részről az igazgatói állás jelenleg betöltetlen. Utolsó német igazgatója *Steuer Adolf* volt. Olasz részről több mint tíz éve *Massimo Sella* professzor irányítja az intézet munkáját. Massimo Sella vezetésével a kutató munka egyre jobban a gyakorlati élethez igazodik. Elsősorban a környék legnagyobb veszedelmétől, a maláriától kellett megszabadítani Rovigno népét. A malária, mocsárláz vagy váltóláz főként mocsaras vidékeken gyakori. A veszedelmes fertőző betegséget plazmódiumok okozzák. Ezek az *Anopheles* nevű szúnyogok csípése által kerülnek a vérbe. Ott a vörösvérsejtecskéket tönkreteszik és magas lázt okoznak. Hogy a maláriát mikroorganizmus okozza, azt *Laveran* fedezte fel 1880-ban, az Anopheles szerepét pedig *Grassi* állapította meg 1896-ban. A malária ellen védekezni csak a szúnyogtelepek elpusztításával lehet. Erre legalkalmasabb a mocsarak lecsapolása. Ahol ez lehetetlen, ott szúnyoglárvákkal táplálkozó, *Gambusia affinis* nevű halakat, telepítenek a mocsarakba. Rovigno mellett húzódik a *Leme*- és az *Arsa*-csatorna. Ezek lecsapolására gondolni sem lehetett. Így Sella professzor a második védekezési módhoz folyamodott és Gambusia halakat telepített a csatornák és mocsarak vizébe. A lárvafaló halak kihelyezése óta (1930) Rovigno környékén alig fordult elő váltóláz.

Az intézet dolgozó helyiségei igen kényelmesek s felszerelésük gazdag. Minden dolgozószobában akváriumok állanak, tenger- és édesvízzel. A kutatás anyagának gyüjtését az intézet nyersolajmotoros hajóján szakemberek végzik. A *San Marco* akkora, mint a mi balatoni motoros hajóink. A tengerből kutatás céljára gyüjtött anyagot szaktudósok vizsgálják és dolgozzák fel. Sok külföldi és köztük számos magyar szaktudós tanulmányozta az *Adriai-tenger* állat- és növényvilágát a rovignói intézetben. Több alkalommal dolgozott itt *Haeckel Ernő*, a nagynevű német zoológus is. A világháború befejezése után a fiumei *Magyar Biológiai Intézet* felszerelését Rovignóba szállították. Így kerültek oda a régi magyar kutatóintézet kőakváriumai, amelyek most a rovignói intézet udvarán állanak. Fiume elvesztése óta Rovignóból szerzi be a tengeri állatokat a budapesti állatkert is.

Rovigno védőszentje *Szent Eufémia*. Róla nevezték el legnagyobb templomukat, az egykori sziget csúcsán épült dómot. Itt őrzik a szent szűz kőszarkofágját és földi maradványait. Két hatalmas olajfestmény örökíti meg emlékét. Az első képen *Diocletian* császár oroszlánjai az arénában megrohanják a lányt, második kép azt a legendát dolgozta fel, mikor a tengeren úszó kőkoporsó Rubinium partjaira érke-

A rovignói Biológiai Intézet

Kolozsvár

Longhy A. István. A régi Kolozsvár. Egy volt kolozsvári ujságíró naplójából. Bp.: Nemzeti élet (Kertész J. ny.) 1934. 40 l. 8-r. 1·—

Egyébként a mi érdeke
Megjelenése határozottan kivá
Fogadd őszinte tiszte

Kolozsvár

24

Urbányi C. József. Erdély vérző kulturája. Bp.: Szerző (X. Százados u. 6.; Stephaneum ny.) [1935.] 78 l. 8-r. 1 80

Folio 1r

Kolozsvár

Biró József

Két kolozsvári főúri barokk-palota (Kny. Arch. Ért.) 4° 10 kép 20 C. Bpest 1934.

Kolozsvár

Bíró Vencel. Lajd

A Báthory-Apor.-

Seminárium története.

Cluj, 1935 8r 32 l.

idejére maguk választják meg tagjaik sorából, titkos szavazás útján, egyszerű szótöbbséggel elnöküket. A szakbizottság ülésein az előadói tisztet a Múzeumok és Könyvtárak Országos Főfelügyelőségének és Tanácsának előadója tölti be, a jegyzőkönyvet pedig a népkönyvtári szakmegbizott vezeti.

15. §.

A szakbizottság ülésein, az elnök meghivására, a szakbizottság, illetőleg a Tanács kebelén kívül álló szakférfiak is részt vehetnek, de szavazati joggal nem birnak.

16. §.

A szakbizottság határozatait egyszerű szótöbbséggel hozza s megállapodásai jegyzőkönyv alakjában terjesztetnek a Tanács elé, mely azok fölött teljes ülésben dönt.

17. §.

A szakbizottság üléseiről fölvett jegyzőkönyvet a szakbizottság elnöke, előadója és a jegyzőkönyvet vezető népkönyvtári szakmegbizott irják alá.

Kolozsvár

Emlékkönyv, gróf ~~Deák Ferenc~~ ~~[illegible]~~ Miko Imre emlékszobra leleplezése alkalmaz. 8 r. 1 kép 47 l.
Kolozsvár 1889.

n t é s

almi Bizottság városmányos csoportjá-
i müködéséről.

KOLOZSVÁRI MŰVÉSZETI HETEK

1942. MÁJUS 9—JÚNIUS 6.

IDŐRENDI TÁJÉKOZTATÓ

Május 9. Szombat.

20·00 óra: **Irodalmi est a Mátyás Király Diákházban.**

Május 10. Vasárnap.

11·00 óra: **A kiállítások ünnepélyes megnyitása.**

A kiállítások megnyitásának sorrendje:

VI. Nemzeti Képzőművészeti Kiállítás (Erdélyi Nemzeti Múzeum).

Az Erdélyi Szépmíves Céh könyvkiállítása (Mátyás király szülőháza).

Építőművészeti kiállítás (Unió-ház).

Fényképművészeti kiállítás (Vármegyeháza).

Színház és zeneművészeti kiállítás (Egyetemi Könyvtár).

20·00 óra: **Kolozsvári Nemzeti Színház.** Kisbán Miklós: A Nagyúr (bemutató).

Május 11. Hétfő.

20·00 óra: **Zenekari hangverseny** a Mátyás Király Diákházban. A Kolozsvári Filharmóniai Társaság VIII. bérleti hangversenye. Közreműködik Dohnányi Ernő, vezényel Vaszy Viktor.

Május 12. Kedd.

17·30 óra: **Építőművészeti előadás** a Mátyás Király Diákházban. Padányi Gulyás Jenő: Építsünk szebben és jobban. Vetített képekkel.

20·00 óra: **Kolozsvári Nemzeti Színház.** Erkel Ferenc: Bánk bán.

Május 13. Szerda.

17·30 óra: **A művészi színes fényképezés.** A Mátyás Király Diákházban. Az Egyesült Magyar Amatőr Fényképezők Országos Szövetségének előadása. Színes képek vetítése.

20·00 óra: **Kolozsvári Nemzeti Színház.** Kisbán Miklós: A Nagyúr.

Május 14. Áldozócsütörtök.

11·00 óra: **Csánky Dénes tárlatvezetése** a VI. Nemzeti Képzőművészeti Kiállításon az Erdélyi Nemzeti Múzeumban.

20·00 óra: **Kamarazene hangverseny** a Vármegyeházán. Közreműködik Dohnányi Ernő és a Végh-vonósnégyes.

20·00 óra: **Kolozsvári Nemzeti Színház.** Németh László: Villámfénynél.

M. KIR. VALLÁS- ÉS
KÖZOKTATÁSÜGYI MINISZTER

M E G H Í V Ó

A KOLOZSVÁRI MŰVÉSZETI HETEK

KIÁLLÍTÁSAINAK 1942. ÉVI MÁJUS HÓ 10-ÉN 11 ÓRAKOR AZ ERDÉLYI NEMZETI MÚZEUMBAN TARTANDÓ

ÜNNEPÉLYES MEGNYITÁSÁRA.

A KIÁLLÍTÁSOK MEGNYITÁSÁNAK SORRENDJE:

1. VI. NEMZETI KÉPZŐMŰVÉSZETI KIÁLLÍTÁS (ERDÉLYI NEMZETI MÚZEUM).
2. AZ ERDÉLYI SZÉPMÍVES CÉH KÖNYVKIÁLLÍTÁSA (MÁTYÁS KIRÁLY SZÜLŐHÁZA).
3. ÉPÍTŐMŰVÉSZETI KIÁLLÍTÁS (UNIÓ-HÁZ).
4. FÉNYKÉPMŰVÉSZETI KIÁLLÍTÁS (VÁRMEGYEHÁZA).
5. SZÍNHÁZ- ÉS ZENEMŰVÉSZETI KIÁLLÍTÁS (EGYETEMI KÖNYVTÁR).

E meghívó a kiállítások megnyitásakor 2 személy részére belépőjegy.

Május 15. Péntek.

17·30 óra: **A művészi színes fényképezés.** A Mátyás Király Diákházban. Az Egyesült Magyar Amatőr Fényképezők Országos Szövetségének előadása. Színes képek vetítése.

20·00 óra: **Kolozsvári Nemzeti Színház.** Verdi: Traviata.

Május 16. Szombat.

17·30 óra: **Építőművészeti előadás** a Mátyás Király Diákházban. Kotsis Iván: A város esztétikája. Schmidl Ferenc: Székesfehérvár városképének művészi kialakítása. Vetített képekkel.

20·00 óra: **Kolozsvári Nemzeti Színház.** Tamási Áron: Énekes madár.

Május 17. Vasárnap.

20.00 óra: **Kolozsvári Nemzeti Színház.** Remsey György: György barát.

Május 18. Hétfő.

17·00 óra: **Egyházzenei hangverseny** az evangélikus templomban. Orgonál: Zalánfy Aladár. Közreműködik a ref. teológia énekkara és a Mátyás Király Kórus. Vezényel: Benedek Kálmán és Nagy József.

Május 19. Kedd.

17·30 óra: **Színháztörténeti előadás** a Mátyás Király Diákházban. Báró Kemény János: A kolozsvári nemzeti színjátszás.

20·00 óra: **Kolozsvári Nemzeti Színház.** Verdi: Aida.

Május 20. Szerda.

17·30 óra: **Zeneművészeti előadás** a Mátyás Király Diákházban. Bartha Dénes: Ősi hagyomány és nyugati hatások a magyar zenében.

20·00 óra: **Kolozsvári Nemzeti Színház.** Kós Károly: Budai Nagy Antal.

Május 21. Csütörtök.

17·30 óra: **Művészettörténeti előadás** a Mátyás Király Diákházban. Gerevich Tibor: Erdély a magyar művészetben. Vetített képekkel.

20·00 óra: **Kolozsvári Nemzeti Színház.** Tamási Áron: Énekes madár.

Május 22. Péntek.

20·00 óra: **Kolozsvári Nemzeti Színház.** Puccini: Bohémélet.

Május 23. Szombat.

17·00 óra: **Egyházzenei hangverseny** a Szent Mihály-templomban. Közreműködik a Kolozsvári Filharmóniai Társaság zenekara, a Kolozsvári Nemzeti Színház magánénekesei és bővített énekkara. Vezényel Vaszy Viktor. Műsoron Liszt: Koronázási mise és Kodály: Te Deum.

20·00 óra: **Kolozsvári Nemzeti Színház.** Herczeg Ferenc: Bizánc.

Május 24. Pünkösdvasárnap.

11·00 óra: **Vásárhelyi Z. Emil tárlatvezetése** a VI. Nemzeti Képzőművészeti Kiállításon az Erdélyi Nemzeti Múzeumban.

20·00 óra: **Keskenyfilm-bemutató** a Mátyás Király Diákházban. Rendezi a Magyar Amatőrfilm Szövetség.

20·00 óra: **Kolozsvári Nemzeti Színház.** Nyírő József: Jézusfaragó ember.

Május 25. Pünkösdhétfő.

16·30 óra: **Az Éneklő Ifjúság hangversenye** a Mátyás Király Diákházban. Közreműködik az áll. Tanítóképző és a Marianum énekkara. Vezényel: Kotsis M. Cecilia és Nagy István. Műsoron Bartók, Bárdos és Kodály művei.

20·00 óra: **Keskenyfilm-bemutató** a Mátyás Király Diákházban. Rendezi a Magyar Amatőrfilm Szövetség.

20·00 óra: **Kolozsvári Nemzeti Színház.** Lehár Ferenc: A víg özvegy.

Május 26. Kedd.

17·30 óra: **Művészettörténeti előadás** a Mátyás Király Diákházban. Felvinczi Takács Zoltán: Egy fejezet Erdély művészetéből. Vetített képekkel.

20·00 óra: **Kolozsvári Nemzeti Színház.** Puccini: Pillangókisasszony.

Május 27. Szerda.

20·00 óra: **Kolozsvári Nemzeti Színház.** Kós Károly: Budai Nagy Antal.

Május 28. Csütörtök.

17·30 óra: **Szépművészeti előadás** a Mátyás Király Diákházban. Kós Károly: A művész és az anyag.

20·00 óra: **Kolozsvári Nemzeti Színház.** Kós Károly: Budai Nagy Antal.

Május 29. Péntek.

20·00 óra: **Kolozsvári Nemzeti Színház.** Rossini: A sevillai borbély. (Bemutató.)

Május 30. Szombat.

17·30 óra: **Szépművészeti előadás** a Mátyás Király Diákházban. Bogsch László: A művészetben használható erdélyi kövek.

20·00 óra: **Kolozsvári Nemzeti Színház.** Nyírő József: Jézusfaragó ember.

Május 31. Vasárnap.

20·00 óra: **Kolozsvári Nemzeti Színház.** Shakespeare: Minden jó, ha jó a vége.

Június 1. Hétfő.

20·00 óra: **Kolozsvári Nemzeti Színház.** Nyírő József: Jézusfaragó ember.

Június 2. Kedd.

17·30 óra: **Építőművészeti előadás** a Mátyás Király Diákházban. Bierbauer Virgil: A mai magyar építészet.

20·00 óra: **Kolozsvári Nemzeti Színház.** Kodály Zoltán: Háry János. (Bemutató.)

Június 3. Szerda.

20·00 óra: **A Zenekonzervatórium tanári karának hangversenye** a Vármegyeházán.

20·00 óra: **Kolozsvári Nemzeti Színház.** Kodály Zoltán: Háry János.

Június 4. Csütörtök, Úrnapja.

20.00 óra: **Kolozsvári Nemzeti Színház.** Mozart: A szerelem diadala. Bizet: Djamileh. Delibes: Coppelia.

Június 5. Péntek.

11·00 óra: **A könyvnapok megnyitása** a Mátyás király-téren.

20·00 óra: **Kolozsvári Nemzeti Színház.** Kodály Zoltán: Háry János.

Június 6. Szombat.

20·00 óra: **Irodalmi est** a Mátyás Király Diákházban.

20·00 óra: **Kolozsvári Nemzeti Színház.** Herczeg Ferenc: Bizánc.

*

Jegyek a helyszínen kaphatók. Jegyelővétel az *IBUSZ irodájában* (Mátyás király-tér 9. sz.) május 7-én 9 órától naponta 9—18 óráig, vasár- és ünnepnapon 9—14 óráig.

Mindennemű felvilágosítással az IBUSZ irodája szolgál.

Kolozsvári
Művészeti közlemények 1942

Felelős kiadó: Gedényi Mihály dr.

40.561. — Kir. Magy. Egyetemi Nyomda Budapest. (F.: Thiering Richárd.)

Kolozsvár

Varjas E

A Kolozsvári Könyező
Szűz Kegyelemképé-
nek története.

Petrik 1886-1900

Kolozsvár.

Ferenczi Zoltán

A Kolozsvári szinészet
és szinház története

Petrik 1886–1900.

Kolozsvár

Urmössy L.

Kolozsvári Kereskedelme
és ipara története.

Petrik 1886–1900

Kolozsvár

Ferenczi Z.

Az erdélyrészi techn. iparmúzeum története.

Petrik 1886-1900

Kolozsvár

Török 7.

A Kolozsvári ipartársulat története.

Petrik 1886–1900.

Kolozsvár

Bakk E.

A Kolozsvári 1848/49.
országos sekljemuzeum.

Petrik 1886–1900

Kolozsvár

Maizner J.

A Kolozsvári orvos-sebészi tanintézet története

1775-1872

Petrik 1886-1900

Erdélyi városképek. Kolozsvár, Enyed, Nagyvárad, Marosvásárhely, Brassó. Bp. 1936. 8-r. 267 l, 24 t.

Kolozsvár

Kolozsvár.

Apafy-emlékmű.

Lásd

R. Nagy András.

Apafy-emlékmű
Kolozsváron.
Erdélyi Helikon
1932. 440. l.
Rajza Kós Károly
föl. u. 362. l.

Emlékkönyv Gróf Mikó Imre emlékezetére a lelepleztetés alkalmára.

Kolozsvár

8°, 1K, 47L, Kolozsvár, 1889.

Kolozsvári ötvösök

Novák János: A kolozsvári ötvösök a
XVIII. században.

8°, 0K, 64L, Kolozsvár, 1913.

Kolozsvár

Naláczy ház

1571.

Renaissance faragvány

MMEE Kojl

1913. 306 l.

KIR. ISKOLA

az általa kibocsátott ér

asz egyetemekre egyfo

Montessori-módszer szerint ta

i össze.

KIR. ISKOLA

Bíró József: Két kolozsvári főúri barokk-palota.

(Kny. Archaeologiai Értesítő)
40, 10K, 20L, Budapest, 1934.

Kolozsvári múzeum –
lékek

Kolozsvár - monostori ref. templom

Kracs István: A kolozsvár-monostori ref. templom története.

Kis 8°, 19K, 67L, Kolozsvár, 1914.

Kolozsvár – monostor
ref. templom

Mihalik Lajos: A kolozsvár-monostori ref.
templom ismertetése.

Kis 8°, 8K, 15L, Kolozsvár, 1914.

Kolozsvár műem-

lékei

Balogh Zoltán:

— Kolozsvár műemlékei. *Magyar Női Szemle* 6. évf. p. 162—167. 4 kép. [p. 219—220.]

1940.

2110. Dannhauser után.

A mester sz. Wienben 1805 augusztu

Zsidó [redacted]képe.

Mellig és kissé balra fordu
és szakálla barna, szemöldöke
ben látható kabát prémes vá

Vászon, méretei 39.2: 30 c
Delhaesz István hagy
Átvétetett 1902: I. 12-én

Hománya 1893 a

904:IV.27

Balogh Jolán: Kolozsvár műemlékei.

8°, 133K, 50L, Budapest, 1935.

Kolozsvár műemlékei

Kolozsvári műemlékek

Kelemen Lajos: Kolozsvári műemlék-krónika. Kny.: Pásztortűz. Kolozsvár, 1938. 7 l.

Kolozsvári Mátyás-
király-téri rende-
zésére kiírt
pályázat

Szépművészet
1942. 64–65. l.

BÚVÁR

NÉPSZERŰ TUDOMÁNYOS FOLYÓIRAT

ALAPÍTOTTA

LAMBRECHT KÁLMÁN

Kolozsvári képírók.

céhszabályai.

Lásd

Művészet 1902. 359

és köv. ll.

Temesvár megye IV. 262

Kohn + Hillel – Zsakó Gyula: A kolozsvár-házsongárdi temető sírkövei 1700-ig

Kny. Erdélyi Múzeum
8°, 12K, 32L, Kolozsvár, 1911.

Kolozsvár – házsongárdi temető sírkövei

Kolozsvári ferences

rendház refektóriuma

gotikus

Repr.

Erdélyi Figyelő

1937. 9–10 sz

10. l.

~~268~~
~~215~~
~~53~~

ári kincstár

268
224

Kolozsvári Farkas-utcai ref. templom

Sándor Imre: A kolozsvári Farkas-utcai ref. templom régi várkövei.

Kny. Dolgozatok az Erdélyi Múzeum Érem- és Régiségtárából

8°, 5K, 22L, Kolozsvár, 1913.

Kolozsvári Farkasutcai

ref. egyház minorita

templom XV. sz.
vége -
rep.

GerErd XIV. tábla

19.742/1940. szám.

A Műemlékek Országos Bizottsága tek. Elnökségének

Budapest,

IX. Hőgyes Endre-utca 1

Hivatalból.
Közszolgálati ügyben
Díj átalányozva.

Kolozsvári Farkas-
utcai ref. templom
Gótikus
Erdélyi Füzetek
1937. 9-10. 7
14. l.

Kolozsvári egykori domon-
kos, most ferencrendi
kolostor refektóriuma.

(restaurálás előtt)

Rep.

Gerevd. XIV. tábla

BUDAPEST
40 X. -1 16.

BUDAPEST
XI. -122

Kolozsvári Báthory-

kár

Szászadok. 1893.

366. 1.

Kolozsvár.

Szathmáry ház

1534

Renaissance stílusu faragott részletei

l.

MMÉE Közl

1913. 302 és köv. ll.

ádon választható különórákon tan
at (fiúk), háztartástant és kézimu

önös gondot fordít.

k a családok, amelyeknek két vag
rsú tanulók különleges kedvezmé

la az Andrássy-út 129.

Kolozsvár

Szt Ferencrendi
kolostor

MME Eközl

1935. 30 i. l.

Gudin: Kiharos tenger hajóval.
Akvarell.

Gerevich: PA, 256 l.
Esernoch vette.

Kolozsvár

Reneszánsz ajtó Eret
magyar felirattal
1586. Kolozsvári
múzeum

Repr.

Ger Erd XXXVI.
tábla

ıc József Tudomány Egyetem Épitészeti

Kolozsvár

Erdélyi gubernium (fő-
kormányszék) egyhori
épulete.

Hány Gyula rajza
Repr.

Om VII. 111. l.

Mátyás király szülőháza
Hány Gyula rajza
Repr

u. o. 153. l.

Kolozsvár

Az óvári templom és a kolostor régi refektóriuma.

Dörre Tivadar rajza

Repr.

Om VII 153. l.

Egyéni Hid-Lapu

Dörre T. rajza

Repr.

u. o. 156. l.

Budapest, I. Vár, Bástya-sétány 40

2oo.szám.

Kt.-194o.

BUDAPEST 940 MÁJ. 31. 16. C 1 C

240 – 401.

A Müemlékek Országos Bizottsága Elnökségének

Hivatalból
Dij átalányozva.

BUDAPEST

~~VI., Aréna-ut 4~~

IX Bákos utcza 10

Kolozsvári ötvösök

Deák Farkas: Rajzok a kolozsvári ötvösök életéből. Századok. 1886. 563. l.

Tekintetes

Műemlékek Országos

Bizottsága

Budapest IX.

Hőgyes Endre

u. 10

Deák Farkas: A kolozsvári ötves legényes strike-ja.

8°, Ok, 57 L, Budapest, 1881.

Kolozsvári ötvös-legények

Kolozsvári ref.

Kollégium udvara

Repr.

Erdélyi Figyelő

1937. 9-10 sz.

8. l.

Kolozsvári piarista

Acmplom

Varjas Endre: A kolozsvári könnyező Szűz kegyelemképének története.

16°, OK, 16L, Kolozsvár, 1923.

Kolozsvári rk.

Egyetemi templom

Repr. Barokk.

Erdélyi Figyelő

1937. I-10. 4. l.

Kolozsvár

Kelemen Lajos: Lebontott régi házak. Erdély 1899. 85–86 l.

Sz. Kelemen

Kolozsvár

Kelemen Lajos:
Kolozsvári klenodi-
umaindról.
Keresztény Magvető
1922. 105-106 l.

Sza Kelemen

Kolozsvár

Kelemen Lajos: Kolozsvár és a Bethlen-bástya
Magyar Polgár
1901. 72, 73. sz.

Kelemen Lajos:
Kolozsvári kalauz.
III kiadás. Kolozsvár
1903

Kelemen Lajos: A kolozsvári Bethlen-bástya történetéhez. Erdélyi Muzeum
1905. 116-120 l.

Sza Kelemen

BUDAPEST
1938 NOV. 26. 18
4K

Kolozsvár

Kelemen Lajos:
Egy kétszáz éves Kolozsvári ház és jelvényei
y Egyjel
Pásztortúz 1925. 285–287 l

Sza Kelemen

Bis Dénes Dr.
Prof. Bit Dénes

9 B18 Dénes pk.		Prot. B17 Dénes
Hétfő **10** Borgias Ferenc		Izr. Szukkoth 1 n. Prot. Gedeon
Kedd **11** Placidia		Izr. Szukoth 2 n. Prot. Brígitta
Szerda **12** Miksa		Prot. Miksa
Csütörtök **13** Ede kir.		Prot. Kálmán
Péntek **14** Kalliszt p.		Prot Helén
Szombat **15** Teréz sz.	**42. hét**	Prot Teréz

Kolozsvár

Kelemen Lajos: Egy kétszáz éves kolozsvári ház és jövevényei. Pásztortűz 1925. 285–287. l. 4 képpel.

Sra Kelemen

Kolozsvár

Kelemen Lajos

Régi mütárgyak kiállítása Kolozsváron 6 Eeppel-Művészeti Szalon

1926. I. 2. sz.

Szakelemen

Vasárnap **20** B24 Valois Félix	NOVEMBER 30 NAP Prot. B23 Jolán
Hétfő **21** Sz. M. bemut.	Prot. Olivér
Kedd **22** Cecilia vt.	Prot. Cecilia
Szerda **23** Kelemen p.	Prot. Kelemen
Csütörtök **24** Keresztes János	Izr. Kiszlev RKh. Prot. Emma
Péntek **25** Katalin vt.	Prot. Katalin
Szombat **26** Berch sz. János	Izr. S. Toldoht. 48. hét Prot. Milos

Kolozsvár

Kelemen Lajos.

Köbe faragott kolozsvári ötvös jelvények.

3 Kepjel

Pásztortúz 1925.

408-410 l

Sza Kelemen

Vasárnap **31** B8 Loyolai Ignác	JÚLIUS 31 NAP Prot. B7 Oszkár
Hétfő **1** Vasas Péter	AUGUSZTUS 31 NAP Prot. V. Péter
Kedd **2** Liguri Alfonz	Prot. Lehel
Szerda **3** István er.	3 mosás Prot. Hermina
Csütörtök **4** Domonkos	Prot. Domonkos
Péntek **5** Havas B. A.	Prot. Oszvald
Szombat **6** Ur színváltozása	Izr. S. Debarim 32. hét Prot. Berta

Kolozsvár

Kelemen Lajos
Egy régi kolozsvári
ház. A régi Mátéffy-
vagy Ürményi-ház
2 képpel
Pásztortűz 1926.
152-153. l.

Sza Kelemen

Vasárnap **29** B6 Exaudi	MÁJUS 31 NAP Prot. B6 Maxim
Hétfő **30** Arki Janka	Prot Nándor
Kedd **31** Kegyelemo. B. A.	Izr. Szivan R. Kh. Prot. Petronella
Szerda **1** Pamfil vt.	JÚNIUS 30 NAP Prot. Pamfilius
Csütörtök **2** Erazmus vt.	mosás Prot. Anna
Péntek **3** Klotild	Prot. Klotild
Szombat **4** Karaccs. Ferenc	Izr. S. Bamid. 6 P 23. hét Prot. Kerény

Kolozsvár

Kelemen Lajos:

A kolozsvári Bethlen-
bástya. 2 képpel.
A Hírnök 1924.
XXI. 152-154. l.

Ex Kelemen

BUDAPEST
938 NOV. 22. 21.
4

Kolozsvár

Kelemen Lajos:

Kolozsvári emlékek-krónika.

Pásztortűz

1938. 623—627 l.

(Képekkel.)

Műemlékek Országos

Vezetőség

Kolozsvár

Martinuzzi palotájából
ajtókeret 1572

Repr.

Gerevich – Genthon.
A magy. tört. képeskönyve.
Bpest, 1935. 104 k.

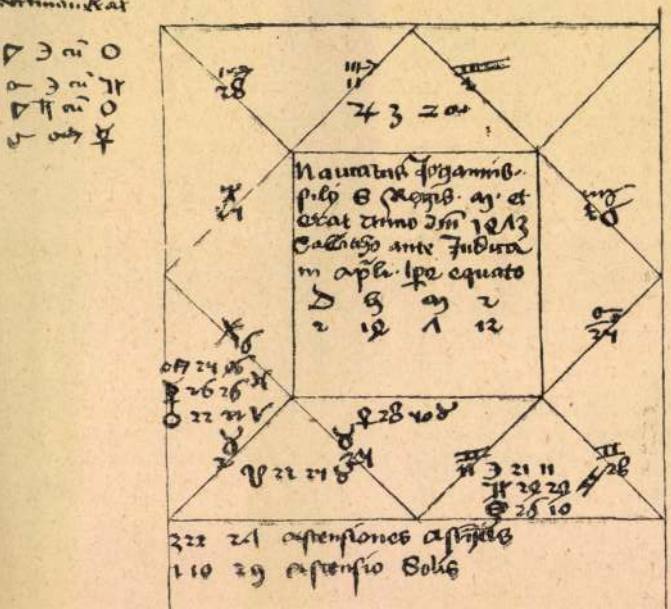

Corona est in l. mea
medij celi, sed luci
dior stella in ca
rum ab angulo
declinaverat

Naucatus Joganni
filij S. Regis M. et
erat anno dni 1473
Calatho ante Judica
in apli. lpe equato

☽	♄	♂	♃
2	14	1	12

3 22 24 ascensiones astrictis
1 10 29 ascensio Solis

Kolozsvár

Szt Mihály-templom

Grandpierre Edit:

A Kolozsvári Szent Mihály-templom története és építészete.

Erdélyi Múzeum

1936. 1-3 sz. 19-60

l. 9 tábla.

presto nelle nostre mani". T
lato altri oratori tra cui il
e il capo del movimento relig
simersi dal far rilevare come
se proprio ora da un rinnovat
barbarie dell'Abissinia e il

Nel ribadire i line
precisare che scopo finale de
dia nazionale, forte sia all'
Tra i capisaldi fondamentali
parte nella vita pubblica e l
toritario. Per quanto riguard
parlamentare, imperniato come
cedere il posto ad un ordine
voratori sono inquadrati nell
mero assai considerevole se s
svolta da molti anni dai comu
te costituzione dei sindacati
tano oggi che 26 mila iscritti
dopolavoro sullo stesso model
ti di lavoro valevoli per le v

Kolozsvári Szent

Mihály templom

belseje

repr.

Erdély 1940

XI. tabla

Gödöllő rast

650

Képe 649

Kolozsvári Szent

Mihály templom

Kopé rajz.

Erdély 1940.

Győr, vízkes

422

Kolozsvári szent

Mihály templom.

déli és nyugati kapuja

repr.

Gerard. XII. tábla

Kolozsvári Szent

Mihály templom

itj. Csemegi József
ismerteti Grand-
pierre Edithnek
a templomról szóló
doktori értekezését.

MMÉE Közl.
Havi Füzetei.
1936. 7-12. z. 52.
l.

urück. Nicht nachsenden.

nvoyer en ajoutant la nouvelle adresse.

Not to be forwarded.

Bíró József: A kolozsvári Sz. Mihály-templom városi emlékei.

8°, 27 k., 91 l., Kolozsvár, [illegible] 1934.

Kolozsvári Sz. Mihály templom

Grandjeanne Edith: A kolozsvári Sz. Mihály-templom

Kolozsvári Sz. Mihály templom

Kny. Erdélyi Múzeum
8°, 33K, 47L, Kolozsvár, 1936.

György Lajos szerk: A kolozsvári Szent Mihály egyház.

8°, 41K, 76L, Kolozsvár, 1924.

Kolozsvári Szt Mihály

Templom

Kolozsvári Szent Mihály

templom

Cserna Károly rajza

Repr.

Om VII. 81. l 83.

MDK

Kolozsvári

Európai Isk. Francia-Magyar kiáll.

Pán I: Az Európai Iakola. Index, 21-24. 1947.

Kolozsvári ötvös

Kolozsvári ötvösök 17oo-1848. Jakab Elek. Oklevéltár. Kolozsvár tört. II. és III. kötetéhez. II. k. Bp. 1888, 73o l.

van legalább 50

Magyar műtörténet

főleg

folyóirat kiadása

mucsen

Belép?

Ez főleg fiatalok

egyenlete lenne

Tagelig nem is kell

Allamsegély mecenások

1918 II/14

AZEST Magánügy

válasz II/23

Igen tisztelt Uram,

gondolkoztam a „művészettörténeti társaság" ügyén és ujból szótahoztam Divald előtt, aki változatlanul pesszimista.

Mivel azonban én változatlanul optimista vagyok abban, ami valamely terv megvalósításának a lehetőségét illeti, – azt gondolom, hogy esetleg mégis megpróbálom ezt az ügyet.

Szeretném, ha Ön szíves volna körölni velem azoknak a névsorát, akikre lehetne számítani ebben az akcióban; ha lesznek néhányan, – meg lehet csinálni a dolgot.

Engedje meg, hogy két kérdéssel is terheljem. Ismer-e ön egy Kolozsvári nevű festőt, (nem a XIV. századbeli, hanem uj festőt?) Továbbá van-e valami adata

Kolozsvári
Jestő

egy Holpein nevű festőről, ki, úgy látszik, osztrák volt s 1830–1860 között dolgozhatott.

Szives üdvözlettel vagyok kész hive

Szabó Ármló

— Melyik, te?

— Akit mögszelidítöttünk. Visszamönt vadnak a többihön. Ilyen annak a természetje.

Elkomolyodok egy kicsit és a francia költő azt hiszi, az elszökött vadkacsát sajnálom. Pedig ő rajta tünődöm, meg a többi vadkacsán, a sok-sok tanyai talentumon, a vadon nőtt zseniken, akik közül csak az én tudtommal is sokkal tettek már próbát a régi világbeli városi urak. Hiába, egy darabig csak szelidültek, aztán mind visszamentek vadkacsának a többihöz. Ilyen a természetük.

Fogarasi Lészai Dániel. (1798—1872.)

A közélet lelkes férfia volt. A szászvárosi református egyház és középiskola főgondnoka, a magyar takarékpénztár alapítója. Jótékonysága köztudomású volt s minden kultúrális mozgalomban vezérszerepet vitt Szászváros, abban a kisvárosban, amelyben született és élt.

Szülővárosában végezte középiskoláit, aztán Nagyenyeden jogot és theologiát tanult. Életpályául azonban az orvosit választotta. Huszonhét éves volt, mikor beiratkozott Bécsben az orvosi egyetemre. 1829-ben elnyerte orvosi oklevelét. A jeles ifjúnak jóhírneve már ismert volt itthon s Szászváros széke és városa igyekezett lekötni magának Lészait. Már 1828. novemberében, tehát oklevele elnyerése előtt meghívták a szék és város fizikusi állására 600 forint fizetéssel, melyhez még egy-két szekérre való törökbúzaföld is járt. A meghívást elfogadta s hazajövetele után azonnal el is foglalta állását. Hivatala mellett előkelő praxist folytatott s különösen fogászattal foglalkozott, mit Bécsben behatóbban tanulmányozott.

Állandó fogorvos a 70-es—80-as évekig nem volt Erdélyben. Még Kolozsvárt is vándorfogorvosok működtek. Pestről jött le időnként egy-egy fogorvos s szükség szerint ült itt pár hétig vagy hónapig. Lészai is, Erdély első fogorvosa ilyen vándorfogorvos volt. Meg-megjelent Kolozsvárt, bár hivatali kötelességei nem engedték, hogy hosszabban távol legyen székhelyétől. Készített műfogakat (drótcsavarral illesztve a fogmederbe), arany és ezüst tőméseket s ezek technikai munkájánál egy Kolozsvári nevű aranyműves segédkezett.

A szabadságharc őt is kizavarta csendes otthonából. 1848—49 ben, mint a szászvárosi királyföld egyik követe, tagja volt az erdélyi országgyűlésnek. Ott volt Debrecenben és Szegeden. A szabadságharc után egy ideig bújdosott, aztán Kufstein zárkáit is alkalma volt megismerni. Várfogsága rövid volt, mert 1850-ben amnesztiát kapott. Fogsága alatt megtanulta a fafaragást; egy pár faragását emlékként őrzi a család.

Visszanyerve szabadságát szülővárosa újból orvosává választotta s folytatta a nagy idők által megzavart áldásos működését.

Kisvárosi orvosi hivatása nem sok időt engedett szakirodalma művelésére. Tudori értekezése: *De dentitione prima et secunda* etc. 1829 ben jelent meg 110 lapon négy litografált-tábla rajzzal. A Magyar Kurir II. 36. s 37. számaiban nagy elismeréssel ismerteti a művet, mely már a következő évben új kiadást ért meg. A *Magyar Orvosok és Természetvizsgálób Vándorgyűlésein* részt szokott venni s ezeken egy-egy felolvasással szerepelt. Igy 1844-ben *a fogodvosság vagy fenésedés*-ről értekezett s ugyanakkor indítványt tett Hahnemann gyógymódjának megvizsgálására. 1865-ben a Marosvásárhelyt tartott vándorgyűlésen *Erdély hévvizeiről* értekezett. Az Erdélyi Múzeum az Algyógyon levő római feliratos kőről írt jegyzetét s egy pár levelét őrzi kézirattárában. Az Erdélyi Múzeum még más emléket is őriz Lészai Dánieltől. Régi-pénz gyüjteményét ugyanis a létesítendő Erdélyi Múzeumnak ajándékozta, miért is annak igazgató tagjává választatott. Sajnos azonban, hogy a mintegy 100 darabból álló értékes gyüjteménynek csak egy része juthatott rendeltetési helyére, mert egy nála elszállásolt orosz tiszt nagy részét ellopta.

Felesége: *Kricsovay Erzsébet* s tőle származott két fia László és János alkották a családot.

Meghalt 1872. nov. 9-én élete 75-ik évében.

László szintén az orvosi pályára ment, dandár honvédorvos volt Kolozsvárt 1870 ig, ekkor atyja kívánságára hazajött szülővárosába s átvette örökét. Mint járásorvos szolgálta megyéje egészségügyét s nagy emberszeretet jellemezte orvosi működését. Hunyadmegye tiszteletbeli főorvosának neveztetett ki s mellét az arany érdemkereszt díszítette.

Lészai Dánielről még a következőket kell megemlítenünk:

Mint gyermekifjúra, a 18 éves Lészaira nagy hatással volt Kazinczy Ferenccel való találkozása. Kazinczy 1816 nyarán tett körútat Erdélyben. Az idősebb erdélyi írók: Gyöngyösi János, Gyarmathi Sámuel, Naláczy József nagy megtiszteltetésnek vették a nagy író látogatását, az ifjúságra pedig buzdítólag s lelkesítőleg hatott. Kazinczy a Szászváros közelében fekvő Tordos községbe is ellátogatott Sipos Pál református paphoz, kivel baráti viszonyban állott még abból az időből, mikor Sipos sárospataki tanár volt. Szászvárosról két togatus diák is átrándult Tordosra ez alkalomkor: Lészai Dániel s a pár évvel idősebb P. Tewrewk József. Rajongó áhítattal hallgatták Kazinczy és Sipos beszélgetését. Lelkesedésük tüzet fog, Kazinczy híveivé szegődnek s szent fogadással örökre eljegyzik magukat a magyar irodalomnak s a nemzeti ügynek.

Kedves emléke volt Lészainak egész életében az is, hogy Petőfit láthatta vendégéül 1849-ben. Átútazóban nála töltött egy éjszakát. Ezen az éjszakán ott fejezte be „Vajdahunyadon" c. költeményét. *Dr. Pataki Jenő.*

A francia forradalom idején egy este a szabad ég alatt szónokolt valaki az egybegyült sokaság előtt. Mindent eltörlünk, mondá, ami Istenre emlékeztet. Erre a hallgatóság közül valaki hangosan felkacagott. „Mit nevet", kérdezte a meglepett szónok. A csillagokra néztem, válaszolt emberünk, és próbáltam elképzelni, hogyan fog ön oda felmenni, hogy azokat eltörölje.

El is tűsszentette magát, mert ahogy föltápászkodott, napba nézett. Erre aztán mégis csak megszólaltam, mert ilyenkor megint ezt kívánja az illendőség.

— Adj Isten egészségére, Mák bácsi! Mondja mán no, hadd tanuljak, mit hadakozik a fecskékkel?

— Hát nézze, régi szokás-mondás, hogy ha a föcskék lent repkődnek, eső lösz. De mondok, ölég vót mán az esőből, mögriasztgatom őket, repkődjenek mán odafönt.

Hát nem ornitológia, hanem meteorológia. No, az is szép tudomány. De hát nem szeretek senkit se a hitéből kiverni. Csak bólintok csöndesen, hadd örüljön neki Mák bácsi, hogy én is belátom, milyen nagyeszű ember ő.

A Matykó gyerek azonban, aki tavaly kijárta már a negyedik osztályt a tanyai iskolában s azóta procul negotiis legelteti a birkát, éppen sarjút vág a tanya mögött. Kis lelkében az apja kísérlete életrehívja az eltemetett tudományt.

— Édös apám! — szólal meg bátortalanul.

— No? — mordul rá az öreg keményen.

— Nem ér az sömmit, akárhogy hajkurászi kend a föcskéket. Nem abbul lösz az eső, hogy ük alacsonyan repkődnek. Az csak azért van, mert a vízpára lenyomi a bogarat, akit a föcske kerget.

— Hát osztán, te! — csikorgatja össze a fogát mérgesen Mák apó, mint egy lecsökkentett akadémikus, — mit aggatólzol mindég az apádba, he? Megállj, majd mögagyallak a nagy okosságodért, csak gyere ki a sömlyékből!

Persze egy ujjal se ér hozzá, mert testi fenyítéket csak Mák ángyó gyakorolhat a házban, (hanem az aztán mindenki fölött!) — de a szemével állandóan döfködi a bicskát a gyerekbe.

Hát jó, ezt megértem, a kultúrgőgön nagyon fel lehet dühödni. De az Illés gyereket jó darabig nem értettem meg, mit káinkodik mindíg a boldogtalan kis Ábelre.

— Féltékeny a fogadott öccsére, — városi ember létemre, természetesen, ez volt az első gondolatom. Az is természetes, hogy a városi ember rossz nyomon jár.

Egyszer hallom, ahogy nagy szívbeli keserűséggel hujjog ki Matykóra a legény az ereszet alul:

— Te francia költő, te, az erre-arráját annak a külüfejednek, mán mögént a kukoricába eresztötted a tehenet! Te költő tee!

Irásban vissza nem adható az a dühös megvetés és keserű gúny, amit Illés a *költő* szóba beleöntött. Csak az fogható ehhez, mikor az országházban egyik nagy politikus urazza a másikat.

— Illés fiam, — léptem közbe némi sértődéssel, — mi baja magának a költőkkel? (Hogy miért különösen a francia költőkkel, azt meg se próbáltam kideríteni. Jobb, ha az ilyesmi titok marad, azért akkor az ember adandó alkalommal hivatkozhatik rá, hogy ime, mennyire megveti az egészséges magyar lélek a francia dekadenciát.)

A legény vállat vont s megpattintotta a gyereket a lóhajtó ostorral.

— Hát nézze, ez a kórságos mindég azt képzeli magáról, hogy neki is bűrnadrágot szabtak.

Úgylátszik, Illés azt hiszi, hogy a költőknek bőrnadrág a különös ismertetőjele és rossz néven veszi a Matykótól, hogy neki is ilyen aspirációi vannak. Az általános rosszaláshoz aztán Mák ángyó szolgáltatta a konkrétumokat. Azt vétkeli a legény a fogadott öccsében, hogy még egy esztendő multán se akarja elfelejteni az iskolát. Minden vasárnap délután iskolát játszik a tökéletlen a kukoricaföld széliben. Ő a tanító, a pipacsok a gyerekek, a napraforgó a tanfelügyelő. (Van humor a gyerekben.) Aztán meg olvasgatva őrzi a tehenet. Minden papirdarabot fölszedeget, amit én elhajigálok. Vetélt verseket megmentegetett a gonosztevő s hieroglifáim fölé aeroplánokat rajzolt az iromba ács-plajbásszal. (Ezzel jóvá is tette a bűnét.)

— No, — mondom, — hát ezért is mentsük meg a költő becsületét.

Megnéztem a gyerek tavalyi kiskönyvét: csupa egyes. Kivallattam magam is s még sokáig valami furcsa meghatottsággal gondolok erre az alkonyatra. Kolompok csengenek messziről, valahol búg a cséplőgép, az ereszet alatt imádkoznak a fecskék, füst legelget a nádtetőn, bazsalikomszag vegyül a krumplis-tarhonyához és egy tatárfejű piszkos kis kölyök magyarázza nekem a francia forradalmat, deákos tanultsággal és paraszti ésszel...

— Hallod-e fiam, — mondom este feleségemnek, — ezzel a gyerekkel valamit csinálni kell. Ha már kompromittáltuk, a konzekvenciákat is le kell vonnunk. Itt nem hagyhatjuk, mert akkor halálos holtáig Francia Költő Mátyás lesz a neve. Bevisszük a városba, ő is megfér ott, ahol mink.

Az asszony egy kicsit meghökkent. A házbért is most emelik, az ebédlőt is újíttani kell, se fánk, se szenünk télire...

— Vállalok én mindent, csak egyet nem: az atyai szigort. Ahhoz én a magam gyerekeinél se értettem, de azt hiszem, te vállalhatod, van benne elég gyakorlatod. Legföljebb majd nekem kevesebbet juttatsz belőle.

Igy aztán megegyeztünk. Hanem ahogy szedelőzködünk hazafelé és rakják föl a kocsira a celle-cullánkat, elejbem áll a francia költő és mondja ijedten:

— Tekintetös úr, baj van.

— No?

— Möglépött a kacsa az éjjel.

M.D.K.

Kolozsvári Asztalos Tamási János

festő-asztalos

renoválta 1770-ben, az ifju Umlingor stilusában, az id. Umling Lőrinctől 1752-ben festett Gyerővásárhely i református templom mennyezetét.

Tombor Ilona: Magyarországi festett famennyezetek és rokonemlékek a XV-XIX. századból

Bp. 1968. Ak.Kiadó, 216 l. + LVI t. 96. old.

Kolozsvári Asztalos

Lőrinc

1697

l

Gerevich Emlékkönyv

130. l.

aronos Umling

hörmecel

Kolozsvári Asztalos
Lőrinc

azonos

Umling Lőrinc-
cel.

Kolozsvári Arstalos Lőrinc "fertő"

Erdélyi Múz.

1943. 114-20.

Kolozsvári Asztalos

Lőrinc

festő asztalos XVIII. sz

aronos

Id. Umling Lőrinccel.

VII: 160.

Pálffy János hagyom.
Wien.
közjegyző II.

12-én. † Münchenben 1874 január 8-án.

, ~~[illegible]~~ a hol az
ben balról pásztor őrzi a reá bizott
lterülő mocsár mellett elhaladó és hát-
r áll kettős fogattal, ~~[illegible]~~ és két mellette
középtérben ~~egy~~ egy földmives szánt két ló-
égető és város bontakozik ki, a hová fa-
~~[illegible]~~ távozó szekér és e mögött ~~[illegible]~~ munkás
oltot zivataros felhők boritják. Jelzése
.4.
keretben
cm. — Kánia a közjegyzői leltárban A: I–II.
~~[illegible]~~
K.

160

52)
5).

78

M.D.K.

KOLOZSVÁRI ASZTALOS Lőrinc asztalos, festő

1765. Magyarvécse, ref. Templom, virágos szószék

Aggházy: Barokk szobrászat... Bp. 1959.

I. 226. II. 166. l.

Kolozsvári Asztalos

Lőrinc

aki a magyardécsei
ref. templom szószékét
készítette azonos
id Umling Lőrinc-
cel.

Kelger

115. l.

Kolozsvári Asztalos
Lőrinc

lásd

Gerevich Emlékkönyv
122. l.

valószínűleg azonos.
Umling Lőrinc ifj-
val

Magyardécse szőnék
(Szolnok Doboka vm.)
1765

Térkép.

Ezen Bezirk der WENDEN
az Ortschaften-t nyerjük mit
Namen. Felirata a medaillon f

EISENBURGER
C. CASTRIFE
Tab II. Pars Meri
Südlicher Th

fölül jobbra: XXIV.

Rm., mér. a rl. 12.1: 17.

M.D.K.

Kolozsvári Andor

Kilenc plakátrajz különböző irók ugyanazon cimmel megirt darabjához, "Ha különböző népszerü magyar szerzők valamennyien "Ria" cimen irnának darabot, igy festenének szindarabjaik plakátjai: Mindegyik plakát jellemzően szimbolizálja irója és irásmüve karakterét." cimmel.

Szinházi Élet. Bp. 193o. ápr. 13-19. XX. évf. 16. sz. 48. lap.

M.D.K.

Kolozsvári Andor

A Szinházi Élet Zenemellékletében rajz Zerkovitz Béláról.

Szinházi Élet. Bp. 1928. szept 2-8. XVIII. évf. 36. sz. Zenemelléklet első oldala.

M.D.K.

Kolozsvári Andor

Rajza Zerkovitz Béláról.

Szinházi Élet. Bp. 1928. nov. 4-10. XVIII. évf. 45. sz. Zenemelléklet.

M.D.K.

Kolozsvári Andor

Rajz „Garay Imre" cimmel.

Szinházi Élet. Bp. 1928. dec. 2-8. XVIII.
49. sz. Zenemelléklet a 48. és 49. lapok között.

M.D.K.

Kolozsvári Andor

Tizennyolc karikatura művészekről.

Szinházi Élet. Bp. 1928. szept. 9-15. XVIII. évf. 37. sz. 43-44. lap.

m. DK

Kolozsvári Andor
grafikus

Trojka szintázplakátja a kiállitáson

N. M. A mindeni nemzetközi kiállitás

Grafikai Szemle 1929 évf 6-7 sz 248 l.

Kolozsvári Andor

vajzdo

mut. Kolozsvár 1900

lásd

Ujv. MZsL.

498. l.

TELEFON JÓZSEF 312-16

DIDAL

GRAFIKAI MŰINTÉZET.

FÉNYNYOMATOK, SZÍNNYOMATOK, MŰLAPOK, KÉPESLEVELEZŐLAPOK, KLISÉK, NAGYÍTÁSOK.

BUDAPEST, VIII. JÓZSEF UTCA 16.

POSTA TAKARÉKPÉNZTÁR CLEARING 29287

Tekintetes

Müemlékek Országos Bizottságának

Budapest

Kolozsvári Andor

festő

Kül. Kolozsvár 1900 dec. 6.

laid

Lex Magy Társ

300 b. l.

rut 48 Tel. hivó: 52-9-53
l-út 98 Tel. hivó: 95-0-01

pontl iroda:
eri-u. 3 Telefon: 94-2-12

GÁBOR

Kolozsvári Andor

festő és író

élet

l.

Filmlexikon

305. l.

1856

?

Maj? 125

Grármarás?

MDK

Kolozsvári

Párisi m. müvészek a Tamás Gal. Esti Ujs. 1938. jan. 30.

Kolozsvári MDK

Kolozsvári ötvösök 17oo-1848-ig.

Jakab Elek: Oklevéltár Kolozsvár története II,
és III.kötetéhez Bp. 1888.73o.o.

MDK

Kolozsvári

Honvéd tábor, of.

Árverési Közl. 1937. 2.rk.sz. 81.sz. 28 l.

MDK

Kolozsvári

Magyar Nemzeti Művészet 1938. 4.sz. 66.l.

M.D.K.

Kolozsvári

Rajz Bachman József zeneszerzőről a lap Zenemellékletében.

Szinházi Élet. Bp. 1929. január 6-12. XIX. évf. 2. sz. a 160. lap után következő Zenemelléklet.

M.D.K.

Kolozsvári

Rajz "Nádor Jóska" cimmel.

Szinházi Élet. Bp. 1928. nov. 11-17. XVIII. évf. 46. sz. Zenemelléklet.

SZINHÁZ-FILM

Vitéz Benkő Gyula a Sajtókamara elé viszi a Színházi Magazin apokrif levelét

A tragikus végű ért Zádor Gyöngyi még a ravatalán feküdt, amikor a *Színházi Magazinban* a szerencsétlen fiatal művésznő völegényének aláírásával levél jelent meg „Zádor Gyöngyinek, Menyország" címmel.

A levél országszerte mély megdöbbenést, sőt kelletlen idegengedést keltett a völegény, vitéz Benkő Gyula iránt, aki e levélben émelygős, annál kevésbbé őszinte áradozással mondott szépeket menyasszonyáról, megköszönve az emlékét, majd ezeket írta:

„Isten áldjon, Kedves. Ugy-e nem haragszol, ha megmondom, — azért jobb lett volna, ha itt maradsz, jobb lett volna, ha tovább játszol...

... Itt nálunk már hideg az idő és a premierem sikerem volt..."

Mindenkit meghökkentettek ezek a sorok, amelyek egy a belenyugvásra roppant előzékeny szív panaszainak, sőt fájdalommentes bánkodásának látszottak kifejezői lenni, (azért jobb lett volna, ha itt maradsz) s azonkívül reklámra látszott felhasználni a menyasszony hirtelen halálát, a fiatal színész sikerének propagálásával, nem is szólva arról a bántó ízléstelenségről, hogy a völegény egyetlen szót sem talált menyasszonyának posthumus filmsikeréré.

Benkő Gyula, ezzel a Benkő Gyuszi névaláírással ellátott levelével minden jel szerint lehetetlenné tette volna magát minden jó ízlésü ember szemében, — ha ő írt volna. Kiderült azonban, hogy

a levelet nem ő írta, nem is tudott róla, sőt a kézirásos aláírás sem az övé.

Ez aztán nemcsak súlyos, de súlyosan mérlegelendő botránnyá érlelte a dolgot.

A felháborodott fiatal művész most levélben fordult az Országos Magyar Sajtókamarához, orvoslást és elégtételt kérve a szinte alig reperálható sérelemért.

A Kamara, mint eddig is minden esetben, amikor erre szükség volt, nyilván *megindítja a vizsgálatot és nemcsak, hogy elégtételt ád a nevével történt visszaélés következtében súlyos erkölcsi sérelmet szenvedett művésznek, hanem szigorú felelősségrevonással megvédi az ujságírás reputációját is.*

MANON

— M. kir. Operaház —

Szombaton este ujította fel az Operaház Massanet „Manon" című operáját, amelyet 1905-ben történt bemutatásakor meglehetősen langyos érdeklődéssel fogadott a budapesti közönség. A jelenlegi felujítás sem túlságosan alkalmas arra, hogy nagyobbarányú lelkesedést keltsen, bár Osváth Júlia és Pataky Kálmán, Manon és Des Grieux szerepében felejthetetlen művészi élményt nyujtanak és elismeréssel kell adóznunk Fodor Jánosnak, Maleczky Oszkárnak és Hámory Imrének, valamint Raffay Erzsinek és Horányi Karolának is. A hiba tehát magában a műalkotásban van, amin Nádassy Kálmán a tempó gyorsításával és ceruzájának alapos igénybevételével sokat segíthetne. Rubányi Vilmos lelkiismeretes vezénylése dicséretet érdemel.

I. J.

BOB HERCEG

„Londonban hej"... már nincsen annyi utca — sőt a filmben a dal szövege is — kicsit megváltozott, de Bob herceg varázsa a régi — és filmen ilyen szépen talán még sohasem oldották meg a zenés operett fotografált változatát.

A kritikában elmondottakon felül, fel kell sorolnunk, hogy ilyen szép díszleteket, ilyen álomszerü külső felvételeket amerikai milliós filmekben szoktunk látni. Az országos vita, háborúsági probléma, hogy kocka vagy kerek szappan a jobb-e — a legzseniálisabb paródia, amit eddig magyar filmen csináltak. Gratulálunk.

Kovács Kató, mint első számú énekes pacsirta, olyan nyeresége a magyar filmgyártásnak, amilyen szép ajándékot csak Kolozsvár adhatott.

Simor Erzsiről szuperlativuszokban beszélnek.

Nagyszerüek Szilassy, Rajnay, Makláry és végig-végig mind a többiek.

Fényes Szabolcs Huszka muzsikáját filmre szabta, felerősitette, restaurálta, új életre feltámasztotta.

ÓRÁT, ÉKSZERT, ÓRAJAVITÁST PREGARTNERTŐL Múzeum-krt. 41. (Múzeummal szemben.) — Telefon: 382–444. Ékszervétel.

Zimonyi Márta a Cigány énekes sztárja

Ha már egy-két évvel ezelőtt a film számára is felfedezték volna — ma már bizonyára külön darabokat irnának Zimonyi Mártának, aki legméltóbb utóda a nagy világ egyik énekes kedvencének Eggert Mártának.

Miután azonban a Kárpát film gyártásában forgatásra került „Cigány" még csak az első filmje, most fogják felfedezni és felkapni, ünnepelni, ezt a tehetséges finom megjelenésü, behizelgő hangú fiatal színésznőt, akit ezután bizonyára gyakran fogunk jó szerepekben viszontlátni.

A „Cigány" egyébként romantikus népi történet Szigligeti színmüve nyomán. Sok szép külső felvétel hoz levegőt napfényt a mesébe.

Dési Alfréd rendezte — rövidesen a City és Omnia mozik fogják bemutatni.

A Madách-Színház december 12-én tartja Babay József „Körtánc"-ának bemutatóját Bulla Elmával, Fáykiss Dórával, Sennyey Verával és Pápay Klárival a főszerepekben.

Ma kezdődik az Erdélyi Nyereménykötvény kibocsátása — Vásárolj Te is!

Januárra várható a film és színészkamara kettéválása

Müvészi körök régóta kisérik nagy figyelemmel a *Színész és Filmkamara* kettéválasztásának kérdését, ami értesülésünk szerint *a jövő év első hónapjában várható.*

A két Kamara kettéválásának különösen a film szempontjából lesz nagy hatása: a Színészkamara már nemcsak, hogy hatáskörét találta meg, de működésének értéke már megmérhető a színművészet szempontjából.

A Filmkamara azonban, amelyben most egyesitik a gyártást, a kölcsönzőket és a moziszakmát, *egészen új alapokra helyezheti* a nemzeti és gazdasági szempontból egyaránt fontos filmproblémát.

— Kis színházi hirek —

Az Operában Furtwengler vezényli hétfőn este a bécsi filharmónikusokat.

A Nemzeti nem tart nyilvános főpróbát a 29-én és 30-án bemutatásra kerülő Wallenstein-trilógiából.

A Kamara Szinház vasárnap tartotta a *Kaland* 325. előadását.

A Pesti Színház a Tüzvész nagy sikere miatt a jövőben szombatonként is tart délutáni mérsékelt helyárú előadást.

Sürgöny filmkritikák

EGY ÉJSZAKA ERDÉLYBEN — **ÁTRIUM, RÁDIUS**

Bübájos história, amilyent nagyanyáink suttogva, nevetgélve kandalló tüz mellett mesélhettek egymásnak saját nagyanyáik romantikus szerelméről stop. — Hangulatos rokokó pletyka stop — Szeleczky Zita legpoetikusabb alakitása, mellyel még a legdörmögőbb ellenkritikust is megbabonázza stop. —

BOB HERCEG — **ROYAL APOLLÓ**

Sok szivvel-lélekkel-tudással-leikesedéssel-pénzzel megcsinált gyönyörü szép magyar filmoperett — az első valóban hibátlan kiállitásban bemutatott, nagyszerüen megcsinált és rendezett mesejáték. — stop.

MELLÉKUTCA — **CORSO**

Egy balsorsos, oldhatatlan szerelem költői kicsendülése világszerte kedvelt népszerü színészek interpretálásában — stop. — Sietős megnézésre ajánljuk azoknak — akik első változatát nem látták — stop. —.

A „Mellékutca" új feldolgozásban

Charles Boyer ma a közönség elsőszámú kedvence. Mikor Amerikába került, az Universal filmgyár megkérdezte, melyik filmen szeretne először szerepelni. Boyer a „Mellékutcát" választotta, mert szerinte ennek a regénynek a férfi főszerepében korlátlan lehetőségeket lát színészi képességeinek bemutatására. Igaza volt. Jobban, mélyebben és tökéletesebben férfi még nem játszott el szerelmes szerepet.

Boyer partnere Margaret Sullavan. Nőiességében és hűségében egyenesen megrendítő.

A „Mellékutcát" a Corso-filmszinház játssza páratlan sikerrel.

Jön a „Krüger apó"

A multévi német filmgyártás egyik leghatalmasabb alkotása a „KRÜGER APÓ" rövidesen nálunk is bemutatásra kerül. A nagyszabású film a velencei nemzetközi filmversenyen a legnagyobb díjat, a Mussolini kupát nyerte el és Németországban Dr. Göbbels propagandaügyi miniszter a „Nemzet filmje" kitüntető jelzőt adományozta a remek film alkotásnak, azt a kitüntetést, melyet csak művészi és hazafias szempontból különlegesen értékes filmeknek ajándékoznak.

A szenzációs film azt a gyilkos háborút eleveníti meg, amelyet Cecil Rhodes az angol gyarmatositó politikus, Viktória királyné minisztere indított a búrok ellen, hogy Anglia hatalmában kerítse Dél-Afrika leggazdagabb aranylelőhelyét. Még ma is emlékezetünkben élnek a szabadságukért küzdő hősök, mint Cronje és Christian de Wet tábornokok, vagy Joubert, de különösen a szabad állam legendás hőse Ohm Krüger.

Hans Steinhoff mesteri rendezésében peregnek le azok a megrázóan drámai képek, részben Viktória királyné udvarában, de jórészt a búr-földön, amelyek ezt a rabló hadjáratot előkészitették. Valósággal a szabadság himnuszát zengi a film minden egyes kockája és belénk szugerálja a szabadságért és a hazáért való önfeláldozó küzdés magasztos eszméjét. — Külön művészi értéket ad Emil Jannings nagyszabású alakitása Krüger apó szerepében. A német színészet élgárdája veszi őt körül a különlegesen értékes filmben, amelynek bemutatóját nagy érdeklődéssel várja a magyar közönség.

Grillparzer felújitás az Uj Magyar Szinházban

Peéry Piri és Simor Erzsi nyilatkoznak a Medeáról

Az Uj Magyar Szinház november 26-án újitja fel *Grillparzer* világhirű tragédiáját, a *Medeát*, amelynek próbái lázas iramban folynak vitéz *Bánky Róbert* igazgató rendezése mellett.

Peéry Piri, aki sikerekben gazdag müvészi pályájának legnagyobb alakitására készül és hatalmas drámai erővel kelti életre Medea mithikus alakját, elragadtatással beszél a reá váró művészi feladatról.

— Azt hiszem, — mondja — ez a szerep minden színésznő álma. Az asszonyi lélek minden színe, minden rezdülése megtalálható benne. Szelid és vad, a szive tele van jósággal és végül mégis öl. Szerelem, halálos, nagy, vad szerelem, szeretet, féltékenység, bizakodás, gyanakvás, örömujjongás, az örülettel határos extázis félelmes vijjogása... Igy együtt óriási és nagyszerü feladat.

A *Peéry Piriéhez* hasonló lelkesedést árul el szerepe iránt a darab másik női főszereplője, *Simor Erzsi* is, akiről régóta tudjuk, hogy szivvel-lélekkel vonzódik a komoly színészi feladatok felé.

— Boldogságom kétszeres — mondja a magyar filmgyártás ragyogó szőke csillaga. — Először is annak örülök, hogy ismét színpadon léphetek fel, másodszor pedig régi vágyam teljesül Kreuza szerepével. Klasszikus szerepben is megismer a közönség. A sok modern szerep után, komoly, nagy élményt jelent számomra Kreuza megszemélyesitése.

A fővárosi színház közönsége nagy érdeklődéssel várja a halhatatlan színpadi remekmü bemutatóját, amelyen *Perényi László, Földényi László, Halassy Mariska, Alszegi Lajos, Lonczy Zoltán, vitéz Marton Sándor, Serényi Éva* és *Koltay Sanyi* játszák a többi főszerepeket.

30 lap filmkritikája egy füzetben

A mozisok nagy érdeklődésére tarthat számot *Váczi Dezsőnek*, a Magyar Film szerkesztőjének ötletes, új vállalkozása. Izléses füzetekben csoportositva adja ki az egyes filmujdonságokról a napi- és hetilapokban megjelent kritikákat, hogy a mozisok a filmek lekötése előtt tökéletes tájékoztatást nyerjenek a nekik ajánlott film sajtófogadtatásáról.

Maderspach Viktor: Havasi vadászataim. Maderspach Viktor élvezetes vadásztörténeteit régóta szivébe fogadta a magyar olvasóközönség. A Vajna és Bokor cég kiadásában fenti címmel most megjelent kötetében a Kárpátok csodálatosan szép havasi világában lejátszódott vadászélményeit gyüjtötte szines csokorba. A nemes értelemben vett vadászszenvedélytől átfütve is képes arra, hogy megfigyelje a természet elbüvölő havasi pompáját. Jólsikerült felvételek és nagyszerü természeti megfigyelések teszik még vonzóbbá a könyvet, amelynek minden sorából a szabad természet iránt érzett őszinte szeretet árad.

Gerhart Ellert: Attila. Most jelent meg a Stádium kiadásában Gerhart Ellertnek, az új német irodalom legismertebb történeti regényirójának Attiláról irott müve. G. Ellertnek ezt a munkáját, amelyben a világtörténelem mármár ködbevesző korszakának legrejtelmesebb hőse felé fordul, ugyanaz a történelmi tájékozottság és megkapó jellemzőkészség teszi maradandó értékűvé, mint amely V. Károlyról, Wallensteinről és II. Sylvester pápáról irt regényeit jellemzi. Szinte áhitatos tisztelettel fordul a német iró a magyar mondavilág legnagyobb alakja felé s másfélévezred távlatából is biztos kézzel mutat rá Attila korának nagy tanulságaira.

Kész! Nincs tovább...

Békefi Lászlót a Szinészkamara fegyelmi úton tiltotta el a működéstől, amelyet Békefi azzal kontrázott meg, hogy mint az artista egyesület tagja a fegyelmi határozat kézhezvétele után is fellépett.

A rendőrség azonban megállapította, hogy Békefi artista tagsági igazolvány alapján szinészi munkakört végzett. A rendőrség ettől tiltotta el, ami nem zárja ki azt, hogy Békefi artista munkakörben továbbra is szerepelhessen. A láncgcvésen, kardnyelésen kivül artista produkciónak számitana, ha sanzonokat adna elő, vagy táncolna.

Ez nemcsak az ő sikere lenne, — hanem a Kamaráé is. Kész. Nincs tovább.

*

A Közérdekeltségek Felügyelősége nemrégiben utánanézett azoknak az eseteknek, amelyekben az elbocsátásra, vagy lemondásra kényszerült zsidók, feltünően nagy nyugdijjal, vagy szerényebb esetben fizetésnek is beillő kegydijjal bocsátódtak útnak.

A felügyelőség az idevonatkozó rendeletek alapján a harcos tollú ujságiró havi hatszáz pengős kegydijját, kétszáz pengőre szállitotta le, a nagy közgazdasági kulcsos vezérférfiú tizezer pengő rangjára emelt havi nyugdijját, kettőezerre mérsékelte.

A keresztény közvélemény nem is nézhetné nyugodtan, hogy a vállalatok kegye bizonyos kegyelt személyek iránt az égig érjen. Kész. Nincs tovább.

*

Egy éjszaka Erdélyben című filmben láttuk Mezey Máriát beretvált, illetve festett szemöldökkel s hallottuk: Remek póstajáratok vannak.

Mária Terézia korában az udvarhölgyek nem beretválták a szemöldöküket, s nem éltek Erdélyben sem akkor, sem most ezzel a pesti aszfaltkifejezéssel: remek.

Nem vesszük rossznéven e kis tévedéseket, mert szerzők, rendezők nyilván csak egy éjszakát töltöttek Erdélyben. Legközelebb majd többet alszanak ott s akkor ráébrednek ezekre a hibákra. Kész. Nincs tovább.

*

Az alkonyati futár meg nem cáfolt és tényként elkönyvelt hir szerint minden zsidó munkatársának felmondott, amivel előzékenyen túlment azokon a kereteken, amelyre a törvény ereje kötelezte volna.

A cselekedet nagyon helyes, csak azt nem érjük, hogy miképpen egyeztetik ezt össze azzal a zsidóvédelemmel, amelynek létüket köszönhetik Pesten.

Remélhető, hogy példája nyomán a Zsidó Hitközség is árja vezetőket szerez, sőt tagjait is kicseréli? Az alkonyati futár mindenesetre tovább fogja védeni a zsidóság érdekeit papiron. Azt hiszi, hogy gój — vagyis „idegen" — tollal irván eredményesebb lesz. Kész. Nincs tovább.

Folytatja diadalútját az óriási sikerü katonai vigjáték! **Csákó és kalap**

Előadások 11, 2, 4, 6, 8, 10 órakor. :-: **KAMARA** Az első 3 mérsékelt helyárú. :-:-:

ÉLETRE ITÉLTEK! Oriási siker! - Prolongálva! CORVIN

Hét zsidó filmest internált a rendőrség

Az *Értelmiségi Kormánybiztosság* megkeresésére a rendőrség szombaton délelőtt előállította a következő filmeseket: *Pásztor Béla* — egykor Budapesten a legnagyobb filmhatalmasság, akinek a Rákóczi-úton irodája volt. A zsidótörvény óta nyiltan nem szerepelhetett, *titokban dolgozott tehát és tömegben filmpropagandát vállalt.*

Özv. Váradi Tódorné, akit a filmszakmában *„René asszonynak"* hívtak és aki az egyik filmcégnek volt a vezetője.

Klein-Kolozsvári Andor, aki néhány éve ismeretlen kis karrikaturista volt és *a zsidótörvény beköszöntése óta lett filmíró.*

Az előállítottak között van még *Oehler Károly, Radó István, Bródi András* és *Borhegyi István.*

A filmeseket a főkapitányságról a toloncházba vitték, ahol vasárnap délben határoztak a sorsukról.

A közgazdasági életre káros hatású tevékenységük miatt mind a hét filmnagyságot internálták.

Fáj a Kuri nak

hogy az árveréseket meg akarják tisztítani a zsidó hiénáktól és egyéb oda nem való elemektől. Kegyes szemforgatással síkraszáll a zálogosító kisemberek mellett az alkonyati másznok és azt mondja, hogy az elesett embereket el akarják ütni attól, hogy zálogba veszett holmijukért az árverésen a kapható legnagyobb összeget megszerezzék. Köztudomású ugyanis, hogy a zálogosítás és eladás közötti árkülönbözet a zálogbatevő kapja meg, ha jelentkezik érte. Már most, ha a mi kívánságunk teljesülne és a hiénákat kizárnák az árverésekből, a Kurírek szerint megszünne a „nemes verseny", nem szaladnának fel az árak és a kisemberek károsodnának. Hamar kibújik a lóláb a feddő hangú cikkből, amely úgylátszik fél a „V"-től és csak a szélsőjobboldali lapnak nevez bennünket. A hiénákat féli a kis hamis, attól tart, ha azokat elütjük a busás hasznot biztosító árverezéstől, nem lesz annyi pénzük, hogy megvásárolhassák házilapjukat, az Esti Kurirt, ami — tekintve a hiénák számát — meglehetős jövedelemkieséssel járna az Esti Kurirék kasszájában.

A tisztességtelen kereskedelmet akkor sem éppen túlzottan erkölcsös védelmezni, ha véletlenül a kisembereknek is jutna abból némi haszon.

Két külpolitikai hirdetés, AMELYNEK NEM ADUNK CIMET

A „L'Oeuvre" című ismert francia napilapban ez a hirdetés jelent meg:

ORSZÁG KERESTETIK,

mely hajlandó Anglia segítségét elfogadni. Kezeskednek egy expedíciós hadtest partraszállásáért, valamint a teljes összeomlásért és a hanyat-homlok behajózásért a legrövidebb határidőn belül.

Winston Churchill s. k.

A „Humor" című ismert moszkvai folyóiratban legutóbbi a következő véres humor jelent meg:

ORSZÁG KERESTETIK,

amely hajlandó az Anglia segítségét elfogadott Oroszország megvert népének befogadására. Kezességet vállalunk bármely tengeren való pánikszerű patraszállásért, messze országunk határaitól, valamint a teljes összeomlás következtében ugyancsak grantált hanyat-homlok behajózásért.

Stalin s. k.

Egy zsidó kereskedő arcátlan nemzetgyalázása

Felháborító eset történt szombaton éjszaka a Thököly-út egyik vendéglőjében. A korcsmában mulatozott *Apfelbaum Márton* 36 éves zsidó kereskedő, aki több nagyhangú kijelentés után olyan arcátlan és nyomdafestéket nem tűrő kifejezésekkel illette a kereszténységet, valamint a készülőben lévő *Délvidéki Katonai Emlékérmet*, hogy a vendéglő közönsége nyomban rendőrért küldött.

A keresztény és nemzetgyalázó zsidót előállították a főkapitányságra és itt letartóztatták.

A valutaügyészség előállította a zsidó Pintér Lajost, a Royal Orfeum volt művészeti igazgatóját

Nagymennyiségű ékszert találtak a lakásán

Pintér Lajost a Royal Orfeum volt művészeti igazgatóját — aki egyébként ismert alakja a turfnak — *a valutaügyészség detektivjei a New-York kávéházból előállították.* Ezzel egyidőben a valuta detektivek Pintér lakásán házkutatást foganatosítottak, amely rendkívül meglepő eredményre vezetett.

A Royal Orfeum egykori zsidó oszlopának lakásán ugyanis nagymennyiségű ékszert és aranynemüt találtak, amit azonnal le is foglaltak.

Értesülésünk szerint *Pintért már huzamosabb idő óta figyelték, feltünt ugyanis, hogy a zsidó Pintér nagy lóverseny fogadásokat köt jelentékeny összegekben játszik, holott már évek óta foglalkozás nélkül van.* Mint kiderült Pintér nagyobb összegek felett rendelkezett és huzamosabb idő óta foglalkozott ékszer- és aranyvásárlásokkal és ebben állandóan nagyobb illegális üzleteket bonyolított le. A hatóságok emberei annak felderítéséért fáradoztak, hogy kik voltak Pintér esetleges büntársai.

Rahó ünnepélyesen fogadta a keleti harctérről hazatért határvadászokat

Rahó, nov. 22. Rahó község elöljárósága és közönsége bensőséges meleg szeretettel fogadta a szovjet frontról hazatérő határvadász-zászóaljat. A község nevében *Demjanovich Péter* görögkatolikus kanonok magyar nyelven, *Retyiznik János* községi bíró rutén nyelven üdvözölte a vitéz honvédeket. A zászlóalj parancsnoka meghatott szavakkal mondott köszönetet az üdvözlésért. Az alezredes azután a rahói temetőben megkoszorúzta a hősi halottak sírjait, majd díszmenettel véget ért az ünnepség. *(MTI)*

„Minden bolsevikit meg kell pirítani - ezt majd elintézik a németek

Ujabb botrány foglalkoztatja Londonban a katonai köröket. Még emlékezetes, hogy néhány héttel ezelőtt Margesson angol hadügyminiszter panaszos jajjal bejelentette a parlamentben, hogy pár száz Anglából Amerikába szállított zsidót az őrizetükre kirendelt angol katonaság útközben kifosztott.

Jelenleg Charles Portal a vezérőrnagy az angol légi hadero főparancsnokának személye áll az érdeklődés előterében. A főparancsnok kedvenc unokaöccse repülőtiszti minőségben Moszkvában tartózkodik és nemrégen az egyik „előkelő" moszkvai szállóban az előrehaladott éjszakában mulatozás közben italgőzös fejjel a következő kijelentést tette bolseviki barátai előtt:

—Az összes bolsevikieket forró tüzön kell megpirítani, a németek majd gondoskodnak ennek a végrehajtásáról. —

Mondanunk sem kell, hogy különösen bolseviki körökben frappás hatást váltottak ki a „nagy szövetséges" egyik képviselőjének szent meggyőződéssel kiejtett szavai.

Charles Portal pedig, az angol légihaderő foparancsnoka most nem győzi eléggé dorgálni fiatal, bohó és könnyelmű unokaöccsét.

Népiskolai tanítónők a megölt szerb kommunisták között

(NST) A nemzeti érzelmű szerb önkéntesek szombaton is tovább folytatták a szerb területek megtisztítását a kommunista bandáktól. A középszerbiai Sumadija tartományban szétugrasztott kommunista bandáktól tisztították meg a vidéket és a Belanovica es Rudnik között lefolyt harcok során megölt kommunisták között három népiskolai tanítónőt is találtak, akik férfiruhában a kommunisták oldalán harcoltak. Ranilovics falu közelében ismét több kommunistát megöltek. A nemzeti önkéntesek a szombati nap folyamán egy halottat és nyolc sebesültet vesztettek.

4x12=48

két nap — két éjjel őrzi torrón és frissen az italt a 48 órás

ORION HÖPALACK

522. sz. ürtartalma kb. ½ liter P 7.-
544. sz. ürtartalma kb. 1 liter P 10.-

kis fúró

Egy képviselő a héten szobrot sürgetett a „névtelen erdélyi ujságíró-nak". Nana, — néha a neves ujságíró is beérné szobor helyett egy jó állással...

*

Igen sok a súlyos baleset Pesten a jobbra tarts! — miatt. Érthető: ahol annyi kétballábas ember szaladgál...

*

Bámulva láttam a héten, hogy a pesti földalatti villamos még mindig baloldalt közlekedik. Kérdem az ibolya szerénységével: nálunk a föld alatt még mindig lehet balra tartani?...

*

Az autobusz-hiány pótlására a MFTR propeller-járatokat indított. Minő konkurrencia rovatunknak! A csavargózós megfúrta az autobuszt.

*

Egy rovottmultú öreg takarítónő két széket lopott a bazilikából. Stilusos lesz a befejezés: leültetik.

Vitéz Horthy István a szolnoki Széchenyi-ünnepségen

Vasárnap délben a Városi Színházban rendezte meg a szolnoki Széchenyi-emlékbizottság a legnagyobb magyar emlékünnepét. Az ünnepi beszédet vitéz Horthy István államtitkár, a MAV elnöke mondotta. Beszédében utalt arra, hogy fajtánk romantikus hajlamai sokszor csábítottak kalandokra, amelyek katasztrófával végződtek. Ezért tartja ő eszményképnek Széchenyit, a nagy reálpolitikust, aki tudatosan harcolt a romantikus hajlamok ellen, európai reálpolitikát sürgetett, nyugateurópai kultúrát. Beszédében utalt még azokra a halhatatlan érdemekre, amelyek Szolnok városával kapcsolatban fűződnek a legnagyobb magyar nevéhez.

—

Előadás az OTI rendelőintézeti orvosainak helyzetéről. A Budapesti Orvosok Szövetsége és a MOOSZ Pénztárorvosi Szakosztálya rendezésében november 25-én, kedden este 7 órakor Valkányi Rezső dr. az OTI rendelőintézeti orvosainak, Sallay Ferenc dr. pedig az OTI körzeti orvosainak helyzetéről előadást tart a szövetség tanácstermében: IV. Városház utca 10. szám alatt.

Hámos Textildivatüzlet

megnyilt november 10.
Pannónia-u. 15. szám alatt
Nyilasok boltja

ING mérték szerint NYAKKENDŐ KUNDMANN-tól VI., Mária-Valéria-utca 7. Hungária szállóval szemben

Óriási az érdeklődés a

4%-OS ERDÉLYI NYERESÉNYKÖTVÉNYEK

iránt.

MINDEN SORSJEGY NYER

mert a befizetett összeget sorsolás utján mindenki visszakapja.

PÉNZE KAMATOZIK

addig is, amig sorsjegyét kihuzzák, mert a kötvények 4%-os kamatszelvénnyel vannak ellátva.

SOK HUZÁS, NAGY NYEREMÉNYEK

teszik előnyössé a sorsjegyek vásárlását.

SIESSEN A VÁSÁRLÁSSAL

mert bár a nyereménykötvények eladása ma veszi kezdetét, máris nagyon sok az előjegyzés.

MAGYAR LESZÁMITOLÓ- ÉS PÉNZVÁLTÓ-BANK

Budapest, V., Dorottya-utca 6. 15 fiók Budapesten
Vidéki fiókok: Debrecen, Győr, Kassa.

MDK

Kolozsvári Andor

Trojka szinházplakát

N.MÖ Müncheni nemzetközi plakátkiáll.
Grafikai Szemle, 1929. szept. 248 l.

Kolozsvári Endre

33 éves festőművész eltűnését néhány nap előtt bejelentettek a felesége a rendőrségen. Kolozsvári jelentkezett a bpesti főkapitányságon s közölte, hogy lelkiszükségnek érezte az eszeduttétet.

Vrad

Egy különös szerelem története. A fiatal festőművész eltűnése és jelentkezése a főkapitányságon. 8 Órai Ujság 1933. okt. 16.

U. 2981

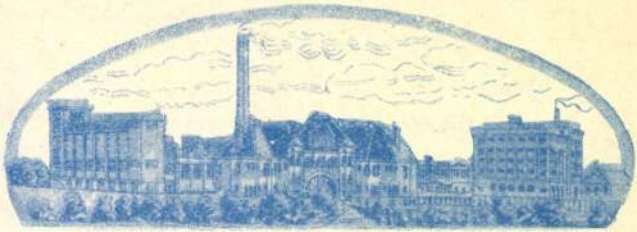

GYÁRTMÁNYAINK:

Szent István cikória kávé

„ „ maláta kávé

„ „ füge kávé

„ „ csokoládék, bonbonok és cukorkák

„ „ szappanok

„ „ Szilmaltin és maláta-kivonat

„ „ Porter sör

„ „ dupla maláta sör

MTI SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRMONDÓ BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 61
Telefon: 138-068, 337-748, 340-776
1969 JÚL 19.

ÉLET ÉS IRODALOM
Budapest

1021

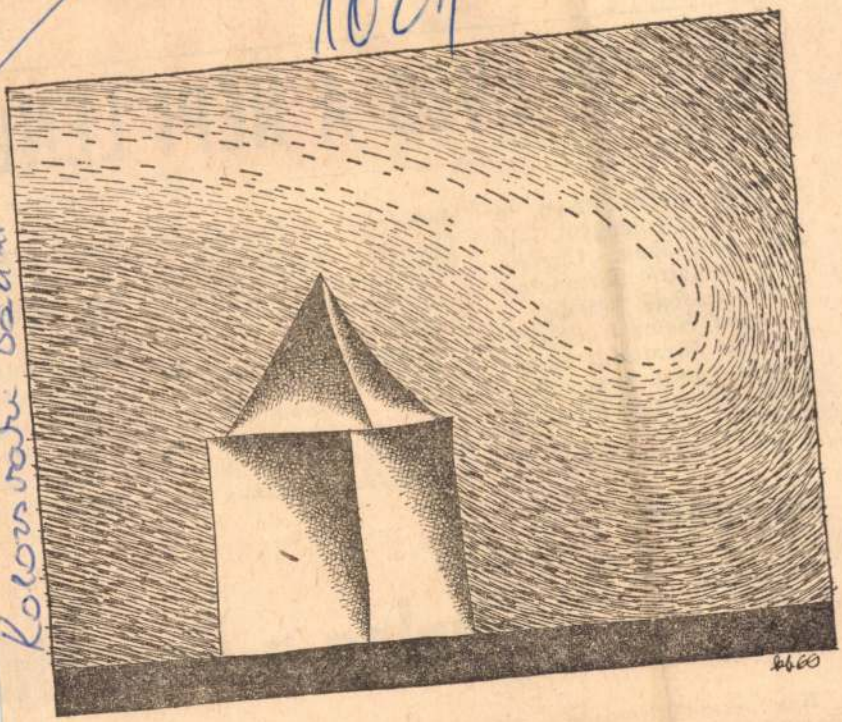

Kolozsvári Bálint rajza

25

1944. július 22-én a felszabadult lengyel föld első városában, Chelmben tartotta történelmi nevezetességű ülését a Lengyel Nemzeti Felszabadítási Bizottság; ekkor alakult meg Lengyelország első munkás-paraszt kormánya.

1969. július 22-e tehát nevezetes évforduló a Lengyel Népköztársaság történetében: a szabadság negyedszázados jubileuma.

Iszonyú mélységekből indult el az ország huszonöt esztendővel előtt. Az évszázados elmaradottságot a hitleri megszállás tragikus öt esztendeje: ború, ron sok rettene tézte. A m szocializmus Lengyelorsz csak a legb dozók, a forradalmár rajzolódhato

LÁZÁR ERVIN:

Gyalog a Beszkid

Keservesen füttyögetett a szél a Beszkidek fái között, kiadós vihar ígérkezett. Szedtük hát a lábunkat két lengyel barátommal

is jutott. A faleveleket kotorta össze. Először azt hittem, bükkmakkot gyűjt, mert mi is eszegettük útközben. Barna hétú

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest V., Petőfi Sándor u. 17.
Telefon: 188-296, 188-307

ÉLET ÉS IRODALOM
1968 NOV 30

1021

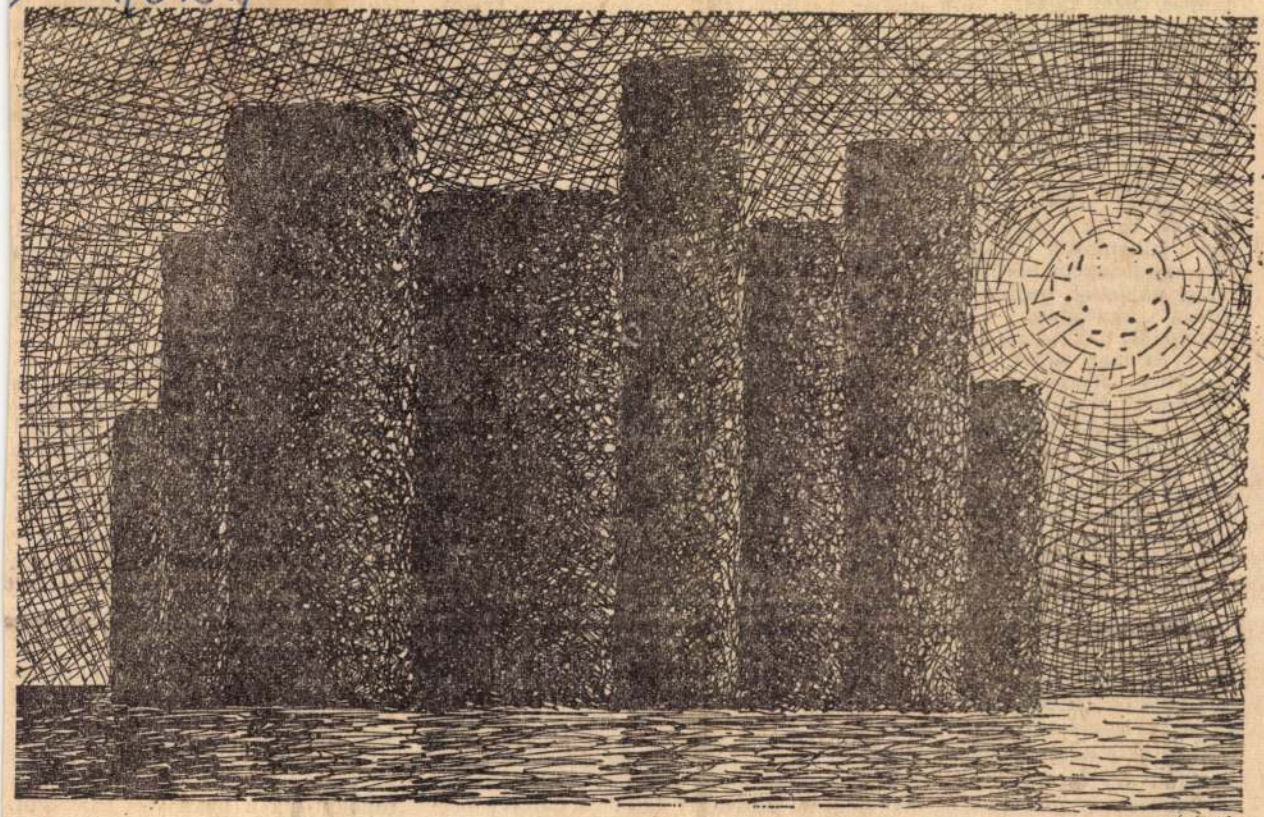

Kolosváry Bálint: Kompozíció

Eötvös Károly nem volt forradalmár. Nem vallotta kora legmagasabb színvonalú eszményeit, nem ismerte legjobb tudományos módszereit. Ősi nemes családból származott, s ha a „módból" nagyon sok része nem is volt, a „rangot" nem adta fel; a „kis magyar uras" életformát, a kávéházi, bormelléki kvaterkázást, Deák Ferenc hűséges tiszteletét. Ötvenegyben azzal kezdtük volna a portrét, hogy erősen jellemezték osztálykorlátai. (Ma ezt finoman körülírjuk.) Kortársai vajdának becézték testtartásának, szavának, életvitelének törzsfőnöki méltósága, kissé provinciális és már akkor is anakronisztikus megjátszottsága miatt. Tévednék? Krúdy is valahogy így látta. Gyulaitól csípősebb históriákat is tudunk róla. Tovább licitálok: nem volt nagy író. Bár a reakciósság vádjával tiszta és bátor élete egy szakaszában sem illethető, negyvennyolc és Kossuth emlékét pedig mindig „előhívja" memóriája, summa summárum beleillik a századvégi, millennium-közeli tablóba, nagyobb stílustörés nélkül.

Csakhogy — s ez utóbb perdöntőnek bizonyult — Eötvös Károly okos és tisztességes ember volt. Ez olykor keserves, félreérthetetlen, szigorú kötelezettségeket ró viselőjére. Kivált, ha a valóság ennyire provolkálja: a tiszaeszlári vérvád a múlt század egyik legostobább és legtisztességtelenebb provokációja volt, s a vérvádra épített per a rendszer legnagyobb önleleplezése. *Kénytelen* volt a jó ügy védőjévé szegődni Eötvös, s önmagát felülmúló képességgel, az ember-

csülete — sajnos nem mind[illegible] élethelyzet! — szövetségbe[illegible] együttesen, egymást kiegés[illegible] nem kompromittálón tudot[illegible] támadni, s ha az egyik lan[illegible] másik vette át a kettős s[illegible] Hibátlant alkotott Eötvös [illegible] Könyve e hibátlanság ponto[illegible] Ez a rangja.

S aki az igazsággal szövetségre lép, e frigy bizonyos konzekvenciáit akarva-akaratlanul hordozni kénytelen élete végéig, úgy látszik. Olvasom *A nagy pert* — a *Szépirodalmi Kiadó* és a lelkiismeretes szöveggondozó, értő kommentátor *Szalontay Mihály* jóvoltából, enynyi évtized után —, s először mindjárt a mű „morális fokozatossága", az erkölcsi fejlődésvonal indít meg. A porondra lépő Eötvös a törvényességből, jobban mondva ennek fikciójából indul ki. Ez a játék akkor jó játék, ha az egyik fél sem csal, senki sem tartogat egy ötödik ászt a mellényzsebében. A sok csalás juttatja el a következő stációhoz: baj van az *üggyel*, ha ennyi csalásra szorul. Újabb lépés: a rossz ügy mögött a rossz ügyben való *érdekeltséget* meglátni, és ezzel aztán Eötvös végig is nyomozta a *mindenkori* antiszemitizmus útját: „De per ez már ennélfogva? Dehogy per. Csak az alakja az. A régi harc..." Hogy Eötvös két évtized távlatából úgy véli, „kezdettől fogva így látta" a dolgot? Érthető, sőt szinte jogos önkorrekció: ő aztán igazán megszolgált és megszenvedett jelleme egységesebb művészi rajzáért. S hogy a végső konzekvencia — a tébolyult, gyilkos antiszemitizmus — után nem von le egy legeslegvégső konzekvenciát

téhez, amellyel megmentette az ártatlanokat, akiket Sólymosi Eszter vére vételével vádoltak.

Tudni szeretném, mit jelent majd ez a könyv a gyermekeimnek, ha felcseperednek? Megértik-e? Hiszen néha még én is akadozom; negyvennégyben még kamasz sem voltam. Körülbelül az utolsó nemzedék tagja vagyok, aki tárgyi ismereteit a gyilkosság, a vérvád, s fajgyűlölet korszakáról és országáról néhány személyes emlékképel színezheti, mélyítheti. De magam is nehezen hiszem már, amit láttam: egy ország statisztált állampolgártársai százezreinek nagyüzemi lemészárlásához. Megbocsájtható? Hogyne: az áldozatnak mindenre joga van, még a megbocsájtásra is. De ha egyszer meghalt, s a halottak tudvalevőleg nem beszélnek, honnét tudjam meg, hogy megbocsátott-e? Eleven kérdések ezek még; talán éppen gyerekeim értetlenségétől várhatom a megoldást. Attól a nemzedéktől — s attól a kortól, társadalomtól persze —, amely egyszerűen képtelen lesz felfogni azt a logikát és indulatot, érdeket, rögeszmét, tanítást és szeszélyt, amely ember és ember között hajszín, orrcsont, s az istenimádás formája alapján erkölcsi, társadalmi értékkülönbséget hirdetett, s a másképpen beszélőket és

Kolozsvári Bartholomeus

1470 körül másolta kodex Velencében található.

Gerevich T.: Monumenti artistici Ungheresi all'Estero; Acta Historiae artium, Budapest, 1970. 1-2 sz.

22 l.

Kolozsvári Benák Ferenc MDK

résztvett az Erzsébet szobor 1913.évi pályázatán

Kézdi Kovács László:Az Erzsébet emlékmü
Pesti Hirlap 1913. máj. 28.

296 szám.

A Keresztény Szociális Gyermek-
védő Szervezet gyermekcso-
portja (110 személy) a visegrá-
di vár megtekintésére 7-hó
12-én és 26-án tanulmányi
kirándulást tervez. Tekin-
teltel arra, hogy a kiráns-
duló gyermekek a fővárosi
munkásosztály nélkülöző
gyermekei, akik még a ked-
zerméges díjat sem képesek
megfizetni, de nem kevésbb
tekinteltel a kulturális
és szociális célra, amit a
Szervezet e kirándulások-
kal ápol: a Műeml. Orsz.
Jizottsága méltányosnak
tartja, ha a gyermekcso-
port díjtalanul tekinthetni
~~né~~ meg a romokat. Felké-
rem Nagyságodat, hogy a

Kolozsvári Bertalan

(Bartholomeus Hungarus de Koloswar)

scriptor XV. m

l.

Mak Vásár Kolozsvár

35. l.

Méltóságos

Báró Forster

a műemlékek országos bizo

tagnak

6.

Bartholomeus de Ko-
losvar
Könyvmásoló szerzetes

l.
Balogh Erdélyben
58. l.

KÉPEK.

Kolozsvári Bertalan
festő

M.D.K.

Méltatás.

Balás Edit: Székelyföldi szárnyasoltárok. 10 l.
Székelyföld történeti és művészi mudlja

Kolozsvári Balaton

Kodexmásoló

I.

Magyar Könyvtár

1879. 58. l.

hiszen tudását mindenképe
en szakszerü magyarázatra
nem vett szépségekre felh
nem venne észre. Én boldo
ahogy kell, vagyis - meg

mikor én elmondtam a legr
szokásos és sablonos kérd
számára unalmas témáról va
találkoztunk, gondoltam n

nem őszinte, amikor sajná
Ostobaságnak nevezi, holo
naszkodik. A mi korunkba

Kolozsvári Bertalan

(Frater Bartholomeus de Kolosvar)

Ki minőben mint könyvmásoló és valószínűleg mint miniátor is működött a XV. század végén az általa másolt kodexben (Valence, Biblioteca Marciana) feljegyezték róla, hogy „erat Hungarus".

Balogh Kolozsvár

14. l.

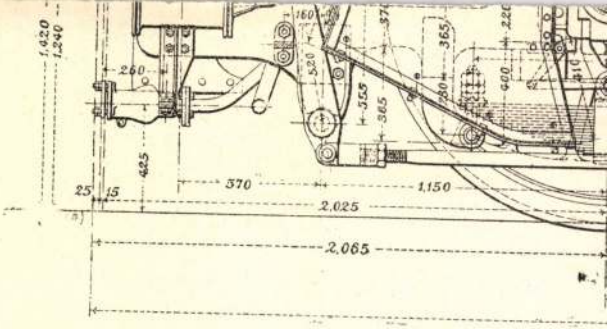
1,420
1,240
260
425
25
15
370
1,150
2,025
2,065
160
520
355
365
400

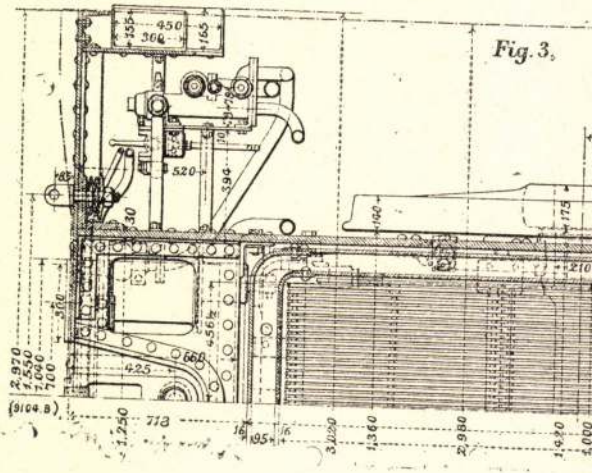
450
360
165
520
394
30
140
175
210
370
456
660
425
2,970
1,550
1,040
700
(9104.B)
1,250
718
16
195
16
3,020
1,360
2,980
1,420
1,000

Fig. 3.

Bartholomaeus

Claudiopolitanus

Könyvmásoló

Erdély 1940

179 l

242

149

Bartholomaeus de

Koloswar

Könyvmásoló Rimini-

ben.

(XV. n?)

Balnanni 93. l.

BUDAPEST
934 MAI 30 74
Sa 62 Sa

Kolozsvári Bertalan

„Frater Bartholomeus de Koloswar, Hungarus" a XV. század végén Riminiben működött mint kódexmásoló és miniátor

Ger Erd 146. 1

Kolozsvári Bertalan

szerzetes a XV. századból.

Egy velencei hártyacodex bem bírjuk megörökítve emlékét. A sz. Márk könyvtár „Regula Sancti Patris Benedicti" cimű XV. századi codex colophonjából megtudjuk, hogy az emlitett codexet Kolozsvári Bertalan (Bartolomeus de Kolosvár) szerzetes irta le, ki saját szavai szerint erdélyrészi származásu és magyar volt. Az irátási esztendő kitéve nincsen, de az iráf jellemé határozottan XV. századi.

Valentinelli Bibliotheca Manuscripta ad Sancti Marci Venetiarum. Venetiis 1869. Tom. II. 317. l.)

C 58. l.

Kolozsvári Bertalan

könyvmásoló, kinek emlékét egy XV. századbeli velencei hártyacodex tartotta fenn. ‡ A codex a velencei Bibl. Marciana-ban van. A colophon szerint erdélyi származásu volt, de valószínűleg külföldön élt s nem bencés, hanem kamalduli szerzetes volt. A legelső lapon ugyanis egy csinos, bár megrongált festett kép található, melynek kezdőbetűje két, fehér ruhába öltözött szerzetest ábrázol. Az egyik, ülő helyzetben, nyilván szent Romuald, a Szent Benedek szabályát követő kamalduli rend alapítója, a másik egy szintén fehérruhás térdeplő szerzetes, kinek amaz a Regulát nyujtja. Mind kettejőket lombozat föríti.

fordit.

‡ meg egyebekkört Szent Benedek Reguláját tartalmazza.

forrás

Sövös Pongrác és Rezner

Tibold: A pannonhalmi főapátság története. III-k.
Budapest, 1905. 351. l.

Csontosi János: Magyar
Könyvszemle 1879. 58. l.
1883. 171. l.

MDK

Kolozsvári Borbála, V.o.tan.

Nagykőrös, Petőy-uti áll.ált.isk.

27. Szovjet emlékmü.

Magy. Ifj.Képzőm.Kiáll./VIT/ Gyermekrajzok.
Föv. Képtár.1949.aug.16-szept.lo. Kat.

Kolozsvári Clementes János

ötvösmester a XVI sz.-ban.
Erdélyben, Nebenben dolgozott -
(Pákay. 1949-ben ist á Néb öl. a
erdélyi kjedelmet pép pénzei c.)

Pákay Pál, Szolás és Szemlélet
Bp. 1967

93 l.

Kolozsvári Czementes János

Szód

Herzfelder A. D.

Kolozsvári Czementes János könyve.

Magyar Könyvszemle

1896.

Kolozsvári Cementes

János

l.

Szathmáry László

Magyar alkémisták,
Bp. 1928. 59. l. 62,
63. l. 66. l.
69. l. 76. l.

Cementes (itt Czéhmentes)

János

a kolozsvári pénzverő kamara tisztje, egyébként ötvös, és tagja az ottani ötvös céhnek. 1566-ban a királyhoz küldöttek kénesőért és aranyért, a pénzverő részére.

Nokolótvcéh 31. l.

1570-ben a király rendelkezése következtében a kolozsvári pénzverő 328 aranyat kitevő kiszestári szyereményét a szebeni tanácsnak fizetiki fenti

u. o. 34. l.

Cementes János

Kolozsvár XVI. z.

cvód

z

Huszerdpénz

505. l.

573. l.

574. l.

lásd Kolozsvári

Cementes János

alatt is

Cementes János

1530 – 1586.

Lásd

Kolozsvári Cementes

János alatt is

mak

Kolozsvári Dezső

Kőbányában e. képe

Ecsery Elemér: A Vasas képző művészeti Körök Kiállításáról 27. l

Népművelés 1963. 5. sz.

Kolozsvári Dezső

A diósgyőrvasgyári képzőművészeti iskola növendékeinek munkáiból rendezett kiállitáson szerepelt.

Vasgyári dolgozók képzőművészeti kiállitása
Északmagyarország 1950. jan. 10.

MDK.

Kolozsvári Dezső

Kiállitási kritika

Diósgyőri Munkás 1966 dec.13.

Kolozsvári Dezső MDK

Dimávag kovácsmühely, tus

Ifjúsági 1960. Képző- és Iparművészeti körök kiáll.

Kolozsvári Dezső

Mint addig ismeretlen művész jelent meg a borsodi művészek 5. megyei kiállitásán.

Hajdu Béla: Az ötödik megyei képzőművészeti kiállitás

Északmagyarország 1955 okt. 23.

Kolozsvári Dezső

Üzemi részlegekről készült tusvajzai szerepeltek az 1954 jan-i kiállításon.

Hajdu Béla: A diósgyőrvasgyári képzőművész körök kiállítása
Északmagyarország jan. 27.

Kolozsvári Dezső

Déli abrakolás, Uszályrakodás c. életképei kiállítva az újdiósgyőri vasas kultúrházban.

Hajdu Béla: A diósgyőri vasas képzőművészek kiállitása
Északmagyarország 1953 jan. 11.

Kolozsvári Desső

DIMÁVAG ebédlőjében kiállítva a vasgyári szakkör dolgozóinak munkái között képei: Pecázók, Hernádpart, Munkában a Fekete-brigád /sieúvaje/ Pihenő aratógép, akt-tanulmány.

Hajdu Béla: A Szinvarölgyi Képzőművészeti Kör Kiállítása

Északmagyarország 1959. aug. 30, 4.l.

Kolozsvári Dezső.

A Diósgyőri Vasas Képzőművészeti Iskola évvégi kiállításán szerepelt festményével: „Sajóparti cigánytanya" olajkép. (említve.)

Északmagyarország, Miskolc. 1951. Dec. 31.

Kolozsvári

K

~~Ajtai ötvös~~

~~Bihari ötvös~~

~~Bimetz~~

~~Dályai~~

~~Dávid ötvös~~

~~Gűczi~~

~~Hátszegi~~

~~Héthársi~~

Kolozsvári

Koncz

Kovács

Lukács

Majsai

Mátéfy

Miskolczi

Kolozsvári ötvösök 1700-tól 1848-ig.

Jakab Elek. Oklevéltár Kolozsvár története II. és III. kötetéhez. II. k Bp. 1888. 730 l.

Kovábbi tárnal

Kolosváry Endre, festő

emlitésreméltó módon szerepel a

N. Szal. tav. tárlatán.

? 932. VI. 19.

MDK

Kolozsvári Endre

Három téli kiáll. Füleky J.:N.Szal. Művész-Élet
1933.II.2.sz. 4.l.

Kolozsvári Endre

Szerepelt a Nemzeti Salon téli tárlatán.

M. 1932. XI. 28.

Kolozsváry Endre

Szerepelt a Nemzeti Szabó téli tárlatán

NU 1932. XII. 25.

Kolozsváry Endre

"Új Szalon" első kiállításán a Kossuth L. utcában szerepelt.

Kolozsváry Endre tájköltészete, valamint *Elekes* Mária kulturált temperái és pasztelljei, továbbá

MH. 934. IV. 18.

Kolozsváry Endre, festőm.
publicisre méltó.
Tavaszi párlat a Nemz. Szal.-ban.

-io.
M.O. 932. VI. 19.

Kolozsvári Egry Mátyás M.O.K

ötvös

Kassán dolgozott

Kanyis, Magy. műv. Bp. 1960 459

Kolozsvári Egri Mátyás

ötvös

Gentmüent.

161.1.

A vallás-és közokt.m.kir.mi
kelt és a IX.ker.állampénzt

Hollenzer László f
szágos Bizottsága részére k
fejében hatszázhuszonkilenc
utasitom az állampénztárt,
Országos Bizottsága elnöké
lás kötelezettsége mellett,
jelölt alnaplójában kiadásk

A hivatalos máso

Kolozsvári Ernő
gyűjtő

Kolozsvári Ernő gyűjteményét a Győr Xantus János Múzeum képtárában mutatták be.

Salmen Nándor: Bemutatják a Kolozsvári gyűjteményt
Művészet, 1975. március — 15. oldal.

Kolozsvári Egri ötvös Mátyás lásd

Egri Mátyás

Egri Mátyás

alatt megnéz

Kolozsváry Ernő műgyűjtő

Függönyrojt

Jönnek? Nem jönnek?

Mármint a hőn óhajtott és repesve várt világhírű rendezők.

Egyre-másra olvashattuk ugyanis mostanában a nyilatkozatokat arról, hogy ebbe meg abba a színházba kiket hívtak meg az európai színház legnevesebb rendezői közül vendégrendezésre. *Wajdánál, Menzelnél* senki nem óhajtja alább adni; ha már lúd, legyen kövér. Ha ők idejönnek, minden rendben lesz, a magyar színházművészet utoléri a nemzetközi mezőnyt, a magyar színész hirtelenében mindent megtanul, amit eladdig nem tudott, tervezők, műszak átmennek zsenibe, pénz is lesz számolatlanul, mert hát ezek a híresség-ek sem maguk nem olcsóak, sem amit csinálnak, nem állítható ki húsz forintból. Ehhez vannak ugyanis szokva. Ha *Wajda* elmegy a Salzburgi Ünnepi Játékokra *Menyegzőt* rendezni, senki nem akadékoskodik vele sem a tiszteletdíjon, sem a díszlet- vagy jelmezköltségeken. De nem akadékoskodnak másokkal máshol sem. A nagy neveknek a művészetek világában (különösen az előadóművészetekben, de a színházban is) szabott és magas áruk van. Egy igazán rangos énekes vagy karmester, egy magasan jegyzett hangszeres szólista kér ennyit meg ennyit, esetleg, úri passziójából, valahol kevesebbet, de azért egy bizonyos ár alá nem mennek.

Na már most, a mi szivárványos elképzeléseinkhez van-e pénz? Akit hívnak, ráér-e épp akkor, vagy művészi koncepció ide, műsorterv oda, hozzá alkalmazkodnak, azaz akkor és azt tűzik műsorra, amikor és amit az illető vállal? Vagy ha sikerül megállapodni, belemegy-e a színház a vendég minden ötletébe? Vállal-e különlegességeket, extravaganciát, *„önkifejezést"*? Vagy a maga elképzelései szerinti előadást szeretne? Utóbbi alig valószínű. Egy igazán szuverén rendező (a sarlatánokat, blöffölőket, uraságoktól levetett viseltes ötletöltönyöket legújabb divatként eladni óhajtókat most nem említem), nemigen megy bele az elképzelései módosításába. Ő attól az, aki, hogy azt csinálja, amit csinál. S az vagy kell valahol, vagy nem. X. vagy Y. ugyanaz lesz Bécsben, Londonban, Helsinkiben vagy a *Nemzetiben*, a Hevesi Sándor téren. *Pavarotti* vagy *Domingo* is ugyanaz a *Scalában*, a *Covent Gardenben* vagy a *Metben*.

Társulatnak, színháznak, az egész apparátusnak igazodnia kell tehát ahhoz, akit egyszer meghívtak és el is jött. Lehet, hogy az illető valóban zseni, s lehet, hogy még mesterembernek is rossz. (Az emlegetett Hevesi Sándor téren az utóbbi időben sajnálatosan volt alkalmunk példákat látni az utóbbira.) De akár színháztörténeti jelentőségű produkciót hoz létre, akár nézhetetlen vacakot, amikor megtörtént a bemutató, szépen fölül a repülőre vagy a vonatra, és elmegy. Lehet, hogy a társulat, az előadásban szereplő színészek egy életre szóló élményt kaptak tőle (szintúgy a közönség is). Lehet, hogy átkozzák a napot a szereplők és a nézők is, amikor találkoztak az illető úrral. Akár így, akár úgy, egyetlen produkcióról van szó, amitől a társulat, a színház munkája, stílusa, tudása alapvetően nem fog megváltozni. Színésznevelésről, társulatépítésről szó sem lesz, márpedig ez lenne a fontos nálunk, sőt ez lenne a legeslegfontosabb.

Félreértések elkerülése végett: én örülnék a legjobban, ha nagy rendezők jönnének hozzánk és nagyszerű előadásokat hoznának létre. Ráférne néhány ilyen a mai magyar színházra. De hogy a magyar színművészet megváltását világhíres vendégrendezők hozzák majd el nekünk, abban nem nagyon tudok hinni.

(takács)

Kortárs dráma – vita nélkül

Kortárs dráma az európai színházban címmel kétnapos tanácskozást rendeztek pénteken és szombaton a *Magyar Írószövetség* klubjában a *Pro Helvetia Schweizre Kulturstiftunk*, az *Österreichisches Kulturinstitut*, az *Instituto Italiano di Cultura per L'Ungeria*, az *Institut Francais en Hongrie*, a *Goethe-Institut*, a *The British Council*, valamint az *Országos Színháztörténeti Múzeum és Intézet* együttműködésével.

„Ez az időszak nem zárt egység – fogalmazott megnyitójában *Eörsi István* író –, nem tíz évvel ezelőtt kezdődött, és – sajnos – még nem látni a végét. A drámaírás szempontjából fölöttébb kedvezőtlen korszak ez; ha a görög klasszika vagy Shakespeare korát aranykornak tekintjük, akkor mi most – kivételszámba menő jelentős teljesítmények ellenére – a pléhkornál tartunk."

Az *Angliából, Ausztriából, Franciaországból, Németországból, Olaszországból* és *Svájcból* érkezett vendégelőadók – volt közöttük drámaíró, színházigazgató, rendező, dramaturg, tudományos kutató, irodalmi menedzser és több kritikus – nem vélekedtek ennyire keserűen.

*

Beszámolóikból – jószerivel általánosíthatóan – az derült ki, hogy az elmúlt évtized nem annyira „kedvezőtlen kor", mint Eörsi véli, s főképpen nem a „drámaírással", hanem a színrevitellel van a baj. A nyugat-európai „nagyszínházak" ritkán vállalják a fiatal szerzők bemutatásával járó kockázatot, így a kortársi művek jó része az alternatív társulatoknak köszönheti rajtját, klubokban, pincékben, garázsokban, remizekben kerül színre. Persze tiszteletre méltó kivétel azért – hál' Istennek – akad. A bécsi *Schauspielhaus* odafigyel a fiatal szerzőkre. A francia *Hervé Gibert* például, aki *Vakok* című darabjának tavalyi német nyelvű ősbemutatóját köszönheti a császárvárosi műintézetnek, 1955-ben született; *Elizabeth Schraml* pedig, aki színészi sikerek után ez év január 9-én mutatkozhatott be szerzőként, Strafraim című kétfelvonásosával, mindössze huszonhét esztendős.

Azt a „hagyományt" is megszenvedik a pályakezdő szerzők, hogy egy-egy alkotásukat még siker esetén sem tűzi szívesen műsorára más színház, sőt a művet eredetileg bemutató társulat is ritkán vállalkozik felújításra. Ennek ellenére valamennyi országban, ahonnét a beszámolókat hallottuk, eleven a színházi élet. A drámaírók sorsa persze nem könnyű, a kevés sikerszerzőtől eltekintve nemigen tudnak megélni irodalmi munkásságukból. Így van ez annak ellenére, hogy a nyugati országokban a legkülönbözőbb alapítványok támogatják a drámaírókat. Svájcban például a Pro Helvetia alapítvány próbál jelentős segítséget nyújtani, bár nem mindig sikerrel. *Jean Grädel* (színházigazgató-rendező, Zürich) és *Reinhardt Stumm* (kritikus, Basel) például arra hívta föl a figyelmet, hogy aki egyszer elnyer egy ösztöndíjat, az éveken át „tengődhet" belőle anélkül, hogy be tudna törni a színházakba. A támogatás kérdésének rendkívüli fontosságát a más országokból érkezett referensek is hangsúlyozták.

*

A kétnapos fórum részleteiről természetesen nem számolhatok be egy napilapcikk keretében (az érdeklődők az előadások teljes anyagát a Színháztörténeti Intézet *Világszínház* című kiadványában olvashatják majd), két megjegyzést azonban mindenképpen kell tennem.

A honi szervezők mintha megfeledkeztek volna arról, hogy tőlünk északra, keletre és délre is van Európa, vannak olyan országok, amelyeknek színházi életébe bepillantani igencsak tanulságos. Szívbéli vonzódásom okán – bizonyára igazságtalanul – teszem föl a szemrehányó kérdést: hogy lehetett ezt a témát egy lengyel részvétele nélkül tárgyalni?

Nagyon csodálkoztam továbbá azon, hogy milyen szerény volt az érdeklődés. A „szakma" – fájdalom – nem igazán volt jelen. A drámaírók közül pénteken délelőtt *Görgey Gábor*, délután *Hubay Miklós* volt ott, a prominens rendezők, direktorok közül egy sem, hogy a színészekről ne is beszéljek. A résztvevők többsége dramaturg, kutató és újságíró volt. Ám ők csak hallgattak. Az érdekes előadások nyomán nem alakult ki vita, ilyesformán az összejövetel nem érdemelte meg a fórum elnevezését. Vajon miért volt ez így?

(morvay)

Vígszínházi vidám búcsúzás

„Van a Bajza utca sarkán egy kis palota" – énekelte *Darvas Iván* péntekről szombatra virradó éjszaka annak a nagy palotának a színpadán, amelyik a Szent István körút és a Pannónia utca sarkán van, és a *Vígszínház* nevezetre hallgat.

Az igét szándékosan használtam, utalván arra, hogy Thália e jeles otthonában jó időre elhallgat a színészi szó, mivel a súlyos háborús sérülésekből 1951-ben kigyógyított épület állapota a hosszú évtizedek alatt igencsak leromlott, s ezért alapos felújításra szorul. Az olvasók számtalan híradásból értesülhettek róla, hogy ez lehetőséget nyújt az átépítésre – ahogy a társulat írástudó tagja, *Lukács Sándor* szép megemlékezésében fogalmazott: a színházat „a régivé újítják fel".

A kapuzárás előtti utolsó órákat, amelyekben – ugyancsak Lukács „evangéliuma" szerint – „az elmúlás dermesztő érzése és a reménykedés" munkál mindenkiben, akinek csak köze van a Vígszínházhoz, arra használta fel a társulat, hogy – meghívott közönség előtt – végül is a reménykedés jegyében búcsúzzék (ha minden a tervek szerint alakul) másfél esztendőre.

A remek éjszakai mulatságban volt móka, dal, kacagás bőven. Ötletes montázs a nagy sikerekből, amelyben például a gyászoló lady a nyílt színen változott át, s énekelt ekképpen III. Richárdnak: „Lesz maga juszt is az enyém", meg hasonlók; igazi örömzeneként hallhattunk részleteket a *Popfesztiválból az egykori előadókkal s a zeneszerző, Presser Gábor* vezérletével; Kern – ó, pályakezdés, ó, nosztalgia – a társulat hajdani nagyjait parodizálta.

Végezetül árverés volt: a kikiáltási ár sokszorosán lelt gazdára a földszint bal, első sor, egyes számú zsöllyéje... A rekordárat az a kézirat érte el, amely *Horvai István* és *Éberwein Róbert* levelezését tartalmazta a *Sirály* díszletének kapcsán, *Kern András* elképzelésében.

„Szeretlek, Vígszínház" – írta a legendás direktorok egyike, *Várkonyi Zoltán* 1976. december 21-én a színház újbóli megnyitásának 25. évfordulóján (sorait *Venczel Vera* idézte meghatóan); s azt hiszem, e vallomást megismételhetjük többesszámban. Szeretünk, Vígszínház, és reménykedünk abban, hogy újjáépülésed, megszépülésed után még jobban szerethetünk!

Morvay István

Szép magyar beszéd

Tegnap Győrött kihirdették a Kazinczyról elnevezett *Szép magyar beszéd* verseny országos döntőjének eredményét. *Deme László* egyetemi tanár, a bírálóbizottság elnöke ünnepi beszédében elmondta, hogy a verseny színvonala emelkedett, a diákok értően és érthetően tolmácsolták az egyébként nehéz kötelező szöveget, amellyel a múlt nyáron elhunyt *Z. Szabó László* Kazinczy-díjas győri tanárra emlékeztek. Az idén összesen 30 középiskolai diák nyerte el a Kazinczy-érmet. A határokon túli magyarokra 5 érem várt, mivel azonban csak Szlovákiából és Moldovából érkeztek, a zsűri mindössze egy érmet adott ki: *Horváth Andreának*, a nagymegyeri (Szlovákia) magyar tannyelvű gimnázium diákjának. Több különdíjat is kiosztottak, melyeket a Nemzeti Gyermek- és Ifjúsági Alapítvány nyugat-magyarországi képviselete a győri Köztársasági Megbízotti Hivatal, az Anyanyelvápolók Szövetsége, a Győr-Moson-Sopron Megyei Önkormányzat és Győr városa ajánlott fel a vetélkedőre.

Más stílusban, fiatalokkal

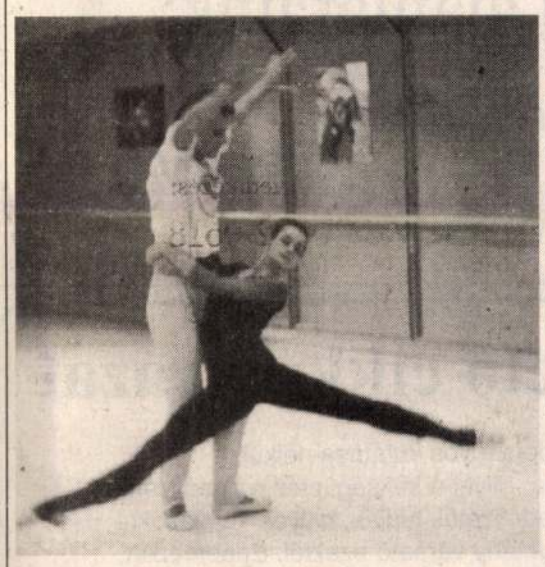

Végh Krisztina és Szakály György Kádár Kata felvétele

A *Stílus Alapítvány* másfél évvel ezelőtt, túlméretezett Erkel színházi bemutatkozása után egy ideig alig hallatott magáról. Azóta Stílus címmel egyetlen szám jelent meg a fiatal művészek magazinjából, az Arany János Színház pedig havi rendszerességgel ad otthont a *különböző művészeti ágakban* szárnyaikat bontogató fiatal alkotó- és előadóművészeknek, ugyanitt nyílt meg a Folyosó Galéria is. Hétfő este az április 29-i *tánc világnaphoz* kapcsolódva – stílusosan – „Táncestet" rendez az alapítvány. Az est motorját és rendezőjét, *Metzger Mártát* arról kérdeztem, mit kínál ez az est, ami már nem is az első a Stílus-táncestek sorában.

– Korábban a Táncművészeti Főiskola növendékei kaptak lehetőséget a megmutatkozásra, de operaházi fiatal kollégáimmal is szerveztem már egy estet. A mostani program célja, hogy fiatal és kezdő koreográfusoknak teremtsen lehetőséget a munkára, a bemutatkozásra.

– A most debütáló koreográfusokat nyilvános pályázat útján választották ki?

– Nem. Én hívogattam meg azokat a zömmel operaházi fiatalokat, akik – mint *Tengler Tamás* és *Végh Krisztina* – már itt-ott próbálkoztak, meg akiről tudtam, hogy érez magában vágyat és tehetséget a komponáláshoz. Nálunk mutatkozik be koreográfusként *Nyakas László* és *Michael Kropf*. Műsorra tűzzük *Juronics Tamás* egyik kettősét is, amelyet a Szegedi Balett már játszott. A kétrészes esten közreműködik a Rock Színházból *Bakó Gábor* is növendékeivel.

– Nem túl nagy kockázat csupa kezdő alkotó művével közönség elé lépni?

– Biztosan az, de én vállalom. Mert hogyan lesz valakiből koreográfus? Úgy, hogy próbát tesz. Szerintem az a legfontosabb, hogy ehhez biztosítsuk a lehetőséget. Hogy például ne rögtön „élesben" kelljen bizonyítania, mondjuk, egy operabetétben. Egy új és friss szem egy-egy eddig háttérben lévő táncosra is ráirányíthatja a figyelmet. A mi együttesünk klasszikus társulat. A fiatal táncosok zöme viszont nagyszerűen érzi a modernebb, dzsesszes stílust. De hiába, mert nincs módja ilyen műveket táncolni. Ezért is lesz ez az est másféle stílusú neoklasszikus dzsessz.

– Egyetlen este, más stílusban, fiatalokkal... Hogyan tovább?

– Ezt a műsort – változatlan formában vagy kisebb bővítéssel – május végén megismételjük. Jövőre elsősorban a főiskolásokat szeretnénk komponálásra ösztönözni. Azt remélem, sokan felfigyelnek ránk, s talán így ezek a fiatalok több lehetőséghez jutnak a színházakban és a televízióban is. Meggyőződésem, hogy ez jó ügy, és a jó ügy mindig hoz valamit!

(F – a)

Sindelfingenben a Kolozsváry-gyűjtemény

Vándorútra kél Győrből a Kolozsváry-gyűjtemény. Meg sem áll a megyeszékhely németországi testvérvárosáig, Sindelfingenig, ahol május 2-től június 27-éig lesz az ottani galériában. A huszadik századi magyar művészetet reprezentáló gyűjteményt május másodikán délután 5 órakor ünnepélyes keretek közt mutatják be a közönségnek. Az ünnepélyesség hátterében nem csak az áll, hogy Sindelfingen és Győr testvérvárosok, hanem az is, hogy a kollekció névadója, tulajdonosa: *Kolozsváry Ernő* – Győr polgármestere.

Megnyitóbeszédet mond *Dieter Burger*, Sindelfingen polgármestere, Kolozsváry Ernő győri polgármester, valamint *Otto Pannewitz*, a galéria vezetője. A szép kivitelű kiállítási meghívó, amelynek elején *Korniss Dezső* 1949-ben készült Kapu című olajfestménye látható, vázolja a gyűjtemény keletkezésének történetét. Kolozsváry 1958-ban, huszonnégy esztendős fizika–kémia szakos tanárként kezdett foglalkozni intenzíven a képzőművészettel. A gyűjtés során először a két világháború közti magyar művészet klasszikusaira irányította figyelmét. A hatvanas évek kezdetén a kortársi avantgárd festészet felé fordult. Olyan művészekkel ismerkedett meg a többi között, akik az akkori hivatalos kultúrpolitika következtében nem léphettek a nyilvánosság elé.

Országh Lili, Bálint Endre, Anna Margit munkái a kollekció legfontosabb darabjai közé számítanak. A hetvenes években a kortársi művészet további darabjaival gyarapodott a gyűjtemény, például *Deim Pál, Keserű Ilona* alkotásaival, míg a nyolcvanas években fiatal művészek egészítették ki a sort, köztük a generáció kiemelkedő képviselőinek egyike, az orosz származású *El Kazovszkij*. A Kolozsváry-gyűjtemény ma a század magyar művészetét felölelő legjelentősebb magánkollekciók egyike. Értéke szinte felbecsülhetetlen. A kitejedt nemzetközi kapcsolatokkal is rendelkező Kolozsváry Ernő valószínűleg nem csupán a gyűjtemény, hanem Győr város hírnevét is öregíti a testvérvárosban, Sindelfingenben.

Pákovics Miklós

ez a DIVAT

A nagy érdeklődésre való tekintettel meghosszabbítjuk a
The Look of The Year – Pond's '93
fotómodell-versenyre való jelentkezését.
Az új határidő: 1993. április 30.

A jelentkezés feltételei a következők:
14–20 éves életkor,
174 cm-es magasság,
angol nyelvtudás,
legalább társalgási szinten.

Kérjük a mellékelt Jelentkezési lapot kitöltve az
Ez a Divat Szerkesztőségébe
1085. Bp. Gyulai Pál u. 14. küldjék be.
Mellékeljenek 1 db portrét és
1 db egész alakos fotót.

A fiatalkorúak mindkét szülő beleegyezését is csatolják a jelentkezéshez.

JELENTKEZÉSI LAP
The Look of The Year – POND'S '93

NÉV:----------
LAKCÍM:----------
IRÁNYÍTÓSZÁM:----------
TELEFON:----------
SZÜLETÉSI ÉV:----------
TESTMAGASSÁG:----------
DERÉKBŐSÉG:----------
MELLBŐSÉG:----------
CSÍPŐBŐSÉG:----------
SZEMSZÍN:----------
NYELVTUDÁSSZINT:----------

A jelentkező aláírása

HIRDETÉS

MOST ÉS KÉSŐBB IS

ÁLLAMI VAGYONÜGYNÖKSÉG

Befektetési ajánlataink:

PILLÉR befektetési jegy
ÉDÁSZ Rt. • **DÉMÁSZ** Rt. • **ZALAKERÁMIA** Rt.
részvények

Pályázat!

Az Ipari és Kereskedelmi Minisztérium pályázatot hirdet az Országos Idegenforgalmi Hivatal marketing- és propagandavezetői munkakörének betöltésére.

A munkakör betöltésének alapfeltétele, hogy a pályázó rendelkezzen:

- szakirányú felsőfokú végzettséggel
- szakmai, vezetői gyakorlattal, tapasztalattal
- felsőfokú angolnyelv-tudással, valamint egy további idegen nyelv tárgyalóképes ismeretével
- szakmai elképzelésekkel a magyar turizmus és idegenforgalom területén.

Bérezés és besorolás a köztisztviselők jogállásáról szóló 1992. évi XXIIII. törvény alapján.

A pályázatnak tartalmaznia kell:

- a pályázó személyi adatait
- szakmai életútját bemutató önéletrajzát
- megfelelő koncepcionális elképzeléseket – különös tekintettel az 1996. évi EXPO-ra – a magyar idegenforgalom és turizmus kialakítására, megteremtésére.

A pályázatokat bizalmasan kezeljük. Beküldési határidő a pályázat megjelenését követő két hét.

A pályázatokat zárt borítékban „Pályázat marketing- és propagandavezető munkakör betöltésére" felirattal az Ipari és Kereskedelmi Minisztérium humánpolitikai főosztályára (1024 Bp., Margit krt. 85.) kérjük beküldeni.

Kutatásismertető cikkpályázat

Egyetlen nemzet sem fejlődhet saját tudományos kutatása nélkül. A kutatást minden fejlett állam támogatja. Mivel a költségvetés az adófizetők pénzéből gazdálkodik, fontos, hogy az adófizetők tudják, milyen kutatásokra fordítják ezt a támogatást, s milyen eredmény várható ezektől. Éppen ezért nélkülözhetetlen, hogy a kutatók közreadják munkájuk eredményeit. Csak így remélhető, hogy az adófizetők és szószólóik, képviselőik megbecsüljék és pártolják a kutatómunkát.

Az Országos Tudományos Kutatási Alap (OTKA), valamint *az Élet és Tudomány szerkesztősége* ennek érdekében pályázatot hirdet maguknak a kutatóknak, hogy kutatásuk célját, módszerét, eddigi vagy várható eredményét és tudományos vagy gyakorlati hasznosíthatóságát közérthető módon, ismeretterjesztő cikkben (legföljebb 200 gépelt sor terjedelemben), illetve ismertető tudósításban (legföljebb 40 sor) bemutassák. Pályázhatnak még a tudományterületen tájékozódni tudó szerzők is, a kutatóval készített és az említett föltételeknek megfelelő, legföljebb 200 soros szakmai interjúval.

A pályadíjak

1. Ismeretterjesztő cikkre:	2. Ismertető tudósításra:	3. Interjúra:
I. díj 20 000 Ft	I. díj 5000 Ft	I. díj 20 000 Ft
II. díj 15 000 Ft	II. díj 4000 Ft	II. díj 15 000 Ft
III. díj 10 000 Ft	III. díj 3000 Ft	III. díj 10 000 Ft

A pályaműveket szakmai zsűri rangsorolja; a zsűri a pályadíjakat visszatarthatja, illetőleg megoszthatja. Az Élet és Tudomány azokat az írásokat, amelyeket a zsűri erre érdemesnek tart, közli.

A pályázat jeligés; a pályázó zárt borítékban helyezze el nevét, lakáscímét, anyja nevét, személyi igazolványának számát és a feldolgozott tárgykör OTKA-nyilvántartási számát. A cikket három példányban, a cikk illusztrációját - ez lehet vonalas ábra, színes vagy fekete-fehér papírkép, illetve diapozitív - egy példányban küldje el az Élet és Tudomány szerkesztősége címére (Budapest VIII., Bródy Sándor u. 16.) vagy levélcímére (Budapest, Pf.: 47. 1428).

A pályázatok beküldésének határideje: 1993. május 31-e (a postabélyegző kelte szerint).

Az Országos Tudományos Kutatási Alap,
valamint
az Élet és Tudomány szerkesztősége

Innovációs cikkpályázat

A műszaki fejlesztésnek köze van a kutatáshoz, az új ipari és mezőgazdasági technológiákhoz, az új termékekhez és előállításukhoz, az egészségügy és az oktatás eredményeihez, a szolgáltatásokhoz - országunk társadalmi és gazdasági fölemelkedéséhez. Polgártársaink azonban a műszaki fejlesztést sokszor amolyan, másokra tartozó kérdésként kezelik, s más - olykor kevésbé fontos - kérdéskörök mögé sorolják. Ennek legfőbb oka a tájékozatlanság, illetőleg az, hogy a műszaki fejlesztésben munkálkodók többnyire nem hozzák nyilvánosságra, közérthető formában, a maguk eredményeit.

Napjainkban különösen fontos feladat, hogy innovációbarát társadalmi környezetet alakítsunk ki, hogy széles körben alkalmazzuk a korszerű eljárásokat, s bátorítsuk a teremtő (kreatív) és újító (innovatív) elméjű embereket.

Ezért hirdet innovációs cikkpályázatot a*z Országos Műszaki Fejlesztési Bizottság (OMFB),* valamint *az Élet és Tudomány szerkesztősége* a műszaki fejlesztésben munkálkodó *kutatók, mérnökök, orvosok, pedagógusok, közgazdászok és vállalkozók* számára.

Pályázni lehet olyan, legföljebb 200 soros ismeretterjesztő cikkel vagy legföljebb 40 soros tudósítással, amely az iparban, a mezőgazdaságban, az oktatásban. az egészségügyben, a szolgálatások körében stb. alkalmazott új eljárást, illetve valamilyen új terméket mutat be. Pályázhatnak még az adott szakterületen tájékozódni tudó szerzők is, az említett feltételeknek megfelelő, legföljebb 200 soros szakmai interjúval.

A pályadíjak

1. Ismeretterjesztő cikkre:	2. Ismertető tudósításra:	3. Interjúra:
I. díj 20 000 Ft	I. díj 5000 Ft	I. díj 20 000 Ft
II. díj 15 000 Ft	II. díj 4000 Ft	II. díj 15 000 Ft
III. díj 10 000 Ft	III. díj 3000 Ft	III. díj 10 000 Ft

A pályaműveket szakmai zsűri rangsorolja; a zsűri a pályadíjakat visszatarthatja, illetve megoszthatja. Az Élet és Tudomány azokat az írásokat, amelyeket a zsűri erre érdemesnek tart, közli.

A pályázat jeligés; a pályázó zárt borítékban helyezze el nevét, lakáscímét, anyja nevét, személyi igazolványának számát és a feldolgozott tárgykörnek - ha az valamilyen, az OMFB támogatásával született eredményről ad számot - az OMFB-támogatás azonosítására alkalmas adatait is. A cikket három példányban, a cikk illusztrációját - ez lehet vonalas ábra, színes vagy fekete-fehér papírkép, illetve diapozitív - egy példányban küldje el az Élet és Tudomány címére (Budapest VIII., Bródy Sándor u. 16.) vagy levélcímére (Budapest, Pf.: 47. 1428).

A pályázatok benyújtási határideje: 1993. május 31-e (a postabélyegző kelte szerint).

Az Országos Műszaki Fejlesztési Bizottság,
valamint
az Élet és Tudomány szerkesztősége

Kolozsváry Ernő

Tamburás öreg úr

Dehogy tamburás! Citerás! Lúdtollal pöngető!

Igaz, *Arany János* ilyen címen nem írt verset, márpedig a mi börcsi hetvenhét éves emberünk (első szereplője a községi versmondóversenynek) kedvenc költeménye a Tamburás öreg úr, kedvenc szerzője a magyar költészet szent pápája, aki ezernyolcszáznegyvenhatban, nyárhóban, példás hivatalnokként Szalontán járleveleket töltött ki, *Czégé Mihály* eladó jószágát szintén leírta: egy 8 éves világos pej, jobb szemére vak, holdas homlokú, herélt ló, bal tomporán FG, bal combján D bélyeggel.

– *Kovács Imre* a legénykori név, azé, aki Kunszigeten született, ahol húsvétkor Krisztust keresik a népek – mutatkozik be az egyenes tartású gazda. Az Arany-életmű harangzúgásban áll igen rég, megszenvedett életű, alázatos, olyan, mint kedves költője. Prózában mondja el magát:

– Kedvelem a verseket, gyerekkorom óta kedvelem, amikor még zsellérek voltak, gazdag parasztok, nagy falusi udvarházak. A mesékben a szót szóra raktam, a szüleim szegények, alig várták, hogy szolgálni menjek. Mentem is. Helybe, máshová. Mosonszentmiklóson négy esztendeig voltam, kiabáltak rám: gyerek, neked még szopni kellene! Öten voltunk testvérek, én a legfiatalabb. Börcsre huszonkilenc évesen kerültem, a győri kettes postán huszonkét évet dolgozam, előbb raktári munkásként, utóbb levélbeosztóként, csomagfelvevőként. Földdel ugyancsak bántam, hét kataszterrel.

Közelebb hajol:

– Kicsit idegen itt az ember, pedig majdnem őslakos.

Ha a munkába bele lehetne halni, régen nem élne Kovács Imre. Föld akad a határban, került bele búza, árpa, lesz benne kukorica. A kert háromszáz négyszögöl, van szőlő, megnyesegette metszőollóval a venyigéket, hajtanak a bimbók. A hidasban két malacka, húsz tyúk az ólban. A Gizi nénivel hol összeveszik, hol kibékül. Nevetünk erre mind a hárman. A nagyapja erdész, a természetet szerető ember, nagy dolgokba sose ártotta magát, azt tartotta, egyedül a természet nem csapja be az embert. Aranykor volt az erdőkkel, mezőkkel, harangokkal. Vagy mégsem? Egy biztos, Kovács Imre markából semmi nem csúszott ki. Egy darab fáért lehajol. Jó lesz a tűzre. Legutóbb a temetőben tett rendet, megkérte rá a polgármester, erősen dolgozott, a vastagabb bokorágakat fölvágta, összerendezte, a vékonyabbakat elcsettegtette baltával. Nem szereti az olyant, aki azzal állt elő, így is jó lesz. Nem úgy az! Rend a lelke mindennek. Dolgozni csak – József Attilával szól a citerás öreg úr – pontosan és szépen érdemes.

– Amikor a főnökhelyettes, Villányi Miklós, egyszer ebédkor egy asztalhoz kerültünk, azt találta mondani, meglátom, nyugdíjasként mennyi dolgom lesz, nem hittem neki. Igazat mondott, eszembe jutnak a szavai. Nem térek ki a munkából. Az biztos, lélek kell hozzá, akárcsak a versekhez. Elmondani valamit, megcsinálni, átélni, megérteni, hasznossá lenni vele, ez mind gyönyörűség. A régiek gyakran megszégyenítenek bennünket. Szebben beszéltek, szebben írtak. Például Móra, Arany János, Vörösmarty Mihály. Jövőre, ha lesz verseny, a Szép Ilonkát mondom el.

Miért éppen azt?

– Ilonka volt az első szeretőm – magyarázza. És kacag.

Nincs a kunszigeti tökharang, tambura sincs, csak a szobában hegedű, citera. Messzi van ide Nagyszalonta. Arany mondaná: fűben-fában megmozzant az élet. Pénz nélkül eb a magyar ember. Ha valami engem közelről, mélyen sebez, ott hallgatok.

Hány barázdát vont a költő? Hányat Kovács Imre?

J. J.

VÁROS VAGY MEGYE?

Viták kereszttüzében a Borsos-gyűjtemény

Borsos Miklós szobrászművész nem szerette Győr városát. Nem szerette kalmárszellemét, amely mostohán bánt a kultúrával. Véleménye aligha változott attól, hogy 1973-ban az akkori városi tanács *Kovács Margit* keramikusművész alkotásai, a Madách-gyűjtemény mellett Borsos szobrai, grafikái, plakettjei, festményei számára is állandó kiállítási hely létesítéséről határozott. Borsos munkái közismerten a történelmi Győr szívében, a Káptalandombon kaptak otthont külön épületben. A gyűjtemény a művész halálával múzeummá nemesedett.

Jött a rendszerváltás, mindenki vagyon után kezdett nézni. Város, falu, funkcióját vesztett megye egyaránt. Győr műgyűjtő polgármestere, *Kolozsváry Ernő* talán az átlagosnál is érzékenyebben tekintett a város muzeális értékeire, gyűjteményeire. E helyt nehezen vitatható szemlélettel arra törekedett, hogy ami a városban van, az legyen a városé. A szemlélet érvényesítése azonban több okból sem egyszerű a Borsos-gyűjtemény esetében. A városi és a megyei önkormányzat érdekei ütköznek. Kolozsváry Ernő polgármester szerint per lesz a dologból. *Botos Gábor,* a megyei közgyűlés elnöke úgy vélekedik, hogy legfeljebb vitáról lehet szó.

Kolozsváry Ernő szerint a problémát eredendően az okozza, hogy az ötvenes évek elején létrehozták a mindenható megyei múzeumi szervezeteket, amelyek kezelői joggal bírtak városi intézmények, létesítmények, történetesen gyűjtemények felett. A rendszerváltás után kelt 1991/33-as törvény a kezelői funkciót tulajdonjoggá varázsolja, legalábbis megadja erre a lehetőséget. A törvény ellen Győr Megyei Jogú Város önkormányzata éppen a Borsos-gyűjtemény kapcsán fellebbezést nyújtott be az Alkotmánybírósághoz. *Dr. Horváth Klára,* az önkormányzat jogi osztályának vezetője az alkotmányt idézi, amely kimondja, hogy az önkormányzatok jogai egyenlőek.

Dokumentumokkal egyértelműen igazolható, hogy a Borsos-gyűjtemény elhelyezéséről a város gondoskodott. Az első írásos anyag, amely visszakereshető, 1973. augusztus 25-én kelt tanácsi végrehajtó bizottsági határozat. 1980. május 30-án *Borsos Miklós, Borsos Miklósné, Zámbó József,* a városi tanács akkori elnöke, valamint *dr. Dávid Lajos* a megyei múzeumi igazgatóság nevében mint letétkezelő letéti szerződést írt alá. A letéteményes a város. Időrendben a következő írás egy Tihanyban, 1991. október 16-án kelt levél, amelyben immáron a mester halála után Borsos Miklósné a letéti szerződés lejártával az új szerződés előkészítésére kéri Kolozsváry Ernőt, Győr polgármesterét. „Az öt év lejárt, a szerződést meg kell újítani, most már sajnos velem, aki a teljes jogú jogutód vagyok, és az ő és a magam szellemében, és természetesen az eredeti szerződésen nem változtathatok és az életművet annak minden mellékanyagával... Győr városára fogom hagyni." – írja Borsos Miklósné.

Itt a folyamat megszakad. A győri polgármester elmondása szerint többszöri kísérlet ellenére sem sikerült tető alá hozni az új szerződést a jogutód özveggyel. Ennek oka számára később derült ki. Egy szép napon véletlen folytán tudta meg, hogy Borsos Miklósné Győrött tartózkodik és a megyei önkormányzat, valamint a megyei múzeumi igazgatóság képviselőivel találkozik. A találkozónak írásos nyoma is van. 1992. december 7-én Borsos Miklósné, mint letevő, *dr. Tóth László* megyei múzeumigazgató már nem mint kezelő, hanem mint a letéteményes Győr város képviseletében eljáró és *Szentkuti Károly,* a megyei önkormányzat alelnöke két tanú jelenlétében letéti szerződést írtak alá. A városi önkormányzat minderről utólag szerzett tudomást, ahogy megkapta a megyei vagyonátadó bizottságtól a letéti szerződés másolatát. A szerződésben van ugyan egy 9. pont, amelyben a „letevő kinyilvánítja, hogy elhalálozása esetén férje, Borsos Miklós végakaratának megfelelően az 1. pontban részletezett életműanyagot végrendeleti úton Győr Megyei Jogú Város tulajdonába adja", formailag azonban kicsit különös, hogy Győr műgyűjtő polgármestere, a városi önkormányzat minderről kerülő úton és utólag szerez tudomást.

A város nem hagyta annyiban a dolgot. Kolozsváry Ernő személyesen felkereste Borsos Miklósnét Budapesten, ahol 1993. április 26-i dátummal újabb letéti szerződés készült. Az aláírók két tanú jelenlétében: Borsos Miklósné mint letevő és a város nevében Kolozsváry Ernő polgármester, mint letéteményes. Dr. Horváth Klára szerint a két letéti szerződés közül időrendben az utolsó tekintendő érvényesnek. A polgármester a pert sem tartja kizártnak. Botos Gábor, a megyei közgyűlés elnöke nem vitatja a városnak a gyűjteményre vonatkozó tulajdonjogát. Ahhoz viszont ragaszkodik, hogy a kezelői jogot továbbra is a megyei múzeum lássa el, hiszen ott a feltételrendszer, a szakértelem. Jóslatokba nehéz bocsátkozni, kinek lesz végérvényesen igaza vita vagy per árán, a városnak vagy a megyének. Azt viszont elég jól el lehet képzelni, mit szólna mindehhez Borsos Miklós.

PÁKOVICS MIKLÓS

Egy egeraljai ház kincsei

Sok száz régiséget rejtenek a Marcal völgye egyik kisközségének, *Egeraljának,* Fő utca 1. számú szerény portájának falai. Itt él a szenvedélyes gyűjtő, *Fülöp Zoltán* nyugdíjas, hajdani vízimolnár. 1952-ben vették el a malmukat, azután gépkocsivezetőként dolgozott, járta az országot. Mindenütt nyitott szemmel, útjai során számtalan régi, értékes, kidobott tárgyat vett fel gyűjteményébe.

Nem volt válogatós, minden érdekelte, ami a régi paraszti élettel volt kapcsolatos: dísztárgyak, használati eszközök egyaránt sorakoznak polcain. Különösen vonzódik a régi órákhoz, melyeket – legyen bármi bajuk is – megjavít. Fülöp Zoltán a szenvedélyes gyűjtők közé tartozik, gyűjteményének minden egyes darabja „édes gyermeke", semmi pénzért sem válna meg egyiktől sem. Barátságosan fogad minden érdeklődőt, aki a szépen rendezett régiségeit megtekinti. Olvasóinknak e néhány kép segítségével nyújtunk betekintést az egeraljai családi otthon kincseibe.

– BORBÁS –

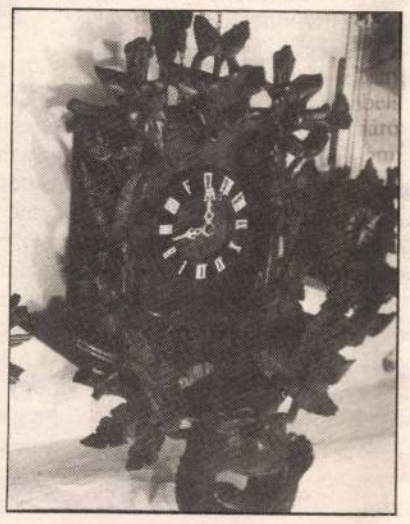

ELŐSZÖR AZ ORSZÁGBAN

Régészeti filmszemle Sopronban

Kuriózum lesz szakmai berkeken belül is a Sopronban megrendezendő I. országos régészeti filmszemle. A május 20–21-én Sopront a szakmai figyelem középpontjába állító filmszemlét a helyi Scarbantia Társaság, a Magyar Régészeti és Művészettörténeti Társulat, a Magyar Nemzeti Múzeum, az MTA Régészeti Intézete, a Győr-Moson-Sopron Megyei Múzeumok Igazgatósága, a Soproni Múzeum, a MTESZ városi szervezete, a Liszt Ferenc Művelődési Ház, a Nyugat-magyarországi Regionális Tv, az önkormányzat, az Erdészeti és Faipari Egyetem, a Mestervonal Kft., a Hotel Sopron, a Soproni Nyomda, valamint a Soproni Múzeumi Alapítvány támogatja.

A két nap alatt 30 filmet nézhetnek meg az érdeklődők, melyek különböző technikákkal készültek, s az őskortól a középkorig terjedő időt dolgozzák fel, különös tekintettel a népvándorlás és az avarok korára. A rendezők szándéka, hogy az eddig összegyűlt dokumentációs film- és videofelvételeket számba vegyék, a régen, avítt technológiával készült kópiákat a mai elvárásoknak megfelelően átmentsék. Cél még a rendszeres filmes, videós dokumentálás módszereinek kidolgozása, hiszen a filmezés a régészeti dokumentálás egyik módja lehet, s mind nagyobb teret hódít a szakemberek körében. Ezért a szemlét a tudományos filmezés műhelyének szánják a szervezők. S természetesen a nagyközönséget is csak úgy tudják a szakemberek mindinkább a leletmentés, -kutatás mellé állítani, ha az érdekes, színvonalas ásatások eredményeit megfelelő technikai, tudományos és művészi színvonalú filmek örökítik meg.

S hogy a régészettel foglalkozó szakemberek ne szigetelődjenek el más tudományágaktól, a muzeológiai tömb mellett szeretnék a természettudományok, természetvédelem elkötelezettjeit is rábírni: állítsák össze saját filmszemléjüket, s az idei kezdés után évente váltakozva rendezzék meg e fórumokat. A helyszín minden esetben Sopron lenne.

A mostani szemlén remélik, olyan filmek is láthatók lesznek, amik nemzetközi téren reprezentálni tudják a magyar régészeti filmezést. A mostani nyertesek, az első három helyezett részt vehet majd a bordeaux-i nemzetközi régészeti filmszemlén, ahol hazánk fél napot kap bemutatkozásra.

A filmvetítések mellett plenáris üléseken vitatják meg a konkrét teendőket a szakemberek, s remélik, a szemle mérföldkő lesz a régészeti filmezés életében...

SURBÁN

„HONBÉKÉNK ALAPJAI"

Maradjanak hűek a jó szándékhoz!

Tisztelt Szerkesztőség!

Elöljáróban megjegyzem, hogy a lapot – megjelenése óta – könyvtárunk járatja. Hozzáteszem, hogy *Celldömölkön* lakó fiam a *Vasi Új Hírek* előfizetője, s neki is a kedvelt lapja.

Engedtessék meg, hogy – a lap (s általában is a lapok) feladatait tekintve – idézzem 1848-ból, a *Népelem* című lap előfizetési felhívásából azt, ami egybecseng a mai várakozásunkkal is, amit egy tisztességesen szerkesztett laptól elvárunk.

Íme: *„Célunk e lap kiadása által: működni, hogy a nem rég fellelkesült érzések el ne aljasuljanak; ellenőrizni a felelős kormány működéseit, s bizalommal viseltetni iránta, míg az európai alkotványos mozgalom irányaihoz – a minek létét köszönheti –, hű leend; híven a békés forradalom szentségéhez törekedni, becsepegtetni e hon népeibe azon meggyőződést, hogy a mint kell – hogy senki más –, de a nemzet nyilvánult többségének kifolyása mindenki által támogatva, intézhesse e hon ügyeit. Úgy viszont kell az is, hogy határozott népszabadság és egyenlőség legyenek honbékénk alapjai... Indokaink ez ügytanos lap megnyitására: ... tért nyitni a határozott, gyökeres javításnak; és azon mindnyájunkkal közös ösztön, hogy meggyőződéssé ápolt elveinknek életet szerezzünk a köz és magán intézvényekben."*

Úgy vélem, ezek az elvek ma éppen úgy aktuálisak, mint akkor, a magyar szabadságharcos időkben! Majdnem tökéletesen azonos helyzetben vagyunk... Az eddigi tapasztalatom az, hogy a több megyében, azonos elvek szerint szerkesztett lapjuk azonos és tisztességes elvek alapján igyekszik szolgálni a demokratikus magyar jövendő építését. Maradjanak hűek ehhez a jó szándékhoz, ne térjenek le erről az útról! Mert valóban így épül a magyarság szebb holnapja, szebb jövője.

Örülök annak is, hogy a lap nyelvezete tiszta, jó magyarságú és nem használ felkapott idegen szavakat, szólamokat. Mégis egyet említenék, amit kigyomlálnék az egész magyar sajtóból: a *koncepció* kifejezést! Szinte undorodom tőle, és sokan mások is. Van erre több, kitűnő magyar kifejezés, használják azokat! A „kefe" olvasásánál vigyázzanak erre!

Jó munkát, hozzá jó erőt s egészséget és további szellemi üdeséget kíván:

Nádasdy Lajos
Dunántúli Református Egyházkerület pápai könyvtára munkatársa

ELISMERÉS

Tisztelt Szerkesztőség!

Örömömre szolgált a – korunkra nemigen jellemző – figyelmesség, a megtisztelő gavalléria, melynek jegyében egy hónapig ingyenesen küldték számomra lapjukat.

A sokszínű (Vasi) Új Hírek szerkesztőségének elismerésemet fejezem ki. Indokaim:

– Fotogén képanyag.
– Több fórumot kapott a kultúra (irodalom, képzőművészet, zene stb.)
– Horoszkóp-rovat népszerű.
– A megyék hírei jól kiegészítik egymást (regionális kontaktus!).
– A hirdetések tipografizáltak. (Jó a tördelés!).

A továbbiakban is sok sikert kívánok és gratulálok!

Vörös Ferenc
rajztanár, grafikus
Szombathely, Szent Márton u. 29. VI/18.

REKLÁM

Mióta lányom hivatalosan is dekoratőr lett (ennek már 10 éve), s jól ért a reklámokhoz; engem is felvilágosít, s alkalmasint megnyugtat, ha idegeim „rongálják" a tv, a rádió, az újságok – általam jobbára idétlennek tartott – reklámjai. Pontosan tudom, ez a negatív reklám, s ez is nagy hatást tehet a nézőre, s ha éppen gusztustalan, hát legalább fogyókúrának jó, mert az étvágyat is elveszi.

Mióta tudom, hogy a reklám hozzávetőleg 30 százalékkal drágítja az árut – s azt a fogyasztóknak kell megfizetniük –, ilyen agyonreklámozott dolgot soha nem veszek. Az esti főműsor előtt – a reklám ideje alatt –, meg tudok fürödni, vagy éppen elmosogatok.

Természetemből fakadóan egész életemben megmondtam a véleményemet, s bizony bírálni mertem a Veszprém megyei *Napló* néhány cikkét is – elég sokat írtam a Naplóba, sűrűn jelentek meg írásaim, ismerőseim keresték azokat; egyszer erről az *Új Hírek* is említést tett –, *azóta a Napló nem közli* cikkeimet. Mivel türelmes pedagógus voltam világéletemben, kitartóan írok most is. Ha nem is jelenik meg – legalább tudják meg! Ott! Ők...!

Sokan kérdezik is tőlem, miért nem írok mostanában? S ekkor jön az én reklámom: *Keressék, olvassák az Új Hírekben!*

Novotny Károlyné
Veszprém, Hársfa u. 35.

Hirdetések „diverziója"?

Tisztelt Szerkesztőség!

Olvastam az *Új Hírekben* – még az április 30-i számban – *Katona Tamás* államtitkár véleményét, miszerint a vidéki sajtó fontosabb, mint a fővárosi, a pesti újságokat szinte elolvasás nélkül eldobálják...

Több mint 50 éve olvasok újságokat, s ezzel a tapasztalattal mondhatom: Magyarországon ma az újságkiadás (újságolvasás?) kritikus időszakát éli... Eldobálják a lapokat, lemondják? Köztudott: az elmúlt években az újságok *árát* kétszer is *drasztikusan megemelték!* Igértek: színvonalasabb írásokkal, élvezetesebb olvasmányokkal, mellékletekkel (?) gazdagítják viszont az olvasnivalót, s az olvasót.

Mi lett ebből, mit tapasztalhattunk és tapasztalhatunk mind nyilvánvalóbban? Csak a temérdek *reklámot, hirdetést!* Autókat mutogatnak minden lapban... A *„privatizálás"* következtében egyes újságok 3–4–5 oldalas reklámözönnel, betűtengerrel „traktálják" az olvasót. Csoda-e, hogy eldobják meg lemondják előbb-utóbb a lapot?!

Az újságot (és az újságírást) nem azért találták ki, hogy a hatalom (kormány, önkormányzatok, vállalkozók stb.) eszközévé váljon. A pénz is hatalom (méghozzá nagyhatalom), s az a vállalkozóknál van... *Az olvasótábort tessék kiszolgálni, a széles nyilvánosságot,* mint teszi ezt egy-két lap; a vidékünkön szinte csak az Új Hírek. Népszerűséget vívott már ki a megyében, bőséggel juttat el információt, sok szép írást az olvasóinak. Lapjuknál – hiszen megjelenése óta mindennap olvasom – feltűnően sok jó újságíró van.

Vélem, ha a sajtóban érdeklődést kiváltó és színvonalas írások lesznek – s nem az egyoldalúság, a pártosság és a hirdetések *„diverzióját"* kapjuk –, akkor az újságolvasás is újra a virágkorát éli majd. Mert *hitelesebbek* és *megbecsültebbek* lesznek az újságok.

Tisztelettel:
Bendli Sándor
Várpalota,
Tábormező u. 62.

Ezzel a lappal jól járnak...

Tisztelt Szerkesztőség!

Véleményem szerint a politikai írásaik objektivitást tükröznek. Igyekeznek a nagyvilágban történtekről és az itthoni országos jelentőségű eseményekről sokoldalú információt nyújtani. Ekkora terjedelemben elég is, hiszen elsősorban a lap *regionális* jellegének kell dominálnia. Az öt megyében történtekről nehéz néhány oldalon tömören, érdekesen tájékoztatni. Ez többnyire sikerül, a színvonalas szerkesztőmunkának köszönhetően – bár néha túlzsúfoltnak tűnnek az oldalak.

Kialakultak már az állandó rovatok is, amelyeket sokszínű, tartalmas írásokkal töltenek meg. A változatos tartalommal többféle olvasói igényt elégítenek ki. A lap ára nagyon alacsony. (Nem tudom, meddig tudják tartani ezt az árat...) Akik anyagi helyzetük miatt csak egy lapra fizetnek elő, ezzel a lappal jól járnak, hiszen sok ismeretet, bőséges hírt olvashatnak benne szinte mindenről, ami érdekli őket.

Végül néhány témajavaslat: szívesen olvasnék *könyvajánlást* (nem fizetettet!), a megjelent új könyvekről (2–3 esetben havonta). *Rejtvényként* közölhetnének képeket a régió nevezetességeiről, érdekes természeti képződményeiről stb. Ez kedvet csinálna a kiránduláshoz, szűkebb környezetünk megismeréséhez, a falusi turizmus hazai elterjedését is segítve. A szombati számokból hiányolom a *gyermekeknek* szóló rovatot. (A tréfás fejtörőket, logikai feladatokat stb.) Így a család minden tagja találna őt érdeklő részt az újságban.

Tisztelettel:

Buzás Etelka
Szergény

Hattyúmagány

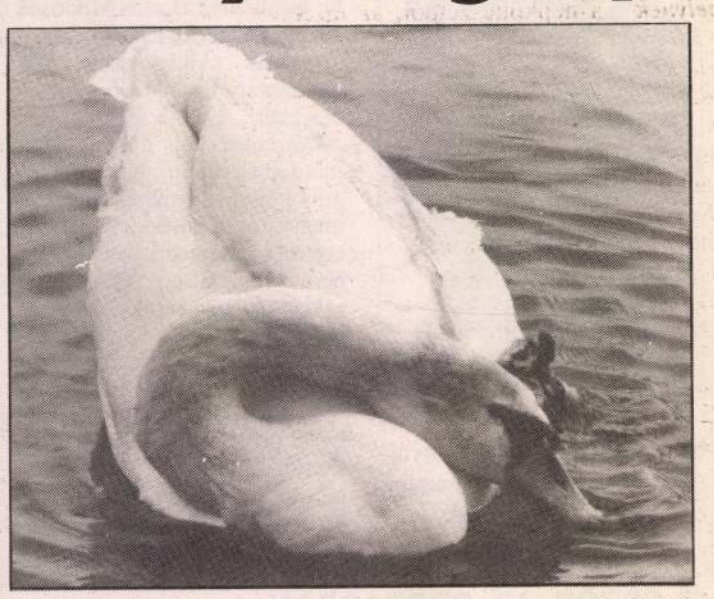

Leverő ez a tavaszi fáradtság... Fotó: ZAVILLA

HA ELŐFIZETIK – MIKORRA ÉRVÉNYES?

Tisztelt Szerkesztőség!

Nyugdíjas vagyok, ennélfogva örülük az újság elfogadható árának. Eddig megvettem, s mikorra előfizettem volna, a keresztrejtvény-megfejtők *(Kirakat,* április hónap) szerencsés nyertesei közé kerültem; egyhavi ingyenes előfizetésre. Vártam tehát májusra az újságot... Nem jött. Mi a helyzet, mit tegyek? Az előfizetésük talán júniusra lesz érvényes?

A napokban küldtem be a májusi Kirakat mellékletben megjelent rejtvény megfejtését... Melyik hónapra lesz érvényes? Szóval az ilyen előfizetési bizonytalanságok miatt a lapot kénytelen vagyok naponta vásárolni továbbra is. Ezzel egyben jelzem azt is, hogy elégedett vagyok vele, tartalmas, sokrétű, s úgy veszem észre, tárgyilagos, független a pártoktól. Kérem, tartsák meg a továbbiakban is ezt a színvonalat! Vidéken élők lévén, egy héten egyszer talán lehetne az újságban egy *mezőgazdasági melléklet* vagy oldal. (Időszerű munkákról, jogszabályokról stb.)

Olvasói üdvözlettel:

Erdős Józsefné
Gasztony
Kurucz u. 8.

Napi főzőcske – olcsón, ízletesen

Örömmel olvastam a levelezők véleményei közt, hogy sok háziasszony örül a *Napi főzőcske* rovatnak. Én kispénzű ember vagyok, s az élet megtanított arra, hogy az ételeket minél olcsóbban – ám azért jól, ízletesen – el tudjam készíteni. Mint tudják, rendszeresen küldöm a receptjeimet – most is mellékelek néhányat *(köszönjük – a szerk.)* –, s jólesik, hogy ezeket rendre közlik is. Köszönöm. Igyekszem mindig olyanokat küldeni, amelyek az árakhoz viszonyulnak, illetve viszonylag még olcsón elkészíthetőek.

Az *Új Híreknek* természetesen továbbra is rendszeres olvasója leszek, a lakásomhoz közeli boltban kapom meg e kedvenc újságomat: *Zsuffa Oszkár* és felesége boltjában! Tegyék lehetővé, hogy ez úton is megköszönhessem nekik ezt a lehetőséget; így pár perc alatt jutok olvasnivalóhoz.

S még valamit: szintén ez úton kívánom közzétenni, hogy felajánlok rászorulóknak ruhaneműket (csekély áron, darabonként 20–30 forintért), de csak helyben tudok adni, így akit érdekel, keressen fel! Kaphatók: zakók, kabátok, nadrágok, ingek, blúzok, szoknyák, pulóverek stb.

Önöknek sikereket, jó munkát kívánok; olvasói üdvözlettel:

Tóth Anna Mária
Pusztaszabolcs
Jókai u. 12.

TÖRVÉNYEKRŐL TÖBBET...

A nyertest informálják!

A *Vasi Új Hírek* tartalmával, sokrétűségével elégedett vagyok, szerintem a lap ára is elfogadható, csak ezt tudják megtartani hosszabb távon is. Eddig naponta vásároltam az újságot, de a *Kirakat* mellékletben megjelent keresztrejtvény helyes megfejtéséért egyhavi előfizetést nyertem. Úgy gondolom, hogy ez nagyon jó propagandája az újságnak, ugyanis szerintem, akinek 1–2 hónapon át jár az Új Hírek, már nem is tudna lemondani róla.

Viszont a keresztrejtvény megfejtésénél, pontosabban az előfizetés-nyerésnél látok egy kis problémát. Az olvasó nyert, de csak vár: vajon előfizettek-e számára, megérkezett-e az értesítés a postára? (Minden hónap 20-ig kell előfizetni a lapokat.) Az olvasó bizonytalan, nem tudja: most előfizesse-e maga a lapot vagy sem...? Említettem: kitűnő az újság, no de kettő egyszerre...?! Szóval a bizonytalan helyzeten változtatni kellene: vagy értesítsék a levélben a nyerteseket, hogy adott hónapra előfizették számukra a lapot, vagy a rejtvénynél közöljék a nevek után, hogy a következő hónapra nyerték az előfizetést.

Az újság nagy erényének tartom a pártatlanságot, a tárgyilagosságot és a rengeteg információt. Szerintem az új és változó *törvényekkel* foglalkozzanak még többet – ezek érdeklik és érintik a tömegeket –, hogy az emberek (e rohanó, változó világban) el tudjanak igazodni, ne érhesse őket joghátrány, anyagi kár.

Támis Imre
Szombathely, Söptei u. 66.

KÖSZÖNET A GESZTUSÉRT...

A sportot szeretem

Tisztelt Szerkesztőség!

Köszönetemet szeretném kifejezni, hogy jóvoltukból egy-egy hónapig díjtalanul olvashattam a *Vasi Új Híreket!* Szeretek olvasni, nem csak keresztrejtvényt fejteni, de rokkantságom miatt a lakásunkat kevésszer tudom elhagyni, akkor is csak segítséggel. Ezért is külön köszönöm önöknek, hogy segítségükkel többet megtudhatok a – kinek szép, kinek nem – mai világról, friss történésekről.

Nagyon idős anyámmal élünk együtt, kettőnk nyugdíja a létminimum alatt van, de mégsem panaszkodunk. Az Új Hírek színes, tartalmas újság, ebben mindenki megtalálhatja a magának tetsző írást. Én *főleg a sportot szeretem! Veszprémben* voltam 1957–58-ban katona, kedves város, s jó lenne, ha a mi *„Halink"*, Veszprém csapatával mérkőzhetne, no persze az NB I-ben. Ősztől...

Tisztelettel:

Mayer Zoltán
Szombathely
Kárpáti Kelemen u. 29.

Kolozsvári. ?

Magyar Nemzet.

1947. III. 22. ; III. évf. 90. a.

4. old.

(: Bezámolós :)

Kolozsvári cv. ref. könyvnda M. D. K.

1832 ben alakult, első vezetője 1837 ig Barra Gábor volt.

1.) Gr. Kornis János

Gerni, A magy. köráji 1960 156

<Kolozsvári Farkas-
utcai templom>

Kelemen Lajos:
A < > 8 képpel-
Pásztortűz 1926.
271-275 l

Sza Kelemen

Vasárnap **22** B5 Rogate	☾ MÁJUS 31 NAP Prot. B4 Júlia
Hétfő **23** Dezső pk.	Prot. Dezső
Kedd **24** Ker segítsége	Prot. Eszter
Szerda **25** VII. Gergely p.	Prot Orbán
Csütörtök **26** Áldozó csüt.	Prot. Áldozócsütörtök
Péntek **27** Béda et.	Prot. Béda
Szombat **28** Ágoston p.	Izr S. Bekhukot 22 hét Prot. Emil

MDK

Kolozsvári kőfaragómühelya 13.században.

Entz Géza fenti cimü könyve,Kolozsvár,1946.

A magyarországi müvészet története I.
Bpest,1961.II.kiadás.261.l.

MJK

Kolozsvári képiró céh

a legyének mesterremékébe tartozott"leirni az maga képit talpig o lajfestékkel és vizfestékkel is."
/1653./

A magyarországi művészet története I. 360.1.
Bpest,1961.II.kiadás.

MDK

Kolozsvári kőfaragó iskola

Erdély legkitünőbb kőfaragó iskolája az érett renaissance-t képviselte. Sajátos önálló stilusa volt, melyet az idegen mesterek sem tudtak megzavarni.

A magyarországi müvészet története I.
Bpest, 1961. II. kiadás. 343.1.

Kolozsvári Tamás

Ötvös

Kassán 1574-ben
meghalt.

K691.

Kolozsvári ötvös Tsenc

1556–1575. Kolozsvárról való, mint legeinj ötvös Lörincnél, a későbbi városi fobirónál s 1556-ban, mint ötvös Lörinc legeinjével történt vele, hogy Kendy Bálint ~~[illegible]~~, akinek úgy látszik ez szenvedése volt — véresre verte. Ez a Kendy dörgette meg ugyanis Técsi Gáspár ötvös mestert is. [Ezt P. G.-nél lehet megjegyezni, nem itt].

Polgárjogot 1556-ban nyer. Mesterége valószínűleg csak másodrendű foglalkozása volt, ~~[illegible]~~ s a földmivelést s szőlőtermesztést üzte üzletszerűen. 1566-ban a kassai céhben első 1568-ban második céhmester 1571. pil. 31-en egy kihágása miatt polgárjogától megfosztják. Valamivel később ezt a büntetést 5 ofstnyi pénzbírság lefizetése ellenében elengedik. 1574- vagy 1575-ben halt meg mert az utóbbi évben már özvegye szerepel. 1)

1) Mihalik Lóisef. Kassavárós ötvösségének története. Bpest. 1900. 166-167. l.

Schmidt Ignác

fotó.

Schlosser

Kőfaragó.

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRLAP
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

Kolozsvári Grandpierre Miklós

A JÖVŐ MÉRNÖKE

19 4 OKT 12

1021

Kolozsvári Grandpierre Miklós

Kolozsvári G. Miklós igen sokszor a múltat rajzolja. A múltnak két dimenzióját. Olykor történeti múltat, úgy, hogy a rajzai alkalmasok Petőfi „A helység kalapácsá"-nak, Móricz valamelyik novellájának vagy múlt századi korarealista beszélyírók műveinek illusztrálására. Gyakrabban azt a múltat, ami bennünk él, a lelkünk mélyén félelmeinkben, emlékeinkben, látomásainkban. Ez utóbbi múlt szörnyállatokkal és furcsa gépezetekkel teli. Mondhatnánk: ez a divat mostanában. De Kondor törékeny, szitakötőszárnyú repülőgépeitől Szász Endre pikkelyes ősállataiig a legkülönfélébb szinten, formában és tartalmakat hordozva jelennek meg, ezek a furcsa állatok és szerkezetek.

KOLOZSVÁRI GRANDPIERRE MIKLÓS: BOCCACCIO-ILLUSZTRÁCIÓ

Hogy Kolozsvári G. Miklósnál mi a jelentőségük, ne próbáljuk pontosan szavakba átfordítani. Ha ezt elmondani tudná, akkor nemigen rajzolna, hanem írna inkább. Csak nézzük meg óriási, A-betűs bombáját, amelynek kirágták a hasát a hangyák. Ő odaírta a rajz alá: A DÖG. Ez a kirágott hasú bomba persze inkább a jövő —, mint múltidejű...

Más látomásai mintha jelenidejűek volnának, bár ha ezeken is sok a rekvizitum, szecessziós berendezési tárgyak, gótikus betűk. Szatírák ezek a rajzok? S ha azok, a múlt vagy a jelen kaján szemügyre vételét örökítik, merevítik rajzba? Válasszon ki-ki tetszés szerint. Csak azt ne gondolja, hogy mert ezeken a képeken sok a „nem szép", mondjuk ki magyarán: a torz — ezért rajzolójuk, aki ilyen sok rosszat lát a világban, elkeseredett, pesszimista ember. Dehogyis az. Ha borulátó volna, nem rajzolna nekünk. Még magának sem.

— SCHL —

Műegyetemi m

mert az előbb felsorolt tudnivalókat nem ismeri vagy a „nagyobb hatás" kedvéért ezekről teljesen elfelejtkezett.

A Passió II. első része egy megelevenedett agyonretusált szentkép, második része pedig röpgyűlés annak minden szabályos fordulatával.

Ezt még az sem teszi „színházzá", hogy mindez az utolsó vacsora ill. Krisztus szenvedéseinek ürügyén történik, és az értekezlet résztvevőit nem Andrzejnek, Tadenak nevezik, hanem Pálnak, Júdásnak, stb.

Mikor beléptünk a terembe, nézőtársaimmal együtt egy üres papírtálcát kaptam kezembe. Akkor azt hittem, erre talán jut valami, ha a vacsorából nem is, de egy izgalmas játék örömében. Kifelé jövet a szemétkosárba dobtam üresen maradt tálcámat.

alálkozója?

telenül szimpatikus münchenI fiatallal szorongta végig egyszobányi lakásbérletében. A vendégek elhelyezésére hivatott munkásszállóban a beköltözés perceiben derült ki, hogy a szálló területére nyugati állampolgárok nem léphetnek(?!!) Sic! ahogy orvosi, jogi munkákban erősítőleg írni szokták. A fennmaradók a római-parti kemping fűthetetlen, tisztálkodási lehetőség nélküli faházaiban fagyoskodtak a Meteorológiai Intézet szerint hajnalfelé +1 celsius fokban. Mivel nekik valóban ki kellett oda költözniök, nem érhették be telefonon kapott megnyugtatásokkal a körülményeket illetően. Ennyit a szervezés két oldalának dialektikus egységéről.

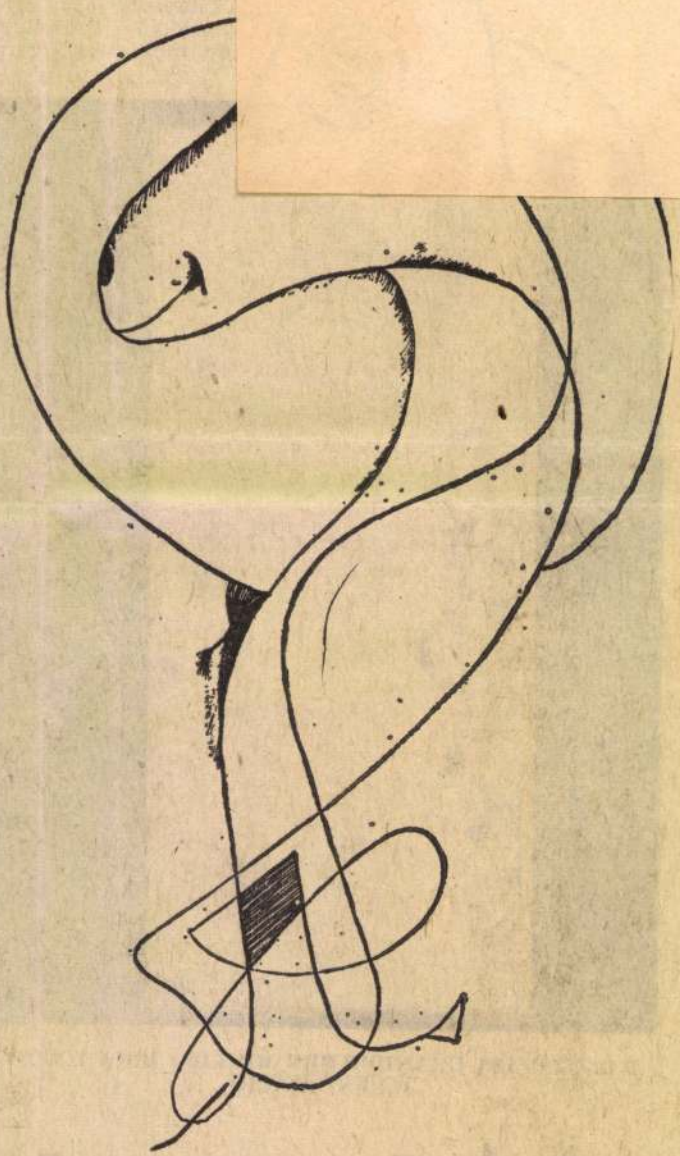

ÉGI BÁRÁNY (Szaniszló M. Júlia)

Kolozsvári Gy.

8—10 éveseknek

A. Gajdar

Csuk és Gek

Két pajkos kisfiú kalandjai az északi őserdőkben.

Kolozsvári Gy. képeivel.

Kötve 15.—

III. füzet Külföldi mesterek magyar vonatkozású művei.

IV. füzet. DR. FERENCZY ZOLTÁN: A Petőfi-terem.

V. füzet. ERNST LAJOS: Petőfi arcképei.

Az Ernst-Muzeum kiadása.

toretto:
országot.
meretlen
Strigel:

Magyar Nemzet
1948. dec. 16.

80

AZ ERNST-MÚZEUM KIÁLLITÁSAI

LXXX.

XXXV. CSOPORTKIÁLLITÁS

RIPPL-RÓNAI JÓZSEF,

BERON GYULA, GARA ARNOLD,
SZŰLE PÉTER, VASS ELEMÉR,
VÉRTESMARCELI FESTŐMŰVÉ-

Plakát

Kolozsváry György:
Napoleonka, 18x24

1963 M. H. Arch.

Katalógus

Kolozsváry György:
Mezőgazdasági
könyvtár

1963. M. H. Arch.

PROSPEKTUS

KOLOZVÁRY GYÖRGY:
HÍVELYES NÖVÉNYCK,

1963. M. H. ARCH

Prospektus

Kolozsváry György
Hüvelyesek,

1963. M. H. ARCH

Em Blema

Kocsmáry György:
Hastyuk Vendégiő

1963 -

Hangleme szatsak

Kolozsvári György:
Magyar művészek
aranykönyve

1963.

Hanglemezfasak

Kolozsvári György:
opera áriák

1963. M. H. Kzk.

Plakát

Kolozsvári György
Arpádkia Étterem,
(18 x 24 cm)

1963 M. H. Arch.

nek, mert a nem változó emberi lélek állandó, de tág törvényei.

Előadásmódja eleven és fordulatos, néha azonban nehézségek elé állítja a járatlanabb olvasót, aki a mai képzőművészeti gondolkodás szakkifejezéseit nem ismeri. Ezek mindenesetre lényeges megtakarítást jelentenek, mert mondatokat helyettesítenek, de ez a megtakarítás nem a naivabb olvasó érdekét szolgálja, bár kétségtelenül tömörré teszi az író stílusát. *Farkas Zoltán*

CSABAI ISTVÁN: AZ ERDÉLYI RENESZÁNSZ MŰVÉSZET. Budapest, 1934. 8°. 92 l. 14 kép.

Cs. e tanulmányában az erdélyi renaissanceról óhajt új képet adni. Mivel nem lehet közömbös, hogy Erdélyről milyen fogalom alakul ki a köztudatban, meg kell vizsgálnunk, hogy vajjon a szerző szempontjai s megállapításai újak és helyesek-e.

A Bevezetésben röviden foglalkozik a renaissance fogalmával, művészetéről szólva kiemeli, hogy a renaissance felfogás megfelelt a magyar szellemnek, majd rámutat a népművészettel való kapcsolatára, a vidéki emlékek jelentőségére és a nyugati mértékkel való értékelés hibáira. Mind igen helyes, de nem új szempontok. (V. ö. Magyar Művészet 1933. 12—13., és 328—332. l.)

Az építészetről szóló fejezetben a tárgyalást azzal kezdi, hogy a gótikus építészetben „reneszanszizáló" motívumokat keres és erre mint legjobb példát a kolozsvári Farkas-utcai ref. templom déli belső falának tagolását említi. A kiindulási pont jó, de a példa annál szerencsétlenebb, mert — mint köztudomású — a tagoló formák, a féloszlopok és a párkány I. Rákóczi György idejében a XVII. század közepén (!) végzett restaurálások emlékei. A Lázó-kápolnát, a menyői emlékeket, a besztercei templomot, a szamosujvári és az alvinci kastélyokat, meg a kolozsvári faragványokat két mondattal elintézve, meglepetésszerűen a vajdahunyadi várat ismerteti, majd a következő lapon — egy századot könnyedén átugorva — a marosvécsi kastéllyal foglalkozik. Közben kissé túlzott színezéssel beszél az erdélyi kastélyok külső egyszerűségéről, várszerűségéről. Mindezt eddig is jól tudtuk. Ismét szeszélyes összse-visszaságban továbbhaladva említi a keresdi és a szentbenedeki kastélyokat. Az utóbbin helyesen mutat rá a tetőzet erdélyi sajátságaira, de azokat különös módon groteszknek, bizarrnak, sőt franciásnak mondja, amivel elárulja, hogy az e formákban kifejeződő szellemet nem volt képes megérteni. Leírja a szentbenedeki kastély hímes oszlopait is, Molnár Albert gyönyörű faragványait, de azt már elfelejti megjegyezni, hogy e páratlan jelentőségű emlék mesterét és évszámát Kelemen Lajos állapította meg. (Pásztortűz 1924. 1. szám.) A szentbenedeki példán fellelkesülve, a népművészet elemeit kezdi kutatni és sikerül neki néhány új, de elképesztően téves megállapítást tennie. Pl. a vargyasi kastély oszlopain a kopjafák hatását fedezi fel, a bonyhai 1675-ös ajtón pedig a kalotaszegi írásos hímzésekét. (Cs. nagy hálára kötelezné az etnografusokat, ha csak egy írásos hímzést is ki tudna mutatni a XVII. századból.) Sokkal több joggal keresi a népies és renaissance elemeket az erdélyi festett mennyezeteken, de itt is a kevésbbé jellemző és nagyon késői munkákat említi, nem is szólva arról, hogy e két alkotóelem jelentőségét az idevágó irodalom már régesrég felismerte.

Külön elszigetelten tárgyalja a bethlenszentmiklósi kastélyt. Megemlékezik tervező mesteréről, Bethlen Miklósról. Utal mintaképeire, a radnóti kastélyra és Sansovino palotáira, továbbá franciás vonásokat fedez fel az északi homlokzaton és a főbejáraton. Az utóbbi kivételével valamennyi megállapítás megtalálható e sorok írójának Bethlenszentmiklósról írott cikkében (Pásztortűz, 1933. 301. és 355. l.). Kár, hogy a francia hatás közelebbi megjelölését Cs. nem tartotta szükségesnek, mert ennek igazolására korántsem elégséges a síkszerű, lapos reliefkezelés, mivel ez általános jellemvonása az erdélyi magyar emlékek legnagyobb részének.

A fejezet végén a városi építészet néhány emlékén siklik végig. Jellemző, hogy a tordai, erősen restaurált Báthory-házat modern részleteivel együtt gondosan leírja, de a fontos kolozsvári emlékeknek csak egy mondatot juttat, a szebeni házakról nem szól, ellenben beleveszi a dévai Magna Curia XVIII. századi (és nem Bethlen Gábor-kori) lépcsőjét, a barokkos brassói városházat és a legkülönbözőbb korokból származó besztercei lábas házakat.

Ugyanott néhány olasz építészt is megemlít és ezzel kapcsolatban jónak látta az erdélyi renaissance-szal foglalkozó munkámat megtámadni. A nagyon is áttetsző célzatú gyanusításra még válaszolni is méltatlan dolog lenne részemről, eléggé megvéd mind tízéves tudományos munkásságom, mind az említett tanulmány. Csak annyit jegyzek meg, hogy Cs.-t felületessége és balszerencséje itt sem hagyja el, mert épen azokat az adatokat említi, melyek vagy közismertek, vagy az én kutatásaim eredményei.

Az építészeti fejezet csapongó szellemtörténeti fejtegetéseivel szemben a szobrászati fejezetben egymást érik az új és meglepő megállapítások. Hunyadi János tumbáját díszítő reliefeket Báthory Zsigmond török győzelmeit megörökítő emlékmű maradványainak tartja, nem törődve azzal, hogy írott források (Krekwitz) alapján tudjuk, hogy a domborművek valóban a gubernator síremlékét

Magyar Művészet 1935.

Kolozsvári János ?

diszítették, még kevésbbé ügyelvén arra, hogy a csatajelenetek stílusa semmiképpen sem kapcsolható a XVI. század végén készült szobormüvekhez (v. ö. a kolozsvári Kakas-ház zodiakus szobájának gyámkőreliefjeit). A kolozsvári sekrestyeajtó feliratát: D. IOHANNES CLI (!!!) = Dicavit (!) Johannes Colosvariensisnek (!!!) olvassa, amivel elárulja, hogy feliratokat olvasni nem tud és a diplomatikai és epigrafiai szabályokról sejtelme sincs. Kár volt kísérleteznie, mert Sándor Imre (Genealogiai Füzetek 1913. 33. l.) és Kelemen Lajos (Pásztortűz 1926. 399. l.) kitűnően megoldották a felirat és ezzel együtt az arckép kérdését. Az ő megállapításukat felesleges volt nekem bizonyítani, ahhoz csak néhány stílustörténeti megjegyzést fűztem. (Magyar Művészet 1933. 26. l.), melyeket Cs. is felhasznál (47. l.). Tüzetes emlékismeret hiján Cs. igyekszik legalább a régóta közölt emlékek tárgyalásába új szempontokat belevinni. Például a kolozsvári 1579-es ajtót diszítő, meglehetősen középszerű, dekoratív jellegű faragványról megtudjuk, hogy „remeke az erdélyi maszkplasztikának", „kifejezése megrázó". Sokkal több joggal beszél Cs. az erdélyi érmeken levő arcképek kifejező erejéről. Az újítási láz vezethette Cs.-t arra is, hogy a szász sírkövek művészi eredetéről elképesztő feltevést kockáztasson meg. Mivel tagadja a németországi emlékekkel való kapcsolatukat, formáikat egyenesen a római (!) Lázó-sírkőből származtatja, amelyet erdélyi magyar (!) munkának tart, sőt a tipikusan szász sírkövek jórészét is magyar (!) mestereknek tulajdonítja. Az ilyen feltevések cáfolata már kívül esik a tudományos kritika határain, csak arra jók, hogy elárulják szerzőjük járatlanságát a magyar, a német és az olasz művészetben egyaránt.

A festészetről szóló rövid fejezetben néhány közismert szárnyasoltárhoz fűz felületes megjegyzéseket. Egyedül a szászsebesi oltárnak Pacher művészetével való kapcsolatáról szóló megállapítása érdekes és figyelemreméltó. Csak kár, hogy Piero della Francescára, Giottora, Mantegnára és a trecentistákra való hivatkozással önmaga rontja le eredményének hitelét. Egyéb festészeti maradványokról nem tud, még kevésbbé az idevágó, közzétett adatok nagy tömegéről. Az arcképfestészet fontosságát ugyan említi, de annál különösebb, hogy a könnyen hozzáférhető, köztulajdonban lévő festmények közül nem említ egyet sem.

Az iparművészetet tárgyaló fejezet még soványabb, utalásnak is kevés. Egy-két szétszórt név, emlék csupán, azután néhány zavaros megjegyzés a magyar ornamentikáról. Egyedül a magyar és szász ötvösművek szétválasztására irányuló törekvése figyelemreméltó és helyes. Kár azonban, hogy signált emlékekkel nem támogatja megjegyzéseit. A magyar felfogás síkszerűségét, ornamentális hajlandóságát szemben a szász művészet barok plaszticitásával a szobrászati és építészeti emlékeken is ki lehet mutatni. (v. ö. Magyar Művészet 1934. 152, 154, 158. l.)

Az utolsó fejezetben az erdélyi lelket és az erdélyi renaissance-ot óhajtja jellemezni. Az előző fejezetek tévedésein építve, alig egy-két rendszertelenül kikapkodott és általa csak felületesen ismert emléket véve figyelembe, természetszerűleg csak téves eredményekre juthat. Ilyenek a „forrongó Báthory reneszánsz" és a „józan principátus-stílus" fogalmai. Vajjon miért a principátus kora a XVII. század és miért nem az a XVI. század? Hogyan lehetséges, hogy a „forrongó", „dinamikus", „viharos" Báthory renaissanceban volt a legszigorúbb és a legkötöttebb az erdélyi építészeti stílus (dorismus) és hogy a „józan", „fegyelmezett" principátus korában a formák szigora megenyhül és kifejlődik a virágos renaissance? Mind oly kérdések, melyek a szerzőt legkevésbbé sem zavarják elmélete kialakításában. Minden során látszik, hogy megállapításait nem az írott forrásokból meríti, melyekből csak kikapott idézeteket ismer és nem az emlékekből szűri le, melyeknek halk szavát nem érti, hanem pesti szemüvegen át nézett erdélyi irodalmi olvasmányainak hatása alatt konstruálja meg elméletét az erdélyi művészetről és az erdélyi lélekről.

A többi kisebb-nagyobb hibáinak, önkényes stílusösszehasonlításainak, merész képzettársításainak ismertetését most mellőzzük, nem mutatunk rá hiányaira és az irodalomban való járatlanságára sem, csak mint jellemző tünetet emeljük ki, hogy évszám alig van művében és hogy a formai elemekkel alig törődik. Értekezése történeti és formai alapokat nélkülöző, tehát homokon épült ú. n. szellemtörténeti összefoglalás. Erdély mélyen gyökerező kultúrájához, közel egy évszázadra visszatekintő komoly művészettörténeti irodalmához méltatlan, hogy a hagyományoktól megszentelt emlékei efféle kísérletezgetések szenvedő alanyai legyenek.

Dr. Balogh Jolán

CÍMLAPUNKON Csók István „Kinai porcellán" című festményének reprodukcióját mutatjuk be.

Felelős szerkesztő: Dr. Majovszky Pál

Főmunkatárs: Dr. Lázár Béla

Segédszerkesztő: Dr. Péter András

Kiadó: Ormos György

Magyar Művészet. 1935. 1. szám

Szerkesztőség: VII., Erzsébet-körút 7. I.

Nyomatott a Lorilleux Ch. és Tsa gyár festékével

Az Athenaeum r.-t. mély- és könyvnyomása

Kolozsvári János ötvös, gyula
fehérvára lakos, feleségével
Zsófiával együtt Rómába
Zarándokolván, 1500 márcz
26án beléptek az ottani
feret lélek társulatba.

Vatikáni magyar okirattár.
I. sor. 5. K. 95. l.

2329

Czementes János, ötöös. A XVI. század második felében Kolozsvárt élt s 1570-ben a pénzverő kamara ispánja volt.

Archiv f. sieb. Landeskunde. 1863 VI. 319–323. ll. — Jakab Elek. Kolozsvár tört. Bpest. 1888. II. 123. l. —

Kolozsvári Kis Seres István

ötvös.

Ballagi Aladár véleménye szerint a kolozsvári ötvös cék regestromában előforduló ifjn. Seres Istvánnal vagy ~~[illegible]~~ Szécsy Seres Istvánnal azonos. Az 1650-es évek végén Kecskeméti W. P. ~~[illegible]~~ sokat tanúl tőle.

Ballagi Aladár. Kecskeméti W. Péter ötvöskönyve. Budapest. 1884. 24. l.

Ftr. 1905 MAJ 13
2605 szám
Keszthelyi m. kir. Adóhivatal

E

Telj. vált. ill. szft könyv
142. lap 10 t. a
kmft

Gyön

Keglevits Béla

28021 KÖZSÉGI NYOMDA, BUDAPEST, VI., VÁCZI KÖRÚT 61.

bával pedig körmei között mezitelen szablyát tartván, járulóhoz hasonló, a paizsnak jobb része felé indultatott, kitetszik. A paizs környről és felől pedig-len imitt fehér és vörös, amott ismét kék és sárga peremek kin levén és a sisakot szépen ékesítvén, találtatnak sat.»[1] A leírt czímer nyomán talán sikerülni fog a kelyheket felfedezni.

A divatos ékszerekről szól az 1556. évi városi jegyzőkönyv: «— und Krummes hefftel von silber, wie jezt die Edellent auf iren Kleyderen tragen».

Az 1628-ik év márczius hó 16-án Zwiekl János pecsétmetsző polgárjogot nyert, lefizetvén 3 frtot. «Praausit literas natalitias sub sigillo civitatis Wolffspergh in Charintia».

A goldtschlœrekről szól Tamás képíró 1533-ik évbeli tilalma. «Thomas moler tut ayn vorboth auf geschlagen gold bay dem goldtschlœr, des meister Hannes

I. ében vertek pénzt.
1530-ba íra küldi próbára
a vert mei generosissimi
cusas, u évben Sauer Sebestyén ónak jogot adott
a pénzv áltassák ki.[3]
G Kassán; jótállói
Baumhi rka ezüst erejéig
lekötik Ez a következő
év máju
16c résen.[4]
Ka *Kemény Lajos.*

IV. TÉGLÁS ISTVÁN: A TOROCZKÓSZENTGYÖRGYI EV. REF. EGYHÁZ SZENT EDÉNYEIRŐL ÉS ÉKES HIMZÉSEIRŐL. Toroczkószentgyörgy község szegény kis ev. ref. egyházának egy régi faládájában régi skofiumos hímzések mellett nehány szent edény hirdeti a Thorotzkay-család ev. ref. vallású grófi ágának egyháza iránti ragaszkodását és bőkezűségét. Legnevezetesebb egy a szokásos módon felfelé keskenyedő henger alakú s kivül aranyozott ezüst kanna, mely alól 13, felül 9 cm. széles s magassága 17 cm., súlya pedig 532 gr. A budapesti N. Múzeum tulajdonában Királyföldi kanna név alatt egy ehez úgy méretei mint kiválóan diszítésére nézve hasonló ezüst kanna látható. A kanna oldalait tömötten borítja renaissance stylű domború diszítés, melyen itt is épen úgy mint a Nemzeti Múzeum tulajdonában lévő kannán, a növényi ornamentumba átmenő szárnyas angyalok s a gyümölcsökkel rakott díszedények domború alakjai tünnek fel. A kanna füle itt is egy lombbá átváltozó emberi alak. Nagyon valószínűnek tartom, hogy ezt a két kannát ugyanegy ötvösmester készítette, avagy két készítője egy közös

[1] Kassa v. titkos lvt. Almássy Nr. 25.
[2] Kassa v. lt. 1498/97.
[3] 1547/4. sz. U. o.
[4] Magyar Gazdaságtörténelmi Szemle, 1897. évf. 81. l.

Kolozsvári Kis József
ötvös.
Archaeol. Értesítő
1905. évf. 165–168. l.

iskolának volt tanítványa. A kanna födelének belsejében egy később odaerősített érmen a következő felirat olvasható: «*A torotzkó sz. györgyi refor. ekklesianak ajándékozta grof Teleki Eszther 1758 esztend.*» Ez az évszám nem vonatkozhatik a kanna készíttetésének idejére, mert ez a kanna mintegy 100 évvel idősebb eredetű igen szép munka.

Szintén a budapesti múzeumban láttam párját egy magasságának közép részén karcsubbá keskenyedő henger alakú ezüst pohárnak. Ez a pohár 133 mm. magas s 122 gr. súlyú; átmérője a talpánál 62, a tetején 79, és karcsúbb részén 42 mm. A poharat ékesítő renaissance stilü diszítés nagy részben aranyozva van. Felső részén a stilizált lombok között őzet üző kutya látható. A pohárra vésett felirat a következő: «*A Th. sz. györgyi év. ref. ecla. sz. vacsorához való pohara a betegek és elaggott öregek számára.*»

Diszítésének és alakjának csinosságával kiválóan magára vonja a figyelmet egy a felső szélén és belső részében aranyozott 722 gr. sulyú igen szép ezüst kehely, melynek a tükör előtt felvett fényképét azért mutatom be, mert az minden leírásnál ékesebben tünteti fel e szent edény nemes alakját s diszítésének szépségét. Szabályos kör alakú talpa felfelé lépcsőzetesen keskenyedve harang alakba megy át. Talpának két kidomborodó körét levéldiszítés borítja. A kehely fogójául szolgáló gomb a szokásos idomtól elütő s tulajdonképen nem is egy, hanem két gombból áll. A nagyobb gombot a kehelytalpról emelkedő s bemélyített barázdákkal tagolt lemezek támogatják, felső részére pedig kecsesen simul a szőlőlevél- és gerezdekből alakított dísz. A kisebb gomb diszítése a kehely talpán körbefutó diszítéshez hasonlít. A kehely kosarát ékesen hajló finom indáju stilizált lombok és azok között egyik oldalon a Thorotzkay-család czímere, más oldalon az inda két külön kanyarodását összefogó s alsó részében lombdíszbe átváltozó emberi alak, ékesíti s ezen diszítés felső szélét ritmikusan lombokból füzött szalagszerű ornament határolja. A kehely talpán a következő felirat olvasható: «*Grof Torotzkai Pál s grof Teleki Juliana ajándékozták a T. sz. györgyi reformata eclesianak egybekelések első esztendejében 1796. Kolozsvarott delimalta s tsinalta ötves Kolozsvári Kis Jozseff.*»*

Érdekes egy 348 gr. sulyú s csak 20 cm. átmérőjü kis ezüst tányér, melynek csekély bemélyedésü közepén a Thorotzkay-czímer látható s a czímer körül és a tányér szélén a következő felirat van bevésve: «*Emlékezzél meg uram arról a mi 1784-ben 11-dik novembris esett rajtunk. Tekints reánk és vedd el a mi gyalázatunkat. Jerem: Siral. V. 1. A torotzkószentgyörgyi refor. eklesiaban az ur asztalára tsináltatta grof Torotzkai Sigmond 1787-dik esztendőben.*» A felirat első szakaszának bevégződésénél lomb van bevésve s más diszítés e tányéron nincs, de érdedes a felirat, mely a Hóra-lázadás itteni pusztításaira vonatkozik. Ugyanis ez a gróf Thorotzkay Zsigmond a XVIII. század második felében egy Járai nevű árva és szegény fiut neveltetett, kiből az ő befolyása révén később toroczkószentgyörgyi ev. ref. kántor-tanító lett, de a kit részeges és kicsapongó élete miatt ezen állásából csakhamar elcsap-

* Kiss József mester uram aligha nem úgy értette, hogy «delinealta». *A szerk.*

tak. Ez a járai a Hora-lázadás idejében a havasokból a magyarok által lakott vidékekre dulva, gyilkolva és rabolva aláözönlő oláhok egyik csoportját Toroczkó Szentgyörgyre vezette és miután ott ő a kastélyok s az egyházak rejtékhelyeit jól ismerte, az oláhok az ő kalauzolása mellett rabolták ki a birtokosokat és a templomokat. Járai az ő jótevőit sem kimélte s a gr. Thorotzkay-családot is kirabolta. Az ev. református egyház kincseit magához vette s nem elégedett meg azzal, hogy Farczádi nevü ev. ref. lelkészt felkonczoltatta, hanem a templom belsejét is törte-zúzta és rongálta, de miközben ő boszúja kielégítéséről a templom belsejében dühöngött, nem vette észre, hogy Toroczkó város felől egy magyar sereg érkezett. Igy Járai a klenodiumok egy részével a magyarok kezébe került. Ez 1784. évi november 11-én történt és ezen szomorú eseményre vonatkozik a gr. Thorotzkay Zsigmond által pár évvel később adományozott ezüst-tányér felirata.

A toroczkó-szentgyörgyi ev. ref. egyház kelyhe 1796-ból.

Hogy később 1848-ban, de kiválóan 1849. évi julius 30-ikán, midőn az oláhok Toroczkó-szentgyörgyöt ismét feldulták, kirabolták és felégették, az ev. ref. egyház klenodiumai a rablás martalékául nem estek, csak annak köszönhető, hogy az egyház gondnoka azokat azon zavaros időben a régi faládával együtt elásta s évek során át elásva tartotta.

A klenodiumok között van még egy nagyobb féle (226 mm. magas s 1010 gr. nehéz), de egyszerűbb ezüst kanna, melynek oldalát a gr. Thorotzkay és a gr. Teleky czímer födelének felső részét szőlőlevelek és gerezdek diszítik s füle is stilizált lombot ábrázol. A czímert körítő vésett szalagon olvasható felirat szerint: «*Tsináltatta Groff Thorotzkai Pál és Groff Teleky Julianna 1823-ban.*» Megemlítésre érdemes még egy felül kissé kiszélesedő s belső részében aranyozott csinos ezüst kehely, (385 gr. sulyú) melynek kupáját kidomborodó szőlőgerezdek és levelekből szalagszerűen körbemenő diszítés övedzi s talpán a renaissance stilű lombok közül itt-ott öt-öt bogyó, a nodus-on pedig három-három bogyó buvik elő. Felirat vagy évszám ezen szép kelyhen nincsen.

A toroczkószentgyörgyi egyház rejtékfiókkal is ellátott régi ládájában szép urasztali terítők s azok között néhány a himzéshez felhasznált arany- és esüstfonál nagy súlya miatt érczértékben is drága mű, őriztetik. Van két csaknem teljesen egyforma fátyolkendő. Mindkettőnek közepét ujjnyi vastagra domborodva az aranynyal és ezüsttel himzett Thorotzkay czímer foglalja el, széleit aranycsipke köríti s azon belül lomb-, virág- és gyümölcsnek aranynyal himzett széles szalagja s a szentírásból vett egy-egy mondat, meg az 1788. évszám kivarrásához felhasznált skofium oly sulyossá teszi, hogy az egyik 228,

a másik 250 gr.-ot nyom. Egy harmadik fátyolkendőnek csak négy szegletét ékesítik arany virágok, de a himzés ujjnyi vastag s így annak is súlya 245 gr. Egy csak 87 cm. hosszú fátyolkendőnek a két vége van magyaros virágdíszszel a szövet mindkét oldalán csaknem egyformán ékesítve s a 60 gr. arany súlya alatt a vékony fátyolszövet szinte szakadozik. Egy 98 cm. hosszú s 93 cm. széles fátyolkendőnek négy szegletén aranynyal himzett magyaros izlésű s körben hajló szárú virágok ékeskednek. Ennek súlya 52 gr. Aranynyal himzett magyar virágok diszítik egy 85 cm. hosszú fátyolkendő négy sarkát is. Kiválóan finom és tüfestésszerűen alkalmazott az a szines selyemmel és skofiummal himzett nyolcz virágcsokor, mely egy 55 cm. széles fátyolkendő szélein van elhintve, s melyek közül négy-négy egyenlő. Egy 216 cm. hosszú nagy fátyolterítőn nyolcz sorban szines selyemmel (sárga, zöld, fahajbarna, fehér, kék, veres) s itt-ott egy kevés skofiummal is nyolcz-nyolcz tehát összesen 64 magyar renaisance izlésü szép virágcsokor képez feltünően gazdag- és figyelemre méltó diszítést. Egy 67 cm. hosszú kék selyemterítőt ezüstcsipke szegélyez s a terítő szegleteitől lombokból kiinduló virágok piros, kétféle sárga és zöld selyem, valamint ezüstfonállal alakított tömött sorai vonulnak a széleken végig. Egy 170 cm. hosszú rozsda-vörös szinü bársonyterítőt aranyozott ezüstzsinorból vitézkötés szerűen alkalmazott sujtásozás, valamint ugyanazon zsinorból felvarrt felirat díszít. A felirat szerint ezt 1787. évi karácsony ünnepén gr. Thorotzkay Pál annak emlékéül adományozta, hogy ő akkor vett először úrvacsorát. Megemlítésre méltó még az a 180 cm. hosszú s 130 cm. széles valódi keleti szőnyeg, mely állandóan az úr-asztalát borítja s épen azért a sok használat miatt már itt-ott szakadozásnak is indult, de még mindig igen szép és értékes példány.

Torda, 1904 október 28. *Téglás István.*

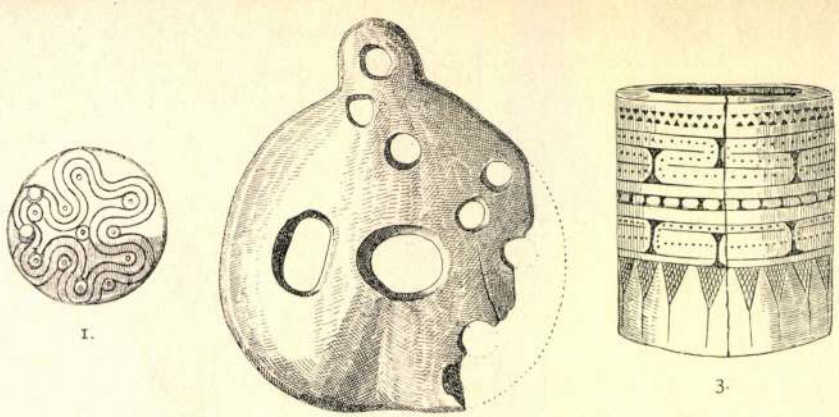

1. 2. 3.

Őskori csonttárgyak a tiszafüredi múzeumban. $^2/_3$ n.

7 ⌐ó	1006	?	— **Josephus Kolozsvári Kis,** e. 1796. Kehely alábbi mesterjelzéssel. — *Kelch m. folg. Signatur:* „1796. Kolozsvarott de inealta és tsinalta Ötves Kolozsvari Kis Józseff." Ref. egyház — *Ref. Kirche,* Torockószentgyörgy. Arch. Értesítő 1905, 165 (Téglás I.).	1 ⅁ l

A VIGILIA

legújabb száma is úgy kerül az olvasó elé, mint amikor, most már második éve, ez a legszebb magyar folyóirat elindult. A nívó, a belső tartalom, kiállítás ugyanaz, csak egy nagy változásról kell mégis beszámolnunk. Megírtuk már, milyen tévedésben voltak azok, akik a magyar közönség «alacsonyabb-rendűségére» számítottak. A Vigilia a legélénkebb cáfolata annak az előítéletnek, mintha Magyarországon nem lehetne és nem lehetett volna szép, magas színvonalú s ugyanakkor komoly tartalommal bíró folyóiratot kiadni. Mások viszont azt hitték, hogy a Vigilia kizárólag a külföldi irodalom és tudomány remekeit fogja közvetíteni a magyar közönségnek, mert nem lesz elegendő magyar abban a szellemi táborban, amelynek műhelyéből a Vigilia kikerült. Erre is rácáfolt az

KOLOZSVÁRY L.

Külföldi aukcion:
Koloszvary, L.:
Alter Bauer mit Hut.
Öl auf Holz, 25x20 cm. Sign.

München, Neumeister
Auktion 215. Mai 1983
Katalogus 94.old. 823.sz.

KOLOZSVÁRY LAJOS

Lajos Koloszvary: In der Schmiede.
Öl auf Leinw., 68,5x55 cm. - Sign.

Aukción: WIEN, DOROTHEUM
623. Kunstauktion, 1979.
Katalogus 73.sz. 24.old.
Kép: Taf. 80.

MDK

Kolozsvári Lajos, festöm.

Tájkép. Olf. Jelz.

Árv. Közl. 1937. 4. sz. 2761.

Kolosvári L.

Árverési Csarnok aukció kat.

32. sz. 1926. ápr.
33. sz. 1926. jun.

Toldy Miklós:

Mellig s jobbra fo
neme, hosszú bap
kék s Kaczagánya

Non p
passi

s a kép körül:
„Nicolaus

Vászon, méretei
Gr. Csáky László

Kolozsvári László

Üzemi témáju müvel szerepelt a borsodi müvészek 1952-es tárlatán.

Hajdu Béla: A borsodi képzőművészek megyei kiállitása az MSzT miskolci székházában

Északmagyarország 1952. aug. 29.

Kolozsvári László.

Miskolcon, a Borsodi Képzőművészek megyei kiállításán festménye szerepelt.

Északmagyarország, Miskolc, 1952. Aug. 29.

Kolozsvári Sajós

Bánffyhunyad
Kalotaszegi kirúzések

l.

Milano 1906.
76. l.

Kolozsvári Kőmüves

János

Kassa 1643

l.

Arch. Ért

1912. 269. l.

1931

		13400 —
magoló abroncsrasat		
t	68-	29.376 —
dombvár :		
g súlyban, 45 P alap.		
int P 450·54		
2·40		452 94
szállhuzalt kötegenként	44-	132 —
t keritéshuzalt 300 kg g	75-	225 —
		43585 94
		43585 94
		~~1931~~
		1931

Kolozsvári Körmöves János

1643

lásd

Arch. E/Z

1912. 269

Jelentem, hogy .....

távolmaradását.

Tudomásul vette:

.....

az osztályfőnök aláírása.

Enged

.....

a műhelyfőnök
al

8. sorsz. Műhelyi minta

Kolozsvári Károly
zedő

MDK

melléklet. fines nagy lepke.
Kolozsvári Károly mäser vésete.
Anyomtatás négy ziben készült.
(Vázlatkészítési tanfolyam kere-
tében készült.)

Biri tékunk és mellékleteink
Grafikai szemle 1908 sz. 970.

MDK.

Kolozsvári Károly

nyomdász

munkája vésése a harmadik

melléklet. (Alepke)

÷ Boritékunk és mellékleteink

Grafikai Szemle, 1908 évf 5 z 98 l

Kolozsvári Kis József

kolozsvári ötvös

mód

Gerend. 169 l

163

Imagined, n. s.

Kolozsvári Kis József

ötv.

l.

Kőmagyötvj.

1007. 7.

MAGYAR ORSZÁGOS
LAWN-TENNIS SZÖVETSÉG
BUDAPEST, IV., VÁCZI-UTCA 9.
TELEFON: AUT. 877-05. 891-65.

Kolozsvári Kisstónef

ötvös

Kehely 1796.

Torockószentgyörgyi

ref. templom

Anlajd.

Imil

FIRENZE

Scolari-Kapelle

Heydenreich, Ludwig Heinrich: Spätwerke Brunelleschis. Jahrbuch der preussischen Kunstsammlungen, LII – 1931, 4–7, 9 f. (Kopie 3, 4, 5, 6 f.)

Kolozsvári Képiró Ferenc, MDK

ötvösmüvészettel is foglalkozott. Neki tulajdonitják a XVI. sz. egyik ötvösremekét, Losonczi Antal reneszánsz stilusban készült aranyozott ezüst kancsóját (1548. Bp. Iparmüvészeti Muzeum). 568.o.

Szász Károly : Adatok a nagybányai képirók, kő- és fafaragók történetéhez.

KelemenEml. 566-576.o.

Kolozsvári Károly

betűvetési példája.

repr. a 24. lap utani
3 ik minta

Lőivy. III.

MoB kat. 2420/III.

zéke deklődése közismert. Ő ról
bollandisták munkáját és ebből
spanyol legendákat. Ezért őbenn
jét és szellemi irányitóját.

Kolozsváry Károly.

a bpesti Nyomdai

Továbbképző Tanfolyam

hallgatója

vignetje

repr.

Lőwy III.

(Monogrammok)

A Szent Jakab-kápolna és a pá
arra vall, hogy itt is a román é
szivósan ragaszkodó helyi mester
hagyománytisztelet, illetve mara
titásaitól aránylag eléggé megki
jellemző /pl. az 1263 táján épül

A mintakép mind szerkezetében
vetjük a jáki és a pápóci kápoln
hogy Jákon nem volt és nem is vo
mint Pápócon.

Aligha véletlen, hogy a jáki
ház részére ép a központos pápóc
A dunántuli késő román ~~xxxxxxx~~
szivesen alkalmazta a kör- vagy
alelkipásztorkodás szolgálatában
miklós, Vitenyédszentpál/. Minde
a pápóci kápolna sem egy már elp
volt, hanem a település plébánia

A részletekben és a technikai
templom hatása érvényesült. Igen
A szerkezete és a béllet tagjain

Kolozsvári József

otvös

gernyeszegi gr. Teleki-
kastély

Építészet. 1941. 32. l.
(Építési napló.)

19

zágos Bizottsága

dvány { száma: 19
kelte: 19
beérkezése: 19

letek száma:

al elintézett szám:

száma:

száma:

a:

lvasta:

Kolozsvári Czemetes
Janos

lásd wód

Magyar Kojószenle
1897. 416. l

lásd EV.

Herzfelder Armand Dénes
A kolozsvári kódex. Budapest, 1897.

Magyar királyi államvasutak.

T. Műhely

Miután keresményemnek 191____é

tésénél_____

jelenhetek, keresményemnek átvételére __

nevü munkástársamat szóbelileg megbizt

Kelt _____, 191____

_____

tanu.

_____

tanu.

Czementes János, Kolozsvári

~~Cáfá~~

Magyar Könyvszemle

1896. 276. l.
350 l
373 l

red
1

Herzfelder Armand Dénő:
Kolozsvári Czementes János könyve. Magyar Könyvszemle.
1896. 276 - 301, 350 - 373. l.

Magyar királyi államvasutak.

T. Műhely

Miután keresményemnek 191..... é

tésénél.....

jelenhetek, keresményemnek átvételére ..

nevü munkástársamat szóbelileg megbizt

Kelt ....., 191....

.....

tanu.

.....

tanu.

Kolozsvári Czementes János

lásd

Magyar Könyvszemle

1896. 276. l.

350 l.

373 l.

lásd

Zolnai Gyula. Jegyzetek Czementes János könyvéhez. Magyar Könyvszemle. 1896. 373–377. l.

Jelentem, hogy .....

távolmaradását.

Tudomásul vette:

.....

az osztályfőnök aláírása.

Engedé

.....

a műhelyfőnök
al

8. sorsz. Műhelyi minta.

(Kolos vári) Csementes

János Könyve

1530-1586.

Arapolvasszik könyve

M. N. Muz. Oct.

Hung 484.

Egyt mér

azóta kiadtak

Kolozsvári János

ötvös

Johannes aurifaber
de Coloswar
1500-ban mint zarándok
megfordult Róniában

Gerhrd 146 l.

Kolozsvári József

ácsm. 1851.

d.

Hereptzabó Levélt

25. l.

T.

EUROPA

film-, könyv-, lapterjesztő és könyvkiadó rt.

Budapest, V.,

Rothermere-utca 12. III. 2.

Kolozsvári József

ács

Sárosmagyarberkesz

citatve

Herepei-Szabó

25. l.

Emlitve

Baltlel 45. l.

...tészalka

...zthelyi Vendel vasuti vendéglő és szálloda Mátészalka 37

...gyi Károly «BALATON SZÁLLÓJA» Mátészalka. 49

...trafüred

...nitók háza, Botfalvy ...ál bérlő, **Mátrafüred 2**

...zőkövesd

...tos József „Korona" szálló ...s vendéglő, Mezőkövesd, ...zt. László-tér 8. 94

...zőtur

...akkhetes" vendéglő és ...álloda. Mezőtur 55

...kolc

...annonia" szálloda, Mis...olc, Kossuth-u. 2. 17–70

...ávéház: 17–61

...l szálloda, tul. Márkus Soma, ...kolc, Széchenyi-u. 62. 21-67

...hács

...rona szálloda **tul: ...zsgay István Mohács ...kai M.-u. 2. 1-21**

...sonmagyaróvár

... Kálmán Mosonmagyaróvár 1–25

... József Trieszt szálló ...nóvár. 10

Óbecse

Imperiál szálló, tul: Rumpf Antal, Óbecse, Szt. István-tér 5. 82

Központi szálloda, **tulajdonos: Mayland Jenő, Óbecse, Telefon: 1-05**

Pápa

Moharos János «Hungária» Szálloda és Kávéház, Pápa. 10–09

Pécs

„Baranya" fogadó, tul.: Ritócz János, Pécs, Hal-tér 3. 11-39

Máté Antal **„Központi Fogadó"** Pécs Munkáesy Mihály-u. 23. 15–19

„Nádor"-szálló, Pécs, **Széchenyi-tér 15. Tel.: 18-39**

Pannonia szálloda, Pécs, Király-utca 5. Telefon: 26–03, 26–93

Rimaszombat

«Három Rózsa» kávéház, étterem, szálloda, Rimaszombat, Horthy M-tér 7. 1-55

Sport szálloda és étterem. Rimaszombat, Rákóczi Ferenc-u. 4. 1–32

Siófok

„Fogas Park" szálloda **bérlő Schweder János Siófok 54**

Kolozsvári József

ais

1856.

Sárosmagyarberkesz

Balhel

45, 132. l.

T.

EUROPA

film-, könyv-, lapterjesztő és könyvkiadó rt.

Budapest, V.,

Rothermere-utca 12. III. 2.

Kolozsvári József

XVIII. r.

Kolozsvári asztalosok

2. f.

BUDAPEST
12 III 7 22

Kolozsvári József

lásd okv.

Thieme Becker

XX 387. l.

(Lyka)

Itt valami zavar van!

„de Kolozsvár József" – csinszó!!

Kolozsvári János

Szobrásznak

1528

tulajdonítja alábbi

szerző a kolozsvári

szent Mihály-templom

sekrestye ajtajának

faragott kőkeretét,

mely 1528-ban készült

s melyet képben is

bemutat.

Budinis

83, l - 103. tábla

Marhaság!

kerti tak (ú.n. Dardanellák) helyreállítás
melynek költségére a Magyar Minisztér
nem ~~[illegible]~~ 10.000 koronát engedélyezet
az 1913. és 1914. években fogyanatosítta
~~[illegible]~~ összesen 10.253 korona költség
gel, amelyből 1253 koronát a tulajdon
fedezett. A munkálatokat Foerk Ernő
építén. tanár, biz. tag ~~[illegible]~~ vezett
azok során elkénítette a szükséges ter
vezet, több ízben a hely színére utan
és a vállalkozók által végzett mun
kákat gondosan ellenőrizte.

A nepesi püspök úrral folytatot
tárgyalások ~~során~~ ~~[illegible]~~
~~biz. tag~~ ~~[illegible]~~ a poprádi rómi
katha templomnak az istentiszelet érd
kében föltétlenül szükséges kibővít
sére ~~szükséges~~ nolgáló terv és költségvetés
elkészítésére mintén Foerk biz. tag
nyert megbízást. ~~[illegible]~~ A elkészi fo
adatnak a helyszíni fölvételek
elkészítése ~~[illegible]~~ és bizottságunk
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

K o l o z s v á r i J á n o s
festő

Pásztor Mihály: Egy mellszobor kalandjai. Magyar Hirlap. 1933. dec.31.

Kolozsvári János

München 1909. 176

Kolozsvári János

1528

Lásd

Bzsoldt III. 433

_____ *műhely.*

főnökség!

_____hó____n történő kifize-

_____indokából személyesen meg nem

_____szamu_____

n.

vi _____ hó_____

_____

sajátkezű aláírás és munkásszám.

MDK

Kolozsvári János, Kolozsvári István, Szőke János

révkomáromi festő-asztalosok.

1696-ban alkudtak meg a körösi ecclézsia tagjaival, templomuk padlásolására és festésére 160 ... forintokban és 30 komáromi mérő buzában.

lási

Török- magyarkori állami okmanytár V.221.1.

irod. Foglár 18.1.

MDK

Kolozsvári János, Kolozsvári István, Szöke János

révkomáromi festö-asztalosok.

1696-ban alkudtak meg a körösi ecclézsia tagjaival, templomuk padlásolására és festésére 160 ... forintokban és 30 komáromi mérö buzában.

lásd

Török- magyarkori állami okmanytár V.221.1.

irod. Foglár 18.1.

MDK

Kolozsvári János, Kolozsvári István, Szőke János

révkomáromi festő-asztalosok.

1696-ban alkudtak meg a körösi ecclézsia tagjaival, templomuk padlásolására és festésére 160 ... forintokban és 30 komáromi mérő buzában.

lásd

Török- magyarkori állami okmánytár V.221.1.

irod. Foglár 18.1.

XV

Kolozsvári János

Nobrán -

nak írja Divald

azt a János mes-

tert, aki a kolozs-

vári Szent Mihály

templom sekrestye

ajtaját faragta

1528 ban.

Divald 1927

132. l.

arcképe,vizf.- Arizi arcképe,olajf.,
yi Antal arcképe,olajf.,/térdkép /.-
sányi arcképe,kőrajz.- Sivó /Abonyból/

ki László arcképe,/egész alak/,olajf.,
e számára.- Bartha Gyulánénak Kolozs-
másy Vincze atyjának arcképe,/kis térd-
Gróf Vay Dánielné arcképe,/térdkép/,
án arcképe,olajf.,/térdkép/,Eger város
kép,olajf.- Timaryné arcképe,/egész
- Timaryné leánykájának arcképe,olajf.,
róf Kinsky két éves fiacskájának arck.,
ref.püspök arck.nagy kőrajz.- Gróf Te-
ellkép/, a losonczi Casino számára.- M
ész alak/,olajf.,5 láb széles és 8 láb
ra.- Szent István olajf., 12 láb ma-
ajf.,7 láb magas; szent József,olajf.,
-Jenőre Aczél Istvánné megrendelésére.-
k előtt a művésznek ez a megjegyzése
éges évek valának,melyet a művészet
lőm

Kolosvári Lőrinc
ötvös
Kassa 1646.
l.
Arch. Ért.
1912. 270. l

TARTAL

A) A MŰTÁRGYAK JEGYZÉKE:

I. Festmények.....
II. Domborművek .....
III. Miniatureök .....
IV. Grafikai lapok.....

B) A MŰTÁRGYAK LEIRÁSA:

I. Festmények.....

Kolosvary Lornic

ötv. Kassa. 1634

—

Lrod

=

Moszv. 20

Jelentem, hogy .....

távolmaradását.

Tudomásul vette:

.....

az osztályfőnök aláírása.

Enged

.....

a mühelyfőnök
a

Kolozsvári Lörincz

ötvös

lásd

Arch. Ért.

1912. 270

..... *mühely.*

önökség!

.....hó.....n történő kifize-

..... indokából személyesen meg nem

.....szamu .....

..... hó.....

.....

sajátkezű aláirás és munkásszám.

Kolozsvári János

Hobrán

a kolozsvári Szent

Mihály-templom

sekrestye ajtaja 1528-

ból-fenitül-

Repr-

Divald Magyarmuvenel-

188. l-

Mellékpe kifaragva

az orom-duszen

XII 18

62

Kolozsvári János

nobrán

1528

lásd

Joannes, nobrán

alatt.

erőd

Foerképintőt

157. l

Kolozsvári Grosz Pál

grafikusok

illusztrálták az alábbi munkát

Gajdár, Arkadij =

Timur és csapata.

Ford. Szöllősy Klára.

Bp. [1946].

A Magyar Biblioph

vet tüntetett ki "az év legszebb

zők: A Hungária-könyvek sorozatá

Kolosvári Imre

ötvös mas.

1592-ben Kolozsvárt Szakál Zánoshoz szegödik.

Zakab Elek Kolozsvár története Nyest

1888 II K. 314. l.

Kolozsvári György, szobrász MDK
XV XIV. sz.

A három szent magyar király elpusztult nagyváradi gyalogszobrát...Kolozsvári Márton és György, Miklós festő fiai...készitették.

A prágai Szent György szobor 1373.

254.o.

Entz Géza; Művészek és mesterek az erdélyi gótikában.

KelemenEml. 249-264.

Kolozsvári György és Márton MDK

testvérek nohánok

Miklós fiai

1373 Szt György nobor Zsúrtói

repr. 2.

Bíró József Kolozsvár Zsépekben

Bp 1941 7.o.

K o l o z s v á r i G y ö r g y

szobrász

Pásztor Mihály: Egy mellszobor kalandjai. Magyar Hirlap. 1933. dec.31.

Kolozsvári György

nobrász

erod

Budinis 30. l

445

Kolossvári György

kőfarajó

aronos Kőfarajó

Györgyel

lásd ott.

Építészet

1944. 11. l.

KIRÁLYI EGYETEMI MAGYAR NYOMDA

31 nap **JÚLIUS** 30. hét

19 Vasárnap		P. Sz. Vince *Emilia*
20 Hétfő		Jeromos *Illés*
21 Kedd		Praxedes *Dániel*
22 Szerda		Mária M. *M. Magd.*
23 Csütörtök		Apollinár *Lenke*
24 Péntek		B. Kinga *Krisztina*
25 Szombat		Jakab *Jakab*

Kolozsvári György szobrász

Megemlítve.

Harangozó Márta: Bemutatkoznak Budavár híres szobrai 2.

ESTI HIRLAP, Bp. 1976. márc. 24.

Kolozsvári György, szobrász

Megemlítve.

Halász Júlia: Korok, idők jelképe 4.

ESTI HIRLAP, Bp. 1975. febr. 18.

Kolozsvári György
szobrász

~ és Márton: Szent György /1373/
Repr.

Kosáry Domokos: Magyarország tör-
Gondolat 1971 ténete képekben 74

Kolozsvári György (szobrász)

A prágai Szent György szobor műve említve.

Népszava, 1975. ápr. 4. 103. elf. 79 sz. 18 p.

Kolozsvári György szobrász

V. ö.: Kolozsvári Márton

M. Kalotó Judit: Új keresztek ... 3.
ESTI HIRLAP, Bp. 1975. jún. 6.

Kolozsvári György, nobrák

„Kolozsvári Márton és György XIX. sz.-i bronz Szent György-nobra Prágában."

(Jénykép – R.)

Dr. Magyar Kálmán: Sámánok Lagyatéka 1557-1562.

Élet és Tudomány, Bp. 1975. aug. 15.

XXX
33.

Kolozsvári György szobrász

Az ötvösség szinte az emberi kultúra egész történetét végigkíséri. – Az egyik legértékesebb emlék a Kolozsvári Márton és Kolozsvári György szobrászok által készített prágai Szent György szobor [1373], melynek részletei ötvöstechnikákra utalnak.

[említve]

Koós Judith: Az ipasművészet történetéből.

Népszava, 1975. ápr. 4.

Kolozsvári György MDK

szobrász

A kolozsvári testvérek /Márton és György/ müvei: Szt.István, SztLászló, Szt Imre életnagyságu bronzszobrai. 1360 körül
A prágai Szt György szobor 1373-ból. /Repr. 167.o. 120.kép/
Szt László lovasszobra 1390-ből.
A győri székesegyházban lévő Szt László ereklyetertő herméja /Repr. 171.o. 122.kép/ Márton müvem,akércsak aSzt György szoborfej/Repr.169.o. 121.kép/

Magy.Müv.Tört. I. /Dercsényi szerk./ 166-169.o.
v.ö. 163-165. és 170.o.

Kolozsvári György

MK

és Márton

Győr. Szt László hermája.

Czigány Jenő: Führer durch Győr./Raab/. Sopron 1958.

MDK

Kolozsváry György

Gazda-mozgalom a RM-ben, kréta

Békeplakát és 5 éves terv graf. kiáll. Ernst Muz. 1953. szept. 9.1.

Kolozsvári György MDK

Kolozsvári Márton és György működése azt bizonyitja, hogy szervezetten és rendszeresen dolgozó műhelyben sajátitották el és fejlesztették művészi tudásukat. Az ilyen műhely megteremtését a céhrendszer tette lehetővé. Kolozsvári Miklós és két fia már a céhrendszer keretei között folytathatta munkásságát.

Radocsay Dénes: A középkori Magyarország falképei. Bp.1954.54.l.

Kolozsvári György

kőfarago

1531.

l.

Entz Géza: A Farkas-
utcai templom. Cluj,
1948. 12. l. 33, 35. l.

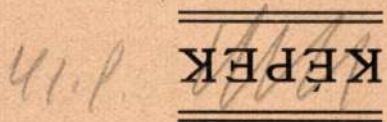

39 41. l. 42. l.

KÉPEK

Kőfarago György-
nek is nyá

lásd György, Kolozsvári
kőfarago alatt is

Figyelmeztetés!

A kiállított műtárgyak eladását kizárólag BALOGH BERTALAN igazgató közvetíti. Az erre, valamint a kiállítás egyéb ügyeire vonatkozó

tájékoztató

a tárgymutató elé fűzött vörös színű lapokon olvasható. A 60 filléres jegyek 2 korona 40 fillér ráfizetése mellett a pénztárnál idényjegyre cserélhetők át.

A *-al jelölt művek a tárgymutatóban sokszorosítva vannak.

MDK

Kolozsvári György

4. m. plakát kiáll. Mücs. 1961.

MDK

Kolozsváry György

Fáraó előtt /illusztr./ monot.

7. miskolci o.képzőm. kiáll. 1962. nov.

Herman O. Muz.

Kolozsvári György

cimlaprajz

Magyar Hirlap 2.évf.203.sz-

Kolozsvári György

A jubileumi plakátkiállításon szerepel „Vidám parkban" c. műve, mely a nár színességet és a tahni csillogást hitelesen mutatta. (emlitve)

P. Szűcs Julianna: Jubileumi plakátkiállítás a Szépművészeti Múzeumban.

Kritika, Budapest, 1975... 6.

Kolozsváry György

Videoton plakátja szerepel a
VI. Országos Plakát Vándorkiállításon a Műcsarnokban

Magyar Nemzet 1972 március 26 9.old.

Kolozsváry György

„Ünnepi Könyvhét 70. május 30–június 7."
(1970.) (repr.)

Három évtized politikai plakátjaiból.

[illegible] Szemle, 1975. ápr.

Kolozsváry György

Részletek a kiállításon

Jubileumi Plakátkiállítás
Bp. Szépművészeti Múz. 1975.

Kolozsvári Gyöngy

Román József: Mítoszok könyve. Illusztrálás, kötéstervi, védőborító. Cellítve.

A szép magyar könyv, 1963 23. l.

MDK

Kolozsvári György, festő.

Keszonos brigád. Of. –

Mücs. – Tav. tárl. 1952 máj. 10 – jun. 4. Kat. 8. l.

M.D.V.

Kolozsváry György
fotós

Részt vett a tárlaton.

Barcsay Jenő: 5. Magyar Plakátkiállítás
Művészet, 1967. március, - 38 lap

Kolozsvári György MDK

Keszonos brigád, olf.

Mücsarnok 1952 Tavaszi Tárlat

kolozsvári György

MDK

Kolozsvári Márton és György mest ereknek prágai Szt. György szobráról három másolat készült: Egyik a budai halászbástyán, másik Kolozsvárott, a harmadik a bp-i szobrászati mesteriskola kert kertjében áll.

Mirowi Myskovszky Ernő: A magyar képzőművészet története. Bp. 1906.

43.1.

MDK .

Kolozsváry György

Kiállitási kritika

Müvészet 1967 márc.p.39.

Kolozsi György grafikus.

Magyar Nemzet.

1949. 10. 3., 4. old.

(: Kír. :)

Kolozsvári György.

Román József: Mitorzak könyve illusztrátora

Emlétne.

Kritika, 1964. II. évf. 8. sz. 62. l.

MDK

Kolozsvári György /1919-/

Kerékpáron személyt szallitani tilos! 1959.,
70x50 KA

BUEK kedves vevőinek a Szövetkezeti Bolt. 1959.,
50x70 KA

Magyar Plakát-Történeti Kiallitás. 1960.
Műcsarnok. Kat. 29.1.

MDK

Kolozsvári György. 1919--

Kerékpáron személyt szállitani tilos

BUÉK kedves vevőinek a Szövetkezeti Bolt

1885-1960. M. plakáttört. kiáll. Műcs. 1960.

MDK.

Kolozsvári György

Plakátterv

Magyar Hirek 1967 jan.1.

Kolozsvári György MDK

Kerékpáron személyt szállitani tilos!, 1959

BUÉK kedves vevőinek a Szövetkezeti Bolt, 1959

Mücsarnok 196o.Magyar plakát-történeti kiáll.

MDK

Kolozsvári György, grafikus

Négy grafikusművén — köztük Kolozsvári György — két, tíz képből álló sorozatot készített a KISZ — Ifjúság a szocializmusért mozgalom céljairól.

— : Röviden

6. l.

NÉPSZABADSÁG, Bp. 1962. okt. 13.

Kolozsvári György

Keszonos brigád
a földalatti építésének egy jelenete

Tavaszi Tárlat
Népszava, 1952. máj. 15.

mdk

Kolozsvári György grafikus

munkaiból

kellemes derü kelt érdeklődést a kinált áru

iránt.

Ábra a 23. old-on Transelektró

Lengyel Lajos: Külkereskedelmi Propagandanyomtat-
Magyar Grafika, 1961. 5 évf. 1. z. 17. l.ványainkról.

MDK

Kolozsvári György

Debreceni Protestáns Lap 1938. 211. l.

Kolozsvári György, grafikus MDK

Érdekes művészet népszerűsítő plakáttal szerepel a IV. Magy. Plakátkiállításon a Művészetben.

Péter Imre: Mai plakátművészetünk a mérlegen 7. l

NÉPSZABADSÁG, Bp. 1962. jan. 7.

MDK

Kolozsvári György /1919- /

"Kerékpáron személyt szállitani tilos!" 1959.

"/BUÉK/ BUÉK kedves vevőinak a Szövetkezeti Bolt" 1959.

Magyar Plakát-Történeti Kiállitás." Bp. 1960. 29.l.

Rómay Mária

Kolozsvári György: A DÉFOSZ-pavillon falképe

SZABAD MŰVESZET

1950.márc.-ápr. 3-4.sz. 137.l.

/Román-Gács: Tavaszi Mezőgazdasági Kiállitás/

Kolozsvári Grósz Pál

illustrációi

Gajdár Arkadij:
Timur és csapata.
Ford. Szőllősy Klára.
2. kiad. Bp. [1949].

4 db. melléklet

V. K. a 102/1893 sz. a.

4/1893.

Kolozsvary György

illusztrálta

Gajdar, Arkadij

Csuk és Gek.

Ford. Raab Gábor.

Bp. [1948].

VALLÁS- ÉS KÖZOKTA

339–368/1949 szám

..... melléklet

Műemlékek

5

Hivatalból
Közszolgálati ügyben

Kolozsvári Grósz Pál

illusztrációi

Gajdar Arkadij:

Timur és csapata

Ford. Szöllősy Klára

Bp. [1949]

Kolozsvári György, grafikus

Illusztrációi – melyeket Sárdi könyvében készített – jók, sikerültek, különösen az állatok mozgását megörökítő képecskék és zárózajnok.

M. G.: Sárdi Sándor: boldog órák

A Könyv

171. l

[Könyvbarát], Bp. 1955. november

V/11

M.D.K.

Kolozsvári György

Román József: "Mitoszok könyve" c. munkáját illusztrálta.

Uj Könyvek. c. rovat
Film Szinház Muzsika, Bp. 1964. márc. 13.
VIII. évf. 11. sz. 18. lap

Kolozsvári G. Miklós

A művész grafikai kiállitása megtekinthető a Toldi mozi helyiségében április 26. -ig, mint a lapban a Kulturális eseményeket ismertető rovat közli.

Élet és Irodalom, Bp. 1975. ápr. 19.
XIX. évf. 16. sz. 8. lap.

MDK

Kolozsvári Gál Hedvig

4. m. plakát kiáll. Mücs. 1961.

Kolozsvári Forintvérő

István

Kassai ötvös

1620 k.

l.

Arch. Ért. 1901.

109. l.

T. 3578.

lovakon három testőrségi csendőr
a:

END´ARMERIE.

g und Eigenthum der Kunsthandlung

ér. a vk. 33.4 : 25.4 cm.
sterreichische Armée nach der neuesten

.

án Kassa

Kolozsvári Forintverő ötvös István

17. sz.

Arch.Közl.1899. XXI. 246

Kolozsvári Ferenc

antalos

1809. Kolozsvár

l.

Entz Géza: A Farkas-

utcai-komplex.

Cluj. 1948. 27. l.

Mr Y. C. Brown
Park Lane 38/6.
London W.1.

Kolozsvári Tornyvéri István

osiva

mod

M. J

Kolozsvári Ferenc

Asztalos. 1806-ban és utána még sokáig céhmester. Meghalt 1848 előtt. 1803, 1810. Kolozsvár, Toldalagi-korda ház, tiszafa bútorok. 1809, 1815-16: Zsibó, Wesselényi kastély, bútorok.

B. Nagy Margit: Reneszánsz és barokk Erdélyben, Bukarest, 1970.

3118.

Kolozsvári Ferenc

1810 előtt Kolozsvár, kerekes generálisnak egy „comodkastent" és egy „köntös tartót" készít. 1810 körül. Ua. Bánffy Zsuzsánnának egy diófa-konapét csinál hat székkel.

B. Nagy Margit: Reneszánsz és barokk Erdélyben, Bukarest, 1970.

311 l.

Kolozsvári Ferenc

1817-1818. 1826 ilo. Wesselényi István
háza, parkettezés, ajtójavítás és falburko-
lat. 1821 uo. a Nemzeti Színháznak dol-
gozik. 1830. 1832-36 uo. Toldalagi-Korda-
ház butorjavítás stb. munkálatait végzi.

B. Nagy Margit: Reneszánsz és barokk
Erdélyben, Bukarest, 1970.

312 l.

Kolozsvári Lugosy Mihály

ötvös.

Én Kolozsvári Lugosy Mihály adom tudtára mindeneknek valakiknek illik az ín levelemnek rendiben. Hogy én a Tekintetes és Nagyságos Körösszegi Csáky István Uramat ő ngát; nem egy, sem két esztendig, hanem valameddig ő nga kivánja az ín mesterségen szerint való munkámat, úgy mint az ötvös mivemet ő nga kedveli — az igaz Isten, ki atya, fiu szentlélek egy bizony örök Isten engemet úgy segélyen, hogy ő Ngát — igázán és hiven szolgálom. És az minemű élet ennekem ő nga kezembe ad, azt ... meg nem miscalalom és el nem tsereberélem ... avagy valami szin alatt el akarnám hagyni ő ngát ... Ő Nga megfogyhasson ... tartsasson ő nga valameddig vagy az ő ... meddig ő nagysága munkáját elkészitem.

Mivel ő nga szegenységemet és fogyatkozott állapotomat megtekintvén adott ő nga egy ötvösnek való műszert (tálán mintegyik) ötven magyar forintban és készpénzt is a melle hust magyar forintot. Ilyen uton, hogy munkámmal leszolgliák ő nga az műszerért ötven forintig s mind a hust forintig; minden munkámnak pedig gyárájától egy-egy ezüst tallért számít le ő Nga valamig ez felül megnevezett summa pénzről leszolgálok ő Ngának. Mégnek nagyobb bizonyságára adtam a magam pecsétes levelemet és kezem irását megerősítvén úgy mint az mennes és vitézli ... uramékelőtt. Actum Szendrő die 15. januari anno (1632 és 38 között. Csáky csak ez időben lakott Szendrőn Borsod vármegyében). A grof Csáky család Kassai levéltárából.

(Kivonatosan írtam le).

Nyárádvölgyi: Egy magyar ötvös szerződése a XVII. században. Századok. 1876. 664-6.

Kolozsvári Öttvös Lőrinc

ötvös.

XVII. sz. Kassa.

A Kassai Eötvös Czehnek Regestrama.

Ballagi Aladár: Kecskeméti W. P. ötvöskönyve. Bpest. 1884. 40l.

Kolozsvári Lugosy Mihály

ötvös.

A gróf Csáky család Kassai levéltárában maig őriztetik egy szerződés az 1630-as évekből, melyben Kolozsvári Lugosy Mihály szendrői ötvös hite alatt fogadja, hogy igazan és hiven szolgálja „Csáky István uramat ő Nagyságát — ugymond — nem egy sem ket esztendeig, hanem valameddig ő Nagysága kivánja az én mesterségem szerint való munkainak, úgy mint az ötvös mivemet ő Nagysága kedveli.

Ballagi Aladár: Kecskeméti W. Péter ötvös
Könyve 1884. 2. l.
(Budapest.)

Vallásalap

1904. évi 185 sz.
II. C.

15.791.
II-904.

TALÁLKOZÁSOM A SZOVJET EMBERREL

Elmondta: Tolnay Klári Kossuth-díjas érdemes művész

A Szovjetunióban rendezett magyar filmhétre Moszkvába utazott filmművészeti küldöttség tagjaként két hetet tölthettem a szocializmus országában. E 14 nap egyetlen nagy élmény volt, csak az fáj, hogy ilyen rövid ideig tartott. Moszkvát csak felületesen végigjárni is kevés két hét, hát még megismerni a Kremlt, a Tretyakov-képtárat, a Lenin-könyvtárat, a múzeumokat, a klubokat, a színházakat, mindazt, ami szorosan hozzátartozik a szovjet nép életéhez.

A magyar filmhét programmjához tartozott mindenesti találkozásunk a közönséggel. Ezeken a rendkívül szívélyes beszélgetéseken — különösen emlékezetes számomra a Kaucsuk-gyár dolgozóinak klubjában lezajlott találkozó — minduntalan tapasztaltuk, hogy a szovjet dolgozók milyen kitűnően ítélik meg a művészetet, filmjeinket is. A Kaucsuk-gyárban az egyik munkás például megjegyezte: érdekes, hogy a magyar filmekben, például a Gyarmat a föld alatt-ban is, a negatív, ellenséges alakok jellemzése sikerült jobban, a filmek igazi hőseinek jellemrajzai ugyanakkor nem hatolnak az ember szívéig.

E beszélgetések során nagy örömmel láttuk, hogy a szovjet emberek mennyire tájékozottak a mi viszonyainkról, az ország problémáiról. Elmondták, igen jól látják a mi kérdéseinket egy-egy filmből is, látják, hol tart az ország a fejlődésben, látják a harcait. Volt, aki megkérdezte: hol tartunk Pentele — Sztálinváros építésében? Más arról érdeklődött, mi épül az ország más részén, a harmadik, aki egykor a Szovjet Hadsereggel résztvett Budapest felszabadításában, azt szerette volna tudni, vannak-e még romok a magyar fővárosban, vagy már teljesen behegedtek a háború sebei.

Már sokat hallottunk, olvastunk itthon a magyar filmek szovjetunióbeli népszerűségéről, de szemtől szembe találkozva a szovjet közönség érdeklődésével, mégis meglepett mindannyiunkat, hogy a szovjet emberek mennyire szeretik filmjeinket. A magyar filmhét filmjeit játszó mozikban már egy hónappal előbb elfogytak az előadások jegyei. De ez nemcsak a filmhét filmjeinél volt így. Pénztári kimutatásokból láttuk, milyen óriási érdeklődéssel kísérik minden magyar film előadását.

Külön személyes örömöm volt, hogy bár eddig csupán két olyan filmet mutattak be nyilvánosan a Szovjetunióban, amelyben játszom — az egyik a Tűz, a másik az Egy asszony elindul — mégis sűrűn előfordult, hogy az utcán járkálva, kiállítási teremben, s másutt felismertek, megszólítottak. Egyizben, a Nagyáruházban vásároltunk; odalépett hozzánk egy fiatalasszony, s Várkonyi Zoltánra és rám mutatva lelkendezve ennyit mondott: agány, agány a Tűz című filmre célozva, amelyben valóban együtt játszottunk Várkonyival. Ladányi Ferenc pedig, aki a küldöttség egy részével Rigába utazott, elmondotta, hogy a repülőgépen egy kumcsatkai tengerész, amikor megtudta, hogy magyar filmművészek utaznak a gépen, azt kérdezte: Tolnay Klári nincs-e itt, mert filmről már ismeri.

Sohasem éreztük annyira, mint e napokban filmjeink e népszerűsége láttán, hogy egy-egy film készítésénél milyen felelősség van rajtunk, mennyire a legjobb tudásunkat kell beleadni még a legkisebb jelenetbe is.

Moszkvai tartózkodásunk legtöbb idejét természetesen filmművészekkel, s a filmgyárban töltöttük. A legnagyobb szovjet rendezőkkel ismerkedtünk meg, Alekszandrovval, Gerasszimovval, Csiaurelivel, Rajzmannal. És velünk volt régi barátunk, Pudovkin is. A kiváló rendező egyébként már a pályaudvaron várt minket, s mintha csak egy nappal előbb vált volna el tőlünk, az volt az első kérdése: hogyan áll a Petőfi—Bem-film ügye. Budapesti tartózkodása idején ugyanis résztvett a film terveinek elkészítésében. Felejthetetlen volt, ahogyan egy esti együttlétünkkor Görbe Jánosnak — aki Petőfit fogja játszani a filmen — lendületes modorában kifejtette, szinte eljátszotta, milyennek képzeli Petőfi-alakítását.

A moszkvai filmgyárban valóságos atyai gondoskodással vették körül a küldöttséget. Fáradhatatlanul adták kérdéseinkre a felvilágosításokat. Különösen Hegyi Barnabással foglalkoztak sokat; háromszor is kint volt a gyárban, gépeket szedtek szét a kedvéért, hogy megmutassák valamiféle operatőri eljárás minden csínját-bínját. Nálunk a filmműterem felvételkor valóságos „őrültek háza"; itt meglepett, hogy a felvételek során milyen nyugalom és csend honol a műteremben, mindenki tudja a dolgát, minden a helyén van.

A Kaucsuk-gyár munkásklubjáról szeretnék részletesebben beszélni. Váratlanul látogattuk meg, teljes üzemben volt. Az egyik teremből gyönyörű énekhang csendült ki. Benyitottunk, éppen énekóra volt: egy fiatal munkásleánnyal foglalkozott a moszkvai konzervatórium egyik énektanára. Kedvünkért megszakították a skálázást és az ifjú leány megkapó szépséggel elénekelt egy régi orosz népdalt, olyan kitűnő előadásban, hogy bizonnyal nagy művészi jövő áll előtte.

Egy másik teremből trombitaszó hangzott, itt a gyár dolgozóinak gyermekei tartottak próbát. A váratlan vendégek üdvözlésére lelkesen rázendítettek egy vidám indulóra. Ismét egy másik teremben az üzem tánccsoportja régi táncokat, gavottot és polkát tanult. A negyedik teremben ritka érdekes kiállítás tárult elénk. A gyár dolgozóinak gyermekei nyáron a Krimben nyaraltak. A kiállítás az ott készített munkáikat mutatja be. Láttunk ott fűszálakból kivarrt, gyönyörű Szálin-képet, akvarell tájképeket, a nyaralóhely vidékének népviseletébe öltöztetett babát, bogáncsból készült remek mackót, érdekes növénygyűjteményét. És felsorolni sem tudom, hogy még mi mindent.

Láttunk a klubban munkásfestők műveiből összeállított kitűnő kiállítást is. Fábry Zoltán, aki nemcsak filmszakember, hanem képzőművész is, szinte hitetlenkedve szemlélte az értékesnél értékesebb műveket. A klubban minden művészeti ág munkáját egy-egy hivatásos művész vezeti. A nagyszerű eredmény arra figyelmeztetett mindannyiunkat: itthon is feltétlenül ki kell szélesítenünk, el kell mélyítenünk a dolgozók művészeti csoportjaival való kapcsolatunkat és sokkal rendszeresebbé kell tennünk az eddig inkább csak alkalmi, ötletszerű patronázs-munkánkat.

Ugyancsak itt ismerkedtünk meg az „irodalmi péntek" nagyszerű fogalmával. A klubban minden pénteken egy-egy esztéta irodalmi témáról tart előadást (amikor ott jártunk, Gogoly művészete volt napirenden), s az előadást mindig egy híres, népszerű színész illusztrálja versek elmondásával, novellák, regényrészletek felolvasásával. Ezek az irodalmi péntekek rendkívül népszerűek.

Színész vagyok, hivatásom az emberábrázolás. Az emberek mindig jobban hatnak rám, mint az épületek, ha még olyan monumentálisak is. S az egyes embereken keresztül lehet megismerni a népet. Moszkvát, a hatalmas várost két hét alatt nem tudtam megismerni, de igyekeztem megismerni a szovjet embert. Új, másfajta emberek. Az egyik sajátos vonásuk a hihetetlen érdeklődés minden iránt, a tájékozottság, az alapos tudás. Moszkva népe olyan, mint egy jeles tanuló. Akárkihez fordultunk, nem volt olyan kérdésünk, amelyre ne kaptunk volna alapos és pontos választ, akár régi orosz történelmi kérdésről, vagy a kommunizmus építkezéseiről, mai színházi problémáról, vagy földrajzról, a termelés kérdéseiről, vagy a klasszikus irodalomról volt is szó.

De ami még jobban megragadja az embert, az, hogy a közügy mindenkinek a magánügye és fordítva. Csodálatos, hogy mindenki mennyire a sajátjának érzi mindazt, ami körülötte van, az egész várost. Akikkel beszéltünk, sohasem mulasztották el, hogy megkérdezzék: látták-e már a mi új egyetemünket, voltak-e már a mi Lenin-könyvtárunkban, voltak-e már a mi Művész Színházunkban, utaztak-e már a mi Metrónkon.

És sehol sem találkoztam az emberek olyanfajta szívélyességével és szeretetével sem, mint a Szovjetunióban. Sehol sem éreztem még ilyen tevékeny szeretetet, a mindenkinek mindenben segíteniakarást.

Legfőbb tanulságként a szovjet ember megismerését hoztam haza és azt a bizonyosságot, hogy nagyon őszintén szeretnek bennünket, magyarokat. Ha ismeretlenekkel találkoztunk moziban, az üzletekben vásárlás közben, színházban, s meghallották, hogy magyarul beszélünk, megszólítottak, megszorították a kezünket, s barátságos tekintetükkel tolmács nélkül is elmondták szeretetüket. Nagyon jó érzés volt.

SZAL CSANG SZIK:

A BARÁTSÁG HŐSKÖLTEMÉNYE

Szal Csang Szik, a kiváló koreai költő, megsebesült az amerikai imperialista rablók ellen vívott harcokban. A koreai Rákosi Mátyás-kórházban magyar orvosok és ápolónők gyógyították. Szal Csang Szik hosszabb költeményben énekelte meg a Rákosi Mátyás-kórház dolgozóinak önfeláldozó munkáját, a koreai és a magyar nép barátságát. Az alábbiakban a költemény befejező részét közöljük:

XXXII.

Rákosi elvtárs!
Fényképedre nézünk.
Jó és nemes arcod hőskort idéz fel,
Nagy éveket, — egy bátor bolsevik
Nehéz útját, nem múló tetteit.
Te megtanítasz: élnünk hogy 's miért kell.
Fasiszták, árulók — kiáltál ellenük,
Fronton s bírák előtt harcoltál mindenkkel
Könyörtelen szavadtól elsápadt Horthy, Hitler,
Hazádért, népedért küzdöttél mindenütt.
Erős voltál! — a fegyház volt erőtlen,
A szárnyas eszmék elhagyták a zárkát,
A jövő kapuit sarkig kitárták,
Arra néztél, s nem múló bajra — rosszra.
És a szegedi paprika eközben
Tizenhatszor ért meg, zöldről pirosra.

XXXIII.

Rákosi elvtárs!
Nem tudunk felállni, nem tisztelgünk neked, —
Lábunk-karunk erőtlen, de szívünk tiszteleg.

XXXIV.

A magyarok nekünk vérüket adták
Születésed napján, magyar szabadság!
Nem adhat ember soha-soha többet.
Szabadságért kiömlött drága vér,
Magyar munkásokért, parasztokért
Kiontott vér — vérükkel megköszönték.
Mi is köszönjük nektek, tiszta szóval.
Köszönjük, hogy nem hagytatok magunkra,
El nem feledjük, ha majd harcolunk, ha
Szembenállunk megint a támadóval.

XXXV.

A nemzetközi munkásság dalát
Éneklik a gyógyult katonák.
Figyeljetek, hogy mit kiáltanak
Korea harcosai:
„Éljen Kim Ir Szen!"
„Éljen Rákosi!"
„Éljen barátságunk, melyen
Már vérünk a pecsét."
Február 8 — születésnapot tartunk:
A koreai néphadseregét.

XXXVI.

Elmentek tőlünk nemsokára,
De tetteiteket
Megőrzi itt a jó emlékezet.
Veletek megyünk képzeletben
A fürdők és a fürtök és a zene és a munka virágzó honába,
Amelyet Rákosi elvtárs vezet,
A nagyvárost, amelyben végre testet
Öltött a munkás harca és hatalma, —
Meglátjuk a fenséges Budapestet.
A régi láthatárt, mit összetépett
A hitleri keselyű görbe karma, —
A vasbetonba öntött gondolat
Égig növő bástyáját eltakarta
Három nagy év alatt.
Megszoritanánk a csepeli gépek
Között a sok nehéz kezet,
Mert az ő gyengédségükből születtek
Az életünket mentő műszerek.
A Hortobágyon a parasztokat
Kérdezgetnénk: mondja el ki-ki sorsát
S figyelnénk közben a traktorokat.
Milyen kopár volt egykor ez az ország!
A Gellérthegyre vinnénk koszorút,
S mindenüvé, hol szovjet hősök sírját
Találnánk, — e halmokból született
A szabadság; s a nép országa lett
És virágzik a dunamenti síkság.

XXXVII.

Viszontlátásra hát, elvtársaink!
Sok seb gyötört meg minket, sok betegség,
Sok fáradságot tűrtetek miattunk.
De fáraszthatná a testvér a testvért?
Rövid idő — és mi is elmegyünk,
Az ismerős harctér vár ránk megint.
Mondjátok el majd otthon népeteknek,
Adjátok át a harcosok szavát:
Eljut bizton a végső győzelemhez
A Koreai Népköztársaság!

1951. február 20.

Rákosi-kórház, 42. szoba.
Fordította: BENJAMIN LÁSZLÓ

„Rákosi elvtárs iránt érzett szeretetünket festettük e virágokba"

Négy kipirult arcú ünneplőbe öltözött parasztasszony sürgölődik a Rákosi Mátyás Kultúrház egyik másodikemeleti termében. Mellettük kis asztalon festékestálak sorakoznak. A fehérremeszelt falakat számtalan színben pompázó virágok sokasága borítja. A széksorokkal szemközti falra még egyre újabb gyönyörű virágokat fest a híres kalocsavidéki „pingálóasszonyok" ecsetje. Igyekeznek: ezt a munkát Rákosi elvtárs születésnapjára ajánlották fel. Szerdán érkeztek, csütörtökön kezdtek hozzá.

— Eljöttünk, hogy megköszönjük Rákosi elvtársnak, amit tőle kaptunk — mondja Kolozsvári Mihályné, miközben a középső fal egyik gyönyörű csokrát egészíti ki apró kék virágokkal. — Én azt, hogy a két lányom közül egyik tanítónő, a másik gimnáziumba jár. Meg azt is, hogy a falum, Szakmár, villanyt kapott...

Minta, vagy előrajzolás nélkül, egyedül saját ötletük, ízlésük szerint festik egymásmellé a szebbnél-szebb virágokat. — Rákosi elvtárs iránt érzett szeretetünket festettük a virágokba — mondják.

— Mi nem adhatunk neki mást — szólal meg egy szék tetejéről Vén Lajosné, a szakmáriak másik küldötte — csak ezt, amihez értünk. Akik varrni tudnak, hímzett kalocsai ruhát küldtek. Markó Lajosné Homokmégyről egy cukorból és dióból készült nádfedeles házat hozott.

A hosszú fal felső részén szalagszerű vastag virágszőnyeg fut végig. Benne a kalocsai motívumok közül is a legszebbek: azok, amelyeket saját otthonuk díszítésénél szoktak alkalmazni a pingáló-asszonyok.

Tamás Andrásné az utolsó hiányzó virágokat festi a fal egyik beszögelésénél a szalagra. Köszönetet mondani jött el ő is a kalocsamelletti Negyvenszállásról. Köszöni a helyes utat, amit Rákosi elvtárs mutatott számukra: több mint egy esztendeje lépett be az Új Élet termelőcsoportba s férje ma a csoport elnöke. Községüknek villanyt, kultúrházat adott a terv. Színházba, moziba járnak. Ragyog a szeme, amikor Rákosi elvtársról beszél.

— Én már láttam is őt egyszer — meséli büszkén —, a párt II. kongresszusán. Tagja voltam annak a küldöttségnek, amely hét megye dolgozó parasztasszonyai nevében üdvözölte a kongresszust. Addig csak fényképről ismertem Rákosi elvtársat. S akkor, pártonkívüli létemre, ott állhattam az emelvény előtt, alig két méternyire tőle. Néztem az arcát: mosolygott ránk, tapsolt.

A munka befejezése felé halad. Vénné és Tamásné már készülődnek: ők viszik el Rákosi elvtárshoz a levelet, amelyben az ajándék elkészüléséről számolnak be. Kolozsvárné és Baksáné ezalatt tarka virágkerettel veszi körül a középső falon Lenin, Sztálin és Rákosi elvtársak képeit. Délutánra minden készen lesz — indulhatnak is haza. Valamennyiüket várják már az otthoniak. — De mi csak hétfőn megyünk — mondja határozottan Kolozsvárné, azután hozzáteszi:

— Itt akarjuk tölteni az ünnepet...

A Rabotnicseszko Delo megalapításának 25. évfordulója alkalmából kiállítás nyílt meg Szófiában

Szófia, március 8 (MTI)

Csütörtökön délután kiállítás nyílt meg *Szófiában*, a *Rabotnicseszko Delo* — a Bolgár Kommunista Párt központi lapja — megjelenésének 25. évfordulója alkalmából. Az ünnepélyes megnyitáson jelen voltak a Bolgár Kommunista Párt Központi Bizottsága, a kormány és a diplomáciai képviseletek tagjai. Megjelentek még az évforduló alkalmából Szófiába érkezett vendégek, valamint a bolgár tudományos és kulturális élet kiválóságai. A kiállítást Atanáz *Sztojkov*, a Rabotnicseszko Delo főszerkesztője nyitotta meg.

A kiállításon a lap példányai, fényképek és más gazdag dokumentumok számolnak be a Rabotnicseszki Vesztnik és a Rabotnicseszko Delo harcos multjáról.

Magyar író és művészek a Szovjetunióban

A moszkvai rádió jelenti: Lenin grádba érkeztek azok a külföldi írók, akik a Szovjet Írók Szövetségének meghívására érkeztek a Szovjetunióba. Közöttük van *Veres* Péter is, a Magyar Népköztársaság ismert írója.

A Magyar Állami Népi Együttes *Gorkij*-ban, a Szovjetunió egyik legnagyobb ipari központjában vendégszerepel. A magyar művészek hangversenyei zsúfolt házak előtt nagy sikerrel folynak. *(MTI)*

A MAGYAR MŰVÉSZET MESTEREI

Novikov cikke a Pravdában a Magyar Állami Népi Együttes moszkvai szerepléséről

Moszkva, március 8.

A. Novikov zeneszerző „A magyar művészet mesterei" címmel ír a *Pravdában* a Magyar Állami Népi Együttes moszkvai szerepléséről.

Az utóbbi években — írja Novikov — a moszkvaiak többízben látták vendégül a baráti országok művészetének tehetséges mestereit. A magyar-szovjet barátság hónapja alkalmából nagy sikerrel szerepelt Moszkvában egy új, fiatal kollektíva: *a Magyar Állami Népi Együttes.* Az együttes három önálló csoportból áll: énekkarból, tánccsoportból és zenekarból.

A magyar nép már régen híres rendkívüli muzikalitásáról, a dalok, a táncok iránti szeretetéről. Ez az életörömtől duzzadó, tehetséges nép igen gazdag népművészettel rendelkezik.

A népdalok gyűjtésével, tanulmányozásával és feldolgozásával sokat és eredményesen fáradoztak az olyan lelkes művészek, mint *Bartók* Béla és *Kodály* Zoltán, akik életük jórészét ennek a nemes ügynek szentelték. E nagy zeneszerzők példáját most sok fiatal követi.

A népi művészet iránti mély érdeklődés és figyelem arra a gondolatra indította a magyar kultúra művelőit, hogy olyan együttest alakítsanak, amely propagandistája a legjobb népművészeti alkotásoknak.

Nagyjelentőségű volt az is, hogy a magyar művészet dolgozói közvetlenül megismerkedtek a mi szovjet együtteseinkkel: a Pjatnyickij-kórussal; a Szovjet Hadsereg Vörös Zászlóval kitüntetett ének- és táncegyüttesével. Így alakították meg 1950-ben Magyarországon az új együttest. Már egy év mulva, a berlini III. Világifjúsági Találkozón az együttes több díjat nyert: a zenekar első, a táncegyüttes pedig második díjat. Nagyon szép kezdet! — állapítja meg Novikov.

Az együttes műsorában régi magyar népdalfeldolgozások szerepelnek. Ezeket a zenekar adja elő, amelyet a régi falusi népi zenekarok mintájára szerveztek meg. A cimbalom különösen jellemző hangja ad sajátos színezetet a zenekarnak. A zenekarnak elég hangereje van, de ugyanakkor lágy és dallamos. Van benne könnyedség, mozgékonyság. Sajátos az előadásmódja is: tagjai kotta nélkül játszanak, tartásuk szabad és előadás közben szoros kapcsolatot tartanak a karmesterrel. (Taglejtések, arcjátékok stb.) Az egészben van valami a falusi esték, a lakodalmas menetek közvetlenségéből.

A zenekar nagyon szépen játssza a „Széki muzsikát", amelyvel a berlini VIT-en díjat nyert. Nagy sikerrel adta elő *Liszt* II. magyar rapszódiáját és csárdásokat.

Minden dicséretet megérdemel a vegyeskórus, amely önálló számai mellett dalokkal kíséri a népi életből vett jeleneteket és a táncokat.

Az énekkar kitűnően, kíséret nélkül adja elő a magyar zeneszerzők műveit, amelyek népdalok alapján készültek. Ilyenek: Kodály Zoltán gazdag muzikalitású „Kállai kettős"-e és régi magyar táncdalok Bárdos Lajos zeneszerző feldolgozásában.

Óriási sikert aratott az „Oh, Szamara városa" és a „Sötét erdőben" című dal, amelyet az énekkar orosz nyelven adott elő, mélyen átérezve az orosz dalok jellegét és stílusát.

Az énekkar technikája kitűnő, jól egybeforrott, a karmester útmutatásait kifogástalan pontossággal követi. Kitűnik Pászti Miklós, az énekkar egyik tehetséges fiatal karmestere, akit a moszkvaiak az egész együttessel együtt meleg fogadtatásban részesítettek.

Megérdemelt érdeklődést keltett az együttes tehetséges tánccsoportja, amely eleven közvetlenséggel adta elő a különböző táncokat és a falusi életből vett jeleneteket.

Igen jók a csoport férfitáncosai. Az egyszerű népviseletbe öltözött fiatalemberek ügyessége, kecsessége, választékossága és pontossága kifejezésre jut az egyszerű szerkezetű falusi népi táncokban, jól adják vissza a csoportos tánc ritmikusságát.

A női csoport nagy sikerrel adta elő az „Üveges táncot", amely különös gyakorlottságot igényel... De íme, a lányok újabb táncot adnak elő, a „Bulba" című gyors bjelorussz táncot. A magyar együttes tagjai a „Bulbát" *Mojszejev* rendezésében táncolják, elevenen megkapóan, nagy virtuózitással és annyira a valósághoz híven adják elő, hogy úgy tűnik, mintha valóban bjelorussz lányok táncolnának.

Az egyes táncokon kívül az együttes egész sor színpadi jelenetet adott elő, a kollektíva valamennyi tagjának részvételével. A táncegyüttes művészi vezetője, *Rábai* Miklós, a jelenetek tárgyát a parasztok életéből merítette, mint például a „Lánynéző" a lakodalmas táncok és a fonótánc.

A Magyar Népköztársaság Állami Népi Együttese ismét szemléltetően mutatta be a magyar népi művészet hatalmas életerejét, szépségét, frisseségét, és optimizmusát.

Az élenjáró szovjet realista művészek céltudatos eszemeisége, népisége, demokratizmusa kedvező hatást gyakorolt a baráti népi demokráciák, köztük Magyarország művészetének fejlődésére is.

A magyar együttes helyes utat választott. Az üzemi és falusi kultúrcsoportokból kifejlődött kollektíva fiatalsága ellenére rövid idő alatt elsajátította a szükséges technikai követelményeket. Azonban ebben az első műsorban, magában a műsor tartalmában, a dalokban és a táncokban van még valami felesleges hódolás a régi iránt. A néző azt is tudni akarja, miről dalol ma a nép, amely az *új Magyarországot* építi. Tudjuk, hogy a legjobb magyar zeneszerzők írtak új dalokat, amelyek már nagy népszerűségnek örvendenek, a nép igazi tulajdonává váltak. Kár, hogy az új dalok közül a legjobbak nem szerepeltek az együttes műsorán.

A balettmestereknek és rendezőknek még sokat kell dolgozniok, hogy az együttes a táncművészet és a dal eszközeivel mutassa be mindazt, ami a mai magyar falut jellemzi, ami az *új Magyarország* gondolatait és vágyait tükrözi.

Magyar táncok és dalok mellett az együttes orosz dalokat és egy bjelorussz táncot is előadott. Ezeket a közönség igen nagy tetszéssel fogadta. Az együttes nyilvánvalóan ezen a vonalon is bővíti majd műsorát és a többi testvéri nép dalait és táncait is előadja majd.

Ezeket a problémákat kétségtelenül sikeresen meg tudja majd oldani ez az életképes, tehetséges együttes, amelynek élén olyan tehetséges vezetők állnak, mint *Csenki* Imre, Rábai Miklós, *Gulyás* László, Pászti Miklós *Boros* Lajos és mások.

Kedves vendégeinknek, akik életörömtől áthatott művészetükkel sok boldog percet szereztek nekünk, további nagy sikereket és eredményeket kívánunk abban a nemes ügyben, amelyet szolgálnak.

Három szovjet győzelem a Maróczy-emlékverseny negyedik fordulójában

A Maróczy-emlékverseny IV. fordulója szombaton volt. Csak három játszma fejeződött be győzelemmel, mindhármat szovjet sakkozó nyerte. *Keresz* győzött Pilnik ellen, *Geller* Platz ellen, *Petroszjan* pedig Sliwát győzte le. A nagy érdeklődéssel várt *Botvinnik—Stahlberg mérkőzés döntetlenül végződött.* Ugyancsak döntetlen volt az *O'Kelly—Gereben* játszma is. A többi mérkőzés függőben maradt. Szilynek tisztelőnye van két gyalog ellenében Kottnauer ellen, Szmiszlovnak pedig minőségelőnye egy gyalogért Benkővel szemben. A Troianescu—Szabó és a Barcza—Golombek játszmákban világosnak gyalogelőnye van.

A versenyben a vezetők sorrendje: Geller 4 pont, Keresz, Stahlberg 3, Botvinnik, O'Kelly, Petroszjan 2.5, Gereben, Pilnik 2 pont. *A versenyt hétfőn az V. fordulóval folytatják.*

★

A szovjet sakkiskola erényei is egyre jobban bontakoznak ki a versenyen. Valóságos élményt jelentett a sakkozás kedvelői számára a III. fordulóban lefolyt *Keresz—Szmiszlov* játszma, a két szovjet nagymester nagyszerű küzdelme.

KERESZ—SZMISZLOV

(Elfogadott vezércsel.)

1. d4, d5 2. c4, dc: (Szmiszlov nagymester és gyakorlótársa, Alatorcev mester számos új gondolattal gazdagította és gyakran alkalmazzák ezt a megnyitást. Miért nem kezdett másként Keresz? Miért megy bele Szmiszlov abba a folytatásba, amit ellenfele vár? Csak annyit árul el az első két lépés, hogy férfias, kemény küzdelemre áll készen mindkét fél.)

3. e3 (Szilaj harci kedvet takar. Az óvatosabbak előbb 3. Hf3-at húznak e5 ellencsel akadályozására. A kiváló taktikus Keresz azonban otthonosan érezné magát a 3. . . ., e5 4. Fc4:, ed: 5. Hf3! „ellen-ellencsel" koral bonyodalmaiban.)

3. . . ., Hf6 4. Fc4:, e6 5. Hf3, c5 6. 0—0, a6 7. Ve2, b5 (A sötét vezérfutó fejlesztése másként nem érhető el. Világos most választ előtt áll. Ha a sötét gyalogok ellen akar a4-gyel támadni, d3-ra kell visszavonulnia, ha viszont Bd1 és a középgyalogok mozgósítása a későbbi terve, akkor a futó jobban áll b3-on. Nagyon tanulságos megfigyelni, hogy Keresz milyen elfogulatlanul teszi túl magát e mérlegelés dogmatikus elvein.)

8. Fd3, Hc6 9. a4, b4 10. dc:! (A szovjet sakkiskolára jellemző, előítéletmentes elhatározás! Tarrasch idejében még súlyos hibának tartották a centrum feladását. Világos azonban a haderőállás valamennyi tényezőjét egymással összefüggésben értékeli. Ilyen megvilágításban a c1 futó útjának megnyitása a legsürgősebb teendő.)

10. . . ., Fc5: 11 e4!, e5 12. Fe3, Fe3: 13. Ve3:, 0—0 14. Hbd2, Hh5 15. Hc4, Hf4 16. Bfd1! (Hce5:?, He5: 17. He5:, Vg5!)

16. . . ., Hd3:? (A csere döntő fejlődést előnyt ad világosnak. Ha jobbat nem lehetett kitalálni, akkor már az előző két huszárlépés is hiba volt. Szmiszlov nagymester nyilván nem szívesen mond le a jó huszárról, de a másik lehetőség: 16. . . ., Vf6 17. Hb6, Hd4?! 18. Ha8:, Fg4! túl vakmerő lett volna.)

17. Bd3:, Ve7 18. Hb6, Bb8 19. Bc1, Vb7 20. Hd5, Fd7 (Fenyegetett Bc6: és He7†)

21. Hd2! (A jó pozíciós lépés ismét erős taktikai fenyegetést is tartalmaz. Gyanútlan lépésre Hf6†!, majd Vh6 és Bg3 gyors nyerés következnék. Szmiszlov nagymester ezért újabb óvintézkedésre kényszerül.)

21. . . ., Kh8 22. Hb3, Bfc8 23. Hb6! (A jobb fejlődést kihasználó, ügyes lebonyolítás.) **23. . ., Vb6: 24. Vb6:, Bb6: 25. Bd7:, B5b8!** (Védekezés a Bd6-tal fenyegető tisztveszteség ellen, egyben csapda is: 26 Bf7:?-re Hd4!-gyel sötét nyerne tisztet.)

26 g3!, h6 (Mivel a passzív védekezés reménytelen, sötét időzavarban találékony ellenjátékot kísérel meg egy gyalog árán.)

27. Bf7:, Hd4 28. Bc8:†, Bc8: 29. Hd4:, ed: 30. Bd7! Bc2! 31. Bd4:, Bb2: 32. Kg2, b3 33. Bb4!, Bb1 34. Kf3, Kh7 35. Bb6, a5 36 Bb5, b2 37 Kf4, Kg6 (Az előrevitt szabad gyalogból nem lehet hatásos fegyvert kovácsolni. Bal ugyan bármikor történhetik, de az a4 és b2 gyalogok cseréje után világosnak szintén nyert állása marad.)

38. h4, Kf6 39. h5, Ke6 40. Bb6†, Ke7 41. Kf5, Bh1. Itt maradt függőben a játék; folytatás helyett sötét másnap feladta. Keresz e4 gyalogja valóban hamar eldönti a küzdelmet, pl.: 42. Bb2:, Bh5:† 43. Kf4, Bc5! 44. Bb7†, Kf6 45. Bb6†, Kf7 46. Ba6, g6 47. Ke3, vagy 46. . . ., g5† 47. Kg4, Bc4 48. Kf5! és nyer.

Kedden kezdődik a szovjet és magyar tornászválogatottak háromnapos versenye

Nagyszerű sportesemény színhelye lesz a jövő héten a budapesti Nemzeti Sportcsarnok. Kedden kezdődik a világ legjobb tornászainak, a szovjet válogatottaknak első versenye. A verseny három napig, március 13-ig tart.

A válogatott viadalon a szovjet és magyar férfi és női nyolcas-csapatok mérkőznek. *A teljes olimpiai műsor szerint versenyeznek* s így képet adnak arról, hogyan készültek fel már eddig az olimpiára.

A Bp. Bástya—Bp. Dózsa mérkőzés a labdarúgóbajnokság mai fordulójában

A labdarúgóbajnokság első osztályában a mai forduló műsorán több igen érdekes mérkőzés szerepel. *Különösen nagy figyelem előzi meg a Bp. Bástya—Bp. Dózsa újpesti mérkőzését,* amely nagy küzdelmet ígér. *Csepelen* a javuló Cs. Vasas a Bp. Honvédet látja vendégül, a Bp. Vasas pedig *Győrbe* látogat el. *Diósgyőrött* lesz a Di. Vasas—Salgótarjáni Bányász, *Dorogon* a D. Bányász—Szombathelyi Lokomotív, *Pécsett* pedig a P. Lokomotív—Szegedi Honvéd mérkőzés. *Délelőtt 11 órakor rendezik meg az üllői úti pályán a Bp. Postás—Bp. Kinizsi találkozót.*

A magyar ökölvívóválogatott Moszkvában győzött Bulgária együttese ellen

Moszkva, március 8.

A moszkvai Nagycirkuszban szombaton délután mintegy 3500 főnyi nézőközönség előtt folytatódtak a hét nemzet ökölvívó válogatottjának küzdelmei. Az első mérkőzésen Magyarország csapata Bulgária együttesével találkozott. A magyar csapat 9:1-re győzött.

Mai sportműsor

Labdarúgás: NB I. mérkőzések: Di. Vasas—Salg Bányász, Diósgyőr, 15 óra. Dorogi Bányász—Szombathelyi Lok., Dorog. 15. Cs. Vasas—Bp. Honvéd, Csepel, 15. Győri Vasas—Bp. Vasas, Győr, 15. Pécsi Lokomotív—Szegedi Honvéd, Pécs, 14.30. Bp. Bástya—Bp. Dózsa, Megyeri út, 15. Bp. Postás—Bp. Kinizsi, Üllői út 11

Atletika: A Bp. Honvéd mezei futóversenye, kerepesúti Lóverseny-pálya, 10. A Bp. Előre mezei futóversenye, Népliget, 10

Asztalitenisz: Az egyéni bajnokság döntői, Csepeli Sportcsarnok 9, illetve 17 óra.

Vízilabda: A Téli Béke Kupa-mérkőzések döntői a Sportuszodában, 19 órától.

Sí: A Bp. Fáklya sífutó- és műlesiklóversenye, Mátraháza, 9. A Bp. Bástya síugróversenye, Mátraháza, 14.

Ökölvívás: A SZOT egyéni ökölvívó-bajnokságának döntői, Sportcsarnok, 10, illetve 18 óra.

Időjárás

A Meteorológiai Intézet jelenti: Várható időjárás ma estig: Felhőátvonulások, valószínűleg csapadék nélkül. Mérsékelt északkeleti-keleti szél. Erős éjszakai fagyok. A nappali hőmérséklet alig változik.

A FŰTÉS ALAPJÁUL SZOLGÁLÓ NAPI KÖZÉPHŐMÉRSÉKLET:

Ma a várható napi középhőmérséklet az egész ország területén 4 fok alatt lesz.

A RÁDIÓ MŰSORÁBÓL

VASÁRNAP:

A magyar rádió közli: a Rákosi Mátyás elvtárs 60. születésnapja alkalmából rendezett, szombat esti operaházi díszelőadás ünnepi szónoka, Gerő Ernő elvtárs beszédének közvetítését a rádió ma, március 9-én, 13 óra 30 perckor, a Kossuth-adón megismétli.

KOSSUTH-RÁDIÓ:

7.00: Zenés vasárnap reggel. Magyar dalok. — **7.55:** Színházak és mozik műsora. — **8.00:** Hírek. Lapszemle. Műsorismertetés. — **8.30:** Részletek Bizet: Carmen című operájából. Hangl. — **9.00:** Egy falu — egy nóta. A rádió ajándékműsora. — **10.00:** Részletek Mascagni: Parasztbecsület című operájából. Hangl. — **10.30:** Béke és szabadság. A magyar rádió békeműsora — **11.00:** Köszöntő. Versciklus. — **11.25:** Ünnepi hangverseny Rákosi Mátyás elvtárs születésnapjának tiszteletére. — Közben: **12.00.** Hírek. — **13.00:** A rádió népi zenekara játszik — **13.30:** Hangos Ujság. — **14.00:** Időjárás- és vízállásjelentés — **14.15:** Ünnepi magyar muzsika — **15.30:** A magyar munkásmozgalom dalaiból. — **16.00:** II. félidő. Helyszíni közvetítés bajnoki labdarúgómérkőzésekről. — **16.40:** Köszönjük boldog gyermekkorunkat. — **17.10:** Egy hét a külpolitikában. — **17.30:** A MAGYAR-SZOVJET BARÁTSÁG HÓNAPJA Szovjet művészek muzsikálnak. Hangl. — **17.40:** Kincses Kalendárium — **19.00:** Népzene. — **20.00:** hírek. — **20.20:** Rákosival előre! Egy csokor gyermekvers Rákosi Mátyás elvtárs születésnapjára. Az Üttörő-rádió műsora. — **21.00:** A hazáért és szabadságért. Hangl. — **21.30:** Hangképek a vasárnap sportjáról Totóhírek. — **22.00:** Hírek — **22.10:** Szovjet és magyar tánczene — **24.00:** Hírek.

PETŐFI-RÁDIÓ:

8.00: Magyar zenekari hangverseny. — **8.30:** Falurádió. — **10.10** A MAGYAR-SZOVJET BARÁTSÁG HÓNAPJA Prokofjev: Békeőrségen — oratórium. — **11.00:** Miska bácsi lemezesládája — **11.35:** Régi magyar versek — **12.05:** Magyar kamarazene. — **12.50:** Versek Rákosi Mátyás elvtársról. — **13.00:** A MAGYAR-SZOVJET BARÁTSÁG HÓNAPJA. Csajkovszkij: Hófehérke — magyarországi bemutató. — **14.05:** A MAGYAR-SZOVJET BARÁTSÁG HÓNAPJA. Igor Ojsztrah VIT-díjas művész hegedül, zongorán kíséri Galina Makszimova. — **15.00:** Kérdezz — felelek! Tudományos fejtörő negyedóra. — **15.20:** Új magyar zenekari muzsika. — **15.45:** A „Tartós békéért, népi demokráciáért!" című lap ismertetése. — **16.00:** Hangverseny gyermekeknek. — **16.40:** Szív küldi szívnek szívesen. — **17.00:** Téged köszönt ma minden dalunk. Írók és költők művei Rákosi elvtárs születésnapjára. — **17.40:** Tánczene. — **18.40:** Csinom Palkó. Vidám daljáték. — **20.10:** Tánccsárdások. — **21.30:** A rádió népi zenekara játszik. — **22.10:** Erkel: Két részlet a Dózsa György című operából. Hangl.

HÉTFŐ:

KOSSUTH-RÁDIÓ:

7.45: Külföldi lapszemle. — **7.55:** Műsorismertetés. — **11.30:** Csehov élete és művei. VII. Az unatkozó polgárok. — **12.00:** Hírek. Hangos Ujság. — **12.30:** A Honvéd Kossuth Tüzériszti Iskola zenekara játszik. — **13.15:** A rádió szórakoztató zenekara játszik. — **14.15:** Szimf. táncok. Hangl. — **15.00:** Úttörőhíradó. — **15.30:** Bolgár művek hegedűn. — **15.55:** A MAGYAR-SZOVJET BARÁTSÁG HÓNAPJA. Magyar művészek — szovjet művek. — **16.20:** Tréfás ifjúsági fejtörő. — **16.45:** Műsor az úttörők zeneiskolásainak. — **17.30:** A MAGYAR-SZOVJET BARÁTSÁG HÓNAPJA. Sosztakovics: Békedal. — **17.50:** A magyar rádió ajándékműsora. — **19.00:** A MAGYAR-SZOVJET BARÁTSÁG HÓNAPJA. Magyar és szovjet tánczene. — **20.00:** Hangos Ujság — **20.35:** A begyűjtési verseny hírei. — **20.40:** Felejthetetlen 1919. — Vszjevolod Visnyevszkij rádiódrámája. — **22.00** Hírek — **22.20:** Maróczy Géza-emlékverseny. Beszámoló a budapesti nemzetközi sakktornáról. — **22.30:** Magyar muzsika — **23.10:** Szórakoztató hangverseny a Moszkvai Rádió műsorából. — **24.00:** Hírek.

PETŐFI-RÁDIÓ:

6.00: Operarészletek. Hangl. — **7.00:** Ahol a kommunizmust építik. Turkménia kertország a sivatagban. — **7.35:** Daljátékok. — **8.15:** Heti zenés kalendárium. Hangl. — **9.00:** Filmzene. — **9.20:** Szovjet pionírok dalai. — **9.40:** Orosz nyelvleckék az általános iskola első orosz könyve alapján. — **10.00:** Hírek — **10.10:** Néndalfeldolgozások. — **11.00:** Óvodások műsora. — **15.00:** Hangverseny gyermekeknek. Hangl. — **15.50:** Fazekasék. Elbeszélés. — **16.20:** Az első magyar zenei hét műsorából. — **17.10:** A Bolsevik Párt útja: A marxi filozófiai materializmus fő vonásai. II. rész. Előadás — **17.30:** Hírek. — **17.40:** A rádió Népművelési Híradója. — **18.10:** Tanul az ország: Példaképünk a szovjet technika — **18.40:** Beethoven: D-dur szonáta Hangl. — **19.00:** Ember és világ. Miért fúj a szél, miért esik az eső? Előadás. — **19.15:** Sportnegyedóra — **19.30:** Szív küldi szívnek szívesen. — **19.45:** Népzene. — **21.30:** Tánczene. — **22.10:** Szív küldi szívnek szívesen. — **22.30:** A rádió népi zenekara verbunkosokat és tánccsárdásokat játszik.

SZÍNHÁZAK, HANGVERSENYTERMEK ÉS MOZIK MŰSORA

Operaház: vasárnap: Diótörő (üzemi előadás, délelőtt 11). Igo.: herceg (Nagyvezsda Szilvesztrova vendégfelléptével. R. 7., 7); hétfő: Nincs előadás. — **Nemzeti:** vasárnap: Tűzkeresztség (7); hétfő: Hamlet (Pethesbérlet, 6). — **Városi:** vasárnap: Beethoven IX. szimfónia (délelőtt 11), Pillangókisasszony (fél 4) Urali Állami Orosz Népi Együttes (8); hétfő: Beethoven IX. szimfónia (II. sorozat, 1. est, fél 9). — **Katona József Színház:** vasárnap: Warrenné mestersége (7); hétfő: Erő (A. I. és A. II. bérlet, 7). — **Madách Színház:** vasárnap Liliomfi (fél 3), Út a tanyákról (7); hétfő: Farkasok és bárányok (7). — **A Magyar Néphadsereg Színháza:** vasárnap: Tartuffe (szelvénybérlet, 3), Győztesek (szelvénybérlet, 7); hétfő: II. Rákóczi Ferenc fogsága (szelvénybérlet, 7). — **Fővárosi Operett:** vasárnap: Szabad szél (délelőtt fél 1), este: Orfeusz (Latabér E.—Simai-bérlet, 7); hétfő: Szellistyei asszonyok (7). — **Ifjúsági Színház:** vasárnap délután: Az új ember kovácsa (fél 3); este (7); hétfő (Fenyvesi-bérlet, 7): Egri csillagok. — **Úttörő:** vasárnap (délelőtt fél 11, délután fél 4); hétfő (4): Pányuska iskolája. — **Zeneakadémia:** vasárnap: Offenbach—Strauss-est (5); hétfő: Növendékhangverseny (8). — **Bartók-terem:** vasárnap: Bach—Händel—Mozart 2. bérleti hangverseny (8); hétfő: Nincs előadás. — **Fővárosi Vig Színház:** vasárnap (3, fél 8): hétfő (fél 8): Cime: ismeretlen. — **Vidám Színpad:** vasárnap (fél 4, este: Csokonai-bérlet, 7); hétfő (Hegyi Aranka-bérlet 7): Tessék hozzászólni. — **Állami Bábszínház:** vasárnap (délelőtt 11, délután 3 5): Csodálatos halucsni, este (fél 8): Szarvaskirály; hétfő: Sztárparádé (fél 8). — **Artista Varieté:** vasárnap (3, fél 5, 6, fél 8, 9); hétfő (6, fél 8, 9): Hókusz-pókusz. — **Rádió:** vasárnap: Csinom Palkó, daljáték (Petőfi 18.40), hétfő Felejthetetlen 1919, rádiódráma (Kossuth 20.40).

ÚJ GYŐZELMEK FELÉ: VÖRÖS CSILLAG (Lenin-krt. 45.) 3, 5, 7, 9. Előadások kezdete előtt háromnegyed órával kultúrműsor. — **Táncsics** (Csepel) n4, f6, h8. — **Alkotmány** (Korzó, Ujpest) h2 4, n7, f9. — **Hunyadi** (Royal, Kispest) h4, 6, n9. — **LENIN 1818-BAN: Terv** (P.-újhely) n4, f6, h8. — **CSAPAJEV: Munkás** (Kápolna-u. 3/b.) 3, n6, f8, **Bástya** (Lenin-krt. 8.) prol. 11, 1, 3, 5, 7, 9, **Vörösmarty** (Savoy, Üllői-út 4.) 4, n7, f9. — **TŰZKERESZTSÉG: SZIKRA** (Lenin-krt. 120.) prol. f3, f5, h7, 9, **Május 1** (Mártírok útja 55.) prol. h2, 4, n7, f9, **Tátra** (P.-erzsébet) prol. h4, h6, 8. — **ARANYCSILLAG LOVAGJA: Szabadság** (Bartók B.-út 64.) f2, h4, 6 n9, **Toldi** (Bajcsy-Zsilinszky-út 36.) f4, h6, 8, **Rákóczi** (Csepel) h4, h6, 8. — **NAGY KONCERT: URÁNIA** (Rákóczi-út 21.) prol. 4, n7, f9, **Duna** (Fürst S.-u. 7.) prol. 2, n5, h7, 9, **Kölcsey** (Stefánia, Kispest) n4, f6 h8, **Kossuth** (R.-mihály) n4, f6, h8, **Mikszáth** (Forum, Sashalom) h3, 5, n8. — **SZEMPILLÁD ZIZZENÉSÉRE és ALADDIN ÉS A CSODALÁMPA: Puskin** (Forum, Kossuth L.-u. 18.) prol. f2 f4, h6, 8, **Dózsa** (Róbert Károly-krt. 61.) f5, h7, 9. — **CIRKUSZ PORONDJÁN: Corvin** (Kisfaludy-köz) prol. 4, n7, f9. **Felszabadulás** (Fiórián-tér 3.) h2, h4, 6, n9 **Szabadság** (Ujpest) h4, 6, n9. — **FALUSI ORVOS: Gorkij** (orosznyelvű mozi) (Akácfa-u 4.) f4, h6, 8. — **A „SZTÁLINI SOLYMOK" ÜNNEPE: Ugocsa** (Ugocsa-u 10.) f4, h6, 8, **Fáklya** (Lenin-krt. 88.) prol. D e. 10-től este 11-ig folytatólag. **Fény** (Ujpest) prol. 3 5, n8. — **1919-ES FORRADALOM: Kisérőfilm a VÖRÖS CSILLAG, URÁNIA, Duna, Fáklya és Fény** mozikban. — **HARCOLÓ KOREA: Kisérőfilm a Munkás** és Vörösmarty mozikban. — **SZOVJET KASZISZTÁN: Kisérőfilm a Corvin, Felszabadulás** és **Szabadság** (Ujpest) mozikban. — **SZOVJET AZERBAJDZSÁN: Kisérőfilm az Ugocsa, Fáklya** és **Fény** mozikban. — **LEGDRÁGÁBB KINCSUNK, A GYERMEK: Kisérőfilm az Ady** és **Bethlen** mozikban. — **JUBILEUM: Kisérőfilm a Tinódi** mozban. — **MOTORSPORT: Kisérőfilm a Puskin, Dózsa** és **Hunyadi** (Kispest) mozikban. — **A SELEJT BOSSZÚJA: Kisérőfilm a Honvéd** (Roxy) és **Szabadság** (P.-imre) mozikban. — **NŐMUNKÁSOK: Kisérőfilm a SZIKRA, Dózsa** és **Táncsics** (Csepel) mozikban.

Civil a pályán: Brigád (P.-lőrinc) n4, f6, h8, **Kossuth** (Váci-út 14.) prol. n3, f5, h7, 9, **Ady** (Somogyi Béla-út 3.) prol. f4, h6, 8, **Bethlen** (Bethlen G.-tér 3.) prol. 2, 4, n7, f9, **Óbuda** (Selmeci-út 14.) prol. 4, n7, f9. — **Berlin ieste I—II.: Csokonai** (Pátria, Népszínház-u 13.) prol. f3, f6, f9. **Kossuth** (P.-erzsébet) f4, 7. — **Bátor emberek: József Attila** (Kálvária-tér 7.) 4, n7, f9. — **Ruszlán** es **Ludmila: Tinódi** (Nagymező-u. 8.) f4, h6, 8 — **Egy igaz ember: Tanács** (Elit, Szt. István-krt. 16.) 3, 5, 7, 9. — **Sztrájk: Marx** (Landler Jenő-u. 39.) f4, h6, 8. — **Vidám vásár: Zuglói** (Angol-u. 25.) f4, h6, 8. — **Déryné: Sport** (Glória, Thököly-út 56.) f4, h6, 8, **Zrinyi** (Olympia, Lenin-krt. 26.) prol. 2, 4, n7, f9, **Kultúr** (Kinizsi-u. 28.) f4, h6, 8, **Éva** (Erzsébet kir.-né-út 36/b.) f4, h6, 8. — **Lenin októbere: Rákosi Mátyás Kultúrház** (József Attila-tér 4.) 3, n6, **Partizán** (Üllői-út 101.) 2, 4, n7, f9, **József Attila** (R.-palota) f4 h6, 8. — **Eskü: Bányász** (Bodográf, József-krt. 63.) 4, n7, f9, **Rákóczi** (Phönix, Rákóczi-út 68.) 11, f2, 4, f7, 9, **Otthon** (Beniczky-u 3—5.) f4, h6, 8. — **Boldog nyár: Bem** (Admiral, Mártírok útja 5/b.) f11, f1, f3, f5, f7, f9. — **Teljes gőzzel: Honvéd** (Roxy, Rákóczi-út 82.) prol. f11, f1, f3, f5, f7, f9, **Szabadság** (P.-imre) h4, h6, 8. — **Centercsatár: Pentele** (Vesta, Lenin-krt. 39.) 10 12, 2, 4, 6, 8. — **Az alattvaló: Petőfi** (Rottenbiller-u. 37.) h4, 6, n9. — **A kék kardok: Verseny** (Astoria, Szt. László-tér 14.) n4, f6, h8. — **Nagy tűzfény: Tátra** (Üllői-út 63.) 4 n7, f9, **Tündér** (Ujpest) f4, h6 8. — **Békés napok: Előre** (Delej-u. 41.) n4, f6 h8, **Corvin** (P.-erzsébet) f4, f6, h8. — **Megvédjük Cárcint: Árpád** (Kerepesi-út 146.) n4, n6, f8, **Árpád** (Soroksár) h4, h6, 8, — **Kőszív: Vasvári** (Pluto, Kerepesi-út 44.) h4, h6, 8. — **Vihar Grúziában I—II.: Alkotás** (Alkotás-u 11.) f4 7 — **Nagy hazafi I—II.: Diadal** (Krisztina, Krisztina-krt. 155.) 2, 6. — **Vidám szüret: Haladás** (Hunnia, Bartók B.-út 170.) f4, h6, 8. — **Nahimov tengernagy: Béke** (Szt László-út 48.) f5, f7, f9. — **Virrasat küldötte: Hazám** (Váci-út 150.) 4, n7, f9. — **Gyarmat a föld alatt: Ipoly** (Csáky-utca 63.) 4, n7, f9. — **Lant és kard: Nap** (Eldorádó, Népszínház-u. 31.) h2, h4, 6, n9. — **Két pajtás: Ujlaki** (Bécsi-út 69.) f2, f4, h6, 8. — **Nappalok és éjszakák: Otthon** (Soroksár) f4, f6, h8. — **Távol Moszkvától: Világosság** (P.-erzsébet) f4, f6, h8. — **Donyeci bányászok: Erzsébet** (P.-erzsébet) f4, f6, h8, Béke (R.-palota) f4, h6, 8. — **Hol volt, hol nem volt: Sziget** (Csepel) n4, f6, h8, **Világ** (R.-mihály) f4, h6, 8. — **Kis partizánok: Élmunkás** (Wekerle, Kispest) n4, f6, h8, **Szabadság** (Cs.-liget) f4, f6, h8. — **Találkozás az Elbán: Forum** (P.-lőrinc) f4, f6, h8. — **Ifjú gárda I—II.: Tavasz** (R.-palota) f3, 6. — **Győzhetetlen brigád: Csillag** (Cs.-hegy) f4, h6, 8. — **Cim nélkül távozott: Kárpát** (Cs.-hegy) 3, n6, f8 — **HIRADÓ** (Lenin-krt. 13.): 1. 1919-ES FORRADALOM, 2. Magyar híradó, 3. A Szovjetunió ma, 4. Moszkvai állatkertben, 5. Elefánt és a hangya. Reggel 9-től este 11-ig folytatólag.

MATINÉMŰSOR MA D. E. 10 ÓRAKOR: PUSKIN: Vladimir Ilics Lenin. — **DÓZSA: Mágnás Miska.** — **SZABADSÁG: Daloiva szép az élet (9 órakor).** — **TINÓDI: Bátor emberek.** — **ZUGLÓI: Timur és csapata.** — **SPORT: Muzsikál az ifjúság.** — **UGOCSA: Kőszív (9 órakor).** — **BÁNYÁSZ: Bűvös sapka.** — **ÓBUDA: Dicsőség útja.** — **ALKOTÁS: Farkasvér.** — **VERSENY: Vigad az erdő.** — **RÁKOSI MÁTYÁS KULTÚRHÁZ: Aranykulcsocska.** — **TÁNCSICS (Csepel): Halló, Moszkva.** — **RÁKÓCZI (Csepel): Ezerarcú hős.** — **KÖLCSEY (Stefánia, Kispest): Tizenötéves kapitány.** — **KOSSUTH (P.-erzsébet) Egy gyűrű története.** — **SZIGET (Csepel): Három kívánság.** — **ÁRPÁD (Soroksár): Csókos huszárok.** — **SZABADSÁG (P.-imre): Három kívánság.** — **MIKSZÁTH (Sashalom): Szárnynélküli emberek.** — **VILÁG (R.-mihály): Mágnás Miska.** — **CSABA (R.-csaba): Elsősorosztályosok.** — **PETŐFI (Nagytétény): Varázsmagoeska.**

SZABAD NÉP

a Magyar Dolgozó Pártjának központi lapja

Szerkeszti a szerkesztőbizottság

Kiadja a SZABADSÁG lapkiadóvállalat

Szerkesztőség és kiadóhivatal: Budapest, VIII., Blaha Lujza-tér 3. Fel.: *343—100. *142—220. Terjeszti a Posta Központi Hírlapirodája, Budapest V., Józs nádor-tér 1 Tel.: 180—350. vidéken a helyi hírlapterjesztéssel foglalkozó postahivatal Előfizetés: Üzemi tel.: 189—644, 189—653, 189—607. Egyéni tel.: 189—736, 189—767, 189—787. Expedíció telefon: 330—552 Előfizetési díj: havi 11 Ft.

SZIKRA Lapnyomda.

A tervkölcsönsorsolás harmadik napja

A tervkölcsönsorsolás harmadik napján is zsúfolásig megteltek a miskolci Nemzeti Színház széksorai. A sorsolási bizottság tagjai közül *Röder* Béla, a Rákosi Mátyás Művek szerszámgyárának Kossuth-díjas sztahanovista esztergályosa, *Farkasinszki* Lajos, ózdi munkaérdemrendes olvasztár és *Lázár* Gáspárné, Népköztársasági Érdemérem bronz fokozatával kitüntetett, mezőkövesdi járási MNDSZ titkár látták el az ellenőrzést a szerencsekerekek mellett.

A szombati sorsolás gyorslistája

A szombati húzások eredményeiről az OTP a következő gyorslistát adta ki:

50.000 forintot nyert:

(Egyenkénti húzással)

Sorozatszám:	Sorszám:	Sorozatszám:	Sorszám:
0163	522	3220	031
1923	887		

25.000 forintot nyert:

(Egyenkénti húzással)

Sorozatszám:	Sorszám:	Sorozatszám:	Sorszám:
0204	103	1912	667
0232	894	2534	479
0711	937	2884	243
1275	718	3100	546

10.000 forintot nyert:

(Egyenkénti húzással)

Sorozatszám:	Sorszám:	Sorozatszám:	Sorszám:
0394	842	1234	220
0440	151	2266	753
0533	532	2266	852
0680	715	2736	124
0686	289	3201	165
1038	707	3213	143

5000 forintot nyert:

(Egyenkénti húzással)

Sorozatszám:	Sorszám:	Sorozatszám:	Sorszám:
0050	917	1039	012
0079	677	1187	505
0155	512	1202	826
0219	428	1358	805
0343	808	1424	540
0449	428	1584	105
0559	811	1864	738
0592	232	2181	009
0624	113	2261	953
0681	623	2453	694
0715	205	2783	423
0793	375	2819	830
0831	475	2840	965
0954	983	2850	397
1076	684	3106	150

1000 forintot nyert:

(Sorozathúzással):

Sorozatszám:	Számvégz.:	Sorozatszám:	Számvégz.:
0941	8	2039	5
1092	6	2697	9
1335	8	2719	7
1485	5	2776	9
1836	7	2797	1
1854	0	2887	2
1895	9		

500 forintot nyert:

(Sorozathúzással):

Sorozatszám:	Számvégz.:	Sorozatszám:	Számvégz.:
0006	2	1942	9
0056	4	1948	5
0250	2	1964	9
0308	0	2006	1
0345	4	2104	0
0446	1	2206	7
0526	9	2209	5
0531	7	2268	0
0611	5	2310	6
0856	4	2576	0
1017	9	2646	3
1258	1	2716	7
1379	6	2722	8
1412	0	2774	3
1520	7	2775	0
1614	6	2800	2
1693	7	2893	7
1916	2	3083	6
1922	2	3125	5

300 forintot nyert:

(Sorozathúzással):

Sorozatszám:	Számvégz.:	Sorozatszám:	Számvégz.:
0050	7	1358	5
0062	5	1424	0
0079	7	1430	9
0123	9	1584	5
0155	2	1755	5
0162	1	1757	1
0163	2	1864	8
0204	3	1912	7
0211	6	1923	7
0216	9	2008	6
0219	8	2057	6
0232	4	2181	9
0343	8	2183	3
0372	6	2187	7
0394	2	2192	7
0437	5	2261	3
0440	1	2266	2
0449	8	2266	3
0533	2	2416	5
0533	4	2453	4
0556	0	2510	3
0559	1	2534	9
0592	2	2554	9
0624	3	2593	8
0680	5	2607	1
0681	3	2629	4
0686	9	2661	5
0693	5	2736	4
0711	7	2736	7
0715	5	2742	9
0758	7	2748	4
0831	5	2783	3
0954	3	2819	0
0961	5	2840	5
1038	7	2850	7
1039	1	2857	2
1076	4	2884	3
1080	0	2966	7
1089	2	3100	6
1187	5	3106	0
1202	6	3169	7
1215	6	3175	3
1234	0	3201	5
1275	8	3213	3
1327	1	3220	1

Névértékben történő visszafizetésre kisorsolva:

(Sorozathúzással):

I. rész.

Sorozatszám:	Számvégz.:	Sorozatszám:	Számvégz.:
0003	8	0112	6
0004	1	0113	0
0013	8	0113	3
0027	8	0124	0
0029	0	0140	7
0049	6	0141	5
0065	3	0150	4
0047	9	0153	4
0086	3	0154	4
0100	1	0156	8
0161	7	1305	6
0166	1	1315	1
0174	3	1336	0
0175	9	1354	3
0187	2	1369	8
0197	1	1380	1
0200	9	1382	0
0202	4	1386	3
0206	0	1390	6
0214	8	1395	4
0225	9	1397	1
0229	5	1398	6
0241	4	1409	6
0248	9	1418	9
0256	0	1431	8
0256	2	1459	4
0287	9	1461	5
0303	1	1461	6
0303	4	1465	4
0307	4	1466	6
0310	0	1466	7
0314	5	1470	1
0320	8	1477	3
0322	9	1480	2
0323	6	1491	9
0336	9	1492	9
0347	0	1493	8
0353	3	1494	5
0353	7	1503	3
0363	6	1528	5
0369	0	1536	3
0372	5	1536	9
0378	5	1550	7
0381	6	1565	4
0384	9	1583	0
0385	4	1588	7
0387	8	1596	3
0388	6	1596	7
0390	1	1599	2
0406	4	1608	5
0408	1	1614	7
0413	7	1618	1
0420	3	1624	4
0421	2	1631	6
0424	1	1631	9
0427	3	1632	0
0433	3	1642	2
0436	4	1645	3
0438	5	1645	5
0442	9	1654	7
0447	8	1768	7
0449	6	1772	9
0452	1	1780	2
0464	9	1786	3
0475	7	1802	3
0477	8	1804	4
0478	1	1806	9
0490	4	1828	4
0503	5	1829	2
0509	4	1832	4
0517	8	1852	2
0524	2	1868	5
0524	7	1869	5
0527	6	1876	1
0556	5	1885	3
0558	6	1892	2
0571	7	1894	2
0579	6	1899	5
0596	1	1905	7
0608	7	1906	2
0618	5	1907	4
0618	9	1914	9
0622	2	1921	2
0652	6	1932	6
0656	9	1961	0
0676	5	1969	7
0680	1	1984	2
0681	0	2005	2
0685	3	2007	9
0687	3	2009	5
0689	2	2009	9
0692	8	2015	0
0699	6	2016	6
0727	5	2022	0
0742	1	2023	9
0760	3	2037	9
0764	9	2051	3
0768	7	2058	8
0798	3	2061	5
0801	7	2069	7
0805	4	2071	0
0823	1	2071	3
0829	2	2071	8
0829	3	2073	5
0837	7	2073	8
0846	1	2079	3
0871	2	2114	0
0871	7	2116	2
0876	9	2123	6
0881	1	2123	8
0888	6	2126	3
0891	3	2128	6
0895	0	2133	6
0895	1	2151	8
0904	6	2156	1
0921	4	2163	3
0923	6	2163	9
0940	2	2165	6
0942	9	2167	6
0951	5	2170	9
0968	4	2173	7
0970	8	2193	7
0976	2	2195	2
0985	8	2198	5
1000	8	2199	5
1016	7	2204	1
1031	3	2205	6
1035	7	2207	4
1038	2	2214	5
1040	6	2216	0
1043	8	2220	2
1053	0	2233	5
1067	4	2233	9
1077	7	2235	7
1078	6	2239	6
1084	0	2242	3
1088	3	2248	5
1091	2	2254	3
1096	9	2254	8
1102	9	2258	4
1108	8	2264	7
1124	1	2270	2
1130	5	2275	0
1130	9	2286	7
1154	4	2286	8
1155	4	2297	1
1157	5	2314	9
1158	8	2319	6
1158	9	2335	9
1161	4	2337	2
1163	9	2339	4
1164	3	2343	2
1165	7	2352	9
1170	9	2361	4
1176	9	2370	0
1178	9	2373	3
1184	6	2374	2
1185	1	2375	0
1186	5	2383	4
1195	4	2385	1
1207	9	2385	5
1210	6	2393	1
1211	0	2398	0
1223	6	2422	1
1226	8	2433	2
1228	2	2439	3
1233	2	2439	8
1244	8	2445	4
1247	1	2447	6
1256	0	2456	5
1271	8	2460	2
1282	1	2468	5
1291	6	2477	8

Névértékben történő visszafizetésre kisorsolva:

(Sorozathúzással):

II. rész.

Sorozatszám:	Számvégz.:	Sorozatszám:	Számvégz.:
0003	3	0804	4
0018	4	0812	2
0033	5	0815	7
0041	6	0817	4
0043	3	0818	2
0047	3	0836	0
0049	2	0842	3
0058	7	0854	0
0063	3	0856	0
0064	3	0858	4
0074	4	0860	3
0074	9	0861	9
0075	6	0872	9
0079	2	0874	8
0080	3	0877	0
0090	9	0881	7
0094	3	0884	9
0107	1	0887	6
0128	0	0914	7
0138	2	0922	7
0145	3	0925	1
0146	6	0929	7
0166	8	0942	0
0169	0	0948	4
0170	7	0948	6
0170	8	0949	8
0191	8	0950	1
0197	3	0957	4
0202	5	0961	4
0203	2	0963	0
0211	4	0965	4
0228	4	0967	8
0230	1	0976	7
0236	0	0979	5
0237	0	0983	6
0247	3	0986	1
0248	8	0993	1
0257	8	0999	4
0259	2	1012	3
0260	6	1018	0
0261	9	1021	9
0279	5	1026	3
0286	0	1038	8
0304	3	1046	3
0305	2	1049	6
0324	3	1059	2
0327	6	1090	1
0348	5	1107	1
0352	3	1137	2
0358	1	1137	7
0363	9	1147	2
0368	7	1150	8
0372	4	1151	8
0379	0	1157	0
0385	8	1159	7
0387	6	1166	7
0387	9	1167	0
0388	7	1171	9
0390	5	1196	2
0401	6	1207	3
0407	8	1208	4
0407	9	1209	6
0415	1	1218	0
0423	0	1220	0
0425	1	1224	7
0434	5	1235	8
0434	7	1249	4
0435	5	1251	8
0436	7	1252	5
0440	8	1260	5
0447	0	1262	4
0455	4	1270	1
0475	2	1273	6
0483	6	1276	3
0493	8	1281	0
0506	7	1283	9
0511	6	1296	0
0511	7	1298	4
0512	0	1298	5
0519	8	1306	1
0527	4	1306	6
0528	4	1326	7
0533	5	1328	8
0553	8	1340	5
0570	1	1343	5
0570	3	1343	7
0572	5	1348	1
0573	8	1355	9
0583	6	1383	1
0589	2	1390	2
0604	9	1411	8
0605	0	1424	2
0623	7	1436	5
0633	2	1441	5
0646	9	1453	4
0651	2	1454	0
0654	5	1454	9
0660	8	1458	3
0663	5	1461	7
0665	7	1462	1
0667	3	1477	4
0670	1	1489	1
0670	6	1490	2
0671	1	1494	9
0671	6	1498	3
0672	2	1499	7
0674	5	1499	9
0675	7	1504	0
0676	7	1509	3
0689	4	1557	4
0700	9	1571	0
0701	4	1579	1
0706	7	1588	1
0713	5	1600	0
0732	4	1606	3
0743	2	1613	3
0747	1	1614	1
0751	3	1615	2
0763	2	1616	4
0778	4	1629	9
1753	6	1636	3
1762	1	2468	3
1777	1	2482	8
1781	7	2484	3
1788	7	2488	6
1792	1	2493	0
1793	3	2501	8
1801	6	2504	8
1803	8	2510	8
1812	1	2532	4
1815	6	2539	5
1819	7	2552	0
1826	9	2564	0
1835	0	2573	9
1836	0	2579	4
1840	9	2582	9
1855	2	2596	3
1860	6	2623	2
1865	9	2634	5
1870	7	2642	0
1872	1	2642	7
1877	1	2644	3
1879	4	2650	0
1880	4	2651	2
1886	4	2656	5
1896	5	2670	3
1902	6	2683	6
1937	4	2687	0
1941	3	2699	8
1943	5	2717	2
1951	9	2746	3
1957	6	2756	6
1959	4	2764	6
1961	3	2779	9
1983	7	2782	8
1984	0	2789	0
2021	9	2792	6
2027	9	2798	3
2030	8	2800	0
2030	9	2805	5
2037	3	2807	3
2038	2	2819	2
2048	7	2819	6
2050	7	2823	5
2066	4	2828	8
2076	6	2834	0
2089	9	2834	9
2106	7	2849	5
2113	2	2868	3
2125	8	2877	4
2125	9	2878	9
2129	0	2888	8
2132	3	2921	2
2133	2	2922	0
2139	8	2935	2
2140	4	2917	4
2141	1	2938	8
2141	6	2951	8
2141	7	2958	7
2149	7	2962	0
2165	0	2966	6
2182	5	2981	8
2205	0	2982	5
2207	1	2984	9
2211	6	2985	2
2216	6	2995	3
2222	5	3004	4
2231	0	3008	5
2239	1	3021	3
2242	6	3026	7
2253	7	3033	7
2254	0	3043	3
2256	2	3045	1
2271	3	3055	7
2273	0	3057	3
2277	1	3064	9
2278	0	3071	2
2278	9	3074	8
2284	4	3075	0
2286	6	3092	4
2287	1	3094	3
2294	8	3097	6
2294	9	3099	7
2310	3	3100	4
2322	9	3100	7
2324	8	3133	7
2336	4	3137	5
2341	7	3141	9
2347	4	3145	5
2350	7	3146	8
2356	9	3148	4
2357	6	3150	2
2360	8	3155	2
2389	1	3158	0
2400	2	3162	4
2401	5	3180	5
2402	3	3183	0
2415	8	3190	9
2440	0	3196	6
2442	4	3206	8
2456	7	3219	8
2464	2		

Helyesbítés. A szombati számunkban közölt gyorslistában az 1254 544 számú kötvény helyett az 1255 544 számú kötvény nyert 5000 forintot.

*

Fenti gyorslista közvetlenül a húzás után készült. Az esetleges számhibákért felelősséget nem vállalunk. A hivatalos nyereményjegyzék hétfőn, márc. 24-én jelenik meg.

Mind a 92 Kossuth-díjas fényképe benne van a

BÉKE KÉPES HETILAP
SZABADSÁG
legújabb számában.

Boldizsár Iván cikke:
Fiatal férfi, szekfűvel
Fényképriport a francia válságról
Térképes cikk Indonéziáról
Egy nap a miskolci színházban
Novella — Vers — Tréfa — 127 foto
Keresztrejtvény — Divat — Sport

GÉPÉSZ- (elektro)
MÉRNÖKÖT
keresünk szolnoki gyártelepünkre. — Ajánlatokat:
Tiszamenti Vegyiművek,
Budapest, VI., Anker-köz 1
III. em. kérünk.

Az igenyös koszorú meg a tojásrózsák mesterei

... Körű fodros szalagos a köténye.
Rá se néz az akármilyen legényre ...

Énekelve dolgozik a négytagú kalocsai »pingáló brigád« az asztalokból, székekből rögtönzött állásokon.

— Te Pana, eve joban tudod húzni a cirkalmat — mondja *Baksáné* hosszú ecsetet nyujtva át a magasban álló *Kolozsvárinénak.* (A kalocsaiak szaporán beszélnek, kihagyva a dupla mássalhangzókat.)

Könnyed, finom kacskaringókat húznak a félméteres, sötétkék csíkon, arra kerülnek rá a csokás, tarka virágok. A kék csík alatt libasárga csík fut végig, tele virágokkal s az egész termet körülfogja a kék-sárga »igenyös koszorú«.

— Festettek-e már ilyen nagy termet? — kérdem.

— Még nagyobbat is! Pingáltunk mi már akorát, hogy háromszor kő bene köszöni — mondja az egyik asszony. — De Pesten még nem pingáltunk Ez az első A kalocsai pálvaudvar volt eddig a legnagyobb munkánk, a Népművészeti Intézet hítt oda és azóta több helyre is.

— Csináltak otthon valami tervet?

— Nem a! Csak úgy elkezdjük gondolomformán, az egyik it, a másik ot, oszt, összegyövünk, oszt jó lösz — mondja jókedvüen az egyik szép lány, akiről később kiderül, hogy asszony *Vén* Lajosné tanácstag, tizennégy éves lánya van. Két hold földjükön dolgozik — és pingál.

— Mig harmatos, töröm a kukoricaszárat, azt abbahagyom, megyek pingálni. — Kislány kora óta pingál.

— Velem is már a tanító azér pörütt, mer még a füzetet is virágokal irtam tele, — mondja *Tamás* Andrásné.

A falakat teljesen beborítják a tulipánnal keresztezett rózsák, rózsával keresztezett nefelejcsek »tojásrózsák«, margaréták, »dufla tulipánok«. Nincs két egyforma köztük.

— Egy ágon ennyiféle virág nő maguknál? — kérdem Pana, *Kolozsvári* Mihályné nevetve válaszol.

— Tugya, ezek olyan Micsurin-virágok!

Hát igen, a kalocsakörnyéki Hillyespusztán. Negyvenszálláson, Szakmáron is tudják már, ki volt Micsurin, aki lehetővé tette a lehetetlennek látszót.

— Mi behunyjuk a szemünket, oszt ilyet látunk... — folytatja tovább Baksáné.

A négytagú pingáló brigád három nap alatt varázsolta virágoskertté a Rákosi Mátyás kultúrház tizenkét méteres nagytermét. A kalocsakörnyéki népművész szövetkezet már együtt van, most már csak az alapszabályok jóváhagyását várják türelmetlenül a minisztériumtól, de azért máris közösen vállalnak munkát. Kétszáznegyvenen vannak körülbelül ezek közül huszan pingálók. Öt négytagú brigád, csupa nő. A legfiatalabb

(Markos Erzsébet rajza)

kis népművész hétéves. A legöregebb pingálóasszony Kalocsán *Peák* Pöre néni hatvankilenc esztendős. Ő mesélte: »Festettem én már az Esterházy grófnak is egy szobát De nem sokra bőcsülte. Úgy fizete, mint ha krumplit kapáltam vona. Pedig egy éjszaka ezer pengőt i elmulatott a gról úr« A kalocsa pingálóasszonyok ma 50 forin honoráriumot kapnak naponta koszt-kvártélyon kivül.

Szombat délben a környé munkásai, akik hallották, hog kalocsaiak vannak itt, eljötte

(Markos Erzsébet rajza)

megnézni a csoda-virágokat é azt a könnyedséget, ahogy szin te játszva, énekelve pingáltá körül kultúrtermüket a jókedv parasztasszonyok

— Mikor jönnek újre Pestre — kérdi valaki.

— Maj ha hinak...

— No, akkor hamarosan — mondja az egyik munkás, eg közeli üzem kultúrosa —, mer mi is szeretnénk ilyen »pingál falat«! S már jegyzi is a gazdas sági felelős c.mét, ahova irn fog: Vén Lajosné, Szakmár ..

Markos Erzsébet

jobb világítás —
kevesebb áramfogyasztással
= a régi elhasznált égőt
cseréljük ki
újjal

MUNKAHŐSTETTEK SOROZATÁVAL ÉPÜL A DIÓSGYŐRI ÓRIÁSKOHÓ

Borsod dúskincsű medencéjében iramodik velünk az első útjait járó, újtípusú 303-as gyorsvonati mozdony. Fényes az ég, csillog a mező, szikráznak a hófödte csúcsok s ebben a körös-körül fényességben úgy úszik a feketére lakkozott acéltest, mint valami boldog, nagy madár. Akit a tavasz a vonat ablakához csal, az ott is marad, odaszegezi a látvány nagyszerűsége. De nemcsak a tavasz szépsége, a természet pompája lenyűgöző, hanem az is, ami a tavaszi tájon születik.

Ipari kombináttá válik egy megye

Valamikor, amikor a föld és gyár, a nyáj és a traktor, a gy és méhe méltóságos és kevelmes uraké volt, a vonatlakból távolba tekintett a em, a látóhatár szélén kereste szépet. Most is gyönyörű a lágító hó a Bükk ormán, mint előtt tíz és ezer évvel — de a közelebb vonult a szemez a szépség, megsokasodott a tnivaló, mert amit látsz, sőt nit nem látsz, mert hegytakaró di, az mind a tiéd is. Szemées ügyed, hogy a paraszt földe mártja az ekéjét, hogy a lelő juhok kövérek és vastagndájúak, hogy Mályon új glagyár, Hejőcsabán új cementgyár, Miskolcon új egyetemi áros, Diósgyőrött új óriáskohó, Tiszán új Tisza-híd és a Herádon új Hernád-híd rohan el őtted — minden, minden új, ost épült vagy most épülő s a bad már előrárad az állásban, a látvánnyal nem telhetsz . Egész Borsod szemünk előtt ül hatalmas ipari kombináttá, inte egyetlen nyüzsgő, nagy irossá, amit nevezhetnél Ózdos-, Diósgyőrösről, Kazincbarcistól együtt Borsodvárosának, gy még kifejezőbb szóval ár Békevárosnak is.

Nagyon jó most utazni, mert tájra nézve tükörbe néz az ber. Tükörbe, amelyből önunkra és a világra ismerk, amelynek magunk vagyunk kítői. De mi az, amit a futó nat ablakából láthatsz, ahhoz best, ha megállsz például sgyőrött, az épülő óriáskohó méter magas acéltoreg előtt ekiszeged a nyakad egy még g megszáradt 80 méteres kény ködbevesző csúcsának. nt, az irdatlan magasságban, ami árbockosárszerű alkalmaságon emberek lengenek, iputiknak látszanak ezek az berek, de tudod róluk, hogy ások, akiknek hősi munkájáoxigénpisztolyok vakító fée szikratáviratozik üzenetet a dre. Az újságíró emésztő vágat érez, hogy szót váltson az és föld között 200—250 szálékot teljesítő munkahősökkel, sajnos, nincsenek szárnyai. y aztán, ha nem repülhet felé, hát leszáll a föld mélyébe, is bőven talál kárpótlást az nulasztottakért ezen a csodálatos, nagy békeműhön.

Április 4: legyűrás — május 1: csapolás!

Az óriáskohó nagyfeszültségű belvezetékének harminc méter lyen kell alagutat építeni. dig a legmélyebb alagút olc méter volt. Hősi munkát geznek a dolgozók a föld tt, keményen birkóznak a terszet erőivel és legyőzik a beő vizet, a megnyíló földet, a álos ellenséggé sűrűsödött egőt. Ez a munka hasonló Budapesti Földalatti gyorsút építkezéseinek földalatti. A nehézségek leküzdésében áldozatkész dolgozóknak itt korszerű, tökéletes szovjet ek nyújtanak felbecsülhetetsegítséget. Ez idő szerint méter mélységben, 1.8 atmoéra túlnyomás alatt dolgoz a keszonmunkások, vájárok, nűvesek és harcolnak a terv esítéséért. Tudják, hogy rajs áll a rendkívül feszített v megvalósítása, a 14 kivitelő vállalat és a mintegy 100 operáló üzem dolgozóinak llektív akarata, hogy *április én begyújthassák a nagyolvasztót és május 1-én megünpelhessék az első csapolást.*

A Borsodi Mélyépítő Trösztöl július 12-én kezdte meg ahogy szaknyelven mondják a felvonulást a munkára. gyszerű és főként fiatalokból ó műszaki gárdája azóta tőgével oldott meg bravúrosan hézné nehezebb műszaki promákat, de olyan fogas prométmára, amilyen elé az úgyvezett skipp-akna állította et, a magyar műszaki történben nem találni példát.

A skipp-akna a kohó szíve: méter mélységűre épülő kokszs- és érctároló, innen húzzák fel ezeket az anyagokat a nagyolvasztóba. A rendkívüli nehézséget itt az támasztotta, ami a rohamosan fiatalodó öreg Vasgyárnak általában »szűk keresztmetszete«: a szűk hely. Az érctároló bunker közvetlen közelében áll a működésben lévő ércelőkészítő üzem többemeletes, óriási épülete, ahol az azelőtt felhasználatlanul elkallódott ércport tömörítik, préselik a kohó számára. Félő volt, hogy a 18 méter mélységű akna földomlást idéz elő a súlyos épület alatt. Nincs az a fa- vagy betonzsaluzás, ami ilyen földnyomást kibírna. Mit tesznek hát? Gigászi méretű betonoszlopok közé telepített függőleges vaspallókkal fogják fel a földnyomást — és a pontos mérnöki számítás diadalmaskodik a támadó föld elemi ereje fölött. *Április 4-re az összes betonoszlop beverését ajánlották fel a skipp-akna dolgozói.*

A skipp-akna parancsnoka

Ki a parancsnoka ennek az elemekkel harcoló, nagyszerű hadseregnek a skipp-aknában? Miféle ember az, aki tízezer köbméterszám mozgat földet és kavicsot, tízezer mázsaszám cementet és gömbvasat? Egy nem egészen 25 éves fiatalember, akinek a helye még alig hűlt ki az egyetem padjában. *Kvassai* Tibornak hívják. Tőle magától szeretnénk hallani, hogyan vált az új élet építéséért való harcban komoly férfivá, hogyan edződött acéllá: szocialista vezetővé.

Szürke overallos, zömök alakja még erősebbnek tűnik, amikor a kiforrott szakmai tapasztaltság magabiztos hangján beszélni kezd:

— Nincs még másfél éve, hogy az iskolapadból idekerültem. Üzemi előiskolám a durvahengermű, meg a Martinban a März-kemence építése volt. Ocskavashegyeket kellett eltávolítanom s akadályokat robbantottam. Azután jött a nagyolvasztó, meg a léghevítő alapozása. Mind olyan feladatok, amik nemcsak szakmailag, hanem *emberileg* is próbára tettek. Magyarországon szovjet rendszerű, hétszáz köbméteres kohót még sohasem csináltak, *se öregek, se fiatalok.* Amikor pedig a skipp-akna építésvezetésével megbíztak, tudtam, hogy egyedülálló mélyépítési problémához nyúlok. De mertem vállalni. Önbizalmat adott az a tudat, hogy minden nehézségemben segített a párt és az »öreg« kollégák biztak bennem akkor is, ha néha hibát követtem el. *Állay* főépítésvezető irányításával megoldottam, ami megoldandó volt és kijavítottam, ha hibáztam. Aztán sokszor segített *Béke* Pista bácsi is — tette hozzá és gyengéd szeretettel simított végig a vasútépítkezések hófehérhajú főépítésvezetőjének aranycsillagos vállpántján.

Béke István tiszta ősz feje és Kvassai Tibor szalmaszőke feje egymás mellett nem a múlt és a jövő, *hanem a jelen.* Béke István jónéhány évtizede vasúti mérnök, de őt sem állították soha olyan feladatok élére, mint most, az új világban. 400.000 köbméteres vágánytöltést irányít a diósgyőri pályaudvaron. Februárban, amiről mindig úgy tudta, hogy a leggyérebb forgalmú hónap a vasúton, nagyobb volt az állomás terhelése, mint tavaly az őszi csúcsforgalomban. Diósgyőr rohamos fejlődése az állomás jelenlegi kapacitásának megsokszorozását követeli meg.

Mérnökök — régen és most

A 25 éves építésvezető indul vissza a szenvedélyesen megszeretett munkához. Még csak anynyit mond:

— Tudom, hogy régen a mérnök esztendőkig koldulhatott munkáért az egyetemi évek után s nagyvonalú feladatok megoldásáról fiatalon nem is álmodhatott...

— Hát harmincmilliós munkáról biztosan nem! — vágott szavába jókedvűen *Bondor* Ferenc, a Trőszt igazgatója. — De arról sem álmodhattak, hogy szovjet tervek alapján, szovjet gépekkel dolgozhatnak. Itt dolgozik közöttünk *Rakcsiev* szovjet kohómérnök, minden lépésünket támogatja az új, szovjet rendszerű kohó építésében.

Állay főépítésvezető helyesen jegyzi meg:

— Mi »öregek« is megtanultuk, hogy először kávéskanalanként kell adni a feladatokat a fiataloknak... aztán mindig többet. *Kvassait most terjesztettük fel másodszor sztahanovista jelvényre.*

Azsajev csodálatos regényének Batmanov mérnökére gondolok. Ilyenekké nőnek nálunk az újtípusú fiatalok, akik közül megismertem itt még néhányat. *Watzek* Miklós, a kiszolgáló berendezések főépítésvezetője vagy *Remsey* Károly, a 39 méter magas és 32 méter átmérőjű új víztorony építője is csak éppen hogy öcsémnek szólíthatják Kvassait.

Hosszan, elbűvölten nézem a legnagyobb kiszolgáló berendezés, az óriáskohót megközelítő magasságú három léghevítő kolosszális, vörösrézszínű acéltestét. Égbenyúló gáztartályok ezek, amelyekbe a kohó 1000—1200 hőfokú torokgázát vezetik, hogy a felhevített téglákból a hőt visszavezessék a nagyolvasztóba. Így a gáz magas értékű hőenergiája — hála az elmés szovjet berendezésnek — ezután nem vész el.

Ki hinné, hogy ezeket a 300 tonnás, szörnyű testeket nem részletekben, hanem *egy darabban* állították a helyére? Az ilyen szerelés normális útja az volt, hogy a háznagyságú acélgyűrűket toronydarukkal rakták fel egymásra. Ilymódon azonban a DIMAVAG vasszerelő-brigádja, amelynek nevéhez ez a csodálatos munkahőstett fűződik, nem tudta volna teljesíteni határidőre *Rákosi* Mátyásnak adott szavát. Márpedig a brigád állni akarta ígéretét. Lehetetlent nem ismerve, hidraulikus emelőkkel erős vagonalvázakra emelték a földnek is nehéz monstrumokat és sínen tolták el vagy háromszáz méternyire, oda, ahol ma diadalmasan állnak. Győztek, teljesítették a vállalásukat, mert nincs olyan nehézség, amit a győzni akaró ember le ne küzdene.

Győzelmek, hőstettek sorozatán át épül az óriáskohó, amely megkétszerezi Diósgyőr termelését. Most az április 4-i győzelemnek feszíti erejét Diósgyőrött a főmérnöktől a segédmunkásig mindenki: begyújtani a nagyolvasztót — ez a főcél. A dolgozók tudják, hogy felemelt ötéves tervünk vas- és acélpillérre épül.

A diósgyőri óriáskohó félelmetes arányú acélbordái mellett dolgozik éjjel-nappal teljes kapacitással az öreg II-es kohó. Egyik oldalán folyékony acélt, másik oldalán vörösen izzó salakot önt magasról, tömör sugárban a síneken járó üstökbe. Jólesik süttetni magamat a tűz-Niagara perzselő közelségében. Arra gondolok, hogy így sorakozik fel mindenütt a régi mellé az új, a mi újjászülető országunkban.

Bertalan Imre

Rákosi Mátyás üdvözlő távirata Ville Pessihez, a Finn Kommunista Párt főtitkárához

Ville Pessi elvtársnak,
a Finn Kommunista Párt főtitkárának,
Helsinki.

Ötvenedik születésnapja alkalmából testvéri üdvözletünket küldjük. Kívánunk önnek, kedves Pessi elvtárs, friss erőt, jó egészséget ahhoz a fáradhatatlan harchoz, melyet a testvéri Finn Kommunista Párt élén a finn nép ügyéért, a nagy Szovjetunió népei és a finn nép közötti barátság megszilárdításáért, a tartós békéért folytat.

A Magyar Dolgozók Pártja
Központi Vezetősége
RÁKOSI MÁTYÁS főtitkár.

Az Országos Béketanács távirata a görög királyhoz

Az Országos Béketanács az alábbi táviratot intézte Pál görög királyhoz:

A béke több mint 7 millió magyar harcosa nevében felhívjuk figyelmét arra, hogy Beloiannisz és társait népünk, mint a legjobb görög hazafiakat, mint a szabadsággondolat hőseit tartja számon. Eddig több mint ötezer lángolószavú táviratot érkezett hozzánk és ezekben a magyar nép minden rétege megbélyegezte az athéni katonai bíróság gyalázatos ítéletét. Ön, akinek kezében van a végső döntés, használja fel ezt a lehetőséget arra, hogy jóvátegye azt a kiáltó igazságtalanságot, amely már eddig is világszerte százmilliók tiltakozását váltotta ki.

Magyar Országos Béketanács.

A SZOT ugyancsak a görög királyhoz intézett táviratában 1.750.000 szervezett magyar dolgozó nevében követeli Beloiannisz és társai azonnali szabadonbocsátását.

Az MNDSZ távirata a magyar asszonyok nevében követel szabadságot Beloiannisznak.

Magyar egyházi vezetők táviratai a görög királyhoz Beloiannisz érdekében

I. Pál görög királyhoz az alábbi táviratokat intézték a magyar egyházi vezetők:

A keresztény szeretet nevében kéri Felségedet a csanádi püspök, hogy Beloiannisz és társai görög patriótáknak megkegyelmezni és őket szabadlábra helyezni szíveskedjék.

dr Hamvas Endre
csanádi püspök, esztergomi apostoli adminisztrátor

*

A Magyar Püspöki Karral együttesen ez alkalommal is kérem a krisztusi szeretet és az emberiség nevében, amely a béke szolgálata is, Beloiannisz és társai megkegyelmezését.

Kovács Sándor
szombathelyi megyés püspök

*

A Magyar Katolikus Püspöki Kar multkori táviratából kifolyólag kérem a keresztény felebaráti szeretet és az emberiesség szellemében, valamint a béke előmozdítása érdekében Beloiannisz és társai megkegyelmezését.

Dudás Miklós
hajdúdorogi
görögkatolikus püspök

*

Hasonló értelmű táviratot küldött I. Pál görög királyhoz *Kujáni* Ferenc kalocsai érseki helynök és *Brezanóczy* Pál apostoli adminisztrátor, káptalani helynök.

*

Egyházunk mély megdöbbenéssel értesült Beloiannis és társai semmiségi panaszainak elutasításáról. Spiridion őszentsége útján már kértük a görög testvéregyház közbenjárását a kegyetlen, igazságtalan ítélet feloldása érdekében. Most felségedhez fordulunk, kérve, gyakorolja kegyelmi jogát, adja vissza az elítéltek szabadságát és ezzel segítse elő a népek megbékélésének szent ügyét

Bereczky Albert,
Győry Elemér,
Péter János
református püspökök,
a zsinat lelkészi elnökei

Kiss Roland
főgondnok, világi elnök

Kádár Imre,
a protestáns egyházak sajtószolgálatának főszerkesztője

Fekete Sándor,
a református országos hetilap főszerkesztője

*

Az Ön elhatározásától függ, hogy Beloiannisztól, a görög nép szabadságharcosát és társait a meghozott halálos ítélet alapján kivégzik-e, vagy pedig az egész kultúremberiség követelésének megfelelően kegyelemben részesülnek. Mint a magyar evangélikus egyház vezetői, keresztyén lelkiismeretünk szavára hallgatva intjük Önt, hogy döntéséért Isten színe előtt, lelkiismerete előtt és az egész emberiség előtt kell vállalnia a felelősséget.

Dr. Vető Lajos püspök, a magyarországi evangélikus egyház elnöke,

Dezséri László püspök,

Grünvalszky Károly egyetemes főtitkár,

Benczur László, a Luther Márton Intézet igazgatója.

*

A magyar izraeliták nevében Felségedhez fordulunk Beloiannisz és hét társa érdekében akkor, amikor a sorsuk feletti döntés az Ön kezében van. Az igazság és emberiesség nevében kérjük az igazságtalan ítélet megváltoztatását és szabadságot Beloiannisznak és hét társának.

A Magyar Izraeliták Országos Szervezete és Rabbitanácsai

A szovjet könyv ünnepi hete

Amikor Galina *Nyikolajeva*, a kiváló szovjet írónő nemrégiben hazánkban járt, nyilván jólesően láthatta, érezhette, hogy míg személyében új ismerőst köszöntenek a magyar olvasók, az *»Aratás«* hősei, Vaszilij Bortnyikov kolhozelnök, Avdótya, az elnök felesége, Aljósa, a Komszomol-titkár és a többiek megelőzték már magyarországi látogatását, s megalapozták a barátságot a szovjet írónő és a magyar nép között. De nemcsak Nyikolajeva, hanem mindazok a szovjet írók, akik az utóbbi években nálunk jártak, azt tapasztalhatták, hogy a szovjet szépirodalom legfontosabb alkotásait széles tömegek ismerik nálunk. Illetőleg a hűvös »ismerni« kifejezés nem fedi teljesen azt a szenvedélyes érdeklődést, azt a gondolati és érzelmi energiát, amellyel népünk a szovjet versek, a szovjet regények hősei felé fordul, amellyel szinte arra készteti azokat, hogy kilépjenek a könyvek lapjai közül és tevékeny részt vállaljanak új életünk építésének sokoldalú munkájából. Üzemben, laboratóriumban, hivatalban és mezőgazdaságban nap mint nap láthatjuk, hallhatjuk, hogy miként Micsurin és Liszenko tanulmányai és publikációi nyomán új alma-, dió-, mandulafajtákat termelünk, miként *Bikov* könyve termelékenyebben dolgozó gyorsvágókat nevelt és nevel állandóan, a szépirodalmi művekben megformált hősök, a hatalmas, új távlatok felé törekvő szovjet élet realitását tükröző szovjet regények új embereket teremtenek.

Évszázadokkal ezelőtt találta fel az alkotó ember a könyvnyomtatást, de ma is csodáljuk, ma is hálásak vagyunk érte. A könyvnyomtatást — mint azt, sajnos, tengernyi példa bizonyítja — az emberiség ellenében is fel lehet használni, a holt betűk engedelmesen szolgálják a butítás, a sötétség lovagjait is. De a könyv minden fáklyánál erősebben tud világítani is! Könyvek révén, kultúrforradalmunk révén — amelyhez döntő mértékben hozzátartozik az olvasás gazdasági alapjainak megszervezése — népünk egyre alaposabban ismerkedik meg a szovjet emberek forradalmi tapasztalataival az élet legkülönbözőbb területein. Sohasem hoztuk volna be a Horthy-rendszer bűnéből kialakult mulasztásunkat, sohasem nőhettünk volna politikailag és szellemileg kalickába elzárt népből a történelmet formáló béketábor egyenjogú tagjává, ha a szovjet könyvek nem közvetítenék számunkra a szovjet élet jelenségeit, a szovjet emberek legdöntőbb és legőszintébb élményeit. Nem élményt pótolnak, de új élményt teremtenek számunkra a szovjet könyvek — a szépirodalmi és a szakkönyvek egyaránt —, felfedezik számunkra a saját hazánk, a saját kultúránk olyan szépségeit, amelyekre csupán a szovjet könyvekből áradó szenvedélyes kutatóvágy és lankadatlan harckedv hatására nyitottuk meg szívünket és elménket. A szovjet hazafiság, amely épúgy áthatja, mondjuk *Kozsevnyikovnak*, a távol Közép-Ázsiában, az ősi multú Hakassziában játszódó *»Életlő víz«*-ét, mint a Hakassziától sok-sok ezer kilométernyire fekvő »Május elseje«-kolhoznak az »Aratás«-ból ismert történetét, példát és buzdítást ad arra is, hogy jobban szeressük és ismerjük meg Budapestet, hogy fejlesszük tovább Miskolcot, hogy vigyük le a villany és a kultúra fényét Gámencre.

Azok az irodalmi művek, amelyek színhelye nagyon messzire esett tőlünk, a múltban kissé gyanusak voltak számunkra és — valljuk meg — joggal. Amikor Új-Guineáról vagy a Bali-szigetekről olvastunk a könyv fedőlapján, rögtön sejtettük, hogy valami ízléstelen »exótikum«-ot tartalmaz a könyv. A dekadenssé vált burzsoá irodalom hazug »pálmafa-romantiká«-t, az ópiumbarlangok és bordélyházak »izgalmasságá«-t tálalta fel ezekben a könyvekben, hogy elkenje a gyarmati valóságot, hogy meghamisítsa a gyarmati és függő helyzetben lévő népek szabadságharcát. Ellentétben a klaszszikus polgári íróval, Jonathan Swifttel — aki az ő Lemuel Gulliver kapitányát azért küldi a föld legtávolabbi sarkaiba, sőt azon is túlra, hogy a mesés keretben leleplezhesse kora Angliájának közállapotait —, a dekadens burzsoa irodalom a nagyvilágot a tőzsde és a lokálok császárainak dependence-ként állítja be, s azért helyezi oly előszeretettel távoli és furcsa környezetbe fantasztikus cselekményeit, mert azt hiszi, az európai olvasó fantáziája és tudása megtorpan bizonyos távolságokon. A szocializmus országának irodalma, a szovjet irodalom közel hozza számunkra és minden nép számára a földrajzilag távol fekvő területeket. A szovjet könyvek az igazi nemzetköziség — a hazaszeretetben, a népi kultúra szenvedélyes megbecsülésén alapuló nemzetköziség — harcosai. Ezt a feladatot tölti be például Csakovszkij »Nálunk már hajnal van« című regénye, amely úgy mutatja be az »exotikus« messzeségben lévő Szahalin szigetét, hogy a turkevei Kovács János éppen úgy barátaira, szaktársaira ismer az ott dolgozó parasztokban, mint a winnipegi Tom Smith. Csejsvili nagyszerű regénye, az ősrégi grúz labdajáték nevét idéző »Lelo«, érzékletesen írja le Grúzia sajátos vadregényes tájait, de megmutatja, hogy a kommunizmus építése, a kultúrforradalom a grúz népet az orosz s az ukrán nép testvérévé avatja. S a magyar olvasó is barátaira ismer a »Lelo« furcsanevű hőseiben, Cicinóban és Kisvardiban, mert a felszabadult munka Grúziában éppen úgy felszabadítja az emberekben a nemes törekvéseket, mint a mi hazánkban, mert a szerelem, a barátság új, magasabbrendű formái kedvesek és vonzóak számunkra, s például ezt szolgálnak előttünk. A soknemzetiségű Szovjetunió irodalma a legékesebb, leggazdagabb bizonyíték arranézve, hogy amikor egy nagy, közös eszme, egy közös törekvés egybefog embereket és népeket, az emberek, a népek nem vesztik el sajátosságaikat, egyéni arculatukat, sőt éppen ellenkezőleg: az egyéni vonások bővülnek, gazdagodnak. Hiszen ez a közös eszme az emberiség boldogulásának és békéjének eszméje, a teljes értékű emberi élet eszméje, az embert legfőbb értéknek valló és tisztelő eszme!

Nyikolaj *Tyihonovnak* ez a hitvallása, a »Lelo« szerzője, a nemrégiben magyarul megjelent *»Arany«* írója. A szovjet fizikus nem hódol be a talajukat vesztett kiváltságosok hatalmát és nyereségét szolgáló dogmáknak és előítéleteknek, bátran és megalkuvás nélkül tör az igazság felé. S a szovjet szépíró sem retteg egy elavult és megcsontosodott esztétika főpapjaitól, akik szerint a szépirodalom célja maga a szépirodalom, akik számára a »szép« kifejezés homályos, testetlen fantom: maguk sem tudják pontosan, micsoda. A »nem hazudni« mögött a szovjet írók nem csupán azt értik, hogy nem szabad hamisítani, hogy nem szabad elkenni az élet problémáit, a harcot, amely az új világért folyik. A tyihonovi jelszó annyit jelent, hogy a valóság lényegét, legvelejét kell meglátni és megláttatni. Nem hazudott volna, például *Gorbatov*, ha *»Donyeci bányászok«* című regényében naturalista módon írja le a donyeci szénbányát a harmincas évek elején, ha nem ír Alekszej Sztahanovról és Sztahanov élenjáró társairól, akik a párt vezetésével kilódították a bányát a régi állapotokból, akik új tartalmat vittek a bányászok ősi mesterségébe? De Gorbatov nemcsak önmaga, hanem kora előtt is felelősnek érezte magát, amikor könyvet írt a harmincas évek donyeci bányájának témájáról, s azt a legfontosabb, legdöntőbb mozzanatot választotta ki, amely a legméltóbb a korhoz, amely az új felé vonja a régit.

A lényeget meglátni, s azt a nép nyelvén, a nép ízlése és szükséglete, a nép napi élete és nagy történelmi céljai szerint kifejezni! — erre tanítják a szovjet könyvek a magyar írókat, tudósokat, olvasókat. A szovjet könyv ünnepi hete, amely a Szovjet-Magyar Barátság Hónapján belül, március 24-től március 30-ig tart, nem külön állomás a tanításnak és a tanulásnak abban a folyamatosságában, amely a szovjet könyvek és a magyar nép viszonyát jellemzi. Nem külön állomás, hanem kifejező, ünnepi jelképe egy termékeny, szép kapcsolatnak.

(a—l)

Kolozsvári Mihályné

Mi ez?

Egy tucat skót kereszi a földreesett pennyt? Nem. Egy amerikai rögbi-mérkőzés próbára teszi a jóiékosok inainak, koponyáinak és fölég maradéinak ellenállóképességét. A gödába tornyosuló, fuldokló, rugó, harapó és ütöttő rögbizők végül újultan terülnek el a gyepen, a men-tők kétségbeesett igyekezetével a földtől, a versenyzés nézők pedig azzal a boldogító érzéssel távoznak a mérkőzésről, hogy ismét egy szép, kultúrált sportjelenetben volt részük.

Nőknek

Tavaszi mellények

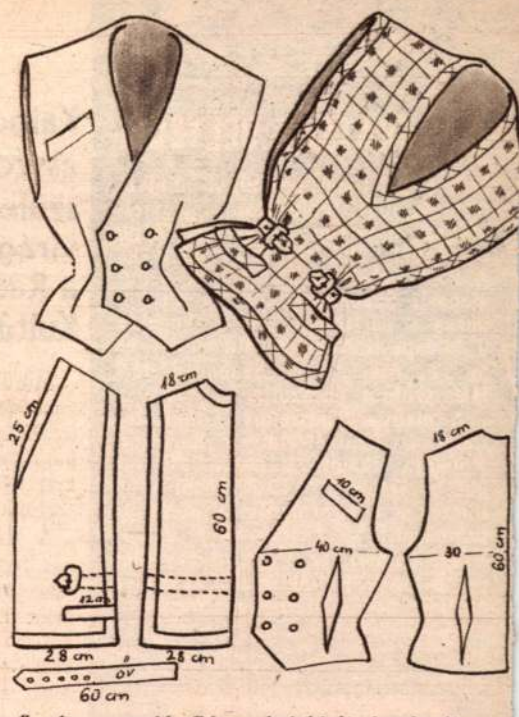

A mellény, a kosztüm és a szoknya-blúz viselet csinos, divatos kiegészítője. A tavaszi divat új mellény-modelleket hoz: közülük kettőt mutatunk be. Kockás szövetből készült az egyik, egyszínű szövetből, vagy kashából a másik.

A kockás szövetmellény kétoldalt nyitott, a saját anyagából bevont csatt fogja össze. A kivágáshoz, az oldal- és zsebpántokhoz a szövetet ferdén szabjuk. A modell készülhet tweed, pepita, vagy diagonál-szövésű szövetből is. Bármelyikből csinos és bármilyen egyszínű szoknyához jól illik.

A kétsoros mellény egyszerű, sima vonalú. Díszе: baloldalt bevágott »szivarzseb«. A kétsoros mellény szürke és mogyorószínű kashából a legszebb, legcélszerűbb. Jól használható mintás és egyszínű szoknyához.

Aki kosztümre való kashát vásárol, 50 centiméterrel többet vegyen, így az anyagból a divatos tavaszi mellény is kitelik. A mellény, a kosztüm szoknyájával, akár kabát nélkül is hordható. Tavaszra a kordbársony- és a ballonmellény is divatos, szürke, bordó, drapp és ballonzöld színekben. A kord- és a ballonmellény a Ruhaipari Tervező Vállalat tavaszi kollekciójában hosszú újjal is készült: így jól helyettesíti a sportkabátot.

Jó tavaszi összeállítások: szürke kasha szoknya, pepita, nagykockás, vagy szürke kasha-mellényhez. Nagykockás rakottszoknya, saját anyagából készült kétsoros mellénnyel, fehér blúzzal. Sötétkék szövetszoknya, piros kord- vagy szövetmellénnyel. Szürke, vagy mogyorószínű kasha-szoknya, ballonmellénnyel.

A mellények szabásmintáinak mérete: 88 cm mell-, 72 cm derék- és 96 cm csípőbőség.

KERESZTREJTVÉNY

VIZSZINTES

1. Leonid Pervomajszkij szovjet költő »Budapesti levél Petőfi Sándorhoz« című költeményéből. I. rész. 18. Zöldessárga, maróhatású, gázalakú elem. 19. Jószívű ember teszi. 20. Becézett Etelka. 21. Állóvíz névelővel. 22. Keresztül 23. A levegő erősebb mozgása. 24. Számnév. 25. Szobánk azon része, melyen a világosságot kapjuk. 28. A családfő beceneve. 29. Üzlet. 31. Helyrag. 32. Vívásnál egyszerre történt találat. 33. Ilyen kikerics is van. 35. Kerüli a hitelezőt. 37. Kövér ember álla alatt van. 39. Előrejelzése a valószínű győztesnek. 41. Ütőhangszer kevert betűi. 43. A görög mesében tehénné változtatott királyleány. 45. Szürke, lágy fémes elem. 46. Az első világháborúban híressé vált folyó. 47. Vörös vagy sárga fém. 49. Gyár vagy más munkahely. 51. Miskolc hegye. 53. Járművek megállítására szolgáló szerkezet. 54. Tojásdad. 56. Pengetős húros hangszer. 57. Vélemény, gondolat. 59. Kívánság. 61. Visszafelé: kis kecske. 62. Férfinév. 63. Ilon kevert betűi. 65. A keleti egyházban használatos kép. 67. Végső nyughelyünk, névelővel. 68. Az az inger, amelyről szemünkkel veszünk tudomást. 69. Nagy Andor. 71. Mosolyog. 73. Dévaról származó. 75. Híres hindu politikus volt, h nélkül. 77. Nedvesség. 78. Régi magyar énekmondó. 80. Kémlel. 82. Leánynév. 83. Nagyobb edény. 84. A pásztor őrizetére van bízva (névelővel). 86. Vörösmarty Mihály szülőhelye. 87. Lehet tárgy is, esemény is. 89. Rajtaüt. (Kettős mássalhangzó egy kockában.) 91. i, d, b, j. Majdnem idegbaj lett belőle. 92. Vízben élő óriási emlős. 93. Hibásan írt kés. 94. Mária beceneve. 96. Táncmulatság. 97. Jugoszláv város. 99. Aloe magánhangzói.

FÜGGŐLEGES

2. Női énekhang. 3. Háziállat. 4. Vezetődróton száguld. 5. Régi büntetési eszköz. 6. Ide ellentéte. 7. Személyes névmás. 8. Kereskedelmi képviselő. 9. Ilyen lap is van, hír is van. 10. A mult gyalogos katonája. 11. Az átvevő társa. 12. Int. 13. Biztosító szerkezet. 14. Pénz bank útján kifizettet. 15. »z« beszúrásával égtáj. 16. Betűk az ábécé végéről. 17. Ereinkben csörgedez. 18. Az idézet II. része. 26. Nem többé, hanem több bé. 27. Építési anyag. 29. Gödröt készít. 30. Szovjet folyó. 32. Spanyol-amerikai pénzegység névelővel, kiejtés szerint. 34. A fej védelmére szolgáló felszerelés. 36. Híres országgyűlés volt Borsodban. 38. Nagy költőink. 40. Olyasféle, mint hogyishivják. 42. Védő. 44. Megfagyott víz. 46. Magános hegy Dunántúlon. 48. Végtelen ének. 50. Kis város Bulgária déli részén. 52. Megszorult emberek menedéke (névelővel). 55. December 6-án kapják a gyerekek (utolsó kettős betű egy kockába). 56. Ezek a tanítások vezetik a haladó emberiséget (ék. felesleg). 58. Visszafelé: amerikai aprópénz. 60. Fontos gyógyszer, kitűnő fertőtlenítő szer (ék. hiány). 61. Téli sporteszköz, névelővel. 62. Erdélyi városka. 64. Papírmérték. 66. Helyrag. 67. Azonos magánhangzók. 68. Futó Nándor. 70. Pázsit, névelővel. 72. Okos, tréfás, találékony. 71. Út. 76. Fent ellentéte. 77. Somogy megyei kisközség. 79. Rétes, melynek nincs vége. 81. Betegség, amelyet operálni szoktak. 83. Színültig. 85. Hegység és kis város a Rajna nyugati részén. 89. Néz. 90. »p« betoldásával dohányos ember szerszáma. 93. Sándor Tamás. 95. Aratás eleje. 96. Kimondott mássalhangzó. 98. Sajátkezűleg.

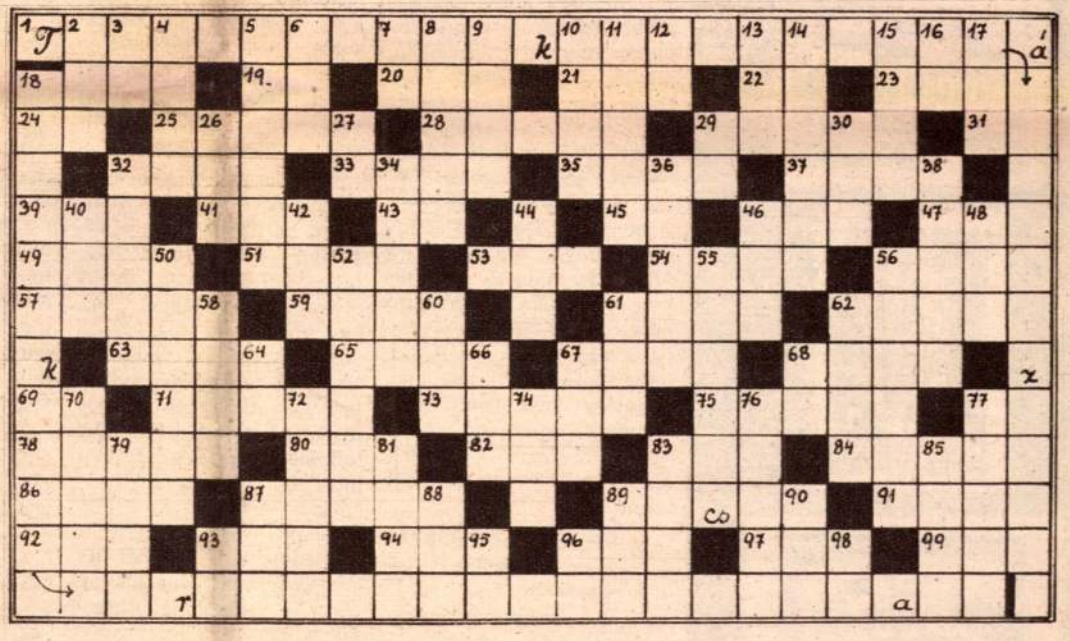

Beküldendő a vízszintes 1. és a függőleges 18. a nyilak szerint.

Határidő: március 19.

A III. évfolyam 9. számában közölt keresztrejtvény helyes megfejtői közül Farkas László budapesti, Marosi György püspökladányi, László József mezőkomáromi, Nagy László budapesti, P. Vitális Ilona budapesti, Mátyás István pécsi, Máté Tóth Lászlóné izsáki, Hugyecz Pál szarvasi, Gombos Klára szentesi, ifj. Molnár Imre borgátai lakosok könyvjutalomban részesültek.

A III. évfolyam 9. számában közölt keresztrejtvény helyes megfejtése: A kommunizmus építkezései a Szovjetunió békepolitikájának ragyogó bizonyítékai.

BÉKE SZABADSÁG

Az Országos Béketanács lapja. — Főszerkesztő: BOLDIZSAR IVAN

Megjelenik minden héten. — Szerkesztőség és kiadóhivatal: VII., Lenin-körút 9—11. Telefon: 221—285. — Kiadásért felelős a Lapkiadó V. igazgatója. — Előfizetés: Posta Központi Hírlap Irodája, Budapest, V., József nádor-tér 1. Telefon: 180—850. — Előfizetési díj egy hóra 5 forint, negyedévre 15 forint.

2-521994. Athenaeum mélynyomása (F. v. Soproni Béla)

A BARÁTSÁG BÉLYEGEI

A Szovjetunió postaügyi minisztériuma 1951. júniusában, a szovjet-magyar barátság jegyében, négy bélyegből álló sorozatot adott ki. A 25 kopekes szovjet bélyeg a budapesti Szabadság-hidat, a 40 kopekes a parlamentet, a 60 kopekes a budapesti Nemzeti Múzeumot és az 1 rubeles a Szabadság-téri Hála-szobrot ábrázolja.

A magyar postaügyi minisztérium a Szovjet-Magyar Barátság Hónapja alkalmával három bélyeget bocsátott ki. Ezek közül a 60 filléres a világhírű Moszkvai Nagyszínházat, az 1 forintos a Lenin-mauzóleumot, az 1 forint 60 filléres pedig a Kreml egyik részletét mutatja be, előtérben a Moszkva-folyóval.

Kalocsai pingáló asszonyok születésnapi virágai a Rákosi Mátyás Kultúrházban

Mindig különösen megkapó érzés szemtől-szembe találkozni egy testetöltött gondolattal. »Új tartalommal telnek meg népművészetünk hagyományai.«

A Rákosi Mátyás-kultúrház fehérre meszelt tömegszervezeti termében éppen most játszódik le ennek a hatalmas folyamatnak az apró részlete. Négy kalocsai »író-asszony« virággal köszöntötte *Rákosi Mátyást* születésnapjára. Feljöttek Pestre — a Népművészeti Intézet segítségével — és telifestették, vagy ahogy ők mondják, teli »írták« virággal a Rákosi Mátyás-kultúrháznak egy termét.

Kik ezek a kalocsai íróasszonyok? Névszerint *Baksa Lászlóné Tóth Margit:* sűrű, barna alföldi fajta, csöndes asszonyka, *Kolozsvári Mihályné Kovács Anna,* szikár és éles, nagyon bölcs mosolyú néni. *Vén Lajosné Török Gizella.* szőke, babaarcú, magas és olyan harangvirág-karcsú, mintha egyenesen egy Mikszáth-novellából lépett volna ki. Ez a három asszony áll egysorban pruszlikban, sokszoknyásan és fest egy-egy óriás csokrétát. A negyedik, *Tamás Andrásné, Kövágó Margit* fenn áll az asztalon és a menynyezet alján körbefutó minta egyrészét fejezi be. Ez a széles csík, mely keretbe foglalja a termet, már nagyrészt kész van. Teljesen egységes hatású, dúsan font virágfüzér, egyetlen virágfajta se ismétlődik benne.

— Ezt melyikük csinálta?

— Mind a négyen — felelik egyszerre.

— De mégis — hogy osztották fel?

— Hát... elkezdtük és ki ameddig elért a karja, addig folytatta...

Szóval úgy, mint valami kánonszerűen ismétlődő kórust: ki kék-piros durban, ki rózsaszín-lila molliban festette tovább. Tájszólásban beszélnek persze. De ha a szöged-vidéki *ő*-betű sötétkék selyemből van, a kalocsai *ő* csak könnyű kék fátyolként borul egy-egy rózsaszín *e*-betűre, szeszélyesen egyikre-másikra... kitanulhatatlanul. Ilyenek a virágaik is. Nem előírásos rózsák, búzavirágok, mindenfajta van közte, rovátkás kelyhű harangvirág és lila szarkaláb, sötétvörös kakastaréj és duplaszekfű és olyan perzsa-féle gránátalmavirág is, amikre csak hetedhét ősanyáik emlékezhetnek igazán.

Tamásné még viselhet »cifrát«, de Vénnének már csak lila dukál, mert a lánya már 13 éves...

— Honnan tudják ezt?

— Hát ahogy dolgozik az ember a földeken — mondja Tamásné —, mert földművesek vagyunk mindahányan, tavaly is a kezembe került egy konkoly a búza közt, emlékszem... No, gondoltam, te gazember, ahogy a kezembe vettem... mégis milyen szép vagy. Oszt hazavittem a képit a fejembe...

Nem, természet után nem rajzolnak. Alakot soha. Mert az szebb van a képeken, vonogatja a vállát Vénné és közben olyan biztos kézzel »ír« egy büszke és tökéletesen ívelő virágszárat feketéből, tesz rá nagy búzavirág formájú türkizkék virágfejeket, melyeket később tollpihe könnyűségűvé finomít apró aranyszínvonásokkal — hogy a keze biztonságát minden művész megirigyelné. Fehér-lila mintás hímzett pruszlik van rajta. A csokron is uralkodik a lila...

— Én már csak ezt szeretem — mondja kis lemondó mosollyal üde arcán —, merthogy én már öreg vagyok, már csak ilyet viselhetek. — Lehet vagy 28 éves.

Nevetve kiált át Tamásné az asztal tetejéről: — Látja, nekem még cifra dukál, pedig én is alig vagyok fiatalabb, csakhogy a maga lánya már 13 éves, már az is cifrában jár, nekem meg még csak ötéves a fiam, hát nekem még szabad.

Kolozsváriné nagyon finom kék virágfürtöket pingál éppen, kalászok alól hajlanak kétfelé. Az a szép a mi mesterségünkben, hogy öregen is írhat magának örömet az ember...

Apró sárga pontokat tesz a kék mondat után, a virágok közepébe. Összenéznek, bizony még álmodni is ilyet álmodik az ember. Akár a boszorkák — nevet Vénné. Nekem apám is faragóember volt, már 12 éves koromban festéket loptam tőle, megtanultam tejjel keverni a porfestéket.

— Nálunk csak az öreganyám anyjáról maradt egy cifra láda, amit ő festett — szól közbe Tamásné és közben *»tücskös dufla szekfűt«* teremt egy pillanat alatt, mely mesteri kanyarral fonódik össze a tulsó oldalról jövő, más asszony által festett virággal, s úgy fejezi be a bordűrt, egyetlen mozdulattal, mint mikor az énekes kivágja a magas cét.

Évek óta együtt dolgoznak »brigádban«. Még soha féltékenység nem volt köztük. Sose nézik le egymás virágait... bár megtanácskozzák, mielőtt nekikezdenek, ki mit fessen. Együtt festették ki a kalocsai állomást, régen is hívták őket még Pestre is, a Margit-szigeten szállodát festeni.

— De így még sose laktunk, mint most — mondja Vénné, aki a legélénkebb. Olyan helyen, ahol ezelőtt csak nagyúri dámák szállhattak meg. Ezért is Rákosi elvtársnak tartozunk hálával. Meg azért is, hogy kigyulladt a villany ott is, ahol mi lakunk, a kemence mellett is látunk »írni« pamuttal vászonra, ruhára, menyasszonyoknak, meg is látjuk az utat, merre kell mennünk.

Egyszerre mind a négyen ismétlik ezt a mondatot, kórusban, ahogy virágaikat írják: bizony, világos lett az utunk.

F. A.

Aki addig fest, amig a karja elér...

Vénné, Tamásné, Kolozsváriné és Baksáné a Rákosi Mátyás kultúrház előtt
(Ráth Károly felv.)

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest V., Petőfi Sándor u. 17.
Telefon: 188-296, 188-301

KÖZNEVELÉS

Kolozsvári Miklós

1966. JUL. 8

1021

hogy egy-két éves vitagyakorlat milyen mértékben tudja fejleszteni a vita minőségét, fokozni eredményességét.

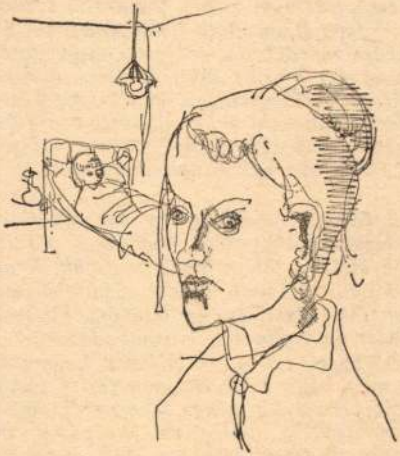

Kolozsvári Miklós (12 éves) rajza

vénytelen
megszolgá
hárítani k
a hosszas
képpen me
gemet és h
táplálnom, [illegible] *emberséggel a nevezett kurátornál megjelentem, kérvén alázatosan, hogy kurátori kötelessége szerint minél hamarabb szedné be a múlt két esztendőbeli elmaradott fizetésemet, de ő dölyfös indulattal reám mordulván, csúfosan eligazított magától, és minek utána ily szorult állapotomban állhatatosan kértem fizetésemet, elvetemedett kevélységgel engemet, mint tanítót rémítő káromlásokkal illetett, végre kinyitván ajtaját, engem szobájából ismét pajkos káromkodásokkal kiigazított, gazembernek, huncutnak kiáltott minden ok nélkül.*

Szomorú sorsom és állapotom megorvoslásáért alázatosan esedezem a tekintetes nagyságos vármegye kegyes atyai színe előtt, s leborulva könyörgök, hogy Sárbogárdon lakozó agilis Németh Jánost, a katolikus iskola kurátorát maga elé idézni, és az ellenem elkövetett illetlen gyalázatokért és istentelen káromkodásokért megfenyíteni, nemkülönben az ide mellékelt kontraktusom ereje mellett a még hátra levő béremet (mint hogy neki kötelessége volt beszedni a házas lakosoktól), lefizetni és engemet, nyomorultat kielégíteni kegyesen méltóztasson, mely hozzám mutatott különös atyai kegyelméért utolsó pihenésemig hálaadó szívvel viseltetni fogok. Maradok és vagyok:

MDK

Kolozsvary-Moldovan

Műveivel résztvett a vidéki művészek I. kiállitásán.

Rabinovszky Mariusz: Vidéki művészeink.

Szabad Művészet, 1947. 8.sz. 154.lap

MDK

Kolozsvári Moldován Béla

18. Tav.Szalon. 1943. jun. N.Szal.

MDK

Kolozsváry Moldován István

T.Sz.G. A 18. Tavaszi Szalonn Ujság, 1943. jun. 23. 6.l.

Kolorsvári Miklós

festő XIV

l.

Mátrás 1862

31 l.

niszterium számvevőségétől

nv. sz.

G y u l a Urnak,
iz. Elnökének

B u d a p e s t.

r hó 27 én. 857 sz.a. kelt b.át-

van szerencsém Sztehló Ottó

Kolozsvári Miklós
festő XIV sz

cród
z
Éntz Géza és K.
Sebestyén József:

A széki ref. templom.
Kolozsvár 1947

36 l –

Hermina fhgnő:

Mellig, szem közt. Köze
füleire leereszteten tűzvék föl,
lok közepén egy nagy gyöngysze
vágott sötétkék ruhája rakott r
gése látható s török shawlj

Olajfestmény Emsle A

Dr. Jankovich Antal h
az 1893: VII. 19-diki 26767 sz.
A Nemz. Muzeumtól
IX. 29-én a 44939 sz. kárat vett tudom
(L. a vallás és közokt. ügyi m

M. K

Lytorsko 303

Kolozsvári Miklós

fertő

Wéd

v

Berlanim

34. l.
38. l.
61. l.

744 Klein, Adam.

Bivalyok. Rk.

K.2.

116 × 144 mm.

Kolozsvári Miklós

Festő

XIV. u

l.

Mak Vásár Kolozsvár

58. l

17205
914

terheltük számlá jukat

Szolgálatainkat készséggel felajánlva

Kass

Ezen ésrtesités nem szolgálhat kiszolgáltatási utalványul, és beraktározott áruk csakis irásbeli utalvány vagy a bevont raktározási jegy alapján szolgáltatnak ki.

Beraktározva a ..... számu raktárb

4 láda gyps ántvény

Fuvar . . . . . .

Beraktározás . . . . . .

Mázsálás . . . . . .

Kocsitolatás . . . . . ,

Mintaküldemény . . . . . .

Bélyeg- és postaköltség . . . . .

Kolosvári Miklós festő

Honmüvész, 1833. 70-71.

Magyar szorgalom....rajzolatja

M.D.K.

Kolozsvári Miklós előnépi lakatos

1827-ben szerepel a előnépi összeírásban.

Heves megye müemlékei I. irta Voit Pál,
Magyarország müemléki topográfiája VII. köt.
Szerk.: Dercsényi Dezső.
Bp. 1969. Akadémiai Kiadó, 351. old.

M.D.K.

Kolozsvári Miklós,festő

Kolozsvári Márton és György szobrászok atyja.
A XIV.sz.közepe

Kampis Antal: A képzőművészetek

A Kultúra Világa.III.köt.A képzőművészetek,a zene,
a színház és a film.Minerva.1960.Bpest

Kolozsvári Miklós festő M.D.K.

Az ő fia Kolozsvári Márton és György szobrász.

Kampis Antal: A képzőművészetek története
604.l.
A Kultura Világa Bp. 1963.

Example Amtel:x Kebnöm0v6cnetek thttémete

A Kgltnre Vilkge Bp. 1963.

MDK

Kolozsvári Miklós

Kolozsvári György és Miklós XIV. századi mestereknek remekműve, Szent György lovas szobrának prágai eredetije után öntött mása, a Halászbástya tövében.

Szmrecsányi Miklós: Történeti művészet a Halász bástyán.

Művészet, 1906. 217-231.l. /Képekkel./

MDK

Kolozsvári Mihályné, népművén

Kalocsai pingálóasszony. A
népművészet mestere. Mindig
újat alkot.
Világjáró.

Szentgyörgy völgyi Rezső: Kalocsáról indultak el
4.

ESTI HIRLAP, Bp. 1969. ápr. 19.

Kolozsvári Mihályné, népművész MDH

Részt vesz a kolozsvári népművészeti ház szobáinak festésében.

— : Hír 6.

ESTI HIRLAP, bp. 1962. máj. 30.

Kolozsvári Mihályné, népművész MDK

Vén Lajosnéval és Lakatos ferencnével együtt dolgozott a Kalocsai pályaudvar 200 m²-es falfelületének kifestésén. Most a tanács elő-szobájának falát díszítik népi motívu-mokkal.

–: Népi motívumok 6. l.

ESTI HIRLAP, Bp. 1962. márc. 9.

Kolozsvári Mihályné, népművész. MDh

Két pingálóasszony - társával együtt Kalocsa és a Környék Középületeinek díszítésén dolgozik.

-: Hír 10. l.

NÉPSZABADSÁG, Bp. 1962. jún. 12. [Vidéki]

Kolozsvári Mihályné, népművész MDh

A kalocsai pályaudvar 200 m²-es fal-felületét festette más piagáló asszonyokkal együtt. A városi tanácsházat is ők fogják kifesteni.

— : Hír 8.l

NÉPSZABADSÁG, Bp. 1962. márc. 16. [Vidéki]

KOLOZSVÁRI Mihályné M.n.K.

a népművészet mestere

a kiállitáson látható pingálás közben

•R.: Népművészeti Kiállitás Kecskeméten
Magyar Nemzet 1962, október 5. 4.l.

MDK.

Kolozsvári Mihályné

Népmüvészi tevékenységéről

Szövetkezeti Hirlap 1965 ápr.8. lap -

MDK

Kolozsvári Miklós festő

A Kolozsvári testvérek apja ,bizonyos feltételezésekkel azonositják az almakeréki mesterrel.

A magyarországi művészet története I.
Bpest,1961.II.kiadás. 176.1.

KOLOZSVÁRI Miklós gyöngyösi lakatos. A gyöngyösi összeirásban 1827-ben említik.

A Heves megyei Topográfia adatgyüjtéséből. Voit.

Fontos ügyeket tárgyal pénteken a 42-es bizottság

Illetékes helyről nyert értesülés szerint a 42 tagu országos bizottság junius 25-én, pénteken délelőtt 10 órakor a képviselőház miniszterelnöki tanácstermében ülést tart, amelyen több fontos rendeletet tárgyal.

A kormány tagjai kedden délután Kállay Miklós miniszterelnök elnöklésével megtartották a rendes heti minisztertanácsot.

Szász Lajos közellátási miniszter szerdán Szatmárnémetibe utazik és ott — mint már jelentettük — beszédet mond, amelyben a tárcája körébe eső problémákkal foglalkozik.

Megállapitották az ez évi befőzési cukorkiutalásokat

Az 1931 január 1-e után született gyermekek fejenként fél kilogramm befőzési cukrot kapnak

A közellátásügyi miniszter rendeletet adott ki a befőzési cukor ezévi kiutalásáról. A rendelet szerint erre a célra cukrot igényelhet *a) az 1931 január 1. után született személy; b)* az az ingatlantulajdonos (javadalmas, haszonélvező, haszonbérlő, a továbbiakban: gyümölcstermermelő), aki a 107.550/1942 K. M. számu rendelet alapján az 1942. évben befőzési cukrot kapott, amennyiben földieperrel, ribizlivel, málnával, cseresznyével, meggyel, körtével, birsalmával, kajszi- vagy őszibarackkal beültetett, szakszerüen kezelt termégyümölcsösének a területe külön vagy összesen *legalább 300 négyszögöl tesz ki.* Aki az elmult évben befőzési cukrot nem kapott, a jelen rendelet alapján befőzési cukorban csak akkor részesithető, ha községi bizonyitvánnyal igazolja, *hogy időközben az emlitett feltételeknek megfelelő gyümölcsöst szerzett, illetve azt, hogy a mult évben még nem termő gyümölcsösében 1943-ban termés várható.* A gyümölcsös területébe a rajta fekvő ház, udvar és gazdasági épületek területe nem számitható be.

Nincs igénye befőzési cukorra annak a gyümölcstermelőnek, aki — mint cukorrépatermelő — az 1943. évi cukorrépatermésnek az átvételére és árára vonatkozóan létrejött érdekképviseleti megállapodás értelmében ugynevezett befőzési cukorrépatermelői cukorjárandóság cimén a cukorgyártól vagy szeszgyártól *20 kg-nál több julius 9-ig két példányban a közellátásügyi miniszterhez (M. kir. Közellátási Hivatal IV. főosztály, befőzési cukrot igényelhet.* A kiszolgáltatásra kerülő befőzési cukorért *a pénzügyminiszter által megállapitott ipari cukorárat kell fizetni.*

Az 1931 január 1-e után született személy részére *fél kilogramm befőzési cukrot lehet igényelni.* A háztartás feje a befőzési cukor vásárlására az engedélyt *legkésőbb junius 30-áig* irásban vagy szóban *annál a községi elöljáróságnál (polgármesternél) igényelheti, ahonnan cukorjegyeit kapja.* A községi elöljáróság (polgármester) az igényjogosultság megállapitása után a befőzési cukorvásárlási engedélyt *legkésőbb julius 8-áig kötelesen kiszolgáltatni.*

Az a gyümölcstermelő, aki gyümölcsbefőttek és gyümölcsizfélék eladásával üzletszerüen nem foglalkozik, *5 kgr. befőzési cukrot igényelhet.* Ha a gyümölcstermelő háztartásához tartozók közül többnek is van gyümölcsöse, a háztartás ilyen esetben is összesen csak 5 kg. befőzési cukrot igényelhet. A gyümölcstermelői igényléseket *legkésőbb julius 6-ig kell annál a községi elöljáróságnál (polgármesternél) benyujtani, ahonnan a cukorjegyeket kapják.*

Az a gyümölcstermelő, aki gyümölcsbefőttek és gyümölcsizfélék eladásával üzletszerüen foglalkozik — ha igazolja, hogy az ehhez szükséges felszereléssel és termőterülettel rendelkezik —, *5 kg.-nál nagyobbmennyiségü befőzési cukrot igényelhet.* Ezeket az igényléseket *VII. Dohány-utca 40) kell benyujtani.* A kiutalt cukrot csak az 1943. évi termésü gyümölcs feldolgozásához szabad felhasználni. A befőzési cukorvásárlási engedélyt vagy annak alapján megvásárolt cukrot *másnak kölcsönadni, eladni, feldolgozásra átadni, vagy egyébként forgalombahozni tilos.*

A kereskedő a befőzési cukor kiszolgáltatásakor a befőzési cukorvásárlási engedélyt a vevőtől bevonja és ezzel *legkésőbb szeptember 10-ig a községi elöljáróságnak (polgármesternek) köteles elszámolni.*

A kiskereskedők üzleteikből, a nagykereskedők raktáraiból *augusztus 31-e után befőzési cukrot ki nem szolgáltathatnak.*

A befőzési cukorvásárlási engedélyt ugy kell kiállitani, *hogy ezidőszerint kilogrammonként 1 P cukoradó fizetendő.*

A rendelet végül büntetőrendelkezéseket tartalmaz.

KÖZELLÁTÁSI TUDNIVALÓK

A jövőheti husjegyek

A székesfővárosi közélelmezési ügyosztálya közli, hogy Budapesten és a közellátási szempontból a fővároshoz tartozó városok és községek területén kiadott husjegyek junius 24-től 30-ig érvényes szelvényei közül a „B 62" és „B 64" számu szelvényre marha- vagy lóhust, vagy bármely husféleségből készült kolbászárut, a „B 65" számu szelvényre lóhust vagy lóhusból készült kolbászárut lehet kiszolgáltatni. Az „A 61" és „B 63" számu szelvények nem válthatók be. A VII. külön szelvénnyel az iparosoknak, illetve a kereskedőknek a fővárosban az Élelmiszerjegy Központnál, a környéken pedig az Élelmiszerjegy Központ helyi kirendeltségnél julius 3-ig kell elszámolni. A VI. számu külön szelvényre junius 30-ig fekete bádog vagy aluminium dobozos huskonzervet lehet a már megállapitott mennyiségben vásárolni.

Akinek nem inge...

Nem szeretjük az apodiktikus kijelentéseket, kivált az erősen lirai egyéniségek szájából, illetve tollából. Meglepődve olvastuk tehát Sinka István „Két kő között" cimü irásának ezeket a sorait: „Olyan párt nincs ma hazánkban, minek ösztönös, tiszta s a történelmi időknek megfelelően maradéktalan, népi magyar szemlélete volna". És: „Olyan párt, amelyiknek én tiszta lélekkel tagja lehetnék, nincs". Ha igy érzi, lelke rajta. Annál furcsábban hat A Nép támadó irása, amelyben egykori kedvencét alaposan kioktatja. Mi azonban mégis Sinka Istvánnak adunk igazat, hogy a politizálás az ő magánügye. Ebbe senkinek nem lehet beleszólása. Legfeljebb a népnek (kis betüvel), de semmi szin alatt nem A Nép-nek.

★

Tessék többször is elolvasni ezeket a sorokat: „Azelőtt mindenki tudta, hogy az a magyar, aki hisz a történelmi küldetésünkben és vállalja a belőle adódó sorsunkat jóban és rosszban, szerencsében és balszerencsében egyaránt és kész vagyonát, életét, mindenét a magyar sors szolgálatában fel is áldozni. Nem beszéltek akkor törzsökös, sárkányos, asszimilált vagy nem asszimilált magyarokról, nem analizálták a nevét vagy a családfáját senkinek, ha vállalta a magyar sorsot". Ezeket a sorokat az Egyedül Vagyunk „jobboldali postaládájába" vettük, amely rovatban „most vitéz Rátz Jenő válaszol". Kedves Egyedül vagyunk, nem történt itt valami — tördelési tévedés?

★

Aki vitatkozik, gyűrközzék neki alaposan. Németh Károly a Magyarság-ban többször megfeledkezett már erről a fontos szabályról. Legutóbb Anatole Franceból idézi Pontius Pilátus visszaemlékezéseit. A hiba csak ott van, hogy Pontius Pilátus — római származásu volt és a római birodalmat képviselte Judaeában. Világtörténelmi szerepét pedig nem ismerjük olyannak, hogy szavait — igazságnak fogadhatnók el. Nem is szólva arról, hogy Anatole France soha nem volt — antiszemita, amit a Dreyfuss-ügyben vállalt szerepe is bizonyit.

★

Valóban megszivlelésre méltó sorokat idéz a Nemzetőr vitéz Imrédy Béla 1940-ben irt cikkéből: „Az örök magyar hivatás uj feladatok elé állit minket. Ezeket az uj feladatokat az anyagiasság béklyóiból kiszabaduló uj vezető nemzedék fogja végképp megoldani, szerzetesi szigorral végrehajtott közéleti tisztasággal, mélységes magyarsággal és uj európaisággal". Csak ezt a „szerzetesi szigor"-t nem értjük. Ugy tudjuk, hogy ez szubjektiv hatóerejü szubjektiv müvelet. Az igazi szerzetes ugyanis a szigort nem másokkal, hanem — önmagával szemben gyakorolja. Miért is soha nem lehet — pártvezető.

★

Paráziták Egyiptomban: — ez a cime Zabani Gábor „nyárvaszéki telekkönyvvezető és egyiptológus" irásának, amely az Egyedül Vagyunk legutóbbi számában kapott nyomdafestéket. Az irásmü „gyanusan korhü második ramseskori freskók (?) megfejtése". Szó van benne „gizehi internálás"-ról, a „Vörös-tengeren való átkelés"-ről és hasonlókról. Nem értjük a cikket és főként nem értjük: miért kellett leközölni? Kijelentjük, hogy mi papirkosárba dobtuk volna. A „telekkönyvvezető" ur legfeljebb párssoros szerkesztői üzenetet kapott volna: „Sajnáljuk, de beküldött irása nem üti meg lapunk mértékét".

JÁNOSFIA

A bécsi Nemzetközi Ujságiró Kongresszus

A bécsi Nemzetközi Ujságiró Kongresszus hétfői ünnepi ülésén *Guglielmotti* alelnök megnyitó beszéde után *Sündermann* helyettes birodalmi sajtófőnök vette át az elnöklést s felkérte *Du Prel* bárót, az Unió főtitkárát, hogy tartsa meg beszámolóját az Unió müködéséről. A főtitkár megemlékezett az Unió másféléves multjáról és ismertette az ezalatt elért eredményeket. Hangsulyozta, hogy a mai változott időkben igen fontos az ujságiró tanulmányi utazása. Az Unió ma már abban a helyzetben van, hogy az Északi-tengertől a Fekete-tengerig tud szabadjegyet adni az ujságiróknak. Most kibocsátják a nemzetközi ujságiró-igazolványokat. Ezeket elsősorban főszerkesztők, külpolitikai munkatársak, vezető riporterek és külföldi levelezők, tehát olyan ujságirók kapják, akik külföldi utazásokat szoktak tenni. Az ujságiró-igazolványok az Unió mindegyik államában előnyöket biztositanak tulajdonosaik számára. A titkár végül az Unió székházának jelentőségével foglalkozott. Ezután *Schmidt* követ, német külügyi sajtófőnök emelkedett szólásra és felolvasta *Ribbentrop* birodalmi külügyminiszter táviratát, amelyben szivélyes üdvözletét küldi a Bécsben összegyült európai ujságiróknak. „Ülésük olyan időbe esik — mondja a többi között a távirat —, amikor az európai népek Németország és Olaszország, a keletázsiai népek pedig Japán vezetésével megháditott állásaikban készenállnak arra, hogy megsemmisitően visszaverjék közös ellenségeik minden támadását. Biztosra veszem, hogy Önök hiánytalanul teljesitik azt a magas feladatukat, hogy ellenségeink ellen irányuló megtorló és megsemmisitő szándékunkat az utolsó kunyhóig tolmácsolják és igy hozzájáruljanak ahhoz, hogy siettessék a hármasszövetség hatalmainak végső győzelmét."

Kato japán főszerkesztő, aki mint meghivott vendég vett részt a kongresszuson, beszédében tolmácsolta a most megalakitott japán ujságiró-szervezet üdvözletét. Ezután sor került az egyes sajtófőnökök deklarációjára. Az első napot ismerkedési est fejezte be.

★

Bécs, junius 22. *(Német Távirati Iroda.)* A bécsi Hofburg szertartásterében kedden délelőtt *Rosenberg* birodalmi miniszter és birodalmi vezető ünnepélyes beszéddel nyitotta meg a nemzetközi ujságiró-értekezlet második ülését.

A hadiárva tanulók tandijmentessége

A kormány ujabb rendelete szerint az a tandij- és melléktandijmentesség, amely a közép- és középfoku iskolákban legalább általános jó tanulmányi eredményt elért hadiárvákat és hadigyámoltakat az eddigi rendelkezések alapján megillette, a jövőben az elégséges tanulmányi eredményt elért hadiárva és hadigyámolt gyermekeire is kiterjed. A tanulóotthonokban a fürdőhelyek számának öt százalékát, a középiskolába, szakiskolába, vagy tanonciskolába járó hadiárva és hadigyámolt gyermekek részére kell fenntartani. Ezeket a fenntartott helyeket elsősorban jeles, vagy jóelőmenetelü tanulókkal kell betölteni, akik ingyenes ellátásban részesülnek. Ha a jeles, vagy jóelőmenetelü tanulók nem töltenék be a rendelkezésre álló helyeket, ugy elégséges hadiárva és hadigyámolt gyermekek is felvehetők, ezek azonban az ellátási dij felét tartoznak fizetni.

A XVIII. Tavaszi Szalon

Kétségtelenül némi bágyadtság észlelhető a „fiatalok" kiállitásán, s hogy ennek mi lehet az oka, „idősebb" korosztályunk elgondolkodva szemléli.

Háboru, pénzszüke, korlátok közé szoritott élet? Az iskolák hatása, az, hogy a külföldi tanulmányokat kizáró évek talán jobban rányomják az egyöntetüség bélyegét az ifjak seregére?

Nem az a baj, hogy sok a naturalista tanulmány, enyhe tájkép, tetszetős virágcsendélet, orgonák, falusi utcák és parkrészletek. A bátran csendülő hang hiányzik, s nem látjuk villanni a keresés lázát, nem csap meg az indulás forró heve. Az erőlködéstől ezuttal nem kell, hogy pattanásig feszüljenek az ifju inak. „— És mi bért kapott a kőmüves?" — tódul tollunk hegyére az örök lawrencei kérdés. Hogy ily szintelenek, lefokozottak és szordinósak, — mit adtak ezért a fiatalok?

A Szinyei Merse Pál-Társaság birálóbizottsága azonban igazságos volt. Jól válogatott, s egytől-egyig megérdemlik a dijakat a kitüntetettek.

Adler Magda az elismerést, Bortegh László a Nemes Marcell-dijat. Megjegyezzük Biró Antal homokbánya-tanulmányát, s a Wolfner-dijas Breznay József élénk szinderejét. Dengyel Tibort a Káldy Jenő-dijjal tüntették ki, Dragon Zoltán portréja érdekes. Feltünik Erdős Pál piroskesztyüs nője, s Fiedler Ferenc téli tája, Gönek György csendélete, Gyapkó Béla kifünő Rue Carnotja, Hellmann Márton Hatvany-dijas olajfestménye, Kolozsváry Moldován István egy lilasálas önarcképe és egy tája. Kuty Amy, Kutassy Imre szereplése szimpatikus. Tehetséges Máthéné Kemény Judit Katicája és Orbán Gyula Napsütése. Pataky Ferencet, Rácz Kálmánt és Tahi Tóth Nándort felemlitve, a legutolsót igen tehetségesnek találtuk. Főpróba cimü cirkuszi képe és Halászbárkái jellegzetesen kitünnek. Vuics István a névszerinti utolsó kitüntetett festő, utána már a szobrászok következnek. Számszerint nem sokan vannak, de nivóban annál többet jelentenek. Berky Nándor, Kósa Pál, Edvi Tamás Mihály, Borbereki Rudolf, Koss László, Matos Lajos, Mészáros Károly, Palolai Gyula, Pál Mihály, Pán Márta, Székely Komor Anna, Ulitz László.

A kiállitáson magán azonban a rendkivül szakavatott rendező kéz lenditett legtöbbet.

T. Sz. G. dr.

Megkerült egy 10.000 pengős briliánsos karkötő

Kovács Sándor asztalossegéd április 26-án jelentette a budapesti rendőrfőkapitányságon, hogy a Margit-körúton egy arany karkötőt talált 21 darab briliánskővel. Napokig nem tudta, mit csináljon vele, amikor egy fiatalemberrel ismerkedett meg, akinek nevét nem tudja s annak tanácsára elvitték egy belvárosi ékszerészhez, akihez uj ismerőse ment be az ékszerrel s azzal jött vissza, hogy az ékszerész 10.000 pengőt kinált a karkötőért. Kovács Sándor csak ottbon vette észre, hogy ismerőse két követ kivett a karkötőből. Elmondta még a rendőrségen, hogy nem tudja, hogy a talált tárgyat be kell szolgáltatni, különben nem tett volna feljelentést lopás cimen ismeretlen barátja ellen. A rendőrség megállapitotta, hogy március 17-én egy miniszteri osztálytanácsos leánya bejelentette 10.000 pengő értékü karkötőjének elvesztését azzal, hogy a Keleti Károly-utca közelében vesztette el, de szüleinek csak két nap mulva merte elmondani a kárt. A jogosult tulajdonosnak a megkerült karkötőt a rendőrség visszaszolgáltatta, mig az asztalossegéd ellen jogtalan elsajátitás miatt eljárást inditottak.

Kereslet – Kinálat

Használt ruhát, cipőt
fehérneműt, szőnyeget, szövetfüggönyt, nagyatékot, feloszlatott háztartást veszek. Pfeifer, Kálvária-tér 16. Telefon 134-807.

Használt férfiruhát,
női ruhát, egyenruhát, bútort, egész háztartást, SZŐNYEGET, SZŐRMEBUNDÁT VESZ: GERSTL, VII., István-ut 28. Telefon: 426-847. 5560

Veszek magas áron
használt férfi és női ruhát, fehérneműt, mindenféle lim-lomot. Házhoz megyek. TEPLYNÉ, Luther-utca 1/a. Telefon 130-942.

Litografált többszinü munkák, faltdobozok, zacskók
stb jutányosan Fischer Ernőnél, Szabadka, Szalay László-utca 26. 262

Hivjon! Jöjjön!
Veszek legelőnyösebb áron férfiruhát, női ruhát, fehérneműt, bundát, szőrmeket, egyenruhát, butort, szőnyeget. Telefon 427-122. Erzsébet-körut 32. Gerstl G. Hivásra jövök.

Bármit elad ruhát, cipőt, fehér- és ágynemüt, függönyt, szőnyeget, stb., legmagasabb árakat fizetem. Tel. 144-895. Löwy J.-né, Visy Imre-utca 4. 149

Mühely és raktárhelyiséget
ipari áram csatlakozással KERESEK „Pesten vagy környékén" jeligére Lendvaihoz, VI., Teréz-körut 22. 5559

Kötöttárugyár 8—10—12 es
körkötőgépet keres
megvételre, esetleg bérbe. Ajánlatokat „Rekompenzáció" jeligére Patak hirdetőirodába, Vilmos cs. út 29.

2—3 RÉSZES
irodahelyiséget
SZÁRAZ RAKTÁRRAL vagy anélkül is *KERESÜNK.*
„Részvénytársaság" jeligére a kiadóba

LETÜNT

Idők, elmult századok jutnak eszünkbe, amikor az egyik vidéki leányiskola igazgatójának a szülői értekezleten elhangzott intéseit olvassuk. Összehuzzuk szemünket, hunyorgatunk, mint a homályos szobába belépő vendég, aztán megállunk és szomoruan csóváljuk a fejünket. Huszadik század! — suttogjuk és igen, minden edzettségünk és beidegzettségünk daeára: csodálkozunk.

Az igazgató ur ugyanis kijelentette a szülők előtt, hogy az iskola szigoru elvei tiltják a leányoknak az utcán való sétálást. Igen elitélő hangon beszélt az igazgató a „szabad" leányokról, valamint azokról is, akiket mindig más és más fiuk társaságában látnak az utcán sétálni.

Nem ujság számunkra, hogy korunk egy-egy hangja szabadságellenes; nem lep meg az sem, ha valaki belenyul a magánéletbe és kisebb-nagyobb arányu megkötöttséget javasol, de mindennek ellenére is érthetetlen, hogy ma, amikor az orvosi tudomány és a modern testnevelés (mely pedig egyáltalán nem ellenkezik a szabadságellenes fizikai kultusszal!) parancsa egyre sürgetőbben küldi ki az embert a szabad levegőre, ma, amikor a lélekelemzés oly hatalmas ivü röppályát futott be s ma, amikor az emancipáció kérdése legfeljebb csak Ibsen szinmüveiben és néhány elporosodott regényben alussza örök álmát, ma egy leányiskola igazgatója a séta ellen, a szabadság ellen és a legszigorubb megkötöttség mellett törjön lándzsát. Milyen asszony-generáció válna az olyan leányokból, akik örökösen otthon ülve, folytonos tanulás, vagy illendő, kellően tul erkölcsös és minden realitástól mentesitett, romantikus iromámányok olvasása közben várnák a mesebeli királyfit, aki fényes angyal-kisérettel, kezében a hétfejü sárkány hetedik fejével, ajkán finom bókokkal s a mesék holtomiglan-holtodiglan kiáltásával jelenne meg a polgári ház ebédlőjében, hogy magával ragadja a sápadt és csenevész leányzót? Milyen anya lenne az a lány, akit a folytonos szabadságkorlátozás, letiltás, eltanácsolás és megparancsolás az indulatok egész sorának elfojtására késztetne s aki mindezek miatt vagy lelki betegségbe, vagy pedig álszenteskedő képmutatásba gabalyodnék?

Szinte nekünk esik rosszul ezeket a kérdéseket feltenni. Hol vagyunk már ezektől a problémáktól! De lám: a világ, a tudomány, az életfelfogás nem mindenütt halad s ha már épen olyan helyről hangzanak el ósdi, a mult században is elavult elvek, ahonnan éppen ellenkezőleg, a modern, napfényes, tisztalevegőjü és minden elfogultság-ballaszttól megtisztitott nevelési metódusoknak kellene kiragyogni, akkor — ugy érezzük — fel kell emeljük szavunkat és néhány pillanatra foglalkoznunk kell olyan kérdéssel is, *melynek létezéséről tulajdonképpen már alig-alig hittünk.* Gondoljuk, szükségtelen megnyitnunk a történelem kiapadhatatlan és egyre duzzadó példatárának zsilipjét; szükségtelen éppen az iskola nevét viselő Zrinyi Ilonára és a sok-sok lánglelkü és fanatikus szabadság-hivő, nagy magyar asszonyra hivatkozni, akik más körülmények között és más elvek alapján nőttek azzá, amivé lettek.

Nem, nem akarjuk, hogy a magyar leányok törékeny, üvegmagyar leányok lelkébe a szolgaság érzését oltsák; nem akarjuk, hogy a silány szervilizmus, a képmutatás és szemforgatás takargassa valódi lényüket.

A Kormányzó jelenlétében megnyitották az uj Olasz Kulturintézetet

Vitéz Nagybányai *Horthy* Miklós, Magyarország Kormányzójának jelenlétében és az olasz-magyar barátság jegyében fényes ünnepség keretében nyitották meg az Olasz Kulturintézetet. A magyarországi olaszok uj kulturintézménye a régi képviselőház Sándor-utcai történelmi nevezetességü palotájában talált otthonra.

A Kormányzó Ur számára fenntartott karosszék két oldalán valamivel hátrább *Kállay* Miklós miniszterelnök és Attilio de *Cicco* rendkivüli követ és meghatalmazott miniszter foglalt helyet. A Kormányzó Ur ½5 előtt néhány perccel érkezett az Olasz Kulturintézet palotája elé vitéz *Debreczeny* Sándor ezredes, szolgálattevő szárnysegéd kiséretében. A Főméltóságu Urat az intézet bejáratánál *Biggini* Carlo Alberto olasz nemzetnevelésügyi miniszter, *Szinyei Merse* Jenő vallás- és közoktatásügyi miniszter, valamint *Anfuso* Filippo budapesti olasz követ és *Bizzarri* Aldo, a kulturintézet igazgatója fogadta. A Kormányzó Ur a balillák és az olasz fascio egyenruhás tagjainak sorfala között felment a nagyterembe és elfoglalta a részére fenntartott diszhelyet. A terembe lépő Kormányzót a megnyitó ünnepség résztvevői hosszantartó, rendkivül meleg és lelkes fogadtatásban részesitették.

Az ünnepség a két nemzet Himnuszával kezdődött, majd *Anfuso* követ a budapesti olaszok hálájának adott kifejezést

— Megelégedésemre szolgál — fejezte be szavait *Anfuso* követ —, hogy ebben az épületben, amely összeforrt a magyar függetlenség történetének emlékeivel, Olaszország kormánya nevében üdvözölhetem a Kormányzó Ur ő főméltóságát, akinek születésnapja alkalmából az olasz nemzet a baráti Magyarországgal a tisztelet és a szeretet érzésében összeforrott.

A megnyitó ünnepség résztvevői *Anfuso* követ e szavainál egy emberként álltak fel és perceken keresztül hatalmas tapssal és éljenzéssel ünnepelték Magyarország Kormányzóját.

Szinyei Merse miniszter beszéde

Ezután *Szinyei Merse* Jenő vallás- és közoktatásügyi miniszter emelkedett szólásra.

— Mikor ezt a történeti épületet Budapest székesfőváros közönsége az Olasz Kulturintézet céljaira adományozta, s az olasz illetékes körök az ajándékozás tényét örömmel tudomásul vették, mindnyájunkat egyaránt az a gondolat vezetett, hogy ebben az épületben kell töretlenül tovább ápolni a magyar-olasz barátság szellemét — mondotta.

Avatóbeszédében azokat a megnyilatkozásokat ismertette, melyek ebben a régi képviselőházban az olasz történelmi eseményekhez füzödtek. Azt kérte, igazodjék az olasz kulturintézet a magyar-olasz baráti kapcsolatok ápolása terén ahhoz a nemes hagyományhoz és szellemhez, amelyet ebben a teremben a régi nagy magyarok oly méltóan és hölesen képviseltek, legyen ez az épület ezeknek a baráti kapcsolatoknak mindenkor lelkes és buzgó őrhelye.

Ezután *Biggini* olasz nemzetnevelésügyi miniszter emelkedett szólásra. Egyebek között részletesen utalt a magyar és olasz reneszansz közös vonásaira, párhuzamot vont Zsigmond király és Cocimo del Medici, majd Mátyás király és Lorenzo il Magnifico alakjai között.

— Az Olasz Kulturintézetnek — folytatta — magyar földön egy hivatása lehet: kimélyiteni egy hagyományos és mégis uj, egy élő és valóságos kultura jellemvonásait. A magyar és az olasz nép azért harcol, hogy megmentse a kulturát, hogy a ma véres és fájdalmas alkonyára uj hajnalhasadás következzék. A lelkek óhajtása ez, amelyek uj rendre vágynak. Ez az uj rend fogja majd biztositani az európai kultura felsőbbrendüségét az ázsiai tagadás csalóka ábrándképeivel szemben. Ezzel a szilárd hittel tekintünk a jövőbe. A fiatalság feladata őrködni azon, hogy az európai civilizáció fénye soha ki ne aludjék s hogy vérrel megszentelt fegyvereink kivivják a végső győzelmet.

Biggini miniszter hosszantartó, meleg tapssal fogadott beszéde után ujból felhangzott a két nemzet Himnusza és ezzel a magyar-olasz barátság jegyében végig lelkes hangulatban lefolyt ünnepség végét is ért.

Kedden *Biggini* miniszter megkoszoruzta a Hősök Emlékkövét és megtekintette az olasz katonaművészek kiállitását.

Az olasz nemzetnevelésügyi miniszter megtekintette az esküléri római romokat

A fővárosban tartózkodó *Biggini* olasz nemzetnevelésügyi miniszter kedden délben kiséretével megtekintette a pesti római tábor maradványát az Eskü-téren. A föld alatt elhelyezett muzeum bejáratánál olasz és magyar lobogók lengtek és az olasz vendégeket a főváros részéről *Szendy* Károly polgármester fogadta. Megjelentek: *Szinyei Merse* Jenő kultuszminiszter, *Wlassics* Gyula báró és *Fáy* István államtitkárok, *Homonnay* Tivadar főpolgármester, vitéz *Haász* Aladár min. osztályfőnök, a fővárosi tanácsnokok közül többen, *Markos* Béla, a főváros idegenforgalmi hivatalának igazgatója és sokan mások. *Szendy* Károly polgármester üdvözlőbeszéde után *Németh* Károly dr. tanácsnok magyar, majd olasz nyelven ismertette a romok történetét. Az üdvözlés után szakszerü kiséret mellett tekintették meg az olasz vendégek a római tábor maradványait és a föld alatt berendezett muzeumot.

A miniszterelnök ebédet adott Biggini olasz miniszter tiszteletére

Biggini Carlo Alberto kedden délelőtt 11 órakor Attilio de Cicco rendkivüli követ és meghatalmazott miniszter, Anfuso budapesti olasz követ és Hankiss János kultuszállamtitkár társaságában tisztelgő látogatást tett Kállay Miklós miniszterelnöknél a Sándor-palotában. Biggini miniszter és kisérete a miniszterelnöknél tett tisztelgő látogatása után *Szinyei Merse* Jenő vallás- és közoktatásügyi minisztert látogatta meg a vallás- és közoktatásügyi minisztériumban.

Délben az olasz vendégek a Pázmány Péter Tudományegyetemre látogattak el. A központi egyetemen *Bakay* Lajos rector magnificussal az élén az egyetemi tanács, valamint a József Nádor Müszaki és Gazdaságtudományi Egyetem ez alkalomra meghivott tanácstagjai fogadták az olasz vendégeket. Az egyetemen történt látogatás után Biggini miniszter és kisérete a pesti római tábor föld alatt fenntartott maradványaiban berendezett székesfővárosi muzeum ünnepélyes megnyitásán vett részt.

A megnyitási ünnepség után Szinyei Merse Jenő vallás- és közoktatásügyi miniszter a Dunapalotában viszonozta Biggini miniszter délelőtti látogatását.

14 órakor *Kállay* Miklós miniszterelnök adott szükkörü délebédet *Biggini* miniszter és a kiséretében Magyarországra ellátogatott olasz vendégek tiszteletére.

Ullein-Reviczky Antal előadása a törökországi magyar emlékekről

A Magyar-Török Társaság előadóestélyén *Andrássy* Mihály gróf elnök megnyitója után *Unaydin Rusen Esref* budapesti török követ felolvasást tartott a török irodalomról, majd *Ullein-Reviczky* Antal rendkivüli követ és meghatalmazott miniszter tartott előadást *Magyar emlékek Törökországban* cimmel.

Ullein-Reviczky Antal előadásában rámutatott arra, hogy alig voltak időközök, amelyekben a magyar nemzet a törökséggel szoros kapcsolatban ne állt volna. Visszapillantást vetett elmult századokra, majd kiemelte, hogy magyar emlékek egész sora vonul végig a török nemzet életének történetében is. Magyarjaink közül egyesek kitörölhetetlenül irták be nevüket a török történelem könyvébe. Magyar véreink egyike-másika török nemzeti nagysággá lett. Számos előkelő török család a hagyományokon keresztül ma is ismeri és büszkén vallja magyar eredetét.

Ullein-Reviczky Antal ezután arról beszélt, hogy a magyar emlékekkel megszentelt törökországi városok között történeti sorrendben az első nyomok a Márvány-tenger medencéjében Izmit városába vezetnek. Ide menekült Thököly Imre kuruc vezér hitvesével, Zrinyi Ilonával. A törökországi magyar emlékek közt azonban a legelső hely Rodostót, II. Rákóczi Ferenc és Bujdosó társainak menedékhelyét illeti.

Kossuth Lajos is egy ideig Törökországban lelt a maga és emigráns társai számára védelmet és menedéket. Kossuthtal együtt 255 magyar emigráns élt Kütahyában. Kossuth Lajos egykori lakóháza még ma is megvan. A szabadságharc emigránsai közül számosan Törökországban haltak meg. Bem tábornok s későbbi Murad pasa hamvait néhány évvel ezelőtt hozták haza.

Ullein-Reviczky Antal beszélt ezután azokról a magyarokról, akik jelentékeny szerepet játszottak Törökországban. Megemlitette, hogy magyar ember volt a Dardanellák első épitője, Tóth Ferenc báró brigadéros. Egy magyar eredetü, egykor kolozsvári protestáns teológus, Ibrahim Müteferrika, alapitotta Istanbulban az első arabbetüs nyomdát. A mult hagyományai egybekapcsolódnak az élő nemzedékek lelkületével és erős szálakkal kötik egymáshoz a két testvérnemzetet.

Az előadást a megjelent előkelő közönség nagy tetszéssel fogadta.

Megalakult a Független Kisgazdapárt polgári tagozata

Minden csütörtökön összejövetel lesz a párt nagymezőutcai helyiségében

Tekintettel arra, hogy a magyar haladó polgárság számára nincs olyan nagy, országos párt, amely méltóan képviselhetné érdekeit, a Független Kisgazdapárt nagyválasztmánya néhány héttel ezelőtt elhatározta, hogy megszervezi pártjának polgári tagozatát. *A szervezésre vonatkozó előkészületek csakhamar meg is kezdődtek. Varga* Béla képviselő, a polgári tagozat elnöke széles körben folytatott megbeszéléseket, melyeken letárgyalták a polgári tagozat felállitásának minden kirivó problémáját, hogy aztán szükebbkörü tanácskozás keretében leszögezzék a közeli teendőket is.

A tanácskozáson *Varga* Bélán és *Tildy* Zoltán pártelnökön kivül valamennyi meghivott résztvett és hozzászólt a kérdésekhez. A párthoz naponta sok levél fut be, melyek irói a polgári tagozat irányai felől, valamint a belépés és egyéb kérdések felől szeretnének felvilágositást nyerni, de személyesen is nagyon sok érdeklődő jelenik meg a párt nagymezőutcai helyiségében. A tanácskozásokon mindemellett szóbakerült a programm kérdése is, valamint a szervezkedés célja és módjai. Megalakitották az intézőbizottságot, elhatározták, hogy a polgári tagozat minden csütörtökön összejövetelt tart a párt helyiségében és *Olványi* Imrét megválasztották ügyvezetőnek. *Igy tehát a Független Kisgazdapárt polgári tagozata megalakult és megkezdte működését.*

Neue Zürcher Nachrichten Magyarország Kormányzójáról

Zürich, junius 22. *(Magyar Távirati Iroda.)* A *Neue Zürcher Nachrichten* cimü zürichi lap junius 21-i számában vezető helyen közli cikkét *Horthy Miklós 75. születésnapja* cimmel. A cikk egyebek között a következőket irja:

— Ha Magyarország nem állna konzervativ állam hirében, azt lehetne mondani, hogy *a világ egyetlen demokrata államát sem kormányozza olyan demokrata államférfiu, mint Horthy Miklós.* Horthy Miklós érdeme, hogy Magyarország a véres világháboru közepette *a rend és nyugalom szigete maradt, ahol semmiféle kalandorok nem folytathatják üzelmeiket,* ugyhogy *Magyarország cimere fényes maradt. Horthy* Miklós hetvenötödik születése napján tiszta lelkiismerettel mondhatja el magáról, hogy jól végezte dolgát. Ha a sors továbbra is kegyes lesz Magyarország iránt és Horthy Miklós, akinek jólétéért születésnapján egy egész nép imádkozik ájtatosan az Egek Urához, még sokáig jó egészségben áll az ország élén, akkor *minden szirt és zátony, minden lappangó veszély között átmenti népét a jobb jövőbe.*

Kolozsvári Ötvös István

Nagyszombat
1590.

Mihalik S.

Mur. és Kat. Ét.

1917. 73. l.

Wingenroth, Max

Angelico da Fiesole
Künstler-Monographien. LXXXV.
Bielefeld u. Leipzig, 1906. Velhagen u. Klasing.
8-r, 4, 124 l, 109 képpel.
Eredeti egész vk.

I. 2. p. e. 3.—

Kassa

Kolozsvári ötvös Nap Lőrinc, 1623

Arch.Közl.1899. XXI. 257

MDK

Kolozsvári Pál

Népnevelők, rézk.

Földosztás, rézk.

Miskolci O. Képzőm. kiáll. Kerman Ottó Muz.
1955. 20 l.

MDK

Kolozsvári Pál [grafikusművész]

rajzaival adta ki az Ifjúsági Könyvkiadó Kiss Antal: Kapitány és a többiek c. ifjúsági regényét.

Bajkó Mátyás: Kiss Antal: Kapitány és a többiek.
Alföld, Debrecen, 1955 szept.-okt. VI. évf. 5. sz. 91. l.

MDK

Kolozsvári Pál graf.

Meggyőzés a termelőszövetkezetbe való belépésre, rk.

Vincze G: Fiatal művészek dipl.munkái a Képzőm. Főisk. kiáll. Szabad Nép, 1951, jul. 18. 8 l.

Rónay Mária

Kolozsvári Pál: Baktériumháboru, rézkarc

SZABAD MÜVESZET

1953.jan.1.sz. 30.l.

/Vayer L.: A III.M.Képzm.Kiáll.graf.anyaga/

Kolozsvári Pál, grafikus

Illusztrációja [Donáth:] Kati öltözködik
című könyvben

Repr.

Kepes Ágnes
Szász Éta } : Könyvtáros szemmel...

205–208

A Könyv
[Könyvbarát], Sp. 1955. május

V/5.

Kolozsvári Pál.

A II. Magyar Képzőművészeti Kiállításon „Új gyözelmek felé" c. ~~rég~~ vézkarca szerepelt. (emlétve.)

Szabad Nép, 1951. Nov. 6.

Kalozsvári Pál.

grafikus.

A miskolci Herman Ottó Múzeumban rendezett „Mezőgazdaság a képzőművészetben" c. kiállítása „Népnevelő" c. rézkarca szerepelt. (említve.)

A Képzőművészeti Főiskolát most végezte, a kiállított rézkarca diploma-munkája volt.

Északmagyarország, Miskolc, 1957. Szept. 13.

Kolozsvári Pál.

A Képzőművészeti Főiskola idei tanévzáró kiállításon diploma-munkájával: „Meggyőzés a termelőszövetkezetbe való belépésre" c. rézkarca szerepelt. (említve)

Szabad Nép, 1951. Júl. 18.

MDK

Kolozsvári Pál

Dózsa 1954 rézkarc Művész tul.

Képzőművészetünk tíz éve. Műcsarnok.
Kiállított művek jegyzéke. 17.1.

MDK

Kolozsvári Pál

Földosztás 1955 hidegtű Művész tul.

Képzőművészetünk tíz éve. Műcsarnok.
Kiállított művek jegyzéke. 17.1.

MDK

Kolozsvári Pál

Uj győzelmek felé 1951 rézkarc Műcsarnok tu

Képzőművészetünk tiz éve.Műcsarnok.
Kiállitott művek jegyzéke. 17.1.

M.D.K.

Kolozsvári Pál

33 éves, szobafestő

1949-ben a Debreceni Képzőművészeti szabadiskola hallgatója volt.

Képzőművészeti élet a felszabadulás után 185.l.
A MŰVÉSZETTÖRTÉNETI DOK.KÖZPONT FORRÁSTANULMÁNYAI II
Bpé. 1965.

MDK

Kolozsvári Pál

Népnevelők, rk.

Földosztás, "

Miskolci Mus.I. Herman O.Mus. 1955.
2o. 1.

MDK

Kolozsvári Pál

Parasztlevelező rézkarc, aquatinta
18.5x24.5 N.M.

VI.Magyar Képzőművészeti Kiállitás.Műcsarnok.
1955.Kat.32.1.

MDK

Kolozsvári Pál, graf.

Dózsa György. Rézkarc.

A KIMSZ II.kongresszusa. Ceruza.

Mücs.-IV.M.Képzm.Kiáll. 1954.jan.-febr. Kat. 15.l.

MDK

Kolozsvári Pál, festö-graf.

Parasztlakodalom. Linoleummetszet.

Mücs.-V.M.Képzm.Kiáll. 1954.dec.-1955.jan. Kat. 21.l.

MDK

Kolozsvári Pál, grafikus

Uj győzelmek felé. Rézkarc.

Végvári Lajos: A II. Magyar Képzőművészeti Kiállítás szobrai és grafikái. - Sz.N. 1951 nov.6. 6.l.

MDK

Munkácsy dijat kaptak III.

Kolozsvári Pál grafikua

Szabad Nép 1952. ápr. 4.

Kolozsvári Pál MDK

Baktériumháboru, rézkarc

Műcsarnok 1952/53 III. Magy. Képzőm. Kiáll.

Kolozsvári Pál

MDK

Dózsa, 1954. rézkarc

Műcsarnok 1955 Képzőművészetünk tíz éve

Kolozsvári Pál MDK

Parasztlakodalom, linoleummetszet

Mücsarnok 1954.V. Magy. Képzőm. Kiáll.

Kolozsvári Pál

MDK

Földosztás, 1955. hidegtü

Műcsarnok 1955 Képzőművészetünk tíz éve

Kolozsvári Pál MDK

Uj győzelmek felé, 1951. rézkarc

Mücsarnok 1955 Képzőművészetünk tiz éve

Kolozsvári Pál MDK

Dózsa György, rézkarc

A KIMSZ II. kongresszusa, ceruza

Micsurinok 1953-54 IV. Magy. Képzőm. Kiáll.

Kolozsvári Pál MDK

Baktériumháboru, repr.

Műcsarnok 1952/53 III. Magy. Képzőm. Kiáll.

Kolozsvári Pál MDK

Uj győzelmek felé, rézkarc

Műcsarnok 1951.II.Magy. Képzőm. Kiáll.

Kolozsvári Pál MDK

Parasztlevelező, rézkarc,aquatinta

Mücsarnok 1955 VI. Magy. Képzőm. Kiáll.

MDK

Kolozsvári Pál

plakát:

Koreáért, a békéért

M. képzőművészek a fasizmus ellen.

M.Gal. 1965.

malk

Kolozsvári Pál grafikusművész

rézkarca: Dózsa György
a Népművelés eimlapján (reprodukció)

Népművelés 1954, 1 sof 4. sz.

MDK

Kolozsvári Pál, festö

Uj győzelmek felé. Rézkarc.

Bp.Műcs.-II.Magy.Képzőm.Kiáll. 1951.nov.4.-dec.2.

Kat.11.1.

MDK

Kolozsvári Pál, festő
Képzöm. Föisk.

126. Népnevelö.

Magy. Ifj, Képzöm. Kiáll. /VIT/
Föv.Képtár. 1949 aug.16.-szept.1o. Kat.

MDK.

Kolozsvári Pál grafikus

"Baktériumháboru" /rézkarc/

III.Magyar Képzőművészeti Kiállítás
1952.dec.-1953.márc. 13.1.

MDK.

Kolozsvári Pál grafikus

"Parasztlevelező" /rézkarc, aquatinta/
a Népmüvelési Minisztérium megbízása

VI.Magyar Képzőmüvészeti Kiállitás
Mücsarnok,1955. 32.1.

KOLOZSVÁRI PÁL

Baktériumháboru. Rézkarc 36x31.

III. Magyar Képzőművészeti kiáll. kat. Műcsarnok 1952. dec-
1953. márc.

Fénykép. Mislejné

Képzőművészeti Főiskola: 505 ltr.

Kolozsvári Pál: Népnevelők falun.

Diplomamunka: 1950/51

Grafika.

Negativ nincs.

Pallai

Fénykép

Képrőművészek Szövetsége

Kolozsvári Pál: ~~Kolo~~ Baktériumháború /III. Magy. Kép. Kiáll./

Rézkarc

Foto: Petrás J.

Neg. van

Fénykép

Magyar Falo: ZÖ 31222/17 Kegedüsné

Kolozsvári Pál : Dózsa György

Rézkarc

1953. XII. 22.

Meg. van

Fénykép

Magyar Foto: Bt 21211/9 Hegedűsné

Kolozsvári Pál: Baktériumháboru

Rézkarc

1952. XII. 11.

Veg. van

Kolozsvári Moldován István, Gyöngyös

Lovaskocsi, olaj
Bivalyok, "

Magy. Képzőművészek Szabadszervezete I. kiáll.
Ernst Mus. 1947. jul. 6 l.

MDK

Kolozsvári Moldován István

Füzfák, of.

7.nemzeti képzőm.kiáll. 1944.jun. Mücs.

MDK

Kolozsvári Moldován István

Hid, of.

7.nemzeti képzőm.kiáll. 1944.jun. Műcs.

Kolozsvári-Moldován István

MDK

Dalos utca

Műcsarnok 1943 Téli kiállítás

Kölozsvári Moldován István MDK

Hegyvölgy-utca

Mücsarnok 1943 Téli kiállitás

Kolozsvári Moldován István MDK

Borus idő

Mücsarnok 1944 Tavaszi tárlat

Kolozsvári Moldován István MDK

Füzfák, olf.

Mücsarnok 1944 VII.Nemzeti Képzőművészeti Kiáll.

MDK

Kolozsvari Moldovan Istvan

Fűzfak. Olajf.
Hid. "

VII.Nemzeti Képzőművészeti Kiall.Kat.
Műcsarnok.1944.Jún.1-18-ig. 20.1.

MDK

Kolozsvári Moldován István, festö

Hid. Olajf.

Mücsarnok. IV.Képzömüv.kiáll. "A Magyar Müvészetért".
1943 máj.16-3o. Kat. 16.1.

Kolozsvári Moldován István MDK

Hegy-völgy-utca

Műcsarnok 1943. nov-dec.
Téli kiállitás

M.D.K.

Kolozsvári Nagy Lőrinc, ötvös

Kassán dolgozott a XVII. században. 459.o.

Kampis Antal: A képzőművészetek

A Kultúra Világa. III. köt. A képzőművészetek, a zene, a színház és a film. Minerva. 1960. Bpest

Kolozsvári Nagy Lőrinc M.D.K.

ötvös

Kassán dolgozott.

Kampis, Magy. műv. Bp. 1960 459.

Kassa

Kolozsvári ötvös Ferenc
1556-1575

Arch.Közl.1899. XXI .166

Kolozsvári Pál : Baktériumbáború

Rákosi Zoltán : Rákosi elvtárs 1912-ben a Véres Csütörtökön

Kolozsvári Pál

grafikus

Élete.

Ujmagyarországom. II.

56. t. 63. l.

8 sz.

1909.

Méltóságos

Köszönettel v

„Hermes" Magya

Részvénytarsa

utalványozó

a beküldött f

Midőn Kösz

bátorkodom e

Kolozsvári Pál

Szabad Művészet

1957. 12. n. 543. l.

1957-ben nyerte
a képzőm. főiskolát

430 - 1
---------szám.
13 - 1929.

Dr. Schneller Vilmos szolgálati beosztása.

melléklet száma: 1

A Magyar

S c h n e l l e r V i l m o

titkárának az Országos Magyar

vétele tárgyában hozzám intéz

szives sürgős állásfoglalás v

megküldöm.

Kolozsvári Pál

Munkácsy-díjjal kitüntetett rézkarcának címe helyesen „Népnevelők." Az áprilisi számban a rézkarc címe tosszul volt közölve.

Szabad Művészet

1952. 6 sz. 298. l

Hildebrand, Adolf

A forma problémája a képzőművészetben. Wilde János fordítása.
II. kiadás. Bpest, é. n. Athenaeum.
Kis 8-r, 90 + 2 sztl l.

Egybekötve Peterdi Andor: Rudnay
c. könyvével.

I. 1. p. c.

Kolozsvári Pál

Szabad Művészet

1952. 4. sz. 194. l.

Szentiványi Gyula

Barabás Miklós művészete.
Magyar Művészet-Könyvtár 4-5.k.
Budapest, 1927. Amicus.
8-r, 28 l, 12 képes tábla, fűzve.

H. 3. p. e. 1.—

Kirimi

Négnevelők.
(Kolozsvári Pál rézkarca)

Szod. Ujság, 1952. apr. 10. 8. old.

Kolozsvári Pál grafikus.

Munkácsy-dij 1952.III.

Szab.Nép.1952.80.sz.ápr.4. 10.l.

Kirimi

Kolozsvári Pál grafikus

Művelt Nép, 1954. jún. 25-4. old.

Kolozsvári Pál mozáikmüvész.

Szab.Nép.1951.166.sz.jul.18. 8.l.

Kolozsvári Pál grafikus.

Szab.Nép.1951.260.sz.nov.6. 6.l.

Kirsimi

Kolozsváry Pál

Irod. Nyág, 1952. apr. 10. 8. old.

Kolozsvári Pál, grafikus, sz.1921.

Tanulmányait a felszabadulás előtt magániskolában kezdte el. Közben nyomdai mesterséget is tanult. A felszabadulás után végre beiratkozott a Képzm.Főiskolára, ahol Pór Bertalan és Koffán Károly növendéke volt. Diplomamunkáját, egy falusi népnevelő látogatását ábrázoló rézkarcot, Munkácsy-díjjal jutalmazták.

Uj M.Képzm. III.1953.

84.l. a kép

Kolozsvári Pál

grafikus

Vayer L. A III.

M. Képzőműv. Kütt.

grafikai anyaga.

Szabad Művészet

1953 30. l.

(Képpel)

Kolozsvári Rinyák László

Balatonfüredi műveiből kiállítva a
1954-ben a diósgyőri vasgyárban

Hajdu Béla: A diósgyőrvasgyári képző-
művészek körének kiállítása
Északmagyarország 1954. jan. 24.

Kolozsvári Sándor

Kompozíciói és könyvdíjai a kör. művében

Kisfaludy Károly: Tollagi
Jónás Amicus kiadás.
Tewan ny.

Kisfaludy Sándor Regéi. Amicus kiadás.
Tewan ny.

Bibliofil: Bibliofil Könyvek. Magyar Könyvszemle 1920-21. 148-l.

Kolozsvári Sándor

~~Bene Géza~~

~~Csapek B. Karol~~

~~Dési Huber István~~

tovább

K

~~Hegedüs Béla~~

~~Gábor Jenő~~

~~Göllner Miklós~~

~~Goldmann György~~

Képes György

Kolozsvári Sándor

Kornis Dezső

Littmann Friggyes

Schubert Ernő

Sugár Andor

Trauner Sándor

Vajda Lajos

Tamás galéria

Uj progresszív művészek kiall. 1930.

marc-ápr

ltan és tojásdad medaillon-
afésült haja, szemöldöke,
ke, szeme kék. Öltözete:
e vörös zsinórzással. Jobb
s fekete szíj halad Magyar-
oajzszsal, melynek hármas
kozik. Nyakravalója fekete
nycsík.

éretei 7 : 5·5 cm. — Lelt. ész.
15-én Wolff Józseftől 6 K-án
892 január 2-án (41–892). —
892 május 22-iki 16647 és az
ározat (98–892).

Kolozsváry Sándor, grafikus MDK

Szerb Antal: Budapesti Kalauz
Marslakók számára cimű könyvét
illusztrálta.

– : Miről szól 3

A Könyv, Bp. 1935. júl.-aug. II/7-8.

Kolozsvary Sándor, grafikus

kép kinő: Mátyás király
trefái c. könyvét kolozsvá-
ry Sándor rajzai díszítik.

— : Jó tanács a karácsonyra 3

A Könyv, Bp. 1936. november-december ~~oktober~~ [III/11-12

Kolozsvári Sándor, grafikus MDK

Szép Ernő könyvéhez
készített rajzokat.

Szép Ernő – Édes 11

A Kömpv, Bp. 1937. nov.-dec. [III/11-12

Kolozsvárry Sándor, grafikus MDK

Szerb Antal: Budapesti kalauz Marslakók számára c. könyvét illusztrálta.

— : Miről szól 3

A könyv, Bp. 1935. júl.–aug. [II/7-8

Kolozsváry Sándor, grafikus MDK

Rajz.

Repr.

— : Csaver Peti-lőt 10

A Könyv, Bp. 1935. nov.-dec. 11/11-12

Kolozsváry Sándor

A KUT 1927-es kiállitásán szerepelt.

Rabinovszky Máriusz: Két korszak határán Bp. 1965
192-197.l.

Kolozsváry Sándor, grafikus MDh

Rajz.

Repr.

— : Csaras Petitől 10

A Könyv, Bp. 1935. nov.-dec. II/11-12

Kolozsváry Sándor

festőművész

K.U.T. kiállitása - Nemzeti Szalonban - képével szerepel. Érzinte vázlat: Csendélet a nucér csirkével e. vásna

Pesti Hirlap
1930.I.12.

Kolozsvári

festőművész

EUT.Képzőművészek Uj Társasága kiállítása - Nemzeti Szalonban - képével szerepel.

8 Órai Ujság
1930.I.12.

Kolozsvári Sándor

e. o.

Művészeti iskolák évvégi kiállitása

1942 júl. 4.

Két, szép eredménnyel működő művészeti magániskolánk mutatja be a nyilvánosságnak egy év alatt végzett munkája eredményét.

Az *Atelier* művészeti tervező- és műhelyiskola már tekintélyes multra és számos sikerült kiállitására tekinthet vissza. Rendszeres tanfolyamokon oktatják benne a növendékeket az iparművészetnek a gyakorlatban aránylag legkönnyebben értékesithető válfajaira a maguk müfajában kitünő szaktanárok. A kiállitáson igen szép, nem egy esetben meglepő próbái láthatók tehetséges fiatalok haladásának. A három szakcsoport közül a grafikai látszik legfejlettebbnek. *Beron Gyula* tanitja benne az alakrajzot, *Végh Gusztáv* a plakáttervezést és a grafika egyéb müfajait *Koloszvári Sándor* társaságában. Ügyes, sőt eredeti szinesszövetminta tervezeteket láttunk a textil-osztályon, amelynek *Czumpf* Imre a vezetője. *Solymos* Jolán irányitása alatt igen szép eredménnyel működik a női ruhatervezés szakosztálya.

A *Festő-szobrászképző* a tiszta művészet mivelésére szoritkozik. Aktrajzoló óráin nemcsak növendékek, vagyis kezdő és haladó művészjelöltek vesznek részt, hanem jónevü művészeink is. Közülük többen az iskolának most megnyilt évvégi kiállitását is megtisztelték néhány munkájuk beküldésével. *Bernáth* Aurél, *Kühner* Ilse, *Novotny* Emil Róbert, *Rozs* János, *Schalk* László, *B. Vajda* Klára többek között a kiállitás vendégei.

A növendékek közül *Földes* Péter-

chwestern an der Meeresküste. Ihre Bewohner haften nicht an der cholle : wenn es sie gelüstet, besteigen sie ein Schiff oder ein Boot und erfen ihre Netze aus, da das Wasser hier nicht weniger reich ist als der oden. Der Gedanke liegt nahe. daß in Szeged zwei Menschenschlage ben, von denen der eine der Erde, der andere dem Wasser gehört. Auch e Stadt wird wohl zwei Gesichter haben : das eine ist den Feldern zu-ekehrt, das andere beugt sich über den Strom.

Diese Stadt mit dem Janusgesicht wird man nicht auf den ersten lick entdecken. Der Fremde, der sich vom Bahnhof ins Herz der Stadt hren läßt, sieht nur ein Antlitz — und dieses findet er auf den Buda-ester Ringstraßen so gut wie in Miskolc oder in Nagyvárad. Es ist das ntlitz der um die Jahrhundertwende emporgeblühten Städte der Monarchie. as Szeged, das den auf kurzen Aufenthalt eingetroffenen Besucher pfängt, ist kein Produkt der Geschichte, sondern die Frucht der Städte-utheorien des vergangenen Jahrhunderts. Das wahre Szeged findet an am ehesten auf einem Stadtplan aus dem 15. Jahrhundert. Dieser gt zwei inselartige Ansiedlungen von Sumpf- und Marschgelände um-ben, als wären es zwei Städte statt einer, nicht durch einen Fluß, sondern rch ein Inundationsgebiet, ein Sumpfgelände voneinander getrennt.

Kolozsvári Sándor,

reklámművészeti müveivel tünik ki.

K.A.:Az Iparművészeti Társulat Györgyi Kálmán emlékk
állitása.
Pesti Napló,1934 máj.19. 8.1.

Kolozsvári Sándor.

Kiállít

Nyo. 1930. III. 29.

MDK

Kolozsvári Sándor, festö

müveivel szerepelt a csoportkiállitáson.

Nemzeti Szalon LVI. csoportkiállitása. 1927. IX.21.
Magyar Müvészet. 1927. 7. sz. Kiállitások.

MDK

Kolozsvári Sándor

végbizonyítványt kapott

Zimiek 1914-15. 84 l.

MDK

Kolozsvári Sándor, 1896-1944

Kompozició

M.grafika loo éve. Főv.Képtár 32.kiáll. 1948. jan. 11 l.

Kolozsvári Sándor

grafikus

M.D.K

Kisfaludy Károly Tollagi Jónását
hőnyvdíszekkel és szöveghépekkel látta el.
A Petőfi Apostolokat hőnyvdíszekkel
látta el.

Szig Rezső: A Magyar Hilkow és a hipszőművészet
Művészet, 1963. junius - 20 lap

M.D.K.

~~Művészet, 1963. április~~

mdk

Kolozsvári Sándor

Grafikái :

Kejzek a 26, 27. lapon

Tevan kiadványok emlapjai " " "

Deák Dénes: Emlékezés Tevan Andorra

Magyar Grafika 1963. 1. sz. 26, 27. l

M.D.K

Kolozsvári Sándor

grafikus

Kisfaludy Sándor: Regék a magyar előidőből című művét Kolozsvári fametszetei díszítik, valamint a Tollagi János vízionta gságait is.

—: A XX szarad könyvművészete — 4 6 lap

MDK

Kolozsvári Sándor rajzát fába metszette
Kner Albert, graf.

Ex Libris. Kner Albert. Repr. 242.1.

Magyar Iparművészet. 1930.

MDK

Kolozsvári Sándor

Erdő szélén, szénrajz. 57x40. J.l.j.

Árverési Csarnok aukció kat.1933.okt.
3.sz. 25.t.

MDK

Kolozsvári Sándor

Képzőművészet. Ujság 1927. jan. 1. 48.l.

MDK

Kolozsvári Sándor, graf.

Kisfaludy Károly: Tollagi Jónás viszontagságai.
Békéscsaba. Tevan-kiadás. 1920.
Cserna Juliska kézzel szinezett borkötésében. A rajzoló müvész autogrammjával.
Kisfaludy KÁROLY Sándor: Regék a magyar elöidöből.
Békéscsaba. Tevan kiadás. 1920.

Dr.Szemlér Lörinc. gyüjteményének aukciója.1936.
Könyvritkaságok.- Könyvillusztrációk.
Árv. Közl. 1936.5.rk.sz. 74.l.

MDK

Kolozsvári Sándor, graf.

Falusi idill. Fametszet. 1930-ból. Kepr. 243.l.
Zsuzsanna és a vének. Eredeti fametszet. Kepr.244.l.
Illusztráció/Két női alak/. Ered.fametszet 1930.
Kepr. 245.l.
Ex libris. Férfi vázával és nyesö ollóval.
Fába metszette:Kner Albert. Kepr. 242.old.

? : ? /fametszetek./
Magyar Iparmüvészet.1930. 242-246.l.

Kolozsvári Sándor.

A Nemzeti Szalon 1926-ban kiállitotta müveit.

Bende J:
A Képzőművészeti egyesületek története, kézirat.

Kolozsvári Sándor.

A Tamás Galéria kiállitásain szereplő müvész.

Bende J:
A Képzőművészeti egyesületek története,kézirat.

szövarch 20.-175.lap

Kolozsvári Sándor.

Müveit kiállitotta a Nemzeti Szalon 1927-ben.

Bende J:
A Képzőművészeti egyesületek története,kézirat.

Kolozsváry Sándor festőművész

Kitüntető elismerést kapott könyvillusztrációiért a monzai római IV. nemzetk. iparmüv. kiáll.-on.

N.U. 930. IX. 26.
M. 930. IX. 26.
P.H. 930. IX. 26.

Kolozsvári Sándor.

(Békéscsaba). grafikus

Grafikai művei szerepeltek a Képző-
művészek Vidéki Szövetségének
kiállításán, a Nemzeti Szalon-
ban.

Nemzeti Ujság, 1928. jan. 6.

Kalocsváry Sándor.

A KUT ötödik kiállításán munkája szerepel, a Vérmezei Szalonban.

Pesti Napló, 1927. ápr. 14.

Kolozsvári Sándor.

Grafikái szerepelnek a KUT tavaszi kiállításán, a Nemzeti Szalonban.

Reggel, 1927. ápr. 19.

Kalocsváry Sándor.

Műve szerepel a KUT tavaszi kiállításán a Nemzeti Szalonban.

Ujság, 1924. ápr. 14.

Kolozsváry Sándor.

A KVT tavaszi kiállításán
művei szerepelnek.

Az Est, 1927. ápr. 17.

Kalocsváry Sándor.

Munkája szerepel a Nemzeti Szalonban rendezett KUT tavaszi kiállításán.

Nemzeti Újság, 1927. ápr. 14.

Kolozsváry Sándor

A Nemzeti Szalon csoportos kiállítása c. cikkből

Kolozsváry Sándor mindenekelőtt nagyon tehetséges illusztrátor. Vörösmarty-, Fáy András-, Kisfaludy-, Voltaire-illusztrációi kiváló munkák: ötletesek, fantáziával teltek és anyagszerűek. Nagyon szépek érdekes előadásu krétarajzai is. Az emberi alakot jól ismeri és illuziót keltő módon tudja kompozicióiba állitani.

Lyisép 1926. X. 31.

Iktató-szám..... 191...

.....osztály.

A beadvány { száma.....
kelte .....
beérkezése .....

Tárgy:

.....db melléklet ..... csomag ..... súly

Kolozsváry Sándor.

festőművész

A Nemzeti Szalonban megnyíló kiállítason krétarajzai szerepelnek.

Budapesti Hírlap, 1927. szept. 21.

Kirchenordnung Schulen.

Pastoralhilfe

[illegible]

MDK

Kolozsvári Sándor könyvillusztrátor

Munkáival szerepelt a magy. könyv- és reklámművészek kiállításán.

Rózsaffy Dezső: Kiállítások.

Magy. Iparművészet, 1930. 132. lap

MDK

Kolozsvári Sándor

8 Órai Ujs. 1926, X.31. 2 l.

Kolozsvári Sándor

Kozma Lajos követője.
Fametszetekkel illusztrálta: Kisfaludy Sándor „Regék"
Kisfaludy Károly: „Tollagi Jónás" és Voltair: „Candide"-ját.

„Illusztráció Voltair Candidejához" (repr.)

THE HUNGARIAN QUARTERLY, Vol I No. 2 1936.
(Dercsényi Dezső)

Kolozsváry Sándorné

Selyem munkái szerepelnek a Békéscsabai Aurora-Kör által, Békéscsabán rendezett kiállításon.

M. 1926. IX. 10. (Magyarság)

Kolozsváry Sándor.

grafikus

a Nemzeti Szalon új csoportkiállításán
akvarajzai szerepelnek.

Pesti Hírlap, 1927. szept. 21.

Kolozváry Sándor.

grafikus

A Nemzeti Szalonban megnyíló 56-ik csoportkiállításán krétarajzai, figurális kompozíciói szerepelnek. (említve)

Nemzeti Újság, 1927. szept. 21.

Kolozsány Sándor.

profilem

A Nemzeti Szalonban megnyitó 56-ik ce-
pontbiztatóban Pontarepai, szpráli kompo-
zicsi tvarjaknak. (mutta)

Nemzeti Lapja, 1927. szept 21.

Kolozsvári Szászák Ferenc

nobrász

l.

Józsefer dělyi kiáll

51 l –

Kolozsvári Szeszák

Ferenc

Paulini B. karrikatura szobra

repr.

Paulini B. Emlékirataim

Bp. 1914. 48. l. m.

Kolozsvári Szeszák

Ferenc

szobrász

1881 — 1919.

Életrajz (bő)

lásd okv

Művészeti Szalon

(Kolozsvár) 1928. III.

2. sz. képekkel

Könyvtáramban

+ Kolozsvárt 1919

febr. 19-én

Kolozsvári Szeszák Ferenc

harcterén szerzett
betegségben meghalt
1919-ben

lásd

Hadviselt művészek

Kiall. Műcsarnok
1919

Bevezetésben

költözködési dij	80.	--
üres ládák visszahoazatli önköltsége	4.	--
	88.	--
á contó fizetés külön nyugta szer.	50.	--
maradvány	38.	--

Kolozsvári Szeszák Ferenc

Margó Ede

tovább Pongrácz Szigfid

Pór Bertalan

Szentgyörgyi István

Vas viktor

U. 1888

Vas. Ujs.

1912. 646, 647 l.

I. füret. 1.–150. ll. —— Budapest
II. " 1.–506. + I.–XIV. ll. „Kosmos"
1896
III. " 1.–120. ll.

Kolozsvári Szeszák

Ferenc

nobrait

1899-1901.

Éimisk 1930

89. l.

T. Müemlékek Orszá

Tovább ~~Horvay János~~
Kolozsvári Szeszák Ferenc

K

Radnai Béla

U. 2241

Lvod

Czakó Elemér:
Temetik a kulturánkat. Szózat
1920. jan 31 -

melynek jóvátétele elől úgy a cikk írója, valamint a Zeitschrift idegen elzárkózik *és mivel a Zeitschrift cikkében elhangzott edvező ítélet igazság szerint a magyar mérnök munkásságát illeti meg*, ennek a munkásságnak a megkísérelt elhonályosítását kari érdekből sem szabad megengedni.

Ráth konkrét kívánságaira tisztelettel már most megegyzem, hogy azokat a kívánt terjedelemben nem látom eljesíthetőknek, de ügye meggyőződésem szerint feltétenül megérdemli, hogy a t. Tanács az Alapszabályaink 8. szakaszának 6-ik pontja értelmében védelmébe vegye. Ezen az alapon bátorkodom az alábbi részletes fejtegetéeket előterjeszteni.

II. Mi a tényállás? *A Brandenburg-Arm* eredeti alakját *Zeitschrift 1916 november 11.-i* számában megjelent ikk itt reprodukált ábrája (1. ábra) mutatja. Ez a szerezet többféle, a cikkben részletesen felsorolt hibát mutatott, melyek az *1915 december 4.-én* megalakult *Prüftelle für Ersatzglieder* vezetőjét, a cikket író Dr. Ing. G. Schlesinger charlottenburgi müegyetemi tanárt arra indíották, hogy változtatásokat eszközöljön rajta, amelyeknek

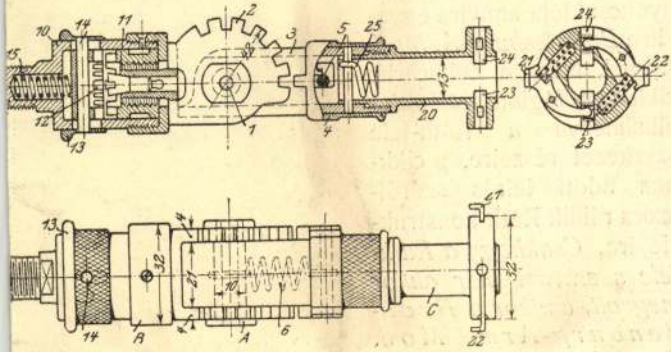

2—3. ábra. Brandenburg Arm Modell 1. (l. Z.)

Kolozsváry Sándor.

festőművész

A Nemzeti Szalon legközelebbi csoport kiállítován műrei szerepelni fognak.

Magyarság, 1927. nept 20.

Kalamazoo Gándor.

Jaltsmer

A Vincenti Szalon Legtöbbeni [illegible] -
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

Szeptember, 1927. szept 20.

Kolozsváry Sándor.

A Nemzeti Szalon új csaportkiállítá-
sán munkája szerepel.

Esti Kurir, 1927. szept. 22.

Kalkulierung Schuldt.

Q. Lieferzeit heute 8½ wochentäglich
Min. Mindestmenge erreicht.

Mit Liefer. 1927 - Sept. 28.

Kolozsváry Sándor.

festőművész

A Nemzeti Szalon 76-ik csaport kiállítá-
sán részt vesz művével.

Esti Kurír, 1927. szept. 20.

Kolozsváry Sándor
~~festő~~ grafikus

a Nemzeti Szalon csoportkiállításán szerepel. Kiemelve könyvillusztrációi.

Esti Kurir 1926. X. 31.

Kolozsváry Sándor
festő

A békéscsabai Aurora-ban a bérés-
várnagyci festők alkotásaibél rendezett
kiállítást, melyen rézt vez műveivel.

M. 1926. IX. 10. (Magyarság)

Magyar Királyi államvö

Iktató-szám..... 191...

.....osztály.

A beadvány { száma..... kelte..... beérkezése.....

Tárgy:

.....db melléklet.....csomag.....súly

TÖKEUÖE

Kolozsvári Szeszak Ferenc;szobrász

M Ű V É S Z E T
XIII.évf.1914.
187.
"Munkácsy szóbra"
Illusztráció: 120.

Kolozsvári Szeszák Ferenc
szobrász

Munkácsy szoborpályázaton
felhivás szükebb palyázatra

M Ű V É S Z E T
XIII.évf.1914.
125-126.
Illusztráció: 120.

Körplasztika - Emlékmü

Kolozsvári Szeszák Ferenc:
Munkácsy szobor terve

M Ű V É S Z E T
XIII.évf.1914.
187.
"Munkácsy szobra"
Illusztráció: 120.

Kolozsvári Szeszák Ferenc szobrász

1881-1919.

M Ű V É S Z E T

XII.évf.1913.

235-237.

"Szegeden.."

Kolozsvári Szeszák Ferenc szobrász

M Ű V É S Z E T
XII.évf.1913.
206-211.
"Az Erzsébet emlékmü"

Kolozsvári Szeszák Ferenc

szobrász

Budapesti Szemle CCXXXVI.
1935. 49-85. Soltészné Szilárd
Katóː Arany János a magyar
képzőművészet tükrében

Kolozsvári - Szeszák Ferenc

Szobrász

Budapesti Szemle, 1913

(CLV) 154.-156. l. D: kiállítások.

Szobrászat,1900-1919 - Körplasztika -
Emlékszobor

Kolozsvári Szeszák Ferenc:
Pályaterve Munkácsy Mihály
szobrára/szükebb pályazatra
felhiva/

M Ű V É S Z E T
XIII.évf.1914.
120.
Szöveg: 125-26."Munkácsy szobra"

Kolozsvári Szeszák Ferenc

nobrán

l.

Lykaszobr 96-14

34. l.

MDK

Kolozsvári Szeszák Ferenc

A Munkácsy-szoborpályazat Kolozsvári Szeszák Ferenc műve. Repr.

Művészet 1914. 120.l.

MDK

Kolozsvári Szeszák Ferenc és Horváth Géza, szobr.m.

a IV.díj jutott közös pályamüvüknek.

P.A.:A Kossuth-szobor pályázata. NP-IP 16.sz. 1908.ápr.19.

167.1.

MDK

Kolozsvári Szeszák Ferenc és Horváth Géza

közös müve nyerte el a másik harmadik- 4000 koronás-
dijat.

Müvészet.-A Kossuth-szoborpályázat ügye végre dülőre
jutott.-Szalon Ujs. 1908.7.sz. 10.l.

MDK

Kolozsváry Szeszák Ferenc, szobrászm.

ápr.10 én döntött a biráló bizottság,
a negyedik dijat, - 4000 K.- nyerte el.

A Bp.-i Kossuth-szobor tervpályázat.
Ép-IP. 15.sz. 1908 ápr.12. 162.l.

MDK

Kolozsvári-Szezsák Ferenc, szobrászm

a biráló bizottság ápr. 10.-i döntése alapján a negyedik - 4000 K.-s - dijat nyerte el.

A budapesti Kossuth-szobor tervpályázatát....
Magy. Épitömüvészet. 1908. 5.sz. 32.1.

MDK

Kolozsvári Szeszák Ferenc,

jutalomban részesült.

A Bartha Miklós-pályázat eredménye. -PH. 1908 V.le.

KOLOZSVÁRI SZESZÁK FERENC

230. Danaida. Bronzszobormű.

Képzőm.Társ.1912/13.téli kiáll.kat. 52.oldal

Kolozsvári Szeszák Ferenc MDK

jutalomdíjban részesült.

A Bartha-szoborpályázat. -Vállalkozók Közlönye.
1908 V.13.

MDK

Kolozsvári Szeszék Ferenc szobr.

Munkácsy Mihály szobra, repr.

~~xxMűcsarnokból.~~ Művészet, 1914. ~~x278-80.cxlcx~~

279. l. kép

MDK

Kolozsvári Szeszák Ferenc

Kolozsvár. Erdélyi zene-és szinm.kiáll. 1941.

46.l.

MDK

kolozsvári Szeszák Ferenc és Horváth Géza, Bp.

Pályázatok tervkészítésre. Kossuth-szob.pályázata.
Vállalkozók Közl. 1908. márc. 4. 6.l.

Kolozsvári Szeszák Ferenc MDK

szobrász

Elek Artur: Erzsébet királyé emlékének pályázata. Az Ujság 1916. jul.5.

MDK

Kolozsvári Szeszák Ferenc

Erzsébet emlékmü pályamunkáját 1500 koronás IV. dijjal jutalmazták. Repr.

Magyar Iparmüvészet 1916. 254.1.

MDK

Kolozsvári-Szeszák Ferenc és Pásztor János szobrászok.

közös müve a XIII. sz. teremben.

Mücsarnok.-Kiállitás.
Az Erzsébet-müemlék.
Művészet.1913. 2.5-6.1.

Kelenvölgyi-Szeszák Ferenc és Pásztor János

szobrászok.

Közös műve a XIII. sz. teremben.

MDK

Kolozsvári Szeszák Ferenc - Pásztor János

Erzsébet emlékmű pályaterve

Művészet XII. évf. 1913, 206-11 o. illusztr.
205-36 l. között

MDK

Kolozsvári-Szeszák Ferenc

A Munkácsy-szoborpályázat meddő. Művészet 1914. 282.l.

Kolozsvári-Szeszák Ferenc MDK

Mohácsy Lacika képmása, bronz

Mücsarnok 1914. tavaszi kiállitás

Kolozsvári Szeszák Ferenc MDK

Dr. Gaál Endre képmása, bronz

Mücsarnok 1913-14 téli kiállitás

Kolozsvári-Szeszák Ferenc MDK

Benedek Dezső müépitész képmása, bronz

Mücsarnok 1914. tavaszi kiállitás

Kolozsvári Szeszak Ferenc MDK

A Kárpátok őre, bronz

Műcsarnok 1916. tavaszi tárlat

M.D.K.

Kolozsváry - Szeszák Ferenc

szobrász

4000 K-ás magyar

díjat nyert a budapesti

Kossuth-szobor pályázaton

Vállalkozók Lapja, Bp. 1908. XXIX. évf.

ápr. 15. sz. 12. old.

Kolàssvári Szeszák Ferenc MDK

Fürdöző nő, bronz

Műcsarnok 1913. tavaszi kiállitás

MDK

Kolozsvári Szeszák Ferenc

Az Erzsébet királyné emlékszobor pályázaton a 3000 K-val jutalmazott negyedik csoportban 1500 Koronát nyert. (Szobr.rész.)

Művészet,1916, 61 l.

Kolozsvári Szeszák Ferenc és Horváth Géza, szobr.-ép. MD K

közös müve a IV.dijat nyerte. kép.

Budapesti Kossuth-szobor pályázat.
Szalon Ujság. 1908. 7.sz.

Kolozsvári Szeszák Ferencz, szobrász MDK

A nyáron kiirt pályázaton 17. szobrász versenyzett a hös vértanu szobrára. Ezek közül hat jobbnak talált mü alkotói vehettek részt a szükebb körü pályázaton, ezek közt fentnevezett is, ki a harmadik dijat nyerte. 250 korona jutalmat kapott.

Repr. 145.l.

Csányi László zalaegerszegi szobrának pályanyertes tervei.

Vas.Ujs. 1911. 8.sz. 58.évf.145.l.

MDK

Kolozsvári Szeszák Ferenc, szobrászm.

Műtermében egy férfiakt jának alapzatára támaszkodva mutatja Balogh Rudolf fölvétele.
Kép a 646. oldalon.

Farkas Zoltán: Budapest Főváros műtermházai./ A Százados-utcában./
Vas. Ujs. 32. sz. 1912. 59. évf.

Kolozsvári Szeszák Ferenc MDK

Kettős gyermekportrait, szobor

Műcsarnok 1911/12. Jubiláris kiállitás

MDK

Kolozsvári Szeszák Ferenc, szobrászm.

jutalmazott pályatervének rep. -ja. 314.l.
Horváth Géza volt munkatársa. A IV.dij nyertesei.Fadruszi erö van ebben a tüzes kompozicióban. 314.l. repr.

A Kossuth-szoborpályázat jutalmazott tervei.
Vasárn.Ujs. 1908. 55 évf. 16 sz. 314-316 l.

MDK

Kolozsvári Szeszák Ferenc, szobrászm.

Táncosnö. Bronzszobormü.

KMT 1912/13 téli kiáll. Kat. 57.1.

Kolozsvári Sándor rajza, fába metszette Kner Albert.
Zeichnung von S. Kolozsvári, Holzschnitt von A. Kner.
Drawn by S. Kolozsvári, engraved into wood by A. Kner.

242.l.

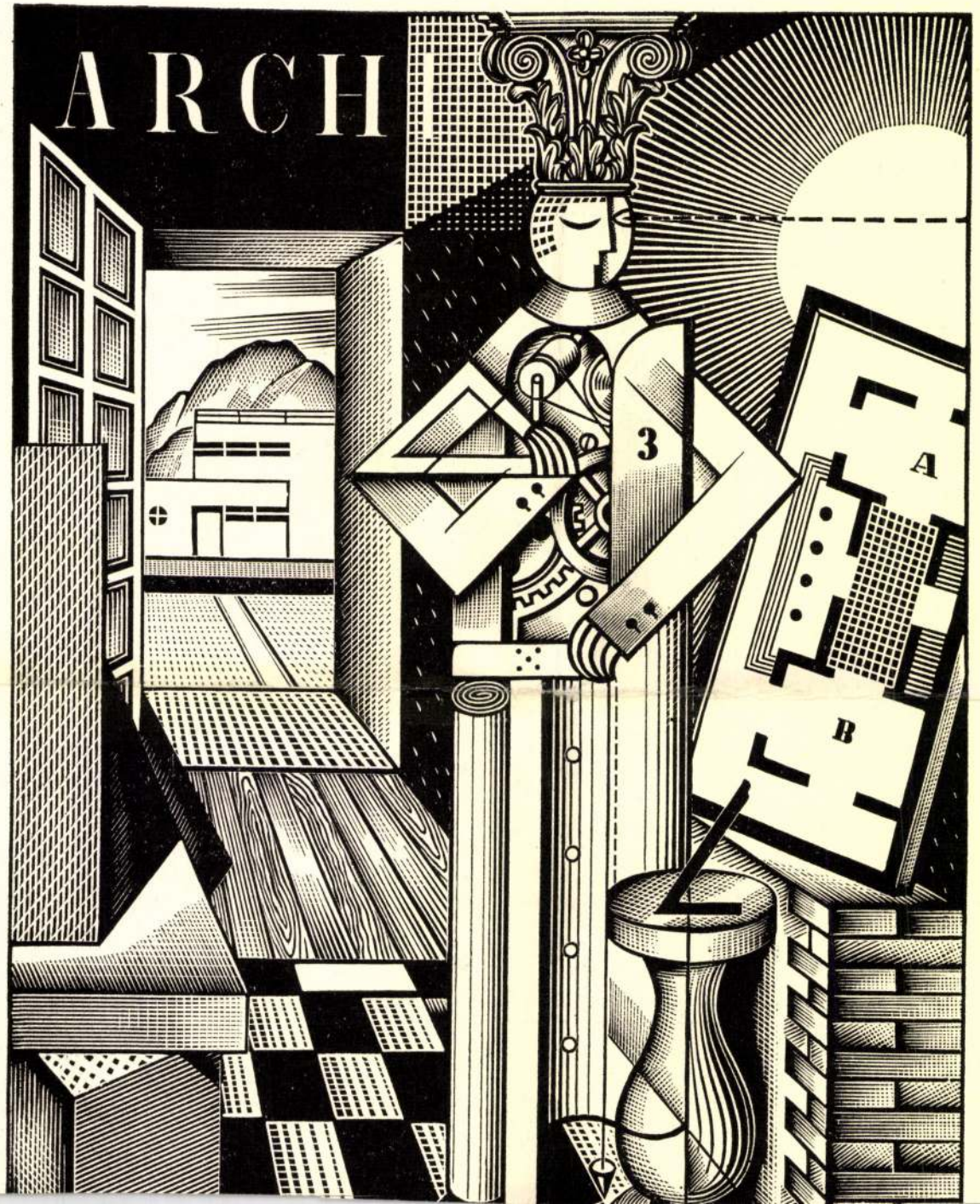
ARCH
3
A
B

Kolozsvári Sándor: Falusi idill, fametszet (1930-ból). —
Dorfidill, Original-Holzschnitt. — Country-idill original Woodcut.

selyempapírra rajzolja és a maga céljaira nevelt fametszővel, személyes felügyelete mellett véseti ki. Kozma e sorozaton kívül sok könyvet illusztrált fametszetekkel, melyek közül különösen régi magyar balladákhoz, Kner három cseppke könyvéhez és Ady: Margita élni akar verses regényéhez készült fametszetei emelendők ki. Ő volt különben Magyarországon az első művész, aki a fametszetet a csomagolás szolgálatába is állította.

A művészek egész sorára kihatással volt Kozma ilyen irányú munkálkodása és a könyvkiadókra is buzdítólag hatott a példa.

Csabai Ékes Lajos először Kozma nyomdokain haladt, mint ahogy sok művész Kozma ornamentális kompozícióinak hatása alá került és csak nehezen tudott ez alól szabadulni. Ezen korszakából kiemelhető igen sikerült ABC-sorozata, melynek egyes betűi úgy ötletben mint kompozícióban apró mesterművei az iparművészetnek. Ékes átmenetileg Masereel hatása alatt állott, míg újabb munkái, így modern Madonnája és legújabb munkái a Séta és Barátnők teljesen egyéni, igen sikeres törekvéseit tükrözik vissza.

Fáy Dezső grafikájának összes nagy értékeit revelálják fametszetei, melyekből visszatükröződik az ősi erő és nagy érzék a humor és a tragikum iránt. Első fametszetei erősen reveláltak pikturális emlékeket. Később mindinkább eltávolodott ezektől és tisztán látszik az átmenet egy új grafikai stílusba a Via Miserorum című lap és a Divina Comoediához készült kiváló metszetek között. Legújabb metszetei Riedl Frigyes: Magyarok Rómában c. könyvéhez készült illusztrációi könnyed, odavetett rajzok megrögzítései fában és nem annyira jellegzetes munkái mint a Dante-illusztrációk. Igaz, nagy veszteség, hogy ma kevés alkalom kínálkozik könyvek fametszetű illusztrálására, mert minden meg nem született Fáy-fametszet a magyar grafika vesztesége.

A hosszabb idő óta Párisban élő Fiora Margit régebbi fametszeteit ismerjük csak, azonban ezekben is teljes mértékben kifejezésre jut az őt jellemző szubtilis, de azért mégis határozott kifejezőmódja.

Gróf József, aki barokk-fantáziáját a mai élet legnagyobbrészt iparművészeti motívumaival

Magyar Iparművészet
1930.

Kolozsvári Sándor:
Zsuzsanna és a vének, eredeti fametszet. — Susanne und die Greisen, Original-Holzschnitt. — Susanne and the Oldmans.

Kolozsvári Sándor:
Illusztráció, eredeti fametszet. (1930-ból.) — Illustration, Original-Holzschnitt. — Illustration, original Woodcut.

Molnár C. Pál: Bikaviadal, eredeti fametszet. (Róma, 1930.)
— Stierkampf, Original-Holzschnitt. — Bull-Fight, original Woodcut.

szövi át, Bánk Bán egyes felvonásaihoz készített fejlécekkel és záródíszekkel mutatta meg leginkább azt az utat, melyen az e fajta díszítő iparművészeti kompozícióknak haladni kell.

Kaesz Gyula csak néhány fametszetű lapot készített. Működési terét, mint az Iparművészeti Főiskola belső építészeti tanára, az új tárgykörre helyezte át. Legújabb munkája azonban: Az építész dilemmája, egyik legsajátosabb magyar fametszet. Teljesen új módon juttatja kifejezésre mondanivalóit, felfogásban erősen sürrealista, kompozíciója teljesen zárt és pregnánsan bizonyítja sok ellenkező felfogással szemben, hogy az új művészeti törekvések kifejezésére is igen alkalmas a fametszet.

Kner Albert a Panesatandra illusztrációknál bizonyította be, hogy stílusban is teljesen bele tudja magát élni az illusztráció tárgyába.

Molnár C. Pál, kinek festményei és rajzai általános megbecsülést és elismerést szereztek az igen tehetséges fiatal művésznek, Keleti Artúr: Angyali üdvözletéhez készült illusztrációin kifejezi sajátos, egyéni modorát. Ezek az illusztrációk még régi reneszánsz-korabeli mesterek modorában

nak mélyebb tartalmiságát, a miss bizonyára «nem»-el felelne!

Hányan és hányan vannak még miss Etelhez hasonló nők, a kik az ilyen bravuroskodást ép úgy megcsinálják, mint ő (csakhogy ezek nem dicsekedhetnek a közismert Roosevelt névvel!).

És hány ezeren vannak a női társadalomban olyanok, a kik a bravurban professionátusok — és kenyérkeresők. Mert Roosevelt kisasszony — legyünk őszinték — semmivel sem követett el nagyobb bravurt, mint az a sok ezer artista művésznő, a kik nyilt szinpadon belépő díjért mutogatják bravurjaikat.

Egy kivétel lehet csupán, ha a miss a saját legegyénibb kedvtelésére hajtotta a lokomotivot.

De akkor minek a nagy reklám, a nagy nyilvánosság föllármázása!?

A Rosthorn Arturné egyénisége szinte merő ellentétben domborítja ki a női erények és értékek értelmezését.

De megmutatja azt is, hogy a modern nő nemcsak a feminizmus kereteiben ragyogtathatja női méltóságát hanem ott is a hol kizárólag a férfi hivatottsága s szerepe szokott rendes körülmények között *nagyot művelni!*

Nőnek lenni a legnagyobb női kvalitásokkal és erényekkel nagy és kis dolgokban: ebben perszonifikálta Rosthornné az igazi nagystilű nő szerepét és ebben a tendencziában fejezi ki egyben a nő hivatottságát.

*

A történelem néha — kis intervallusokban — megcsinálja a legérdekesebb bizarrságokat.

A mit ma befejezett, azt holnap — igen gyakran még ma — felold s egészen új lezáródást ad az eseményeknek. A mi ma lehetetlenség volt, azt lehetővé és logikussá tesz holnap, viszont a lehetőt holnap már lehetetlenné tesz.

Hogy azután ebben a máról holnapra való variálásban a kívül álló szemlélődés néha szatirát lát, az egészen más lapra tartozik.

és Oroszország szépen összebékült s most majd együtt fogják játszani az ellenség szerepét a többi hatalmakkal szemben.

Kina — a mely fél Japán szuverénitásától — bojkottálja Japánt, de ezt cselekszi az angol kereskedelmi világpolitika is (ennek is van rá oka!). Az elhelyezkedés a pártállásokban már nyilt és határozott s Oroszország Japán mellé áll Mandzsuriában és a keleti periferiákon.

Nem lehetetlen, hogy a Kelet jövő háborújában kis logikátlanságot!

Napoleon katonái Rómában.

Irta: *Iván Ede.*

PRÉPARATION à la guerre — Separation de l'Eglise! Francziaországnak és a Vatikánnak egymáshoz való viszonyát ez a két harczi

Horvay János művének hátsó oldala. (II.) Kallós fölv.

A BUDAPESTI KOSSUTH-SZOBOR PÁLYÁZAT.

[illegible] fikálja a világhatalmi gondolatot!...

Teljes évszázadot pergetett le azóta homokóráján az idő s a harcz újból megindult.

Egy fanatizált heroizmus indult el akkor — ép száz évvel ezelőtt — a vatikáni hatalmi gondolat ellen; most, száz évvel később, a franczia citoyen-társadalom ez az agressziv fél — az egyházi féllel szemben!...

*

Diadalmasan röpködnek szét az európai kontinensen a napoleoni harczi sasok a nekiinduló XIX. század elején.

[illegible] Európa gazdasági kicserélődését s ezzel vél rá érzékeny csapást mérni.

Most már csak a pápai uralom van vissza: hódítóvágyának legkényesebb ütközőpontja. Nem meri mindjárt nyiltan felvenni vele a harczot. Az egész katholikus világ hatalmi szuverénitásának izenne nyilt háborút — vár tehát kinálkozó alkalomra.

Csakhamar ürügyül kinálkozik neki egy exponált alkalom. Fölkéri a pápát, hogy tekintse semmisnek öcscsének, Jeromosnak egy protestáns nővel való házasságát. A pápa nem akarja a [illegible] uralkodik. A franczia katonák és a pápai katonaság között csakhamar barátságos érintkezés indul meg. A bevonulás napján még a pápai őrség teljesít szolgálatot a Vatikánban. A biboros-kollégium két izben tanácskozásra gyül össze s mindegyiken a pápa elnököl. A tanácskozás után gyorsfutárt menesztenek Párisba titkos megbizással.

Február 7-én Alquier franczia követ bemutatja a pápának Miollis generálist s a vezérkar tisztjeit s azután a pápa csaknem egészen elzárkózik a francziák elől. Naponta eljár a Szent-Péter-templomba, a hol néhány órát imával tölt el s várja az események fejlődését.

Még február 2-án kibocsátja tiltakozását, a mely érdekes dokumentuma az akkori idők eseményeinek. A tiltakozás szószerinti szövegének egy része így hangzik:

«Mivel ő Szentsége a mi Urunk, VII. Pius, a franczia kormány részéről előterjesztett követeléseket nem mind teljesítette s nem ment bele az összes föltételekbe, a mennyiben ezeknek teljesítését szent kötelességei s lelkiismeretének sugallata tiltják — kénytelen volt magát a kellemetlen következményeknek alávetnie (disgustose consequenze). Szivének áhitatos elhatározásával, a Mindenható kifürkészhetetlen tanácsainak sugallatára, mint mindig, ezúttal is Isten kezébe teszi le ügyét ő Szentsége...

A Szentatya azzal bizott meg minket, hogy protestáljunk és mi tiltakozni is fogunk az ő nevében uralmának birtokbevevése ellen, a mely a Szentszéket mindez ideig érintetlenül megkimélte. Mint Istennek és a békességnek földi helytartója s mint isteni példája a türelmességnek és szelidségnek: nem is kétkedik ő Szentsége abban, hogy szeretett alattvalói — a kik mindenkor az engedelmesség bizonyítékait tanu-

Kolozsvári Szeszák Ferencz és Horváth Géza IV. díjat nyert műve. (IV.)

Szalon Ujság 1908. 7. sz. (A budapesti Kossuth-szobor pályarajz, képpel.)

„Magyarország" (Mihályffi Ernő):

A KUT tavaszi kiállitása, amely holnap délelőtt nyilik meg a Nemzeti Szalon termeiben, egységes és szinte hiánytalan képét adja egy generációnak, amely — egy évtizedet késve — most érkezett odáig, hogy döntő csatára indulhasson a maga igazáért. Tiz évet késett ez a generáció, a háboru tiz évét kellett kihagynia a negyven és ötven éves „fiatalok" seregének, amely talán sohasem vonult fel ilyen tömör falankszban. Egyedül állanak, nincsenek velük az idősebbek és nincsenek velük az egészen fiatalok, akiknek művészete jórészt szintén öregebb náluk.

...Rippl-Rónaitól vették át a tempót a fiatalok, akik a művészet uj formáiért egy fronton küzdenek már minden európai nemzet művészeivel az első csatavonalban. Ez a kiállitás ma Európa bármely országában jelentős művészi esemény lenne.

„Magyarság" (Miklós Jenő):

Az impresszionizmus után következő aktivista festői törekvések eredményeiből telt ki ez a kiállitás, mely holnap nyilik meg a Nemzeti Szalonban. Ezek a törekvések nem egységesek. Ezek az eredmények még nem véglegesek, inkább csak állomásjelzői az egyéni felfogásnak, de eredményes utakat feltáró állomások. Végleges itéletet még nem lehet mondani felettük. Irányok, temperamentumok, keresések, egyéni meggyőződések és idegen hatások is, a tudás és ösztönös alkotás izgató keveredése, — de a főirány a tisztulás, egyszerüsödés felé vezet már, a nagy bomlások után a leszürtebb klasszicizmus, művészi forradalmak után a rend felé. A formát-bomlasztó szinek most formátadó szinekké válnak és ez a legfőbb eredmény, amely kinekkinek egyénisége szerint teljesebben, vagy elmosódottabban jelentkezik. Életük, festői élményeik, érdeklődésük sokféle ezeknek a művészeknek, de valami közös tisztulás, konstrukció, egyszerüsités vezeti őket.

„Magyar Ujság" (Farkas Zoltán):

A Nemzeti Szalonban nyilt meg a KUT kiállitása, amely rég nem látott gazdagságban tartalmazza progresszív művészgárdánk törekvéseinek termékeit. A kiállitás egyik oldalról nyilván igen nagy lelkesedéssel fog találkozni, a másikról bizonyára ugyanekkor ellentmondást kelt majd. Hiszen nagyon nehéz dolog a nyárspolgárnak megfeledkezni mindarról, amit eddig művészetnek ismert és olyan uj formákba beleélni magát, amelyekhez semminemü lelki kapcsolata nincsen. A másik oldalról viszont, mint az ilyenkor megtörténni szokott, talán kissé kelleténél nagyobb is lesz a lelkesedés, innét könnyen öszetévesztik az akarást az igazi tehetség tényével.

„Nemzeti Ujság" (Kállay Miklós):

A vélemény egységes lehet abban a megállapitásban, hogy a kiállitáson a fiatal magyar tehetségek legjava szerepel igen sok komoly értéket reprezentáló vagy igéretet je-

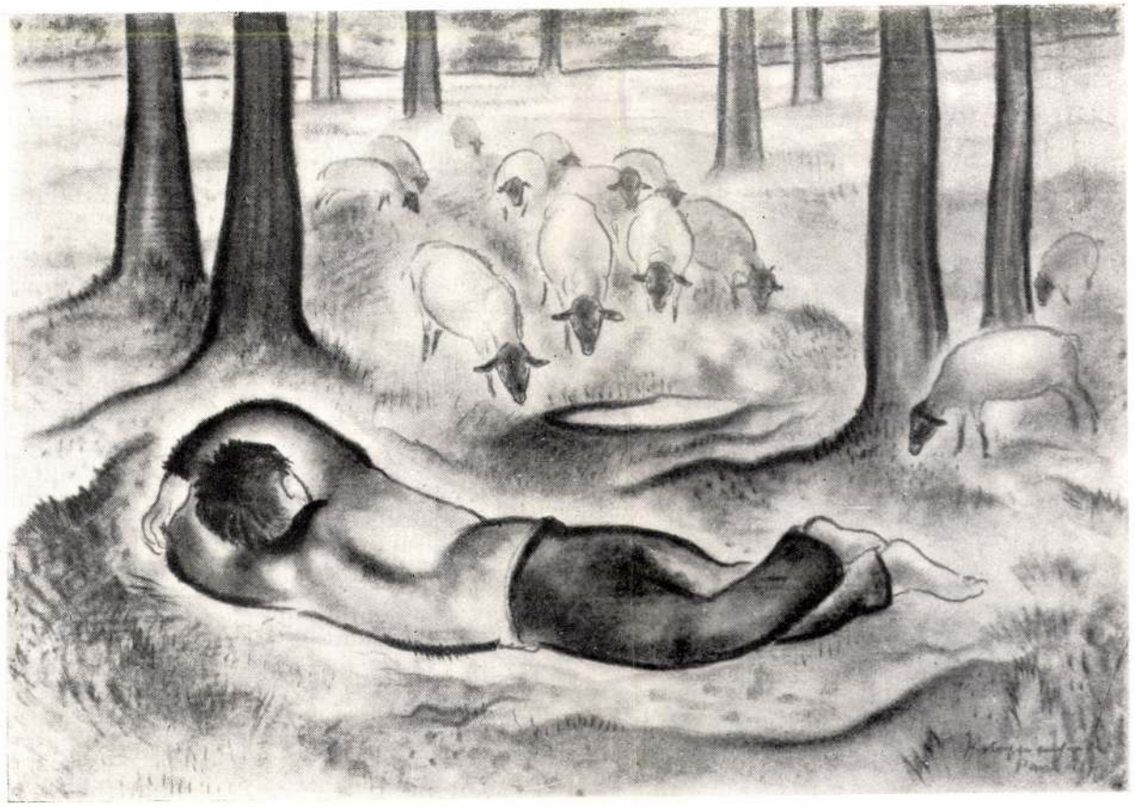

KOLOZSVÁRY SÁNDOR — ALVÓ PÁSZTORFIU

Kut 1927. 3/4.

lentő alkotásával. A kiállitás, amelyen a magyar progressziv törekvésü művészek legjava vonult fel, egyformán érdekes, ugy a müértő, mint a laikus közönség számára. Bizonyos mértékben csalódást jelent a kiállitás a közönségnek arra a részére, amely vad túlzásokat, szertelen extravaganciákat várt a kiállitástól. A kiállitás, amelyen a legkülönbözőbb irányok képviselve vannak a finom impresszionizmustól, az expresszionizmuson át egészen a kubisztikus és a luminista törekvésekig, általában jóval innen marad a merészségnek és a túlzásnak azon a határán, amely a hasonló modern irányu kiállitásokat külföldön a gúny és élc állandó céltábláivá teszi. Az ugynevezett „nyárspolgár"-riasztó kép elenyészően csekély a kiállitáson és a kiállitás legkiválóbb művészei legérdekesebb és legmodernebb alkotásaikkal már mind kezdenek visszatérni a forrongás lázas keresésétől a megállapodottság higgadt, kiegyensulyozott, reálisabb tartalmu, bár gazdag, sőt nem egyszer extatikus lelkiségtől fütött pikturájához.

KÖVESHÁZY KALMÁR ELZA: FASZOBOR

„Népszava" (Iván Ede):

Az idei képzőművészeti kiállitások közül kétségkivül a KUT kiállitása a legérdekesebb, ám túlzás volna ugyanakkor azt állitani, hogy művészi szempontból a legjelentősebb is. A legelfogulatlanabb és legtárgyilagosabb kritikával szemlélve a progresszív magyar művészek lendületes felvonulását, meg kell állapitanunk azt a banális igazságot, hogy a progresszivitás, az uj korszellem világnézetében fogant művészi megnyilatkozás még nem mindig és minden egyes esetben a művészet nemes és igaz értékeit veti felszinre. Röviden: erre a művészetre is épp ugy érvényesül az örök tétel, mint a mögötte levő művészetekre, irányok és korok elvonatkozása nélkül.

... A kiállitók túlnyomó többsége valóban hittel, meggyőződéssel szegődött ennek a progresszív iránynak szolgálatába, amelynek különböző, sőt gyakran egymással ellentétes utjain keresik a maguk érvényesülését.

„Neues Politisches Volksblatt" (Rabinovszky Márius):

A KUT a haladó felfogásu fiatalabb és idősebb magyar művészek tulnyomó részét sorozza tagjai közé. A ma megnyilt kiállitás az ujabb és legujabb törekvések tarka képét nyujtja. A tárlat nivója a megszokott csoportkiállitások nivóját messze felülmulja... Nyomatékosan utalunk arra, hogy a magyar modern kulturmozgalmak felől senki sem alkothat magának teljes fogalmat, ha a KUT kiállitását nem látta.

„Pester Lloyd" (Gerő Ödön):

A Képzőművészek Uj Társasága megnyitotta tavaszi kiállitását, melyen régi társaságok tagjai is részt vesznek, és ezek az élvezetes tárlaton nem a legkevésbé fontosak. Víg élet folyik a Nemezti Szalon világos termeiben, ahol oly kitünő a felső világitás és oly előnytelen a falak szine. Az igazi tavaszi kiállitás. Derüs elfogulatlanság. Gond asszonyságot kitessékeltek. Lángoló meggyőződés, túláradó pajzánság, elragadó tréfák. Nyoma se más kiállitások melankoliájának, ahol a tulsok festmény és szobor sorsáért való aggodalom üli meg a levegőt. A KUT kiállitása derüs gondtalanságával tünik fel. És ha kevés is lesz itt a jövőé — gondolják — éljen a ma. Bizalomteljesek és könnyen hivők, szigoru hitüek és pajzánkodók — csak kétségeskedők nem. Harciasak, jelentősek és nagyzolók. A legjobb hittel és meggyőződéssel telitett festészet, valamint maszlag, amit beadnak nekünk. Tarkabarka élet, itt-ott megrázó, néha mulattató, mindig szórakoztató, a szó jó értelmében. Az ujabb idők egyik legmegizgatóbb kiállitása.

vagy oroszlán, a szövésadta pontos ellenképei egymásnak. Ez a végletekig vitt külső szimetria. Segédeszközei a középső vázából, az életfa mellől kinövő indázat, amely tovafejlődésében az arabeszkre vezet; és segédeszköze még az egész szimetrikus csoportnak folytonos ismétlése, az ú. n. végtelen rapport. A kompozíciónak nincs eleje, se vége; bárhol levághatom, anélkül, hogy az elvett résznek különösebb hiányát érezném. S ezzel szemben áll a hellén művészet keretes, egységes kompoziciója, amelynek — ismét a drámából veszem hasonlatomat — legfejlettebb kialalakulása az arisztoteleszi hármas egység.

A mélység dimenziójának s korrelátumának: az építészetnek, a ritmus a jegye; az egyéb építészeti tagoknak: oszlopnak, pillérnek, ajtónak, ablaknak, kőnek, téglának ritmikus vagy alternáló egymás mellé sorolása. Emlékezetbe hozom a Parthenon oszlopsorának egyenletes, de erőteljes és nagysúlyú ritmikáját. Ezzel szemben az iszlám építőművészet egyik kiemelkedő jelenségére, a keleti mecsetépítés egyik leghatalmasabb produktumára: az iszfaháni Péntek-mecsetre utalok. Ennek a ritmikája nem a konstrukcióban rejlik. Méreteiben hatalmas és mégis könnyed hajlású íve a sisak formájára emlékeztet, ritmusa könnyedén festői és az egész építészet ennek a ritmikának a jegyében fogamzott: eszközei a kristályos stalaktitsorok, amelyek minden konstruktív gondolat gúnyjára, ezerszámra szabadon csüggenek a föld felé, eszköze a téglarakások harántfekvésű sorainak ritmikája és a teljesen festői, tehát síkhatású csempe-keramika, amellyel falai borítvák.

A plasztika az egyéniség, az „én" kifejezése; a síkművészet a természet formáit utánozza, még oly esetben is, amikor, mint a domborműben, a szobrászat eszközeivel dolgozik; az építészet pedig, mint a tér elhatárolása, mint az embernek embertársaihoz való viszonyában szabályozója, a társadalmi alakulatok megrögzítése. Ha a művészeteknek az iszlám műgyakorlatban való e hármas szerepe után kutatunk, rögtön szemünkbe ötlik a plasztikának, a nyugati értelemben való egyéniségábrázolásnak hiánya; összefügg ez az egyéniségnek, az „én"-nek a közösségben való teljes felolvadásával (ami másrészt visszahatást mutat a művésznek is alkotása mögé való elvonulásában: ezért oly ritkák az iszlám művészetben a mesternevek). A síkművészet, tehát a festészet, az iszlámban, a természettel egészen sajátságos viszonyban áll: a természeti formákat részleteiben gyakran minuciózus pontosságú reálizmussal ábrázolja, egészében azonban a végtelenségig stilizál. Az iszlám architektura végül, mint társadalmi megjelenési forma, még a fejedelmi paloták nyílt portikusos építésében is, de legszembetünőbben a mecsetépítkezésben teljesen demokratikus jegyben született. Úgy, amint megállapíttatott (Becker és Herzfeld), hogy az iszlám építés technikája kooperativ, tömegmunka jellegű, úgy az épületterv gondolati megfogamzása is a tömegek egyenlőségének szimboluma. Nincs itt cella, mint az antik templomban, nincsen kórus, mint a katholikus templomban, amely a papságot a hívőktől elválasztja, nincsen frontár, mint a keleti keresztény egyházakban, amely a szentek szentjének misztériumát elfedné a nép elől. Nagy négyszögű terület van itt csupán, amely akár szabad ég alatt, akár fedél alatt, egyformán befogadja a hívőt s a legfőbb papot egyaránt. Csak egy az egységes, a kibla, a mekkai irány, amelyet a mecset főfala jelöl; ezen a falon aztán egy vagy több mihráb-fülke jelzi az ima irányát.

Párhuzamban átfutva az antik és iszlám hármas műgyakorlatot, meg lehet állapítanunk, hogy az antik művészet még a plasztikában is az architektonikus felépítést keresi, tehát teljesen konstruktiv. Viszont az iszlám még az architekturában is teljesen festői, tehát dekorativ. Az antik művészet a formát uralja és zsinórmértéke a kánon, az iszlám művészetben a szín az uralkodó és határait a fantázia szabja meg. Ez az ősi ellentét a konstruktivum és dekorativum között nyújt világosságot az elém tűzött problémára, az iszlámnak a hellenizmushoz való viszonyára.

A görögség a konstruktiv elvet vitte szét a világba s ennek reakciója mindenütt azon a területen: az iszlám dekorativ elv elhatalmasodása. Súlyt helyeztem a reakció szóra, amely teljes súlyával akkor ítélhető

1913-iki

AZ ERZSÉBET-EMLÉKMŰ PÁLYÁZAT
A ZSÜRI ÁLTAL MEGVÁSÁROLT PÁLYAMŰ
KOLOZSVÁRI SZESZÁK FERENC ÉS PÁSZTOR JÁNOS MŰVE

Művészet 1913. 220. l.

Szeszák Ferenc mütermében.

Beszélgetés a művész kolozsvári terveiről.

(Saját tud.) Kolozsvár a művészet számára nem a legmelegebb klimáju város. Erős hitvallás, bátorság és bizalom kell ahhoz, hogy egy művész Kolozsváron megtelepedjék, mert talán sehol a világon olyan egyedül, sivár elhagyottságban nem érezheti magát, mint éppen kis Athénben. Talán éppen ennél a pontnál ütközik ki a leggunyosabb meztelenségében ez a szemérmetlenül hazug jelző, mert kis Athén népének bizony vajmi kevés érzéke van a festészet és szobrászat kivételes megbecsüléséhez. Sorvasztó közöny zsibasztja el a hóstáttal határolt kulturváros (?) levegőjében a legfiatalabb s a legizmosabb alkotó tehetséget is. A közönynek ezt a vastag jéghegyét próbálja megtörni *Pósta* Béla professzor, aki az E. M. E. égisze és szerény mecénássága alatt a közönség érdeklődésének futóhomokját megkötni. Vérbeli, komoly művészek Kolozsvárra telepitésével, értékes művészi munkával akarja felszántani a kemény ugart.

Kolozsvári Szeszák Ferenc szobrász-művész költözött le a napokban Kolozsvárra Pósta Béla meghivására. Kolozsvári Szeszák Ferenc városunk szülötte, aki körülbelül egy évtizeddel ezelőtt indult el ihletett hittel és a veleszületett tehetséggel, hogy meghóditsa a művészet legnehezebb területét. Ma már Kolozsvári Szeszák Ferenc beérkezett ember, akit a legszükebbkörü szobrász kiválóságaink között emlegetnek. Fokozott szeretettel és művészi értékének teljes megbecsülésével kell tehát a kolozsváriaknak körükbe fogadni és szülővárosát megszerettetni. Szeszák Ferenc a legutóbbi esztendők szoborpályázatain hivta magára erős konstrukció érzékével, szobrainak kifejező eszmei felépitésével és plasztikusságával a nyilvánosság figyelmét. A mérvadó művészkörök már régóta ismerték Kolozsvári Szeszák erőteljes felfogását és markáns kiviteli készségét. Legutóbb a Munkácsy-szoborpályázaton, ahol az ország legkiválóbb szobrászai versengtek az első dijért és a kivitel megbizatásáért, Kolozsvári Szeszák Ferenc a dijakkal kitüntetett művészek között a legelsők között szerepelt, ugy, hogy a szükebbkörü pályázaton öt szobrász között Szeszákot is felszólitották a pályázatra. Ennyit tájékoztatóul Kolozsvári Szeszák életéről azoknak, akik a művészi élet forrongásaitól távolabb állanak.

Az *Eme* Bástya-utca 1. sz. alatt levő régiségtári muzeum épületében rendeztek be Kolozsvári Szeszák Ferencnek mütermet. Az épület klastromszerü elszigeteltségében, derüs udvarával, amelyben mult idők romjai kölcsönöznek a környezetnek komoly hangulatot, a legalkalmasabb a csendes, zavartalan művészi munkára. Az épület hátterében levő földszinti szárnyépületben képeztek ki Szeszák részére egy minden tekintetben megfelelő mütermet.

Délelőtt látogatjuk meg a mestert szép, világos mütermében. A magas terem nagy ablakán vastag kévecsomókban sugárzik be a fény, a művész éltető eleme, munkájának elengedhetetlen feltétele. A művészt éppen elmerülve találjuk munkájában. Egy siremléken dolgozik. Természetesen ez csak a tervezete az elkészitendő márvány emléknünek, mely a kolozsvári temető gyászpompáját fogja emelni. Talán mondanunk is felesleges, hogy a tervezet agyagban készül el s érdeklődve várjuk, hogy a művész keze alatt az alaktalan puha agyag hogy idomul finom női akttá és mint lehel bele ujjainak egy pár nyomása mozdulatot, életet.

Félbehagyja a munkát s beszélgetni kezd terveiről, pályájáról és Kolozsvárról.

— Nagyon szivesen, mondhatnám örömmel jöttem le Kolozsvárra, ahol azt hiszem egészséges, jó diszpozicióban szép dolgokat sikerül majd produkálnom. Kolozsvár szülővárosom, gyermek- és ifjukori emlékek rajzanak itt körülöttem s éppen ezért bizalommal nézek kolozsvári művészi életem elé. Hiszen csak megértést és szeretetet kivánok, no meg azt természetesen, hogy el ne felejtsenek. Dolgozni jöttem le, nem mintha Budapesten megszünt volna erre az alkalmam, hanem mert valami huzott haza az idegenből, ahol hála istennek nem hoztam szégyent Kolozsvár fejére.

— Bizalommal nézek én itt a jövő elé. Lássa kérem, már megrendelésem is van, *Gyarmathy* Zsigáné szobrát kell elkészitenem egy év leforgása alatt, közben természetesen egyebeen is dolgozom. Valószinüleg pályázni fogok az aradi Boros Béni-szoborra s általában lokális érdekeimet igyekszem belekapcsolni az országos szobrászmüvészeti eseményekbe s éppen ezért nem mondtam fel végleg a főváros művésztelepén levő mütermemet sem. Amint láthatja, most egy siremléken dolgozom. A mütermemmel nagyon megvagyok elégedve. Tágas, világos, barátságos, mondhatnám munkára inspiráló. Perszc egy kicsit még üres, de gondom lesz rá, hogy egy pár szép akttal, tanulmánnyal benépesitsem.

HIREK.

— **(A második Szamoshid.)** A ma délután ülésező szakbizottsági ülés egyik legérdekesebb tárgya lesz a második Szamoshidra vonatkozó tanácsi előterjesztés. Ez a probléma régen kisért már és talán soha sem volt aktuálisabb, mint most. Időszerüvé teszi az, hogy a Ferenc József-uti vashid már alig tudja lebonyolitani a nagyra nött kocsiforgalmat. A második vashid a Széchenyi-térről nyitandó uj utca kérdését is napirendre keriti. Az utcanyitás természetesen csak kisajátitásokkal vihető keresztül s eddig éppen az volt főakadálya a tervnek, hogy a telektulajdonosok megadhatatlan árak t szabtak meg. A tanácsnak sikerült a kisajátitásra kiszemelt telkekre eléggé kedvező feltételekkel opciókat venni s remélhető, hogy ezen az alapon meg lehet oldani a második Szamos vashid kérdését.

— **(Ellenzéki pártvacsora.)** A kolozsvári függetlenségi párt holnap, csütörtökön este fél 8 órakor a Dónát-uti volt Pferschy-féle mulatóban vacsorát rendez. Egy teritők ára 4 horona. Jelentkezni lehet Szacsvay József dr. ügyvéd, párttitkárnál, vagy a vendéglősnél. (Telefon 764.)

— **(Hirdetmény.)** Értesitjük a lakosságot, hogy a 35. tábori ágyusezred f. junius hó 17., 19., 22., 24., 26. és 27-én reggel 7 órától délután 1 óráig Kolozsvár, Kajántó, Bodonkut, Diós, Magyarmacskás, Fejérd és Telekfarka közötti területen ágyukból éles lövegekkel harcszerü lőgyakorlatot fog tartani. A körülirt helyen való tartozkodás életveszélyes; nemkülönben életveszélyes a földön talált lövedékek érintése. Az esetleges mezei károk iránti igényeket az érdekelt telektulajdonosok junius 30-án reggel 8 órakor a Hunyadi-téri laktanya udvarán feltalálható lőtérberendező tisztnél bejelenthetik. Kolozsvár sz. kir. város tanácsának katonaügyi osztálya.

— **(Hutiray százados az utolsó vizsgázó Pozsonyban.)** A 130 éves multtal biró pozsonyi jogakadémián most értek véget a vizsgálatok. A legutolsó vizsgázó Hutiray Gyula, a Brassóban széleskörben ismert honvédszázados joghallgató volt, a ki letette az államtudományi vizsgákat Falcsik Dezső dr. tanár statisztikai kérdéseire. — Nyomban a vizsga után meg is

---

halálos aggodalmak között a király elé terjesztette alattvalóinak azt az imperativ módon kifejezett alázatos, de rendkivül határozott óhajtását. Ilyen viharos szcénára legfölebb csak az — Ollenburg annalesei szolgáltathatnának példát. A király először dühöngött és a história sohase fogja kellőleg méltathatni Laurentius atya fáradozásait, a mig odáig tudta vinni, hogy II. Konstantin meggondolta a dolgot.

A dolog meggondolásának pedig ez volt az eredménye:

— Tudasd népemmel, hogy kivánságát méltánylom és hogy épen alattvalóim közül óhajtok feleséget választani magamnak. Jelentkezhetik bármelyik leány az én birodalmamból, az én feltételem csak egy: annak, aki jelentkezik, a legutolsó vonásig, a legutolsó hajszálig hasonlitania kell ehhez — és itt a király a szoborra mutatott. Aki ennek a feltételnek megfelel, az a jegyesem. De aki jelentkezni mer és csak a legcsekélyebb árnyalatnyira is különbözik ettől — annak a fejét vétetem.

Ez egy őrült kivánság volt, annyival is inkább, mert a szobrot nem volt szabad látnia senkinek. Egyebet azonban a jezsuita sem tudott kicsikarni a királytól. Mikor a király képtelen határozata a nép tudomására jutott, az ingerültség a tetőpontra hágott. A nép zugott és a palota körül fenyegető csoportosulások támadtak. Egyik-másik templom tornyába felhatolt a csavargó csőcselék és megkonditották a vészharangokat. Alkonyatkor már lovas katonacsapatok robogtak végig az utcákon a lázongó tömeg között, amely hangosan, tartózkodás nélkül szidalmazta az őrült királyt.

Ez a forradalom előszele volt. A palotában halálos rémület uralkodott. A jezsuita emlékiratai feljegyzik, hogy a mindenható páter térdenállva könyörgött a király előtt: változtassa meg képtelen határozatát; de a fiatal uralkodó hajthatatlan maradt.

Es ki tudja, mi történik, ha a második nap estéjén egy sürün lefátyolozott nő nem kér bebocsáttatást a palotába.

— Mit akar? — kérdezte tőle a főudvarmester.

— Jelentkezni kivánok: — felelte minden remegés nélkül egy üde csengésü női hang.

A főudvarmesterben elhült a vér.

— De boldogtalan! Ismeri a feltételt?

— Ismerem — és pályázom! — felelte rendületlenül a nő.

A csodálkozás és a rémület moraja futott végig az udvari urak gyülekezetén; a fátyol alól pedig elbizakodott, csengő kacagás hallatszott. Oly fiatalnak, oly üdének látszott e nő és a feltétel olyan szörnyü volt, hogy a gyülekezeten a meghatottság érzete vett erőt. De hasztalan volt minden lebeszélés, a nő szilárdan megmaradt elhatározása mellett. — Egész csoportban vették körül és ugy kisérték a király termei felé.

Az előcsarnokban hatalmas márványmedence mellett ott állt vérpiros öltözékben, kezében meztelen palossal a — bakó. Bizonyság rá, hogy a király nem tréfál.

— Gondolja meg, gyermekem, mit cselekszik — sugta elszoruló szivvel a páter.

— Nem félek! — hangzott daccosan a fátyol alól és a következő pillanatban a leány nyulánk termete eltünt a suhogó selyemfüggönyök mögött.

— És most, uraim, — mondta reszkető hangon Laurentius atya — menjünk és imádkozzunk e szegény gyermekért.

... Mi történt a függönyökön belül, ez még az oknyomozó történetre se tartozik. De az históriai tény, hogy a király igen lelkiismeretesen végezhette az összehasonlitást, mert az uraknak még az ima végezte után is huzamos ideig kellett várakozniok az előcsarnokban.

Végre megjelent a király. Az urak halálsápadtan meredtek arcára; de egyszerre a remény is felcsillant a szemekben. A király kipirult arcán jókedv és elégedettség sugárzott, a szemei pedig ragyogtak.

A páter leborult az uralkodó előtt.

— Irgalom a szegény gyermeknek felség! ...

II. Konstantin jókedvüen veregette meg a páter vállait.

— Nincs miért, atyám.

Mindnyájan fellélegzettek. A jó páter az örömtől reszkető hangon rebegte:

— Valóban az Ur csodát tett volna! ... Hasonlatos a szoborhoz, egészen hasonlatos?

A király először intett a bakónak, hogy kotródjék, — azután egy kissé félrefordult és mosolyogva, halkan mondotta:

— Oh nem! ... Éppenséggel nem hasonlit hozzá ...

kitegyük magunkat. A felebbezést mindenesetre be kell adni a törvényszék itélete ellen. Attól nem fél, hogy a közbeeső négy telek ugy fog maradni, a hogy most van. A városháza felépitése maga után fogja vonni az egész sor kialakulását. A teleknek utcával való kettészelését nem tudná helyeselni, mert a Mátyás-tér zárt jellegét, a mely — sajnos — máris csorbát szenvedett, meg kell őrizni.

Tamási István bevallja, jobban rokonszenvezett volna azzal a megoldással, a mely a négy telket kombinációba vette volna. Szerinte a Helfi-házat ez esetben jó áron értékesithette volna a város. — Az érvek döntő sulya előtt azonban meghajol és csatlakozik az elhangzott véleményekhez.

Póczy Mihály főmérnök ismertette ezután a Széchenyi-téren felépitendő városház tervét, a melytől azonban eltekintett a bizottság. Az ülés végül egyhangulag elhatározta, hogy

a városházának a meglevő három telken való felépitését javasolja, s a közgyülésnek proponálja, hogy a kisajátitási eljárás megszüntetése iránt tegyen lépéseket. — Addig is a főügyészt az első biróság itéletének megfelebbezésére szólitották fel.

Az ügyet a ma ülésező szakbizottságok elé is beterjeszti a tanács. Uj pályázat kiirására nincs szükség, mert Orbán Ferenc terve alapul szolgálhat a részletes tervek kidolgozására.

A küzdő Magyarországért.

Az amerikai magyarság egyöntetü lelkes állásfoglalása.

New-York, junius 2.

Az a nagy egyleti értekezlet, melyet Dezső János, a Magyar Betegsegélyező Egyletek Szövetkezetének elnöke hivott össze Károlyi Mihály gróf, a Magyarországi függetlenségi és negyvenyolcas párt elnökének kivánságára abból az alkalomból, hogy Farkasházi Zsigmond, volt országgyülési képviselő, az ő tejhatalmu megbizottja Amerikába érkezett, hogy az amerikai magyarság által bevezetett és már is szépen és egyhangu buzgalommal előrevitt általános hazafias mozgalom vezetőivel tárgyaljon, vasárnap délután folyt le a new-yorki Central Opera módja kinálkozott csak: házasodjék meg a király! Laurentius atya memoirjai részletesen leirják azt a jelenetet, mikor a derék jezsuita Hause nagytermében, párját ritkitó lelkesedés és magasra csapongó felbuzdulás mellett. A bayonne city-i, N. J., passaic-i, N. J. south bethlehemi, Pa., bridgeporti, Conn. hobokeni, N. J. trentoni, N. J. magyarság delegátusain kivül ott láttuk minden new-yorki egylet képviselőit is.

A gyülést Dezső János nyitotta meg lelkes szavakkal.

Az a nagy közönség, amely a gyüléstermet betöltötte, hatalmas éljenriadalommal fogadta a bemutatkozó Farkasházit. Az éljenzés csak akkor csillapodott le, amikor az értekezlet elnöke, Boday István és maga Farkasházi intette csöndre a lelkes tömeget. Ezután Károlyi Mihály megbizottja emelkedett szólásra és óriási hatásu beszédet mondott.

Lelkes felszólalások, beszédek után fogadták el a határozati javaslatot, amely igy hangzik:

Az 1914 május 31-ikén, vasárnap délután három órakor a Central Opera Houseban egybegyült new-yorki és vidéki magyar egyletek képviselői az amerikai magyarság nevében és megbizásából felajánlják erkölcsi és anyagi támogatásukat a magyarországi ellenzéki pártoknak, melyek az általános, egyenlő és titkos választói jogért, az oligarchia korrupciója és katonai erőszakosságai ellen harcolnak. E támogatást az amerikai magyarság nem csupán a legközelebbi választásokra adja meg, hanem midaddig kész az oligarchia elleni parlamenti és parlamenten kivüli küzdelmet anyagilag és erkölcsileg segiteni, mig Magyarországon ki nem vivják az általános titkos és egyenlő választói jogot.

Az amerikai magyarság nem egyes pártokat akar választási sikerhez juttatni, hanem az általános választói jogot akarja győzelemre vinni, melynek megvalósulásától reméli elsősorban azt, hogy Magyarország népének gazdasági helyzete megjavul és azok a militarisztikus törekvések, amelyeket Magyarországra erőszakolnak, lehetetlenné váljanak.

Az egybegyült egyletek képviselői mindent elfognak követni a mozgalom anyagi és erkölcsi sikere érdekében és hogy a siker minden körülmények között biztositva is lehessen, eleve kijelentik, hogy a mozgalom nem valamely pártnak a mozgalma, hanem az egész amerikai magyarságnak pártkülönbség nélküli mozgalma az elnyomott Magyarországért, hogy az oligarchia uralmával szemben győzhessen a demokrácia és megszülethessen az az uj Magyarország, melynek politikai és gazdasági fejlődése biztositva lesz. Az amerikai magyarság elég erősnek érzi magát arra, hogy e mozgalmat megvédje ama gyanus elemekkel szemben, akik minden valószinüség szerint a magyar kormány ügynökeinek segitségével e mozgalmat discreditálni akarják. Az amerikai magyarság éppen Magyarország aggodalmas helyzetére való tekintettel érzi, hogy minden felekezeties pártellentét mellőzésével egységesen egész erejével kell a küzdelemben résztvennie. Az értekezlet felszólitja egész Amerika magyarságát, hogy mindenütt alakitsák meg az Uj Magyarország Ligáját az általános választói jog küzdelmének támogatása érdekében oly formában, hogy abban a fennálló felekezeties pártkülönbségek dacára is mindenki résztvehessen.

A mozgalom általános választójogi jellegének megóvása és biztositása érdekében az értekezlet szükségesnek látja azt is, hogy az Amerikába induló függetlenségi képviselők között a magyarországi munkásság egy-két szónokkal képviselve legyen annál is inkább, mert hiszen az Uj Magyarországért való küzdelem csatái magában a parlamenten kivül az utcákon, a munkásságnak hősies önfeláldozásával folytak le és fognak lefolyni. Szükséges az, hogy az amerikai magyarság, mely nagyrészt munkásokból áll, meghallja a magyarországi munkásságnak szószólóit is, hogy innen körünkből bátoritást és támogatást vigyenek Magyarország szervezett munkásságának, hogy azok továbbra is az eddigi odaadással és önfeláldozással harcoljanak azokért a jogokért, amelyek a mi jogaink is. Az értekezlet helyesli és jóváhagyólag tudomásul veszi, hogy az amerikai magyarság minden testülete, szervezete vagy pártja, saját belátása szerint vegyen részt az egyesült magyar ellenzék anyagi és erkölcsi támogatásának munkájában. Az általános választói jog kivivása érdekében gyüjtött pénzösszegek mindaddig a gyüjtést vezető egyes helyi egyesületek és szervezetek által kezeltessenek, mig Károlyi és képviselő társai, kinek kezeihez a begyült pénzösszegek egyedül lesznek átadandók, Amerika földjére nem érkeznek.

Az értekezlet ezután kábeltáviratot intézett Károlyi Mihály grófhoz, amelyben nem csak üdvözletét tolmácsolta neki, de egyszersmint arra is kérte őt s törvényhozó társait, hogy junius utolsó hetében induljanak utnak Amerika felé.

A jezsuita egész testében reszketett. A herceg sarkon fordult és az ajtótól visszafordulva ismételte:

— Parancsolom!

....Laurentius atya nem hunyta le ezen az éjszakán a szemét. Mit tegyen? Értesitse a királynét? De elhinné-e ez, hogy mindennek az oka nem más, csak ez az átkozott, lélekrontó tavasz, a mámoritó levegőjével, a kisértő illataival, a legyőzhetetlen boszorkány szerveivel. Kinos éjszaka volt ez, de ugy hajnaltájban Laurentius atya derüs arccal állt fel a székéből és tiz perc mulva már a város felé hajtatott.

Reggel, mikor a király felébredt, mosolygó arccal állt az ágya előtt Laurentius atya. Mellette egy embermagasságnyi valami, vásznakkal letakarva, egy idomtalan, bepólyázott tömeg.

— Ime, felség — hajlongott mosolyogva a jezsuita — amit parancsolni méltóztatott.

A király szive hevesen dobbant meg. Türelmetlenül intett Laurentius atyának, hogy távozzék, azután hirtelen kiugrott az ágyból és reszkető kezekkel, izgatott gyorsasággal tépdeste le a vásznakat.

Egy szobor volt. A vadászó Diana, fején sisakkal, vállán nyilas plundrával, kezében tegezzel, kurta szoknyában.

A király szemei rámeredtek.

Ez hát a nő A bünök forrása. A hatalmas és gyülöletes.... A herceg nézte. Fiatal szive ugy dobogott, hogy rá kellett szoritani mindkét kezét, a halántékai lüktettek, a két szeme égett, mint a parázs.

Reszketett, amikor nézte. Ajkai a gonoszok ellen való oltalom imáját kezdették rebegni, de dadogott.... elakadt....

Kénytelen volt felszakitani az ablakot. Verőfényes tavaszi meleg ömlött be rajta. A herceg szédült és a tekintetét hiába akarta levenni a szoborról, amely ragyogott ebben a tavaszi fényben. Uj, idáig ismeretlen indulatok dagasztották fiatal keblét....Csak nézte.... szomjas szemekkel, mialatt különös sejtések édes izgalma reszkettette meg az egész valóját...

Nem is tudta már, mit cselekszik. Odakuszott valósággal a szoborhoz és mikor Laurentius atya vagy egy óra mulva rányitotta az ajtót — a növendéke ott térdelt Diana előtt, ajkai félig nyitva voltak, tágra meredt szemei nedves fényben ragyogtak és a két karját epedve tárta a hideg kő felé....

A pap rémülten kiáltott rá:

— Felség!

Az ifju felemelkedett, szenvedélyesen ölelte át a papot, azután odament a szobor elé és rámutatott.

Ziháló melléből egy szó sem tudta magát egy ideig felküzdeni. Egy darabig fájdalmasan küzdött; de azután ujjongva, perzselve, mint a felcsapó láng lobbant ki ajkai közül a diadalmas szó:

— Szeretem!....szeretem!

A pap kezeit tördelte.

— Milyen szerencsétlenség!.... Milyen szerencsétlenség!

A herceg átkarolta a szobrot és magához szoritotta a hideg követ.

— Ezt!....Ezt! Imádom! Semmit se akarok, csak ezt....csak ezt!

Páter Laurentius szomoruan hajtotta le a fejét és ijedten dünyögte:

— Milyen szerencsétlenség...Mea culpa... Mea culpa... A királyné, ha megtudja, feltétlenül leütteti a fejemet...

*

Ez az aggodalma a páternek azonban felesleges volt. Ebben az esztendőben történt, hogy a királynét, aki a férje halálának évfordulóján imádkozni ment a sirboltba, halva hozták el a koporsó mellől. Szivszélhüdés érte, mint azt a doktorok konstatálták.

Meg kell vallani, hogy a hüséges alattvalói nem siratták meg valami tulságosan. Hazahozták az ifju királyt és a hüséges alattvalók abban az indokolt reménységben lelkesedtek, hogy a rideg időknek vége van. A király husz esztendős és — Olenburg. Ez nem fogja gyülölni a nőket.

Annál keserübb és ingerlőbb volt a csalódás. A fiatal király nem bocsátott nőt a szine elé. Hiszen gyülölte őket. Egyáltalában kerülte az embereket. Egy rettenetes, képtelen szenvedély tartotta fogva egész lelkét: szerelme az élettelen szobor iránt, amely előtt térdelve, epedve töltötte minden idejét. Nem vált meg tőle egy órára se — se nappal, se éjszaka.

Az ország nyugtalankodott. Zavaró, félelmes, veszedelmes hirek terjedtek el a nép között, a melyek felkorbácsolták a lelkeket. Egészen nyiltan beszélték, hogy a király örült. Az elégületlenséget, a mely a regenskirálynő uralkodása alatt felgyülemlett, a csalódás a fiatal királyban, szenvedélyes keserüségre lobbantotta és az Ollenburg dinasztia fölött nehéz felhők gyülekeztek.

Egyetlen megnyugtatás, a kitöréssel fenyegető veszedelem elhárításának egyetlen

A STRADA REALE VALLETTÁBAN.

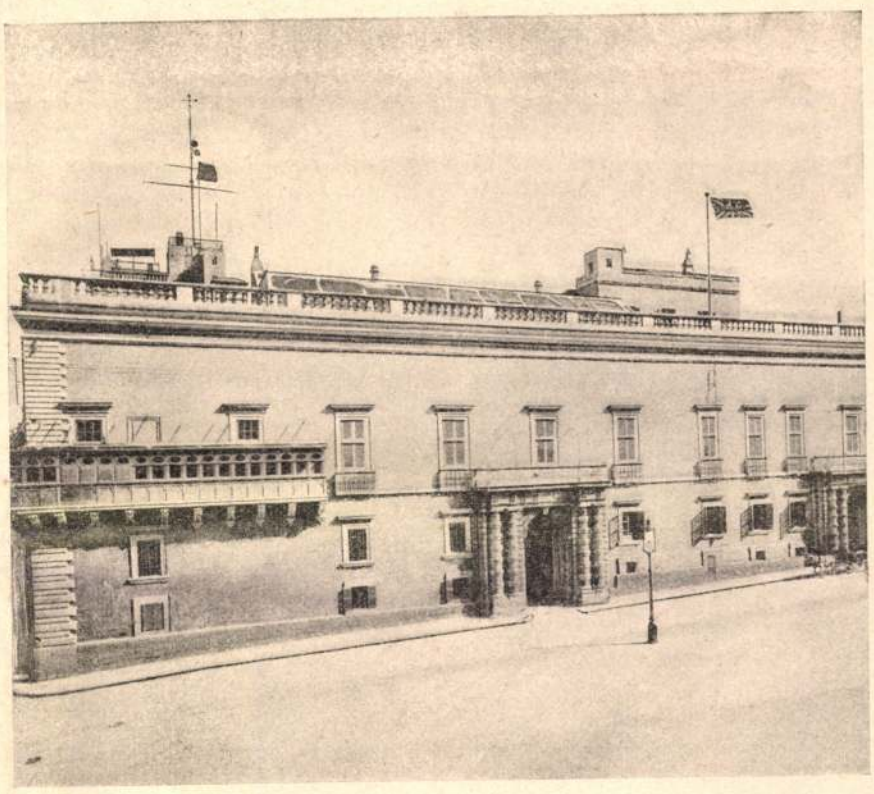

A KORMÁNYZÓ PALOTÁJA VALLETTÁBAN.

A VALLETTAI NAGY KIKÖTŐ.

A NAGY KIKÖTŐ BEJÁRATA.

A MUSTAI TEMPLOM VALLETTÁBAN.

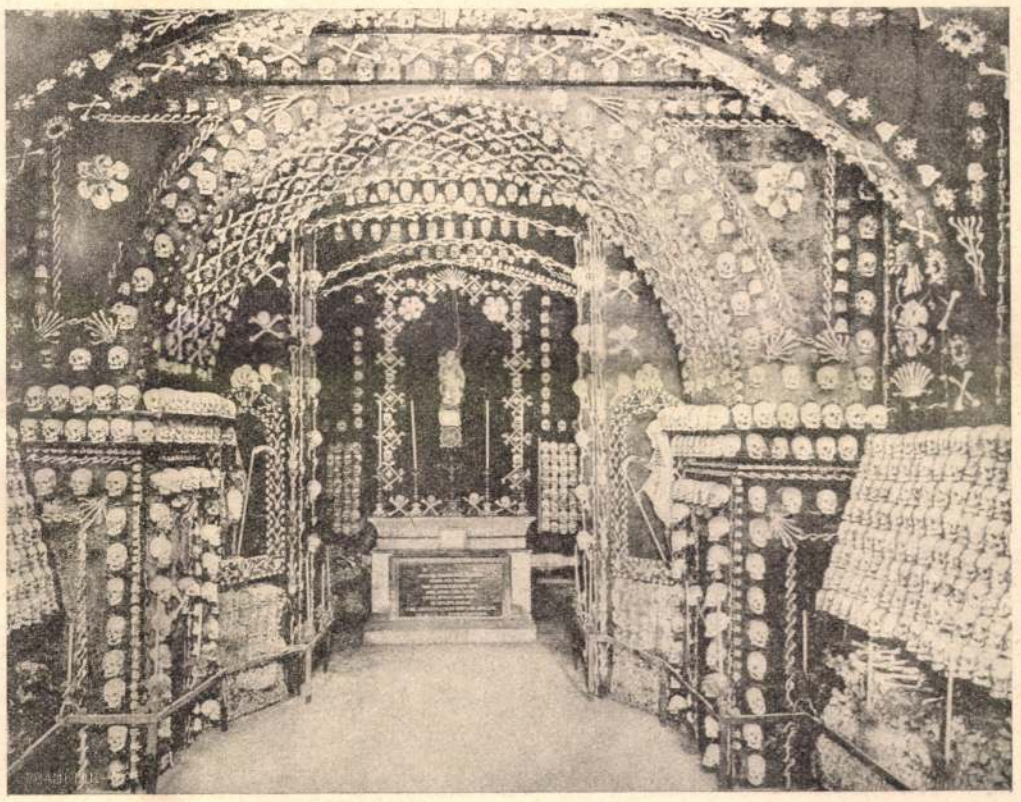

A CSONTOK KÁPOLNÁJA VALLETTÁBAN.

MÁLTAI KÉPEK.

BUDAPEST FŐVÁROS MŰTEREMBÉRHÁZAI.

A czinkotai helyiérdekü vasúton a szomszédos nyaralóhelyekre vagy községekbe utazó közönség figyelmét és érdeklődését több mint egy év óta köti már le egy telepszerűen épült házcsoport, mely a Ferencz József-laktanya előtt az újabbkori német villakoloniákra emlékeztető stilusban épült. Vörös téglacseréppel fedett kisebb-nagyobb házikókból áll, melyek óriási nagy ablakokkal tekintenek észak felé s már ezzel is elárulják hivatásukat. Nem is olyan régen még bolgár kertészek szorgalmas munkája folyt e területen, melynek tőszomszédságában a fővárosi kenyérgyár, a városi bérházak és munkáslakások hirdetik az új idők czéltudatos szocziális politikáját.

A telep létesülésének okát tulajdonképen ott kell keresnünk, hol sajátos képzőművészeti viszonyainknak sok, első pillanatra nehezen megfejthetőnek látszó jelensége megleli a magyarázatát: művészetünk multtalanságában. Ott, hol a festésnek, már mint gazdaságilag is kihasznált termelési ágnak oly nagy multja van, mint Párisban, régtől fogva gondoltak arra, hogy az épületeknek jövedelmezhetőség szempontjából mindig csak kevéssé kihasználható padlásrészét is értékesítsék. Innét van az, hogy Párisban olyan korú városrészekben, melyek minálunk már valóságos antiquitás számba mennének, sikátoros vén zúgutczák keskeny házajtói felett ott lóg az ateliert hirdető czédula, míg nálunk elvétve akad csak a legújabb építkezéseken is egy-egy műterem, mely akkor is inkább fényképészt remél gazdájának, mint festőt vagy szobrászt. Ezért különösen az utóbbi esztendőkben, midőn erősen megszaporodott a művészettel hivatásosan foglalkozók száma, rendes, használható műtermet kapni Budapesten, a legnehezebb dolgok közé tartozott. Nem igen használtak ez ellen a vidéki kihelyezkedések sem, sem a szolnoki, sem a nagybányai festőtelepek, sem a Képzőművészeti Társulatnak gellérthegyi műterembérháza, melyben régebbi festőgenerácziónknak is csak elenyésző kis része talált helyet.

Nagy volt ezért a lelkesedés művészeink, kivált pedig fiatal szobrászaink között, a kiknek még nehezebb volt a sorsuk a szobrászatelierhez fűzött több követelmény miatt, midőn hire kezdett járni annak, hogy a főváros kültelkeinek valamelyikén művésztelepet létesít. Természetesen mint minden középítkezés, ez is az előirányzott összegnél jóval többe került, úgy hogy a műtermek olcsóságához fűzött vérmes remények, ha nem is teljesen, de jórészt füstbe mentek, mégis legalább annyit elértek vele, hogy a műteremhiányon kissé segítettek.

Négyszögletes alakú területet foglal el a telep, melyen az egyes házak úgy vannak elhelyezve, hogy közepén egy parkirozott szabad terület maradt. Igaz ugyan, hogy a park erősen elárulja, hogy a Rákos tüzes homokjába ültették, de viszont a házak elrendezése elég kellemes s az atelier-k is jól megfelelnek czéljuknak. Többféle typusu műterem van, egy szobás, két szobás, vagy három szobás lakással egybekötött. Persze annak, ki a művészek életét még mindig a Murger bohémeinek stilusában szereti elképzelni, ezek a bürokratikus józansággal egymásmellé sorakozó műteremházak nem lesznek kedvesek, mert ennek a telepnek külső szinéből teljesen hiányzik az a nyári szinkörökben papendekliből felépített atelierromantika, mely nélkül épen a laikusok nem igen tudnak még mai nap sem műtermeket elképzelni. Igaz, hogy olyan festőileg könnyen kihasználható és sokszor ki is használt háztető-távlatok sincsenek, mint Páris montparnassei festőlakásaiban, azt sem értjük teljesen, hogy mért épen a legsivárabb helyére került a fővárosnak, midőn bőségesen vannak villanyoson könnyen megközelíthető festői erdőségei is — elég az hozzá, a komoly munkavágyat elvégre itt is ki lehet elégíteni.

Az a legnagyobbrészt művészeink legfiatalabbjaiból alakult gárda, mely a huszonnyolcz műtermet lefoglalta, szorgalmasan dolgozik is. Még ebben a rekkenő hőségben is serény munka folyik a legtöbb műteremben. Túlnyomó részben szobrászok laknak kinnt. Szentgyörgyi, Sámuel, Szeszák, Pongrácz, Lányi, Horváth, Mester, mind olyan nevek, melyekhez az utóbbi évek műcsarnoki kiállításairól kellemes emlékeink fűződnek. A festők közül Zigányt, Kádárt, Pór Bertalant említjük, ki nagy energiával festi itt tovább erőteljes kifejezésre törekvő szín és forma álmait.

Legtöbbnyire családjukkal laknak kinnt a művészek, ha még legényember akad is közöttük, annak is hol édesanyja, hol még tesvérei is kijöttek a telepre. A széles utak homokjában napbarnított gyermekek játszadoznak az augusztusi nap perzselő melegében. Az egész telepnek ezért még polgáriasabb, még nyaralószerűbb jellege van s ha nem sietne néha végig utain egy-egy karcsú termetü modell, aligha gondolná valaki, hogy itt művészek laknak, kiktől hivatásuknál fogva megkivánja a közönség a bohémszerűségnek látszatát. Persze mihelyt a műtermekbe lépünk, megváltozik a kép. Ha nem is mindegyikben akadunk menekülő alakokra, kik sietve kapkodnak magukra egy pár ruhadarabot, a hagyományos műterem-rendetlenséget a maga festői elemeivel majdnem mindegyikben megtaláljuk. Erről képeink is tanuskodni fognak. Megkezdett vagy abbanhagyott munkák, passzióval folytatottak vagy félredobottak, mindenféle hivatásbeli szerszámokkal vegyest hevernek szerteszét, egy állványszerű emelvényen karosszék várja azt, kinek a szemközt álló mintázó oszlopon már kialakulóban van a sziluettje. A festőknél aromatikus terpentinszag, a szobrászoknal a nedves agyag illata egészitik ki a rendetlenségnek művészi szimfoniáját.

Farkas Zoltán.

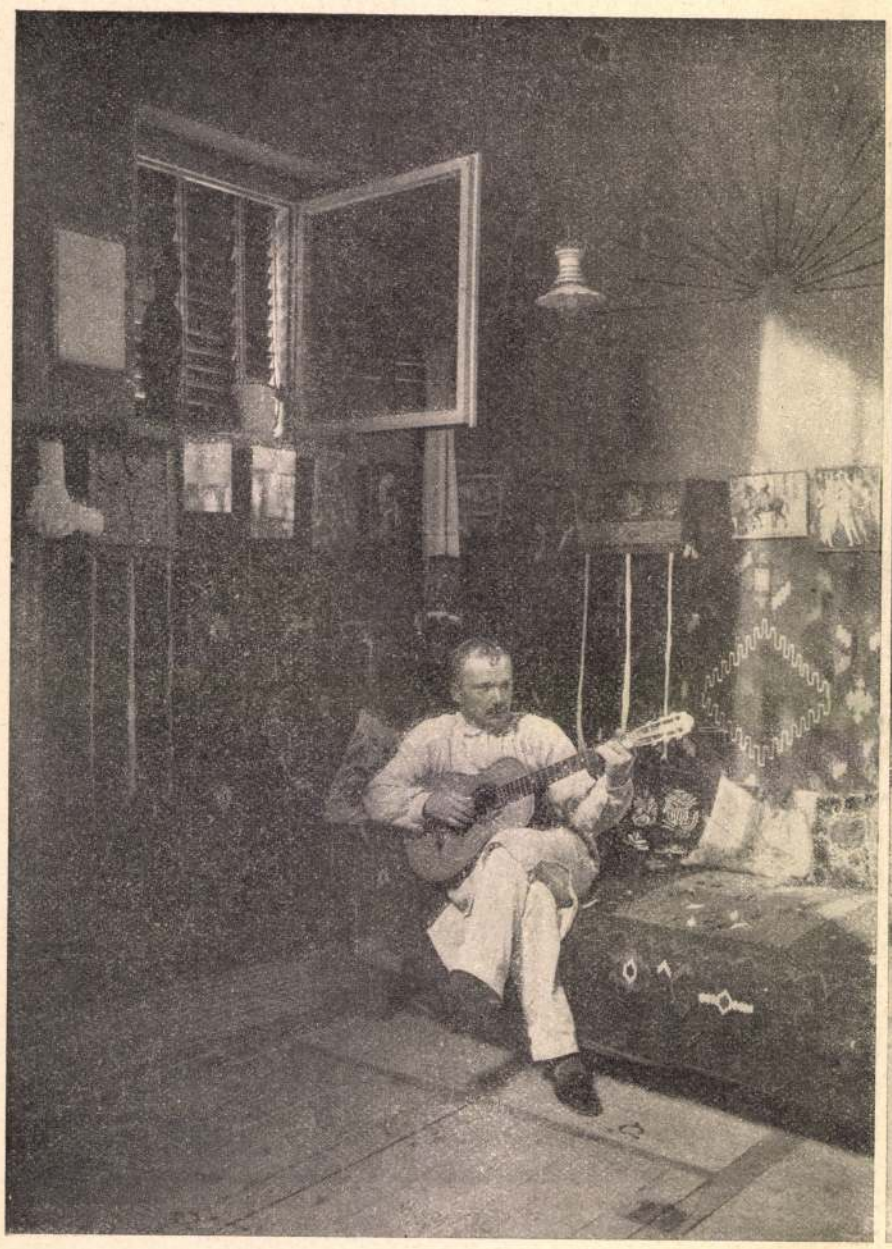

SZENTGYÖRGYI ISTVÁN SZOBRÁSZ MŰTERMÉBEN.

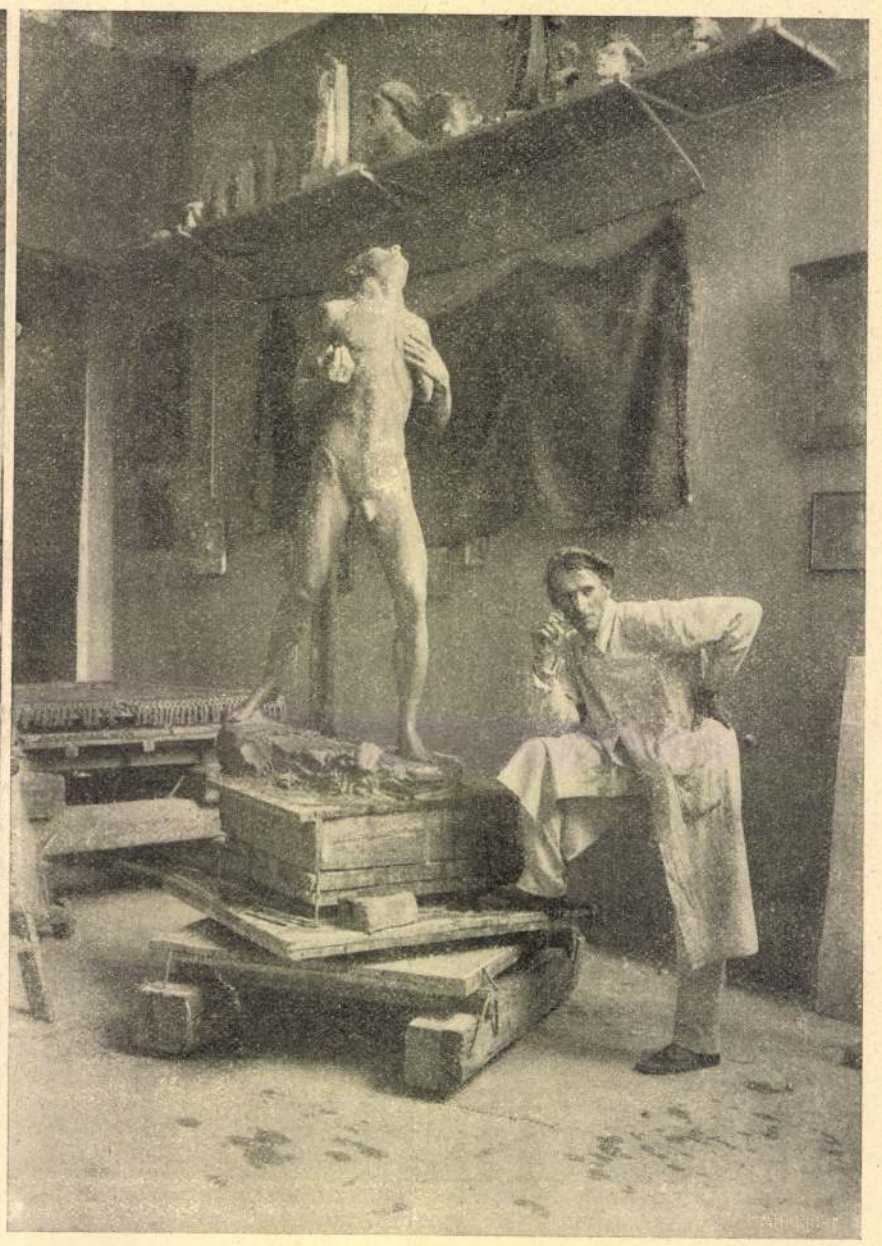

KOLOZSVÁRI SZESZÁK FERENCZ MŰTERMÉBEN.

Balogh Rudolf fölvételei.

VASÁRNAPI UJSÁG

32. SZ. 1912. (59. ÉVFOLYAM.) | SZERKESZTŐ HOITSY PÁL. | BUDAPEST, AUGUSZTUS 11.

Szerkesztőségi iroda: IV. Vármegye-utcza 11.
Kiadóhivatal: IV. Egyetem-utcza 4.

Egyes szám ára 40 fillér.

Előfizetési feltételek: Egészévre — — **20** korona. Félévre — — — **10** korona. Negyedévre — — **5** korona.

A «*Világkrónika*»-val negyedévenként 1 koronával több.

Külföldi előfizetésekhez a postailag meghatározott viteldij is csatolandó.

BUDAPEST FŐVÁROS ÚJ MŰTEREM-BÉRHÁZAI A SZÁZADOS-UTCZÁBAN.

ROZSDA

Irta Szende-Dárday-Olga

Már rég ágyában feküdt, míg a szomszéd erkélyről még sokáig lágy, szenvedélyes fütty-szó hallatszott. Művészies fiorriturákkal ékített olasz operaáriák, mélabús népdalok. Rita még sohasem hallott ily szépen fütyülni. «Mintha csak fülemüle zokogna az éjszakában, — gondolta s elaludt.

Másnap délben az ebédnél egy terítékkel több volt feltéve asztalukon. Épen Rita és a reszkető kezű őrnagy között. Már mindnyájan helyet foglaltak, csak az az egy hely maradt üresen.

— Úgy látszik, egy új asztaltársat kapunk, — szólt Pannwitzné, — de ni, itt is jön már Danneberg úrral.

— Ei, das ist ja ganz was Feines! — kiáltá Frau Konsul Heddersen az ajtó felé fordulva, melynek keretében megjelent a szanatórium tulajdonosa egy feltünően magas, karcsú férfi oldalán, a kit Ritáék asztalához vezetve, mint: Ritter Leo von Zemszkyt mutatott be, kijelölvén neki ülőhelyét.

Az idegen könnyedén meghajtotta magát, azután helyetfoglalva, mégegyszer meghajtotta fejét Rita felé, s midőn tekintete Ritáéval találkozott, kiejtette monokliját félszeméről és olyan furcsán, hamisan és egyetértően nézett reá, hogy Rita kiolvashatta szemeiből a következőket: «Rettenetes hely, rettenetes alakok! Ugy-e ügyesen kieszközöltem magamnak ezt a helyet maga mellett?»

Rita elmosolyodva hajolt tányérja fölé. Boszszankodott ugyan magára a mosoly miatt, mert érezte, hogy ezzel bizonyos szövetségességet vállalt az idegennel.

Flóra néni elővette gyöngyház lorgnonját és sans-gène vizsgálgatni kezdte a fiatalembert.

— Ah, Zemszky? A krajnai Zemszkyekből? — kérdé nagy örömmel.

— Egy család, báróné, de a krajnai majoratsherr csak nagybátyám.

— Ah, úgy? Annak a felesége nemde a szép Tixi Leyen?

— Nem, báróné, Tixi Leyen Zemszky Rudi felesége. Nagybátyám neje Wallheim grófnő.

— Persze! A Wallheim Hallburg vonalból nemde?

— Igenis báróné.

— Még sokáig szándékozik kedves nagynénje az én családfámon tornázni? — kérdé Zemszky halkan Ritától, szinleg buzgón kanalazva levesét.

Rita alig tudta nevetését elfojtani, pedig újra bosszankodott magában, hogy a tiszteletlen megjegyzést nem utasította vissza.

— Roppant kedves hölgy a báróné, — szólt újra az idegen, megerősítve monokliját s szemügyre véve a buzgón beszélő Flóra nénit, — most ép az anyai nagyanyámat adja be annak az erős fehérhajú hölgynek. Az a hölgy igen erőteljesnek látszik, azt hiszem, el fogja birni összes őseimet.

Mindezt oly komolyan, udvarias arczkifejezéssel, szintelen, halk hangon adta elő, hogy az asztalnál ülők közül egyik sem sejthette gonoszkodásait.

— Kúrahasználatra jött ide? — kérdezte Rita, épen hogy csak valamit kérdezzen.

— Igenis, gnädigste, vezekelni jöttem. Kiváncsi vagyok, hogy meddig tartom ki. — Azután hirtelen megváltoztatva könnyed, játszi hangját, komoly arczczal kérdé: — És önök meddig lesznek itt?

— Oh, nagynéném annyira meg van elégedve kúrájával, hogy bizonyára még vagy négy hétig ki fogja húzni az ittartózkodást.

— Négy hétig maradok akkor én is, — ezen jelentéktelen szavakat oly lágy hangon mondta és oly kedvesen kérően és jelentőségteljesen nézett reá, hogy Rita érezte, hogy elpirul.

Az idegen szájaszéle egy pillanatnyira gúnyosan félrehúzódott.

Rita most már a bosszúságtól pirult.

— Ne bosszankodjon, — olyan jól áll magának, — szólt Zemszky, fel sem nézve s szinleg igen elfoglalva tányérjával.

Rita még jobban bosszankodott. Szinte tehetetlennek érezte magát az idegennel szemben. Nem jutott eszébe semmi . . . Pedig hires volt arról, hogy igen ügyesen tudott parirozni és visszavágni. Eddig mindig az ő szerepe volt a vele foglalkozó urak bosszantása. Már kis süldőleány korában kihozott sodrából akárhány routinirozott gavallért. S most ez a sötét, keskeny arczú Mephisztó úgy ugratja őt, mint valami falusi kis leányt.

Ebéd végével csak rövid fejbiczczentéssel búcsúzott szomszédjától, a ki túlzottan mély meghajlással viszonozta azt.

Rita nyugtalanul tett-vett szobájában, azután lement nagynénjéhez annak levelezését elvégezni.

Flóra néni nem irt soha egy árva levelet sem. Mind Ritának mondta tollba, a kinek ekként természetesen beletekintése volt nagynénjének valamennyi magánügyeibe. Lassanként megismerkedett azon falunak, sőt megyének vezető és fő embereivel, melyben Flóra néni nagykiterjedésű uradalma feküdt. Mert néha akadt holmi komolyabb elintézni való is. A jószágigazgató új cséplőgép beszerzését sürgette, a plebános templomrestaurálást meg új harangot akart, a falusi jegyző pedig verébfej betűvel nagy tisztességtudással irt leveleiben iskolát kért a falu számára. Volna egy elég tágas ház a faluban, olcsón eladó. A berendezés sem kerülne sokba . . . A szegény gyerekeknek a szomszéd községbe kell menniök iskolába. Télen majd megfagynak, nyáron majd eltikkadnak. Ebédre nem jöhetnek haza. Holmi kevés elemózsiát visznek magukkal a kis tarisznyájukban. De hát az nem elég. Vérszegény és satnya az egész iskolásgyerekhad. Kimaradniok pedig nem szabad, mert megbüntetik őket . . . Sürgősebb volna az iskola, mint a templomrestaurálás. Nincs annak a templomnak semmi baja, mint hogy hull le róla a vakolat. Meg hogy repedt volna a harangja, hát az nem áll. Csak csúnyán szól, mert a sekrestyés már vén és nem akar felmászni a toronyba, hanem iskolásgyermekeket küld fel s azok aztán ott haszontalankodnak és lógnak a harangkötélen és hanczuroznak rajta, a mitől aztán olyan a hangja annak a harangnak, mintha félrevernék stb.

Rita igyekezett rávenni nagynénjét, hogy a derék jegyző kérését hallgassa meg s a plebánosnak pedig azt válaszolja, hogy a templomrestaurálásra majd később kerül a sor. Flóra néni, legyőzve Rita ékesszólásától, reáhagyta. Irjon, a hogy jónak látja.

Jött erre egy öles levél a plebánostól. Hogy így meg amúgy. Minő csapás. A püspök megigérte, hogy bérmaútján útba ejti Ardódot s felszenteli a templomot. A környékbeli uraságok is mind nagyban készülnek. X.-né igért egy új misemondó ruhát, Y. kisasszonyok gyönyörű oltárterítőt hímeznek. D.-né, a ki várandós első gyermekével, új oltárképet igért s várni akar a keresztelővel a beszentelésig. A faluban van több jegyespár is. Mind a beszentelés napján akarnak megesküdni.

Ha pláne el méltóztatna jönni a méltóságos bárónénak, hát olyan ünnepélyes fogadtatásban volna része, hogy még a főispán installácziója sem volt külömb a megyeszékhelyen . . . Fehérruhás leányok, mozsárdurrogás, banderium stb.

Flóra néni elkáprázott s reáment a lépre. A jegyzőnek megiratta, hogy egyelőre még ne intézkedjék, mert személyesen kiván meggyőződni az iskola szükséges voltáról, a plebánosnak pedig jókora összeget utalványozott a templomjavítás czéljaira.

Rita belátta, hogy itt már hiába küzdene s szó nélkül megirta a két levelet. Azóta elmúlt már vagy három-négy hét . . .

A mint Rita most belépett nagynénje szobájába, az nagy örömmel lobogtatott feléje egy levelet.

— Nézd csak Rita, itt irja a derék plebános, hogy a templomjavítás nagyszerüen halad. Hogy szeptember elejére be is lesz fejezve. A püspök biztosan jön. Kér nagyon, hogy jöjjek le én is . . . Na Rita ülj le és ird meg, hogy jövök. Ilyen szép ünnepélyről csak nem hiányozhatik a templom patrónája.

— Ugy-e Flóra néni, Ardódra Pesten át kell utazni?

— Hogyne. Na persze, szeretnéd a szüleidet látni, ugy-e?

— Igen, Flóra néni, — szólt Rita melegen. — Mama irja, hogy a papa igen gyöngül, aligha húzza már sokáig, — tevé hozzá sóhajtva.

Flóra néni homloka elborult.

— Úgy-úgy . . . hm, na ja. Előbb Bécsben kell megállanunk, azután egy-két napig Pesten is tartózkodunk, ha futja az idő . . . No most csak irjál, mein Kind: Tisztelt plebános úr . . .

Rita lehajtotta fejét, hogy feltoluló könnyeit elrejtse. Belátta, hogy ügyetlenül cselekedett, midőn apja betegségéről beszélt. Ismerhette volna már annyira Flóra nénit, hogy tudja, mennyire irtózik a beteg embertől, betéglátogatástól, meg effélétől. A mennyire érdekesnek találta saját baját s a milyen szivesen hallgatta egy-egy lábbadozó betegségének egész történetét, ép oly idegesen irtózott az elsötétített betegszobától, a halál és elmúlás gondolatától.

Rita gépiesen irt. Kissé gúnyosan görbült ugyan félre a szájaszéle, mikor megczímezte a levelet, bár méltányolni tudta az ügyességet, a melylyel az egyháznak ezen derék szolgája fel tudta használni czéljaira Flóra néni gyengéit: hiúságát és szereplési vágyát. Csak a derék Csermák bácsit, a falu jegyzőjét sajnálta, a kinek kérelmét Flóra néni elutasította.

Hja, iskolaavatásra legfeljebb ha eljön a tanfelügyelő, meg a szolgabiró . . .

A levelezés befejezése után Flóra néni elbocsátotta Ritát, ki tudta, hogy nagynénjét legalább is 2—3 óráig a «kezelések» fogják elfoglalni, gyorsan felsietett szobájába, feltette széles nagy szalmakalapját, kezébe vette napernyőjét s egy angol regényt és keztyűit felhuzogatva, lassan lement a lépcsőn, hogy hosszabb sétára induljon.

A mint kilépett a portálén, a szemben lévő nagy platánfa alatt egy kényelmes kosárszékben hátradőlve ült Zemszky. Rität megpillantva lassan felállt s kiegyenesítve ruganyos, nyulánk termetét, egy kicsiny, alig észrevehető nyújtózkodást utánozva, tréfás szemrehányással kérdé:

— Olyan sokáig tart az, míg az ember kalapot tesz és keztyűt húz?

Rita értelmetlenül bámult reá, Zemszky kihúzta az óráját.

— Na ja, épen tizenöt percz előtt ment fel a nagynénje szobájából. Hogy lehet így vesztegetni a drága időt? — Ezzel odalépve a még mindig szótlan fiatal leányhoz, kivette kezéből a könyvet. — Ezt itthon hagyhatjuk. Biztositom, hogy igyekezni fogok oly jól mulattatni magát, hogy erre nem lesz szüksége.

Ritán ismét erőt vett a tehetetlen bosszankodás érzete. Egy lépéssel hátrálva, összeránczolt homlokkal nézett a fiatalemberre:

— Én nem értem magát. Én nem kértem fel, hogy reám várjon . . . Általában mit gondol? . . .

Rita zavartan elhallgatott.

Zemszky félrehajtva fejét, úgy nézett Ritára, mint egy felnőtt egy berzenkedő gyermekre.

— Hogy én mit gondolok? Én csak azt gondolom, hogy az egészen fölösleges, hogy maga bosszankodjék. Maga unatkozik, ugy-e? Én is unatkoznám maga nélkül. Tehát legokosabb,

1

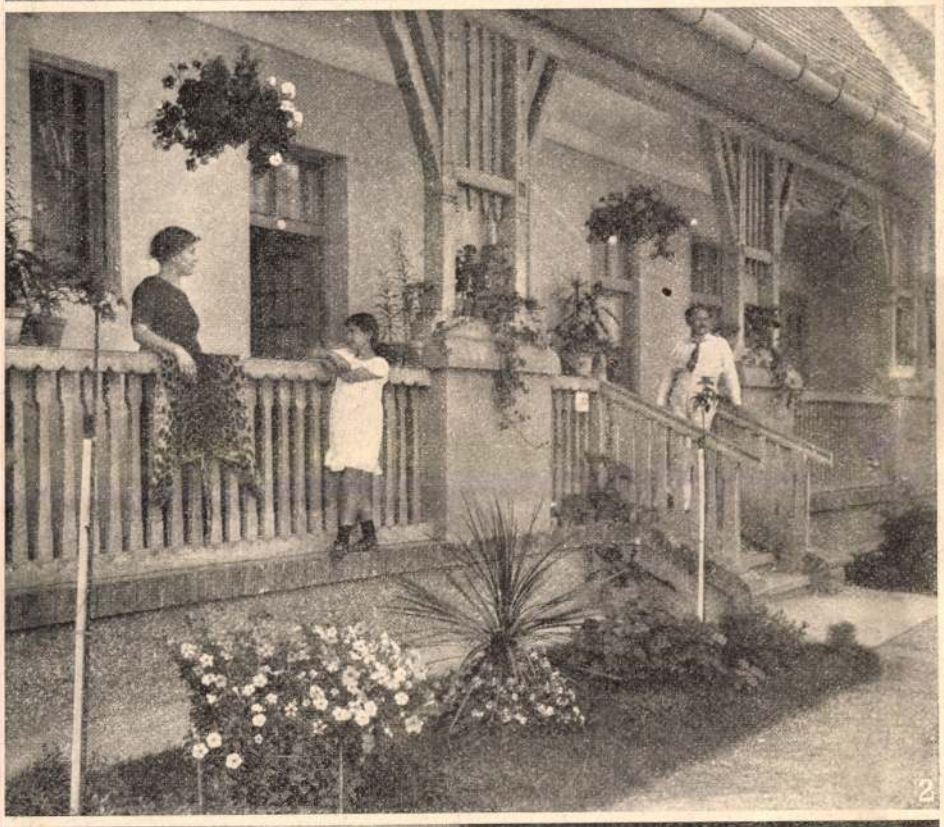
2

3

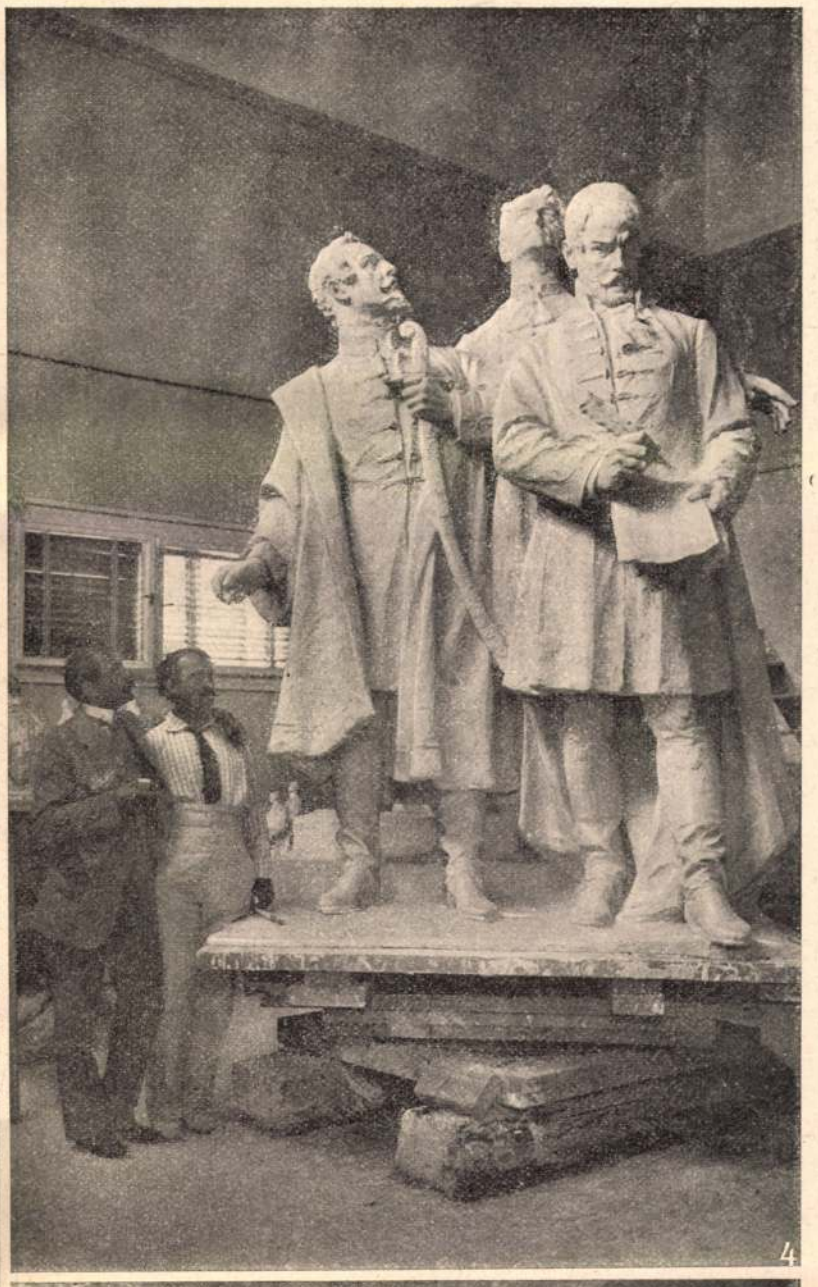
4

5

1. Vas Viktor szobrász. — 2. Művészlakás verandája. — 3. Pongrácz Szigfrid műterme. — 4. Margó Ede műtermében. — 5. Pór Bertalan festőművész.

BUDAPEST FŐVÁROS ÚJ MŰTEREM-BÉRHÁZAIBÓL. — Balogh Rudolf fölvételei.

OROSZORSZÁG BÖRTÖNE.

A svéd Hedin Szven megfújja a vészharsonát. Felrázza s egyesülésre szólítja fel Skandinávia két nemzetét, a svédeket és norvégokat s fellármázza egész Európát. Veszedelmet hirdet: hogy Oroszország új hódító hadjáratra készül, ezúttal Európában. A skandináv félszigetre vetette szemét. Nem a földjéért, gazdagságáért, kulturájáért, hanem a tengerért, mely a délnyugati partjait mossa. A melegvizű kikötőkért, melyeket az év nagyobbik felén át nem zár el a jég, mint saját éjszaki partjait s a távol Keleten a Behring-tengert. A világtengerért. Ezért harczolt Kelet-Azsiában, de a japán fegyverek elűzték onnan. Jóval előbb a Dardanellák kapuját akarta megnyitani feketetengeri hajóhadának a Középtengerre; már Konstantinápoly előtt állt, de Európa elparancsolta onnan. Reávetette szemét a Perzsa-öbölre is, honnan szintén a világtengerre visz az út, de tudja, hogy ott csak egy legyőzött Angliának diktálva építhetne orosz kikötőt. Azért áhítja magának most a skandináv félszigetet, mert onnan is a világtengerre: az Atlanti Oczeánra juthat.

Nagyságra rettentő az orosz birodalom. Nem is állam, hanem világrész, mint III. Sándor czár mondotta. Európának és Ázsiának szinte felét öleli fel. Területe 8.647,657 négyzet angol mértföld egy tagban, vagyis [harmadfél] millió négyzet angol mértfölddel nagyobb, mint India és a khinai birodalom együttvéve. S ez az országkolosszus a maga mohó terjeszkedési vágyával olyan, mint a ketreczbe zárt fenevad: szinte áttörhetetlennek látszó korlátok veszik körül. Az éjszaki jeges oczeán, a maga mérhetetlenségével, nem útja, hanem gátja hajóforgalmának. Másik két tengere, a Feketetenger, meg a Keleti-tenger csak belső tenger, a melynek kijáratát más hatalmak állják el. Kétszáz esztendeje, Nagy Péter czár óta igyekszik kitörni börtönéből s a világtengerre jutni. Mint a kitörni igyekvő vad, mindannyiszor arra az oldalra veti magát, a hol a legkisebb ellenálló erőt érzi. Az orosz világbirodalom mai nagyságának leglényegesebb előzményei — mondja Hedin — Svédországnak XII. Károly uralkodása után való kimerültségében, Lengyelországnak a XVIII. században s a félholdnak két századév óta való hanyatlásában, valamint a középázsiai népek tehetetlen barbárságában és Szibéria síkjainak néptelenségében keresendők. Most Skandináviára került a sor.

«Vegyétek kezetekbe a térképet — így kiált fel Hedin Szven — és vessetek egy pillantást éjszaki Skandináviára. Nézzétek meg, menynyire kell áthelyezni déli irányban a határt, míg az ember elérkezik egy jégmentes norvég kikötőhöz s Svédországnak ama tájaihoz, melyek segítőforrásokban eléggé gazdagok. Hiszitek-e, hogy e mögöttes tartomány déli határát lehet egy hajszálnyival is éjszakibb magasságban vonni meg, mint Angermanlandtól, Jütlandtól és Drontheimtól éjszakra? A svéd anyaföldnek egy roppant területéről van szó, a melyre Oroszország reá akarja vetni kezét. Vajjon tétlenül várjuk-e be azt a napot, mikor Oroszország megkezdi az előrenyomulást e terület ellen?»

Pedig az előkészületek ez előrenyomulásra — igyekszik meggyőzni Hedin a két skandináv nemzetet s a világot — már javában folynak. Finnország eloroszítása, a finn ezredek felosztalása és orosz haderővel való pótlása; a finn vasutaknak az orosz vasúthálózatba való bekapcsolása, a nagyszabású berendezkedés, hogy e vonalak az orosz katonai vonatok közlekedését kényelmesen lebonyolíthassák, s újabb, tisztán stratégiai vasutak építése nyugati Finnországban; végezetül előkészületek az ott bekövetkezhető gyors mozgósítására s jelentékeny csapattömegek gyülekezésére: mindez a maga egészében azt bizonyítja, hogy az orosz hadvezetőség készen áll Finnországban egy hadi felvonulást rendezni, melynek éle nyugat felé fordul. Torneától, a finn vasutak végállomásától, körülbelül 430 kilométernyire esik a Lyngenfjord éjszaki Norvégiában, de a legéjszakibb orosz határtól az út odáig csak harmincz kilométer. Vajjon mit jelentenek e távolságok egy nemzetnek, mely megépíttette a világ legnagyobb vasútját erdőségeken, tundrákon és hegységeken át, s egy hadseregnek, mely megmutatta, hogy tud harczolni hazájától nyolczezer kilométernyire is? Oroszország, mely elvette Svédországtól kétszáz évvel ezelőtt a keleti tengeri tartományait: Livlandot, Esthlandot és Ingermanlandot, most száz esztendeje pedig Finnországot is: az orosz birodalom képes lesz elbánni a kettészakadásuk által meggyengült két skandináv országgal, ha szorosan egymáshoz nem csatlakoznak, s flottáját, szárazföldi haderejét fejlesztve, elő nem készül a nagy leszámolásra.

Így Hedin Szven. S hogy következtetéseivel elevenre talált, bizonyság reá az orosz császári földrajzi társaság, mely vészkiáltásáért törölte tiszteleti tagjainak sorából.

És Svédország jövője? Egy orosz támadás sikerét nem tehetné kétségessé a két skandináv nemzet bárminő fegyverkezése és szövetkezése, ha más nemzetek beavatkozása nem. Hedin Szven, úgy látszik, főképen ebben bízik, ezért fordul szózatával Európa nemzeteihez is. Oroszország ez idő szerint három oldalról keresi a rést börtönének falain. Terjeszkedik Perzsiában, egyelőre Angliával karöltve, de terjeszkedni fog egész a Perzsa-öbölig Anglia félretolásával is, mihelyt erőt fog érezni reá. Igyekszik szabaddá tenni az utat az orosz hadihajók számára a Boszporuson és a Dardanellákon át a Középtengerre, itt is a legéletbevágóbb angol érdekek ellenére s az ázsiai angol szövetséges leghatározottabb ellenzésével. Végül a skandináv félsziget leigázásával ki akar jutni az Atlanti Oczeánra. Oroszország, az ő kimeríthetetlen segítőforrásaival, mint elsőrangú tengeri hatalom az Atlanti Oczeánon, mint középtengeri hatalom, s mint Perzsia ura — oly kép ez, melyet Európának egyetlen egy nemzete se nézhetne a leghatározottabb ellenérzés nélkül. Ez óvja meg Skandináviát most még beláthatatlan időkig az orosz hódítástól.

SZÁNTÁS A NAPHEGYEN. — Bér Dezső rajza.

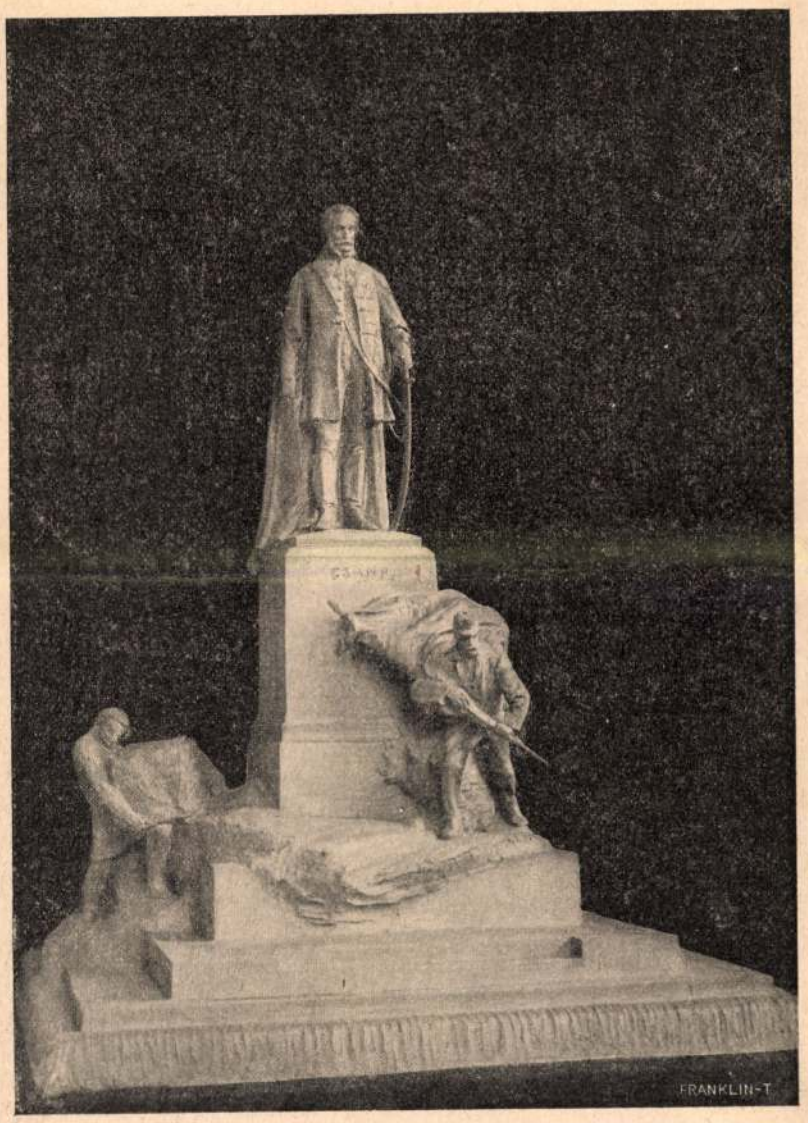

ISTÓK JÁNOS ELSŐ DÍJAT NYERT TERVE.

KOLOZSVÁRI SZESZÁK FERENCZ HARMADIK DÍJAT NYERT TERVE.

CSÁNYI LÁSZLÓ ZALAEGERSZEGI SZOBRÁNAK PÁLYANYERTES TERVEI.

rint a bécsi, londoni, frankfurti és párisi Rothschildok nevén emlegetnek. Innen-onnan kilenczven esztendeje valamennyien az osztrák bárói méltóságot viselik. Rothschild Nathaniel Mayer báró, a londoni ház mostani feje, Rothschild lordnak is mondhatja magát, mert 1885 óta peer, az angol felsőház tagja. Mellesleg szólva, a konzervativ lordok közé tartozik, egyik leghatározottabb ellenfele a most kormányon levő szabadelvű Asquith-kabinetnek.

A család bécsi ága a múlt század elején költözött Frankfurtból az osztrák fővárosba. Megalapítója, Rothschild Salamon Mayer, jó ideig még annyira nem volt bécsi, hogy letelepedési engedély nélkül még házat sem vehetett magának. De összeköttetései az osztrák főrangú körökkel elég hamar megszerezték számára a polgárjogot, üzleti szelleme, a család összeköttetései s a családi hagyományok hű követése a vezető szerepet a bécsi piaczon. Az ő egyenes utóda volt a bécsi Rothschild-ház most elhalt feje: Alfonz báró, ki a Rothschildok hatalmát és tekintélyét az eddiginél is nagyobb magasságokig emelte. Pedig e férfiú lelki tulajdonaiból hiányzott az üzleti buzgalomnak az a lángoló heve, mely elődeinek egyik legfőbb tulajdona volt. 1874-ben, a nagy pénzügyi válság után, mikor atyjának végrendeleti intézkedése értelmében átvette a bécsi czég vezetését (noha nem ő volt a család elsőszülöttje), nagy pénzügyi nehézségek leküzdésének feladata várt reá. A bankárságot a hamburgi Behrend-féle bankházban tanulta meg; annak is főképen azt a magasabb rendű fajtáját, mely elsősorban a nemzetközi áramlatoknak a világpiaczra való hatását kiséri szemmel. Atyjának nyilt banküzletét feloszlatta s kezdetben a család nagy vállalatainak konzerválására fordította minden erejét. Nagyszabású üzleti egyénisége csak a nyolczvanas évek elején lépett előtérbe, midőn az akkori Rothschild-csoport — a Rothschild-házzal üzleti közösségben álló bankházak és intézetek — élén Magyarország hitelügyeinek rendezésére, a nagy járadék-konverzió keresztülvitelére adta magát. A Rothschild-csoport az idők folyamán s különösen a nyolczvanas években nagy változásokon ment át, különösen 1886-ban, mikor Albert bárónak, bátor és szerencsés akczió befejezéseképen, sikerült érdekkörébe vonni és csatlakozásra indítani a bécsi földhitelintézetet, mely a csoportnak addig komoly vetélytársa volt. Magyarországon még sokan emlékezhetnek arra a nevezetes látogatásra, melyet Rothschild Albert báró, a csoportban helyet foglaló bankok vezető férfiainak társaságában, közvetetlenül e fontos csatlakozás után, Budapestre tett, itt indítva meg a nagy kölcsöntárgyalást a magyar kormánynyal. Ez időtől fogva hosszú sora következik a nagy és jelentékeny kölcsönöknek és konverzióknak, melyek a Rothschild-csoportot évtizedeken át állandó üzletfelévé tették Magyarországnak és Ausztriának: a magyar és osztrák járadékkibocsátásoknak, a valutaszabályozás czéljára szükséges arany előteremtésének, a magyar és osztrák koronajáradék kibocsátásának, az 1902-iki második magyar konverziónak, az 1909-iki magyar és osztrák kincstári jegyek kibocsátásának s a legutóbbi nagy magyar kölcsönnek. E konzorczium keretében Rothschild Albert báróé volt a vezető tekintély, melyet kardcsapás nélkül szerzettek meg számára a Rothschildok hagyományain kelt üzleti elvei, saját egyéni tulajdonai közül pedig rendíthetetlen konzerváló hajlama és biztos itélete.

CSÁNYI LÁSZLÓ SZOBRA ZALAEGERSZEGEN.

A hős vértanu szobrára tizenhét szobrász versenyzett a nyáron kiirt pályázaton. A bizottság szűkebbkörű pályázatot hirdetett február 12-ére. Ezen a pályázaton a hat jobbnak talált mű alkotói vehettek részt, még pedig: Győri Pfeffer József, Istók János, Kara Mihály, Kolozsvári Szeszák Ferencz, Lukácsy Lajos és Nemessányi Andor. Részt is vettek mind a hatan. A bizottság most — Szamovolszky és Tóth István szakértői véleményét is meghallgatva — nagy fölénynyel *Istók János*nak tartalmas szép pályaművét találta legjobbnak s a kivitellel őt bizta meg. Istóknak többek között igen jeles szobra Sümegen a Ramasetter-szobor. Jutalmazta a bizottság 500 koronával a Nemessányi Andor tervét s 250 koronával a Szeszák Ferenczét is.

Istók Csányi Lászlója az erős kormánybiztost, a fáradhatatlan közmunka- és közlekedési minisztert s a rettenthetetlenül elszánt vértanut mutatja nyugodt méltóságban. A talapzat egyik felén a zászlóval rohanó honvéd s mögötte a harczba induló és feleségétől búcsuzó nemzetőr a 48/49-iki önvédelmi harczot jelzi, másik felén az alatt a magyar munkás építi az utakat s tovább építi sisiphusi munkával és tökéletlenül az alkotmányt, — melyekért martiromság jár, a hátsó részen látható töviskoszorúban. De diadalmasan emelkedik ki a hősnek plasztikus alakjában az emlék, a fel-fel támadó szellem s a nemzeti hit.

Istók műve minden oldalról nagy gonddal kidolgozott emlékmű s dicsőségére válik majd Zalaegerszegnek és Zalavármegyének. S a monumentális emléket megérdemli Csányi Lászlónak az emléke, a ki egyik legerősebb tagja volt a 49-es magyar miniszteriumnak, s a kit október 10-ikén az Ujépületben báró Jeszenák Jánossal együtt kötéllel öltek meg.

A szoborbizottság elnöke Bosnyák Géza orsz. képviselő, s a gyűjtés munkájában oroszlán része van Borbély György gimnáziumi tanárnak, ki iskolás gyermekek filléreiből hozta létre az első alapot. Az egész mű 35,000 koronába fog kerülni.

TÁTRALOMNICZ TÉLI SPORTBERENDEZÉSE.

A páratlan hatás, mit az edző, friss téli inzolácziós levegőn való huzamosabb tartózkodás az egészségre és a fáradt kedélyre gyakorol, a mindennemű téli sportág könnyű elsajátítása, s a mesés élvezet, a mit a jég- és szánkópályán, valamint a nagykiterjedésű hómezőkön való gyors mozgás okoz, a téli sportokat, teljes joggal, nemcsak a szükebb körű sportvilág, de a nagy közönség szemében is a népszerűség legelső fokára emelte.

Ma már a téli sportok Európa minden országában, a hol csak erre alkalmas hely nyilik, lelkes követőkre találnak, s több mint százra megy Svájczban azon üdülő- és fürdőhelyek száma, a melyek télen át is nyitva vannak, s a melyek téli forgalma eléri, sőt meg is haladja a nyárit.

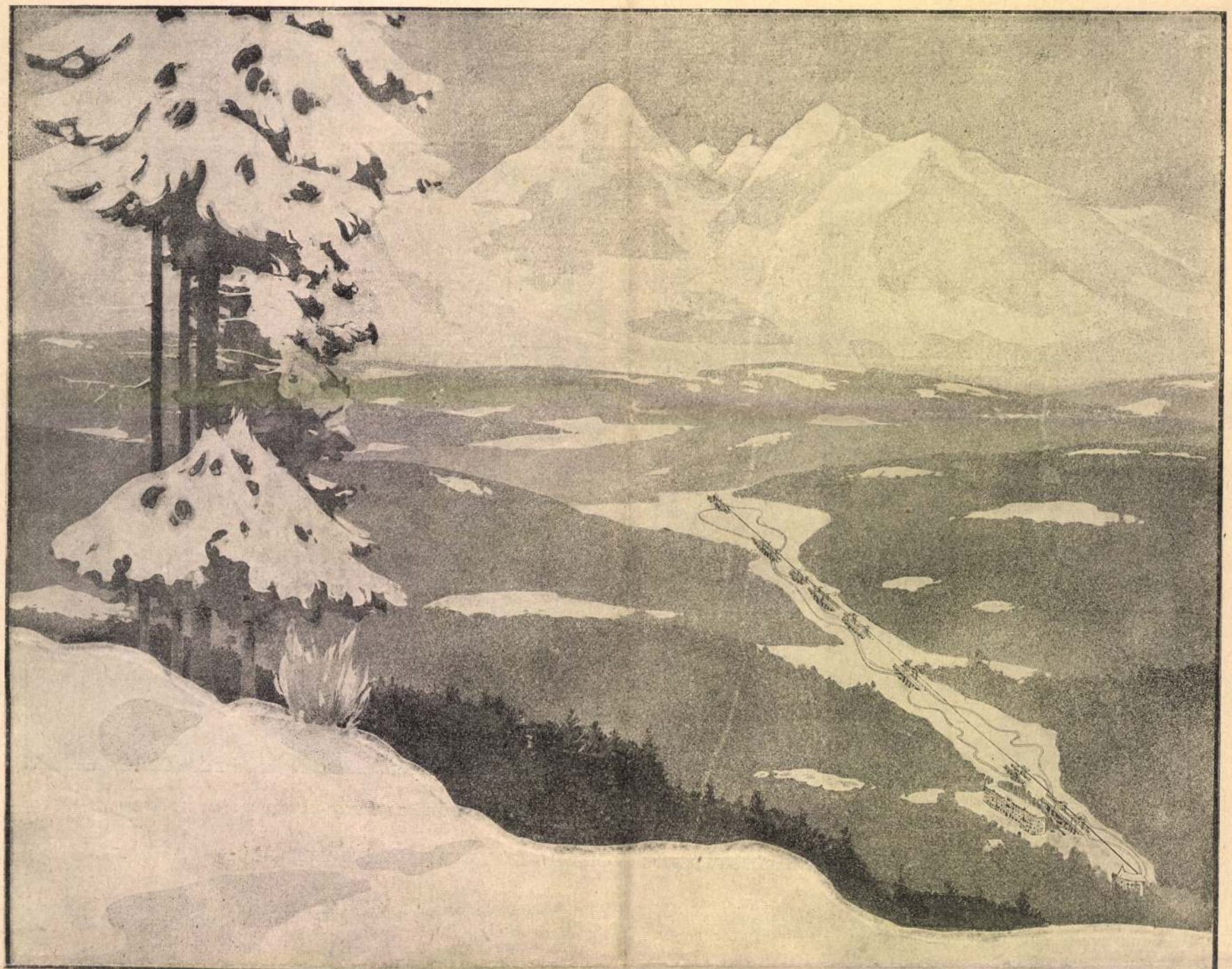

A TÁTRALOMNICZI ÚJ FELVONÓPÁLYA SZÁNKÓK FELVONTATÁSÁRA. — Madártávlati kép.

Hazánk a téli sportok gyakorlására alkalmas területekben elég gazdag. Egyelőre azonban csak a Magas Tátra déli lejtői jöhetnek tekintetbe, a hol a rendkívül kedvező fekvés és klimatikai viszonyok hatása alatt egymásután nyiltak meg a téli üdülőhelyek s ma már elmondhatjuk, hogy téli sporthelyeink a külföldiekkel berendezés dolgában teljesen egyenranguak. A folyó évben Tátraszéplak nemzetközi si-versenynyel szerepel a sportok évkönyvében, Tátrafüred remek szánkópályája messzeföldön hires hosszúságáról és páratlanul szép kifutójáról, Tátralomnicz pedig az elmult és a folyó évben létesített sportberendezései által olyan nivóra emelkedett, hogy bizvást megérdemli a magyar St.-Moricz elnevezést.

A mult évben kiépült a nagy bobsleighpálya, a melyen hazánkban az első nemzetközi szánkóversenyeket futották meg, az idén pedig a pályát vízvezetékkel látták el a mentül czélszerűbb fentartás érdekében, s a közönségnek a pálya kezdőpontjához való gyors és a sport eszközökkel együtt való kényelmes felszállítására egy elektromos üzemű sodronykötélpálya épült, a mely a maga nemében ez idő szerint egyedül áll.

A felvonópálya, mely Steller Antal budapesti magánmérnök tervei szerint készült, a Tátralommniczról Matlárháza felé vezető «Mária Terézia»-út tőszomszédságában levő gépházból indul ki, s nyilegyenesen a lomniczi csúcsra irányított nyiladékon halad fel. A felvonópálya lényegében egy erős, 2·5 cm v., 12,000 klgrmnyi szakítási szilárdsággal biró végtelen sodronykötélből áll, a mely két végén egy-egy 2 m 73 cm átmérőjű korongon fut keresztül. Alsó részén fekszik az említett gépház, a melyben az 50 lóerős elektromótor van, a mely az áramot Poprádról, mint egy 23 klm távolságról kapja; ugyan itt van a hatalmas kerékmű, a mely a gép gyors forgását, megfelelő szij- és fogaskerék áttételekkel annyira meglassítja, hogy a kötél másodperczenként csak egy méter sebességgel halad. A gépház alsó részén egy 9 m magas toronyban függ a 4100 kilogrammnyi ellensúly, a mely a kötelet állandóan egyformán kifeszítve tartja, a mi a pálya biztonsága és egyenletes üzeme szempontjából elsőrendű fontossággal bir.

A sodronykötelet a szánok felvontatására szolgáló teknőalakú pálya fölött kellő magasságban számos, fából összeácsolt bak tartja, s ezekre vannak a sodronykötél vezetésére szolgáló korongok felszerelve. Egy-egy ilyen aczélkorong súlya mintegy 50 kilogramm.

A sodronykötélre 45—45 méter távolságban egy-egy aczélkarmantyú van elmozdíthatatlanul felszerelve.

A szánkát a gépház előtti térségen a kötél alá állítják. Rendesen egy ötszemélyes bobsleigh-ot egyedül, egy kétszemélyest 2—3 ródlival együtt bocsátanak a pályára, ródlikból pedig 4—5 darabot kötnek össze egy vonattá. Mindenki helyet foglal a szánon, a vezető szemben ül a bob kormányához, hogy a pályát jól láthassa, a közönség többi része ülhet, a hogy kényelmesebbnek tartja. Legczélszerűbb a mozgás irányának háttal ülni.

A szánnak orrára egy 4—6 m hosszú kötelet akaszt a pályafelvigyázó. A kötél másik végén egy csuklóalakú fogantyú van. A vezető «kész» jeladására ezt a fogantyút a pályafelvigyázó felhelyezi a kötélre. Mihelyt a mozgó kötélre rápréselt karmantyú eléri a szánkánk vontató kötelének végén levő fogantyút, kötelünk kihuzódik, s enyhén, minden lökés, rázás nélkül megindulunk felfelé, körülbelül olyan gyorsasággal, mint a milyen tempóban sík területen a gyalogos halad. Utunk bővelkedik érdekes látnivalókban.

Alig haladunk 60 métert, egy 140 méter hosszú fahidra érünk; alattunk először a ródlipálya halad el, majd a bobpályát érjük el egyik legszebb fordulójánál, a kőből épített «Izabella»-fordulónál, aztán áthaladunk ismét a bobpálya fölött, majd közvetlenül mellette a ródlipályát keresztezzük, s a hid végén a Palota szálló mögötti plató bontakozik ki. A közönség itt is felszállhat a felvonópályára. Szánkókkal a sodronykötél tovább vontatja; alig távolodunk el a Palota szállónál levő állomáshelyről, újabb hidra érünk, a mely a ródlipálya fölött visz át. Alattunk kibontakozik a tátralomniczi telep látképe, a Palota szálló egy része szeszélyes tetőzetével, a háttérben a szepesi fensík, míg előttünk impozáns nagyságban, hófehéren tündöklik a Lomniczi-csúcs. Egy rövid darabon fiatal erdőn halad át a pálya, majd egy újabb hidon a bobpálya fölött megy szánunk. Innen rövid darabon mellettünk megy a bobpálya, s utunkban üdvözölhetjük a lerohanó szánokon utazókat. Ismét erdőbe jutunk, s néhány perczczel később a bobpálya hátamögött, a «Vipera»-forduló közvetlen közelében haladunk, a forduló sövénykerítésének tőszomszédságában. Kis tisztásra érünk, majd sűrű fenyves közt haladunk; két hidon át a bobpálya fölött visz a pálya, majd egy további hid a bob- és a ródlipálya fölött vezet át bennünket, végre egy hatalmas, 130 méter hosszú hidon végighaladva, elérjük a végállomást. 2460 méter hosszú utat tettünk meg 33 percz alatt, s utunkban 304 méter magasra emelkedtünk. Szánkónkat az itt alkalmazott pályaőr vagy egy automatikus berendezés a mozgó kötélről egy szempillantás alatt lekapcsolja. Megállunk s járművünkről leszállva, nekikészülődünk a leereszkedésnek. Alig van időnk gyönyörködni a remek panorámában, a mely kitárul előttünk, — mélyen alattunk látjuk Késmárkot, Leibitzet, Nagyőrt, a Szepesi Magurát, s a Poprád festői völgyét — máris szól a hivás, hogy indulhatunk ötös bobunkon lefelé.

Néhány lépésnyi távolságra elvontatják szánunkat a bobpálya starthelyéhez.

Kolozsvári testvérek, szobrászok

Megemlítvék.

Losonczi Miklós: Kovács Margit tárlata a Műcsarnokban

92. old

FÖLD, Debrecen. 1970. október

XXI/10.

MDK

Kolozsvári jívések, szobrász

MDK

Megemlítve.

Pomogáts Béla: Beszélgetés Győry Dezsővel

157–159. lap

KÖNYVTÁROS, Bp. 1966. március

XVI/3

Kolozsvári Márton
nobrán

Szent László hermájainak
méltatása

Koczogh Ákos: Kopcsányi Ottó
Müvészet, 1971.február - 46.lap

MDK

Kelozsvári Szeszák Ferenc és Pásztor János

közös müve: az 1913-iki Erzsébet- emlékmü pályázat zsürije által megvásárolt pályamü.

Müvészet. 1913. 22o.l.

MDK

Kolozsvári Szeszák Ferenc

Művészet 1914. 266.l.

MDK

Kolozsvári Szeszak Ferenc

A Kárpátok őre. Bronzszobor.

KMT 1916.tav.kiáll. 33.lap

Kolozsvári Szeszák Ferenc MDK

Táncosnő, gipsz

Műcsarnok 1919. Hadviselt művészek kiáll.

MDK

Kolozsvári Szeszák Ferenc

Iber L.: Erzsébet királyné emlékszobra. MI 1916.
22o.l.

MDK

Kolozsvári Szeszák Ferenc

Czakó Elemér: Temetik a kulturánkat. Szózat, 1920, jan. 31.

MDK

Kolozsvári Szeszák?

3.sz. pályaterv , egész mü: 3000 K.
szobrászati rész: 1500 K. IV.csoport.
Az architetturában két gondolat küzd egymással: modern felfogásu középrész, az azt körülövezö antik oszlopcsarnok.
A királyné szobra sem kifejezö.

Hermann-Ottmann: A pályázat eldöntése. Erzsébet emlékmü. Magyar Iparmüvészet. 1916. 258-262.l.

M.D.K.

Kolozsvári Szesszák Ferenc, szobrász

műve egyik pecsétjét díjat nyert az Erzsébet-emlékmű pályázaton.

Építőipar - Építőművészet, Bp. 1916. évf. 27. sz.
162. old.

Kolozsvári Szeszák Ferenc

1881-ben Kolozsvárott szül. szobrászművész. 1919-ben Kolozsvárott halt meg. 1903-07. zörött a Képz. Főisk. Stróbl Alajos növendéke. 1902-ből nevezett Ziáll., szobor pályázatokon. Jelenlőszebb munkája a nagyszalontai Arany J. szobor. 1911-14 zörött dolgozott a Sz.-uti mův. telepen.

Szárados uti művészhelep kiállítása. Szat. összeáll. Gap Erzsébet, Elischer Brigitta. Bp. 1965

24.

Kolozsvári Szeszár Ferenc

Lovatférező, Gyour, 25 cm. J.: Kolozsvári. M.N.G. lelét.

Szárados uti műnén telep kiállítása - katalógust összeáll: Gap Erzsébet, Elischer Brigitta: Bp. 1965.

53.

M.D.K.

Kolozsvári Szenák Ferenc

A "Képzőművészet" c. rovat adja hirül, hogy a müvész beküldte pályamüvét a Bartha szoborpályázatra.

Szinház és Élet, Bp. 1908. május 1o. VI. évf 2o. sz.

Kolozsvári Szeszák Ferenc MDK

Krisztus.ela

Egyház és művészet
Nemzeti Szalon 1919.

Kolozsvári Tamás festö M.D.K.

Krisztus feltámadása, repr.

Lyka: A müvészetek története Bp. 1965. 89. kép

Kolozsvári Tamás

festette 1427-ben Péterfia Miklós győri kanonok megrendelésére a garamszentbenedeki Kálvária-oltárt. (Középkép: Kálvária, belső nárnyak: Passió, külső nárnyak szentek élete) Az oltár ma az esztergomi Keresztény Múzeumban.

Kampis Antal: A magyar müvészet a XIX. századig. Bp. 1968. 167 l., képes /Minerva zsebkönyvek/

72. l.

Kolozsvári Márton
és György

cvód

Kós Károly: Az
erdélyi magyar művé-
szet útja.

Müvészeti Hotek Ungvàr
1941. 94. l.

irtózik az ürességtől s azt, mint tátongó, kiáltó sebet, azonnal enyhíteni, megszüntetni igyekszik.

A semmi borzadálya, az üresség irtózata nagyon szép, érzékletes kifejezés. Szellemi gépezetünk nem tud, nem akar üresen járni, az emberiség retteg az unalomtól. Fáj neki, hogy az egyéniség elve két aránytalan és árva világra osztotta a mindenséget? Csak az állatok és a nagyon okos, nagyon érző emberek nem unatkoznak, mikor „üresek". A filozófus még tovább megy e tekintetben : benne önmagát figyeli és saját működése szabályait próbálja megállapítani a szellem. Számára nincs „horror vacui" és roppant erőfeszítéseket tesz, hogy szétnézhessen a tiszta, vagyis külvilággal keveredetlen ész konstrukciói között.

Mi, közönségesebb emberek, nem tudunk és nem is akarunk elszakadni a tapasztalati élettől. Adottságaink mintegy hidat vonnak a tiszta szellem és az érzéki valóság közé. Igy van ez jól. S így aztán az öntudat fényereje szerint szüntelen ragyog-

Szánkóvilág

Irta Siklóssy László

A lehullott hó nem pocsolyát jelentett a régi világnak, hanem változatos örömöket: megjavultak az utak és megjelentek a szánkók. Mert uri hintóra ezer közül ha egynek tellett, szánkót azonban a szegény ember is tudott magának eszkábálni. Az első hóesés után már hajnalban dallamos csilingelés jelentette be falunak-városnak, hogy megkezdődtek a szánkázás örömei.

Ezek között nem volt lekicsinyelhető a megjavult közlekedés sem. A hó ugyanis kitöltötte az elhanyagolt utak gidreit-gödreit, ugyhogy szánkón könnyüszerrel el lehetett röpülni sógorhoz, komához a hetedik határba is. Igy aztán falu és város egyként osztozott a téli boldogságban.

A falusi gyerek talán közvetlenebbül vette ki részét a téli örömökből, viszont a nagyvárosi gyerek, no meg a felnőtt is, csodákat látott a nagyurak szánkós fényüzésében. Ebben a királyok s a főurak jártak elöl. *Mátyás* királyunk is ismerte már ezt a szórakozást. Egy követjelentés szerint egy ünnepség során „a király és királyné aranyozott szánon, melybe fehér ló volt fogva, teméntelen más szán kíséretében a város minden utcáját bejárták".

Leglelkesebb híve a szánkózásnak *Mária Terézia* királynőnk volt. Az ő díszszánkázásainak fényét versengve emelték a magyar mágnások díszes és ötletes szánfogatai. Egy ilyen díszes „slidázsiról" írt igy az egykoru *Székely László grófj:*

— Igen cifrák voltanak a szánok: kin aranyos, kin ezüstös angyali és emberi formák voltanak kimetszve. Maguk a szánok be voltanak takarva bársonyokkal és hosszu lobogó rojtokkal. A lovakon is bársony cafrangok, paszomántos varrottak voltanak kétoldalt leeresztve. Minden szán előtt két-két libériás legény ment lóháton és két kengyelfutó, mindeniknek korbács lévén kezekben. A szánok megett következtek ő felsége trombitásai és rézdobosai hatlovas szánon, majd pedig maga Felséges Királynőnk családjával és udvari népével.

A szánok után jött a libériás udvari cselédség s az ostorral felszerelt kengyelfutók, akiknek azonban — ha maga a királynő is résztvett a díszszánkázáson — nem volt szabad ostoraikkal csattogtatni. Ezt tiltotta a királyhő finom izlése. Mária Terézia egyébként nagyon szerette ezt az egészséges, díszes és szines sportot. E sportszenvedélyéből sarjadzottak ki az afféle legendák, hogy egyizben *Grassalkovich* — hó hiányában — són szánkáztatta ki a királynőt, máskor pedig *Bánffy Dénes* cukorporon.

Az uri szánkázáshoz nem ilyesmi kellett, hanem szép friss hó, jó szánkó, jó lovak és megfelelő öltözet. Készültek is erre alaposan a főuri ifjak. A fiatal *Kohúry István* például, aki Bécsben nevelkedett, apjához irt leveleiben nem győzött lelkesedni e királyi sportért. „Noha annak előtte is láttam Őfelségét személye szerint szánkázni — irta 1667-ben —, mindazonáltal ily ékes szánkákkal és lovakkal soha nem láttam még, 77 szánkával vonult fel ugyanis Őfelsége. Az gavallérok szebbnél-szebb szánkával mentek utána, azonkívül a császárnak két hugát is maguk után vitték és két itt lévő luteránus herceget is".

Ugyanez az ifju egy hét multával még szinesebb világot látott. „Ki sem tudom magyarázni Nagyságodnak, — irta — az sok szánka s paripa ékesitő szerszámot. Az sok csörgő hangja miá sem tud az ember mire figyelmezni. Azt sem tudja az ember, az tollakkal felékesitett lovakat nézze-é, avagy az szánkában lévő fraicimmereket és köntöseiket? . . ."

Magyarországon *csuszáddának* is nevezték a *slidázsit*. Ilyent irt le 1804-ben *Gaál György* a maga humoros módján. *Jósika Miklós* pedig az erdélyi díszszánkázásokról tudott sok érdekes részletet elmondani. Erdélyben pl. hogyha hölgyeket szánkáztattak, mindig négy lovat fogtak a szánkó elé. Az ilyen szánkázásokat tánc és vacsora követte, amin főleg a fiatalság mulatott pompásan. *Csokonai Vitéz Mihály* pedig a somogyi szánkázást az oroszokéval hasonlította össze *Dorottyájában*.

Azóta megváltozott a világ! Kevesebb a szánkó; annál több — normális viszonyok közt — az autó. És se szeri se száma a testet edző téli sportoknak.

Vadorzók az irodalom erdejében

Shakespeare esete az első gyorsirókkal

Az egyetlen eset az irodalomtörténetben, hogy idegen szellemi tulajdont gyorsirás segitségével oroztak el és hasznositottak, a világ legnagyobb drámairójával, *Shakespeare*-el történt meg. A Shakespeare-korabeli Angliában a kiadóknak és könyvkereskedőknek még nem állott módjában, hogy a szerzői jogot védjék. Szindarabjait Shakespeare ugy értékesitette, hogy néhány példányban lemásoltatva, eladta különböző szintársulatoknak. Mivel azonban ezek a szindarabok óriási anyagi sikert biztositottak a szinigazgatóknak, közbelépett a konkurrencia és azok a szinigazgatók, akik nem tudták vagy nem akarták megfizetni Shakespeare-nek darabjai előadási jogát, gyorsirókat szerződtettek, akik előadás közben, valahol egy oszlop mögött vagy egy páholy mélyén meghuzódva, gyorsirással lejegyezték a szinpadon játszott Shakespeare-drámákat. Három-négy ilyen gyorsiró váltogatta egymást a munkában, amely legfőbb pénzkeresetüknek számitott.

Hamis Shakespeare-kiadások

1594-ben jelentek meg Shakespeare munkáinak első kiadásai, amelyeket külső formájukról „kvarto" kiadásoknak is neveznek, de a szaktudomány inkább ezen a néven ismeri őket: orvnyomatok. Ezek az „orvnyomatok" ugyanis nem voltak mások, mint a felbérelt gyorsirók által lopva lejegyzett Shakespeare-drámák, amelyek persze csak ugy nyüzsögtek a hibáktól. Elképzelhető a halhatatlan drámaköltő felháborodása és bosszusága, amikor saját műveit meghamisitott és eltorzitott kiadásban látta megjelenni. A gyorsirók ugyanis a félhomályos nézőtéren kuporogva, idegesen és lázasan jegyezték a szinpadon elhangzó párbeszédeket, közben arra is ügyelve, nehogy rajtacsipjék őket ezen az irodalmi vadorzáson. Ilyenformán természetes, hogy egy-egy mondatot, szót rosszul hallottak, de sürü tévedéseiknek az is oka, hogy az akkori gyorsirás rendszere meglehetősen nehézkes volt.

Gyorsirás — Shakespeare korában

Mármost joggal kérdezhetné valaki, hogy lehet-e Shakespeare korában már gyorsirásról beszélni? Igen, lehet, mert 1550-ben hozta nyilvánosságra egy *Timotheus Bright* nevü skót orvos „Caractery" nevü rendszerét, amelynek célja volt „különféle jegyekkel gyorsan, röviden és titkosan irni". Ez a kezdetleges gyorsirás nem betü-, hanem szójegyekből állott, valamint különböző szórövidítésekből. Nem sokkal azelőtt fedezte fel ugyanis *Johann Trithemius* würtzburgi bencés apát és majdnem vele egyidőben *Justus Lipsius* louvaini egyetemi tanár azokat a „tironi szójegyeket", amelyek — mint a világ első gyorsirása — Cicero korából maradtak fenn. Ezeket a szójegyeket a skót orvos kiegészitette azokkal az irásrövidités kisérletekkel, amelyeknek segitségével Luther Márton beszédeit Németországban följegyezték, majd az angol nyelvre alkalmazva, nyilvánosságra hozta gyorsirási rendszerét, amelyet az akkori Angliában korszakalkotó jelentőségünek véltek.

Shakespeare később hiteles kiadást is készitett alkotásaiból, de hogy melyik a hiteles kiadás és melyik nem az, azt épp azok a hibák, elirások mutatják meg, amelyek az u. n. „orvnyomatu" Shakespeare-kiadásokban nyüzsögnek. Egy német tudós, dr. *Dewischeit* a Shakespeare-szövegek és a korabeli gyorsirási rendszerek beható tanulmányozásával 60 ilyen orvnyomatu Shakespeare-kiadást mutatott ki. Többek között a III. Richárd, a Windsori vig nők, a Romeo és Julia és az V. Henrik első kiadásairól állapitotta meg, hogy ezek meghamisitva adják vissza Shakespeare eredeti szövegét.

Ezzel kapcsolatban érdemes lesz azt is megemliteni, hogy Bright kezdetleges gyorsirási rendszerét csakhamar felváltotta egy másik angol gyorsirási rendszer, a Willis-féle, amely a XVII. században került nyilvánosságra és első izben használta a gyorsirás mai nevét: Stenographia.

Mindenesetre érdekes, hogy ennek a páratlanul álló irodalmi orvvadászatnak áldozata éppen Shakespeare, aki nemcsak legnagyobb drámaköltője volt a világnak, hanem akiről egyes életrajziról azt is tudni vélik, hogy valamikor maga is vadorzó volt. Csak persze nem irodalmi téren.

Háborus konyha

Péntek. Ebéd: Kelkáposztaleves, hamis sonkáskocka, rózsaszin vegyessaláta. — **Vacsora:** Piritóskenyér, tea, felvágott, heringkrém.

Hamis sonkáskocka. A tésztát a lehető legvékonyabban kinyujtjuk, kockára vágjuk és sósvizben kifőzzük. — Zsiros lábasba szedjük, majd husdarálón átdaráit párisival vagy krinolinnal összekeverjük. Nagyon jó hozzá a saláta.

Rózsaszin vegyessaláta. Ha van céklaecetünk, amelyből a cékla már kifogyott, akkor friss ecet helyett ezt használjuk fel. Beleaprítunk főtt, hámozott, kockára vágott burgonyát és zellert, amely szép, rózsaszinü lesz. Ha céklaecetünk nincs, akkor is megfesthetjük a salátát rózsaszinüre olymódon, hogy a nyers céklát megreszeljük és azt keverjük bele a salátába.

Heringkrém. Egy füstölt heringet, u. n. „bücklinget" bőrétől és gerincétől megtisztitunk és szitán átdörzsölünk. Hozzákeverünk margarint vagy vajat, de tehetünk bele szaporitás gyanánt 1—2 főtt, áttört burgonyát is, amelyet tejjel vagy higitott tejfellel kikeverünk.

Tanács: A lisztet, amely a gyurótáblán megmarad, mindig szórjuk bele a levesbe. A mai anyagszük világban nem szabad kárbavesznl hagyni.

Tojás. Budapesten, valamint a hozzá csatolt megyei városokban és községekben január 20-tól 31-éig az 1944 évi közellátási szelvényiv 4. számu szelvényére szelvényenkint egy darab tojás vásárolható.

A vásárcsarnokok és nyilt piacok kicsinybeni árai

Marhahus 510, Borjuhus 540, juhhus 450. Sertéshus: karaj 630—690, tarja, comb, lapocka 510—550, oldalas 380, szalonna, zsirnak való, bőrrel 470, bőr nélkül 490, háj 530, zsir 560. Élő tyuk 560, csirke 680, pulyka 630. Tisztitott tyuk 680—728, csirke 800—856, pulyka 780—803. Tojás 540—580. Ponty, élő 660—680, jegelt 630—650. Teljes tej lit. 70, tejföl lit. 280, teavaj (tömb) 970, pasztőrözött 1010, tehénturó 160—280. Kenyér 60. Lencse 130—160, borsó 112—138. — Burgonya: Gülbaba 35, Ella és sárga 30, vöröshagyma 45, fokhagyma 129, fejeskáp. 38—60, keikáp. 44—72, savanyukáp. 100, kalarábé 100—163, sóska 400—650, paraj 450—650, karfiol tisztitott 440—780, tök sütő 40—94, sárgarépa I. 41—45, II. 26—31. Alma, nemes faj 284—708, közönséges 190—360, körte 500—780.

Vizállás

A Duna Budapestig árad, igen alacsony apad, lejebb árad, alacsony vizállásu. Bécs 288 cm. 27%, holnap 258 cm. 24%, Pozsony 348 cm. 32%; Budapest 349 cm. 40%, holnap 317 cm. 35%. — A Tisza Visknél és Vásárosnamény — Szolnok között apad, máshol vizállásu. A Tiszán a jég: Vásárosnamény és Záhony között áll, Máramarossziget-, Tiszaujlak-, Tokajnál és Csongrád—Zenta között zajlik. — A Balaton Siófoknál 70 cm. 59%. — A Velencei-tó Agárdnál 150 cm. 67%.

Napi hirek

— **Naprend.** Január 20. Csütörtök. Róm. kat.: Fáb. és Seb. — Protestáns: Fábián, Seb. — Budapesten a Nap kel 7 ó. 21, nyugszik 16 ó. 26-kor, a Hold kel 1 ó. 28, nyugszik 12 ó. 09-kor.

Elsötétités este 8 órától 4 óráig

Nézem a fiamat

A legkisebbiket. Az Ákost. Tizennégy hónapos. Néhány héttel ezelőtt fedezte föl, hogy a lábai mire valók tulajdonképpen. Addig főleg cuclinak használta.

Most totyog. Lankadatlanul, csodálatraméltó kitartással, percnyi pihenőt nem engedélyezve magának, rója fölfedező utjait a lakásban. Ha valami fölkelti érdeklődését, megáll egy-egy percre, vizsgálódik, de a benne lobogó tudásvágy nem hagyja sokáig nyugodni.

Miután néhány percig a rádiót gyötörte —, ha lábujjhegyre áll és jól kinyujtózik, éppen eléri a kezelőgombokat — most uj vállalkozásba kezd. A heverőn meglátja a kaucsukbabát, amit nénje az imént hagyott ott. Apró karjait nyujtogatva feléje, szemembe néz, magyarázza az ő saját külön nyelvén, hogy mennyire szeretné közelebbről megszemlélni. De én nem értem.

Érzéketlenül ülök. Figyelek és magamban bocsánatot kérek tőle, hogy tudtán kivül és szemmelláthatóan kedve ellenére jellemvizsgálati kisérletet végzek rajta.

Mert két eset van. Sőt három: Vagy elpityeredik, bevallva és elárulva ezzel tőlem való függőségét, belenyugodva ebbe a függőségbe, sőt ki is használva azt, vagy önállósitja magát és megkisérli elérni a saját szakállára. (Ha ugyan ezt a szóképet használni lehet egy tizennégy hónapos gyermekkel kapcsolatban.)

A harmadik esetben egyszerüen vállatvonva, hagyja az egészet és valami közelebbi, elérhetőbb dologra forditja energiáját. (Megvallom, titokban ezt reméltem.)

De nem. Ő a második utat választotta. Fütyül rám. Mikor látja, hogy részvétlenül nézem vergődését, szilárdan megveti oszlopszerü lábait és elengedve eddigi biztos támaszpontját, a rádióasztalt, két bátor, öntudatos, bár kissé bizonytalan lépést tesz előre. De aztán megáll . . . Ott áll egyedül, magára hagyatva, támasz és védelem nélkül, vaskos lábszárai mint két kis ioni oszlop meredtek a földre. Mögötte az elhagyott biztos rév, előtte az ismeretlen, bizonytalanságokkal teli sivatag, az ebédlőszőnyeg hatalmas pusztasága, tulsó partján a heverőről lecsüngő baba kificamodottan integető karjával . . .

Áll.

Visszaretteni vonna a feladat nagyságától?

Egy-két bizonytalan, ingadozó mozdulat és hirtelen megfordulva két gyors, apró lépéssel visszatotyog a rádióasztalhoz és megkapaszkodik benne erősen. Már gunyolódni akarok: Na, fiatalember, hát eddig tartott? — mikor félkézzel elengedi az asztalt és visszafordul. Mérlegeli a helyzetet. A rádió mellett van egy karosszék. Jól kinyujtja a kezét és egy rövid lépéssel el is éri a szék karját. Megkapaszkodik benne és szemét állandóan a babára függesztve körülltipegi. Ujabb probléma. A karosszéktől a legközelebbi támaszpont a vitrin. De odáig még jó négy babalépésnyi ijesztő pusztaság van. Egy kis habozás, próbálgatás után elengedi a széket és karjait kiterjesztve két bizonytalan lépést tesz előre. Megáll. A tömzsi lábacskák inognak, karjai a levegőben kalimpálva keresnek valamit, valamit, amiben meg lehet kapaszkodni, amire számitani lehet ebben a nagy bizonytalanságban, de nincs semmi és senki, aki segitene rajta. Segitséget kérőn néz körül, szája veszedelmesen görbül lefelé. Na most — intek — mi lesz, emberke? Ekkor hirtelen, mint aki rájött a dolgok nyitjára, mint aki megtalálta a feleletet a Nagy Kérdésre, megragadja két kis öklével a ruháját és saját magába kapaszkodva, szemét le nem véve a babáról, igy teszi meg a hátralévő két lépést.

A többi már gyerekjáték. A vitrin másik oldalán tátongó méternyi pusztaságon már az öreg rutinié biztonságával döcög át, jól megmarkolva mellén ruhácskáját. Most már csak a heverő hosszában kell oldalazva végigtapogatózni és már ott is van fáradságos és kilzdelmes utjának céljánál . . . A kaucsuk baba ott hever előtte. Egyik kitépett karja lelóg a földre, szeme kéken mered a semmibe . . .

Nem nyul hozzá minéjért. Nem csap le rá diadalmasan. Nézi egy ideig, mintha csak szándékosan nyujtaná a beteljesülés sóvárgott pillanatát, majd felemeli a lelógó félkart és szájába veszi . . . Nem jó . . . Elengedi, kis ingerült mozdulattal lesöpri. A baba feje koppan, tehetetlenül fekszik lábai előtt, de ő ezt már nem látja. Teljesen és tökéletesen megfeledkezve róla, szemét a hálószoba ismeretlen, titokzatos messzeségébe meresztve, gázol át rajta és sietős léptekkel totyog uj kalandok, uj tapasztalatok felé.

Szollár János.

— **Kitüntetés.** Stolp Ödön gazdasági főtanácsosnak, ny. Gazdasági Akadémiai igazgatónak a Kormányzó Ur a Nemzetvédelmi Keresztet adományozta.

— **Emléktábla-avatás.** A Társadalmi Turul Szövetség a szlágymegyei Bürgezd községben hazafias ünnepség keretében emléktáblát helyezett el a keleti harctéren hősi halált halt Kémeri Nagy Imre honvédszázados szülőházán. Az ünnepségen dr. Tarnói László mondott emlékbeszédet.

— **A Fráter Loránd Társaság** csütörtökön este fél 6-kor tartja e havi rendes előadóülését a Budai Kat. Kör dísztermében (Fő-u. 88.).

L. H. budapesti lakos és neje elmondják véleményüket a

LETON HAJVIZRŐL

A FELESÉG:

Bár hajam normális, mégis rendszeresen használom a Leton-hajvizet. Ez a készitmény igen hatásos a korpa és hajhullás ellen. Ezért egészséges, tömött és mégis könnyen fésülhető a hajam. Frissnek érzem állandóan a fejem, éppen ezért nem fordul még véletlenül sem elő, hogy csak egy picit is megkaparom a fejem, mert ez a mozdulat férfiak szemében nagyon kiábrándító. Rájöttem arra is, hogy a Leton-hajvizzel való bedörzsölés jobban és tovább tartja a „dauert".

A FÉRJ:

Száraz és törékeny volt a hajam. Utóbb erősen korpássá vált és hullani kezdett. Mindent kipróbáltam, végül is a Leton-hajviznek köszönhetem, hogy hajzatom ismét rendbejött. A korpa eltünt, a hajhullás megállt, sőt a haj gyorsabban növekszik. Ugylátszik ezt a feleségem is észrevette, mert ezért használ az én üvegemből, különösen tartós hullámositás és fejmosás után.

A Leton-hajviz minden szaküzletben beszerezhető. Főraktár és utánvételes postai szétküldés: Hunnia gyógyszertár, Budapest, Erzsébet-körut 56. Kis üveg: P 10.80.

FONTOS! A szombaton megjelenő számban közöljük a kislány és öcsike véleményét.

— **Nem lesz már hosszantartó, komoly tél!** Ha a télnek a jellege enyhe, vagy mérsékelt, akkor rendszerint rövidek a fagyos időszakok is — irja egy német meteorológiai folyóirat. — Ennek az a magyarázata, hogy a föld és a földet borító légkör csak lassan alkalmazkodik a világmindenségből érkező meleg és hideg sugárzásokhoz. A tél alakulásában nálunk bizonyos szerepe van a Keleti-tenger északi és keleti részei eljegesedésének. Ha januárban a Keleti-tenger vize tulnyomórészt jégmentes, akkor az északkeletről és északról érkező légtömegek a tenger felett megtett utjuk alkalmával hidegüknek jelentékeny százalékát elvesztik. Ha azonban a finn és botteni öblök korán befagynak, sőt esetleg a keletporoszországi és a balti partvidék egy része is befagy, akkor az északi sarkról érkező szelek teljes hidegtartalmukkal érkeznek a szárazföldre és sokkal erősebb fagyos időszakot idéznek elő. Általában meg lehet állapitani, hogy ha a tél novemberben és decemberben nem tudott komoly hidegekkel érvényre jutni és az évfordulókor is inkább fagypont körüli hőmérséklet uralkodott, további része aligha lesz már tulságosan szigoru. Ilyenkor azt is figyelembe kell venni, hogy január első hetében a nappalok már napi két perccel hosszabbodnak és a további hetek gyors ütemben hosszabbitják a napsütéses időt, valamint a nap sugárzásának ereje is egyre növekszik. Ha január és február hónapokban a hőmérséklet néha még le is száll mélyen a fagypont alá, ha a hótakaró vastagsága növekszik is, a tél ilyenkor már mégis csak önmagát emészti, mert nem kap további hideg-utánpótlást. Az állandóan emelkedő Nappal, hosszabbodó nappalokkal, vagyis a fény és a hő elemeivel kell a harcot fölvennie. Mindezekből tehát az következik, hogy komoly téltől immár nem kell félnünk, az ezután következő téli időszak már a tavasz közeledtének jegyében áll.

— **A légiveszély elmultával tovább tart az elsötétités.** Schulhof Zsigmond munkás 1942 szeptember 4-én a Budapest elleni légi támadás lezajlása után közvetlenül azután, hogy a szirénák a légi veszély elmulását jelezték, az óvóhelyről fölment a lakásába és ott meggyujtotta a villanylámpát. Minthogy az ablak nyitva volt, a lámpa fénye kiszüródött az utcára. Schulhof a légoltalmi vétség miatt megindult bünvádi eljárás során azzal védekezett, hogy büncselekményt nem követett el, mert a cselekmény időpontjában légi veszély már senkit sem fenyegetett. A törvényszék azonban bünösségét mégis megállapitotta, mert *az elsötités kötelezettsége a légi veszély elmulása után továbbra is fennáll.* Ezen az alapon a törvényszék *harminc pengő pénzbüntetést szabott ki.* A Tábla vitéz *Ottrubay-tanácsa* most a törvényszék itéletét helybenhagyta.

— **A Főméltóságu Asszony segélymozgalmára** a 99.000 sz. postatakarékpénztári csekkszámlán január 17-én az alábbi adományok folytak be: Balázs Ferenc (Kolozsvár) 300 P, Blum és Polgár 300 P, Selyem és tricóárugyár rt. 200 P, Finn Oszkár utóda 100 P, Hencz főhadnagy (Marosvásárhely) 93 P, dr. Apczy Ernő 50 P, Páliffy Károly (Kadarkut) 30 P, Conen I. Vilmos 25 P, Bichler Artur és Büchler Henrik 20 P, Ladányi Miksa 20 P, Czétényi Illés cég (Veprőd) 10 P, Méreg Sándor karp. őrm. (Tábori posta) 10 P. Természetbeni adomány: Csillik Antal cég: 8 drb. télisapka. — Január 18-án: Attila nyomda rt. 500 P, Bottke Ernő (Rákospalota-Budapest) 500 pengő, Szerszámgyár rt. 250 P, Hártya-, fémpapiros-, papiroskeresk. és ipari rt. 200 P, dr. Molnár Sz. Dezső 100 P, Csiribi gazdaság (Agárd) 100 P, dr. Brenner Gyula táborvezető gyüjtése 70.91 P, dr. Fésüs György kir. közjegyző (Cegléd) 50 P, Machan Jenő (Kassa) 50 P, Mehn Károly 50 P, Wörner Tivadar (Budafok) 50 P, dr. Bronner Gyula gyüjtése 41.24 P, Árvai József felajánlott szakértői dija 59.56 P, Baritz Árpád (Dés) 5 P, dr. Fischof Ernő ügyvéd 5 P, Föröcsik Ferenc (Karcag) 2 pengő.

— **Mit csinál félpár kesztyűjével?** Az elvesztett félpár kesztyü nemcsak boszszuságot, hanem a mai körülmények között komoly párt is jelent. A megmaradt félpár kesztyűvel az ember nem tud mit kezdeni s legtöbbször szekrények, dobozok mélyén hever éveken át. Gondoltunk-e arra, hogy ezzel a félpár kesztyüvel, amely számunkra hasznavehetetlen, örömet és hasznot szerezhetünk másoknak? Hadirokkantjaink között, sajnos, sokan vannak olyanok, akik egyik vagy másik kezüket elvesztették. Az ő számukra a félpár kesztyünek is van értéke. A hideg télben gondoljunk rájuk és nélkülözhető félpár kesztyüket adjuk le az Országos Hadigondozó Hatóság portásánál, Corvin-tér 8 sz. alatt, ahol azokat elismervény ellenében átveszik, összegyüjtik és eljuttatják a rászorult hadirokkantakhoz.

— **Még huszezer lakást lehetne épiteni a fővárosi padlásterekben.** A városrendezési és magasépitési bizottság *Morvay Endre* alpolgármester elnöklésével ülést tartott, amelyen *Szakasits Antal* a nyomasztó lakáshiányt tette szóvá. Rámutatott arra, hogy a magánházak megfelelő padlástereinek beépitése utján *huszezer uj lakással lehetne enyhiteni az egyre fokozódó budapesti lakásinségen.* Adókedvezménnyel és hitelnyujtással, valamint, ha szükség van rá, az épitkezési szabályrendeletek megfelelő módositásával segitsék elő e kérdés megvalósulását. Az alpolgármester válaszában elismerte a padlásterek beépitésének fontosságát és közölte, hogy a főváros vezetősége állandóan foglalkozik ezzel a problémával.

— **Bozóttüzben elpusztult közel félmillió birka.** Isztanbulból jelentik: A brit hirszolgálat jelentése szerint Melbourne közelében hatalmas bozóttüz pusztitott, amelynek több mint 435.000 birka esett áldozatául.

— **Szent Margit-ünnepségek.** Szerdán, Szent Margit napján, az ország minden templomában ünnepi szentmisét mondottak és szentbeszédek hangzottak el. A fő ünnepség a Domonkos-rend Thökély-uti templomában *Angelo Rotta* pápai nuncius ünnepi szentmiséjével kezdődött. A szentmise evangéliumakor *Mihalovics Zsigmond* pápai prelátus mondott szentbeszédet. Az uj magyar szent nevét viselő Lehel-téri kegyuri plébániatemplomban *Meszlényi Zoltán* sinopei püspök celebrálta az ünnepi szentmisét, amelyen *Szendy Károly* polgármesterrel az élén, a főváros egész vezetősége megjelent. A mise keretében *Beresztoczy Miklós* pápai kamarás mondott szentbeszédet. A Szent Margit ünnepségek egyébként egész héten át tartanak. Vasárnap a Domonkos-templomban, az egyházi ünnepségek befejezéséül *Serédi Jusztinián* hercegprimás ünnepi szentmisét pontifikál és szentbeszédet mond.

— **Kitüntetések.** A Kormányzó a miniszterelnök előterjesztésére dr. Kiss Endre kecskeméti főispánnak, dr. Liszka Béla polgármesternek és dr. Liszka Bélánénak, továbbá Maros Gézáné középiskolai tanárnak a Magyar Vöröskereszt érdemkeresztjét adományozta. — A Kormányzó a délvidéki harcokban elsüllyesztett jugoszláv „Dráva" monitor kiemelési munkálatai során kifejtett kiválóan buzgó munkásságuk elismeréséül Vadkerti Zoltán szigorló gépészmérnöknek a Magyar Arany Érdemkeresztet, Bedes József ácsmesternek és Szengofszky Frigyes autogénhegesztőnek a Magyar Ezüst Érdemérmet adományozta. — A Kormányzó Palla Sándor kassai állampénztári főtisztet, Tóth Zsigmond nagymadi református lelkészt és fiát, Tóth Zsolt negyedi segédlelkészt, a csehmegszállás alatt tanusitott hazafias magatartásukért a Nemzetvédelmi Kereszttel tüntette ki.

— **Egy háztulajdonosnő kutyájával együtt megfulladt a füstben.** Kluzatsek Margit 60 éves háztulajdonosnő Zuglóban, a Szentmihály-utca 4. számu családi házban lakott. A szomszédok észrevették, hogy az idős magánzónő, aki, mióta unokaöccse kórházban fekszik, egyedül élt a kis házban, szerdán egész nap nem jelentkezett. Rendőrt hivtak és behatoltak a lakásba. Ekkor kiderült, hogy a magánzónő meghalt. Amikor a rendőri bizottság a rejtélyes haláleset szinhelyére érkezett, a szoba tele volt füsttel és az ágyon fekvő halott asszony közelében a kutyája is élettelenül feküdt. Az ágy mellett gyertya volt a padlón. A feltevések szerint az asszony álmában feldöntötte az égő gyertyát, ettől meggyulladt az ágynemü és a szőnyeg, azonban nem lobbant lángra, hanem megtöltötte a szobát füsttel. Az asszony a kutyával együtt megfulladt.

— **Levegőbe repült egy ház.** Sárospatakról jelentik: Matisz Márton bányabérlő Hercegkut községben lévő lakóházában tartotta a bányarobbantáshoz szükséges lőport. Kisfia véletlenül gyufát dobott a lőporra, amitől az felrobbant. A robbanás a házat a levegőbe röpitette. A gyermek meghalt, többen sulyosan megsebesültek.

— **Milyen volt a honfoglaló magyarok nyerge?** A győrmegyei Koroncó község sirleletének elemzésénél *László Gyulának*, az Erdélyi Tudományos Intézet régésztanárának sikerült teljesen helyreállitania az eddig nem ismert honfoglaláskori magyar nyerget. Olyanféle fanyereg volt ez, mint a mai alföldi pásztornyereg. A koroncói sirba nem temették el a halott lovát, hanem csak a lószerszámot tették a halott magyar asszony lábához: nyerget, aranyozott ezüstveretekkel diszes lószerszámot és bronzveretes zablát. A temetéskor a nyerget összetörték, a lószerszám szijait elvágták és a halott ruháját kioldották. Ezek a temetkezési szokások a rokonnépeknél még ma is élnek. Feltehető, hogy a honfoglalók is igy képzelték el a tulvilági életet, hogy abban minden, ami ebben az életben eltörött vagy megsérült, ismét éppé lesz. A nyerget nem mindig a halott lábához tették, hanem a halált mintegy átmeneti pihenésnek fogván fel, néha a feje alá is. A honfoglaláskori nyeregnek az európai nyereggel való egybevetése László Gyulát fontos művészettörténeti felismerésre is vezette: bizonyossá vált vizsgálatai alapján is, hogy a prágai Szent György-szobor nyerge is magyar nyereg, ami ujabb kétségtelen adat *a világhirü szobor alkotóinak magyar volta mellett.*

— **Halálos gázolások.** Egy tehergépkocsi a Gróf Haller-utca és a Ranolder-utca sarkán halálragázolta Tóth József 70 éves magánzót. Egy 16-os villamos a Könyves Kálmán-téren elütött egy 50 évesnek látszó, ismeretlen férfit. A helyszinen meghalt. — Egy 17-es villamos a Keleti-pályaudvar indulási oldala előtt elgázolt egy 75 évesnek látszó, egyszerüen öltözött férfit. Meghalt. A két ismeretlen holttestet a tetemnézőbe szállitották. — Egy 5-ös és egy 6-os jelzésü villamos egymásba szaladt a Zsigmond-utca és a Margit-körut sarkán. Pál Valéria kalauzn agyrázkódást szenvedett.

— **Modern női cipők mestere Kaposvári, Magyar-u. 11. Tel.: 382—480.**

Roosevelt katonai parancsnokokkal tanácskozott

Lisszabon, jan. 19. Roosevelt — mint a brit hirszolgálat jelenti — sajtóértekezleten közölte, hogy az elmult héten nemcsak Eisenhower tábornokkal tanácskozott, hanem a csendesóceáni amerikai tengeri erők parancsnokával, William Halsey tengernagygyal és a délnyugatcsendesóceáni szövetséges légi erők parancsnokával, George Kenney vezérőrnaggyal is. Roosevelt elnök azt mondotta, hogy ezek a férfiak a világ négy sarkáról jöttek Washingtonba, hogy koordinálják a hadműveleteket és lehetővé tegyék a lehető legnagyobb nyomást az európai hadszintéren. (MTI)

Hetvenötezer pengős brilliánsgyürű az ujságpapirban

A mult év augusztusában a Britannia-szálló elsőemeleti előcsarnokában *elvesztettek egy hetvenötezer pengő értékü brilliánsgyürüt.* Az esetet annakidején bejelentették a főkapitányságon és a károsult *500 pengő jutalmat* tüzött ki a becsületes megtaláló számára. A gyürüvel azonban senki sem jelentkezett.

A rendőrség most megtudta, hogy *Schmidt Istvánné* takaritónő megtalálta az előcsarnokban elvesztett gyürüt és *azóta rejtegeti.* Detektivek mentek pacsirtamezőutcai lakására és vallatóra fogták. *A takaritónő erre kabátja zsebéből elővette az ujságpapirba csavart brilliánsgyürüt.* Beismerte, hogy tudott az 500 pengős jutalom kitüzéséről. A gyürüt, mint mondotta, azért nem szolgáltatta be, mert *nem tudta, hogy — az ékszernek olyan nagy az értéke...* Az eljárás megindult ellene.

A rendőrség felhivja a gyürü tulajdonosát, hogy jelentkezzék a főkapitányság lopási osztályán, dr. *Arday-Janka Dezső* rendőrtanácsosnál.

— **Tiz éves a Családi Kör,** Fettkó-Szandtner Aladár folyóirata. Igen érdekes beszámolót közöl a lap főszerkesztője egy évtized munkájáról és az elért eredményekről. Ezek között első helyen áll az a nagyarányu ingyen-lapküldési tevékenység, melyet elszakitott és elszakadt magyar véreink javára kezdettől fogva folytat és amelyet a lap előfizetőinek hüsége és szeretete segit elő. A lap széleskörü olvasótáborában nemesen szórakoztató módon tanitott, nevelt, irányitott és ez a célja a jövőben is. A Családi Kör egész évi előfizetési dija 8 P. Megrendelhető a kiadóhivatalnál: XI., Horthy Miklós-ut 16. Egyes számok az IBUSZ-pavillonokban is kaphatók.

— **Tudományos megfigyelések a lélekjelenlétről.** Német tudományos körökben érdekes megfigyeléseket folytattak az ijedtségnek és váratlan veszedelemnek az emberre gyakorolt hatásáról. Közismert tény ugyanis, hogy a váratlan veszedelmek az emberekre különféleképpen hatnak. Azok az egyének, akik villámgyorsasággal felismerik a veszélyt és azonnal helyesen cselekszenek, kiváló lélekjelenléttel rendelkeznek. Egyes veszélyes hivatásoknál is a lélekjelenlét az első és legfontosabb követelmény. Igy artistáknak, gépkocsiversenyzőknek, vadállatszeliditőknek, vadászoknak kiváló lélekjelenléttel kell rendelkezniök. Eddig az a felfogás uralkodott, hogy a veszélynek gyorsabb vagy lassubb felismerése csupán az egyének vérmérsékletétől függ. Ujabb kutatások azonban bebizonyitották, hogy az időjárás is nagy befolyással van a cselekvőképesség gyorsaságára. Gyakran észlelhető ez a kaszárnyaudvarokon, ahol bizonyos napokon a legkiválóbb legénység sem tud megfelelő eredményt felmutatni. Egy fiatal német kutató, dr. *Düll* arra a következtetésre jutott, hogy az időjárás befolyásolja a cselekvőképességet és igy a lélekjelenlétet. Megfigyeléseit összehasonlitotta az időjárásgörbével és világosan kimutatta, hogy az egyének cselekvőképessége mindenkor az időjárás ingadozásaival állt összhangban. Váratlan hőmérsékletcsökkenés vagy hőhullám bekövetkezése esetén ugyanis az emberi cselekvőképesség jóval lassubb és nehézkesebb. A veszélyt jelző ingert ugyanis az idegek nem közvetitik a szokott gyorsasággal az agyhoz és ez a cselekvőképesség, illetve a lélekjelenlét rovására történik.

— **Elfogták a toloncház tizenötször büntetett szökevényét.** Egy Conti-utcai vendéglőbe szerdán beállitott egy férfi és valódi bőr irattáskát kinált eladásra. A vendégek alkudozni kezdtek az értékes irattáskára, a vendéglős azonban nem jó szemmel nézte a dolgot és rendőrt hivott. Az odasietö rendőrőrszem igazoltatni akarta, de még mielőtt erre sor került volna, fölismerte az irattáska árusában Drechsler István 42 éves pincért, aki régi ismerőse a rendőrségnek, mert már tizszer megbüntették lopásért és ötször kóldulásért. A rendőr bekisérte a főkapitányságra és ott kiderült, hogy január 17-én megszökött a toloncházból. Az irattáskát lefoglalták és mikor kinyitották, abban nagymennyiségü élelmiszerjegyet találtak. Drechsler azt állitja, hogy a táskát a jegyekkel együtt találta. A szökevényt átadták a toloncháznak.

— **A Nemzeti Munkaközpont „Tehetségkutató pályázatának" középdöntője** január 29-én és 30-án este 6 órakor lesz a Nemzeti Munkaközpont kulturtermében.

— **Kiosztották a Baumgarten-alapitvány irodalmi dijait.** A Baumgarten Ferenc Irodalmi Alapitvány kuratóriuma az alapitó halálának évfordulóján az 1944. évre a következő irodalmi dijakat adta ki: 8000 pengő összegü évdijat *Szabó Lőrinc* költőnek, egyenként 6000 pengő összegü évdijat *Benedek Marcell* irodalmi kritikusnak és essay-irónak, *Gulyás Pál* költőnek (Debrecen) és *Kolozsvári Grandpierre Emil* regényirónak. Egyenként 2000 pengőt tevő jutalomdijat *Berda József* költőnek (Ujpest) és *Csapodi Csaba* történésznek. A dijakat a január 18-án d. u. 6 órakor tartott évi ülésen osztották ki. Az alapitvány idei dijazottjai jelenlétében a vezetőség koszorut helyezett az alapitó sirjára.

— **A gyermekek idegessége.** A német népegészségügyi szövetség meghivására dr. Franz Hamburger ismert kutató tudós érdekes előadást tartott a gyermekek idegességéről. Megállapitotta, hogy a gyermekek idegessége több esetben örökölt, sok esetben azonban a hibás nevelési rendszer következménye. Az idegességet a helyes nevelés jótékonyan befolyásolhatja, sőt csaknem teljesen kiküszöbölheti. Az idegesség elég gyakran már a csecsemőkorban jelentkezik. A gyermekek minden zajra felriadnak, nagyon sokat kiabálnak és gyakran arcszinük is megváltozik. Az a fontos, hogy a nevelő megőrizze nyugalmát. Ha a gyermek dühkitörésbe esik, nem kell hozzá beszélni, még csak megnyugtatására sem kell törekedni, hanem látszólag közönyösen be kell várni, amig kitombolja magát. Egyébként a gyermek dühkitörése nem az idegesség jele, hanem heves vérmérsékletének kifejeződése. A gyermeknek minden esetre észre kell vennie, hogy dühkitörése semmiképen sem segiti őt ahhoz, hogy kivánságát elérje. Az idegesség a gyermek minden lehetséges szervi zavarában is megmutatkozhatik, igy például álomban való felkiáltásban, alvajárásban, hányásban, fejfájásban stb. A nevelő igen gyakori hibája, hogy a gyermeket mindenképen rá akarja birni, sőt rá akarja kényszeriteni az evésre. A gyermek táplálkozását tökéletes biztonsággal a gyermek étvágya szabályozza. Ha a gyermek keveset eszik, vagy egyáltalán semmit, ugy ne kényszeritsük evésre, mert az ilyen kisérlet előbb-utóbb a gyermek idegességére vezet. Az sem helyes, ha a gyermeket tulkorán szoktatjuk bizonyos meghatározott cselekvésekre. Amig például egy gyermek a felnőttet üdvözli, rendszerint 4—5 év telik el. Ezt az időt ne akarjuk a nevelés kényszeritő eszközeivel megröviditeni, mert igy könnyen az a veszély támad, hogy a gyermekben az üdvözléssel szemben ellenérzés támad és a már esetleg fennforgó ideges jelenségek ezáltal még rosszabbodnak. Az előadó arra a következtetésre jutott, hogy a szülőkön fordul meg, vajjon a gyermekek idegesek-e vagy sem. Rendkivül ritka eset az idegességre való örökölt hajlam, azonban még ilyen esetekben is célszerü vezetés és helyes nevelés nagy mértékben járulhat a gyógyuláshoz.

— **Elhamvasztják a földrengés következtében lakhatatlanná vált San Juan városát.** Ramirez tábornok, argentinai elnök beható szemle után elrendelte, hogy a földrengés által rombadöntött San Juan városából költöztessék el az életbenmaradt lakosságot, egyben pedig a várost katonai övezetnek nyilvánitotta. Eddig mintegy ezerötszáz holttestet találtak, de azt hiszik, hogy még legalább háromezer holttest fekszik a romok alatt. Az elnök utasitására elsősorban az elárvult gyermekeket szállitják el, akik még mindig kétségbeesetten keresik szüleiket az épületek romjai között. Valószinüen az egész várost elhamvasztják, nehogy járványok támadjanak.

— **Kevesebb gázzal** is jobb ételt készitünk, ha a Gázművek kedden és pénteken délután félötkor tartandó előadásait látogatjuk. VI., Vilmos császár-ut 3. I. emelet. Belépődij nincs, ruhatár, kóstoló dijtalan.

— **Miért csökken a látóképesség?** Dr. *Wegener* orvos, német egyetemi tanár megállapitása szerint a látóképességnek a korral járó csökkenését nem a szemben előálló szervi elváltozások, főként a lencsének a módosulása idézi elő, hanem az, hogy *a szem kevesebb vért kap.* Ezért az olvasás, az irás vagy a varrás még kedvezőtlen feltételek között sem gyakorol káros befolyást ebben a korban a látóképességre. Ellenkezően: a szemek használata jelentős hasznot jelent a látóképesség fenntartása szempontjából, mert fokozza a szem vérrel való ellátását. Idősebb korban a szemek kimélése azt jelenti, hogy gyakoroljuk látási képességünket, nem pedig azt, hogy elhanyagoljuk.

— **Halálozás.** *Papp Oszkár,* a Salgótarjáni Üveggyár rt. igazgatója, sz. k. v. fregatthadnagy, 50 éves korában Budapesten meghalt. Szerdán temették el a farkasréti temetőben.

Paduch József ny. min. titkár 18-án elhunyt. Temetése pénteken, 21-én fél 4 órakor lesz a farkasréti temető halottasházából.

Geissner Gusztáv belvárosi mészáros- és hentesmester, életének 36. évében hirtelen meghalt. Temetése pénteken délután félhárom órakor lesz a Kerepesi-temető halottasházából.

VESZEK ÁLLANDÓAN

legnagyobb mennyiségben szárazélesztőt, borélesztőt, sütőport, nátronalginátot, duzzasztó-, kötő- és emulgálónyersanyagokat, gyümölcsmag- és gesztenyeliesztet. Ajánlatokat kérjük Friedrich Fehre, Dresden A. 1., Blochmannstrasse 23. cimre.

Sport

Kétnapos bemutató a müjégen

A téli sportélet kimagasló eseménye a 75 éves fennállását ünneplő BKE január 29. és 30-iki jégbemutatója, amely mindkét nap este hatkor kezdődik a városligeti müjégen.

Minich Jenő, a BKE igazgatója, külföldi tárgyalásai során biztositotta Bécs, Berlin és Stockholm legjobbjainak közreműködését.

Természetesen résztvesz a nagyszabásu jégünnepélyen a magyar műkorcsolyázógárda minden számottevő tagja.

A BKE győzött a BBTE ellen

Nagy érdeklődés előzte meg a jégkorongbajnokság rangadótalálkozóját a BKE és a BBTE között.

A BKE Elek (2) és Tele (1) góljaival harmadonkint egy-egy gólt szerzett és végeredményben 3:0 arányban győzött.

A bajnokságban az elsőség most teljesen nyilt: 1. BBTE (5, 25—4) 8 p, 2. BKE (4, 21—1) 6 p, 3. FTC (4, 6—5) 3 p és 4. BEAC (5, 4—16) 1 p.

A hátralevő mérkőzések: BKE—BEAC, BKE—FTC és BBTE—FTC.

Nagyváradon nagy műkorcsolyázóverseny lesz szombaton és vasárnap. A BKE részéről indul Botond Györgyi, Saáry Éva, Kállay Kristóf és Király Ede.

A KISOK műkorcsolyázó versenyén a haladó leányok csoportjában 1. Baitz Herta, 2. Kovács Julia, 3. Jausz Klára; a kezdőknél 1. Fritz Kató, 2. Kovács Zsuzsa, 3. Somody Zsuzsi.

Lóverseny

Ügetőeredmények

A nap főversenyeit Ébredő és Dolly nyerték. Eredmények:

I. 1. Péterke istálló: **Jávor** (3) Kovács J., 2. Betyár (6:10) Jónás, 3. Nimród (8) Mann. Fm. Zimony, Játék, Gladiátor, Zsolna, Dalos, Első Foote, Botrány. 10:33, 11, 21. Bef.: 52 és 452. — II. 1. Lőrinczy ménes: **Kyra** (4) Fülöp, 2. Fü (2) Kraudy, 3. Pepecz (2) Péter. Fm.: Lelkes B., Csángó, Lela, Erzsébet, Ádám, Kriszta, Bimbó, Cécó, Cyrill, Barát II. 10:27, 14, 20, 17. Bef.: 145 és 75. — III. 1. Graumann V. és Erzsike ist.: **Ekrazit—Patience** (8:10) Graumann, 2. Dolfy—Jozefin (6) Grundt. Fm.: Butterfly — Grizelda, Babsi—Nesztor II, Csilla Mir—Jaspis, Aranyos—Harcos M. 10:16, 11, 15. Bef.: 53. — IV. 1. R. Mendöl M.: **Ébredő** (8:10) Székely, 2. Szabolcs (1½) Jónás, 3. Félénk (4) Szitányi. Fm.: Paméla, Dancsi, Robaj, Apród of Pam. Dévény II. 10:20, 11, 12, 19. Bef.: 19 és 107. — V. 1. Virányosi ist.: **Dolly** (1½) Kovács II., 2. Dana B. (8) Marschall, 3. Ördög (1) Benkő. Fm.: Hamis Cs., Esetleg, Victória, Hunyad, Tamara II., Zepperl. 10:25, 12, 19, 12. Bef.: 159 és 40. — VI. 1. Siró Gy.: **Ferike W.** (1½) Siró, 2. Jutka (5) Jónás F., 3. Pamuki Barnalány (6) Simkó. Fm.: Komár, Buda, Jupiter, Tündérleány III., Mausi H., Tibor, Villám, Angyalka, H. Palo, Extra. Tot.: 10:26, helyre: 12, 20, 16. Bef.: 145 és 148. — VII. 1. Szekeres S.: **Elles** (2½) Székely, 2. Álom (10) Vadász, 3. Trencsén (5) Jónás J. Fm.: Re-contra Romeo, Ara, Vilma, Csebogár, Cabala, Figura, Lantos, Ballada, Sirius. 10:38, 18, 33, 18. Bef.: 398 és 131. — VIII. 1. Schlezák Gy.: **Lepsi** (5) Zwillinger, 2. Edith D. (2) Fiszter, 3. Előre (6) Marschall. Fm.: Cimbalmos, Meridián II., Babatündér, Little Winny, Ila, Hu-mor.

BÉLYEGET
magas áron veszek
tömegbélyeget is
CSEPREGHY, Eskü-tér 8. Telefon 189—309.

MORGAN (három kerekü) AUTÓ
öninditóval, kitünő állapotban 10.000 pengőért eladó. Horthy Miklós-ut 3. Garage.

Könyv-, papirkereskedő, trafik vagy iparengedélyre jogosult magánszemély modern bizományi
kölcsönkönyvtárt
kap könyvujdonságokból befektetés nélkül, vidékre is.
VOGL KÖNYVTÁR
Budapest, VIII., Sándor-utca 34.
Telefon 133-724. Közvetitőt dijazunk.

Több nyelvben tökéletesen jártas
SZÁLLITMÁNYOZÁSI TISZTVISELŐ
ősker., 10 éves tökéletes gyakorlattal,
MEGFELELŐ ÁLLÁST KERES.
Ajánlatokat „Import" jeligére Tenzerhez, Szervita-tér 8. 307

IPARVÁLLALAT KERES
lelkiism., jól számoló, szinker.
KEZDŐ TISZTVISELŐKET
részint irodai, részint üzemi munkakörre és
ÜZEMI TISZTVISELŐKET
aszt.-lak. műhelyéhez, megfelelő műsz. képzettség és gyakorlattal. „Békében is 306" jeligére a főkiadóba.

Iparvállalat keres hivatali eljárásokban jártas, jó megjelenésü keresztény
tisztviselőnőt.
Ajánlatokat „Azonnal 38593" jeligére
BLOCKNER J. hirdetési irodába, Vilmos cs.-ut 33.

Parcellázáshoz
900,000 pengő
keresztény tőkét keresek.
„Teljes fedezet 296" jeligére Vilmos császár-uti főkiadóba kérek ajánlatot.

Kolozsvári Márton
és Gyöngy.

Balogh Jolán:
Márton és Gyöngy
Kolozsvári Szobrászok.
Erdélyi Múzeum
1934. 108–136,
273–340. l.

<Kolozsvári Márton
és György>

Czakó Elemér:
< > XIV. násad-
beli nobrászok.
Ism.
-i -r.:
Erdélyi Muzeum
1905. 178-179. l.

T.

EUROPA

film-, könyv-, lapterjesztő és könyvkiadó rt.

Budapest, V.,

Visegrádi-utca 36.

Kolonnaire Martin

Malvin

ind

Budinis Jo. C.

1228

1229

Kolozsvári Márton
és György –

Irod.

Az Erdélyi Tudományos Intézet Évkönyve
1940–41. és 1942. Kolozsvár 1942. ill. 1943.
465, 453. l.
Könyvism. László Gyula cikkéről. Kolozsvári Hemle 1943.
332. l.

Schmidt Rudolf.

(n. a Vienna 1884 - v. a Vienna).

113 Collezione di 33 placchette e medaglie.

PADIGLIONE DELLA GRECIA.

Comitato permanente per l'organizzazione del Padiglione Greco della Biennale : ANTONIO BENAKIS, ex Ministro, Presidente ; Prof. COSTAS DEMETRIADIS, Direttore della Scuola Superiore delle Belle Arti, Vicepresidente ; Prof. Dr. PANTELIS PREVELAKIS, Direttore delle Belle Arti, Segretario generale ; COSTAS PANGALOS, pittore, rappresentante dell'Unione delle Corporazioni artistiche, tesoriere ; GIORGIO STRATIGOS, Direttore della Pinacoteca Nazionale di Atene.

Commissario : Il Presidente ANTONIO BENAKIS.

Commissario onorario : Dr. T. TYPALDO FORESTIS, Console Generale di Grecia a Venezia.

Gli artisti che rappresentano quest'anno la Grecia alla Biennale appartengono tutti — si può dire — alla medesima generazione. Nati intorno al 1900 essi sono apparsi in quell'atmosfera, relativamente calma, che succedette all'agitazione del dopo guerra.

Anche se non tutti di tendenze moderne, i pittori che qui espongono ci rivelano dei temperamenti ricchi e potenti. Emancipatisi dal freddo e vuoto accademismo essi son riusciti ad esprimere la propria personalità con dei mezzi nuovi e originali.

ASTERIADIS presenta una serie di paesaggi di una tonalità fine e delicata con modulazioni tenere e armoniose. Le forme spiccano pure e trasparenti sotto una luce tenue ora frammentata nelle sue linee ora ben definita in volume. Una vera gioia per gli occhi è questa armonica fusione di toni in sordina che accarezza le forme calme ed equilibrate delle cose. La caratteristica delle opere di questo artista è

Kolozsváry Márton

és György

l

Horv. Zsigmond

159, ~~és kv. ll.~~ 160. l.

Kolozsvári Márton és
György

l.

Tanulmányok Bp
multjából III.

116. l.
118. l.
119. l.
125. l.

va, a talp domboru tagján trébelt akantuszleveles
házaspár, római ruházatban, két jelenetben. Lapos,
ü, födelén gömbös gomb, kétágu billentővel, csigás,
ttlieb Bauer † 1735.) A Linbawin tulajdona volt Szt.
en mit Deckel, Silber, teilweise vergoldet, am Fuss
der Wandung im Fries ein römisches Paar auf der
völbte Deckel dem Fuss ähnlich dekoriert, mit Kugel-
kel geschweift. GB Meisterzeichen (Gottlieb Bauer).
Illusztr. XXXVII. tábl.

, trébelt diszitéssel, talpán akantuszlevelek, zömök
talnál ülő gavallér kutyával és citerán játszó férfi.
, boltozatos födelén érem. Kétágu billentővel. MI
XVII. sz. — Grosser Humpen mit Deckel, Silber,
s Akanthusblätter, auf der Leibung musizierende
auf der Zither spielend. Am Henkel Blätterdekor,
ichen Michael John. Danzig, XVII. Jh.
Illusztr. XXXVIII. tábl.

aranyozva, tagozott talpa ferde gerezdekkel diszi-
rom ovális medaillonban trébelt gyermekalak, a tél,
elnyiló födelén az ősz allegóriája. Kérdőjelalaku
p Höfler, 1703—1722. Nürnberg, 1700 k. —
rgoldet, am profiliertem Fuss schräge Rippen. Auf
ntel: in drei ovale Madeillone Kinderfigur getrieben,
s Sommers, am geripptem Deckel Darstellung des

Dr. Gombás Pál (1909, Selegszántó, Sopron m., róm. kat.), okl.

lan megbízott tanár-
ztöndíjban részesülve
edményeit. Első dol-
ng III." (Zeitschrift
ő dolgozata folyta-
sállandója, továbbá
le egyszerű összefüg-
netallischen Bindung
ldal, 1937. évf.) ki-
szefüggések érvénye-
: „A szilárd krypton
ai és Természettudo-
a szilárd krypton
tapasztalattal meg-
enciális és kinetikus
natikai és Természet-
f.) közelítő eljárással

fizika-mathematika szakos ökl. középiskolai tanár Budapestről (Rybár professzor), 400 P kutató ösztöndíjban részesülve a Gyakorlati Fizikai Intézetben az elektromos hullámoknak folyadékokban való anomális diszperziójával foglalkozott. Összeállított egy berendezést, amellyel 150—300 cm hullámhossz intervallumban az anyagokat a diszperzió szempontjából jellemző állandók: a törésmutató és az abszorbcióindex, illetve a dielektromos állandó és a magasfrekvenciájú vezetőképesség egyidejűleg meghatározhatók. Ezen irányban végzett vizsgálatainak kvantitatív része még folyamatban van. Elméleti tárgyú munkái közül ez alatt az idő alatt a következők jelentek meg: „Rotationsstruktur von $^4\Sigma \rightarrow {}^4\Pi$ Banden“ (Zeitschrift für Physik, 105. kötet, 73. oldal, 1937. évf.) és „Intensitätsformeln für die Triplettbanden“ (Zeitschrift für Physik 105. kötet, 579. oldal, 1937. évf.).

Dr. Gáldi László (1910, Miskolc, róm. kat.), bölcsészdoktor, a báró Eötvös Kollégiumhoz beosztott magyar-francia-oláh szakos gimnáziumi tanár (Eckhardt professzor), mint a Magyar Tudományos Akadémia mellett működő latin szótári bizottság munkatársa, folytatta a középkori magyarországi szójegyzékek latinságának vizsgálatát 800 P

Kolozsvári Márton és
György

l.

Siklóssy FKT tört

379. l.

T.

EUROPA

film-, könyv-, lapterjesztő és könyvkiadó rt.

Budapest, V.,

Visegrádi-utca 36.

Kolozsvári Márton
és Gyöngy

l.

Arch. Ért. 1929.
147, 148. l.

Evetovics János IV. 176.

Kolozsvári Márton
és György

irod
Z

Hoffmann Edith:
Irodalmi és képző-
művészeti stíluskriti-
ka. Magyar Csillag
1943. I. 161. l.
162. l.

Radisics Ipolyi 86. szám. — Erdélyi kiállítás, 1931., 114. szám. — Kőszeghy 1414b. szám.

MELLBOGLÁR

zöld zománccal, türkiszekkel, ékkövekkel, kiálló zománcos és leveles dísszel. Johannes Maurer nagyszebeni ötvös műve 1650 körül.
Aranyozott ezüst, átm. 12·6 cm.
Gerevich PA, 260. l. — Erdélyi kiállítás, 1931., 343. szám. — Kőszeghy 1421. szám.

KÓKUSZPOHÁR,

Augsburg, PK mester műve, XVII. század.
Aranyozott ezüst foglalatban, füllel.
Az Ipolyi-gyüjteményből.
Gerevich PA, 260. l.

FEDELES KUPA

füllel, zománcos indadísszel.
Augsburg, XVII. század.
Ezüst, mag. 12 cm.
Az Ipolyi-gyüjteményből.
Árvízkárosultak 1876., 42. l., 44. szám. — I. A.: Magyar mű- és történeti emlékek kiállítása. Századok, X., 1876., 501., 534. és 5511. — Ipolyi Biharvármegye, 329. szám. — Gerevich PA, 260. l. — Őszi kiállítás, 1930., Ipolyi, 160. szám.

KÓKUSZKANNA,

fedeles.
Augsburg, XVII. század.
Aranyozott ezüst, mag. 28 cm.
Gerevich PA, 260. l.

Kolozsvári Mátyás és Győrök

„FIGYELŐ"
UJSÁGSZELVÉNY VÁLLALAT
Budapest, XIV., Nürnberg-u. 42.
Telefon: 299—632.

Lap: Magyarság

Megjelent: 1944 jan. 22.

Amiről a koroncói ősi sir regél...

Milyen volt a honfoglaló magyarok nyerge?

Hosszu időn keresztül nyilt kérdés volt a honfoglaláskori régészet tudománya előtt, hogy milyen lehetett a honfoglaló magyarság nyerge. A Győr megyei Koroncó község sírleletének elemzése során sikerült László Gyulának, Erdélyi Tudományos Intézet régésztanárának, teljes egészében helyreállitania az eddig nem ismert honfoglaláskori magyar nyerget. Ez olyan féle fanyereg volt, mint a mai alföldi pásztornyereg. A koroncói sirban nem temették el a halott lovát, hanem csak a lószerszámot tették a halott magyar asszony lábához: nyerget, aranyozott ezüstveretekkel diszes lószerszámot és bronz veretes zablát. A temetéskor a nyerget összetörték, a lószerszám szijait elvágták és a halott ruháját kioldották. Ezek a temetkezési szokások a rokonnépeknél még ma is élnek s ezek alapján feltehetők, hogy a honfoglalók is igy képzelték el a túlvilági életet, hogy abban minden, ami ebben az életben eltörött vagy megsérült, ismét éppé lesz. László Gyulának a koroncói nyereg alapján sikerült rekonstruálnia a Pest megyei sotszentimrei honfoglaláskori lelet gyönyörű csontfaragványaiból egy pompás disznyerget is. Ezekről a diszesen faragott csontleletekről eddig is sejtették, hogy nyeregveretek lehettek, de a nyereg formáját helyreállitani eddig nem sikerült. László Gyula megállapitása szerint azokban a honfoglaláskori sirokban, amelyekben eddig csak kengyeleket és lószerszám-diszeket találtak, kétségtelenül volt nyereg is, tehát mindig eltemették a teljes lószerszámot. Minthogy azonban a nyergek rendszerint fából voltak, azok nyomtalanul elkorhadtak. A nyerget nem mindig a halott lábához tették, hanem a halált mintegy átmeneti pihenésnek fogván fel, néha a feje alá is. A magyar pásztorok a szabadban még nem régen is gyakran aludtak ugy, hogy vánkosul a nyergük szolgált. A magyar nyereg, mint az most már a koroncói lelet alapján megállapitható, a keleti nyergek oldalhajtása és fejlődése a Krisztus születése körüli századokig követhető vissza. Használata az avar korban a kengyellel bővült, ami a ló hátán a nyeregben kiegyenesedő lőfegyvert népek jellegzetes találmánya. A honfoglaló magyarság nyerge élesen különbözik az európai lovagi nyergektől. A honfoglaláskori nyeregnek az európai nyereggel való egybevetése László Gyulát egy fontos művészettörténeti felismerésre is vezette: bizonyossá vált vizsgálatai alapján ugyanis, hogy a prágai Szent György szobor nyerge is magyar nyereg, ami ujabb kétségtelen adat a világhirü szobor alkotóinak magyar volta mellett. A honfoglalók nyerge e szerint változás nélkül öröklődött napjainkig, s igy fontossá vált a mai népi nyerges mesterség néprajzi felvételezése. Sikerült is szinte az utolsó pillanatban megmenteni a kihalt tiszafüredi nyergesség utolsó képviselőjének tudását, pontosan leirva a készülés menetét és szerszámait. A honfoglaláskori és a mai népi nyereg közti egyezés néha meglepő, például a nyereghez használt kétféle faanyag ma is ugyanaz, mint amelynek darabkáit a honfoglalók sirjai megőriztek számunkra.

disszel. Olasz, XVIII. sz. — Zwei Lehnstühle, Nussholz, II. Jh.

egyajtós, berakott disszel. Olasz, XVII. sz. — Niedriger énisch, XVII. Jh.

pal és himzett betéttel. Empire. — Paravent, Mahagoni,

tozással. Renaissancestilus. — Zwei Armstühle, Nussholz,

ozással. Olasz, Renaissance-stilus. — Armstuhl, Nussholz, Renaissancestil.

eder.

festett tájkép, vizeséssel. XIX. sz. — Runder Salontisch, IX. Jh.

zással. — Zwei Armstühle, mit Cretonüberzug.

s berakással, négy hajlott lábon. — Rundes Tischchen, chweifte Füsse.

ines szövetkárpitozással. — Zwei Armstühle, Mahagoni-

vasban hozza színre az új Bibo-darabot. A szinigazgató szerepét *Kiss Ferenc* játsza, feleségét *Makay* Margit, mostohaleányát pedig *Somogyi Erzsi.*

Lehotay Árpád, Timár József, Balázs Samu, Pataky Jenő és *Tassy András* a darab többi szereplője.

A darab arról szól, hogy egy vidéki színtársulat próbáján a szerző hirtelen és visszavonhatatlanul megtiltja a műnek előadását. A szereplők erre elhatározzák, hogy rögtönözve játszanak, mégpedig *saját sorsukat, életüket viszik a nézők elé.*

Warrenné: 150

G. B. *Shaw* WARRENNÉ MESTERSÉGE c. szinműve pénteken este *százötvenedszer* került szinre a Vigszinházban. Az angol plutokrácia erkölcseit és pénzsóvárságát maró éllel gúnyoló komédia rendkivüli sikerének oroszlánrésze a Warrennét játszó Ladomerszky Margitot illeti meg.

A feltámadt menyasszony a Nemzetiben

A Nemzeti Színház egyik legközelebbi magyar újdonsága *Kállay Miklósnak*, a finomtollú irónak és kiváló esztétának *A feltámadt menyasszony* cimü szinműve lesz. A darab kinai környezetben játszódik: *a szerelem nagy erejét példázza*, s ezenkívül az élet és a halál kiegyeztethetetlen ellentétét. Kállay darabjának szereposztásáról még nem történt döntés. A szerző a női főszerepet *Bajor Gizinek* szánta.

Két nagy európai költő születésnapja

Most ünnepelte 65-ik születésnapját Erwin Guido Kölbenheyer, a nagy német költő. A szudétaföld hires szülöttje talán elsősorban Paracelsus-trilógiájával irta be a nevét a német irodalomtörténetbe. A költőt születésnapja alkalmából Göbbels dr. birodalmi mi-

Kolozsvári Márton
és György

PRÁGA. A Hradzsinban, a székesegyház mellett áll a finom Szent György-szobor, *Kolozsvári* Márton és György XIV. századi szobrászok alkotása. Czakó Elemér adatai szerint *Nagy Lajos* rendelte és küldte ajándékba IV. Károlynak; más kutatók szerint egyenest IV. Károly rendelésére csinálták volna Kolozsváriék Prágában.

Tábori Kornél:
Magyar vonatkozású
szobrászművek a világ
városaiban.
Pesti Napló 1938. dec. 25.

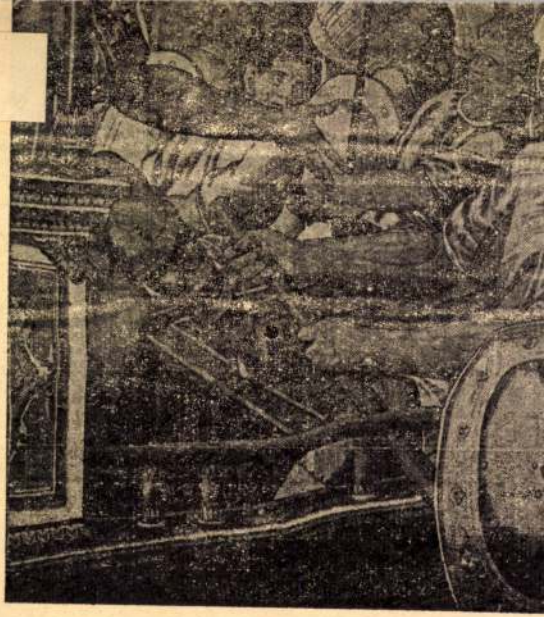

212. kép. *Az actiumi ütköze*

Kolozsvári Márton és
György

ród
2

Keöpeczi Sebestyén
József = Kolozsvár
szabad királyi város
címere. Kolozsvári
Szemle. 1943. II. évf.
268. l.

2-944 sz.

Globus nyomda, Zilah 1942

Tekintetes

Müemlékek Országos Bizottságának

Budapest.

IX. Högyes Endre u. 10.

A LÉBÉNYI ROMÁN HOMLOKZAT

A templomot 1199-ben alapította Hédervári Saul kalocsai érsek

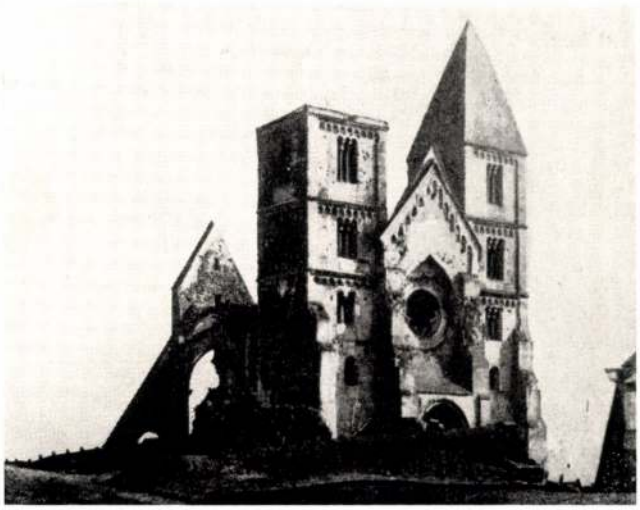

ZSÁMBÉKI TEMPLOMROM

Zsámbéki Smaragd országbíró és öccse. Egyed építtette a XIII. század első negyedében

Kolozsvári Márton és Gyány

SZENT GYÖRGY LOVASSZOBRA

Kolozsvári György és Márton remeke, 1373, a prágai Hradzsinban

Hankiss 188. l.

Kolozsvári Márton és

György

cród

Felvinczi Takács

Zoltán dr. : Magyar

festők és szobrászok.

Kárpátmagyarország

123. l.

Kolozsvári Márton
és György

Szent György a sár-
kánnyal
I. Halászbástya,
másolat.

Medvey ~~II~~ 119. l.

Toldy Ferenc: Irodalmi beszédei.

Pest, 1872. X. 201.

Kolozsvári Márton

és György

vod

Deresényi Old Hung

437. l. 438. l

447 l.

Kolozsvári Márton

György

Lud

Dercsényi Dezső dr

a nagyváradi vár.

Építészet 1942. 120. l.

1.

1. Pénztár
2. Berendezés
3. Áru
4. Adósok
5. Hitelezők
6. Külföldi hitelezők
7. Váltó
8. Elfogadvány
9. Váltó kamat
10. Költség
11. Forg. adó

K o l o z s v á r i M á r t o n

szobrász

Pásztor Mihály: Egy mellszobor kalandjai. Magyar Hirlap. 1933. dec.31.

Kolozsvári Márton és György

vrod
s

Balogh Kolozsvár

10, 11. l. 45. l.

5 kép.

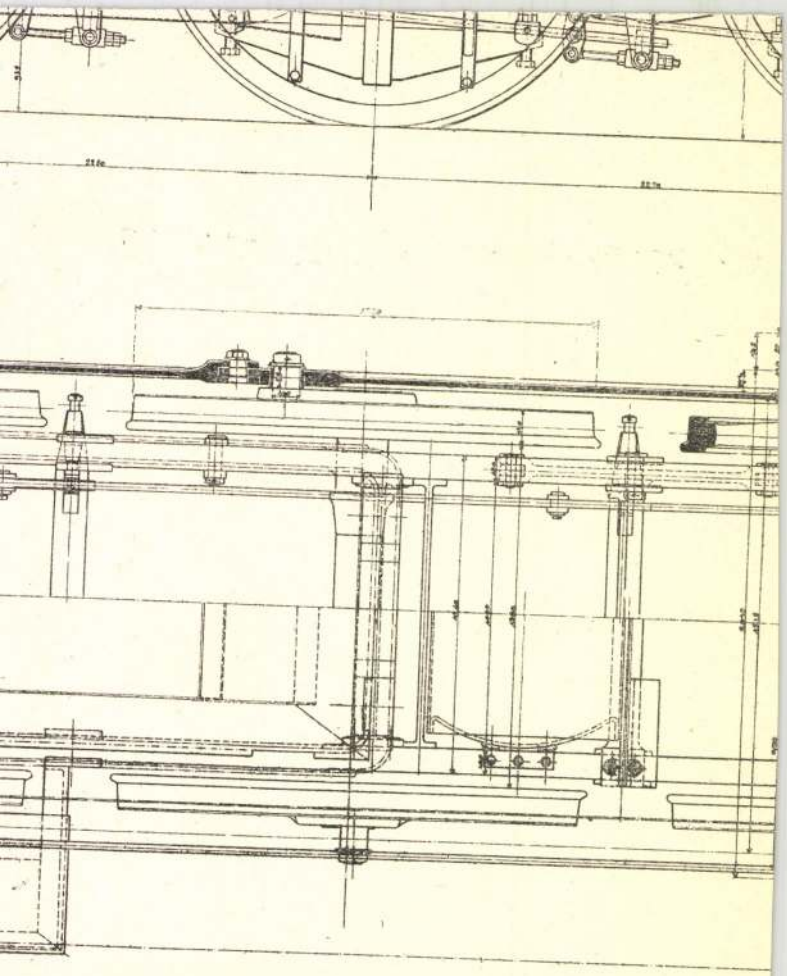

A Bajor államvasutak $^{3}/_{5}$ tipusú 4 he

Kolozsvári Márton
és György

l.

Gerevich Emlékkönyv
243. l.

dal- és

Kolozsvári Márton

és György

vád

Gerevich László:

A felvidéki szobrászat stilusfejlődése.

Szépművészet

1941. 298. l.

CSZEREDAI VÁSÁR. OLAJFESTMÉNY.
hálde. — Vilmos Aba-Novák: Mercato di Csikszereda. Olio.

HÖLGYFUTÁR

Alakitások az őszi ruhákon

Az alakitás kérdése mindig időszerü s ma, mikor különösen meg kell becsülnünk régi jó holminkat, mindent ki kell

találnunk, hogy ruháinkat ismét viselhetővé tegyük. A pasztellszinü szövetanyagokkal kombinált őszi ruha talán még divatosabb, mint eddig volt. Jó meg-

oldás régi ruhák frissitésére is. Igy például ha van egy régi, kopott, barna ruhánk, veszünk hozzá egy sötétebb drappszinü anyagot s ebből készitjük a felső-

részt. Két zsebet a bluzon, kettőt pedig a szoknyán alkalmazunk. Zöld öv, táska, sapka és monogram teszi érdekessé a ruhát. Ha egyszinben készitjük ezt az első rajzunkon bemutatott modellt, ugy a sima zsebek helyett merészebb formáju zsebeket alkalmazunk.

Második ruhánknak különösen jól alakitható vonala van. A gallérformával egybedolgozott felsőrész és zsebes vállmegoldás teszi érdekessé.

A harmadik ruhán szintén a két szinből készült alakitási megoldás érvényesül. Ez lehet sötétebb szinek, vagy csikos anyag egybedolgozása is.

Ne féljünk az alakitástól, sem az ilyen ruhák viselésétől. A nagy német divatházak augusztusi bemutatóin az alakitásra alkalmas ruhatipusokat külön csoport fogja bemutatni. A legkülönbözőbb diszitő ötleteket láthatjuk majd a régi és mégis ujjávarázsolt ruhákon és mivel a divatban mindig az a szép, amit mint ujdonságot vezet be valaki, hamarosan ezek az alakitott ruhák lesznek a kedvenceink és mindnyájan arra fogunk törekedni, hogy egyéni és uj ötletekkel gazdagitsuk a háborus divatot. Már nyári ruháink felfrissitésénél kipróbálhattuk, hogy mennyire gazdaságos az alakitás. Ugyanezt fogjuk tapasztalni a szövetholminknál is. Mindenesetre tág tere nyilik a képzeletnek és sok megtakaritást érünk el anyagban, pénzben egyaránt. Ma pedig ez a fontos, mert a jó anyag ritka, mint a fehér holló, a pénz meg hasznosabb dolgokra kell, mint egy-egy alaptalanul tulfizetett toilettere.

Most bucsuzom

irta: Karafiáth Jenő

Most bucsuzom, nem mikor nagy sietve
kell összeszedni holminkat az utra,
mikor mindenki halálra ijedve
a vészharangot félrehuzza.

Most bucsuzom mikor még szép az élet
és zöldelnek a kertben a diófák,
mikor még vigan hangzik fel az ének
s még együtt dudoljuk a nótát.

Most bucsuzom! Legyen az élet utja
a hivő lelkeknek uj diadal-ut!
Kemény küzdelemben senkise tudja
tarsolyába, hogy mit ad a Mult!

Talizmánul tartsa tovább a titkot,
emberöltőket kovácsolva össze
s boldog lesz, kinek majd bolomkán csillog
az életmunka örömcsöppje!

Nyaralók tapasztalatai

A nyaralók

Tagadhatatlan, hogy sokan vannak. Az előrelátók és óvatosak nagy körültekintéssel már tavasszal lefoglalták szobáikat és nyugodtan néznek minden eshetőség elé. Nem igy a könnyelmüek. Ők akkor kezdik az izgatott futkosást, mikor már sehol sem lehet egy talpalatnyi férőhelyet sem kapni. Ez nem izgatja őket. „Majd csak lesz valahogy", mondják megszokott optimizmusukkal és az állomásba vivő taxiért az előrelátókkal együtt inditják a harcot.

Taxi! Ó, Nagyhatalom! Veled szemben eltörpül és alázatos lesz a fölényes és még alázatosabb az alázatos, mert Te vagy az elérhetetlen, a várva-várt, akiért telefonon és élőszóval, versenyfutással és közelharccal egyformán küzd minden nyaralni készülő halandó. Néha megjelensz és ilyenkor belsődbe táskák tömegét gyömöszölik, hátadra csomagokat kötnek és a munkától kimerülve, az izgalomtól homlokát törülve végre elhelyezkedik párnás üléseiden a lélekzetét vesztett nyaraló is. Máskor — minden igéreted dacára — nem jelensz meg és ilyenkor az indulni készülő nyaraló egyszerüen otthon marad. Szószegésed következtében semmi különösebb sem történik, csak éppen a vasuti jegyet kell kicserélni, a panziótulajdonosnak kell rimánkodó sürgönyt küldeni, hogy a szobát másnak ki ne adja, mert hiszen érkezel, biztosan érkezel, rögtön, amint az állomásra taxit kapsz.

A vonaton már nagyszerü a helyzet! Folyosói állóhelyed biztosan lesz és ha erős bőröndökkel utazol, még le is ülhetsz rájuk. A forró, augusztusi levegőben szél is éri homlokod, mig a füllkék gőgös lakói, a léghuzattól félve, ugyis becsuktak minden ablakot.

Nagyobb állomásokon — rohanás. A büffés mindig messze van és mire odaérsz már csak három szem töpörödött sárgabarack szomorkodik egy cakkos papirtálcán, — minden egyéb elfogyott. Nem baj! Lassanként majd javul a helyzet. A láthatatlan hőmérő kezd alábbszállni, érzed, hogy a déli meleg helyett friss erdőszag árad be az ablakon, hegyek látszanak, valahol a fák közt madár dalol és te egyszerre boldogan fellélekzesz. Ki szeretnél szállni a vonatból, ott, annál a kis öbölnél, a viz partján sátrat ütni... aztán mégy tovább, a vonat már az éjszakában zakatol és nagyon fájnak a tagjaid.

Az állomáson nincs kocsi. Raktárba teszed holmidat és gyalog indulsz el szállásod felé. Gyenge kis szoba. Azt irták: modern pensio, minden kényelemmel. Mezitlábas fiatal cselédlány hordja be a vizet, ő veti meg a kemény ágyat is, aztán a konyhában segédkezik. A vacsora kevés és szigoruan adagolt. De az előre kialkudott árat felemelték. Hiába, nagy a drágaság!

Reggel szeretnél kicsomagolni. Nincs egy ruhaakasztó sem a szekrényedben, irni akarsz, nincs megfelelő asztalod. A második mosdótál és a két törülköző fogalma ismeretlen, de te töretlen lendülettel mégis tovább nyaralsz. Sorstársaiddal megbeszéled a helyzetet. Tudjátok, hogy a környék nagy szállodáiban minden kivánságtok teljesülne, de ott hely nincs és ha volna se tudnátok megfizetni. Lemondotok tehát egy időre a kulturáról és az otthoni kényelemről is, türitek, hogy a redőnynélküli ablakon át derengéstől kezdve betörjön szobátokba a világosság, délben meg a meleg és lassanként megszokjátok, hogy este sötétben kell levetkőzni és az ágyban — akár gyerekkorotokban — olvasni sem lehet.

Mégis valami vonz, valami elszakithatatlanul odaköt a tájhoz. A városi ember olthatatlan természet utáni vágya ez, amiért elszenvedi a sok kényelmetlenséget és a nyaraló berendezése, ellátása és kiszolgálása fölötti csalódást, amiért elviseli, hogy a hangzatos propaganda igéreteknél sokkal kevesebbet kapott és sokkal többet költött. Beletörődik a körülményekbe, mert maga körül akarja érezni a szabad levegőt és elégedetten járja az erdőt. És még büszke is, ha egy tenyérnyi áfonyát szedett, ha gombát hoz haza a kalapjában, hogy gyarapitsa a szerény ebédet. A nyaralók alázatosak ma, a nyaralók tulajdonosai — a tulajdonjogot házra és emberre egyaránt értve — dölyfösek. Nem volna okos jövő esztendőig megtalálni a középarányos utat egymás felé?

A fürdőzők

Ők még sokkal többen vannak, mint a nyaralók. Valósággal ellepik a strandokat és uj szokásokat honositanak meg ott. Alig pár éve még ápolt, szép képe volt az uszodáknak és ha valaki történetesen a fővárosban nyaralt, büszkén állapithatta meg, hogy olyan gondozott fürdőket, mint Budapesten, nagyon messze földön nem talál sehol.

Ma már nem olyan könnyü rendet tartani. Vasárnap, de még forró hétköznapokon is, ostrom alá veszik a pénztárakat. Mikor „Minden jegy elkelt" és a csendes figyelő végigmegy a Palatinus nagy gyepén, először csak csodálkozik, később — természete adottsága szerint — vagy mérgelődik, vagy nagyokat nevet. De vasárnap nem igen fog visszatérni oda!

Le akar ülni a fübe. Már kiteritette köpönyegét, ujságját, napolaját is elhelyezte és most kényelmesen elhever. Egyszerre élesen, keményen szurja valami. Köpönyege alatt három barackmag, amit ott köpött ki valaki. Undorodva felkel és sétára indul a medencék között. A fürdőzőket nézi, megáll és éles fájdalom hasit meztelen talpába. „Darázs" gondolja hirtelen. Dehogy! Eldobott, égő cigarettavég.

„Gyorsan be a medencébe" — határozza el a károsult — a viz majd szünteti a fájdalmakat.

A vizben helyet alig-alig talál. Körülötte a parton zsiros kenőcsökkel egymást kenik az emberek, ő aggódva nézi a nagy medence olajos felszinét, amit csapkodva vernek az arcába. Mellette, az olajos, zsiros fürdővizet szorgalmasan nyelve uszni próbál valaki. Egyik tempónál beszivja szájába a vizet, másik tempónál fujva, prüszkölve kiköpi. A csendes szemlélő megadóan vonul el mosakodni a szökőkut alá.

Dél van és a tündéri strand népe ebédelni kezd. Nagy nekikészülődéssel gyorsforralókon melengetik vagy készre főzik a magukkal hozott ételt, másoknak kendőbe kötve adják be ebédjüket a kerités fölött. Papirral telik meg az ápolt, sok költséggel fenntartott gyep, eldobott csontok, kenyérhéj ételhulladék hever szanaszét. Valahogy nem illik mindez ide.

A két háboru között és különösen a mostani háboru alatt fesztelenebbek lettek az emberek. Régente mindenki azon igyekezett, hogy finomabb viselkedést tanuljon és azzal különböztesse meg magát a többitől. Ez nemes verseny volt és a formák betartása még könnyebbé tette az amugy is könnyü életet. Napjainkban, a nehéz élet idején szinte ellenségesen fordit hátat az emberiség minden formának és még a strandokon is kiméletlenül tepri le ellenfelét. Mert ellenfélnek látja azt, aki a pénztár előtt kigyózó hosszu sorban megelőzi őt, azt is, aki hamarább jut öltözőhöz, mint ő maga és az is, akinek odakinn a gyepen nálánál több napsugár jutott.

Este pedig, mindezek után, gondozatlanul marad vissza a strand, mikor vasárnap és ünnepnap elmennek onnan a gondozatlan emberek. Nem tévedés, de valóság, hogy az állitólagos testkultusz korában milyen kevés, valóban ápolt testet látunk a nagytömegekben. Ezt figyelve, azt mondhatnánk, nem is annyira a testnek, mint inkább a meztelenségnek kultuszát éljük mostanában. Pedig az első mindig kivánatos, a második pedig mindig elvetendő. Ha a test kultuszát, a kivánatos tisztaságot kötelezőnek tartaná magára nézve mindenki, nem jöhetnének mosdatlanul az emberek a strandra, hanem odahaza elvégezve a tisztálkodást, csupán a felfrissülést és a szép sportot keresnék uszodáinkban. Régente ez igy volt és talán ma is keresztül lehetne vinni, hogy igy legyen.

AMBRÓZY MIGAZZI NÓRA.

Filléres főzés konyhája

HULLOTT ALMA FELHASZNÁLÁSA

KÉRDÉS: Mint falura került fiatalasszony csodálkozva látom, hogy a tömérdek hullott almát semmire nem tudjuk felhasználni. Tanácsot kérek, mit tegyünk vele?

FELELET: Az alma állatetetéshez igen jól használható fel, de hangsulyozzuk, különösen sertés számára előbb meg kell főzni, mert különben az állat foga elvásik és napokig nem tud rágni.

Ajánlatos alkoholmentes bort készitени belőle, mert igy tovább eláll, mint az alkoholos almabor. Eljárás a következő :

A bő vizben megmosott és hibás részeitől megtisztitott almát, az alaposan kitisztitott répavágón kell feldarabolni és a szöllőprésen kisajtolni. Azonnal erős palackokba töltjük — ne egészen tele! — és bedugaszolva kemencében 70 foknál ½ óráig gözöljük, igy csirátlanitjuk, nehogy erjedjen vagy penészesedjen. Azután a dugókat szurokkal bevonjuk és 4 hétig az üvegeket álló helyzetben tartva, pihentetjük, hogy az ital zavarossága leülepedjen. Ekkor a dugókat levesszük és a tiszta átlátszó bort friss, száraz palackokba szürjük és jól bedugasztva ujból kigözöljük. Ha kihült, a dugókat szurokkal vagy olvasztott parafinnal bevonjuk és hüvös kamrába rakjuk.

Ajánlatos az alma közé, jó érett illatos körtét tenni, hogy az italnak finom aromája legyen.

Hogy alkoholos almabort nyerhessünk, a kisajtolt levet hordókban hagyjuk megerjedni. Szabálya, hogy a hordót csakis ¾ részében töltsük meg, nehogy forrás közben kifusson. Ha forrása megszünt, többször kell lefejteni, hogy tiszta átlátszó italt nyerjünk. Ha az almabor fanyarizü, felfőzött és kihütött cukrot, esetleg mézet teheténk bele. Ajánlatos literenként mokka kanálnyi szalicilt közékeverni. Almafa virágzásáig el kell fogyasztani.

LEGYEK PUSZTITÁSA

KÉRDÉS: A gyermekszobába betolakodott legyektől kicsinyeim sokat szenvednek, mi a védekezés ellenük?

FELELET: Ott kezdjük, hogy nem szabad a legyeket a szobába beengedni. Sötét szobába nem megy be a légy, ha pedig benn van, el kell a szobát sötétiteni, csak egy parányi világos rést hagyni, amelyen keresztül fejveszetten menekül. Esetleg csapkodjunk ruhával, hogy valamennyit kiüzzük.

Jó tudni, hogy nem türi a légy a szürkés égkék szint. A gyermekszobát, verrandát, konyhát, kamrát festessük vagy meszeljük ilyen szinre, mert ez a szin megvakitja a legyet és kerüli azt a helyiséget.

Nem türi a légy a hagymaszagot. Áztassunk egy edényben reszelt hagymát. Tükröt, ablakot ezzel a lével mossuk át. Kettévágott, jó erős hagymákat akasszunk a gyermekszoba ablakaira.

Nem türi a légy a ricinusnövényt. Ajánlatos virágcserepekben ricinust termeszteni és oda helyezzük, ahol az ablakot nyitva kell tartani.

Fontos, hogy a gyermek- és betegszobákban ne tartsunk ételt vagy gyümölcsöt.

Stumpfné—Madárné: „Tömegfőzés ma" minden háztartásban, bevált hasznos tanácsokkal, receptekkel. Ára 3.60 P.
Madár Imréné: „Izletes hadiételek, ötletek, aranytanácsok" szakácskönyv. Ára 1 pengő.
Levelezőlaprendelésre csekkel küldi:
MADÁR IMRÉNÉ, Szeged, Attila-utca 11.

Végül a függőlámpára helyezzünk néhány légyfogó papirost.

HANGYÁK PUSZTITÁSA A LAKÁSBÓL

KÉRDÉS: A kamrában és ujabban a szobában is állandó hangyavándorlást észlelünk, utálatosan belepik az ételeket, hogyan pusztitsuk ki őket?

Felelet: A kamrából távolitsák el a nyitott ételeket és cukroslébe vagy higitott mézbe mártsanak be ruhadarabokat, ezeket helyezzék el kamrában, szobában, amelyre tömegestől rámásznak és azután vizbe dobva elpusztitsuk.

Meg kell figyelni, honnan jönnek be a hangyák a helyiségbe és ha a fészküket megtalálták, forró erős luggal ki kell forrázni.

Ciszerü még a fészkek nyilásaiba benzint önteni, esetleg többször megismételve, ezzel részint kipusztitani, részint elüzni lehet a hangyákat.

TÖBBEK KÉRDÉSE

Timsót poloskairtáshoz úgy használjuk, hogy jó sok timsót feloldunk kevés vizben és ezzel ecseteljük az ágyak és falak réseit. Igy öntjük a felhigitott mészbe is, mellyel a falakat bemeszeljük.

Vigyázni kell, mert különösen augusztusban szaporodnak a poloskák! Szalmiakszesz és terpentin egyenlő arányban összevegyitve, két héten keresztül mindennap be kell fujni a szétszedett ágyak legparányibb réseit, matracvarrásokat, falakon a látható lyukakat, igy teljesen kiirtható. Kiséreljék meg egy élő állatra fujjanak ebből a szerből egy parányit, pillanat alatt megöli. — Ahol szalmiakszesz és terpentin nem kapható, ott benzint alkalmazzunk ugyanigy.

Robbanékony szerek, tehát gyufával, lánggal ne kerüljünk közelükbe!

MADÁR IMRÉNÉ
a Kat. Háziasszonyok
Orsz. Szöv. tagja, Szeged.

Vigasz

Már nem vagyok magam,
mert itt maradt egy dal,
Ha elmégy, jól van, menj el,
jobb előbb és hamar,
mint később könnyes szemmel...
jobb vidáman bucsuzni,
mint sirva alkudozni,
„Oh add vissza hamar!"
Ne, ne adj vissza semmit,
nem kérem én! minek?
És ha majd visszaadnád,
már nem lesz, hogy kinek...
Mert a percek szaladnak,
és semmi sem marad,
csak a dalomnak foglya:
egy röpke pillanat...

U. FARKAS IRMA

A nemzetközi együttműködés jövője

Török Árpádnak a Külügyi Szemlében irt tanulmánya most jelent meg különlenyomatban. Kevés olyan aktuális és sorsdöntő kérdés van ma, mint éppen a nemzetközi együttműködés. A tanulmány a kérdés mai helyzetét ismerteti, de különös érdekességet az ad neki, hogy számtalan vezető államférfinak a nézetét közli.

Egy volt amerikai magyar pap könyve

Ez a könyv sok elmélkedés és még több tapasztalat eredménye. A szerző sokáig élt az amerikai magyarok között mint a newbrunswicki magyarság plebánosa és mint fáradhatatlan buzgóságu vándorszónok jól ismeri az Egyesült Államokban a katolikus életet és azt tapasztalta, hogy az ottani katolikus magyar élet elválaszthatatlan az Isteni Szeretet Leányainak heroizmusától. Minél jobban megismerte végzett munkájukat, annál inkább érdekelte a szellem, amelyből éltek s élnek. A nővéreknek tartott lelkigyakorlatokból keletkezett ez a könyv, amelynek minden sora a kiváló egyházi szónok széles látóköréről, hivatott irói készségéről beszél. P. Kiss Szaléz OFM: Mindent az Istenért! Magyar Barát, Gyöngyös. Ára 3 pengő. Ez a tiszta lelkiséget sugárzó könyv korunk anyagelvü gondolkozásában rendkivül alkalmas vizsgai jutalomkönyvnek, bérmálási vagy névnapi ajándéknak, köz- és magánkönyvtáraknak pedig mindig értékes darabja lesz.

Biztos a siker, ha a
NEMZETI UJSÁG
hasábjain hirdet

ELSŐ KIRÁLYUNK A MŰVÉSZETBEN

Szent István királyunknak nemcsak történelmi nagysága ihlette meg képzőművészetünket, hanem mint az Árpádház szentje, bő anyaggal szolgál egyházművészetünknek is. Sajnos, mint látni fogjuk, a legértékesebbek áldozatul estek az idő viszontagságainak, vagy a történelem viharainak.

Ilyen sorsra jutott egyik legszebb, első királyunk alakját feltüntető műemlékünk, a *Szt. Adalbert* püspök és vértanu tiszteletére szentelt esztergomi székesegyház diszes főkapuja, a *„porta speciosa"*, s csak töredékek tanusitják a mesteri kézre valló rajzot s vésett technikát. A XI—XIV. századból fentmaradt oszlopfők és faragványok pedig az egykori bazilika művészi gazdagságára világitanak rá.

A székesegyház épitéséhez 1010-ben kezdettek; az alapitó *István* király nagy tisztelettel övezte atyja, *Géza* udvarában a nagy téritőt, őróla kapja nevét a bazilika. A Szt. István korabeli első templom *III. Béla* idejében tüz martaléka lett. *Jób* érsek a király bőkezü támogatásával az eredetinél fényesebb alakban épittette ujra. Ekkor készült a „porta", a diszes főkapu, melyet sajnos csak *Klimó* Menyhért esztergomi kanonoknak a XVIII. században készült és az esztergomi *Keresztény Muzeumban* őrzött olajfestményéről ismerünk. Ezenkivül a *Barkóczy* primás részére készitett terjedelmes leirás kézirata örökiti meg.

A vörös márványból és szürkésfehér mészkőből épült kapuzat timpanonját, belső szegélyét és a fülkéket *fehér, vörös és kék márványból* összerakott jelenetek és az Árpádház tagjainak alakjai diszitik, ugyanazt a középkori nemzeti ideát fejezve ki, mint *a francia székesegyházak kapuján a „királyok galériája"*. Ott azonban a szobrok a csipke finom mennyezetes fülkékben állnak, viszont ezen a sajátos magyar műremeken színes márvány mozaikba álmodták a hazafias és vallási gondolat kifejezését.

A homlokzat hatalmas képe: *a trónoló Madonna*, ölében a gyermek *Jézussal*, feje körül szárnyas angyalfejek, kiséretében a helyi szentek. Jobbról *Szt. István* alakja; fején nyitott korona, arcán a kor divatja szerint lovagi szakál, vállán a hosszu, leomló palást. Mellette kardot tartó udvari ember.

Balról a templom védőszentje: *Adalbert*, egyházi diszben, püspöksüveggel és pásztorbottal. Kisérője füstölőt és könyvet tart. A nagyszabásu kompozició alatti sávon, az ajtó felső keretén jobbról az épitő király: *III. Béla*, balról érseke, *Jób* borul földre. Az előbbi mögött a királyi vár, utóbbi mellett a székesegyház képe látszik.

Az alakok jelmondatot, vagy nevüket feltüntető iratlapot tartanak. *Szt. István* iratlapjának szövegforditása: *Kegyes Szüz Mária, fogadd oltalmadba kormányzandó országomat!* Mária térdén feliratos lap: *Elfogadom tieidnek gondozását s a szent dolgok jogait elvállalja Adalbert, amint kéred!* Adalbert irásszalagja: *Meghajolok akaratod előtt, ó Szüz, s ugy cselekszem!*

A Kolozsvári-testvérek szobrai a Dunában

A kapuzat széles ivének messzire látható, megragadó vésett felirata: *Mentem sanctam, spontaneam. Honorem Deo. et patriae liberacionem: Szent és kész elmét — tiszteletet Istennek — és a hazának szabadságot!*

A pompás kapu méltán szolgált arra, hogy kétoldalt őrséget álló kőoroszlánjai között királyaink biráskodjanak *„inter leones"*, amiről okleveleink tanuskodnak. *Egyik oroszlán részben, a másiknak és néhány intarziás alaknak töredéke maradt fent és az esztergomi kőtárban látható.*

A sok viszontagságot megért bazilika utolsó romjait 1825-ben takaritották el, mikor a ma álló, kupolás, neoklasszikus székesegyházat kezdették épiteni helyére. Az uj bazilikába belefoglalták a réginek egyetlen épen maradt részét, a *Bakócz* érsek által 1507-ben emelt *vörös márvány, reneszánsz kápolnát.*

A XIII. század 70-es éveiből a *Szepességen*, a román stilben épült, de később gótikusan átalakitott kis *zsegrai templom* falfestményei között találjuk *Szt. István* álló, királyi hódolatot parancsoló, szertartásos alakját, mely csak félig maradt meg; legépebb a feje és keze. *Az ősz király fejét nyitott korona ékesiti, mongolos, mandulavágásu szeme és arcának kifejezése azonos a templom „utolsó vacsora" cimü falfaestményének Krisztusával.*

A XIII. század utolsó évtizedében hazánkban készült *III. András* összecsukható *diptychonjának* keretelése és burkolása. A házi oltárszerüen szétnyitható kettős tábla foglalata a koronázási ezüstkereszt hátlapjának diszitését követi, még drágakő és igazgyöngy disze a kereszt előlapjának mintájára készült. A két szárny mindegyikének közepén egy-egy nagyobb *vésett kámea*. A pergamentre festett miniaturák aranyozott ezüstből préselt lemezzel, boritott fára vannak szerelve: a középsők Krisztus életét és kinszenvedését ábrázolják. A hosszanti széleken szentek álló alakjait, széltében pedig párosával az árpádházi szenteket, közöttük *Szt. István* alakját látjuk. *Ezek eltérő formaérzékről tanuskodnak, más kéz munkái.* Valószinü hogy a miniaturákat az olasz anyától származó, Velencében nevelkedett király egyik magával hozott kódexéből vágták ki, s utólag, hazánkban festették hozzá a magyar szenteket feltüntető miniaturákat, azért különböznek a velencei stilustól.

III. András özvegye *Ágnes*, a királyi kincstár 800 darab ékszerével együtt magával vitte *Sweicba, Königsfeldenbe*, ahol édesanyjával zárdát alapitott. A müemlék innen került a *berni Historisches Museumba.*

A XIV. század két európai magasságokban járó szobrász mestere, a *Kolozsvári testvérek Messzesi* Demeter püspök megbizásából elkészitették az 1370-ben kibővitett *nagyváradi Szt. László székesegyház* részére több magyar szentével együtt *Szt. István* bronzszobrát, melyet a bazilika diszkapuja előtt állitottak fel. Mikor a törökök 1660-ban Nagyváradot elfoglalják, *Evlia Cselebi szerint a szobrokat összetörve Belgrádba hurcolták, de mivel anyagukból ágyukat önteni nem tudtak, bizonyára a Dunába dobálták őket.*

A XIV. század egyik fából faragott, hatalmas *szárnyasoltárán* is megtaláljuk első királyunk alakját. Erre érdekes bizonyiték; *egy főpapi pecsét. Cyko* István egri püspök, előbbi váradi prépost volt, s ugylátszik a váradi székesegyház főoltárát vésette püspöki pecsétnyomójára. Az oltárszekrényben a *Madonna* szobra áll, egyik oldalán *Szt .István* alakja.

A XIV—XV. századból *Erdély* bizánci stilusu falfestményeinek gyér emlékei között is feltünik országalapitó királyunk. Ezek a freskók *az ortodoxia egyházmüvészetének képviselői*, az egyetemes nyugati müvészettel szemben. Bár idegenül hatnak, *ikonografikailag hazánkhoz tartoznak* a *ribicei* és *kristyári* freskók, köztük *Szt. István* cirillbetüs feliratu képe; a szent magyar király tisztelete olyan általános volt, hogy a *havasalföldről beszivárgott hegyipásztorok is buzgón imádkoztak előtte.*

Legpompásabb *Anjou* korabeli kódexünk; a XV. századi *Képes Krónika* miniaturái között találjuk *Szt. István* születésének megörökitését. A képek kiváló festője nem szerzeteseink közül kerül ki, mint nem egy XV. századbeli könyvfestőnk. *A Kódex az Anjouk alatti olasz hatás alá kerülő képirásunk stilusát tükrözi vissza;* hátterein az épületek és tájak elnagyoltak, csak a korabeli viseletet örökiti meg hiven.

Szólnunk kell néhány szent királyunkkal összefüggő kevésbbé ismert mükincsünkről is. Románkori emlékeink közül legbecsesebb, szépségével és történelmi jelentőségével kitünik az a *miseruha*, melyből a XII. század folyamán a *koronázó palást* készült.

A ruha eredetileg zárt, harangalaku, 1031-ben a székesfehérvári bazilika számára készült, *Gizella* királyné veszprémvölgyi apácáival maga is dolgozott rajta. Lilává fakult, bibor selyemszövetét négylevelü, apró zöld rozettákkal szötték, s részben finom aranyfémszállal átsodrott selyemmel, részben tiszta selyemmel himezték. Próféták, apostolok, szentek körében, Krisztus áldó alakja alatt megjelenik a két fejedelmi donátor latin felirattal ellátott képe: *István* király, *Gizella* királyné.

Szent István koporsója és kardja

A király alakja méltóságot sugároz, sürü haja, körszakálla, élestekintetü szeme. Fején drágakövekkel ékes *háromszögü koronát* visel, jobbjában lándzsát, baljában országalmát tart. Öltözete derékon övvel átkötött tunika és jobbvállán boglárral megerősitett köpeny. Különösen *arcképszerüsége miatt értékes: mert ez Szt. István hiteles képmása.* Különbözik attól a gyenge öreg királytól, amilyennek későbbi ábrázolásokon látjuk. A mellette álló diszes ruhába készült diszes kőkoporsó az általa emelt székesfehérvári bazilikának XIX. századbeli ásatásaiból került elő, előbb a *Nemzeti Museumba*, majd vissza *Székesfehérvárra*, ahol megőrzésére az ásatás területén diszes mauzóleumot emeltek. Anyaga *finom szemcséjü fehér budai mészkő*. Eredetileg a bazilika szentélyében, a sátoros főoltár előtt állott, hosszában, faragatlan alsó részével a kőpadlóba süllyesztve. Fedőlapja elpusztult. A templomhajó felé álló oldalán a bizánci ikonográfiában szokásos dombormüvet látunk; *lebegő angyal pólyás gyermeket tart, az elhunyt lelkének szimbolumát.* A hosszabb oldalfalak diszitése egyforma: középen, karcsu oszlopok között bizánci szárnyas szeráffejek és stilizált rozetták. Az egyik hosszanti oldalfal két végén hármasivben záródó fülke egy-egy életfát foglal magába, ami Bizáncon keresztül a keresztény szimbolikában *az örök élet jelképeként* vert gyökeret, s a VI. században az olaszországi szárkofágokon merül fel először.

Szt. István koporsója a XI. század első felében, Itáliában, bizonyára Velencében dolgozó, bizánci iskolázottságu behivott mester müve. 1040 körül készülhetett Magyarországon, amit anyaga bizonyit, s csak megerősiti azt a feltevést, hogy a király első trónutódja, *a velencei Péter, vagy anyja, István nővére, Orseolo doge neje* emeltette hálából, amiért a trónutódlásban az ő ága javára döntött.

A prágai *Szt. Vid*-székesegyház kincstárában őrzik a *kétélü acélkardot*, mely a XI. század elején készült, valószinüleg *Jütlandból* származik és már az 1355-ik évi levéltárban mint *Szt. István* kardja szerepel. Diszkard volt, melyet királyunk ünnepélyes alkalmakkor királyi jelvény gyanánt pengéjével felfelé tartott kezében; mérete is kisebb a korabeli harci kardoknál. A keresztvasat mindkét oldalon sárkányokat, szalagokat és leveleket ábrázoló lapos elefántcsont faragás disziti. Arany és vashuzalokkal körülfont markolatának vége lapos elefántcsont gomb. A kopott vörös bársonnyal bevont és aranyozott ezüst veretekkel diszitett hüvely *XV. századbeli és felső veretén egy 1791-ből vésett felirat hirdeli, hogy Szt. István magyar király kardja volt.*

Hagyományon alapszik két emlék eredete. Egyik a *bécsi* kapucinus kolostorból a *Geistliche Schatzkammer* őrizetébe került cseresznye szinü selyemből készült arannyal és selyemmel himzett *Szt. István sapkája*. A másik *erszénye;* előrésze Megváltó, szentek és angyalok alakjaival himzett XI. századbeli bizánci, hátlapja pedig vörös selyem, gyöngyökkel és ószlávfeliratokkal diszitett egy századdal későbbi, keleti vagy balkáni munka. A két darabot ugy varrták össze. Mindkét ereklyét *II. Mátyás* király felesége *Anna* ajándékozta a kapucinusoknak.

Lehetetlen felsorolni az ujabbkori *rengeteg oltárképét*, szobrát, freskóját, melyek mind első szent királyunk el nem muló tiszteletének tanulságai. Ezek közül említést érdemel *Benczurnak: Vajk megkeresztelése* cimü képe, amelyet egyházművészeti pályázatra festett, s vallomást tesz egy rubensi lélek pompaszeretetéről. Behivott müvészeknek is több ilyen tárgyu müve maradt fent: *Jacob Gabriel Mollinarolo* festői szertelenségre hajló szinte ecsettel mintázott ólomdombormüvét (jelenet a Szent. István legendából) győri székesegyház őrzi. Pannonhalma számára a bécsi Kleiber készitette el Szt. István *szobrát, Michel Angelo Grigoletti* velencei festőművész legkiválóbb alkotásai közé tartozik az esztergomi székesegyház oltárképe: *Szt. István felajánlja a koronát Szüz Máriának.*

Dr. GAÁL FERIKE

A világmindenség mozog

Dr. Heckmann hamburgi professzor igen érdekes előadást tartott a Vilmos császár intézetben a világmindenség mozgásáról. Mint megállapitotta, bár a csillagos égboltot a tudomány számára már rég nem titok, még is még igen sok probléma van ezen a területen, mely megoldásra vár. Igy ismerjük a többek között a tejutat, a ködöket és ezzel a világmindenség mérhetetlen messzeségeinek tőlünk legtávolabb eső testjeit. A csillagok fényéből számitják ki a földhöz való távolságukat. Az ingadozó fényü csillagok gyakori fényváltoztatás esetében csekélyebb abszolut fényességgel birnak, mint a lassu fényváltozásuak. Ezeknek az ismeretekneka alapján a kutatók a leggyengébb fényü csillag távolságát is meg tudták határozni. Ilyen ködöket a világmindenségben mindenütt láthatunk, ahova csak pillantunk. Ha sikerül a ködnek akárcsak legkisebb részecskéjét is csillagokban feloldani, akkor már fényét és ezzel távolságát is meg lehet állapitani. Ujabban azonban az a felfedezés, hogy ezek a ködök a földtől távolodnak. Egészen valószinütlen sebességgel igyekeznek tőlünk tova és minél nagyobb a távolság, annál nagyobb ez a távolodási sebesség. A világmindenség tehát nem merev rendszer, hanem mozog. Hogy azonban mi az oka ennek a mozgásnak, ezt még nem tudjuk. Heckmann tanár azt következteti a mechanika törvényei alapján, hogy a világmindenség valamikor egyetlen nagy sürüség volt, amely részekre bomlott és ezek a részek óriási sebességgel indultak utnak a világmindenség minden iránya felé.

Kolozsvári Márton
és György

vod
v
Ormós Zsigmond

Utazási emlékek
II. k. Pest 1860.
219, 220 l.

Apothekergefäß.
Südtiroler Fayence aus dem Jahre 1577.

Kolozsvári Márton

és György

erod

Katalex

III. k. Bp. 1932

95. l.

A műsza
orvosi k

Dr.
díjtalan
gős belf
nyozta.

Dr.
főfelügy
(Czettle
zsidó in
latait do
mintegy
1940. é
Csongrá
házhely

A műsza
karáról:

A keszthelyi gazdasági Akadémiáról:

Dr. Manninger Gusztáv Adolf (1910, Rácboly, Baranya megye, róm. kat.), 400 pengős belföldi ösztöndíjat kapott növénytermelési tanulmányaira. Olyan talajvizsgáló eszköz szerkesztésére törekedett, amellyel a talaj vízgazdálkodása lehetőleg természetes állapotban mérhető, majd ezt az eszközt a nyári talajművelési eljárások vizsgálatára és bírálatára használta föl. Az akadémia rendkívüli tanárává nevezteted ki.

A Magyar Nemzeti Múzeumtól:

Dr. Berlász Jenő (1911, Budapest, róm. kat.) országos levéltári gyakornok (Domanovszky professzor), 400 pengős ösztöndíjat kapott társadalomtörténeti tanulmányok folytatására. Az év folyamán elsősorban a székelyek oláhországi kivándorlásainak történetével foglalkozott és munkája még folyamatban van. Általában Erdély társadalmi és gazdasági multja iránt való érdeklődésének eredménye „Erdély gazdaságtörténete" című dolgozata az Erdély-kötetben. Levéltári munkája során főként a jegyzőségi levéltárak kialakulásával, szerve-

Kolozsvári Márton
és Gyorgy

l.

Péter I. 165. l. 166 l.

Tagadja és indokolja, hogy a györi Kent László herma nem lehet a nagyváradi Kent László sobor fejének másolata.

Surányi Júlia (1909, Kassa, róm. kat.), mint a lengyel állam csereösztöndíjasa folytatta Varsóban lengyel irodalomtörténeti tanulmányait. A XV. századi humanizmussal kapcsolatos tárgyú, előkészületben levő doktori értekezéséhez folytatta az anyaggyüjtést a varsói könyvtárakban. Emellett az egyetemen lengyel irodalmi és irodalomtörténeti előadásokat hallgatott. Ellátta a Varsói Magyar Könyvtár és a Petőfi Sándor Magyar Egyesület könyvtárosi tisztségeit, amivel kapcsolatban adott felvilágosítások, ismertetések és egyes érdeklődőknek a magyar nyelv elemeibe való beveztése útján igyekezett a lengyel-magyar kulturális kapcsolatok kimélyítésén dolgozni. Magyarra fordította Kaden-Bandrowski Gyula „Anyám városa" című könyvét, mely kiadás előtt áll. Hazatérése után, mint foglalkoztatott diplomás, a vallás- és közoktatásügyi minisztériumban kapott lengyel fordítói megbízást.

X. FINNORSZÁGI ÖSZTÖNDÍJAS.

Dr. Papp István (1901, Kisvárda, Szabolcs m., ref.), hatvani állami gimnáziumi rendes tanár, szeptember elejétől augusztus közepéig finn állami csereösztöndíjjal folytatta tanulmányait Helsinkiben, majd az utolsó két és fél hónapban a turkui egyetemen. Helsinkiben

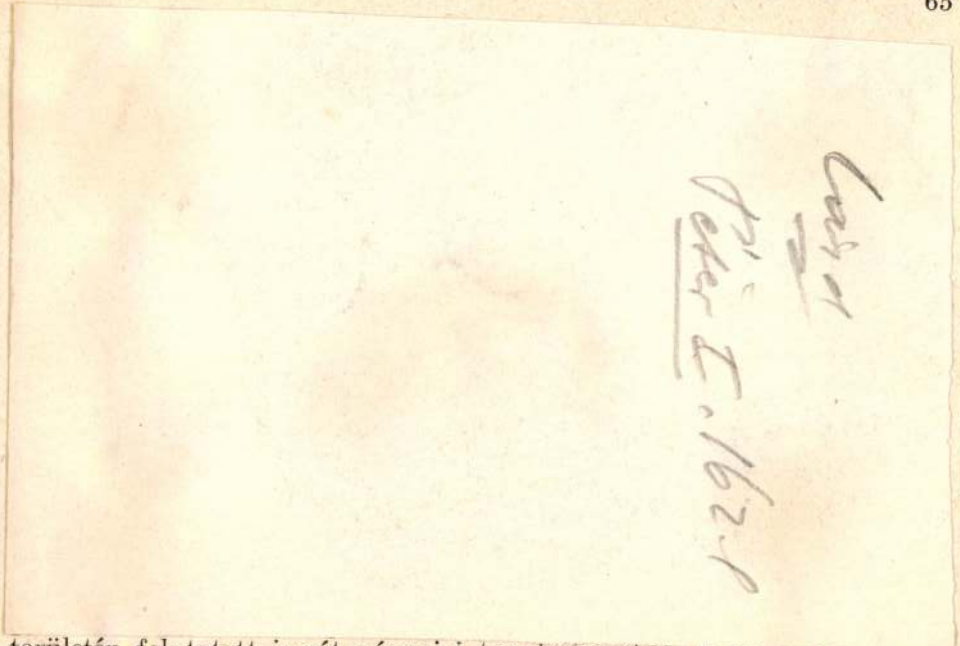

területén folytatott ismét néprajzi tanulmányokat. E tanev folyamán

tásra alkalmas adatokkal vethesse össze. A gyüjtött anyag feldolgozása még folyamatban van.

A debreceni tudományegyetem bölcsészettudományi karáról:

Dr. Barta László (1906, Debrecen, ref.) dohánytermesztési tanulmányok céljából élvezett ösztöndíját a debrecen-pallagi m. kir. Dohánykísérleti Állomáson (prof. Hauser) folytatott kutatómunkára használta fel. Vizsgálatokat végzett a dohány termesztése, szárítása és fermentálása körében, hogy megállapíthassa azokat a körülményeket, amelyek a jóminőségű cigarettadohány termelési, illetve előállítási feltételei. Eredményeiről több dolgozatban számol be, melyek közül a tanév végéig a következők jelentek meg: „A dohány mesterséges fermentálása" (Magyar Dohányújság, 1935. évf. 6. sz.), „Lehet-e a dohány összetételéből a minőségére következtetni?" (u. o., 1936. évf. 1. sz.), „A dohány színének kémiai és biokémiai vizsgálata" (Tisia, 1936. évf.). Kutatásairól ezenkívül június 4-én Pallagon, június 9-én pedig Budapesten a Dohányjövedéki Központi Igazgatóságban tartott szakértelekezleten tartott előadásaiban is számot adott.

Horváth Albert (1909, Kisújszállás, Szolnok m., ref.), ásvány- és kőzettani intézeti tb. tanársegéd (prof. telegdi Roth) a Hegyalja déli részének petrográfiai tanulmányozása során a szerencs—sátoraljaúj-

Kolozsvári Márton

és György

lásd

László Gyula

Kolozsvári Márton
és György Szent György
szobrának lőszerszámi
ja. Kolozsvár
1942

Könyvtáramban

1571. SZALONBUTORKÉSZLET, aranyozott fa, gobelin- és petit point-himzésü kárpitozással: kanapé, 2 karosszék, 2 szék és kerek asztal márványlappal. Francia, Louis XVI.-stilus. 300.—

1572. SZALONBUTORKÉSZLET: kanapé, négy karosszék és egy ovális asztal (szürke márványlappal). Gobelin-kárpitozással. Francia, Louis XVI.-stilus. 2300.—

1573. KANAPÉ, 2 KAROSSZÉK ÉS 2 SZÉK, mahagónifa, bronzverettel, kárpitozva. XIX. sz. 150.—

1574. ÜVEGSZEKRÉNY, diófa, berakott diszitéssel, kétajtós alsó része gazdag virágos diszitésü, felső része üveges. Holland, barok. 320.—

1575. KANAPÉ, KÉT KAROSSZÉK ÉS KÉT SZÉK, faragott és aranyozott fa, brokát-párnázással. Francia, Louis Philippe. 400.—

1576. EMELETES SZEKRÉNY, diófa, berakott diszitéssel. Alsó része négyfiókos, felső része tabernakulumos. Olasz, XVIII. sz. 900.—

1577. ALACSONY SZEKRÉNY, tölgyfa, faragott és berakott diszitéssel. 3 pillérrel és 2 ajtóval. Délnémet, XVI. sz. v. 300.—

1578. DISZLÁDA, faragott és aranyozott fa, festett csatajelenetes homloklappal. Olasz reneszánsz-stilus. 200.—

1579. IRÓASZTAL, diófa. Magyar, neobarok. 400.—

Kolozsvári Mártonci

György

vrod

Genthon Erdélymüv

10, 11. 12. l.

Europa
Légiposta"

Budapest
V. Rothermere u 12
III 2

Kolozsvári Márton és György

Szamosközi. Magy. Tört. Eml. Irók XXVIII. 167 lap

Herzog

A tudomány jegyében

A magyar ló eredete

A krónikások szerint a magyarok lóháton, Kelet felől jöttek be hazánkba és rémületbe ejtették az ittlakó gyalogos népeket boszorkányos száguldozásukkal. A lovat nemcsak megülték úgy, mintha összenőttek volna vele, hanem az volt egyúttal egyik legértékesebb háziállatjuk, amely még élelemmel is ellátta őket: hússal, tejjel, kúmisszal.

Legújabb kutatások szerint az európai finn-ugor eredetű magyartörzs kiszakítva a rokontörzsek közösségéből, ázsiai török lovas néppel került szoros érintkezésbe, melytől átvette annak magas ázsiai műveltségét és katonai szervezettségen alapuló államformája mellett a létéhez szükséges lovat is. Összeolvadva velük, másik 7—8 török törzsnek cserébe ezekért nyelvét adta át.

A legrégibb ázsiai vadló a mongol vadló, a *taki* volt, hosszúfejű, középtermetű pusztai ló. Emellett a szelídítésre alkalmasabb típus is igen el volt terjedve: a rövidfejű, könnyű és kis, vagy alig középnagyságú erdei ló, a *tarpán*. Őseink lova is ezektől származtatható le. A majdnem tisztavérű tarpán-fajta lovat tenyésztették, melybe azonban régebben egy kis taki-vér is keveredett. A déloroszországi sírhalmokból és a magyarországi avar sírokból előkerült lókoponyák ugyanolyanok, mint az ősmagyar sírok lókoponyái. A népvándorláskori népek lófajtái tehát azonosak voltak.

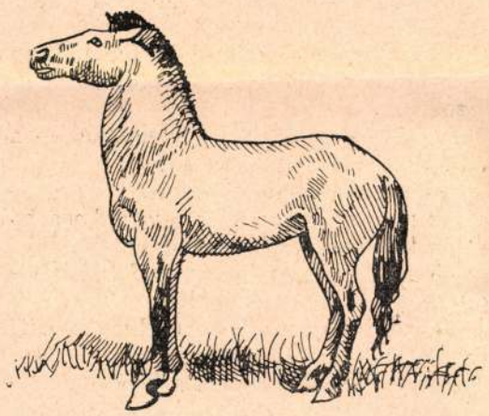

Vad tarpán. Eredetileg erdős, füves síkságon élt. A legtöbb európai háziló őse lehetett. Az utolsó tisztavérű tarpán ló 1879-ben pusztult ki. Ez az ábra Antonius adatai alapján van rekonstruálva, rajzolta Hankó Béla.

Milyen volt hát honfoglaló eleink lova?* Erre a kérdésre *Hankó* Béla kutatásai alapján most már meg tudunk felelni. Aránylag széleshomlokú, kis és szárazfejű, tüzesszemű, szárazcsánkú és acélos ínú, eleven, tüzes és átlagban csak 140 cm. mar-magasságú állatok voltak, melyek főleg vágtatva jártak. Istállót sohasem láttak és hideget, meleget, esőt és szélvihart egyaránt jól tűrtek. Ritkán feküdtek, állva aludtak. Félvad ménesekben tartották őket. Fekete sörényük lobogott a szélben. Színük sokféle volt, de jórészük egérszínű, illetve patkányszőrű lehetett, fehér hassal és széles fekete hátszíjazással, fekete sörénnyel és farokkal. Ez a szín uralkodott honfoglaló őseink lóanyagában és később is még századokig. Legalább is erre enged következtetni az a tény, hogy a debreceni ménesekben néhány száz évvel ezelőtt még igen sok volt a „patkányszínű" és a „kék" paripa.

A lovak testformája, fejállása kétségtelenül nemes és az arabs lóéra emlékeztető lehetett, olyanféle, mint a délalbániai apró arabsvérű lovaké. De hogy nem voltak tisztán tarpánvérű állatok, hanem ereikben már a honfoglaláskor némi taki vér is csörgedezett, igaz, hogy csak kevés, azt a koponyamérések némely adata, a hátrahajló nyakszirtpikkely és a kissé domború homlok elárulja. Lehet, hogy a húnok vagy tatárok, vagy más, Ázsiából a déloroszországi síkon átvonuló lovasnép lóanyagának egy része magyar kézre került és ilymódon jutott a taki vér lovainkba. Ez a vérkeveredés azonban nem rontotta meg a magyarság lovainak nemes jellegét.

Mai hazánk területén ez a lóanyag új, de ugyanolyan fajta vért kapott a szomszédos népek lovaiból. A nyugati ú. n. hidegvérű lovakat nem használhatták éppen nehézségük és vágtatásra alkalmatlan termetük miatt, biztos tehát, hogy ilyen vér, legalább kezdetben nem keveredett lovaink vérébe.

A tatár betörések lóanyagunk nagyrészét elpusztították, a megmaradt pedig a tatárok elszabadult és ittragadt lovaiból újabb taki vért nyert, amely lóanyagunkat kétségtelenül megrontotta.

A török betörések és a mohácsi vész után következő török hódoltság már inkább nemesítőleg hatott lóanyagunkra, amennyiben nemes arabs vért hozott az országba, úgy hogy kitűnő lóállomány keletkezhetett. A XVIII. század közepéig ez a kiváló lóanyag a parlagi ló képében megőrizte minden tulajdonságát, legalábbis az Alföldön. E lovak csak 165 cm. átlagos mar-magasságúak voltak. Ekkor azután III. Károly

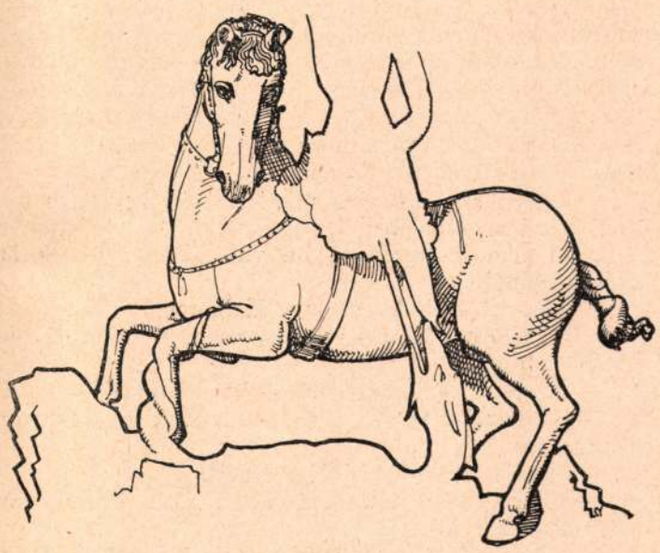

Kolozsvári Márton és György Szent György szobrának lova 1373-ból. Jellegzetes példája a XIV. századbeli magyar paripának: karcsúlábú, zömöktestű tarpán származék. Erdélyi hátasló szolgált hozzá mintául, felszerelése is teli van valószerű részletekkel. A kifejező, szép vonalú, meggyőző és életteljes mozdulatú remekmű bronzba öntött másolata a Halászbástya lépcsőjénél van felállítva.

* *Hankó Béla* debreceni egyetemi professzor, a kiváló természettudós, széleskörű tanulmányokat folytatott a magyar ló eredetének felderítésére. Honfoglaláskori sírok lókoponyáin végzett vizsgálatainak anyagát koponyaméretek, indexek, fogméretek és csánkcsonthosszak összehasonlító táblázatait legfőképpen a jánosszállási, nagylóki, deszki, kecskeméti, komáromi és szabadbattyáni leletek alapján rendszerezte. Tanulmányi és mérési adataiból nagyjelentőségű következtetéseket és megállapításokat vont le.

Új Idők 1935. aug. 4. 32.

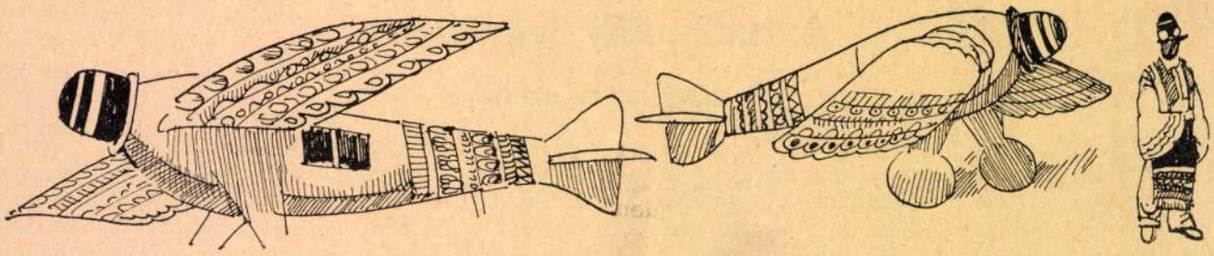

Mühlbeck-híradó. Mezőkövesden angol repülőgép sérült meg. Sokáig javították, ezalatt teljesen elmatyósodott

Kelemen sóhajtott és elővette újból az étlapot, azzal az eltökélt szándékkal, hogy megrendeli a harmadik sültet is. De Lali, aki már torkig jóllakott és húst még csak látni sem kívánt, tiltakozva felkiáltott:

— Az Istenért öreg, csak nem akarsz egy harmadik sültet is elfogyasztani?

Kelemen csaknem felüvöltött. Harmadikat is? És méghozzá elpusztítani? De hiszen még egy jóravaló falathoz sem jutott az egész ebédből! Igenis sültet akar, azt a sültet akarja, amit végre ő fog megenni! Lali azonban már ki is adta az utasítást a pincérnek:

— Hozzon csak egy parfét, — majd atyáskodó jóindulat hangján ismét Kelemenhez fordult: — Kész öngyilkosság a te korodban ez a rengeteg húsétel. Ahhoz mégsem járulhatok hozzá, hogy az én engedékenységem miatt üssön meg a guta egy ilyen kedves embert.

Kelemen csaknem zokogva kiáltott a pincér után:

— De két adagot hozzon abból a parféből!

Aztán még sajttal és gyümölccsel kárpótolta magát. Mindezzel csak az étvágyát szüntette meg, ami azonban nem nevezhető ebédnek. Mert az igazi ebédnek más rendeltetése is van, mint hogy az éhséget csillapítsa. Az igazi ebéd öncél és olyasféle öröm, mint amikor egy szép könyvet vesz kézbe az ember és egyszúszra végigolvassa az egészet. Estig várhat, mire összegyűjt magában annyi táplálkozási kívánciságot, amivel nekiülhet ismét egy kedvére való lakomának.

Már a feketét is elfogyasztották. Négy óra rég elmult és Lali még mindég ott ült Kelemen mellett, mintha az életben soha többé el sem akarna válni tőle. No, de legalább feledésbe merült borozgatás közben az az előbbi butaság s hogy egészen eltemetődjék, Kelemen még egy üveggel akart hozatni az italból. De Lali az órára nézett és visszautasító mozdulattal, hirtelen eltolta magától a poharat.

— Most aztán taxiba ülhetek. Még így is el fogok késni s ezt neked köszönhetem. Hanem tudod mit, az nem lenne rossz, ha villámhárítónak te is velem jönnél.

— Hova? — hökkent meg Kelemen.

— Torbágyiékhoz — felelte Lali a legtermészetesebb hangon.

— Nem is ismerem őket — húzódozott Kelemen.

— Semmi baj. Úgy tudom, náluk lesz Ditróy Hanna is.

Kelemen enyhe szédülést érzett.

— Nem, nem, hiszen mondtam már, hogy nem vagyok velük jóban.

— Épp ezért! — lelkendezett Lali. — A legjobb alkalom, hogy kibéküljetek egymással.

Kelemen úgy érezte, hogy vége van. És legalább ne Ditróyékat keverte volna bele ebbe a butaságba. Ha az öreg gróf megtudja, hogy a rokonuknak adta ki magát, a sógora, az intéző náluk, huszonnégy óra alatt röpülni fog az állásából.

— Ezt soha! — tiltakozott rémülten. — Sőt megkérlek arra is — és esdően nézett Lalira, — hogy még a nevemet se említsd előttük. Igen komoly okom van erre. — Kinyujtotta a tenyerét: — Add rá a kezedet.

Lali nem felelt mindjárt és a kezét sem nyujtotta oda rögtön. A fejét csóválta és összeráncolta a homlokát. Hosszas hallgatásával azt éreztette, hogy módfelett gyanúsnak talál valamit. Kelemen kimeresztett szemmel, rémült figyeléssel várta a választ.

— Nekem is lenne egy kérésem hozzád, — szólt végre Lali. — Semmiség az egész. Néhány szál virágot kellene vinnem Hannának és most látom, hogy nincs elég pénz nálam. Azt hiszem, nem hoználak zavarba — ötven pengővel? — Kelemenre nézett, mint aki a továbbiakat most már tőle teszi függővé.

Kelemen nagyot fújt lilássá vált arccal, aztán húsos ujjaival kihúzkodott a tárcájából egy ötvenest és szó nélkül Lali elé tette. Az meg elkapta a pénzt s mintha zsebkendő lenne, a nadrágzsebébe gyűrte.

— Köszönöm — mondta minden meghatódás nélkül.

— Kérlekalássan — felelte Kelemen fanyarul.

Lali leemelte a fogasról a kalapját.

— Szervusz.

— Szervusz — nyögött fel Kelemen. — De Ditróyéknál rólam úgye egy szót se?

Lali szemtelenül elmosolyodott.

— Csak nem tételezel fel rólam akkora hálátlanságot — és tiltakozó mozdulattal emelte fel két tenyerét, — hogy egy ilyen jó barátnak, aminő te vagy, kellemetlenséget tudnék okozni?

Kelemenre hunyorított és erélyes szorítással a kezét nyujtotta.

Kelemen még sokáig nézett a kijárat felé, amerre Lali eltávozott. Aztán hívta a főpincért és kifizette a drága ebédet, amiből alig evett valamit.

Szobavirág

Itt élek Pesten, egy kicsiny szobában.
Az ablakomon besüt a nap. Nyár van.

Virágaimmal beszélgetek néha,
Ők is beszélnek, a virág se néma.

Könyvek vesznek körül és kedves képek,
Már azt hiszem, hogy csakis nékik élek.

A lelkük vagyok, aki nélkül árnyak.
Ha elköltöznék, menten meghalnának.

Ha ablakomat csöndesen bezárom,
Belül marad az én szelíd világom.

Csöndben múlik el itt egy egész élet
S míg kint lázzal tülekszenek a népek:

Az ablakomban néhány szál virág van,
Cserépben élnek, mint én a szobában.

MAJTHÉNYI GYÖRGY

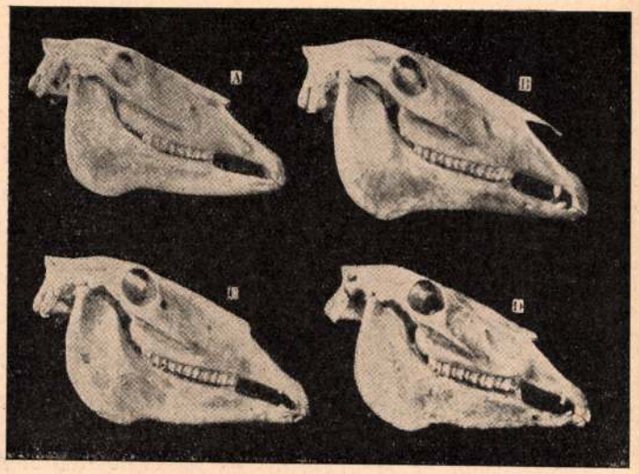

Ősmagyar lókoponyák: (A, B, C). Avar lókoponya: (D). Az A-val jelzett a Szegedi Múzeumban van. Két éves kanca koponyája. — B ugyanott. Hétéves mén. — C Székesfehérvári Múzeum. Négy és féléves mén. — D Szeged. Hét éves mén a deszki avar sírból.

A honfoglalók lova ezek szerint tarpán ivadék lehetett (Equus caballus Gmelini) némi kereszteződéssel.

Spanyolországból berber lovakat hozatott a magyar lófajta feljavítására, amely vérkeveredés különösen a Dunántúlon még ma is meglátszik. A XIX. század elején vette kezdetét az angolvérű lovak tenyésztése, mely napjainkig tart. De egyre tart az arabs-vérrel való nemesítés is.

Természetes, voltak egyes vidékeken másvérű lovak is hazánkban, hiszen az elnéptelenedett vidékekre idegen népséget telepítettek, kik magukkal hozták otthoni lovaikat. Igy került pl. a Bácskába a nagycsontú, ú. n. sváb-ló stb.

Ujabban a XVIII. század második fele óta az állami méntelepek céltudatosan irányítják lóanyagunk fejlesztését, minden vidéken az ott bevált fajtát tenyésztve. A céltudatos munkát siker koronázta, lóanyagunk termete megnőtt és a különböző feladatoknak és munkavégzésnek kitűnően megfelelő lóanyagot sikerült kitenyészteni. Különösen hátaslovaink, mint katonalovak is világhírűek.

CZAKÓ ELEMÉR

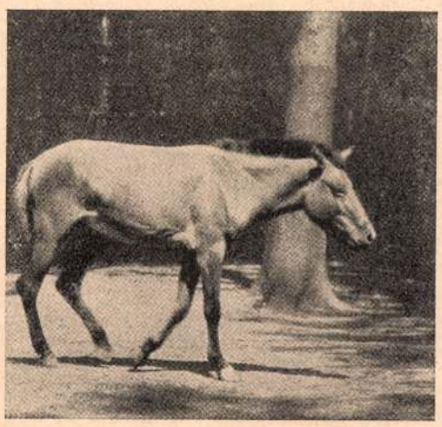

A taki, ázsiai vadló, alacsony termetű, 130 cm mar-magasságú, sárgásbarna színű, sötét lábú. Nyaka rövid, fejét alacsonyan hordja.

Marci

— Regény —

Irta: **Zsigray Julianna**

Copyright by Singer & Wolfner. 2. folytatás

MÁSODIK FEJEZET

REMEK PÁRTI!

A gyorsvonat Pestről jött és a határig ment. Nem ment messzire.

A harmadik osztályú kocsik tömve voltak. Jó arcú és jó ruhájú utasok utaztak ott, vagy jóarcú és rosszruhájú utasok. Ezeknek egy része szorgalmasan újságot olvasott és szorgalmasan nem nézett ki az ablakon, ha a vonat állomásra ért. A harmadik osztályú kocsikból alig szállt ki valaki. A második és első osztályú kocsikból sok utas szállt ki, bár ha ment a vonat, alig lézengett egy-két ember a második, meg az első osztályon. Elvégre a harmadosztályú jegyre nincs ráírva, hogy nem szabad használni az első és második osztályú kocsik lejáratát. Ott száll ki az ember, ahol jól esik neki, ha már ott kell utaznia, ahol egy cseppet sem esik jól neki. (Hiába, a magyar ember aránylag könnyen koplal és könnyen dolgozik, de nagyon nehezen vallja be, hogy elszegényedett.)

Az a vídám korzózás, amelyet a gyorsvonat utasai azelőtt rendeztek az állomásokon a vagonok előtt, szintén megszünt. A gyors öt-hat percig állt minden nagyobb állomáson, de csak egyetlenegy úriember sétálgatott az étkezőkocsi előtt. Barátságosan pislogott fel az ablakokra. Igen csinos, szőkehajú hölgy cigarettázott az egyik asztalnál. Az úriember már tudta a szőkehajú hölgyről, hogy Bukarestbe utazik. Odaszól a szerződése. Mindössze egy dupla konyakot kellett meginnia a magányos úriembernek az étkezőkocsiban, hogy beszédet kezdhessen a hölggyel. Az pedig, amíg az úriember megrendelt és megivott egy dupla-konyakot, mindössze öt percbe került. Ezután kifizette a hölgy teáját és sonkáját, mire a hölgy gyorsan sajtot és dobostortát rendelt. Az úriember ezt is kifizette, de ezután úgy határozott, hogy több hölgytől ezen a vonaton már nem kérdi, hogy hová utazik. Amikor a kalauz és a vonatvezető titokzatos jeleket váltottak egymással, amely jelek az indulásra vonatkoztak, az úriember nem szállt vissza az étkező-kocsiba. Beült abba az elsőosztályú fülkébe, amelybe Pesten berakatta a bőröndjeit.

Egyedül volt.

Olvasni nem szokott, bár mindig vitt magával egy abrosz nagyságú angol lapot. Nem tudott angolul, de az mellékes körülmény. Egy ilyen angol lap ma Magyarországon majdnem olyan jól öltözteti az embert, mint egy valódi angol raglán. Hogy mégse únja el magát, az ablakon tekintgetett ki s ha csinosabb nőt látott, integetett. Ez ártatlan, de nemes szórakozás. A nő is örül és az integető is örül, mert a vonat nem áll meg. Csupa altruizmus.

A vonat már a Tisza vidékén futott s az úriembernek elment a kedve az integetéstől. A Tisza fenyegetően magasan állt, az árterület valóságos hullámzó tenger. A gátakkal egyszinten tündöklött a napsütötte víz. És túl a gátakon mindenütt vésztjóslóan buja volt a novemberi vidék. A föld szinte gőzölgött a titkos rögök alatti vízerektől. A máskor száraz

Mühlbeck-híradó. A Gyöngyösbokréta angol és francia lapokból értesül világraszóló londoni sikeréről. Illetve: csak szeretne értesülni, de abban a ménkű nagy angol faluban valami furcsa tájszólás divatos

alföldi árkokban úgy nyargalt a víz, mint egy hegyi patak. A nap pedig ragyogott mint tavasszal s az öreg nyárfák vízből kinyúló karján gyenge hajtás remegett.

Az úriember a fejét csóválgatta.

Kedves, napsütött arca elborult. Holott az a jóétvágyú, jóálmú, jótorkú fajta volt, aki sem gyorsan, sem sokáig nem tud elkeseredni. Gondterhelten vakargatta a fejét.

Tiszaváron tíz percig állt a vonat. Az úriember idegesen nézegette az óráját. Szeretett volna már megérkezni. Attól tartott, hogy a Tisza gyorsabb lesz, mint ő. S ha a Tisza megelőzi, ő már nem mehet Radnótra.

Végre megindult a vonat.

Na, még egy kis állomás. Ebédre Radnóton lehet. Ott pedig jól főznek...

Alig hagyták el Tiszavárt, valaki gyorsan felrántotta az ajtót. Vörösképű, alacsony emberke volt, monoklis, mérges tekintetű. Sárgaviolaszínű lengyel bundát viselt és hegyes kis zöld kalapot. Egyébként ezt a lengyel-bundást az úriember már kétszer látta a folyosón végigszaladni Tiszavár óta. Egy rémült kalauz futkosott utána.

A lengyel-bundás megállt az ajtó keretében és végigmérte a magányos úriembert. Azaz végig sem mérte. Mert — bár ez méreteinél fogva kissé nehezére esett — átnézett a feje fölött. (Az úriember kétszer akkora volt, mint ő.) Mondom, átnézett a feje fölött és fenségesen hűvös hangon így szólt:

— Málnay Ubul vagyok. Tiszavármegye főispánja Egyedül szeretek utazni.

Kis szünetet tartott, hogy a másik, az az izé, az a levegő ott az ablakmelletti bársonypamlagon, megérthesse, hogy miről van itt szó. S hogy az még sem mozdult, türelmetlenül ismételte.

— Egyedül szeretek utazni!

Az úriember elmosolyodott, aztán kissé megbólintotta a fejét, amint az bemutatkozásnál szokás.

— Én a Dalai Láma vagyok. Én is egyedül szeretek utazni.

A lengyelbundás úgy elkékült, mint akit a guta visszavonhatatlanul megütött. Lehúnyta a szemét, meg kinyitotta. Hirtelen hátrafordult, hogy megkérdezze a mögötte álló kalauzt, nem álmodik-e? De a kalauz nem volt sehol. Lehet, hogy rémületében leugrott a vonatról. A lengyelbundás egy lépést tett előre.

— Ön tréfál? — kérdezte vésztjóslóan.

Az úriember mosolygó csodálkozással nézett vissza rá.

— Természetesen. Hát ön nem tréfált?

— Nem! — kiáltotta a lengyelbundás. — Vegye tudomásul, hogy nem!

Az úriember igent intett és kinyitotta a nagy angol újságot.

— Tudomásul vettem — szólt ki a lap mögül.

A lengyelbundás csuklott dühében.

— Most mi fog történni? — sziszegte a foga között és az úriember orra előtt.

Az mosolyogva pillantott fel rá.

— Ha van még némi józan esze és a Jóisten is megsegíti: semmi.

A lengyelbundás a kardjához kapott. Azaz a kardja helyéhez. Nem volt katona, de gyakran viselt díszmagyart és ezért megszokta, hogy kardja is van. Megszokta a kardraverő mozdulatot is, mert gyakran szónokolt. A szónoklatai is díszmagyarban jártak. Szépek voltak, nehezek és nem illettek bele az elszegényedett országba. A kucsmát is kedvelte, mert kócsagot lehetett rátűzni s egy ilyen kócsag magasítja az embert. Az Isten kicsinek teremtette. Az egész élete abban telt el, hogy be akarta bizonyítani a világnak, hogy ő nem olyan kicsi. (Nehezen sikerült.)

A lengyelbundás a kardjához kapott, az úriember viszont a kis táskájához, mert a vonat fütyült és megállt Radnóton.

— Na látja, — mondta barátságosan — kár volt annyit ugrálni. Itt én úgyis leszállok.

S aztán, mert már nagyon utálta a szituációt, anélkül, hogy a lengyelbundásra ránézett volna, tényleg leszállt.

Az állomás környékén is meglátszott, hogy a falut izgalomban tartja a Tisza. Emberek, kocsik igyekeztek a gátak felé. Rőzsét, földet hordtak. Egy század katona most érkezett a helyivasúttal Tiszavárról. Ezek is a gátra mentek dolgozni. Az úriember káromkodott.

— Azt a keserves barom mindenét. A megye főispánja! Ahelyett, hogy azon törné a fejét, hogy miképpen mentse meg ezt a sokezer hold őszi vetést a pusztulástól, békés utasokat akar kihajigálni a vonatból. „Egyedül szeretek utazni." Ha a Tisza kiönt, jövőre éhen vesznek az emberek.

Most, hogy a meglepetése elszállt, lett csak mérges. Hírből ismerte Málnayt. A családjuk még Árpáddal jött az országba. Azt állítják, hogy az ősük csak egyszerű úri gesztussal engedte át Árpádnak a magyar trónt. Ha akarta volna, ő lehetett volna a fejedelem és most talán ez a Málnay Ubul székelne a budai várban.

Az úriember felült a fogatra, amely az állomás mögött várta.

— Mi ujság? — érdeklődött. A kocsis, nagybajuszú délceg magyar ember, hátrafordított fejjel,

Kolozsvári Márton és György prágai Szent György-szobra.

Tamás udvari nemes úr sírköve. Az előbbi 1373-ban, az utóbbi két évvel később készült. Henrik sírkövét gótikus négy cikkelyben szülővárosának címere, a liliom, Tamás úrét családi címere díszíti.

Az egész XIV. század plasztikájának azonban legfontosabb, legérdekesebb és egyedülvalóságában alig megérthető művészi eseménye *Kolozsvári Márton* és *György* szobrászoknak, a két testvérnek munkássága.

A testvérek életéről, származásáról nagyon keveset, művészetük fejlődéséről, előképzettségükről, stílusuk eredőiről hiteleset jóformán semmit sem tudunk. A magyar kutatás ma már kétségtelenül bebizonyította, hogy a Kolozsvári testvérek művészetének kialakulásában a német plasztikának semmi szerepe nem volt és nem is lehetett. Olasz formai elemek határozták meg alakulását s a helyi, sőt egyenesen magyar hagyományok építik ezeket minden mástól idegen egyéni egységbe.

A Kolozsvári testvérek, Miklós festő fiai, Márton és György, önálló talapzatra állított, életnagyságú, emlékszerű bronzszobrok mesterei voltak. Ebben a nemben egész Európában egyedülállót alkottak, mert hasonló koncepcióval működésük idejében sehol sem találkozunk s majdnem egy évszázad telik el műveik felállítása után, míg az olasz művészet körében hasonló eszme érik. Műveiket nevüket is tartalmazó feliratokkal jelezték. Ezeket későbbi idők bámulói feljegyezték s fennmaradt feljegyzések segítségével állíthatjuk csak össze műveik sorát, mert ezek, sajnos, egy kivételével, elpusztultak. A fennmaradt szobornak viszont a felirata semmisült meg.

Az írott adatok szerint Márton és György mester 1370 körül Meszesi Demeter nagyváradi püspök rendelésére a váradi székesegyház előtti téren Szent István, Szent Imre és Szent László közel életnagyságú álló bronzszobrát állította fel. 1390-ben pedig az akkori püspök, Zudar János állíttatott velük életnagyságú lovas bronzszoboremléket Szent László királynak.

Készítettek azután még egy lovasszobrot, mely elveszett feliratának másolatai szerint 1373-ban készült, de megrendelőjét és eredeti felállításának helyét nem ismerjük. Ez a fennmaradt híres prágai Szent György-szobor. Miképpen és mikor került Prágába, nem tudjuk, de tekintettel arra, hogy prágai források csak a XV. század közepén emlegetik s hogy bizonyíték maradt arról, hogy Rudolf császár a nagyváradi szobrokat is Prágába akarta vitetni, szinte bizonyosnak látszik, hogy eredetileg Magyarországon állott s csak később hurcolták jelenlegi helyére.

A természeti elemekkel gazdagon kiképzett talapzaton álló féléletnagyságú lovasalak mozgása, térszerkezete, mélyülésének aránya a maga korában hihetetlenül merész, egyben virtuóz tökéletességgel megoldott. A karcsú, ideges, bámulatosan eleven természet-

Kompisvégi szobr.

Kolozsvári Márton
és György

Írod
Pasteiner

A nincsenetek tört

322. l.

alakult, Rassay Károly már jelentős tényező volt a Keresztény-pártban, budai képviselő, államtitkár Bárczy mellett, vagy ahogy akkor mondották, Bárczy ellen. Mint ügyvéd Vázsonyi alatt az igazságügyminisztériumba került és egy beszédjével keltett feltünést, amelyet az ellenforradalom harcias napjaiban Budán mondott a választók előtt. Rassay Károly kétségtelenül sokat tanult, nagy figyelemmel fordult a közgazdasági kérdések felé, s emellett azoknak a politikai hagyományoknak képviselője, amelyek a közjogi és alkotmányjogi kérdéseket kellő sullyal tudják értékelni. Bizonyos, hogy kiválóan logikus fő, szinte bámulatos a kritikai érzéke és hogy a legnehezebb politikai viszonyok között is meg tudta találni a maga számára a helyes utat. Hogy az Esti Kurirnál olyan igazán tehetséges és elevenen hadakozó felelős szerkesztő, mint dr. Boros László, a fiatal magyar ujságirógárda egyik legkitünőbb egyénisége, jelenti Rassay Károly törekvéseinek és elgondolásainak érvényesitését, az biztositja az ujság állandó lendületét és hirszolgálatának elevenségét.

Rassay Károly, noha egy nagy ujság főszerkesztője, meg-

Kolozsvári Márton és

György

ired

i

Heklar M. M. Tört

62, 63. l. 105. l.

Stibinus pectinicornis VII. 6.

Kolozsvári Márton

és György

vod

Hekler Ung

32, 49. l. 50. l. 51. l.

52. l.

38 —

Pa. Palmezzano, Marco (umbriai fes-
— 1538 körül): Sz. Család ker.
kával. Fa, olaj, 83·3×65 cm.

Maszlagy II. 107 sz.
Palmesano — A. Bertinelli — gyűjteményből

Berevich: PA, 236 l.
Marco Palmezzano: Sz. Család, Késői.

Berti Toeca 759 l.
Marco Palmezzano.

Kolozsvári Márton
és György

vrád
z

Diwald 1927.

74, 75. l –

76, 77, 78. l.

Érk: 1906 AUG. - 9.

péld. ____ felz. ____ mell. ____

A tekintetes budapesti IV-ik kerületi kir: Járásbírósághoz!

Kielégitési végrehajtási kérvénye

~~Kovács Sándor~~

felperes nek

képv. DR. SZAITZ LÁSZLÓ köz- és váltó-ügyvéd

ügyvéd, lak. Budapesten IV., Muzeum-körút 21.

Kolozsvári Martin
és Gyoray

l.

Lázár Béla dr

Fadrusz János
élete és művészete
Bp. 1923. 20, 144,
148, 177 l.

Kolozsvári Márton

és György

írád

Kővárymillen

189 l.

FENYI

Kolozsvári Márton
és György

irod

Barát – Eber – Ta-
kács: A. művészet
története. II. k. Europa
művészete. Bp. 1934.
92. l.

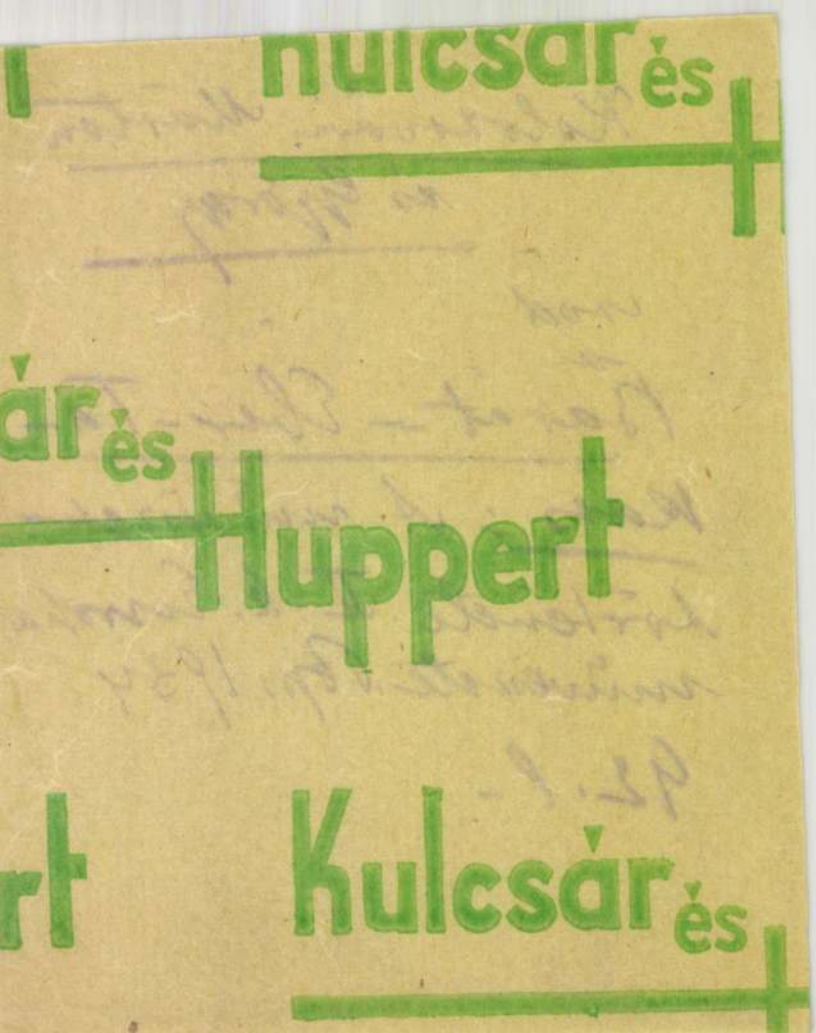
Kulcsár és
ár és Huppert
rt Kulcsár és

Kolozsvári Márton

és György

l.

Bíró Erdmuo

13, 57, 58, 60, 64,

68, 71, 74. 225. l.

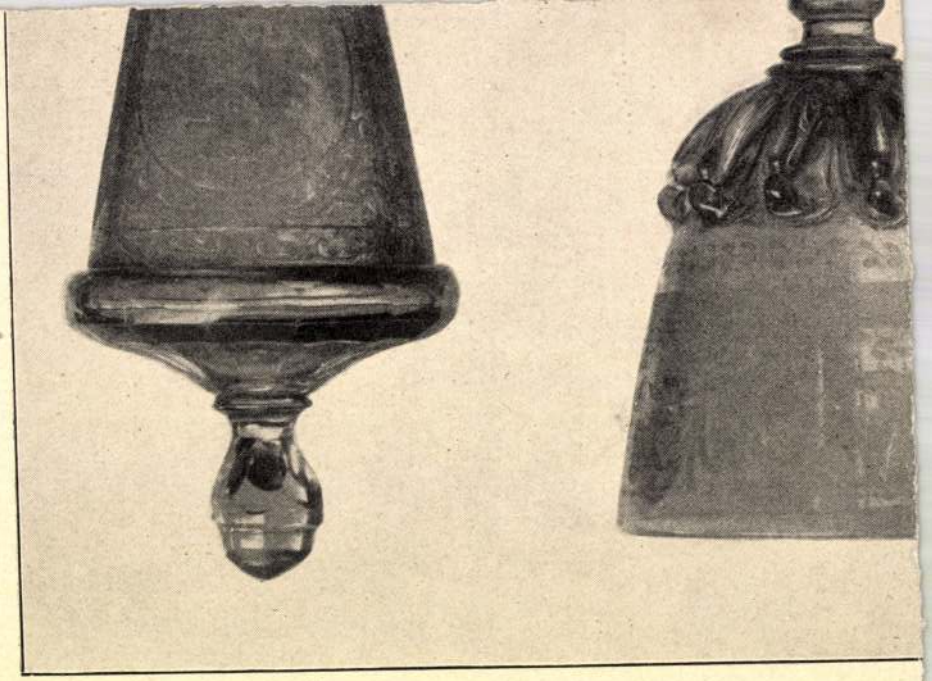

Kolozsvári Márton

és György

rod

Horvérodmův II

25, 26. l.

Törpe bab X. 49

Kolozsvári Márton
és György

ind

Hekler Antal

A középkor s a
renaissance művészete.
Bp. é. n. 99, l.

Kolozsvári Márton
és Grósy

vród
z
Czobor Béla dr.
Szent László király
ereklyetartó mell-
vobra. Bp. 1900.
12. és kv. ll.

Érkezett 1904 február 11.

99/904 (Déva 1904 január)

Téglás Gábor ny. főerdőgyakornok jelentést tesz az 1903 évi 400 kor. néprajzi kutatási segély felhasználásáról

(I. Téglához leirat

II. Hunyadmegyei tört. és régész. társulat elnökségéhez leirat 1904 február 22.)

Kolozsvári Marton
és György

erőd
z
Lázár mnjövöje
g. l.

Kolozsvári Márton

és György

vód

?

Lykaképrönitőt

496-l. 498 l.

<Kolozsvári Márton
és György>.

László Gyula:
<> Szent György – szob-
rának lószerszámja.
Kolozsvár 1942.
Itm: Fettich
Nándor: Száradok
1944. 4–6. sz.

Lebensformen, in denen sich zumeist der Geist p
triarchalischer Denkweise bis in unsere Tage hinein e
halten hat. Aber auch diese, nach Gesinnung und L
benseinstellung gefundenen Kriterien sind mit zah
reichen Zufälligkeiten behaftet und geben daher ke
klares Bild von den Voraussetzungen der proletarisch
Lebensform.

Alle diese Versuche, den Begriff des Proletarisch
näher zu umreißen, gehen fehl, weil sie stets nur Einz
heiten ins Auge fassen und hieraus einen Zustand e
klären wollen, der nur aus einer Gesamtbetrachtu
des liberalistisch-kapitalistischen Sozialsystems u
seiner Grundlagen gedeutet werden kann. Man m
auf die geistigen Wurzeln dieses Sozialsystems zurüc
gehen und ihre Auswirkungen auf sämtliche Leben
erscheinungen betrachten, um dem Wesen des Pro
tariers in seinem gesamten Umfange näherzukomme

Von dieser Erkenntnis geleitet, setzten sich die a
Einladung des Arbeitswissenschaftlichen Instituts d
Deutschen Arbeitsfront in Bad Salzbrunn zusamme
gekommenen Sozialpolitiker und Sozialwissenschaftl
aus zahlreichen Ländern Europas mit den Irrtüme
des liberalistisch-kapitalistischen Sozialsystems und d
marxistischen Sozialdoktrin grundlegend auseinand
Sie erarbeiteten damit feste Grundlagen für den Au
bau einer neuen sozialen Ordnung in Europa, der
höchstes Ziel darin besteht, die Schäden zu beseitige
die jene verhängnisvollen Irrtümer in allen Völkern h
vorgerufen haben und den Proletarier, die proleta
schen Lebensformen für ein neues Europa zu üb
winden.

Das soziale System des liberalen Kapitalismus h
sich aus der individualistischen Weltanschauung zwang
läufig entwickelt. Als man glaubte, in dem einzeln
Menschen, im Individuum, das letzte Ziel menschlich
Seins erblicken zu können, und man alle Bindung
dieser Individuen an eine höhere natürliche Leben

Kolozsvári Márton
és György

Irod
i

Birókezik

17 l.
215 l.

Dessewffy József kéziratai

VI. 145.

Kolozsvári Márton

és György

írod

Kabdebo Gyula:

A szobrászat története. Építő Munkavezetők Könyvtára. XIX–XX. Bp. 1909.

97, 98. l. képpel.

99. l.

AKNA: Kapuívezet XCIII
APÁTFALVA: Déli oldalhajó XCIV
OS: Belső XCIV
A: Belső XCIV
BÉNY: Belső XCIV
MSUS: Gör. kath. templom romja (a táblán vesen: gör. kel.) XCV
SÖSZOMBATFALVA: Gör. kel. kolostori emplom romja XCVI
KSZÁRD: Vállkő és oszlopfők XCVII
ZPRÉM: Oszlopfő és párkányrészlet XCVIII
RKÁNYRÉSZLETEK. 1—3. Veszprém, 4. Pilisszentkereszt XCIX
ZTERGOM: Oszlopfő C
LDEBRŐ: Oszlopfő C
DA: Pillérfejezet C
ZTERGOM: Pillérfejezetek az egykori bazilikából CI
ZLOPFŐK. 1—3. Esztergom, 4. Budaőrsi lelet CII
ZTERGOM: Oszlopfők, 1—2. A királyi kápolna rózsaablakáról; 3—4. Az egykori bazilikából CIII
Oszlopfők a királyi palotából CIV
Oszlopfő a királyi palotából CV
SZLOPFŐTÖREDÉKEK. 1. Budapest, Nemz. Múz. 2. Esztergom CVI
SZTERGOM: Márvány oszlopfő az egykori

Kolozsvári Márton és György

irod.

László Gyula = Kolozsvári Márton és György Szent-György szobrának lószerszámja. Kolozsvár, 1943. 98 l. XIV. tábla.

Ism. Entz Géza: Erdélyi Muzeum. 1944. 1-2. f. 150-153. l.

Kolozsvári Márton György

irod.

Eckhardt Géza: Újabb kutatások a magyar művészet keleti kapcsolatairól. Erdélyi Múzeum. 1944. 1–2. f. 150–153. l.

Kolozsvári Mártor és

György

irad.

Bunyitay Vince

Szent László király
emlékezete.
Bp. 1892.
59. 60. l.
61 l. – 63 l.

kissé jobbra fordult, de

októl körülvett emelvényen áll, szembe
orona van, melyen két liliomszálat fü-
s rózsafüzért csavart. Fejét dicsfény
ék és Domokos rendi apácza öltözete: fe-
fekete kendő és palást. A háttér ara-
lé haladó betükkel: »ROSKOVICS« és feli-
GIT«.

- A budai királyi palota szent István
t kép kartonja.- Vétetett az 1904: II.
n (121-904).- L. a Vasárnapi Ujság 47.
. számát, hol Zelesni Károly fényképei

n (454-905). Az elszámolás elfogadta-
21515 szvsz. alatt (1035-905).

941

Kolozsvári Márton
és György

ired

Horváth János:

Az irodalmi műveltség megoszlása. Magyar humanizmus. A Magyar Szemle Könyvei, XII. Bp. 1944. 25, 26. l.

4

Kat. Borbála
Prot. Borbála

CSÜTÖRTÖK

5

Kat. Szabb. ap.
Prot. Vilma

PÉNTEK

6

Kat. Miklós pk.
Prot. Miklós

SZOMBAT

7

Kat. Ambrus pk.
Prot. Ambrus

Kolozsvári Márton
és György

iród
z

Széll Sándor =

Nagyvárad, szent
László városa.
Bp. 1940. 6. l.

M. KIR. FÖLDMIVELESÜGYI MINISZTER

Szám: 186762/im

BUDAPEST 46 VIII 25 13 B 55 B

Műemlékek Országos

~~Kir. Járásbíróságnak~~

Bizottságának

Ma

Budapest

IX - Högyes Endre u. 1

...talból
...lánvozva

Kolozsvári Márton
és Grosz

Card

Művészi Ipar

1894. 95-961

M.kir.honvéd Ludovika Akadémia parancs

1489.szám
1360.gt.1929.

Vágó féle kép restaurálása.

N a g y s á g o s

Dr.S Z E N T I V Á N

Budapest.1929.évi junius hó 28.-án.

Mult hó 25.-én kel
folytatott telefon beszé
csém müvész urat tisztel
féle nagyméretü olajfest

Kolozsvári Márton és
György

írod
2

Kampis Antal -

Régi magyar művészet.
Magyar Művelődéstört
I. 522. l. 536. l. -
538. l.
540. l. -

Kolozsvári Márton

és György

vid

Genth Verecke

V. 135. l.

Gruhnel [illegible]

Röbölkirk 286

Kolozsvári Martonés

György

ivód

—

Lippichlaform

25. l.

asta:

M. E. Nr.

Kolozsvári Márton
és György

cród
a

Csekonics Erzsébet gróf-
nő: Erdély kultur-
képe. Bp-é.n.
1939. 80, 81. l.

~~Csont tü. VII. 244.~~

Kolozsvári Márton
és György

Bagyary Simon,
Karász Leó:
Szent László nagyvá-
radi lovasszobra.
Arch. Ért.
1905. 211-213.

foglaljuk össze. A légoltalmi kia
költségvetésünkből, igy jelen zár
238.592/1939.-XII.ü.o.sz. polgárm
oltalmi kiadásainkat a székesfővá
felvett kölcsönnek a légoltalmi c
juk fedezni, addig pedig átmeneti
célra igénybe.

Az 1939.évi költségvetés
1938.évben 2.5., 3.5. és 4.5. alr
tartási költségeket és a 3.4. alr
szolgálati munkabéreket - a helyc
kedvéért - célszerünek láttuk átc
3.2. alrovatok alá. Az 1939.évi e

Kolozsvári Márton

és György

cvád

2

Buday Erdély

66 l.

67. l.

Kolozsvári Márton György

MEGHÍVÓ

a

KORVIN MÁTYÁS

cród 2

MAGYAR-OLASZ EGYESÜLET

KÖZGYŰLÉSÉRE

az Országos Magyar Iparművészeti Múzeum (IX., Üllői-út 33—35) dísztermében folyó évi június hó 24-én, hétfőn délután 6 órakor

~~Gerevich Tibor~~
elnök

Kárász Leó:
A prágai Szent György-nobor (Két ábrával)
Arch. Ért. 1906.
4-18. l.

Franklin-Társulat nyomdája

NYOMTATVÁNY

Nagyméltóságú
Méltóságos
Nagyságos

.....*úrnak*
úrnőnek

.....

Budapest

.....

Kolozsvári Márton és György

MEGHÍVÓ

a

KORVIN MÁTYÁS

cród 2

MAGYAR-OLASZ EGYESÜLET

KÖZGYŰLÉSÉRE

az Országos Magyar Iparművészeti Múzeum (IX., Üllői-út 33—35) dísztermében folyó évi június hó 24-én, hétfőn délután 6 órakor

Gerevich Tibor
elnök

Czakó Elemér:
A prágai szent György-szobor.
Arch. Ért. 1906.
1-4. l.

Franklin-Társulat nyomdája

NYOMTATVÁNY

Nagyméltóságú
Méltóságos
Nagyságos

.....*úrnak*
úrnőnek

.....

Budapest

.....

Kolozsvári Márton
és György

Vrád
z

Zsámboki Gyula:
Magyarázatok a
Műnészet-történeti
faliképerhez. Har-
madik sorozat.
Bp. 1912. 39. l.

16.

Kolozsvári Márton
és György

l.

Csontosi János:
Két kiadatlan okmány
a váradi szent szobrok
terverett elszállításá-
nak történetéhez
1595-ből. Arch.
Ért. 1910. 379–380. l.

~~Barbár ének II. 208.~~

1098. KERESZTELŐ TÁL, trébelt sárg
Taufschüssel, aus Messing getrieb

1099. KERESZTELŐ TÁL, sárgaréz, kö
XVI. sz. — Taufschüssel, Messin
Deutsch, XVI. Jh.

1100. KERESZTELŐ TÁL, sárgaréz, k
Taufschüssel, Messing, im Mittel

1101. KEREK TÁL, vörös réz, közepén
Schüssel, Kupfer, in der Mitte de

1102. PLAKETT, öntött bronz aranyoz
Plakett, Bronze vergoldet, die Kr

1103. EGYSZEMÉLYES EVŐKÉSZLET
kés, két kanál és sótartó, bőrtokba
vergoldet, mit reliefiertem Volutenc
reich, XVIII. Jh.

1104. KIS ÁLLÓÓRA, monstrancia al
szárral, nyolcszögü óraházzal, te
FRANCOIS FOL. Francia, 1600 k
sancedekor. Bronze vergoldet. Am

óval. Aranyozott réz, angyalfejekből alkotott dicssugaras
lt kézzel, hátlapján olasz felirat. Olasz, (Perugia) 1482. —
vergoldet. In einer Mandorla aus Engelköpfe gebildet, mit
na betend, auf der Rückplatte italienische Inschrift. Ita-
Illusztr. XXXVIII. tábl.

bronz és zöld márvány. Négyzetes talapzaton, urnaalaku,
k, áttört Louis XVI. diszü födelén Jupiter sassal, villámok-
mit Deckel, Bronze vergoldet und grüner Marmor, auf der
griechische Frauen, am durchbrochenem Deckel Jupiter.
Illusztr. XXXV. tábl.

ngol, 1850 k. — Vier Flaschenteller, Plated. Englisch,

ol, 1850. k. — Viereckige Platte, Plated. Englisch, um 1850.

yozott bronz, kinait ábrázoló zsirkő szobrocskával. Neo-
ergoldet, mit Chinesenfigur aus Speckstein. Neorokoko.

éz, szivalaku testtel, két térdelő angyallal. Osztrák, XIX.
ersilbert, herzförmig, mit Engelfiguren. Österreich, Mitte

XIX. sz. — Wärmflasche, Plated. Englisch, XIX. Jh.

Kolozsvári Márton és György

Cród

Genthon István:

Magyar mükincsek Csehországban –

Bp. 1937 4, 5, l –

Kolozsvári Márton
és György

rod
z
Csabai, Etienne:
De l'art roumain,
de l'art hongrois
et de l'Europe
latine –

Bp. 1940. 3. 1

Sarkantyú varból, XIV – XV. sz.

VIII. 124.

Kolozsvári Márton
és György

laid

Bánóczi József

Gecsi László lovas-
szobra Nagyváradon.
Emlékkönyv Alexan-
der Bernát hatva-
nadik születése nap-
jára. Bp 1910
226 – 239. l.
Szepekkel.

Samassa J. egri biboros érsek nagy ezüst emlékérme VIII. 125.

Kolozsvári Márton

és György

l.

Gerevichrománkorieml

192, 212. l.

2932

45 A. Bloemart:

Sz. Gorkumban 1564. december 25-én + Utrecht

Parasztcsalád.

A falusi vís
asszony ül, ~~ki~~ és mu
lábával a köre lép
~~anyj~~ anyjához k
kal s egyik papi
kacsa van. Hát
ül facsoport látsz
be, fűzös dereka kik
nyája pirosba játsz
ja zöld s nadrágj
egy galamb ül s k

Fa, méretei
~~Bikkessy L. a~~
~~A kép. 429.~~
~~Ny sza 295.~~
~~IV. 45.~~

IV: 199.

hegyen épülő szebbnél-szebb paloták is. Írott adatok szerint háza volt a várban többek között a Garáknak, Ozorai Fülöpnek, Scolari Andrásnak, Stibor vajdának, Brankovics Györgynek, Czillei Hermannak, Frank erdélyi vajdának és Kanizsai Miklósnak. Buda hatalmas fejlődésnek indult, 1436-ból például ismeretes, hogy 964 lakóháza volt, melyben körülbelül 23.000 ember élt. Ez az adat csak akkor beszédes, ha összevetjük más városok lakosságának számával; kiderül, hogy Páris, Brügge és Köln nagyobb volt, de Nürnberg, Strassburg, Bázel vagy Frankfurt kisebb Budánál.

Úgy látszik Zsigmond egyetlen nagyszabású építkezése, ami székvárosát illeti, a budai vár volt. Egyházak emelése nem fűződik nevéhez, csak annyi bizonyos, hogy Schalaga Miklós rablólovag elkobzott vagyonából egy kisebb kápolnát építtetett a vár területén, melyet védszentjéről, Szent Zsigmondról nevezett el. A profán építkezések jobban érdekelték, az például ismeretes, hogy a sienai városi tanácstól elkérte az ottani kórház (Ospedale della Scala) terveit, nyilván, hogy székvárosában hasonlót építtessen.

A királyi vár rendkívüli fényű nagyobb berendezési tárgyaiból és ékességeiből semmi sem maradt az utókorra. Leginkább Zsigmond érc-lovasszobrának eltüntét kell fájlalni, mely ennek a műemlékekben gazdag kornak bizonyára egyik remeke volt. A lovasszobor a Friss-palota előtti udvaron állott s nem lehetetlen, hogy a Zsigmond uralkodása alatt még dolgozó híres magyar bronzöntő-szobrászpár, Kolozsvári György és Márton lappang ismeretlen alkotója mögött.

A korbeli iparművészeti műfajok közül Budán a vezető szerepet az ötvösség játszhatta. Írott adat őrzi annak emlékét, hogy újév napján Buda 21 márka

ezüstöt szokott volt adni a királynak, gyertyatartónak, ivóedénynek és más ezüstnemünek feldolgozva. Egy részüket arannyal futtatták. Zsigmond nagy fogyasztója volt az ötvösműveknek, Párisban, Avignonban s amerre járt, rengeteget ajándékozott el belőlük. A szükségletet főképp Buda láthatta el, melynek gazdag és tekintélyes mesterei már az Anjouk korában is előkelően szerepeltek a város életében. A céhrendszeren alapuló városi kultúrával szemben azonban a fejedelmi, ezúttal császári udvartartás a lehető legkozmopolitább szinezetü volt s Zsigmond kincseskamrájában nemcsak magyar ötvösművek díszelegtek. Így például a német lovagrend ajándékaként került birtokába az a két aranyba foglalt szarv, melyet ma az esztergomi főszékesegyházi kincstár őriz s külföldi, minden bizonnyal párisi ötvösmunka kincstárának legpazarabb ékessége, a szintén Esztergomban őrzött ú. n. Mátyás király kálváriája, mely nevét onnan kapta, hogy Mátyás új, díszes talpat készíttetett számára. Ezzel szemben bizonyára hazai, sőt valószinüleg budai munka Harcias Frigyes sodronyzománcos hüvelyü kardja (Drezda, Történeti Múzeum), melyet Zsigmond 1425 augusztus 1-én Budán ajándékozott neki, abból az alkalomból, hogy választófejedelmi rangra emelte. A remekbekészült kard hüvelyét az ötvös magyar sodronyzománccal díszítette, ennek a technikának egyik korai emléke.

A Zsigmonddal kapcsolatba hozható műkincsek közül említésre érdemesek a faragott csonttal borított dísznyergek. Mindössze harminc-negyven darab ismeretes, hármat a Nemzeti Múzeum, egyet a Batthyány grófok körmendi gyűjteménye őriz, a többi szétszóródott a világban, néhány újabban Amerikába került. Az egyik budapesti nyergen a Zsigmond által alapított sárkányrend jelvénye látszik, ez is bizonyítja a

Kolozsvárvy Márton

és Győrgy

ivód

Valló Győr

128. l.

Kolozsvári Márton és György

Arch. Ért. 1907. 188-189. l.

(A Kolozsvári testvérek kronologiája. Ksz.)

kben a történelmi órákban. Fegyvertársam a le=
klós, aki félországot hóditott meg a nemzeti nép=
yvertársam minden jóérzésű ember, aki rendet,
és kalandmentes külpolitikát akar.
nhez, jóakaróimhoz. Szeretettel hivom őket, csat=
. Én becsületes iparkodással szolgáltam minden
ájáért, küzdöttem a panamák ellen és segitettem
em tehát a főváros közönségétől, hogy segitsen

ne és bizalom fűz hozzám: **ne irjon alá senki=**
ı nem jönnek olyan ajánlási ivvel, melyen
erepel.
a sorsdöntő választások előestéjén

Payr Hugó.

Kolozsvári Márton és György

Prágai kt György szobor 1373.

Repr.

Divald Nagy műveml.

101. l.

102, 103. l. 104. l.

valószínűleg Nagy Lajos király küldte ajándékba rokonának IV. Károly német császárnak és cseh királynak.

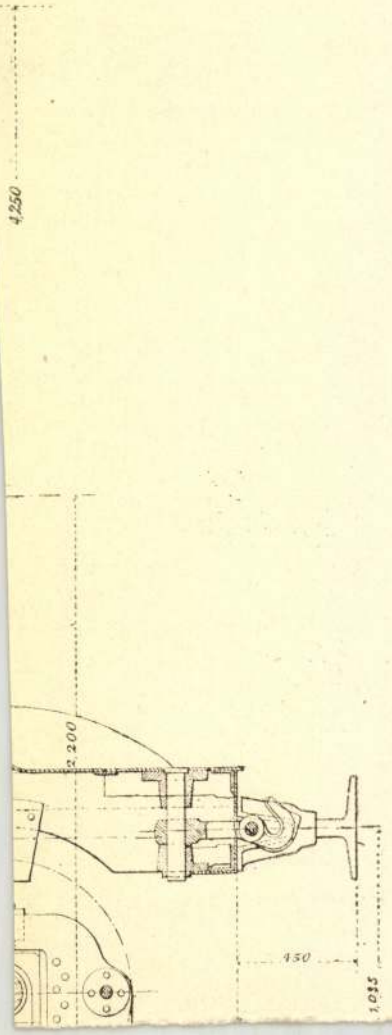
4250
2200
450
1035

Kolozsvári (Márton és György)

pod
2

Pósta Béla dr.

Kolozsvári ( ) Szent György szobra. Az Erdélyi Muzeum-Egyesület Brassóban 1908 jun. 7–9. napjain tartott negyedik vándorgyűlésének emlékkönyve. 63–75. l. 1 melléklet Különlenyomatban is megjelent

Nagyságos

S z e n t i v á n

A kolozsvári Mücs

gusát 1-1 példányban van s

deni.

Kolozsvár, 1944. a

Kolozsvári Márton

és György

l.

Sikmükincsenik

131. l.

~~2156. Paál László:~~

2156. Erdő belseje. L. de m

Az előtérből, a vén [illegible] c
lé, a hol felhőzött derült égb
rehajol[illegible]. Fejét fehér kendővel
kék. Jelzése alól jobbra: L. de

Vászon, méretei 81 : 100 cm
Vétetett az 1902: IV. 18-án
26-án Heitz Lucziántól 5000 Kán.

Elszámoltatott az 1902: V.
zással 1902: IX. 29-én (417-902)
1902: XII. 6-iki 18099 szvsz. le

26802-902

Kolozsvári Márton és
irod Győrök

Edvi Illés Aladár:
Vas- és fémipar-
Ezredéves kiáll.
VIII. 6. csop. 92. l.
93. l.

1

18 szent 1.

BANICS LAJOS:
A római katholikus egyház története Magyarországban. I. Szent István koronázásától Szent László király haláláig. Budapest, 1885.

BEDY VINCE:
A felsőörsi prépostság története. Veszprém, 1934.

U. a.:

Kolozsvári Márton

és György

nőd

z

Berenyi 38 d

1631. Német festő. a XV. sz. első f

1631 Jézus ünnepélyes

Az előtérben jobbra ~~fordult~~ haladó
egy szőke ifjú piros köpenyét teri
szakálla és szemöldöke szőke, könt
zét áldásra emelte és baljában a k
jönnek élükön Péterrel. Mindnyájuk
ben Jeruzsalem kapuja látszik, hol
hintett utra teritendő ruháját tar

Fa, méretei 97: 63.3 cm.

Ny lelt. sz. 706. ~~A Nemzeti Muzeum képtárab~~

— 1898. átv. jegyz. 4. —

904: IV. 26.

677

Kolozsvári Márton

és György

Arch. Ért. 1911. 287–288. l. ([Szent László lovas-nobráról.)

(a. 6.:

be a kormánnyal, hogy megállitsam azon az uton,
elyzethez és az áldatlan belpolitikai zavarokhoz
viselőház feloszlatása előtt kiléptem a kormány

aggodalom és választóim ezreivel való személyes
ázdjek a kormány politikája ellen, mely a nemzet
dasági megélhetést veszélyezteti.
ma eszme szolgálatában, mely egyedül vezetheti
és

us zászlaját a fővárosban!
rályért, Hazáért"

Kolozsvári Márton

és György

Szent György szobra

Prágában, repr.

Szilágyi: A magy.

nemzet tört. III 347 l.

Nagytétény község elöljáróság

KNB

625/935

19 —

Műemlékek Országos

Kolozsvári Márton
és György

vőd
Mysk Ernő

43, 115. l.

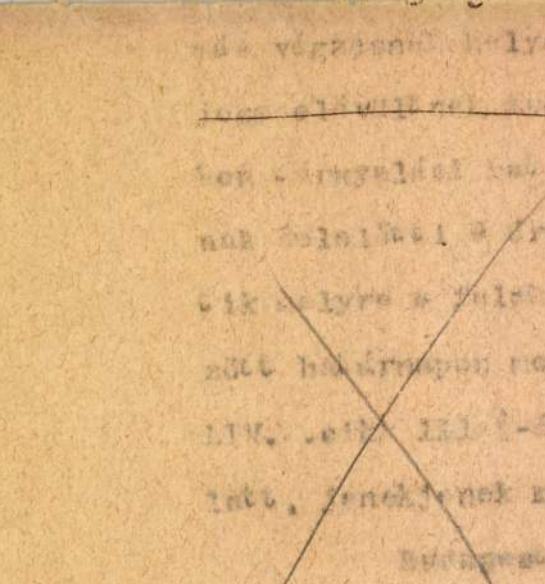

Olvasta:

Kolozsvári Mártonci

Görzy

vód

Szendrei János dr:

Magyar hadtörténelmi emlékek a külföldi muzeumokban

Hadtört. Közl.

1925. 445. l.

Budapesti cs. és kir. helyőrségi főgyház

VI. 314.

Kolozsvári Márton és

György

Gyalokay Jenő:

A nagyváradi király-
szobrok helyéről.

(Egy ábrával.)

Arch. Ért. 1912.

265–268. l.

indulok uj alkotmányos küzdelembe, eze
gitimizmus lánglelkü apostola: Griger M
királyság megváltó eszméjének. És feg
nyugalmat, békét, becsületes demokráciát

Ezért fordulok barátaimhoz, hiveir
lakozzanak hatalmas, lelkes táborunkhoz
igaz ügyet, harcoltam a főváros autonomi
sok ezer embertársamon, joggal kérhet
harcolni az elnyomatás veszedelme ellen.

És kérek mindenkit, akit közös eszn
nek semmit, amig igazolt embereim
Griger Miklós és az én nevem sz

Budapest, 1935 március havában, a

Márkus-nyomda. Budapest, V., Bank-utca 5. (Felelős vezető: Márkus Géza)
Felelős kiadó: Berecz Vilmos.

Kolozsvári Márton
és György

Supka Géza dr:

Sz. György budai
domborműve és a
nagyváradi szobrok
Evlia Cselebi út-
leírásában.
Arch. Ért. 1912.
28 — 34. l.

ben a történelmi órákban. Fegyvertársam a le-
klós, aki félországot hóditott meg a nemzeti nép-
vertársam minden jóérzésű ember, aki rendet,
és kalandmentes külpolitikát akar.
hez, jóakaróimhoz. Szeretettel hivom őket, csat-
Én becsületes iparkodással szolgáltam minden
ijáért, küzdöttem a panamák ellen és segitettem
m tehát a főváros közönségétől, hogy segitsen

e és bizalom fűz hozzám: **ne irjon alá senki-
nem jönnek olyan ajánlási ivvel, melyen
repel.**
sorsdöntő választások előestéjén

Payr Hugó.

Kolozsvári Márton
és György

Kárász Leo: Uti
jegyzetek szent György-
nobrokról.
Arch. Ért. 1905.
314 – 318. l.

madásunk alaki berendezése több v
dijterhek" elnevezésü alrovatot k
vatban mutatva ki egyrészt a nyug
ket és végkielégitéseket, másrész
javadalmazását. Az azelőtt éveken
tott "Fővárosi vizvezetéki berend
adási rovatot - mivel e kiadásunk
megtérülő kiadás - "Magánfelek te
kötőcső készitése" - rovata melle
Kamatok rovata /6/ mellett külön
nök törlesztésére forditott kiadá
des évi beszerzések és beruházáso
nevezés alatt két rovatban kimuta
rovatba összevonva "Beszerzések é

Kolozsvári Márton

és György

erőd

Bar Ebtak

II. 92. l.

Kolozsvári Márton
és György

erőd

Leffling

10. l. képpel

12. l.

~~Bányásztelepek, Zólyom megye. III. 212.~~

Kolozsvári Márton

és György

lásd és apjuk, Miklós képiró

Bunyitay Vince

A váradi püspök-
ség tört. Nagyvárad
I. 1883. 188 — 189. l
209. l. jegyzetekkel együtt.

zikuzá adó oszlopfőnélküli kaputipus-
... l. Az ivmező ikonográfiájának
ánya" c.tanulmányomban /Regnum 1940-41.

atok magyarországi története még megirás
rövid áttekintést adni a hazai helyzet-
et és francia fejlődéssel. Ez utóbbiak-
rchliche Baukunst des Abendlandes I.Text
tendorf: Die deutsche Baukunst des Mit-
. E.Gall i.m. 44-45 l. A. Mettler: Zum Ursprung der
- und hochromanischen Baukunst in Ös-
ornakról Bogyay T.:A kapornaki egykori
ilikája. Történetirás II.évf./1938/

látható templomképet a jáki tornyok
zta összefüggésbe. Megerősitené ezt a
s /Fábián Gyula:A jáki gerencsérek.
3.kép./. Ennek a pecsétnek 17.századi
k ugyanott közölt észrevétele alapján
iztosnak és különben is kérdés, hogy

Kolozsvári Márton

és György

vrod

Gerevich L'arte

12. P -

Sohn ist: 90 Jahr.«

Vászon, méretei 76 : 61·5 cm. — Át. Képt. 99. — Dep. régi 61. és új 28. — ~~Ltsza 556.~~ Uj lelt. sz. 556. T

T -- 1905. átv. jegyzék 570. -- Száma az Orsz. Képtárban a sz.nban 2197 és a leltárban 3137. --

Át. 99.
Dep r. 61
uj. 28.
Ujlelt 556

538

Kolozsvári Márton

és György

irod

z

Bíró Béla dr.:

Műalkotások könyve,

I. k. Bp. 1933.

19, 20. l.

Kolozsvári Márton
és György

Wod
u

BundGra
18. l - 19. l.

Kolozsvári Mártonás
György

Szód
z
Lázár Művészet 1938
145. p.

1787-909-13
Folyoso

308. Szőnyeg.

1 darab
(Lábszőnyeg, cocos szövetből, bádoggal szegélyezve.
Méretei: 180 cm. széles, 367 cm. hosszú.
Becsértéke.....30

37
6207
22.94

Vétetett Haas Fülöp és fia cégtől.

Kolozsvári Magyar
és Német

L.

Lázár, Béla:

Studien zur Kunst-
geschichte. Wien
1917. Kunstverlag
Anton Schroll & Co.

Könyvtár

Somogyvril, v. h.

147

Kolozsvári Márton
és György

lásd
az

Balogh Jolán

Márton és György
kolozsvári szobrá-
szok.

Cluj-Kolozsvár
1934.
Erdélyi Tudományos
Füzetek
71. sz.

Könyvtáramban

Gamás, tplrom

68

Kolozsvári Márton
és György

wod
z

Gereuropaihely

15 l.

~~Kürti népkvt. III. 240~~

Kolozsvári Márton
és György

irád
a

Gerling Kunst
156, 176. l.

!! Fentiek irodalma
!! így közlendő

I. Fontosabb hazai mun-
kák - Utána kül-
földiek.

II. További irodalmat
lásd Balogh folán
konjvető

III. Baloghnál nem
szereplő művek a
következők. Fel-
sorolni, ami ott nincs
meg, de
nálam megvan.

Dobó István kardja VI. 135.

Kolozsvári Márton és

György

irod

Pétermagyarum.

Verecke. (32. l.

V. k.)

ALCSOPORT

SZÁRMAZÁSI HELY

MESTER

SZEMÉLYI VONATKOZÁS

EGYÉB ADAT

Kolozsvári Márton és

György

vód.

Gerevich Tibor dr.

A magyar művészet
jelentősége

Magyarecke

V. h. 11. l. 14. l.

Vétel

IRODALOM

42

JEGYZET

Kolozsvári Márton és
György
l.

Szépmüvészet
1944. 340, 341. l.

T.

EUROPA

film-, könyv-, lapterjesztő és könyvkiadó rt.

Budapest, V.,

Rothermere-utca 12. III. 2.

Kolozsvári Márton

és György

vod

Jelképrom

328. l.

Kolozsvári Márton és György

vrod

Divald Magykult

356. l.

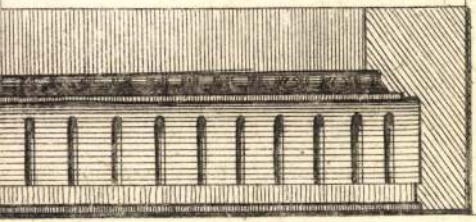

Kolozsvári Márton

és György

ered

z

Jblképrom

315. l.

316. l.

< Kolozsvári Márton
és György >

cvéd
Dercsényi Dezső:

< >

Szépmüvèszet

1942. 106 – 108. l.
(Képekkel.

Kolozsvári Márton

és György

A Szent Pál-legenda ♀
baloldali része, a
bécsi Szent István
templom Gingertorján.
Fentiek műve
Repr.

Szépmüvèszet
1942. 102. l
után

♀ (Saul megtérése)

A relief 1375 körül készült,
és állítólag fentiek műve.
Lásd Dercsényi: Nagy Lajos
kora c. mű-ét is

Kolozsvári Márton
és György
vód

Balogh Jolán:
Kolozsvár mûem-
lékei

Szépmüvészet
1942. 102, 103. 1

Letartóztatták

Kolozsvári Márton és György

irod.

Balogh Erdélyiren

I. 19 – 26. l. 349,

366, 369. l. 19 – 24, 27 – 28,

30. kép

Budapest VI.
~~Arena út. 41~~

Rákos u. 10

Kolozsvári Márton és

György

ród

Pulmagyarch

II. 203, 204. l. 206. 207. l.

201. 176. tábla 209. l.

T.

EUROPA

film-, könyv-, lapterjesztő és könyvkiadó rt.

Budapest, V.,

Rothermere-utca 12. III. 2.

Kolozsvári Márton

és György

Szent László hermaje és

nagyváradi

szobra

Vagy Árpádok

332. l.

333. l.

Franciaország VII. 214

választó kerület. **szavazókör.**

....., lakhelye (telepe): ..... ker. ..... utca ..... szám.

| A választói jogosultság alapja* | | |

Kolozsvári Márton és György

szód

Henszlmann Imre:

A nagyváradi ásatások. Kuyomat: Bunyitay Vince: A váradi püspökség tört. III. kötetéből. [16. l.

[Bp. 1884.

Kolozvári Martonci

Grozny

vrod

Michel 998-1

~~Kenőcstégely Frainból VIII. 164~~

Kolozsvári Márton
és György

irod

Hekler Budapest
35. l.

Kolozsvári Márton és
György

Erdő
1

Karácsonyi János dr.

Szent-László király
élete. Bp. 1926. Szent
István Könyvek.
36. sz. 105. l. 107. l.

45. HÉT

NOVEMBER

30 NAP

VASÁRNAP

3

Kat. Hubert pk.
Prot. Győző

HÉTFŐ

4

Kat. B. Károly
Prot. Károly

KEDD

5

Kat. Imre hg.
Prot. Imre

SZERDA

Kolozsvári Márton és

György

szobrászok

rád

z

Miskolczy István dr.

Magyarország az Anjouk

korában. Bp. 1923.

136. l.

Petorfia utera Debreczenben

VIII. 119, 120

Kolozsvári Márton és
György

cred
Keleti 1893

458. l.

Méltóságos

Dr. Csak

Kolozsvári Márton és György

erőd

Czobor Béla:

Szent György szobra

Prágában. Egyházi

Lap. 1886. VII. 251–

254. l.

8901 Centrum Budapest

Kolozsvári Márton és

György

cred

Ormvárl

57. l

Kolozsvári Márton

és György

irod

Stimakovits László dr

Bevezetés a nincsszet
történelembe.
Bp. 1925. 119. l.

m. kir. vallás- és közoktatásügyi miniszteriol.

.428/1939. **szám.**

A Műemlékek Országos Bizottsága tek. Elnökségének,

Budapest,

IX. Hőgyes Endre-u.10.

Hivatalból.
zszolgálati ügyben.
Díj átalányozva

Kolozsvári Márton

és György

vod

Zimmermann Ágoston dr

A lovas-szobrok lovai.
Adatok a ló plasztikus ábrázolásához.
Különlenyomat a szent
György c. folyóiratból.
Bp. 1928. 50 l.

Wagyberg. Tpl

194

Kolozsvári Márton

és György

vrod

vrod

Reinach – Lázár:

A művészet kis tükre.

IV. kiadás. Bp. 1933.

114, 115. l.

Kolozsvári Márton
és György

wéd

Pekárszobr
7. l.

TNEK

g. templom

Kolozsvári Márton

és György

tvód

2

Lykarmuvtört II

134, l. 415. l.

heppel

INDICE GENERALE.

Presidenza e Comitato Direttivo	Pag.	3
Regolamento Generale	»	5
La Giuria di accettazione	»	9
Elenco degli artisti ammessi dalla Giuria	»	10
Commissione di collocamento	»	13
Pianta del Palazzo centrale	»	15
N. 1. Vestibolo ed uffici	»	17
N. 2. Sala della Cupola	»	18
Sala N. 3. Mostra di Giovanni Segantini	»	19
Sala N. 4. Mostra di artisti italiani	»	25
Sala N. 5. Mostra di Felice Carena	»	28
Sala N. 6. Mostra di artisti italiani	»	32
Sala N. 7. Mostra di artisti italiani	»	34
Sala N. 8. Mostra dell'Austria	»	37
Sala N. 9. Mostra della Svezia	»	39
Sala N. 10. Mostra della Polonia	»	43
Sala N. 11. Mostra di Enrico Glicenstein	»	46
Sale N. 12-13. Mostra della Svizzera	»	52
Sala N. 14. Passaggio esterno	»	61
Sala N. 15. Mostra arte decorativa	»	62
Sala N. 16. Mostra scultura e bianco e nero	»	63
Sala N. 17. Mostra scultura e bianco e nero	»	69
Sala N. 18. Mostra scultura e bianco e nero	»	71
Sala N. 19. Mostra di Eugenio Baroni	»	73
Sala N. 20. Mostra di artisti italiani	»	77
Sala N. 21. Mostra di artisti italiani	»	81
Sala N. 22. Mostra di artisti italiani	»	83
Sala N. 23. Mostra di artisti italiani	»	87
Sala N. 24 Mostra di Giacinto Gigante	»	90
Sala N. 25. Mostra di Daniele Ranzoni	»	94
Sala N. 26. Mostra di Ardengo Soffici	»	100
Sala N. 27. Mostra di artisti italiani	»	102
Sala N. 28. Mostra di artisti italiani	»	105
Sala N. 29. Mostra di artisti italiani	»	109
Sala N. 30. Mostra di Mario de Maria	»	111
Sala N. 31. Mostra di Emilio Gola	»	116
Sala N. 32. Mostra di artisti italiani	»	120
Sala N. 33. Mostra di artisti italiani	»	123
Sala N. 34. Mostra di artisti italiani	»	126
Sala N. 35. Mostra di artisti italiani	»	127
Sala N. 36. Mostra di Gaspare Landi	»	128
Sala N. 37. Mostra di Lino Selvatico	»	131

Kolozsvári Mártonci
György

Genthon István. A
magyar szobrászat
útja. Szintézis
II.

Festmények és «Biedermeyer»-bútorok. Eladásra kerülte
szeti árverésén

Kolozsvári Márton
és György

Hampel József
Brent Sámuel lovas-
nobrairól.
Arch. Ért. 1911.
287–288. l.

Kolozsvári Márton

és Gyöngy

cód

Hampel József:

Uzi fegyzetek Szt.

Gyöngy szobrokról.

Arch. Ért. 1905

314-318 l.

Kolozsvári Márton és György

Hampel József.

Ez. László nagyváradi Covasszobra.

Arch. Ért. 1905

211 – 213 l.

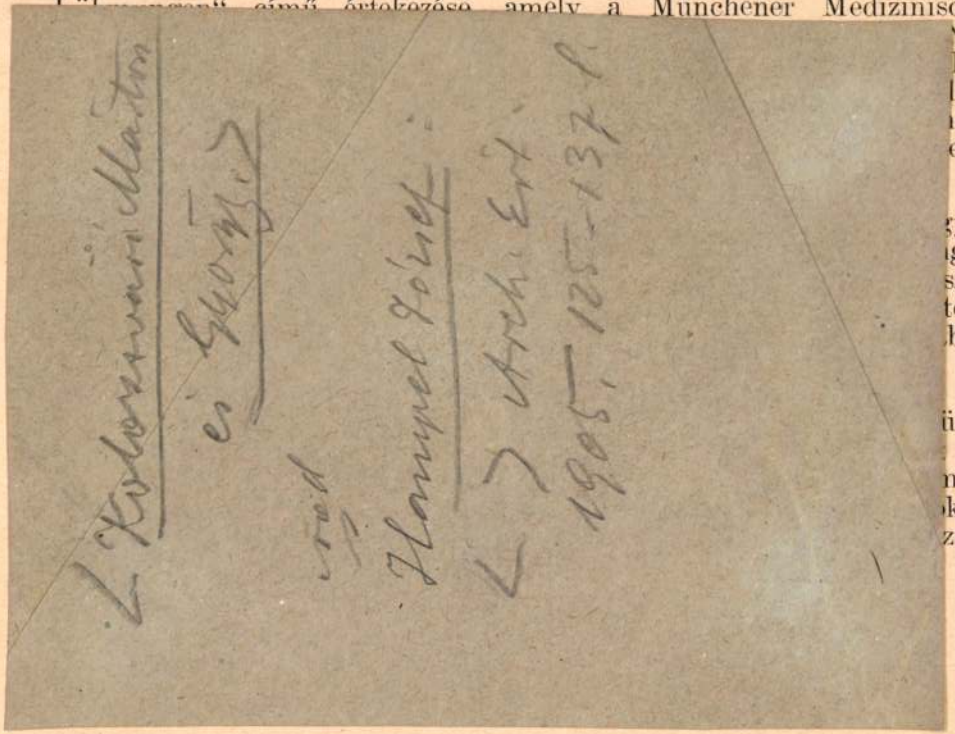

< Kolozsvári Márton

és György. >

rod

Hampel József:

< > Arch. Ert.

1905, 125–137 l.

Kiss Tibor (1899, Budapest, róm. kath.), műegyetemi adjunktus (prof. Kotsis), 1934 június közepétől szeptember elejéig folytatta külföldi tanulmányútját az erre a célra nyert 800 pengő összegű (belföldi) ösztöndíjával. Hollandiában Amsterdam, Zaandam, Hilversum, Huisen, Muiderberg, Haarlem, Bloemendaal, Sandvoort, s'Gravenhage, Scheveningen, Delft, Rotterdam, Schiedam, Hoek van Holland nevezetesebb épületeit, a delfti műegyetemen pedig az ottani építészeti oktatás rendszerét ismerte meg. Belgiumban a következő helyeken tanulmányozta az újabb építkezéseket: Antwerpen, Mechelen, Gent, Brugge, Heyst, Het Zoute, Knocke, Blankenberghe, Ostende, Bruxelles, Tervueren, Leuven. Bruxellesben a következő évi világkiállítás előkészítő munkálatait is megtekintette. Végül Párizsban a svájci egyetemi hallgatóknak a Cité Universitaire telepén épült otthonát, az Üdvhadseregnek már üzembehelyezett hatalmas Asilumát és egy Auteuilben épített speciális bérházát, továbbá a postaminisztérium új székházát, valamint több más nevezetesebb épületet tekintett meg, így a Beaujon-közkórház felhőkarcoló-építkezését Clichyben. Mind a három országban számos kiemelkedő szakemberrel volt alkalma megismerkedni és megvitatni a legújabb építészeti kérdéseket. Tapaszta-

Kolozsvári Márton
és György

vrád

Grandpierre Edit:
Fatornyos hazánk.
Ignácz Rózsa. Erdél
letke Bp. 1940. 82. 1.

értelmében

ezennel biróilag lefoglalom és értesitem a

bizottságát

miszerint a fent nevezett végrehajtást szenvedő

40 kr. tőke, ennek 1899 évi jánuár hó 3

99 krban megállapitott valamint a még biróilag me

zett jogainak épségben tartása mellett — további biró

illetőleg a mennyiben a követelés a birói intézkedés

LX. t. cz. 82. §-a értelmében, birói letétbe helyezni

Kelt BUDAPESTEN, 1899 évi jánu

BIRÓSÁGI VÉGRAHAJT

Quittner józ

Kolozsvári Márton

és György

lásd okv

Divíparmtört

64. l.

112. l.

BUDAPEST

Kolozsvári Márton

és Gyorgy

rod

Réau, Louis:

Histoire de l'Expansion de l'Art français.

Paris, 1928. 266. l -

7.	Dr. Percsényi Dezső	feleség e	uj
8.	Dr.Tolnai Gáborné Dr.Berkovits Ilona	egy.m.tanár müemléki őr	uj
9.	Foglárné Dr.Tombor Ilona	tanár, müemléki őr	uj
10.	Dr.Szabó Erzsébet	müemléki s.őr	uj
11.	Saláth Ferenc	szakaltiszt	uj

Kolozsvári Márton
és György

cred

Péter I.

68 — 71. l.
kappel

ker. kir. járásbirósági végrehajtó.

tési felhivás.

róság fenti számu végzésével _____

Ipró _____ ügyvéd által képviselt

_____

za cég _____ felperes részére

_____

i Gyula _____ alperes

végrehajtás foganatositása alkalmával 1906. évi

eresnél I. ker., Hegedüsköz

_____

_____

Könyvek, _____

Kolozsvári Márton ci

György

cród

z

Ferenczi Sándor dr.:

Kolozsvári utmutató.

Kolozsvár 1941. 87. l

mely (fan
estvárosi lakházát, (a Belváros) Ka-
1871. szeptember havában bontatott
nyolczan néznek ki. Előtte tör-
van.

cm.

Kolozsvári Mártonéi

Gyöngy

l.

Papp Nagyvárad

46, 47. l.

Kolozsvári Márton

és György

ivód

Harasztos Gula

Műalkotások is mertetése. Sátor aljanyhely 1934.

156-l.

T.

EUROPA

film-, könyv-, lapterjesztő és könyvkiadó rt.

SEREB BÉLA
könyv és papírkereskedő, könyvnyomda,
könyvkötészet, „Szilágyság" kiadója
Nyomtatványraktár.

A Magyar Királyi Osztálysorsjáték Főárusítója
Zilah, Kossuth-tér 6. Telefon: 17.
Alapítva 1889. Postatakarék csekkszám 72.485

Budapest, V.,

Rothermere-utca 12. III. 2.

Kolozsvári Márton
és György

Irod
-z

Kató Sándor dr:

A képzőművészetek
rövid története.
Győr, 1912 36. l.
70, 71. l.

~~Ismeretlen festő~~

895. L. Spindler

Sz. Hüningenben 18

~~895.~~ Faváry József.

látható fordul.

Mellig, kissé balra ~~néz~~. Rö
szemöldöke őszbevegyült, szeme szürkéskék
ja lehajtott nyakkendőjét csokorra kötöt
kete, szemüvegének zsinorját nyakába vete
Jelzése fölül jobbra: „Spindler L. 1893".

Papiroslemez, méretei 52.5:
Szumrák Pál ajándéka 1900:

904: v. 3.

Kolozsvári Mártonés

György

Szód

z

Kampis Antal

Erdély iparunivérze-
téről. Bp.

1936.

14. l.

15. l.

III

799 (3901).

809 (37).

1909.

-én.

~~a életformását kérező~~ Kökut~~ot~~, a melynek
anyozott palást előtt áll az Éle-
ölt
it fölemelte, ~~és~~ a kinek feje fölé
reket és [a kinek] közelében, mindkét oldalon,
elhőkön. ~~Alól pedig két van, mely-~~
nlik, ~~és~~ a melyhez az emberiség fér-
ak, kik meghatottan tekintenek az éltető
zenére ~~is~~ ~~Élőkön~~ [A megjelentek élén] balról két so-
~~rit a~~ [~~vízből~~], mig jobbról a ~~meg-~~
va és a Hetaera válik ki. Az előb-
ybilla, ~~utan pedig~~ utan egy ifjú magyar
egy modern bányamunkás és egy kö-
ő, az utóbbiak mögött pedig Dante
mindentudó magyar táltos, Goethe,
ember ismerhető fel. Jelzése a-

cm. — Lelt. sz. 3901.
er 19-iki 120201 sz. ~~leirattal~~ engedély szerint
~~zettetett 1909. november 8-án~~ a
tatott 1909. deczember 7-én (2006-909)

346

Kolozsvári Márton
és György

szód
2

Lippich 1901
25. I.

Kolozsvári testvérek.

„Sárkányölő" St. György"

Másolat. ~~Repr.~~ Fotó

A szobor másolata kolozsváron a belvárosi református templ. bejárata előtt áll.

Balogh Edgár: Kolozsvár sépsége

Korunk, Kolozsvár XXI. 1962. 3. 312-313. 317.

MDK

KolozsvárimGyörgy szobrász

Nagy J. cikke. Magy. Iparmüvészet 191o. 9.sz.

293 l.

M.D.K.

Kolozsvári Márton és György szobrászok

prágai Hradsinban álló Szent György szobrát, mint a XIV. sz. európai művészet egyik remekét (1373), említi:

Hettyey Aranka: Művelődéstörténeti jegyzetek.
Bp. 1932. 16.old.

MDK

Kolozsvári Márton

és György

Szt György szobra

PATAKY DÉNES : A magyar rajzművészet. Bp. 1960.

5.1.

MDK

Kolosvári [Márton szobrász]

(A szegedi Bertich Béla téren állítottak fel a Kolosvári testvérek Szent György lovasszobrának másolatát.)

Németh István: Szegedi kis lexikon.

Tiszatáj, Szeged, 1960. [július]. Különszám. Szabadtéri játékok, Ipari Vásár, Mezőgazdasági kiállítás. 4. l.

MDK

Kolozsvári Márton

A Halászbástya aljában nyert elhelyezést Kolozsvári Mártonnak Szent Györgyöt ábrázoló és a prágai várban levő lovasszobráról készült másolat és Hunyadi János szoboralakja.

B.Forster Gyula: Schulek Frigyes t.tag emlékezete.

A Magyar Tudományos Akadémia elhúnyt tagjai fölött tartott emlékbeszédek.XIX.k.6.sz.28.l.

Kolozsvári Márton és György szobrász M.D.K.

Sárkányölő Szent György /Nagyváradról Prágába került

Artner Tivadar: A középkor művészete Bp. 1962 238.,239

Magyar Nemzet 1963. augusztus

MDK

Kolozsvári Márton és György

Magyar Művészet 1931. 307.1.

Kolozsvári Márton és György szobrász M.T.K.

Gyalog és lovas emlékművek.

Szt. György -szobor . repr.

604.1. 102.

Kampis Antal: A képzőművészetek története

A Kultura Világa Bp. 1963.

Example Antal: A képgömbvédsapkák története

A Kultúra Village Sp. 1963.

MDK

Kolozsvári Márton

B. Forster Gy.: Schulek Frigyes t. tag emlékezete. Bpest a Magyar Tud. Akad. kiad. 1925. 28.1.

Kolozsvári Márton és György szobrász M.D.K

Kolozsvári Miklós festő fiai

A XIV. sz. második felében dolgoztak.

1370 körül Meszesi Demeter püspök megrendelésére

Nagyváradon Szt. István, Szt. Imre, Szt ,László

Majdnem álló nagyságu bronszobrát készitették el

a székesegyház előtti térre.

1390-ben Zudar János nagyváradi püspök Szt.

László bronz lovasszobrát rendelte meg.

Kampis Antal : A képzőművészetek története 604.1.

A Kultura Világa Bp. 1963

./..

Kolozsvári Márton és György szebrász M.D.K.

Feltehető, hogy jelenleg Győrött őrzött Szent László herma a nagyváradi lovasszobor fejének ereklyetartó hermává való átmásolása.

Kampis Antal : A képzőművészetek története 605.l.
A Kultura Világa Bp. 1963

MDK

Kolozsvári Márton és György

1.

Arch.Ert. 1915 372.1.

MDK

Kolozsvári Márton

Kolozsvari Márton és György műve, a Szent György szobor.

A Kor, 1907. jan.-márc. 6.sz. Műmelléklet.

Kolozsvári Márton és Kolozsvári György

Lovasszobrok

Szt. György szobor (1373) a Prágai Hradzin udvarában áll.

Szt. László lovasszobruk, a Nagyváradi vár-ból, nem maradt fönn.

The Hungarian Quarterly Vol. V. No. 4, 1939/40
(Csabai István)

MDK

Kolozsvári Márton és György

készitették a prágai Hradzsin udvarán
álló Szent György szobrot

Milegyhalál. 99.1.

5.

MDK

Kolozsvári Márton és György, szobrászok.

A Kolozsvári-kutatók közül a legnagyobb érdem kétség kívül a derék szász tudós: Wenrich Vilmos. -
A magyarok közül érdemileg azonban csak Czobor Béla és Hampel József /Károsz Leo és Kövér Bela név alatt/ - foglalkoztak vele.

Czobó Elmér: Kolozsvári Márton és György művészete. Művészet. 1905. a 371-383.l. közöttiszete.

Valorsvári testvérek, probiászok MDK

1370 körül elkészült a nagyváradi nagy székesegyház 3 állószobra. 162 old

László Gyula: Szent László győri ereklyetartó mellszobráról. 157.o.

Arrabona, 7.1965. A Győri Múzeum Évkönyve. Győr. 1965- Győr-Sopronmegyei Nyomda. Győr.

Volozsvári testvérek, szobrászok MDK

1390-ben más állott a nagy lovasszobor is Nagyváradon. 162 old

László Gyula: Szent László győri ereklyetartó mellszobráról. 157.o.

Arrabona, 7.1965. A Győri Múzeum Évkönyve. Győr. 1965- Győr-Sopronmegyei Nyomda. Győr.

MDK

Kolozsvári Márton és György, szobrászok.

Valószinü, h. az 1375 körül készült - a bécsi Szent István bazilika u.n. Singer -tor-jának Saul megtérését ábrázoló reliefje a testvérpár közremüködésével jött létre. /E.Garger és F. Kieslinger genialata/. A bécsi Szt.István dómot már az Arpádok korában, majd a XV.sz. -ban szoros kapcsolatok füzik a magyar müvészethez, különösen a plasztika terén.

Dercsényi: Nagy Lajos kora. 124.l.

M.D.K.

„Kolozsvári Márton és György

Szent György szobra Prágában " cimmel hozza a lap a szobor repr.-ját.
"Erdélyi csillagok" cimmel beszámoló a Kolozsvári testvérpár egyetlen fennmaradt müvéről. Kós Károly ir a középkori két erdélyi müvész életéről.

Szinházi Élet. Bp. 1935. juni 2-8. XXV. évf. 23. sz. 76. lap

.D.S.

6. MDK

Kolozsvári Márton és György, szobrászok. Kolozsvár.

Szent György szobra Prágában.
Kép 374.l.
Részlet Szent György prágai szobráról.
Kép 379.l.
Szent László elpusztult lovasszobra N.Váradon .Hauf nagel metszete után.
Kép. 379.l.

Czakó Elemér: Kolozsvári Márton és György művészete.
Művészet. 1905. a 371- 383.lapok között.

9/. MDK

Kolozsvári Márton és György szobrászok.

Művészetükkel Wenrich Vilmos óta 8 rendkivül sokan foglalkoztak. l. Dercsényi:Nagy Lajos kora 177.old. jegyzeteit.

A Szent György-szobor öntőszája. Repr.12o.l.

Dercsényi : Nagy Lajos kora. 177.l. és 12o.l.

Kolozsvári Márton M.D.K.

szobrász

Kolozsvári Márton és György
1373 ban készítette a ma
Prágában álló Szent György
szobrot. + repro

Szmodisné Eszláry Éva: A magyar vonzatok szobászatáról
Művészet, 1965. május – 22 kap.

Kolozsvári Márton M.D.K.

szobrász

Kolozsvári Márton és György 1360 körül készítettek el István és Lászlo királyok és Szuce herceg élet-nagyságú bronzszobrát.

Szmodisné Enlány Éva: A magyar reneszánszobrászatáról

Művészet, 1965. május. – 22 kap.

Kolozsvári Márton

M.D.K.

szobrász

1390-ben elkészítik Szent László

bronz lovasszobrát fivérével

Kolozsvári Györggyel

Szmodesné Erdélyi Éva: A magyar reneszánsz szobrászatáról

Művészet, 1965. május – 22 kep

KOLOZSVÁRI Hárton szobrász M.D.K.

Mint a magyar szobrászat út-
törőjét emelti Kathy

Kathy Imre: Andrássy Kurta János kiállitása
Magyar Épitőmüvészet 1961. 5.sz. 60.1.

M. D. K

KOLOZSVÁRI Márton szobrász

Szt György-szobor (Prága) retr

Kolozsvári-Györgygyel

Nagyváradi királyszobrok

Szt. László ereklyetartó (retr.) XIV. sz. 2. f.

Domby József: Müvészettörténet Bp. 1960. ~~141~~

141–142.

M. D. K.

KOLOZSVÁRI Márton szobrász

(14. sz. második tele)

Szt. György-szobor Prapa (1373) refr. 82 l.
Kolozsvári Györgyszel

Szt. István, Szt. László és Lure szobra
Nagyváradon

Müvészettörténeti A B C Bp. 1961. 164, 261, ~~4~~
479, 551. l.

MDK

Kolozsvári Márton

Szt.László ereklyetartó hermája.
Győri székeskeg yház 14.sz.második fele.

A magyarországi művészet története I.
Bpest,1961.II.kiadás. 183.1.

MDK

Kolozsvári Márton és György

1390-ben állítják fel a Szent László szobrot Váradon. Magas kőtalapzaton áll, a székesegyház bejáratával szemben. A király jobbjában felemelt harci bárdot tart.

Horváth Jenő: Nagyvárad története. Nagyvárad. 1942. 19.o.

MDK.

Kolozsvári Márton és György

Szt,György bronzszobra,1373.Prága.
/foto/

A magyarországi művészet története I.
Bpest,1961.II.kiadás. 180.l.

MDK

Kolozsvári Márton és György

Szt.György szoborfej.1373.Prága. /Fabó/

A magyarországi művészet története I.
Bpest,1961.II.kiadás. 182.1.

MDK

Kolozsvári Károly és György

Miklós festő fiai, akik Nagyvárad a Szent István, Szent Imre és Szent László állóképeit készítik Fulkaki (Reszesi) Demeter püspök rendelésére.

Horváth Jenő: Nagyvárad története. Nagyvárad, 1942. 18 o.

MDK

Kolozsvári Márton és György

Közös műveket, a Szent László lovasszobrot Cudar János váradi püspök állíttatja fel Nagyváradon 1390-ben. A felállításhoz megjelenik a királyi pár is.

Horváth Jenő: Nagyvárad története. Nagyvárad. 1942, 19. o.

MDK

Kolozsvári Márton és György

Királyszobraikat a török hurcolja el Nagyváradról. 1660 körül.

Horváth Jenő: Nagyvárad története. Nagyvárad 1942. 39. o.

kolozsvári Márton MDK

Kolozsvári Márton és György mest ereknek prágai Szt. György szobráról három másolat készült: Egyik a budai halászbástyán, másik Kolozsvárott, a harmadik a bp-i szobrászati mesteriskola Ká kertjében áll.

Mirowi Myskovszky Ernő: A magyar képzőművészet története. Bp. 1906.
43.l.

MDK

Kolozsvári Testvérek/
Márton
és György.

Szt. György szobra. /Hradzsin/.

39.o.

Borsos - Sódor - Zádor : Budapest. Bp. 1959.

M.D.K.

Kolozsvári Márton és György, szobrászok

Prágában lévő Szent György szobrának egész-oldalas képét közli:

Dercsényi Dezső: „A kései magyar művészet periodizációs problémái" címen a M.D.K. 1964. októberi III. Elméleti és módszertani konferenciáján tartott előadásának egész illusztrációs anyagával

Művészettörténeti Értesítő, 1965. XIV. évf. 3. sz.

199. old.

MDK

Kolozsvári Márton

Debreceni Protestáns Lap 1938. 211. l.

Körplasztika
Szent László-szobor
Kolozsvári György és Márton

Századok 1902. 872 o.

M. S.: Mátyás király szobra

Kolozsvári György szobrász

/Szent László-szobor/

Századok 1902. 872 o.

M. S.: Mátyás király szobra

Kolosvári György, szobrász

Honmüvész, 1833. 70-71.

Magyar szorgalom....rajzolatja

Kolozsvári György szobrász. 1373.

Archaeologiai Értesítő

1916., 63–106.

Lázár Béla: Kolozsvári Márton és György

Kolozsvári Márton szobrász. 1373.

Archaeologiai Értesítő
1916., 63–106.

Lázár Béla: Kolozsvári Márton és György.

Kolozsvári Márton szobrász
/Szent László-szobor/

Századok 1902. 872 o.

M. S.:Mátyás király szobra

Kolosvári Márton, szobrász

Honmüvész, 1833. 70-71.

Magyar szorgalom....rajzolatja

Kolozsvári György, szobrász

Pásztorlűr, 1924. X. évf. II. fele
107-109. l.

Buday Árpád: Kolozsvár egy évszázada a középkori művészetben

MDK

Kolozsvári Márton szobrász

Nagy J. cikke. Magy. Iparmüvészet 191o. 9.sz.

293 l.

Kolozsvári Márton és György M.O.K.

volvánok

Lt. György volva repr: 70. Rép

Kampis, Magy. mův. Bp. 1960

Kolozsvári

Márton és György nobrászok. M.D.K.

a 14 n. II-felében működtek. 1370 körül Nagyváradon Lt. István, Imre és László bronzszobrai, 1390 ut. László lovasszobra s egyetlen fennmeradt művük a prágai ut. György nobor.

Kamyis, Nagy műv. Bp. 1960 414,

Kolozsvári Márton és György

* **Megjelent a Magyar Iparművészet legújabb száma.** Most hagyta el a sajtót a Magyar Iparművészet legújabb száma, amely vezetőcikkében az Iparművészeti Társulat jubiláris ünnepségeiről számol be. A Szablya-Frischauf Ferenc szerkesztésében megjelenő kitünő folyóiratban Náday Pál a budapesti árumintavásár kitünő esztétikai megoldásairól ír, Mihalik Sándor a Rákóczi-kor mükincseivel foglalkozik, míg Mesterházy Jenő Kolozsváry Márton és György, „Szent György" szobrának magyar származását bizonyítja be minden kétséget kizáró adatokkal és érvekkel. A nemrég elhúnyt Faragó Ödön iparmüvész életéről szóló meleghangú megemlékezés és a hazai és külföldi iparmüvészeti események színes krónikája teszi gazdaggá a folyóiratot, amelybe számtalan iparmüvészeti müremek reprodukciója kerül közlésre. A Muskátli magyar népmüvészeti és háziipari melléklet Spolarich László szerkesztésében jelent meg s a kitünően szerkesztett melléklet több értékes cikket és illusztrációt közöl. Ugy a Magyar Iparmüvészetre, mint a Muskátli folyóiratra az Iparmüvészeti Társulatnál lehet előfizetni (VI., Andrássy-út 69).

Uj Magyarság

1935 jun. 29.

M.D.K.

Kolozsvári Márton és György, szobrászok

II. 531.

Szt. György szobra, mely Prágában a Hradschin-on áll „Erdély, Magyarország és Csehország művészi kapcsolatainak intenzitásáról tanúszodik.

- Allgemeine Kunstgeschichte, Leipzig, Veb.Seemann, 2.Aufl.1966.Bd.II.Die Kunst des Mittelalters, 531.old.
- 816 old.

MDK

Kolozsvári György, szobrász

Szent György-szobra ma is
Prága ékessége.

Kékesdi Gyula: Ezer év

10

Népszabadság Bp. 1967. aug. 20.

MDK

Kolozsvári Márton, sz. obsáz

Szent György – szobra ma is
Prága ékessége.

Kékesdi Gyula: Ezer év 10.

Népszabadság, Bp. 1967. aug. 20.

MDK.

Kolozsvári Márton és György

A prágai Szent György szobor reprodukciója.

Müvészet 1965 május lap -

Közplasztika, Szent György szobor, Kolozsvári Kártoz és György

Pásztortúz, 1924. X. évf. II. fele

107-109. l.

Buday Árpád: Kolozsvárisegy évszáza-da a középkori művészet ben

Plasztika. 1373. Körplasztika:

Kolozsvári Márton és György szobrászok szt. György szobra Prágában.

Archaeologiai Értesítő

1916., 63–106.

Lázár Béla: Kolozsvári Márton és György.

Plasztika. XIV. Szd. Körplasztika!

Kolozsvári Márton és György
szobrászok szt. László lovasszobra
Nagyváradon, — elpusztult.

Archaeologiai Értesítő
1916, 63–106.

Lázár Béla: Kolozsvári Márton
és György

XIV. napad, a Kolozsvári-testvérek

ércnobrai

Budapesti Hirlap 1882, VII. 11.

189.n.3.o

Vas Borona: Az ekő szoborontás kapcsolatja

Ybl

Szobrászat, monumentális körplasztika.
Kolozsvári Márton és György XIV. sz.-i magyar szobrászok.

Budapesti Hirlap 1882.VII.11.
189.sz.3.o.
Vas Borona: Az első szoborröntés Magyarországon.

Kolozsvári Márton, szobrász

Pásztortűz, 1924. X. évf. II. fele
107-109. l.

Buday Árpád: Kolozsvár egy évszázada a középkori művészet ben

Kolozsvári György

MDK

és Márton

Szt György szobra

PATAKY DÉNES: A magyar rajzművészet. Bp. 1960.

5.1.

M.D.K.

Kolozsvári György és Márton, szobrászok

XII. századi magas művészek, akik dicsőséget szereztek a magyar szobrászatnak; nevük valószínűleg hogy utcát nem neveztek el róluk.

Gallina-Frigyes: Budapest utcanevei. Városi Szemle, XVI. évf. 1930. 1342. old.

M-D-V

KOLOZSVÁRI György szobrász

Szt. György-szobor (Prága) retr.

Nagyváradi királyszobrok

(K. Mártonnal)

Domby József: Müvészettörténet Bp. 1960. 141.-142. l.

M.D.K.

KOLOZSVÁRI György szobrász

Mint a magyar szobrászat út-
lörőjét említi Kathy

Kathy Imre: Andrássy Kurta János kiállitása
Magyar Épitőmüvészet 1961. 5.sz. 60.1.

M. D. K.

KOLOZSVÁRI György szobrász

(14. sz. második tele)

Szt. György-szobor Praga (Repr. 82. l)

(Kolozsvári bástonnal)

Szt. István, Szt. László, és Imre szobra

Nagyváradon

Müvészettörténeti A B C Bp. 1961. 164, 261, 479, 551. l.

MDK

Kolozsvári Testvérek/
Márton
és György.

Szt. György szobra. /Hradzsin/.

39.o.

Borsos - Sóder - Zádor : Budapest. Bp. 1959.

MDK

Kolozsvári György és Márton

Magyar Művészet 1931. 307.1.

mDK

Kolozsvári Márton és György

1.

Arch.Ért. 1915 372.l.

MDK

Kolozsvári György

Kolozsvári György és Miklós XIV. századi mesterek nek remekműve, Szent György lovas szobrának prágai eredetije után öntött mása, a Halász-bástya tövében

Szmrecsányi Miklós: Történeti művészet a Halasz bástyán.

Művészet, 1906. 217-231.l. /Képekkel./

Kolozsvári György és Kolozsvári Márton

Lovasszobrok

Szt. György szobor (1373) a Prágai Hradzin udvarában áll.

Szt. László lovasszobruk a Nagyváradi várból, nem maradt fönn.

The Hungarian Quarterly Vol. V. No. 4. 1939/40
(Csabai István)

MDK

Kolozsvári György és Márton

készitették a prágai Hradzsin udvarán álló Szent György szobrot

Milegyhalál. 99.1.

M.D.K.

Kolozsvári György,szobrász

A Prágában álló Szt.György szobor.Miklós festő fia.
A XIV-sz második felében müködött Márton nevü testvérével együtt.414l.o.Szt.István,Imre,László szobra 1370 körül.1390-ben Szt.László lovasszobra Nagyváradon
Kampis Antal: A képzőművészetek

A Kultúra Világa.III.köt.A képzőművészetek, a zene, a szinház és a film.Minerva.1960.Bpest

M.D.K.

Kolozsvári Márton és György,szobrászok

Szent györgy,Prága.Feketex repr.70.kép.

Kampis Antal: A képzőművészetek

A Kultúra Világa,III.köt. A képzőművészetek,a zene, a szinház és a film,Bpest,Minerva,1960

M.D.K.

Kelezsvári Márton és György, szobrászok

Nagy élethüségről tanuskodik alkotasuk,

M.Kiss Pál: Müvészetről mindenkinek, Corvina, Budapest, 1966

Kolozsvári Márton

M.D.K.

Kolozsvári Márton és György,szobrászok

Szt.György szobra,Prága.Nagy képtáblán Gotika sorban a nyolcadikxxx rajz. Fekete repr.

M.Kiss Pál: Művészetről mindenkinek,Corvina,Budapest,1966

Kolozsváry Márton és György szobrai

H.D.K.

Szent György szobrának eredetije Prágában van.

—: Ki mit és hol látott

Nők Lapja, 1966. okt. 22 - 22. lap

Megfosztotta Thomas Mannt a bonni egyetem díszdoktorságától

A világhírű író válasza az egyetem dékánjának

„Isten segítse elsötétült és rászedett hazánkat s tanítsa meg békét kötni a világgal és önmagával"

(Saját tudósítónktól.) A német hatóságok néhány héttel ezelőtt megfosztották állampolgárságától Thomas *Mannt*, aki ekkor elfogadta egy csehszlovák község illetőségét és csehszlovák állampolgár lett. Most a *bonn-i egyetem*, amelynek Thomas Mann *díszdoktora* volt, átiratot küldött az íróhoz s közölte, hogy »*a filozófiai fakultás Thomas Mann állampolgárságának megszűnésével szükségesnek látta, hogy az írót törölje a díszdoktorok sorából*«. Thomas Mann az egyetem értesítésére hosszabb levélben válaszolt, amely most jelent meg a zürichi Opprecht Verlag-nál *Ein Briefwechsel* címmel.

A bonni egyetem levele a következőképpen szól:

Thomas Mann író úrnak.

1936 december 19.

A bonni egyetem rektorával egyetértésben közölnöm kell Önnel, hogy a filozófiai fakultás *polgárjogától való megfosztása után szükségesnek látta, hogy Önt a díszdoktorok sorából törölje.* Az Ön joga a díszdoktori cím viselésére az egyetem szabályzatának 8. szakasza értelmében megszűnt.

Olvashatatlan aláírás,
dékán.

Thomas Mann az egyetem levelére a következőképpen válaszolt:

Thomas Mann levele

a bonni egyetem filozófiai fakultása dékánjának

Igen tisztelt Dékán Úr!

Megkaptam azt a szomorú közlést, amelyet december 19-én hozzám intézett. Engedje meg nekem, hogy önnek a következőket válaszoljam.

Az a súlyos felelősség, amelyet minden jelenlegi szerencsétlenségért a német egyetemek magukra vettek, mikor a történelmi órát retteneteesen félreértve, azoknak a züllött hatalmaknak táptalajává tették magukat, amelyek Németországot erkölcsileg, kulturálisan és gazdaságilag elpusztítják, — ez a felelősség már régen elrontotta azt az örömet, amelyet a nekem egykor adományozott akadémiai méltóság felett éreztem, s megakadályozott benne, hogy ezt a méltóságot viseljem. A filozófia díszdoktorának címét ma is viselem, miután a *Harvard-egyetem* újból megtisztelt vele és pedig olyan megokolással, amelyet szívesen közlök önnel, dékán úr.

Latinból németre fordítva az okmány így hangzik: »... Mi, a rektor és a szenátus a tiszteletreméltó egyetemi felügyelők tetszése mellett ünnepélyes ülésen Thomas Mannt, a messzeföldön híres írót, aki midőn sok polgártársunk számára az életet megmagyarázta, *egészen kevés kortársával együtt a német kultúra magas méltóságát őrzi*, a filozófia tiszteletbeli doktorává neveztük ki és nyilvánítottuk, s mindazt a jogot és tisztességet adományoztuk neki, amely ezzel a fokozattal kapcsolatos.«

Ilyen különösen, a jelenlegi német felfogásnak ilyen ellentmondóan bírálják el létemet szabad és művelt szellemek a tengeren túl — és, hozzá kell tennem, nemcsak ott. Sohasem jutott volna eszembe, hogy ennek az iratnak szavaival büszkélkedjem; de ma és itt szabad, sőt kell idéznem e szavakat; és ha ön, dékán úr (nem ismerem a szokásokat) a hozzám intézett közlés szövegét egyetemének fekete táblján kifüggesztette, akkor igazán kívánnom kellene, hogy ez a válaszom is ugyanebben a megtiszteltetésben részesüljön; talán nem egy akadémiai polgár, diák, vagy tanár hökkenne meg elgondolkozva, nyomna el hirtelen feltámadó ijedtséget olvasásánál, ami egyértelmű lenne futó pillantással a gonoszul kényszerített elzárkózásból és tudatlanságból a szabad szellem világába.

Már be is fejezhetném itt. És mégis e pillanatban néhány további magyarázat is kívánatosnak és illendőnek tűnik fel előttem. Mikor állampolgárságomtól megfosztottak, számos faggatás ellen re hallgattam; akadémiai jogfosztásomat azonban illő alkalomnak tekinthetem rövid személyes vallomásra, mely alkalommal Ön dékán úr, akinek még nevét sem ismerem, tekintse magát e nem egészen Önnek szóló nyilatkozat véletlen címzettjének.

A számkivetés négy éve

Annak a számkivetésnek négy éve alatt, amelyet önkéntesnek nevezni bizony szépítés volna, *tekintve, hogy ha Németországban maradtam vagy oda visszatértem volna, valószínűleg már nem volnék életben*, helyzetem és sorsom egy pillanatra sem szűnt meg gondolkodóba ejteni. Álmomban sem hittem volna s bölcsőm mellett bizonyára nem azt dalolták, hogy idős korom napjait mint emigráns, otthontól, jogaimtól megfosztva és kiátkozva, mélységesen szükséges politikai tiltakozásban fogom eltölteni. Mióta a szellemi élet terére léptem, nemzetem lelki hajlamaival és szellemi hagyományaival boldog egyetértésben és biztonságban éreztem magam. *Sokkal inkább reprezentánsnak születtem, mint mártírnak*, sokkal inkább arra, hogy némi magasabbrendű vidámságot hordozzak a világban, semmint hogy a harcot, a gyűlöletet tápláljam. A legnagyobb mértékben téves dolognak kellett történnie, hogy életem ilyen hamisan, ilyen természetellenesen alakuljon. Gyönge erőimtől telhetőleg igyekeztem ezt a szörnyűségesen hamis sorsot feltartóztatni — *és éppen ezzel készítettem elő magam számára a végzetet, amelyet most meg kell tanulnom s amelynek számomra voltaképpen idegen lényegével most egyesülnöm kell.*

A hatalom birtokosainak dühét bizonyára nemcsak négyévi távolmaradásommal vontam magamra, hanem írtózatom elfojthatatlan nyilvánításával is. Ezt az írtózatomat már régen nem titkoltam és nem titkolhattam, mert a ma kétségbeesett német polgárságnál hamarabb láttam, *ki és mi kerül itt a felszínre.* Mikor Németország csakugyan e kezek közé került, hallgatni óhajtottam; úgy véltem, hogy azoknak az áldozatoknak árán, amelyeket meghoztam, jogot kaptam a hallgatáshoz, amely lehetővé fogja tenni számomra, hogy egy szívből fontos dolgot, a kontaktust német közönségemmel fenntarthassam. Könyveim, — így szóltam magamban — németek számára íródtak, elsősorban németek számára; a »világ« és részvéte számomra mindig csak örvendetes véletlen volt. *Ezek a könyvek nemzet és szerző kölcsönös nevelői kapcsolatából termettek* s olyan feltételekkel jártak, amelyeknek megteremtésében Németországban magam is segítettem. Ezek gyöngéd és ápolásra érdemes kapcsolatok, amelyeknek ügyetlen elszakítását a politikának nem volna szabad megengednie. Hiszen otthon is lehetnek türelmetlenek, akik pecekkel szájukban a szabadságban élő hallgatását rossznéven vehették volna; a nagy többség, reméltem, megérti tartózkodásomat, sőt hálás lesz érte.

„Megfulladtam volna..."

Ezek voltak szándékaim. Megvalósíthatatlanok voltak. *Sem élni, sem dolgozni nem tudtam volna. Megfulladtam volna anélkül, hogy olykor-olykor, itt-ott, mint régi népek mondják, »megmossam szivemet«*, anélkül, hogy időről-időre ne adjak leplezetlen kifejezést annak *a megmagyarázhatatlan ellenszenvnek, amely visszariasztott az otthon nyomorult szavakban és még nyomorultabb tettekben történt dolgoktól.* Megérdemeltem vagy nem, *nevem a világ számára össze van kötve annak a németségnek fogalmával, amelyet a világ szeret és tisztel;* minden szabad művészi álmomba, amelynek oly szívesen átengedtem volna magam, nyugtalanítóan beleszóló követelés volt, hogy éppen én mondjak ellent félreérthetetlenül annak a pusztító hamisításnak, amelyet ennek a németségnek most el kell szenvednie. Olyan követelés ez, amelyet nehezen utasíthatott vissza valaki, akinek megadatott, hogy kifejezze magát, hogy szavak útján szabaduljon fel, akinek az élmény mindig azonos volt a tisztítva megőrző nyelvvel.

A nyelv titka nagy; az érte való felelősség, a tisztaságért való felelősség jelképes és szellemi, semmiesetre sem csak művészi, hanem általánosan erkölcsi értelmű, ez a felelősség maga a felelősség, egyszerűen az emberi felelősség maga, a népért való személyes felelősség is, felelősség azért, hogy a nép képét tisztán őrizzük meg az emberiség arculata előtt s ebben a felelősségben élhetjük át minden emberi egységét, a humánus probléma egészét, amely senkinek sem engedi és ma legkevésbé, a szellemi-művészit a politikai-szociálistól elválasztani s vele szemben előkelő-»kulturális« területre elszigetelődni; ez az igazi totalitás, amely maga a humanitás és amely ellen bűnösen vétkeznék az, aki az élet egy részterületét, a politikát vagy az államot akarná »totalizálni«.

Lehet-e hallgatni?

A német író, akit nyelve felelősséghez szoktatott; egy német, akinek patriotizmusa — talán naív módra — a Németországban történő események *hasonlíthatatlan morális fontosságának* hitében nyilvánul meg, — hát hallgathat, hallgathat *egészen* egy ilyen író mindannak a jóvátehetetlen rossznak láttára, ami országomban emberi testeken, lelkeken, szellemeken, jogon és igazságon, az emberen és az embereken napról napra történik? Hallgathat-e annak a szörnyű veszélynek láttára, amit ez az embertmegrontó, kimondhatatlan tudatlanságban élő rezsim e földrész számára jelent? Lehetetlen volt. Így azután program ellenére létrejöttek azok a nyilatkozatok, azok az elkerülhetetlenül állástfoglaló gesztusok, amelyek most nemzeti kiátkozásom képtelen és siralmas aktusához vezettek. *Csak arra kell gondolni, kik azok az emberek, akik annak a nyomorúságos, külsőleges, véletlen hatalomnak birtokába jutottak, amellyel németségemet elvitathatták*, hogy ez az aktus teljes nevetségességében tűnjék fel. A birodalmat, Németországot gyaláztam meg, mikor ellene foglaltam állást! Megvan hozzá a hihetetlen vakmerőségük, hogy Németországgal tévesszék össze magukat! Mikor talán már nincs is messze a pillanat, amikor a német nép a végsőkre is el lesz szánva, hogy ne tévesszék össze őt velük.

Európa majd segít!

Hová juttatták nem egész négy év alatt Németországot! Tönkretették, lelkileg és fizikailag kiszívták egy háborús fegyverkezéssel, amellyel az egész világot fenyegetik, az egész világot feltartják és akadályozzák tulajdonképpeni feladata, a *béke* roppant és sürgős feladatának megvalósításában; senki sem szereti őket. Félelemmel és hideg ellenszenvvel szemléli őket mindenki. Az ország a gazdasági katasztrófa szélén áll és »ellenségeinek« keze rémülten nyúlik ki, hogy a jövendőbeli népközösség e fontos tagját a szakadék széléről visszarántsa, *segítsen* rajta, ha végre észre akar térni s meg akarja hallani a világ órájának ütését, ahelyett, hogy álszent mondai szükséget álmodjon magának. *Igen, a fenyegetett Európa végül mégis segíteni fog országomon, nehogy magával ragadja az egész földrészt a háborúba*, amelyre mint ultima ratiora szegezve tartja szemét.

Az érett és művelt országok — amikor »műveltség« alatt annak az alapvető ténynek az ismeretét értem, hogy *a háború most már tilos* — úgy kezelik ezt a nagy veszélyben forgó és mindent veszélyeztető országot, vagy méginkább lehetetlen Führerjét, akinek kezébe került az ország, mint az orvos a beteget: a legnagyobb elnézéssel és óvatossággal, kiapadhatatlan, ha nem is éppen tiszteletteljes türelemmel; amazok azonban azt hiszik, hogy hatalmi és világuralmi »politikát« kell folytatniok. Egyenlőtlen játék ez. Ha az egyik fél »politizál«, mikor a másik már nem is gondol politikára, hanem a békére, akkor átmenetileg bizonyos *»előnyökhöz«* jut. A háború kép-

MÁSODIK KIADÁS
ZILAHY LAJOS
A FEGYVEREK
VISSZANÉZNEK

A VÉR ÉS ARANY
A MA ÉS HOLNAP
NAGY REGÉNYE
KÖTVE 4·80 PENGŐ
ATHENAEUM

Most jelent meg!
Ipartörvények és ipari jogszabályok
Összeállították: Dr Lexa Ferenc és Glück Mihály.
Egyetlen teljes könyv, mely az összes rendeleteket és elvi jelentőségű határozatokat tartalmazza. Ára 30 pengő.
Kapható Az Est könyvkereskedésében, Erzsébet körút 18—20.

Kölcsönad alkalmakra hermelin-belépőt, bundát, keppet csekély díjért Palugyai Viktor Szűcs kölcsönosztálya IV., Bécsi utca 5

telensége tudatának anakronisztikus hiánya természetesen egyideig sikert hoz a tudatlanoknak. De jaj annak a népnek, amely végül nem találván kiutat, csakugyan az Isten és ember előtt gyűlölt háborús borzalomban keresi menekvését! Ez a nép el lenne veszve. Meg fogják verni, hogy soha többé nem emelkedik fel.

A német államrendszer értelme

A nemzeti szocialista államrendszer értelme és célja kizárólag ez és nem is lehet egyéb: a német népet minden zavaró ellenáramlat könyörtelen kikapcsolásával, elnyomásával, kiirtásával az »eljövendő háborúra« trenírozni, határtalanul engedelmes, kritikai aggodalmaktól ment, vak és fanatikus öntudatlanságba száműzött harci eszközt csinálni belőle. Más értelme és célja, más *mentsége* ennek a rendszernek nem lehet; a szabadság, a jog, a boldogság minden áldozata, ideszámítva a titkos és nyilt gaztetteket, amelyeket e rendszer habozás nélkül magára vett, csak a háborúra való feltétlen edzés eszméjével magyarázható. Abban a pillanatban, amikor a háború eszméje megszűnnék mint öncél, az egész rendszer nem lenne egyéb az emberiség meggyalázásánál — tökéletesen értelmetlen és fölösleges lenne.

Az igazat megvallva: *mind a kettő*, értelmetlen és fölösleges, — nemcsak azért, mert nem engedik meg neki majd a háborút, hanem azért is, mert vezéreszméjére, az abszolút és »totális« háborús készségre törekedve, az ellenkezőjét éri el annak, amit akar. *A föld egyetlen népe sem alkalmatlanabb ma a háború elviselésére, mint éppen ez a nép. Elsősorban az egész földkerekségen egyetlen szövetséget sem fog találni. Németország egyedül lesz, bár elhagyatottságában még mindig rettenetes, de ez az elhagyatottsága még rettenetesebb lesz azért, mert önmagát is elhagyja.* Szellemileg elsekélyesedve és megnyomorodva, erkölcsileg kiürítve, belsőleg széttépve, mély gyanakvással tele vezérei és minden iránt, amit e vezérek vele évek alatt elkövettek, mélységesen borzongva magában, nem tudva a valót, de tele rossz sejtelemmel, menne a háborúba — nem úgy, ahogy 1914-ben ment, hanem már fizikailag is úgy, mint 1917-ben és 1918-ban. A rendszer közvetlen haszonlesőinek tíz százaléka, akik már maguk is félig elfordultak tőle, nem lesznek e mellett, hogy megnyerjenek egy háborút, amelyben a többiek többsége csak arra látna alkalmat, hogy lerázza azt a szégyenletes nyomást, amely alatt oly régen nyög, — egy háborút tehát, amely az első vereség után polgárháborúvá változnék.

A háború lehetetlen

Nem, ez a háború lehetetlen. Németország nem viselhet háborút és hogyha vezérei észnél vannak, akkor békés szándékaikat hirdető nyilatkozataik nem taktikai hazugságok, mint ahogy híveik előtt hunyorítva állítják, hanem a háború lehetetlenségének félénk belátásából fakadnak. Ha azonban a háború lehetetlen — akkor minek a rablók és gyilkosok? Mire jó a magány, az egész világgal szemben való ellenségesség, a jogfosztás, a szellemi nagykorúság megtagadása, a kulturális éjszaka és minden nyomorúság? Miért ne térne vissza Németország inkább Európához, miért nem illeszkedik be minden belső szabadságával, jogtiszteletével, jólétével és emberi tisztességével az európai békerendszerbe, melyet a föld egész kereksége ujjongással és harangzúgással üdvözölne? Miért nem? Csak azért, mert egy emberi jogot szóban és tettben tagadó rendszer, amely hatalmon akar maradni és semmi mást nem akar, önmagát tagadná és szüntetné meg, ha békét csinálna, mert háborút nem csinálhat? De hát ok ez?

Igazán elfelejtettem, dékán úr, hogy még mindig Önhöz beszélek. Bizonyára vigasztalhatom magamat azzal, hogy már régen nem olvassa tovább, amit írok, megrémülve attól a nyelvtől, amelytől Németországban évek óta mindenki elszokott, tele rémülettel, hogy valaki elég vakmerő a német szóval teljes szabadságban bánni. — Ó, nem szemtelen gőgből beszéltem így, hanem attól a gondtól és kíntől indíttatva, amelytől az Ön országának vezérei nem tudtak megváltani, amikor úgy intézkedtek, hogy ne legyek többé német; attól a lelki és szellemi szükségtől indíttatva, amelyről négy év óta életem egyetlen órájában sem feledkeztem meg és amellyel szemben kellett napról napra végezni művészi munkámat. A szükség sürget és mint ahogy a vallásosan szemérmes ember a legmagasabb úr nevét közönségesen csak nehezen ejti ki vagy írja le, de mély megrendülés pillanataiban a végső kifejezés kedvéért mégsem nélkülözheti, — miután mégsem lehet mindent elmondani — hadd fejezzem be ezt a választ ezzel a rövid imával:

Isten segítse elsötétült és rászedett hazánkat s tanítsa meg békét kötni a világgal és önmagával!

Küsnacht am Zürichsee, Ujév. 1936—37.

Thomas Mann.

Johan Béla sajtótájékoztatója az influenzáról

„Aggodalomra nincs ok, de azért mindenki legyen elővigyázatos"

Az influenzakutató laboratórium bemutatása

(Saját tudósítónktól.) Az angliai nagy influenzajárvány, úgylátszik, nem elszigetelt jelenség. A kontinens több pontjáról érkeznek jelentések *az influenza-járvány terjedéséről.* Magyarországon is sok szó esik az utóbbi időben az influenzajárványról. Éppen emiatt dr. *Johan* Béla, a belügyminisztérium orvos-államtitkára kedden délután a Közegészségügyi Intézetben sajtótájékoztatást adott. Először röviden beszámolt arról, hogy jelenleg *Magyarországon még nem lehet járványról beszélni, nem lehetetlen azonban, hogy az enyhébb és súlyosabb influenzaesetek szaporodni fognak.* Aggodalomra nincs ok. Korántsem tarthatunk egy olyan járványtól, mint amilyen 1918—1919-ben volt. Lehetséges, hogy a két-három évenként rendszerint megismétlődő influenzajárvány fogja felütni fejét. Egyes hírek szerint a járvány *Csehország felől közeledik.* A járványra tehát mindenesetre *elő kell készülni.* A hatóságok megtették azokat az intézkedéseket, amelyekkel a nagyobbarányú járványt fogadni kell. A járvány megelőzésében és a járvány elleni küzdelemben a hatóságok számítanak *a közönség támogatására.* Aki beteg, maradjon otthon, hivasson orvost. Nem szabad elfelejteni, hogy *az influenza emberről emberre terjed! Az egészségesek ne látogassák a betegeket.* Az elkülönítés végtelenül fontos. Az orvostudomány az influenzaelleni küzdelemben jelenleg a *tapogatózás* korszakát éli. Külföldön *kininnel* kísérleteznek.

Érdekes megfigyelés származik a háború utolsó éveiből. Azok a katonák, akik a háború alatt *maláriás vidéken* voltak és a malária ellen *kinint* szedtek, *az 1918-as nagy influenzajárványt betegség nélkül úszták meg.* Azóta is több helyen megfigyelték, hogy a kinin szedése, úgylátszik, óv az influenza ellen. Noha nincs bizonyítva a kinin hatásos volta, kisebb adagokban megkísérelhető a szedése. *Naponta 5—20 centigram kinin még hosszabb időn keresztül sem ártalmas.* Mások hatásosnak tartják a *jódot.* Néhány csepp jód egy pohár vízben. Sokan ajánlják a gyakori *toroköblítést.* Egy pohár vízbe néhány csepp dezinficiáló szert kell csöpögtetni. Természetesen mindenki igyekezzék *óvakodni a meghűléstől,* mert a hűlés megkönnyíti az influenza terjedését. Johan államtitkár ezután kifejtette, hogy *az influenza diagnózisa rendesen nem egységes,* mert igen gyakran idesoroljuk az egyszerű meghűléses megbetegedéseket is. A tipikus influenza rendesen hirtelen kezdődik, lázzal, gyakran borzongásokkal jár és fájdalmakkal a hátban, a nyakban és végtagok izmaiban. Ezt rendesen általános betegségérzet, levertség és rossz kedélyállapot követi, amely legtöbbször nincs arányban a beteg hőmérsékletének magasságával. Az esetek többségében a betegség 2—3 nap alatt elmúlik és a láz megszűnik, de előfordul, hogy a betegség végén a hőmérséklet rövid időre kissé emelkedik. Az esetek egy részében bronchitis, vagy más szövődményes megbetegedés fejlődhetik ki. Ez rendszerint másodlagos fertőzés következménye.

— Az influenza kórokozójára vonatkozóan megoszlanak a vélemények. Ujabban mindinkább több támpontot kap az a nézet, amely az influenza kórokozóját *filtrálható virusban* keresi. Külföldön, különösen Amerikában, sokan foglalkoznak az influenza kórokozójának és epidemiológiájának kutatásával és e kutatások egy részét a Rockefeller-alapítvány támogatja.

Beszámolt Johan államtitkár arról is, hogy a Rockefeller-alapítvány nemzetközi egészségügyi osztályának anyagi támogatásával az Országos Közegészségügyi Intézetben *influenzakutató laboratórium* létesül, amely első feladatának a hazánkban és Kelet-Európában lezajló influenzajárványok kórokozójának tanulmányozását tekinti. A vizsgálathoz szükséges anyagot a laboratórium orvosai nemcsak Budapesten, hanem vidéken is maguk fogják beszerezni. A budapesti influenzalaboratóriumot a Rockefeller-alapítvány megbízásából dr. *Taylor* amerikai orvos fogja vezetni, aki nemrég érkezett Budapestre.

Dr. Taylor ezután bemutatta a sajtóértekezlet résztvevőinek az új influenzakutató laboratóriumot, amelyet a Közegészségügyi Intézet egyik külön épületében létesítettek. A kísérletek *menyéteken* folynak. A menyét legkönnyebben kapja meg az influenzát, könnyebben, mint az egér, a tengeri malac vagy a patkány. A kísérleti állatokat teljesen elkülönített, légmentesen zárható ketrecekben tartják, amelyek szűrve kapják kintről a levegőt. A menyétek orrának nyálkahártyájára csöppentik a virust. Az állatoknál a betegség rendszerint *48 órán belül tör ki* és az esetek többségében *minden nagyobb baj nélkül megússzák az influenzát,* vannak azonban esetek, amikor az eredetileg teljesen egészséges állat egy hét alatt elpusztult a virustól. A munka igen nehéz, mert az influenza virusát *csak élő szöveteken* lehet tenyészteni. A szépen felszerelt modern laboratóriumban több kutatóorvos részvételével a közeljövőben indul meg a munka. A kis menyétek hermetikusan elzárt ketreceikben már az intézet pincéjében vannak.

Dr. Johan Béla államtitkár megköszönte Taylor doktornak a laboratórium bemutatását és aztán azzal a figyelmeztetéssel búcsúzott el a sajtóértekezlet résztvevőitől, hogy *komoly aggodalomra nincs ok, de azért mindenki legyen elővigyázatos.*

AZ EST
Osztrák Utazási Osztálya
rendezésében 7 napos tartózkodás a
Semmering-en
utazást, összes adókat beleértve
P 129.-
Schillingigénylést kedvezményes vasúti jegyek kiadását, szobafoglalást gyorsan és pontosan elintézünk.
Jelentkezés és felvilágosítás: Az Est Utazási és Menetjegyirodájában, Budapest, Erzsébet körút 18—20

Dr. Balogh Jolán műtörténész, a Baumgarten-díj nyertese

(Saját tudósítónktól.) Kihalt és csendes a Szépművészeti Múzeum ezen a sötét téli délelőttön. Van valami valószínűtlen ebben a csendben, az ember önkéntelenül letompítja a hangját, mikor a homályos folyosón árnyékot elébelépő altiszttől megkérdi:

— Hol találom dr. Balogh Jolánt?

Az iroda, ahol dr. Balogh Jolán dolgozik, emlékeztet kissé régi kolostorok könyvtárszobáira. A Baumgarten-díj ez évi nő-jutalmazottja első pillanatban olyan benyomást kelt, mint az angol szociális egyesületek kontinentális tanulmányúton lévő elnöknői, politikusnők, statisztikusnők vagy kultúrtanácsnoknők. Régifajta hosszú hajat visel, néhány kihangsúlyozott ősz szállal, nagyon nyitott, látó, világos szeme van, keskeny, finom keze. Azzal a gyanakvó, udvarias bizonytalansággal fogadja az ujságírót, amely az elefántcsonttorony állandó lakóinál — szinte kötelező.

— Nem tudom mit mondhatnék magamról, ami a nagyközönséget érdekli — kezdi habozva. — A munkámról? Istenem! Az olasz-magyar kultúrkapcsolatok kutatásával foglalkoztam főkép, később a magyar, de különösen az erdélyi renesszansz történetével, műemlékeivel. A nagyközönség érdeklődésétől ezek igen távoleső dolgok. A közönség nagy része abban a meggyőződésben él, hogy a magyar renesszansz Mátyás király halálával befejeződött — mondja egy árnyalatnyi szemrehányással hangjában. — Pedig ez nem igaz. A renesszansz annyira átment a magyarság vérébe, hogy vidékenként más típusú épületeket, műemlékeket hozott létre, — mást a Felvidéken, a Dunántúlon — de különösen Erdélyben, ahol a leggazdagabban virágzott!

— Mik azok az eredményei, melyekre legszívesebben gondol?

— Talán Mátyás király névtelen miniatorának, a madocsai apát nevének felfedezése levéltári kutatások alapján: Giovanni Antonio *Cataneo*-nak hívják és Milánóból származott — ejti ki áhitattal e szépen zengő olasz szavakat. — Az ő személye igen fontos szerepet játszott *Milánó és Magyarország kultúrkapcsolatainak* kimélyítésében. A másik megállapításom mely aránylag érdekes, *Márton* és *György* kolozsvári testvérekre, a prágai híres Szent György szobor alkotóira vonatkozik. Megtaláltam ugyanis azt a kettőskeresztes pajzsot tartó páncélos vitézt ábrázoló szobrot, amely nyilvánvalóan az ő kezüktől származik s az eltűnt nagyváradi Szent László szobor egyik töredéke. Ennek kapcsán sikerült aztán kimutatnom, hogy a kolozsvári testvérek művészetén *csak olasz hatás érezhető,* német egyáltalán nem; ők tehát *nem lehettek erdélyi szászok,* mint ezt sokan hitték... hanem, igenis, *magyarok voltak!*

Megkérdem, mik a tervei a díjjal.

— Természetesen *kutatásaimra fogom költeni,* — feleli — de hogy hová utazom, azt aztán igazán nem árulhatom el, — neveti el magát kedvesen, őszintén — az ember csak nem mutathatja meg a kártyáit, úgy-e, a konkurrenciának! F. Á.

Kolozsvári Márton és
György.

rád
2

Roth Aufgabe
642. P.

150 6 10

30 20 18

30

durchschein. Druck

Sarga [illegible] 45 10

Kolozsvári Márton

és György

irod

Bíró József: Kolozsvári képeskönyv.

Bp. 1940. 8. l.

2. t.

Officina

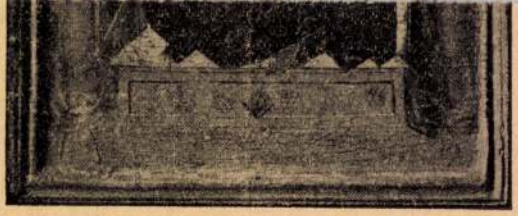

77. kép. *Gaddi, Taddeo követője: Madonna szentekkel.*

225—226. l. (Francesco di Giorgio.) — Van Marie. X. kötet, Hága. 1928., 378. l. (Andrea del Castagno isk.) — Benesch, Belved 70. l. (Niccolo Alunno.) — Őszi kiállítás, 1930., Ipolyi, 1. szám. — Gerevich IPGY, 95. l. — Berti Toesca 947. l. (Képe 946. l.) (Matteo di Giovanni.) — Esztergom. MM, IX., 1933., 61. l. — Lepold—Lippay 55. l.

Assisi Szent Ferenc

Tendo, fa, tempera, átm. 21 cm.

A kölni Ramboux- és az Ipolyi-gyüjteményből. Ramboux 162. szám. (Neroccio.) — Leopold-Lippay 55. l.

Szent János evangélista

Fa, tempera, 20·5 × 16 cm.
Gerevich PA, 225. l. (Vecchietta.) — Leopold—Lippay 55. l.

Kolozsvári Magyar
és Egyházi

l.

Egyházm. Lap
V. 1884. 60. l. 61. l.

Kolozsvári Márton
dr Győző

U. 897.

Lázár Béla dr =
A nagyváradi
Szent László-szobor
- Nagyvárad. 1913
okt. 29. Képekkel.

Kolozsvári Márton és Gy.

(Clussenberch, Martinus de)

ötv. és Georgius.

l.

Kömagyötvi.

1546. st.

l. Kolozsvári Márton

alatt.

Kolozsvári Márton
és György

l.

Egyházm. Lap

1866. 251–254. l.

78058 szám.

A Miemlékek Országos Bizottságának, f.é. 381 számu felterjesztésére, tudomása és további megfelelő eljárás végett kiadom.

Budapest, 1908. jul. 9.

A miniszter meghagyásából:

K. Lippich

miniszteri tanácsos.

Kolozsvári Márton
és György

Gál Ung Nachl

40, 41, 71. l.

48
1904 Szám. Eckl. 1904. jánuár 27.

MEGHÍVÓ

a MAGYAR NUMIZMATIKAI TÁRSULAT-nak

1904. évi február hó 5-én (pénteken), este ½7 órakor,

a Tudományos Akadémia I. emeleti termében tartandó

ELSŐ FELOLVASÓ-ÜLÉSÉRE.

Kolozsvári Márton
és György

lásd

Karácsonyi János dr

Hogy pusztultak el
végleg a váradi király-
nobrok?
A nagyváradi végé-
szeti egylet évkönyve
(nem pontos cím)
Nagyvarad 1912

1120. Firen

A XVI. s

Madonna a gyermek

Ládán ül, jobb kezét keb
dén álló és balra néző Jézust k
ról, bal térdére ereszkedve, imá
a ki kezeit keresztbe tette s
képező díszletnél tűnik szemü
és derékon megkötött magas

Márvány-dombormű, méret
— Vétetett 1894 július 18-án E
268·80 K-án. — Elszámoltatott 18
— Az elszámolásra nézve lásd az
az 1895 május 10-iki 22919 sz. n
molást jóváhagyta az 1900 nove
az 1901 augusztus 26-iki 373 el

Jegyzet. L. az 1896-iki lajstr
Preisliste Nº 211.

III 3

Pl.

Vét 1894.

Desiderio da Settignano (született 1457 - b

Cherub fej:

Az nézővel szemben

körül ~~[illegible]~~ ko

nyugszik egy mason

~~[illegible]~~ (~~[illegible]~~), a tobbi pedig az arczhoz

Dombormű homokk

~~Desiderio da Settig~~

Ara 134 frt 40 kr.

Lapa: 1

37

448
300 lira
1344

tól

300 ~~[illegible]~~ — Elsa-
(279/94). — L. a 12620/95. és a

~~lay J., Lotz K., Schickedanz A. és~~
~~[illegible]~~

~~armüvészeti Muzeumban helyeztetett el.~~ (480

Kolozsvári Mátyás
és Szőmy

Lajd

Karácsonyi János
dr.: Szent László
lovasszobrának alapja
és elpusztulása.

A nagyvárádi régé-
szeti egylet évkönyve
(nem pontos a cím)
Nagyvárad, 1912

Kolozsvári Tamás

A garamszentbenedeki oltár táblái.
1427. Fa, olajtempera. a/ Szt. Miklós
gabonacsodája, 88.5 x 69 cm.
b/ Keresztvitel. 87 x 68.5 cm. c/ Feltá-
madás. 87 x 68,5 cm. Esztergom, ker. muz.
45. sz.

L'art de Hongrie du X au XX siècle
Kiállítás, Paris, 1966. katalógus

Kolozsvári Márton

és György

l.

Makvásár Kolozsvár

58. l. – 59. l.

113 l.

298 szám.

192

Műemlékek Orsza

Tárgy:

V. és K. Ministerium jelentéstétel végett mykuldi a Lt. Gellért egyleti hérvégét Möller István jelentésének az egyletteli való közlése iránt.

A beadv

Melléklet

Egyúttal

Előirat sz

Utóirat sz

Másolta:

Exp. 192

Kolozsvári Márton

és György

Budinis

30-l.

83 l.

Erzsébetkapolna

19.

ágos Bizottsága.

eadvány	száma:	189,985 / IX.	1917
	kelte:	márc. 12.	1918.
	beérkezése:	febr. 5	1919.

ékletek száma: 9.

áridő:

rat száma: 963/918

rat száma: 169/1919

. 1919 | II/24

Közoktatásügyi Minisztérium!

[illegible] róm. Kath

Kolozsvári Márton

és György

ivod

Pirchan-Szalai

28.-l.

A vall. és közokt. m. kir. minis
alatt a IX. ker. állampénztárhoz

Az Eggenberger-féle kön
Orsz. Bizottsága részére szálli
Glasmalereien" cimű könyv vétel
rona 80 fillért engedélyezvén,
összeget a Műemlékek Orsz. Bizo
jára, elszámolás kötelezettsége
megjelölt alnaplójában kiadáské

Kolozsvári Márton
és Györay

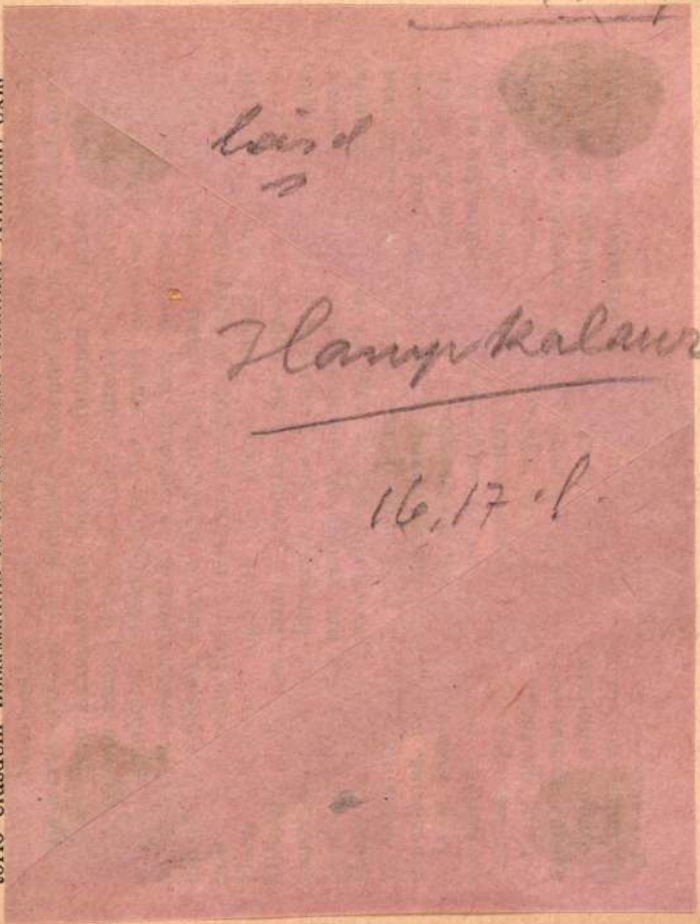

laird
s

Hanyi Kalauz

16.17. l.

torio eiusdem possessionis et in p(rae)fato comitatu Alben(si) exis-

brechenden Wolf in der ersten, mit dem ungarischen aus einer Krone hervortretenden Doppelkreuz in der zweiten, mit den Bändern des ungarischen Wappens in der dritten und mit dem Einhorn in der vierten Abteilung; das zweite Feld enthält den polnischen Adler mit ausgebreiteten Flügeln; das dritte eine aufgerichtete gekrümmte Schlange mit einem Kinde im Rachen (das Mailändische Wappen wegen der Mutter der Isabella, Bona Sfortia, einer Mailändischen Prinzessin); das vierte die drei gekrönten dalmatinischen Köpfe. Umschrift (beschädigt): Isabella . . . D. G. . . . Hungar. Dal. Cro. Sla. etc.

II.

Nos Joannes Secundus Dei gratia electus Rex Hungariae, Dalmatiae, Croatiae etc. Memoriae commendamus tenore praesentum significantes quibus expedit uniuersis, quod cum Principum rerumque moderandarum fastigium tenentium status et dignitas ex eo maxime ampliari elucescereque vel ipsa experientia teste consueuerit idque ad famam et gloriam eorum ampliandam plurimum conducere videntur, ut Subditorum suorum obsequiis et meritis digna mente pensatis, quemque eorum non solum condignis et debitis verum plerumque maioribus etiam ac cumulatioribus gratiarum muneribus honorumque accessionibus Regia liberalitate condecorent ac remunerent ac in eos se se quam gratiosos et perbenignos prebeant, ut ex hoc etiam Subditorum animi ad pro-

Kolozsvári Márton
és
Gyöngy

l. Fort III Béla

302. l.

303. l.

318. l.

319. l.

320 — 327. l.

M.D.K.

Kolozsvári Egry Mátyás,ötvös

Kassán élt és dolgozott a XVII.sz,-ban.459.o.

Kampis Antal: A képzőművészetek

A kultúra Világa.III.köt.A képzőművészetek, a zene, a szinház és a film.1960.Bpest

M.D.K.

Kolozsvári Márton,szobrász

A Prágában álló Szt.György szobor.Miklós festő fia. A XIV-sz.második felében müvödött György nevü testvérével együtt.414.o.Szt.István,Imre,László szobrai Nagyváradon 1670 körül.1390-ben Szt.László lovasszobra.
Tampis Antal: A képzőművészetek

A Kultúra Világa.III.köt.A képzőművészetek, a zene, a szinház és a film.Minerva.1960.Budapest

Kolozsvári György

szobrász

A Viktória és Albert Muzeum becses értéktárgyai között szerepel egy kicsinyitett lovas szobor, amelynek eredetije Prágában van. Az Angol Muzem jelzése szerint a szobor alkotói "Martin and George off Kolozsvár, Hungaria. Mesterházy Jenő, a Magyar Iparmüvészet legujabb számában hiteles adatok és források alapján bebizonyitja a remek szobor magyar származását.

Nemzeti Ujság
1935. VII. 2.

Kolozsvári Márton
és György

U. 3717
3718

vőd

Szatmári Mór =
Magyar szobrászok
a XIV. században.
Pesti Hirlap Vásárnapja
1930. márc. 30-
képekkel-

La Naulette h. n. IV. 216.

Kolozsvári Márton

ej. Győr

f.

Rad 1943

33. l.

XXV. A kétszólamu ének. A kánon 90
Dalok: 65. Isten nevében 93
66. Tavasz 94
67. Este 94
68. Virágfakadás 95
69. Halkan rezg 95
70. Dal a földről 96
71. Vizcsöpp 96
72. Édes anyám csak az a kérésem 96
73. Cserkész-dal 97
XXVI. A kemény hangsor 3. és 6. hangjának leszállítása 98
Dalok: 74. A jótevők 100
XXVII. A kemény hangsor 2. és 5. hangjának leszállítása 101
Dalok: 75. Nyári est 102
XXVIII. A kromatikus hangsor 102
XXIX. Da capo al Fine 104
Dalok: 76. A bárkában 104
XXX. Dal két különböző végződéssel 105
Dalok: 77. A bundának 105

(Kolozsvári Márton

és Györy Sz.

Györy arcképe)

Posta Béla: ( ) Kny.

Erdélyi Museum-Egylet

vándorgyűlése. 4. r

15 l. Kolozsvár,

1908

Gent (1819)

az udvari épületrészt le kell bonta-
va szabaddá és láthatóvá váljék. T
és megemlitett ingatlan megszerzésére
~~ettel kérem~~. volna a Műemlé-
~~s hó 8.-án~~. kek Orsz. Bizottságá-
ége, >

lerceg primás Úr Őemi-
elileg tárgyaltam és elvi-
n. Az ügy most auktuálissá
rek a kérdes jogi rendezésére
tomat rövidesen megtenni.

Kolozsvári Márton és György

Bánóczi József:

Szent László Vasszobra Nagyváradon. Kny. Alexander-emlékkönyv. 16 l, 4 kép

Bp. e. n.

Gent (164)

Kolozsvári Márton

és György

László Gyula: Kolozsvári Márton és György Szent György - szobrának lószerszámja.
8-r, 49 kép, 89 l.
Kolozsvár, 1942.

Gent (1337)

J T A T Á S

vetési hitel állásáról.

etésben

vatán

..... 19.000· - P.

avi hi-

csájtott

..... 9.296· - P-t

lhetünk

..... 9.704· - P-t.

rendel-

..... 9.296· - P-ből

....1.756· - P.
.... 500· - "
.... 80· - "
.... 32·40 "
.... 50· - "

Kolozsvári Márton és

György

nobráiszok

Balogh Tolán: Márton

és György kolozsvári

nobráiszok. Magyar

Női Szemle. 1936.

Kérpel

Kolozsvári Márton
és Grőny

l.

Riedl Frigyes

Magyarok Rómában
Bp. 1900. 26, 27. l.
68, 69. l.

Szamosközi István:
Történeti maradvái. II k.
167. l

iszámláját 23 K.60 f-re, vajdahunya-
t-bonchidai utiszámláját 92 K.80 f-re
edig 44 K-ra, Schulek János bizott-
ít 24 K.20 f-re, Tary Lajos festőmü-
K. 60 f-re, Nagrand Mihály épités-
55 K.80 f-re, 2 drb. kerczi utiszám-
b. kerczi utiszámláját pedig 61 K-ra
szakülden i.
. évi szeptember hó 4-én.

számv. igazgató.

Kolozsvári Márton
és György

ivód

Erdélyi Múzeum

1905. 178. 1.

Czakó Elemér
könyvének is m.

Frankfurt a. M.
A. Jaeger
1884.

~~Lan, é. n. (1883).~~

Kolozsvári Márton
és György

und

Árpádházi Szent István, Szent Imre és Szent László a középkori művészetben. Ikonográfiai tanulmány. H. és é. n. Gépirásos kézirat. MOB Kol. 4647.

24. l.
25. l.
60, 61 l. –
63. l.
64. l.
65. l.

veggo

C. 79
1 Vol. 8°

Castelfranco,
Prof. Pompeo

Paletnologia Lombarda.

Escursioni e ricerche durante l'autunno del 1875.

(Estratto dagli Atti della Società Italiana di scienze naturali. Vol. XVIII. fasc. IV.)

Kolozsvári Márton

és György

szód

Berlamin

38. l.

45. l.

46. l.

749 Klein, Adam.

Tájkép.

Rk.

K. 1.

65 × 86 mm.

MDK.

Kolosvári M.és Gy.

Kiállitáspolitikai fejtegetések

Valóság 1965.4.lap 95.

(Kolozsvári Márton
és György)

Czakó Elemér

( ) XIV. nagadi nobrá-
nok Bp 1904.
Könyvism.
Korrespondenzblatt
1911. 63, 64. l.

Kolozsvári Márton
és György

Bánóczi József
Szent László lovas-
szobra Nagyváradon.
Alexander-emlék-
könyv. Bp. 1910
Ism.

Korrespondenzblatt
1911. 64. l.

Kolozsvári Márton
és Görsz

vod
h

Rothmag. Forsch
550. l.

Selmecbányai Városi Múzeum és
Könyvtár működése 1914-ben

IX. 93–95.

M.D.K.

Kolozsvári Márton és György

szobrászok

a XIV. sz. második felében működtek Kolozsvárott. Egyetlen megmaradt hiteles művük a Prágai Várban levő Szt. György lovasszobor, mely mager művészetükről tanuskodik. Írásos feljegyzéserből tudjuk, hogy 1370-ben Meszesi Demeter püspök megbízásából felállítottát./.

Nagyváradon

Antal Kampis: Kunst in Ungarn
Bp.1966. Corvina, 73. old.

Szt. György szobor képe: 79. "

M.D.K.

Kolozsvári Márton és György, szobrászok

... Szt. István, Szt. Imre és Szt. László csak-
nem életnagságu álló bronzszobrait.
Húsz évvel később pedig az akkori püs-
pök, Cudar János, ugyancsak ő velük
készittette el Szt. László bronz lovas-
szobrát, melyet a nagyváradi szeresegy-
ház előtti téren, az előző három szobor
szomszédságában állitottak fel. ./.

Antal Kampis: Kunst in Ungarn,
Bp.1966. Corvina

74. old.

M.D.K.

Kolozsvári Márton és György, szobrászok

... A XVI. sz. második felében II. Habsburg Rudolf úgy intézkedett, hogy ezeket a szobrokat Prágába szállítsák, aminer a város ellenszegült. Mikor azonban a törökök 1660-ban Nagyváradot elfoglalták, megpróbálták a szobrokat darabokban, bárkákban a Tiszán lefelé szállítani, de aróta nyomuk vesett. ./.

Antal Kampis: Kunst in Ungarn
Bp.1966. Corvina,

74. old.

M.D.K.

- 4 -

Kolozsvári Márton és György

szobrászok

... Feltehető, hogy a győri Héder-
vári-kápolnában őrzött Szt. László
fej valamikor a nagyváradi székesegy-
ház kincstárába tartozott, s hogy az
aranyozott czúst, életnagságnál nagyobb
hermafej, Szt. László lovasszobra fejének
másolata

Antal Kampis: Kunst in Ungarn,
Bp.1966. Corvina

74. old.

Kép: 81. "

Kolozsvári Tamás

Oltárának részlete (repr.)

Kampis Antal: A magyar művészet a XIX. századig. Bp. 1968. 167 l., képes. /Minerva zsebkönyvek/

73. l.

M.D.K.

Kolorsvári Tamás, testő

nevét emliti a szerző az esztergomi Keresztény Muzeumban Cévó „Gazam szentbenedeki-oltára" kapcsán.

Halász Zoltán: Budapest - Pilis- Vértes - Gerecse

Bp. /1959/, Panoráma, /Magyarország irásban és képben 17.köt./

38. old.

Kolozsvári Tamás

A 15. század első harmadában festette műhelyével a garamszentbenedeki oltár táblaképeit (Esztergom, Keresztény Múzeum).

Végvári Lajos: Rövid művészettörténeti összefoglaló /1-21/. Készült: Miklós Pál /1964-1965. Bp. 1965-1966. 21 db. - 1c. A középkori Magyarország művészete.

J. l.

Kolozsvári Tamás

műve, a „Keresztelő", olaj-
tempera, 87 x 68.5 cm; 1427-ből,
egész táblán, színes reprodukció.

Pernecky Géza: The Paris Exhibi-
tion of Hungarian Art. The New
Hungarian Quarterly, Budapest, 1967.
25. sz. 184-185 l.

Kolozsvári Tamás

gótikus stílusban fest; művei fogalmat adnak arról, milyen volt a XV. században a magyar gótikus művészet stílusa.

Pernecky Géza: The Paris Exhibition of Hungarian Art. The New Hungarian Quarterly, Budapest, 1967. 25. p. 186 l.

Kolozsvári Tamás

az első táblakép festő Magyarországon; a garampszentbenedeki főoltár predellájában őrzött bejegyzés alapján ismerjük nevét, mely valószínűleg erdélyi. A fenti főoltár műve a győri apát megbízásából készült.

Radocsay Dénes: „Középkor és renaissance." L'art de Hongrie du X au XX siècle. Kiállítás, Paris, 1966. Katalógus.

Kolozsvári Tamás

A garamszentbenedeki predella az alkotás idejét is közli; 1427. Műveit összehasonlíthatjuk az Épszakitáliai, Rajna völgyi, Burgundiai és Csehországi festők mesterműveivel.

Radocsay Dénes: „Középkor és renaissance." L'art de Hongrie du X au XX siècle. Kiállítás, Paris, 1966. Katalógus.

Kolozsvári Tamás

A Predella 1875-ben került a múzeumba, az alapító, Simor János esztergomi hercegprímás gyűjteményével együtt.

Radocsay Dénes: „Középkor és renaissance." L'art de la Hongrie du X au XX siècle. Kiállítás, Paris, 1966. Katalógus.

Kolozsvári Tamás

A Predella az 1905-ös Zágvész alkalmából eltűnt; azon szerepelt a mester neve, a műhelye 1427, Zsigmond király-császár címere, valamint a „megrendelő" neve: Miklós györi apát.

Radocsay Dénes: „Középkor és reneszánsz". L'art de Hongrie du X au XX siècle. Kiállítás, Paris, 1966. katalógus.

Kolozsvári Tamás

oltárképei a korabeli magyar tábla-
képfestészet csucspontjának tekinthe-
tők.

Radocsay Dénes: L'art médiéval et la
Renaissance. Les Lettres Françaises, Paris,
1966. ápr. 28. 36 l.

I.

Kolozsvári Tamás

A táblaképfestészetünkről ez ideig szerzett tudásunk a megalapozottabb fejlődéstörténeti analízisre még kevés volt; ezért is... került sor a húszas évek folyamán még ismeretlen tábláink publikálására, külföldi stiluskapcsolataink helyesebb meghatározására. A sort 1923-ban Gerevich Tibornak Kolozsvári Tamásról írt monográfiája nyitotta meg. ...a hazai kis festészet történetének egik legnagyobb tehetségét fedezte fel; így táblaképfestészetünk élére a jelentős európai emlékekkel egyenrangú garamszentbenedeki oltár került.

Radocsay Dénes, A középkori Magyarorsz. táblaképei, 16. l. Budapest 1955

II.

Kolozsvári Tamás

Gerevich jelentős művészrekonstrukciójának módszere nem mentes minden elfogultságtól-véleménye, amely szerint Kolozsvári Tamás művészete nem a szomszédos osztrák, cseh és német, hanem közvetlenül az olasz festészet fejlődés-menetéhez kapcsolódott, reviziósra szorul.

Radocsay Dénes, A középkori Magyarország táblaképei, 16. l.
Akadémiai Kiadó, Budapest 1955

Kolozsvári Tamás

Londonban, 1967 folyamán rendezett magyar kiállításon bemutatott és 1472-ben alkotott oltárképe(i)ről tesz említést, kiemelve a „Feltámadás" c. művét.

Lynton Norberg: National or International? Manchester Guardian Weekly, Manchester, 1967 okt. 26. 14 l.

Kolozsvári Tamás

erdélyi származásról tudunk, most azt mondhatnánk, hogy romén, kiről feltételezhetjük, hogy külföldön nyert oktatást.

Lynton Norbert: National or international? Manchester Guardian Weekly, Manchester, 1967. okt. 26 14l

Kolozsvári Tamás

valóminüleg ismerte korónak legjobb Német,- Olaszországi mestereket.

Lynton Norbert: National or international? Manchester Guardian Weekly, Manchester, 1967. okt. 26 14 l.

Kolozsvári Márton és György szobrász

M.D.K.

Szent István, Szent László és Szent Imre szobrai

Baksay József: Szent László lovasszobra Nagyváradon. 15 l.

MDK

Kolozsvári György [és Márton],

szobrászok

Gerevich Lánló János mester-nek, a kiemelkedő építész-szobrász-nok helyét a Kolozsvári testvérek mellett jelöli ki.

Aczél Kovách Tamás: Kőpanagó János mester Buda első jőépítésze 3

ESTI HIRLAP, Bp. 1968. ápr. 13

Kolozsvári György
és Márton

nevezt említi a Prágában levő Szent György bovaszobornal kapcsolatosan

Halász Zoltán: La vie culturelle en Hongrie, Budapest, 1966.

2801

Kolozsvári testvérek

műhelyéből valónak tartják e nakemberek a győri szt. László hermát.

Artner Tivadar: Évezredek művészete. Bp. 1965. Gondolat k., 605 l., ill.

148. l.

2.

Kolozsvári testvérek

prágai Szt. György nobrának apró-
lékos részletezése elárulja, hogy
alkotói ötvösök is voltak. A nobor
egyike a legelső középkori bronz
lovasábrázolásoknak. Az ő alkotásuk
az egykori Szt. László lovasszobor
is (Nagyváradon, a néhaegyház
előtti téren állt)

Artner Tivadar: Évezredek müvészete. Bp. 1965.
Gondolat k., 605 l., ill.

146 - 148. l.

1.

Kolozsvári festvének

prágai Szent György rotonának másolata a Halánbástya feljáró-ján látható. Az eredeti a tkradzsin gótikus dómjának tövében áll, ~~az~~ életnagyságnál valamivel kisebb. 1373-ban készült

Artner Tivadar: Évezredek művészete. Bp. 1969. Gondolat k., 605 l., ill.

142. l.

Kolozsvári testvérek

Sárkányölő Szent György. Prága, vár 1373. (repr.)

Szent György feje (repr.)

Szent László herma. ~~[illegible]~~ (14. század, Gör, Szépszegyház) (repr.)

Artner Tivadar: Évezredek művészete. Bp. 1965. Gondolat k., 605 l., ill.

147 - 149. l.

Kolozsvári Márton
ei György

nevét említi a Prágában levő Szent
György lovasszoborral kapcsolatosan

Holán Zoltán: La vie culturelle
en Hongrie, Budapest, 1966.

2801

Kolozsvári testvérek

A prágai Szt. György nobrot zé-
nitelnél 1373-ban.

Entz Géza, a zörejkori Magyarország
története. Bp. 1959.
A TIT-József attila szabadszéka
előadása.

37. l.

Kolozsvári testvérek

bérítették a prágai szt. György
nobrot, a győri hermát.

A magyar művészet kiállítása Párizsban Bp.
1966. Kat. Bev. Aradi N., Gerevich L.-né, Solymar
I. Bp. 1966. 31 l., 20 t.

8. l.

M.D.K.

Kolozsvári Márton és György, szobrász

1373-ból származó Szt. György lovasszobrát említi a szerző, valamint a régi Árpádházi király szobrát, melyet a nagyváradi székesegyház előtt állottak, de elpusztultak.

Perneczky, Géza: Geschichte der ungarischen bildenden Kunst

Kulturelles Leben in Ungarn. /Red. Zoltán Halász/. Bp. 1966. 363 l. 26 t.

292. old.

MDK

Kolozsváry György

Magyar plakát 66. 5. magyar plakát kiáll.
Mücs. 1966. dec.

9000 - 66,5 - 625158 Pátria ny.-

Kolozsváry György

Kard (repr.)

Magvető - almanach 1967/1. 37. l.

M.D.K.

Kolozsváry Lajos

"Vigasztaló álom" c. képéről ir N. Istvánffy Gyula festőművész "A Képzőművészeti Társulat kiállitása" cimmel.

Magyar Salon, Bp. 1895. május hó 23. kötet 230-254. lap

Kolozsvári Márton és György

Szent György szobra Prágában van.

Balogh András: A képzőművészeti giccs. Ill. Artner Tivadar. Bp. 1964. 131 l. /Gondolattár./

90. l.

MDK

Kolozsvári Márton [és György],

nobrászok

Gerevich Lánló János mesternek, a kiemelkedő építész = nobrászmak helyét Kolozsvári Márton és György mellett jelöli ki.

Aczél Kovách Tamás: Kőfaragó János mester Buda első főépítésze 3

ESTI HIRLAP, Bp. 1968. ápr. 13.

Kolozsvári Márton és György, szobrászok

prágai Szt. György szobron a lovag teste sürün szegecselt brigantinba van öltöztetve. 233.o.

Kalmár János: A brigantin 227.o.

Folia Archaeologica, XII. 1960. Bpest. Képzőművészeti Alap Kiadóvál. Bpest.

Kolozsvári [Márton és György] szobrászok

M.D.K.

Ihrés Szt. György szobrának második bronz példánya a Bajza-utcai Epreskertben van felállítva.

Pille György: Terézváros

BUDAPEST, 1968. VI. évf. 3. sz. 18. old.

MDK

Kolozsvári Márton és György szobrászok.

Irod.: E.Czakó:Kolozsvári Márton és György 14.sz.-
szobrászok. Bp. 1904.
E.Czakó:K.M. és Gy. művészete. Művészet. Bp.
1905. 4.371.
B.Pósta: K.M.és Gy Szent György szobra.
Erdélyi Muzeum Egyesület. 4. Vándergyülésének emlékkönyve.Kolozsvár 1906. 61-73.
Dr.Balogh Jolán: Márton és György kolozsv.
szobrászok.Erdélyi Muzeum.Cluj-Kolozsvár
Kosterházi J enő: 193
Magyar Iparművészet. 1935. 137.l.

Kolozsvári Márton és György szobrász M.D.K.

Szent György lovasszobra, repr.

Lyka: A művészetek története Bp. 1965. 102 . kép

Kolozsvári testvérek M.D.K.

Szent György szobor, 1373.

bronzöntök, egy kolozsvári festönek Miklós mesternek a fiai s nyilván valamely ötvösmühelyböl kerültek ki.

Összesen öt bronzszobrukról van tudomásunk, amelyböl csak egy maradt meg a többiböl ágyut öntöttek a törökök. / Szent László-szobor 1390/

Lyka: A müvészetek története Bp. 1965. 105.l.

Kolozsvári Márton és György
szobrász

M.D.K

Prágában a Hradsin 3. udvarában álló lovas-
szobor is az ő munkájuk.

Baloczi József: Szent László lovasszobra Nagyváradon. 91.

Kolozsvári Márton és György,/14.sz./után

A prágai Szt.György szobor kisebbitett mása. bronz

Árverési Közlöny. 1938. 4.sz. 39 1.

Kolozsvári Márton és György szobrász

M.D.K.

1370-ben a váradi székesegyház előtt, Szent István, Szent Imre és Szent László szobra. 1390-ben Szent László lovasszobra, 1373 ban a prágai Szent György szobor az ő alkotásaik.

Ősműveltség és középkori kultúra I. könyv.
Kampis Antal: Régi magyar művészet 539 l.

M.D.K.

Kolozsvári Márton és György
szobrász

Három érebe öntött alak (László, István és Imre) is az ő művük.

Bánoczi József: Szent László lovasszobra Nagyváradon. 68.

M.D.K.

Kolozsvári Márton és György

szobrász

Szent László szobra Nagyváradon.

Baloczi József: Szent László lovasszobra Nagyváradon. Gl.

Kolozsvári Márton és György szobrász

M.D.K.

Méltatás.

Bánoczi József: Szent László lovasszobra Nagyváradon. 61.

Kolozsvári Mártore és György szobrász

M.D.K.

Meszesi Demeter püspök rendelt 1370-ben 3 szent szobrot máluk.

Bánoczi József: Szent László lovasszobra Nagyváradon. 8 l.

Kolozsvári Márton és Göngy
szobrász

M.D.K.

Méltatás.

Ösmüvettség és középkori kultura I. könyv.
Kampis Antal: Régi magyar művészet 538 l.

Kolozsvári Mártore és György szobrász

M.D.K.

Indar János váradi püspök 1570-ben rendelte Szent László lovasszobrát.

Bárnoczi József: Szent László lovasszobra Nagyváradon 82.

Kolozsvári Márton és György szobrász.

M.D.K.

Aranyozott vérből készült Szent László herniája.

Örnüveltség és középkori kultura I.
Bárányné Obesschall M.: Kérnüvesség eltönyomai 580 l.

M.D.K

Kolozsvári Márton és György nobrának

Kolozsvári Miklós jestő fiai. 1370 ben érc-nobrokat állitottak mt. Sztvánnak, Lászlónak és Imrének a nagyváradi székesegyház előtt. 1390 ben Czudar János nagyváradi püspök ht. László lovasnyolrát vendeli meg náluk. Ők kénitették a prágai mt. György nobrot. (repr: 650 kép)

A művészetek története. szerk: Beöthy Zsolt. II. Bp. 1907. 575-576, 578,

M. D. K.

Kolozsvári Márton és György szobrász

Prágai Szent György szobor

Balogh Jolán ~~kelteve mint~~ az olasz ho-Tát

olaszországi úttal magyarázza

Szt. László lovasszobra Kolozsvár. (egyhori)

Balogh Jolán: Tino di Camaino magyarországi kapcsolatai 109. l. 110. l.

Művért. 1953. 1-2. sz.

Kolozsvári Márton, szobrász MDK

XIV.sz.

A három szent magyar király elpusztult nagyváradi gyalogszobrát...Kolozsvári Márton és György, Miklós festő fiai...készitették.

A prágai Szent György szobor. 1373.

254.o.

Entz Géza; Művészek és mesterek az erdélyi gótikában

KelemenEml. 249-264.

Kolozsvári ~~Miklós~~ Márton MDK

szobrász

A kolozsvári testvérek /Márton és György/
Müvei: Szt.István, SztLászló, Szt Imre
életnagyságu bronzszobrai. 1360 körül
A prágai Szt György szobor
1373-ból. /Repr. 167.o. 120.kép/
Szt László lovasszobra 1390-ből.
A győri székesegyházban lévő Szt László
ereklyetartó hermája /Repr. 171.o.
122.kép/ Márton müvén,akárcsak
aSzt György szoborfej/Repr.169.o.
121.kép/

Magy.Müv.Tört. I. /Dercsényi szerk./ 166-169.o.
v.ö. 163-165. és 170.o.

Kolozsvári Márton

és György

Győr. Szt. László hermája.

68.o.

Csigány Jenő: Führer durch Győr./Raab/. Sopron 1958.

Kolozsvári testvérek

Dénes Zsófia: "Erdélyi emlék" c. erdélyi utjával kapcsolatos visszaemlékezésében megemliti, hogy 1941.-ben Kolozsvárott -ahol könyvtári kutató munkát végzett- a Könyvtár előtti kis téren állott a két müvész "Sárkányölő Szent György szobrának mása", melyet csak mellékesen idéz fel más fontosabb mondanivalója mellett, s megjegyzi, hogy azóta nem járt ott, igy nem tudja, hogy a szobor ott áll-e még.

Élet és Irodalom, Bp. 197o. szept. 19.
XIV. évf. 38. sz. 8. lap

Kolozsvári Márton és György

A prápa Szent György szobrot készítettek 1373-ban

(cornicia tz)

Lutz Géza: A gótika műv. 126. dí

Kolozsvári Márton

A prágai Szent-György szobrot 1373-ban szerintettek.

A Hét, 1973. márc. 9. 4. évf. 10 sz. 10.

Kolozsvári Márton és György

A Szent György szobor c. munkájuk említve.

A Hét, 1973. júl. 20. 4. evf. 29 sz. 10 n

Kolozsvári Márton

Utolsó művük – elveszett – Váradon a szent László lovasszobra volt, amelyet Zudar János püspök megrendelésére kérítettek 1390-ben.

A Het, 1973. márc. 9. 4. elf. 10m. 10p.

Kolozsvári Márton

Első, elveszett műnük a nagyváradi három gyalogmohor – István, László és Imre –, mely Futaki Demeter püspök megrendelésére készült 1360 és '65 között

A Hét, 1973. márc. 9. 4. elf. 10 m. 10 m.

Kolozsvári Márton

A Szent György szobor kolozsvári másolata (részletek)

A Hét, 1973. márc. 9 4. elf. 10 sz. 4-5-6-7-11-15

Kolozsvári Márton

A Szent György szobor kolozsvári másolata (fotó)

A Hét, 1973. márc. 9. 4. erf. 10 n. 10 n

Kalozsvári Márton szobrász

Az ötvösség szinte az emberi kultúra egész történetét végigkíséri. – Az egyik legértékesebb emlék a Kalozsvári Márton és Kalozsvári György szobrászok által készített prágai Szent György szobor [1373], melynek részletei ötvösterhnikákra utalnak. [említve]

Kaós Judith: Az ipasművészet történetéből.

Népszava, 1975. ápr. 4.

Kolozsvári Márton (szobrász)

A prágai Szent György szobor (1373) c. műve említve.

Népszava, 1975. ápr. 4. 103. erf. 79 sz. 18 p.

Kolozsvári Márton, nobrán

„Kolozsvári Márton és György XIV. n.-i bronz Szent György – nobra Prágában."

(fénykép. R.)

Dr. Magyar Kálmán: Sámánok hagyatéka 1557–1562.

Élet és Tudomány, kp. 1975. aug. 15.

XXX
33.

Kolozsvári Márton, szobrán

— A hazai mesterek budai kőből faragott szobrai felveszik a versenyt a kor legszebb európai alkotásaival. Nálunk készült például a középkori Európa legkorábbi bronz lovas szobra, a Sárkányölő Szent György, a Kolozsvári testvérek műve. Budapesten csak a másolata látható, az eredetit I. Lajos a cseh királynak ajándékozta.

M. Szántó Judit: Új Nereidák Mátra 3,

ESTI HIRLAP, Bp. 1975. jún. 6.

Kolozsvári Mártor, nobrán

Nyomtatva

Harangozó Márta: Bemutatkoznak Budavár híres nobrai 2.

EST. I. HIRLAP, Bp. 1976 márc. 24.

Kolozsvári Márton

Az ezüstből készített, aranyozott Szt. László ereklyetartó mellszobor készítője (14. szd). A szobor alsó része, a palástot ábrázoló, sodronyzománc, amelynek különböző színű mezőit fémszálakból sodort drót választja el egymástól. A koponyacsontdarabka Szt László nagyváradi sírjából került elő, amikor a sírt a szentté avatáskor felbontották.

Pallai Sándor: Ötvösművészet, Műszaki Kiadó, 1972, 211. l.

[Kolozsvári Márton]

Szt László ereklyetartó mellszobra a 14. századból
(Győri Székesegyház)

Pallai Sándor: Ötvösművészet, Műszaki Kiadó, 1972; 211.1.

Kelczewski Márton és György

Az 1909 decemberében alakult Szent György Cék az 1372-es Szent György szobortól vette nevét. Szervezője dr. Siklóssy László volt, a Pesti Hírlap kritikusa, a Cék a magyar antikvárok és gyűjtők egyesülése.

Siklóssy katalin: A Szent György céhről; Műgyűjtő, 1973/2. sz. 9.l.

Kolozsvári Márton, nobrán

Megemlítve.

Halán Júlia: Korok, idők jelképe

4.

ESTI HIRLAP, Bp. 1975. febr. 18.

KOLOZSVÁRI MÁRTON ÉS GYÖRGY, szobrászok

Tóth Gyula, szobrászművész plakettet készitett róluk 1959-ben. - KOLOZSVÁRI MÁRTON ÉS GYÖRGY EMLÉKÉRE 1959, a Szt. György szobrot cizelláló két művész állványon állva, munkaközben. 110 mm. Egyold. öntött, bronz. 461. old.

SZIGETI ISTVÁN: Tóth Gyula szobrászművész érmei és plakettjei 459. old.

AZ ÉREM, Közlemények az éremgyűjtés köréből.
------- XXIII. 1967. 41-42. sz. Bp.

Kolozsvári Márton
nobván

~ és György: Szent György /1373/

Repr.

Kosáry Domokos: M.o. története 74
Gondolat 1971 képekben

Kolozsvári ötvösség

Emlékre

Pallai Sándor: Ötvösművészet
Művelt Nép Könyvkiadó Bp. 1970 232. old.

Kolozsvári testvérek / Márton és György /
szobrászok sötvösök

Egyetlen megmaradt alkotásak a
pozsonyi St. György szobor

Németh Lajos: Medgyessy Ferenc
Élet és Tud. XXIII. 1968. VII. 19. 29. n. 1367.

Kolozsvári Tamás

képei, a garamszentbenedeki szárnyasoltár táblaképei (Keresztvivő, Feltámadás, Szent Miklós nadatétele) ki voltak állítva Párizsban a magyarországi művének kiállításon.

Boris Lossky: A magyarországi művének tú évszázada
(Petit Palais, Paris, 1966. ápr.-jún)
Magyar Műhely, Párizs, 1966. nov. 15. ~~[illegible]~~ 109.o.

MDK

Kolonsvári György, grafikus

Az illusztrációkat készítette.

Bárskai B. Sándor: Román József: Mitoszok könyve

565.

A KÖNYVTÁROS, Bp. 1964. szeptember XIV/9.

Kolozsváry György

Számos könyvet illusztrált. Egy évig dolgozott dr. Kulin György: "Szines világegyetem" c. művének illusztrálásán. Gyermeküdülők számára készitett tiz négyzetméteres pannókat. Tanulmányuton járt Lengyelországban, Egyiptomban, Franciaországban és Hollandiában. Édesapja Kolozsváry Sándor festőművész és grafikus. Kolos-Vary Zsigmond francia festő nagybátyja, Kolozsváry Pál grafikus fivére Amerikában.

Élet és Irodalom, Bp. 197o. juli. 25.
XIV. évf. juli. 25. 12. lap

Kolozsvári Márton

MDK

feltehetően az ő műve a
győri szt László herma

169. kép

Dombi mův tört

143

Kolozsvári Márton MDK

Kolozsvári Márton és György müködése azt bizonyitja, hogy szervezetten és rendszeresen dolgozó mühelyben sajátitották el és fejlesztették müvészi tudásukat. Az ilyen mühely megteremtését a céhrendszer tette lehetővé. Kolozsvári Miklós és két fia már a céhszervezet keretei között dolgozhatott.

Radocsay Dénes: A középkori Magyarország falképei. Bp.1954.54.l.

Kolozsvári Márton és György

Prápai Leut György nobor emlitése

Das Burzenland IV · 1. E. Jekelius kiad. Brassó 1929.

eml. L. 178. old.

M.D.K

KOLOZSVÁRI MÁRTON ÉS GYÖRGY.

Szent György. Bronz, 1373. Prága.

GÁDOR E.-POGÁNY Ö.G.: Magyar hobrászat

Budapest, 1953. 19.o. és 5. kép.

Kolozsvári Márton é György M.D.U.

nobrázok

M. György nobra reprodukálva:

Gáldi L.: Siebenbürgen im Aufbau der ungarischen Kultur. Bpest-Leipzig 1943 17 lap előtti tábla

Universitäts-Bibliothek Leipzig

Nr. 0.11

Buchbinderei

Leipzig, Universitätsstraße 3

Leipzig, 1. Juli 1924. Die Universitäts-Bibliothek
Leipzig. Dr. Hans Lamprecht

Kolorsvári György és Márton MUN

Nagyváradon négy evangelista mellképe
a Három István, Imre és László gyalog szobrai
Trencséni Chák Máté Nemzeti Muzeumban lévő ércszobra
(l. Vass J.: Anjouk és Miveltségünk. Bud. Szemle 12. 281)

Buday Károly: A magyar művelődés a XIV. sz. első felében. Sátoraljujhely 1912.

eml. h. 124-125. old.

Kolozsvári Márton és György M.D.K.

Szobrászok 14 sz.

1390 ben készítették ut. László lovasszobrát, mely a nagyváradi néhesegyház előtt állt.

1373 ban Prágaban ut. György lovasszobrát

Czimer Károly: A művelődés és művészet története. Bp. 1897. 110

Kolozsvári testvérek (Márton és György)

gótikus nolvánok

Ut. György szárgai nolva. Praga, Hradzsin, 1373.
Nagyváradi királynolvak

Művénetörténet m általános gimnázium nok humán tagozatának 4. osztálya részére Bp. 1957.
109.

Kolozsvári Márton

Ut. Lázló erekhyetartó hermája. 14. n.
második fele, Győr, Kékesephoi
Egyetikus nolen

Művénetrörténet az általános gimnázium humán
tagozatának 4. osztálya számára Bso. 1957.
110. o.

Kolozsváry György 2.

Plakátja:

Ön is olvasson mezőgazdasági szakkönyvet. Bp.1961. 68x48 cm.

Ábrázolva: Egy nagy piros könyv lapjai közé szurt leveles ág. A leveleket különböző növények és állatok képei alkotják.

Az 1961 és 62. évi grafikai plakátok és metsze - tek /összeállitotta: Munkácsi Piroska / O.Sz.K. kiadványai. Bp.1965. 168.l.

Kolozsvári Márton és Gyöngy

Szent György szobra.

Polgár Károly: „Budavár hőst lovasszobra."

Magyar Nemzet, 1967. XII. 20. 5. o.

Tisztelt Szerkesztőség!

Kolozsvári Márton és György

Okiratból ismerjük őket. Műveihet nevükkel jelezték. Csak a prágai Szent György nolzuk maradt ránk. Miklós kolozsvári festő fiai voltak.

Kampis Antal: A magyar művészet a XIX. századig. Bp. 1968. 167 l., képes /Minerva zsebkönyvek/

55-56. l.

Kolozsvári Márton és György

A 14. század második felében elolgozták. 1370 körül Nemesi Demeter püspök megrendelésére Nagyváradon Szent István, Szt. Imre és Szt. László majdnem életnagyságú domborúit készítették el a székesegyház előtti térre

Kampis Antal: A magyar művészet a XIX. századig. Bp. 1968. 167 l., képes. /Minerva zsebkönyvek/

56. l.

3.

Kolozsvári Márton és György

1390-ben Zudar János nagyváradi püspök Szt. Lánló lovasszobrát állíttatta fel velük az előrőek nemzédságában. Rudolf király a szobrokat Prágába akarta állíttatni. ~~[illegible]~~ (nem töstént meg. 1660-ban a török elfoglalta a várost, a szobrokat megrongálták és a Tiszán elmállították.

Kampis Antal: A magyar művészet a XIX. századig. Bp. 1968. 167 l., képes /Minerva zsebkönyvek/

56. l.

Kolozsvári Márton és György

Feltételezik, hogy ők készítették a győri Szent László ereklyetartót.

Kampis Antal: A magyar művészet a XIX. században. Bp. 1968. 167 l., képes /Minerva zsebkönyvek/

Kolozsvári Márton és György

Szent György szobor, Prága (repr.)
Szent László herma (repr.)

Kampis Antal: A magyar művészet a XIX. századig. Bp. 1968. 167 l., képes /Minerva zsebkönyvek/

55-56. l.

Kolozsvári Márton

és György három bronzbaöntött király-szobráról tesz említést, melyek az idők folyamán elpusztultak és egyben közli, hogy a Prága-i Szent György szobor is a két mester müve.

Perneczky Géza: The Paris Exhibition of Hungarian Art. The New Hungarian Quarterly, Budapest, 1967. 25. sz. 1851.

Kalocsvári Márton és György M.D.K.
nobrának XIV. n.

Szent György nobruk Prágában.

Czigler Ignác: Művelődéstörténet. Bp. 1902
122,

M.D.K.

KOLOZSVÁRI MÁRTON ÉS GYÖRGY.

A nagyváradi Székesegyház előtt István, Imre és László embernagyságu bronzfigurája.-

Nagyméretü szobor Szt. László-ról Nagyvárad főterén.

Szt. György szobor 1373-ból a prágai Hradzsin udvarán.

Szt. László győri ezekhjetartója is az ő műnük.

GÁDOR E.- POGÁNY Ö.G.: Magyar Szobrászat. Budapest 1953. 6.o. /nak emlités/

MDK

Kolozsvári testvérek

Márton és György

1373 - ban Résmult el szt György

lovasszobruk (Rága) 168. rép.

Dombi Mív Lott

141

Kolozsvári Mártha és Győrgy, M.D.K.

nobrászok

1370: ut. István, Imre és László álló kolozsvár a nagyváradi vézesegyház előtti téren.

1390 ut. László lovasnobra, a nagyváradi katedrális előtt.

Gáldi L: Siebenbürgen im Aufbau der ungarischen Kultur. Bpest-Leipzig 1943, 20

Kolozsvári Márton és György MDK

említés

Radocsay Dénes: A középkori Magyarország táblaképei.
Bp.1959.76.l.

Kolorsvári Mihály (2) ~~György~~ MDK

név említése. 2. ~~Hálj~~ jegyzetben.

Das Burzenland, IV. 1. E. Jekelius kiad. Brassó 1929

eml. L. 162. old.

Kolozsvári Tamás

. garamszentbenedeki oltárának festményei (1427)
(leírja a képeket, a predella nem 1906. tűzvészben pusztult el, hanem eredeti helyén

Radocsay D.: Az észtergomi keáll. m. anyaga. SzM. 1955. 1. Sz. 7, 9, 10, 11, 12. l. (képpel)

Kolozsvári Tamás II

vód

Kapossy János:

A datok a művészet-
történelemhez. A
második Kolozsvári
Tamás. Magyar
Művészet. 1948.
19. l. —

1485-ben festette a kolozs-
vári dominikánusok
templomának egyik oltár-
képét

Erdélyi István sonkereki földes-
úr 1485-ben kelt végrendeletében
[illegible]

Kolozsvári Tamás II

festő

Felfedezte Kaposy János.
Közölte velem
1947 jun. 28-án
a régészeti közgyűlés
után

Kolozsvári Tamás

vrd

Genthon István:

Középkori magyar festészet. Bp, 1948.
5, 6. l. Képekkel.

Szentiv

Kolozsvári Tamás

vrd

Bíró József: Kolozsvári képes könyv. Bp. 1940. 8°. 3 t.

Officina

FIRENZEI FESTŐ, XIV. század

Madonna trónon, szentekkel

Fa, tempera, 73×46 cm.
A Bertinelli gyüjteményből.
Maszlaghy II., 51. szám. (Taddeo Gaddi.)

FIRENZEI FESTŐ, XIV. század

Kálvária Szűz Máriával, Sz János evangelistával és Magdolnával

Fa, tempera, 25×17 cm.
A budapesti műkereskedelemből, 1937.
Restaurálta Kákay Szabó György, 1937.

FIRENZEI FESTŐ 1420 körül

Madonna trónon, két angyallal, Sz Jeromossal és Magdolnával

Csúcsos felső záródással, fa, tempera, 111×65·5 cm.
Az Ipolyi-gyüjteményből.

FIRENZEI FESTŐ, XVI. század

Madonna Jézussal, Sz Anna és Fülöp apostol közt

Fa, olaj, 57×43 cm.
A Bertinelli-gyüjteményből.
Maszlaghy II., 91. szám.

FIRENZEI FESTŐ, XVI. század

Mária találkozása Erzsébettel

Fára húzott vászon, olaj, 63×34 cm.

Kolozsvári Tamás

festő

Gentmüeml

301.1

50.

A hivatalos másol

igazgató

Kolozsvári Tamás

1427

Div mův nemz

409 l.

Kolozsvári Tamás

Jegyző

1427

l.

Szana 1890

2. l.

Három XV. századi freskót kiszab
si elvek szerint restauráltunk.
a székesegyház külsejét és belse
kárai ellen.

A székesegyház északi o
megszabaditva izléstelen üzleti
állitottuk vissza, reneszánsz iz
a székesegyház restaurálásakor k
siremlékeket helyeztük el.

Másik nagyjelentőségü ka
helyreállitása, a pincéjében vég
egy várostörténeti muzeum feláll
je ma hiven tükrözi eredeti szép
várostörténeti muzeummá alakitot
környékén is.

A kassai munkálatok harm
emlékéhez füződik. Rodostói lak
faragványait, melyeken számüzeté
a magyar kormány már 1906-ban Ro
ládákba csomagolt anyag 1939-ig
rongálódott meg. A Müemlékek Ors
az u.n. Hóhér bástya mellett ere

Kolozsvári Tamás

Jenő

1.

Rad. 1943

35. l.

TARTALOM.

Lap

IVÁNYI ÖDÖN. Irta *Mikszáth Kálmán* — — — — — V

A püspök atyafisága. Első kötet — — — — — — — 1

Vetetett M. Rocchitól 18
C138 1875 kg. J. — Elnaimoltatott
Az elnaimolásra nézve l. az 543
1894: X. 20-án Halay
A. és Zala Gy. a vetelhez honás

1897: VII. 29-én az Iparmüvészet

Kolozsvári Tamás

perto —

L

Gyarmák Primás

206 — 209. l.

Képzőtel

Kriépült elválasztott haja, bajusza és szakála
rtök ~~vannak befonva~~ képezik. ~~Homloka felett~~ Ha-
~~ának~~ ~~ának~~ fürtjei vállaira omlanak, L szalag szorítja
ssága 18 m.

~~ná~~ Ára 138 ft 75 kr. L homloka felett

87.

Kolozsvári Tamás

zvod

z

Bar Ungarn

656. l. u. Eppel

Kolozsvári Tamás

Jestő

1427

l.

Mak Vásár Kolozsvár

62. l.

114. l.

ï Országos Bizottság!

vatalos utázásainkról szóló
nak 38498/1914 sz. alatt történt
, a következő helyes bité-
énynyel vagyok bátor a
Bizottság hoz fordulni:
ásatás meg szakítás a figye-
ik, kérem még
s 18. azaz 3 napi díját à

Kolozsvári Tamás

d.

Mark vásár Kolozsvár

58.-

EGYETEMI NYOMDA

31 nap **JANUÁR** 5. hét

23 Vasárnap		Raimund *Zelma*
24 Hétfő		Timót *Tádé*
25 Kedd		Pál megt. *Pál ford.*
26 Szerda		Polikárp *Vanda*
27 Csütörtök		Ar. sz. J. *Lothár*
28 Péntek		Nol. sz. P. *Károly*
29 Szombat		Szal. sz. F. *Adél*

Kolozsvári Tamás

fessö

l.

Horváth bindai peinverde

27 l.

MŰEMLÉKEK ÖSSZÉGYŰJTÉSÉNEK DIZOTTSÁGA
6/7 1916
ÉPÍTÉSZ 1916 jelmező 1.16 n.

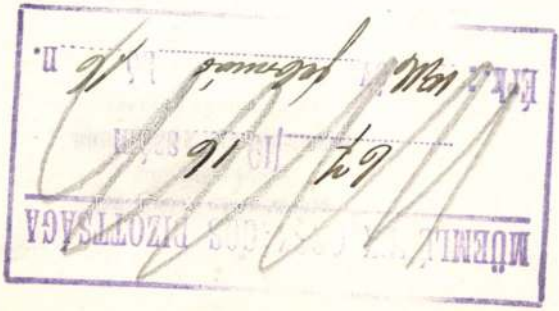

Dr LUX KÁLMÁN
OKL. ÉPITÉSZ
BUDAPEST, X. SZABÓKY U. 40.
TELEFON JÓZSEF 40-93.

Nagytekintetü Bizot

Csatoltan van szerencsém Reichen
felterjeszteni azzal a kéréssel,
mintatáblák árát munka végeztéve
resetére rá van utalva, mindaddi
rium az összeget kiutalványozza,

Budapest 1916 február 12.

Kolozsvári Tamás

Jestő XV. 7

vród

Pircham-Szalai

28.1.

...n végzendő munkálatok
...lletve a megkezdett
...ezésére vonatkozó javas-
...rencsém később beterjesz-

...lis 20

Mély tisztelettel

Ivo Kálmán

bizottsági tag.

Kolozsvári Tamás

festő XV. 47

l. Mátrai 1862

31. l.

niszterium számvevőségétől

nv. sz.

G Y U L A Urnak,

lnökének

Budapest.

mber hó 3 á n, 873 sz.a. kelt b.át-

l van szerencsém Wágner Rudolf vaj-

Kolozsvári Tamás, festő

Pásztortűz, 1925. XI. évf.

449. l.

Kelemen Lajos: A szovátai falfestmények

Kolozsvári Tamás festő

Pásztortűz, 1924. X. esf. II. fele
107-109 l.

Buday Árpád: Kolozsvár egy évszázada a középkori műrészetben

Kolozsvári Tamás, XV. szd.)

Képtáblafestő.

Archaeologiai Értesítő

XLIII., 1929., 161.

Genthon István: Az Apostolvértanúságok

Mestere.

Kolozsvári Tamás.

1430. tájban alkotott szárnyasoltár három darabja szerepelt az ez ér júniusában Észak-Svájzban, a Neuchâtel-i ~~Mu~~ Népvajzi-Múzeumban rendezett „a Középkori Magyarország művészete 1000–1526" című kiállításon.

Vigilia, 1965, 9. sz. 562. old.

Kolozsvári Tamás M.D.K.

Jestő

1427 ben készítette a garamszentbenedeki oltárt.

Kampis, Magy. műv. Bp. 1960, 420.

Rómay Mária

Kolozsvári Tamás: Keresztvitel /cf./

SZABAD MÜVESZET

1955.1.sz. 11.l.

/Radocsay D.: Az esztergomi kiállitás m.anyaga/

Kolozsvári Tamás MDK

a keresztvivő Krisztus

214.o.

BARANYAI BÉLÁNÉ: A nyirbátori minorita-templom berendezése.
Müv.Ért. 1960.IX.évf. 3. sz. 196-229.o.

Kolozsvári Tamás MDK

képei

-.-

PATAKY DÉNES: A magyar rajzművészet. Bp. 1960.

5.1

Kolossvári Tamás

Látogatás Varga Dessőnél az Eszt. i Keresztény M. restau.-mál. Dévényi Iván.

Komáromnegyei Dolgozók Lapja 1956 okt. 10.

M.D.K.

Kolozsvári Tamás, festő

készítette 1427-ben a garamszentbenedeki apátság elpusztult márványoltárának képeit, melyekből csak a predella maradt meg a következő felirással: „Item istam Tabulam fecit fieri honorabilis vir dominus Nicolaus de sancto benedicto ... per magistrum Thomam pictorem de Colosvar ..." 144

Haiczl Kálmán: A garamszentbenedeki apátság története. Bp. 1913. 144.

Kolozsvári Tamás, 704

Garamszentbenedeki szárnyas oltár

Zolnay László: Az esztergomi kódex-kiállítás
25-27.
VIII/1.

KÖNYVBARÁT bn. 1958. január

M.N.M.

KOLOZSVÁRI Tamás festő

1427. Garamszentbenedek szár-
nyasoltára. (rest.)

Dombi József: Művészettörténet Ep. 1960. 209.e.

M. D. V.

KOLOZSVÁRI Tamás festő

(15. sz. első fele)

Gavamszentbenedki ~~de~~ oltár (1427.)

Müvészettörténeti A B C Bp. 1961. 110, 217, 261,

~~470~~, 483, 551. l.

M.D.K.

Kolozsvári Tamás, festő

oltárképét az esztergomi Keresztény Muzeumban megtekintésre érdemesnek ajánlja:

Dénes Tibor: Précis de l'Histoire des Beaux-Arts en Hongrie. Debrecen, 1936. 15.old.

MDK

Kolozsvári Tamás

Kálvária.1427.Esztergom,Keresztény Muzeum.
/Szines repr./

A magyarprszági művészet története.I.
Bpest,1961.II.kiadás. 2oo.l.után

MDK

Kolozsvári Tamás

Myriai szt.Miklós.1427.Esztergom.Ker.M.

/Szines repr./

A magyarországi művészet története I. 216.l.után.
Bpest,1961.II.kiadás.

MDK

Kolozsvári Tamás

Garamszentbenedeki szárnyasoltára 1427-ben.

A magyarországi művészet története I. 217.l.
Bpest,1961.II.kiadás.

mdk

Kolozsvári Tamás

Keresztvirág részlet 1427

Gunda Béla: A régi magyar festőművészet

Gabori Alice: Két magyar kosárszárú lábbeli típus

Néprajzi Múzeum Évkönyve. 1958. 62. l.

MDK

Kolozsvári Tamás.

Az első magyar táblaképfestő. Gerevich Tibor cikke O.M. Régészeti Társulat I.k.Bp.1920-22. 154-187.ol.

A magyarországi művészet története I. Bpest,1961.II.kiadás. 260.l.

M.D.K.

Kolozsvári Tamás, festő

nevét a feltehetőleg létezett budai iskolával kapcsolatban említi a szerző, mely - Kolozsvári Tamás oltárképei és az M.S. mester művei után ítélve - megütötte a nyugati iskolák művészi értékét.

Dénes Tibor: Précis de l'Histoire des Beaux-Arts en Hongrie. Debrecen, 1936. 6. old.

MDK

Kolozsvári Tamás

Magyar Művészet 1927. 149.l.

mdk

Kolozsvári Tamás

a 15 sz élt. magyar művész, mesteri műve: nagyhírű oltára (Három Királyok) a garamszentbenedeki szárnyas oltár

Huzella Ödön. A remekmű halála Kolozsvár 1937

66. l

M.D.K.

Kolozsvári Tamás

szobrán

Szent László szobra Váradon még
1609-ben állott, Szencsi kolmár
és Cromber Márton leírásai alapján

Szigetszerő: A harai múalkotás - szemlelet történetben
Művészet, 1962. október — 8 lap

MD K

Kolozsvári Tamás,

Szárnyas oltár. /Hol?/

/ Csak eszmei vonatkoztatásról szól P.A.t.i. h.Magy.o. müvészeti helyzete hasonló az osztrák tartományokéhoz./
/ v.ö. Gerevich Tibor:A régi magyar müvészet európai helyzete. Minerva. 1924./

Péter András: Magyar vonatkozásu régiségek Admontban.

Magyar Művészet, 1927, 3.sz. 149.l.

KOLOZSVÁRI Tamás festő M.T.K.

Myrai Szt Miklós gabona csodája./1427/

Terménykereskedő /részlet/ repr.
/A garamszentbenedeki / Sväty Benadik, CSSR/ Kálvária oltár külső szárnyképe /

Cennerné Wilhelmb Gizella: Magyarország történetének képeskönyve
képeskönyve 896-1949. kp. 1962. 62.l.

KOLOZ SVÁRI

Kolorsvári Tamás, festő M.D.K.

Készítette 1427-ben a XV. sz. folyamán elpusztult szárnyas oltárokat a garamszentbenedeki apátsági templomban.

Divald K.: csúcsíves szárnyas oltárok Bars és Turóc megében
A Magyar Mérnök- és Építészegylet Közlönye, Bp. 1911. 45. kat. 539. old.

Kolozsvári Tamás festö

M.D.K.

Alkotása a Keresztény Muzeumban

Zsigmond -kori festészetünk egyik föalakja

Az Esztergomi Keresztény Muzeum Képtára Bp. 1964. 15. l

Kolozsvári Tamás festő M.D.K.

Müve a kiállitáson

S.M.: A párizsinmagyar kiállitás anyaga mától látható a Szépmüvészeti Muzeumban

Magyar Nemzet 1966. augusztus 19. 4.1.

M.N.K.

M.D.K.

Kolozsvári Tamás,festőművész/XV.sz.eleje/

Garamszentbenedeki kálvária.A középkori magy.táblaképfestészetnek pompás korai alkotása.Olasz,német hatások.Kép.255.o.

M.Kiss Pál: Művészetről mindenkinek,Corvina,Budapest,1966

M.D.K.

Kolozsvári Tamas;festő

Kálvária,Esztergom,Keresztény Máz.419.o.fekete repr.

Kampis Antal: A képzőművészetek

A Kultúra világa,III.köt.A Képzőművészetek,a zene,
a szinház és a film.Bpest,Minerva,1960

Kolozsváry Tamás, [festő] MBk

Szent Miklóst ábrázoló, kitűnően restaurált oltárképe visszaérkezett a párizsi kiállításról.

(Genesik): A Petit Palais-ból a Hősök terére 2

ESTI TÉRLAP Bp. 1966. jul. 28.

M.D.K.

Kolozsvári Tamás,festő

A garamszentbenedeki apátság szárnyasoltárát festette 1427-ben.Középképe a Kálvária,belső szentképei a Passio jelenetek,a külsők szentek életéből meritenek.420.o.

Kampis Antal: A képzőművészetek

A Kultúra Világa.III.köt.A képzőművészetek, a zene, a szinház és a film.Minerva.1960.Bpest

M.D.K.

Kolozsvári Tamás, festő

garamszentbenedeki prépostsági oltárának középső képét. „Krisztus keresztre feszítését" őrzi:

Antal Kampis: Kunst in Ungarn
Bp.1966. Corvina

100. old.

Kolozsváry Tamás
Szobrán

M.D.K

Méltatás.

Pál Endre: Az épületdíszítő ötvösség
Művészet, 1967. április - 21 lap

Kolozsvári Tamás

1427-re befejezett garamszentbenedeki
násnyasoltárának főoltárképe és hét (7.)
táblaképe, a magyar festészet nemzet-
közi rangú bizonyítéka, az Esztergomi
Keresztény Múzeumban van.

Zolnay László - Lettrich Edit: Esztergom.
h.n., é.n. - 295 l., 162 t. (Panoráma.)
190. l.

Kolozsvári Tamás

Mucsi András írt róla

Könyvet a Corvina Kiadónál

Magyar Nemzet

1969 október 26

13. old

– Ahét Könyvei –

Kolozsvári Tamás

festő

M.D.K

Művét kiállítottuk a tárlaton.

Aradi Nóra: A magyar művészet . . .

Művészet, 1966. november · 37 lap

M.D.K.

Kolozsvári Tamás, festő

nevét említi a szerző a gyergyószentmiklósi templom főoltárával kapcsolatban, melyet 1427-ben készített, és közli „Keresztrefelelés" c. képét.

Information Hungary, Szerk. Erdei Ferenc

Akadémiai Kiadó, Bp. 1968.

882. old.
+ 884. "

Kolozsvári Tamás, festő M.D.K.

nevét említi a szerző cseh- és német analógiákkal – majd a bányavárosokban a festészet fellendülésével kapcsolatban.

— Radocsay Dénes: A középkori Magyarország faszobrai Akadémiai Kiad-+ Bp. 1967. 18., és 61. old.

M.D.K.

Kolozsvári Tamás „festő"

nevét a horai budai szárnyas-oltár művészettel, s általában budai kapcsolatával összefüggésben említi a szerző

Radocsay Dénes: A középkori Magyarország faszobrai Akadémiai Kiadó, Bp.1967. 97. old.

M.D.K.

Kolozsvári Tamás, festő

nevét garamszentbenedeki oltárával kapcsolatban említi a szerző, a bánya városoknak Turócnak és Kassának a budai műhelyhez, való kapcsolatának jellemzésére.

Radocsay Dénes: A középkori Magyarország faszobrai Akadémiai Kiadó, Bp.1967. 118. old.

M.D.K.

Kolozsvári Tamás, festő

táblaképeiről is rövid cikket Artner Tivadar, a „Miért szép?" rovatban. Hivatkozik a XV. sz. elején készült nagméretű – 2·5×3·5 m-es – szárnyasoltárára Garamszentbenedeken, és az Esztergomi Keresztény Múzeumban lévő képeire, melyek mindegyike a „lovagi költészet és a népmesék világának zenei finomsága egyesítése." ./.

ÉLET és TUDOMÁNY, Bp.1965. XX. évf. febr. 5. sz.

225-227. old.

M.D.K.

Kolozsvári Tamás, festő

... Körli három képének fényképét az Esztergomi Keresztény muzeumból: Szent Benedek és Szent Egyed legendáját (1427) és Myriai Szent Miklós legendáját (1437). „Kolozsvári Tamás mestere a részletekben és nem költőiségét eleven meglátások teszik élettelyessé.

ÉLET és TUDOMÁNY, Bp.1965. XX. évf, febr. 5. sz.

225-227. old.

3 k.

M.D.K.

Kolozsvári Tamás festő

Művei a kiállitáson

A Párizsi Petit Palais-ban megnyilt a magyar kiállitás

Magyar Nemzet 1966. ápr. 27. 4.l.

Kolozsvári Tamás Testő

Kolozsvári Tamás

Reprodukció

The Times 1966. máj. 18.

M.D.K.

Kolozsváry György
grafikus

Kolozsváry Zsigmond francia
állampolgár, magyar származású
festőművész unokaöccse.

Frankyános: Kolos-Vary
Élet és Irodalom, 1966. julius 16-8 lap.

Kolozsvári Tamás

A párizsi Petit Palais-ban rendezett magyar kiállításon szerepel.

Frankfurter ..... Zeitung 1966. jún. 3

Kolozsvári Tamás

A párizsi Petit Palaisban rendezett magyar kiállításon szerepel.

The Times 1966. máj. 18.

Kolozsvári Tamás

A párizsi magyar kiállításon szerepel.

Reforme 1966. máj. 7.

Kolozsvári Tamás, [ ] MDK

A garamszentbenedeki oltár
három táblaképét is bemutatják

– : A magyar képzőművészet nagy sikere
Párizsban

NÉPSZABADSÁG 1966. máj. 8.

(Kolozsvári ötvös
ich a XVIII.
náradig)

Novák János: A
( ). 8-r, 64 l.
Kolozsvár 1913

Gent (1674)

20/1906. nám.

Erdélyek. jánuár 23.

Szám 3247/905

Müemléke
országos bi

Miután az 1906 évre
fizető városi képv
névjegyzékébe az
alapján felvéve le
évi deczbr 30án 81
zott képv. testületi
ve lett tisztelettel fe
törvényszerénti
gösséggel velünk

1967 OKT 2 8.
Kolosov
1021

A. L. Koloszov: Illusztráció.

Virágom, virágom...

ŐSZI ÖTLETEK

Az első fagyos éjszaka könyörtelenül lehervasztotta a rózsák szirmait, az edzettebb természetű krizantémok pedig tömegesen kelnek útra, hogy fehér-színes pompájukkal elborítsák a temetőkerteket. Nincs már virág, amit a vázába tehetnénk, mivel díszítsük, szépítsük hát otthonunkat?

A porcelánboltok pultjain nagy csokrokban sorakoznak a valódihoz megtévesztésig hasonló papírvirágok, de ezek kirakatok, üzletbelsők díszítésére szolgálnak, nem lakásba valók. A piaci árusok kosaraiban műanyaghulladékból vagy plüssből készített, rikító színű csokor kelleti magát. Ez is ízléstelen, inkább rontja, mint emeli szobánk hangulatát. Helyettük szárított színes szalmavirágokat vegyünk és ezt tegyük a vázába mutatósan, levegősen elrendezve. Ezek természetes szépségükkel hatnak, nem utánzatok és mégis sokáig megmaradó kellemes színfoltjai lesznek otthonunknak.

Az őszi-téli természet még számtalan érdekes ötletet kínál lakásdíszként. Cserjéken, bokrokon mostanra értek be és sárga, piros, fehér színben virítanak az apró magvakat takaró bogyók. Sima vonalú kerámiavázában néhány ilyen ágacska kedves hangulatot teremt. A fák levelei az egyhangú zöld után most lángoló, sárga-arany-bíbor színt öltöttek. Nagy padlóvázába ezek ágait tehetjük, s ha már lehullanak a levelek, a csupasz faág sze-

Ez a divat

Tíz, tizenöt évvel ezelőtt a jól öltöző háziasszony a legelegánsabb otthoni viselete a ...sszú matlaszé pongyola volt. ...utóbbi időben pedig — kü-

Gyertyáne
jukon pásztása
Kigyózó szerpe
dok hivogatna
vényét tapossu
hirtelen szétnyí

Hátunk m
függőleges, mi
csillagfürtös m
nek. A szikla
térség. Aztán e
védi a szemlél

A tenger s
gyunk. Lábaink
sonyosak. A ké
nyilegyenes vá
ban halad a M

Az Ilona-
Fölérünk az or
törzsű szálerdő
hagyunk magu
cafrangos májv
dákkal szegett,

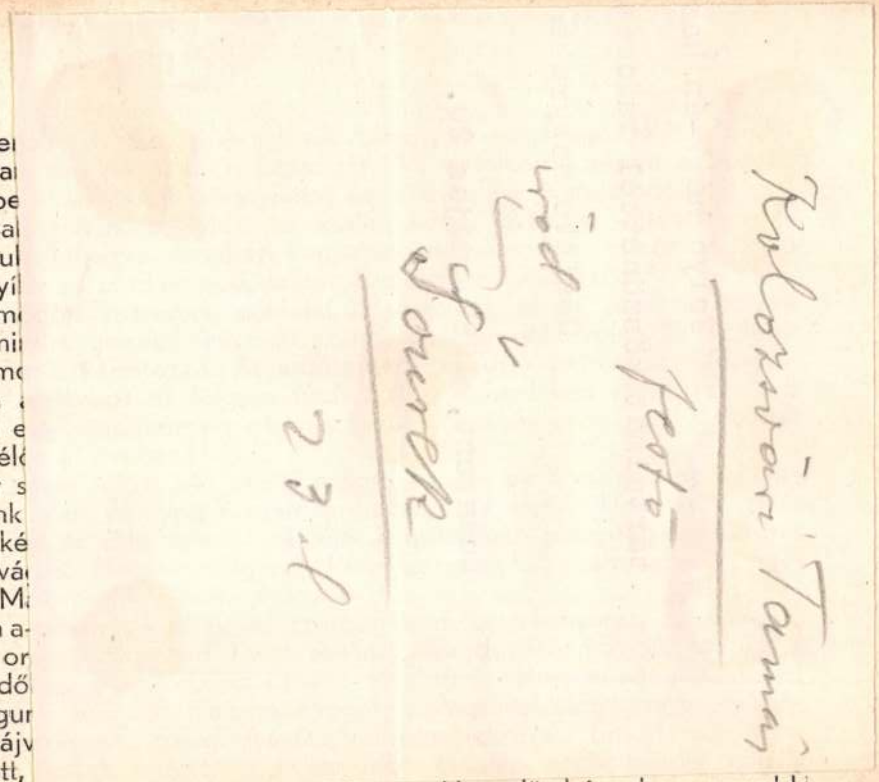

hatalmas andezitoszlop tünik szemünkbe: a Hegedüs-bérc legmagasabb

a fű, virág, bokor csodálatos gazdagsága. Kerek pásztákban galagonya, vadrózsa, mogyoró, fagyal, iszalagbokrok sorakoznak. Mintha az egész környékről gyűlésre gyülekeztek volna. Árnyékaikban margaretta csomók, vérpiros, havasi szegfűk, lila gyűszűvirágok, égkék harangocskák ütögetik fejeiket a térdigérő, erősszakálú, rezgőfürtű réti füvek közül. Majd részegítő illatú, süppedő, kakukfüves bársonyfoltokon lépegetünk. És itt-ott marasztalólag kapaszkodik ruháinkba a szeder hosszú, tüskés, kigyókarja, mely virágbaborultában olyan, mintha fehér, ötágú csillagcsomócskákkal volna telefűzve.

A Dobogó csalitos fennsíkja ez. A tölgyek mögül kivillannak a menedékház-telep épületei. Pár perc még és ott állunk a Dobogókő vaskorláttal ellátott legmagasabb ormán.

Aki bejárta a Rajna völgyét, bekalandozta Szászországi s a Bajor felvidék tájékait, még az sem térhet vissza vonzóbb, megragadóbb élményekkel, mint az, aki szép, napfényes páramentes időben megáll a Dobogókő 700 méteres ormán és lelke lapjára rajzolgatja a látott képeket.

Az alattunk bársonyozó, viszonylag magas hegyeket, — mintha a mélységbe szorította, összenyomta volna valami hatalmas erő, vagy mintha hódolva görnyednének az orom királyi trónusa előtt, olyan összelapulva, megalázkodva sorakoznak lábai alatt. A mélység olyan, mintha kék, zöld, rozsdavörös, tompa színekből szőtt hamvas szőnyeggel volna leterítve. A közelebbi részletek. erőteljesebbek. A távolabbiak árnyékoltabbak, elmosódottabbak. Más színűek a tölggyel borított részek. Mások a gyer-

Kolozsváry György

"Szerepel "képgrafikai" bemutatókon /Ernst Muzeum, Miskolci Grafikai Biennálé/ és valamennyi plakátkiállitáson. 1964-ben elnyerte "Az évlegszebb könyve" dijat Román József: "Mitoszok könyve" c. müvének tervével és illusztrációival." irja Frank János: "Kolozsváry Györgynél" c. beszámolójában.
"Ünnepi Könyvhét 70" c. plakátjának repr.-ját bemutatja a lap. Tervez plakátot, hanglemez tasakot, kereskedelmi reklámot, kiállitásokat.

Élet és Irodalom, Bp. 197o. juli. 25.
XIV. évf. 3o. sz. 12. lap

Kolozsváry György

MTI SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRLAP
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 61
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

1970 SEP

KÖNYVTÁJÉKOZTATÓ
Budapest

Dervistánc
Gondolat. Kb. 500 oldal, kötve
kb. **37,— Ft**

1021

A történelmi regény középpontjában Buda 1686. évi visszafoglalása áll. Főhőse Petneházy Dávid kapitány, akit a krónikairó Cserei Mihály szerint megmérgeztek. A szerző a történelmi eseményeket elsősorban az ő szemszögén keresztül ábrázolja. A kötetet Kolozsváry György művészi illusztrációi gazdagítják.

Tamás Aladár:

Kolozsvári György
SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HIRDETŐ BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726
1970 JÚN 23
MAGYAR NEMZET
Budapest
1021

yar Nemzet — Kedd, 1970. június 23.

Az utca művészete

A plakát útja a hirdetőoszlopig

A vázlat nem nyerte meg a zsüri tetszését:

— *Az embléma gyenge, de nem a zsüri fogadta el és a gyár ezt használja. A korábbi vázlat grafikája is jobb volt, de a megrendelő ezt a módosítást kérte.*

Következik a Tungsram jubileumi embléma terve.

— *A vállalat ezt a vázlatot fogadta el* — mutatja fel a zsüri tagjainak a Magyar Hirdető képviselője.

— *A másik vázlat jobb* — vélekedik az egyik grafikus.

— *A vállalat már elfogadta az elsőt. Azért tudomására hozzuk, hogy a zsüri az elsőt tartja nívósabbnak.*

A Könyvkiadó és Terjesztő Vállalat plakátjai következnek. A téma a Műszaki Könyvnap. A zsüri szerint a leghatásosabb Kolozsvári György ezüst színű plakátterve. Tömör, egyértelmű. Mellette szól az is, hogy színével nem találkozni mindenütt, kiemelkedne a plakátok közül. *A zsüri sorrend szerint javasolja a terveket. A választás joga a megrendelőé.* A MOKÉP plakátok közül Bakos István filmplakátja emelkedik ki. A grafikusok mellette érveltek. A zsüri elnöke, a Képző- és Iparművészeti Lektorátus képviselője elfogadta véleményüket. A zsüri javasolt, a MOKÉP propagandistája bólogatott. Neki is ez a plakát tetszik és hozzátette: talán sikerül elfogadtatni is.

Szerencsés nap volt a mai, állapították meg a zsüri tagjai: láthattunk néhány igazán jó munkát. Az átlag ezúttal is gyenge volt. A műszaki prospektusok között csak egy nívós akadt. A többség unalmas tipográfiával, kevés ötlettel készült. A zsüri kisebb módosításokat javasolt, s egy kereskedelmi vázlatot visszautasított. A megrendelések teljes egészében névre szólóan érkeztek. Karácsonyi üdvözlőkártyákra, reklámtasakokra, plakáttervezésre adtak különböző vállalatok megbízást. A zsüri jóváhagyta a vállalat javaslatait. Jogában áll visszautasítani is, de ezt csak nagyon erős indok alapján, ritkán teszi.

Kevés a hely...

A Magyar Hirdető helyiségében ül össze délelőttönként a lektorátus zsürije. Itt folytattuk a plakátokról szóló beszélgetésünket, kerestük az okát, *miért kerül utcára annyi hatástalan, gyenge alkotás, amikor tehetséges grafikusaink vannak.* Korábbi cikkeinkben Bortnyik Sándorral beszélgettünk plakátművészetünk hagyományairól, a modern művészi plakát sajátosságairól, agitatív erejéről, ízlésfejlesztő hatásáról. Szóltak gondjaikról a mai plakáttervezők. Ezúttal a lektorátusi zsüri munkájával és a Magyar Hirdető koordináló tevékenységével ismerkedtünk meg.

A reklám- és a plakátmegrendelések zöme a Magyar Hirdetőhöz érkezik, s a hirdető csak állami lektorátus által, művészileg felülbírált terveket fogad el és valósít meg. A vállalatok készíthetnek — készítenek is — saját nyomdájukban munkaerőfelhívást tartalmazó vagy kisebb gyári kulturális eseményekről szóló plakátot, s ezekkel az alacsony színvonalú nyomtatványokkal találkozhatunk (szerencsére nem nagy tömegben) a villamosokon. De előfordulhat az is, hogy egy embléma csak akkor kerül először a zsüri elé, ha valamilyen reklámszövegben vagy plakáton szerepel. Az emblémák terve más utat jár be, *s ha már egyszer elfogadták, ez a zsüri semmit sem tehet.* 1948 óta a Magyar Hirdető fogja össze a reklámtevékenységet, ennek egyik leghatásosabb eszköze pedig a plakát. Egy hónapban 280—300 ügyféllel tárgyalnak és ugyanennyi művésszel állnak kapcsolatban. Egy-egy vállalat részére átlag 300—500 plakátot készítenek. Elvük: lehetőleg senkit se utasítsanak vissza. Az igényeknek így is csak a felét tudják kielégíteni. A nagyobb példányszámnak útját állja a nyomdai kapacitás, de elsősorban az, hogy *nincs elegendő hirdetési hely.* A háború előtti 60 ezerrel szemben ma Budapesten 36 ezer plakátot tudnak kiragasztani.

— Mielőtt a plakát tervezésével megbíznánk valakit — mondja *Jándi* Mihály, a Hirdető egyik igazgatója —, azt nézzük meg, mekkora és mennyi hely áll a rendelkezésünkre. Ez határozza meg a példányszámot, a méretet. Mi is tudjuk, hogy minél nagyobb egy plakát, annál hatásosabb, de kevés a nagy hirdető felület és ezért nem tudunk nagy plakátot annyi példányszámban nyomtatni, amennyi gazdaságossá tenné. Szívesen tennénk ki még több nagy plakátot, nemcsak kétívest, négyívest is. Nem a nyomdán múlik. *Megritkult a hirdetőoszlopok sora.* Ellenzik közlekedésrendészeti okokból és sokat bontottak le a városrendezés miatt. De mint minden nagyvárosban, nálunk is gyakoriak az építkezések, s a nagy palánkok a legértékesebb hirdetőhelyek. *Keressük a legjobb hirdetőoszlop formát.* A szögletes, vagy a könyvszerűen szétnyíló tábláknak hátrányuk, hogy csak egy szögből érvényesülnek. Sok jó lehetőséget rejtenek még a lakótelepek is. Az amúgyis egyhangú parkokat, telepeket színesebbé tehetik a hirdetőtáblák.

...hosszú az idő

Jelenleg egy grafikai plakát *két, két és fél hónap alatt kerül utcára.* Próbanyomást csak akkor készítenek, ha a megrendelő külön kéri. De az utóbbi két évben nincs sok panasz a kivitelezésre, legfeljebb a nyomdafestékekre. A plakát szabadáras termék. A litográfiai plakát előállítási költsége ötezer példánynál 12 ezer forint, colorból 16 ezer forint. A ragasztási költség külön kiadás. A szakemberek szerint *a jó reklámhoz sok türelemre és pénzre van szükség.* A türelem elsősorban akkor gyümölcsöző, ha azonos helyen, azonos árut reklámoznak akár éveken át. Nálunk ezt a módszert nem nagyon alkalmazzák a vállalatok. Sokkal jellemzőbb, hogy *gyakran váltogatják plakátjaik alapötletét vagy árujuk csomagolását.* Akkor lenne hatékony a reklám — mondták a Magyar Hirdető szakemberei — ha a plakáttól az emblématervezésig és a kereskedelmi csomagolásig minden egy kézbe futna össze, ha a reklámtevékenységet egy vállalat biztosítaná. Enélkül a reklámcélokra szánt összeg is, hatása is szétforgácsolódik. Nagyvállalataink — *kisipari módszerekkel* reklámozzák termékeiket.

A zsüri, a művész, a megrendelő

A felemás megoldások, úgy tűnik, végig kísérik a plakát útját *a megalkuvó grafikustól a hatástalan reklámozásig.* A döntő szó pedig minden esetben a megrendelőé. A megrendelő leggyakrabban valamilyen vállalati vezetőt jelent (sokszor egyenesen igazgatót), aki lehet nagyon jó *vezető,* de a legritkább esetben jó *reklámszakember* is egyúttal. A döntések nagy része hatalmi szó vagy egyszerű tetszik, nem tetszik választás alapján születik. A propagandista (nem lényegtelen, hogy beosztott) szakmai tudását legfeljebb egy kétéves belkereskedelmi reklámtanfolyamnak és saját képességeinek vagy gyakorlatának köszönheti. Ez pedig kevés.

Felemás döntések születnek a zsüriben is, ahol csak a leggyengébb alkotásokat utasítják vissza, s a legjobbakat is csak halványan ajánlják a megrendelő figyelmébe. A magasabb esztétikai mércéhez magasabb szakmai tudású partnerekre van szükség. Ha az állami lektorátus zsürijének jogában áll a tervekről értékítéletet mondani, művészileg elbírálni és jogában áll kritikusain keresztül a terveket visszautasítani is, s ha a vállalatoknak kötelező zsüriztetni terveiket, érthetetlen, *miért él jogával a zsüri ilyen bátortalanul?* Felemás választ kapunk arra is, miért nem lehet mai plakátot vásárolni, amikor divat is, igény is van rá. Annál is inkább, mert a Magyar Hirdető adott már el néhány olyan plakátból, amelyikből nagyobb készlete volt. Nem érné meg, ha jobban élnének ezzel a lehetőséggel? A Magyar Hirdető nemcsak szakmailag, hanem erkölcsileg és anyagilag is segíti a színvonalas plakát elterjedését. A Hirdető kezdeményezte, hogy *nívódíjjal értékeljék az év legjobb plakátjait.* Sok ezer forintot vállal a reklámgrafikusok kiállításának megrendezésével is, de ez a kiállítás nem mindig a legrangosabb alkotásokat gyűjti össze és ma még csak harminc művészt érint.

A plakát hatékony eszköz, művészileg is, kereskedelmi szempontokból is. Mindenképpen megéri, hogy a felemás megoldások helyett *egységes elvek* érvényesüljenek.

Fekete Judit

Szojuz—9

A kérdés: meddig tartózkodhat az ember a súlytalanság állapotában

A *Szojuz—9* űrhajósai, akik rekordidőt töltöttek a világűrben, most, az orvosok jóvoltából újabb csúcsteljesítményre készülnek: míg a korábbi szovjet űrhajó kozmonautái általában csak két-három napot pihentek a földetérés után, *Nyikolajevnek* és *Szevasztyjanovnak tíznapos kötelező nyugalmat írtak elő.*

Ennek az orvosi felügyeletnek a színhelye a Csillagváros, ahol jelenleg a külvilágtól egy üvegfallal elszigetelve élnek a „kozmosz munkásai".

A szovjet orvostudósok továbbra is behatóan foglalkoznak az emberi szervezetnek a súlytalanság állapotához való alkalmazkodásával. Korábban ezt az alkalmazkodást az orvosok három szakaszra osztották. Első szakaszként jelölték az űrutazás rajt utáni háromnégy napját, amikor a kozmonauta „kezd megbarátkozni" a súlytalanság állapotával, vagyis igazi űrhajóssá válik. A második szakasz 14 napig terjed, amikor is változatlan egészséggel és munkaképességgel dolgozik a kozmonauta az űrhajóban. *A nagy ismeretlen tulajdonképpen a harmadik szakasz volt,* ugyanis azelőtt sem szovjet, sem amerikai űrhajósok nem tartózkodtak két hétnél tovább a kozmoszban. Nos, a szovjet orvosok most arra a megállapításra jutottak, ha van is harmadik szakasz, az nem a 14-ik űrnap befejeztével kezdődik, hiszen *Nyikolajev és Szevasztyjanov közérzete és munkaképessége a 14-ik napon túl is* mindvégig kitűnő volt.

Arra a kérdésre, milyen határai vannak az emberi súlytalanság állapotában való tartózkodásnak az orvosok rámutatnak: a Szojuz—9 tizennyolc napos útjának tapasztalata *lehetőséget ad e határok messzemenő tágítására.*

Magyar—szudáni gazdasági együttműködési megállapodás

Hétfőn Budapesten befejeződtek az Abdel Karim *Mirkhani* szudáni tervezésügyi miniszter vezette szudáni gazdasági delegáció tárgyalásai. Hétfőn a külkereskedelmi minisztériumban dr. *Biró* József külkereskedelmi miniszter és Abdel Karim Mirkhani aláírta a két ország gazdasági együttműködési megállapodását. A megállapodás keretében *a magyar kormány tízmillió dollár összegű hosszú lejáratú hitelt nyújt* a szudáni kormánynak, amely ezt Szudán közeljövőben induló ötéves fejlesztési tervének végrehajtásához szükséges *berendezések és gépek Magyarországi bevásárlására használja fel.*

Az aláírásnál jelen volt dr. *Szalai* Béla külkereskedelmi miniszterhelyettes, a Külügyminisztérium és a Külkereskedelmi Minisztérium több vezető képviselője.

A magyar és a szudáni gazdasági delegáció budapesti tárgyalásai során áttekintette Magyarország és Szudán kereskedelmi forgalmának eddigi alakulását és megelégedéssel állapította meg, hogy az *elmúlt évek során is lényegesen fejlődött a forgalom, de még számos kihasználatlan lehetőség van,* s a jövőben mindkét fél törekszik azok eredményesebb kiaknázására. A kereskedelmi forgalom növelésének elősegítése érdekében a két delegáció megállapodott néhány gyakorlati kérdés kölcsönös rendezésében és erről miniszteri levélváltás történt.

A két ország kapcsolatainak sokoldalú fejlesztése érdekében *műszaki-tudományos együttműködési megállapodást is* előkészítettek. Ennek okmányait magyar részről dr. Szalai Béla külkereskedelmi miniszterhelyettes, szudáni részről Karar Ahmed *Karar* államtitkár parafálta.

A szudáni delegáció hétfőn elutazott Budapestről.

Magyar—olasz tudományos együttműködési egyezményt írtak alá

Hétfőn a Magyar Tudományos Akadémián *Lengyel* Béla akadémikus és Giuseppe *Schiavinato,* az olasz országos kutatási tanács elnökségének tagja aláírta a [illegible] hosszú múltra visszatekintő olasz—magyar tudományos és kulturális kapcsolatokat. Az egyezmény jelentőségét elsősorban abban látom, hogy

Ion Gheorghe *Maurer,* a Román Szocialista Köztársaság minisztertanácsának elnöke hazánk felett átrepülve táviratban üdvözölte *Fock* Jenőt, a forradalmi munkás-paraszt kormány elnökét.

A Német Szocialista Egységpárt Központi Bizottságának meghívására magyar pártmunkásküldöttség utazott Berlinbe, *Román* Pálnak, az MSZMP KB osztályvezetőhelyettesének vezetésével.

A Magyar Szocialista Munkáspárt Központi Bizottságának meghívására hétfőn NDK-beli pártmunkás-küldöttség érkezett Budapestre, Fritz *Müllernek,* a Német Szocialista Egységpárt Központi Bizottsága tagjának, a KB osztályvezetőjének vezetésével.

A Lengyel Egyesült Munkáspárt Központi Bizottságának meghívására hétfőn magyar küldöttség utazott Varsóba *Pullai* Árpádnak, az MSZMP Központi Bizottsága titkárának vezetésével.

Az Iráni Kommunista Párt megalakulásának 50. évfordulója alkalmából a Magyar Szocialista Munkáspárt Központi Bizottsága táviratban üdvözölte az iráni Tudeh Párt Központi Bizottságát.

A Magyar Szocialista Munkáspárt Központi Bizottságának meghívására hétfőn román pártküldöttség érkezett Budapestre Dumitru *Ghisenek,* a Román Kommunista Párt Központi Bizottsága póttagjának, a KB osztályvezetőhelyettesének vezetésével.

A magyar—szovjet műszaki-tudományos együttműködési bizottság ülésszaka

Dr. *Jávor* Ervinnek, az Országos Tervhivatal elnökhelyettesének vezetésével hétfőn delegáció utazott Moszkvába a magyar—szovjet műszaki-tudományos együttműködési bizottság kedden kezdődő 13. ülésszakára.

A jelenlegi árvízhelyzet tapasztalatait felhasználva tárgyalnak a két ország vízügyi együttműködésének továbbfejlesztéséről. Napirendre tűzik a vegyipari együttműködés több időszerű kérdését, s megvitatják, hogy milyen módon segíthetik a két ország vállalatai, intézményei közötti szerződéses kapcsolatok erősítését.

Az imperializmus elleni harc hónapja Koreában

Li Dong Szon, a Koreai Népi Demokratikus Köztársaság budapesti nagykövete hétfőn sajtótájékoztatón számolt be arról, hogy az amerikai imperialisták a történelemben először szenvedtek súlyos katonai vereséget a koreai háborúban. Rámutatott a nagykövet: a Koreában kialakult feszült helyzet oka az amerikai megszállók jelenléte és agressziós politikája Dél-Koreában. Csak ürügy az imperialisták részéről, hogy Dél-Korea megszállásának az oka az északról jövő fenyegetés. Dél-Koreában a gazdasági élet teljes csődbe került, a KNDK-ban a politikai, a gazdasági és kulturális élet *jelentősen fejlődött.* Őszinte köszönetet mondott a nagykövet a magyar nép szolidaritásáért, amellyel hazája igaz ügyét támogatja.

Koreai küldöttség tanulmányozza a magyar mezőgazdaságot

Koreai küldöttség érkezett hazánkba a Tesco meghívására, hogy tanulmányozza a magyar mezőgazdaságot. A küldöttség vezetője *Zo Szung Un,* a KNDK állattenyésztési főigazgatóhelyettese.

A delegáció egy hétig járta az országot, mint a MÉM Mezőgazdasági Tervező Vállalatának vendége, hogy megismerkedjék a korszerű, paneles tervezési módszerekkel. Különösen felkeltette a vendégek érdeklődését az új alapokra helyezett magyar sertéstenyésztés. Megtekintették többek között a Hosszhetényi Állami Gazdaság, a mélykúti Béke Tsz és a Szekszárdi Állami Gazdaság új sertéstelepeit, majd konzultációt folytattak a tervezőkkel.

Kolozsváry György

1021

M

Műterem

Kolozsváry Györgynél

Csendesen alkotó, rendkívül termékeny grafikus. Szerepel „képgrafikai" bemutatókon (Ernst Múzeum, Miskolci Grafikai Biennálé), és valamennyi plakátkiállításon. 1964-ben elnyerte „Az év legszebb könyve" díjat Román József Mítoszok könyve című művének tervével és illusztrációival. Az idén két munkája keltett feltűnést: a magyar kártya jegyeivel díszített „Super Motor Oil" és az 1970-es könyvheti plakát.

— Számomra természetes, hogy grafikus lettem. Apám, *Kolozsváry Sándor*, festőművész és grafikus volt, nagybátyám, *Zsigmond*, azonos a *francia* festészet élvonalába tartozó *Kolos-Vary*-val. *Pál* öcsém *Amerikában* grafikus. Anyám *Tevan* lány volt, gyermekkoromban — *békéscsabai vagyok* — én is bejártam a Tevan nyomdába, a tipográfia szinte anyanyelvem. Grafikai tanulmányaim előtt ötvösséget is tanultam *Tevan Margittól*. Még nem voltam tizenkilenc éves, amikor első — figurális — gyógyszer-reklám grafikáim megjelentek.

— Sokféle Kolozsváry Györgyöt ismerünk.

— Mindenfélével foglalkozom. Tervezek plakátot, hanglemez-tasakot, kereskedelmi reklámot, prospektust, kiállításokat. Számos könyvet illusztráltam. Az a szokásom, hogy ha új feladatot kapok, „kitanulom" a szakmát, igyekszem alaposan megismerkedni a tárgyammal. Eljártam már papírgyárba, gyufagyárba, sőt a vágóhídra is, ha témám megkívánta. Egy évig dolgoztam *dr. Kulin György, Színes világegyetem* című munkájának illusztrálásán. Nagy élmény volt ez az együttműködés. Végül — engem, a rajzolót — társszerzőként tüntettek fel a címlapon. Terveztem már gyermeküdülők számára tíz négyzetméteres pannókat. Izgalmas művészi feladat Olyasmi, mint a freskófestés, csak a technika könnyebb. Egy évvel később ismét elmentem, hogy a képek apróbb sérüléseit kijavítsam; hallottam a gyerekek véleményét, vitáit a pannómról. Tetszett nekik. Bajuszt is rajzoltak a nőknek. Ez a siker.

— A grafikusnak azonban mégiscsak a *plakát* a névjegycédulája. Akkor is, ha a falragasz csak egyike a propagandaeszközöknek. A vásárt lebontják, a prospektust eldobják, a plakát időtálló. A *Berény* és a *Bortnyik* plakátok ma is ütőképesek. Emlékszem, fiatal korunkban, ha megjelent egy új *Konecsni* mű a hirdetőoszlopon, kiszaladtunk érte az utcára. És az ötven éves plakátokat újra nyomják, árusítják. A plakátot úgy kell csinálni, hogy sohase évüljön el. Nem állítom, hogy az én plakátjaim elévülhetetlenek, de ezzel az igénnyel fogok hozzájuk.

— Az utóbbi időben sokat utaztam. Jártam a környező országokban, Lengyelországban, Egyiptomban és Nyugaton. Tavaly három hónapot töltöttem Franciaországban és Hollandiában. Találkoztam grafikus kollégákkal, megmutatták a legújabb eljárásokat: a szeriográfiát, fotógrafikát, plasztikus grafikát. Most érett be nálam, amit láttam, tapasztaltam. Tudatosabban fejezem ki magam.

— Hallottam olyan véleményt is, hogy az alkalmazott-grafikusnak nincs stílusa. A stílust az adott munka határozza meg.

— Szentigaz, hogy az alkalmazott grafikában alkalmazkodni kell. Nincs stílus, csak feladat. De a művész egyénisége — ha van neki — mindig átüt valamennyi munkáján. Látni rajta, hogy ezt X, vagy Y csinálta. Amikor először voltam Párizsban, megismertem a *Pop Artot*, megragadott ez az anyira plakátnak való nyelv. Én is így dolgoztam egy ideig. Később leszűrtem a Pop-ot, s a szecessziós hagyományokkal, illetve a *Bauhaus* hagyományokkal igyekeztem keverni. Azt hiszem, megengedhetem magamnak, hogy a plakátot ne a közízlés, hanem a saját vágyaim szerint tervezzem, alakítsam.

— Tervei?

— Távolabbi tervem egy meg nem hirdetett — csak általam elképzelt — csoportkiállításra plakátokat tervezni. Közelebbi: a *műszaki könyvhét* plakátja. Holnapra el kell készülnöm vele.

Már ezen a félig kész műszaki könyvheti plakáton érződik, hogy Kolozsváry milyen szerencsésen, eredményesen tudja betartani merész programját. Mármint, hogy a szenvedélyes szecessziót, a Pop Art-ot és a hideg, konstruktív Bauhaus-t házasítsa. A néző persze nem gondol a művészetelméleti előkészítésre, csak annyit lát: ez jó plakát, hatásos plakát. A művész újabb, kibontakozott, termékeny alkotói periódusát, sőt mondhatjuk, telitalálatait művek sorozatával dokumentálta már. Megjósolhatjuk: a sorozat folytatódik.

Frank János

ÉLET ÉS IRODALOM
Budapest

SZABÓ IGYÁRTÓ
MAGYAR HÍRLAP
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 61
Telefon: 138-068, 337-748, 340-376

1970 JUL 2 8

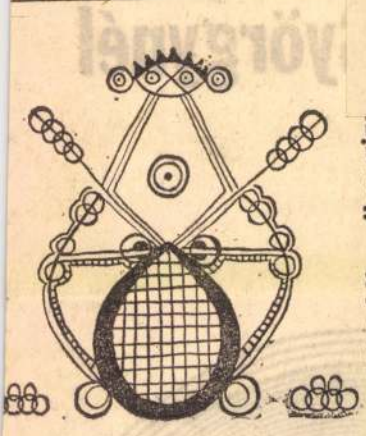

Sinkó Veronika rajzai

Kamondy László:

Kancsal tündér

(Szépirodalmi)

SZEMÉLYES ANTOLÓGIA

Ez a kezdettől fogva megnyilvánuló sokoldalúság, az élményekre és módszerekre való fogékonyság egyszerre erénye és hibája a kötetnek. Erénye, mert szélesíti Kamondy látószögét, és — hála kezdettől rendkívüli mesterségbeli tudásának — lehetővé teszi, hogy az átélt valóság személyesen kiragadott mozzanataihoz szinte minden esetben megtalálja az adekvát előadásmódot. De, a pályakép összefüggésében a kísérleteknek ez a sokirányúsága mégis némileg elhomályosítja — szigorúbban szólva: fenyegeti — Kamondy saját egyéniségét.

Ha a Kancsal tündér íróját másodlagos tehetségnek érezném, óvakodnék ettől a megfogalmazástól, hiszen kötetében még a jelesen megoldott irodalmi dolgozatokról is elmondhatjuk: a mai valóság egy-egy mozzanatának érzékletes, sokszor remek megfigyelésekkel elkápráztató szilánkjai, ha nem emlékezetes, legalábbis kellemes olvasmányok. Joggal dícsérhetném Kamondy novelláinak *a Hazatérő garabonciástól* a *Szertartás a határon*ig ívelő költőiségét, a banálisabb történetek szintjét is megemelő, cselekménybonyolító és szerkesztési bravúrjait. *(Elment messzire.)*

Az elégedetlenségnek ezúttal nem az egy ekkora kötetbe szükségszerűen bekerült gyengébb írások, hanem a legjobbak, a valóban emlékezetesek adnak tápot. Nem Kamondy írói gyengéi, hanem bizonyított erényei! Az a meggyőződés, hogy Kamondy lírai novellisztikája, drámai feszültségteremtő ereje és főként újabban megizmosodott fölényes iróniája — végső soron egy szuverén tehetség sajátos jegyei. Legjobb érv emellett talán a klaszszikusok mértékével mérhető, az ábrázolás bravúrját a gondolat erejével megtámasztó remek elbeszélés, *Az utolsó játszma*, amelyről csak azért nem szólok most teljes részletességgel és lelkesedéssel, mert éppen tíz éve, hogy egy Kamondyról írott portréban novellisztikájának csúcsaként szerepelt; és ma már inkább bírálatnak számít, ha 1970-ben csatlakoznék ehhez a megállapításhoz.

Többen bírálták azóta Kamondy pályájának kitérőit, a kisvilág kérdéseibe, a magánélet szféráiba való elmerülését. Ma már talán vitatkozhatnánk arról, mennyiben járult ehhez hozzá a közéleti cselekvés lehetőségében való fájdalmas csalódás, mennyiben a politikai kérdéseket áttételesebben, pátosztalan, néha groteszk hangvételben érzékeltető írások értetlenebb kritikai fogadtatása — de a tények ettől tények maradnak. És tény az is, hogy Kamondy világának beszűkülése nem intenzívebbé, bensőségesebbé, hanem — merjük kimondani — súlytalanabbá tette novellisztikáját. Nem a magánügyek, szerelmi, házassági, hétköznapi konfliktusok ábrázolása ellen szólunk — nagyon is igaza volt Kamondynak, amikor egy beszélgetésben a „rejtett közügyekről", az egy ember boldogságának társadalmi jelentőségéről szólt! — hanem a magánélet jelenségeinek abszolutizálása ellen. Mert a kötetben olvasható novellák félreérthetetlenül bizonyítják, hogy ahol az író erkölcsi kérdések, konfliktusok mélyére kíván hatolni, ott kortársairól, koráról is vall. *(Ádám apja, A tilalom sorompói, Szerelmes ateisták)*, ahol viszont megelégszik a sztorival, a színekkel, ott az elbeszélés az emberi magatartások érzelmi, társadalmi gyökereitől elszakítva, időtlenné, jellegtelenné válik *(Jó reggelt, Feltételes vallomás, Színésznő a társalgóban)*.

Novellaskötetek bírálatánál különösen fenyegeti a kritikust az aránytévesztés: tárcaterjedelmű pasztelleket és kisregénnyi elbeszéléseket nem igazságos közös nevező alá vonni. De Kamondy esetében a terjedelem nemegyszer meghökkentően elszakad az írói igényektől: előfordul, hogy az író szerkesztői erényeit meghazudtolva, talán saját ábrázolóerejében elgyönyörködve, már-már a stílusgyakorlatok bravúrját idézve, elnyújtja, túlírja a témát, kitűnő tárcából teremt, igaz nagy íráskultúrával, olykor remek iróniával, közepes kisregényt. De meglehet, hogy novelláinak ez a gyengesége még irodalmunk nyereségévé válik. Ahogy korábban írásainak drámaisága színpadra termett tehetséget igért, a novellakereteket feszegető epikus igény, ma — mintha a jövendő regényíró erőpróbája lenne.

Földes Anna

ONALON

káni" specialitás. Ez az nellyel dollárért se szol-Hiltonok, a nagy kült-európai osztályai. De pénzű utazó is már, akár hol élünk, azt kell megár végérvényesen a mazámára. Vagyis, hogy hol molni az illúziókkal. Az méricskéléssel: ki euróa bolgár Babits? Vagy Javorov? Nem a hiábaások fontosak itt, hanem országok hegy és vízsak egy nyári fürdőzés iakát, Várna, Szófia utok, négyszögek... egylokzata... a puszta hány az élet hatja át a vá történelmileg felépült – egymást úgy ismerjük r nemcsak „az Üllői úti Józsefváros, Kosztolányi, ttila, de Szófia utcáin is , kinek a verseit magyarul szeretem. A megvakult Javorov tántorog, botlik az utcanéptől gúnyolva-üzetve az első világháború előestéjén. A nemrég forradalmár-partizán költő. a macedóniai felkelés bukása után.

És épp mi ne értenénk meg a csüggedést? A forradalmi nyíltság utáni menekülést a víziókba? A nyers, népi realizmus és a szimbolizmus váltokozását? A költő meg-nem-értőit „odakint" és az érlelődő egyéni tragédia tébolyát a költőben „odabent"?! S hogy a kiközösítettek, ők a legkérlelhetetlenebb kiközösítők?! — Mert ez az igazi dráma és nem is a félfeudális társadalom, mely a gyilkosság vádja alól is csupán csak bizonyítékok hiányában menti fel Javorovot. Nem a revolvergolyóval biztositott méregpohár a megrázó már (gondoljunk József Attilára), hanem a meg-nem-értés, a jóságos elnézés, a türelem hiánya, az „utolsó menedék"-ből való kivettetés. Ennek a megíratlan drámának színpadán hangzanak el a költő versei ma is, a „Kék köd órájában". És a nagyszerű rendezés, a kitűnő „prológus" Juhász Pétert dicséri ezúttal is.

Mezei András

1021 Kolozsváry György

KÖNYVESPOLC

Alkotó emberek

A világon talán a legtöbb találmányt Edison neve mellé jegyezték be a szabadalmi hivatalokban. S ha valakinek, hát neki bizvást el lehet hinni, hogy „a feltalálásban csak 1% az inspiráció, a véletlen lelemény, a többi 99% verejtékes munka!"

A „nagy pillanat" mögött évtizedes felkészülés, rengeteg felhalmozott tapasztalat, töprengés húzódik meg. Pap János, a technika történetének népszerűsítésével foglalkozó író már második könyvét jelenteti meg néhány nagy találmány, felfedezés születésének vagy kudarcának körülményeiről. Az új kötet címe: Alkotó emberek.

Magyarok is szerepelnek hősei között. Bánki Donát és Csonka János munkássága nélkül a mai automobilok, repülők, sőt a rakéták sem képzelhetők el. Bánkiék találmánya ugyanis a porlasztó, a karburátor.

Éveken át kísérleteztek, hogy a robbanómotor munkáját egyenletessé, gazdaságossá tegyék. És bizonyára megtalálták volna a megoldást egy emlékezetes Múzeum kerti séta nélkül is ... Csak később.

A sétára a nyári szünidőben került sor, amikor a Műegyetemen már nem volt diák, csak a Múzeum körúti tanműhelyben folyt megállás nélkül a munka. A két feltaláló a sok petróleumgőzt szellőztette ki a tüdejéből, amikor Bánki izgatottan feltigyelt egy virágárus lányra, aki a virágokat permetezte. Permetezte! A folyadékcseppek egyenletesen szitáltak a növényekre.

Ez volt a keresett megoldás! A permetező kisebb átalakítással alkalmas volt a kőolaj porlasztására is. A levegővel permet alakjában egyenletesen elkeveredő petróleum biztonságossá tette a motor működését.

A kötetben még tizennyolc más feltalálóval ismerkedhetünk meg. Az érdekes olvasmánynak célja is nemes. Ahogy az előszóban írja a szerző: az alkotó ember hőskölteményének szánja a könyvét, hogy serkentse a szunnyadó tehetségeket, a régmúlt időkből állítva példát a ma jobb körülmények között szabadon alkotó újítóknak, feltalálóknak.

Mert a tanulság az, hogy a „nagy pillanat" mindenki számára eljön. Csak felkészülten kell várni.

A. T.

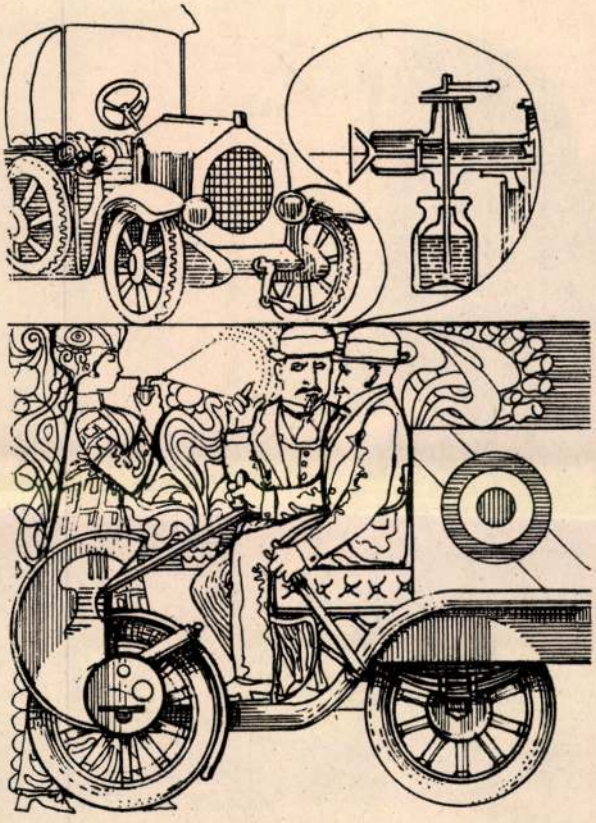

A könyvet a Gondolat Kiadó adta ki. Ára: 22,50 Ft. Az illusztrációkat Kolozsváry György készítette.

1970 OKT 7

PAJTÁS
Budapest

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRLAPÍRÓ
BUDAPEST, IX., Üllői út 81
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

Ezt

A harmadikos olvasókönyvet ugyanis ő illusztrálta: Kass János

1966

1021

Levél a párizsi magyar képzőművészeti kiállításról

Kedves Barátom! Végre megláttam és megcsodáltam ezt a pompás magyar művészeti kiállítást, a Petit Palais-ben! Maga a keret is fenséges, s a különböző műveket ésszerűen csoportosították az egyes termekben.

Az alapművészetek – a X–XX. századig – kaptak helyet a kiállításon. Nagyon megszerettem a kiállítás választékosságát. A gondosan kidolgozott arany és ezüst ékszereket is, amelyek főként a budapesti Nemzeti Múzeum anyagából valók. Tisztán érezhető rajtuk a bizánci hatás (az arabeszkeken, a geometrikus formákban vagy a finoman kifaragott állati alakokban). Valóban, a magyar asszonyok már abban a korban is sokat adtak magukra!

A középkort és a reneszánszot főleg kő- és faszobrok, valamint festmények (oltárképek) képviselik. Ott vannak *Kolozsvári Tamás* művei az esztergomi Keresztény Múzeumból, amely város művészi szempontból nagyon gazdagnak tűnik számomra. Aztán *M. S.* mester Mária látogatása Erzsébetnél című képe, végtelenül bájos kompozícióban a két asszony alakjának hajlékony vonalai és a virágok, a színek meleg tónusai. Nagyon megszerettem a kassai Rózsás Madonnát; a kisded feje nem nagyon sikerült, de a fiatal szűz kedvessége és gyöngédsége elbájoló. Megvásároltam a reprodukcióját. A színezések, a technikai kidolgozás és az ízlés – nagyszerű! A katalógus francia hatásról beszél a XII. században III. Béla uralkodása alatt. Még érezhetőbb ez a XIV. században, azoknak a műhelyeknek a jóvoltából, amelyekben a humanisták dolgoztak Korvin Mátyás számára. Az itáliai hatás egész Európában általános ebben a korszakban.

A fa- és fémművészet nagyon elterjedt volt Magyarországon. A festészetben *Bogdány Jakab* igen modern. *Mányoki*nak II. Rákóczi Ferencről festett portréja meglepett határozottságával és könnyedségével. A mellalak csaknem élőnek látszik.

A XIX. és XX. századbeli alkotások hozzáférhetőbbek, mert érzékenységük megközelíthetőbb számunkra. Teljes csodálatot éreztem *Munkácsy Mihály* művei előtt, legyen az komor realizmus (fekete-fehér színekben) a Siralomházban, ugyanaz a Rőzsehordó nőben, vagy a Poros út vad és fenséges lirizmusában. Hacsak ez utóbbiért is, úgy hiszem, vissza fogok térni Párizsba, hogy még egyszer végignézzem azt a kiállítást, amely még júliusban is tart. A Poros út mérhetetlen égboltja rózsás és szürke örvénylésse kavarodik össze az út porával, ahol szinte elsüllyed a taliga, – ez leírhatatlan költészet!

Nagyon megszerettem *Koszta József* Kukoricahántás c. művének szenvedélyes és ellentétes színeit, *Ferenczy Károly* Napos délelőttjének vidámságát, *Egry József* eredetiségét az Isola Bellában.

Roppant megtetszett nekem *Domanovszky Endre*. Kompozíciós és színérzékenysége óriási! Kosaras asszonya szemet elbűvölő, épp úgy, mint absztrakt vásznai közül a Kompozíció I–II–III–IV, ezekhez hasonlót még egyetlen múzeumban sem láttam.

Ott vannak még *Szinyei Merse* nagyon szép Majálisa, *Szántó Piroska* eredetiséggel teli pasztelljei, és *Feledi, Kondor, Raszler* határozottan modern rajzai. Röviden: elbűvölő ez a kiállítás. amelyen több mint két órán át maradtam.

HELENE ROGER

(Fordította: BALOGH IMRE)

pétől, sohasem kívülről komponálja, rendezi el képei alkotó ele[illegible]anem a valóságban, a természetben látja meg azokat a zárt egységeket, ismeri fel azokat a nézőpontokat, amelyek már eleve harmonikus, kiegyensúlyozott képformát biztosítanak *(A gát felé, Malomkerék)*.

A fejlődés hosszú útja alatt művészünk végigjárta a fametszés valamennyi iskoláját az autodidakta kísérletektől a grafikus módszereken át a japán és kínai mesterek „magas iskolát" jelentő eljárásainak követésétől addig, hogy képes lett művészetébe saját festői hajlamát, képességét is beleárasztani – hiszen Gy. Szabó Bélának festői munkássága is jelentős. Így sikerült a fametszést olyan szintre juttatnia, amely ezt az inkább illusztratív, „kísérőzene"-jellegű művészetet a festészettel egy színvonalra emeli. Ez Gy. Szabó munkásságának talán legnagyobb jelentősége *(Vihar előtt, Moszkvai emlék, A torockószentgyörgyi vár, Téli vásár, Koratavasz, Falusi malom, Monostori táj)*, s a kiállítás egyik legértékesebb tanulsága.

TÓTH BÉLA

Gy. Szabó Béla: Tetőtedők (fametszet)

Kolozsvári Tamás festő

Művei / garamszentbenedeki szárnyas-

oltár táblái / emlitve a párisi
1427

Petit Palais Magyar
Kiállitásán

Carol Cutler:
10 centuries of hungarian art
in Paris

New-York Herald 1966. máj 3

M.K.

Kolozsvári Tamás festö

1427.
A Kálvária, repr. Kálvária-oltár közepe
Az Olajfák hegye Belsö szárnykép
Keresztvitel " "
Feltámadás, " "
Mennybemenetel, " "
Szt. Miklós gabonacsodája, Külsö szárnykép repr.
Szt. Benedek és a husvéti étel csodája, Külsö szárny
Szt. Egyed és a szarvasünö csodája " "
Az Esztergomi Keresztény Múzeum Képtára Bp. 1964.

116,117.
118.119.

Kolozsvári Tamás, [ ] MDH

Alpatov művében nó van
Kolozsvári Tamás szárnyasoltáráról.

Vayer Lajos: Alpatov művénettörténete
és az egyetemes művénettörténet hazai
kérdései 8.

NÉPSZABADSÁG bp. 1966. März 19.

Kolozsvári Tamás

MDK.

A Szépművészeti Múzeum
látatlan látható Kolozsvári
Tamás oltár-táblái.

Szabó György: Kiállítás nemzedékeknek
Élet és Irodalom, 1966. aug. 27-8 lap

Kolozsvári Tamás: festő M.D.K.

nevét emliti a könyv "Szépmüvészet" c. fejezetének szerzője [Németh Lajos], és hivatkozik a garamszentbenedeki kálvária templom oltárképére (1429), melyet a kompozíció drámai hatása, a tájkép érzéltetésének finomsága s az alakoknak sinte archépszerű realista ábrázolása, gotikus festészetünk egyik legniválóbb alkotásává avat.

Hongrie 66, Bp. 1966. Szerk.: Gárdos, Miklós.
Ed. Pannónia 182. old.

Kolozsvári Tamás festő M.D.K.

Garamszentbenedeki Kálvária-oltár /1420/

repr.

Csapia Antal: A képzőművészetek története 615.1.
616.1.
A Kultura Világa Kp. 1963.

Kolozsvári Tamás

Kálvária i. műve az Enterpomi Kezentely Múzeum (emlitve)

I. K. h. enterpomi Kezentely Múzeum ~~[illegible]~~
Nép, művelés, 1964, 5 n., 44 o.

Kolozsvári Tamás festő M.D.K.

Amint neve is mutatja Erdélyből származott. A bécsi egyetem anyakönyvébe 1413-ban azonos nevü / Thomas de Clusenburg/ hallgató van bejegyezve. Bár nem bizonyitható , hogy vele a garamszentbenedeki oltár festőjével azonos, a két személy azonossága mégsem kizárt.

Radocsay Dénes : Gótikus festmények Magyarországon Bp. 1963. 11.1.

Kolozsvári Tamás festő M.D.K.

Keresztvitel, repr. 1427 / a garamszentbenedeki oltárról.

" Kálvária, repr.

" Feltámadás, repr.

" Mennybemenetel , repr.

" Szent Egyed és a szarvas, repr,

Radocsay Dénes: Gótikus festmények Magyarországo

Bp. 1963. 1-6. t.l

Kolozsvári Tamás festő MM.D.K.

Keresztvitel, részlet, repr.

Mennybemenetel, részlet, repr.

Radocsay Dénes: Gótikus festmények Magyarországon
Bp. 1963. I.II. t.

Kolozsvári Tamás festő M.D.K.

Keresztvitel, 1427. A garamszentbenedeki hajdani Kálvária-oltár bal szárnyának belső első képe.

A hajdani garamszentbenedeki oltár további képei:

Kálvária. 1427.

Feltámadás. 1427.

Mennybemenetel, 1427.

Radocsay Dénes: Gótikus festmények Magyarországon

Bp. 1963. 36.1. ./ .

Kolozsvári Tamás festő M.D.K.

A garamszentbenedeki hajdani Kálvária-oltár képei:

Szent Ágyed és a szarvas, 1427.

Szent Miklós gabonacsodája, ~~xxxxx~~ 1427.

Szent Benedek a barlangban, 1427.

Radocsay Dénes: Gótikus festmények Magyarországon

Bp. 1963. 36.1.

Kolozsvári Tamás festő M.D.K.

Szent Benedek a barlangban. A garamszentbenedeki oltárról. 1427 repr.

Radocsay Dénes: Gótikus festmények Magyarországon

Bp. 1963. 7.t.

Kolozsvári Tamás festő M.N.K.

-zent Miklós gabonacsodája, a garamszentbenedeki oltárról, 1427 repr.

Radocsay Dénes: Gótikus festmények Magyarországon

Bp. 1965. 6.t.

mdk

Kolozsvári Tamás 1

Első ismert név festészetünkben. 1427-ben
Készült mestermüvei a Baranya megyei Garam-
szentbenedek templomból kerüllek az esztergomi
muzeumba. Szenet Szent Benedek és Szent Egyed
ételéből (kép)

L-y S-r Muzeumi Séták
Népmüvelés 1963. 11. sz 41-42. l.

melk

2

Kolozsvári Tamás 1427-ben készült mestermüve

Szárnyas oltár középső táblája Krisztus kin-
találát ábrázolja. A kálvária komorságát az
oltárszárnyak derűsebb jelenetei enyhítik Szent
Miklós csodatételenek kedves középkori városképe
Sz. Benedek ajtatos nyugalmát miselkedő ordogfiaka
sem zavarja stb.

L.-y.S.R. Muzeum Séták
Népművelés 1963 11. sz 42. l

Kolozsvári Tamás, festő

MDk

A Corvina és a Képzőművészeti Kiadó közös kiadásában a régi magyar táblafestészetet ismertető album jelenik meg 50 színes reprodukcióval. Kolozsvári Tamás mester művei is az ismertetettek közé tartoznak.

-: Röviden.

6.

NÉPSZABADSÁG, 1963. szept. 13.

Kolozsvári Tamás

Az Erdélyi művészet reprezentálója.

The Hungarian Quarterly, Vol. VI. No. 4. 1940/41
(Vernei Emil:) Középkori sírkövek Erdélyben) 775lap

Kolozsvári Tamás

Oltárfestmény (1427)

The Hungarian Quarterly Vol. V. No4. 1939/40
(Csabai István)

Kolozsvári Tamás

„Zsigmond király" (repr.) részlet a „Keresztrefeszitésből" (az Esztergomi Katedrális kincstárában)

The Hungarian Quarterly Vol. V. No. 4. 1939/40
(Csabai István)

Kolzsvári Tamás festő M.D.K.

Kálvária

Az Esztergomi Keresztény Muzeum Képtára Bp. 1964.

22. l.

Kolozsvári Tamás festő M.D.K.

/ Thomas de Coloswar /

ß 1427 /

Kálvária / Kálvária -oltár középképe / repr.

Az Olajfák -hegy / " " belső szárnykép / "

Keresztvitel / " " " " "

Feltámadás " " " " "

Mennybemenetel " " " " "

Az Esztergomi Keresztény Muzeum Képtára Bp. 1964.

./v .

Kolozsvári Tamás festő M.D.K.

Szt, Miklós gabonacsodája / Kálvária-oltár külső szárny

Szt. Benedek és a husvéti étel csodája / Kálváira-oltár

külső szárnykép. / repr.

Szt. Egyed és a szarvasünő csodája - külső szárnyképp

repr.

Az Esztergomi Keresztény Muzeum Képtára Bp. 1964

118.1.

Kolzsvári Tamás / Thomas de Coloswar / festő M.D.K.

a XV. sz. -i magyar festészet legjelentősebb alakja.

Az Esztergomi Keresztény Muzeum Képtára Bp. 1964.

119.1.

Kolozsvári Tamás festő M.D.K.

Egyetlen hiteles ismert müve a Muzeumban

"sigmond - kori festészetünk főszereplője

Az Esztergomi Keresztény Muzeum Képtára Bp. 1964,

15.1.

M.D.K.

Kolozsvári Tamás mester

„Passio" képeiről tesz említést az alanti cikk szerzője.

-bm- jelü cikk: „Who was master M-S?

Hungarian Mediaeval Painting at Esztergom's Christian Gallery"

Daily News, Budapest, 1967. XI. 28

2 l.

MDK

Kolozsvári Tamás

neve emlitve előszóban

A magyar müvészet kiáll. Párizsban.
Szépm.Muz. 1966.

Kolozsvári Tamás

Myrai Szent Miklós csodacsodája
A garamszentbenedeki oltár főtáblaképe
1427. Esztergom, Keresztény Múzeum.
(repr.)
Szent Benedek legendája. (repr.)

Artner Tivadar: Évezredek művészete. Bp. 1965.
Gondolat k., 605 l., ill.

193-194. l.

Kolozsvári Tamás

festénete a sienai lágy stílussal rokon. A Garamszentbenedeki oltár külső szárnyaira szentek életének egy-egy jelenetét festette (köztük: Myriai Szent Miklós gabonacsodája, Szent Egyed legendája.)

Artner Tivadar: Évszredek művészete. Bp. 1965. Gondolat k., 605 l., ill.

193-195. l.

MDK

Kolozsvári Tamás

A garamszentbenedeki oltár táblái, o.temp.

A magyar müvészet kiáll. Párizsban. Szépm. Muz. 1966.

Dobos Ilona
1968. V.

Öregapám is mesélte, h
tak menni a pásztorok, a cs
is odajártak, a kanászok ott
dő. Volt egy kanász

MDK

Kolozsvári Tamás

Szt. Miklós gabonacsodája, o.temp., repr.

A magyar művészet kiáll.Párizsban. Szépm.Muz.

1966.

Kolozsvári Tamás

~~A báti oltár~~ A garamszentbenedeki oltári Krisztus.

Entz Géza, A középkori Magyarország művészete, Bp. 1959.

A TIT - József Attila Szabadegyetem előadása.

49.l.

Kolozsvári Tamás

Garamnentbenédeki 3 táblája
nezepel a ~~mag~~ Párisi magyar
kiállítás on" a Szépművészeti
Muzeumban (ent.)

Gerevich László: A magy. mův. párisi
kiáll. a Szép. mův.
Muzeumban

Magyar Ifjúság 1966 VIII. 20

Kolozsvári Tamás

Szt. Miklós gabonaszobája. (repr.)

A magyar művészet kiállítása Párisban. Bp. 1966.
Kat. bev. Aradi N., Gerevich L.-né, Bolynár I.
Bp. 1966. 31 o., 20 t.

Kolozsvári Tamás

A garamszentbenedeki oltár táblái. 1427.
Fa, olajtempera.
a) Szt. Miklós gabonacsodája. 88,5 x 69 cm.
Lt sz. 54.8.
b.) Kerentvitel. 87 x 68,5 cm. Lt sz. 54.5.
c.) Feltámadás. 87 x 68,5 cm. Lt sz. 54.6
— Esztergom, Keresztény Múzeum.
Szerepelt a Magyar művészet kiállítása Párizsban Szépművészeti Múzeumban rendezett bemutatójan. (Kat.: 79. sz.)
A magyar művészet kiállítása Párizsban Bp. 1966. Kat. bev. Aradi N., Gerevich L.-né, Solymár I. Bp. 1966. 31 l., 20 t. – 18. l.

Kolozsvári Tamás

garamszentbenedeki oltárain olasz, burgundi és német elemeket is kimutattak.

A magyar művészet kiállítása Párizsban. Bp. 1966. Kat. Bev. Aradi N. Genevieh L.né, Solymár I. Bp. 1966. 31 l. 20 t.

S. l.

Kolozsvári Tamás mester 1

1427-ben festett Garampszentbenedeki oltár képét említi az alanti cikk szerzője:

Deresényi Dezső: The Christian Museum in Esztergom" cím alatt ismerteti a MTA által 1964. ben kiadott, Boskovits Miklós - Majzer Miklós - Mucsi András művét „Az Esztergomi Keresztény Muzeum Képtára."

The New Hungarian Quarterly, Budapest 1964. 16. sz. 188-189 l.

Kolozsvári Tamás festő M.D.K.

Müve a Keresztény Muzeumban

Az Eszte gomi Keresztény Muzeum Képtára Bp. 1964.

15.1.

Kolozsvári Tamás

Nemzeti Újság 1940.

márc. 24. 17.

Képes mell.

K.

A Kormányzó úr és családja az Operaház március 15.-ki „Bánk-bán" díszelőadásán

Keresztély dán király kedvenc sportja a vitorlás jégszánhózás

A przemysli vasuti híd, az új német-szovjet határ

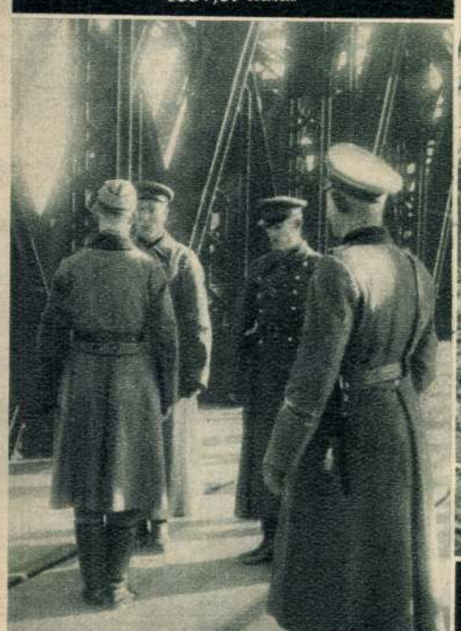

A 24-es gyalogezred hősi szobra Ungvárott, (Osváth Imre müve), amelyet a magyar csapatok bevonulásának első évfordulóján lepleztek le

Hitler birodalmi vezér és kancellár beszédet mondott a világháborus német hősök emlékünnepén

1940.
HUSVÉT

Kolozsvári Tamás: Feltámadás
(1427-61)
(A GARAMSZENTBENEDEKI SZÁRNYASOLTÁR RÉSZLETE. ESZTERGOMI KERESZTÉNY MUZEUM TULAJDONA)

FRESCO 1934.

Irta ZSOLT BÉLA

Trencsénteplic, *augusztus.* Néhány kilométerre a fürdőtől, egy meglehetősen szük megyei uton, vasárnap reggel halva találtak egy idősebb parasztaszszonyt. Koponyaalapi törés, karok, lábak szétroncsolva, öreg, sovány mellét mintha bárddal szelték volna keresztül. Nem messze a hullától egy bicikli szétszórt alkatrészei. Az eset világos: az öregasszony kora reggel indult valahová kerékpáron, egy autó elgázolta és a hajnali néptelenséget felhasználva továbbállt. A csendőrség nyomozni kezdett, de az autóra vonatkozóan semmiféle adatot nem sikerült szereznie. A nyomozás azonban megállapitotta, hogy az öregasszonynak mi volt az utcélja. Búcsúra indult az öregasszony, csatlakozni akart a nagy menethez, amely a közeli mezővárosból vasárnap délután volt indulandó egyikéhez a kegyhelyeknek, amelyeknek ez a vidék bőviben van. Minden év augusztusának első vasárnapján itt gyülekezik össze két vármegye jámbor népe, hogy elzarándokoljon a Kúthoz, amelyben Mária megjelent s amely ötnapi járóföldre esik, közel a lengyel határhoz. Az öregasszony biciklin indult a zarándokutra, aminthogy minden nagyobb utját biciklin tette meg, mint errefelé mindenki, még a pap is, aki reverendában biciklizik. A kis hegyi községben mindenkinek van egy tehene és egy biciklije, de biciklije még azoknak is van, akiknek tehén nem jutott. Biciklin viszik be a városba a tejet-túrót s ezzel utazik be a munkanélküli napszámot keresni. A biciklit egyformán használják az öregek és a fiatalok s a férfiak és a nők. Már a vonatból meglepett, hogy az ősz görbe paraszt-ember milyen sportszerü izgalommal próbál versenyezni a gőzmozdonnyal. Az öregasszony, akit az autó az országuton lekaszált, a tanuk szerint szintén gyakorlott biciklista volt: negyedévenként a zsolnai nagyvásárra is elkarikázott és naponkint behajtott Trencsénbe két kanna tejével. Ezen a reggelen tehát bucsura indult a biciklivel és ha a pogány autó szét nem roncsolja, mint a vadállat az első kereszténveket, pneumatikon s ruganyos bőrnyeregben bizonyára hibapontok nélkül el is jut a lublói Máriához, hogy egyszer egy évben lélekben teljesen megtisztálkodjék.

Az öregasszony egyszerre lett mártírja ősi egyszerüségében megőrzött vallásos rajongásának és a közlekedés forradalmának, amely meghóditotta a félreeső hegyiutakat is. Illő szomorusággal és dísszel el is temették, de akkorra már a búcsú messze járt. Már valahol Poprád felé kapaszkodott: elől a tekintélyesebb, jómódu hivők drágább márkáju, ezüstösre nikkelezett gépeiken s a gépek külsejének megfelelő sorrendben a szegényebbek, akik a pedál töréseit spárgával kénytelenek pótolni. Szemtanuk szerint a menet azért lassu, méltóságteljes, öreges-rangos, annál inkább, mert a szentképeket gyalogosok hordják a menet előtt, többnyire öreg, ludtalpu falusi harangozók, akiknek még a filléres bicikli-részletre sem jut s akik hivatalból őrzik a tradiciót. S a menet végén is csoszog néhány tucat gyalogos, a nagyon öregek, vagy a félénkek és ügyetlenek, akik még nem tudtak megküzdeni a géppel. De a többség a nyeregből kántálja a „Kirye eleison"-t és ha az országuton tehenek állják el az utját, az egész ájtatos biciklistaraj élénk, majdnem vidám csengetésbe fog. A kocsmaudvar, ahol időnként hüsitőre megállnak, ugy hát a palánknak, kútkávának, tornácnak támasztott gépekkel, mintha közben benn, az ivóban egy országuti bicikliverseny résztvevői öblögetnék száraz és poros torkukat. Aztán ujból nyeregbe szállnak Jézus ez egyszerü sportemberei s a modern zsolozsmát ott folytatják, ahol az imént abbahagyták, s hozzáidomitják a pedál üteméhez. Igen, az Egyház halad, a pápa rádiómikrofónba mond szentbeszédet, a Vatikánnak repülőgépe van s a trencséni hegyek közt már a zarándoklás is mechanizálva van. Micsoda szédületes fejlődés ez Canossa óta, hogy a világ leghatalmasabb ura, Henrik császár is gyalog és mezitláb tette meg a vezeklés és bünhődés utját. Mit adott volna érte a bünös császár, ha biciklin járhatott volna Canossát, — talán egy országot, egy országot egy bicikliért!

Már most, akármilyen idegenül is hat első pillanatra ez a gumikerekes bucsujárás, valójában nagyon figyelemreméltó történeti illusztráció. Számomra főkép azt a fokozott gyengédséget tanusitja, amellyel az Egyház régi, tiszteletreméltó lelkigyakorlatok szigoruságát a formák rovására enyhiti. A búcsújárás célja többek között rendkivüli testi megpróbáltatások vállalása is volt, a hosszu gyaloglás a kietlen országutakon az ószövetségi kivonulásnak s az apostoloknak a részvétlen bibliai tájképekben való vándorlásainak volt a szimbóluma. A búcsújárás az égi érdemeket szerző földi szenvedés gyüjtéseinek egyik cerimóniája — de a mai Egyház, mintha már azt vallaná, hogy az emberiség programszerü, cerimoniális megpróbáltalások nélkül is untig eleget szenvedett ahhoz, hogy a túlvilági üdvösség jogos aspiránsa legyen. Eleget járt gyalog, amikor a háboruban hajszolták, elegen járnak mezitláb, akiknek nem telik bocskorra sem, s az aszkézist világszerte milliószámra gyakorolják, akiknek akaratlanul le kell mondaniok a földi élet olyan elemi örömeiről is, mint amilyen a rendszeres táplálkozás. Ami pedig az önsanyargatást illeti, a kereszteshaboruk óta nem volt rá példa, hogy a tömegek hasonló megadással és fanatizmussal ajánlották volna fel testüket-lelküket mithikus, homályosan körvonalazott hadicéloknak, mint ma, sőt politikai és társadalmi rendszereket érleltek ki a fanatizmusukból, amelyeknek legfőbb kormányzati eszköze a flagellum. Az Egyház, úgylátszik, megelégelte a szenvedés e minden korai középkorit tulnövő dimenzióit, s mindenütt, ahol módjában áll, enyhiteni akarja a szenvedést. Igen, a Rerum Novarum egyházának az emberi szenvedés csökkentésére való civilizációval megbarátkozott Vatikán szellemi kisugárzása még az is, ami a trencséni hegyek között enyhitett a búcsújárás ősi, megkapóan rideg feltételén, ami ezeknek az amugy is meggyötört egyszerü néniknek és bácsiknak lehetővé tette, hogy az emberi találékonyság jóvoltából *kényelmesebben, gyorsabban,* kevesebb kinlódás árán szerezzék meg az érdemet az Ur előtt.

Ez a biciklis *Tours de Jesus* pompás freskó-téma a falára annak a modern architekturája, világos és levegős kathedrálisnak, amelynek alapjait most kezdik lerakni a világ világosszemü fiatal katolikusai.

Esztergom,

a művészet kincsesvárosa

A nagy folyamok a műveltség szállitói. Esztergomba is mintha a Duna útján gyült volna sok évszázad nyomán az, ami ma olyan kultúra-illatúvá teszi a levegőt. Ugy indult, hogy nagyváros, sőt az ország fővárosa is lehetett volna. Megvolt hozzá a vize, a hegye, a termékeny környéke. És benne született Szent István király, aki utóbb itt is templommal örökitette meg a nevét, templommal és érsekséggel, papi néppel, amely abban az időben egyet jelentett az irástudók rendjével... Elképzelhetetlen, hogy a török nélkül milyen képe volna ma a városnak. Utána csak romok és gyér épitészeti töredékek maradtak. Abból a kevésből raktára össze áldozni szerető hatalmas főpapjai a mai Esztergomot.

Épitő főpapok

Első volt a nagy városépitő főpapok sorában Rudnay Sándor primás. Az ő nevéhez fűződik a mai Esztergom sok minden emléke, köztük a legnagyszerűbb alkotása, a várhegyteteji bazilika. Főpapnak lenni a háborúelőtti Magyarországban kivételes nagy sor volt. Óriási hatalmat és óriási vagyont jelentett. Akiben közülök eléggé megvolt a műveltség iránt való érdeklődés és azonfelül az áldozás kedve, annak számára, alkotó vágyának kielégitésére határtalan lehetőségek kinálkoztak. Rudnay primás nagyszabású szellem volt. Nemcsak ránk maradt alkotásai tanúskodnak erről, de még inkább kivitelre nem került tervei. Milyen hatalmas elképzelés volt az a papi város, amelyet a vár tetejére tervezett. A bazilika épületéhez két oldalt téres szárnyakat gondolt el s a templomelőtti teret patkó alakjában szegte volna körül a kanonoki házak megnyujtott sora.

Hozzáfogható *épitő* főpapja azóta sem támadt Esztergomnak. A művészet szeretete dolgában és alkotó kedvre vele csak az egy Simor János vetekedhetett. Sajnos, a művészetnek kevésbbé szerencsés korszakában működött, mint Rudnay. Meglátszik ez főként az épitményein (a mai primási palotát is ő épittette) és kisebb mértékben azokon az iparművészet körébe tartozó tárgyakon, melyeket egyházi célokra készittetett. Működésének kultúrai jelentősége nem is az épités és a művészet-inspirálás volt, hanem a gyüjtés.

Szerette a művészet alkotásait, főképpen a festményeket és nem sajnált áldozni rájok. Eleinte — győri püspök korában — leginkább a maga korának festői iránt érdeklődött, közülök is az egyházi tárgyakat feldolgozó „nazarénus" festők iránt. De gyüjtői érdeklődésének köre a külföldön kitágult. 1878-ban Rómában megszerezte a Bertinelli-gyüjtemény régi olasz festményeit, s velök megvetette a mai primási képtár alapját. Később is érdeklődéssel kisérte a művészeti piacot és az eladásra került magángyüjteményekből szintén vásárolt. Közben szinte mellékesen kerültek gyüjteményébe az egyházmegye és a vele szomszédos területek templomainak kiselejtezett oltárfestményei. Azoknak abban az időben nem volt nagy a becsületük. A plébánosok szivesen megváltak tőlük egy-egy frissen készült vadonatúj festmény kedvéért. A felejthetetlen Divald Károly fedezte fel őket lomtárban, templompadláson és mentette meg őket a pusztulástól. Ebből a jobbára Divald felfedezte anyagból igyekszik az ujabb magyar művészettörténelem ujra összerakni a régi magyar művészet szétdult képét.

Simor Jánosnak kortársa volt Ipolyi Arnold püspök. Mig Simor gyüjtő és élvező volt, Ipolyi azonfelül a tudós érdeklődésével és fölkészültségével is közeledett a művészet felé. Ami Simor esetében sokszor szerencsés véletlen volt, azt Ipolyi rendszerré fejlesztette. A régi magyar művészet maradványait ő már tudatosan és elhatározott szándékkal gyüjtötte. A külföld, főként Itália régi művészetének hozzáférhető emlékeit is nagy szeretettel vásárolta. Kisebb múzeumra való művészeti tárgy maradt utána. Gyüjteményét az esztergomi Keresztény Múzeum örökölte.

Ennek a két nagy gyüjtőnek köszönheti Esztergom és az egész magyar kultúra a primási képtárt, amelynek Keresztény Múzeum a hivatalos neve. A budapesti Szépművészeti Múzeum után az ország legjelentősebb művészeti gyüjteménye. Anyagának a régi magyar művészet körébe tartozó része a Szépművészeti Muzeumén is tultesz. Aki a középkori magyar festés emlékeit megismerni kivánja, az Esztergomot el nem kerülheti.

Az esztergomi képtár kincsei

Milyen volt a középkor, pontosabban: a tizenötödik és tizenhatodik század magyar festőművészete? Nagyon emlékeztet a vele egykorú német művészetre. A német műveltség az ország egész felső részét körülnyalábolta. Vándorló festő-mesterlegények hozták a szomszédos ország városaiból a látottak emlékét, s mikor itthon hasonló feladatok elé kerültek, emlékeik visszajártak munka közben. Németországból terjesztett fametszetek és rézmetszetek is készen szállitották kevésbbé invenciózus festőknek a bizonyos képtárgyak kompozicióját. Egy ideig azért egyenesen német festőknek tulajdonitotta a summázó művészettörténetirás az egész középkori magyar festőművészetet.

A summázás korszakán most már annyiramenyire túlvagyunk. Megindult a kutatás, s a kutatás nyomán érdekes eredmények mutatkoztak. Nemcsak ismeretlen festőneveket bukkantottak föl a kornak nagy névtelenségéből, de különböző képeknek egymáshoz tartozóságát is megállapitották. Képcsoportok keletkeztek igy, melyeket a csoportok főműveiről és annak származóhelyéről lehetett elnevezni. Az egynemünek látszó nagy festményanyagot ilymódon sikerült részeire bontani, a stilusra egymással rokonképeket külön csoportokba sorakoztatni: rendet és némi áttekinthetőséget vinni az addigi káoszba. Ennek a munkának Gerevich Tibor a megindítója. Ő dolgozta föl elsőnek a primási képtár anyagát, ő is rendezte múzeummá, — kár, hogy annyi esztendő óta még mindig adósunk a múzeum katalógusának kiadásával.

Gerevich mutatta ki meggyőző módon, hogy a Garamszentbenedekről a Simor-gyüjteménybe került nyolc oltárfestmény annak az egykori szárnyoltárnak része, amelyet egy Kolozsvári Tamás nevü festő festett 1427-ben. Kolozsvári Tamás (Thomas de Coloswar-nak irta magát azon a gót-betüs festett táblán, amely a hajdani szárnyasoltárt alulról szegte be), a magyar festés történetének első olyan művésznéve, amely puszta névnél több. A név persze még nem egyéniség is, de abban a korban a külföld művészetében is ritka eset volt az egyéniség. Kolozsvári Tamás a garamszentbenedeki szárnyasoltár ránk maradt nyolc képén (a kilencedik elveszett), Krisztus életének és szenvedésének több jelenetét festette meg. Mintha azonközben is, hogy a szárnyasoltár részein dolgozott, fejlődött volna festői tudása. Ez a föltevés megmagyarázná, hogy a Krisztus föltámadását ábrázoló festmény annyival különb társainál. A kőkoporsójából kilépő Krisztus jobblábának és lábfejének rajza akkora tudást mutat, amelynek fokához mérten a művész többi képe nagyon elfogódott primitívség. A koporsó tövében elaludt katona alakját fölülről való nézetben, vagyis erősen megrövidülten ábrázolta Kolozsvári Tamás. Nem kis mesterségbeli merészség az ő korában.

Szárnyasoltárok a magyar középkorból

A múzeum legkorábbi festményei a honfmegyei Bát község templomából való szárnyasoltár képei. Az ismeretlen képíró valószínüleg még a XIV-ik század végén, talán Anjou-királyaink korában festette őket. Bár időben jóval megelőzte Kolozsvári Tamást, hozzáképest primitivnek mégsem mondható a művészete, különösen azon a belső-oltárszárnyi két képen, amely valamelyik ismeretlen női szent — szent királynő, vagy királyleány — legendájának jeleneteit ábrázolja. Az egyiken a románosan körives ablak előtt ül koronásan a királyi hölgy és valami ólomba foglalt színes üvegkeretü üvegkorongot néz, amelyre női fej van festve, talán a Madonna feje. Mellette engedelmesen karba rakott kézzel, testhez simuló dereku ruhában egy szelid tekintetü fiatal nő ül. A másik képnek ugyanez a két női alak a szereplője, de a glóriás és koronásfejü királyi hölgy itt térden állva imádkozik egy kis Madonna-képhez, amelyet egy szakállas szerzetes tart eléje. Meglepően fejlett művészetü képek a maguk korához képest.

Későbbi festő művei az Aranyosmaróthól

származó szárnyasoltár maradványok. Az emberjellemző tehetségnek érdekes és kedves példája közöttük az a kép, amely a gyermek Jézus templomi bemutatását ábrázolja. Oltárszerű emelvényen ül az isteni gyermek és falócákon öreg írástudók ülik körül. Az egyik merev tekintettel bámúl reá, mint aki kétkedik is, hisz is, de leginkább értetlenül mered a csodára; a másik ujjain számlálva igyekszik a gondolatmenetet követni és újra fölidézni, a harmadik bámúlva, a negyedik komolyan elmerülve figyel. Kezdetleges művészet, szó sincs róla, de sokkal fejlettebb művészetnek is becsületére váló kifejezőképesség van benne. Festői tekintetben ennél a képnél is érdekesebb az egykori szárnyasoltár predellája. A háromrészű, alacsony és széles tábla szent vértanúk kivégzésének jeleneteit ábrázolja. Az első részben öt térdeplő férfi szent a megkövezés vértanuságát szenvedi el, a középsőben lenyilaztatás a vértanúk sorsa, a harmadikban késsel hasogatják testüket a hóhérok. A művész a két szélső részben ruhátlanul ábrázolta a vértanúkat. A ruhátlan emberi test, a későbbi művészet egyik főtárgya és főproblémája, a primitiveknél legfeljebb a megfeszített Krisztus ábrázolásánál szokott megjelenni. Szívesen kitértek az útjából és inkább gazdagdíszű, vagy pazar ráncvetődésű ruhába bújtatták, mert a meztelen emberi alak helyes ábrázolása a természet tanulmányozása nélkül lehetetlenség. S természettanulmányról abban a korban még szó sem volt. Annál érdekesebb az aranyosmaróti mester merészsége, amellyel halmozta a nehézséget és férfi-aktok egész sorát festette meg képein. Merészségénél csak az aránylagos tudása, az aktábrázolásban való fölkészültsége meglepőbb.

Rongált állapotában is finom munka egy XV-ik századi Madonnakép, a „Kalászos Madonna", ahogyan a kép felírása nevezi, nyilván a köntösébe szőtt aranykalász-motívumokról. A Madonna karcsú alakján a fehér prémmel szegett sötétkék köntös dekoratív finomsággal, helyezkedik el az aranyos háttéren.

Egészen sajátos alkotás egy Madonnakép, amely a gyarmekét tartó Szent Szűzt, Szent Lambert püspök és a térdeplő donátor társaságában ábrázolja. Ezt az utóbbit a festmény gót-betűs felírata meg is nevezi: Hainricus Cholupger. A kép erősen megrongálódott, korábbi restaurálások annyira megvékonyították rajta a festékréteget, hogy a faalap rostozata keresztültetszik rajta. Igy is jól látható azonban az arcokon a különös festői előadás, amely az árnyékos és a megvilágított részeket lassú átmenettel mossa össze. A kép a felírat tanusága szerint 1447-ben készült, olyan korban, mikor ennek a *chiaroscuro* néven ismert festői előadásnak példái Itáliában is fölöttc ritkák voltak. Milyen érdekes feladat lenne kideríteni, hogy képünk ismeretlen festője hogyan, kinek, vagy minek utján talált el a festői előadásnak ehhez a módjához!

Az ismeretlen M. S. mester

A Keresztény Múzeum magyar termének művészettörténeti tekintetben talán legfontosabb része az a négy festmény, amelyet az egyikre festett monogramm és az 1506-os évszám alapján mint a különben ismeretlen *M. S.* mester műveit ismerünk. A hontmegyei Szent-Antal község templomából származnak ezek a képek, ugyanúgy, mint a Szépművészeti Múzeum magyar festményeinek legszebbje, a Sz. Mária és Erzsébet találkozását ábrázoló festmény. Ezért is, de festői stílusának hasonlósága miatt is valószínű, hogy az utóbbinak is ugyanaz az M. S. mester a festője, mint az esztergomi képeknek A titokzatos M. S. mester végre igazi művész volt, nemcsak tudás, de tehetség dolgában is. Érthető, hogy a német művészettörténészek a magukénak vállalják és szeretik az úgynevezett „dunai iskola" festői közé besorozni. Bár semmit sem tudunk róla, még is föltételezhető, hogy magyarországi festő volt, aki valószínűleg megfordult külföldön, de bizonyos, hogy ott itthoni ismert munkáihoz fogható alkotásokat nem hagyott. Esztergomi négy festménye Krisztus életének utolsó szakaszait ábrázolja négy jelenetben. Legszebb darab közöttük a Kálvária képe. Bámulatos a művész anatómiai tudása, ahogyan az a megfeszített Krisztus ruhátlan alakján, azon is a térdkalács, a lábszárak, a görcsbe merevült lábujjak rajzában megmutatja erejét. Borzalmas realizmusával megrendítő a kiszenvedett Krisztus feje. M. S. mester nagy drapéria-festő, szerette és szinte virtuózi könnyedséggel festette a bonyolult gyűrődésmenetű drapériát, sokszor csak a bonyolultság kedvéért és nem törődve a mögötte elrejtett emberi testrésszel.

Még egy monogrammos képírója van a prímási képtárnak: *B. E.* mester, akinek 1494-ben készült festményeit a szatmármegyei Csegöld község temploma őrizte meg. Művei egészükben nyers, erősen rajzos előadásu képek, melyeken a rajzot a sok fekete kontúr hangsúlyozza. Négy képén muzsikáló angyalokat festett meg, szögletesen, keményen, egészben véve még is bájosan.

Egyéniség érzik abban a tizenötödik századvégi festőben is, akit főműve (Körmöcbánya szomszédságában, a barsmegyei Jánosrét templomának szárnyasoltára) után jánosréti mester néven ismerünk. Esztergomi szárnyasoltára Garamszentbenedekről került a múzeumba. Legszebb rajta a főrésze. A megfeszített Krisztust ábrázolja. A feszület mellett Sz. Mária és Evangélista Sz. János áll szoborszerű merevségben, lábig omló egyenes sikú, töretlen szövetű köpenyben. Egyszerűségében, nagysikú voltában a monumentállist közeliti meg ennek a képnek a hatása.

Szebbnél szebb olasz képek

A múzeum magyar gyüjteményének ezek volnának a kimagasló darabjai. A következő terem a Simor- és Ipolyi-gyüjtemény olasz festőit foglalja magában. A képek száma és köztük a nagy figyelmet érdemlőké sokkal nagyobb, semhogy itt részletesen kiterjeszkedhetnénk reájuk. Éppen csak rámutatunk arra, hogy a művészettörténelem legritkább neveivel találkozunk közöttük. Ipolyi Arnoldnak különösen kedve telt a korai festőkben, a sienai és toscanai primitivekben, s gyüjtői buzgólkodásának nem egy remekművet köszönhetünk. Ilyen — a remekművek remekműve — Pisanello Szent Jusztinája. Veres ruhában ül a fűben a padovai szent vértanúnő és megöleli a mellette álló egyszarvú nyakát. Az egyszarvú (unicornis) a szűziesség jelképe volt. Sűrű lombú zöld erdő a kép háttere és elbűvölő mesehangulat árad a festményből.

Más természetü remekmü a sienai Sassetta „Mária mennybemenetele". A kép kétféle hangulatnak ritka mesteri összeegyeztetése. Alul a valóság. Hajnalszínü tájék, fákkal szegélyezett utak kanyarognak a tenger felé. Azon holdsarló alakú fekete hajók uszkálnak, hegyvölgyes szigetek között. Az előtérben két sziklacsoport között áll a megüresedett koporsó. Szűz Mária teste már elszállott belőle, helyette virágokkal telt meg a szarkofág. Szent János volt a tanúja a csodának. Rózsaszín köpenyében elragadtatva néz fölfelé. Odafönn a csoda, az aranyég Aranyos dicsőségben trónol álmatag szökén a Madonna, összecsukott alakját rózsaszín angyalfejecskék szegélyezik. Körötte az aranyszínü levegőégben muzsikáló angyalok lebegnek. Szökék és madártekintetűek.

Szebbnél-szebb olasz képei azután még az olasz teremnek a sienai Giovanni di Paolo „Jézus születése", a szintén sienai Neroccio Madonnája s a későbbiek közül Fra Filippo Lippi Madonnakép, egy Lorenzo di Credinek tulajdonított kép, amely Mária Magdolna mennybevitelét ábrázolja megragadóan eredeti kompozicióban, Mainardi Madonnaképe, Amico Aspertini férfifeje, a romagnai Marco Palmezzano gyönyörü Szent Sebestyénje, Michele da Verona és különösen Giampietrino Madonnája, Marco Basaiti Pietá-ja és Carlo Crivelli három szerzetes-szentje. De a meg nem említettek között is bőven akad szép és érdekes darab.

Összesen kilenc terme van a prímási múzeumnak s azok a képek, amelyekről fönnebb szó volt, az első kettőt töltik meg. A többiben függnek a múzeum németalföldi, német és osztrák képei. Memling Szenvedő Krisztusa, Cranach Szent Kristófja és Altdorfer Keresztrefeszítése a legkülönb darabjaik. Külön termet foglalnak el a német és osztrák nazarénusfestők, miután a magyarok, köztük id. Markó Károly. Lotz Károly (a budai Mátyás templom freskóinak kartonjaival), Liezen-Mayer, Feszty Árpád és mások. Ezekben a termekben függnek az Ipolyi-gyüjtemény nagyértékü gobelinjei is.

A többi teremben a múzeum iparművészeti anyaga foglal helyet. Ennek javarésze San Marco hercegné hagyatéka. Kimagasló darabja egy salzburgi színes-plasztikájú, renaissancekori cserép díszkályha.

Nagyjából, sebtében ezek volnának a prínás múzeumának legnagyobb kincsei.

Elek Artúr

A BÉCSI HAJÓ

Irta Dinnyés Lajos

országgyülési képviselő

Ausztriában megint vér folyt!

A legszentebb, a legdrágább vér. Embervér öntözte Ausztria földjét és ott, ahol máskor ilyen időben a boldog emberek vidámságától volt hangos minden, ott most a vén Kaszás szedte a maga áldozatait. A legrémesebb háboru, a polgárháboru ütötte fel fejét megint Ausztriában és mintha a februárban kiontott vértől megrészegedtek volna az emberek, olyan gyülölettel és elkeseredetten küzdöttek egymás ellen. A germán egység nevében fogott fegyvert testvér a testvér ellen, ezért indultak rohamra a gyermekek az apák ellen és ezért folyt patakokban a vér az életet adó földre.

Rettenetes és szomoru látvány volt.

A harc után Ausztria temetett. Eltemette hős kancellárját és vele együtt minden halottját. A halál kibékitette a halott ellenfeleket, de az élőket még jobban egymásra uszitotta és a patakokban kifolyt embervér csak elodázta az események végső kialakulását, de nem oldotta meg. A bizonytalanság lett az ur Ausztriában, a testet-lelket megölő bizonytalanság. Ez a bizonytalanság teszi most tönkre Ausztria egész gazdasági életét, a munkát, a termelést, az ipart, a kereskedelmet és elsősorban az idegenforgalmat.

Az osztrák fürdőhelyek még a mult hónapban is tele voltak idegenekkel, de ma már alig akad egy-két vendég, sőt az osztrák polgári osztálynak is az a leghőbb vágya, hogy pár hétre Magyarországra jöhessen pihenni és elfelejteni a véres eseményeket és nem hallani a fegyverek ropogását. Ami pár év előtt még hihetetlenül hangzott, az ma már valóság: Magyarországnak idegenforgalma lett.

A bécsi hajó is pihenni, nyugalomravágyó embereket hoz Magyarországra.

Most is tele van hajónk, amellyel a második polgári háboru után jövünk vissza Pestre, idegenekkel. Magyarok alig vagyunk egypáran, a többi utas mind külföldi, akiknek a bábeli összevisszasága adja meg a bécsi hajó nemzetközi jellegét. Mire Esztergomba érünk, már nagy barátságban is vagyunk az osztrák sógorokkal. Érdekes, hogy milyen feltünően jól vannak tájékozva a magyar eseményekről. Mindegyik mindent tud s szinte dicsekedve mesélik el mindazokat a kapcsolatokat, melyeket az évszázados együttélés alatt szereztek a magyarsággal ugy a családjaik, mint saját maguk is.

— Önök a rend és nyugalom országa — mondja egyik bécsi gyár árja igazgatója —, ahol este békében térnek nyugovóra az emberek. Nem robban petárda az utcákon, nem készül semmiféle puccs földalatti pincékben és a rádiójuk mikrofónja ellen nem az összesküvők követnek el merényleteket, hanem legfeljebb csak a müvészi dilettánsok. Önöknek nincsenek párthadseregeik, önöknek nincsenek kabinetválsági gondjaik az önök gazdasági és politikai életük békebeli nivón mozog, amit a legjobban bizonyit az, hogy a parlamenti életükben átlag csak minden öt évben kapnak egy uj kormányt.

Jól esett hallani ezeket a szavakat egy idegen ajkáról és elfogulatlanul állapithatjuk meg, hogy tényleg igazat mondott ez a külföldi ur, mert ha szétnézünk a kontinensen, mi vagyunk jóformán az egyetlen ország, ahol a legteljesebb, a legbiztosabb rend és nyugalom van. És ennek a rendnek és nyugalomnak az alapja a magyar nép, mely ezt nem parancsszóra, rendeletre teremtette meg, hanem önnön magától. Bizonyságát adva ezzel is arról a magas kulturájáról és élni akarásáról, mellyel ezer év óta él itt a Duna völgyében.

A világ népei, elsősorban Európa felfedezett bennünket! Hosszu és nehéz volt ez az ut, mig idáig eljutottunk, de eljutottunk. Idegenforgalmunk soha nem remélt méretet öltött, idegenek ezrei jönnek naponta hazánkba. Minden megmaradt fürdőhelyünk tömve van és mintha mindig csináltuk volna az idegenforgalmat, már ugy értjük. Vidéki városaink is a különböző hetek megrendezésével olyan forgalmat bonyolitanak le, mint a legfrekventáltabb külföldi fürdőhelyek. Jogosan hirdeti külföldi sajtópropagandánk, hogy itt nálunk nyugodt politikai viszonyok vannak. Hála a magyar nép józanságának nálunk ma jobban érdekli az embereket a Kux ur esete, mint a politika. Nálunk a szélsőséges izgatásnak nincsen talaja, nálunk a puccsoknak sincsen létjogosultságuk, mert az nem is illik a magyar nép természetéhez.

Mi magyarok a nyilt, az egyenes, a becsületes harcot szeretjük. A puccsokkal járó alattomosság és titkolódzás nem vág a magyar természetéhez. Idegen, más népek harci módszere ez! Nálunk is volt ugyan egy-két puccs, de azok csak olyan müpuccsok voltak. Az ilyen puccsok szinhelyén legtöbbször csak a riporterek jelentek meg és két-három besugó. Az eredeti puccsisták a legjobb esetben a kávéházakban mentek el a puccs időpontjában, gondolván, hogy ők megtették már a maguk kötelességét, midőn felvették a részvételi dijat, többet ne kivánjanak tőlük. És mig Németországban és Ausztriában a puccsok nyomán mindig véres harcok keletkeztek, addig nálunk csak a vicclapokban és a kabarékban lett folytatása a puccsoknak!

Sokat beszélnek a demokrácia haláláról és Führerprincip magasztos elvét dicsőitik, mint az egyedüli helyes utat a népek boldogulására. Lehet, hogy a diktátorok rendszere más nemzeteknél beválik, de a magyar nép soha sem kötötte személyhez a maga sorsát; nem ismerte a pótolhatatlanság elvét, hanem a maga életerejében bizva, a magyar nemzet összességének erejére épitette a magyar sorsot, a magyar jövőt. Igy tudott azután ezer éven át megmaradni a Duna völgyében; ellenállni Róma, Konstantinápoly és Bécs minden leigázó törekvésének. Ez az állandó harc, ez az állandó küzdelem acélozta meg erőinket és alakitotta ki azt a végtelen egyszerüséget és konzervativizmust a magyar nép lelkében, mellyel ma is felismerte a helyzet komolyságát a bámuló Európa szemeláttára. És mig másutt a bizonytalanság és a kétségbeesés uralkodik a lelkeken, mi a biztos nyugalom érzetével élünk és végezzük a dolgunkat.

Ausztria a politikai háboru szintere, mi a rend és nyugalom országa vagyunk. Mig Ausztriában a városokban tüntető felvonulások vannak, a vidéken politikai szervezkedés folyik, addig nálunk a városokban az élet, a munka dübörgő irama diktálja a tempót, vidéken pedig a magyar paraszt szánt a jövőnek.

Ausztriában jelszavak röpködnek a levegőben; Heimwehr, Vaterländischer Front, Anschluss ... A levegő a feszültségig telitve van és senki sem tudja, mikor robbannak ki megint az ellentétek.

Ellentétek, melyek az Anschluss körül alakulnak ki. Ellentétek, melyeket eddig is nem ismert az osztrák közvélemény, most véres harcok okai lettek. És ott, ahol valamikor Lehár zenéje szólott, ahol a hires bécsi kedélyesség és jókedv volt otthonos, ott most civilek katonáskodnak, katonák politizálnak és élesitik a kardjukat az ujabb harcra.

Ide kellett jutni Ausztriának, ide kellett jutni Bécsnek. Ahol valamikor a monarchia ügyeit intézték, ott most azt sem tudják, mit hoz a holnap. Mindenki tapogatódzik, mindenki óvatos, félti a saját irháját.

Csak aki mindezeket átélte és látta, csak az tudja, mit jelent Esztergomnál meglátni a magyar állam rendőrét, aki biztos és nyugodt tekintettel áll őrt a helyén, nem törődik semmi mással, csak azzal, hogy rend legyen. Aki látta a bécsi őrségeket és utána elmegy a budai királyi vár őrségváltására, csak az tudja megérteni, mi az ma magyarnak lenni.

Csak az tudja, mi a különbség nép és nép között, csak az tudja megérteni, mi a különbség a volt monarchia két vezetőállama: Ausztria és Magyarország között.

A bécsi hajó utasai azzal a biztos érzéssel érkeznek a pesti hajóállomásra, hogy a rend, a nyugalom és a béke országába érkeztek meg.

Megkezdődött a háromnapos bakonyi kormánytanácskozás

Mint megirta az *Ujság*, a kormány tagjai pénteken este a bakonyi kincstári birtokra utaztak, ahol három napon át az őszi munkaprogrammot készitik elő. Külön autó vitte le az iratcsomókat, melyekre a tanácskozás folyamán szükség van. Minthogy a bakonyi birtok ilyen nagy vendégseregre nincs berendezve, *a vendégek egyrésze sátorban lakik.* A tanácskozások egyébként már pénteken este kilenc órakor megkezdődtek és éjfélig folytak. Szombaton délelőtt félkét óráig tanácskoztak a kormány tagjai s a rövid ebédszünet után folytatták tanácskozásaikat. *Kánya* Kálmán külügyminiszter Hindenburg temetéséről megérkezve, szintén Bakonyba utazott s oda már meg is érkezett. Vasárnap nagy vadászat lesz s a hétfőn még egész nap tartó tanácskozás után este utaznak vissza a kormány tagjai Budapestre.

MDK

Kolozsvári Tamás, festöm.

ki magát az 1427-ben általa festett szárnyasoltári gótbetüs festett táblám Thomas de Coleswar-nak irta magát alá. Most a Simor-gyüjteményben látható belől nyolc oltárfestmény. A gótbetüs festett tábla a hajdani szárnyas oltárt alulról szegte be.
Abban a korban ,még a külföld müvészetében is ritka eset volt az egyéniség, a müvész aláirása. Meglepően fejlett müvészetü képek a maguk korához képest.

Elek Artur;-Esztergom, a müvészet kincsesvárosa.
Ujság. 1934. aug. 12. 7,8.l.

MDK

Kolozsvári Tamás, festőm.
1427-ből.

A garamszentbenedeki szárnyasoltár részlete,
esztergomi keresztény muzeum tulajdona.
Kepr.

Nemzeti Ujság.1940. márc.24.sz. képes mellékl.
1940.Husvét.

Kolozsvári Tamás festő M.D.K.

A garamszentbenedeki templom Kálvária -oltára
A predella - mely a XIX sz. elején elégett-
megemliti az oltár festőjét Thomas de Colos-
war-t , készültének idejét, 1427-et és meg-
r ndelőjét, Miklós győri olvasókanonokot.

Redo csay Dénes : Gótikus festmények Magyar-
or szágon Bp. 1963. 9.1.

Kolozsvári Tamás M.D.K.

festő

1427-es garamszentkeresztelki
Kálvária oltár predellafelira-
ta az ő nevéhez kapcsolódik,
valamint a táblaképek is.

Mucsi András: Kolozsvári Tamás
Művészet, 1965. május - 10 lap.

M.D.K

Kolozsvári Tamás

festő

Krisztus az Olajfák hegyén.
A garamszentbenedeki oltár
középképe és predellája.
Krisztus mennybemenetele.
Szent Benedek legendája
Szent Egyed legendája

} képek

Mucsi András: Kolozsvári Tamás
Művészet, 1965. május - 10 lap.

M.D.K.

Kolozsvári Tamás

festő

Művészete a táblaképfestészet első nagy fejezete. Egyetlen fennmaradt műve az erdélyi Kvarteing Múzeumban van.

Mucsi András: Kolozsvári Tamás

Művészet, 1965. május – 10 cop.

mdk.

Kolozsvári testvérek

valószínűleg a Tarpánnal keveredett nemes testformájú (mai arabs lóra emlékeztető) lovat mintázták meg a Szent György szobor lóalakjában

Belényessy Marta: Az állattartás a 14. században Magyarországon
Néprajzi Múzeum Évkönyve, 1956, 252.

Kolozsvári Testvérek

Művészetük nem független az ötvösségtől és a többnyire ezüstből készült figurális díszü sir-emlékektől, melyeknek nyomát oklevelekben találjuk.

A Magyarországi művészet története I. 179.1.
Bpest, 196 .II.kiadás.

MDK

Kolozsvári testvérek

A prágai udvari mühely tagjai, magyar számazásuk kétségtelen.

A magyarországi művészet története I.
Bpest, 1961. II. kiadás. 177.1.

Kolcsonzott tanulmanyok

MDK

Kolozsvári testvérek

Első müvük:három életnegységu bronzszobor:István, László,Imre király1360 körül.Majd a prágai szt.Gyö György 1373-ból.Harmadik remekmü László király életnagyságu lovasszobra 1390-ből.A győri hermát való színü az idősebb Márton készitette.Ennek portrészerüségét a szt.László-pecsét is bizonyitja.

A Magyarországi müvészet története I. 183-4.l.
Bpest,1961.II.kiadás.

M.D.K.

Kolzsvári testvérek

által készitett szt.László lovas szobor Nagy várad főterén áll.

dr. Széll Sándor: Bihar-Várad alapitása. 1093-1943. Városok Lapja 1943. 14.szám. 160. old.

M.D.K.

Kolozsvári testvérek, nobránok

Prágában lévő Szent György nobrát (1373), mint a középkori nobránat egik remekművét emliti a szerző abban az összefüggésben, hogy a középkori magyar ötvösművészetnek – templomi feszületekkel összefüggésben – nem kellett okvetlenül a kimutatható francia (Limoges-ből importált) hatásra szorítkorni.

Éva Kovács: Croix limousines en Hongrie. Acta Historiae Artium, 1961. Tom. VII. Fasc. 3-4. 155. és 175. old.

M.D.K.

Kolozsvári testvérek

Szobrászmüvészek nevezetes alkotásuk a Szentgyörgy szobor.

Bálla Ödön: Hová lett a rákászfiu rákja?
Népszava 1958. márc.4. 5.old. 53.szám.

MDK

Kolozsvári testvérek

Szegeden felállitják Szent György szobrát és Szent Antal kutját. Esti Ujság 1938. szept. 16.

Kolozsvári testvérek

Szt. György szobor Prágában felállítva.

Erdélyi művészet reprezentálói.

The Hungarian Quarterly, Vol. VI No.4. 1940/41
(Vernei Emil:) Középkori sírkövek Erdélyben) 775 lap

Kolozsváry testvérek

XIV. sz. utolsó évtizedében működtek.

Szt. György szobor, Prágában a Hradsinban áll, nevükkel volt megjelölve.

THE HUNGARIAN QUARTERLY, Vol. VI. No. 1. 1940

(Deresényi Dezső)

Kolozsvári testvérek, szobrászok

DOK

Az általuk 1373-ban készített Szent György szobrok Prágában, a Hradzsinban áll. A Millenium-ra készített másolat a háború alatt megsérült. A bpi Tösténeti Múzeum emlékműcsoportja a szobrot rendbehozatta és visszaállíttatta eredeti helyére, a Halászbástyán.

–: A Szent György = szobor a Halászbástyán

8.1

Nejszabadság, bp. 1960. nov. 26.

Kolozsvári testvérek MDK

Szt. György szobra /Prága/

101.e.

Csemegi: Budavári. 1955.

MDK

Kolozsvári tivérek,

Szent György v.a szentantali oltár/hol?/

/"...nálunk is német,francia és olasz hatás alatt az ausztiaihoz hasonló eklektikus müvészet alakult ki....."/

/v.ö. Gerevich Tibor: A régi magyar müvészet európai helyzete.Minerva. 1924./

Magyar müvészet. 1927. 3.sz. 149.l.

M.D.K.

Kolozsvári testvérek, szobrászok

munkásságát a külföldön is működő és legelismertebb bronzöntő szobrászok körött említi:

Divald K.: A régi Buda és Pest művészete

A Magyar Mérnök -és Épitész-Egylet Közlönye, Bp.

1901. 35. köt. 318. old.

mdk.

Kolozsvári testvérek

prágai Szt. György szobrán kívül alig maradt valami fenn a művész testvér-pártól

Huszella Ödön. A remeknek k alála. Kolozsvár 1937

58. L

M.D.K

KOLOZSVÁRI festvérek

Nagyvárad, (Oradea) ht. László

nobor (elmesztalt)

Genthon-Németh-Végvári-Zádor: Magyar müvészet 1800-1945
Bp. 1958. 75. e.

Gentlon-Németh-Végvári-Zádor: Magyar művészet 1800-1945
Bp. 1958.

Kolozsvári testvérek, nobránok

MDK

Műrül szt. György lovasnobra. Prága. 14.n.

Győry Aranka: A Hálkotások ismertetése. I. rész.
Debrecen, 1945.

24.l

Kolozsvár

K

Farkas utcai ref.
templom és Kollégium

Bethlen-bástya.

Hary Gyula rajza

Repr.

Om VII - 157, 159. l.

AZ

Kolozsvári – testvérek, szobrászok,

Nagyváradon dolgoztak.

Archaeologiai Értesítő

XLIII., 1929., 152.

Balogh Jolán: A szt György ábrázolások forrásai.

Kolozsvári testvérek, szobrászok

XIV. szd. Nagyváradon felállított

szt. László lovasszobrát.

Archaeologiai Értesítő

XL, 1923–1926, 182.

Balogh Jolán: Andrea Scolari

mecénás tevékenysége.

Kolozsvári György Sobrán, XIV. k.

Magyar Művészet, 1926

264-271. o.

Lükő Antal: Emlékezés a Kolozsvári Testvérekre.

Kolozsvári Márton szobrász, XIV. a.

Magyar Művészet, 1926

264-271. o.

Mémet Antal: Emlékezés a kolozsvári testvérekre.

Kőrglantika, a Kolozsvári-testvérek

XIV. nagyadi nobrai

Budapesti Hirlap. 1882 VII. 11

189. n. 3. o.

Vas Borona: Az első noborontés Magyarországa

hogy alig pár pillanat alatt kiszenvedett. A halál hírére Társulatunk azonnal kitűzte a városligeti Műcsarnokra a gyászlobogót és koszorút küldött az elhunyt ravatalára, aki dacára annak, hogy a pénz materiális világában élte napjait, az idealisztikus törekvéseket is mindenkor méltányolta s ezzel rászolgált az egész művelt társadalom kegyeletes megemlékezésére.

—

— **Még egy női festőiskola.** *Boemm* Ritta ismert festőművésznő festőiskolát nyitott hölgyek számára Kmetty-utcai műtermében. Beiratkozni bármikor lehet a művésznő műtermében.

—

— **A műbarátok közgyűlése.** A Zeneakadémiában október 11-én délután volt a Műbarátok Körének közgyűlése. *Dessewffy* Aurélné grófné elnökölt, kivüle ott voltak még: *Hegedüs* Sándorné, *Károlyi* Istvánné grófné, özvegy *Herich* Károlyné, *Pejacsevich* Katinka grófné, *Berzeviczy* Albert, *Mihalovich* Ödön, *Dessewffy* Aurél gróf, *Végh* János, *Ormódy* Vilmos, *Neugebauer* László, *Hennyey* Vilmos dr. és *Szendrei* János titkár, aki a kör tíz évi működését ismertette. A kör ez idő alatt számos irodalmi művet adott ki, köztük a *Műbarátok Könyvét* a *Szépirodalmi Könyvtárt* és a *Magyar Műkincsek*-et. Rendezett egy legyező-kiállítást, számos fényes művészestét és hangversenyt. Évenként tetemes költséggel képet, szobrot és műipari tárgyat vásárolt a tárlatokon. Évenként pályadíjakat tűzött ki és zenei és képzőművészeti díjakat adott. A *Műbarátok ösztöndíja* minden évben háromezer korona és így a legnagyobb magyar művészi ösztöndíj. Szóval, a kör az elmult tíz esztendő alatt csaknem háromszázezer koronát költött kulturális célra. Pénztári készlete most tízezer korona. Elhatározták a *Magyar Műkincsek* harmadik kötetének kiadását s szerkesztésével *Szendrei* János dr. titkárt bízták meg. *Dessewffy* Aurélné grófné helyébe, aki akadályoztatása miatt lemondott elnökségéről, egyhangulag *Batthyány* Lajosné grófnét választotta meg a közgyűlés. Alelnök lett *Apponyi* Albert gróf és *Andrássy* Tivadar gróf, titkár *Szendrei* János dr., pénztáros *Hász* Kálmán, ügyész *Benkő* Kálmán. A régi választmányt újra megválasztották.

—

— **A Zománc.** Ezzel a címmel rendkivül érdekes és becses kis kötet jelent meg a napokban a Stampfel Károly cs. és kir. udvari és akadémiai könyvkereskedő cég kiadásában. Az iparművészet szakirodalmában hézagot pótló művecske szerzője *Mihalik* József, az Iparművészeti Múzeum érdemes igazgató-őre, aki szakmájának az irodalmát már eddig is sok kiváló munkával gyarapította, sőt az idevágó ösmereteknek, a múlt télen tartott fölolvasásai révén, élőszóval is buzgó népszerüsítőjévé lett. A szerző anyagának teljes ösmeretével, alapos készültséggel, világosan is áttekinthetően tagolva s népszerűsége mellett is komoly, tudományos modorban tárgyalja a fémalapot díszítő s kizárólag az ötvösök és zománcfestők működési körébe vágó zománcok anyagát és nemeit, a zománcozás teknikájának különböző módszereit, majd áttér a zománcozás történetének a legrégibb időktől a mai napig való vázolására s külön, rendkivül érdekes és kimerítő fejezetet szentel a zománcozó művészet magyarországi emlékeinek, melyeknek úgyszólván kimerítő ösmertetését közli. Végül pedig a zománcok hamisításáról mondja el a szükséges tudnivalókat. Ha ehhez hozzávesszük, hogy a kötetet nyolcvanhat a szöveg közé nyomott és eléggé sikerült ábra díszíti, csak a legnagyobb elismeréssel üdvözölhetjük a szerző és a kiadó vállalkozását, mely a *Zománc* után az *Ötvösség*, a *Keramika*, a *Bronz* és a *Kovácsolt vas*, az *Üveg*, a *Fafaragászat*, a *Bútoripar* stb. megjelenését is kilátásba helyezi s ezzel az iparművészetnek egy egész kis könyvtárát készül a magyar közönség kezébe adni. A *Zománc* mint a Stampfel-féle Tudományos Zseb-könyvtár 63—64-ik kettős füzete jelent meg és 1 korona 20 fillérért kapható. Melegen ajánljuk úgy a műiparosok, mint az iskolák és a művészi ipart szerető nagyközönség figyelmébe és pártolásába.

—

— **Ajándék a Nemzeti Múzeumnak.** A nemrég elhunyt *Szlávy* József koronaőr végrendeletében a Magyar Nemzeti Múzeumnak hagyta képtára egyik remekét, *Oesterley* Károly német festőnek *Nere Fjord* című norvégiai tájképét. A nagyhírü művész a Képzőművészeti Társulat *1884-iki* tárlatára küldte el Göttingából a képet s Szlávy József akkor vásárolta meg. A Nere Fjord már megtekinthető a Múzeum képtárában.

—

— **Gróf Wenckheim szobra.** Az 1867-iki első alkotmányos minisztérium volt földmivelésügyi miniszterének, gróf *Wenckheim* Bélának, a lótenyésztés terén szerzett érdemei méltánylásául, utóda *Darányi* miniszter lovasszobrot állíttat Kisbéren. A szobor, mely *Fadrusz* János alkotása, a napokban készült el teljesen az újpesti Beschorner-féle ércöntő-gyárban. A szobor valamivel kisebb az életnagyságnál, gróf Wenckheimet lóháton ábrázolja pompás Furiosa nevü arabs paripáján, amint a mezőn lovagol s jobb kezével könnyedén megemeli cilinderét. A szobor államköltségen készült és közel huszonötezer forintba került. A szobor-bizottság jövő héten veszi át az öntődében, honnan azonnal elszállítják Kisbérre. A leleplezést valószínűleg még az őszön megtartják Darányi miniszter jelenlétében.

—

— **Szent György szobra az Iparművészeti Múzeumban.** A prágai Hradsinon levő Szent Györgyszobrot, a középkori szobrászat e remekét, tudvalevőleg két magyar művész, *Kolozsváry* György és Márton készítette 1373-ban. Ennek a szobornak eddigelé

csak két másolata volt ismeretes, az egyik Londonban, a másik Berlinben. Most a budapesti Iparművészeti Múzeum is hozzájutott egy másolathoz, a magyar királyi főudvarmesteri hivatal bőkezűsége folytán, mely ajándékkép küldte meg a múzeumnak.

—

— **Kerámiai kiállítás Szent-Pétervárott.** A kereskedelemügyi odesszai tudósító írja, hogy Mavrikievna Erzsébet nagyhercegnő védnöksége alatt nemzetközi kerámiai iparkiállítást rendeznek Szent-Pétervárott 1900 évi december hó első felében (orosz időszámítás) egészen 1901 január hó végéig. Kiállíthatók úgy orosz, mint *külföldi* porcellán-, fayence-, agyag-, üveg- és kristály-gyártmányok, ha művészi kivitelűek, vagy ha mintájuk, formájuk vagy előállítási módjuk mint különlegesség érdekes. Mindenesetre kívánatosnak tartanók, ha a pétervári kiállításon a mi kerámiai iparunk is képviselve lenne, annyival is inkább, mert ezen a téren még a külföldön is szép sikerre lehet kilátásunk.

—

— **A salzburgi kiállítás kitüntetései.** Salzburgból írják nekünk, hogy az ottani műegyesület XVI-ik évi kiállításán a következő művészek kaptak kitüntetést: 1. *Állami aranyérmet:* Blittersdorf Miksa báró, Kunz Ádám, Merz Károly, Rabeding Fritz. 2. *Salzburg városa által adományozott ezüstérmet:* Andersen Lundby A., Battaglia Alexandro, Brütt Ferdinánd, Hamacher Willy, Kruis Ferdinánd és Sylva Pachta grófnő. Ebből a rövid tudósításból kitünik, hogy a *kis Salzburg* művészegyesülete *négy* állami aranyérem és *hat*, a *város által adományozott ezüstérem* felől rendelkezik, ami a mi viszonyainkkal összehasonlítva nem érdektelen tanuságot rejt magában.

—

— **Új olasz pénz.** A Budapesti Napló római levelezője írja, hogy az új olasz király arcképével díszített éremtípusok mintáira pályázatot hirdetett az ezzel megbízott *Societa italiana per l'arte pubblica* nevü művésztársaság. A pályamű plasztikusan kidolgozva tizenöt centiméter átmérőjü nagyságban készítendő, egyik oldalán ezzel a fölirással *Re Vittorio Emanuele III.*, a másik oldalon: *Regno d'Italia.* A pályaműveket kilenc tagból álló birálóbizottság ítéli meg, köztük hat művész. Az első díj *kétezer lira.*

—

— **Michelangelo Dávid-szobra a piacon.** Firenzében bizottság alakult a polgármester elnöklése mellett, amely pénzadományokat gyüjt oly célból, hogy fölállítsa *Michelangelo* világhírü Dávid-szobrának egy eredeti nagyságu másolatát Firenze legszebb piacán a Palazzo Vecchióval szemben. A Dávid-szobor eddig két példányban van meg Firenzében, az egyik egy Firenze fölött uralkodó gyönyörü sétányt díszít, a másik az Akadémiában látható.

—

— **II. Sándor cár szobra.** Megírtuk, hogy Bulgáriában szobrot emelnek II. Sándor cárnak, Bulgária fölszabadítójának, s hogy e nemzetközi szoborpályázaton magyar művészek is résztvesznek. E pályázat európaszerte élénk érdeklődést keltett a művészi körökben, úgy, hogy a világ minden tájáról összesen 31 pályamű érkezett be, a legtöbb Párisból, azután Pétervárról, Rómából, Brüsszelből, Haagából, Firenzéből stb. Bulgáriából három művész pályázott. Budapestről Karasimeonoff bulgár műépitész és Füredi Richard pályáztak, az előbbi a szobormű tervezetét és épitészeti részét, az utóbbi Tóth István segitségével a szobrászati részt készítve el. A pályázat ügyében már a zsüri is döntött és az első díjat *Zocchi* Arnold olasz szobrásznak ítélte oda. Az elfogadott pályamű II. Sándor cárt lóháton tünteti föl egészen egyszerü kivitelben. A talapzat oldalfalait haut-relief-csoportok diszitik, melyek azt ábrázolják, amint az orosz és bolgár harcosok soraiból Miklós nagyherceg, továbbá Skobelev, Gurko és Igvattew tábornokok lovas alakjai előretörnek, minden egyes lovas alakot a győzelem istennője vezérli rohamra.

Szerkesztői üzenetek.

K. K. Budapest. Szives ajánlatát köszönettel fogadjuk és örömmel várjuk az *elsőt.* Az egyetlen föltétel a teljes tárgyilagosság. Alkalomadtán legyen szerencsénk a szerkesztőségben, hogy egyes apróbb részleteket megbeszélhessünk.

R U. Magyaróvár Olyan nevü festőt nem ismerünk.

H. F. Szeged. A *Műcsarnok* múlt számában is meg volt irva, hogy a Téli Kiállitás december 1-én nyilik meg. A bejelentés határideje *novenber 5-én*, a beküldésé *november 15-én este 6 órakor* jár le.

T. M. Budapest. Forduljon az Országos Mintarajziskola és Rajztanárképző igazgatóságához Erre az évre azonban azt hisszük már elkésett.

P. R. dr. Pozsony. Még nem bizonyos, de nagyon valószinü. Annak idején majd adunk hirt róla.

Szerkesztőség:
Budapesten, Városliget, Műcsarnok.
Kiadóhivatal:
Singer és Wolfner Budapesten, Andrássy-ut 10. sz.

Egy
MŰTEREM
azonnal kiadó.
Nefelejts-utca 40. szám.

BUDAPESTI HIRLAP NYOMDÁJA.

Kolozsvári Testvérek
Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest, V., Petőfi Sándor u. 17
Telefon: 188-296, 188-307

DÉLMAGYARORSZÁG
1959 JUN 27.

Eltünt szegedi szobrok NYOMÁBA

Szeged a szobrok városa — mondják a nálunk megforduló külföldiek és az ország más városaiból érkező látogatók. Nincs az országban még egy olyan vidéki nagyváros, ahol annyi szoborral találkozhat a városnéző, mint éppen Szegeden. Nem a hivalkodás, hogy nálunk erre is telik, hanem a haladó nagyok és az általuk művelt tudományos és kulturális eredmények, a haladó hagyományok megbecsülése jut kifejezésre a tiszteletükre és emlékük megőrzésére emelt szobormű-vekkel. A napokban került felállításra ismét Klauzál Gábor szobra a Móra Ferenc Múzeum épülete mellett. A városi tanács végrehajtó bizottsága mostanában foglalkozott két másik szobor újbóli felállításának gondolatával is.

A Kolozsvári-testvérek remeke

Az egyik a múzeum előcsarnokában több év óta »pihenő« Szent György bronz lovasszobra, a prágai Vencel téri eredetinek minden tekintetben hű másolata. Az eredeti mű a nagyhírű magyar szobrásztestvérek, Kolozsvári Márton és Kolozsvári György alkotása, s 1373-ban készült. Állítólag Nagy Lajos király ajándékozta IV. Károly császárnak. Eredetileg a pozsonyszentgyörgyi templom főoltárán volt, majd a huszita harcok idején, 1471-ben került Prágába, s azóta ott van.

Mit becsülünk mi az eredeti szoborban, valamint a róla készült három pontos másolatban, amelyből egy példány Budapesten, egy Kolozsvárott, a harmadik pedig Szegeden található? A szobor a gótikus bronzszobrászat egyik legnagyobb remeke: viaszkiolvasztási eljárással, mint a harangok, egy darabból készült. Szíklás talapzata tele van finom naturalisztikus részletekkel, a világfiasan öltözött lovag aránylag archaikusabb, a riadt, megbokrosodni készülő ló azonban a jelentkező realizmus remekei közé tartozik.

Ezért ragaszkodunk mi a másolathoz is, amely a megtévesztésig hű mása az eredetinek. A nálunk lévő másolat azonban — amely a Szegedi Tudományegyetem tulajdona — remélhetően nem sokáig porosodik már a múzeum előcsarnokában. A városi tanács és az egyetem között a szobor felállításával kapcsolatos megbeszélések értelmében az egyetem költségén kerül felállításra a nagy értékű hagyományt képviselő szobormű, s a Béke-épület előtt díszíti majd az új teret.

A gyorsírás úttörője

A másik porosodó szobor Markovits Iván, a magyar gyorsírás úttörőjének és egyik megalapítójának mellszobra, amely korábban a volt fiú kereskedelmi iskola előtt állt, később a múzeum mellé került, de az ...lyó több éves építk... befejezése után elfele... tek a visszaállításáról. első kerületi tanács fogl... kozik már Markovits Iv... mellszobra felállítási költsé...geinek előteremtésével, hamarosan elkészül az alapzat terve is, s a szobor a múzeumi épület tiszapart felőli oldalán nyer méltó elhelyezést.

(—i —c)

kritika szükség

kiszolgári intrika ártalmas és teljesen idegen a munkáshatalomtól. De nem kevésbé talmas az olyanfajta kritika, mint amilyennek az 56-os esztendőben tanúi oltunk. Az a kritika, amerik a »bírálat szabadságának« jelszavával lépett fel és kishíján a munkáshatalom megdöntésénél fejezte be 1956 őszén, nemcsak idegen a munkáshatalomtól, hanem kibékíthetetlen ellensége is ennek a hatalomnak. Ellensége, mert hazug, imperialista — burzsoá érdekeket szolgál. Ezt egyébként — a többi között — szintén megtanultuk az 1956-os ellenforradalomból. És okulva saját kárunkon, vés közük volt a proletárhatalomhoz, a népköztársasághoz. A »hibák kijavításának« hazug, kétszínű játéka sok becsületes szándékú embert is megtévesztett. Közismert dolgokat felesleges ismételgetni, de az összefüggések világossá tétele érdekében mégis emlékeztetni kell arra, hogy a »hibák kijavítása« ürügyén, a »kritika szabadságának« köntösében járva gyilkolták a főnyú vérengzésekre került volna sor.) A »szabadság« jelszavával távolították el kádereink egy részét az élet ügyszólván minden területéről. A hibák kijavítása ürügyén küldtek el üzemekből ezrével volt MDP-tagokat, s bélyegezték meg elvtársainkat különböző, az általuk teremtett miliőben veszedelmes jelzőkkel. Az ellenforradalmi lázadás emléke szerencsére nem halványult el párttagságunkban, s a munkáshatalomhoz hű milliókban.

városban, Miskolcon, Győrben, Mosonmagyaróváron és sajnos még igen sok helyen a kommunistákat, a rendszerhez hűséges hazafiakat. (Ha két napjuk marad még az ellenforradalmároknak — a mi városunkban is ször-

Éppen ezért tapasztalható, hogy a kritikára történő helyes és érzékeny reagálás sokszor fordított hatást ér el, ami abban jelentkezik: minden kritika reakciós és ellenforradalmi, árt a munkáshatalomnak. Természetesen ez a vélemény nem igaz. Ha ezt a véleményt elfogadnánk, akkor a marxizmus—leninizmus klasszikusainak a bírálatra-önbírálatra vonatkozó megállapításait eldobhatnánk. S tovább menve: nem

fórumok tudomására. A pártpolitika szektáns torzulását azonban alaposan megsinylette a marxista bírálat és önbírálat is. A személyi kultusz kiterebélyesedése valósággal megfojtotta az élet lényeges kérdéseiről folytatandó vitát a pártban. Eluralkodott az a káros gyakorlat, hogy egy jogos kritika után nem maradt el a »következmény«, a megbírált személyt illetően. És ez a hiedelem ma is fékezően hat egy-egy elvszerű bírálat nyomán. Most is felmerül elvtársakban: »Várom a következményt«. Mint ahogyan hangzott is el ilyen megjegyzés a közelmúltban. Pedig »következmény« csak államellenes, népellenes, a rendszer érdekeit sértő esetekben történik. A segítő szándékú bírálatnak, amely kizárólag a proletárhatalom gyarapításának érdekében hangzik el, csak egy következménye lehet: változtatni, javítani a kritika tárgyát képező dolgokon.

Nem arról van szó, hogy valaki is visszakívánná az MDP-ben annakidején meghonosodott »kritikai félórák« címén folyó fecsegést, tartalmatlan beszélgetősdit. Az akkor sem ért sokat, ma sincs rá szükség. Ellenben életünk ezer vonását látó elvtársaink, tömegével mellettünk álló pártonkívüli emberek, ha olyasmit látnak, tapasztalnak, ami nem szolgálja a munkáshatalom érdekeit, a szocialista rendszer gyarapodását — tegyék szóvá, mondják meg illetékesek-

Kolozsvári testvérek

1956 JUN 6

K

170

CSEHSZLOVÁKIAI UTINAPLÓ

A HRADZSANI

Ha a Vencel tér szökőkútjának erkélyéről vagy a város más, magasabban fekvő pontjáról ránézel Prágára — sajátos harmóniával, különös összhangban tárul eléd közel 800 éves, mégis modernül ható világváros: Prága. S ebből az elragadó panorámából is kiemelkedik a Hradzsani, a királyi vár, a Moldva melletti „Gellérthegy" tetején, csodálatos monumentális építményeivel. Ezek között is a legjelentősebb a Szt. Vitusról elnevezett székesegyház, a gótépítészet egyik európai remeke, melyet 1344-ben kezdett építtetni IV. Károly. A dóm 12 kápolnája közül az egyikben őrzi Nepomuki Szt. János harminc mázsa ezüstből készült koporsóját, a főhajótól balra pedig az egyik legnagyobb: a Szt. Vencel kápolnában van Szt. Vencelnek, Prága védőszentjének a sírja. A kápolna falait, valamint az emelvényre épített síremléket gyönyörű színben pompázó féldrágakövek boritják, melyek meg-megcsillannak, amikor a kis színes ablakokba beáramló napfény áttöri a templomi félhomályt.

A másik monumentális építészeti műremek 468 termes királyi palota. Legnagyobb terme a „spanyol terem" (1152 négyzetméter). Mesteri mennyezetdíszítésével, a mintegy 3500 csillárégőjével, méreteivel: lenyűgöző! Jelenleg itt tartják meg azokat az ünnepi

Részlet a Vitusi székesegyházból.

Egyébként a Hradzsani megtekintése utáni előebédharcban — nehéz küzdelem után — legyőztük a „knédlit". Megettük. Rövid pihenő — és közeledett az első komoly feladat: este szereplés!

Első fellépésünk a Csehszlovák Kommunista Párt főiskoláján volt, ahova autóbuszokkal szállitottak ki bennünket. Mintha a Pasaréten lennénk! (Egyébként is rengeteg a hasonlóság Budapest és Prága között, város-elhelyezkedés, külső kerületek, parkok tekintetében.) A modern stílusban épült főiskola belülről is igen impozáns képet nyújtott. Nagyszerűen berendezett előadótermek, feltűnő tisztaság, higiénia mindenütt! Látszik a féltő, vigyázó gondoskodás, gondozás, főleg a hallgatók részéről! S mindennek tetejébe — ami számunkra a legfontosabb — a tökéletesen felszerelt színházterem! A főiskola hallgatói már vártak bennünket a bejárat előtt, meleg elvtársi, baráti fogadtatásban részesültünk. Jó érzés volt elvtársak között lenni!

Mindemellett — első fellépés lévén — érthetően elfogódott volt kezdetben az együttes, de a lelkes, szivből jövő tapsok hamar eltüntették ezt a kis feszélyezettséget. Nagy sikere volt az énekkarunknak, néhány számot meg is kellett ismételnie. A legnagyobb sikert azonban a „Hortobágyi pásztorképek" aratták, melyre a hangulatot előkészitette a tánckar férfi tagjainak itthon is jól ismert lendületes sarkantyús tánca.

A jól ismert műsorból csak a háromugrást érdemes „kiemelni". Itt ugyanis valami kis zavar volt... Ismeri e táncot mindenki, egyik legjobb számunk, és az is maradt a csehszlovák turnén. Táncoslányaink bájosan, nagy kedvvel táncolták — a közönség önfeledten, mosolyogva nézte. A tánc vége felé felhangzott a mi kedvenc „sutyink" göcseji koloratúr szopránja: „Arany almás az én selyem keszkenőm..." Majd a lánykar: „El-me-hetsz a há-zunk e-lőtt..." Először szép lassan, majd fényes jókedvükben hirtelen gyorsan...

A zenekar magyar szinpadoknál még sosem látott, szokatlanul mély, orkeszter-üregben helyezkedett el, senki nem látta sem a szinpadot, sem a közönséget. Mintha egy mély gödörben ültünk volna... Zubora Ferinek is épphogy kilátszott kissé ritkás haja (szé-

A Szt. György szobor.

gyobb „zenei" versenye volt! (Mi volt ehhez képest a Prágai tavasz!) Azt hiszem a végén Kardos Gyuszi el is hagyta a klarinétjával a primást... A cimbalmosok lemaradtak, Csicsó bácsi önfeledten leste egy résen táncoslányaink lábát — mindössze egy-két hegedűsnek és a kontra egy rézszének sikerült épp a végére a primást beérni... Valamit a közönség is észrevehetett, mert az énekkarosoknak, akik a nézőtérről nézték végig a számot, ezt mondogatták: „Szép tánc, jó tánc, de micsoda muzsika!..."

Na de ez semmiség volt a komoly sikerhez képest. A végén virágosztás, üdvözlések...

A szereplés végeztével az egyes csoportok a szállásfelelős vezetésével most már végleges szállásaikra tértek, hogy kipihenjék a gazdag és izgalmas nap fáradalmait. A lányok a „Najmanovába", az énekes fiúk a „Sokolskába" indultak. A Sokolska számunkra egy kicsit szokatlan méretű hálószobát jelentett: 43-an aludtak egy teremben. Mindennek ellenére (s ez az énekes fiúk fegyelmét, jó kollektiváját dicséri) semmi zavaró körülmény, nehézség nem merült fel. Sőt, igen jól

Végigmentünk az egész palotán, láttuk a lovagtermet, amely európai viszonylatban is ritka nagy boltiveivel, a királyi tanácskozó termet, kápolnát, szobrokat, kincseket, melyeket végignézni is sok volna, nemhogy leirni! Együttesünk megilletődötten és elragadtatással gyönyörködött a cseh nemzeti kultúra- és építőművészet e nagyszerű alkotásaiban. Örök élmény volt!

A palota előtti egyik térségen áll a magyar Kolozsvári testvérek remekműve: a Szt. György szobor.

SAJTÓFIGYELŐ SZOLGÁ...
Budapest VII., Lenin körút 9—11
Telefon: 227—651. 221—285

...AROSOK

...ából 3,12, ez a szám még nem mond sokat. De hogy őt bukás is volt ebből a tárgyból, az már valami. Sőt! Sok is.

A pénzügy III/1-es szemináriumi átlaga — ebből a tárgyból — 3, de itt „csak" három bukás volt.

Nem lehetett volna jobban felkészülni?

...ni Tanszék...

...veszi a gondosan összehajtott gázvédőruhát, begombolkozik, ...tenyerébe fogja a gyalogsági ...rohamását és beássa magát (bár ezt a felelet után ítélve is megtehetné).

*

De persze nem ezek az esetek a túlnyomóak. *Kovács* és *Erdős* elvtársak, az ipar I/3-as szemináriumi hallgatói kifogástalan jelest kaptak és bukás egyáltalán nem volt. *Dercze Sándor* elvtárs, a csoport kiképző tisztje megelégedett a csoport átlagával és viselkedésével.

A honvédelmi ismeretek elsajátítása nem szükséges rossz, hanem hazafias kötelesség. Ez érezhető ki a fiúk ünnepélyes komolyságából.

...N...

...zat: jó.

...an *Kaszás* ...ki az aj... ...engedte ...m — önegyszerre ...t mondja: — *jelesre* Rajta kí... *...yörgynek*, DISZ-titerült jeles elérni.

...könnyű a ..., de ezt is ...tanulni —

...k, hogy a ...félnek a — *Hajós* Akik nem ...készülnek fel megfelelően, jogosan félnek, de semmi okuk erre azoknak, akik tudják az anyagot. *Hajós* elvtárs nem elnéző, pontosságot és precízséget kíván, de aki tanult — erről az ipar II/4-esek meggyőződtek — megkapja a megérdemelt osztályzatot. Igaz, hogy a csoport öt hallgatójának *Hajós* elvtárs nem fogadta el feleletét — ez azonban nem rajta múlott, bizonyíték erre a szeminárium (bukások nélkül) 3,35-ös átlaga.

A könnyű tétel

Vizsga előtt

Nekem szerencsém lesz. Tudom, érzem. Jó tételt fogok huzni. Könnyüt. Már, ahogy szoktam. Hiszen olyan jó módszerem van. Nem is nézek a kinzó érzéseket ébresztő lapokra, csak villámgyorsan kiragadok egyet a sok közül. Ki akar velem fogadni, hogy könnyű tételem lesz? Senki?? Na jó, majd meglátjátok!

Tételhúzás után

Jaj, de boldog vagyok. Hisz ez semmi. „a) *Lenin tanítása az egyenlőtlen fejlődésről.* b) *Az első világháború keletkezése és okai.*" Nem is kell hozzá vázlatot írni. Minek? Gondolkozni sem érdemes. Felelés közben úgy is eszembe jut majd minden. Kinézek az ablakon. Napsugár, tavasz! És félóra múlva szerencsésen túl leszek mindenen. Most veszem észre milyen érdekes helyen ülök. Az asztalra valaki ezt írta:

„De én tudom és egyre szívdobogva várom,
hogy újra visszajössz majd baracknyílás idején"

elgondolkozom a sorokon. „De én tudom." Ezt nem merem határozottan állítani! De rémlik valami. És ha kell majd csak eszembe jut egy és más. Az előttem felelő befejezi a felelést. „Jó". Hát jó!! Most meg kell mutatnom mit tudok. Csak nem félek. Könnyű tétel.

Már felelek

Beszélni kezdek. Félbeszakítanak. Ejnye-bejnye... Meglesz. A vizsgáztatóm kérdez: „A háború diplomáciai előkészítése?? Anglia gyarmatai???" Ezt már nem szeretem. Annál is inkább, mert így kapásból nem tudok minden kérdésre felelni. De a kérdések csak záporoznak tovább. Végül már felelni sem próbálok.

Levizsgáztam

De még mennyire!! Kitámolygok a teremből. Nem merem megnézni az indexemet. És eszembe jut egy régi dal. „Mert nekem az életemben nem sikerül semmi."

B

VÉLEMÉNYEM SZERINT...

Szerény véleményem szerint jó, hogy vannak szemináriumok. Szerintem azért jó, mert... — miért is? — ...mert ... szóval véleményem szerint jók. Az a meglátásom ebben a kérdésben, hogy a szemináriumokon vannak viták. E vitákban szerintem van, aki részt vesz. (Mert véleményem szerint csak...

FELJE...

Dolgoztunk a „Népgazdaság fejlődése számokban" című kiállításon. Gondoltuk, bemegyünk a *Statisztikai Hivatalba*, ott bizonyára lesznek megfelelő adatok. Voltak is, csak legnagyobb részük bizalmas, ki nem adható. Az elvtárson, aki velünk foglalkozott, látszott, hogy maga is restelli szüntelen mondogatni: ez is bizalmas, az is bizalmas, ez sem adható ki, az sem — de az is látszott rajta, hogy nagyon szeretne nekünk segíteni. Arca egyre gondterheltebb lett. Végül is megkaptuk, amit kértünk, de az elvtárs ...seinket:

...ajjaj... bizalmas, ...mány?... Hűha, ez is az, egy egyetemi hallgató kiképzési költségei... sajnos... nagyon sok a stratégiai jelentőségű kérdés! Igazán szomorú volt. Mikor azonban kezébe akadt a „vasútvonal hossza" című karton, arca felragyogott: „Elvtársak, sajnos, a vasútvonal hosszát nem adhatjuk meg, ugy-e megértik, de van egy remek ötletem! Adják össze a menetrendet!!..."

Kálnai István

Az Otthonban

A felületes szemlélő az első pillanatban nem lát semmiféle változást a *Makarenko utcai* diákotthonban. Az épület ugyanolyan méltóságteljesen áll a háztömbök között, mint néhány hónappal ezelőtt. A hálók mélyén, de főképpen a tanulószobákban azonban komoly munka folyik.

Ha valaki a szálló lakóinak nagyobb részét együtt akarja látni, csak a tanulószobába lépjen be. Az eléje táruló kép szinte ingerli a tanulásra. A legkülönbözőbb évfolyam hallgatói találkoznak itt, ahol nyugodtan, viszonylag csendben lehet felkészülni a holnap vagy holnapután következő vizsgára.

Szőke, barna, fésült és kócoshajú fejek hajolnak a jegyzetek fölé és a nagyranyitott szemek a könyv lapjai felett csapnak össze és futnak versenyt az idővel.

Ritka eset, hogy valaki nem tanul, hanem valami egyebet csinál. Ha mégis hangos beszéddel valaki zavarná a tanulók csendjét, a közösség hamar lepisszegi és tanulásra vagy távozásra kényszeríti a rendetlenkedőt.

Hasonló a helyzet a többi szobák nagy részében is. A hálók lakói lefekvés előtt megbeszélik vagy magukban el ismétlik a tanultakat és a vizsgáláz kisebb vagy nagyobb fokán hajtják álomra fejüket.

Természetesen vannak kivételes esetek is. A 18-as épület második emeletén levő egyik szobából indián csatakiáltások verték fel az utca csendjét. A harci zaj csak a szemközt lakók kérésére ült el. Vagy a másik eset: Egyik éjjel, 11 óra tájban üvöltő szakszafonok, rikoltó szájkürtök és dübörgő dobok vad ritmusa szállt fel a társalgónak nevezett helyiség „fejreállított" (szószerint értendő) rádiójából.

— *Elvtársak* — szólalt meg egy hálóinges álmos férfi a szemközti épület egyik ablakából —, *legyenek szívesek lehalkítani* vagy elhallgattatni azt a rádiónak csúfolt bömbölő szörnyűséget!

Lehalkították. De azt hiszem, sokkal jobb lenne, ha a hátra levő időben nem kerülne sor ilyen incidensekre az utca lakóival. Éljünk békésen egymás mellett, s a sikerült vizsgák feletti örömünket jezzük ki szerényebben!

A DISZ Központi Vezetősége Egyetemi Osztálya megbízásából az NDSZ IV. kongresszusa tiszteletére az idén is megrendezik az egyetemi hallgatók és dolgozók országos fényképkiállítását.

A kiállításra beküldött fényképeket bírálóbizottság vizsgálja felül, s a legjobb képek részt vesznek a Prágában megrendezésre kerülő kiállításon.

A beküldendő képek a magyar ifjúság életét, egyetemeink munkáját, egyetemi ifjúságunk tanulását, szórakozását ábrázolják.

A képek egy évnél régebbiek nem lehetnek. A képek hátlapján fel kell tüntetni: a kép címét, a készítő nevét, fakultását, a gép munkáját, az objektiv erősségét, a fényképezés idejét és az expozíciós időt.

A beküldendő képek mérete 13 × 18 cm.

A képeket legkésőbb 1956. júniusában az Építőipari és Közlekedési Műszaki Egyetem DISZ-végrehajtóbizottsága Bp. XI. Budafoki út 4—6. K. épület I. em. 29/a címre kell beküldeni.

Sportbarát vagyok

Előljáróban közlöm, hogy 162 cm magas, 27 éves 48 kilós sovány vézna ember vagyok és — szenvedélyes házban szerezték be és cseheknek álcázott magyarok is árusították.) Egészen szomorú tak el fővárosunkba és hoztak folyékony sakkfigurákat (futó 2.70, király 3.20, plusz

Kolozsvári testvérek

1373 kémiteléet a szent György szobrot, mely Hunyadi János szobrot zörelében van. Eredetije a prágai várban látható.

Szalai Jusze, A Kolozsvári bástya, Bp. 1962. 26 l.

M. D. K.

KOLOZSVÁRI festvérek

(Márton és György)

Elpusztult nagyváradi ht. László-szob-
ruk helyére Ferenczy újnak felállít-
tását javasolja

Genthon-Németh-Végvári: Magyar művészet 1800-1945
Bp. 1962, 44,

M.D.K.

Kolozsvári testvérek, szobrászok

nevét és Prágában álló Szt. György szobrukat abban az összefüggésben említi a szerző, hogy a 14. században kiváló magyar művészek, az Anjouk udvarában már művészdinasztiák működtek, tehát a Képeskrónika miniátorának olasz iskolán nevelhedett, de magyar mivoltát, a hortárs-művészekkel való egbevetés is alátámaszthatja.

Die Ungarische Bilderchronik. Bp.1961. Corvina.
Kunsthistorische Untersuchung: Ilona Berkovits

32. old.

M.D.K.

Kolozsvári testvérek, szobrászok

édesapja feltehetőleg Miklós festő volt, aki már Róbert Károly uralkodása alatt az udvarnál működött.

Die Ungarische Bilderchronik. Bp.1961. Corvina.
Kunsthistorische Untersuchung: Ilona Berkovits

32. old.

Kolozsvári Márton

1.

A Szt. László ereklyetartó mellszobor a 14. században készült. A szobor alsó része, amely a palástot ábrázolja, a zeneszrománc érdekes példája. A négyszögletes merőben a románc különböző színeit fémszálakból sodort drót választja el egymástól.

Pallai Sándor: Ötvös művészet
Műszaki Könyvkiadó Bp. 1970 211. old

Kolorsvári Máston. 2.

Kénitőjül, Kolorsvári Máston az arc lénitésének szobrání megoldást választott. Szt. László nagyváradi sírját szentté avatásakor bontották fel, és Lapouya-csont-darabláját foglalták az erekhye tartóba. A győri szélesegyház tulajdona.

Pallai Sándor: Ötvös művészet
Műszaki Könyvkiadó Bp. 1970 Mold

A GYULAFEHÉRVÁRI SZÉKESEGYHÁZ. XI—XIII. SZÁZAD.

A MAGYARVALKÓI REFORMÁTUS Ttemplom.

KOLOZSVÁRI MÁRTON ÉS GYÖRGY: SÁRKÁNYÖLŐ SZENT GYÖRGY. PRÁGA, HRADŽIN 1373.

Szépművészet

1940. 1. szám

Kolozsvári Márton
és György

Szent László nobra
Nagyváradon

írad

Z. Hlatky Endre:
Nagyvárad Szent László-
lója, Tükör
1942. 361. l.

T.

EUROPA

film-, könyv-, lapterjesztő és könyvkiadó rt.

Budapest, V.,

Visegrádi-utca 36.

Kolozsvári Márton

és György

[illegible]

Balogh Jolán dr.:

Kolozsvár műemlékei.

Művészeti hetek

Kolozsvár 1942., 47, 48. l.

Kolozsvári Márton és
György

cód

Gerevich Tibor:
Magyar művészet
Nagy Lajos Korában.
Képzművészet
1942. 210, 211. l.

Kolozsvári Márton és Szőrcz

---

zobrazok XIV. sz.

írad

Krück. II. 46. l.

Selyemdolmány a XVII. századból

TV. 130

Kolozsvári Mártor és

Szőcz

1.

Szamosközy unokajuk

A szt László szobor

alatt vesznek nem

állott semmi. A

szobor és a templomkőzti

utan állott 3 szobor,

a napkeleti bölcsek

szobra és nem ‡

Schoen Arnold mondja

utana nézni –

‡ szt István, az Imre és az László szobra.

~~Franciák II. 192~~

Kolozsvári Márton

és György

1367 - 1387

Csontosi 1897

5[illegible]41 – 1531

HUSVÉTRA

Tiszta gyapju **férfiöltöny** (kabát-nadrág) „Ramasil"-tal impregnálva — — **48.-**

Tiszta gyapju **szövetraglán** „Ramasil"-tal impregnálva — — **48.-**

A „Ramasil" a vizet lepergeti, a levegőt átengedi!

GUTMANN J. és TÁRSA

Rákóczi-út 12. **Gutmann-sarok.**

Küzdelem a születéscsökkenés ellen

A nemrégiben ujjáalakult a Magyar Családvédelmi Szövetség. A napokban hagyta el a sajtót dr. *Doros Gábor* egyetemi magántanár „Családvédelem" cimü könyve, amely a Szövetség kiadványa. Ez a munka az első rendszeres összefoglalása a születéscsökkenés jelenségeinek és okainak és a születéscsökkenés elleni küzdelem eszközeinek és módszereinek.

Dr. *Doros Gábor* könyve, *Széll József* belügyminiszter előszava, dr. *Ravasz László* püspöknek és dr. *Hodossy Gedeonnak*, a Magyar Családvédelmi Szövetség elnökének a bevezetője után, öt fejezetben tárgyalja anyagát. Legelőbb is a születéscsökkenés általános jelenségeivel foglalkozik, rámutatva arra, hogy az utolsó negyedévszázad alatt *a születési index egyetlen európai országban sem zuhant olyan meredeken, mint Magyarországon.* Ez a jelenség pedig annál szomorubb, mert déli és keleti szomszédainknál ismeretlen jelenség a születéscsökkenés, ezeknek a népeknek a szaporodása körülbelül kétszerese a magyarságénak. „A magyar jövő — mondja dr. *Doros Gábor* — csak aktiv családvédelmi és expanziv népesedési politikával biztositható, amelynek céltudatos és eredményes müveléséhez a hatósági és társdalmi erőkifejtés minden eszközét haladéktalanul sorompóba kell állitani.

A születéscsökkenés okai között a szerző különböztet a nagyváros és a falu között. Itt is, ott is részben erkölcsi, részben gazdasági okok játszanak közre. De mig a nagyvárosi „egysé"-nek vagy „egykének" gazdasági hiány az oka, a falusi „egyke" magyarázata éppen ellenkező. *A birtokos szülők félnek a vagyon megosztásától és a gyermekáldást éppen hasznossági és célszerüségi szempontokból korlátozzák.* De bármik is az okok, a „gyermek nemakarás" szelleme az, ami ellen a családvédelem eszközeivel föl kell venni a küzdelmet.

A továbbiakban a szerző statisztikai adatokkal, saját megfigyelésének leirásával és szemléltető fényképekkel fest képet az egy-gyermek rendszer következményeiről, a Dunántul egykés falvaiban. *Különösen megrázó az a kép, amelyet Ormánság hirhedt gyermektelen falvairól tár az olvasó elé.*

A népesedéspolitika és családvédelem hatósági feladataira teljes részletességgel mutat rá dr. *Doros Gábor.* A szociális családvédelmi intézkedések között sürgeti *a közalkalmazottak családi fizetésrendszerének a bevezetését*, a nőtlenek, gyermektelenek és kevésgyermekük arányos megadóztatását, a *sokgyermekesek anyagi támogatását, és előnyökben részesitését*, az ipari és mezőgazdasági családbiztositást és a családi munkabérrendszer bevezetését, végül *családvédelmi földbirtokreformot, lakáspolitikát, közlekedési politikát, közüzemi politikát és tanügyi politikát.* A születéscsökkentést megelőző intézkedések között szükségesnek látja a nagyvárosba való néparamlásnak a feltartóztatását, a *sokgyermekes kivándoroltaknak a visszatelepitését, a sokgyermekes családoknak az egykés vidékekre való telepitését.* Ide tartoznak azok a rendészeti és bünetőjogi intézkedések is, amelyek a fogamzásgátlások ellen vennék fel a küzdelmet. Végül a születésfokozásra ösztönző intézkedések között bevezetendőnek tartja az *egykés községek termékeltlen lakosaitól a hatósági kedvezmények megvonását, a veszélyeztetett országrészeken az örökösödési rendszer megváltoztatását, a prémiumos belső telepitési akció megindítását és a prémiumos házasodási kölcsönök folyóstását.* Evégből Nemzeti Családvédelmi Alapot kellene létesiteni, amely táplálná a különböző anyagi természetü juttatásokat.

A könyv utolsó fejezete a Magyar Családvédelmi Szövetség társadalmi eszközeit ismerteti. A propaganda, a missziók, a tanácsadó intézmények, a telepités és segélyezés feladatait körvonalazza, majd igy fejezi be könyvét: *„A családvédelmet és születéscsökkenés elleni küzdelmet nagy nemzeti üggyé kell avatni, nehogy elkésve jöjjünk a fenyegető katasztrófa tudatára s a magyarság valamikor, — az ó-római néphez hasonlóan —, az örök enyészet szárnyán eltünő, szomoru történelmi emlékké váljék.* (M.)

Budapest a világ fürdőügyeinek középpontja

A Nemzetközi Fürdőszövetség Budapesten tartja első értekezletét

A mult év nyarán Budapesten huszonkét nemzet kiküldöttei jelenlétében alakult meg a Nemzetközi Fürdőszövetség azzal a céllal, hogy a világ összes gyógyfürdőit és üdülőhelyeit érintő ügyeket közös elhatározással intézzék. A *Nemzetközi Fürdőszövetség* Budapestet választotta állandó székhelyének és az alakuló gyülés után itt tartják meg a végrehajtóbizottsági értekezletet.

A hétfőn kezdődő értekezleten *tizennégy állam delegátusai vesznek részt.* Külön érdekessége ennek a megbeszélésnek, hogy itt jelenti be hivatalosan a Fürdőszövetséghez való csatlakozását *Franciaország* is, mert a mult évi alakuló kongresszuson a franciák nem képviseltették magukat. Teljes számmal vesznek részt az értekezleten a kisantant-államok is, itt lesznek az északi államok kiküldöttei, az olasz *Robucci* szenátor, valamint a német birodalmi fürdőügyi biztos is. A végrehajtóbizottság kétnapos értekezletén elsősorban a Nemzetközi Fürdőszövetség alapszabályait dolgozzák ki és letárgyalják a legsürgősebb nemzetközi fürdőügyi kérdéseket is. *Budapest ezekután hivatalosan is az egész világ fürdőügyeinek a középpontja lesz.*

A kétnapos értekezletet a Gellért-szállóban tartják meg *József Ferenc* királyi herceg elnöklésével, az ügyek előadója pedig dr. *Szviezsényi Zoltán*, a Nemzetközi Fürdőszövetség és a budapesti Gyógyhelyi Bizottság igazgatója lesz.

További hüvös, felhős idő

Többfelé lesz éjjeli fagy

A sarkvidékről indult északnyugati áramlás szombaton Magyarország felett még teljes mértékben uralta az időjárást. *A hőmérséklet mindenütt az évszaki normális alatt maradt.* A déli órákban megerősödő felhőzet sokfelé hullatott alig számottevő kis esőt. *Este a kisugárzás hatása még nem érvényesült egészen.*

A nagyvonalu időhelyzetben annyi változás mutatkozik, hogy az orosz ciklon lassan kelet felé huzódik, az angol léghalmaz zöme pedig az Északi-tenger fölé kerül át. *A kettő között a hidegáram a La Manche-csatornától az orosz határig bőven ömlik dél felé.*

Az időirányitó képződmények lassu változása folytán időjárásunk hüvös jellege egyelőre megmarad. A szél gyengül, de nem áll el. Napközben megerősödik a felhőzet, helyenkint kisebb lecsapódás még föllép. Éjjel továbbra is sokfelé lesz még fagy.

Hivatalos időjelentés

A Meteorológiai Intézet jelenti április 9-én este: Európaszerte tovább tart az északi légáramlás és vele a hüvös változékony idő.

Hazánkban is élénk az északnyugati-nyugati szél. Többfelé volt kisebb futóeső, Sopronban, Szombathelyen, Nagykörösön, valamint a hegyeken kisebb havazás is. A hőmérséklet az északnyugati megyékben nem érte el a 10 fokot, egyebütt 10—12 fokig emelkedett.

Budapesten este 9 órakor a hőmérséklet 3 Celsius fok, a tengerszintre átszámitott légnyomás 761 milliméter, mérsékelten emelkedő irányzatu.

Várható időjárás a következő 24 órára: Élénk északnyugati-északi szél. Változó felhőzet. Több helyen zápor-eső és záporszerü havaseső. a hegyeken futó havazás. A hőmérséklet alacsony marad. A szélvédett helyeken erős éjjeli fagy lesz.

Vizállás. Duna: Hofkirchenig és Linz—Mohács között apad, másutt árad, Esztergomig alacsony, lejebb közepes vizállásu. Bécs —5, Pozsony 180, Komárom 329, Budapest 308, Paks hiányzik, Baja 380, Mohács 415. **Dráva:** Barcs —62, Drávaszabolcs 50, Eszék 180. **Száva:** Bród 287. **Tisza:** Tiszaujlaknál árad, lejebb apad, Záhonyig alacsony, lejebb közepes vizállásu. Tiszaujlak 32, Vásárosnamény 70, Tokaj 330, Tiszafüred 386, Szolnok 442, Csongrád 375, Szeged 386. **Szamos:** Csenger 54. **Körös:** Békés 35, Gyoma 168. **Maros:** Makó 95. **Balaton:** Siófok 89. **Velencei tó:** Agárd 49.

Óriási csokoládé-tojás
(V. Emelet)
22 cm magas, fényes alumíniummal bevonva, csokorral, 1 sor deszerttel és mignonnal kirakva **1.08**

Töltött csokoládé-tojások
csokorral **—.53, —.68, —.78, —.96** fillér

Óriási csokoládé-nyul
36 cm magas, fényes aranyszinü alumiummal bev., puttonnyal, 2 csok. tojással **1.08**

Csokoládé-nyulak
Különféle nagyságb. **—.12, —.18, —.28, —.38, —.58, —.76**

Husvéti ajándékdoboz
Husvéti jelenetet ábrázoló, gyönyörüen festett és kivágott felállitható diszlettel, csok. bárány, nyul, tojás, csibe és cukrostojás zacskóval, összesen ..... **96** fillér

Husvéti locsolók
(I-ső emelet)
Óra alaku üveg szóró dugóval, különféle illattal töltve **25**
Husvéti locsoló kutya, baba, revolver, töltve illattal **25**
Tréfás locsoló celluloidból, béka, virág, cigaretta, gyufa **25**
Husvéti locsoló üveg, szóró dugóval, Azur illatszerrel **36**

Kimért illatszerek
(I-ső emelet)
Azur kölniviz, rózsa, orgona, ibolya, gyöngyvirág, 1 ccm **10**
Baeder kölniviz, orgona, gyöngyvirág, chipre, rózsa, akác, jardin fleures illatokban, 1 ccm **16**
Azur tolletteviz, orgona, rózsa, akác, gyöngyvirág, ibolya, origan, chipre, japán illatokban, 1 ccm **20**
Baeder tolletteviz, széna, orosz, origan, Poppy, fujiama, reverie, fougere, quintessence, 1 ccm **24**

ÉLELMISZEREK
(IV. emelet)
¼ kg Mogyoróbél **56**
¼ kg Dióbél **82**
½ kg Mazsola **58**
½ kg Aranymazsola **96**
10 deka Mandulabél **48**
10 deka „Kalifa" pörköltkávé **78**
10 deka Cuba pörköltkávé keverék **96**
1 doboz „Orlow"-tea (Br. 10, t. 2 d.) **118**
½ kg Kakaó **92**
½ kg Tátra cikoria pótkávé **48**
½ kg Kékmák **68**
1 fiola Vanilia **48**
½ kg Barackiz (üvegbetét 20 fillér) .. **78**
1 kg Vegyesiz (üvegbetét 24 fillér) ... **86**
1½ lit. Vegyes savanyuság (üb. 34 f) **48**
½ kg doboz Leosó **38**
½ kg Túrasajt **62**
½ kg Teljes zsiros trappista **74**
3 doboz 1/10 szardinia **96**
1 doboz 1/6 szardinia **54**
1 üveg Oroszhal (üvegbetét 12 fillér) .. **96**
1 kg Téli szalámi **350**
1 liter Asztali bor (üvegb. 28 fill.) ... **36**
2 liter Asztali bor demijonb. (dem. 62 f) **72**
7 deci Hárslevelü (üvegbetét 28 fill.) **58**
½ liter Tokaji szamorodni (üb. 30 f) **66**
3½ deci Császárkörte, v. triplesec v. chartreuse (üvegbetét 30 fillér) ... **96**
3½ deci Barackpálinka (üvegb. 30 f) **96**
3½ deci Szilvórium (üvegb. 30 fill.) .. **96**
1 üv. Centry Casino pezsgő (üb 20 f) **178**

PÁRISI NAGY ÁRUHÁZ
Vidéki rendelések azonnal eszközöltetnek

A prágai Szent György veszélyben

A prágai várban szabadtéren felállított bronz szoborról van szó, melyet 1373-ban két kolozsvári származásu magyar művész, Márton és György alkottak és azóta, tehát 565 év óta pusztul a csehek tulajdonában. Szent György küzdelmét ábrázolja a sárkánnyal, a lovagi erény mintaképe, a nőtisztelet, a bátorság és önfeláldozás szimbóluma. Azonkivül korát megelőző művészi formájával egyedülálló jelenség az európai művészetben is. A két zseniális magyar művész e nagyszerü alkotását azonban sohasem tudták a cseh fővárosban méltányolni. Ennek bizonyára néplélektani oka van. Tény az, hogy sohasem tudták, hol és hogyan állitsák fel. Négyszer változtatta a helyét, három baleseten esett át, vallásos jellegétől, a huszita-mozgalmak idején, megfosztották és szökőkuttá alakitották át, néhány vizetokádó sárkányfejet illesztettek hozzá és egy kétfejü sasos oszlopot állitottak mögéje. Ilykép *Lusztprunnen* lett és azt jelképezte, hogy a királyi házat megvédi a sárkánnyal (az ellenséggel) szemben. Egy darabig ott is maradhatott a Szent György-templom előtt, majd áttették a vár harmadik udvarbeli palotabejárata elé, ahogy az a Klose-féle vizvezetéki térképén látható, de a XVI. század végén leköltöztették a városba, a tanácsház elé állitották. Dietzel városképén (1733) diszkutnak látjuk, mögötte az oszlop, de már Mária Terézia idején visszakerül a várba, nem a régi helyére ugyan, hanem a Szent Vitus dóm mellé, a kétfejü sasos oszlop nélkül. Tovább is lusztprunnen marad, vallásos jellegétől megfosztva.

Azóta ott szenved a szabadban, fagy, hő, szél gázol át rajta, málasztja az eső, piszkitja a légváltozás, belepi a por. Ezekhez járul, hogy középkori öntvény lévén, nem tudtak neki egyenletes vastagságu anyagot adni. Ezért érte oly sokszor, oly könnyen baleset. Mikor Miksa magyar királyt 1562-ben cseh királlyá koronázták, a téren, hol a szobor állott, lovagjátékot tartottak. A kiváncsiak felmásztak a szoborra, oly sokan, hogy a ló vékony bokái nem birták el a terhet, ló, lovas, a kiváncsiakkal együtt, összeomlott. Sérülés később is érte. Rosszul javitották. Azidétt még nem ösmerték az autogén-eljárást és ólommal toldották ki sebeit. Ehhez járultak az egyenlőtlen bronzból származó repedések ugy, hogy a szobor élete — mivel még mindig szabadban sinylődik — veszélyben forog.

Ez a veszély nem mult el azzal, hogy a barokk talapzat helyett ujabban egy modern, csupasz oszlopra tették. Az idő vasfoga tovább rágja.

Ez nem a mi véleményünk, ez a cseh kormány szakértőinek a véleménye is. Tiz évvel ezelőtt Sturzy és Barták cseh bronzszakértők alaposan megvizsgálták a szobor jelen állapotát és a cseh kultuszminisztériumnak beható jelentést adtak róla, különösen hangsulyozva, hogy a szobor mai rongált állapotában fenn nem tartható.

Kezünkben van ez a jelentés. Azt olvassuk benne, hogy a szobron olyan repedések láthatók, melyek a középkori öntéskor keletkeztek, de olyanok is, amelyek idők folytán jöttek létre, valamint olyanok, amelyek az eredeti repedéseket elmélyitették. Ugy látszik több izben javitották, de a kitöltések kihullottak, a beszivárgó viz tovább málasztja a szobrot. Ezek után azt javasolják, hogy egy uj, alapos javitás után, a szobrot zárt helyre, legjobb volna egy muzeumba helyezni.

Ez a jelentés 1924-ben készült. Irattárba tették és azóta semmi sem történt. A szobor romlik, romlik tovább. Vajjon mi lehet e közöny oka? Bizonyos, hogy a középkori két magyar művész e remekműve iránt Prágában semmiféle kegyeletet nem éreztek. Tudósaik egyre azt vitatják, hogy a mű nem maradt ránk eredeti alakjában, renaissance-kori átöntés és igy sem művészi, sem műtörténeti értéke nincs. Hasztalan küzdünk e vélemény ellen. Prágát ismertető legujabb kiadványainak is terjesztik ezt a szobrot lebecsülő álláspontot.

Helyes. Akkor tehát nem hisszük, hogy lehetetlen feladat lenne ezt a romlásnak indult, véleményük szerint nem nagy értékü szobrot megszerezni, kicserélni és a Nemzeti Muzeumban elhelyezni. Ott volna igazi helye. Ott megbecsülnék. Hazakerülve, hirdethetné a két középkori magyar művész zsenijét. Mindnyájunkat pedig büszke örömmel töltene el a tudat, hogy e vérzivataros századokból megmenekült műkincsünk végre biztos helyre került, mert hogy mit jelent a magyar és az európai kultura számára, azt abban a munkámban fogom kifejteni, amelyen éppen most dolgozom.

Dr. Lázár Béla.

Főispáni értekezlet

A főispáni kar tagjai Budapestre érkeztek, hogy résztvegyenek a belügyminisztériumban tartandó értekezleten. *Széll József* belügyminiszter elnöklésével szombaton délelőtt tartották meg a főispáni értekezletet, amelyen a kar valamennyi tagja megjelent.

Az angol kormány buzát vásárol

London, ápr. 9. A *Star* értesülése szerint a Cityben az a hir terjedt el, hogy a kormány nemzetvédelmi célokra *buzát vásárol*. A nagy malmok pénteken 24 hajórakomány buzát vettek. Ez volt a malmok legnagyobb buzavásárlása hosszu idő óta. Az *Evening News* szerint a gabonatőzsdén az a hir keringett, hogy a kormány a fegyverkezési programmal párhuzamosan hatalmas méretü buzakészletet létesit. A malmok óriási vásárlásai ugrásszerü áremelkedéseket eredményeztek Liverpoolban. A pénteken vásárolt buza mennyiségét 140—170.000 tonnára becsülik.

NAPI HIREK

Virágvasárnap

A bőjti Feketevasárnap után egy héttel — ime — itt a Husvét reménységével teljes Virágvasárnap. Eltelnek a Nagyhét gyászt és kínszenvedést jelképező napjai is, hogy végül ránk köszöntsön boldog harangok zengésével a Föltámadás.

Igy záródik, magasztos megdicsőüléssel, Isten fiának tragédiája. Ezt példázza a husvéti időszak ünnepi rendje. A keresztény egyházak tanitása ezzel önt lelket a csüggedőkbe, ezzel szítja fel bennük a bizó hitet, hogy a legsötétebb éjszaka is hajnalra virrad egyszer s a szomoru jelen árnyékában már sugárzásra készen várakozik a szebb jövő.

Virágvasárnapján barkát szentelnek a magyar templomokban s a falusi otthonok tiszta szobáiban friss gallyakkal diszitik ezen a napon a házi oltárt. Mily megható, hogy a füzfabokrok rózsaszin virággyapjukkal végigtüzdelt vékonyka ágai pálmát jelentenek és jelképeznek. Azokat a pálmaágakat, amelyekkel a biblia szerint a Megváltót köszöntötte a rajongó nép, amikor szamárháton bevonult Jeruzsálembe.

Trópusi vidékek pompázó levélóriásainak magyar testvére, helyettese, helytartója, egyszerü, szerény és kedves fűz-barka, hajladozz szépen és üdvözöld a magad módján lelkünk szelid, de diadalmas királyát: a Reménységet!

— **A kormányzó elismerése.** A kormányzó a honvédelmi miniszter előterjesztésére megengedte, hogy *Haller János* győrszabadhegyi római katolikus plébánosnak a honvédség tagjainak lelki gondozása érdekében több mint egy évtizeden át teljesitett önzetlen szolgálataiért elismerését tudtul adják.

— **A kabinetiroda főnökének villásreggelije.** Urai *Uray István*, a kabinetiroda főnöke, szombaton a Nemzeti Casinóban villásreggelit adott, amelyen részt vettek: *Angelo Rotta* apostoli nuncius, *Behids Erkin* török követ, *Gaston Maugras* francia követ, *Léon Orlowski* lengyel követ, *Conte L. O. Vinci-Gigliucci* olasz követ, *Raoul Bossy* román követ, és *Otto von Erdmannsdorff* német követ, továbbá dr. *Darányi Kálmán* miniszterelnök, dr. *Sztranyavszky Sándor*, a képviselőház elnöke, báró *Perényi Zsigmond* koronaőr, dr. *Jekelfalussy Zoltán*, *Kánya Kálmán* külügyminiszter, dr *Walko Lajos*, dr. *Hóman Bálint* vallás- és közoktatásügyi miniszter, dr. *Bárczy István* miniszterelnökségi államtitkár, dr. *Ambrózy Gyula* államtitkár, a kabinetiroda főnökhelyettese és dr. *Barcsay József* kabinetirodai fogalmazó.

— **Kinevezés.** Az igazságügyminiszter dr. *Molnár József* szegedi törvényszéki birót a szegedi itélőtáblához elnöki titkárrá nevezte ki.

— **A MEFHOSz üdvözlő távirata a miniszterelnökhöz.** A MEFHOSz elnöksége a következő táviratot intézte *Darányi Kálmán* miniszterelnökhöz: „A szövetségünkben tömörült ifjuság nevében ragaszkodó szeretettel köszöntjük Excellenciádat abból az alkalomból, hogy az uj költségvetéssel egyidejüleg a m. kir. kormány benyujtotta a Házban a győri program kivitelezésére és a zsidókérdés észszerü megoldására vonatkozó törvényjavaslatokat. E törvényjavaslatok gazdasági, szociális és kulturális rendelkezéseiben a háboru utáni nemzedékek követeléseinek valóraválását látjuk és annak a reményünknek adunk kifejezést, hogy a nemzeti fejlődésnek hatalmas uj fejezetében a magyar élet minden, honvédelmi, szociális, földbirtokpolitikai és más kérdéseinek megoldására kerül sor. Ehhez az uj nemzeti fejlődéshez a magyar ifjuság lelkes munkavállalással kiván hozzájárulni."

— **Változások a posta vezetésében.** A kereskedelemügyi miniszter Lestyán István főigazgatót, a budapesti postaigazgatóság vezetőjének állandó helyettesét, e tisztje alól felmentette és megbizta a postavezérigazgatóság személyzeti és szervezeti ügyosztálya vezetőjének állandó helyettesitésével. A budapesti igazgatóság vezetőjének állandó helyettesitésével *Szathmáry Ferenc* főigazgatót, a debreceni postaigazgatóság vezetőjét bizta meg. Szathmáry Ferenc utóda a debreceni postaigazgatóság élén dr. *Kulcsár Bertalan* postaigazgató lett. Dr. *Hollán Péter* főigazgató, a pécsi igazgatóság vezetője a soproni igazgatóság élére került, utóda *Lengyel Sándor* postaigazgató, akit a miniszter előbb a postavezérigazgatóság személyzeti és szervezési ügyosztálya vezetőjének helyettesitése alól felmentette.

— **A holland királynő diszdoktorsága.** Hágából jelentik: Az amszterdami egyetem tanácsa *Vilma* holland királynőt uralkodásának negyvenedik évfordulója alkalmából a közgazdasági tudományok tiszteletbeli doktorává avatja. Az avatás ünnepélyes szertartását szeptemberben tartják.

— **Vacsora Mécs László tiszteletére.** Mécs Lászlót, aki most tért vissza franciaországi, belgiumi és hollandiai előadó körutjáról, nagy ünneplésben részesitette a *Vigilia* vacsoráján a Pannonia-szállóban összegyült előkelő közönség. *Brisits Frigyes* ciszterci igazgató, egyetemi tanár méltatta Mécs László költői munkásságát. Ezután dr. *Tóth László* főszerkesztő, majd a Vigilia nevében *Aradi Zsolt* beszélt.

— **Megalakult a HONSz uj országos igazgatósága.** A HONSz uj országos igazgatósága dr. vitéz *Árvátfalvi Nagy István* országgyülési képviselő elnöklésével alakuló ülést tartott. Az igazgatóság munkaprogramja felölelí *a hadirokkantak járandóságainak rendezését, fo'ozottabb mérvü munkához való juttatását és a rokkanttörvény novelláris módositásának előkészitését.*

— **A mentők kegyelete.** Dr. Kresz Gézának, a Budapesti Önkéntes Mentőegyesület megalapitójának halála évfordulóján a mentők őrsége koszorut helyezett el a mentők székházának falán elhelyezett emléktáblára. Az ünnepélyes megkoszoruzáson résztvettek a légoltalmi tanfolyamot hallgató pénzügyminisztériumi tisztviselők is.

Mozicsillag

Lépten-nyomon találkozunk a Mozicsillaggal. Illetőleg nem is vele, csak a képével. A képen a mozi csillaga rendszerint mosolyog. Édesen, bübájosan mosolyog, mintha csak ez lenne a főfoglalkozása. Mintha csak azt mondaná: „Milyen könnyü az én dolgom, hipphopp, egy-kettőre mozicsillag lett belőlem!" Van, aki nem mosolyog, de annak se lehet valami rossz dolga! Mert hol cobolybunda simul a termetére, hol hermelin belépő. Esetleg a legdivatosabb „koktélruha", vagy pirosbársony nadrág! Ez nem mese, nem móka, hiszen még jól emlékezünk rá, hogy Marlene Dietrich pirosbársony nadrágban szállott le a párizsi pályaudvaron a vonatról. (Meg is jegyezték akkor, hogy ő előtte utoljára — Simonyi óbester érkezett piros nadrágban, lóháton Párizsba!) A mozicsillag a fényképen fényt, gazdagságot, pompát jelent. Vagy egy pazar kertben készitettek róla felvételt egy óvatlan pillanatban, amikor a legszebb rózsák hajoltak le hozzá, vagy a tengerjáró jachtját várja a parti fövényen, ahol „lenge szellő lebegteti tengerzöld ruháját". Unalmában hintázik, vagy biciklire pattan, lovagol, nyillal célbalő, indián törzsfőnök tolldiszét teszi föl a fejére, esetleg édesbús arccal hárfázik. Szegény kis filmcsillagnak annyi a dolga, az autóvezetéstől a hárfáig mindent mosolyogva kell csinálnia. Ha nagyon megkérik, csodás gyöngysorral övezi a nyakát, vagy esetleg megérkezik egy repülőgépen, kifogástalan repülőkosztümben. És az arcán ragyogó szemében, hosszu pillái alatt majdnem mindig ott bujkál a mosoly. Ama bizonyos hollywoodi mosoly. Nézzük csak viszont, mi bujkál e mögött a mosoly mögött? A filmcsillagoknak egyáltalán nem olyan rózsás az élete, amint ezt a szóbanforgó állandó rovatjellegü mosoly közli velünk. Hollywood felé, a modern Mekka felé ömlenek a világ minden részéből a „mozicsillag-jelöltek" és nem utolsósorban csábitja őket ez a mosoly is, amellyel lépten-nyomon találkoznak. Jachtozni mennek oda, hárfázni indulnak, cobolybundát akarnak hordani, nyillal célbalőni és mit találnak ott? Rettenetes küzdelmet, ezer csalódást, szép remények széthullását, szivárványok szertefoszlását. Hollywood kegyetlen, Hollywood bevehetetlen. Azok, akik már jártak kint, azt mondják, hogy a világon sehol sincs annyi reményvesztett, ragyogó szép nő, mint éppen Hollywoodban! ... Bizony, néha jó meglátni és észrevenni, hogy mi is rejlik a filmcsillagok édes mosolya mögött! (f. i.)

— **Ravasz László püspök üdülése.** Dr. Ravasz László református püspök orvosi utasitásra háromhetes pihenés végett szombaton délben a fővárosból elutazott. A püspök április végén előreláthatólag ujból átveheti az ügyek intézését.

— **Ugron Gábor lett a Gróf Apponyi Albert Társaság elnöke.** A Gróf Apponyi Albert Társaság a megüresedett elnöki tisztségre *Ugron Gábor* ny. minisztert választotta meg. A társaság társelnökei továbbra is dr. *Tahy László* belügyi államtitkár, vitéz *Makray Lajos* és gróf *Apponyi György* országgyülési képviselők. A társaság elnöki tanácsa felszólitást intézett tagjaihoz, amelyben felkéri őket, hogy a nagy nemzeti célok elérése érdekében minden politikumot háttérbe szoritva vegyenek részt a nagy nemzeti összefogásban.

— **Országzászló-őrség.** Vasárnap a 38. sz. „Honvéd" cserkészcsapat teljesit őrszolgálatot az Ereklyés Országzászlónál. Déli 12 órakor a „Honvéd" cserkészcsapat kiséri a csapatot őrségváltásra. Parancsnok: Krómer István. A szabadságtéri térzenét Nemesszeghy Aurél karnagy vezényli.

— **Az Iparrajziskola jubiláris kiállitása a Nemzeti Szalonban.** Kulturtörténeti és művészi szempontból egyaránt érdekes kiállitás nyilt meg szombaton a *Nemzeti Szalonban: a Székesfővárosi Községi Iparrajziskola* jubiláris kiállitása. Az „Iparrajziskola" szerény elnevezése mögött egy művészi szempontból is igen értékes magyar tanintézet rejtőzik. Ez az iskola nemcsak kitünő iparművészeket nevelt, de itt kapta az első művészi oktatást néhány olyan festőnk is, akik később az egész magyar művészi kultura értékes tényezői lettek. Ennek az intézetnek volt növendéke például *László Fülöp*. Egy kiállitott régi rajza a gyüjtemény legérdekesebb darabjai közé tartozik. Százhatvan évvel ezelőtt, 1788-ban alakult meg ez az iskola, a Mária Terézia által kiadott oktatásügyi rendelkezések alapján. Ez volt hazánkban az első intézet, amelyben nemcsak az ipari, de a művészi rajzot is pedagogiai irányelvek szerint intézményesen tanitották. A jubiláris kiállitás érdekes kulturtörténeti része az iskola százhatvanéves multját ismerteti meg a nézővel. A régi rajzok a magyar iparművészi tervezés fejlődéstörténetének érdekes adalékai. A kiállitás másik része a modern oktatás gyakorlati jellegét emeli ki. A tervezés mellett különösen nagy gondot fordit a modern iparrajziskola a gyakorlati kivitelezés oktatására. Szép ötlete a kiállitásnak, hogy az itt összegyüjtött műhelymunkák témáit mint az eucharisztikus kongresszus is Szent István év gondolatköréből meritettek. Különösen megkapó a szép *magyar kápolna*, amelyet az intézet valamennyi szakosztályának közreműködésével készitettek el. Magyar szentek képei diszitik ezt a kápolnát s az oltár ötvösmüvü kegyszerei is a diszes misekönyv is az intézet növendékeinek munkája. Külön kellene felsorolni az egyes szakosztályok gyüjteményeit: az asztalosipar, a művészi kerámia, a szőnyegszövés, csipkekészités valóságos remekeit láthatjuk ezen a kiállitáson. Egy nemcsak nagymultu, de épp oly érdemes intézet nevelői munkájának legszebb bizonyitéka ez a kiállitás.

Kolozsvári Márton és György

Nemzeti Újság 1938 febr. 27

A Kolozsváry testvérek hires Szent György szobrának mását ajándékozta a kultuszminiszter Szegednek

kupolatér hatalmas vonzásának engedve, végül az épület centrumában álljon meg. Ezen a ponton, a kupolacsarnok közepén az épület magasságának, hossz- és mélységi méreteinek maximális szemléleti élményét kapja. Erről az egy pontról betekintheti az épület belső terének legnagyobb (27·20 m) magasságát, a társalgókon keresztül, szimmetrikusan mindkét oldalon egészen az üléstermekig áttekintheti az épület hossztengely irányát s megkapja a Dunától a Kossuth Lajos-téri főbejáratig az épület egész keresztmetszetét.

De nemcsak a centrumnak ezzel a kihangsúlyozásával adott súlyt Steindl a kupolacsarnok fontosságának, hanem az egész belső térnek igazán gótikus szellemű kialakításával is. Az igen nagy alapterületű (20·80 m átmérőjű),[44] tizenhatszögű csarnok első hatásában szűk benyomást kelt, mert a kupoladobot hordozó pillérek s az abból kinövő karcsú bordázat vonalvezetése oly merészen viszi a tekintetet a csarnok boltozásának magasságáig, hogy a terem térhatását illetőleg megtéveszti a szemlélőt. Azzal, hogy a 3 m széles és 8·10 m magas pillérkötegek

Kolozsvári Márton és György

Vásárhelyi Miklós: Eldőlt a vita a szent György szobor körül: valóban érdelyi magyar szobrászok voltak a remekmű alkotói.

Keleti Ujság, 1935.

XVIII. 98 sz.

Sza Kelemen

PÉCSVÁRAI

ALTEMPLOM XI. S

Kolozsvári Martonos Szóry

szobrácsok

Szód

Dv 318.l

A szegedi m. kir. állami fő

Érte

.....

.....

.....

..... *tantárgyakb*

Magaviselete .....

Szeged, 191 ..... *év* .....

Látta az atya vagy helyettese:

Kolozsvári Mattonés
György

---

ba

ab: Arch Ert 1893. 192 l

rod

Schnütgen. Zeitschr. f. chr. Kunst 1892. 360 l.

Kolozsvári Martonics Gyűrűs

szobrának

ásód

Arch Ért. 1911-287

Kolozsvári Mártyr és Szőrly

Irod.

Oláh Miklós leírása a szoborról.
Hungaria I. 16 fej.

Zeitsch. von u. für Ungarn
1804. 86 l.

Pasteiner Emla. Szent Szőrly
Müv. Spar 1894. 95-6.

Gerecze. Mo. tört. eml.
I. 148.

" Szobr. eml. 58.

III. Béla emlék. 321-6.

Kolozsvári Márton és Szőcz

---

lásd okv.

Arch. Ert.

1912. 32

Czakó Elemér

Kolozsvári Márton és György

XIV.-ik századi szobrászok.

Budapest

1904.

László Könyvtár ambon.

A műrészek életrajzával egyidejűleg dolgozandó

Jel.

Jelentem, hogy .....

távolmaradását.

Tudomásul vette:

.....

az osztályfőnök aláírása.

Engedé

.....

a műhelyfőnök
al

8. sorsz. Műhelyi minta

Kolozsvári Marton
és Szörzy

Lázd

Művészeti lexikon
4 o 6 l.

Becs V. 103

Kolozsvári Márton és György

XIV. 24.

inod

Kart Ung. 104. l

Elefántcsont - legyező „Ötvös céhé"
feliratú VII. 138.

Kolozsvári Márton és György

MAGYAR MŰVÉSZET

1926. 264–271
1927 149, 240
1928. 659, 685–
1930. 237, 298
1931. 186, 305, 307
1932. 20.
1929. 30, 296

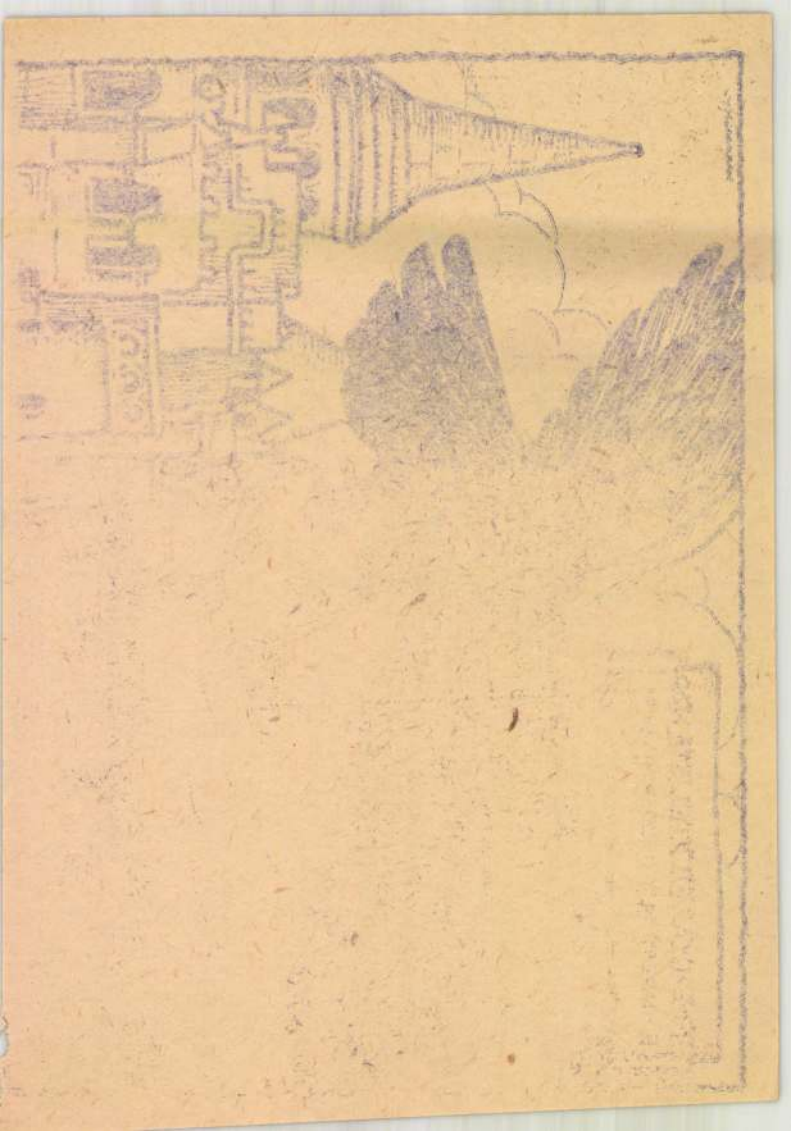

Kolozsvári Márton és György

cód.

V. E. Kolozsvári Márton és György váradi királyszobrairól. Arch. Ért 1920-22. XXXIX. 103. l.

Miskolczy István 1609-ki naplója.

Miles Mátyás: Siebenbürgischer Würg-Engel Wagyneben 1670.

Polos István naplója 1669-1676.

Doszkár János és Ferenc

Háztatarozási, építési és átalakitási

vállalata

Budapest.

Iroda:
IX. Veres Pálné-u. 40.
Telefon 117-04

Telep:
IX. Márton-u. 3/B.
Telefon József 8-53.

Kolozsvári Márton és György

Źród

z

Lechner Jenő dr: Az elszakitásra itélt Magyarország. Bpest, 1920. 134. l.

T. 5382.

az Eigentliche Vorstellung des
nen KAEYSERLICH ALLYRTEN FRANTZŐ
WERTH, alól pedig a hadi ékitmények-
elirás szerint a Treffen zwischen
gatsch in Ungaren Ao 1704. szemlél-

l : 33.6 cm.

Kolozsvári Márton
és Hőrz

mód
z
Pesti Hirlap 1915 dec. 1.
(A Kolozsvári Asztvé-
rek művészete.)

Lázár Béla elsadása
a Régészeti Társulatban

U. 2199.

Kolozsvári Márton és György

Czakó Elemér

Kolozsvári Márton és
György XIV. századi szobrászok.
Budapest
1904.
8° 35. l.

—

Kolozsvári Martonci
György

Erod

Balogh Gábor. Fejü-
tés, mivelet, nevelés,
ab Magyarország a
XIV szaradba. Harmat
s a Külf. 1866. 667 l

Kolozsvári Magyar Ujság

vége

Nagyvárad. Vas. Ujs
1867. 25 szám.

Lásd még:

Horváth Mihály: Ipar
és kereskk. tört. Magyar-
országban a 14 század
elejéig. Buda 1842.

Kolozsvári Márton
és György

Ivad

Brsolt II. 575–578.

...agyar királyi államvasutak.

T. Műhely

Miután keresményemnek 191..... é

tésénél.....

jelenhetek, keresményemnek átvételére ..

nevü munkástársamat szóbelileg megbizt

Kelt ....., 191.....

.....

tanu.

.....

tanu.

Kolozsvári Márton és György

lásd ohv

Czakó Elemér. Kolozsvári Márton és György.
Bpest 1904 -

megvan Egyetéramban

Jelentem, hogy .....

távolmaradását.

Tudomásul vette:

.....

az osztályfőnök aláírása.

Engedé

.....

a műhelyfőnök
alá

8. sorsz. Műhelyi minta.

Kolosvári Márton,
ötvös szobrász

szerint 1390. évi május hó 20án be is fejezték. Ez adatokat annak köszönhetjük, hogy, a mi ez időben ritkaság, művészeink megjelölték művüket saját nevükkel, s a mi arra mutat, hogy a két művész nagyon érezte saját művészi tehetségének értékét. Három híres szobrukról van tudomásunk (Szent István, Szt Imre, Szt László) mind a három esetben reá tették a nevüket.

P. Arch. Ért. 1888. 193-208.

(kép ekkel)

u. ott az aachen ötvös művek és a Szent György szobor tüzetes leírása, a mit e feljegyzésemben mellőztem.

P. Hampel József. Ötvös-művek Nagy Lajos korából és az erdélyi ötvös iskola.

Kolosvári Márton ötvös szobrász

A szentgyörgy szobrát Prágában a most már nem létező fölirás szerint készítették 1373-ban ~~Clu~~ Clussenbach Márton és György.

Hampel József azt hiszi, hogy Kolozsvárott a XIV. szazadban ötvös iskola létezett, melynek fejei a Kolozsvári testvérek voltak s ők készítették volna az aacheni két ötvösművet, a melyeknek alakjaiban lihetőleg magukat is megörökítették. Föltevése szerint a két aacheni ilyen 1366 előtt készült.

1370-ben Dömötör* váradi püspök meghívja a két művészt Nagy Váradra és készítteti velök szent István és szent László álló szobrait, miről a szent László pairsába vésett fölirat tanuskodik, meg fönmaradt* e fölirat szerint a két művész Miklós mester kolozsvári festő fiai voltak.

A két ötvös szobrász hire ez időben már igen nagy lehetett mert IV. Károly műszerető cseh király, a ki mindenünnen gyűjtötte udvarához a művészeket, meghívta őket Prágába, ott készítették 1373-ban szent György hires lovas szobrát. A szobor felirata ugyan elveszett, de Beczkovski János föntartá számukra: „Anno domini 1373 hoc opus imaginis sancti Georgii per Martinum et Georgium de Clussenberch conflatum est". Utóbb a magyar művészek visszatértek hazájukba és egy jelentékeny művészi feladat ismét váradra hozta őket.

Oda időközben valószínűleg elhatott az ő szent György hire és János váradi érsek nyilván ennek hatása alatt bizta meg őket szent László lovas szobrának elkészítésével** meget a ló bal oldalán lefüggő pairsba vésett fölirat tanuságon

Lásd * és ** közti

Mentmondást.

1.) Hogy hathatott a Kolosvárjak hire Prágából Váradra, mikor IV. Károly, mint hires szobrászokat hívta Prágába őket?

2.) A czikk azt gyanúsítja, hogy szt László nak 1370-ben egy álló szobrát, 1390-ben pedig egy lovas szobrát készítettek. Igaz ez?

3) Az 1370-ben említett László szobor nem tott hiba-e Imre szobra helyett?

4.) Egyáltalában volt e érseki szék Váradon, s létezett-e a váradi János érsek?

Kolozsvári Márton és György

irod

Vass József. Az Anjouk és mivelt-
ségünk. Budapesti Hemle
1861. XII. 1K. 281. l.

idezve

Fessler. Die Geschichte der
Ungarn und Ihrer Landsassen.
III Th. Leipzig. 1816. 1058. l.

Toldy I. K. 127. 128. l.

bei einem derartigen Handbuch nun einmal nicht vermeiden lässt; innerhalb dieses Aufbaues gruppiert er aber das Material recht anschaulich und psychologisch motiviert, ohne sich allzusehr auf das Zufallsmässige der Jahreszahlen zu verlassen.

Die thematische Gliederung des Werkes geht von der Kunst der ungarischen Landnahmezeit aus, bespricht dann die Periode, die sich von der Annahme des Christentums (etwa 1000 n. Chr.) bis zum Tatareneinbruch (1241) abspielte, der ein tragisches Finale nach einem Vierteljahrtausend autochtoner Kunstblüte bot. Von nun an ist es die westlich orientierte Hofkunst der französisch-italienischen Anjous, die den Ausschlag im Kunstleben Ungarns gibt; es folgen ihr die französischen Einflüsse der reifen Gotik, um recht bald den deutschen Einwirkungen in der Malerei und den italienischen Anlehnungen in Plastik, Architektur und Miniatorentum den Platz zu räumen. Die Hofkunst der Hochrenaissance ist

Abb. 3. Brüder Martin und Georg: Skt. Georg

A Magyarok 1931. 2. 7.

hierzulande ganz den italienischen Künstlern erlegen. Der Türkeneinbruch des Jahres 1526 bedeutet eine tragische Zäsur in der Kunstblüte, gewissermassen einen Winterschlaf, wovon sich die ungarische Kunst erst allmählich und unter vielen Leiden erholen kann. Nach anderthalb Jahrhunderten türkischer Herrschaft ist das Land eigentlich eine r e s n u l l i u s, wo alles vom Grund aus neugeschaffen werden muss. Nur die Kulturen der Randgebirge des Landes haben Widerstand leisten und sich erhalten können: diese Enklaven leben hier ihr Dornröschenleben weiter, sie sind abgesperrt vom grossen Barocktraum des Westens, zehren an ihrem gotischen Kunstgut, sowie dem der Renaissance weiter; tief bis ins 18. Jahrhundert findet man hier noch Elemente der Gotik weiterlebend, allerdings sonderbar verwachsen und verzerrt. Dann aber bricht über Wien ein eigenartiges Konglomerat des spanisch-französisch-deutsch-italienischen Rokoko über das Land herein, vermengt in das interessante Kunstvolapük des Habsburgerreiches. Und von da an macht dann auch Ungarn die grossen Wellenschläge der gemeineuropäischen Kunst mit: den Klassizismus, die Romantik, die franziskojosefinische historisierende Kunst, mit ihrer Anlehnung an den üppigen Rubens des Wiener Hofs. Erst im letzten Viertel des 19. Jahrhunderts vermag sich Ungarn vom Gängelband der Wiener Hofkunst zu befreien; es sucht direkte Anlehnung an Paris. Die Abschaffung des Passzwanges in der Monarchie und hiemit die wiedererwachte Freizügigkeit der Künstler bringt neues Leben in die Bude: unsere Künstler finden wieder den Weg zu frischfreiem, hemmungslosem, munterem Tatendrang. Es gelingt ihnen

Abb. 4. Grabdenkmal des Erzbischofs Schomberg

Koloxsvári Márton és György

irodalm.

Geschichte der Deutschen Kunst. Kiadja Grote, Berlin. A prágai szentgyörgy szobor fametszetü képével.

Ezt ismerteti és bőven kitér a koloxsvári testvérekre:

~~Jaura~~ Irmei Franc. Arch Ert. 1886. Lif VI k. 260–262. l.

irod

Gruber: Die Kunst des Mittelalters in Böhmen A prágai szt György szobor képével.

irod

Ipolyi: Közép kori szobrászat

Kolozsvári Márton
és György

---

irodalmaho

275. l.

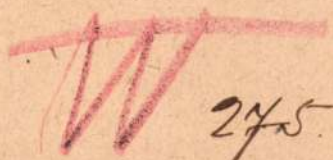

Kolozsvári Márton és Szőrtz

irod

Gohl Ödön. Arch. Ist.

1899. 68 l.

laid

Gerecze Szobrászati
emlékek magyarország-
on. Bpest,
1898.

Kolozsvári Márton
és György
nobránok

Szód
=

Kertb. 104. l.

Kolozsvári Márton
és György

ivod

r R. Deutsche Bildhauer
in Siebenbürgen. 1. Martin
u. Georg v. Klausenburg.
Siebenb. Deutsch. Tagbl.
9932. 9935, 9940. 9948. 9956.
9961 sz.

2. Petrus Lautregen von
Oesterreich

Jelentem, hogy .....

távolmaradását.

Tudomásul vette:

.....

az osztályfőnök aláírása.

Engedély

.....

a műhelyfőnök vag
aláírá

8. sorsz. Műhelyi minta. —

Kolozsvári Márton és György

Ind

Csakó. Kolozsvári Márton és György nyolvánik 1904.
Tom. Fieber Henrik.
Kath. Szemle 1905. 734 l

..... *műhely.*

yfőnökség!

év ..... hó ..... n történő kifize-

..... indokából személyesen meg nem

..... számu .....

am

évi ..... hó .....

.....

sajátkezü aláirás és munkásszám.

Kolozsvári Márton és György

Lvod

Szalay Imre – A prágai szent György nobor Ország Világ 1900. 46 r.

Jelentem, hogy .....

távolmaradását.

Tudomásul vette:

.....

az osztályfőnök aláírása.

Engedé

.....

a műhelyfőnök v
aláí

8. sorsz. Műhelyi minta. –

Kolozsvári Márton és

[illegible]

[illegible] XIV sz

[illegible]

Épitő Ipar 1901.
31. sz.

..... *műhely.*

főnökség!

.....hó.....n történő kifize-

.....indokából személyesen meg nem

.....számu .....

n.

vi ..... hó.....

.....

sajátkezü aláirás és munkásszám.

Kolozsvári Matoncs György

Lvád

O Várl. 57 l.

.....nevü munkás igazolta

.....

a müvezető aláirása.

yezem:

.....

gy helyettesének
ása.

Kolozsvári Márton
és György

szobrászok

ipod

Past. 1883. 34. 181. l.

..... *műhely.*

főnökség!

..... hó..... n történő kifize-

..... indokából személyesen meg nem

..... számu .....

n

évi ..... hó .....

.....

sajátkezü aláirás és munkásszám.

Kolozsvári Martos
és Györy

---

lásd okv.
Arch Ért
1912. 265 és
Eör. U.

Kolozsvári Márton

és György

cvád

Erdélyi Muzeum, 1905.

178. l. (Czakó Elemér dr. Könyvének ismertetése.)

Magyar királyi államvasutak.

T. Mühe

Miután keresményemnek 191....

tésénél.....

jelenhetek, keresményemnek átvételére

nevü munkástársamat szóbelileg megbi

Kelt ....., 191....

.....

tanu.

Kolozsvári Márton és Sporj

Tod Czobor Béla. Hent Sporj nobra Trajában.
Egyházmi vény ctr kap

1886. 251–254. l.

Kolozsvári Márton

Művészet 1905. 141, 212, 277
371–383, 374, 379, 418
– 1909. 174

Magyar Művészet
1926. 264–271
1927. 149, 240
1928. 659, 685

Borbás Samu: Reggeli na
Tés 21 (972), 4379 (964).

Kolozsvári Mar[illegible]
és Győry

Grad

BBi III. 490.l.

..... nevü munkás igazolta

a müvezető aláírása.

lélyezem:

x vagy helyettesének
láírása.

. — Endrényi Imre, Szeged.

Miklos mester festő fiai

Kolozsvári / Márton és György,

szobrászok, a XIV. sz. Kolozsvárt
működtek. Egyetlen hiteles és
~~[illegible]~~ vilagyiru / nüvük szentgyörgy
prágai lovas bronz szobra, mely
1373. öntöttek. Ennek egy-egy má-
solata Budapesten a Halászbástyán
és ~~[illegible]~~ Kolozsvárt van felállit-
va. Meszesi Demeter váradi püs-
pök megrendeléséről a K. testvé-
rek készítettek szt. László, szt István
és szt Imre ~~nagyváradi~~ bronz-
szobrait (a nagyváradi szekesegyhaz, tesze, kovabba) ~~[illegible]~~ szt László
lovasszobrát, mely Nagyváradon 1390. leplezték le.
E szobrokból a törökök 1609. agyu-
kat, öntettek. A szt. László szobor
fejének másolata a ~~[illegible]~~ szt.
László-herma a gyori szekesegyhaz
kicstárában

921. Velenczei fes

A XVI.–XVII. században

Jézus és az ötezer em

573

A előtérben g
ben ~~[illegible]~~
~~[illegible]~~ Mellette ~~[illegible]~~ A
ra néz ~~[illegible]~~ A Megváltó ~~[illegible]~~
áldott kenyeret Fu
~~[illegible]~~, ~~s körülötte~~ ok a
~~ni akarta~~. ~~[illegible]~~ nép
~~[illegible]~~ kenyeret. A hátte

Vásárn, mé
Ormós Zsig

L fejét dicsfény veszi körül,

L A letelepedett és
a ~~[illegible]~~ Udvörítőt kallegatni
akaró

A Mszy. Muzeumból

Clussenbergh Márton

festőművész

Lásd: Kolozsvári Márton

Clussenbach Márton

festőművész

Lásd: Kolozsvári Márton

Kolozsvári Mártin

szobrász

irodalmádsz.

1) Teldi Fénc Irodalmi Beszédei Pozsony 1847. 8. r. 262-267 l. (??)

2) Bonfin Ant. Rerum Hungar. Decades. Francofurti 1581. pag. 26.

3) Szalárdy Sirahnas Magyar Kronika. Pest. 1853. 575. l.

4) Ipolyi Arnold. A Középkori szobrászat Magyarországon. Pest. 1863. 64. l.

5) Kereszturi Jos. Comp. Descriptio Episcopatus et Capituli Varadiensis. M. Varad, 1806. p. 78.

Kolozsvári szobrász testvérek

Márton és György

IV. Károly császár rendeletéből készítették a szent György szobrát, mely a prágai Hradschinon mind e napig bámulatba ejti a legilletékesebb műértőket (Bode, Geschichte der deutschen Plastik. (Berlin 1887. 90. l.) V. ö. Wenrich V. Szadok, Kolosvári kirándulás. 1879. 122. l. és Hampel: Arch. Ert. 1888. VIII. 204. lap) 1)

1) Pór Antal: Az Anjoukori Máriakép Krumauban, Csehországban. Arch. Ert. XIII k. Ujfol. 1893. 236. l.

Kolozsvári Márton

Hobrázt

A külön cédulára jegyzet vodal-
mat ismertetni igen röviden
csak néhány sorban.

Nagy Iván, Magyarországi hely-
[illegible] [illegible] [illegible]
1850 [illegible] Szerzulok, 1874. 92 l

Kolozsvári Márton és György

XIV. sz.

irod.

Bunyitay Vince. A váradi
ös székesegyház. Arch. Közl.
1880. XIII. k. 2 füz. 14 l.

..... *műhely.*

yfőnökség!

év ..... hó ..... n történő kifize-

..... indokából személyesen meg nem

..... számu .....

ztam.

. évi ..... hó .....

.....

sajátkezü aláirás és munkásszám.

Kolozsvári Márton
és Szőcs

ind

Miaő 81 l

Magyar királyi államvasutak.

T. Műhe

Miután keresményemnek 191 ....

tésénél .....

jelenhetek, keresményemnek átvételére

nevü munkástársamat szóbelileg megbi

Kelt ....., 191 ...

.....

tanu.

.....

tanu.

Kolozsvári Mártai György

irod

Éber László: Magyarország szobrászati emlékei. Műcsarnok, 1899. 62. l.

Jelentem, hogy .....

távolmaradását.

Tudomásul vette:

.....

az osztályfőnök aláírása.

Engedé

.....

a műhelyfőnök
al

8. sorsz. Műhelyi minta.

Kolozsvári Márton

festő

lásd

Wchw 63. l.

64 l

.....nevü munkás igazolta

.....

a müvezető aláírása.

élyezem:

.....

vagy helyettesének
áírása.

— Endrényi Imre, Szeged.

Kolozsvári Máton és György

lásd

Wchw 63. l.
64. l
65. l
66 l

.....nevü munkás igazolta

.....

a müvezető aláírása.

élyezem:

.....

vagy helyettesének
áírása.

— Endrényi Imre, Szeged.

Kolonvári Mátor és Szőrös

irod

Hpl. Arch Ert. 1902. 440

Kolozsvári Mártin
és György

laid

Forster III Béla
magyar kiraly emlékezete
Csoboncz a Ut Lajtó
erehlye tartójával szo-
ló ezikkét

Kolozsvári Márton
és Szorg

1901

°D 61

Kolozsvári Márton és Szőcs

---

imod

-

Gszobe 468–469

_____ *mühely.*

főnökség!

_____ hó____n történő kifize-

_____ indokából személyesen meg nem

_____ szamu _____

m.

évi _____ hó_____

_____

sajátkezű aláírás és munkásszám.

Kolozsvári Márton és Szőcz

Lvod

Pasternak cikke

Műveit Ipar 1894.

95-96 l.

Kolozsvári Márton
és György

Grad

Schedel

..... nevü munkás igazolta

.....

a müvezető aláírása.

yezem:

.....

gy helyettesének
ása.

– Endrényi Imre, Szeged.

Kolozsvári Márton és György

iród

Roth g. l.

Az irodalom önzetlen, tisztán
ezt a forrást lásd

Jelentem, hogy .....

távolmaradását.

Tudomásul vette:

.....

az osztályfőnök aláírása.

Engec

.....

a mühelyfőnö

8. sorsz. Mühelyi min

Kolozsvári Márton és György

szobrai.

irod

Pósta Béla. Kolozsvári Márton és György Szent György szobra. Kolozsvár. 1908. 4-r. 15 l. (Az erdélyi muzeumegyesület Brassóban tartott IV. vándorgyűlésének emlékkönyvéből).

magyar királyi államvasutak.

T. Műhely

Miután keresményemnek 191..... é

tésénél.....

jelenhetek, keresményemnek átvételére ...

nevü munkástársamat szóbelileg megbizt

Kelt ....., 191.....

.....

tanu.

.....

tanu.

Kolozsvári Márton és György

Bpest szobormüvének másolata, kent György, Halászbástya

Liber Bpest szobrai.

248.

B. Mór pécsi

Első negyed 23 óra 21 pk.

Marcián

Izraelita
Markesv. 5

Csütörtök

26

Dömötör vt.

Protestáns
Dömötör

Görög
Demeter vt.

Izraelita
Markesv. 6

Péntek

27

Szabina vt.

Protestáns
Szabina

Görög
Nesztor vt.

Izraelita
Markesv. 7

Szombat

28

Simon és Jud.

Protestáns
Simon

Görög
Neonilla vt.

Izraelita
S.L.-Lekha

1933 **Október** 31 nap

43-ik hét

Nap kelte 6 óra 28 pk. — Nyugta 16 óra 50 pk.

7*

Kolozsvári Martin és György

rod.

Balbin Bohuslaus: Epitome historicarum rerum Bohemicarum. 1679. I. dec. III K. 126. l.

Schnaase Karl. Geschichte der bildenden Künste in Mittelalter.

Ezek Wenrich Vilmos cikkéből vanak véve

Kolorsvári Márton és György

XIV 27

rod

Szendrei. Erdély munkácsai. Magyar munkácsok. Bpest. 1901.

III. K. 77. l

Kolozsvári Mistonics György

irod.

Kuglar Franz. Kleine Schriften

II rész 495. l.

Wenrich Vilmos cikkéből

vesz.

Kolozsvári Márton S. György szobrászot.

Ugy látom, hogy Wenrich Vilmos e cikkével terelte vá a fi gyelmet a prágai szt. György szoborra, amelyet eddig nem is miéltattak figye lemre.

Wenrich Vilmos. Nehányszó két hazai művészről. Szilágyi Sándor A m. tört. társ vidéki kirándulása Erdélybe. Budapest. 1879. 122–125. l

Kolosvári György ötvös nobrán

Kolosvári Mártonnak (testvére) valószínűleg öccse. Egyébként lásd K. Mártont.

Kolosvári György

szobrász

A külön cédulára jegyzet vodalmat ismerteti igen röviden csak nehány sorban.

Nagy Iván. Magyarországi képzőművészek a legrégibb idektől 1850 ig. Bázadok. 1874-92 l

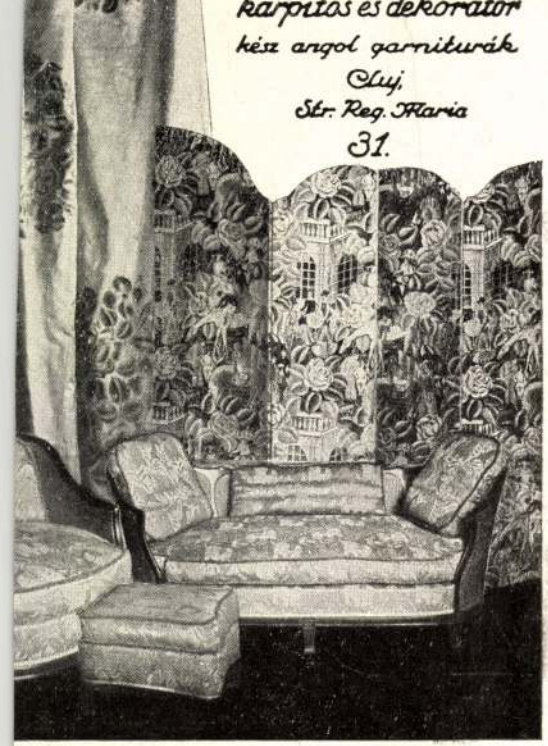

elelös: KENDE JÁNOS tanár.
ozsvárt, Calea Regele Ferdinand 64—66.
Reg. Ferdinand 64. Telefon 61.

Futaky egy évvel előbb már halott volt; a három általa megrendelt szobor tehát már Nagyvárad piaczán állt vagy legalább is az öntőműhelyben munkában volt. Meltzl* szerint a felállítás éve 1382 lett volna; azonban csupán a hibás szövegű feliratból következtet erre.

Mindenesetre a Kolozsváriak művészete legelsőben saját hazájukban talált méltatásra; a három szobor felirata arra vall, hogy legelőbb készültek; akkor, a mikor a művészpár atyjának neve még jó emlékezetű volt a püspöki székhelyen; a mikor Márton és György nevét készülő műveik révén elvitte a hír messze Prága városába, IV. Károly művezető udvarába.

A prágai szobor a rajta levő bazaltsziklák is idevezetnek *Erdélybe, a Detonáta* szikláihoz s tanuskodnak róla, hogy művészpárunk bejárta szülőhazájuk téreit s ismerte Erdély szépségeit.

Kassán, 1907 február hó 16-án. *Kemény Lajos.*

PILISMARÓTI TÉGLABÉLYEGEK. Az Arch. Ért. f. é. első füzete 54. lapján röviden már szóltunk a pilismaróti ásatás alkalmával előkerült római téglabélyegekről, a melyeknek képeit itt közöljük.

I. Nyolcz töredéken az Aquincumban táborozó legio II adjutrix czímét olvassuk; mellőzve azt az egyet, a melyen csak A D betűk maradtak meg, a többi képe itt következik:

I. *a)*

I. *b)*

I. *c)*

I. *d)*

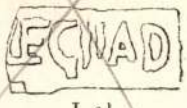

I. *e)*

I. *f)*

I. *g)*

Az *a)*, *b)* és *c)* formájú bélyegek egyike már ismeretes volt Pilismaróthól, CIL III 3750 *z*.

II. A Quadriburgium név rövidítését olvassuk egy tégla és 12 fedélcseréptöredéken. A téglán levő bélyeg (*c)* és két fedélcserepen levő (*a)*, *b)* egyenes, a többi fonák állású. Különösen erősen kidomborodó betűkből áll az *a)* töredék. Az *f)* és *g)* bélyeges fedélcserepeknek hosszát és szélességét is meg lehetett állapítani (*f*: 37×50·5; *g*: 33·5—37× 50—51 cm.).

* Századok 1892. 653. l.

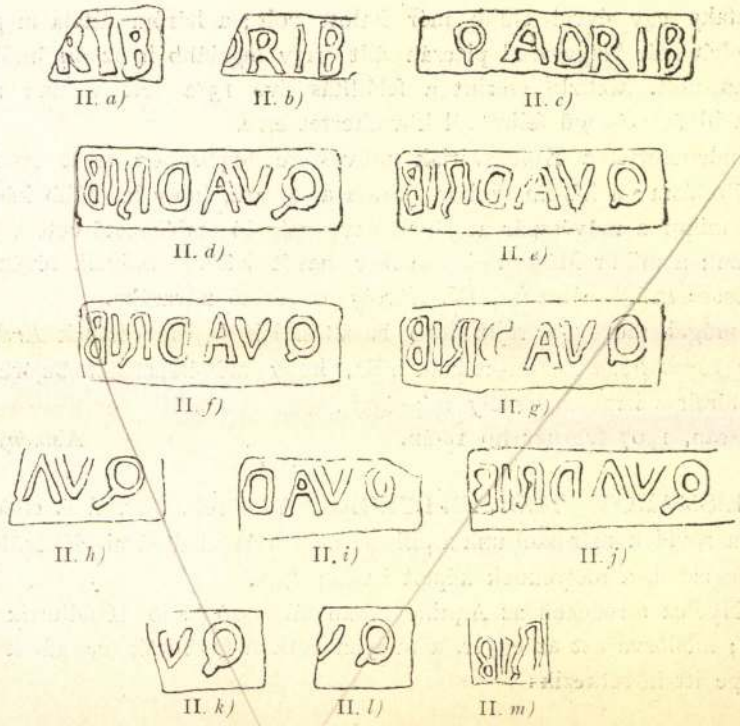

E bélyeg eddig Pilismarótról ismeretlen volt; a CIL III 3772 *a)* alatt közölt bélyeg ezektől eltérő, a mennyiben DRIBv betűket mutat.

Quadriburgium nevű hely *ad Herculem* közelében kettő is van; egyik (Not. Dign. p. 96: Tribunus Cohortis Quadriborgio) a provincia Valeriában, a másik (U. o. p. 99: Equites Sagittarii Quadriburgio) provincia Pannonia primában ugyan, de távolságra nézve (Arrabona közelében?) közelebb ad Herculemhez, mint a Notitia alapján Fehérmegyébe helyezhető, vele egy provinciában fekvő Quadriburgium.

A III. *a)*, *b)*, IV. és V. alatt közölt téglabélyegekről már szóltunk a fent idézett 54. lapon.

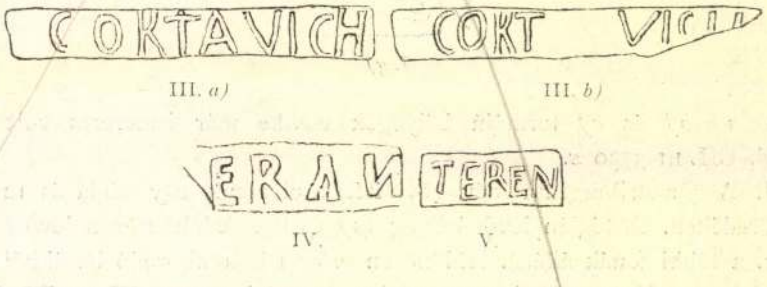

A III. és IV. számú bélyegek újak; az V. számúval egyező lehetett az, a melyet a CIL III 3762 *b)* alatt közöl: TERP.

Ugyancsak a CIL III. kötetében még három olyan téglabélyegről találunk említést, a melyek az 1906-iki ásatásnál nem kerültek elé; és pedig: *Lupicini*

KÜLÖNFÉLÉK.

† WOSINSZKY MÓR, szegszárdi apát, a tolnamegyei múzeum alapítója és a vidéki múzeumok állami fölügyelője, folyó évi februárius 22-ikén 55 éves korában mindnyájunk nagy szomorúságára rövid betegség után meghalt. A közügy benne áldozatkész tényezőt, tudományunk szorgalmas munkatársat gyászol. Emlékét megőrzi a szegzárdi múzeum és irodalmi műveinek gazdag sora. Nyugodjék békén!

A KOLOZSVÁRI TESTVÉREK KRONOLOGIÁJÁHOZ. Márton és György, a kolozsvári származású művészpár nagyváradi szobrairól alig tudunk többet, mint a mennyit a rajtuk volt feliratok megmaradt másolatai elárulnak; azok az ábrázolatok ugyanis, melyek Nagyvárad XVII. századbeli és az 1660-ik év előtt készült látképein szemlélhetők, művészeti szempontból hasznavehetetlenek. A megmaradt feliratok közül is az, mely a *Futaky Demeter** nagyváradi püspök (1345—1372.) által emelt három szoborról szól, hiányos vagy hibás szerkezetben maradt reánk s épen a művek keletkezése ideje felől hagy homályban.

A Kolozsváriak legkésőbbi művén, a szt. László lovas-szobrán levő felirat kétségen kívül tudatta az olvasóval, hogy ezt a szobrot János, nagyváradi püspök megrendelésére öntötték a mesterek az 1390-ik évben. A feliratot bizonyára a főpap tudós udvarában szerkesztették s még bizonyosabb, hogy szövegezésében az előzőre, a három már fennálló szobron levőre támaszkodtak; a középkorban s épen egyházi körökben a tradicziót nem mellőzték. Az egyező szerkesztés különben a két felirat minden részéből kitünik. Az uralkodó fejedelmek nevei után a megrendelők következnek s végül a művészekre, származásukra és műveikre vonatkozó rész; másolás a püspököt megillető pater és dominus czímzés is; az első felirat azonban áradozóbb, a második — a másolat — szabatosabb s megállapodott curialis stylusnak mondhatnánk. S míg az elsőn a mesterek — *szintén művész* — atyjuk nevével hivalkodnak, a prágaira pusztán a saját, *már ismert* nevüket tűzték, míg az 1390-ik évbeli felirat szerkesztője megadja nekik a *mester* — magistros — czímet.

A két nagyváradi felirattal szemben a prágai egészen elütő szerkezetű: Hoc cinago S. Georgii fecit Martinus et Georgius de Clussenberch 1373.

* Futaky Demeter előkelő, délvidéki családnak volt a tagja; atyja Dénes sokáig bácsi és biharmegyei főispán volt. *Csoma József* úr szives közlése.

zett felső telepnek tervbe vett ásatásait 1907-re hagytuk. Rábolyról mégis nyert ezúttal múzeumunk 36 darabot. A szintén tervbe vett egyeki és tiszaszőlősi ásatások, mint fenebb jeleztük, szintén 1907-re maradtak. Ajándékozás útján kaptuk a következő tárgyakat: Kaiser Elemértől 1 db. igen szép példány ősállat-csontot, egy lyukas agyaggyöngyöt, 3 db. őskori cserépedényt. Behoztak a vidékről a múzeumlátogatók m. e. 15 darab ősállat-csontot, itt-ott felmerült helyekről. Az éremgyűjtemény szaporodott 44 darabbal, ebből 4 db. római, a többi magyar; egy osztr. bankjegy, egy emlékérem; mind ajándékozás. A régiségek osztályában szaporodás 333 db., ebből maga az Ásotthalom 277 dbot adott, Ráboly 36-ot, ajándék 20 db. A vegyesek (természetrajzi tárgyak, iparműkészítmények sat.) 41 dbbal, ezek ajándékozások. A könyvtár 168 kötetben, 138 művel szaporodott; némi ajándékozás kivételével ez mind államsegélyből vásároltatott. A gyűjtemények állománya 1906. év végén 13,440 dbot tett ki, melyek közül 7548 régiségtárgy és érem, 1099 vegyes és 4793 könyv, nyomtatvány, okmány, térképek, metszvények. Az évi számadás tételei szerint Tiszafüred évi segélye, a tagsági díjak, a vendégpersely jövedelme s az állami segély összegéből 1600 K 84 fill. bevételből a múzeumra és könyvtárra szükséges együttes kiadásokra fordíttatott 293 K 34 fill., csupán a múzeumra és czéljaira 334 K, csak a könyvtárra és czéljaira 706 K 31 fill., tehát összesen 1333 K 65 fill.

Az érdeklődés a közönség részéről a szíves adományozásokon kívül a múzeumi helyiség látogatásában a mult év folytán is élénken nyilvánult. A helyiségek a közönség számára nyitva vannak vasárnap és csütörtökön délután, idegeneknek bármikor felnyittatnak. A tárlatot a vendégkönyv kimutatása szerint év folytán 350 helybeli és 205 külső vendég látogatta. Az évi rendes tagok száma 135, mind helybeliek, a tiszteletbeli tagok száma 38.

Tiszafüred, 1907 márczius 10.

Milesz Béla.

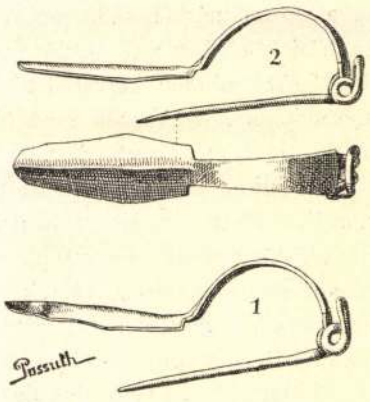

KIS-KŐSZEGI FIBULÁK.
(Lásd a 191. lapon.)

szerű a müncheni képtárban levő képe, a mely a művészt és családját ábrázolja. Ebben fölszabadul az idegen hatások igézete alól és a régi német festészet hagyományaival áll szoros összefüggésben. Unos-untig idézhetnénk hasonló példákat a császári udvar legünnepeltebb festőinek, Spranger Bertalannak, Hans van Aachennek, Heinz Józsefnek a művei közül.

Az önállóságnak ezt a hiányát, az ellentétes irányok sajátságos utánzását mutatja Miksa főherczeg oltárának a Nemzeti Múzeumban levő része is, a mely, az egyes festmények eltérő értéke daczára, keletkezésének korára nagyon jellemző, művészettörténeti szempontból is érdekes emlék annál is inkább, mert a szárnyak külsejére festett képek a XVI. század utolsó negyedének az átlagos festészeti színvonalát túlhaladják.

Dr. Éber László.

SZENT LÁSZLÓ NAGYVÁRADI LOVASSZOBRA.

I.

Az Archæologiai Értesítő 1905 áprilisi számában Kárász Leo értekezik Kolosvári Márton és György XIV. századi szobrászainkról. Kárász csupán a Miskolczy-féle naplójegyzet rövid ismertetésére hivatkozik, mikor a két magyar művész nagy hirre vergődött, de a XVII. század folyamán elpusztult szent László lovasszobrát tárgyalja.

Talán nem lesz érdektelen, ha ide jegyezzük a XVI. század kiváló erdélyi humanistájának, *Szamosközy* Istvánnak elég bő leírását az említett műalkotásról.

Eredetiben e rész így hangzik: «Equestris statua eius memoriæ dicata Varadini adhuc superest, quam Joannes, eiusdem urbis Episcopus, Sigismundo rege et Maria imperantibus ponendam curavit, ea ex ære fusa, auroque tota olim superfusa, iustam æquitis magnitudinem habet, quantus Antonius Imperator in arce Capitolii Romæ, Gatta Melata Patavii, Bartholomæus Coleoneus Venetiis conspiciuntur; *licet haec nostras rudioris sit artificii*, quippe ab indigenis Polycletis Colosvariensibus, Martino et Georgio, ut ibidem titulus indicat, elaborata. Ipse Rex sublimis amazonicam securim dextra sustinet, cui tres proxime assistunt aerei itidem reges pedestri figura, Magorum simulacra, qui primi omnium ex gentibus infantem Messiam donis cohonestarunt. Ibidem sepulcrum quoque eiusdem divi Regis reverentissime, dum prisca religio stetit, cultum est . . .*

* V. ö. Monumenta Hungariae Historica. Scriptores. XXVIII. 167.

Még meg van — úgymond — Váradon az ő (t. i. szent László) emlékének szentelt lovas szobor, melyet ugyanezen város püspöke, János (a Zudar v. Czudar családból egyéb forrásaink szerint) Zsigmond király és Mária uralkodása alatt állíttatott föl. Ez (a szobor) érczből van öntve s egykor aranynyal volt az egész befuttatva, nagysága egy lovasnak épen megfelelő, a mekkorának látszik Antonius császár a Capitolium várán Rómában, Gatta Melata Páduában, Colleoni Bertalan Velenczében, jóllehet *ez a mienk durvább kivitelű* s a két hazai kolosvári Polycletusnak, Mártonnak és Györgynek az alkotása, mint ugyanott a felirása is igazolja. Maga a király kiemelkedve csatabárdot tart a jobbjában, mellette közvetlenül áll ugyancsak érczből a három napkeleti királynak, a mágusoknak gyalogos alakja, a kik a pogányok közől legelőször tisztelték meg ajándékokkal a csecsemő Messiást. Ugyanott tisztelték, míg az ősi hit állott, a szent királynak sírját is kiváló kegyelettel.

Ennyit Szamosközy, a ki — mellesleg megjegyezve — méltán tarthat számot *az első magyar archaeologus* névre s kinek «Analecta Lapidum Vetustorum et Nonnullorum in Dacia Antiquitatum» czímen 1598-ban Frankfurtban megjelent műve a külföld elismerését is megszerezte. Szavai a korabeli műértőnek és világlátott humanistának tekintélyével esnek a latba. Mint szemtanú beszél s nemcsak ismertet, hanem egyuttal bírál és összevet. Olaszországi tartózkodása idejéből élénk emlékezetében voltak még *Colleoni szobra Velenczében* (Verrocchio műve, *Gattamelattáé Páduában* (Donatellótól) és *M. Aurelius Antoninusé Rómában* s azt tartja, hogy ezektől a nagyváradi szobor csak tökéletlenebb művészi kivitelében tér el. A szobor e szerint nagy méretű lehetett. Főalakja a dicső király, ki a Hufnagel-féle rajztól eltérőleg mint fegyveres vitéz volt ábrázolva; mellékalakjai a napkeleti bölcsek, a háromkirályok, kik közvetlen a lovas mellett állottak. A felfogás tehát teljesen megfelelt annak a képzetnek, mely az azon korbeli emberekben a lovagias szentről élt s így érthető az a népszerűség is, mely a szent László szobrot népünknél századok folyamán körülvette.

A felhozott néhány vonás nem teszi ugyan sokkal világosabbá az elveszett műről való fogalmunkat, de ha tekintetbe vesszük, hogy a két művész prágai szent György szobra, mely igen valószinűleg mintául szolgált ehhez is, szerencsésen fenmaradt, az ott érvényesülő felfogás, kidolgozás és technika alapján talán nem lesz mégsem olyan nehéz képzeletünkben visszavarázsolni egyik legértékesebb hazai műremekünket.

Esztergom, 1905 május 28. *Bagyary Simon.*

II.

Köszönettel tartozunk Bagyary Simon urnak, hogy bennünket Szamosközy János becses leírására figyelmeztetett, mert az ő rövid előadásából csakugyan tanulhatunk egyet-mást a nagyváradi lovasszoborról.

Egyik, hogy a lovasszobor meg volt aranyozva, a mit föltételeztünk.

A másik tanulság, hogy Szamosközy István, a kinek módjában volt a szobrot más két világhírű XV. századbeli szoborral, a Gattamelata és Colleoni szobraival összehasonlítani, «rudioris artificii»-nak mondja a váradi lovast, a mivel nyilván azt akarja kijelenteni, hogy az az ő művészeti érzékét nem elégítette ki, nyilván azért, mert a jelzett szobrokban a renaissance óta a természet szorosabb tanulmányán alapuló szabadságot becsülte és élvezte. A rude artificium alatt tehát ez esetben ugyan azt a középkori megkötöttséget tételezhetjük föl, melyet a kolosvári művészek prágai szobránál is fölismertünk.

Azonban az a furcsaság esett meg XVI. századi írónkkal, hogy a lovas szent László mellett állott három magyar királyt a napkeleti királyoknak vélte, «qui primi omnium ex gentibus infantem Messiam donis cohonestarunt . . .» De ebből a passusból is tanulunk valamit, azt ugyanis, hogy a három gyalogszobor valószinűleg nem a lovas szoborral szemben állott, a hogy képzeltem, hanem vele egysorban.

Budapest, 1905 május 30. *Kárász Leo.*

Egyelőre azzal is lehetne beérni, hacsak 1000—1500 frt fordítható e czélra, mivel azt hiszem, hogy kezdetben, az első egy-két évben ezzel az összeggel is figyelemreméltó eredményt lehet felmutatni. Igy például mindjárt megkezdhető a szentendrei castrum felásatása.

Végre egyelőre elégnek tartom, ha az illetékes forum a tényleges kutatások vezetésével csak egy valakit megbíz, kiről azt hiszi komolyan, hogy a feladatnak képes megfelelni.

Ilyenformán a kutatást már a legközelebbi évben minden nehézség nélkül lehet megindítani.

Azonban mindjárt kezdetben megalakítható egy 4—5 tagból álló bizottság hozzáértőkből, kik az előkészületeket megbeszélik. Ezek közé számítom 1. az irodalmi és régi térképeken található adatok összegyűjtését, 2. a napfényre került régiségek lelhelyeinek összeállítását, 3. a helyszini bejárást, hogy a meglevő adatok s személyes utánjárás alapján támpontokat nyerjünk, hogy hol és milyen sorrendben eszközölhetők az ásatások. Az irodalmi és muzeális adatokat többek közreműködése mellett ugyan, de csak egy valaki állíthatja össze, mert annak egységes szempontok szerint, egyforma pontossággal és teljességgel kell történni. Már a bejárást többen is végezhetik, maguk között szakaszokra osztva a limes hosszú vonalát. A kiinduló pontot képezheti Aquincum és vidéke, melynek felkutatására mint az aquincumi ásatások ez idő szerinti vezetője, készséggel vállalkoznám.

A mint ezen előtanulmányok a kellő mértéket elérték, lehet a

Kolozsvári Márton
és György

Kolozsvári
272, 273 l.

1546 **Martinus et Georgius de Colosvar, alias de Clussenberch**

e. 1370—1390. Régi művészetünk e kimagasló alakjairól már a 165—166. oldalon volt szó annak kapcsán, hogy M. Rosenberg az ő világhírű prágai Szent György-szobrukat tévesen Kolozsvár neve alá vonta. E jeles bronzszobrászok működési helye Nagyvárad volt, ahol 1370—1390-ig van működésükről tudomásunk. Általánosan elfogadott dolog, hogy

F. sz. *Lf. Nr.*	Mesterjegy *Meisterzeichen*	Mester — tárgy — tulajdonos — irodalom *Meister — Gegenstand — Eigentümer — Literatur*

1546 e szobrászaink okvetlenül ötvösök is voltak s művészeti irodalmunk egyik kiváló tekintélye igen alapos indokolással tulajdonította nekik ötvösségünk alábbi, nagybecsű emlékét. — *Über diese hervorragende Gestalten der alten Kunst in Ungarn wurde schon auf Seite 165—166 gesprochen, da M. Rosenberg ihre weltberühmte Bronzplastik, die heute in Prag stehende Hl. Georg-Statue irrtümlich unter dem Namen Klausenburgs einreihte. Das Betätigungsfeld dieser Künstler war Großwardein, denn wir haben aus 1370—1390 Berichte über ihre dortige Tätigkeit. Allgemein ist es angenommen, daß diese Bildhauer unbedingt auch Goldschmiede waren und eine hervorragende Autorität der ung. Kunstliteratur hat das folgende, kostbare Goldschmiedewerk sehr wohlbegründet ihnen zugewiesen.*

Szent László király ereklyetartó mellszobra. A szakállas fej aranyozott, a vállrész sodronyzománcos mezőkből áll, a lelapított fejtetőn nagyobb részében 1600-ban megújított, ékköves korona. Czobor Béla dr. megállapítása szerint Szent László király 1390-i lovasszobra fejének mása, amelyet a Kolozsvári-testvérek a XIV. század utolsó tizedében készítettek. — *Kopfreliquiar des Königs Hl. Ladislaus. Der bärtige Kopf ist vergoldet, an den Schultern Drahtemail, am oben abgeflachten Kopfe größtenteils in 1600 erneuerte Krone m. Steinen besetzt. Das Werk ist der Meinung Dr. B. Czobors nach die Kopie des Kopfes von der Reiterstatue des Königs aus 1390, die im letzten Zehntel d. XIV. Jh. von den obigen Meistern verfertigt wurde.*

Székesegyház, Győr — *Kathedrale, Raab.* Expos. 1884: II, 3, 42, 15. Részletes leírás képekkel és a régi irodalom Czobor Béla dr. tanulmányában — *Ausführlich behandelt mit Abbildungen und ält. Literatur angegeben in Dr. Czobors Abhandlung im Werke* — Forster Gyula: III. Béla magyar király emlékezete. Bp. 1900; 307—327. Divald Kornél: Magyarország művészeti emlékei, Bp. 1927, 104.

Kolozsvári Márton

és György

Vas. Ujs. 1901. 764 l

A király ajándéka Kolozsvárnak. Prágában hires egy Szent György-szobor, a melyet két Kolozsvári nevű szobrász készített a XIV-ik században és így egyike legrégibb műemlékeinknek. Sok más műemlékünkhöz hasonlatosan ezt is csak külföldön láthatta eddig a magyar ember, de most végre királyunk a szobor hű mását Kolozsvárnak ajándékozta. A királyi ajándék a héten érkezett Kolozsvárra.

Dr. Klára – rom 19

Dívald 239, 240,
Émilt a XIV urban

Kolozsvári Márton

és György

vod

Milegyhalál

100 l. Eéppel

Kolozsvári Márton és
György

szód
Genthon István =
Dr Balogh Jolán:
Márton és György
kolozsvári szobrászok -
Kolozsvár, 1934 -
Magyar Művészet
1935. 188 — 189 l. -

A fényképeket az Athenaeum Rt. és Filmiroda készítette
68295 ATHENAEUM

Tapis sarrasin, fin du [illegible]
priété du baron Jean Harkányi ..... 184 John Harkányi .....

roly : Horthy Béla. (A Szép-
Múzeumban) 172
roly : Iványi-Grünwald Béla 173
roly : Schönherr Gyula 173
roly : Kohn-Fowler 173
1684—1721) : Parkban szóra-
ág. Louvre, Coll. La Case .. 175
1810—1879) : Rézkarcgyüjtő.
s, Paris 177
1819—1877) : A szajnaparti
etit Palais, Paris 178
(1712—1779) : Gróf Zichy
épe. A Magyar Történelmi
ban 180
Gróf Zichy Miklós óbuda-
emléke. A Szépművészeti
..... 181
eg 1600 körül 183
adik-szőnyeg XVII. sz. Dr.
Henrik tulajdona, Budapest 184
-szőnyeg XVI. sz. vége. B.
ános tulajdona, Budapest .. 184
K. Ferenczy : B. Iványi-Grünwald..... 173
K. Ferenczy : J. Schönherr 173
K. Ferenczy : Kohn-Fowler 173
A. Watteau (1684—1721) : Gesellschaft in einem Park. Louvre. Coll. La Case.... 175
H. Daumier (1810—1879) : Der Kupferstich-Liebhaber. Petit Palais, Paris.... 177
G. Courbet (1819—1877) : Die Damen von der Seine. Petit Palais, Paris..... 178
K. Bebo (1712—1779) : Bildnis des Grafen Nikolaus Zichy. In der Ungarischen Historischen Bildergalerie 180
J. E. Nilson : Grabdenkmal des Grafen Nikolaus Zichy in Óbuda-Kiscell. Im Museum der Bildenden Künste 181
Siebenbürgerischer Teppich um 1600..... 183
Ladik-Teppich mit sechs Säulen aus dem XVII-ten Jahrh. Eigentum von Dr. Heinrich Hirschler, Budapest 184
Saracener Usak-Teppich vom Ende des XVII-ten Jahrh. Eigentum des Baron Johann Harkányi, Budapest 184

Kolozsvári Márton
és György

irod

Balogh, Jolande:
Martin et Georges,
sculpteurs de Ko-
lozsvár. Nouvelle
Revue de Hongrie.
Septembre 1936.
képekkel

ni corrects.[1]

[1] J'attire encore l'attention des géographes sur l'esprit superficiel avec lequel la carte de M. Someşan a été dessinée. Le numérotage des latitudes et de l'échelle en sont des preuves.

coloris, 500 habitants par un demi-cercle, 100 habitants par un petit cercle qui est nettement $^1/_{10}$ du grand et 25 à 75 habitants par un demi-cercle.

Cette carte est un document dont l'impartialité et la rigueur ont été reconnues partout. Nous avons aussi présenté une carte à l'échelle de 1 : 900.000 dessinée par les ingénieurs M. Lux et M. Dörre, qui appliquent la même méthode des cercles (ou grands points coloriés) — mais, par la nécessité de généraliser à cette échelle, en ne donnant qu'un cercle pour chaque millier d'habitants. Ma carte enfin était un essai d'une synthèse rendue nécessaire par l'échelle encore plus petite de la carte destinée à l'usage du grand public. Chaque carte à petite échelle — physique, géologique, botanique ou autre — simplifie, synthètise.

D'autre part, la Délégation Roumaine avait présenté une carte à la Conférence de la Paix: « Les Roumains entre les Carpathes et la Theiss (Tisza). » Cette carte donne le pourcentage de la population roumaine par une gradation du coloris rouge. L'échelle va par 10% de 0 à 50% (0—10, 10—20, 20—30, 30—40, 40—50%). Là elle s'arrête et donne un rouge fort et uni pour toutes les densités de 50 à 100%. 51% de population roumaine donnent donc l'impression de 100%. J'ai reproduit cette carte, réduite naturellement (Carte 6a.). J'y ai ajouté la reproduction de deux cartes de la population non-roumaine et de la population magyare, que notre délégation avait présentées en réponse — à la même échelle, en faisant usage de la même méthode. L'effet est frappant (Cartes 6c, d). Nous étions obligés d'y ajouter encore une carte, car la carte roumaine, qui désigne comme sa source la sta-

Kolozsvári Márton
és György

wód
z

Biró Erdélyi 7. l.

Kolozsvári Márton és György

vid.

Sertsi István emlékk.

III. 225. l.

1

Uri-u 34

375

Képe 304,

Kolozsvári testvérek

Irod

2

Csabaivégvári

59. l - 60, 61. l.

356 FOERK ERNŐ: A kalocsai Szent István-kori székesegyház érseki sírja. id. m. 33. l. — *u. a.:* A kalocsai székesegyház. id. m. 44— l.

357 FEJÉR, Cod. Dipl. V. 2. 265.

358 Képe: *III. Béla magyar király emlékezete.* id. m. 15. l.

359 HORVÁTH SÁNDOR: Kálmán király arany pecsétgyűrűje. *Arch. Ért.*, 1907. 33— l.

360 Képe: *III. Béla magyar király emlékezete.* id. m. 13. l.

361 A magyar gyűrű fejlődéséről egyetemi Intézetemben HLÁTKY MÁRIA készít doktori értekezést.

362 BOCK, FRANZ: Die Kleinodien des Heil. Römischen Reiches Deutscher Nation nebst den Kroninsignien Böhmens, Ungarns und der Lombarder, mit kunsthistorischen Erläuterungen. Wien, 1864. 84— l. és a XVII. tábla. — IPOLYI AR-

Kolozsvári testvérek

vod

Germagyarszellemc

425. l. 426. l. 441. l.

OLVASD EL ÉS ADD TOVÁBB!

Loholsz, futsz új javak után...

Loholsz, futsz új javak után, kifúj a szél, megázol,
És a meglévő holmidra vajjon, miért nem vigyázol?
Még törekvő emberek is sokszor sárba ragadnak,
Hogy ha ezer dolgod is van, szakíts időt magadnak!
Biztosításod van már rég (jobbat nem is tehetnél),
De manapság **e kis pénzért** mondd, hogy mit is vehetnél?
Ezt az ügyet nem is lehet más oldalról szemelni,
Az értéket nagy sietve jó lesz ma felemelni!!

"Pátria" r.-t. Budapest — 485418

Kolozsvári György

Művészet 1905. 141, 212, 277
371–383, 374, 379, 418
–1909. 174

Magyar Művészet
1926. 264–271
1927. ~~3~~ 149. 240
1928, 659, 685

Bracht P. P. Eugen: Arving
vány 69 (603), 2180 (304)

Kolozsvári György

XIV. sz. szobrász alakja az alábbi házon mozaikképben.

Czakó Elemér dr.

A Magyar Ház Veneziában.

Magyar Iparművészet

1909. 152. l.

MAGY
IPARMŰV

AZ ORSZÁGOS MAGYAR IPARMŰVÉ
ÉS AZ ORSZ. MAGYAR IPARMŰVÉSZ

A VALLÁS- ÉS KÖZOKTATÁSÜGYI M. KIR.

SZERKESZT

FITTLER K

FŐMUNKATÁ

GYÖRGYI KÁ

Kolozsvári Márton és György

irod

Arch. Ét. 1899. 376 l.

Kolozsvári Márton és György

erőd

=

Huszár Lajos:

A Szent György-érmek,

Magyar Művészet

1932. 20. l.

Vasárnap **23** B3 Raimund	€ JANUÁR 31 NAP Prot. B3 **Zelma**
Hétfő **24** Timót pk.	Prot. Tádé
Kedd **25** Pál megtérése	Prot. Pál fordulása
Szerda **26** Polikárp pk.	Prot. vanda
Csütörtök **27** Aranysz. sz. János	Prot Lothár
Péntek **28** ...l sz. Péter	Prot. Károly
Szombat **29** Szalézi sz. Ferenc	Izr. S. Mispatim 5. hét Prot. Adél

Kolozsvári Márton és

vod György

Balogh, Yolande =

Martin et Georges,
sculpteurs de Kolozs-
vár. Nouvelle Revue
de Hongrie 1936.
257-259 l. 4 Table.

=

et de la récente constitution
rouges n'atteignent aujourd'hu
prévoit l'organisation de l'"A
lien, et l'institution de contr
catégories.-

o

VIBRANT APPEL DU FASCISME TCHEC

"Narodni Obec Fasisticka" tchéc
ser à tout le peuple un message
cise documentation la misère ac
te tous les tchéco-slovaques à
ciste "N.O.F.", qui ne vise qu'
et de l'Etat.-

"Après la débâcle des
dit ce message - qui ont révélé
les problèmes essentiels des pe
niser le Pays au moyen de réfor

Kolozsvári Mátyás

és György

cród

Balogh Jolán: Mátyás
és György kolozsvári
szobrászok. Magyar
Női Szemle 1936. 46-
54. l. képpel.

de leur cohorte. Et c'est pour
tre? Désirez-vous tirer les mar
et le bénéfice des marchands br
rité Française", décidés à nous
menées de la Franc-Maçonnerie d
c'est là que se trouve le quart
à la guerre sous le signe du Fr
ne marcheront pas".-

Les dernières paroles
acclamations prolongées, bientô
laise.-

o

LE SEJOUR DES FRANCISTES A ROME

Dans la soirée du 23 Septembre,
250 Francistes qui, conduits par
ré à l'invitation des G.A.U.R. e

Kolozsvári Márton és György

wód

Genthon István. A végi magyar festőművészet. Vác, 1932.
19. l.

MŰEMLÉKEK ORSZÁGOS BIZOTTSÁGA
BUDAPEST, IX., HŐGYES ENDRE U. 10.

?. .....szám

A m. kir. Államvasutak Tekintetes Üzletvezetőségének

Budapest.

Kolozsvári Márton
és György

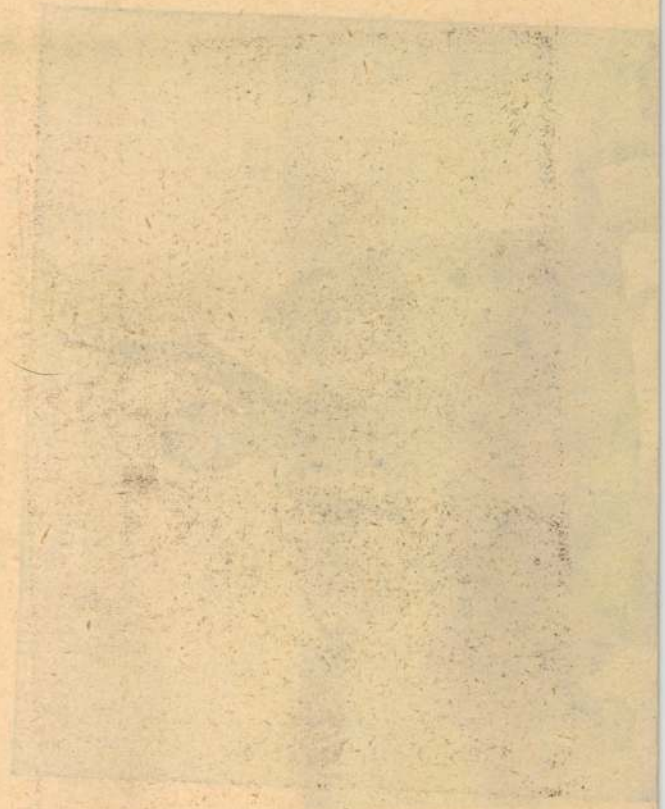

Kolocsvári György

Szobrász

irodalmához.

1) Toldi Ferenc Irodalmi Beszédei Pozsony 1847. 8. r. 262-267 l. (??)

2) Bonfin Ant. Rerum Hungar. Decades. Francofurti 1581. pag. 26.

3) Szalárdy Sírahnas Magyar Krónika. Pest. 1853. 575. l.

4) Ipolyi Arnold. A Középkori szobrászat Magyarországon. Pest. 1863. 64. l.

5) Kereszturi Jos. Comp. Descriptio Episcopatus et Capituli M. Varadiensis. M. Varad, 1806. p. 78.

Clussenberch György

szobrász

Lásd: Kolozsvári György

Illits Th. 2

Kolozsvári Márton és György szobrászok.

Meszesi Demeter püspök a két kolozsvári mű-
vészszel hánson álló szobrat öntetett érezből,
a Szent István, Imre és László szobrát sa székes
egyház ejszaki terén, a vár fölszerintával
szemben állittatá fel azokat 1370 körül.

Szent László szobrának pajzsán fölirat volt
Ezen Bungitay-szerint helytelen az 1340 esztén
1370 helyett. Az ejcsf fölirat közölve Schedins-
vál.

Bungitay Vincze. A váradi püspökség tötté-
nete. 1883-I. 188-189. Schedins L. Zeitschrift von
und für Ungern. 1804. 85-86. l. Ipolyi Arnold. A
középkori szobrászat Magyarországon. 64. l.

Kolozsvári Márton
és György

Lőd

Kárást Leo

Az aacheni magyar
kápolna ötvösművei
Arch Ert 1892 198

Szöv. ll

Kolozsvári Mántas és György

Miklos kolozsvári festő fiát
-1370 ben Meszesi Demeter nagyváradi
püspök megrendelésére, az Apád ház
három szentjének, István, Imrét,
Lászlónak szobrát érezbe öntöttek.
1390 ben szt László lovagszobrát al
kottak. Prágában a székesegyház előtt
álló szt György szobrát szintén ők
készítettek Pasteiner 320-21. l.

PF

..... *mühely.*

...főnökség!

...v ..... hó ..... n történő kifize-

..... indokából személyesen meg nem

..... számu .....

...am

...évi ..... hó .....

.....

sajátkezü aláirás és munkásszám.

Kolozsvári Márton és György

Irod
z

Balogh Jolán i Andrea

Scolari váradi püspök
mecenási tevékenysége.
Arch. Ért. 1923-6. 182. l.

A XIV. században Zudar
János váradi püspök a Ko-
lozsvári-testvérekkel lovas-
szobrot emeltetett Várad
megalapitójának, Szt.
László-nak.

sz iskola.

zázadból.

ngjában és vezeklés közben
érdel, mi közben hátraduľl. Ki-
zért tart, baljával pedig kopo-
lválasztott sötétszőke hajának
ét kék lepelje csak részben
tett czipó van.

cm. — Lelt. sz. 4246. — Becs-
ílffy János hagyománya 1907
Az átvételre és az átvétel jóvá-
sd a 4203 lelt. számnál. —
n (453–913).

latok a Szépművészeti Múzeum-
I. század: Bűnbánó Magdolna.
natkozó egyéb adatok és pedig:
908. pag. 49. Nº 102). *A. A.*
lgemälde, unter Glas, im reich
Engelskopf. Oben abgebrochen

)80–908. pag. 5. Nº 4). *A. A.*
Grotte. Ölgemälde, im antiken
v. Miethke 1900. 48 hoch,

ben (1893–912. Nº 45). *A.*
;
65–912. Nº I: 45). *A. Allegri*
49 : 36·5 cm.

111
876 (4246)
980 (126).
45 (1003)

Kolozsvári Martin és Gyöz

Lyod

Meltzl. 6531.

Kolozsvári Matu
és Szőcs

---

wód

Tare 161.

Irodalom

Dolgoznak a magyar írók

Dallos Sándor

II. Endréről ir regényt.

— Uj regényem — mondja — a tizenharmadik században játszódik le. Eseménye 1211 karácsonyán kezdődik és 1212 szeptember 28-án fejeződik be a királyné meggyilkolásának történetével. *II. Endre* korát irom meg, amikor Gertrud és családja meglehetősen kifosztották az országot. A főurak ez ellen fellázadnak. Persze, nemcsak ez, hanem más, *személyi oka is volt a királyné meggyilkolásának.* Ezt a két kérdést tárgyalja regényem, amely kb. *500 oldal terjedelmű lesz.* Eddig egyharmad része elkészült. *A nyáron befejezem és ősszel folytatom majd az „Ember nyomában" című három kötetre tervezett regényem második részének a megirását.*

*

Dövényi Nagy Lajos

a fiatal irónemzedék egyik legtehetségesebb tagja, regényen dolgozik, amelyről a következőket mondja:

— *Mindenki életének van egy álma. Az enyém: ez a regény. Mióta eszemet tudom, hordozom magamban, mert jóformán az egészet készen hoztam magammal a faluból, ahol születtem s éltem. Nem vidám dolgokról szól, a nehéz paraszti sors sűrül össze benne, a szépítés nélkül való paraszt-élet. Ha nagyképű akarnék lenni, azt is mondhatnám rá, hogy inkább tanulmány lesz vagy korrajz, mint regény, hiszen szükségszerűen a falu minden problémája, feleletre váró nagy kérdése, orvosságért kiáltó sebe ott lesz az oldalain. Hogy mikor készülök el vele, magam sem tudom, mert igen becsületes munkát akarok végezni s úgy tekintem ezt a készülő könyvemet, mint életem egyetlen célját.*

*

Ignácz Rózsa

Balatonbogláron van, ahol párisi tanulmányútjának fáradalmait „pihenii ki". Ez a pihenés valóságban úgy fest, hogy egy regényen dolgozik. Közben színdarabot is ir, egyelőre azonban nem akarja elárulni, hogy miről szól a darab és a regény. Bizonyára mindkét munka nagy és kellemes meglepetést fog jelenteni a közönségnek, mint általában Ignácz Rózsa eddigi irásai is.

*

Eszterhás István

Olaszországban tölti szabadságát és kétkötetes társadalmi regényen dolgozik.

Mezey István: Az igazi Japán. A könyv szerzője, a *Magyar Nippon Társaság* ügyvezető alelnöke, a tokiói *Szenshu Egyetem* tiszteletbeli tanára, hosszú időt töltött keleten. Tanulmányozta a japán-kinai konfliktus hátterét, titkos mozgató erőit, s ugyanakkor azon igyekezett, hogy ápolja és elmélyítse Japánnal való kultúrkapcsolatainkat. *A japán vezérkar meghivására beutazta Mandzsukuot,* a világ legfiatalabb, de erötöd cuzzadó császárságát, bejárta a japán-kinai harcterekat, és Szuiyanban meglátogatta *Teh-Wang* herceget, *Dzsingisz-kán* egyenes leszármazottját, új Mongolia uralkodóját. Ebben a könyvében számol be csodálatos útjáról, elénk tárja a forrongó kelet színes képét, megismertet a japán ember lelkialkatával, és összegyüjti mindazokat az emlékeket, múzeumokban és levéltárakban fellelhető kultúrdokumentumokat, melyek hazánkat Japánnal összefüzik. A távol Kelet izgató, sok fantáziával megrajzolt képe helyett ebben a könyvben az irtózatos erövel épülő, magas kultúrájú földrész roppant fejlödésének és óriási dinamizmusának leirását kapjuk. *A modern japán lenyügözö bemutatása nemes és figyelemreméltó példa a magyarságnak.* A lelkiismeretes tudós alaposság és a riporter mindenre kiterjedő figyelme, szellemi rugékonysága párosul a megirás módjában. A könyvet, mely több az átlagos útleirásoknál, 24 képes tábla diszíti.

Vasárnap délután 5 órakor

beszámoló ünnepély és kiállítás

a Ranolder intézeti „Klára" nőipari (és háztartási) középiskolában. 4 év., érettségi, ált. müveltség, ipari vállalkozó- és vezetőképzés, háztartási nevelés. Naponként orkesztikai testnevelés. Modern internátus az Irgalmas Nővérek vezetése alatt. Kérjen tájékoztatót Budapest, IX., Vendel-utca 3/b. szám. Telefon: 132—784. Beirások június 27-én, és július 3. és 4.

Előzetes felvételi kérvény!

FONTOS ÜGY

Irta: THURY LAJOS

A Lánchidfőnél autobuszra vártam, igen türelmetlenül, mert sürgős dolgom volt. Idegesen járkáltam a megálló körül egy pár percig, végre feltünt a kocsi a Lánchíd torkolatában. Ugyanekkor felbukkant mellettem egy régi ismerősöm és harsányan üdvözölt:

— Halló, öregem! Szervusz, merre mész?

— Bocsáss meg, öregem, nagyon sietek — intettem mentegetőzve. — Várnak a Vállalkozók Bankjában, fontos dolgom van a vezérigazgatóval. Szervusz, viszontlátásra.

Felkapaszkodtam az autobuszra és mentem tovább. Amikor leszálltam, egy hölgyismerösöm csapott le rám. Halló, hogy van, hol jár itt, ahol a madár se jár? Kezét csókolom, köszöntem idegesen. Megvagyok. Bocsásson meg, nagyságos asszony, de nagyon sietek. Már ott kellene lennem a bankban, fontos ügyben vár a vezérigazgató. Isten áldja, feleite önagysága sértődötten és sietve tovább ment, mintha ő nem kivánná folytatni a beszélgetést. Vállat vontam, hogy igazán nem tehetek róla, nagyon fontos a dolgom, és siettem tovább.

A bankban azzal fogadtak, hogy a vezérigazgató úr sürgős tárgyaláson van, de itt lesz nemsokára. Kéret, hogy foglaljak helyet és legyek türelemmel néhány percig. Igen, mondtam kedvetlenül és leültem egy váróteremfélében. Elolvastam egy háromhetes vidéki ujságot, amely az asztalon hevert, felugrottam, telefonáltam valahová, hogy ne várjanak, nagyon fontos ügyben vagyok elfoglalva. A titkárnő benézett hozzám, mosolyogva bólintott, hogy őméltósága mindjárt itt lesz, én is mosolyogni próbáltam, hogy minden rendben van, várok, hogyne várnék. Türelmetlenül átlapoztam a telefónkönyvet, amely a kezembe akadt és idegesen doboltam az asztalon ujjaimmal. A végén még nem jön. Hm, pedig milyen fontos a dolgom ...

Akkor már jött is őméltósága. Emelt fővel, délcegen haladt át a szobán, barátságosan bólintott felém és bevonult a párnázott ajtajú belső helyiségbe. Utána történtetett a titkárnő, két nagyon kihegyezett ceruzával és kockásfedelü füzettel a kezében, elsuttogta, hogy csak egy pillanat, egy sürgős levelet kell elintézni, mindjárt meglesz. Bólintottam, egyik lábamat átvetettem a másikon és figyelmesen néztem a zöldposztóval kárpitozott ajtót.

Nagyon fontos a dolog. Jó, rendben van, még néhány perc és mindent elintézünk. Hm, biztos, hogy elintézzük? Hátha nem intézzük el. Igaz, nagyon könnyen lehetséges, hogy semmi sem lesz az egészből. Mi lesz akkor? Édes Istenem, semmi sem lesz. A világ tovább forog keserü levében, én is éldegélek majd tovább, mint eddig. Igazán olyan nagyon fontos? Az ördög vigye el, vannak-e egyáltalán fontos dolgok a világon? Mi volt eddig fontos, igazán, komolyan fontos az életemben? Az érettségi, az első novellám, a háború, a béke, nők, pénz, szaladgálás? Semmi, semmi, tulajdonképpen olyan mindegy minden. Az élet nem változik, marad minden a régiben. Az ördög vigye el őméltóságát, tulajdonképpen mit akarok tőle?

A titkárnő kijött és engesztelő mosollyal intett: tessék paranesolni. Éppen a kalapon után nyultam, ránéztem és kedvetlenül legyintettem: köszönöm, már késő. Nem fontos. Kezét csókolom. A fejembe nyomtam a kalapomat és elmentem, igyekeztem minél előbb kijutni a szobából. A titkárnő tágra nyilt szemekkel bámult utánam ...

Nyolc női munkatáborban háromszáz leány kapcsolódik be a falvakon a kormány szociális munkaprogramjába

A lányok önkéntes munkatáborának tizennyolc boldog kiválasztottja vizsgázik a napokban az *Egyetemi Főiskolai Hallgatók Önkéntes Nemzeti Munkaszolgálata* vezetőképző-tanfolyamán. Bizakodással, örömmel beszélnek a nehéz útról amelyen idáig jutottak, csillog a szemük, nevet a hangjuk, amint beszámolnak a sok-sok, munkában töltött napaplról, tanulásban töltött éjszakáról. De különsen akkor válnak közlékennyé, ha a női munkatáborok *céljáról, szervezetéről, beosztásáról* és szinte küldetésszerű hivatásáról beszélnek.

Nemzetnevelés és családvédelem

A női munkatáborok rendeltetése — ellentétben a férfiakéval —, nem a fizikai munka, hanem a *nemzetnevelés* és a *családvédelem*. Vad, elhagyatott környéken, kicsiny falvakban ütik fel tanyájukat a lányok és segítségére sietnek a falu lakosságának minden fontosabb kérdésben.

A női munkatáborokba hozza a falusi parasztasszony kicsiny gyermekét, ha a napi munka idején nem akarja magára hagyni. A női munkatáboroktól kér segítséget a túlterhelt gazdaember, ha úgy látja, hogy egyedül nem boldogul az aratással, kévekötéssel, cséplléssel és más mezei munkákkal.

A női munkatáborok terjesztik a *kultúrát*, a falukban, ők látják el a magyar földmüvest *könyvvel, folyóiratokkal, újsággal;* minden szakkérdésben rendelkezésére állnak és tanáccsal szolgálnak.

A háromhetes *vezetőképző-tanfolyamon* jóformán éjjel-nappal oktatják a lányokat ennek a sokágú, komoly munkát és tudást igénylő feladatnak elvégzésére. A tanfolyamok anyaga *gyakorlati* és *elméleti.*

A hallgatók a Stefánia Szövetség helyiségeiben ismerik meg a modern főzőkonyha és tejkonyha rejtelmeit, ugyancsak itt tanulják meg a bölcsődékben és a napközi otthonokban a csecsemőkkel és a nagyobb gyermekekkel való bánásmódot.

Az elméleti tanfolyamokon a női élet egészsége, tábori egészségügy, a munkatáborok irodai ügyvitele, nemzetiségi és kisebbségi kérdések, szociálhigiénia, falusi egészségügy, elsősegélynyujtás, magánjog, házasságjog, stb szerepelnek a tanrenden.

A munkatáborokba jelentkezők száma régen túlhaladja az előirt létszámot. Idei nyáron nyolc munkatábor valósul meg háromszázhúsz leány részvételével. A nyolc munkatábor közül négyet júliusban és négyet augusztusban tartanak.

A júliusi táborok Letenye zalamegyei, Kölcse, Tiszabecs szatmármegyei és Szernye kárpátaljai községben létesülnek. Az augusztusi táborokat Veszprémben, Ormánységon és a Kárpátalján tartják.

Különösen érdekes a letenyei munkatábor *megismétlése;* tudniillik a község ötszáz aláirásos folyamodványban kérte a vezetőséget a lányok újboli kiküldésére. *Szatmárban a kormány szociális munkájába* kapcsolódik a munkatábor.

A munkatábor napi beosztása

A munkatáborok *ötfajta* szolgálatot látnak el. Első ezek közül az úgynevezett *belső munka*, amely a tábor életével foglalkozik.

Idetartoznak a különböző beszerzések, irodai munkák, az elhelyezés kérdései, jelentéstétel, paraneskiadás, amely mind a vezetőkre hárul.

Ezután következik a *bölcsöde* és a *napközi szolgálat*, ahol a lányok segítségére a *Stefánia Szövetségből* küldenek ki egy önként jelentkező *védőnőt*. Az *állandó külső szolgálat* során a nyomorgó családoknál teljesítenek szolgálatot a lányok, hogy az öregeknek, vagy a sokgyermekes anyáknak a háztartásában segítségére leyenek.

Ez a segítség még a legdurvább házimunkákra is vontakozik, mert a falusi parasztasszony bizalma fokozott mértékben fordul a városi kisasszony felé, ha azt látja, hogy együtt sikál, mosogat vele, sőt a mezei munkától sem idegenkedik.

Délutánonkint a lányok részesülnek testnevelési és nemzetnevelési előadasokban. Este tábortüzek mellett a falu népét szórakoztatják

mükedvelőelőadásokkal, dalokkal, színdarabokkal és komolytárgyú szakelőadásokkal. Ezekre az előadásokra gyakran távoli falvakból szekereken érkeznek a parasztok,

hogy meghallgassák úgy a városi lányok előadásait, valamint saját gyermekeik versikéit, dalait.

A női munkatáborok észrevétlenül saját munkájukon keresztül jutnak közelebb a falu népéhez és fokozatosan teljesítik *családvédelmi* és *nemzetnevelő* feladataikat. Azzal, hogy résztvesznek a falu népének legbensőbb magánéletében, olyan közelséget teremtenek, hogy a parasztok örömmel vállalják és fogadják a felkinált segítséget. Ahol eleinte bizalmatlansággal fogadták a női munkatábor célkitüzéseit, most lelkendezve várják a lányok nyári visszatérését és boldogan üdvözlik a pesti *„kiskisasszonyokat"*.

BAKY MARICA

A világháború hősei

Az aradi gyalogezred huszonkét éves hőse

1915 JUNIUS 25.

A volt aradi 33 gyalogezred Vodniki körül folyt harcainak kimagasló hőse egy gyerekember, a huszonkétéves Farkas József hadapródőrmester volt. A zászlóalj védőkörletébe törtek be az oroszok és a parancsnoksága alá helyezett két szakasz élén, a lejsúlyosabb viszonyok között, az oroszokat feltartóztatta. Amikor pedig az oroszok a néhány főre lecsapott maroknyi osztagot szinte teljesen bekerítették, Farkas hadapródőrmester a reménytelennek látszó viszonyok között is bizakodó hüséggel harcolt tovább, míg a még idejében végrehajtott ellentámadás révén tényleg megmenekült a szorult helyzetből. Tizennégy nappal később a hadapródőrmester ismét kitüntette magát és tilalom ellenére elhatározta, hogy az arcvonal előtt elterülő és az oroszok által megszállt falut felderiti. Addig minden ilyen korábbi kisérlet kudarccal végződött és arra vezetett, hogy a kisérletek közben a század legderekabb emberei pusztultak el. Az éjjeli sötétség leple alatt egyedül közelitette meg a falu szélét és hamarosan beférkőzött a legközelebbi házba, ahol őt megszeppent orosz ejtett foglyul. Majd kilesvén a kedvező időpontot, maga előtt hajtva a foglyokat, szerencsésen bevonult századához. A foglyok kihallgatása alapján a faluban volt orosz erőkre vontkozólag igen értékes adatokat sikerült megtudnunk, Farkas hadapródőrmester vállalkozása tehát óriási jelentőséggel birt. Ezért méltányolva kiváló érdemeit és a korábban véghez vitt hősi fegyverténveit, az arany vitézségi éremmel tüntették ki, amelyet József királyi herceg vezérezredes tüzött a hős katona mellére.

— Az egykori lévai diákok találkozója. Léva város felszabadulásának örömére a Lévai Öregdiákok — volt képezdészek és gimnázisták — f. hó 26-án és 7-én tartják nagy találkozójukat Léván. A hazafias ünnepséggel kapcsolatos találkozón mindenkit szivesen látunk, akinek Léva városa kedves és részt óhajt venni. A vonat menetrendszerü időben 26-án reggel 7 ó. 33 perckor indul a Nyugati p. u.-ról. A menetdij: 50%-os kedvezményü, csoportos utazással. Külön kocsik. A résztvenni óhajtók legalább egy órával a vonat indulása előtt jelentkezzenek a nemzeti szinükarszalagos rendezőnél, a III. o. váróteremben. Szállásra a gimnázisták: Kern Oszkár, akképzősök: Korentsy Sándor, Léva címre jelentkezzenek.

TENZER HIRDETŐ

IV., Szervita-tér 8.

új telefonszáma: 382-393

EMLÉKEZZÜNK...

Felállították Szegeden a Szent György szobrot

Szeged, június 24.

Értékes művészi alkotással szaporodott Szeged szoborgyüjteménye. Megérkezett Szegedre a Szent György szobor és már el is helyezték a Dóm-tér melletti Rerrich-téren a

már régebben elkészitett talpazatra.

A szobor tulajdonképpen bronzmásolata annak a világhíres Szent György szobornak, amely jelenleg Prágában áll s a XIV. században élt híres magyar szobrászoknak, a Kolozsváry testvéreknek alkotása. Az eredeti szobor valamelyik vidéki magyar templomban állott s a XV. században valószinüleg hadizsákmányként került Prágába.

Szent György híres lovasszobráról, amely az európai szobrászmüvészet egyik legismertebb alkotása, még Klebelsberg Kunó gróf kultuszminiszter bronzmásolatot készittetett s megigére, hogy ezt a szobrot Szegednek ajándékozza. Közben azonban valahol elfelejtődött az ügy s csak a múlt évben került az ajándékozás aktája *Hóman* Bálint dr. kultuszminiszter elé, aki nyomban intézkedett, hogy a szobrot Szegedre kell szállitani. A szobor néhány héttel ezelőtt meg is érkezett Szegedre s a napokban elhelyezték a Rerrich-téri talpazaton.

Szabadlábra helyezték gróf Széchenyi Bálintnét

Az *Esti Ujság* tegnapi számában megírtuk, hogy abban a nagyszabású valutabűnügyben, amely gróf *Széchenyi* Bálintné feljelentésére indult meg s amelynek eddig öt letartóztatottja van, érdekes fordulat történt. A valutaügyészség ugyanis letartóztatott gróf *Gatterbrug* Frigyes, *Padovetz* Hugóné, *Preisz* Gyula, *Vass* Gáspár és dr. *Forgách* Béla vallomásaiból úgy látta, hogy a fejelentő gróf Széchenyi Bálintné kihallgatása mulhatatlanul szükséges, mert

a nyomozás során olyan momentumok merültek fel, amelyek a grófné szerepét gyanússá teszik.

A valutaügyészség intézkedésére tegnapelőtt délután két detektiv, — mint már jelentettük —, a grófnőt előállította a valutaügyészség szentistván-körúti helyiségébe, ahol *Kotsis* Miklós ügyészségi alelnök nyomban megkezdte kihallgatását. E kihallgatás a tegnapelőtti napon nem fejeződött be, a grófnét azonban nem engedték haza lakására, hanem az ügyészség közölte vele, hogy miután a nyomozás érdekében állandóan szükség lehet rá, az éjszakát a valutaügyészségen, illetőleg a Markó-utcában kell töltenie.

Széchenyi Bálintné grófnét át is kisérték éjszakára az ügyészség Markó-utcai fogházába,

ahonnan tegnap reggel ujabb kihallgatásra állitották elő. E kihallgatás során *Kotsis* Miklós ügyészségi alelnök a grófné elé tárta mindazokat az adatokat, melyeket a nyomozás ellene produkált, a grófné azonban állandóan azt hangoztatta, hogy *egy alvilági társaság becsapta őt, ő maa is károsultja ennek az ügynek, hiszen 63.000 pengőt kicsaltak tőle és most ilyen hazug vallomásokkal őt is bele akarják keverni a bűnügybe.* Azzal is védekezett, hogy neki valutázásra semmi szüksége sincs.

férjének háromezerholdas birtoka,

nyolc többemeletes háza van a fővárosban.

A grófné egyebekben az ügyészségi alelnök minden kérdésére megfelelő választ adott és azt állitotta, hogy az egész ügyhöz azonkívül, hogy károsult, semmi köze nincs.

Kotsis Miklós ügyészségi alelnök tegnap délután öt órakor azután úgy döntött, hogy

a grófné másfélnapos őrizetét megszünteti és hazaengedi lakására.

Közölte is ezt *Széchenyi* Bálintné grófnéval, aki megkönnyebbülten vette tudomásul az ügyben beálló újabb fordulatot és délután öt óra után hazatért Benczur-utcai lakására. Az ügyben egyébként a nyomozás tovább folyik.

Schmidt Richárd — a tőzsde elnöke

A Budapesti Áru- és Értéktőzsde tanácsa tegnap délután választotta meg a tőzsde elnökségét. A választási tanácsülésen ezúttal először vett részt dr. *Árkay* Ferenc miniszteri osztályfőnök, tőzsdebiztos. A tanács *Schmidt Richárd malomtulajdonost egyhangúlag, közfelkiáltással választotta meg a tőzsde elnökévé.* Az alelnöki tisztségeket titkos szavazással töltötték be. Az egyik alelnök *Tormay* Béla, a Postatakarékpénztár nyugalmazott vezérigazgatója, a másik alelnök *Politzer* Sándor, a tőzsde jelenlegi alelnöke lett. *Schmidt* Richárd, aki betegsége miatt nem jelenhetett meg az ülésen, hanem üdvözletét *Móra Ferenc* főtitkár olvasta fel, megköszönte a tanács bizalmát és hangoztatta, hogy arra fog törekedni, hogy a tőzsde az általános fejlődés irányához szükségszerüen alkalmazkodva, mindig megőrizze önállóságát és függetlenségét. *Schmidt* Richárd *egyik legnépszerübb egyénisége a magyar gazdasági életnek*, széleskörü tudása és rokonszenves egyénisége biztositék arra, hogy a tőzsde vezetése a legjobb kezekben van.

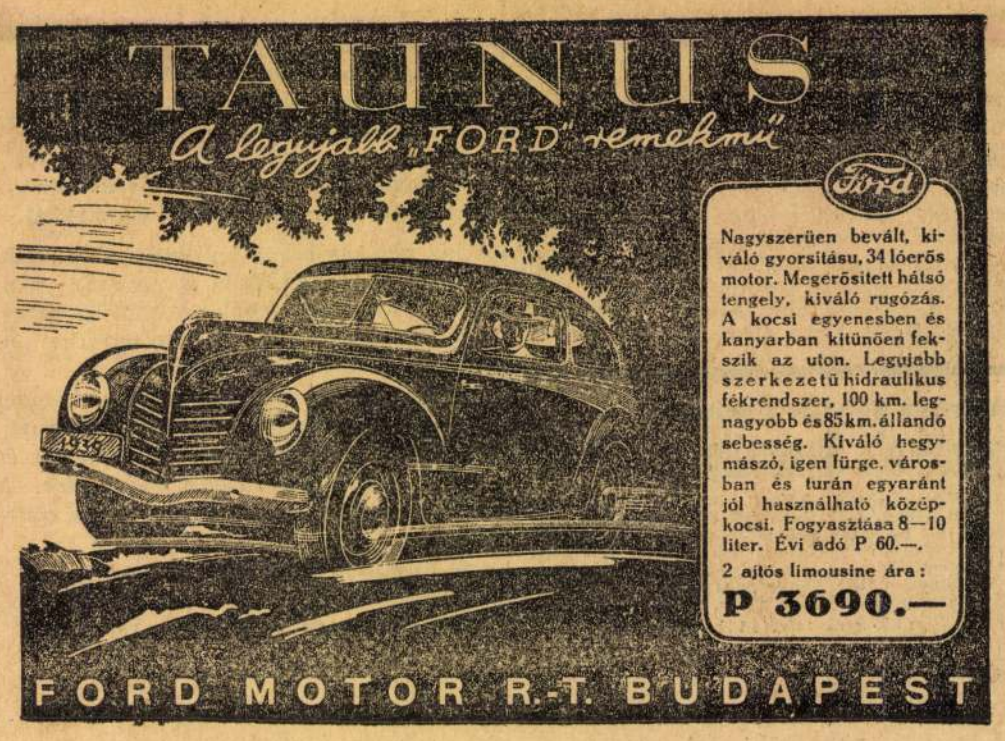

MAGYAR NŐI SZEMLE

A SZELLEMI PÁLYÁKON MŰKÖDŐ NŐK LAPJA

KIADJA: AZ EGYETEMET ÉS FŐISKOLÁT VÉGZETT MAGYAR NŐK EGYESÜLETE

SZERKESZTI: DR. MAGYARY ZOLTÁNNÉ — DR. TECHERT MARGIT

Kiadóhivatali ügyek: Dr. Hanskarl Erzsébet, Budapest IX., Lónyay utca 17. szám.	Előfizetési ára egy évre 10 pengő, — az 5 pengő egyesületi tagsággal együtt fizetve 7 pengő, nem tagoknak egyes szám ára 1 pengő. Postatakarékpénztári csekkszámla száma 32 599.	Kéziratok a szerkesztő címére küldendők: Budapest, XI. Nagyboldogasszony utja 18.

II. ÉVFOLYAM 3. SZ. 1936 MÁRCIUS.

TAVASZ FELÉ.

Irta: *Kolos Márta* (Debrecen).

Jaj, mi történt itten az éjjel?
Valami őrült szenvedéllyel
Fütyül a szél, a szél,
S hűs leheletével úgy elfütyülte,
A nagy havas harmóniát . . .
Ma minden lüktet, kacag, kiált,
Ifjú, ujjongó, szent kacajjal fel-felkacag az égre. —
A Jégcsap lustán lekonyul,
S megcsobban remegőn a Sár furcsa vére,
Bugyog a Sár, a Sár,
És mélyet lélegzik a föld.
A pattanó rügyek között,
Lélegzenek-lélegzenek új színek, álmok, illatok.
Mi van itt? — Furcsa, szép titok.
Valahol harang vígan kondul,
Egy perc — s minden megbolondul.
A Tavasz rohan el mellettem,
Virágosan, csábítón, esztelen.
Egy pillanat, míg elhalad,
S forró, lázas ritmusára,
Részegen ébrednek a fák,
S vér ömlik a holt világba.
Mi van velem? Sírok, kacagok,
Fütyürészek, rohanok.
Ki vitte el a logikám, a rendszerem, a filozófiám?
Végem. A föld szaga megcsapott,
S a Tavasz győztes, furcsa mosolyával kacagott, —
A szemembe kacagott.

MÁRTON ÉS GYÖRGY KOLOZSVÁRI SZOBRÁSZOK.

Irta: *Dr. Balogh Jolán*

Az ősi prágai várban, a hatalmas németrómai császárok kedvelt és művészi pompájú székhelyén, a Szent Vitus-székesegyház csipkés kőfalai, ívelődő ablakai előtt gyönyörű bronz szoborcsoport emelkedik: ágaskodó paripán ülő karcsú, páncélos lovag, aki jobbjában magasra-emelt lándzsájával leszúrja a sziklák közül előrekúszó, feléje támadó sárkányt. Szent György vitéz világszerte híres szobra ez, melyet egykori felirata szerint a Clussenberch városból való Márton és György készítettek, az Úrnak 1373-ik esztendejében. Szinte példátlan eset a középkori szobrászat történetében, — mely többnyire csak névtelen mestereket és mesternév nélküli alkotásokat ismer, — hogy egy fennmaradt emlékről ennyit, minden lényegeset tudjunk: készítőinek nevét, származását és még hozzá keletkezésének pontos idejét. És mégis kevés olyan remekmű van még az egyetemes művészetben, amelyet annyi homály és annyi félreértés venne körül, amely olyan élénk tudományos viták középpontja lenne régi idők óta, mint a prágai Szent György.

Rejtélyes volt elsősorban már maga a származási hely neve: Clussenberch. Ilyen nevű város vagy község Német- és Csehország területén nincsen. Ez a kérdés csak akkor oldódott meg, amikor 1879-ben Wenrich Vilmos erdélyi szász kutató megállapította, hogy a Clussenberch név tulajdonképen Kolozsvár német nevének, a Klausenburg-nak, régiesen Clussenburg-nak az elferdítése. A prágai Szent György mesterei tehát Nagy Lajos király magyar birodalmából származtak. Ezen a ponton kapcsolódott be a nagyszerű alkotás a magyar művészettörténet érdeklődési körébe. A prágai felirat megfejtése nyomán felelevenedtek a régi hiradások, melyekben egykori krónikaírók és utazók csodálattal emlékeznek meg a magyar szent királyok, Szent István, Szent Imre és Szent László váradi álló szobrairól és Szent Lászlónak ugyancsak Váradon állott lovasszobráról. A feljegyzések szerint ezek az elpusztult remekművek szintén Márton és György kolozsvári mesterek, Miklós festő fiainak művei voltak, vagyis ugyanazoké a művészeké, akik a prágai Szent György szobrot alkották. Bár ilyen módon a testvérpárra vonatkozó tudásunk lényegesen bővült, mégis a személyüket és prágai szobrukat körülvevő homály nem oszlott el, sőt fokozódott. Főleg két kérdés foglalkoztatta állandóan a tudományos kutatást, egyfelől a szobor eredetisége és művészi leszármazása, másfelől alkotóik faji hovátartozása. A fennmaradt szobor vajjon eredeti munka-e és ha igen, mik voltak művészi előzményei és mesterei vajjon milyen nemzethez tartoztak?

A prágai Szent György szobor felépítésében, szerkezetében, részleteiben több olyan sajátság mutatkozik, melyek az egykorú szobrászatban szokatlanok, sőt első pillanatra szinte idegenszerűen hatnak. A pompás bronzcsoport az építészettől független, önálló kerek szobor, szerkezetének főmotívuma pedig egy, a maga korában igen merész művészi feladat: az ágaskodó ló meggyőző és valószerű térbeli ábrázolása. A középkori szobrászat azonban, különösen Németországban, Franciaországban vagyis az északi művészet területén teljesen összeforrott az építészeti környezettel, attól nem függetlenítette magát. Stílusa, ábrázolásmódja kötött, elvont és többnyire síkszerű, a mozgalmasabb motívumokat is, ha egyáltalán előfordultak, lehetőleg síkszerűen oldották meg. Könnyen érthető, hogy a prágai szobor kora művészetét messze megelőző, újszerű felfogása csakhamar felkeltette a kutatók kételkedését. A XVIII. századtól kezdve újra meg újra felmerült a gondolat, hogy a szobor jelenlegi, általunk ismert alakjában nem teljesen azonos azzal a szoborral, melyet Márton és György 1373-ban készítettek, hanem időközben újraöntések következtében lényegesen átalakult. Számos kutató véleménye szerint a szobrot később, a XVI. század folyamán újraöntötték és így, ezekkel az átdolgozásokkal lehetne megmagyarázni azt a valószerű felfogást, fejlett ábrázolást, amely a saját korában, az egykorú művészethez viszonyítva érthetetlenül modernnek tűnik fel. Elgondolásuk szerint a lovasalak hitelesen középkori, az oldalra forduló ló ellenben újabb, renaissancekori, XVI. századi újraöntés lenne. Ez a feltevés azonban tarthatatlan, noha a szobor valóban többször megsérült. Hiteles forrásokból tudjuk, hogy egy alkalommal a ló feje is letörött és ezek után többízben végeztek rajta kisebb-nagyobb, jelentéktelen javításokat. Az újraöntésre azonban nincsen semmi adat, a levéltári feljegyzések is csak javításokról szólanak, sőt mivel Stursa és Barták prágai szakértők 1924-ben megállapították, hogy a lovas, a ló és a sárkány a talapzattal együtt egy és ugyanazon darabból lett kiöntve, még technikailag is elképzelhetetlen.

Az újraöntés kérdését azonban az a legfontosabb körülmény dönti el, hogy vajjon megvannak-e valahol az egykorú európai művészetben azok a stílussajátságok, amelyek a prágai szent Györgyre jellemzők? találhatunk-e valahol a középkori Európa művészetében a prágai szoborral rokon emlékeket? és ha igen, hol? Vagyis volt-e olyan művészi terület Európában a XIV. században, amelynek művészi légköre lehetővé tenné, megmagyarázná a prágai szobor látszólag magábanálló rejtélyes feltűnését? A szobor stílusa ugyan idegenszerűen és megmagyarázhatatlanul hat a saját korában és prágai környezetében, a XIV. századi északi művészetben, de azon-

nal természetessé és érthetővé válik, ha az egykorú olasz szobrászattal, a dél művészetével hasonlítjuk össze. A középkori olasz szobrászat, amely a valósággal való kapcsolatról sohasem mondott le olyan nagy mértékben, mint az észak művészete, már jóval a prágai Szent György előtt foglalkozott a merész és mozgalmas motívumok valószerű és térbeli érzékeltetésével, az ágaskodó ló ábrázolásával, a festészetben és szobrászatban egyaránt. Olasz művészek már a XIV. század elején ábrázoltak ágaskodó lovat, térbelileg megmintázott, oldalra forduló állatokat, melyek beállításukkal a legközvetlenebb kapcsolatban állanak a prágai Szent Györggyel. A növényekkel, apró állatokkal teleszórt sziklás talapzat és a prágai szobor egyéb, természetmegfigyelésen alapuló részletei is az olasz művészet körében találják meg előzményeiket. Itália középkori kultúrájában megvolt az a szellemi és művészi légkör, amelyből Márton és György nagyszerű remeke kinőhetett. Itt gyökereznek azok a művészi tényezők, amelyek a prágai Szent György kialakulását lehetővé tették. Különösen Középitália, tehát Toscana, Firenze és Pisa, továbbá Orvieto szobrászatával áll szoros kapcsolatban a testvérpár művészete. Valószínűnek kell tehát tartanunk, hogy Márton és György mesterek hosszabb itáliai tanulmányutat tehettek és ott közvetlenül ismerkedtek meg az olasz műemlékekkel és az újabb művészi irányzatokkal, amelyeknek hatása már hazájukban elérte őket. Könnyen érthető ez, ha meggondoljuk, hogy Magyarország ebben az időben, Nagy Lajos király uralkodása alatt, élénk, közvetlen és szoros kapcsolatban állott Itáliával, mind politikai, mind pedig kereskedelmi és kultúrális téren. Az Anjoukori Várad, Márton és György művészi tevékenységének első színhelye, valósággal egyik központja volt az olasz művelődési kapcsolatoknak, az olasz művészet hatása pedig egészen szülőhelyükig eljutott, amint a legújabb leletek bizonyítják. Egyébként is a középkori magyar szobrászatban a régi és állandó olasz befolyás hatására szintén megvoltak már azok a művészi törekvések, a valószerű ábrázolás és a valószerű motívumok, amelyek a Szent György előzményei és amelyek a prágai szobrot a hazai művészetben is előkészítették. Sajnos, a középkori magyar műemlékanyag legnagyobb és leglényegesebb része elpusztult és így csak a fennmaradt kisebb, bár jelentős emlékekből következtethetünk az egykori virágzásra és magas szinvonalra. Vannak egyes töredékes, de kiváló emlékek, mint pecsétek és kisebb domborművek, amelyek motívumban, felfogásban előkészítik a prágai Szent Györgyöt. Ezek a XIII. és XIV. századi lovaspecsétek, a sajátos magyar lóábrázolás jellemző emlékei, és a pécsi székesegyházból származó Szent György

dombormű, amelyeken már szerepel az a valószerű lótípus, sőt az ágaskodásnak az a valószerű ábrázolása is, amelyet Márton és György

Szent György szobor. 1373. — Prága.
Márton és György kolozsvári szobrászok műve.

a Szent György lovában fejlesztettek tovább és tökéletes formában jelenítettek meg.

A prágai Szent György stílusa az olasz szobrászat jövőbe mutató újításaiból és az olasz hatás alatt fejlődő, helyi magyar művészet emlékeiből nőtt ki, ezek azok az emlékek, melyeknek sorába a prágai szobor szervesen beilleszkedik. Márton és György alkotása, amely az északi művészetben oly magányosan és elszigetelten állott, ezeknek az emlékeknek a körében azonnal társakra, előzményekre és kapcsolatokra talál. Igy a prágai Szent György stílusát csak az olasz művészet ösztönző befolyásával és az olasz meg északi elemeket egyesítő helyi magyar hagyományok hatásával magyarázhatjuk meg. Márton és György mindkét irányból vettek át ugyan elemeket, de azokat új, szokatlan méretekben fejlesztették tovább és oly alkotásban forrasztották egybe, amely kortársaik munkáit messze felülmulta. A testvérpár híres Szent Györgyének fejlődéstörténetileg az a jelentősége, hogy ezzel a művükkel megalkották a térbe komponált bronz lovasszobrot. Ezt nem úgy érték el, mintha a semmiből teremtettek volna újat, hanem a saját koruk művészetében rejlő lehetőségeket és adottságokat geniális tehetségükkel valóban páratlan formában juttatták érvényre. Prágai szobruk a XIV. században volt olyan nagy művészi tett, mint a XV. században Donatello nagyszerű Gattamelatája.

A másik fontos kérdés, amely a prágai Szent Györgyhöz fűződik, hogy vajjon mesterei milyen származásúak voltak? A külföldön többnyire mint erdélyi szászokat, tehát németeket emlegetik őket, azért, mert a középkori Kolozsvár főleg mint német lakosságú város ismeretes, továbbá mert a prágai szobor feliratán a származási hely neve németül szerepel. Kolozsvárnak azonban már a középkorban, a XIII. és XIV. században is nagyszámú magyar lakossága volt, amint azt hiteles okleveles adatokból tudjuk. Az pedig, hogy a testvérpár külföldi környezetbe, idegen városba szánt művén a szülővárosuk neve német alakban szerepel, nem bizonyít a kérdésben semmit, mert ez csak természetes engedmény volt az idegen környezetnek, ahol a magyar helynevet amugysem értették volna meg. A magyar területen, Váradon állott műveiken viszont magyarul van feltüntetve Kolozsvár neve, mert itt ez volt a természetes. A testvérpár származásának kérdését nem lehet máskép megoldani, csak úgy, ha közvetlenül a művüket, a prágai szobrot vizsgáljuk meg, mert ez az egyetlen hiteles magyarázója Márton és György művészetének. Ha a Szent György stílusa, művészi tényezői német sajátságokat árulnak el, ha a mű a német művészet emlékei közé illeszkedik be, akkor mesterei németek voltak. Ha pedig a magyar szellemmel egyezik meg a felfogása, ha a magyar művészet hagyományaiból érthetjük meg stílusát, akkor magyarok alkották. És láttuk, hogy a szobor éppen az északi, a német művészet körében elszigetelt, társtalan jelenség, azért is értette any-

nyira félre a külföldi tudomány, amely tanácstalanul állott előtte. A magyar művészet emlékei közé ellenben szervesen beilleszkedik, sőt a helyi hagyományok egyenes továbbfolytatását, továbbfejlesztését jelenti. A magyar lelkiségnek felel meg a prágai Szent György egész szellemi tartalma, az a tartózkodó, komoly, a túlzásoktól minden irányban mentes, reális művészi felfogás, amely a déli olasz művészet erőteljes valóságkeresésétől épúgy távol maradt, mint az északi művészet elvont és valószerűtlen szenvedélyességétől.

A szobor stílusán túl egy lélektani mozzanat is a testvérpár magyarsága mellett szól: Márton és György prágai alkotásukon a szent lovagot az ősi magyar hajviselettel ábrázolják, olyan befont hajfürtökkel, amelyet a királyi udvar előkelő lovagjai még Mátyás korában is kedveltek és a nép körében egészen a jelen század elejéig élt. Másszóval azt tették, hogy az egyház szentjét a magyar ifjú megjelenésével ruházták fel, vagyis a magyar vitéz alakját Szent György lovag képévé eszményítették. Tettük jelentőségét fokozza, hogy a szobor idegen megrendelésre készült, idegen földre, idegen faji környezetbe szánták, ahol az ilyesmi szokatlan, sőt esetleg ellenszenves lehetett. Ehhez már bizonyos fokú faji öntudat kellett, vagy legalább is a magyar faj iránt érzett szeretet és megbecsülés, amiből önként, természetesen következik, hogy a művészek magyarok voltak.

A szobor stílusa, felfogásának sajátságai, szellemi tulajdonságai, lélektani rugói egyaránt azt bizonyítják, hogy a testvérpár művészete a magyar hagyományok talajából nőtt ki, a magyar szellemiség kifejezője és ezért művük a magyar kultúra elválaszthatatlan része.

Említettük, hogy Márton és György mestereknek Magyarországon is állottak nagyhírű munkái, mégpedig Váradon, a nagyszerű székesegyház előtt, a vár piacán Szent László lovasszobra és a székesegyház homlokfala előtt, oszlopokon a magyar szent királyok álló, gyalog szobrai. Ezeket az alkotásokat, melyek a magyarság körülrajongott nemzeti ideáljait és dicsőséges pártfogó védszentjeit személyesítették meg tökéletes művészi formában, valósággal legendás tisztelet vette körül. Főként a lovasszobor hatott óriási mértékben hosszú századokon át a magyarság képzeletére. Könnyen érthető ez, hiszen a méreteiben is rendkívül hatalmas szobor a váradi püspökség és Erdély védszentjét, a középkori magyarság rajongva szeretett eszményképét, Szent László királyt ábrázolta, akiről Temesvári Pelbárt, Mátyás korának hírneves egyházi szónoka mondotta: Ez a dicsőséges nagy király a ti csontotok és a ti véretek. — Iste gloriosus Rex est Os vestrum et Caro vestra. Költők, írók, utazók műveiben, írásaiban a XV. század óta lépten-nyomon találkozunk magasztaló és hódolatteljes leírásokkal, amelyekkel a váradi királyszobroknak, főleg a csodálatos

szépségű lovas Szent Lászlónak adóztak. „Képed feltötték az magas kőszálra, Fénlik mint a nap, sajog mint arany, Nem elégeszik senki tereád nézni" énekli a középkori himnuszköltő boldog elragadtatással abban a Szent László tiszteletére szerzett magyar és latin nyelvű himnuszban, amelyről megállapította a kutatás, hogy a középkori magyar vallásos lirának eredeti remeke. És midőn Janus Pannonius, a nagy humanista búcsúzik Váradtól, hogy Mátyás fényes udvarába térjen, bucsuelégiájában a váradi királyszobrokhoz szól, akiken „a tűz sem foghatott ki" és védelmül, oltalmazóul a „lovas királyt" kéri, aki „roppant bárdot markol harcrakészen." Milyen általános és mély volt az a tisztelet és milyen erős, messzire ható az a legendás fény, amely a váradi szobrokat körülvette, megmérhetjük abból, hogy a hozzájuk fűződő legendakör, ha töredékesen is, de eljutott egészen az orosz évkönyvekig. A történetírók is mind, Bonfinitől kezdve a XVIII. század végéig sohasem mulasztják el őket megemlíteni és olyan kiváló műértők, mint Janus Pannonius és Szamosközy István, akik Itália gazdag műkincseivel is megismerkedtek, elragadtatással szólnak róluk. De a legnagyobb rajongással és a legmelegebb ragaszkodással övezte őket a váradi nép, amely királyi parancsra sem tudott megválni tőlük. Rudolf császár szerette volna megszerezni Márton és György mesterek nagyszerű váradi szobrait híres prágai műgyüjteménye számára és tett is lépéseket e célból. Azonban magyarországi helyettese, Miksa főherceg, felvilágosította, hogy a lakosság a szobrokat talizmánjainak tekinti és ha erőszakkal elvinnék őket, az lázadásra adna alkalmat. Műalkotásokhoz való ragaszkodásnak oly páratlan megnyilvánulása ez, amelyhez hasonlót csak a klasszikus ókorban találhatunk. Ennek hatására Rudolf császár is lemondott tervéről és a szobrok Váradon maradtak, ahol utolérte őket a vég. Éppen az a nagy tisztelet és népszerűség, amivel körülvették őket, okozta pusztulásukat, mert 1660-ban, Várad eleste után a bevonuló török csapatok „a magyarok bálványképeit", amint ők nevezték, dirib-darabra törték. Pedig a várbeliek gondosan őrízték a szobrokat, sőt az ostromló törökök elől elrejtették és befedték őket, amint a későbbi hiradásokból tudjuk. Ez volt az első szándékos műemlékvédelem, amelyről Magyarországon tudomásunk van. Igy a magyar műemlékvédelem első történeti adata is a váradi királyszobrokhoz fűződik. — A szobrok elpusztultak, de a legendás tisztelet emléke tovább élt még hosszú ideig és Arany János szép költeményében, amely Szent László csodás megelevenedését írja meg, tűnik fel újra. A harci zajra Szent László — írja a nagy költő — „megindul ki a térre, És irányát vészi jobbra, Hol magasan felsötétlik Érczből öntött lovagszobra."

Amint a szemtanuk leírásaiból következtethetjük, a váradi szob-

rok művészi szempontból nem kevésbbé fontos és jelentős alkotások voltak, mint a prágai Szent György. Miskolczy István a XVIII. század elején a gyalogszobrokat meglehetős pontossággal írta le, úgyhogy ennek alapján sikerült egy kisebb váradi töredékben az egyik szobor másolatát felismerni. Ez a töredék hosszúköpenyes, álló lovagot ábrázol teljes fegyverzetben, a kettős keresztes, magyar cimeres országpajzzsal. Valószínűleg Szent Lászlót ábrázolja, aki Miskolczy leírása szerint is kettős keresztes pajzsot tartott a kezében, amellyel együtt maga a szent országőrző jelképpé magasztosult. A másik két szobor nagyjából ugyanilyen beállítású lehetett, csak avval a különbséggel, hogy Szent István országalmát és Szent Imre liliomot tartott jobbjában. A gyalogszobrokat Futaki Demeter váradi püspök készíttette, valószínűleg 1360 és 1365 között. Ezek Márton és György mesterek első nagyobb művei lehettek, melyeket még olaszországi tanulmányútjuk előtt mintázhattak meg. A megoldandó művészi probléma az volt, hogy szabadon álló alakot ábrázoljanak, mégpedig úgy, hogy az alak lábát ne takarja el köpeny, vagyis a test állásával, a lábak mintázásával igyekeztek az alak egyensúlyát biztosítani. Szokatlan és nehéz feladat volt ez a középkori művészetben, amely csak ruhával, köpennyel teljesen elfedett lábú szobrokat ismer. A testvérpárnak itt még az olasz szobrászat sem szolgált kész mintaképekkel. Csak egyes előkészítő motívumokat vehettek át, amelyeket továbbfejlesztettek. Az ő saját megoldásuk olyan kitünő volt, hogy nemcsak a magyar, de külföldi művészetben is, különösen a csehországi szobrászat körében mély hatást keltett.

A lovas Szent László szobor 1390-ben, Zudar János váradi püspök megbízásából készült. Az elpusztult remekműről csak egy kisméretű és gyenge vázlat maradt fenn, a XVII. század elejéről, Georgius Houfnagel rézmetsző Váradot ábrázoló rajzán. A testvérpár Szent Lászlót nyugodtan lépő lovon ülve fején koronával, jobbjában a harci bárdot tartva ábrázolta. Ez lehetett főművük, nemcsak méretekben, de fejlődéstörténeti fontosságban is. Művészetük ebben az alkotásban érte el a csúcspontot. A váradi Szent László az építészettől teljesen független, szabad térbe komponált lovasszobor volt, amelynek motívuma, a lépő ló ábrázolása még sokkal nehezebb feladat elé állította a művészeket, mint a Szent György ágaskodó paripája. Az elpusztult szobor egykori nagyszerűségéről Houfnagel vázlatánál sokkal jobb fogalmat ad a győri székesegyház pompás Szent László fejereklyetartó hermája, a legkimagaslóbb középkori jellemképek egyike. A magyar ötvösművészetnek ez a remeke, a legendás magyar hős fenséges ideálképmása, — mely Váradról került jelenlegi helyére, — 12—15 évvel a lovasszobor után, 1402 és 1405 között készül-

hetett, feltétlenül a testvérek művének hatása alatt. A Szent György fejével való stiláris rokonság alapján úgy tekinthetjük, mint a lovasszobor fejének ereklye tartó mellszoborrá alakított, stilizált változatát.

Márton és György mesterek a lovas Szent László szoborhoz sem találhattak közvetlen mintaképeket az olasz művészetben, inkább csak formai és típusbeli előzményeket a középitáliai domborműveken, továbbá a magyar művészetben főként a Szent Lászlót ábrázoló falfestményeken. A testvérpár az egyes olasz részletmotívumok és a helyi magyar hagyományok összeforrasztásából alkotta meg nagy művét, épúgy mint a gyalogszobrokat és a Szent Györgyöt. Alkotásuk valóban nemzeti szimbolummá lett és egyben a klasszikus ókor óta az első szabad téren felállított, bronz lovasszobor, amelyet nemcsak vallásos eszmék, hanem mint a nagy uralkodó képmását, az egyéni dicsőség kultuszának is szenteltek.

Ennyi röviden az, amit a tudományos kutatás mai állása mellett a prágai Szent György alkotóiról, Márton és György kolozsvári mesterekről egyes adatok és töredékek segítségével megállapíthatunk. Az emlékek pusztulása és az adatok hiánya ellenére is hatalmas erővel bontakozik ki a testvérpár nagyszerű művészegyéniségének a jelentősége, amelyet a prágai Szent György tesz számunkra kézzel megfogható, élő valósággá. Márton és György művészete a jövő fejlődés irányát jelző, úttörő jelenség. Azok a problémák, amelyekkel ők foglalkoznak, az álló alak, az ágaskodó lovas és a lépő lovas szobrászi megfogalmazása, a renaissance legfőbb problémái lesznek a következő századokban. Az új feladatokat mind új anyagban, bronzban oldották meg, amely az újszerű elgondolások megvalósítására nagy lehetőségeket adott. Szobraik a gótikus stílus kötöttségéből kibontakozó, valószerű felfogásukkal jellegzetes protorenaissance alkotások. Művészetüknek ez az úttörő jellege emeli őket az egyetemes szobrászat iránytjelző, nagy művészegyéniségei közé. Érdekes és mélyértelmű jelenség, hogy éppen akkor, amidőn Magyarország Nagy Lajos uralkodása alatt nagyhatalmi méretekben fejtette ki politikai erejét Kelet- és Középeurópa területén, éppen ez a politikai hatalom adta meg a lehetőséget a magyar művészet nagyarányú kibontakozásához és ugyanebben az időben emelkedett a magyar művészet Márton és György személyében a legnagyobb, az egyetemes jelentőségű magaslatokra.*

---

* E cikkben ismertetett kérdések részletes tárgyalását l. a Szerző „Márton és György kolozsvári szobrászok" Cluj—Kolozsvár 1934. (Erdélyi Tudományos Füzetek 71. sz.) című könyvében.

MARTIN UND GEORG VON KOLOZSVÁR: DER HL. GEORG. 1373. PRAG.

Kolozsvári Márton

és György

Erdély. 1940.

hosszú felderítő úton, melynek azt kell megállapítania, milyen viszonyban áll minden művészeti alkotás két alapeleme, szubjektív kifejezés és objektív forma, a német művészet fejlődéstörténetében.

Mindjárt az első oldalak összegezik az eredményt. Szemben a görögök, olaszok, franciák és spanyolok vérében élő, ősi formakultúrával, „a németség kevés formaérzékkel bír, sőt egyenesen küzd a formával, minthogy eszmevilága oly szorosan a természetben gyökerezik, hogy minden lerögzítéstől és egyszeri érvénytől ösztönszerűen idegenkedik. Mámorosan szereti a formák örök megújulásának kiapadhatatlan lehetőségeit; menekül minden jelenvalótól és minden beteljesüléstől, mert mindig a jövendőt, a keletkezésben levőt, a végtelent látja maga előtt." (2. old.) A német festészet, költészet és zene minden nagy alkotásában sokkal erősebb a kifejezésre törekvés, mint a formai kötöttség s ennek következtében a „művészi" sohasem jelentkezik mint öncél. Nemcsak egy személyre, a legnagyobbak egyikére, érvényes a tétel: „Dürer nagysága nem művészetében rejlik, hanem egyéniségében." (45. old.) A német művészet útja sohasem volt stílusok története, amint ez pl. a francia művészet fejlődését jellemzi. Igaz, hogy nagyjából követte az olasz művészet kibontakozásának ritmusát, leglényegesebb sajátságait azonban nem e történelmiségben, hanem azon kívül nyilatkoztatta ki. Ha az időknek megfelelő új stílusokat fölvette, azokat csak akkor értette meg, ha a saját élményeinek kifejezésére átalakította. Az első fejezet e megállapítások alapján végig követi a fejlődés egész folyamát s azután vidékenként tekinti át a speciálisan helyi művészeti sajátságok mibenlétét és történetét.

A következő fejezet azokat a formanyelveket és eszközöket tárgyalja, melyekben és amelyek által a néplélekben és a művészegyéniségekben felhalmozódó óriási képzeletanyag és szubjektív eszmetartalom kinyilatkozott. A német képfaragó-, rajzoló-, festő- és építőművészet, mint mesterség és mint a formákat megelevenítő, átlényegítő tettek művészete, kitűnően vannak jellemezve. Nem szabad azonban szem elől téveszteni a lényeget: „Alles sichtbar Künstlerische ist nur ein Gleichnis der sich im Unsichtbaren vollendenden Idee der „deutschen Kunst." (47. old.) Az építészetről szóló rész a könyv egyik legszebb fejezete. A német építészet legbensőbb lényege egyszersmind az egész német szellemnek egyik főjellemzője: összeforradás a természettel és vágyódás a végtelen után.

A német művészet általános fogalmát az egyes művészegyéniségek határozzák meg. Annak a tizenkét művésznek kiválasztása, akiknek pompásan tömör jellemzését a könyv legterjedelmesebb fejezete adja, lehet önkényes, de mindenesetre kellően megvilágítja a német művészetnek a német kultúra egészében elfoglalt, döntő fontosságú szerepét. Franke mester, Stephan Lochner, Riemenschneider, Grünewald, Konrad Witz, Michael Pacher, Veit Stoss, Dürer, Holbein, Baldung, Burgkmair és Altdorfer, így egy csoportban, szimbolumai a német képzelet gazdagságának és a hagyományok által alig kötött szubjektivizmusának.

A továbbiak az ábrázolások tárgykörét vázolják s a különböző típusokban a sajátlagosan német szellem megnyilvánulásának miként jére mutatnak rá. Végül az utolsó fejezet a német művészet kozmikus vonatkozásait tárja fel s a természethezkötöttség ezer kifejezési formája közül rámutat a főtípusokra.

A gondolatok és meglátások gazdagságán túl a mű szempontjai is annyira emelkedettek s a tárgyalásmód általában oly higgadt és alapos, hogy nem vétünk a könyv megbecsülése ellen, ha szóvá tesszük, hogy helyenként olyan részletek is akadnak, melyekben az okfejtés éle némileg tompul, vagy ahol a szerző az általánosan elfogadott nézetekkel ellentétes, nehezen indokolható állításokat kockáztat meg. Csak két példát említünk. A gotikus építészet határtalan idealizmusa és a gotikus kisművészeteknek, főleg a díszítményeknek, csodálatos realizmusa között való ellentétet a szerző csak konstatálja (17. old.), de magyarázatot nem fűz e nagyfontosságú tényhez. Egy másik mondata: „Die Malerei der Rubens, Rembrandt, Ruisdael, Poussin, Lorrain, Velasquez erreichte die höchste Objektivität in der Wiedergabe des Menschlichen und der Natur." (23. old.) Nem értjük, hogy lehet Rembrandt végletesen egyéni felfogás- és ábrázolásmódját így egy sorba állítani pl. Velazqueznek csakugyan egyedül álló objektivitásával!

Inkább csak elírásnak tulajdonítható az a két nagyon is kiütköző tévedés, mellyel szerzőnk Kempis Tamást a szentek közé iktatja (16. old.) s a jezsuiták római anyatemplomát San (!) Gesù nak mondja. (46. old.) Kifogásoljuk továbbá, hogy míg a táblák és képek aláírásában, a bevett szokásnak megfelelően, a helymegjelölés is szerepel, éppen a 185. kép alól, mely Wolf Hubernak egy tájképrajzát reprodukálja, hiányzik annak feltüntetése, hogy ez a rajz a budapesti Szépművészeti Múzeum tulajdona.

A könyv a Notgemeinschaft der Deutschen Wissenschaft támogatásával jelent meg. A szöveg izléses szedése s a képek elsőrendű kiállítása azt a magas nyomdatechnikai színvonalat képviseli, melyet a Filser-cégnek sűrű egymásutánban megjelenő művészettörténeti kiadványainál már megszoktunk. *P.*

WILHELM BODE AZ EURÓPAI MÚZEUMOK JÖVŐJÉRŐL. Wilhelm Bode, a berlini múzeumok világhírű agg igazgatója a Kunstwanderer szeptemberi számában összefoglalja az amerikai Egyesült-Államok múzeumainak utolsó kétévi fejlődése legfontosabb adatait.

Magyar Művészet
1928.

Az U. S. A. a következő alapítványokat kapta, a következő múzeumépítéseket vihette keresztül: a newyorki Metropolitan-Múzeum egy műbaráttól kerek 260 millió pengőt örökölt, a toledói (U. S. A.) múzeum 140 millió pengő értékű alapítvánnyal gazdagodott, Kansas City 75 milliót kapott, a Corcoran Gallery Washingtonban 30 millió értékű műtárgyakból álló hagyománnyal gyarapodott. Az újonan megnyílt detroit-i múzeum építési költségei 25 millió pengőre rúgtak, s a város polgáraitól, köztük Fordtól jelentékeny értékű műtárgyakat kapott. Philadelphiában felépült az U. S. A. művészettörténetileg legfontosabb gyüjteménye, a John G. Johnson Gallery számára szánt palota, költségei a 95 milliót is meghaladták. Baltimore a városnak adományozott Walters-gyüjtemény elhelyezésére milliókat szavazott meg. Los Angeles néhány hónap előtt ajándékul kapta az agg milliárdos Huntington gyüjteményét, amely a XVIII. század angol mestereinek nagyszerű kollekciója, — benne van Gainsborough híres Blue Boy-a is — s értékét 56 millió pengőre becsülik. Hasonló értékű a Taft és Emery családok gyüjteménye, melyeket azok Cincinnatira hagytak. A nemrég elhúnyt Johns műgyüjtő szülővárosának hagyta gyüjteményét, benne Rembrandt csodálatos Lucretiáját. A városok nagy része épít múzeumot, vagy foglalkozik azok terveivel. Ilyen tények alapján Bode nagyon sötéten látja a jövőt:

„A legközelebbi 30, de esetleg 20 éven belül Amerika fel fogja szívni az utolsó nagy európai magángyüjtemények teljes anyagát és nyilvános múzeumaiban állíthatja ki azokat. És akkor az U. S. A. igazán jelentős múzeumainak száma nem lesz sokkal kisebb, mint a nagy európaiaké, amelyeknek száma mintegy két tucat. Egyes viszonylatokban akkor az európai múzeumokat már túl is szárnyalták: a keletázsiai művészet, népművészet stb. terén. A magunk múzeumainak előnye az amerikai múzeumok egy része fölött akkor még meglesz: a jobb, tudományos vezetésben, — de ez sem fog soká tartani, mivel a művészettel való tudományos foglalkozás odaát mind intenzívebb és szélesebbkörű. Európa eddigi legfőbb vonzóerejét el fogja veszíteni az új világ előtt, amely csakhamar utol fog érni, sőt túl fog szárnyalni bennünket." *Dr. Bierbauer Virgil.*

Wirth, Zdenek: Die cechoslovakische Kunst von der Urzeit bis zur Gegenwart. 4°, 36 l, 134 képes táblával. Prága 1926.

Alig néhány éve, hogy a középeurópai kisebb nemzetek is megkezdték sajátos nemzeti művészetük módszeres összefoglalását. Hogy az ilyféle összefoglalások értékes, új anyagot tárhatnak fel, mutatja pl. *Feliks Koperá*-nak a lengyel festőművészetről írt nagyszabású műve. Az alább ismertetendő könyv is szintétikus jellegű. Csehország művészetét tárgyalja és régebbi, ismert művészettörténeti írók (Joseph Neuwirth stb.) részletkutatásaira támaszkodik. Az exakt tudományos problémák fölvetését azonban nélkülözi, és noha kiváló szakírók *(Birnbaum, Matejcek, Schránil)* közreműködésével készült, inkább népszerű jellegű. A rövid szöveghez 134 képes táblát ad, csokorba fűzi a csehországi művészet repraesentáns alkotásait, s e képeskönyvet érdemes végiglapozni.

A szöveg a népvándorláskori iparművészeti tárgyak ismertetésével kezdődik, mintegy bevezetésképpen. A csehek a X. században keresztelkedtek meg, s ezáltal elég korán kerültek be a nyugateurópai kultúrközösségbe. Hamarosan fejedelmi várak, templomok épülnek, nagyobbrészt fából, s a faépítés lassan idomul a nyugateurópai kőépítéshez. A XII. században, a premontreiek és ciszterciek terjeszkedése idején nagyban fellendül az építő tevékenység, de a technika még elmarad a nyugateurópai műgyakorlat mögött; a boltozás csak 1200 körül hódít tért az ácsolt mennyezettel szemben.

A plasztika, mely szoros összefüggésben van az építészettel, egyelőre nem tud kiváló alkotásokat felmutatni. Külföldi mintákhoz igazodik és főleg az északitáliai lombard kőfaragás nyomán ballag.

A kolostorokban már elég korán fejlett könyvminiáló műhelyek dolgoznak, melyek evangéliumokat, kódexeket díszítettek, a bajor miniaturák hatása alatt. A falfestészet valószerű formáival stilisztikailag eléri a bajor Duna-terület művészi szintjét.

A gothikus stílus I. Vencel alatt vonul be Csehországba. Német telepesek honosítják meg, akik bajor és szász minták nyomán építkeznek. IV. Károly kora (1346—1378) a legjelentősebb a középkori csehországi építészet történetében. Ekkor keletkeznek az első nagy katedrális típusok, s jellemző, hogy a király a prágai Szent Vitus-dóm építésénél francia építőt, az Avignonból jövő Arrasi Mátyást foglalkoztatja. A dóm további építője a Schwäbisch-Gmündből hívott *Parler Péter*, a késő gothika egyik nevezetes mestere, akinek munkássága egyéni jegyeket mutat. A plasztika kialakulása szempontjából nagyjelentőségű *Parler Péter* kőfaragóműhelye, melynek irányát a késő gothikus realizmus és szubjektivizmus jegyében a Szent Vitus-dóm triforiumának büsztjei jellemzik. A királyi család tagjai és a dóm építői megkapó erővel és karakterisztikus vonásokkal elevenednek meg e szobrokban. Kevéssel később, 1400 körül, alakul ki a francia mintaképekre visszamenő, úgynevezett szép Madonnák típusa.

E termékeny művészi lendületnek a huszita zavargások vetettek véget. Általános pangás állt be a művészet minden ágában; és mikor II. Ulászló alatt újra építeni kezdenek, a földrajzilag szomszédos Bajor- és Szászország nyomja rá a konvencionális stílusra bélyegét.

Fontosabb a csehországi gothikus festészet története, mely az európai művészet egészének fejlődésében is szerepet játszik. Hercegi mecénások megbízására díszesen miniált kódexek készülnek, melyek egyrészt francia, másrészt olasz mintaképekre vezethetők vissza. A stílus helyi színeződést nyert. Olasz trecento hagyományokra támaszkodva, — Theodorik mesteren keresztül — a 70-es években már az önálló helyi stílus kifejlését érték el a Szent Vitus-dóm egyik kápolnájának mestere és az Emmaus-kolostor kifestői. A *wittingaui mester* (a XIV. század második felében), a csehországi festőművészet legjelentősebb szelleme, — elfinomodott formai kultúrájával, drámai erejű ábrázolókészségével s erősen árnyékoló színezésével — a burgundi művészi kör ideáljához áll közel. A *hohenfurti mester* stílusa a sienai trecentóra emlékeztet. A késő gothika stílusa francia és olasz stílusból átvett elemeket helyi karakterű ornamentikával párosít a kódexekben, melyek 1400 körül újra nagy számban keletkeztek a bibliofil Vencel király ösztönzésére.

A huszita zavargások vandalizmusa sok emléket megsemmisített. A fejlődés megállt. A festészet művelése tanulatlan mesteremberek kezébe került, akik nem értették meg a wittingaui mester ideálját és a nála sokkal alantasabb német mesterek stílusához alkalmazkodtak.

A gothikus hagyományok soká éltek Csehországban, a renaissance nehezen vert gyökeret.[1] A cseh renaissance provinciális. Az olasz művészet északi kisugárzásának produktuma. Az udvar olasz építészeket foglalkoztat. A XVI. században nagy művész-vándorlás indul meg Csehország felé, melynek inkább kultúrtörténeti, mint művészettörténeti jelentősége volt. Olasz mesterek dominálnak egy generáción keresztül, akik azonban alkalmazkodtak a csehországi millieuhöz és anyaghoz. Csehországi művész nem ismeretes e korból és föltehető, hogy a gothika német művészeivel szemben a renaissance és barokk stílus idején a németek olaszokkal osztozkodnak.

A csehországi művészet második nagy fellendülési kora a barokk, mely a harmincéves háború után jelentkezik. A fejlődés Dél-Németországból indul ki és egy hamburgi építőcsalád — a Dientzenhoferek — Prágába származott tagjainak művészetéhez fűződik. Prága sajátos jellegű barokk architekturája színes tetőivel és falaival, lágyprofilú homlokzataival, hatalmas, tornyos, kupolás épületeivel a középkori alaprajzi hálózat kereteibe illeszkedik; s e furcsa kettősségben rejlik egyéni jellege. A barokk a XVIII. század végéig, sőt a XIX. század elejéig él Csehországban, mentesen a rokokó szelidítő hatásától, noha a késő-barokk, a XVI. Lajos-stílus formáit mutatja Bécs közvetítésével. E kor legismertebb műve a prágai vár átépítése 1755—76, Pacassi bécsi udvari művész munkája. A kor ízlésének megfelelően gazdagon dekorálnak, faragással és stukkóval, mely újból olasz művészekre hárult. Csak a XVIII. század elején tűnnek fel átlagot túlhaladó csehországi származású művészek, *Max Bratoff* és *Braun* jelentékenyebb művészegyéniségek. A legkésőbbi barokk szobrásznemzedék keze alatt a szobrászat formalizmussá merevedett.

A XVIII. század a festészet fejlődése szempontjából kedvező időt jelentett. Sok templom és palota épült, melyeket díszíteni, dekorálni kellett. A Németországból szakadt művészek közül *Hiebel* fontosabb, aki Bécsben, Pozzónál tanult és illuzionizmusával hatott prágai festőtársaira. Fontos *Reiner* is, akinek igazi terrenuma a fresko; itt tudta invencióját, kompozicionális készségét és színérzékét leginkább érvényesíteni. A fellendült barokk festészet elerőtlenedik a jozefinizmus alatt és a század fordulópontján nem ad többé újat.

1800-ban alakult meg a csehországi festőakadémia, melynek programmja az igazgatók váltakozásával együtt változott és egy irány sem tudott jelentőset produkálni. Említésre méltó *Antonin Manes* tájképfestő és *Machek* arcképfestő.

A XIX. századi csehországi építészet és festészet sem jelent többet, mint Bécs és Berlin felé való orientálódást, a történelmi materializmus szellemében. Kimagaslóbb festőegyéniség *Josef Manes*. Rajztudása kiváló, koloritja üdítő; szeret szép nőket festeni, a biedermeier tárgyilagos, formai pontosságra törekvő szellemében. A XIX. század festészete franciás.

A XX. század kezdő éveinek legjelentősebb szobrásza, *Jan Stursa* is francia hatás alatt, Rodin művészetétől megihletve dolgozik.

Wirth objektív szemmel vizsgálja a fejlődés menetét s megállapításai általában elfogadhatók, Nem értjük azonban, mit keres a címlapon a „Csehszlovák" megjelölés, mely mai keletű cseh politikai s nem történeti fogalom. A különben kényes ízlésű és túlzásokra nem hajlamos szerző jól tudja, hogy *„Csehszlovák" művészet nincs, mert csehszlovák népfaj sincs, mely kitermelhetné.*

A csehországi művészetnek két magaslati pontja volt, az első a gothikus, a második a barokk stílus korában. Kettő közül az első a fontosabbik. A csehországi gothikus festészet a XIV. század második felében valóban hatott Németország művészetére, bár e hatás intenzitását újabb kutatók erősen kétségbevonják. A csehországi barokk viszont német útmutatás alatt fejlődik ki s messze a bécsi mögött marad. Erőteljesebb a magyar barokknál, mely az udvar inspiráló erejét és napsütését nélkülözte.

A képes táblákat kísérő magyarázó szövegben egy százszor elűzött szellem kísért: a szerző a Kolozsvári testvérek prágai Szt. György-

[1] V. ö. Dr. Hoffmann Edith: „A Nemzeti Múzeum Széchenyi-Könyvtárának illuminált kéziratai" című, a Magyar Könyvszemlében 1926-ban megjelent kitünő műve megállapításait. „Magyarországból, Mátyás köréből sugárzott" a renaissance Cseh- és Morvaországba.

szobrát XVI. századi újjáöntésnek mondja. Ez a felfogás teljesen elejtettnek tekinthető, még a külföldi szakirodalom — élén Wilhelm Pinderrel — is elejtette. Azt sem értjük, a szobor képe hogyan került a csehországi művészet legszebb emlékeit bemutató táblái közé. Kolozsvár nagyon messze van és lesz is mindig Prágától s a „csehszlovák" művészet remekeivel szemben a Szt. György-szobor egymagában is megállja a porondot. *Dutka Mária.*

ENGLISH STAINED GLASS. BY HERBERT READ. Chiswick Press London, G. P. Putnam's Sons.

Hatalmas kötet fekszik előttem, az angol ablaküvegfestészet remekeit ismertető könyve Herbert Readnek. Önkénytelenül eszembe jut a művészi és kritikai körökben sokszor hangoztatott megállapítás: „Az ablaküvegfestészet halott művészet, amely a középkornak természetfölötti világba vágyódó miszticizmusával megszűnt eleven művészet lenni s a gotika után következő művészi korokból származó utóvirágzásai csak bágyadt hervadozása a gót templomok kőcsipkés ablakkeretekbe foglalt, fényt sziporkázó színcsodáinak."

„C'est, dit-on, un secret perdu ;'
C'est un Art enseveli qui n'intéresse plus ..."

Valóban úgy látszott egészen a XIX-ik század második feléig, hogy a művészek elfelejtették a színes ablaküvegfestészet mágikus varázsigéit, amelyektől drágaköves lángolásba gyúlt a középkori színes ablakok sötét ólomkeretében a silány üvegcsempe s a feledés és közöny halotti leplét borították a gót templomok e bűbájos „Grand Art"-jára.

Herbert Read hatalmas könyve, mintha csak folytatása lenne M. Le Vieil idézetének:

„Arrêtez ... Il n'est qu'en léthargie :
Je vais essayer de l'en tirer."

Nagyértékű művészettörténeti és esztetikai megállapításaival mintegy keltegeti a vitripictura meddőségbe ájult múzsáját, hogy feltámadásának örömhírével ihlesse új alkotásokra a művészeket.

A huszadik század esztetikusának pszichoanalitikus készségével nézi a multnak alkotásait s megállapítja, hogy az üvegfestészetben is a lélek erejének szellemi készségei: 1. az értelem, 2. az érzelem, és 3. a képzelet sorrendjében voltak a művészi munka teremtő forrásai.

A művészi munka belső konstrukciójának ezen hármas alkotó erőforrását jelöli meg könyvében főszempontoknak az angol üvegfestészet ismertetésében, a szokásos időrendi beosztással ellentétesen; bár lényegében ez a felosztás semmi újat nem jelent, mivel a művészetek időrendi és lélektani fejlődése teljesen egybeesik.

Minden emberi munkának első forrása az értelem, tehát a művészeté is. A művészi meglátások és gondolatok nagyvonalú, rideg megrögzítése a művészet első foka.

A második a művészi képzetek és gondolatok érzelmes tolmácsolása, amely talán elveszti a művészi gondolat nagyvonalú és világos egyszerűségét, azonban amit nagyságban elveszít, megnyeri a részletek szépségében és a kidolgozás finomságaiban.

A harmadik foka a művészeteknek a művészi munka legteljét jelenti; *a tökéletes nyujtását*, amit a természetben nem talál meg a művész, amit tehát saját lelkéből, képzeletének kincses gazdagságából, a nemlétezőt a valóságba bűvölő teremtő készségéből kell megalkotnia.

A tudományos esztetika a művészetek fejlődésének fokait két hatalmas fázisba:

1. az érzékelő (sensoris),
2. elképzelő (imaginatív)

művészi felfogás csoportjára sommázza. A primitív népek és a legelső művészi korok művészete mindig inkább sensoris művészet mint imaginatív. Az ablaküvegfestészet első korszakai a sensoris művészetek együgyű formanyelvén, a gazdag szegénység paradoxonjaiban mondották el a legcsodálatosabb szín, forma és fény revelációit.

Csodálatos, hogy a színes ablaküvegfestészet fénykorát e művészet legelső korszakaiban találjuk meg, amidőn az üvegfestőmesternek a színes üveganyag két lényegesnek látszó hibájával kellett megküzdenie. Az első hiba volt, hogy nagyobbméretű üveglapot e korokban még nem tudtak előállítani, a második, hogy salakmentes tiszta üveget nem tudtak produkálni. A színes üveglap telve volt milliónyi apró salakszemcsével s ezer meg ezer kisebb-nagyobb hólyagocskával.

Az üvegfestőmesterek leleményessége és művészi készsége az anyag ezen két lényegesnek látszó hibájából erényt nevelt. Ugyanis kénytelenek lévén apró üvegdarabokból sokszor igen nagy méretű ablakokat összeállítani, csak mozaikszerűen dolgoztak. A salakszemcsés, egyenetlen, hólyagos üveg pedig nem engedte át töretlenül a nap sugarait s így a fény szétporzódva, foszforeszkálva, a színes üveglapot szinte az izzásig áttüzesítve ragyogott be a román és gót templomok komor fenségű, nagy tömegekkel tagolt belsejébe.

A középkori színes ablaknak természetes rendeltetése: az egyházművészet keretében a külvilágot kizárni a templomok áhitatos csendjéből, s a belvilágot megóvni az időjárás mostohaságától. A régi szőnyegek, viasszal átitatott vásznak és a tejfölös homályt okozó alabastrom ablakbélletek helyett a fényt áteresztő üveg alkalmasabb anyag az ablakmezők elzárására. A középkori üvegfestőmesterek művészi törekvése az üvegfelületnek dekoratív felöltöztetése volt, amelyet kezdetben ornamentális, a régi szőnyegek inspirálta szőttesszerű elgondolásban, később figurális, bibliai jeleneteket ábrázoló iparművészi megoldásban

[1] M. Le Vieil: L'Art de la peinture sur verre et de la Vitrerie. Paris, 1774.

hasonlíthatók össze, mert ezek szöveget nem adnak, hanem művészüket inkább művei bemutatásával ismertetik. E két típus között foglal helyet a „Nouvelle Revue Française" által nemrégiben megindított kiadás. Ez azonban csak újabb törekvésű francia művészeket kíván ügyes és olcsó könyvecskéivel népszerűsíteni; szövegük rövidke essay, mellette egy lexikális tömörségű kis életrajz és a művész önvallomásai a teljes oevre fölsorolásával.

A Magyar Művészeti Könyvtár kötetkéi, mondom, a német „Kunst"-éinek típusához állnak közelebb, ám Ybl Ervin Donatelloja messze túlterjed mindezeknek keretein. Nemcsak valóságos terjedelme nagyobb, amennyiben 3 kötetben 9 sorozatszámot foglal magában, hanem tárgyalási módja is túlnő azoknak stílformáján. Az essay szabad, csevegő nyelvezetű, összefoglalóan ismertető jellegű és mint ilyen a tágabbkörű olvasóközönségre számít. Nem várunk tőle önálló kutatást, csak az addigiak szellemes összefoglalását. Ybl könyvének minden lapja azonban a személyes benyomást, a személyes utánjárást és kutatást leheli. Amint végigvezet bennünket művésze életén és megáll velünk minden fontosabb alkotása előtt, folytonosan érezzük az ő kifogyhatatlan lelkes érdeklődését, mely ébren tartja és magával ragadja a mienket is. Előadása folyékony, szavaiban keresetlen, ezért könnyen követhetjük, habár óriási összehasonlító anyag halmazán visz is keresztül. Minden fölmerülő kérdésnél ugyanis, minden véleménye kifejtésénél ismerteti Donatello kiválóbb életrajzíróinak fölfogását is, mellyel a magáét összeveti, sokszor szembeállítja. Érvelése ilyenkor meggyőző. És ebben nagy segítségére van egy olyan képessége, a mely nemcsak a mi művészettörténeti íróink, de még a külföldieknél is ritka. Ő ismeri és jól alkalmazza írásaiban a tisztán formai szempontokat. Azokat értem ezalatt, melyek a szobrászt, mikor művét alkotja, témán és érzéskifejezésen túl, munkájában irányítják. Kitünő érzékkel vonja bele e nézőpontokat, mikor egy márványfigura mozdulatáról, a tagoknak a kőtömb határain belül való mozgatásáról, az egésznek egyensúlyba hozataláról szól. Vagy mikor a drapéria szerepét firtatja és beszél róla mint felületélénkítésről a síma részekkel szemben, mint vékony láb- és karrészek szilárdító toldásáról, avagy mint tömegrészről, mely az egész kőtömeg elosztásában önálló szerepet játszik. Ilyenkor teljes tájékozottsággal vezeti bele az olvasót a szobrászi munkálkodás eme gondjaiba és ezzel módot nyujt mélyebb és behatóbb művészet-megismerésre.

Ezt is lehetne túlhajtani. Németországban az esztetikusok és művészettörténeti írók egész újabb nemzedékét nevelték a művészet ilyetén szemléletében. Ott lehet olyan torz túlzásokkal is találkozni, mikor az író hosszú oldalakon végig a formai érzéklések száraz leírásával próbál képet adni festészeti vagy szobrászati benyomásairól. Jobbról balfelé húzódó vonal, előlről hátrafelé futó sáv, szélesen domborodó, majd összeszűkülő dudor és így tovább, véges-végig. Mindez ha térbeliségben átéljük, vagyis közvetlen érzéklés útján tapasztaljuk, úgy művészi gyönyörűségünk elemeit teszi. De másodkézből, olvasmányképpen a fantáziának utánatornásznia kimerítő, haszontalan fáradság. Mindenki megfigyelheti, hogy a zene terén pl. a hirtelen lefelé eső és utána lassú futamokban fölfelé emelkedő, vagy fordítva, a lassan lefelé lejtő és azután hirtelen fölszökkenő hangok egymásutánját lesni, mily gyönyörűséggel tölthet el bennünket. Ám ezek hosszú, folytonos leírása kinek okozott valaha örömet?

Ybl Ervin könyvében nyoma sincsen az efféle eltévedésnek. Ellenkezőleg, nála önkéntelen természetességgel elvegyülnek a szobrászproblémák mélyére tekintő észrevételek a leírásokkal, az ily művészettörténelmi könyvekben szinte hagyományosan kötelező adathalmazban. De, hogy mennyire meg kell becsülni ezt az értékét, arról könyve elolvasása után azonnal újból meggyőződhettem. Oly célból ugyanis, hogy összehasonlító szempontokat nyerjek, elővettem egy másik Donatello életrajzot, melyet Alfred Gotthold Mayer írt a Knackfuss-féle sorozatba. Hát néhány lap elolvasása után már több olyan megjegyzésre bukkantam, melyeket elfogadni nem lehet és éppen az Yblnél fölismert érzék hiányára vallanak. Pedig Mayer a régebbi német művészettörténetíró-gárda jelese és e könyve másféle értékeiért bizonyára nagyon elismert munka. Egyet e megjegyzések közül, hogy fogalmat adjak mivoltukról, el kell mondanom.

Az Or San Michele pillérfülkéjében álló szent Márkus szobráról szólva, a szerző megfigyeli, hogy a köpenydrapéria szélét fodrozva faragta a szobrász. Erre fölemlíti Schmarsow-ra is hivatkozva, hogy Donatello fiatalkorában apja, a szövőmester műhelyéből hozhatta el frissen a szövőszékről az ilyen fodrosszélű szövet mintáját. De minek ily távoli föltevésszerű okát keresni annak, ami a szobrászmunkálkodás jobb ismeretével magától magyarázódik? A festő színben különböztetné meg a köpenyt a ruhától. A szobrász más eszközökre kényszerül. A ruházatot függélyes ráncvetéssel tagolja, a vállon átvetett köpenyt pedig vízszintes ráncokkal. Már most a kétfelé haladó redőzet zűrzavaros és érthetetlen összhatású lenne, mivel a felsőtest egységességének megőrzésére mindkét szövet testhez tapadó és egymástól alig megkülönböztethető. Semmi sem természetesebb tehát annál, minthogy az egyiknek szélét apró fodrocskák mintájával fölismerhetővé teszi, a köpenyt a ruhától elválasztja. Ha erős árnyékkal tenné ezt, úgy a testet kettévágná.

E kis példa elbeszélésével persze csak azt tudom bizonyítani, mennyire félrevezetheti az írót, ha művészeti kérdést, irodalmi vagy bár-

minő más külső nézés szemszögéből tekint. Ha szerzőnk könyvében kitérne a köpeny szegélymintájának e kérdésére, akkor ennek szembehelyezéséből azonnal kiderülne, milyen becses kvalitása neki az ő kitünő érzéke a tisztánformai szempont alkalmazásában, a művészetet, annak belső törvényei szerint való megértésében. Csakhogy ő ezt a kérdést nem érinti és így be kell érnem annak kijelentésével, hogy én könyvében egyetlen sort sem találtam, mely vétett volna ama szempont ellen. Mégis, tiszteletreméltó művészettörténeti ismeretei mellett, én ezt tartom könyve legnagyobb érdemének. Azért, mert általa komoly lépést tett Donatello művészetének további, mélyebb megismerése felé. Csupán egy lépéssel is előre jutni pedig oly téren, melyen az európai művészettörténeti írók látszólag már minden elvégezni valót elvégeztek, véleményem szerint jelentős cselekedet. *Beck Ö. Fülöp.*

Dr. Franz Kieslinger: Die mittelalterliche Plastik in Österreich. (167 lap, 92 képpel, Bécs, 1926.)

Kieslinger, a Tietze körül csoportosuló új osztrák művészettörténetíró-gárda egyik legproduktívabb tagja, új könyvében oly témakört foglal össze, amelyben a részletmunkák még meg sem kezdődtek. Az osztrák középkori plasztikával foglalkozó cikkek többnyire régi folyóiratokban láttak napvilágot, nagyrészt elavultak és használhatatlanok; *Garger* és Richard *Ernst* újabb kezdeményezései pedig oly kis térre szorítkoznak, hogy ezek alapján bajos a sinthesist megkísérelni. A szerző a chronológiai sorrendbe állított emlékanyagot stílkritikai alapon elemzi s kimutatni iparkodik a román, gotikus és késögotikus kor csak Ausztriát jellemző jegyeit. A munka nem lehetett könnyű, hiszen ismeretlen terület feltárásáról volt szó, épp ezért eltekintünk a könyv apróbb hibáitól, amelyek különben is a kezdeményezésből folynak.

Két feltűnő állítását azonban vissza kell utasítanunk, annál is inkább, mert mindkettő a korabeli magyar művészettel függ össze. Az első a Kolozsvári-testvérek sokat vitatott problémáját érinti. Kieslinger a prágai lovasszoborral kapcsolatba hozza a bécsi Szent István dóm egyik kapureliefjét, amely Saul megtérését ábrázolja s ugyanitt említi, hogy György és Márton mesterek Aachenben és Prágában is dolgoztak, tehát bizonyára Bécset is útba ejtették. A Saul-relief egyik lovasalakja hasonló világias öltözetével valóban erősen emlékeztet a szent György-szoborra s az sem lehetetlen, hogy a mesterek Bécsben megfordultak. Az aacheni és prágai út említése azonban félreértésen alapul. Kieslinger az aacheni címerekre gondol, amelyek Nagy Lajos király ajándékai, tehát nem Aachenben, hanem itthon készültek, különben is semmi adatunk sincs arra, hogy a címerek alkotói a Kolozsvári-testvérek voltak. *Ernyei* József kutatásai alapján pedig kiderült, hogy a prágai lovast Magyarországon öntötték, nem prágai megrendelésre, hanem a pozsonyszentgyörgyi oltár számára.

A szerző másik magyar vonatkozású megjegyzését is helyre kell igazítanunk. A győri székesegyház szent László-hermáját stílkritikai alapon kapcsolatba hozza a bécsi Szent István-templom néhány szobrával, amelyek 1450—1480 körül készültek. Oklevél adatunk van arról, hogy a herma nagyváradi megrendelésre készült, éppen félszázaddal előbb, mint a bécsi szobrok, sodronyzománcos melldísze pedig kizárja, hogy bécsi munkáról lehessen szó, mint ahogy Kieslinger azt egy korábbi cikkében (Eine Wiener Goldschmiedearbeit im Domschatz von Raab. — Jahrbuch des Vereines für Geschichte der Stadt Wien) állította.

Ilyféle goromba tévedésekért sem ítélhetjük el teljesen a szerzőt. Nem az első, sem az utolsó eset, hogy a külföldi szakirodalom ferde vagy tudatlan módon beszél művészetünkről. A helyzet gyökeres megoldására csak akkor kerülhet sor, ha majd művészettörténeti megállapításaink az ország határain túl lehető teljességben a világnyelveken is napvilágot látnak. *Genthon István.*

KIÁLLÍTÁSOK:

Április hó 1-én nyílt meg az *Orsz. M. Képzőművészeti Társulat* tavaszi kiállítása;

ugyanezen hó 14-én a *Bethlen István Internátus* ifjúsága által *Miklós József, Sir Andor, Bordi András* és *Kerekes György* műveiből rendezett képkiállítás;

17-én, husvét vasárnapján a *Képzőművészek Új Társasága* által rendezett tavaszi kiállítás a *Nemzeti Szalón*-ban;

24-én *Jaschik Álmos* tanár tanítványainak az Andrássy-úti régi Műcsarnokban rendezett áruművészeti kiállítása.

Május hó 5-én a *Nemzeti Szalón*-nak *Paczka Ferenc* festőművész hagyatékából és *özv. Paczka Ferencné* született *Wagner Cornélia* szobrászművésznő alkotásaiból rendezett gyüjteményes kiállítása;

ugyanezen hó 14-én nagybányai *Horthy Miklós úr, Magyarország kormányzója* megnyitotta az *Orsz. M. Képzőművészeti Társulat* városligeti műcsarnokában a *belga kir. kormány* által, a *magyar kir. kormány* meghívására rendezett, a régi németalföldi és a modern belga művészeti alkotásokat bemutató kiállítást.

Felelős szerkesztő: Dr. Majovszky Pál.

Főmunkatárs: Dr. Lázár Béla.

Kiadó: Ormos György.

Szerkesztőség: VII., Erzsébet-körút 7. II.

Magyar Művészet. 1927. 4. szám.

Nyomatott a Lorilleux Ch. és Tsa gyár festékével. Az Athenaeum r.-t. mély- és könyvnyomása.

MAGYAR MŰVÉSZET
1927. 240. l.

WASS ALBERT: JÖNNEK!

— Révai-kiadás, 1940. —

A történelmi sorsforduló, mely Erdély egy részét visszahozta az anyaországhoz, a legváltozatosabb élmények részeseivé tette az erdélyi magyarság szinte minden egyes tagját. Nem akadt talán egyetlen ember sem Erdély területén, akivel ezekben a napokban ne történt volna valami rendkivüli, valami olyan, aminek keserű vagy dicsőséges mozzanatai kitörölhetetlen emlékként vésődnek bele életébe. Számtalan újságcikk s a szépirodalmi formák legváltozatosabb fajtái igyekeztek forgalmazni e kelendő élményeket, sokszor bizony mitse törődve az irás minőségével, csak azzal, hogy még idejében kihasználhassák a kereslet nyujtotta lehetőségeket.

A muló érvényű megnyilatkozások után aztán lassan megjelentek minden esemény hivatott megfogalmazói: az írók is. Művészi megfontoltságuk nem tudott ugyan versenyre kelni a fürge felelőtlenséggel, a nagy események már régen lezajlottak, amikor irásaikkal könyvben, vagy folyóiratokban nyilvánosság elé léptek; — de amennyit időben vesztettek, annyit nyertek Időben: a napi aktuálitástól lemaradva, örök időszerűséggel előzték meg amazokat.

Ezek közé tartozik Wass Albert most megjelent könyve is, melyet a Révai adott ki megnyerő kiállításban. Ebben a mintegy 110 oldalas kis könyvben azt beszéli el az iró, hogy miket érzett, látott és tapasztalt s miken ment keresztül az alatt a tíz nap alatt, ami a bécsi döntés kihirdetése után a honvédeknek a mezőségi Szentgotthárdra való bevonulásáig eltelt.

S nem kevés az, amit el kell mondania. A színromán községben egyedül lévén magyar, önkénytelenül is állandó célpontja lett mindannak a dühnek és sötét gyűlöletnek, ami a bécsi döntés ellenhatásaként a románság részéről akkor megnyilvánult. De ez még nem lett volna baj, hiszen a gyűlölettől a tettlegességig hosszú az út s ezt most a megtorlástól való félelem is megnyujtotta. A bonyodalmakat más okozta: a határfaluvá lett Szentgotthárdon katonaság táborozott le, fegyelmezetlen, félvad horda, melynek egyetlen gondja a fosztogatás volt. Minden mozdíthatóra rátették a kezüket s nem kímélték még a saját fajtestvéreiket sem. Természetesen, elsősorban is az iró uradalmát keresték fel s ami lova-tehene volt az istállóban, azt mind magukkal hurcolták. Veszekedés, tiltakozás, futkosás, mindez semmit sem használt: a tiszt, akihez védelmet kérve fordul, feleletül pisztolyt szegez a mellének. Az állatokat elviszik, de az izgalom ezzel még nem ért véget: újabb ezred jön, újabb fosztogatókkal, állandó rettegésben tartva igy az írót és házanépét. Végre aztán az utolsó román katona is elhagyja a falut s ők kifosztva bár és holtrafáradtan, de ujjongó lélekkel fognak neki a díszkapu megácsolásához, fellobogózásához...

Ez az az eseményszál, amire minden egyéb felfűződik. Alapjában nem több egy riport anyagánál, s természeténél fogva is inkább egy újságcikkbe kivánkozik, mint szépirodalmi műformába. De éppen arra jellemző ez a kis könyv, hogy mivé válhat a hangos riport-anyag az arra hivatott kezében: hogyan telik meg élő művészettel s épül olyan arányos kompozicióvá, hogy az ember azt hinné, nem is az élet szolgáltatta, hanem írói lelemény műve az egész. Újságban bőven olvashattunk hasonló esetekről, hiszen a visszavonuló román hadsereg mindenütt kellemetlenül emlékezetessé tette nevét — de józan felháborodásnál többet egyik eset sem váltott ki belőlünk. Most ellenben, Wass Albert könyvének olvasása közben, ugyanazok az események a lelkünk mélyéig megrendítenek és a felháborodásunk már nem csupán értelmi természetű, hanem olyan, hogy egész lényünk megreszket belé.

A hatásnak ezt a különbözőségét nyilvánvalóan az a minőségi különbség okozza, ami egyrészt a riport s az elbeszélés, másrészt a tollforgató és az írőművész között oly éles választóvonalat húz meg. Mert ami ezt a könyvet a riportból kiemeli és továbbzengő nagy emberi élménnyé teszi, az nem az események gazdag kavargása, humora, vagy meglepő fordulatai — bár természetesen ez is hozzájárul

Erdélyi Helikon
1941. 1. 27.

között legalább annyi kapcsolat megvolt, mint Ilosvai és Arany János között, akinek „már sejtelme sem volt arról, mit a kutatás csak újabban állapított meg: hogy Toldi Miklós romantikus éltű bihari főúr volt".

A váradi humanizmus fénye és az összeomlás után a város nemcsak a magyar protestantizmusnak, hanem a protestáns román mozgalmaknak is egyik központja lett. Ezek az utolsó tételek a középkori Váradról. Amikor „a müezzin imája elhalkul", a város újjáébredésében már hatalmasan tágul a körkép. Mindinkább háttérbe szorul a monda, s a barokkon, a váradi jakobinusokon át jutunk 1840-ig, a bihari konzervatizmusig s a liberalizmus diadaláig. A szabadságharc idejének feldolgozása sok váratlan meglepetéssel szolgál. Horváth idézi Seher-Thoss Artur grófnak, a honvédezredessé lett porosz mágnásnak (külön könyvet érdemelne az összes „új földesurak" galériája!) emlékiratait. Kiderül belőle, hogy Schwarzenberg a 48-as magyar hadseregről és a magyarországi lengyel légióról közölt hamis adatokkal vette rá a cár Oroszországát arra, hogy Magyarország ellen Ausztria oldalán beavatkozzon. Történet, irodalom, művelődéstörténet, s nem utolsó sorban a román kérdés története (például: a Gojdu alapítvány) ebben a korban már annyira szövevényes, hogy a kérdések mindenike elég szűkszavú felsorolásra szorul, hogy mindenről áttekintést nyújtson a könyv természetének és céljának megfelelően.

Tisza Kálmán Biharországának, a „Holnaposok" tavaszának és Tisza István korának története után érkezünk a váradi 1918-as forradalomig. A román kirakat (1918—1920) fejezete az utolsó váradi magyar napokkal, a két uralom közti átmenettel, az első román napokkal foglalkozik. Ime egyetlen adalék ebből a korszakból, a Seher-Thoss Artur-féléhez hasonló: „Berthelot meg volt lepve. Fényes kíséretének egyik tagja oda lépett egy hordárhoz, hogy pontosan megtudja, hány román lakik Nagyváradon. Attól hallotta, hogy valamennyi ott áll a perronon a különvonat előtt... Trousson francia ezredes jött és hódolattal kezet csókolt Széchenyi püspöknek. Radu átüzent, hogy a váradi románok szintén tisztelegni kívánnak a franciánál; így jelent meg a 2 százaléknyi románságból 28 ember és kérte őt, nyissa meg a csucsai határt, hogy a román csapatok urrá lehessenek a 98 százalék magyar lakósság fölött — az önrendelkezés jogán. Kratochvil kérdőleg fordult Troussonhoz, aki hazaindulva Budapestről bocsánatkérő levélben szégyenkezve írta, hogy a döntés a rosszul informált békekonferenciát illeti meg..."

Az aránylag kisterjedelmű könyvben a szerző a magyar élet egyetemére gondolt. Se szeri se száma benne azoknak az apróbb, vagy nagyobb jelentőségű megfigyeléseknek, melyeknek, ha minden szálát kibontjuk, dehogy is csak a váradi freskót szemlélhetjük. Magát a magyar életet minden csillogásával és bajaival. (Schlözer Lajos Ágost német történetíró a 18. század végén Oláh Miklós Hungariaja szomorú alapvonásából állapította meg a magyarság pusztulását. Herder már tovább ment és arról kívánt gondoskodni, hogy kik foglalják el a magyarság helyét; „a Török Áfium 1660-ban Váraddal kapcsolatban született meg és mindkét hazában kézről kézre járt, a magyarság azzal kezében indult Várad felszabadítására, Magyarország egységének helyreállítására"; „Nem is tudják, hogy Károly király tragédiájának szomorú plántája Biharban nőtt és Madeirában virágzott ki. Debrecentől Madeiráig — ki fogja megírni valamikor ennek az utazásnak a történetét?" stb.)

Tekintettük a Horváth Jenő freskóját nem a szakember, hanem a művelt olvasó szemével: nemcsak Erdély kapujának a magyar birodalom minden részébe szétsugárzó történeti hatásával ismerkedik meg, de a magyar-román történeti viták vonatkozásában könnyen tájékozódhatik a tudományos igazság felől. A szakember pedig hasznos ösztönzéseket nyerhet.

SZABÓ ISTVÁN

VÁRADI FRESKÓ — NAGYVÁRAD TÖRTÉNETE

— Horváth Jenő könyve. Cserépfalvi kiadása. —

Várad kezdeteit, középkorát és újjáébredését írta meg ebben a könyvében Horváth Jenő, s ezzel a tudós szerző nemcsak tudományos munkát alkotott. Mert tudomány és művészet, s a történeti igazságért való harc ölelkezik benne a magyar időszerűségek legalkalmasabb pillanatában. A „freskó", mint festői műszó is ráillik. Nemcsak tényeket beszél el, s közli a „száraz tudomány adatait", hanem hatalmas körképet, freskót fest, amelyen Várad és Biharország a központ, s amelyen a gazdagság és nyomor áthatja, a szépség és rútság színei rávillannak az egész magyar életre. Nemcsak elmondja Várad történetét, számos új eredményt érvényesítve, sok homályt tisztázva és sok mindent új megvilágításba helyezve, hanem rámutat a hézagokra, azokra a kérdésekre, amelyek még kutató munkára és kidolgozásra várnak. Serkentő könyv, átfogó, világos, művészi és magyar.

Lassan bontakozik a homály Szent László király városának kezdetei körül. A szerző elvezet a király halála után zarándokhellyé vált „magyar Compostelaba", elmondja hogyan zúdult át rajta a tatárjárás, elpusztítva útjából az immár keresztyénné és európaivá vált magyart és magyar művet. Már Mén Marót meséjénél azonban rá kell mutatnia a román történetírás — bizonyára nem szándéknélküli — ferdítéseire. Papiu Ilarian már 1851-ben megjelent munkájában azt állította, hogy a honfoglaló magyarok Mén Marót („román fejedelem") románjait legyőzni nem tudván, szövetségre léptek vele. Árpád fia tehát nem bolgár, hanem román fejedelem leányát vette nőül, s Bihar birtokába így örökjogon került előbb a magyarság, később a románok. Iorga még módosította a mesét, s ezeken a nyomokon indulva vonta kétségbe a magyar birtoklás jogát már kezdettől fogva Seton-Watson is. A románok első okleveles említése ezzel szemben 1210-ből való, megjelenésük tehát III. Béla király uralkodásának idejére tehető, s a bizánci császárság belső zavaraival volt összefüggésben.

Csak később, Várad középkorában, az Anjouk idején jelentek meg Biharban az első román pásztorok, akik saját kenézeik és papjaik alatt élve önkormányzatot élveztek. A középkorban már világosan látszik Várad jelentősége: Erdély kulcsa és kapuja, „fővéghely". „Azon utazott keresztül, ott pihent meg mindenki, aki Avignonból, Provence és Itália felől az Anjouk magyar birodalmának keleti részei felé igyekezett". Élénk városélet és fejlett művészet alakult ki a váradi püspökség és székesegyház körül. „Váradot a korabeli erdélyi művészet kirakatának tekinthetjük", innen származhattak át Kolozsvárra Márton és György, s tértek majd ismét vissza a gazdag váradi mecenásokhoz. Vitéz János és unokaöccse Jánus Pannonius Váradon, a magyar Athénban vetették meg alapját Mátyás király híres könyvtárának, a Korvinának. Az egyetem és a könyvtár később Pozsonyban és Budán valósult meg, de hódító útjára a gondolat Váradról indult el. Az anjoukori Várad történetének elmondása alkalmából tisztázza a szerző a Toldi-monda kérdését is.

A Fekete Kőrös völgyében a középkorban tiszta magyar lakósság élt; ott lakott Fekete Bátor kastélyában Toldi Miklós, akit a Ferdinándtól kinevezett váradi püspök lefejeztetett „éppen háromszáz évvel azelőtt, hogy Arany a második Toldi Miklósról verset írt". Az Ilosvai családnak a Berettyó mentén volt birtoka, s itten írta Ilosvai Selymes Péter „históriáját" Toldiról, két évtizeddel a kivégzés után. Bizonyos ezeknek az adatoknak világa mellett, hogy a középkori és újkori Toldiak

komor balladák, vidám és bánatos népdalok örök kincsesháza". — Az októberi számban **Gaál István** (debreceni egyet. tanár, az ismert természetbúvár) „Ami odaát maradt" címen a Dél-Erdélyben maradt természeti kincseket mutatja be. — A karácsonyi számban **Cs. Szabó Kálmán** (a Nemzeti Lovarda igazgatója) remek beszámolót ad a kormányzói pár székelyföldi útjáról, melyről érthetetlen okok miatt újságjaink alig pár sort írtak. „Mert tudja meg a világ — fejezi be Cs. Szabó Kálmán cikkét — a székely szeretete olyan, mint a csillagos ég: örök, mint a Hargita".

UNGARN

A **Magyar-Német Társaság**nak **Pukánszky Béla** egyet. tanár szerkesztésében válogatott tartalommal és bőséges képanyaggal megjelenő havi folyóirata az erdélyi kérdést állandóan felszínen tartja, sőt az erdélyi írókat lehetőség szerint előtérbe helyezi. Az első fél évfolyam csaknem teljes szépirodalmi anyaga erdélyi írók tollából ered. Novellát **Asztalos István, Nyírő József** és **Tamási Áron** tollából mutat be a lap, verseket (az erdélyiek közül) **Áprily Lajos** és **Reményik Sándor** tollából. A lap már ezzel is a német olvasó érdeklődésének homlokterébe akarja állítani az erdélyi irodalmat, mely iránt a Birodalomban egyébként is ma igen nagy az érdeklődés. (Nyírőnek harmadik könyve, Kósnak az első van sajtó alatt, és Tamásinak Szűzmáriás királyfi-ját most fordítják). **Asztalos Miklós** a székelyekről írt világos és meggyőző tanulmányt, **Gáldi László** Erdély szerepéről a nyugati műveltség továbbadásában új adatokban bővelkedő értekezést, **Makkai Sándor** az erdélyi lélek történeti típusait elemezte, **Tavaszy Sándor** Kolozsvárt, a kincses várost mutatta be filozófiai elmélyültséggel. Egy sereg erdélyi kép, foto és fametszet díszíti a tanulmányokat, a szept.-i szám élén pedig **Gy. Szabó Béla** fametszete áll. A szemle-rovat minden Erdélyre vonatkozó németnyelvű könyvet, folyóirat-tanulmányt és újságcikket számontart, de úgyanígy az erdélyi sajtóban megjelenő német tárgyú közleményekre is felhívja a figyelmet.

(Budapest, 1940. december 28).

GÁL ISTVÁN

Képes Krónika

1941. március 20. (13. szám)

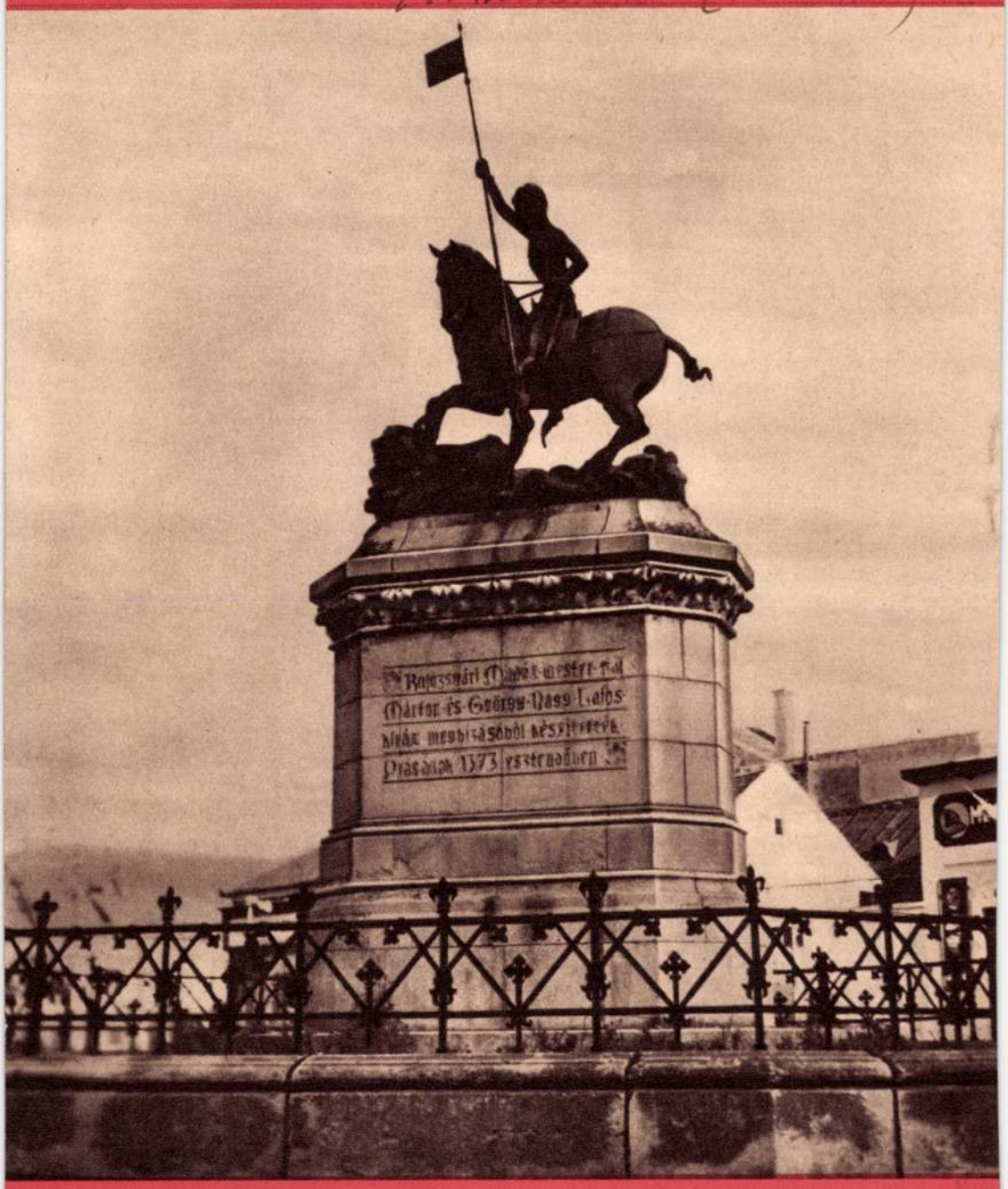

A kolozsvári Szent György szobor

(FOTO: KÁNTOR)

GLOBUS MÉLYNYOMÁSA, BUDAPEST

KERESZTREJTVÉNY

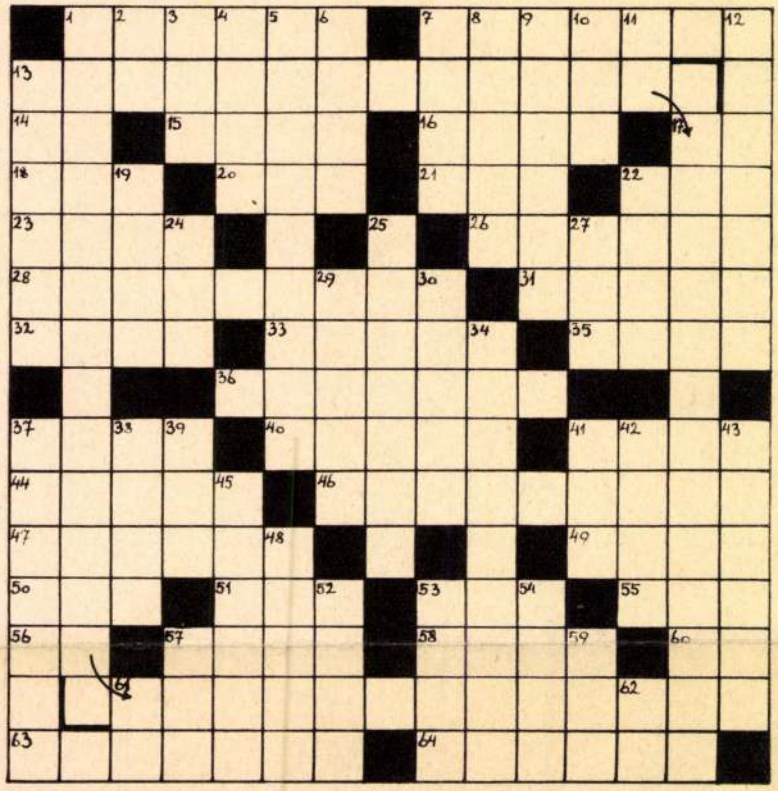

VIZSZINTES:

1. Az államot alkotó törzsnépesség
7. Görög istennő
13. JEAN PAUL NÉMET KÖLTŐ ÉS IRÓ FELETT TARTOTT GYÁSZBESZÉD SZOMORUAN IGAZ MONDATA (folytatása a függ. 1.-ben)
14. Dátum után írjuk
15. Személyével
16. Ötlet
17. Miskolci Ulrik
18. Egyforma betük
20. Belsőrész
21. Jugoszláv város
22. Fájdalom
23. Egyiptomi istennő
26. Nagy Károly híres lovagja
28. Hírös város
31. Pályaudvari étterem
32. A lator
33. Csukom
35. Állam — idegen szóval
36. Az itatóspapír igéje
37. Ady szerelme
40. Aprókat lépked
41. Volt kisgazdavezér
44. Kicsi, de erős — névelővel
46. Udvari kör
47. Főváros (magyarosan)
49. Asztalos- és lakatosszerszám
50. Vissza: helyhatározó
51. Cigány névelő
53. B. Z. H.
55. „Utcarészlet„
56. Toldi Lőrinc
57. Mutatószó
58. U. S. A. egyik állama
60. Vissza: mutatószó
63. Postai küldemények
64. Férfinév

FÜGGŐLEGES:

1. A VIZSZINTES 13. FOLYTATÁSA.
2. Betű kiejtve
3. Három római szám
4. Üres ruharész
5. Elmeképesség (a tudatból kiszorult tartalom visszaidézése)
6. Kínai pénz (fon.)
7. Halfajta (névelővel)
8. Törlőgumi
9. Pénzszekrény
10. Leánynév
11. Molibdén vegyjele
12. Alszik
13. Fiúnév
19. Kis macska
22. Idegen társadalmi osztály
24. Kettőzött kettős betű
25. Az iparüzés régi formája
27. Amerikai tábornok
29. Porlad
30. Indián törzsjel
34. Nagyon dicsér
37. A hómunkás igéje
38. Leánynév
39. Becézett Aranka
41. Zenei hang
42. Fundamentum
43. Idegen férfinév (Stan —
45. Megoldás
48. Egyik érzékszerve
52. Rossz földön „virágzik
53. Csacska
54. Egy kis kacagás
57. Férfinév
59. Fejfedő
61. Nagy Vilmos
62. Háziállat

BEKÜLDENDŐ SOROK: VIZSZINTES 13. ÉS FÜGGŐLEGES 1.

BEKÜLDÉSI HATÁRIDŐ: A KÖVETKEZŐ HÉTEN CSÜTÖRTÖKÖN

Kolozsvári Márton és György

vród Fentichtól a nagy-
- váradi szent László
lovasszobor, melyet
1390-ben állítottak fel

Horváth Jenő: Váradi
freskó. Nagyvárad története.
(Budapest, 1940) 35. l.
36. l. 37. l.

HORVÁTH JENŐ

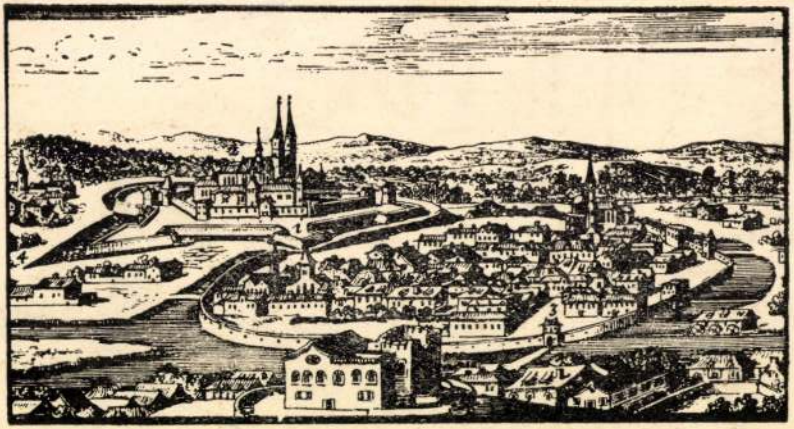

Kolozsvári Márton és György

Szent György szobor Egyl
repr. –

cód

Csabai, Etienne: Les transformations de l'art hongrois. Nouvelle Revue de Hongrie – Mars 1942.
125. l.

LIPÓT-KÖRÚT 1
TELEFON 125-96

KABARÉ-ÉS

ESTÉLYT

ESZME" IRODALMI
ÁRSASÁG 1922. ÉVI
Ó 10.-ÉN, DÉLUTÁN
DETTEL, A VIGADÓ
EN, AMELYRE ÖNT
JÁT TISZTELETTEL
--- A RENDEZŐSÉG

BELÉPŐDIJ: ELŐVÉTELBEN 100 KORONA, A HELYSZINEN 150 KORONA. FELÜLFIZETÉSEK KÖSZÖNETTEL FOGADTATNAK

edelmi részvénytársaság (VI, Nagymező-utca 26) papirosán.

Balogh Zoltán: Márton és György kolozsvári szobrairól.

8°, 38 L, 105 L, Kolozsvár, 1934.

Kolozsvári Márton és
Balogh

Kolozsvári Márton és György

Szabó Elemér: Kolozsvári Márton és György XIV. századi szobrászok.

8°, 5 K, 38 L, Budapest, 1904.

Kolozsvári Márton

és György

Zlubay Miklós:

A Kolozsvári

testvérek. Új Idők

1940. XLVI. évf. 41.

sz. 423–424. l.

1 kép

SZENT LÁSZLÓ LOVAS SZOBRÁRÓL Nagyváradon értekezett Bánóczy József az Alexander Bernát tanár tiszteletére közzétett emlékkönyvben. A mintegy ívre terjedő közlemény négy szakaszra oszlik. Az első szakaszban szerző egybeírja a nagyváradi szobrokról szóló régi följegyzéseket. Figyelmét kikerülte a Szamosközy István nyilatkozata a XVI. századból (Arch. Ért. 1905. 211. l.) A humanista író jellemzéséből megtudjuk, hogy a lovasszobor mérete megközelítette a természetes nagyságot. A második szakaszban a két kolozsvári művész prágai Szent Györgyéről összegezi az eddigi véleményeket, de ez az összeállítás is hiányos. Kikerülte figyelmét néhány czikk az Arch. Értesítőben (1905. 125—137, 211—213). A harmadik szakaszban Czoborhoz csatlakozva azt

zömökvoltát tanusítja a Hufnagl-féle rajz, hogyha ez híven adja a szobormű képét. A ló nagyságáról szólván szerző Szamosközi nyilatkozatát nem ismervén, határozottan állítja, hogy Szent László váradi lovasszobra szakasztott akkora volt mint a prágai Szent György. A czikk vége pedig az, hogy a ki elevenen akarja elképzelni milyen volt Szent László lovasszobra, nézze meg a prágai Szent Györgyöt. Ezt a tanácsot bárki elfogadhatja, de a megelőző négy szakasz igazán nem kellett, hogy erre lyukadjon ki a szerző. *a. b.*

gimn.). Felhívom továbbá különösen a sz. kir. városok polgármestereit s a községi előljáróságokat arra is, hassanak oda, hogy a lakosság a birtokában levő mindennemű nélkülözhető régi tárgyát (bútort, edényt, főleg agyagkorsókat és tányérokat, ruhaneműt, kézimunkákat, egyéb háztartási czikkeket és régi könyveket) az Eperjesen létesítendő múzeum czéljaira ingyen szolgáltassa át. A községi előljáróságok ezeket ideiglenesen hozzám terjeszszék be, ki is, ha azok a múzeumi elhelyezésre méltóknak bizonyulnának, elhelyezésökről gondoskodni fogok addig is, míg az Eperjesi Múzeum fel lesz állítva. Ezen intézkedésre azért van főleg szükség, mert tudvalevő, hogy a jelen kor sokkal mozgékonyabb életében mennyi, muzeális szempontból értékes tárgy kallódik el a nélkül, hogy abból bárkinek is haszna volna, míg ha azok kellő időben összegyűjtetnek, a felállítandó múzeumban majd a jövő nemzedékek kulturális és művészeti szempontból való nevelésére szolgálhatnak. A járási főszolgabirák és a sz. kir. városok tanácsai pedig legkésőbb szeptember 1-éig tegyenek jelentést hozzám, mily intézkedéseket tettek a műemlékek fentartása tekintetében, esetleg terjeszszék elém e tárgyban való javaslataikat. Eperjes, 1911 május 1. *Tahy József*, s. k., alispán.

AZ ŐSI JUSS KÖRÜL

Hozzászólások Milotay István cikkéhez

Pár héttel ezelőtt jelent meg *Milotay* István vezércikke a magyar föld fontos és sürgős kérdéseiről. A cikk olvasóközönségünk széles köreiben *nagy érdeklődést keltett* s a benne felvetett kérdések körül olvasóink között *egyre terjedelmesebb vita indult meg.* Legutóbb már közöltünk részleteket néhány hozzászólásból. Ez alkalommal az azóta is folyton érkező levelek közül az alábbiakban *néhány újabb részletet* közlünk:

*

Tisztelt Szerkesztőség!

Évtizedes tapasztalataim alapján szeretnék hozzászólni Milotay István „Az ősi juss körül" című vezércikkében felvetett kérdésekhez.

A legelső kérdés mindenesetre az, lesz-e megfelelő mennyiségben eloszthatő föld, vagyis igénybe vesszük-e valamennyi zsidóbirtokot, mert különben csak a — medve bőrére alkudozunk. Engem — bár csalódnék — már e részben bizonyos aggodalom tölt el. Ne adjunk alkalmat az évezredeken át hihetetlenül kifinomult zsidó furfangnak, hogy keresse az utat a „kivételezések" labirintusában. Ha már bárminő „nagy érdemei" alapján „méltányosak" vagyunk valamelyik zsidóval szemben, adjunk neki akár egy zsák aranyat és egy elsőosztályú hajójegyet, vagy fürészszük tejbe-vajba élete fogytáig, de azt a magyar faj létalapját képező, véres verejtékkel szerzett és csak az utóbbi liberális időkben zsidó kezekre átsikkadt földet semmiféle kivételezéssel meg ne tarthassa.

A másik kérdés sokkal kényesebb: kiknek adjuk a zsidóktól elvett földeket? Az 1920:XXXVI. tc. szerint eddig földet kaptak sorrendben: a hadirokkantak, hadiözvegyek, hadiárvák, vitézek, mezőgazdasági napszámosok és cselédek 3 kat. holdig, törpebirtokosok 6 kat. holdig, tisztviselők, iparosok 1 kat. holdig s alakítottunk középbirtokokat 50—500 kat. holdig. A földhözjuttatás legelemibb feltétele pedig: a föld szeretete. Akié a föld, azé az ország. S az ország annyit ér, amennyi föld- és fajszeretet van a föld tulajdonosaiban. Ezt persze törvényben alig lehet körvonalazni, ez a végrehajtásra marad. Bármily nagy nemzeti érdemeket lehet és kell is jutalmazni, de a föld annak az osztálynak a kezébe kerüljön és csak annál kellene megmaradnia is, amelyik ahhoz szeretettel ragaszkodik s azzal fajtája gyarapodására akar és tud bánni is. Ez pedig nagy általánosságban a paraszti osztály.

Az evolució örök törvénye szerint ugyanis ez az osztály mutatkozik a magyar faji őserő szinte egyedüli forrásának. Az Ofb adott ősi birtokosoknak középbirtokokat és alig akadt köztük, aki ezt megtartotta, különösen aki azon maga gazdálkodott volna: kiadta haszonbérbe, majd túladott rajta.

A legfontosabb kérdés azonban a törvény életrekeltése: a végrehajtás. Most az összes földbirtokrendezési ügyek a telepítésekkel együtt a földmívelésügyi tárca ügykörébe, tehát közigazgatási hatóság ügykörébe tartoznak, vagyis a közigazgatás dönt abban, hogy melyik zsidótól mennyi és milyen földet vesznek el, azokat kik között és hogyan osztják föl s értük milyen ellenértéket kapnak a volt zsidó tulajdonosok. A törvény nyersanyag, amely a végrehajtók kezei közt formálódik ki hasznos, tetszetős, vagy káros, torz alakká, aszerint, milyenek a kezelői. Sokszor megesik, hogy maguk a törvény intenciói követelik, hogy a végrehajtó szerv egy-egy rendelkezésen egyszerűen túltegye magát. Emlékszem, hányszor adtam, mint Ofb-biró, — az előírt három-hat kat. hold helyett hét-nyolc, vagy husz-huszonkét holdat is, mert ott csak így érte el a célját a földjuttatás. Az Ofb a független magyar bíróság expoziturája volt. Megszüntették. Meggyőződésem, hogy következetesen igazságos erővel keresztülvitt, egyedül a nemzet, a faj nagy érdekeit szolgáló földbirtokrendezésre kizárólag egy független, arra való erőkből összeállított bírói szervezet képes, ami évek óta hangoztatott meggyőződése volt az Ofb bíráinak és vezetőségének is.

Kemény István dr.,
az OFB volt bírája.

*

Mélyen tisztelt Főszerkesztő Úr!

Az *Uj Magyarság* hasábjain Főszerkesztő Úr cikke alapján megindult vitában sokan sajnálattal tapasztaltuk, hogy *a zsidóbirtokok hovaitélésének kérdésében a nemzet legderekabb, legválogatottabb, azt legjobban megszolgáló elemét, a tűzvonalban küzdő honvédet az új birtokosjelöltek között meg sem említették.* Pedig a magyar honvéd és őse a honfoglalás óta műveli ezt a földet. Így tehát igazán *„régi tulajdonos"*. Azt hiszem, magától értetődő megdönthetetlen igazság, hogy a zsidóktól kisajátított magyar föld *legméltóbb leendő tulajdonosai tűzharcos honvédeink.* Az ilyen irányú földbirtokpolitika egyenes folytatása az új földbirtokos nemességet létrehozni szándékozó elgondolásoknak is.

Röviden vázolnám azt az eljárást, amelylyel ezek a telepíthető területek gyakorlatilag szétoszthatók lennének. A juttatható földterületet *osszák fel elméleti hányadokra.* Írassék össze minden tűzharcos honvéd, aki földhözjuttatás szempontjából számításba jöhet. Kihagyható, akit a nemzet más úton — állás, kereskedelmi vagy ipari koncessziő stb. — honorálhat. *Kapjon minden tűzharcos egy hányadot. A kitüntetettek kitüntetésük foka szerint többszörös hányadot.* Az elv: más is kaphasson, ne csak tűzharcos, viszont *minden tűzharcos földmívelő jusson tisztességes földvagyonhoz. A juttatandó földbirtok pedig mindenkor legalább akkora legyen, hogy az önmagában is életképes gazdaság lehessen,* tehát a föld minősége szerint 10—30 kat. hold nagyságú, amelyen a gazda két lovat, egy tehenet és megfelelő apró jószágot eltarthat. Mély tisztelettel:

Irházi Ambrus dr.

*

Mélyen tisztelt Főszerkesztő Úr!

„Az ősi juss körül" című cikkéhez érkezett hozzászólások birtak arra, hogy én is megtegyem a magam szerény megjegyzéseit. Előrebocsátom, hogy ősi székely nemes családból származom. De — szerintem — aki engedte egyszer kicsúszni lába alól a talajt, az alkalomadtán másodszor sem tudná megtartani. Ezért, köznemességünk nagy általánosságban sajnos, nem alkalmas arra, hogy a magyar földet még egyszer rábízzuk. Kapja az, aki azt mindenekfelett szereti és meg is becsüli. Nem lehet a nemzet érdeke, hogy a nincstelen tömegeket továbbra is a jelenlegi nyomorban tartsuk csak azért, hogy egy pár érdemtelen, sőt fajtánknak éppen könnyelműségével kárt okozó ember fiát, vagy unokáját jutalmazzuk érdemesebb testvéreink rovására. Sajnos a közelmult eseményei arról győztek meg, hogy ezek a fiak és unokák nagyrészt nem igen hordják lelkükön fajtánk közös érdekeit, csak a saját egyéni érdekeiket nézik és minden családi összeköttetésüket annak érvényesítésére használják fel. Nem tudják, vagy nem akarják érezni, hogy nemzetünk annál erősebb, minél több jólétben élő egyeddel rendelkezik.

És még egyet. Magyar és magyar közt nem lehet különbség. Ne akadjanak magyarok, akik ma valami módon most földet tudnának maguknak szerezni s ugyanakkor a földet olyan magyar elől vennék el, akiknek arra létszükségük volna. Minden felszabadult talpalatnyi földre szükségünk volna, mert a magyar föld ma elsősorban a magyar fajta megerősítésére való. Minden egyéb szempontot csak azután mérlegeljünk. Magyar testvéri szeretettel:

Egy székely előfizető.

*

Mélyen tisztelt Főszerkesztő Úr!

„Az ősi juss körül" kifejlődött vita sok értékes gondolatot és témát vetett fel. *Baross* Gábor cikke fényt vet arra a sajnálatos tényre, hogy *mily vigasztalanul ítélik ma el azt a magyar nemességet,* amely egy évezred annyi viharán *át a magyar jobbággyal együtt fenntartotta és előre vitte nemzetünket. Hogy a magyar nemességet pontosan és éppen úgy megilleti a föld, mint a magyar jobbágyivadékot, az nem is lehet vitás* az előtt, aki magyar, ismeri a magyar multat és várja a szebb magyar jövőt. Ahogyan nem képezi tanulmány tárgyát földhözjuttatás esetén a falusi földmívesnél, hogy ugyan hogy gazdálkodtak az ősei, *ha ő maga különben rátermett,* ugyanúgy nem büntethető a nemesi ivadék sem, ha ő maga mindenben megfelelő, — bármilyen hibát követett el a dédapja. Ezen a téren különbséget tenni magyar és magyar közt *bűn a nemzet jövője szempontjából.* Az ilyeminek csak a háttérben meghúzódó *harmadik* örül.

Hogy a nemességnek voltakép vannak hibái? *Milyen osztálynak nem voltak s nincsenek?* Avagy talán hibátlan a városi polgári rend, vagy a falu szülötte? E felett vitát provokálni úgy hiszem, legalább is céltalan.

Állítom és vallom, hogy a köznemesség ma is termékeny és biztos ércfal hazánkban. Az a nemesség, amely egy *Horthyt* és egy *Gömböst* adott a hazának, *az ma is fejlődőképes.* A nemességben apáról-fiúra szall és kötelez az atyák vére, vagy szolgálata. *Nem magyar érdek a mult lenézése.* A multé, amely hibákkal terhelt, de mégis *dicső volt és amelyre büszke lehet minden magyar.* A gyökértelen címkórságot megvetem, de igenis *tudatosítani kell a nemességet* és erősíteni öntudatát, mert ez kötelez. Lássa meg minden magyar nemes a mult fényét, a mult hibáját, hogy kötelezve érezze magát a mult jogán az *újabb és mind felelősségteljesebb és nagyobb szolgálatra fajtánkért és az országért.*

Minden becsületes magyar, ha ért a földhöz, ha szerelmese annak, jogosan tart rá igényt. Itt nem lehetnek különbségek. Itt nem *szabad* lenni különbségeknek. Őszinte tisztelettel:

Marikovszky Zoltán
bányamérnök, Sümeg.

*

Kedves Barátom!

Engedelmedet kérem, hogy az „ősi jusshoz" magam is hozzászóljak. Nálunk a középosztály szó divatos, de hamis frázis, mert — fájdalom — alig létezik. Aki odavaló, az se számítja magát oda. Némelyek igen tévesen középosztálynak nevezik a nemességet „en block", mivel sok középföldbirtoku nemes volt hajdan. Azután itt van egy másik fogalom, a gentry, afféle országos nagyságos úr, amivel ma már csak csúfolni lehet a nemességet. Nos: a dicsőséges és hálátlanul elparentált régi magyar nemességet hagyjuk békén nyugodni. Az a sok megrovás, amit a nemességgel kapcsolatban számos helyen felhoznak, fájdalom, nagy százalékban igaz, ám ez nem jelentheti mégsem azt, hogy pusztulásra kárhoztassák az egész nemességet az elmult évszázad judeo-liberalizmusának szellemi és anyagi kizsákmányolása miatt.

Nem jelentheti azt sem, hogy ezt a történelmi osztályt regresszálják az elkobzott zsidóbirtokokból, mert ez nem fér össze a nemesség lényegével. Itt nem lehet egyeseket, vagy az egész osztályt előkelő gesztussal rehabilitálni. A magyar föld szent nemzeti tulajdon és adományozása csakis az érdem jutalma lehet. Azoké, akik rátermettségükről, nemesen gondolkodó, hazafias szemléletükről, vért és életet is feláldozni tudó hazaszeretetükről tettek bizonyságot. Ilyenek — ezt azért mégsem tagadhatja senki — bizonyára vannak a nemesek között is. Viszont, ha a régi történelmi osztályban most fellángol az ősi virtus, ám visszaszerezhetik méltóságukat, amit az érdemekért járó legszebb jutalom, a nemzet hálája, a földhözjuttatás jelent, — de csakis úgy, ha arra nemcsak őseik, hanem a saját rátermettségükkel is jogot formálnak. Igaz hived:

Böszörményi Károly dr.
földbirtokos.

A HARAGRÓL

Irta: Illés Endre

Bethlen Miklós önéletirását olvasom, — a nemes, fanyar bor olyan ízes, a friss gyümölcs olyan hűs és tiszta, mint ennek a régi erdélyi kancellárnak a szava.

Az emberek félszegen mutatkoznak be. Aki hallgat, az könnyen szürkévé válik. Aki meg azonnal sokat beszél magáról, az inkább taszít, mint vonz. De Bethlen Miklós ismeri a titkot. Sokat beszél önmagáról — és rokonszenves.

„Szemem felette fekete és fényes volt, akármely sólyomszemnél nem alábbvaló, lánynak sokat ért volna" — így tud elénk lépni. Mondataiban mi a megejtő varázs? Hogy csak érzékletes képekben tud beszélni. A szakállát például így idézi elénk: „a tarisznyája megvolt, de a madzaga kétfelől inkább a torkomon volt, mintsem az orcámon." Haza: csukahaza; keze-lába száraz, mint a szarvasé; könnyű és kemény derekú. Tudja dicsérni magát: „mezlehetősen szép voltam, — erőm termetemhez nagyobb, mint sok ember gondolta volna, — kezem ujjai is, körmei is szép hosszúak". S tudja ócsárolni magában, ami rossz: „De lábam ujjai, körmei rút, ocsmány tekercsek voltanak, talán a szűk csizma miatt." Még csodálni is tudja testi kiválóságait, ízléssel, mértékkel, finom tréfával: „Bajuszomba néha egy-két szál ha fehéredni kezdett, egy kevés idő mulva megsárgult, majd visszafeketedett, úgy hogy az urak még reám fogták, hogy a szép, ifjú feleségem tépi ki." — Baj döfködi, gond szorongatja, ifjúkorában tanuja a megrendítő élménynek, Zrinyi Miklós vadkan-halálának, körülötte haldoklik Erdély, ő maga sokat harcol elleneivel, végül tizenkét évi rabság után Bécsben hal meg, de a jószerencsét, a pogány istenek testi kegyelmét szinte tapinthatóan érzi élete fölött lebegni, — ilyen dicsekvő mondatai vannak: „hosszú és késő őszülésem volt".

A rossz ellen a jót szegezi, a nagy kudarcokra jelentéktelenebb részletdiadalokkal felel, a kételyek elől kedves és szorongó önelégültségbe menekül, — valamelyest talán már ismerjük is Bethlen Miklóst.

A haragról szóló kis fejezetéről szeretnék most külön írni, — milyen kedves, milyen friss és gyanútlan ez a néhány oldal! Bizony sokat morgott életében, talán még többet haragudott s toldjuk meg a mondatot az ő szavaival: „ha pálca volt a kezemben, hamar verekedésre is fakadtam". S kezdi felsorolni, kikre morgott, kiket pálcázott meg: összeszidta még az öccsét is, Bethlen Pált, kivált vadászatokon és nagy bosszúságaiban meg-megcsapatta inasait is, meg tiszttartóit, meg idegen szolgákat. Először azt hiszi, csak keveset, aztán mégis kerekedik, bővül a névsor. Nagyon indulatos volt, hát persze, hogy újabb meg újabb nevek jutnak az eszébe. Indulatos volt, de csak percekre volt veszélyes. — ismerte magát s ő figyelmeztette jó és rossz embereit, fussanak, bújjanak most előle, mert elkapta a harag első hulláma. Ilyenkor még azt is megtette, hogy fujtatva, lobogva olyan helyre menekült, ahol nem könnyen akadt pálca a kezébe. Mert jószívű volt, — ha valaki nagyon megkárositotta s ő akár halállal büntethette volna, inkább megkegyelmezett neki, a nyomorult már háromszor száz pálcával megúszhatta.

Az is bántotta, hogy annyit szitkozódik. Jól tudta: „az ember ilyen indulatja az Isten igazságát nem cselekszi". Ezért büntetésekkel is próbált önmaga ellen harcolni. Egy szitokért egy sustákot vetett ki magára bírságul, — becsülettel meg is adta a pénzt a koldusoknak. S figyeljünk csak, most következik a kedves csattanó: hamarosan fel kellett hagynia az önbírságolással, — ó nem, nem azért, mintha sajnálta volna a pénzt! Azért kellett felhagynia saját megjavításával, mert észrevette, hogy szitok és harag nélkül sokkal keményebb, kegyetlenebb, mint előtte volt.

Akiket megvert, megszidott, azokat később megajándékozta, — s az emberek boldogok voltak körülötte. Boldog volt mindkét felesége is, atyafiai, barátai, még az ellenei is; egész cselédsége. Arra való a kémény a házon, hogy kijöjjön rajta a láng, füst, korom; arra való az ember indulatja is. „Isten oltalmazza meg gyerekeimet a szitok nélkül lévő, halovány, hallgatag emberektől" — riad fel ijedten. Isten oltalmazzon meg mindenkit tőlük.

Eddig Bethlen Miklós. Milyen szerencsés ember volt, szinte irigyen gondolhatunk rá. A haraggal játszott — és senkit nem tört szét a haragja. Nem mérgezte meg a maga életét s nem tud róla, hogy mérgezetté tett

Vidéki bányaüzem keres mielőbbi belépésre
üzemvezető-mérnököt
Lehetőleg gyakorlattal biró gépészmérnökök vagy általános mérnökök ajánlatát kérjük „Üzemvezető" jeligére a kiadóba.

Villatelkek sürgős eladása Balatonszéplakon
SIÓFOK KÖZVETLEN SZOMSZÉDSÁGÁBAN. Fövenyes fürdőpart. Villanyvilágitás. Két vasúti megálló. Hagyatéki lebonyolithatás meggyorsitása érdekében igen mérsékelt árak. Kedvező fizetési feltételek. Felvilágositás és prospektus: BALATONSZÉPLAK FÜRDŐTELEP KÖZPONTJA, Budapest, VI. ker., Teréz-körút 26.

Hohner, Marnitz és Ludwig
MARNITZ TANGÓHARMONIKA 80.— P-tól
VIII., József-körút 37—39

volna másokat. Ő tulajdonképpen nem viaskodott igazában a haraggal, — az indulat csak felcsapott benne, lobbant s claludt. Valljuk be: nem is ismerte a haragot. Nem tudta meg erről az érzésről soha, milyen nemes fenevad: csak a legkedvesebbre támad, csak a visszahozhatatlant, a meg nem ismételhetőt pusztítja el életünkben. Alább nem adja.

De valamit jól sejtett a harag körül Bethlen Miklós, — kell, kell valamennyi harag az élethez. A harag mindig támadás az igazságtalanság ellen. A harag öröktől fogva az igazság beteljesítésének a vágya. A harag tehát hit is egy magasabb, igazabb világrendben. A harag erő, — nélküle puhák és pipogyák lennénk. A harag választja el a hitványt a jótól és igaztól. Aki alacsonyabbrendű, az haragjában tépi le igazában álarcát, látjuk, milyen aljas és ostoba. Aki meg igaz, azt a harag megnemesíti: kiszabadul minden földi kötelékből, vakon belevág saját érdekeibe, igazságtalan lehet, de csak az igazat szomjazza, olyan tisztán lát, hogy meg kell vakulnia a szemébe vágó fénytől, olyan védtelen lesz, hogy szinte eszmévé nemesedik.

Ne dicsérjük a haragot, inkább féljünk tőle, — de vállalnunk kell. A harag létünknek az a titokzatos, belső terméke, amely nélkül fehérvérűek is lennénk. Puha csontúak és puha lelkűek.

Még áll a vár...

Nagyvárad, július hó.

„Még áll a vár s én állok afelett,
Játszik velem bűbájos képzelet."

Még áll a vár s én elfogódva nézegetem vén falait, melyek hatsugarú csillagban futnak össze *Nagyvárad* szívében... Fejem felett gyöngyházszínű fellegek lebegnek s a lábam alatt húzódó sáncárokban akácok rázzák napsugárban fürdő lombjaikat. Még áll a vár... Piros tégláiról ám lemállott a malter s megmutatják építőmestereik szabályos munkáját, amit *Erdély fejedelmeinek* parancsára végeztek... De arrébb, a magas fűszálak között kibukkanó, habarocsal összeállított terméskő-maradványok még *Szent László* idejét sejttetik velünk. Ha romokban is, de itt maradt belőle pár darab, pedig hányszor repesztgette fagy, verte nyári zápor, hogy a repedésekbe szivárgó nedvesség tovább rombolja azt, amit már úgy is elpusztított a tatár, szétdult a török, legutóbb meg a román...

Szeretettel simogatom tekintetemmel a széthullt falakat, melyeken egykor a kunokat kergető szent király tekintete pihent... De hol vannak a büszke bástyák, hol a csipkés szélű várfal, amely felett század viharzott századra a sötétszínű mennyboltozat alatt? Az emberikéz alkotta építmény omlik, porlad. Csak a közeli Körös zúg soha meg nem szűnő szőkeszínű áradással nyugati irányban, úgy, mint kilenc évszázaddal ezelőtt.

Szemem szeretne megkapaszkodni egy omló bástya kicsorbult fokában s *visszavarázsolni a királyi vár hajdani pompáját.* De hiába kutatok a most kaszárnyának használt vár simára koptatott udvarán, csak egy nótás kedvű bakát látok, aki csajkáját mossa az udvar kútjánál. Nem bírom visszaidézni még gondolatban sem a többtornyú székesegyházat s előtte Szent László aranyozott szobrát, melyen a következő latinnyelvű felírás volt olvasható:

„1390. év május 20-án Zsigmond király és Mária királynő boldog uralkodása alatt állíttatta e műremeket — opus — istennek szolgája János váradi püspök, Kolozsváry Márton és György mesterek által, Szt. László király tiszteletére."

„Per Magistros Martinum et Georgium de Colosvár".

A Kolozsváry-testvérek...

Behunyom a szemem s emlékezetem vásznára egy másik Kolozsváry-szobrot. Szent György sárkányölő szobrát próbálom kivetíteni, melyet valaha a *prágai Hradzsin udvarán* rögzítettem szememaljára. Emlékszem, akkor alig győztem betelni látásával. Pedig *a prágai szobor csak másolata volt a váradinak,* az eredeti itt állott Váradon, ahol éltek készítőik is.

A szobrok eltűntek. De hova tűntek a ködös mult homálybavesző messzeségében a szobrokat alkotó művészek, kik elsőnek írták be nevüket a magyar képzőművészet addig névnélküli, üres lapjaira? Kihaltak volna a Kolozsváryak? Utódot nem hagytak hátra? Jó volna ezt tudni.

S most egyszerre, mint ködülte mezőn a felvillanó sugár, úgy tűnik fel emlékezetemben egy régen látott felirat a váradi Bémer-tér egyik ékszerüzlete felett: *Kolozsváry Sándor.* S már látom is elmúlt emlékeim között kedves barna fejét egy öregedő úrnak, aki óvatos figyelemmel rakosgatja, simogatja az ékszeres bolt ezüst- és aranytárgyait...

Nem hagy nyugton egy belém költöző érzés. Sejtelmek hajtanak a Kolozsváry-család még élő tagjaihoz, mert hátha? Hátha nemcsak névrokonai a szobrász testvérpárnak, hanem vérségi kapocs is fűzi őket hozzájuk? S már búcsúzom is a váradi vár föld alá nyúló katakombáitól, magasbaszökő falaitól s meghatva lépek a várat a várossal összekötő hídra, amelyen valaha az ősei nevét tisztára mosó sárosi főispán álruhába öltözött vitézeivel akarta visszahódítani a török kézre került erősséget...

*

„Igen, úgy tudjuk, hogy mi a Szent László szobrát készítő Kolozsváryak leszármazottjai vagyunk", — feleli kérdésemre Patóné Kolozsváry Sára, kit a várból jövet azonnal felkerestem. — „Irásunk nincs ugyan erről, de minden pecsétes dokumentumnál többet mond családunknak az a csodálatos, szinte atavisztikusnak nevezhető tulajdonsága, hogy családunk férfitagjai csaknem kivétel nélkül szobrászok, festők, ötvösök voltak."

Kezembe ad egy gyönyörű, barokszelencét. „Nézd meg ezt a finom, cizellált munkát! Nagyapám kovácsolta... Itt, ezt a kagylót tartó amorettet meg szépapám formálta... Évszázados emlékek ezek, családunk féltve őrzött drágaságai. Mert mi örököltük a fémek iránti szeretetet, melyet már-már ösztönnek lehetne nevezni. És van egy ereklyénk, melyet minden Kolozsváry közül a legidősebb fiúgyermek örököl. Egy kehely". S egy gondosan lezárt szekrény mélyéből aranyozott serleget vesz elő, melyről az első pillantásra megállapítja még a laikus szemlélő is, hogy művész kalapálta mai formájába.

„Keresztelő kehelynek használjuk, — mondja Sára asszony. — A talpazatán be van vésve az évszám".

Kezembe veszem a könnyű, finom fémlemezből kalapált kelyhet. Fenn, a peremén bevésett szőlőlevelek díszítik, közepén kovácsolt motivum vonul arasznyi szélességben, ez alatt és felette sodrott aranyszál húzódik köröskörül... Alsó felében cserfa levelek domború mását örökítette meg készítője.

A legérdekesebb a talapzata. Ebbe van bevésve a dátum. 1611 — szól a gravírozás, utána pedig írott, hosszúkás betűkkel a készítő neve: *Colossváry.* „C"-vel írva úgy, mint azt írott emlékekből ránk maradt Szent László-szobron volt az Ur 1390. esztendejében...

„Családunk évszázadokon át hű maradt őseink tradíciójához, a Colosváry György és Márton mesterségéhez, ha írott bizonyítékaink hiányoznak is, mi így hallottuk és úgy tudjuk szülőinktől, hogy mi az annyiszor emlegetett Kolozsváry-magisterek leszármazottjai vagyunk."

A kehely visszakerül az intarziás szekrény mélyébe. Sára asszony gondosan ráfordítja a zárat, hadd pihenjen, egy újabb Kolozsváry-utód keresztelőjéig.

Elbúcsúzom a Kolozsváry-család barátságos otthonától!

Künn ismét a vár felé veszem az utamat. S míg körüljárom újra és újra a sáncárokkal határolt pirostéglás várat, az jut az eszembe: *ha Nagyvárad agilis és váradimádó polgármestere, Soós István dr. hozzá kezdet majd az ásatásokhoz, vajjon mennyi nem sejtett kincs kerül felszínre a várudvar mélyéből, örök dicsőségére képzőművészetünk történetének?*

L. Kiss Ibolya dr.

Szerettem egy füttyművésznőt

Irta: Izsák-Gyarmathy László

Ki ismeri azt az éles, csontig ható fájdalmat, amely a szerelmesünktől való végső elszakadásnál érződik?... Fiatalok vagyunk mindketten (tegyük fel) és szépek (ezt is), az áhitatos vágyak felhőitől elborult szemmel pillantunk mégegyszer egymásra, a másik oly sokszor elképzelt és álmodott körvonalára, hajának és ajkának halmazállapotára. Mégis el kell válnunk. S bár vérünkben égig csap a vonzódás, kezetfogunk mereven egy lombos ligetben és egymásnak hátatfordítva, beleindulunk a nyáralkonyat kékes tülljébe, hogy többé soha ne találkozzunk. Évek mulva hallunk talán még néhányszavas hírt a másikról, hogy odakötötte életét valakihez és boldog vagy vigasztalan... de ekkor már az emlék hamuja alatt alig fáj, alig éget a régi szerelem parazsa. Már elvesztünk egymás számára örökre. Miért is? Lebirhatatlan akadály volt köztünk: egy varangyosbéka talán, vagy egy füttyszó...

Nem tréfálok. Az érzelmi élet maga ilyen szomorúan nevetséges néha, ezt jól tudják velem a fiatalok; s ki nem volt fiatal? Odaadással figyelem régóta a szerelmeket, melyek ragyogásuk delelőjén nem egyszer olyan hirtelen szétesnek s elporladnak, mint a csillag leesik az égboltról. A fiúnak vagy a leánynak van valami bizalmas szokása vagy rögeszméje, melyet a másik, amint erre rájön, nem tud elviselni. Magam szőke, törékeny leányt szerettem, akit földre szállt angyalnak tekintettem. Tág, kék szemében a mennyország ajánlkozott felém már e földön. A Sashegyen sétáltunk, kis eső utáni jószagú estén. Egyszerre csak az árokpartra ugrik és a fehér, vékony kezével, melyet csókjaimtól is féltettem, hatalmas varangyosbékát vett fel onnét. „Jaj, de szép békus!" — énekelte s midőn a guvadtszemű varangy támadóan vizet eresztett, a leány még kényeztetően rászólt: „Ugyan, ne haragudj, hiszen szeretünk!..." Elvárta, hogy én is szeressem. Magam azonban felháborodtan megugrottam és végzetesen otthagytam a hegyen a tündér leányt a békával. Mert bár falun nevelkedtem s vércsetojást is tudtam szedni, a berkek útszéleire kiülő banyásanráncos, kitanult tekintetű, büdös és vizenyős varangyot messze elkerültem mindig. S lehet-e szeretni a leányt, aki mégis ölbeveszi, simogatja?... Azt hiszem, végül is civilizációs bajok az ilyenek a szerelmesek között. A civilizációban élők — akik elszakadtak már a Természet mindent áttörő erejű biológiai ősrendjétől — bizalmas, már-már rögeszmés megszokásaikat nehezebben adják fel s ugyanakkor a számukra idegen megszokásokat másoknál nehezebben bocsátják meg.

Ismerősöm, aki a nyári gyors étkezőkocsijában feltartja kezét, hogy rátaláljak, máskép járt. Az arca beesett, szeme holdkóros.

— Rosszul nézel ki, mi történt veled? — kérdem.

— Barátom, foglalj helyet, életem legsúlyosabb megrázkódtatása után vagyok. Szerettem egy füttyművésznőt...

— És ő nem szeretett?

— De, ő is. Parancsolj sört!

— Hát akkor mi volt a baj?

— Füttyművésznő volt... — mondja a barátom végleges keserűséggel, mintha csak azt mondaná, hogy kiderült, a lochnessi szörny volt. Búsan hosszadalmasat iszik, aztán felnyögve kinéz az ablakon. — Tudod te, mi az: füttyművésznő? Nem tudhatod. Én sem tudtam, mikor megismertem. Nyaralóhelyen ismertem meg, társaságában a férfiak egész falkája versengett érte. Csodálatos, eleven, kicsit erőszakos és enyhén molett hölgy. Nyakát örökké egyenesen, keményen megfeszíti, ami egész alakjának pompás, elragadó tartást kölcsönöz. Jó kondicióban voltam s erőim tudatában én is belevetettem magam a kegyeiért folyó harcba. Ki hitte volna akkor még, barátom, hogy ez a gyönyörű teremtés fütyül...

— Dehát ez csak nem bűn?

— Várj. Mindegyik versenytársamat legyűrtem. Mert ezzel a leánnyal a külső előnyösségek mellett felfedeztük egymásban a belső szépségeket is. Fejét két tenyerem közé fogva, a tóparti sétány padján, órákig néztem pillantás nélkül az odaadástól borongó fényű nagy, barna szemébe. E pillanatban arcába súgtam, hogy többé nem tudok nélküle élni. Elutaztunk másik üdülőhelyre, ahol a szállóban szomszédos szobát béreltünk. Este, mikor aludni tértem, félálomban hallottam, hogy éles füttyhang Liszt rapszódiájába kezd s elejétől végig fújja, hangjegyszerű pontossággal. Jó kis szálloda, gondoltam, ahol éjszaka a szobapincérek ilyen elvetemülten fütyörésznek. Másnap hajnalban azonban a fütty ismét belehasított fülembe és nem volt vége. Berontottam szerelmemhez, hogy biztosítsam, erről az átkozott helyről azonnal elköltözünk.

— Megfagyott ereimben a vér: hálóköntösben ült egy kottaállvány előtt, az állványon vastag könyv. A Lohengrin füttyátirata. Fütyült és lapozott, végtelenül. Mikor felelősségre vontam, azt mondta, most már gyakorolnia kell, mert közelednek hangversenyei a fővárosban. Meg akartam csókolni, de fensőséges mosollyal eltávolított, hogy néhány napig semmiképp nem engedheti, mert a Lohengrin trilláinak betanulásához szüksége van ajka teljes rugékonyságára...

— Ez így ment tovább, kérlek, egyre többet fütyült. A szomszéd szobában ülve néha olyan érzésem volt, mintha egy festőlegényre várnék, aki egy végtelen nagy mennyezetet mázol, tehát ugyanaddig fog fütyülni is. Hallgattam és vártam, a dobhártyám viszketett a sok magas hangtól, amitől egész mivoltomban csiklandóssá váltam s csak nagyritkán, a „Zarándokok dala" és a „Levéléria" között, kaptam egy óvatos csókot. Epedtem és sorvadtam, tizenöt kilót lefogytam. Végül nem birtam tovább, ordítani kezdtem, hogy azonnal hagyja abba, rögtön feleségül veszem, de döntsön: vagy én, vagy a fütty!... A fütyülést választotta. Elérzékenyülten, szerelmesen búcsúzott el tőlem, visszahelyezkedett kottaállványa elé, s én most utazom szanatóriumba, hízókúrára...

Viléz Csikós Jenő: Lélek a vártán

Izig-vérig katona-költő szólal meg Csikós Jenő verseskötetében, amelyből a magyar honvéd hősiességébe és a nemzeti eszményekbe vetett rendületlen hit sugárzik. A szerzőt az a meggyőződés vezette a versírásra, hogy a szó és betű a leghatalmasabb fegyver s ezért hazáját szóval és betűvel is kívánja szolgálni. „Azt akarom — írja előszavában —, hogy akihez csak eljut ez a könyv és benne a szónak ereje, érezze, hogy nincsen egyedül, hogy a küzdelem közös, nincs okunk csüggedésre, hanem inkább bizakodásra. Tudja meg, hogy valamennyiünkre szükség van. Senkinek sem szabad otthagyni őrhelyét. Állni kell a vártát lélekben és testben egyaránt." A költőnek maradéktalanul sikerült megvalósítani a magasztos célt könyvében. A fajta büszke szeretetétől, a haza iránti rajongástól fütött nemesveretű tisztacsengésű lírája valóságos kinyilatkoztatása a második és boldogabb magyar ezerév iránti bizodalomnak. (Stádium-kiadás.)

Keresünk jómegjelenésű
keresztény bemutató-hölgyeket
a Nemzetközi Vásár tartamára. Jelentkezés délelőtt 11—12 között. Magyar Philips Művek r.-t. Stefánia-út 37.

Kolozsvári Márton és

György

Vód

Gerard. 151. l.
152. l

ttq

12

Kolozsvári Márton és György

erod

Gerhard. 146. l.

Kolozsvári Márton
és György

Kós Károly
Kolozsvári testvérek

A MAGYAR RENAISSANCE két kimagasló alakjának, az akkori Európa legnagyobb szobrászainak, a világhírű Szent György-szobor alkotóinak életét írta meg Kós Károly ebben a könyvben. Annak az új műveltségnek, amely a középkort fölváltotta, egyik tűzhelye Erdély volt, ahol részben olasz származású, részben magyar főpapok és főurak képviselték a klasszikus világ újjászületésének gondolatát. A Kolozsvári-testvérek monumentális alakja mögött ott hullámzik ez a lendületes erdélyi magyar renaissance nagy egyéniségeivel, új mozgalmaival, szellemi és szociális forrongásával. Kós Károly, aki Szent István korát megdöbbentő erővel, eredeti írói fölfogással írta meg, ebben a könyvében is a történelmi légkör tökéletes fölidézőjének, nagy alkotó művésznek, kivételes írónak mutatkozik. Azt a nagy kolozsvári művész- és polgárregényt írta meg, amit régóta tervezett. Mert „erdélyi magyarnak és ráadásul kolozsvárinak születni több mint predesztináció: kiszmet az, amely ellen nincs apelláta sem földön, sem égben" — írja Kós Károly. — Vászonkötésben 5.60 P.

Budapest, 1940.
Révai Kiadás.

Márai Sándor

Szindbád hazamegy

MÁRAI SÁNDOR új regénye olyan világot támaszt életre, amelyet az újabb idők mindenestől eltemettek. Emlékeit lebontották, házait, kocsmáit és fogadóit egyenlővé tették a földdel s utcáinak sincs nyoma már. Krúdy Gyula világa ez; Márai az Ő emlékének ajánlja könyvét. Krúdy Gyuláé, aki a századvége és a háború előtti évek Budapestjének volt nagy írója, akinek művében hitelesebben él ez a Budapest, mint bármilyen fényképalbumban, vagy tudományos leírásban, s akit, többek között, az európai irodalom modern alapvetőjének lát az irodalomtörténet. Márai művészete kezdettől fogva sokat köszönhet Krúdynak, s ez a mű hódolat a nagy elől előtt s egyben bravúros életrekeltése egy szemünk előtt meghalt világnak. Márai minden kivételes értéke, fölénye, csodálatos művészete ott csillog ennek a munkának lapjain s bizonyos: olyan művet alkotott, amely új irodalmunk legszebb regényei közé tartozik. Ismét megejt mondatainak és képeinek gazdag áradása, megsebez melankóliája, amely oly nehéz, mint egy nehéz aszúbor mámora. Az új Márai-regény álomba, félmultba, elsüllyedt tájakra tévedő látomás. — *Vászonkötésben 5.60 P.*

Kolozsvári Márton

és Gyöngy

írod

Dávald: Magyar

Művészet 1931. 186 l.

Kolozsvári Márton és

György

vőd

Dívald Kornél

Lőcsei Pál mester és

köre.

MAGYAR MŰVÉSZET

1928. 742. l.

MŰEMLÉKEK
ORSZÁGOS BIZOTTSÁGA

Kolozsvári Márton
és Gyöm

röd
2

Réau, Louis: Histoire
de l'expansion de
l'art français. Paris
1928.

Magyar Múzeum
1928. 659 l.

Kolozsvári Márton

és György

ind

Gerevich Tibor – Genthon

István: A magyar történelem képeskönyve.

Bpest 1935. XVI. l.

XX. l.

Kolozsvári Márton

és György

wód
z

Gerevich Tibor – Genthon

István: A magyar tör-
ténelem képeskönyvel.
Bpest, 1935. 43. l.

Kolozsvári Márton és

György

Szód

Liber Bpest nobrai

248. l.

Kolozsvári Márton és György

Szögyi Elemér -

Emlék Budavárából.
Bpest, é. n. 10. l.

48. Ereklyemuz.

Előre fésült haja, szemöldöke, bajusza
a, szeme kék. Ingének gallérja lehajtott,
kivágott, kabátja fekete.

cm.
czi emlékek muzeumából (107/95. No. XXIX).
iki 14985 sz. leirat alapján (159/96).

464

Kolozsvári Mátonés György –

nek tulajdonítja szent László
királynak filigrán – román –
kos czúst fejerekhetárto
szobrát (hermáját), mely a győri
székesegyházban van.

Erőd

Czobor Béla dr.

A történelmi kiállítás.
Bpest 1898. 24. l.

: ö n y v .

a Müemlékek Országos Bizottsága
ovember hó 17.-én, az egyetem
tében
-kórházba tervezett
ertár ügyében megtartott üléséről.
: dr. Gerevich Tibor elnök, dr.
, dr. Genthon István előadó, és
f.
er Gyula
miatt
gnyitá-

Kolozsvári György és Márton

irod

Gerevich Tibor: A magyar mű-
vészet jelentősége. Magyar Szemle
1927. I. 242. l.

Gerevich, Tiberio: L'arte antica
ungherese. Roma. 12. l. VI. és VII.
tábla.

Balogh Jolán dr.: Márton és György
kolozsvári szobrászok. Erdélyi
Múzeum. 1934. 39 kötet. 1–6. sz.

---

a legutóbbi forrást lásd
Szvetlenül.

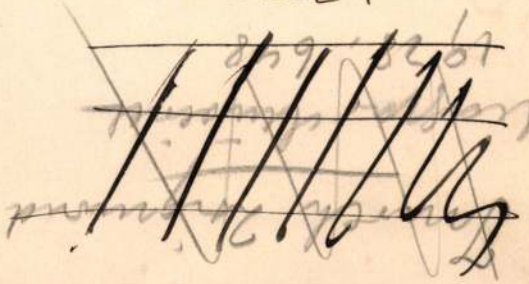

Kåptalanfa h. n. VI. 148.

Kolozsvári György és Márton

ród

Lázár, Béla: Studien zur Kunstgeschichte. Wien, 1913.

Pinder, Dr. Wilhelm: Die deutsche Plastik vom ausgehenden Mittelalter bis zum Ende der Renaissance. Berlin-Neubabelsberg. Handbuch für Kunstwissenschaft, 1914. 88-92. l.

Divald Kornél: Magyarország művészeti emlékei. Bpest 1927 102-105, 116. 118. n. képek.

Gerevich Tibor: A régi magyar művészet európai helyzete. Minerva. IV. 1924. 107. l.

SZERDA

28

Olivér

István, Stefánia

CSÜTÖRTÖK

29

Szaturnin, Noé

PÉNTEK

30

nen

András, András

SZOMBAT

ma

Nincs szebb karácsonyi ajándék, mint a Könyvbarátok Nagy Könyvei. Ajándékozza meg velük hozzátartozóját, jóbarátját. Előfizetés a K. M. Egyetemi Nyomda Könyvesboltjában.

Kolozsvári György

és Márton

szobrászok XIV. sz.

ivód

Birókolozsvári szabó Mihály

8. l.

Kolozsvári Máton és

György

cód

Hantich, Henri:

Prague. Paris, 1905.

32. l.

Kolozsvári Márton és György –

Genthon István bírálata Balogh Jolán könyvéről

Több tévedésre mutatva, s nehány új szempontot hoz fel. Végleges feldolgozásmál figyelembe vendő könyvbírálat.

l.

Magyar Művészet

1935. 188 – 189. l.

Kolozsvári Márton
és György

Wód

Riedl: Magyarok
Rómában Bpest 1900.
27 és 68–69. l.
Szamosköry ada-
tainak első emlitése.

Kolozsvári Márton
és György

cród

Mihalik József: Az
ötvösség és a Zománc.
Bpest, 1913, 53. l.

Mihalik József

Kolozsvári Márton

és György

érod

Siklóssy László: Mü-

kincseink vándorútja

Bécsbe. Bpest, 1919.

131–132. l.

Kolozsvári Márton
és György

wód

Rosenberg: Die
Goldschmiede-Merk-
zeichen. 3. kiad.
IV. k. Berlin 1928.
462 d.

Hebrew Bible

or Hagia

and

Proverbs: The

Gladdonick-Hart-

Peridan. 3 Nos.

P. V. Palm 1958

Vol 6.

Kolozsvári Márton és György

Balogh Jolán könyvében közölt nagy bibliografiához Genthon István kiegészítő adatokat közöl a Magyar Hemle 1935. évi folyamában megjelent bírálatában. Felhasználandó.

Kolozsvári Márton és György

A prágai Szt-György szobor. Írta Czakó Elemér. Arch. Ért. Új folyam, XXVI. 1.

A prágai Szt-György-szobor. Írta Kárász Leo. U. o.

A késő gotika virágzási korának, a XV. századnak is ismeretes néhány magyar emléke Csehországban. Elsősorban szárnyasoltárok töredékei, képek és egy szobor. A képek között egyetlen egy régibb keletű szerzemény, a prágai képtár Szent Borbála vértanúságát ábrázoló táblája 1490 körülről, melyet az apostolvértanúságok mesterének nevezett, Magyarországon működő középkori festő alkotott, kinek további képei a budapesti Szépművészeti Múzeumban, Frankfurtban, Pozsonyban és az esztergomi Keresztény Múzeumban függenek. Ez a tábla a Clam-Gallas család, Prága egyik régi arisztokrata familiájának birtokából származik, a többit már a köztársaság szerezte a Felvidékről. Alkalmam volt valamennyit a helyszínén behatóan tanulmányozni. Tizenhét kép jutott újabban a képtár birtokába, nyolc közülük Németlipcséről. ahonnan egy további kép évtizedekkel ezelőtt, ugyanebből a sorozatból a budapesti Szépművészeti Múzeumba került. A legszebb a továbbiak között egy korai Mária Magdolna-kép, mely 1420—1430 körül készült s finom részleteivel a korabeli hazai művészet egyik jelentékeny darabja. Ugyanebben a képtárban még nyolc kép látható, mely a keleti morva határról került elő s az úgynevezett jánosréti mesternek, a XV. század végi festészetünk e tevékeny tehetségének ecsetjét dícséri. A képek szép számával szemben gotikus faszobor csak egyetlen egy került az említett képtárba: egy Myrai Szent Miklós-szobor, mely 1500 körül készülhetett.

Gyérebbek a magyar reneszánszra és Mátyás királyra vonatkozó objektumok, ha ugyan egyáltalán vannak ilyenek Csehországban. Egy régi közlés szerint, melyet ellenőrizni nem volt módomban, Hradist városában őrzik Mátyás király ajándékozó levelét, melynek erejénél fogva a király a városnak a morva háborúk alkalmával tett jó szolgálataiért többféle kiváltságot adott s ezenkívül a városnak egy kardot és buzogányt ajándékozott emlékül, melyeket ma a városházán őriznek. Érdemes lenne utánajárni az adatnak, annál is inkább, mert egyik legnagyobb uralkodónkkal van szoros összefüggésben.

A kapcsolatok a XVI. század elején Magyarország és Csehország között megélénkültek. A király azonos volt; II. Ulászló, aki csak Magyarországon mutatkozott tunyának, Prágában jelentékenyen pártolta a művészeteket. Ő építtette Benedikt Rieth mesterrel a Hradsin híres, gazdag boltozatú dísztermét, hol a rendek az új király előtt hódoltak, sőt az újonnan megválasztott köztársasági elnökök is itt fogadják a tisztelgő csoportokat. A termet nemrégiben állították helyre, ekkor az átfestés alól Ulászló monogramja került elő a magyar és cseh címerrel. Mindkettő ma is ott díszlik a boltozaton, de a magyar címer ezenkívül még a Teyn-templomnak, a husziták hajdani templomának boltozatán is ott látható.

A király közössége miatt bajos eldönteni, hogy a prágai dómkincstár három fej-ereklyetartója Szent Adalbert, Vencel és Vid fejével, melyeket Ulászló 1497-ben ajándékozott az egyháznak, hazai eredetű, vagy csehországi munka. Ilyféle ezüstből készült, életnagyságú fejek mind-

györgyi templomban állott s a huszita háborúk idején került a cseh fővárosba, ahol a XVI. században bukkan fel. Középkori szobrászatunk legnagyobb remekét tiszteljük benne, a magyar szellemnek azt a kiváló alkotását, mely az európai művészet fejlődésébe belejátszott s a derékhadat realizmusa révén két-három emberöltővel megelőzte.

A prágai trónon ebben az időben a luxemburgi származású IV. Károly császár ült, Zsigmond király édesapja. Bár az egész nyugati kereszténység ura volt, legszívesebben Prágában tartózkodott. A kegyes császár legfőbb szenvedélye a különböző szentek ereklyéinek buzgó gyüjtése volt. A külföldi uralkodók ismerték e gyengéjét, közöttük a hatalmas magyar király, Nagy Lajos is, akit különben sógorság és barátság szálai fűztek az uralkodóhoz, leánya menye volt a császárnak. Nagy Lajos többször megajándékozta értékes ereklyékkel, melyeket a kor szokása szerint remekmívű ereklyetartókban küldött el neki. Károly császár hagyatékából ezek az ereklyék a prágai dóm kincstárába kerültek. Szerencsére a kincstár leltárai már a XIV. századból ismeretesek s közöttük gyakran szerepelnek magyar ajándékok, Nagy Lajos küldeményei, sőt még előbbiek is. Mint azonban lenni szokott, a tartókat és az ereklyéket évszázadok alatt össze-vissza csereberélték s így a magyar ajándékok megállapítása nehézségekbe ütközik. A leltárakból tudunk arról, hogy a magyar király Krisztus töviskoronájának egy tüskéjét küldte el ötvösmű-foglalatú kristályedényben. Tudunk egy mellen viselt ékszerről is, mely Szent István ereklyéit foglalta magában s másokról, melyek Szent Ágnes, Dorottya, Julianna, Julianus, Margit, Anna és István vértanu csontdarabjait őrizték. A kincstárban ma mindezek sajnos nem lelhetők fel. Ezzel szemben kétségtelenül Nagy Lajos ajándéka egy hatalmas méretű kristálykanna, mely belsejében, a kegyes hagyomány szerint, Krisztus úrvacsorakendőjét őrzi. A magyar király további ajándékait stíluskritikai alapon kell a többi közül kiválogatni, szerencsére az aacheni magyar kápolna kétségtelenül Nagy Lajostól ajándékozott ötvösmű-sorozata ezt nem teszi nehézzé. A rendkívül gazdag kincstárban Anjou-kori magyar ötvösmű még Szent György karereklyetartója, mely okleveli adattal azonosítható és egy gótikus, talpas kristályereklyetartó, az aacheni kincsek legközelebbi rokona. Ugyancsak a nagy magyar király ajándéka még állítólag a krummaui minorita-templom egy festett Madonna-képe, mely mások szerint egy századdal későbbi. Okleveles adat van arról, hogy a király ismert egy Rosenberg-Wartenberg Katalin nevű krummaui nemesasszonyt, talán annak ajándékozta. A kép kora nem dönthető el pontosan, lehet, hogy csekély tehetségű, későbbi mester műve s azért régieskedő színezetű. A XIV. század végének magyar emléke még két Felső-Magyarországon készült barchent-kendő, melyek cseh templomokból kerültek elő. Az egyik kék, a másik barna hímzésű, mindkettő erősen stilizált állatalakokkal. Ilyfélék Kassán és Bártfán készültek s nagy kedveltségnek örvendve távolra is eljutottak.

a Rosenbergi családból származó Falkensteini Zavishoz. Második férjét is lefejezték, ezt azonban már nem érte meg, még előbb elhalálozott. Magyarországról hozott drágaságait Zavis örökölte, attól pedig a hohenfurti apátság. A hatalmas, aranyozott ezüstből készült kettőskeresztet egyik oldalán zománcos korongok, másikon filigránfonalak ékesítik, sajnos a talpát 1810-ben a bécsi pénzverőben beolvasztották. A kereszt, amely különben nem magyar munka, hanem a keletrómai császárság fővárosában, Bizáncban készült a VIII—IX. században, az Árpádoknak sokféle drágaságot és ritkaságot rejtegető kincstárából indult útnak s jutott el a távoli apátságba. Hasonlóan tőlünk származik a morvaországi Kremsier érseki könyvtárban őrzött, miniatúrákkal díszített festett biblia, mely 1270-ben készült s mely valaha a győri augusztinusok birtokában volt. Ez utóbbiról nem sokat tudunk, kívánatos lenne, ha a tudomány, a kutatás felkarolná és részletesebben ismertetné.

Művészetileg a legfontosabb emlék azonban nem az Árpádok korából, hanem a XIV. századból hirdeti régi kultúránk fényét. A prágai vár, az úgynevezett Hradsin legbelső udvarán álló bronz lovasszobor ez, Kolozsvári György és Márton mesterek alkotása 1373-ból. Ezzel a remekművel az irodalom újabban ismét behatóan foglalkozott. A szobor Szent Györgyöt ábrázolja, lovon ülve, abban a pillanatban, midőn lándzsáját a földön tekergő sárkány torkába döfi. Szelleme világfias, derűs, franciás; nem szabad elfeledni, hogy készültének ideje a trouvére-líra, a minnesängerek, a lovagi bajvívások s tarka heraldika fénykora. Az elegáns lovas, kinek páncélja a legfrissebb divat szerint készült, játszva, könnyedén győzi le a lábainál kígyózó sárkányt. Egyedül a ló döbben rá a küzdelem komolyságára, ideges állása riadt felhorkanást sejtet, okos fejét ijedten hajtja a sárkány felé. A lófej megmintázása, az egész állati test izmokból megépített, erekkel hálózott struktúrája, mozdulatának magától értetődő volta igen magasrendű művészi megnyilvánulás s saját korában bizonyára páratlan jelenség. Ez az erőtől duzzadó új felfogás vezetett néhány kutatót arra a gondolatra, hogy a lovat a XVI. században átöntötték s innen származik realizmusa. Nem kell mondani, hogy az aggodalom felesleges, maga a motívum s valamennyi apró részlete ismeretes és használt volt korában, sőt csak a korában; a Kolozsvári-testvérek zsenialitása abból állt, hogy ezeket a motívumokat monumentális nyelvre fordítva, szintetikusan szólaltatták meg.

Kolozsvári Mártonról és Györgyről az emlékek és adatok nagymérvű pusztulása mellett is meglehetősen sokat tudni. Miklós festő fiai voltak, 1370-ben elkészítették Szent István, László és Imre herceg gyalogos ércszobrait, melyek a nagyváradi székesegyház elé kerültek, három évvel később a Szent Györgyöt, 1390-ben pedig Szent László lovasszobrát, mely ugyancsak a nagyváradi székesegyház előtt állott. Sajnos, a prágai szobor kivételével valamennyi elpusztult. A Szent György származását homály borítja. Lehetséges, hogy a pozsonyszent-

Második Nemzeti Múzeumot, második gazdag állami képtárt lehetne összeállítani azokból a magyar műkincsekből, melyek századok alatt külföldre jutottak s kérdés, hogy ezek az ellenmúzeumok nem lennének-e gazdagabbak a meglévőknél. Amellett hogy a vándorútra kelt műtárgyak javarészének származását utólag igen nehéz megállapítani, a kétségtelenül és bebizonyíthatóan magyar eredetű emlékek száma oly nagy s közöttük oly remekművek akadnak, hogy hitünk szerint a hazai gyüjtemények nem versenyezhetnének velük. Oslótól Palermóig, New-Yorktól Konstantinápolyig szóródtak szét, hajdani származásuk ékes jeleit viselve.

Ezúttal a csehországi csoportról lesz szó, azokról a kincsekről, melyek a háború előtti cseh királyságban s Morvaországban találhatók. Az emlékek száma itt is légiónyi, ha például Ausztria anyagával nem is versenyezhet. Csak a legfontosabbakról emlékezünk meg, készültük szerinti időrendben.

A legkorábbi darab, melyet ismerünk, az első magyar királynak, Szent Istvánnak elefántcsont-markolatú, kétélű kardja, melyet a prágai Szent Vid-székesegyház kincstára őriz. Hitelessége kétségen kívüli, az említett kincstár 1355-ben felvett leltárában már mint Szent István kardja szerepel. A kardot sokáig karoling eredetű munkának tartotta az irodalom, mely itthon is és külföldön is sokszor, behatóan foglalkozott vele. A legutóbbi években azonban Peter Paulsen megállapította, hogy északi eredetű, wiking munka, mely a honfoglaló magyarokkal érintkező, wikingek, azaz normannok vagy varégek révén kerülhetett az országba s a király birtokába. Az elefántcsont markolaton stilizált, összefonódó állatalakok láthatók. Nemcsak időrendben az első csehországi magyar emlék, de kegyeleti értéke révén is páratlan. A magyar hadtörténetnek csak egy hozzá fogható ereklyéje van, az a csodálatos honfoglaláskorabeli szablya, melyet Nagy Károly kardja néven a bécsi ú. n. Weltliche Schatzkammer őriz.

Az Árpádok korának emlékei magától értetődően ritkábbak, mint a későbbiek, de Szent István kardján kívül még néhány ismeretes közülük. Ilyen elsősorban a Kunigunda királyleány birtokából származó pátriárka-kereszt, melyet a hohenfurti ciszterci apátság őriz. Kunigunda IV. Béla király unokája volt, az Árpádok egyik legboldogtalanabb sarja. Első férjét, II. Ottokár cseh királyt a dünkrúti csata után Habsburgi Rudolf lefejeztette, később nőül ment egy előkelő cseh nemesemberhez,

KÜLÖNFÉLE. 13.H. 1904.II.6.

✕ **Kolozsvári Márton és György.** Az *Országos Magyar Iparmüvészeti Muzeum* ismeretterjesztő előadásainak során ma este kezdte meg *Czakó Elemér*, a muzeum könyvtárosa a Kolozsvári Márton és György Nagy Lajos-korabeli magyar szobrászmüvészeink méltatását. Két oldalról közeliti meg témáját: először adja a történeti tényeket, melyeknek jórészét saját kutatásai alapján gyüjtötte egybe, másodszor pedig kisérletet tesz megállapitani a Kolozsváriak müvészetének keretét stilkritikai összehasonlitásokkal.

Első nagyjelentőségü alkotásai a XIV. századbeli müvészeknek az ugynevezett váradi királyszobrok voltak. Ezek közül három gyalogosan ábrázolta Szent Lászlót, Szent Istvánt és Szent Imrét. Egy negyedik pedig, mely a bazilika kapujával állott szemben, Szent Lászlót tüntette föl lóháton, csatabárddal kezében. Krónikairóink (Bonfini, Miles, Révai, Istvánfy stb.) és költőink (Janus Pannonius) kivétel nélkül a legnagyobb elragadtatással nyilatkoznak e müvekről. Jellemző a Szent Lászlóról szerzett régi magyar ének is:

... Képedet feltették az magas kőszállra,
Fénylik, mint nap, sályog mint arany;
Nem elégszik meg senki te rád nézni ...

A nyolc irott forrás közül azonban csak egy Miskolcsy István adja meg a szobrok pontos leirásán kivül a müvészek korát és nacionáléját is. Innét tudjuk, hogy Márton és György müvészcsaládból származtak, atyjuk, Miklós mester, festőmüvész volt Kolozsvárott. Az első általunk ismert szobruk 1370-ben készült, az utolsó 1390-ben. A magyarság e dicsőséges emlékeit, mint egész nemzeti létünket, két oldalról való veszedelem fenyegette. Először a

Mni. 1598-ban Rudolf elrendeli, hogy a váradi királyszobrokat vigyék Prágába. Mátyás főherceg e parancsot azonban nem birta foganatositani, nemcsak mivel a szobrok sulya igen nagy volt, hanem mivel a magyar és erdélyi népnek az a hite, hogy mig e szobrok állnak, addig Váradot a pogány nem birja megvenni s igy nem egy könnyen váltak volna meg tőlük. Pedig a törököt nem lehetett kikerülni. Várad elestével elpusztitották a kitünő szobrokat is. Egy kis metszeten maradt meg csak a Szent László formai megjelenése, néhány odavetett vonallal, a mint keményen ül lován és bárdját fenyegetőleg nyujtja előre. A többi szobor nyom nélkül eltörlődött a föld szinéről.

Áll azonban Prágában ugyanc müvészektől Szent György lovasszobra, mely három nagy csapást és négy hurcolkodást is kiállott s mind a mellett most 527 év multán is csaknem teljes épségben van. Legtöbbet szenvedett, mikor kuttá alakitották át, fölszerelték vizetokádó sárkányfejekkel, mögéje pedig egy oszlopra kétfejü sast állitottak. Ettől kezdve e vallásos emléknek azt kellett szimbolizálnia, hogy megvédi a Habsburg-házat (a kétfejü sast) az ellenséggel (sárkánynyal) szemben. További sorsa e szobornak az lesz, hogy elhelyezik a Szent Vitus-templom belsejében. Egy másolata már áll a budai halászbástyán, a másik pedig most készül Kolozsvár számára.

Czakó előadásának utolsó részében azt bizonyitotta be, hogy a Szent Györgyöt a Kolozsváriak nem Prágában készitették, hanem mint Nagy Lajos ajándéka került oda. Aztán kizárja ezek müvészetének keretéből az akheni ötvösmüveket és a Szent László győri hermáját, mint oda be nem illeszthetőket.

A szép, érdekes előadást a nagyszámu elökelő közönség megtapsolta. Czakó a jövő pénteken fejezi próbáljon.

Folyó szám	Az alap megnevezése	B pénz K
1		
2		
3		
4		
5		
6		
7		
8		
9		
10		
11		
12		
13		
14		
15		
16		
17		
18		
19		
20		
21		
22		
23		
24		
25		
26		
	Összesen	

Kolozsvári ötvös (: akik a
prágai szt. Györgyös kezdetettel :)

Révay László írja naplójában
1621. Julius 8 án: „Erkeztünk
Váradda, ott Szent László királyt
rézből öntette egy Kolozsvári ötvös
Ao 1390". Révay László memorabilia
Muzeumi kézirattár. Hung. Folio

..... *műhely.*

yfőnökség!

év ..... hó ____n történő kifize-

..... indokából személyesen meg nem

..... számu .....

tam.

évi ..... hó .....

.....

sajátkezü aláirás és munkásszám.

Kolozsvári Márton
és György

cred

A Pesti Hirlap Vasárnapja

1932 nov. 27. (Lovas, szobrok, köppel.)

X.

ADATTÁR.

Kolozsvári Márton

c. György

nobrányok

l.

Va Hö Ernst gyűjt

31. l.

indulok uj alkotmányos küzdelembe, ezel
gitimizmus lánglelkü apostola: Griger Mi
királyság megváltó eszméjének. És fegy
nyugalmat, békét, becsületes demokráciát

Ezért fordulok barátaimhoz, hivein
lakozzanak hatalmas, lelkes táborunkhoz
igaz ügyet, harcoltam a főváros autonomi
sok ezer embertársamon, joggal kérhete
harcolni az elnyomatás veszedelme ellen.

És kérek mindenkit, akit közös eszn
nek semmit, amig igazolt embereim
Griger Miklós és az én nevem sz

Budapest, 1935 március havában, a

Márkus-nyomda, Budapest, V., Bank-utca 5. (Felelős vezető: Márkus Géza
Felelős kiadó: Berecz Vilmos.

Kolozsvári Márton
és Szőcs

erőd

Szatmári M.: Magyar
szobrászok a XIV. szá-
zadban. A Pesti Hirlap
Vasárnapja. 1930.
13. sz.

M.

68892/1 szám.

Műemlékek

Hivatalból.
Dij átalányozva.

Kolozsvári Márton

és György

Vas. lap 1895.

698. l.

A prágai Szent György-szobor mása. Kevesen tudják, hogy a hires prágai Szent György-szobor magyar szobrászok műve. 1373-ban csinálták a kolozsvári Márton és György magyar szobrászok. Hogy a magyar szobrászat történetére vonatkozó emlékek kiállitása minél teljesebb legyen, a történelmi főcsoport megbizta Pulszky Károlyt, hogy ennek a szobornak a gypszmásolatát szerezze, illetőleg vásárolja meg.

A Bach-huszárokról

Emlékezés

Szomoru idők voltak s még vidám arcot kellett hozzá vágni. Különben is a magyar embernek nem a természete, hogy akár a hóhérnak kitépje a bajuszát, mint tették Angliában azzal a hosszubajuszu táborszernagygyal, aki aztán mint szatmármegyei birtokos sétálgatott Szatmár utcáin.

Legyőzték a forradalmat. A katona karddal, muszka segítséggel, majd vérbírósági itéletekkel, Bach úr, a bécsi barrikádok volt hőse pedig új rendszerrel pacifikált.

Az 1850-es években a magyarokat több kategóriába osztották. Voltak teljesen kompromittált kitünő hazafiak; ezekre halál és börtönbüntetés várt. Voltak — sajnos — gyászmagyarok, az úgynevezett muszkavezetők. Ezek magasan hordták a fejöket. Végül voltak igen sokan, különösen a régi hivatalnoki osztályból, akik az új rendszer szemében sem adtak rovásra semmi alkalmat s így szolgálatukban megmaradhattak.

Nem volt módjuk egyebet tenni, mint tovább szolgálni. Szívök vérzett a gyűlölt szisztéma alatt, ám a mindennapi kenyeret meg kellett szerezni. Ezek az emberek nem voltak kárára a hazának, bár a gyanús, lenéző tekintetek egyre kisérték.

A „Bach-huszár" elnevezés egyaránt ráragadt a hivatalt vállalt honiakra épp úgy, mint az idegenekre, akik mindenfelől, különösen a sokat emlegetett Csaszlauból csődültek a leigázott Magyarországra.

Érdekes, hogy a Bach-huszárok magok közt is különbséget tettek, aszerint, amint az uniformisuk hajtókájának a színe piros, violaszín vagy zöld volt.

A piros a birósági személyzetet jelezte, a violaszín a politikai vagy közigazgatási tisztviselőket, míg a zöld a finánc-nak jutott. A Bach-huszárok magok közt ezt tartották utolsónak, pedig a finánc-direktorok apró szekaturái távolállottak bosszantó erejökben a megyefőnökök: a Komitats-Vorstandok kellemetlenkedéseitől.

Az új főnökök és hivatalnokok hamarabb beletörődtek az új intézmény paragrafusaiba, de a népnek a finánc, a trafik mindvégig oly idegen maradt, hogy gúnyra fanyarodott az ábrázata minden egészséges magyar embernek, valahányszor egy-egy kipingált trafik-basát vagy egy zöldhajtókás „spenót-huszár"-t megpillantott. A finánccot nevezték ezzel a nevezettel.

Alexander von Bach, a mindenható miniszter, aki demagóg fiskálisból reformátorrá csapott föl, nagy csalafintaságot eszelt ki. Azzal akarta hivatalnokait népszerűvé tenni, hogy kiadta a famózus kötelező rendeletet a magyar díszruhák beszerzésére. A miniszter úrnak s gutgesinnt tanácsadóinak azonban nem igen volt inyökre a régi tősgyökeres magyar díszruha, mert abból mintha kilógott volna bizonyos rebellisség, azért komponáltak össze egy modern magyarforma ruhát. Ez volt a hivatalnoki magyar egyenruha.

Másfél araszos fekete asztrakán kalpag, violaszinü, sötétpiros vagy zöld betéttel, aszerint, amint viselője politikai, birósági vagy finánc. Az attila valamivel hosszabb volt a rendes huszárkánál, nyolc zsinoros diszítéssel és sárga gombbal, amelynek végén a császár monogrammja volt látható. A posztó színe sötétzöld, ilyen a nadrág és a mente is; a kard aranyosmarkolatu gyöngyház, a hüvelye bőrből, három helyen aranyos átfogóval. Négyujjnyi széles aranyos öv, aranyos sarkantyús, aranyos zsinóros, elől aranybojtos vagy rózsás kordováncsizma. A mente imitált asztrakánprémmel gazdagon beszegve s ugyancsak dús aranyozás az ujjak végén és a zsinorzatnál.

Ez a megrendelt parádés gálaöltözet nem tette ugyan népszerübbekké a Bach-huszárokat, de belesodorta némelyik szegényebb körülmények közt levő tisztviselőt olyan adósságokba, hogy éveken át nyögte terheit.

Az igaz, hogy a király születésnapján (azaz: bizony csak a „császár" járta!) a magyarruhás vitézeknek olyan légiója gyülemlett a templom padjaiba, hogy egy-egy Árpád, Lehel, Botond vagy Tuhutum is megbámulja, ha kikel sírjából. Az igaz, hogy aztán azonnal visszafeküdt volna, mert egy-egy kellnerből becirkerré kiemelkedett sovány cseh s német figurán úgy festett a modernizált magyar öltözet, akárha a szénapadlásról dobálták volna rá.

A tekintélyes sötétpiros hajtókának ám egyszer Nagyváradon nagy csorbája esett.

Egy nagy parádés ünnepély után a főtörvényszék nagytekintélyü, erélyes és szigoru elnöke, díszben indult a templomból hazafelé s kocsijáról kitekintve, meglát a gyalogjárón egy szintén díszbe öltözött sötétpiroshajtókás kollégafélét, aki tiszteletteljesen szalutál őméltóságának.

A főtörvényszék prézese nyájasan fogadja a köszöntést s csak akkor veszi észre az uniformisos embert egész maga valóságában. Hirtelen megállítja hintaját, leszáll, odainti a „kollégáját" s mérgesen rárivall:

— Hogy merte maga fölvenni ezt a gálauniformist?

— Mert ez dukál nekem, méltóságos uram!

— Mi dukál magának: sötétpiros hajtóka?

— Igenis, mert én az igazságszolgáltatás végrehajtója vagyok, tehát törvényszéki tisztviselő.

— Maga egyszerüen a — hóhér, érti, s ha rögtön le nem teszi azt az uniformist, magának tulajdonitsa a következményeket.

K . . . a az öreg hóhér annyira megaprehendált a kiméletlen főtörvényszéki elnök úr őméltóságára, hogy földhöz csapta a gála uniformisát; a prézes úrra pedig hangosan azt kiáltotta ott, ahol kevesen hallották: — Ez is visszamehetne inkább gazdálkodni ősi birtokára Tyukodra, minthogy tyúkeszével itt össze-vissza parancsolgasson!

Le is mondott az igazságszolgáltatás végrehajtója előkelő állásáról s átadta hivatalát kevésbbé ambiciózus új „erőnek".

A Komitats-Vorstandok violaszín hajtókái is igen rászolgáltak arra a gyűlöletre, amelyet egészen a szegény fináncokra akartak rátukmálni.

Az ötvenes évekből a vármegye levéltáraiban őrzött megyefőnöki intézkedések világos példái, hogy az elvadult loyalitás mire képes. A rendjeleket hajhászó szolgalelküség elveszettnek tartott minden napot, amelyen elmulasztott „érdemeket" szerezni.

Babarczy, Bonyhády (aki gutgesinntségből a rebellis Perczel nevét is eldobta magától) s a többi szatrapává avanzsíroztatott gyászmagyar abban találta gyönyörűségét, hogy elrendelte a kalap formáját, a karimájának a szélessége határát, a szakál hosszát megcsonkította, az úgynevezett Kossuth-szakált szigorúan eltiltotta. Még a kalapon levő szalag hosszmértéke is meg volt állapítva a körültekintő, gondos megyefőnökök által. A Galicia határán levő magyarországi végvármegyékben a hosszuszakállas zsidók, akiknek egyébre sem volt gondjuk a szabadságharc legkétségbeesettebb idején sem, mint az üzletre, szintén érezték a megyefőnök urak cirkalmát.

Hát még a tollas kalapok! Azok dühbe hozták a Komitat-Vorstandokat, akár a bikát a piros posztó. Mennyi ribillió, forradalmi erőszak, mennyi makacs illoyalitás rejtőzhetik egy tollban a kalap mellett, azt a mai józaneszü nemzedék meg sem érti, ahhoz a megyefőnök urak speciális talentuma kellett!

És ők dolgoztak e talentumaikkal a rebellis magyar nemzet megszelidítésére, végül pedig kaptak — a hajnal hasadásakor annyi macskazenét, amennyiről legmerészebb álmaikban sem álmodhattak.

Sz. Ő. F.

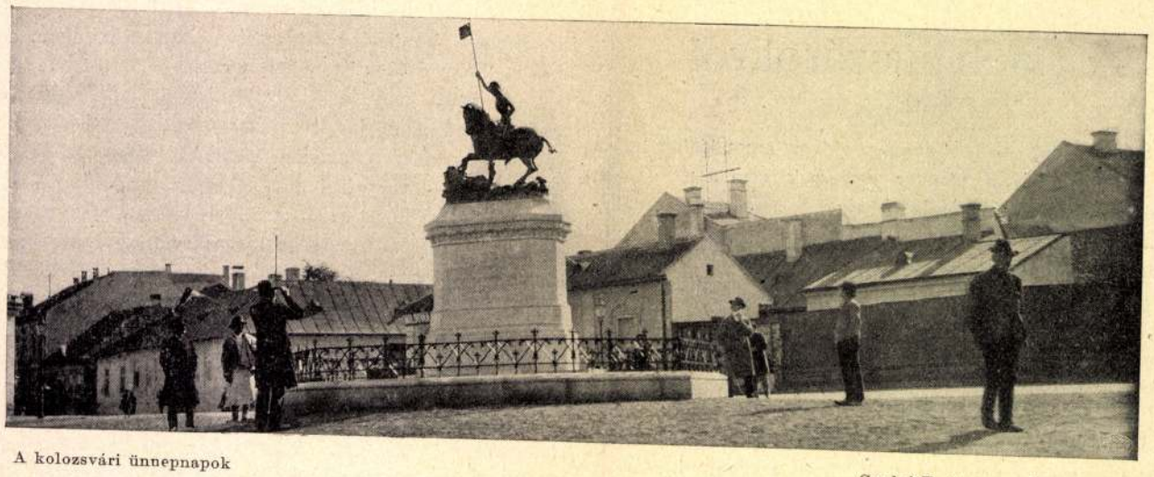

A kolozsvári ünnepnapok — Gyalui Farkas amatőr-fényképe

Szent György-szobra, amelyet szeptember 30-án lepleztek le

— Ó, az ne zsenirozza, kedves báró úr, — mondotta az igazgató. — Heidel Berta úgysem marad nálam. Megmondta. Már gondoskodtam is más énekesnőről.

A báró fölkelt, s meghajtotta magát.

— Köszönöm, csak ennyit akartam megtudni. Tehát a hátralevő három hónapra a proszcénium-páholy az enyém. Ha megengedi, mindjárt ki is fizetem.

— Kérem, ahogy parancsolni méltóztatik. A báró úr nem is tudja talán, hogy Heidel Bertának vőlegénye van?

— Ezt igazán nem tudtam. Csakugyan? — kérdezte a báró.

— Igen. Itt is van. Ma este utazik el. Az a vőlegény már négy év óta kedvese. Valami építészrajzoló vagy fotografus. Őnagysága természetesen titkolja.

— Úgy? Legyen szíves elhinni, hogy igazán nem törődöm vele.

Aztán kissé kihivóan, büszkén hozzátette:

— Még abban az esetben sem törődném vele, ha udvarolni akarnék az ön primadonnájának.

Távozni készült. A kalapja után nyúlt, amikor az ajtóban egy fiatal, alig tizenötéves leányt látott belépni, akit az igazgató atyai gyöngédséggel vont karjaiba.

— Szervusz, Nellikém! — kiáltotta nagy örömmel.

A fiatal leány csókra tartotta homlokát. Bájos egyszerűség, nyíltság és fesztelenség sugárzott le erről a molett, szőkefürtös leányról. A báró néma üdvözletét kecses főhajtással fogadta, s egyenesen a szemébe nézett. Aztán a direktorhoz fordult:

— A papa küldött. Neki még próbája van Fatinicából. Táviratot kaptunk Gyula bácsitól, hogy ma este lejön a nyolcórai gyorsvonattal. Ez az egész. Magamat ajánlom!

Ismét a homlokát tartotta.

— Hamar a puszit, mert sietek.

Az igazgató megcsókolta a homlokát, s a kis szőke leány graciózus bókolással kiszaladt az irodából. Az ajtóból visszakiáltott:

— Nini, majd elfelejtettem. Guszti bácsi fog engem gardirozni a vasúthoz, a papa nem ér rá, játszik.

— Igen, Nellikém. Szervusz!

Borossa báró meglepődve kérdezte:

— Ki ez a bájos teremtés?

Az igazgató büszkén válaszolt:

— A keresztleányom, Dénes Gyula huga: Könyves Kornélia. Ugy-e remek gyermek?

— Végtelenül kedves. Egészen meglepett.

— És milyen okos. Becsületemre, több esze van, mint az egész színtársulatnak. Ha repertoárt készítek, úgy tanácskozom vele, mint egy vén rendezővel. Igazi színészgyerek. Mert, kedves báró úr, nekem, a vén direktornak elhiheti, hogy a színháznál, ahol mindenfele szemét összehalmozódik, gyöngyök is teremnek. Ez a kis leány igazgyöngy. Olyan ép, egészséges lélek, hogy nincs nagyobb gyönyörűségem, mint ha láthatom s a keblemre vonhatom.

— Igaz, — mondotta a báró, — Dénes Gyula gyakran említette, de akkor még nagyon picike volt. Magam is nagyon örvendek, hogy láthattam. Ha megengedi, direktor úr, én is kimegyek a vasúthoz önökkel. Kocsim rendelkezésükre áll.

— Köszönöm, báró úr. Nagyon kedves . . .

Elváltak. Este nyolc óra előtt a vasuti perronon Heidel Berta a vőlegényével járt fel s alá. Erősen havazott, s a vasúti személyzet tudatta az érdekeltekkel, hogy a vonatoknak huszonöt perc késése van.

A madonnaarcu énekesnő idegesnek, türelmetlennek látszott, ajkát harapdálta s alig figyelt a mellette sétáló atlétatermetü férfiúra, akinek borotvált, sima arca komor elkeseredést fejezett ki.

— Tehát ismét el kell válnunk, Berta? — mondotta.

— Igen, el kell válnunk, — ismételte az énekesnő nagyokat toppantva apró lábaival, hogy fölmelegítse őket.

— És ez így tart évek óta, — folytatta a férfiu, Parker Alfréd, a primadonna vőlegénye. — Te, úgy látszik, nem sokat törődöl vele. Te könnyen veszed, Berta.

Folytatjuk.

A kolozsvári ünnepnapok — Gyalui Farkas amatőr-fényképe

Berzeviczy miniszter beszédet mond a Szent-György-szobor fölavatásakor

Ugy Idők 1904-XI. 2.14.

püspök és [illegible] ügyelő, képviselőházi elnök vezetésével e hét péntekjén, 4-én, Salgótarjánban ül össze ezévi adminisztratív tanácskozására a dunáninneni evangélikusság. A bizottsági ülések már szerdán megkezdődnek, csütörtökön pedig az egyházkerület tanítói, lelkészei tartanak értekezletet, ezt követi a kerületi gyűlési előértekezlet, majd este lelkészavatás a salgótarjáni templomban, egyúttal gyámintézeti istentisztelet is lesz ez.

— A Nouvelle Revue de Hongrie szeptemberi száma *Ottlik* György és *Balogh* József szerkesztésében gazdag tartalommal jelent meg. A folyóirat vezetőhelyén közli *Ludwig* Eduard osztrák sajtófőnöknek tanulmányát az új Ausztriáról és európai kapcsolatairól. A kiváló francia külpolitikai író, Maurice *Pernot* Franciaország nemzetközi helyzetét és a francia-angol kapcsolatokat ismerteti, rámutatva Briand vezető eszméjének, a francia-angol-német együttműködésnek helyességére. *Asztalos* Miklós a 250 éves évforduló alkalmából a mohácsi vész előzményeit és végzetes jelentőségét tárgyalja. *Sik* Sándor Prohászka Ottokárról ír. *Bisztray* Gyula összehasonlítja a külföldi és magyar népkönyvtárak helyzetét és szervezetét. *Balogh* Joján Kolozsvári Márton és György szobrászok életét és művészetét ismerteti. A folyóirat közli *Tóth* László novelláját: »Nők ellensége.« *Ottlik* György a spanyol forradalom eseményeihez kapcsolódva a bolsevizmus és a civilizáció problémáit boncolja. *Szász* Zsombor az új román határok erőszakos megrajzolásának előzményeit és helyzetét ismerteti. Sajtószemle zárja a folyóiratot.

— Gyömölcstermelési, szőlészeti, zöldség- és virágtermesztési, növényvédelmi, méhészeti és baromfitenyésztési tanfolyamokat rendez az Északkelet-Pestvármegyei Gyümölcs- és Szőlőtermelők Egyesülete kezdők és haladók részére egyaránt.

Modern uccai
saroklakás 4-5 szobás P 1800-1900
V., Kresz Géza ucca 24. Berlini térnél

tek, még valamivel melegebb is volt: ott 24—25 fokot mértek. A nagy sebességgel tovavonuló felhőzet időnként fenyegető kinézést öltött, de számottevő, illetve mérhető mennyiségű esőt nem adott. Szerdán még megmaradt ugyan az északnyugati légáramlás, de már csak időnként élénkül meg s fokozatosan veszít erejéből. A felhőzet a keddihez hasonló, gyors változásokon átmenő, gyorsan vonuló réteges felhőzet lesz, amelyből csak itt-ott hullhat pár csepp eső. A hőmérséklet nem fog tovább süllyedni, legfeljebb a következő éjjeleken az éjjeli lehűlés lesz majd erősebb, ha a szél erősen elcsendesedik és a felhőzet feloszlik.

*

Szeptember 3-án, csütörtökön a Nap kél 5 óra 5 perckor, nyugszik 18 óra 22 perckor.

A Meteorológiai Intézet jelenti szeptember 1-én este:

A Balti-tenger környékén még tart a szeles időjárás, de a viharok már ott is gyengülőben vannak.

Hazánkban ma a hőmérséklet a Dunántúl déli, délnyugati felében 24—26, egyebütt 20—22 fokig emelkedett. Esőt nem jelentettek.

Budapesten ma este a hőmérséklet 18 Celsius fok, a tengerszintre átszámított légnyomás 761 milliméter, mérsékelten emelkedő irányzatú.

Várható időjárás a következő 24 órára: Még élénk északnyugati szél. Egyes helyeken kisebb futó zápores. A hőmérséklet nem változik lényegesen.

— **Vízállás.** A Duna alacsony vízállással végig apad. Dunai vízállások: Schärding 188, Passau 258, Aschach 128, Struden 228, Stein —10, Bécs —35, Pozsony 146, Komárom 266, Budapest 218, Paks 132, Baja 230, Mohács 264, Gombos 280, Ujvidék 286, Zimony 180. A Dráva Barcsnál —43, Drávaszabolcsnál 60, Eszéknél 130. A Száva Brodnál 30. A Tisza Tiszafüredig apad, lejjebb árad. Alacsony vízállási Tiszai vízállások: Tiszaújlak —30, Vásárosnamény —74, Tokaj 37, Tiszafüred 32, Szolnok 18, Csongrád —67, Szeged —4. A Szamos Csengernél —9. A Körös Békésnél —86, Gyománál —80. A Maros Makónál 10. A Balaton Siófoknál 69. A Velencei tó Agárdnál 31.

Kolozsvári Márton és György

erő

Tóth Béla: Láz ezti
levél. Bpest é. n. 400 l.
(A tizenegyedik szibor.)

Kolozsvári Márton és György

Dornyay Béla: Keszthely-végvár a török-
világban. Salgótarján, 1935. 8-r. 32 l. ké-
pekkel.

~~Dornyay Béla~~

Kolozsvári Márton
és György

Székesegyház, Győr — *Kathedrale, Raab*

1546 Martinus et Georgius de Golosvar, alias de Aussenberch

Szent László ereklyetartó mellszobra. — *Kopfreliquiar König Ladislaus des Heiligen.*
Nagyvárad — *Großwardein*, ca 1400.

Kolozsvári Márton
és György

AZ IPARMŰVÉSZETI MÚZEUM ELŐADÁSAI

Első nagy jelentőségű alkotásai a XIV. századbeli művészeknek az úgynevezett váradi királyszobrok voltak. Ezek közül három gyalogosan ábrázolta Szent Lászlót, Szent Istvánt és Szent Imrét. Egy negyedik pedig, mely a bazilika kapujával állott szemben, ugyancsak Szent Lászlót tüntette föl lóháton, csatabárddal kezében. Krónikaíróink (Bonfini, Miles, Révai, Istvánfy stb.) és költőink (Janus Pannonius) kivétel nélkül a legnagyobb elragadtatással nyilatkoznak e művekről.

A nyolc írott forrás közül azonban csak az egy Miskolczy István adja meg a szobrok pontos leírásán kívül a művészek korát és nacionáléját is. Innét tudjuk, hogy Márton és György művészcsaládból származtak, atyjuk, Miklós mester, festőművész volt Kolozsvárott. Az első általunk ismert szobruk 1370-ben készült, az utolsó 1390-ben, tehát a kutatás mai állásán működésük tartamából mintegy 20 évről van csak tudomásunk. E tekintetben is azonban úgyszólván csupán írott forrásokra vagyunk utalva, mert a magyarság dicsőséges emlékeit, mint egész nemzeti létünket, két oldalról való veszedelem fenyegette. Először e nagyhírű műveket a német el akarta hurcolni. 1598-ban Rudolf elrendeli, hogy a váradi királyszobrokat vigyék Prágába. Mátyás főherceg e parancsot azonban nem birta foganatosítani, nemcsak mivel a szobrok súlya igen nagy volt, hanem mert a magyar és erdélyi népnek az volt a hite, hogy míg e szobrok állnak, addig Váradot a pogány nem birja megvenni s így nem egykönnyen váltak volna meg tőlük. Várad azonban a török kezébe került, aki elpusztította a kitünő szobrokat is. Egy kis metszeten maradt meg csak a Szent László formai megjelenése, néhány odavetett vonallal, amint keményen ül lován és bárdját fenyegetőleg nyujtja előre. A többi szobor nyom nélkül eltörlődött a föld színéről.

Áll azonban Prágában ugyane művészektől Szent György lovasszobra, mely három nagy csapást és négy hurcolkodást is kiállott s mindamellett most 527 év multán is csaknem teljes épségben van. Legtöbbet szenvedett, mikor kúttá alakították át, fölszerelték vizetokádó sárkányfejekkel, mögéje pedig egy oszlopra kétfejű sast állítottak. Ettől kezdve e vallásos emléknek azt kellett szimbolizálnia, hogy megvédi a Habsburg-házat (a kétfejű sast) az ellenséggel (sárkánnyal) szemben. További sorsa e szobornak az lesz, hogy elhelyezik a Szent Vitus-templom belsejében. Egy másolata már áll a budai halász-bástyán, a másik pedig most készül Kolozsvár számára.

Czakó előadásának másik részében azt bizonyította, hogy a Szent Györgyöt a Kolozsváriak nem Prágában készítették, hanem mint Nagy Lajos ajándéka került oda. Kizárja ezek művészetének keretéből az akheni ötvösműveket és a Szent László győri hermáját, mint oda be nem illeszthetőket, a melyek szerinte sem ikonografiailag, sem a tehnikát tekintve egyezést nem mutatnak.

Majd bőven ismertette a legrégibb magyar szoborművet. Az előadó ezután a Kolozsváriak művészetét magyarázta, amely példa nélkül áll a maga korában. Lovas bronzszobrot csak ezer évvel előttük készítettek, a kő- és faszobrok pedig, melyek a középkorban szerepeltek, sem anyagukat, sem stílusukat tekintve nem alkalmasak az összehasonlításra. Ama kérdésre, hogy a mi viszonyaink között a mi művészeink ekkora fejlődési utat hogyan tehettek meg? Czakó azt válaszolja: 1. a keresztény világnézetnek francia változata, amelynél fogva a természetfölöttiség fátyola lassankint elvonul az alkotásokról és helyt ád az egyéni észrevevésnek, érintette a Kolozsváriak lelkét is, 2. a magyar nemzeti föladatok, mint aminők a nagyváradi királyszobrok, különösen pedig a lovas Lászlóé, eredeti irányban késztették fejlődni képességöket.

Február 19-én *Kriesch* Aladár festőművész tartott előadást „A modern művészet apokalipszise“ cím alatt. Ezt az előadást teljes terjedelmében közöljük lapunkban.

Február 26-án és március 4-én *Nádler* Róbert festőművész-rajztanár tartott előadást *a gyermekek művészi neveléséről.* A művészi tevékenységről szólva, Nadler rámutatott arra, hogy műélvezéshez olyan képességek kellenek, melyek a művészi tehetséggel rokonok. Szükséges ehhez a művészet kifejezése módját, más szóval a művészet nyelvét megérteni. Aki a képzőművészet terén akár aktiv, akár passziv módon működni akar, kell, hogy látóérzékét fejleszsze: erre pedig legalkalmasabb a rajzoktatás. A rajzoktatás elhanyagoltsága az oka a műértelem általános hiányának. Művészi tehetség, ha nem is egyenlő mértékben, de minden emberben van; azonban, ha a viszonyok a műérzék fejlődésének nem kedveznek, az elsatnyul. A művészi tevékenység lényege a képzeleten alapszik és a gyermek eleven fantáziájával és alkotó kedvével volta-

(H. Ö.): AZ IPARMŰVÉSZETI MÚZEUM ELŐADÁSAI.

fontosságát hangoztatta. Magyarországon a művészi tevékenység már első királyunk alatt kezdődik a románstílű kőépítéssel, melylyel karöltve a többi művészet is művelőkre talált. Történeti adataink vannak arról, hogy Szent István néhány nagyobb templomot építtetett s ez a művészi tevékenység utódai alatt sem szűnt meg. Az építkezésben úgy a szobrászatnak, mint a festészetnek elegendő tér jutott, mert ebben a korban sem a szobrászat, sem a festészet nem lép fel mint önálló művészet, hanem mindkettő kizárólag az építőművészet szolgálatában áll. A középkori építészeti stílusok jellemző sajátságainak ismertetése után magáról a *gyulafehérvári székesegyházról* a következőket mondotta:

Gyulafehérvár helyén már a rómaiak idejében *Apulum* néven virágzó gyarmat volt. A hagyomány szerint Gyula vezér a gótok által elpusztított gyarmatot újra fölépítette. Ez a hely lett székhelye az erdélyi fejedelmeknek és Erdély püspökeinek. A székesegyház román stílusban épült, háromhajós, kereszthajóval s a legnagyobb középkori emlék hazánkban; hossza 84 méter. Régebben egy tornya volt. A tatárpusztítás előtti időből a székesegyházra vonatkozó történeti adatunk nincs. A püspökség alapítását történetíróink egy része Szent Istvánnak, más része Szent Lászlónak tulajdonítja. A templom a XII. században keletkezhetett. A tatár pusztítás, mely IV. Béla idejében (1241) dúló förgetegként vonult végig hazánkon, a gyulafehérvári székesegyházat sem hagyta bántatlanul. Úgy látszik, a tatárok gyors pusztítása nagy kárt a székesegyházon még sem okozott, mert semmi nyomát sem találjuk, hogy akkor valami újat építettek volna hozzá. Annál nagyobb volt az a pusztítás, melyet a föllázadt *szászok* 1277-ben, *Gaán*, Alárd fia vezetésével, okoztak a székesegyháznak. Eme nagy rombolás után a templomot helyreállították. Több viszontagság érte. *Szécsi* András püspök a XIV. század közepén nagyarányú javító és pótlómunkát végeztetett rajta. Ekkor épült a két nyugati torony és a boltozatok legnagyobb része. Szécsi Andráson kívül *Hunyadi* János, a kereszténység védőpajzsa, volt a templom legnagyobb jótevője. A török által földúlt székesegyházat kijavíttatta s a régi szentély helyébe újat építtetett. Hunyadi Jánost halála után öcscsének sírja mellett a székesegyházban temették el. Erdély nagyjainak is jó része itt aluszsza örök álmát.

A renaissance-művészet is nyomot hagyott a gyulafehérvári székesegyházon, mert ez új korszak kezdetén is akadnak áldozatkész férfiak, kik a gyulafehérvári székesegyház díszét fokozni akarják. Így *Lázo* (Lászay) János, az erdélyi egyházmegye esperese, az északi kapu előtt az olasz renaissance-stílű előcsarnokot 1512-ben emeli. Ez előcsarnok, az esztergomi Bakócz-kápolna mellett, hazánk egyik legkiválóbb renaissance-stílű műemléke. E stilus számottevő alkotásai közé kell sorolnunk Izabella királynő és fia János Zsigmond fehér márvány síremlékét, melyek a gyulafehérvári székesegyházban állnak. A törökök Rákóczi György fejedelem idejében e sírokat fölprédálták. A XIV. században Szécsi András püspök az északi oldalkápolnát újra építi, hogy oda temetkezhessék. 1556-ban Zápolya János alatt a templom az unitáriusok, később a reformátusok kezébe került és azoknál maradt mindaddig, míg a katholikus Báthori Zsigmond 1597-ben azt vissza nem adta a katholikusoknak. Azonban 1601-ben a templom újból a reformátusok kezébe került. Ez évben borzasztó pusztítás érte a templomot. Az ostrom alatt a székesegyház nagyobb tornya meggyuladt, melytől a kisebbik is tüzet fogott s az abban levő puskapor fölrobbanván, a templom oldalfalait tetemesen megrongálta. Ezután Bethlen Gábor fordított nagyobb gondot a székesegyházra. György erdélyi püspök új oltárokat emelt benne. 1730 táján az akkori nagyprépost, Demeter Márton, a mostani barok-stílű sekrestyét és kincstárt építtette. Az 1848-iki szabadságharc sem vonult el nyomtalanul a székesegyház felett. A magyarok a várat, mely osztrák kézben volt, délfelől ostromolták s a székesegyház tornya is tüzet fogott és leégett. Haynald Lajos, ki 1852-ben jutott a püspöki székbe, a templomot saját költségén kijavíttatta. Csányi, érdekes előadásai közben, bemutatta a gyulafehérvári székesegyházról készített rajzait is.

Február 5-én *Czakó* Elemér, múzeumi könyvtáros tartott előadást *Kolozsvári Márton és György* XIV. századbeli magyar szobrászművészekről.

Czakó két oldalról közelítette meg témáját: először adta a történeti tényeket, melyeknek jó részét saját kutatásai alapján gyűjtötte egybe, másodszor pedig kísérletet tett megállapítani a Kolozsváriak művészetének keretét, stílkritikai összehasonlításokkal.

Magyar Iparművészet
1904.

A SZENT GYÖRGY-SZOBOR LELEPLEZÉSE KOLOZSVÁRT.

E kutak is Szájbély Gyula ajándékai, a ki Rohoncz iránti szeretetének s ragaszkodásának mostani szobor-ajándékával újabb jelét adta.

BERZEVICZY ALBERT MINISZTER KOLOZSVÁRT.

A szokásos miniszteri látogatásokat fontosságban és ünnepélyességben nagy mértékben felülmúlta *Berzeviczy* Albert vallás- és közoktatásügyi miniszternek szeptember utolsó napjaiban Kolozsvárt tett, több napra kiterjedő látogatása. Kolozsvár szépen fejlődő egyetemével, egész sereg más felsőbb- és alsóbbfokú iskolájával s egyéb kulturális intézményeinek nagy számával a magyar kulturának a főváros után első központja s a miniszter ez intézményeket alaposan megszemlélte, szükségleteiket gondosan tanúlmányozta.

Berzeviczy miniszter *Tóth* Lajos és *Szász* Károly osztálytanácsosokkal szeptember 26-ikán este érkezett Kolozsvárra, a hol a városi s a tanügyi hatóságok ünnepélyesen fogadták. Másnap délelőtt az egyetem díszesen fellobogózott épületében fogadta az egyetem, az egyházi, városi, vármegyei s katonai hatóságok, a mívelődési intézmények és egyesületek küldöttségeit, majd a nap többi részét az egyetemi épületek és intézetek tanulmányozására fordította.

Szeptember 28-ikán ellátogatott többek közt a ferenczrendieknek most restaurálás alatt álló ősrégi kolostorába, a hol *Sántha* Angelus házfőnök üdvözölte. Az épületben *Möller* István műépítész, az építési munkálatok vezetője kalauzolta.

A ferenczrendiek kolozsvári klastroma mint általában legtöbb régi műépítészeti emlékünk, nem egy időben épült. Még Hunyadi János idejében kezdték meg az építését. Azt a részét, melyben a díszes régi refektorium is van, Mátyás király építtette, ki a szerzetről bőkezűen gondoskodott. A XVI. században ismét építettek hozzá. Később birtokváltozás is történt és a később[1] építkezéseket teljesen művészietlenül végezték az épület stiljének megrontásával. Nagy tömeget építettek az alapfalakra, ugy, hogy az ilyen módon meggyengített épület már-már bedőléssel is fenyegetett. De ujabban kezébe vette a müemlékek országos bizottsága a dolgot, gróf *Majláth* püspöknek a kezdeményezésére s még *Wlassics* minisztersége alatt megkezdték a tervezett helyreállítást, melyet most *Berzeviczy* miniszter áldozatkészsége segít megvalósításhoz. A helyreállításnál szakítottak az eddigi rendszerrel, mely jóformán teljesen uj épületet állított a régi helyébe. most pedig az a czél, hogy lehetőleg minden egyes követ eredeti helyén megtartsanak.

A klastromból a miniszter az *Erdélyi Kárpát-egylet muzeumának* megszemlélésére ment. Ezután az *egyetem*, törvényszéki orvostani, szülészeti, belgyógyászati, sebészeti és közegészségtani intézeteit látogatta meg.

Szeptember 29-ikén a miniszter megszemlélte az állami és felekezeti iskolákat, másnap pedig az Arany János-téren felállított *Szent György-szobor* leleplezésére jelent meg. Ez tudvalevőleg a legrégibb ismert s maig is meglevő magyar szobor. Eredetije, melyet a két régi hires magyar müvész, a kolozsvári származású Kolozsvári Márton és György készítettek volt Nagy Lajos király megrendelésére, a prágai Szent Vid-templom főterén áll. Egyik hű másolatát tudvalevőleg Budapesten, a Halász-bástya lépcsőzetén állították fel; Kolozsvár városa még a millennium évében elhatározta egy másolatának megszerzését s a gipsz-másolatot társadalmi úton rendezett gyűjtés eredményéből érczbe öntették s a kormány által rendelkezésre bocsátott költségen díszes talapzatot készíttettek hozzá, melyet *Lux* Kálmán tervezett. A művészi szépségű szobor, mely a középkori magyar művészetnek örök büszkesége, kicsiny arányokban, lóháton, páncélosan, zászlóval kezében ábrázolja Szent Györgyöt, a mint megöli a sárkányt. Négyszögű talapzatának egyik oldalán a következő felirat van vésve:

KOLOZSVÁRI MIKLÓS MESTER FIAI: MÁRTON ÉS GYÖRGY NAGY LAJOS KIRÁLY MEGBIZÁSÁBÓL KÉSZÍTETTÉK PRÁGÁNAK — 1373. ESZTENDŐBEN.

A másik oldalán pedig a következő szavak láthatók:

1900-BAN A M. KIR. KORMÁNY TÁMOGATÁSÁVAL NAGY FIAINAK EMLÉKÉRE ÚJRA ELKÉSZÍTTETTE KOLOZSVÁR VÁROS KÖZÖNSÉGE.

A leleplezési beszédet dr. *Haller* Károly miniszteri tanácsos, egyetemi tanár mondotta, *Berzeviczy* miniszter is lendületes, beszédet mondott nagy hatással.

Ugyane napon volt a kolozsvári «*Tanitók Hunyadi-házának*» felavatása. Ez intézmény, ép úgy mint a budapesti tanítók háza, az állam költségén

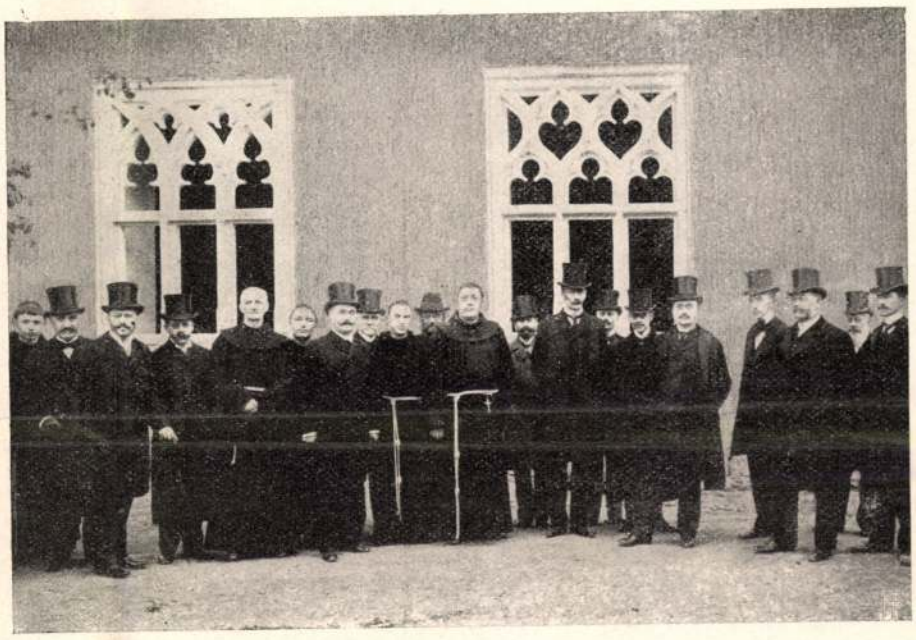

A kép baloldalán az előtérben Berzeviczy miniszter látható, körülötte gróf Feilitzsch Artur, Béldy Ákos főispán, Kiss Mór, Szádeczky Lajos egyetemi tanárok, Möller István műépítész, Sántha Angelus ferenczrendi házfőnök, Szász Károly miniszteri osztálytanácsos, stb.

BERZEVICZY VALLÁS- ÉS KÖZOKTATÁSÜGYI MINISZTER A FERENCZRENDIEK KOLOSTORÁBAN KOLOZSVÁRT.

A KOLOZSVÁRI SZENT GYÖRGY-SZOBOR. *Dunky fivérek fényképei.*

apát és egyetemi tanár, mint a gyengélkedő hercegprimás helyettese.

A keszthelyi templom ujraépitésének történetével elválaszthatlanul egybefonódik Keszthely melegszivü és nemes müizlésü plébánosának, dr. *Dunst* Ferenczek neve, ki a 40-es évek végén Veszprémben született, ugyanott végezte a theologiát, majd ismeretei bővitésének czéljá-

VÖRÖSMARTY BÉLA.

1845—1904.

Múlt századbeli nagy irodalmi újjászületésünk vezérszellemeinek egyenes férfi-ivadékai egynek kivételével immár mind kihaltak. Most, hogy *Vörösmarty* Béla meghalt, nagy iróink és költőink közül csupán báró Eötvös Józsefnek él még fia; a többiek vagy fiúgyermek hátrahagyása nélkül szállottak sírjukba, mint Kazinczy, Kölcsey, Berzsenyi, Csokonai, Tompa, Kemény Zsigmond, Jókai, stb., vagy pedig, ha maradt utánuk fiú, ebben halt ki a család fiága, mint a Bajza, Vörösmarty, Petőfi, Arany fiában. E nagy nevek nemsokára már csak az emlékezetben, a történet lapjain s a nemzet kegyeletében fognak élni tovább, az életben nincs, a ki fentartsa.

Vörösmarty Béla az utolsók egyike volt a nagy költők fiai közül s e mellett az apja nagy nevén kívül a gyermektelenül meghalt Deáké is hozzá fűződik személyéhez, ama valóban atyai szeretet révén, melyet a nagy államférfiú költő barátjának gyermekei iránt táplált. Az atya s a gyámatya személyében tehát a magyar irodalom és politika legnagyobb hagyományai egyesültek Vörösmarty Bélában s a közfigyelmet élénken reá vonzották volna akkor is, ha nem lett volna tehetsége, képzettsége és jelleme révén a maga erejéből is kiváló munkása közéletünknek.

Akkor született — 1844-ben — a mikor teljes erejével folyt már az a nagy nemzeti küzdelem, melynek atyja legnagyobb költője volt. Kora gyermekségére a szabadságharcz, majd az utána következő szomorú idők, atyjának testi és lelki szenvedései és korai halála vetnek sötét árnyat. Vörösmarty halála után a hátramaradt családról való gondoskodás a költő legbensőbb barátjára, Deák Ferenczre jutott, a ki nemcsak az anyagi megélhetésükről való gondoskodással, hanem szeretetének melegével is igyekezett pótolni atyjukat. Az ő kezdeményezésére rendezett gyűjtés megóvta őket az anyagi gondoktól, a gyámapa bölcsesége és szerető szíve értelmi és erkölcsi nevelésükön őrködött.

Koller utódai fényképe.

VÖRÖSMARTY BÉLA.

Vörösmarty Béla nem örökölte atyja költői tehetségét, vonzalma inkább a jogi tudományok felé vezette. Czélja az volt, hogy a közélet harczaitól lehetőleg tartózkodva, de legjobb erejével szolgálja a közügyet s ezért gyámapja, Deák Ferencz tanácsára a birói pályát választotta élete hivatásául. 1868-ban lépett az igazságügy szolgálatába, mint joggyakornok a királyi itélő táblánál. Egy év mulva segédfogalmazó lett, majd semmitőszéki fogalmazó. 1872-ben nevezték ki birónak a budapesti polgári törvényszékhez s ez állásában maradt 1876-ig, mikor a budapesti itélő táblához nevezték ki birává. A táblánál tizenegy évig működött, 1887-ig, a mely évben kuriai birává lépett elő. 1892-ben a budapesti kir. tábla tanácselnöke, majd még ugyanazon évben a győri kir. tábla elnöke lett. Kiváló biró volt, a törvénykezés minden ágában nagy tájékozottsággal birt s jogászi képzettsége, itélete szövevényes ügyekben is megmutatta neki a helyes utat. Az elméleti ismeretek helyes gyakorlati érzékkel párosultak benne, lelkiismeretessége, munkabirása jó példaadás volt azoknak, a kikkel együtt működött.

Ezek a tulajdonságai általában ismeretesek voltak nemcsak a szakkörökben s ezért, bár a politikával soha sem foglalkozott s a nyilvános szereplést lehetőleg kerülte, megelégedéssel fogadta a közvélemény, hogy 1895-ben ő foglalta el az igazságügyminiszterium második államtitkári hivatalát. Később azután, mikor politikai államtitkár-társa, Plósz Sándor, igazságügyi miniszter lett, ő lett a miniszterium első államtitkára s egyúttal képviselővé is választották a zsámbokréti kerületben.

A parlamentben mint képviselő nem játszott különösebb szerepet, alig szólalt fel, de annál többet dolgozott a miniszteriumban, a törvény-alkotás, előkészítés és az új törvények életbeléptetése terén. Azoknál a nagy reform-munkálatoknál, melyeket azon időben az igazságügyi miniszterium végzett, egyike volt a legbuzgóbb munkásoknak. Különösen a polgári törvénykönyv és perrendtartás előkészítésének szentelte munkaereje java részét. Hosszasabb tanulmány-utakat tett Német-, Franciaországban és Angliában. A politikai körökben is tiszteletet szerzett neki nemes, komoly jelleme. Igazságossága és szilárdsága, melylyel néha jogosulatlan befolyásoknak ellenállt, oly módon nyilvánult, hogy nem sértett vele senkit s így azok sem váltak ellenségeivé, a kiknek kívánságait elutasította. Külső magaviseletében igazi birói temperamentum volt: komoly és nyugodt, lassan s keveset beszélt, de magvasan, tömören és szabatosan fejezte ki gondolatait.

Megjelenésében, arczvonásaiban ép úgy emlékeztetett atyjára, mint jellemében és modorában. Ép oly tartózkodó és a magányt kedvelő volt mint atyja s a családi érzés is hasonló melegséggel élt benne. Ragaszkodása nővéréhez, Széll Kálmánnéhoz s ennek családjához hozta a legtöbb derűt a magányos, nőtlenül maradt férfiú életébe. Nyári szabadságideje java részét Rátóton töltötte a Széll-család körében s e meghitt környezetben nyilvánult legszebben lelkének melegsége. Atyja emlékét a fiú és a hazafi kegyeletével ápolta, de sohasem iparkodott előnyöket szerezni annak a nagy névnek a varázsa révén, melyet viselt, sőt néha úgy látszott, mintha e gazdag örökség feszélyezte volna s ez még szerényebbé tette.

Mióta 1901-ben kineveztetett a Kuria másodelnökévé, bár hivatalánál fogva a főrendiház tagja lett, a politikai köröktől csaknem egészen visszavonult s teljesen hivatalának élt. Hivatalos ügyeit azzal a lelkiismeretességgel intézte, mely lényének egyik sajátsága volt s a halál is úgyszólván munkája mellől ragadta el. Halálával egy nagy név és egy tiszteletreméltó férfiú tűnik el örökre a magyar közéletből.

SZOBORLELEPLEZÉS ROHONCZON.

Rohoncz városának birtokosa, *Szájbély* Gyula udvari tanácsos, országgyűlési képviselő becses ajándékkal örvendeztette meg Rohoncz mezőváros közönségét. Az ő nevéről elnevezett térre *Strobl* Alajos jeles művészünk alkotta két bronz-szobrot állíttatott, melyek Ő Felségét a királyt és a felejthetetlen Erzsébet királynét ábrázolják.

A leleplező ünnepély folyó hó 4-én ment végbe a Vasvármegye előkelősége s nagyszámú közönség jelenlétében. Ott voltak *Széll* Kálmán volt miniszterelnök, *Széll* Ignácz államtitkár, gróf *Tisza* István miniszterelnök képviseletében, *Ernuszt* Kelemen főrendiházi alelnök, *Reiszig* Ede nyug. államtitkár, dr. *Ernuszt* József vasvármegyei, *Nagy* Jenő mosonvármegyei főispánok, *Szájbély* Kálmán kir. tanácsos, államvasuti igazgató-helyettes, *Bezerédj* István alispán, *Gervay* Pál jogügyi főtanácsos és még sokan a környék előkelőségéből.

Az ünnepi beszédet *Szájbély* Gyula, a szobrok ajándékozója mondotta, díszes baldachin alatt, hol a megjelent előkelőségek is helyet foglaltak. Beszéde alatt lehullottak a leplek s a közönség riadó éljenzésbe tört ki a szép márvány-alapzatra helyezett szobrok láttára. Ezután a koszorúkat tették le a szoborra. Emelkedett hangon mondott még beszédet Ernuszt Kelemen főrendiházi alelnök a magyar népnek a királyi ház iránti szeretetéről s a boldogult Erzsébet királynénak a magyar nép iránti felejthetetlen jóságáról. A rohonczi dalárda pedig a Hymnuszt és Szózatot énekelte. Az ünnepélyt fényes diszebéd követte. Egyetlen felköszöntő volt az ebéden, melyet az asztalfőn ülő *Széll* Kálmán mondott a királyra, lelkes éljenzéstől kisérve.

Rohoncz 4000 lakossal biró csinos mezőváros, a Kőszegtől—Rohoncz felé húzodó hegysor alatt, egy bástyaszerű magaslaton, melyet a rohonczi vár ural. A várkastély, mely hajdan a Batthyány grófoké volt, hosszukás négyszögű hatalmas épület, három emelettel s igen tág udvarral. Egykori pinczéjében 30—40,000 akó bor fért el és 6 fogatú kocsival is járhattak benne. E várban volt elszállásolva 1708-ban Botka Ádámné, a Sárospatakon lefejezett kurucz-alezredes özvegye. Rohonczon élte végnapjait és ott halt meg *Faludi* Ferencz költőnk, kinek itt szép síremléke van s az ő nevéről van elnevezve Rohoncz ritka szép völgye, a turisták által gyakran felkeresett «Faludi-völgy» melyen át a Dunántúl legmagasabb csúcsához, a 883 méter magas «Irottkő»-höz lehet eljutni.

Rohoncz két nagy terét, a *Főteret* és a *Szájbély*-teret két csinos márvány-kút diszíti, melyek hegyi forrásokkal össze lévén kötve, állandóan öntik magukból a kristálytiszta vizet.

KOLOZSVÁRI MÁRTON ÉS GYÖRGY XIV-IK SZÁZADI SZOBRÁSZOK. Írta: Czakó Elemér. Budapest, 1904. Pátria nyomása. 5 képpel, 39 l. Műtörténetünkben eddig Márton és György, a kolozsvári bronzöntő testvérpár képviseli a szobrászat legmagasabb rangját. Mi több, hazánk szobrászai között csak éppen ők azok, akiknek a művészetek világtörténetében is jut szerep s nem éppen jelentéktelen. Czakó Elemér, e kicsiny, de becses füzet szerzője, a két művész szerepét így határozza meg: „Úgy tűnik fel a két magyar szobrász művészete, mint a világtól elzárt tengerszem, amely rejtett csatornákkal áll az oceánnal összeköttetésben és a készülő mozgást még hamarább érzi és mutatja, mint a végtelen hömpölygő tömeg. A magyar művészet rendszerint utólag veszi át a már elért eredményeket s kissé elkésve követi a nagy világ haladását; a Kolozsváriak esetében előre érzi, megelőzi azt. S a történet versenyében az elsőké a dicsőség". E mondatok nem foglalnak magukban túlzást. Czakó Elemér nem a priori állítja fel a tézist, hanem szigorú logikával vezeti le a Kolozsváriak egyetlen meglevő hiteles művéről, a prágai Szent György-szoborról. Amit e bronzszobor eredetéről, regényes történetéről, katasztrófáiról, a Kolozsváriakról elmond, felette világos sommázása a különféle kútfőkben elhintett jegyzeteknek, amelyek szorgalmas felkutatása magában véve is becses. Még többet ad azonban magának a Szent György-szobornak mintaszerű bemutatásával és elemzésével. Különös értéket tulajdonitunk a szerző ama meggyőző fejtegetésének, amelylyel ennek a maga korában páratlan szobornak magyar nemzeti vonatkozásait megállapítja. Meggyőződünk róla, hogy ez a pompás bronzmű csakugyan magán viseli a magyar kultura és a magyar közfelfogás jellemét s ez tősgyökeres hazaivá teszi a szobrot, amiből még az sem súrolhatna le semmit, ha egykor valaki talán kimutatná, hogy a Kolozsvári testvérek egy szót sem értettek magyarul. Czakó idevágó fejtegetései rendkívül becsesek s alig hisszük, hogy azokat valamikor megdönthetnék: hisz alapjuk benn rejtőzik a prágai bronzban s ez eléggé erős fundamentum.

Gömörmegyei csipkék és hímzések. Írta Gróh István. Ugyanott.

Az iparművészet könyve. Írta dr. Márton Lajos. U. o.

Régi magyar műkincsek. Írta Mihalik József. Archaeologiai Értesítő, új folyam, XXV., 1.

VEGYES

A normatív elv jelentőségéről az aesthetikában. Írta dr. Székely György. Athenaeum, 1904., IV.

Wiener Sezession. Írta L. H-i. Pester Lloyd, jan. 15.

Művészet és erkölcs. Írta Olgyay László. Huszadik Század, VI. 2.

Japán művészetéről. Írta Kertész K. Róbert. Vállalkozók Közlönye, febr. 8.

Művészeti nevelés. Írta Alfa. Budapesti Hírlap, márc. 4.

Művészet és célzatosság Írta Stuhlmann Patrik dr. Magyar Szemle, XVII. 10., 11.

MŰVÉSZI REPRODUKCIÓK

Feszty Árpád: „Áldozat Hadúrnak", szines reprodukció, a Könyves Kálmán kiadása.

Feszty Árpád: „Krisztus temetése", hármas kép, szines reprodukció, a Könyves Kálmán kiadása.

Feszty Árpád: „A sirbatétel", szines reprodukció, a Könyves Kálmán kiadása.

Feszty Árpád: „A szent sír", szines reprodukció, a Könyves Kálmán kiadása.

Feszty Árpád: „Levétel a keresztfáról", szines reprodukció, a Könyves Kálmán kiadása.

Feszty Árpád: „A bánhidai csata", szines reprodukció, az Egyházy és Társa cég kiadása.

Feszty Árpád: „Solt eljegyzése", szines reprodukció, az Egyházy és Társa cég kiadása.

Hegedűs László: „Napkeleti bölcsek", szines reprodukció, az Egyházy és Társa cég kiadása.

Knopp Imre: „Pipacs", szines reprodukció, a Könyves Kálmán kiadása.

Knopp Imre: „Leander", szines reprodukció, a Könyves Kálmán kiadása.

Koroknyay Ottó: „Mátyás király Bécs előtt", szines reprodukció, a Könyves Kálmán kiadása.

Kolozsvári Márton és György

Cód

Liber Bpest nobrai 24. l.

Mészáros-utca 10.

[87] Quellen II. 2. — 3043.

[88] Quellen II. 2. — 3238.

[89] Jacob Kaschauer: Jahrbuch des Vereins für christliche Kunst in München. I. kötet. München, 1912. 1—26. l. Wolter nem ismeri az alább idézendő „Copey-Buch" adatait, még a Jahrbuch oklevélkivonatait sem használja fel teljesen, pl. az üvegfestési megbízatásról sem tud. Kieslinger (Die mittelalterliche Plastik in Österreich. Bécs, 1926. 149. l.) viszont csak a Copey-Buchból merít. A Quellen zur Geschichte der Stadt Wien okleveleinek jórészét egyikük sem ismeri.

[90] 13.878. (XVI.)

[91] 13.981. (XVI.) és Kieslinger: Glasmalerei in Österreich. 79. és 112. l.

[92] L. Meldemann Miklós metszetét (1529), repr.: Hans Tietze, Alt-Wien in Wort und Bild. Bécs, 1924. 6. tábla.

[93] Összeállításukat Dr. Franz Kieslinger vette tervbe, aki az osztrák üvegfestésről most készülő nagyobbarányú kiadványában a Kassai-műhellyel kapcsolatba hozható ablakok kérdését is tisztázni óhajtja.

[94] Quellen I. 5. — 4888.

[95] Dr. Karl Uhlirz: Die Wiener Bürger-Wehr und Waffen. Berichte und Mittheilungen des Alterthums-Vereines zu Wien. XXVII. kötet, 138. l.

[96] Quellen II. 2. — 2403.

[97] Először közölte Joseph Zahn (Archiv für Kunde österr. Geschichtsquellen. 26. kötet. Bécs, 1861. 242. l.). Wolter (op. cit. 12. l.) kiegészítései szerint a szöveg a következő:

(Anno) MCCCCLIIj die XXVIIj Junii posita ẽ et firmata tabula quam R(everendissimus) p.(ater) et dns (dominus) Nicodemus eps (episcopus) fris (frisingensis) fieri fecit super altare maioris ecl. ie cathedralis sue in frisinga, in qua sunt tres ymagines pa (prima) beate Marie virg, secunda sancti Corbiniani ẽpi et patroni tertia scti Sigismondi regis quam fecit Jacobus Cashauer pictor civis vienensis pro Libris $\frac{\text{CO L}}{111\,\text{j}}$ sed alie expense pro conductu(rarum) peti(tione) ascendunt ad libr LXX.

[98] 17.637. (XX.)

[99] Uhlirz, idézett cikk, 138. l.

[100] 15.207. (XVII.) és Quellen II. 2. — 3048.

[101] Quellen II. 2. — 3077.

[102] 15.210. (XVII.)

[103] Repr.: 15.210. (XVII.) és Wolter, op. cit. 15. l.

[104] Az amúgy sem nagy pecséten a formák kissé elmosódottak, körvonaluk bizonytalan.

[105] 17.649. (XX.)

[106] 15.212. (XVII.) és Quellen II. 2. — 3130.

[107] 15.225. (XVII.) és Quellen II. 2. — 3228.

[108] 15.226. (XVII.) és Quellen II. 2. — 3228bis.

[109] Quellen I. 4. — 4056.

[110] 15.265. (XVII.)

[111] Quellen II. 2. — 3511.

[112] 15.273. (XVII.) és Quellen II. 2. — 3561; 15.286. (XVII.) és Quellen II. 2. — 3628; 15.294. (XVII.) és Quellen II. 2. — 3684; 15.295. (XVII.) és Quellen II. 2. — 3693.

[113] Copey-Buch der Gemainen Stat Wienn. Herausgegeben von Dr. H. Zeibig. Fontes Rerum Austriacarum. II. rész, 7. kötet. Bécs, 1853. 3. l.

[114] U. ott 9—10. l.

[54] 13.949. (XVI.) és Uhlirz, op. cit. 510. l.

[55] Uhlirz, op. cit. XVII. l.

[56] Ernst Garger: Die Reliefs an den Fürstentoren des Stefansdoms. Bécs, 1926. 43. l.

[57] Dr. Franz Kieslinger: Zur Geschichte der gotischen Plastik in Österreich. Bécs (év nélkül 1923). 31. l. — U. az: Die mittelalterliche Plastik in Österreich. Bécs, 1926. 57—58. l.

[58] Cikke az Orsz. M. Régészeti Társulat évkönyvének II. kötetében fog megjelenni. V. ö. Az Orsz. M. Régészeti Társulat évkönyve, I. kötet. Bp., 1923. 187. l.

[59] A nagyszámú osztrák középkori oklevelek egyetlen egy kolozsvári származású művész nevét sem említik. 1373—1379 között Bécsben dolgozott bizonyos György ötvös (Quellen III. 1. — 1162. 3.—3037, 3228.), akinek származása ismeretlen, csak annyit tudni róla, hogy a régi lópiacon háza volt s hogy a feleségét Krisztinának hívták. Nyilvánvaló, hogy nem azonos Kolozsvári Györggyel. Más György nevű szobrász vagy ötvös tudomásunk szerint nem dolgozott ez időben Ausztriában. Márton (Mert Unger) kőfaragót sem lehet azonosítani Kolozsvári Mártonnal, később (1416) dolgozott, s munkaköre sem vall az ötvösszobrászokra.

[60] 13.337. (XVI.)

[61] 13.646. (XVI.)

[62] V. ö. Th. Hampe magyarázatát. Nürnberger Ratsverlässe. II. kötet. Bécs, 1904. 128. l.

[63] Gerevich Tibor: A régi magyar művészet európai helyzete. Bp., 1924. 12. l.

[64] U. ott 18. l.

[65] U. ott 18. l.

[66] 13.152. (XVI.)

[67] 13.366. (XVI.)

[68] 13.393. (XVI.)

[69] 13.599. (XVI.)

[70] 13.678. (XVI.)

[71] 13.847. (XVI.)

[72] Quellen III. 1. — 89.

[73] V. ö. Századok, XXVIII. évf. 1894. 664. l. — Siklóssy László: Ismeretlen magyarországi művészek. A Műbarát, III. évf. Budapest, 1923. 16. l.

[74] 13.091. (XVI.)

[75] 13.144. (XVI.)

[76] 1441-ben Bécsben újból található egy Ulrik nevű lakatos, aki talán azonos mesterünkkel. A Vöröstorony melletti ház ajtaját megvasalja, kijavítja a lépcső korlátját s másutt is apró-cseprő munkákkal bízzák meg. Például a diákok által megrongált halháló rendbehozásáért pénzt kap. V. ö. 15.175. (XVII.)

[77] H. von Ofen helyett H. Ofner, mint Jacob von Kaschau helyett Jacob Kaschauer.

[78] Quellen I. 2. — 1775.

[79] Quellen I. 1. — 481.

[80] 13.500. (XVI.)

[81] 15.220. (XVII.)

[82] 15.337. (XVII.)

[83] 13.505. (XVI.)

[84] Quellen III. 1. — 778.

[85] 13.592. (XVI.)

[86] 13.899. (XVI.)

volna tehát 1375 után, amikor Prágából visszatértek, néhány hónapig Bécsben?

Kieslinger nem ismeri eléggé a kérdés irodalmát, mert ha ismerné, tudhatná, hogy az aacheni címerek Nagy Lajos király ajándékakép kerültek ki az országból s különben sem bizonyos, még csak nem is valószínű, hogy a Kolozsvári-testvérek művei lennének. Az aacheni működésre tehát semmiféle adat sincs, de emlék sem ismeretes, amely erre vallana. Ernyey József[58] pedig reámutatott arra, hogy a Szent György-szobor Nagy Lajos király megrendeléséből a pozsonyszentgyörgyi oltár számára készült s a huszita betörés elől vitték előbb Königgrätzbe, majd Prágába. Tehát a művészpár prágai munkásságáról sem tudunk, általában semmiféle adat sem ismeretes arról, hogy Magyarország határain kívül dolgoztak volna.[59]

Mindamellett lehetséges, hogy tanulóéveik alatt ellátogattak külföldre, mert a Szent György-szobrot pusztán a magyar ötvösművészet korbeli hatalmas virágzásával megmagyarázni nem lehet; nézetünk szerint azonban nem Ausztria az az ország, amelyet nevükkel kapcsolatba lehet hozni, hanem Franciaország. A prágai szobor franciás szellemű, a gótikus kor nyugatibb udvari művészetére vall. A bécsi kapudombormű főkép a lovasok arányaiban kétségtelenül a prágai szoborra utal, a lovak ábrázolásával azonban lényegesen mögötte marad. A Kolozsvári-testvérek hatottak az ismeretlen bécsi mesterre, de nem voltak azonosak vele. Ez a hatás nem megfejthetetlen, hiszen a Szent György-szobor akkor még Bécshez közelebb, Pozsonyszentgyörgyön állott.

Néhány évtizeddel a hercegi műhelyek feloszlása után, 1415-ben tűnik fel Ausztriában az első magyar szobrász, aki névszerint ismeretes. *Budai Jakab* (Jacob von Ofen) ez, akinek munkásságáról is tudomásunk van. Az említett évben[60] elkészítette Paul der Geyr városi tanácsosnak, a Szent István-dóm káplánjának sírlapját, amely valószínűleg a templomba került, mert felállításáért a mesternek egy dénárral kellett a dóm építéséhez hozzájárulnia. A szűkszavú feljegyzés homályban hagyja, hogy figurális, címeres vagy pusztán feliratos sírlap volt-e ez az alkotás, csak annyit említ, hogy kisebb, igénytelenebb munka (ain chlain grabstain) volt. Mestere Budáról került Bécsbe, se előbbi, se későbbi működéséről nem tudunk.

Tíz évvel később, 1425-ben[61] *Kassai Péter* (Peter von Kaschau) miniátor jelenik meg tanuképen Bécs városának tanácsa előtt. Az oklevél modist-nek nevezi, ami scriptort és miniátort is jelenthet, azonban inkább az utóbbit.[62] Kassai Péter, János mesternek, a váci püspök miniátorának[63] kortársa, néhány évvel előbb dolgozott, mint a selmeci Gobil Márton,[64] sajnos, azonban munkája mindeddig nem ismeretes. Nevét már azért is érdemes megemlíteni, mert vele miniátoraink osztrák kapcsolataira mutathatunk

amely nagyhírű szobrászainknak, Kolozsvári Mártonnak és Györgynek munkásságát összekapcsolja a Szent István-dóm egyik domborművével.

A XIV. század második felének bécsi művészete a következő század városi kultúrájával szemben udvari jellegű. A gótikus stíl, amely emberöltőnként tisztult, a középeurópai országokban ebben az időben pompázó virágokat hajtott. Németországban a dómplasztika és a miniatürfestés nagy fellendülése, Ausztriában az úgynevezett hercegi műhelyek munkássága, Csehországban Károly császár köre és a wittingaui mester, Magyarországon pedig Nagy Lajos művészetpártolása és a Kolozsvári-testvérek működése teszi ezt a rövid korszakot emlékezetessé.

Mind a négy ország művészete az udvar, a nagy mecenások körül virágzott ki s a stílrokonság oroszlánrésze ennek tulajdonítható. A korbeli ausztriai emlékek, amelyek főkép Rudolf osztrák herceg († 1375) műpártolói tevékenységére vallanak, többnyire szobrásziak. A badeni *pietà* (Berlin, Friedrich-Museum) nyúlánk, karcsú alakjainak formai nemességével, lágy megmintázásával s végül a fájdalom ábrázolásának idealizálásával méltóan képviseli az irányt. Mellette most csak a Szent István-dóm egyik timpanonját említjük, amely a déli oldalkaput, az úgynevezett hercegi kaput (Fürstentor) díszíti s amelynek domborműve Saul bukását ábrázolja. A kőből készült, sokalakos és zsúfolt lovasrelief mozgalmas cselekményével voltaképen idegen a korbeli bágyadt, lirizáló emlékek között, formafelfogása azonban annál szorosabban összekapcsolja ezekkel. Ugyanazok a karcsú, nyúlánk alakok szereplnek rajta, mint a hercegi műhelyek körébe tartozó munkákon, most felfegyverzett lovasok, akiknek darázsderekú páncélja szinte világfias eleganciára vall. A mozdulatok finomak, csaknem negédesek, a dombormű pedig apró, erősen kidomborodó alakjaival törékenynek látszik s elefántcsontmunkákra emlékeztet. A stíl kétségtelen rokonsága vezette Gargert[56] és nyomán Kieslingert[57] arra a feltevésre, hogy a timpanon-domborművet a prágai Szent György-szobor mestereinek, Kolozsvári Mártonnak és Györgynek hatása alatt készült, illetve sajátkezű alkotása.

Garger megelégszik a rokonság egyszerű rámutatásával, Kieslinger ezzel szemben a Kolozsvári-testvérek szerzősége mellett tör lándzsát. Utal arra, hogy 1390-ben bécsi építőmesterek mentek Prágába a dóm körüli munkálatok befejezésére. A magyar, cseh és osztrák középkori kapcsolatok eléggé ismeretesek, ezeket ő a Prágába került Heinrich der Warenhoferrel s a Bécsben dolgozó kassai művészek nagy számával bizonyítja s végül nem utolsó sorban a Kolozsvári-testvérekkel. Márton és György mesterek szerinte tipikus internacionális művészek, hol Aachenben, hol Prágában, hol pedig Nagyváradon tűnnek fel; miért ne dolgozhattak

Kolozsvári Márton és György

vod

Schönherr Gyula dr.: Nagybánya város legrégibb pecsétje. Turul 1906. XXIV. I.

---

vod

Czakó Elemér dr. A nagybányai typarium. Turul. 1906. XXIV. I.

Műemlékek Országos Bizottsága né

kintést a gyüjtött és rendezett

KOLOZSVÁRI 1. *Márton* és *György* (*Kolozsvári testvérek*), XIV. századbeli magyar szobrászok.

Lásd
E. G. I. 576. l.

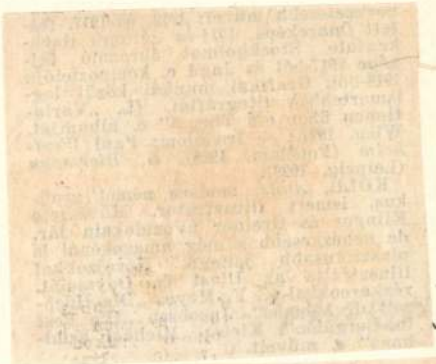

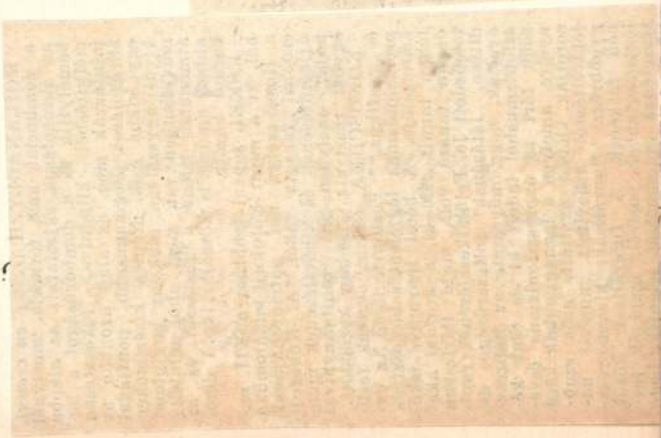

Menzel J. D.

A hegyes vidéken b
redest, a ki a jobb kez
mutat s baljával a k
Kalap van, parókája g
retvált. Vállravetett p
rágja szűk, magas
szorítja, oldalán kard lóg
térben két huszár szágu

Reginae Hungariae
lorum Husaronu
Ducis de Menzel,

Corporis effigi
Menzelii,
Temporibus
Vitant ve

jobbra: Vorstellung
über einige H
Herr

Kolozsvári Márton és György

ród

Morvay Győző — özv. Schönherr Antalné:

Schönherr Gyula dr. emlékezete. Bpest, 1910. 104. l. (Nagybánya várvi legrégibb pecsétje.)

Műemlékek Országos Bizottsága né

kintést a gyüjtött és rendezett

EMLÉKEZÉS A KOLOZSVÁRI TESTVÉREKRE

Március 5-én volt hatodik centenáriuma Nagy Lajos születésének és augusztus 29-én lesz négyszáz éve annak, hogy a mohácsi vésszel kezdetét vette a magyar kultúra összeomlása. Adriától a Fekete- és Keleti-tengerig terjedő büszke, nagy birodalom fénykorának és Magyarország szomorú földarabolásának emléke ellentétes hangulattartalmával szimboluma a magyar sorsnak, mely bőkezű a néha fenségesen drámai peripetiák rögtönzésében. Magunk mögött hagyva a fölemelő érzéseket ébresztő évfordulót és közeledve a katharzist sem ígérő, leverő emlékű nap felé, fordítsuk tekintetünket a *hétszázéves* mult felé.

Ez a jubileum két nagy magyar művészt avat időtlen korszerűségükön túl különösen aktuálissá: *Kolozsvári* Mártont és Györgyöt. Nevük a művészetszerető nagyközönség előtt, ha nem is teljesen ismeretlen, mégis kevesen vannak olyanok, akik átértették e két szobrász jelentőségét, azt, hogy életmunkájuk korszakot jelent nemcsak a magyar, hanem az európai szobrászat fejlődésében is.

Sorsuk tipikusan magyar: hatás, folytatás nélkül múlik el alig ismert életük, kezdeményezésük nem termékenyíti meg a nyugati művészetet és alkotásaik *egy* kivételével nyomtalanul eltűnnek, elpusztulnak anélkül, hogy küldetésüket bevégezték volna. Ez az egy fenmaradt mű: a *prágai Szent György-szobor* — mely fontos dokumentuma az európai plastikának, mert az *első szabadon álló* lovasalak-ábrázolás az egész középkorban és hetven évvel előzi meg Donatello *Gattamelata*-ját — hatalmas alkotó erőről, ritka genialitásról tesz vallomást. És még csodálatos, hogy Nagy Lajos szobrászainak legalább a nevét följegyezheti az egyetemes művészettörténet. Ha nem derül ki: ki alkotta a prágai lovasszobrot, — könnyen megtörténhetik, hogy a magyar Kolozsvári testvérek az elfeledettség sötétjében alusszák dicsőségtelen örök álmukat.

Mert azon kívül, hogy éltek, dolgoztak, mit sem tudunk róluk. Atyjuk, Kolozsvári Miklós festő volt, amint azt — munkásságuk első időszakából származó — három rég elpusztult művüket jelző feliratos tábla bizonyította egykor. Jól esik hinnünk, hogy *magyar* nemzetiségűek voltak, bár sem erre, sem egyéb életkörülményeikre vonatkozó adatokkal nem rendelkezünk. A Kolozsvári testvérek legkorábbi alkotásai, melyekről tudomásunk van, Nagyváradon, a Szent László sírjára emelt bazilika előtt állottak. Három királyszobor: Szent László, Szent István királyok és Szent Imre herceg ércbe öntött, gyalogos alakjai, ugyanebben a sorrendben. Az elsőn tábla: „*1340-ik* (ez téves, mert *1370.* értendő alatta) *évben, a legdicsőbb Lajos Magyarország királyának uralkodása idejében főtisztelendő Demeter atya nagyváradi püspök csináltatta a szentek képeit Kolozsvári Márton és Györgygyel, Kolozsvári Miklós festő fiaival.*" E három műről Miskolczy István, Zemplén megye esküdtjének egy naplója tudósít, aki 1609. június végén járt Nagyváradon az egyetemes zsinat alkalmából és beszámolt a látottakról. Az ő följegyzése őrizte meg a feliratos tábla szövegét és az ő adatai alapján alkothatunk halvány fogalmat a szobrokról. Szent László nyakáról lelógó hüvelybe dugott karddal, szekercével, sarkantyúsan volt ábrázolva, Szent István alakját kezében aranyalmával, láncon lelógó hüvelybe dugott karddal, szintén sarkantyúsan, Szent Imre herceget pedig szakálltalanul, királyi kormánypálcával öntötték ércbe, volt kardja, dákosa, sarkantyúja és pajzsa kettős kereszt jelvényével.

Miskolczy István nem csak e három álló szoborról ír részletesebben mint mások, akik megemlékeznek létezésükről, de a bazilika előtt álló *lovasszoborról* is, mely Szent Lászlót ábrázolta és amelyről Bonfiniusnál, Istvánfinál, Janus Pannoniusnál és egy *Peer-kodexbeli* régi egyházi énekben találunk már előtte említést. „A várba való belépésnél a jobboldalon Szent László

Magyar Művészet
1926, 5. szám

amelyben tetőzött a nagy emlékszobrok kultusza, s így anyagunk itt még inkább járulékos természetű, mint másutt. A hangos szót, mely sokszor veszedelmesen hasonlított a frázishoz, a nagy monumentumok vitték.

Ami ezen túl következik, az már a ma életéhez tartozik, habár egyes művészek — köztük, fájdalom, a kitünő Csikász Imre és Sámuel Kornél — be is fejezték már földi pályájukat. Változott ízlés, új eszmények szólnak itt hozzánk. A pátosz kihalt, a barokkos ízű mozgalmasság elcsöndesült s gyászolatlanul sülyedt sírba az adomázó hajlamú genreszerűség, amely egyeseknél szintén felütötte a fejét. Bensőséges és tüzetes tanulmányozása a természetnek, új és szabadabb kifejezésmód lép fel, a művészek Páris és még inkább Brüsszel felé tekingetnek. Egy-egy nyugodt és kifejező mozdulat megragadása, egy-egy álló, lépő vagy görnyedő emberi alak vagy egy képmásszobor hű és alapos megmintázása — íme, ezek a törekvések jelzik nagyjából az új nemzedék működésének erényeit s egyúttal korlátait. Ám ezeken a törekvéseken belül változatos sora helyezkedik el az egyéniségeknek, széles skálája kap helyet a szabadabb és kötöttebb eljárásoknak, kezdve a Rodin működésének festőies termékeitől befolyásolt munkáktól egészen a stilizáló célzatú, szigorúbb formaadással készült alkotásokig. Egy-két esetben az archaizáló és egyszerűsítő újfajta célzatok is szóhoz jutnak. Az egyéni törekvések különbözőségének és így az aktuális termelés pontosabb jellemének kifejtése azonban kívül esik ennek a vázlatnak keretén, mely meg akar állani ott, ahol a történeti szemlélődés megszűnik és a ma krónikása foglalja el helyét.

Amit még feljegyezni szeretnénk, az csupán az, hogy szobrászatunk mai élete bizalomra jogosít, s hogy szerencsére nincs hiány sem jeles tehetségekben, sem munkakedvben. Vajjon elérkeztünk-e már oda, hogy sajátos jellegű magyar szobrászatról beszélhessünk, ez más kérdés. A mi érzésünk szerint szobrászatunk ebben a tekintetben még nem érte el a festészetet, s örömest látnók, ha felvenne valamit magába az eredetiségnek és faji érzésnek abból a nagy örökségéből, melyet Izsó hagyott reánk. Nem Izsó kifejezési módját értjük természetesen, — mert ez minden jelessége mellett is a multé — hanem művészetének azt az erkölcsi elemét, amelyet magyarsága jelentett s amely elmúlhatatlan.

Ami a kifejezési eszközöket illeti, inkább azoknak a szálaknak erősebbre fűzését üdvözölnők örömmel, amelyek hagyományosan az európai törekvésekhez kapcsolnak bennünket s amelyek újabban a szerencsétlen viszonyok miatt hibánkon kívül meglazultak. Azt hisszük, hogy a népek nagy gyülekezetében abban az esetben számíthatunk figyelmes meghallgatásra, ha olyat tudunk mondani, amit másoktól nem hallhatnak, s olyan stílusban tudjuk mondanivalónkat kifejezni, amely ma használatos, — mindig tiszteletben tartva persze ezen belül az egyéniséget, a művészi értéktermelésnek legbecsesebb tényezőjét.

PETROVICS ELEK

egykor teljes és egész aranytól ragyogó alakja látható, érclovon ülve, jobbjában csatabárdot tart, mintegy vágásra készen... A ló alatt érctáblán ezeket olvashatni: *Az 1390-ik évben május hó 20-án, Zsigmond és Mária szerencsés országlása idején, tisztelendő János, váradi püspök úr, Krisztusban atyánk készíttette ezt a művet László király tiszteletére Kolozsvári Márton és György mesterekkel.*"

Varju Elemérnek az Archaeologiai Értesítő XXXIX-ik kötetében (1920—1922) közölt adatai szerint az utolsó, aki a szobrokról még mint szemtanu beszél, Miles Mátyás volt, „Siebenbürgischer Würg-Engel" című, Nagyszebenben 1670-ben megjelent munkájában, illetőleg a Szentkatolnán lakó Polos István, az 1669—1676 közötti években írt naplójában. E kéziratos napló Varju Elemér kezébe került töredékének egyik lapján esik szó a Nagyváradon még akkor állott királyszobrokról. A följegyzés új adatot nem tartalmaz s Miskolczy közlésétől csak annyiban tér el, hogy a lovasszobor említett érctáblájának felírásmásolatában a „Ladislai Regis" szók előtt „Sancti" jelző áll. A feliratot az azt megelőző dátum szerint 1671-ben írhatta le Polos István.

A szent király legendás alakjának lovasszobra nagy tiszteletben részesült nemcsak az ábrázolt miatt, hanem ösztönszerűleg megérzett szobrászi kvalitásai miatt is. A Kolozsvári testvérek az egész magyarság lelkében élő Szent László-fogalmat öntötték ércbe, mint Pheidias Zeusét és Pallas Athenaét. Nem csodálatos, hogy alkotó geniejük meghatja az egyházi ének költőjét:

Tetemed foglalták az szép sáraranyból.
Képed fel-tötték az magas kőszálra;
Fénlik mint nap, salyog mint arany;
Nem elégszik senki te reád nézni.

A szobor attól kezdve, hogy a váradi püspökség fennállásának háromszázadik évfordulóján, a székesegyház védőasszonyának, Szűz Máriának születésnapján, 1390. szeptember elején a király és a királyné jelenlétében egy hétig tartó ünnepség keretében leleplezték, mintaképe lett Szent László ábrázolásának. A győri Szentháromságkápolnában őrzött Szent László-hermát is minden valószínűség szerint a lovasszobor alapján készítette el ismeretlen mestere, legalább ezt a kis töredéket mentve meg a századok vérzivatarjaiban elpusztult nagy alkotásból. Mert az említetteken és az idézett naplóföljegyzésen kívül egy *Hoefnagel* György által készített *rézmetszet* tanuskodik csak a váradi Szent László-szobor létezése mellett. A váradi várat ábrázoló grafikai alkotás egészen vázlatosan örökíti meg a szent király szobrát. *Czakó* Elemér, a Kolozsvári testvérek egyetlen monográfusa — aki ritka gonddal és szeretettel gyüjtött össze minden reájuk vonatkozó adatot — még ebből a gyarló dokumentumból is kiemeli a pozitívumokat: „Tényleg a vár bejáratától jobbra, — mint ahogy Miskolczy mondja — a homlokán két toronnyal díszített templom előtt áll a szobor, arccal a templom felé fordulva. A talpazat kicsinynek tűnik fel, de a metszet, mely a helyszínen készült vázlatos rajz után külföldön vésetett, ilyen jelentéktelenebb részletében nem egészen megbízható. Annyit azonban sejtetni enged, hogy a király hátraszegzett fejjel keményen ül lován; baljában a kantárt fogja, jobbjában levő bárdját pedig inkább nyugodt önbizalommal tartja előre, mint heves mozdulattal. Az ovális kontúr-vonallal jelzett szakállas arcot nyilt (talán liliomos) korona fedi. A szent király palástja rövid, melynek hasítékán át emelkedik ki a bárdot tartó páncélozott jobb karja. A derékon öv nyoma látszik; combja s az alsó lábszár páncéljában szintén szabadon nyúlik le egész a kengyelvasig. A ló zömök testű, középkori típus, nagy, izmos hátsó fele van s vékonyak a bokái. Farka fonatos és csomóban végződik. Három láb nyugszik a talajon, a bal mellső lábát lépésre tartja."

Ezt a remekművet — melynek elpusztulása örök kára az egyetemes művészettörténetnek — a nép ugyanolyan legendákkal övezte, mint a nagy király alakját. Az 1598. szeptember végén kezdődő török ostrom, mely kudarccal végződött, nem tudott kárt tenni a legendás hírű szoborban. Rudolf király ekkor a váradi szobrok Prágába szállítását kérte Mátyás hercegtől, aki kijelentette, hogy „a szobrokat nem küldheti el Prágába, nemcsak mivel súlyuk nagy, hanem inkább azért, mert a magyarországi és erdélyi népnek az a hite, hogy míg e szobrok megvannak, addig a török

Váradot be nem veheti s a lakosok ostrom alkalmával többször le is kiáltottak a falakról a törökökre, ne fáradnának hasztalan, mert szent királyaik őket úgyis meg fogják védeni". 1660-ban azonban Várad török kézre kerül és amikor harminckét év mulva kiűzik őket a városból, már nyoma sincs a szobornak. Csak 1671-ből van Varju Elemér említett közlései szerint adatunk, — akkor még megvolt. A törökök ágyút öntöttek belőle. Helyére a magyarok kegyeletből egy primitív kőszobrot emeltek, mely sokáig fennállt.

Nagy alkotók egyes nagy alkotásaival kapcsolatban — mintegy bizonyításul, hogy a művet a méltató a művész *chef d'oeuvre*-jének tartja — szokták használni e kifejezést: „Ha csak ezt az egy művet alkotta volna, akkor is fenmaradna neve örökre..." Ez az *epitheton ornans* mindennél jobban illik a prágai Szent György-szoborra, mely szomorú módon valóban *egyetlen* általunk ismeretes alkotása a Kolozsvári testvéreknek és ez az egy mű magában biztosítja alkotói számára a halhatatlanságot. Sokáig nem volt tisztázva az alkotó művész neve. Följegyzések megőrizték ugyan a feliratot, mely Szent György elkallódott pajzsába volt vésve: *„A. D. 1373. hoc Opus Imaginis S. Georgij per Martinum et Georgium de Clussenberch conflatum est"* — azonban a *Clussenberch* nevet nem tudták tisztázni, míg végül Wenrich Vilmos be nem bizonyította (1879), hogy e szó azonos *Klausenburg*, azaz *Kolozsvár* középkori nevével. Így minden alapját elvesztette a cseh és a német művészettörténeti íróknak az a törekvése, hogy maguknak vindikálhassák e nagyjelentőségű alkotást, mely a husszita harcokban került Prágába, ahol sok viszontagságnak lett kitéve. Egyik helyről a másikra vitték, többször megsérült, azonban szó sem lehet olyan komolyabb természetű katasztrófáról, mely — mint egyes cseh művészettörténeti írók állítják — szükségessé tette volna a szobor egyes részeinek későbbi újraöntését, ami egyértelmű lenne a Kolozsvári testvérektől fenmaradt egyetlen mű fejlődéstörténeti szempontból való teljes elértéktelenedésével.

A Szent György-szobor időrendben a váradi Szent László-lovasszobor *előtt* készült, még pedig tizenhét évvel. Elgondolásban és technikai kivitelben egyaránt újszerű alkotás, melynek megjelenése a magyar művészetben teljesen érthetetlen lenne, ha nem tételeznénk fel szervesen kialakult, hatalmasan fejlődő *magyar* művészeti kultúrát, mely egészen a törökdúlásig nemcsak *párhuzamosan* haladt az európai művészettel, de sok alkalommal — látjuk a Kolozsvári testvérek esetében — meg is előzte azt. A Szent György-szobor az első szabadon elgondolt lovas-ábrázolás a középkorban, — mint mondottuk — mely kizárólag a szobrászat formanyelvén és az e korban ilyen célra először alkalmazott *bronzöntés* technikájából adódó plasztikai lehetőségekkel fejezi ki az alkotó elképzelését. A szobor kompozíciója klasszikusan zárt és mégis drámai, a legalkalmasabb pillanat időtlen exponálásával. „Egy momentum van csupán kiemelve, az, amint a kemény és zord küzdőhelyen, izmos paripáján Szent György végső döfést ád az undok varangyos és bibircses szörnyetegnek. A ló dübörgésétől ijedten futnak szét a gyíkok és kígyók. A sárkány utolsó erőlködésében még a ló bal első lábára csavarja farkát, tüzetokádó szájával meg a lovag lábába kap. A küzdelemben határozottan résztvesz a ló is. Értelmesen fordítja a sárkány felé fejét, ki akar ugrani öleléséből. Tisztában van vele, ami körülötte történik. Szóval, a kompozíció egy pillanatát adja Szent György küzdelmének s nem az egész legendát. Az esemény legjellemzőbb momentuma van feltüntetve. Nem folyamatosan mesélő hang ez tehát, hanem cselekedtető, azaz nem elbeszélés, hanem dráma." (Czakó Elemér: Kolozsvári Márton és György XIV. századi szobrászok. Budapest, 1904. 25. old.)

Ha ismernők e ritka mű összes előzményeit a magyar művészettörténetben, minden bizonnyal kiderülne, hogy szükségszerűen hozta éppen Magyarország a szobrászatban ezt a novumot. Gerevich Tibor, aki kutatásai alapján mély intuicióval elsőnek mutatott rá a régi magyar művészet önálló jellegére, a korán nemzetivé lett ötvösművészetből vezeti le kétségtelenül hatalmas szobrászati kultúránkat: „A magyarság kialakuló művészi akaratára jellemző, hogy a hazai ötvösség, az Anjouk idejében ha-

DAMKÓ JÓZSEF: AZ ANYA VIGASZA
Terrakotta

MEDGYESSY FERENC: ANYA GYERMEKÉVEL
Márvány

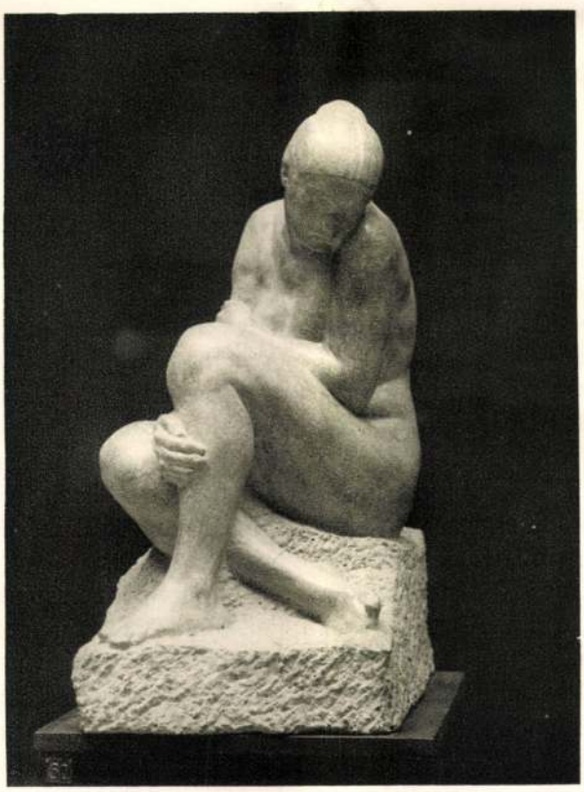

PONGRÁCZ SIEGFRIED: ELÉGIA. Szürke műkő

KOLOZSVÁRI MÁRTON ÉS GYÖRGY: SZENT GYÖRGY-SZOBOR
Prága

zánkban kimutatható olasz ötvösök, az egyre erősbödő olasz és gyérülő francia művészeti összeköttetések dacára fokozottan képes egyéni jellegét kifejleszteni, aminek legfényesebb példája Szent László győri hermája, amelyen először jelentkezik a nemzeti technikává alakuló sodronyzománc. Nem sokkal áll mögötte jelentőségben Szent Lászlónak a Nemzeti Múzeumban őrzött s Trencsénből előkerült korábbi hermája. A megmintázás átgondolt egyenletességén és a formaadásnak a gotikus sémából kibontakozó realizmusán, az ornamentikán és technikán, szóval a külső megjelenés elemein kívül XV. századi művészetünkben még határozottabban kidomborodó magyar sajátságot látunk a két fej etikai felfogásának komolyságában. Ilyfajta ötvösműveinkből nőtt ki a régi magyar művészetnek egyik legnagyobb tette, a Kolozsvári testvérek prágai Szent György-szobra, mely a nagy útra készülő művészi realizmusnak egyik első s egyéni eszközökkel kifejezett jelentkezése." (Gerevich Tibor: A régi magyar művészet európai helyzete. Akadémiai székfoglaló, 1923. március 23-án. *Minerva*, III. évf. 1—5. szám, 98—122. old.) A Szent György-szobor szembetűnő realizmusára és az ötvösművészet hatásáról tanuskodó részleteire Czakó Elemér többször idézett értekezése finom elemzésével éles fényt vet.

Azonban nemcsak a magyar művészet felásatlan területén tekintették sokáig előzménynélkül való, megmagyarázhatatlan jelenségnek a Kolozsvári testvérek alkotását, hanem külföldön is és nem találták meg összefüggését az európai szobrászat előző stílusperiódusaival. Két csehországi művészettörténeti író, *Stech* és *Wirth* a szobor realisz-

KOLOZSVÁRI MÁRTON ÉS GYÖRGY: SZENT GYÖRGY-SZOBOR
Prága

XIV. SZÁZADI HERMA. (Valószínűleg Szent László fejereklyéje számára készült.)
Magyar Nemzeti Múzeum

SZENT LÁSZLÓ KIRÁLYNAK A GYŐRI SZÉKESEGYHÁZBAN
ŐRZÖTT EREKLYETARTÓ MELLSZOBRA

tikus megmintázására, a ló nyakának befeléfordulására, a mozgás elvenségére való hivatkozással megtagadta a felirat hitelességét. Azt állították, hogy a mű korát meghaladó értékei renaissance-kori újraöntésből származnak (*La Richesse d'Art de la Bohême*, I. 9. o.), a szobor említett sérülései közül egyiket az összetörtségig túlozva. *Lázár* Béla *Studien zur Kunstgeschichte* (Kunstverlag Anton Schroll in Wien, 1917.) c. könyvének két tanulmánya közül az első, mely a Kolozsvári testvérek művészetével foglalkozik, nagy apparátussal kimutatja a két cseh és a nyomukon dolgozó német művészettörténeti írók tévedését. Ujraöntésről szó sem lehet, mert adattal bizonyítható, hogy Wolff *Hofjuncker* ötvösmester mindössze *tizenöt garast* kapott a szobrot ért legsúlyosabb baleset után munkájáért, amiből még 1573-ban sem lehetett restaurálni egy félember-alak méretezésű alkotást, ezenkívül a Hradzsin udvarán álló mű szakszerű vizsgálata csak *ólomforrasztásról* tanuskodik.

Ami pedig a befordított lónyakat, a ló lépő állását és a talaj naturalisztikus modellálását illeti, arra vonatkozólag Bellerophon harcát ábrázoló görög vázaképtől kezdve egészen a prágai Szent György-szoborig nagy alapossággal feldolgozva a téma ábrázolásának még a festészetre és a miniatűr képírásra is kiterjedő történetét, bebizonyítja, hogy a középkor *statikus* jellegű lovasszobor-ábrázolásaival szemben és velük egyidejűleg nem volt ismeretlen a *dinamikus* felfogás sem, az architektonikus merevségéből festőien feloldott mozdulatábrázolás. Különösen két példa van, mely a témaábrázolás szempontjából utal a jövőbe, az egyik a Louvre-ban őrzött bizánci profán diptychon, kisplasztikai relief, a másik egy nápolyi miniatűr egy *Anjou Róbert* udvarából származó bibliában, mely kompozícióban meglepően sok rokonvonást mutat fel a Kolozsvári testvérek alkotásával.

A bambergi dóm és az utolsó Scaliger-emlék hieratikus merevségű lovasalak-ábrázolása mellett már az új szobrászi szellem úttörését jelölik a regensburgi dóm belső nyugati falába komponált, festőívé feloldott formájú Szent György- és Márton-szobrok, — ezt bizonyítja Wilhelm *Pinder „Die deutsche Plastik"* c. munkájában *(Handbuch der Kunstwissenschaft.* Lieferung 197., 82—92. old.), aki meggyőzve Lázár Béla állításának igazától német alapossággal rajzolja meg a finom átmenetet a német szobrászat középkori periódusából a renaissance-korszak felé, a prágai Szent György-szobrot *határjelzőnek* állítva be. (Pinder természetesen nem lenne vérbeli *német* művészettörténeti író, ha nem jelentené ki leghatározottabban, hogy a korszakos jelentőségű szobor alkotói — akik szerinte a *németországi Klausenburgból* származnak — *német* nemzetiségűek.)

A prágai Szent György-szobor tehát előfutárja annak a művészeti ideálnak, mely a bizantinizáló, emberfölöttien fenséges, dekoratív sematizálás merevségéből felszabadult és a vallásos extázis pátoszától eltávolodott, *emberi* értékek kifejezését kereső alkotók előtt lebegett. A józan életszemléletű, bölcs mérsékletre hajló magyar lélek így lett útjelzője a humanista szellem kialakulásának, alkotásaiban pedig friss teremtőerejével megelőzője a nagykultúrájú nyugati nemzeteknek. Az, hogy rombadőlt a nagy mult, nem ok a csüggedésre. A mohácsi vész negyedik centennáriumának évében, minden nagy értékünk elpusztulására való visszaemlékezésünk szomorúságát oszlassa el mai, hasonló helyzetünkben az a tudat, hogy ha olyan művészek nőttek ki a magyar humuszból, mint a Kolozsvári testvérek is, kitartó akarat újra megvalósíthat egy szellemi értelemben vett nagylajosi magyar kultúrát.

NÉMETH ANTAL

A SZÉPMŰVÉSZETI MÚZEUM TIZIAN-ARCKÉPEI

Múzeumunk egyik legfőbb büszkesége a velencei Cinquecento-terem szinte teljesnek mondható arcképsorozata. Giorgionetől s a fiatal Palma Vecchiótól egészen Bassanóig és Veroneseig nem volt jelentékenyebb portraitfestő, aki legalább egy többé-kevésbbé igazinak mondható darabbal ne lenne képviselve s ha egyfelől Tintorettónak vagy Moroninak más gyűjteményekben szebb művei láthatók is, bizonyos, hogy Piombo és Romanino remekei legszebb oldalukról mutatják be mesterüket.

Azonban hiába teljes nagyobb és kisebb mesterek műveivel egy velencei arcképsorozat, amelyben nincs méltóan képviselve Tizian. Pedig nemrégiben még fájdalmasan érezhető volt ez a hiány, annál is inkább, mert ma már komolyan számbavehető Tizian-képeket szerezni a lehetetlenséggel határos. Éppen ezért most, midőn Múzeumunk immár negyedik képe alá írhatja oda Tiziano Vecelli büszke nevét, időszerű dolog szemlét is tartani e négy kép fölött: méltóan repraesentálják-e a nevet, amelyet viselnek?

Tizian Velencének legnagyobb fia. Nemcsak művei kvalitásánál fogva emelkedik minden polgártársa fölé, hanem vezetőszerepénél fogva is, amelyet működésének hetvenöt esztendeje alatt soha ki nem engedett kezéből, annyira, hogy neki kellett azzá a szilárd tengellyé lennie, amely körül a velencei cinquecento fejlődése kikristályosodott. Ő maga, igaz, elég gyakran vett fel idegen hatásokat, de bizonyos távolabbi szemszögből nézve meg kell látnunk, hogy milyen biztos kézzel vannak ezek a hatások kiválogatva és milyen céltudatossággal kapcsolódnak össze egy autonóm fejlődés zárt egészévé.

Ez az öntudatlan céltudatosság a vezérfonala Tizian belső életének; annak a belső életnek, amely nem csatlakozik dátumokhoz és külső eseményekhez, amelynek változatos kibontakozását és sokszor izgalmas epizódjait talán maga Tizian sem vette észre, de amelynek tiszta lefolyásáért öntudatlanul is küzdött s amelynek végleges eredményei, materializálódott vívmányai a remekművek, amelyeket ránk hagyott.

Tizian öntudatlan belső vívódásának legjelentékenyebb szakasza az 1530-as évek közepére esik. Ez az az időpont, amely Tizian fiatalabb és idősebb korát elválasztja: szakítás a multtal, újrakezdés, amely a fiatalabb kor eredményeit egy időre elfeledteti s azokat csak a kimondott öregkorban, az ötvenes évek közepétől fogva engedi ismét, az új eredményekkel egy egységbe foglalva, életre kelni. Ha most mindenek előtt ennek a nagy stílusfordulatnak ismertetésére szentelünk néhány sort, úgy ez azért történik, mert Múzeumunk mind a négy Tiziánja ebbe a reakciószakaszba, 1536 és 1553 közzé esik.

Tizian pályája Giorgione szemlélődő naturalizmusából indul ki. A természetben való csendes elmerülésnek, a kedves és festői motívumok keresésének, a bucolicus és tájképi hatásoknak ebből a stílusából fejlesztette ki a huszas éveknek felfokozott monumentalitású, architektonikus stílusát. A Pesaro-Madonna és a Péter-mártir nagyszabású konstrukcióiban a szabad térhatás, a levegő és a mélyből kiáramló fény, valamint a merészen végigvezetett perspektivikus alulnézet s a csoportosítás egységes lendülete megannyian oly vonások, amelyek a *barokk* első tiszta testetöltései gyanánt foghatók fel.

Ha Tizian útja az első évek lágy giorgionizmusától a huszas évek barokk nagyságához vezetett, akkor nem nehéz belátni, hogy ez az út a fokozásnak, a természetes előrehaladásnak egyenes útja volt. Ezzel pedig a giorgionizmus és az ezen alapuló barokkos, szabad térművészet egy időre betetőzést nyert s Tizian a harmincas évek elején új utakat volt kénytelen keresni.

A fordulat határozottan reakció-jellegű: éppen azt tagadja meg elsősorban, ami a huszas években új és nagyszerű volt: a merész koncepciójú, lendületes szerkesztést, az ellenállhatatlan illuzióhatásokat, a

1904. V. 13.

× **A legrégibb magyar szobrászművészek.** Az *Országos Magyar Iparművészeti Muzeumban* ma fejezte be *Czakó* Elemér, a muzeum könyvtárosa *Kolozsvári Márton és György*, XIV. századbeli szobrászművészekről szóló előadását. Az érdekes előadás során bőven ismertette a legrégibb magyar szobormüvet, a *prágai* Hradsinon levő alkotását, a Szent György lovasszobrát. Az emlékmü talapzatának zord dolamit szikláin a növények stilizáltan vannak ábrázolva, mig a gyikok és kigyók természethüen. A valóság tanulmányozásáról tanuskodik a ló is; finom erezete, feszülő izmai átérezhetők a bőr felületén. A lószerszámot gazdag éreboglárok ékesitik, legpompásabb azonban a nyereg, a mely a kun-nyereghez hasonló. Szent György öltezete egy Nagy Lajos-korabeli udvari ifju öltözetét őrizte meg számunkra. A Szent György hadi fölszereléséből elveszett a láncdzsa, pajzs és a tőr, csupán kétélü kardja maradt meg, melynek keresztvasa egyenes és két kézre szolgált a markolata. Az előadó ezután a Kolozsváriak müvészetét magyarázta, a mely példa nélkül áll a maga korában. Lovas bronzszobrot csak ezer évvel előttük készitettek, a kő- és fa-szobrok pedig, melyek a középkorban szerepeltek, sem anyagukat, sem stilusukat tekintve, nem alkalmasak az összehasonlitásra. Legfeljebb csak azt tudhatjuk meg az összehasonlitásból, hogy miben különbözik a Kolozsváriak müvészete az őket megelőző keresztény müvészettől. Ama nagy kérdésre, hogy a mi viszonyaink között a mi müvészeink ekkora fejlődési utat hogyan tehettek meg? Czakó azt válaszolja, 1. a keresztény világnézetnek francia változata, a melynél fogva a természetfölöttiség fátyola lassankint elvonul az alkotásokról és helyt ád az egyéni észrevevésnek, érintette a Kolozsváriak lelkét is, 2. a magyar nemzeti föladatok, mint a minők a nagyváradi királyszobrok, különösen pedig a lovas Lászlóé, eredeti irányban késztették fejlődni képességöket.

Folyó szám	Az alap megnevezése	P
1		
2		
3		
4		
5		
6		
7		
8		
9		
10		
11		
12		

...nök
... keresz-
...keresnek ál-
... Gerson Anna,
...zsébet-körut 52.
25638
...mulo...
...ros fajnarancs.

Kolozsvári Márton
és György
Nobramsk

is jó korán jelentkezett, annak jeles bizonyítékát birjuk *Kolozsvári György* és *Márton* ötvösök tevékenységében, a kikről történeti forrásaink révén tudjuk, hogy Váradon 1370-ben Szent István király és Imre herczeg érczszobrait, 1390-ben pedig János püspök rendeletéből Szent László királyunknak bronz lovasszobrát öntötték és állították föl. E nagybecsű emlékeink Váradnak 1660-ban török kézre való jutása alkalmából a magyar műtörténet pótolhatlan kárára elpusztultak, de a két művész kitünő képzettségéről tanúbizonyságot tehet a prágai Hradsin udvarán ma is fennálló egyik nagybecsű alkotásuk, a bronzból öntött, kiváló gonddal s egész a minucziákig menő részletezéssel kidolgozott *Szent György*-szobor, melyet a mesterek 1373-ban készítettek.

Mihalik József. Magyarország vidéki műkincsei. Szendrei. Magyar műkincsek. Budapest. 1901. III. 22.

Az e korbeli
kápolna kapuívez
Ez Szent Mihály
dal, a másikban mérleggel ábrázolja, a mint ennek serpenyőjében a holtak
lelkeit mérlegeli. A dombormű alakjai kifejezők és mozgékonyak ugyan,
de rajtuk a kora csúcsíves izlés feszes és aránytalan alakítása szembeötlő.
Ugyanilyen modorban van tartva, de ennél már tökéletesebb az *iglói*
templom kapujának domborműve, a hol a wimpergekkel s egyéb építészeti
járulékokkal dis
mellett ábrázolta
A kifejlődö

zent Mihály-
yre tennünk.
ezében kard-

üzet egymás

b emlékeit a

Kolozsvári Márton és György

Ezen időben éltek a Kolozsvári
képfestőnek Miklósnak fiai
Márton és György mesterek,
kiknek mint jeles rézkép ön-
tőknek híre messze terjedett.
Ők öntötték ama nagy Szentek
réz szobrait, melyek a nagyváradi
várnak még 200 év előtt díszei
voltak. A harom első álló helyezet-
ben készült az egyik volt Sz László,
ugakarvot logó láncon függött
kardja, s kezében harebárdot
tartott, a másik Sz Istvánt kép-
zette, kezében tartá az keresztes
országalmát, oldalán láncon
függött hüvelyben nyugvó
kardja; a harmadik Sz Imre
volt, szakálatlan, kezében
királyi pálca, oldalán kardja,
egy tör és egy tábla, mellyen
a kettős keresztet látszatott.

Mindenik kép lábuni sarkantyuk voltak.
Ezek alatt illy felirás volt.
Nethke Demeter
1340-ben még ugyan ó budai
prépost volt, s hihető, hogy
már akkor rendelte meg a szob-
rokat, s midőn VI. Kelemen
Pápa 1345-ben a nagyváradi
püspökségre segítette, az akkoron
elkészült képeket Nagyváradon
állítá fel. A negyedik szobor
Sz. László képzette lóhaton,
s aranyos harebardját éppen
vágásra csapá. Ezen munkát
János nagyváradi püspök
Későbben készíttette a két mű-
vész által.

Magyar szorgalom és mester-
ségek történeti rajzolatja.
Honmüvész. 1833: 70–71 l.

Gerstenberg

Jesto.

Gerenday Antal

vrobráz

Kolosvári Márton és György

EMLÉKEK ÉS LELETEK.

ÚTI JEGYZETEK SZENTGYÖRGY-SZOBROKRÓL.*

Alkalmam volt az idei nyáron megfordulni Prágában, Münchenben és Nürnbergben és mivel legutóbb figyelmünk ismét a mi kolosvári mestereink prágai remekműve felé fordult, nemcsak a Hradsinon álló szobrot néztem meg újból, de a müncheni és nürnbergi múzeumokban őrzött középkori Szent György szobrokra is vetettem néhány pillantást.

Mindenekelőtt azt a kellemes tapasztalást tettem, hogy az osztrák Baedeker műtörténésze már tudja, (a miről sok német műtörténésznek még a legutóbbi időkben sem volt tudomása), hogy ezt a szobrot kolosvári művészek készítették,** de másrészt nem vettem észre, hogy Baedekernek a szoborról szóló néhány sora elé rakott kitüntető csillagja sok látogatót csalogatna a kút felé, pedig azon az augusztusi délutánon, mialatt ott időztem, néhány tuczat ember kereste föl a cseh királyi várat és köztük fél tuczat hazánkfia is volt.

A szobor most mást látszott mutatni, mint a mikor korábban láttam. Mintha a bronz patinája az újabb lemintázások alatt szenvedett volna, megtompúlt a fénye, a mi régi bronzok másolásánál rendszerint be szokott következni.

Kerestem rajta régi aranyozás nyomait, mert a nagyváradi szobrok is aranyozottak voltak. Azonban ez időszerint már sehol legkisebb aranyozás sem látszik. Lehet, hogy arany fölületétől akkor fosztották meg, a mikor helyreállították.

A müncheni germán múzeum új fegyvertermében gipszmásolatát birják. Ezt bronzszínnel borították és olyan módon aranyozták, hogy úgy hat, mintha az idők folyamában az arany helyenkint lekopott volna róla. Mikor így «helyreállították» a lovasszobrot, alighanem helyesen jártak el, pedig nem ismerték hazai íróink följegyzéseit a váradi szobrokról. A kisérlet jól sikerült, az aranyozás annyira hozzá illik a szobor

* Kiegészítésül a «Kolosvári Márton és György» czimű közleményhez 125—137.

** Österreich von K. Baedeker 1903. 272. l «Das kleine Reiterbild des H. Georg auf dem Brunnen im zweiten Burghof ist 1373 von den Meistern Martin und Georg von Klausenburg in Bronze gegossen (das Pferd 1562 ausgebessert)»

Arch. Ert. 1905 ... 7.

léletére. Ott voltak maguk a jeles kutatók, élükön a krétai kutatások megindítója, Halbherr tanár.

Hosszú tengeri úton, a következő nap (ápr. 28.) esti óráiban Kis-Ázsia délnyugati csúcsához értünk, a hol pár órát Knidos romjainak szenteltünk s onnan tovább menve, másnap délelőtt (ápr. 29.) Herzog tanár vezetése alatt a Kos szigetén Herzog által fölásott Asklepios-szentélyhez tartozó épületeken jártunk végig. Délután hajóink átmentek a kis-ázsiai partra, Kovellában kikötöttünk s onnan gyalog elsétáltunk a didymai Apollo-szentély óriási romjaihoz, a hol Wiegand tanár fog a legközelebbi években ásatni. A következő napot (ápr. 30.) egészen Samos szigete vette igénybe. Kikötöttünk Vatiban, megnéztük Dörpfeld vezetése alatt a régi Samos nagyszerű vízvezetékét, mely alagúton hozta a hegy túlsó oldaláról a samosiaknak a vizet, délután az oriási Heraiont tekintettük meg, hol a görög régészeti társaság viszi az ásatásokat és az estét ugyancsak a szigeten az új fővárosban, Tiganiban töltöttük. Utunkban a következő pont volt Ephesos. Reggel (május 1-én) Skalanovában partra szállottunk és lóháton a régi Ephesosba menve, ott az osztrák intézet titkárja, az ásatások vezetője, Heberdey tanár kalauzolt. Odább, Ephesuson túl, az óriási Artemis-templom romhalmazában az angolok kezdték újból régebben abbahagyott ásatásaikat. A következő nap (május 2.) egészen Pergamoné volt. Dikeliben kikötöttünk, onnan kocsin Pergamonba mentünk és Dörpfeldnek mintegy négy órai vezetése alatt hozzávető fogalmat szereztünk e nagyszerű hellenistikus hegyi városról. Görög utamat (május 3-ikán) Trója falainak a megszemlélésével fejeztem be. Itt a fáradhatlan Dörpfeld a tudomány terén legfontosabb csatáját nyerte volt meg annak idején és azért nem csuda, hogy e falak tömkelegének szabatos megállapításában fénylett leginkább az ő páratlan tudása és éleslátása.

Néhány napot Konstantinápolyban töltöttem, a hol Lœper tanár, az ottani orosz byzanti intézet titkára kalauzolt és bevégeztem utamat Bukarestben Tocilescu tanár társaságában az adamklissii domborművek és a petreosai kincs szemléletével.

Karlsbad, 1905 aug. 20.

Hampel József.

miniaturszerű intim stílusához, hogy még szembetűnőbbé válik az a benyomás, hogy e szobor készítői az ötvösök köréből valók és az ötvösgyakorlatból mentek át a nagyobb méretű bronzszobrászathoz. Sok aprólékos részlet, a küzdelemnek inkább symbolikus jelzése, mint erőteljes jellemzése, az ifjú gyöngéd arányai, a sok megtört vonal, a fölületek nyugtalansága, mind összhangban van az aranyozással, sőt azt lehet mondani, hogy igényli az arany tündöklését.

Igaz, hogy vele még inkább erősödik az a benyomásunk, hogy a szobor inkább dekorativ szándékkal készült, mint arra, hogy az építészettől független, önálló mű legyen.

Mikor a nürnbergi múzeum finom érzékű igazgatójával néztük a vitéz lovast, társam ugyanazt a nézetet vallotta, melyet bennem is mindig keltett a csoport szemlélete: sem előlről, sem a hátsó hosszoldalról nem nyújt kielégítő képet, csupán egy oldalú szemléletre komponálták a művészek és így kikerülhetetlen a következtetés, hogy kezdettől fogva háttérhez, templom falához volt gondolva, a melyhez látszólag mint erős dombormű viszonyult. A nürnbergi igazgató is fal mellé tette volna a gipszmásolatát, hogy ha a fegyverteremben talált volna számára fal mellett díszesebb, méltóbb helyet, mint a hová tette. Kérdésemet, hogy mi a véleménye arról, hogy a mű hol készülhetett, a helyszinén Prágában, a hol fölállították a művészek, avagy messze tőle Nagyváradon, és a kész szobrot szállították-e Prágába, Bezold a művész és tudós csudálkozással hallotta. Szerinte több mint valószinű, hogy a magyar szobrászok jöttek Prágába, semmint kész művüket küldték volna oda; vagy ha Prágában nem is végezték el az egész munkát a műszeretö IV. Károly szeme alatt, bizonyosra vehető, hogy maguk szállították darabonkint az öntvény egyes részeit Prágába és ott illesztették egybe.

Az eredetinek közelebbi szemlélete valószínűvé tette, hogy nem egy darabból készült. Nem volt módom állványról kellő közelségben megvizsgálni az egész csoportot és így nem birom a régi és újabb forrasztási vonal nyomait szabatosan fölsorolni, mégis egyet-mást észleltem, a mi föltevésemet indokolja. Egyik észleletem a haj technikus kivitelét illeti. A haj egymás mellé rakott sodronyszálak csoportjaiból készült s a csoportok egymáshoz forrasztattak, sok helyütt hézagok vannak köztük. A homlokon a hajat hengerded tekercsek szegélyzik, melyeket a belül erősebb sodronygyürű csatol össze egymásközt és oda erősít az alaphoz.

Más észlelet érthetővé teszi, miként lehetséges, hogy a paizsot annak idején valaki elválaszthatta az egésztől és eltüntethette. A paizs nem ott volt, a hová képzeltem,* nem a felső bal karon ült, de nyil-

* Arch Ért. 1905. 132. l.

vánvaló, hogy a bal kéz ujjai rajta nyugodtak. Most is meg van még az eredeti szobron a bal tenyér két oldalán kiálló erős sodronyból hajlított két vízszintesen álló hurok-féle nyújtvány, melybe a paizsot be lehetett akasztani és a ló hátán mintegy a has közepéig leérő szíj végén kiálló kis karikának alig lehetett más czélja, mint az, hogy a paizs alsó csúcsát, vagy jobbik oldalának a szélét hozzá erősítsék. Így tehát a vitéz paizsa ott ülhetett a bal czombján és úgy látszott, mintha a lecsüngő bal keze rajta nyugodnék. Érthetetlen előttem, hogy a kik a gipszmásolatokat csinálták, miért hagyták el a paizs erősítésére szolgált hurkos és gyűrűs karikatagokat.

Szent György legendája a középkorban a legkedveltebb művészi föladatok közé tartozott. Ennek közönhető, hogy a két nevezett nagy múzeumban mintegy másfélszáz esztendőből — a XIV. század végétől mintegy a XVI. század első harmadáig — közel két tuczat Szent György ábrázolást láttam. A müncheni múzeumban őrzötteket nem nevezhetem meg egyenkint, mert nem foglalkozhattam velök elég behatóan. Mégis mondhatom, hogy van ott Szent György ezüstből, bronzból, fából, elefántcsontból és kőből. Legtöbbször gyalog ábrázolják a szentet a sárkányon állva és ilyenkor, mikor szobor az ábrázolás, soha sincs ott a leányzó, a mit csupán azért említek, mert mutatja, hogy nemcsak a kolozsvári mesterek tartották fölöslegesnek Cleodolinda ábrázolását, de más művészek is. Talán helyes azt hinni, hogy ez azért volt úgy, mert a kerek szobor a sárkány mellett Cleodolindának bajos lett volna megfelelő helyet juttatni. A szent mindig fegyverzetes, fején sokszor sisak van — de szent fényt egy esetben sem láttam rajta, sem a mikor szabadon áll a szobor, sem a mikor csupán domboruan ábrázolják.

Nem tudom, hogy Szent György középkori szobrai miért nélkülözik a szent fényt. Erre az egyházi legendák magyarázóitól, vagy talán még inkább a Szent György monographusaitól várunk kielégítő választ. Nem kielégítő okadatolás, hogy a hős fején a sisak kizárja a szentek jelzőjét, mert sokszor födetlen a szent feje, a prágai Szent Györgyé is, tehát lehetett volna rajta szent fény. Viszont tudjuk, hogy festményeken nem mindig nélkülözi a szent az őt megillető jelzőt.

Nürnbergben több időm volt nézni a középkori Szent Györgyöket. Kettőt kivánok különösebben kiemelni; mind a kettő gipszmásolatban van meg. Egyik bronzszobrocskát ábrázol, mely más két szobrocska mellett egy nagy keresztelő kút födelét ékíti. Készítette 1446-ban «Willaume le feure» Tournayből; most is meg van Haelben Belgiumban. A szobrocska érdekelhet bennünket mint középkori ábrázolás, mely mintegy nyolcz évtizeddel utóbb, függetlenül a prágai szobortól készült és több tekintetben hasonlít hozzá, bár maga a motivum máskép van tárgyalva. A vitéz lova ugyanis ezúttal rajta áll a sárkányon. A vitéz

fegyverzete csak kevéssé tér el a XIV. század végső harmadában dívott fegyverzettől. Érdekes, hogy a hős ezúttal is nélkülözi a sisakot, ellenben dús hajzata van, ismétlődik a homlokot körítő hajgyűrű, mely a prágai szobrot is ékíti, a hogy a szent fény is hiányzik.

A másik mű ugyancsak XV. századi, az esslingeni Mária templom (Frauenkirche) egyik ajtajának a tympanonját ékíti. Az erősen kiugró dombormű heves mozgásban ábrázolja a küzdelmet, sokkal élénkebb a mozdulat, mint bármely XIV. vagy XV. századi szoborban, nyilván mivel a dombormű kezelése a heves mozdulatok föltüntetését tetemesen könnyítette. A hős ezúttal is szűk pánczélba van szorítva, de köpeny leng a fegyverzete fölött. Ezúttal is teljes a legenda ábrázolása mint a domborműveken legtöbbször. A hős előtti magasabb sziklán térdepel a megmentett szűz és balra fölül meglátszik a sziklavár is, a honnan az aggódó szülők nézik a hős vitéz lovagias tettét. Még magasabban, felhőkből kiindulva, szárnyal az angyal, a ki egyaránt védi a hőst s a szűzet és világos tanúságot tesz róla, hogy nem mindennapi küzdelemről van szó. Még sem szent fénynyel ábrázolja a művész a szentet, bár ezúttal is födetlen a feje!

Még két szoborra kívánom itt fölhívni a figyelmet. Mind a kettő fából van faragva; egyik 1400 tájáról való, a másik (tirolisi munka) az 1470—1480-as évekből. Az előbbi lovascsoport. Fegyverzete nagyon közel áll a prágai Szent György vértezetéhez. Leginkább a homlokot körítő gyűrűs dudor miatt említjük, mely emlékeztet a prágai szent sajátszerű hajviseletére. A faszobor dudoros gyűrűje barnára van festve és valószínű, hogy szintén hajfonatot példáz. A tirolisi Szent György gyalogvitéz; mint erősen kidomborodó alak más kilencz szenthez sorakozik egy oltártáblán. Ez ugyancsak a sajátságos gyűrűs hajdísze miatt érdemli itt az említést. Haja feje hátuljáról dús fürtökben csüng alá, a homlokon pedig ferdén körülcsavart szalag gyűrűbe fogja a hajat; ezúttal ez az elrendezés biztosan fölismerhető, mert a szalag látható darabjai aranyozottak és közben a haj barnának látszik. Egykorú, 1473-ból való sírkő gipszmásolata ugyanabban a múzeumban a «dudáló emberke» udvarának oszlopos ívei elsejében, szintén meglepő analogiát mutat a tirolisi Szent György hajzatának elrendezéséhez. A természetes nagyságban ábrázolt vértes vitéznek a haja hátúl szintén dús fürtökben csüng alá. Homlokát ugyancsak dudor köríti, melynek világosan ábrázolt körszalagját ezúttal négyesével állított gyöngyök látszanak díszíteni, míg a közbeeső hajnak vélt czikkelyek inkább olybá tűnnek, mintha harántosan rakott vékony galyakból alakulnának. Ezek a gipszmásolaton vörös színezést mutatnak. A lovag mellvértjét nehéz lánczról lecsüngő rendjel díszíti, sugaraktól környezett Mária s alatta a sárkány. Úgy sejtjük, hogy a XV. századi vitéz, kinek a nevét nem birtam ki-

betűzni, Szent György vitéze volt — ezt sejteti a rendjele — és ennek kapcsán az a föltevés támadhat, hogy a sajátszerű hajelrendezés és hajdísz mint a Szent György sajátos hajdísze a szent után elnevezett lovagok hajviseletévé vált.

Bármint legyen azonban a dolog, elég érdekesnek véltem azt a tapasztalást, hogy prágai Szent Györgyünk sodrott dudorú hajdísze kisebb-nagyobb hasonlatosságban más közelkorú emlékeken is észlelhető. A hajelrendezés rejtélyét ezzel talán egy kis lépéssel közelebb vittük a végleges magyarázathoz, melyre még reászorul, a hogy azt véljük, hogy a Szent György szobrához fűződő sok egyéb kérdést analogiák révén inkább fogjuk tisztába hozni, mint csillogó eszmefuttatások segítségével.

Budapest, 1905 szeptember 3. *Kárász Leó.*

REJTÉLYES BÉLYEGŰ CSERÉPEDÉNYEK.

I.

Többször volt alkalmunk e folyóiratban csillámmal kevert feketés agyagú cserépedényekből maradt fülekről és peremekről hírt adni melyeken sajátszerű benyomott, legtöbbször keresztes idomú bélyegek arról tanúskodnak, hogy közös a koruk és a gyártási helyük, de bár sokszor és sokan tünődtünk rajta, nem birtuk e bélyegelt cserépárú rejtélyének nyitját megkapni.

Még a múlt század nyolczvanas éveiben Rómer Flóris gyűjtött az ő dunántúli útjain ily bélyeges cserepeket és az ő muzeumi hagyatékában készen volt egy csomó ábra, melynek legtöbbjéről azonban nem lehetett tudni, hogy az ábrázolt eredeti cseréptöredékek hol és miféle körülmények között kerültek elé. Mégis közzétettük,[1] mert reméltük, hogy hazai szaktársaink analogiákról fognak értesíteni és talán az idők folyamán megkapjuk a rejtély kulcsát.

Úgy emlékszem, hogy Rómer pannóniai gyártmányoknak tartotta az ilyfajta agyagműveket és ez annál indokoltabbnak látszott, mert Aquincumban[2] és Carnuntumban,[3] tehát alsó és felső pannóniai római város területén, találtak annak idején hasonló bélyegekkel ellátott hengerded csöveket. Egy cseréptöredéket Fövenyről[4] tehettem közzé, melyet a székesfejérvári muzeumban őriznek. Azonban midőn az előz-

[1] Arch. Ért. 1897. 350., 371. és 382. lapon.
[2] V. ö. Arch. Ért. 1897. 382.
[3] V. ö. Arch. Ért. 1897. 381.
[4] Arch. Ért. 1895. 287.

Kolozsvári Márton és

György

Wenrich Vilmos:

Nehány szó két
hazai művészről.
(Kolozsvári testvérek.)
Századok. 1879.
Kiránd. 122.

Kolozsvári György
festő

Szabad Művészet

l.

136. l.

1950. 137. l.

IR. MINISZTÉRIUM SZÁMVEVŐSÉGÉTŐL.

zottságának

Budapest.

el felkérem a tek. Cimet, hogy lét-
ában a következőkét sziveskedjék kö-

n cimen/azaz hogy minő tevékenysé-
2v heti 4 órában való tanitásáért/

Kolozsvári Márton és
György
nobrászok

irod
Ujvári Béla:
A Kolozsvári testvérek Szent György
nobra. Művészetnemtélet. 1948.
4. n. Képpel

~~S 1610 II~~

A VALLÁS- ÉS KÖZOKTATÁSÜGYI M.

1914 évi 29443 számv. sz.

XIII. ügyosztály.

A válaszban a megkeresés számának és évének pontos feljegyzése kéretik.

Nagyméltóságu

báró F O R S

a Müemlékek Or

Mult évi december h

cses átiratára való hivatkozáss

Kolozsvári Martan
és György
Kolozsvári Miklós

vrád

Dirmüvnemz

407.1-

Kolozsvári Márton
szobra

— A Viktória és Albert Muzeum becses értéktárgyai között szerepel egy kicsinyített lovasszobor, amelynek az eredetije Prágában van. Az angol muzeum jelzése szerint a szobor alkotói „*Martin and George off Kolozsvár, Hungarian.*“ *Kolozsvári* Márton és György hires Szent György szobra a sárkánnyal, sajnos, már nem magyar birtok, de az angol megjelölés tiszteletben tartja az alkotók nemzetiségét, a magyar szellem munkáját. A prágai szobor különben 1928-ban helyet cserélt és úgy helyezték el egy kutépitmény középpontjába, hogy a ló lába előtt elhelyezett torz sárkányfej vizet okád az alatta levő medencébe. A szobrot a cseh müvészettörténészek véleménye szerint kétszáz esztendővel ezelőtt ujra öntötték és ennek az alapján szeretnék a cseh müvészet termékének tulajdonitani. Hiteles adatok és források alapján azonban *Mesterházy* Jenő, a Magyar Iparmüvészet legujabb számában bebizonyitja a remek szobor magyar származását. A *Magyar Iparmüvészet* uj száma különben *Nádai* Pál érdekes esztétikai kritikáját is közli a Budapesti Árumintavásárról. Kitünő cikkek, változatos hiranyag és a *Muskátli* cimü magyar népmüvészeti és háziipari melléklet teszik érdekessé a kitünő illusztrált anyaggal ellátott folyóirat tartalmát.

Kemzeti ujság
1935. VII. 2

:ám..... Pénztári szám.....

talvány.

.....*nak, címe:*.....
(esetleg postatakarékpénztári számlájának száma)

ltal .....

.....*ért*

[redacted]

[redacted] *fizetendő.*

.....*bélyeg* .....*nyugta* .....*bevonandó.*

.....

.....

.....

Ellenjegyzi «.....» főosztály:

.....

Bevétel	Kiadás

Kolozsvári Márton és

György

und

Hampel, Joseph

Georg und Martin
von Klausenburg.
Zeitschrift des Aache-
ner Geschichtsvereins.
XIV. 63. f.

GLI AMICI UNGHERESI DELL'ISTITUTO DI STUDI ROMANI

invita la S. V. Illma

alla solenne commemorazione del

BIMILLENARIO AUGUSTEO

che avrà luogo mercoledì 10 novembre 1937
alle ore 18

nella sala situata in VIII., Baross-u. 13, pp.

PROGRAMMA:

1. Saluto del Presidente.
2. Il simbolismo della pace augustea sulla corazza della statua di Augusto di Primaporta. Conferenza del Prof. univ. ANDREA ALFÖLDI.

Tiberio Gerevich
presidente.

KOLOZSVÁRI MÁRTON ÉS GYÖRGY SZENT GYÖRGY-SZOBRA PRÁGÁBAN. 1373.

KOLOZSVÁRI MÁRTON ÉS GYÖRGY SZENT GYÖRGY-SZOBRA PRÁGÁBAN. *(HÁTSÓ NÉZET)* 1373.

Kolozsvári Márton
és György

M.D.K.

Kolozsvári György és Márton, szobrászok

Nevét említi a könyv "Szépművészet" c. fejezetének szerzője /Németh Lajos/, és történelmi dokumentumok alapján hivatkozik 1370 körül Nagyváradon, Mészési Demeter püspök megrendelésére készített életnagyságú bronzszobraikra, melyet Szt. István és Szent László ábrázolnak. E művek elkallódása pótolhatatlan veszteség művészetünk történetében. /.

Hongrie 66, Bp. 1966. Szerk.: Gárdos, Miklós.
Ed.: Pannónia, 181. old.

-2-

Colorsvári György és Márton M.D.K.

szobrászok

nevét emliti a könyv "Szépmüvészet" c. fejezetének szerzője /Németh Lajos/ és a Prágában lévő x) Szent György lovasszobrur monumentális feltogása alapján feltételezi, hogy a győri Hédervári kápolnában őrzött aranyozott vert ezüstből készült Szent László-fej. ugyancsak egy monumentális, nagyobb alkotás egy részének látszik. Ez feltehető, hogy az elveszett nagyváradi szoborhoz tartozott.

Hongrie 66, Bp. 1966. Szerk.: Gárdos, Miklós.
Ed. Pannónia 181. old.

x) de 1390-ben Nagyváradon készült

Kolozsvári testvérek / Márton és György /
szobászok, ötvösök

St. György szobor Repr.

Magyar műtört. 3.
MRT - Minerva 1970.

Kolozsváry Testvérek, szobrászok

MDK

Megemlítve a Szent György-szobor.

Rózsa Gyula: Közönség, kritika, képzőmű-vészet

M. 5.

Népszabadság, B.. 1971. ápr. 18.

KOLOZSVÁRI TESTVÉREK

A prágai Szent-György szobor egyik másolata a Halászbástyán van, a második Pesten az Erzsébetben, a harmadik Szegeden, az egyetemi város kapujánál.

Tőke Péter:
Amatőr műemlékkutató érdekes felfedezései

Hétfői Hírek, 1971. szept 20.

Kolozsvári György

"Nagyváradi remeklései" emlékre

Bottyán János: Egyházunk képe...
Református Egyház, 1970, nov. 247. l.

Kolozsvári György
nobrán

és Márton műve: Szent György nobor
1373. Bronz. Prága, Hradzsin.
Repr.

A magyarországi műv. tört. II. Kép n. 189, 190
Corvina 1970.

Kolozsvári György
szobrán, ötvös

Testvérével, Mártonnal együtt dolgozott.
Nagyváradon voltak a magyar szent ki-
rályokat megjelenítő szobrák.
Sz. György szobrák a prágai várban
ma is látható

Magyar múvtört. 3.
MRT - Minerva 1970.

1) Kolozsvári György

és Márton, festvérek. Első nagyszebá-
sú alkotánk, melyről mi is tudunk,
három életnagyságú, bronzból öntött ki-
rályszobor: István, László és Imre. 1360
körül készültek. Következő ismert mű-
A magyarországi műv. tört. I. 138.
Corvina 1970.

2) Kolozsvári György

vük a máig fennmaradt prágai St György 1373-ból. Harmadik remekmű-vük, László király 1390-ben készült életnagyságú lovasszobra elpusztult. Houfnagel metszete nyomán ismerjük.

A magyarországi műv. tört. I. 138.
Corvina 1970.

3) Kolozsvári György

Műhelyükből került ki a győri
Jf. László herma.

A magyarországi műv. tört. I, 139
Corvina 1970.

Kolozsvári György

v. ö.: Balogh Jolán: Mátyás és
György kolozsvári szobrászok.
Kolozsvár 1934.

A magyarországi műv. tört. I. 183.
Corvina 1940.

Kolozsvári György

művészetéről, munkásságáról szóló művek Genthon István által írt recenzióinak felsorolása:

Kovács Éva: Genthon István megjelent műveinek jegyzéke - Művtört.Ért. 1970.4.sz. 253-257. l.

25 l.

Kolozsvári Márton

művészetéről, munkásságáról szóló művek Genthon István által írt recenziójának felsorolása:

Kovács Éva: Genthon István megjelent műveinek jegyzéke - Művtört.Ért. 1970.4.sz. 253-257. l.

255.1.

Kolozsvári Márton

Szt. László erekhyetartója megemlítve.

A Magyar Képzőművészek Szövetsége Iparművész Titkárságának Tájékoztatói. 1970. IV.

Kolozsvári Márton

"Nagyváradi vermeklései" említve

Bottyán János: Egyházunk képe ...
Református Egyház, 1970, nov. 247. l.

Kolozsvári Márton
szobrász, ötvös.

Szent László-herma a győri székesegyházból
XIV. n. második fele
Aranyozott ezüst. 61,4 x 54,7 cm Repr.

A magyarországi műv. tört. II. Kép n. 191
Corvina 1970.

Kolozsvári Márton
nobrász

és György műve: Szent György nobor
1373. Bronz. Prága, Hradzsin
Repr.

cf magyarországi műv. tört. II. Képsz. 189, 190
Corvina 1970.

Kolozsvári Márton
szobrász, ötvös

Testvére György, szintén szobrász.
Bronz szobrait Nagyváradon a
magyar szent királyokat jelenítenék meg.
Ma is látható a prágai várban
St. György szobrak.
Magyar műtört. 3.
MRT Minerva 1970.

1) Kolozsvári Márton

és György első nagyszabású alkotása, melyről mi is tudunk, három életnagyságú, bronzból öntött királyszobor: István, László és Imre. 1360 körül készültek. Kopethező ismert műrák a mohig fennmaradt magyarországi műv. tört. I. 138. Corvina 1970.

2) Kolozsvári Márton

vadt prágai St. György 1373-ból. Harmadik remekműrik, László király 1390-ben készült életnagyságú lovasszobra elpusztult. Hiatnagyel metszete nyomán ismerjük. Műhelyükből került ki a A magyarországi műv. tört. I. 138. Corvina 1970.

3) Kolozsvári Márton

~~Fa~~ t győri St. László herma.

A magyarországi műv. tort. I. 139.
Corvina 1971.

Kolozsvári Márton

v. ö. Balogh Jolán: Márton és György kolozsvári szobrászcsalád. Cluj-Kolozsvár 1934.

A magyar művészet tört. I. 183. Corvina 1970.

Kolozsvári Márton

nevét említi a győri Sz. László-homa készítő-jeként

Dávid Katalin: Egyházművészeti kiállitás a Magyar Nemzeti Galériában.
Budapest, 1970. 1o. sn. 23-25. l.

MDK

Mesterházi Jenö, Kolozsváry Márton
és Kolozsváry György

Megjelent a Magy. Iparm. legujabb száma, szerkeszti Szablya-Frischauf Ferenc s abba f.n. irása a következöröl szól: ill Szólnak:

"Szent György" szobrának magyar származását bizonyitják be minden kétséget kizáró adatokkal érvekkel.

Megjelent a MIP. legujabb száma.
Uj Magyarság. 1935. jun. 29.

MD K

2/. Kolozsvári Márton és György szobrászok

az angol felirás igyfolytatódik: Csehországban Magyar /Hungarian/, A.D. 1373 /1364 113/."
Bár K.lozsvár nem tazik a megcsonkitott Magyarországhoz, a felirást nem változtatták meg.

Angol nyelven megjelent cikk az "Apollo" 1935.évi áprilisi számában: Egy hires magyar lovasszobor.

Magyar Iparmüvészet.1935. 127.l.

4/.

MDK

Kolozsvári Márton és György szobrászok

A prágai Szent György-szobor. A Kolozsváry testvérek müve. 1373. Kép 143.l.

a 144.oldalon XpHX a prágai Szent György szobor régi és uj elhelyezése.
Magyar Iparmüvészet.1935. 143.

old. és
144.l.

1/.

MDK

Kolozsvári Márton és György szobrászok
Kolozsvár

A Victoria és Albert Muzeum becses értéktárgyai között az egyik Szent György lovag lovasszobra, a természetesnél valamivel kisebb formáju másolata. Alatta a köv. felirás:" Az eredetit készitették a K.testvérek , a Hradzsin udvarán van Prágában. "Szent György és a sárkány/ folyt./.

Ingol nyelven megjelent az "Apollo"1935 ápr.szó-b
Egy hires magyar lovasszobor.
Magyar Iparmüvészet. 1935. 127 l.

1/.

Kolozsvári Márton és György szobrászok.

Mikor mestermüvüket a Szent György lovas-szobrot megalkották Magyarország az Anjou-k alatt szoros kapcsolatban volt az olasz kulturával. - A magy. templomok akkori falfestményein elég gyakran láthatták a K. testvérek Szent György alakját /pécsi és jáki templom/,-szerepelt a Szt.Gy. lovagol pecsétjén is. /lásd. E.Czakó, tanulmányait. dr.Balogh Jolán kutt ásai összhangban vannak fenti müvekkel./ Mesterházi J eno: ?

Magyar Ipamüvészet. 1935. 137.1.

3/ Kolozsvári Márton és György
szobrászok.

Három muzeum őrzi az országban a prágai Sö
György szobor másolatát. - A külföldi művészett
történészek és a hazai archeológusok foglalkoz-
tak legtöbbet Kolozsvári Márton és Györgyvelill
alkotásaikkal.

Czakó Elemér: Kolozsvári Márton és György művész
Művészet, 1905, a 371-383.l. között. zete.

Kolozsvári György
szobrász

14.D.K

1390-ben készítik el Kolozsvári Mártonnal Szent László lovasszobrát.

Szmodíné Eszláry Éva: A magyar reneszánsz szobrászata
Művészet, 1965. május – 22 lap.

M.D.K.

Kolozsvári György
szobrász

Kolozsvári Márton és György
1373-ban készlette a ma
Prágában álló Szent György
szobrot. + repr.

Szmodisné Eszlány Éva: A magyar reneszánsz szobrászata
Művészet, 1965. május – 22 lap.

Kolozsvári György szobrán

M.D.K.

Kolozsvári Márton és György 1360 körül készítették el István és László királyok és Imre herceg életnagyságú bronzszobrait.

Szmodisné Erzbáry Éva: A magyar reneszánsz szobrászatáról

Művészet, 1965. május — 22 lap.

7/.

MDK

Kolozsvári Márton és György, szobrászok.

Művészetük bizonyos fokig tárgytalan és egyedülálló. Első művészi kiképzésüket sokkal inkább kaphatták Nagyvárad pezsgő művészi és kulturális életében mint akkor még privinciális kis szülővárosukban Kolozsvárott. Olasz tanulmányutjukat a város olasz bevándorolt lakossága egyengethette. Itáliából haztérve alkothattak a nagyváradi gyalogszobrokat.

Cercsényi: Nagy Lajos kora. 123.l.

9/. MDK

Kolozsvári Márton és György szobrászok.

Művészetükkel Wenrich Vilmos óta 8 rendkivül sokan foglalkoztak. 1. Deresényi:Nagy Lajos kora 177.old. jegyzeteit.

A Szent György-szobor öntözája. Repr.120.1.

Deresényi : Nagy Lajos kora. 177.1. és 120.1.

M.D.K.

Kolozsvári testvérek, nobrásnok

Prágába került Szt. György nobrát ismerteti a nerző, megemlítve, hogy az elveszett pajzson 1375-ös évszám volt bevésve. A lovasszobor nép fényképét egész lapos oldalon is hörli!

Information Hungary, Szerk. Erdei Ferenc

Akadémiai Kiadó, Bp. 1968.

881. old.
+ 885. "

M.D.K.

Kolorsvári Márton és György, szobrászok

---

művének tekinthető a Görben őrzött Szt. László herma, feltéretőleg a XIV. század utolsó évtiredéből. E mesterek műve a prágai Hradzsin-ban álló Szt. György szobor (1373). A nagyméretű Szt. László szoborról pedig már egy 1404-ből való leltár megemlékezik

Information Hungary, Szerk. Erdei Ferenc,

Akadémiai Kiadó, Bp.1968. 964. old.

+ Szt. László herma képe 963. "

Kolozsvári Márton és György szobrászok.

Senki sem tudja hogyan került a Szent György szobor Prágába. Kisbetüs gót irás volt a pajzsonmely bizonyitotta az alotér kilétét. A XVIII sz.-ban ez a pajzs eltünt. - 1390-ben még egy sokkal tökéletesebb szobrot alkottak: Szent László király ról/Nagyvárad/ - ez eltünt a XVII.sz.-ban/tán a törökök ágyut öntöttek belöle/ - de történetirók leirták szépségét, sőt rajzok is maradtak róla számunkra.

Mesterházy Jenő: ?

Magyar Iparmüvészet. 1935. 137.l.

6/.

MDK

Kolozsvári Márton és György y.
szobrászok.

Szent György szobra Prágában.
Kép 374.l.
Részlet Szent György prágai szobráról.
Kép 379.l.
Szent László elpusztult lovasszobra
N.Váradon .Hauf nagel metszete után.
Kép. 379.l.

Czakó Elemér: Kolozsvári Márton és György
művészete.
Művészet. 1905. a 371- 383.lapok között.

8/.

MDK

Kolozsvári Márton és György szobrászok.

Valószinü, h. az 1375 körül készült - a bécsi Szent István bazilika u.n. Singer -tor-jának Saul megtérését ábrázoló reliefje a testvérpár közremüködésével jött létre. /E.Garger és F. Kieslinger gondolata/. A bécsi szt.István dómot már az Árpádok korában, majd a XV.sz. -ban szoros kapcsolatok füzik a magyar müvészethez, különösen a plasztika terén.

Dercsényi: Nagy Lajos kora. 124.l.

4/. MDK

Kolozsvári Márton és György,szobrászm.

Ugy a cseh,mint a német mütörténészek egy része hajlandó kételkedni a szobor eredetiségében azért,mert lehetetlenségnek tartják,h.ilyen tökéletes bronzszobrot készithettek volna már 1373-ban,oly sok idővel a renaissance nagy müvei előtt.

Magyar Iparmüvészet. 1935. 128.1.

4/.

MDK

Kolozsvári Márton és György szobrászok.

A Kolozsvári-kutatók közül a legnagyobb érdem kétség kivül a derék szász tudós: Wenrich Vilmosé. -
A magyarok közül érdemileg azonban csak Czobor Béla és Hampel József /Kárász Leó és Kövér Béla név alatt/ - foglalkoztak vele.

Csaké Elemér: Kolozsvári Márton és György müvész
Müvészet. 1905. a 371-383.1. közöttszete.

2/.

MDK

Kolozsvári Márton és György szobrászok.

Amit látni lehetett Prágában-csak 5oo év mulva került ki, hogy a mienk. Ezt az egyetlen megmaradt emléket levétettük bronzmásolatba: egyik a budai Halászbástyát díszíti, másik Kolozsvárott, a művészek szülőházának ajában van felállítva, harmadik a bp.-i szobrász-mesteriskola kertjébe kerül elhelyezésre, most önti Róna szobrászm.

Czakó Elemér:Kolozsvári Márton és György művészet
Művészet. 1965. 4 371-383.l. között.

1/.

MDK

Kolozsvári Márton és György szobrászok.

A prágai Hradsinon álló szent György lovas - szobrot lefoglaltuk a magyar müvészettörténet számára. Az idén ennek huszonöt éve és hozzáfoltak a hatodfélszázados lovasszobrot K.M. és K.Gy. Nagy Lajos-korabeli müvészeink szoboralkotó tevékenységének körébe a hirneves nagyváradi szobor-sorozat közé, melyből csak néhány grafikus vázlat és a krónikák ódái maradtak reánk.

Czakó Elemér: Kolozsvári Márton és György müvészete. Müvészet. 1905. a 371-383.l. között.

$V.

Kolozsvári Márton és György, szobrászok.

A kolozsváriak művészetében a külföldi müv. történészek egyike naturalizmust lát, másika stilizáltságot, ki a valóság megfigyelését, ki a merev heraldikus felfogást veli felismerni. Egy az ötvösséghez csatolja, más az északnémet rézöntökre gondol, a harmadik meg akkora szobrász művészeknek tartja, kik levetvén az architektonikus merevséget, - felülmulják az őket megelőző német és olasz szobormüveket.

Czakó Elemér: Kolozsvári Márton és György művészet. 1905. a 371-383.l. között.zete.

2/6

MDK

Kolozsvári Márton és György szobrászok.

Irod.: E.Czakó:Kolozsvári Márton és György 14.sz.-i szobrászok. Bp. 1904.
E.Czakó:K.M. és Gy. művészete. Művészet. Bp. 1905. 4.371.
B.Pósta: K.M.és Gy Szent György szobra. Erdélyi Muzeum Egyesület. 4. Vándorgyülésének emlékkönyve.Kolozsvár 1908. 61-73.
Dr.Balogh Jolán: Márton és György kolozsv. szobrászok.Erdélyi Muzeum.Cluj-Kolozsvár 1934.
Mesterházi J enö: ?
Magyar Iparmüvészet. 1936. 137.1.

MDK

Kolozsvári Márton és György, szobrászok.

Abban az időben, mikor Márton és György testvérek éltek és dolgoztak, Kolozsvár Magyarországhoz tartozott és semmiféle idő, még az azóta eltelt 561 esztendő sem változtatta meg nemzetségüket.
A cseh-szlovák köztársaság teljes mértékben elismeri az alkotók értékét és csodálattal adózik a szobornak-1928-ban mikor függetlenségüket ünnepelték, a Mátyás szobor barokk talapzatát kicserélték és egy jóval magasabb hasábalaku talapzatra helyezték.
A barokk talpzat a XBII sz.-ból származott.

Angol nyelven megjelent az "Apollo" 1935.ápr. számában: Egy hires magyar lovasszobor.
Magyar Iparmüvészet. 1935. 127.l.

1/.

Kolozsvári Márton és György szobrászok.

Mikor mestermüvüket a Szent György lovas-szobrot megalkották Magyarország az Anjou-k alatt szoros kapcsolatban volt az olasz kulturával. - A magy. templomok akkori falfestményein elég gyakran láthatták a K. testvérek Szent György alakját /pécsi és jáki templom/,-szerepelt a Szt.Gy. lovagok pecsétjén is. /lásd. E.Czakó, tanulmányait. dr.Balogh Jolán kutt ásai összhangban vannak fenti müvekkel./

Mesterházi J enö: ?

Magyar Iparmüvészet. 1935. 137.l.

MDK

MDK

Kolozsvári Márkus és György

IV. Károly német-római császár rendeli (nagy kapja) fölük a Szent György szobrot.

Horváth Jenő: Nagyvárad története. Nagyvárad 1942. 18.o.

Nagyvárad. XIV. szd. Körplasztika:

Kolozsvári Márton és György szobrászok

szt. László lovasszobra, - elpusztult.

Archaeologiai Értesítő

1916, 63–106.

Lázár Béla: Kolozsvári Márton

és György.

KOLOZSVÁRI MÁRTON ÉS GYÖRGY

KLUSCH, Horst: Markin und Geary
„de Clusenberch" = Forschungen
zu Volks- und Landeskunde,
Bd. 32. 1989 42–53. p. ll

Holl, Imre — Nándor Parádi: Das mittelalterliche Dorf Sarvaly. Matolcsi, János: Tierknochenfunde von Sarvaly aus dem 15.—16. Jahrhundert. Budapest: Akadémiai Kiadó 1982. 262 S., 174+11 Abb., 4 Falttaf., brosch. 85,— DM. (Fontes archaeologici Hungariae)

„Sarvaly" weckt im Rezensenten eine romantische Jugenderinnerung: Es war der Wald, wo die Sauhirten des Bischofs von Veszprém eine Herde gezähmter Wildschweine hüteten. Daß die im Dickicht herumliegenden Basaltbrocken Spuren von menschlichen Wohnstätten waren, davon haben wir nie gehört. Vor rund 450 Jahren, als die Türken begannen, das Gebiet nördlich des Plattensees immer wieder heimzusuchen, wurde das kleine Dorf Sarvaly für immer verlassen. Die Baulichkeiten zerfielen und ihre Ruinen wurden bald vom Wald überwuchert. Den modernen Archäologen bot sich aber die günstige Gelegenheit, eine mittelalterliche Siedlung zu erforschen, deren Gelände von späteren Ansiedlern nie gestört wurde. Es kamen die Reste einer kleinen romanischen, später umgebauten und mit einer Sakristei erweiterten Kirche, sowie die Fundamente von etwa sechzehn Wohnhäusern, teils mit Weinkellern, zutage. Die Einzelfunde sind keineswegs spektakulär, keiner wird im Museum einen Ehrenplatz einnehmen. Um so bemerkenswerter ist, wie das unansehnliche Fundmaterial von den beiden Archäologen mit Hilfe eines Zoologen ausgewertet wurde.

Im reich illustrierten Buch wird ein spätmittelalterliches Dorf des ungarischen Kleinadels wieder mit Leben erfüllt. Vermögensverhältnisse einzelner Familien, Art und Weise des Lebensunterhalts konnten weitgehend rekonstruiert werden. Die freigelegte Siedlung stammt aus dem 14. und 15. Jahrhundert, die kleine Kirche mit drei Altären ist aber wesentlich älter. Der einfache Saalbau mit einer innen hufeisenförmigen Apsis dürfte spätestens im 12. Jahrhundert errichtet worden sein. Die erste Dorfsiedlung befand sich vielleicht am kleinen Bach nördlich der Kirche. Vermutlich wurde [illegible]

Kolozsvári Jörg konnaöntő

1489-ben polgárjogot nyert az erdélyi Brassóban.

Weiner Piroska: Zinngießer, Zinngefäße und Zinnmarken aus Ungarn. Acta Historiae Artium Acad. Sc. Hung. Bp. 1969 1-2 k. 141 l.